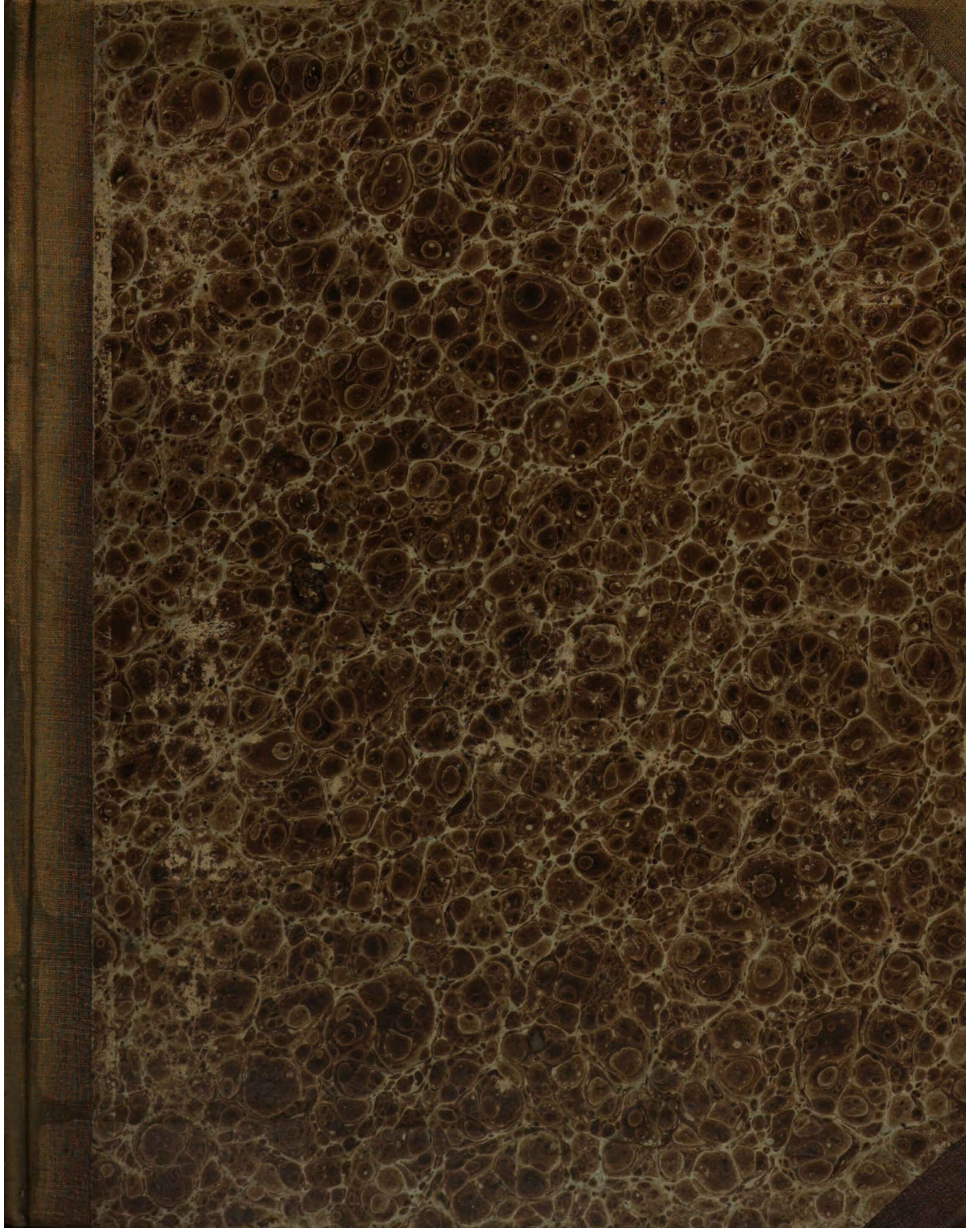

Doqm. 1236^e (10)

Doqm. I
557

10

JO: LAURENTII
BERTI
FLORENTINI

FRATRIS EREMITÆ AUGUSTINIANI

O P U S

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

*Nunc primum decem voluminibus comprehensum, & præter uberrimum,
generalemque rerum indicem in calcem appositum, nec non
Hier. Mar. Buzii De Locis Theologicis,*

INTEGRA ETIAM ADVERSARIORUM IN AUCTOREM OPUSCULA;
QUÆ HACTENUS PRODIERUNT:

Tum Apologeticas omnes ejusdem Dissertationes complectens.

EDITIO NOVISSIMA

Ab Auctore ipso aucta, & ad usum quoque Scholæ Ægidianæ accomodata, cui
accedit etiam ejusdem Auctoris DISSERTATIO in Defensionem Encyclicæ
BENEDICTI XIV. adversus quatuor dubiorum consarcinatorem,

TOMUS DECIMUS

*In quo Dissertationes ad Proposit. V. cap. XVI. & in Defensionem Encyclicæ
Bened. XIV. &c. item Hieronimi Mar. Buzii de Locis Theologicis,
& Index Rerum locupletissimum.*

NEAPOLI MDCCLXXXIV.

EX TYPOGRAPHIA ORSINIANA.

Ta 70 / 510

IO: LAURENTII
B E R T
FLORENTINI
ERRATIS/ERRATA AUGUSTINIANI
O P U S
DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

Quia priores editiones voluminis computatione & perit notitia
generatimque verum nullum in aliquo apparet, nec non
ille, qui hunc de sacra Theologia

Bayerische
Staatsbibliothek
München

INTEGRA ETIAM ADVERSUS
TOMI Apologicas omnes ejusdem Dissertationes complectens.
EDITIO NOVISSIMA

Ab Auctore ipso aucta, & ad usum quorundam Scholae Aegyptiacae accommodata, cui
accessit eorum ejusdem Auctoris dissertatio in Dissertationem Evangelicam
Benedicti XIV. adversus quatuor dubiorum consensum.

TOMUS DECIMUS

In quo Dissertationes ad Proemium, N. cap. XVI & in Dissertationem Evangelicam
Benedicti XIV. de iura Theologiae hanc. Buxi de sacra Theologia
& de sacra Theologia hanc.

NEAPOLI MDCCLXXIV

EX TYPOGRAPHIA ORSINIANA

DISSERTATIO

A D

PROPOSITIONEM QUINTAM

C A P I T U L U M XVI.

L I B R I V I C E S I M I

RAVISSIMA est, & librat-
tis momentis expendenda quæ-
stio de Romani Pontificis in
Reges summosque Principes
potestate. Ad hanc enim
evertendam nervos omnes in-
tendunt cum Libertatis, & Declarationis
Cleri Gallicani Propugnatores, tum Jure-
consulti complures. Sat est perlegere Scri-
ptores, qui de Gallicanæ Ecclesiæ Liber-
tatibus disseruerunt, sive pro iis pugnan-
do, ut Joannes Gersonius, Edmundus Ri-
cherius, Joannes Launojus, Petrus Pu-
teanus, Gallice, *Du Puy*, Petrus de Mar-
ca, Stephanus Baluzius, Ellies Dupinius,
ceterisque locupletior Jacobus Bossuet Mel-
denfis Episcopus. Atque Joannes Gerso-
nius Cancellarius Parisiensis eorum Theo-
logorum princeps dicitur, qui Romanum
Pontificem errori obnoxium, & generali
Concilio subesse tradunt: quæ sunt De-
clarationis Gallicanæ anni 1682. articulus
Berti Theol.

2. & 4. De priori autem, in quo agitur
de *Principum potestate*, non tam expresse,
& absolute Gersonius pertractat. Hujus
lucubrationes non posse inoffenso prorsus
pede percurri, nec debuisse a Richerio de
integro novis typis excudi, aiebat anno
1615. in Conventu trium Ordinum Regni
Galliarum illustris Cardinalis Perronius.
Edmundi Richerii liber inscriptus *De Ec-
clesiastica & Politica potestate*, statim ac
in lucem prodit anno 1611. censura per-
strictus fuit a Provinciali Synodo Seno-
nensi, necnon a Concilio Aquensi: rursus
damnatus est Romæ decreto S. Congrega-
tionis Indicis anno 1622. Refutatus est ab
Andrea Duvallio celeberrimo Doctore Sor-
bonico, deinde a Dionysio Petavio tom. 3.
Theolog. Dogmatum libro 13. atque Au-
ctor a Syndicatu Sacræ Facultatis, quem
gerebat, regia auctoritate, & Universita-
tis sententia amotus est. Joannis Launoji
vindictis secularis Potestatis acerrimi rigi-
dio-

„ diorem adversus Ven. Bellarminum cen-
 „ suram, abusum doctrinae de Scriptura ac
 „ traditione laudati a seipso Tridentini Con-
 „ cilio, & argumenta, quae nec Theologo,
 „ nec Philosopho, imo nec viro gravi di-
 „ gna videntur, carpit Scriptor Anonymus
 „ *Tract. de Libertatibus Eccl. Gallicanae*, im-
 „ pressi Leodii anno 1684. lib. 3. cap. 11.
 „ Petri du Puy volumina fere omnia con-
 „ scripta fuerunt post Schisma exortum in-
 „ ter Pontifices Romanos & Avenionenses,
 „ collecta ex auctoribus schismaticis, & ple-
 „ risque, si fides Oprato Gallo habenda sit,
 „ haereticis, atque fulcita probationibus aut
 „ nullius roboris, aut imbecillibus. Petri
 „ de Marca *Concordia Sacerdotii, & Imperii*
 „ spirat sane undique eruditionem: sed ipse
 „ met in Epistola ad Innocentium X. scri-
 „ pta anno 1646. vii. Kal. Octobris, cu-
 „ jus fragmentum producit in ejus vita prae-
 „ fixa posterioribus *Concordiae* editionibus Ste-
 „ phanus Baluzius, fatetur eo in libro *Prin-*
 „ „ *cipis partes fovisse, Praesidemque potius im-*
 „ „ *plevisse, quam Episcopum.* Praelaudato
 „ quoque Pontifici, ejusque censurae Opus
 „ illud submisit, eumque futurum plena men-
 „ te profiteretur *assertorem vindicemque liberta-*
 „ „ *tis Ecclesiasticae.* Jura item Apostolicae Se-
 „ dis, quae censebatur violasse, variis editis
 „ Opusculis confirmavit, fassus in Scheda
 „ a Baluzio in lucem edita, ex privilegiis
 „ Apostolicis, non autem mero judicio re-
 „ gio in Galliis obtinuisse, quidquid istic
 „ agitur *praeter canonum, & Decretalium men-*
 „ „ *tem circa res Ecclesiasticas.* De defensione
 „ doctissimi Meldensium Episcopi, opere
 „ quidem elaboratissimo, nihil aliud affir-
 „ mabo, nisi posthumum esse, & judicio
 „ plurimorum suppositum: quod non ausim
 „ certo & indubitanter asserere. Hoc au-
 „ tem, in quo omnia continentur, & ex-
 „ penduntur, perlecto, non opus est ceteros
 „ defensores libertatum Cleri Gallicani sin-
 „ gillatim commemorare.
 „ Nec immorabor auctores recensendo,
 „ qui *indirectam* Romani Pontificis potesta-
 „ tem in Reges, Principesque propugnant.
 „ Laudavi supra Ven. Bellarminum, & B.
 „ Augustinum Triumphum, cum quo eam-
 „ dem potestatem posse *directam* appellari,
 „ animi corporisque exemplo asseruimus.

„ Bellarminus quidem, aliique a nomine
 „ potestatis *directae* abhorrent: quoniam po-
 „ testas Pontificum Romanorum in Reges
 „ non est ordinaria, atque immediate ex
 „ jure spiritualis regni proficiscens, sed inci-
 „ dens, accessoria, & urgente causa adve-
 „ niens, usurpanda nimirum, quando Prin-
 „ cipum civile regimen tendit in destructio-
 „ nem regni spiritualis. At hanc malo ap-
 „ pellare *mediatam*, quam *indirectam*: ideo-
 „ que nomine tenus, non re, a Bellarmino
 „ discessimus; nulla autem ratione ab Au-
 „ gustino Triumpho, aliisque *directam* pote-
 „ statem illam vocantibus. Sane certissimum
 „ esse arbitror, ex data a Christo Romanis
 „ Pontificibus potestate non consequi colla-
 „ tam iis esse aequo jure spiritualium ac tem-
 „ poralium rerum curam & regimen: alio-
 „ qui foret Papa in universo terrarum orbe
 „ non solum Pontifex Maximus, sed etiam
 „ Rex summus, ac supremus Dominus tem-
 „ poralis; quod utique repugnat ipsorum
 „ Pontificum Romanorum testimoniis paulo
 „ post producendis. Quamquam clarissimus
 „ Meldensis Episcopus libro 4. cap. 2. ex-
 „ plicata Bellarmini sententia animadvertit,
 „ parum, aut nihil referre, si potestas illa
 „ Pontificum in Reges *directa*, vel *indirecta*
 „ dicatur. Propugnatores enim *indirectae* po-
 „ testatis docent omnia temporalia referenda
 „ esse ad spiritualia tamquam ad finem,
 „ ideoque illum, qui praestit finis, praestit
 „ etiam mediis, & consequenter posse im-
 „ perare quae ad consecutionem finis condu-
 „ cunt, atque ea, quae consecutionem ipsam
 „ impediunt, amovere. Quare Ven. Bellar-
 „ minus *De Rom. Pontifice* cap. 7. ait, o-
 „ mnem secularem potestatem eatenus in
 „ temporalibus esse Papae subjectam, quate-
 „ nus abusus aut negligentia Christianorum
 „ Regum circa temporalia nota sunt impe-
 „ dire finem spiritualem, in quem Papa ha-
 „ bet universam Ecclesiam dirigere. Hujus
 „ subjectionis causa tradunt posse a Romano
 „ Pontifice deponi Reges Principesque Chri-
 „ stianos ob crimen haeresis & Apostasiae a
 „ Fide, & ob aliud gravissimum scelus,
 „ quo excommunicationis poenae subiaceant:
 „ idque S. Gregorii vii. potissimum exem-
 „ plo declarant. Nullo etiam patrato scele-
 „ re, docent posse deponi Regem, si ine-
 „ ptus

„ ptus sit , & insufficiens , maxime si ejus
 „ depositio conducat Ecclesiae utilitati , &
 „ saluti animarum ; quemadmodum , inquit ,
 „ Zacharias deposuit Francorum Regem Chil-
 „ dericum . Addunt etiam Imperium ab uno
 „ in alium posse transferri , etiamsi ille , a
 „ quo transfertur , neque haeresi , neque alio
 „ crimine notetur , neque excommunicatus
 „ sit , neque ad moderandum imperium ine-
 „ ptus , vel insufficiens , dummodo id postu-
 „ let Ecclesiae catholicae utilitas : qua tan-
 „ tum ratione affirmant ab Irene Augusta
 „ religiosissima femina translatum fuisse im-
 „ perium ad Carolum Magnum auctoritate
 „ Romani Pontificis Leonis III. Etiam do-
 „ cent Pontificis esse uno Rege deposito
 „ alterum pro suo lubitu substituere , ut
 „ Rodolphum Henrico , Pipinum Childerico ,
 „ Carolum Magnum Ireni substituerunt Pon-
 „ tifices Maximi . Tam vero ampliata eo-
 „ rumdem Pontificum in Reges summosque
 „ Principes potestate *indirecta* , quid amplius
 „ possent jubere & efficere , si *directa* pol-
 „ lerent ? *Quae cum ita sint* , inquit citato
 „ in loco Bossuet , *non video cur rantopere*
 „ *abhorreant a directa potestate Pontifici tri-*
 „ *buenda ; indirecta enim potestatis nomine*
 „ *idem juris continetur , ut nempe Pontifices*
 „ *de omnibus Regnis suo jure decernant , cum*
 „ *e re Ecclesiae esse judicaverint .*
 „ Ea itaque Potestas , quae a Ven. Bel-
 „ larmio , ab Italis , Lovaniensibus , aliisque
 „ Theologis pluribus , & data opera ab Au-
 „ ctoribus Operum , quae inscribuntur *Gallia*
 „ *vindicata , Regale Sacerdotium , Tractatus*
 „ *de Libertatibus Ecclesiae Gallicanae* , omni
 „ genere argumentorum statuitur & propu-
 „ gnatur , & contra a permultis , quorum
 „ nonnullos supra commemoravi , haud mi-
 „ nori eruditione , & copia monumentorum
 „ impetitur : ea , inquam , Potestas in hoc
 „ sita est , quod possit Romanus Pontifex
 „ imperia transferre , Principes deponere ,
 „ alios substituere , subditos a juramento fi-
 „ delitatis absolvere , ac de bello , de pace ,
 „ de imponendis , solvendisque tributis , ce-
 „ terisque rebus omnibus ad supremum regi-
 „ men pertinentibus decernere , ac ferre ju-
 „ dicium , non *absolute* quidem , sed facta
 „ hypothesi , quod hoc postulet Christianae
 „ Reipublicae salus & incolumitas , Fidei
 „ Catholicae utilitas aut necessitas , & fide-
 „ lium , quae alias periclitaretur , in finem

„ spiritualem , aeternamque beatitudinem adi-
 „ piscendam directio . In duas modo partes
 „ gravissimam hanc quaestionem dividere con-
 „ stitui : ac primum nihil definiendo , sed
 „ referendo duntaxat eorum , qui pugnant
 „ pro illa Pontificum potestate , proferre mo-
 „ menta , una cum adversariorum responsio-
 „ nibus : deinde eadem servata methodo quae
 „ afferunt certantes pro Regum potestate
 „ temporali , non subiecta spirituali , nisi in
 „ iis , quae spiritualia omnino sunt , argu-
 „ menta producere ; & demum , quae in du-
 „ bium revocari nequeunt , ac probari de-
 „ bent ab utraque disceptantium parte , bre-
 „ vissimo Corollario perspicue breviterque
 „ referre .

P A R S P R I M A

A R T I C U L U S I.

*Quibus momentis innitantur , qui pugnant pro
 Romanorum Pontificum supra Reges , ac
 Principes in temporalibus
 potestate .*

„ **P** Rincipio igitur munitur haec sententia
 „ auctoritate Scripturarum sanctarum .
 „ Etenim cap. 17. Deuter. 14. extat divi-
 „ num praeceptum : *Cum ingressus fueris ter-*
 „ *ram , quam Dominus Deus tuus dabit tibi ,*
 „ *& possederis eam , dixerisque , Constituam*
 „ *super me regem ; non poteris alterius gentis*
 „ *hominem regem facere , qui non sit frater*
 „ *tuus .* Cum ergo ejusdem periculi sit eli-
 „ gere in principem virum alienae religionis ,
 „ & a Dei cultu extorrem , ac ipsum jam
 „ regno potitum non deponere ; utrumque
 „ in illo Deuteronomii loco prohibetur , ideo-
 „ que reges ac principes alienae Religionis ,
 „ & a Dei cultu extorres a Pontifice depo-
 „ ni possunt .
 „ II. Levitici cap. 13. 44. legitur : *Qui-*
 „ *cunque ergo maculatus fuerit lepra , & sepa-*
 „ *ratus fuerit ad arbitrium Sacerdotis , solus*
 „ *habitabit extra castra .* Fuit ergo Pontificis
 „ Aaronici munus de lepra iudicium ferre ,
 „ eaque infectum expellere extra castra . At
 „ majus populi periculum a societate homi-
 „ nis haeresi , & perfidia inquinati , quam a
 „ contubernio leprosi . Quare cum pravae do-
 „ ctrinae hominibus , & Evangelii hostibus
 „ prohibemur cibum sumere , in domum il-

los recipere, eisque Ave dicere, ab Apostolo cap. 5. epistolæ 1. ad Corinth. & a Joanne Epist. 2. versu 10. Accedunt canones producti a Gratiano causa 11. q. 3. & can. *Omnis*, 24. q. 1. quibus inhibemur cum hæretico, vel excommunicato societatem habere. Si ergo Princeps vel hæresim profiteatur, vel patrocinio suo hæreticos foveat, aut alia de causa exhibeat populo periculum subversionis, plecti excommunicatione, e solio dejici, & extra principatus sui fines debet expelli. Neque enim alia est in hac re privati hominis, ac summi Principis ratio, nisi quatenus a Principe impio magis timendum est, quam ab impio homine privato. Idcirco nec lex vetus jubens ejici maculatum lepra, nec lex nova præcipiens separationem a sectatoribus hæresum, distinguunt inter privatum, ac principem. Eapropter Ozias rex lepra percussus a summo Pontifice Azaria depositus est, & expulsus. Ita habetur in libro 2. Paralip. cap. 26. 23. *Fuit igitur Ozias leprosus usque ad diem mortis suæ, & habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini.* Atque ejectum eodem capite legitur, quoniam lege præscriptum erat, *Ut quisvis leprosus arbitrio Pontificis separatus solus extra castra urbesque degeret.* Si ob lepram corporalem (ita ratiocinatur Ven. Bellarminus) poterat olim Sacerdos regem judicare, & regno privare; quare id non poterit novæ legis Sacerdos nunc, ob lepram spiritualem, idest, propter hæresim?

III. Depromunt quoque ex sacris litteris prælaudatus Cardinalis Bellarminus, Sanderus, Becanus, alique passim exemplum Athaliæ uxoris Jorami regis Juda, quam cum omni semine regio interfici mandavit Jojada Pontifex Judæorum. Factum ita narratur 2. libro Paralip. cap. 23. *Cum Athalia tyrannice occupasset regnum, & foveret cultum Baal, Jojada Pontifex vocavit centuriones, & milites, & jussit eis ut Athalias interficerent, quod & fecerunt, & pro ea Joam creavit regem.* Idem narratur lib. 4. Regum cap. 11. Alia hujus generis proferuntur exempla, videlicet Saulis a Samuele in regem inuncti, ejusdemque Saulis dejecti, & Davidis in ejus locum substituti: Roboami ab Azia Pro-

pheta regni haud exigua parte mulctati: Azaelis regis Syriæ ab Elia, & Jehu regis Israel in locu impii Joram ab Elisæo inunctorum: Antiochi a Matathia expulsi, &c. Quæ exempla debent summopere commendari, atque illud maxime allatum de Elia: cujus in capite 48. Ecclesiastici ista habetur laudatio: *Quis potest similiter sic gloriari tibi? qui dejecisti reges ad perniciem, & confregisti facile potentiam ipsorum, & gloriosos de lecto suo, qui ungis reges ad poenitentiam, & prophetas facis successores post te.*

IV. Eo collineant novi Testamenti loca quamplura. Nam primum Matthæi cap. 16. 18. ita Christus Petrum alloquitur: *Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Quo in loco supremum Ecclesiæ regimen in iis, quæ ad fidem moresque formandos attinent, Petro, ejusque successoribus committitur. At iis, quibus potestas suprema regiminis, & plenissima demandatur jurisdictio, etiam media, sine quibus hæc exerceri non potest, in promptu esse debent: etenim verissimum est quod legitur ff. de Jurisdic. l. 2. *Cui jurisdictio datur, ea quoque concessa videntur, sine quibus jurisdictio explicari non potest.* Atque produxerunt hanc rationem Sanctissimi Pontifices Gregorius VII. lib. 8. ep. 21. & Gregorius IX. adversus præsumptiones Michaelis C. P. capite 13. Legitur præterea apud eundem Evangelistam Matthæum cap. 18. 15. *Si autem peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum, vel trium testium stes omne verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ: Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Amen dico vobis, Quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo. Hinc etiam constat esse in Ecclesia, scilicet penes successores Apostolorum, ac præsertim Petri, judiciariam potestatem circa quæcunque delicta, injuriasque proximo illatas, ferendi sententiam, reosque, quoscunque sint conditionis, tanquam ethnicos, abjiciendi, ut fecit Beatus Ambrosius

„ fuis adversus Theodosium ob eadem Theſſalonicenſium : de qua re paullo inferius .
 „ Ulterius Lucæ cap. 22. 38. Apoſtoliſ dicentibus , *Domine , ecce duo gladii hic* ,
 „ Dominus ipſe reſpondit , *Satis eſt* . Duo
 „ autem gladii duplicem ſignificant Eccleſiæ
 „ poteſtatem , ſpiritualem videlicet , ac tem-
 „ poralem , ut docet S. Bernardus lib. 4.
 „ de Conſideratione ad Eugenium . Inſuper
 „ Jeſus apud Joannem cap. 21. 15. ait Si-
 „ moni Petro , *Simon Joannis , diligis me*
 „ *plus hiſ ? Paſce agnos meos* ; quæ verba ite-
 „ rum , ac tertio ſunt repetita . Omnes ve-
 „ ro fideles oves ſunt Chriſti . Paſci ergo
 „ debent a Petro . Nec paſci dumtaxat , ve-
 „ rum etiam eas cohibere , ſi id poſtulet
 „ illarum ſalus , & poteſtatem , qua ad ſui,
 „ aliorumque perniciem abutuntur , coarctare
 „ atque auferre : ſiquidem & medicus in-
 „ firmo in furorem verſo gladium , quo ſei-
 „ pſum , aut alios vult interimere , adhibita
 „ quoque violentia , debet eripere . Poſtremo
 „ Apoſtolus in priori Epistoſta ad Corinthios
 „ cap. 6. 1. inquit : *Audet aliquis veſtrum*
 „ *habens negotium adverſus alterum judicari*
 „ *apud iniquos , & non apud ſanctos ? An*
 „ *neſcitis , quoniam ſancti de hoc mundo ju-*
 „ *dicabunt ? Et ſi in vobis judicabitur mun-*
 „ *dus , indigni eſtis qui de minimis judice-*
 „ *tis ? Neſcitis quoniam angelos judicabimus ?*
 „ *quanto magis ſæcularia ?* Hoc ſane in loco
 „ Apoſtolus demonſtrat in Sacerdotibus po-
 „ teſtatem judicandi etiam ſæcularia ; eam-
 „ demque poteſtatem comprobatur argumenta-
 „ tione a majori ad minus , quoniam nempe
 „ ſi angeli ſubjiciuntur judicio Sacerdotum ,
 „ multo magis eidem judicio ſubjiciendi ſunt
 „ homines . Initio propterea fuit in more
 „ poſitum , ut Episcopos , vel ab iis delegati
 „ preſbyteri cauſas ſæcularium dirimerent :
 „ quod munus progreſſu temporis rejeſtum
 „ fuit in humeros Judicum ſæcularium , ne
 „ Sacerdotes negotiis temporalibus implicati
 „ ſpiritualem curam animarum , & verbi
 „ Dei prædicationem negligenter .

„ V. Hæc ſunt momenta , quæ ex ſacris
 „ litteris depromunt tribuentes Romano Pon-
 „ tifici indirectam poteſtatem ſupra Reges ,
 „ ſummoſque Principes , At nullius eſſe ro-
 „ boris contendunt oppoſitæ ſententiæ pro-
 „ pugnatoreſ . Reſpondent itaque ad primum
 „ petiſtum ex cap. 17. Deuteronomii ; Judai-
 „ cum Populum , quando ait , *Conſtituam*

„ *ſuper me regem , ſicut habent omnes per cir-*
 „ *cuitum nationes* , affirmariſſe habere ſe civi-
 „ lem poteſtatem , quam omnes gentes ha-
 „ bebant : neque hanc civilem communem-
 „ que poteſtatem Deus immutavit , ſed juſ-
 „ ſit tantum , ut rex eligeretur ex ipſa gen-
 „ te Hebræorum , non ex alienigenis , &
 „ idolatriſ . Quare idem populus 1. Regum
 „ cap. 8. 5. Regem ſibi dari poſtulavit a Sa-
 „ muele , & Samueli præcepit Dominus , ut
 „ populo morem gereret , quamvis exitioſum
 „ illi futurum fuiſſet ſe Regis ſubjicere
 „ poteſtati , ſpreto Sacerdotum judicio , *Audi* ,
 „ inquit Deus , *vocem populi* . Samuel qui-
 „ dem Saulem unxit in Regem : ſed hujus-
 „ modi inunctio nullum juſ tribuit Sacerdo-
 „ tibus in regem eligendum , aut deponen-
 „ dum . Populus enim Regem petiit , Sa-
 „ muel inunxit , & conſecravit . Ita David
 „ elegit Salomonem , quem inunxit Sadoe
 „ Sacerdos : eodemque pacto Imperatores
 „ conſtituuntur ab Electoribus , regesque vel
 „ electione , vel jure hæreditario creantur ,
 „ neque aliud ab Episcopis accipiunt præter
 „ conſecrationem , quæ religionis argumentum
 „ eſt , non collatio temporalis jurisdiſctionis
 „ ac poteſtatis .

„ VI. Ajunt pariter ad rem non facere
 „ exemplum Oziæ regis , de quo 2. libro
 „ Paralipomenon cap. 26. Nihil inde infer-
 „ tur , niſi Azariam judicaſſe regem illum
 „ lepra percuſſum fuiſſe indignum conſortio
 „ hominum , ut mandaverat Deus cap. 13.
 „ Levitici . Sacerdotes Oziam expulerunt e
 „ domo Domini , non regno privarunt : ex-
 „ pulerunt autem hortando ut legi obtempe-
 „ raret , non vi , armis que cogendo . Ipſe
 „ met ſcleris ſui conſcius , & divinam vin-
 „ dictam ſentiens , *Acceleravit egredi* , inquit
 „ divina Scriptura eodem capite 26. Paralip.
 „ verſu 20. Non ei ablatum fuiſſe juſ re-
 „ gnare inde colligitur , quod ipſomet capite
 „ 26. verſu 1. dicitur conſecutum fuiſſe re-
 „ gnum anno decimo ſexto ætatis ſuæ , poſt
 „ obitum Amaſiæ : verſu 3. aſſeritur regnaſ-
 „ ſe in Jeruſalem quinquaginta duobus an-
 „ nis ; & v. 23. legitur obdormiſſe cum pa-
 „ tribus ſuis , & tunc regnaſſe Joatham fi-
 „ lium ejus pro eo . De illo Joatham quan-
 „ diu pater Ozias ejeſtus de domo Domini
 „ in ſeparatis ædibus vixit , non dicitur quod
 „ eſſet rex , ſed tantummodo verſu 21. quod
 „ *regeret domum regis , & judicaret populum*

„ *terre* ; nimirum cum patet ob pudorem ,
 „ morbumque id præstare non posse , sup-
 „ plebat filius , non patre privato regia po-
 „ testate , sed ob infirmitatem privatis in
 „ ædibus degente .

„ VII. Frustra item proferri exemplum
 „ Athaliæ reponunt defensores Declaratio-
 „ nis Cleri Gallicani . Etenim Athalia re-
 „ gina uxor Joram regis Juda post mortem
 „ Ochoziæ a Jojada Summo Sacerdote fuit
 „ interfecta , quoniam jusserrat *omne semen*
 „ *regium* occidi , ac per tyrannidem regnum
 „ invaserat , cum tamen e sanguine regio
 „ superstes foret Joas , quem soror Josabeth
 „ e manibus Athaliæ clam eripuerat , &
 „ Jojadæ viro suo tradiderat occulte custo-
 „ diendum in templo , ut in avito solio ali-
 „ quando restitueretur . Quod factum est e
 „ vivis sublata Athalia , non tantum jubente
 „ Jojada , verum etiam populi multitu-
 „ dine accurrente cum Centurionibus & Le-
 „ vitis , & pactum ineunte in domo Domi-
 „ ni , in qua Joas eductus ab omnibus salu-
 „ tatus est rex , & a Pontifice filiisque ejus
 „ inunctus . Lege librum 2. Paralip. cap.
 „ 23. Perperam , inquit , ab iis , qui cen-
 „ sent posse a Romano Pontifice iniquos
 „ Reges deponi , exemplum istud producit :
 „ nam primum Athalia non erat legitima
 „ regina , & legitimus Rex vivebat : deinde
 „ non fuit a solo Jojada , sed a maxima po-
 „ puli multitudine e regno , quod tyrannice
 „ invaserat , deturbata , insuper fuit mandan-
 „ te Jojada extra templum occisa , quum ta-
 „ men Romani Pontifices jus interficiendi
 „ reges sibi non arrogant . Facili negotio ex-
 „ empla alia superius allata exsufflare se
 „ putant . Nam Azia , Elias , & Eliseus
 „ Dei auctoritate ac mandato reges designa-
 „ runt , nec Sacerdotes maximi erant : non
 „ propria auctoritate , sed Numinis instinctu
 „ reges nominarunt ; ac nominarunt potius ,
 „ quam ipsi crearent . Matathias vero non
 „ deposuit legitimum Principem , sed Antio-
 „ chum iniquissimum Judaici regni invaso-
 „ rem , justo bello patriæ vindicans liberta-
 „ tem , atque evertens tyrannidem .

„ VIII. Nec arbitrantur Galliarum Theo-
 „ logi magnam ingerere difficultatem quæ
 „ ex Novo Testamento fuerunt proposita .
 „ Ad 1. ex cap. 16. Matthæi reponunt ea
 „ verba , *Quodcunque ligaveris . &c.* de spi-
 „ rituali potestate esse accipienda , non de

„ temporali , atque de solvendis , retinendis .
 „ que criminibus , non de constituendis , de-
 „ ponendisque Principibus , tametsi hæc , &
 „ sequentia ad vindicandam sibi potestatem
 „ etiam in temporalibus allegaverint in De-
 „ cretalibus suis S. Gregorius VII. Bonifa-
 „ cius VIII. & Nicolaus IV. At S. Bernar-
 „ dus libro 4. de Consid. cap. 6. explicans
 „ eadem Matthæi verba , *In criminibus*
 „ *(scribit ad Eugenium) non in possessioni-*
 „ *bus potestas vestra ; quoniam propter illa ,*
 „ *& non propter has , accepistis claves regni*
 „ *cælorum .* Haud secus diluunt quod produ-
 „ ctum est ex capite 18. Matthæi , *Dic Ec-*
 „ *clesiæ : Sit tibi sicut Ethnicus , & Publi-*
 „ *canus : Quodcunque ligaveritis , &c.* hæc
 „ exponentes de correptione fraterna , quam
 „ adspernantes sunt coram arguendi , & ad-
 „ huc in improbitate commorantes Ecclesiæ
 „ sunt denunciandi : Ecclesiam vero non au-
 „ dientes sunt a fidelium communione segre-
 „ gandi , quemadmodum Judæi abstine-
 „ bant a consuetudine Publicanorum , &
 „ publice peccantium . Ita hunc locum Mal-
 „ donatus , Estius , alique interpretantur :
 „ atque hæc interpretatio cohæret iis , quæ
 „ leguntur Matthæi cap. 22. 22. in Epi-
 „ stola 2. ad Thessalonicenses cap. 3. 14.
 „ & in 2. Joannis versu 10. Duos gladios
 „ esse in Ecclesia , nemo ambigit , sed unus
 „ gladius , idest , spiritualis , ab Ecclesia
 „ exerendus est , & Sacerdotis manu tractan-
 „ dus : alter materialis , manu militis , pro
 „ Ecclesia , ad nutum Sacerdotis & ad jus-
 „ sum Imperatoris evaginandus , ut docet S.
 „ Bernardus , de quo alibi . Ad illud , quod
 „ sequitur de trina illa Christi ad Petrum
 „ admonitione , ita occurrit Meldensis Epi-
 „ scopus p. 2. lib. 5. cap. 13. „ Pascendi
 „ potestatem late patere volunt , certe non
 „ ita tamen quin iis contineatur finibus ,
 „ quibus se Christus ipse continuit : pascit
 „ autem oves Christus , *ut pascua invenirent ,*
 „ *vitæ verbum scilicet , & vitam æternam*
 „ *per verbum . Oves enim meæ vocem meam*
 „ *audiunt , & ego cognosco eas (Jo. 10.*
 „ *27.) & sequuntur me , & vitam æternam*
 „ *do eis , & non rapiet eas quisquam de*
 „ *manu mea .* Ad hoc pascit Christus , ad
 „ æterna perduxit , temporalia cujusvis , ad
 „ suis cuique legibus habenda , utenda , adi-
 „ menda permisit . At si ad hæc pascit Chri-
 „ stus , ad hæc pascat Petrus . *Pasce enim ,*
 „ in-

„ inquit , *oves meas* . sed meo more : ne
 „ ergo pastores ad temporalia , eo quo erant
 „ jure , locoque relictæ a Christo , concessam
 „ a Christo potestatem conferant „ . Hæc
 „ Meldensis Antistes , Impertinentia esse
 „ verba Apostoli ex sexto capite Epistolæ 1.
 „ ad Corinthios ad potestatem Romani Pon-
 „ tificis supra Reges comprobendam , facile
 „ quidem sibi met persuadent , quoniam non
 „ tantum Apostoli , verum etiam omnes Ju-
 „ sti , atque ii præsertim , qui propter Chri-
 „ stum reliquerunt omnia , judicabunt ange-
 „ los , & secularia ; sed hoc post futuram
 „ resurrectionem erit , non in hoc seculo ,
 „ & circa bonorum , malorumque operum
 „ merita judicium istud versabitur .

„ IX. Valere plurimum ad illam Pontifi-
 „ cum Romanorum potestatem firmandam
 „ creduntur , quæ Christus ait de seipso
 „ Matth. 28. 18. *Data est mihi omnis pote-*
 „ *stas in cælo , & in terra ;* & Joan. 12.
 „ 32. *Si exaltatus fuero a terra , omnia tra-*
 „ *ham ad me ipsum ;* necnon quæ leguntur
 „ in Apoc. 19. 16. *Rex regum , & Domi-*
 „ *nus dominantium* . Verum hæc , aliaque
 „ hujuscemodi contemnunt , & vix digna
 „ putant , quibus respondeant . Nemo unus ,
 „ inquit , dubitat , quin Christus Deus &
 „ homo plenissimam omnemque habeat po-
 „ testatem , & sit Rex omnium regum , &
 „ Dominus principum universorum . Quis fi-
 „ delium id unquam in dubium revocavit ?
 „ An in mundum adveniens regiam potesta-
 „ tem exercuerit , eamque Petro , & illius
 „ successoribus communicaverit , hoc est ,
 „ quod in præsentiarum controvertitur . Hæc
 „ sunt præcipua Scripturarum momenta , qui-
 „ bus summi Pontificis potestatem supra Re-
 „ ges in temporalibus adstruunt , & hæc sunt
 „ illorum , qui hanc potestatem denegant ,
 „ responsiones .

ARTICULUS II.

Argumentationum Pars II.

„ I. PRÆTER Scripturarum testimonia , præ-
 „ sidium sibi e jure Canonico petunt
 „ prioris sententiæ Patroni . Urgent princi-
 „ cipio cap. Novit. 13. de Judiciis . Conti-
 „ netur in isto Decretalis Innocentii III.
 „ edita occasione belli exorti inter Philip-
 „ pum Augustum Regem Galliarum , ac in-

„ ter Richardum Regem Angliæ . Ut ad
 „ pacem hos revocaret vigilantissimus Pon-
 „ tifex Decretalem Epistolam misit ad omnes
 „ per Franciam constitutos Episcopos . In
 „ eadem Decretali Pontifex ad se pertinere
 „ ait causæ , & dissidii discussionem , quod
 „ potestatem haberet *non ex homine , sed ex*
 „ *Deo* . Profert exemplum Valentiniani Im-
 „ peratoris , qui Suffraganeis *Mediolanensis*
 „ *Ecclesiæ* dixisse fertur , *Talem in Pontificali*
 „ *Sede constituite , cui & nos , qui governa-*
 „ *mus Imperium , sincera nostra capita sub-*
 „ *mittamus* . Addit & legem Theodosii ,
 „ qui statuit , *Ut quicumque litem habens ,*
 „ *sive petitor fuerit , sive reus , si judicium*
 „ *elegerit sacrosanctæ Sedis Antistitis , illico*
 „ *sine ulla dubitatione , etiamsi pars alia re-*
 „ *fragetur , ad Episcoporum judicium diriga-*
 „ *tur* . Extat edictum Valentiniani Impera-
 „ toris in Historia Tripartita lib. 7. cap. 8.
 „ & apud Gratianum c. *Valentinianus* , dist.
 „ 63. & lex Theodosii in Cod. Theod. 1.
 „ de Episcopali Judicio . De causa vero in-
 „ ter Philippum Augustum , & Richardum
 „ legantur Annales Ecclesiastici , & Histo-
 „ rici ad annum 1203 .

„ II. In Bulla Bonifacii VIII. emanata
 „ anno 1301. idem Pontifex verbis Jeremiæ
 „ Prophetæ cap. 1. 10. ait se constitutum a
 „ Domino *super gentes , & super regna ;*
 „ atque inde hoc infert , *Quare nemo tibi*
 „ *suadeat , quod superiorem non habeas , &*
 „ *non subsis summo Hierarchæ Ecclesiasticæ*
 „ *Hierarchiæ* . Alloquitur Philippum III. co-
 „ gnomento Pulchrum , Galliarum Regem ,
 „ cui & eodem anno in Epistola scripsit ,
 „ *Scire te volumus , quod in spiritualibus , &*
 „ *temporalibus nobis subes* . Habetur inter
 „ Extravagantes Decretalis ejusdem Bonifa-
 „ cii VIII. edita , ut fertur , anno 1302. in
 „ qua leguntur hæc verba : *In hac , sancta*
 „ *Ecclesia Catholica , ejusque potestate duos*
 „ *esse gladios , spirituales videlicet , & tem-*
 „ *poralem , Evangelicis dictis instruimur* . Et
 „ infra : *Oportet autem gladium esse sub gla-*
 „ *dio , & temporalem auctoritatem spirituali*
 „ *subjici potestati* . Ac rursus , *Porro subesse*
 „ *Romano Pontifici omnem humanam creatu-*
 „ *ram declaramus , dicimus , definimus , &*
 „ *pronunciamus omnino esse de necessitate sa-*
 „ *lutis* . Incipit Bulla Bonifacii , *Auscul- ta* ,
 „ *fili : & Decretalis , Unam sanctam* .

„ III. Concilium IV. Lateranense cele-
 „ brat

bratum anno 1215. canone 4. ita statuit:
Si vero Dominus temporalis requisitus & monitus ab Ecclesia terram suam purgare neglexerit ab hæretica sceditate, per Metropolitanum, & ceteros Comprovinciales Episcopos excommunicationis vinculo innodetur; & si satisfacere contempserit infra annum, hoc significetur Romano Pontifici, ut exjure vassallos ab ejus fidelitate denunciaret absolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis sine ulla contradictione possideant, & in fidei puritate conservent, salvo jure Domini principalis, dummodo ipse super hoc nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum apponat. Eadem nihilominus lege servata circa Dominos principales. Supponitur proculdubio in hoc canone Romanum Pontificem habere potestatem regno & principatu expoliandi quoscunque Dominos, cum feudatarios, tum principales & absolutos, si neglexerint hæreticos e suis ditionibus expellere.

IV. Accedunt Concilii Constantiensis sanctiones. Concilium enim istud sessione 20. in Fridericum Austriæ Ducem, de quo Gregorius Episcopus Tridentinus graviter questus fuerat, quod jura & bona invasisset Episcopatus sui, Monitorium expedit, ac sententiam tulit, ut nisi legitime admonitus usurpata bona redderet, pœnam incurreret *anathematis, sacrilegii, & privationis omnium bonorum feudalium, quæ ab Ecclesia, seu Imperio obtinebat, & inhabilitationis suæ, & filiorum suorum masculorum ad obtinendum tam feuda, quam officia, & beneficia usque ad secundam generationem, & honoris & famæ ac communionis in consiliis Principum, &c.* Quid est autem exerere in Principem gladium spirituale, ac temporale, si hoc non est? Idem Synodus Constantiensis decrevit sess. 28. contra eundem Fridericum, sess. 31. in Monitorio contra Comitem Virtutum, & sess. 37. in sententia adversus Benedictum XIII. In sessione vero 39. approbavit Constitutionem Bonifacii VIII. quæ incipit, *Felicitis*, in qua Constitutione, ut pœna, statuitur privatio bonorum temporalium cuique metum aut violentiam inferenti Electoribus Papæ, *Etiam si Imperiali, aut Regali præfulgeat dignitate.* Haud secus colligitur ex Bulla Martini V. adversus hæreses Hussii, & Wiclefi, quæ extat post

ultimam prælaudati Concilii sessionem. Consonant Basileensis Concilii sessiones 39. & 40. in singulis quippe hisce locis irrogatur pœna privationis cujuscunque dignitatis, omniumque bonorum fautoribus hæresum, quamvis Imperiali, Regiaque fulgeant auctoritate.

V. Concilium Lateranense V. inter Œcumenica recensitum, & celebratum sub Julio II. anno 1512. non tantum excommunicationi, & interdicto subjecit Gallias, verum etiam ex Lugduno nundinas transferri jussit in civitatem Gebennensem, propterea quod rex Ludovicus XII. regnumque Franciæ, excepta Britannia, ac maxime Lugdunensis civitas Conciliabulo, ut ajunt, Pisano adhæssissent. In quo decreto lato sessione 3. jurisdictio Pontificum etiam in temporalibus ad Reges pertinentibus elucescit. Tridentinum denique sessione 25. cap. 19. de Reform. damnans detestabilem duellorum usum, definivit, ut *Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & quocunque alio nomine Domini temporales, qui locum ad Monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac jurisdictione & dominio civitatis, castri, aut loci, in quo, vel apud quem duellum fieri permiserint, quod ab Ecclesia obtinent, privati intelligantur, & si feudalia sint, directis dominis statim acquirantur.* Quod pariter prædictæ jurisdictionis ac potestatis Ecclesiæ argumentum est singulare. Atque hæc sunt, quæ ex canonum, & definitionum Conciliorum Generalium auctoritate produci solent.

VI. Prætermisi Decretalem Innocentii III. *Per Venerabilem*, editam ad supplicationes Willemi Comitis Montis Pessulani, qui cum suscepisset ex legitima uxore Mathilde unicam filiam, ex Agnete autem pellice aliquot mares, eos a Pontifice legitimari petebat, producto exemplo Philippi Regis Galliarum, cujus filios spurios idem Pontifex legitimis accensuerat. Sed eadem Decretali absolutam potius, ac independentem Regum potestatem firmari plures existimant, maxime si legatur pro ut extat in antiqua Decretalium collectione 3. lib. 4. tit. 12. *Qui filii sint legitimi.* Revera Innocentius in ea Decretali ait disparem esse rationem de Philippo rege

„ rege , & de Wilhelmo Comite , propterea
 „ quod iste *specialius* Romano Pontifici subje-
 „ ctus erat , nec tanta de legitimatione hujus
 „ prolis , quanta de regia sobole oriebatur ,
 „ suadebatque necessitas . Ita enim Innocen-
 „ tius Guilelmum alloquitur : *Cum rex ipse*
 „ *in spiritualibus nobis subjaceat , tu nobis &*
 „ *in spiritualibus & temporalibus es subiectus ;*
 „ & infra : *Insuper cum rex ipse superiorem*
 „ *in temporalibus minime recognoscat , sine ju-*
 „ *ris alterius lesione in eo se jurisdictioni no-*
 „ *stræ subjacere potuit , & subjecit , in quo*
 „ *forſitan videretur aliquibus quod per seipsum ,*
 „ *non tanquam pater cum filiis , sed tanquam*
 „ *princeps cum subditis potuit dispensare , &c.*
 „ Propter quæ , aliaque his consimilia hanc
 „ Decretalem , quomodo ad veram & pe-
 „ rantiquam lectionem revocata fuit a J. C.
 „ præstantissimo Antonio Augustino , ac le-
 „ gitur in Editione Hispanica anni 1576. ac
 „ Parisiensi an. 1609. plurimum pro se fa-
 „ cere contendunt supremæ Regum potesta-
 „ tis patroni ; necnon Senatus amplissimus ,
 „ quem vulgo *Parlamentum* appellitant , in
 „ proscriptione libri Ven. Bellarmini , inscri-
 „ pti , *Tractatus de Potestate summi Pontifi-*
 „ *cis in rebus Temporalibus adversus Guilel-*
 „ *lum Barclajum* , impressi Romæ anno 1610.
 „ VII. Hac itaque Decretali prætermiſſa ,
 „ quid ad alia momenta respondere soleant ,
 „ videamus . Ad 1. ex cap. *Novit* , de judi-
 „ ciis , Innocentius III. anno 1200. pro pa-
 „ ce inter Francos Anglosque componenda ,
 „ aperte ait , se judicare duntaxat de pecca-
 „ to , & de perjurio eorum , qui juratam
 „ pacem abrumpunt : *Non enim* (inquit)
 „ *intendimus judicare de feudo , cujus ad ipsum ,*
 „ *Regem Francorum , spectat judicium , nisi*
 „ *forte juri communi per speciale privilegium ,*
 „ *vel contrariam consuetudinem aliquid sit de-*
 „ *tractum ; sed decernere de peccato , cujus ad*
 „ *nos pertinet sine dubitatione censura , quam*
 „ *in quemlibet exercere possumus , & debemus.*
 „ Eam ob rem producit Summus Pontifex
 „ verba Evangelii , *Si peccaverit in te frater*
 „ *tuus , &c.* atque exempla Augustorum ,
 „ qui se Apostolico subjecerunt judicio , Va-
 „ lentiniani scilicet , de quo Cassiodorus in
 „ Hist. Tripart. lib. 7. cap. 8. ac Theodo-
 „ ſii , de quo in Cod. Theodos. lib. 16. tit.
 „ 11. l. *Quotiens* , & apud Grat. can. qui-
 „ cunque 11. q. 1. Et quidem Valentiniani
 „ III. Novella de Episc. judicio , 12. ita
 „ *Berti Theol.*

„ decernit : *Quoniam constat Episcopos &*
 „ *presbyteros forum legibus non habere , nec*
 „ *de aliis causis , secundum Arcadii & Ho-*
 „ *norii divalia constituta , quæ Theodosianum*
 „ *corpus ostendit , præter religionem posse co-*
 „ *gnoscere.* Ambrosius item epist. 32. ad Va-
 „ lentinianum Jun. de Valentiniano Seniore
 „ inquit : *Augustæ memoriæ pater tuus non*
 „ *solum sermone respondit , sed etiam legibus*
 „ *suis sanxit , in causa fidei , vel Ecclesiasti-*
 „ *cæ alicujus ordinis eum judicare debere , qui*
 „ *nec munere impar sit , nec jure dissimilis .*
 „ Haud secus Theodosius Jun. lege ultima
 „ de Episcopali jud. *Quantum ad causas Ec-*
 „ *clesiasticas pertinet , quas decet Episcopati*
 „ *auctoritate decidi , quibuscunque mota fuerit*
 „ *quæstio , quæ ad Christianam pertinet san-*
 „ *ctitatem , eos decebit sub eo judice litigare ,*
 „ *qui præsul est in suis partibus omnium sa-*
 „ *cerdotum.* Ex quibus manifestum esse ajunt ,
 „ spectare ad Pontifices causas religionis de-
 „ cidere , & quæ ad fidei sanctitatem spe-
 „ ctant cognoscere , idque tantum affirmare
 „ cap. *Novit* , Innocentium III.

„ VIII. De Bonifacio VIII. nemo negat
 „ sibi supremam cum spiritualementum tem-
 „ poralem arrogasse potestatem . Id jure fe-
 „ cisse , nequaquam fatentur . Profert Mel-
 „ densis Episcopus p. 2. lib. 7. cap. 23. Joan-
 „ nis Hæſennii Canonici Leodiensis , Platinæ
 „ Itali Historiæ Pontificum Scriptoris , alio-
 „ rumque testimonia parum honorifica . Bul-
 „ lam *Ausculata fili* anno 1301. palam Pa-
 „ risiis combustam tradunt . Deteriora de Bo-
 „ nifacio VIII. Crantzius , Martinus Polo-
 „ nus , Christianus Mathiæ , ceterique scri-
 „ pserunt . Quantum ad Bullam , quæ inci-
 „ pit , *Unam sanctam* , eam Clemens V. De-
 „ claratione quæ incipit , *Meruit* , ita tem-
 „ peravit : *Meruit charissimi filii nostri Phi-*
 „ *lippi Regis Francorum illustris , sinceræ*
 „ *affectionis ad nos & Ecclesiam Romanam*
 „ *integritas , & progenitorum suorum præclara*
 „ *merita meruerunt ; meruit insuper Regnicola-*
 „ *rum puritas , ac devotionis sinceritas , ut*
 „ *tam regem , quam regnum favore benevolo*
 „ *prosequamur . Hinc est , quod nos Regi &*
 „ *Regno per definitionem & declarationem bo-*
 „ *næ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. quæ in-*
 „ *cipit , Unam Sanctam , nullum volumus*
 „ *& intendimus præjudicium generari , nec*
 „ *quod per illam rex , regnum , & regnicole*
 „ *prælibati amplius Ecclesiæ sint subiecti Ro-*
 „ *mane ,*

„ *manæ, quam antea exislebant, sed intelli-*
 „ *gantur in eodem esse statu, quo erant ante*
 „ *definitionem præfatam. Contendit Auctor*
 „ *libri, cui titulus, Regale sacerdotium Ro-*
 „ *mano Pontifici assertum lib. 1. §. 9. pag.*
 „ *236. inferri ex hac Clementis V. declara-*
 „ *tione, regem, regnumque Galliarum ante*
 „ *Constitutionem Bonifacii VIII. habuisse*
 „ *ab Ecclesia Romana antiquam subjectionem*
 „ *temporalem; at nos lynceis, quibus Auctor*
 „ *iste excellit, caremus oculis.*

„ Prædictum Bonifacium VIII. infensissi-
 „ mum Gallici nominis, & Philippi IV.
 „ hostem appellat Stephanus Baluzius in No-
 „ tis ad lib. 2. Concordiæ Sacerd. & Imp.
 „ Petri de Marca cap. 1. Ibidem Baluzius
 „ ait Bonifacium anno 1303. in Oratione,
 „ quam habuit pro confirmando rege Roma-
 „ norum Alberto, usum fuisse comparatio-
 „ ne Solis & Lunæ ad significandam pote-
 „ statem spirituales, ac temporalem, qua-
 „ rum ista ab illa dependeat, quemadmo-
 „ dum Sol lucem suam Lunæ tribuit. Quam
 „ comparisonem etiam Berengosius Abbas,
 „ Innocentius III. & Petrus de Marca præ-
 „ citato cap. 1. num. 8. adhibuerunt. At
 „ iste hac loquitur præcautione: *Quod tamen*
 „ *sic intelligendum est, ut quemadmodum duo*
 „ *illa sidera invicem non commiscantur, nec*
 „ *in ipsa corporum substantia, nec in ordine,*
 „ *quem sortita sunt ab omnium conditore Deo,*
 „ *sed Sol diei, Luna vero nocti præluceat: Sic*
 „ *utriusque potestatis impermixta discretio con-*
 „ *servetur. Nec est quod aliquis ingenio in-*
 „ *dulgens existimet eo modo, quo Luna alieno*
 „ *lumine, idest, a Sole accepto fulget, regiam*
 „ *potestatem auctoritatis suæ lucem ab Eccle-*
 „ *siastica mutuari, &c.* Addit Baluzius
 „ verba Gregorii Heimbürgi Jurisconsulti
 „ Germani, qui in Admonit. de usurpat.
 „ Paparum Romanorum pag. cxi. scripsit:
 „ *Ridicula est etiam probatio, quam adulato-*
 „ *res Paparum ad id consueverunt adducere ex*
 „ *cap. de major. & obed. de Luna & Sole.*
 „ *Nam quamvis Luna recipiat lumen a Sole,*
 „ *non tamen motum & influentiam. Ita quam-*
 „ *vis Reges, & temporales domini per Lu-*
 „ *nam designati recipiant & recipere debeant*
 „ *lumen doctrinæ a Papa & suo Clero per*
 „ *Solem designatis, non tamen eis ex hoc do-*
 „ *minari concessum est. Imo similitudo bene*
 „ *intellecta efficit contrarium. Nam illa duo*
 „ *luminaria, scilicet Sol & Luna, sic creata*

„ *sunt, ut Sol præsit diei, Luna nocti. Sic*
 „ *Papa & Clerus præsent diei, idest, Do-*
 „ *ctrinæ spirituali, & orationi ad impetran-*
 „ *dam divinam misericordiam, ut notatur ad*
 „ *Hebræos 11. Illa autem, quæ Dei sunt, lux*
 „ *& dies sunt, quibus præesse debet Papa*
 „ *sub metaphora Solis. Quæ autem mundi,*
 „ *tenebræ & nox sunt, quibus præesse debet*
 „ *Imperator sub metaphora Lunæ. Sicut igitur*
 „ *Sol, quamquam illuminat Lunam, nul-*
 „ *lum tamen dominium habet in eam, sic*
 „ *Papa & Clerus etsi luce doctrinæ debeant*
 „ *Imperatorem, & seculares illuminare, nul-*
 „ *lum tamen datum est eis dominium a Chri-*
 „ *sti institutione in eos, sicut nec magistro in*
 „ *discipulos.*

„ IX. Quod attinet ad 4. Canonem Con-
 „ ciliæ IV. Lateranensis, Dupinius dissert.
 „ 7. §. 4. principio respondet Concilia, etiam
 „ Generalia, vim duntaxat habere definiendi
 „ quæ ad religionem pietatemque spe-
 „ ctant: in ceteris rebus, præsertim civili-
 „ bus, errori esse obnoxia. Quam opinio-
 „ nem confirmare adnititur auctoritate Mel-
 „ chioris Cani lib. 5. de Locis Theologicis
 „ cap. 10. Petri de Marca lib. 2. Concor-
 „ diæ cap. 16. num. 9. imo & S. P. Au-
 „ gustini docentis lib. 2. de Baptismo cap.
 „ 3. aliisque in locis, plenaria Concilia prio-
 „ ra sæpe posterioribus emendari. Sunt vero
 „ & alii complures asserentes summo non
 „ errandi privilegio cum Romanos Pontifi-
 „ ces tum Generales Synodos frui in iis
 „ tantum canonibus, qui aut de fide, aut
 „ de morum doctrina feruntur. Addit Du-
 „ pinus canonem illum quartum, vel esse
 „ suppositum, vel solius Innocentii auctori-
 „ tate conscriptum; nihil enim in Concilio
 „ Lateranensi IV. definitum fuisse tradunt
 „ Nauclerus ad annum 1215. Platina in In-
 „ nocentio III. Matthæus Parisiensis in Hi-
 „ storia Angliæ, & Godefridus Viterbiensis
 „ ad prædictum annum 1215. & alii. De-
 „ inde reponit idem Dupinius, si canones in
 „ eodem Lateranensi Concilio fuerunt con-
 „ diti, eos tantum fuisse receptos, & ab
 „ Ecclesia approbatos, qui spectant ad fidem
 „ orthodoxam, & ad communionem & con-
 „ fessionem recurrente Paschate faciendam.
 „ X. Priori ex his responsionibus elidi opi-
 „ nantur quæ de Concilio Constantiensi, &
 „ Basileensi num. IV. fuerunt producta. Ad-
 „ dunt autem in Constantiensi Concilio ad-
 „ „ fuisse

„ fuisse Imperatorem Sigismundum, hujusque
 „ nutu Fridericum Ducem Austriæ accusa-
 „ tum ab Episcopo Tridentino Gregorio,
 „ multatum privatione feudorum. Imo res
 „ non ad Concilium, sed ad Sigismundum
 „ delata fuit: cumque Dux Imperatoris jussa
 „ contemneret, eodem annuente Concilium
 „ sess. 28. edidit monitorium, quo declara-
 „ vit Fridericum incidisse in pœnas *privatio-*
 „ *nis feudorum, & inhabilitationis in Consti-*
 „ *tutione Carolina contentas.* Hinc Meldensis
 „ Episcopus Parte 2. lib. 8. cap. 10. infert,
 „ Synodum Constantiensem has pœnas non
 „ per se decrevisse, sed Principum, ac præ-
 „ sertim Caroli IV. & Sigismundi Impera-
 „ torum innixam Constitutionibus. Addunt
 „ Gallorum quidam, monstrum sibi videri,
 „ quoniam Romano Pontifici addictissimi de-
 „ votissimique Theologi horum Conciliorum
 „ definitiones avidissime arripiunt, urgentque
 „ magnopere, cum in ea quæstione, An
 „ Papa sit supra Concilium, utriusque Sy-
 „ nodi, Constantiensis ac Basileensis defini-
 „ tiones nihil faciant, ac parvipendant.

„ XI. Quæ narrata sunt de Concilio V.
 „ Lateranensi, tanquam nulla auctoritate
 „ gesta Galli rejiciunt. Inceptum legimus
 „ anno 1512. die 3. Maji, Extant ejus
 „ Acta tom. XIV. Conciliorum Labbæi, &
 „ apud Spondanum, aliosque Historicos ad
 „ prædictum annum 1512. Certum est om-
 „ nia eo temporis fuisse in maxima gravis-
 „ simaque rerum perturbatione, ut ineunti-
 „ bus comitiis eleganti oratione ait Ægidius
 „ Viterbiensis Ordinis nostri magister, ac
 „ postea S. R. E. Cardinalis amplissimus.
 „ Eodem anno Pseudoconcilium Pisenum
 „ translatum Mediolanum die 12. Aprilis
 „ protulerat in Julium II. depositionis sen-
 „ tentiam. Huic assensum præbuit Ludovi-
 „ cus XII. Galliarum rex, a Julio omni ho-
 „ stilitatis genere lacessitus. Omnia itaque
 „ perturbatis animis videntur peracta. Lu-
 „ dovicus excommunicatus a Papa, re-
 „ gnum interdicto subjectum, Lugdunen-
 „ sis civitas, in quam Patres Conci-
 „ liabuli Pisani Mediolano confugerant,
 „ nundinarum quoque privationi addicta.
 „ Contra Ludovicus Rex spretis Julii Ponti-
 „ ficis censuris contraria obnuntiatione diras
 „ revicit, cuso etiam Neapoli aureo nummo,
 „ qui ex una parte effigiem suam, ex alte-
 „ ra insignia Neapolis & Siciliæ referebat

„ cum hoc elogio, *Perdam Babylonis nomen,*
 „ ut 1. tomo Historiarum pag. 22. editionis
 „ Lutetiæ refert Jac. Augustus Thuanus.
 „ Frustra igitur Gallis hujus Concilii Late-
 „ ranensis opponuntur decreta. Sciendum est
 „ tamen ipsum Ludovicum XII. post Julii
 „ obitum, anno 1513. hortante Regina ora-
 „ tores ad synodum ipsam Lateranensem mi-
 „ sisse rejecta Pisana. Vide Continuat. Hist.
 „ Fleury lib. 123. num. 98.

„ XII. Concilii Tridentini promulgatio-
 „ nem frequentissime Cleri Gallicani Con-
 „ ventus supplicibus libellis postularunt a
 „ Regibus, sed *ea lege, ut imperio suo ea*
 „ *capita exciperent, quæ moribus regni, idest,*
 „ *libertatibus Ecclesiæ adversarentur,* inquit
 „ Petrus De Marca lib. 2. Concordiæ cap.
 „ 17. num. 6. Eadem repetit libro 4. cap.
 „ 20. num. 1. Bossuetius cit. lib. 8. cap. 11.
 „ ait ea, quæ habentur cap. *Detestabilis de*
 „ *Duellis,* quod est sess. xxv. Trid. cap. 19.
 „ de Reformat. referenda esse inter illas cau-
 „ sas, quibus *Franciæ regnum prohibitum si*
 „ *ab acceptandis tanti Concilii de disciplina,*
 „ *& reformatione decretis.* Ipsa Tridentinæ
 „ Synodi verba, quibus privantur Reges civi-
 „ tate, & loco, in quo duellum permissum
 „ sit, esse contraria potestati Regis, *Qui*
 „ *temporali suo regno, ullave ejus parte pri-*
 „ *vare non possit, cum eo respectu nullum su-*
 „ *periores agnoscat, qualiscunque ille sit,* de-
 „ claratum fuit in Conventu Ordinum cele-
 „ brato Parisiis anno 1593. jussu Cardinalis
 „ Pellevei, in Constitutione Blesensi sub
 „ Henrico III. anno 1576. aliisque.

ARTICULUS III.

Argumentationum tertia Classis.

„ I. **P** Etuntur tertii ordinis momenta ex
 „ auctoritate Sanctorum, clarissimo-
 „ rumque Theologorum. Ac priori loco sese
 „ offert privilegium concessum a S. Grego-
 „ rio Magno Monasterio Sueffionensi S. Me-
 „ dardi, Ecclesiæ S. Martini, Xenodochio
 „ Augustodunensi, in quibus spirituales si-
 „ mul ac temporales pœnæ eadem privilegia
 „ temerantibus irrogantur. Comprehenduntur
 „ autem in hac pœnarum interminatione
 „ summi quoque Principes, hac adhibita
 „ formula, *Ut si quis Regum, Antistitum,*
 „ *Judicum, vel qualiumcumque secularium*
 „ *per-*

„ personarum contradixerit, honore suo priver-
 „ tur, potestatis honorisque sui dignitate ca-
 „ reat, a consortio Christianitatis, Christique
 „ Corpore, & sanguine segregetur. De hujus-
 „ modi privilegiis legi possunt Baronius tom.
 „ xi. & Spondanus ad annum 593. Gallia
 „ Vindicata dissert. 2. §. 2. num. 8. & 9.
 „ Regale Sacerdotium lib. 1. §. 16. Dupinius
 „ Dissert. 7. pag. 501. eadem privilegia sup-
 „ posititia, aut saltem interpolata esse con-
 „ tendit. Idem conatus est evincere Joannes
 „ Launojus in Epistolis, libro 7. epist. 1.
 „ & 6. Sed hujus viri argumenta dissolvit
 „ Auctor Operis inscripti *De libertatibus Ec-*
 „ *clesiæ Gallicanæ* libro 4. cap. 6.

„ II. Accedit S. Bernardus, cujus lib. 4.
 „ de Confid. cap. 3. ad Eugenium hæc sunt
 „ verba: *Quid tu denuo usurpare gladium*
 „ *tentas, quem semel jussus es ponere in va-*
 „ *ginam? quem tamen qui tuum negat, non*
 „ *satis mihi videtur attendere verbum Domi-*
 „ *ni dicentis: Converte gladium tuum in va-*
 „ *ginam. Tuus ergo & ipse, tuo forsitan nu-*
 „ *tu, etsi non tua manu evaginandus; alio-*
 „ *quin si nullo modo ad te pertineret, dicen-*
 „ *tibus Apostolis, Ecce gladii duo hic, non*
 „ *respondisset Dominus, Satis est, sed Ni-*
 „ *mis est. Uterque ergo Ecclesiæ, & spi-*
 „ *ritualis scilicet gladius & materialis;*
 „ *sed is quidem pro Ecclesia, ille vero*
 „ *ab Ecclesia exerendus est. Ille Sa-*
 „ *cerdotis, is militis manu, sed sane ad nu-*
 „ *tum Sacerdotis, & jussu Imperatoris. Ma-*
 „ *ximum hinc se habere præsidium existi-*
 „ *mant, qui utrumque gladium, spiritua-*
 „ *lem, ac temporalem Romanis Pontificibus*
 „ *esse propugnant.*

„ III. Sequitur Scholasticorum Theologo-
 „ rum decus S. Thomas Aquinas: qui 2.
 „ 2. q. 12. art. 2. in corpore ait: *Ad Ec-*
 „ *clesiam non pertinet punire infidelitatem in*
 „ *iis, qui nunquam fidem susceperunt, sed*
 „ *infidelitatem eorum, qui fidem susceperunt,*
 „ *potest sententialiter punire, & convenienter*
 „ *in hoc puniuntur, quod subditis fidelibus*
 „ *dominari non possint. Hoc enim vergere pos-*
 „ *set in magnam fidei corruptionem, quia ho-*
 „ *mo Apostata pravo corde machinatur malum,*
 „ *& jurgia seminat, intendens homines sepa-*
 „ *rare a fide. Et ideo quam cito aliquis per*
 „ *sententiam denuntiatur excommunicatus pro-*
 „ *pter Apostasiam a fide, ipso facto ejus sub-*
 „ *diti sunt absoluti a dominio ejus, & jura-*

„ *mento fidelitatis, quo ei tenebantur. Idem*
 „ S. Thomas 2. 2. quæst. 60. art. 6. ad 3.
 „ Ad 3. dicendum, inquit, quod potestas se-
 „ cularis subditur Spirituali, sicut corpus ani-
 „ mæ. Et ideo non est usurpatum judicium,
 „ si spiritualis prælatus se intromittat de tem-
 „ poralibus, quantum ad ea, in quibus sub-
 „ ditur ei secularis potestas, vel quæ ei a se-
 „ culari potestate relinquuntur.

„ IV. Accedunt Theologi alii præstantis-
 „ simi: inter quos Auctor Operis inscripti
 „ *Regale Sacerdotium*, enumerat S. Bona-
 „ venturam in 4. dist. 37. dub. 4. & in li-
 „ bro de Eccl. Hierarchia p. 2. cap. 1. S.
 „ Antoninum p. 3. Summæ tit. 22. cap. 5.
 „ Joannem Gersonem p. 4. sermone de pace
 „ & unitate Græcorum confid. 5. Petrum
 „ Blesensem epist. 146. scripta nomine Eleo-
 „ nore reginæ Anglorum ad Cælestinum III.
 „ Romanum Pontificem: S. Petrum Abba-
 „ tem Cluniacensem lib. 6. *Epistolarum*, epist.
 „ 28. Alexandrum Alensem p. 3. Summæ
 „ q. 48. membro 1. a. 3. §. 2. in resolu-
 „ tione: Henricum Gandavensem *Quodlib.*
 „ 6. quæst. 23. B. Augustinum *Triumphum*
 „ *Instituti nostri doctrina, & sanctitate per-*
 „ *celebrem q. 1. de potestate Ecclesiastica p.*
 „ *1. art. 7. Quorum, aliorumque testimoniis*
 „ *productis inquit prælaudatus Auctor, quem*
 „ *fuisse puto Cælestinum Sfondratum hujus*
 „ *Operis merito Vaticana Purpura decora-*
 „ *tum, libro 1. §. 16. pag. editionis Mo-*
 „ *naasterii S. Galli 279. Illud ergo no-*
 „ *tatu est dignum omnium Scholarum Prin-*
 „ *cipes in nostram sententiam convenire: ex*
 „ *Schola Franciscana Alexandrum Alensem*
 „ *& S. Bonaventuram: ex Dominicana SS.*
 „ *Thomam, & Antoninum: ex Augustinia-*
 „ *na Antesignanum Ægidium, & Beatum*
 „ *Augustinum Triumphum: ex Carmelitana*
 „ *Joannem Baconum: ex Carthusiana præci-*
 „ *puum Doctorem Dionysium: ex insigni ce-*
 „ *leberrimaque Sorbonica Henricum Gandaven-*
 „ *sem: ex Societate Jesu Franciscum Suarez,*
 „ *omnesque ejusdem Societatis Doctores. Om-*
 „ *nes etiam, qui, ob doctrinam eminentem,*
 „ *titulum aliquem & elogium, maximæque*
 „ *eruditionis characterem sunt consecuti: Hugo-*
 „ *nem videlicet cognomento Magistrum, Alen-*
 „ *sem Irrefragabilem, Thomam Angelicum,*
 „ *Bonaventuram Seraphicum, Ægidium Fun-*
 „ *damentalem, Mayronem Illuminatum,*
 „ *Gandavensem Solemnem, Baconem Reso-*

„ Intum , Gersonem Christianissimum , &c.
 „ Quamplurimos denique Sanctis adscriptos ,
 „ v. g. S. Thomam , S. Bonaventuram , B.
 „ Ægidium Romanum , B. Augustinum Tri-
 „ umphum , S. Antoninum , S. Raymundum ,
 „ S. Gregorium magnum , S. Joannem Capi-
 „ stranum . Laudat paulo post quamplurimos
 „ alios , atque e Societate Jesu Venerabilem
 „ Bellarminum *De Potestate Papæ in Con-*
 „ *troversis* , Azorium Tom. 2. lib. 4. cap. 9.
 „ Suarez *de Legibus* lib. 3. cap. 22. & *con-*
 „ *tra Regem Angliæ* lib. 3. cap. 5. & cap.
 „ 23. Molinam *de Justitia* tom. 1. tract.
 „ 1. disp. 29. Tannerum in 2. p. dist. q.
 „ 4. Valentiam in 2. 2. dist. 1. q. 12. Sed
 „ quid omnes commemorabo , probum frugi-
 „ que lectorem fatigans tanta prolixitate
 „ verborum , quando Potestatis Romanorum
 „ Pontificum propugnatores sibi patrocinari
 „ ajunt omnes fere Scholasticæ & Moralis
 „ Theologiæ Doctores ; atque innumeros
 „ clarissimosque Jure consultos ?

„ V. Ex iis , quorum auctoritate decer-
 „ tant , potissimum Theologi Pontificiæ in
 „ Principes potestatis vindices utuntur S.
 „ Bernardi Abbatis ad Eugenum verbis ,
 „ quæ paulo supra produximus . At plura
 „ de ipso Bernardo animadvertit C. Defen-
 „ sor Declarationis Cleri Gallicani p. 2. lib.
 „ 7. cap. 15. Expendens Operis de *Conside-*
 „ *ratione* argumentum , ait posse quidem Pon-
 „ tificem Maximum *respondere hominibus li-*
 „ *gantibus pro terrena , & flagitantibus ab*
 „ *illo judicium* , quoniam in ea tempora in-
 „ ciderit , in quibus homo rusticanus & im-
 „ peritus , derogans Apostolicæ dignitati ,
 „ injuria afficiens Summam & præexcel-
 „ sam Sedem , minime pateretur , si Eccle-
 „ siæ Rector voce Domini sui responderet ,
 „ *Quis me constituit Judicem super vos ?* Sed
 „ addit Bernardus , neminem Curialium de-
 „ monstraturum esse unquam , *ubi aliquando*
 „ *quispiam Apostolorum sederit Judex homi-*
 „ *num , aut divisor terminorum , aut distribu-*
 „ *tor terrarum* . Ne tamen Mellissius Abbas
 „ illorum condemnet consuetudinem , qui
 „ sponte Judices Ecclesiasticos adeunt , quod
 „ novimus constitutionibus quoque Impe-
 „ rialibus permitti , si de hac re liti-
 „ gantes conveniant , admonet nequaquam
 „ sibi indignam videri rem , si Apostolici
 „ viri , *quibus datum est judicium in majo-*
 „ *ra* , etiam de minoribus judicium interdum

„ proferant . At statim hæc verba subjicit
 „ alloquens Eugenum , *Ergo in criminibus ,*
 „ *non possessionibus potestas vestra , quoniam*
 „ *propter illa , non propter has accepistis cla-*
 „ *ves regni cælorum , prevaricatores utique*
 „ *exclusuri , non possessores* . Post hæc vero
 „ S. Bernardus , *Quanam tibi major videtur*
 „ *dignitas & potestas dimittendi peccata , an*
 „ *prædia dividendi ? Sed non est comparatio* .
 „ *Habent hæc infima & terrena judices suos ,*
 „ *& reges , & principes terræ ; quid fines*
 „ *alienos invaditis ? Quid falcem vestram in*
 „ *alienam messem extenditis ?* Atque ex his
 „ SS. Abbas Claravallensis infert non debe-
 „ re Ecclesiasticum Judicem sese temporali-
 „ bus immiscere , nisi *excursione* quadam &
 „ *incidenter* , nimirum , quando homines il-
 „ lius judicium flagitant , non jure suo , quo
 „ ei expresse inhibetur alieni muneris , ac
 „ potestatis fines invadere . Hinc Vir præ-
 „ stantissimus Declarationis Cleri Gallicani
 „ propugnator progreditur ad explicandam
 „ S. Bernardi Doctrinam de duobus gladiis :
 „ quos eatenus ait spectare ad Principem
 „ Ecclesiasticum , quatenus pius & Catholi-
 „ cus Imperator potest , ac debet pro causa
 „ Dei , & Ecclesiæ , annuente , & hortante
 „ Pontifice , bellum agere . Etenim S. Ber-
 „ nardus , tam præcitato libro 4. de Consi-
 „ deratione , quam Epistola 256. ad ipsum
 „ Eugenum tertium , in qua idem omnino
 „ *de duobus gladiis* affirmat , de magna per-
 „ tractat Exercitus Christianorum clade in
 „ Palæstina , ubi Cruciferorum copiarum tunc
 „ temporis præliabantur ; ad quas augendas ,
 „ & ab ingenti discrimine liberandashorta-
 „ tur Summum Ecclesiæ Pastorem , ut
 „ apud Christianos Principes agat , ne
 „ milites pro recuperatione terræ Sanctæ pu-
 „ gnantes deserant , & a Saracenis deleri
 „ permittant . Nemo autem ignorat quan-
 „ ta in beatissimo Viro fuerit circa Sa-
 „ cram illam expeditionem sollicitudo , &
 „ sinistris rebus in Syria evenientibus anxie-
 „ tas ac tristitia . Hinc Gallicanæ Ecclesiæ
 „ Theologi non solum auctoritate S. Ber-
 „ nardi minime se percelli arbitrantur , ve-
 „ rum etiam illa sententiam communiri suam
 „ existimant . Videsis Dupinium septima Dis-
 „ sertationum Historiarum v. v. pag. 254.
 „ VI. De Privilegiis autem a S. Grego-
 „ rio Magno concessis , productisque a Ven.
 „ Baronio ad annum 593. & ad annum 603.

doctissimus Meldensis Episcopus Bossuetius
 p. 2. lib. 6. cap. 9. minus videtur esse
 sollicitus. Enimvero vix aliorum respon-
 sionibus indicatis, quibus alii eadem pri-
 vilegia censent esse supposita, alii vero
 inflictas poenas *distributive* tantum, sive
respective intelligendas esse contendunt,
 quas utique responsiones præstantissimus
 auctor non reprobatur; eam adhibet expedi-
 tam atque facillimam, verba Gregorii,
 quatenus de temporalibus agunt, solam
 comprehendere imprecandi formulam iis
 temporibus usitatam. Atque responsionem
 suam confirmat nobilissimus Scriptor, quo-
 niam etiam laici utebantur in Sanctioni-
 bus suis ea formula, de qua lib. 11. nu.
 14. Marculphus, *Si quis huic voluntati*
meæ vel repetitor, convulsor etiam & ter-
giversator exititerit, anathema sit: sive hac
 alia, *A conventu omnium Christianorum, vel*
limitibus Ecclesiarum, & a communione
extraneus habeatur. Quemadmodum igitur
 Judex laicus Spiritualem anathematis aut
 excommunicationis poenam interminans,
 non ipsam infligit potestate sua, sed diris
 devovet, & imprecatur tantummodo;
 ita Judex Ecclesiasticus iis formulis, qui-
 bus utitur S. Gregorius Magnus, *Honore*
suo privetur, Potestatis honorisque sui di-
gnitate careat, ceterisque hujus generis,
 sua non exspoliatur seculares Dominos *potestate*,
 suo non privat *honore*, sed execran-
 di, & imprecandi verbis utitur, non *In-*
dicativi, ut Grammatici inquirunt, modi,
 sed *Optativi*.
 VII. Quid vero de Theologis, quos
 appellamus Scholasticos, præsertim Thoma
 Aquinate, & Ægidio Romano, quos sin-
 gulari veneratione prosequimur, nequa-
 quam tamen aliorum celebritate ac doctri-
 na contempta? Ut verum fatear, non ad-
 probo illorum responsa, qui ajunt Theo-
 logos & Canonistas quamplurimos, eos
 maxime, qui scripsere post excitatam hanc
 inter Pontifices, & Imperatores Regesque
 controversiam, studio partium fuisse arre-
 ptos, adeoque argumenta ab illorum au-
 thoritate deprompta, omnium esse levissi-
 ma, atque eorundem auctoritatem esse
 fractam omnino, ac prostratam. Qua re-
 sponsione utitur dissert. 7. non semel cita-
 ta §. 6. Ludovicus Ellies *Du Pin*: neque
 ad rem facere puto quod ab aliis Gallia-

rum Scriptoribus solet responderi circa S.
 Thomæ Doctrinam expositam 2. 2. q. 10.
 art. 2. ad 1. Petrum Alliaccensem objicien-
 tibus ejusdem Beati Thomæ auctoritates
 adversus immaculatam Deiparæ Virginis
 Conceptionem, hæc reposuisse, *Nos igitur*
Doctoris Sanctitatem veneramus, ut ejus
doctrinam, quantum fides & ratio patitur,
tenendam esse censemus. Quæstio enim,
 quæ modo agitur, minime ad fidem spe-
 ctat, & pro qua disputantium parte stet
 veritas, laboriosa perquisitione differitur.
 Non est S. Thomas scriptor tressis ac pro-
 letarius, qui debeat inofficiose dimitti, &
 in iis maxime, in quibus ingens & major
 Theologorum numerus illi adhæret. Exem-
 plum quoque animæ & corporis, quo ad
 spirituales ac temporales potestates ex-
 plicandam utitur 2. 2. quæst. 60. art. 6.
 Doctor Angelicus, a ceteris etiam passim
 adhibitum, non est adeo incongruum, adeo
 obscurum, ut debeat absque ulla prorsus
 ponderatione prætermitti. Nihilo tamen
 minus, quantum ad Scholasticorum perti-
 net auctoritatem, doctissimo eloquentis-
 simoque Melchiori Cano subscribendum es-
 se existimo, scribenti libro octavo Loc.
 Theolog. cap. 4. Theologorum Schola-
 sticorum etiam multorum testimonium, si
 alii contra pugnant viri docti, non plus
 valet ad faciendam fidem, quam vel ratio
 ipsorum, vel gravior etiam auctoritas com-
 probarit: sed si paucos viros, modo gra-
 ves, secum habeat, poterit sane adversus
 plurimos stare. Non enim numero hæc
 judicantur, sed pondere. Hæc ille.
 Sed istud quoque libratum, rectissimumque
 Cani judicium, Doctorum pro causa Sum-
 morum Pontificum decertantium videtur
 corroborare sententiam: quippe illis nec
 major auctoritas, nec major numerus deest,
 si Thomam, & Ægidium, cum innume-
 ris aliis prælaudatis patronos ducesque re-
 vera habeant.
 VIII. Ceterum S. Thomas præcit. q.
 XII. 2. 2. art. 2. docet nullatenus cum
 dominio pugnare infidelitatem, illorum
 etiam, qui apostatarunt a Fide, tamen si
 addat Principes ob infidelitatis crimen pos-
 se dominio privari. At præcedenti quæst.
 10. art. 10. tradiderat domini fundamen-
 tum non esse fidem: quod verissimum est;
 quoniam multi infideles regnorum potius

„ tur, & quidem legitime, eisque fideles
 „ obedire tenentur, ut docet Apostolus ad
 „ Romanos 13. 1. ad Coloss. 3. 22. priori
 „ ad Tim. 6. 1. & ad Titum 2. 9. & Pe-
 „ trus in Epistola 1. cap. 2. 18. Quibus in
 „ locis hortantes Apostoli quemcumque fide-
 „ lem, ut Potestati subjectus sit, suisque tem-
 „ poralibus dominis obtemperet, nullatenus
 „ infideles impiosque Principes excludit: præ-
 „ sertim cum eo temporis regnorum domi-
 „ natores alieni forent a fide. Addens vero
 „ S. Doctor Ecclesiam nunquam permittere
 „ posse, ut infideles præfiantur fidelibus,
 „ *Cederet enim hoc in scandalum & periculum*
 „ *fidei: de facili enim qui subjiciuntur alio-*
 „ *rum jurisdictioni, immutari possunt ab iis,*
 „ *quibus subsunt, ut sequantur eorum imperium:*
 „ id scribit recte, sapienterque: at hinc erui-
 „ tur solum Infideles Principes non esse ab
 „ Ecclesia constituendos, neque fideles tene-
 „ ri ad iis obediendum, cum fidei discrimi-
 „ ne, bonorumque morum iactura. Quid
 „ vero, si infideles, aut improbi Domini ju-
 „ re suo imperent, ac præcipiant quæ civi-
 „ li societati congruunt, neque sunt turpia
 „ atque inhonesta? Deberet ne unusquisque
 „ fidelium illis obtemperare? Utique, cum
 „ Apostolis, certissime responderet Angeli-
 „ cus. Atque idem egomet responderem, si
 „ pro libertate Gallicanæ Ecclesiæ, de qua
 „ nihil a me decerni debet, vellem inire
 „ disputationem: quæ responsio conjuncta fo-
 „ ret debito Principi Theologorum honori.
 „ Sane quod Sanctus Doctor ad 1. ait, im-
 „ perante Juliano Apostata, Ecclesiam non-
 „ dum *in sua novitate habuisse potestatem*
 „ *terrenos principes compescendi, & ideo to-*
 „ *leravit fideles Juliano apostatæ obedire in*
 „ *his, quæ non erant contra fidem, ut majus*
 „ *fidei periculum vitaretur,* ita excipit Mel-
 „ densis Episcopus p. 2. lib. 6. cap. 2. repo-
 „ nens, hoc idem in quovis Ecclesiæ tempo-
 „ re si reges deponerentur, fore pertimelcen-
 „ dum. Quis enim schismata, bellaque trucu-
 „ lenta posset evitare, nisi forte universi subditi
 „ jugum tyrannicæ potestatis excuterent? Eo
 „ autem in casu non Pontificum jure, sed
 „ civium tumultu dominatores ejicerentur.
 „ Posset ulterius responderi, esse utique in
 „ Ecclesia, cui præest Romanus Episcopus,
 „ duplicem gladium, spiritualem unum, &
 „ materiale alterum, atque illum nutu
 „ Pontificis, istum manu Imperatoris exer-

„ cendum, ut supra cum S. Bernardo di-
 „ ctum est: nunc vero habere Ecclesiam
 „ potestatem *compescendi* terrenos principes,
 „ quoniam sunt in Ecclesia Imperatores Re-
 „ gesque Catholici, qui possunt Ecclesiam
 „ ipsam gladio *materiali* defendere, & paga-
 „ norum atque hæreticorum conatus ferita-
 „ temque, una cum divinæ Majestatis po-
 „ tentia contere. Hæc potestas non erat
 „ utique in Ecclesia, imperium moderante
 „ Juliano, ipse namque Imperator erat apo-
 „ stata, principes reliqui idololatæ, & qui
 „ pro Christi fidelibus comparare exercitus,
 „ & adversus Julianum nolissent castra mo-
 „ vere.

„ IX. Quantum vero attinet ad articulum
 „ 6. quæst. 60. ubi S. Thomas animæ &
 „ corporis profert exemplum, Franciscus
 „ Sylvius Duacensis Theologus celeberrimus,
 „ quo nemo vehementius pro ejusdem S.
 „ Thomæ doctrina pugnavit, Commentario
 „ in ipsum articulum sextum, inquit: „ Ce-
 „ terum cum illæ potestates, secularis &
 „ spiritualis, in eo differant ab anima &
 „ corpore, quod sint in diversis suppositis,
 „ non similiter anima & corpus; non est
 „ existimandum, quod in omnibus & per
 „ omnia ita se habeat una ad alteram, si-
 „ cut se habent anima & corpus. Hinc est,
 „ quod potestas secularis non in omnibus
 „ rebus, neque per omnia omnino subicitur
 „ spirituali, sed tantum in his, quæ concer-
 „ nunt salutem animæ: in aliis autem ma-
 „ gis obediendum est Rectori Civitatis quan-
 „ tum ad civilia, & Duci exercitus quantum
 „ ad bellica, quam Pastori vel Episcopo,
 „ qui non habet de istis se intromittere nisi
 „ in ordine ad spiritualia. Ob hanc causam
 „ B. Thomas significat, Prælatum spiritua-
 „ lem posse se intromittere de Temporalibus,
 „ quantum ad ea, in quibus subditur ei se-
 „ cularis potestas, vel quæ ei a potestate se-
 „ culari relinquuntur. Hæc Sylvius.

„ X. Ægidius Romanus, quem Scholæ
 „ suæ ducem sequitur Eremitana nostra Fa-
 „ milia, prout ab Hostiensis producit V.
 „ de Feudo, & a Meldensium Episcopo lib.
 „ 8. cap. 21. „ Causæ mere temporales, in-
 „ quit, sunt causæ Feudales, & causæ san-
 „ guinis & hujusmodi. Istas commisit Deus
 „ immediate & principaliter Imperatori &
 „ Regibus, de quibus nec Papa, nec alii
 „ Prælati debuerunt cognoscere in Ecclesia
 „ pri-

„ primitiva , licet modo consuetudine de
 „ personalibus quibusdam & temporalibus ad
 „ utrumque Judicem recurratur „. His duo-
 „ bus Scholasticorum Doctorum principibus
 „ accedunt , quos præcitata dissert. laudat
 „ Dupin pag. 455. Hugo a S. Victore ,
 „ Alexander Alensis , ac Thomas Valdensis
 „ Anglicus .

„ XI. Et quidem Hugonis a S. Victore
 „ lib. 2. de Sacram. fidei parte 2. cap. 7.
 „ hæc sunt verba ; *Spiritualis potestas non*
 „ *ideo præsidet , ut terrena in suo jure præju-*
 „ *dicium faciat ; sicut ipsa terrena potestas*
 „ *quod spirituali debetur nunquam sine culpa*
 „ *usurpat : quæ verba profert Alexander*
 „ *Alensis p. 3. q. 40. n. 5. & subjicit , Re-*
 „ *gum est exercere poenam corporalem , Sacer-*
 „ *dotum spirituales inferre vindictam : Sicut*
 „ *enim Judex terrenus non sine causa gladium*
 „ *portat , Rom. 13. ita non sine causa claves*
 „ *Ecclesiæ Sacerdotes accipiunt ; ille portat gla-*
 „ *dium ad vindictam malefactorum , laudem*
 „ *vero bonorum ; isti claves habeat ad exclusio-*
 „ *nem excommunicandorum , & reconciliationem*
 „ *pœnitentium . Igitur a Deo tantum est rex*
 „ *puniendus , (supple , poena temporali) &*
 „ *non habet hominem , qui facta ejus dijudi-*
 „ *cet , nimirum ad poenam corporalem infe-*
 „ *rendam . At Thomas Valdensis lib. 2.*
 „ *Doctrinalis Fidei cap. 34. n. 8. pertractans*
 „ *de coactionis potestate a Domino Petro*
 „ *collata , & de gladio , quo extracto aurem*
 „ *mancipii amputavit , affert explicationem*
 „ *B. Ambrosii libro ultimo in Lucam cap.*
 „ *12. exponentis quod Evangelica narrat hi-*
 „ *storia de Apostolorum Principe , qui gla-*
 „ *dio servo principis Sacerdotum amputavit*
 „ *auriculam dexteram (Matth. 26. 51. &*
 „ *Lucæ 22. 50.) de gladio spirituali , quo*
 „ *Sacerdos præcidit aurem interiorem male in-*
 „ *telligentem : eaque expositione præmissa ,*
 „ *inquit ipse Valdensis , Sed dicis , Non tol-*
 „ *lit nisi in gladio spirituali . Hoc ipsum ve-*
 „ *rum dicis , Tollit Casar ferro , sed Petrus*
 „ *verbo , sed & utique verbo Dei pertingit*
 „ *usque ad divisionem animæ & spiritus . Sub-*
 „ *inde hoc explicat de excommunicatione ,*
 „ *& de potestate ligandi atque solvendi a*
 „ *peccatis , in qua tantum constituit potesta-*
 „ *tem illam coactivam , atque , ut eam ap-*
 „ *pellat , terrificam , qua Papa ceteris Anti-*
 „ *stitebus antefertur . Capite autem 78. ejus-*
 „ *dem art. 3. idem Valdensis nu. 4. primum*

„ utramque potestatem ita distinguit : *Terre-*
 „ *na potestas caput Regem , spiritualis potestas*
 „ *caput habet summum Pontificem . Ad pote-*
 „ *statem Regis pertinent quæ terrena sunt ,*
 „ *& ad terrenam vitam facta omnia . Ad po-*
 „ *testatem Summi Pontificis pertinent quæ spi-*
 „ *ritualia sunt , & vite spirituali attributa*
 „ *universa .* Deinde potestatem spirituales
 „ terrenæ præferendam esse declarat , quoniam
 „ spiritualis judicare potest an potestas ter-
 „ rena recta sit ; sed ait illos errare , qui ex
 „ præmissis verbis ex Hugone a se exscriptis
 „ inferunt , quod radix potestatis terrenæ in
 „ tantum dependet a Papa , ut ex commissio-
 „ ne ejus executio deriveretur in principem , &
 „ principe deviante , potest summus Sacerdos
 „ temporale illud administrare negotium . Er-
 „ rare , inquam , docet Valdensis eos , qui
 „ ad hunc modum spirituales extollunt po-
 „ testatem : ac repetit , quæ paullo supra pro-
 „ duximus ex Hugone : *Hugo (inquit num.*
 „ *5. Valdensis) Hugo seipsum declarat ibi*
 „ *cap. 7. Sicut spiritualis siquidem potestas*
 „ *non ideo præsidet , ut terrena in suo jure*
 „ *præjudicium faciat , sic ipsa terrena potestas*
 „ *quod spiritualis videtur nunquam sine culpa*
 „ *usurpat .* Præterea Valdensis num. 6. tra-
 „ dit , Regiam potestatem cedere Sacerdotali ,
 „ ubi de rebus divinis agitur , Sacerdotalem
 „ vero cedere regiæ in negotiis terrenis . Si
 „ vero petitur , ait , in quibus sibi cedunt even-
 „ tibus ? respondetur , *Ubi de peccatis , & di-*
 „ *vinis offensis agitur , maxime contra Eccle-*
 „ *sie , & fidei disciplinam , regalis potestas*
 „ *Sacerdoti succumbit .*

„ XII. Ex his inferre nituntur regiæ ac
 „ supremæ potestatis vindices , illam nullatenus
 „ Scholasticorum testimoniis labefactari
 „ aut infringi , primum quoniam non una est
 „ illorum sententia : deinde quia ideo spiri-
 „ tualem potestatem temporali præferendam
 „ esse declarant , quod animam , ejusdemque
 „ in æternam vitam directionem respiciat ,
 „ atque finem habeat longe sublimiorem ;
 „ judicet etiam de rebus adversus Christi re-
 „ ligionem patratis , & peccata solvere queat ,
 „ verbisque , monitis , ac spiritualibus pœ-
 „ nis fideles omnes , qualicunque dignitate ,
 „ & auctoritate pollentes cohibere valeat &
 „ coercere .

ARTICULUS IV.

Argumentationum alia Classis.

I. SEquuntur rationes, quæ suppeditantur ab historiarum exemplis: quorum exemplorum, factorumque duodecim complectitur lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 8. Ven. Bellarminus. Verum duo priora, unum de Ozia, de Athalia alterum, cum paullo supra fuerint producta, necessum non est, ut repetantur. Tertium itaque exemplum sumitur ex Ambrosii sanctissimi Mediolanensis Antistitis rebus gestis. Is enim ob eadem Thessalonicensem, quæ contigit Valentiniano A. IV. & Neoterio Coll. nempe anno Christi 390. Theodosium Imperatorem a fidelium communionem amovit, quod ipsius Theodosii jussu septem hominum millia fuerint trucidata. Neque dicas excommunicationem esse poenam duntaxat spiritualem, quam posse a summis Sacerdotibus infligi ultro sententiae oppositæ assertores fatentur: Bellarminus enim reponit, nullatenus potuisse ab Ambrosio eandem poenam spiritualem irrogari, nisi prius causam illam cognovisset, & dijudicasset, licet criminalis esset, & ad Forum externum pertineret.

II. Exemplum quartum est S. Gregorii I. de quo diximus, quantum instituti hujus ratio postulabat, in probationum istarum collectione tertia. At quintum spectat ad Gregorium II. qui Leonem Isaurum Iconomachum excommunicavit, prohibuitque ne ab Italis eidem Imperatori solverentur vectigalia. Exemplum sextum est Romani Pontificis Zachariæ, qui Childericum Galliarum regem propter hujus socordiam, ob quam religioni & reipublicæ maxima impendebant pericula, ac detrimenta, deposuit, substituto in regem Pipino patre Caroli Magni: quod Ecclesiasticæ Historiæ Scriptores referunt ad annum Vulgaris Æræ 751. Septimum autem exemplum est translatio Imperii a Græcis ad Germanos facta auctoritate Summi Pontificis Leonis III. a cujus translationis tempore, nimirum ab anno Æræ Vulgaris 800. invaluit consuetudo, ut Papa electionem Imperatorum confirmet, & Imperatores juramentum fidelitatis præstent

Berti Theol.

Apostolicæ Sedi; atque id non tantum Historicorum constat testimoniis locupletissimis, verum etiam sanctionibus Juris Canonici, prout liquet ex Cap. *Venerabilem*, Extra de Elect. depromto ex Decretali Innocentii III. scripta anno 1208. ad Duce[m] Carinthiæ, & ex *Clementina* unica, de Jurejurando. *Neque injuste* (inquit Bellarminus) id requiritur; qui enim potuit Imperium Germanis conferre propter Ecclesiæ salutem, potuit etiam certas condiciones adjungere propter eandem causam, ne videlicet contingeret hæreticum, vel schismaticum creari.

III. Sequuntur exempla alia quinque. Ac primum, & ex recensitis a Ven. Bellarmino VIII. est Gregorii V. qui anno 996. Sanctionem edidit, ut eligatur Romanorum Imperator per septem Germaniæ Principes, quæ electionis forma ad hanc usque diem semper servata est. Atque id a Gregorio V. sancitum litteris tradiderunt Flavius Blondus decade II. libro 3. Naucerus Generat. 34. & Magdeburgenses Cent. x. cap. 10. Deposuisse autem S. Gregorium Septimum, & non semel diris devovisse Imperatorem Henricum IV. & Augusteum diadema contulisse Rodolpho Sveviæ Duci, creato regi Germanorum, cum ea Inscriptione, *Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodolpho*, narrat Ecclesiastica Historia undecimi Christiani seculi; & est exemplum nonum ceteris illustrius atque celebrius. Accedit decimum Innocentii III. qui deposuit Othonem IV. ex Blondo Decade 2. libro 6.

IV. Exhibet exemplum undecimum Innocentius IV. qui in Generali Concilio Lugdunensi deposuit Fridericum II. quo deposito vacavit Imperium annis 28. ut refert Matthæus Palmerius in Chronicis. Extat vero Sententia in Fridericum lata, cap. *Ad Apostolicæ* de Sent. & re judic. in *Sexto*. Idem Innocentius IV. dedit Coadjutorem Regi Lusitaniæ, dum ob ipsius negligentiam atque socordiam in Lusitania regnum & religio periclitarentur. Videtis cap. *Grandi* de suppl. neglig. Prælat. item in *Sexto*. Postremum vero & duodecimum exemplum est Clementis VI. qui Ludovicum Quartum Imperatorem a Ioanne XXII. & a Benedicto XII. privatum communionem fidelium exaucloravit: cujus

historiam tradiderunt Pighius libro 5. Hierarchiæ Eccl. cap. 14. & 15. & Robertus Arboricensis tom. 2. theoremate 7. *de utroque gladio*. Hæc sunt duodecim exempla citato cap. 8. allata a Cardinali Bellarmino, qui suam de potestate Romanorum Pontificum sententiam in Opere adversus Guilielmum Barclajum studuit acerrime vindicare.

V. Sunt autem præter hæc exempla a Bellarmino producta quædam alia ejusdem generis. Enimvero Concilium Toletanum XII. exauctorato Vamba Hispaniarum rege ad Thronum evexit Ervigium: quod evenit anno 682. juxta Fleury, sive anno præcedenti. Deinde Concilium Compendiense anno 833. exauctoravit, regnoque expulit Ludovicum Pium: quæ duò exempla licet ad Pontificem Romanum directe non pertineant, ostendunt tamen in Ecclesia aliquam supra Reges in temporalibus potestatem. In Reges quoque Galliarum Philippum primum, & tertium eandem potestatem exercuerunt: in illum scilicet anno 1195. Urbanus II. in istum vero anno 1296. & sequentibus Bonifacius VIII. Idem egit anno 1317. exauctorato Ludovico Bavaro Imperatore Joannes XXII. Etiam Sixtus V. anno 1585. Henricum Navarræ Regem excommunicatum, & regno privatum esse declaravit, eidemque Henrico laicos obtemperantes anathemate rursus perstrinxit anno 1590. Gregorius XIV. Demum Henricum VIII. ubi se Anglicanæ Ecclesiæ caput constituerat, excidisse ab omni jure regni declaravit anno 1538. Romanus Pontifex Paulus III. Immo cum rex Angliæ Jacobus anno 1604. juramentum a subditis exegisset, quo profitebantur illum esse supremum ac legitimum dominum, & verum Regem, Papam vero nullam potestatem, vel auctoritatem habere ipsum deponendi, Paulus V. anno 1606. declaravit juramentum illud nullius penitus roboris esse, neque posse salva fide exhiberi. His ergo exemplis Romani Pontificis in temporalibus supra Imperatores Regesque potestas fulcitur.

VI. Hæc, aliaque hujus generis exempla patroni sententiæ oppositæ non una ratione conantur excutere. Ac primum, quod pertinet ad S. Ambrosium, nil evin-

cit aliud, quam Theodosium, monente illum, & de eadē Thessalonicensi redarguente Ambrosio, eumque ab ingressu Ecclesiæ prohibente, sanctissimo Præsuli humillime obtemperasse, ac sese publicæ poenitentiae subjecisse. Excommunicatum non fuisse Theodosium ab Ambrosio, sed tantum pro crimine publico publicæ poenitentiae addictum, obsequentem utique, & nullatenus repugnantem, demonstrat in Epistola septima partis septimæ ad Claudium Amelinam Joannes Launojus Constantiensis, Theologus præstantissimus. Et revera, si partium studio abjecto loqui velimus, nihil aliud colligitur ex quinto libro Historiæ Theodoretī capite 17. unde Ven. Bellarminus suam ratiocinationem mutuatus est, si eandem narrationem accurate, integre, diligenterque expendamus. Quare non tam Episcopi munus, quam Imperatoris integritatem ac modestiam Historici Patresque hoc in loco commendant. Paulinum Diaconum, qui Ambrosii vitam conscripsit, Rufinum Aquilejensem lib. II. Hist. Eccl. cap. 18. Sozomenum lib. VII. cap. 24. necnon S. P. Augustinum lib. 5. de Civit. Dei cap. 26. ipse Launojus producit. Quorum laudationes necesse non est, ut exscribamus; sed sufficit commemorasse. Contendit quoque prælaudatus Launojus Bellarminum scribentem, *Præcepit Ambrosius Imperatori, ut legem ferret, & post pauca, Coegit Imperatorem ad legem politicam ferendam*, nempe ut latæ sententiæ per triginta dies penderent, haud recte verbis *præcipiendi*, & *cogendi* usum fuisse. Enimvero in Theodoretī historia nullum istiusmodi verborum extat vestigium; sed narratur duntaxat, Theodosium dixisse Ambrosio, ut ei ostenderet quale temperamentum foret adhibendum; Ambrosium vero respondisse, *Scribe legem: eaque lege exposita*, inquit Historicus, *Consilium hoc complectens Imperator, factuque optimum existimans, legem statim conscribi jussit*. Ambrosius itaque hortantis, & consulentis munus obivit, non vero cogentis, atque præcipientis. Quare propriæ causæ nimio ardore, nec veritate diligenter inspecta videtur Bellarminus deservire, dum ait: *Præterea cogere Imperatorem ad legem politicam ferendam, & præscribere ei formam legis, nonne manifestum*

„ *ste ostendit, posse Episcopum interdum tem-*
 „ *porali potestate uti etiam in eos, qui pote-*
 „ *statem super alios acceperunt? Et si Epi-*
 „ *scopus quilibet id potest, quanto magis Prin-*
 „ *ceps Episcoporum?* His vero Bellarminus
 „ potestatem illam indirectam, quam in Pon-
 „ tifice Maximo statuit, haud ambigue cui-
 „ libet Episcopo adtribuit. Erit fortasse qui
 „ eadem ratione potestatem ipsam adstruere
 „ velint in sacerdotibus inferioris gradus, qui
 „ adprobati ad confessiones fidelium excipien-
 „ das præscribunt poenitentibus modum sa-
 „ tisfaciendi Deo jeuniis, vigiliis, eleemo-
 „ synis, honoris, rerumque ablatarum resti-
 „ tutione. Quod utique facere non possent,
 „ nisi varia crimina cognoscerent, & dijudi-
 „ carent: sed cognoscunt in foro Ecclesiæ,
 „ & in foro conscientiæ, non autem in fo-
 „ ro contentioso, & externo, decernentes
 „ quid expediat ad animarum salutem, non
 „ quid necessarium sit regimini reipublicæ.
 „ Brevius responderi posset, S. Ambrosium
 „ spiritualia duntaxat arma adversus Theo-
 „ dosium tractasse: nunquam illi commina-
 „ tum fuisse privationem Imperii, neque eo
 „ tempore, quo illum a templi foribus du-
 „ xit amovendum, ei obedientiam subdito-
 „ rum, et dignitatem potestatemque supre-
 „ mam, & in rebus politicis independen-
 „ tem, nullatenus denegavisse. Plura Dupi-
 „ nius dissert. 7. §. 3. Bossuet p. 2. libro 6.
 „ cap. 5.

„ VII. Responsionem ad exemplum quin-
 „ tum eruimus ex V. Cl. Antonio Pagio ad
 „ annum 726. num. 12. hæc scribente: „
 „ Historici quidem Græci, Theophanes,
 „ eumque secuti Zonaras, & Cedrenus scri-
 „ bunt, Gregorium II. Romam atque Ita-
 „ liam ceterasque Occidentis provincias ab
 „ obedientia, imperioque Leonis abduxisse.
 „ Verum Anastasius, & Paulus Diaconus, ut
 „ videre est apud Baronium num. 24. & seqq.
 „ verius asserunt, eum populos in officio, &
 „ in fide Imperio debita continuisse. Quare
 „ ut recte Marca lib. 2. de Concordia cap.
 „ 11., existimandum est ex hæresi (Icono-
 „ clastarum) a Gregorio damnata occasionem
 „ quidem sumpsisse Italos pellendorum Du-
 „ cum ab Imperatore constitutorum, & ve-
 „ stigalium retinendorum: sed ille tantum
 „ absuit a rebellionem fovenda, ut Exarchum
 „ in integrum restituerit. Hæc Pagius, qui
 „ etiam monet, Historicos Græcos in enar-

„ randis rebus in Occidente gestis plerum-
 „ que allucinari. Profecto quod ait Pagius,
 „ verissimum est. Id enim litteris luculen-
 „ tissime tradiderunt Anastasius Bibliotheca-
 „ rius ad annum 658. & Paulus Diaconus
 „ lib. 6. de Gestis Longobard. cap. 49. Idem
 „ demonstratur ex Epistola Caroli Magni ad
 „ Constantinum, & Irenem, de quibus pag.
 „ 508. & 509. Dupinius. Non sunt itaque
 „ audiendi Scriptores Græci, aut rerum in
 „ Occidente gestarum ignari, ut ait Pagius,
 „ aut retorquere soliti in odium & invidiam
 „ Ecclesiæ Romanæ iacturam Occidentalis
 „ Imperii, ut observat Ven. Baronius. Græ-
 „ cos tamen cum Latinis conciliari posse pu-
 „ tat Petrus de Marca præcitato cap. unde-
 „ cimo §. 3. si dicamus Græcos Scriptores
 „ ea omnia velut in unum fascem coniecisse,
 „ quæ diversis temporibus acciderunt,
 „ remque totam ad Gregorium II. retulisse,
 „ cujus origo tantum inde peti debeat. Nam
 „ cum binis Epistolis Gregorius Leonem
 „ hortatus esset, ut ab evertendis sacris Ima-
 „ ginibus abstineret, Imperator autem ico-
 „ nomachus in illas vehementius fureret;
 „ occasionem Itali arripuerunt, excusso Du-
 „ cum iugo, alios sibi creandi, qui rempu-
 „ blicam administrarent, electos utique pro-
 „ cerum suffragiis, sed Romani Pontificis
 „ adprobatione & consilio; cum nullum Im-
 „ perium idem Pontifex in Italia eo tem-
 „ poris exerceret, omniaque ordinario jure
 „ peragerentur a Senatu, populoque Roma-
 „ no.

„ VIII. Childericum depositum, & Pipi-
 „ num constitutum Francorum Regem a Ro-
 „ mano Pontifice Zacharia, negant qui pro
 „ declaratione Cleri Gallicani inierunt cer-
 „ tamen. Id quidem videtur asserere lauda-
 „ tus a Ven. Bellarmino Eginhardus in vi-
 „ ta Caroli Magni, ubi ait Childericum
 „ ultimum e gente Merovingorum *jussu Ste-*
 „ *phani Romani Pontificis depositum, ac de-*
 „ *tonsum, atque in monasterium trusum fuis-*
 „ *se, Pipinum vero per auctoritatem Romani*
 „ *Pontificis Zachariæ ex præfecto Palatii re-*
 „ *gem constitutum*: sed idem Eginhardus in
 „ Annalibus ad annum 749. scribit missos
 „ ad Zachariam Papam legatos, Burchar-
 „ dum Wirtzburgensem Episcopum, & Fol-
 „ radum presbyterum, ut consulerent Ponti-
 „ ficem de causa Regum, qui illo tempore
 „ fuerunt in Francia, qui nomen tantum
 „ Re-

„ Regis, sed nullam potestatem *regiam* ha-
 „ buerunt, additque Historicus, *Pontificem*
 „ affirmasse, melius esse illum vocari Regem,
 „ apud quem summa potestatis consisteret. Di-
 „ citur ergo Papa deposuisse & constituisse
 „ Franciæ Reges consulendo tantummodo,
 „ seu potius declarando illi obedientiam ex-
 „ hibendam esse, qui regnum sibi a proce-
 „ ribus collatum sedulo administrabat, non
 „ socordi ineptoque principi in monasterium
 „ detruso. Idem, non aliud, apertissime tra-
 „ diderunt scriptores illi præstantissimi, quos
 „ prælaudatus Bellarminus commemorat lib.
 „ 2. de Rom. Pontif. cap. 17., Paulus Dia-
 „ conus cap. 5. libri sexti de gestis Longo-
 „ bardorum, Aimoinus lib. 4. de gestis Fran-
 „ corum cap. 61. Regino Abbas Prumiensis
 „ lib. 2. Chronicorum, Marianus Scotus
 „ libro 3. Ado Viennensis in Ætate sexta,
 „ Otto Frisingensis libro 5. Histor. cap. 21.
 „ alique, a quibus oppositum tradi, quam
 „ Bellarminus asseruit, prolixa demonstrare
 „ nititur dissertatione Launojus in partis se-
 „ ptimæ Epistola 5. data ad Ludovicum Ma-
 „ ræsum. Illorum omnium Historicorum sen-
 „ sum recte assecutus fuerat Blondus libro
 „ decimo decadis primæ scribens: Invenio
 „ apud Alcuinum Paulumque, ut plerisque
 „ alios, qui Francorum gesta scripsere, pro-
 „ ceres populosque *ejus gentis*, Pipini vir-
 „ tutem, & e contra Childerici Regis amen-
 „ tiam debitis pensantes meritis, Zachariam
 „ Pontificem Romanum consuluisse, ineptum
 „ ne regem ultra tolerandum, an Pipinum
 „ merita fraudandum regia dignitate censeret.
 „ Cumque respondisset Pontifex illum, qui
 „ regia melius obiret munera, esse habendum
 „ regem, Francos publico totius gentis consi-
 „ lio Pipinam declarasse regem, Childerico in
 „ clericum tonsurato. Ipsi itaque procures po-
 „ pulique Francorum, non Papa, Pipinum
 „ Regem crearunt, ut unanimi consensione
 „ tradidit quoque Flavius Blondus, cui vi-
 „ dentur pugnantem pro Romani Pontificis
 „ supra Reges potestate imponere, ut de
 „ Historicis aliis existimat præcitatus Joan-
 „ nes Launojus.

„ IX. Translatum Romanum Imperium
 „ a Græcis ad Germanos auctoritate summi
 „ Pontificis Leonis III. negat etiam Illu-
 „ stris Pagius ad annum 800. num. 10. ne-
 „ que enim Irenes in acclamatione Caroli
 „ Magni jure suo, & Imperiali dignitate

„ privata est, & Carolo ob amplitudinem
 „ regnorum, quæ in suam potestatem rede-
 „ gerat, Augusti nomen, acclamante Roma-
 „ no Populo, collatum est. A Romanis,
 „ non a Pontifice, appellatum Augustum
 „ scribunt Annales Francorum ad an. 801.
 „ Aimoinus, Ado, Gosfridus Viterbiensis,
 „ Marianus Scotus, noster Philippus Ber-
 „ gomas, Paulus Æmilius, alique com-
 „ plures laudati a Dupinio dissert. 7. pag.
 „ 519. & sequentibus. Quod ajunt Ven.
 „ Bellarmino duce, decoratum Carolum Ma-
 „ gnum Augusti titulo non ante, sed post
 „ coronationem factam a Leone III. evel-
 „ litur quam facillime: coronatio enim &
 „ inunctio Pontificum quædam est cæremo-
 „ nialis consecratio ad electionem non spe-
 „ ctans. Nunquid enim Rex Christianissi-
 „ mus regnum accipit ab Archiepiscopo Rhe-
 „ mensi, a quo inungitur, aut ipse Roma-
 „ nus Pontifex ab Episcopo Ostiensi, a quo
 „ consecratur, vel a Cardinali Diacono, a
 „ quo ei Pontificiæ dignitatis imponitur dia-
 „ dema? Item parum, aut nihil urget quod
 „ de Constantino filio Irenis scripsit Hadria-
 „ nus Primus ad Carolum Magnum, ipsum-
 „ met Constantinum *hereticum decerni*, nisi
 „ redderet ablata Romanæ Ecclesiæ amplifi-
 „ sima patrimonia: ut enim inquit in De-
 „ fensione sua Bossuetius parte 2. libro 6. cap.
 „ 20. Quid porro ad rem nostram, *Hereti-
 „ cum decernimus?* Esto: an & illud addidit,
 „ *Imperio in æternum privatum declarabimus?*
 „ X. Magis expedita videtur, quantum
 „ pertinet ad translationem Imperii, respon-
 „ sio altera ejusdem Meldensis Episcopi Bos-
 „ suet citato libro 6. cap. 38. nimirum,
 „ cum Romani mortuo Constantino matris
 „ ejus Irenis pati nollent imperium, Roma
 „ autem esset prima, & perantiqua Imperii
 „ Sedes, ac præterea urbs ipsa, aliæque im-
 „ peratoriæ civitates justo bello acquisitæ in
 „ potestate forent Caroli Magni, principis
 „ ad Christianam religionem, imperiumque
 „ gubernandum, & amplificandum aptissimi:
 „ idcirco Romani omnes Carolum salutarunt
 „ Augustum, plaudente utique, & consen-
 „ tiente Leone III. atque ad hanc inaugu-
 „ rationem concurrente, non tanquam Pon-
 „ tifice, regniue spiritualis, & temporalis
 „ domino, & administro, sed tanquam Ro-
 „ manorum Procerum uno, & eligentis &
 „ acclamantis populi pars nobilior.

„ XI. A quo instituti fuerint septem Ele-
 „ ctiores Imperii, incertum omnino est at-
 „ que obscurum. Enimvero nonnulli eam-
 „ dem institutionem cum Jordane in Chro-
 „ nico tribuendam censent Carolo Magno,
 „ aut Leōni III. qui eundem Carolum dia-
 „ demate cinxit Augustum populo proceri-
 „ busque, ut dictum est nuper, acclaman-
 „ tibus. Id vero inniti viderur cap. *Venera-*
 „ *bilem*, de Elect. & Electi potest. edito
 „ ab Innoc. III. ubi legitur, jus & potesta-
 „ tem eligendi regem in Imperatorem Prin-
 „ cipibus ab Apostolica Sede adtributum *in*
 „ *persona magnifici Caroli, qui a Grecis translu-*
 „ *lit Imperium in Germanos*. Verum etsi
 „ Carolus Magnus Augustali nomine deco-
 „ ratus est adprobatione & voto Sacerdo-
 „ tum, amplique Senatus, totiusque populi
 „ Romani, gentisque rogatae, ut legitur
 „ in Concilio Romano anni 877. etiam de
 „ Carolo Calvo, constat tamen subsecutos
 „ inde Imperatores non a septem Principi-
 „ bus tantum, sed ab omnibus simul con-
 „ gregatis fuisse electos; quod & Onuphrius
 „ noster, & Ven. Baronius ad annum 996.
 „ num. 4. Ant. Pagius num. 10. alique plu-
 „ rimi tradiderunt. Gregorio utique V. eam-
 „ dem Electorum institutionem Blondus,
 „ Nauclerus, Platina, &c. tribuunt, sed
 „ Gregorium pariter non esse ejusdem San-
 „ ctionis auctorem invicte demonstrat lauda-
 „ tus Panvinus, propterea quod post obitum
 „ ipsius Gregorii V. omnes tam Episcopi,
 „ quam principes laici Germaniae ad eligen-
 „ dos Imperatores convenerint, non solius
 „ honorificentiae causa, ut quidam dixere,
 „ sed cum auctoritate ferendi suffragii:
 „ omniumque explorato assensu electi fue-
 „ rint Henricus II. IV. & V. Conradus I.
 „ & II. Lotharius II. Fridericus I. & alii.
 „ Ipse Onuphrius & Aventino institutionem
 „ de qua loquitur Gregorio X. adscripsit: plu-
 „ res Ottoni tertio, qui cum legitima suc-
 „ cessione ad Imperii fastigium pervenisset;
 „ sed cum ipse careret liberis, dedit ope-
 „ ram, ut prae laudatus Gregorius V. O-
 „ thone ipso, & Teutonicis principibus po-
 „ stulantibus, statueret imperium, quod ha-
 „ tenus haereditario jure traducebatur ad
 „ posteros, conferretur liberis electorum suf-
 „ fragiis. Quare non colligitur ex Electo-
 „ rum institutione Romanum Pontificem
 „ alia auctoritate Reges, & Imperatores eli-

„ gere, confirmare, & reprobare, nisi ea,
 „ quam ab ipsis Imperatoribus, Regibusque,
 „ & a senatu, ac Populi consensione acce-
 „ pit. Revera Romani Pontifices negarunt
 „ inter Electores locum habere haereticos:
 „ & nihilominus, quis Franciscum Primum
 „ electum suffragio Electoris Hannoverensis
 „ legitimum Caesarem non esse ausit asse-
 „ re, quando iidem Romani Pontifices Apo-
 „ stolicis litteris, Nunciorum legatione, Ec-
 „ clesiasticorum beneficiorum, ac dignitatum
 „ ad illius nutum collatione, Augustissimum
 „ Imperatorem, & jure servato renuncia-
 „ tum, nullo secularium Principum relu-
 „ ctante, fatentur? Recte itaque Melden-
 „ sis Antistes praecitato libro Sexto cap. 41.
 „ inquit: „ Valeant denique, vigeantque
 „ omnia, quae Innocentius III. postremis
 „ licet seculis, ejusque Successores, in De-
 „ cretalibus, inque Clementinis, aut quo-
 „ cunque sub Titulo in Imperatorem Ro-
 „ mano-Germanicum sibi tribuerunt: Ele-
 „ ctum enim Romanus Pontifex confirmet,
 „ reprobet, ad proprie dictum fidelitatis ju-
 „ ramentum adigat, sitque *Imperatoris supe-*
 „ *rior atque ordinarius judex*, tanta auctori-
 „ tate, ut ejus judicia irritare possit, quod
 „ habet Clementina *Pastoralis*, tit. de sen-
 „ tentia & re judicata; quamquam hic quae-
 „ dam a doctis etiam Catholicis, Onuphrio,
 „ & aliis in dubium revocata, quaedam ut
 „ nimis ipso usu obsoleta fuisse videantur;
 „ haud gravate concedimus, dummodo re-
 „ clusis fontibus recognoscere liceat auctori-
 „ tatem illam Romani Pontificis non a Chri-
 „ sto quidem, sed a Populi Romani, ipsius-
 „ que Civitatis consensione coepisse... „

„ XII. De S. Gregorio VII. non unum
 „ est Historicorum judicium. Haeretici illum
 „ innumeris calumniis proscindunt, ambitio-
 „ nis, intemperantiae, & magiae quoque im-
 „ pudenterissima, atrocissimaque infimulatione.
 „ Quis Catholicorum tantam patiatur arro-
 „ gantiam atque temeritatem? Joannes Lau-
 „ nojus, quamquam liberiori interdum uti-
 „ tur stylo, haec de Gregorio scribit in Epi-
 „ stola ad Jacobum Malatestam, *Ceterum se*
 „ *de vita Gregorii VII. quae ad Henrici IV.*
 „ *Imperatoris depositionem pertinent velis de-*
 „ *trahere, tunc habebis Pontificem, cui ante-*
 „ *feratur nemo, cui nulli, vel certe pauci pa-*
 „ *res putentur*. Solam itaque Imperatoris de-
 „ positionem in beato Gregorio culpant Ca-
 „ tho-

tholici Declarationis Gallicanæ Propugna-
tores . Verum hanc non recte peractam
totis lacertis conantur evincere . Ajunt
universum orbem admiratum hujus rei,
atque exhorruisse novitatem : multos per
Germaniam Episcopos orthodoxos a Gre-
gorii VII. sententia descivisse , & nun-
quam deposito Imperatori debitum dene-
gasse obsequium , etiam Brunonem Trevi-
rensem Archiepiscopum maximæ pietatis
virum , & S. Othonem Bambergensem A-
postolum Pomeraniæ , ceterosque ratas ha-
bentes designationes Episcoporum factas ab
eodem Imperatore sententia Gregorii ex-
auctorato : infirmiores , qui ab Henrici
communione discesserunt , fuisse permotos
falsa interpretatione interdicti de excom-
municatis vitandis , quod eo temporis erat
pervulgatum ; cum tamen in iis , quæ tem-
poralia sunt , & reipublicæ causa , & uti-
litate aguntur , servari debeat cum prin-
cipe , etiam anathematizato , communio :
eos proinde crasso detentos fuisse errore ,
qui cum nullam cum Henrico communio-
nem habere possent in malis , cujus gene-
ris erant simoniaca labes , schisma , Gui-
berti Antipapæ intrusio , ipsius Gregorii
legitimi Pontificis violata majestas ; falso
censebant nec in bonis ad civile regimen
pertinentibus esse Imperatori Henrico com-
municandum atque obtemperandum . Ad-
dunt testimonium Ecclesiæ Leodiensis in
Epistola inserta tomo 10. Conc. pag. 630.
colle& . Labbæi : quam a Schismaticis edi-
tam affirmat Baronius ad annum 1105 sed
non adhæsisse Antipapæ , nec discessisse a
communione S. Gregorii VII. demonstrat
libro 7. cap. 8. pag. 261. eruditissimus Bos-
suet . Narrant quoque infelicem bellorum
exitum , quem experti sunt Rodolphus &
Hermannus adversus Henricum castra mo-
ventes , hortante & suadente Pontifice ;
tamen prudens Scriptor , quem modo lau-
davi , ait nolle se , ut id suæ causæ pa-
trocinetur . Reponunt denique nonnullos
Romanos Pontifices , etiam singulari præ-
ditos sanctitate , ex ignorantia aliquando
a recto itinere declinasse .

XIII. Quæ tamen dixi in fine superio-
ris paragraphi xi. exhibent faciliorem re-
spondendi rationem , nempe S. Gregorium
VII. in eo , quod spectat ad Imperium Ro-
mano-Germanicum , quemadmodum & Pon-

tifices alios , habuisse , & habere peculia-
rem auctoritatem , non quidem nativo ju-
re regni spiritualis , sed facta sibi munifi-
centia Principum , consensione populi , &
vetusto jure Romanæ civitatis , cujus lar-
gitate Cæsarum potiuntur dominio , decer-
nendi de Imperio potestate , quæ ipsis ac-
cessoria est , certis finibus coarctata , nec
supremi Domini auctoritati contraria . Quæ
vero Gregorius , ceterique Pontifices ex sa-
cris litteris , & canonum vel Patrum au-
thoritate producant ad potestatis suæ di-
gnitatem & præminentiam extollendam ,
ostendere solummodo quantum spiritualia
præstent temporalibus , & quomodo ista il-
lis subjiciantur in iis , quæ attinent ad fi-
nem ultimum , animarumque salutem . Por-
ro non eodem pacto de Imperatore , ut
Augustali dignitate præfulget , atque ut
est absolutus dominus regnorum provincia-
rumque suarum , quemadmodum & de Re-
gibus , ac Principibus aliis absolutis , qui
ab Apostolica sede in politica gubernatio-
ne non pendent , ratiocinandum esse mo-
net Illustrissimus Petrus de Marca libro 2.
Concordiæ Sacerd. & Imp. cap. 2. num. 9.
ubi ait : , Augustiorem ceteris Europæ re-
gnis Imperialem dignitatem haberi ob Pe-
tri Apostolorum Principis sedem , quæ in
provincia Imperii sita erat , testatur Con-
cilium Romanum habitum sub Agathone
in Epistola Synodica ad Constantinum Po-
gonatum . Par nominis Romani cultus
(quod in titulis Imperatoriis hodie fulget ,
B. Petri memoria , & summi Pontificis un-
ctionis consecratum) apud ceteros Christia-
nos Principes non invitos primum locum
Imperatoribus Romano-Germanicis conci-
liavit .

XIV. Jam vero exempla reliqua a Ve-
nerabili Bellarmino superius allata , per-
functorie breviterque percurram . Neque
enim Otho IV. ab imperio excidit , quia
ab Innocentio III. depositus fuit , atque
ob invasionem quorundam oppidorum Si-
ciliæ , & Apuliæ anathemate percussus :
sed quia Imperium jure spectabat ad Fri-
dericum II. filium Henrici VI. eoque non-
dum ad regendum Imperium idoneo , ad
Philippum Sveviæ ducem , & fratrem Hen-
rici . Vide pag. 543. Dupinium . In reli-
quis discutiendis non immorabor ; non
enim quærimus quid posteriores Pontifices

exem-

exemplum secuti S. Gregorii septimi fecerint, sed an jure, & indita sibi auctoritate fecerint. Quod Innocentius IV. gessit cum Friderico II. in Concilio Lugdunensi anno 1245. a Matthæo Parisio, aliisque Historicis reprehenditur, actumque fertur non sine omnium circumstantium stupore, & horrore, Sacra quidem præsentē synodo, sed non approbante. Ludovicus tamen Bavarus a Joanne XXII. ut narrat Nauclerus, execrationis sententiam pertulit, ad Pontificem pro illo victo ab hostibus, & in captivitatem redacto, Leopoldo ipsius fratre humiliter recurrente: sed cum a Joanne, tum a Clemente VI. diris devotus emissis diplomatibus declaravit se a Deo, non a Pontifice imperium obtinuisse, & a mortalium nemine suam in temporalibus potestatem pendere.

XV. Vambam vero Hispaniarum regem, neque a Romano Pontifice, neque a duodecimo Toletano Concilio regno dejectum fuisse, sed sponte illud abdicasse, ex ipsius Concilii cap. 1. perspicue colligitur. In Galliarum Reges pœnam excommunicationis latam invenies, depositionis nequaquam. Idem in Reges Navarræ, & Angliæ Pontifices Romani suo jure præstiterunt quantum ad inflictum anathema; sed quantum ad regale diadema, frustra conati sunt illud e Regum frontibus spiritualis regni sui armis minisque auferre, & excutere. Et hæc quidem ad historica exempla defensores Declarationis Cleri Galliarum, magna rerum gestarum congerie, eleganti copia verborum, & eruditionis apparatu repunt.

ARTICULUS V.

Postrema argumentorum complexio.

I. **A**rgumentis demum a ratione petitis Theologi indirectæ Romanorum Pontificum in Principes potestatis propugnatores suam firmare sententiam adnuntunt. Atque hujus generis momenta ad capita, quæ consequuntur, referri possunt. Principio controversia ista de Principibus tantum Christianis instituitur: de iis enim, qui extra Ecclesiam sunt, judicandi auctoritate caret spiritualis Rector, animarumque institutor. In Christiana autem repu-

blica utraque potestas, spiritualis atque civilis, sacro religionis foedere, & unius gentis communione copulantur, & unum corpus professione ejusdem fidei, eorundemque Sacramentorum participatione conficiunt. Atque hæc sane Christianorum gens, & respublica inviolabili conjuncta ligamine, cum optimis legibus sit constituta, Deum habeat immediatum auctorem, possideatque regnum illud sempiternum, quod omnia regna mundi, prophetae Daniele, comminuer, cunctis aliis nationum conventibus perfectior sit, firmior, & potentior necesse est. At quænam, obsecro, bene institutæ reipublicæ perfectio, quænam regni firmitudo ac stabilitas, quænam summæ potestatis dignitas, optimique forma regiminis, ubi inferiora non subjiciuntur superioribus, atque duæ Potestates vigent æquali virtute pollentes, quarum una non pendeat ab altera? Recta quidem cujusvis communitatis institutio hanc dependentiam necessitate quadam inviolabili postulat; siquidem ea sublata duo consurgunt *Capita*, regnum adversus regnum consurgit, abruptitur unius *Corporis* compago, neque *Capiti* factas inest membra singula dirigendi, si munere abutuntur suo, atque ab officio recedunt, ea coercendi, & quatenus id exigat totius *Corporis* sanitas, & incolumitas, abscindendi quoque & resecandi. Verbo dicam: Una est Christiana respublica, cujus jus supremum *Caput*, post Christum regem regum, & dominum dominantium, est Pontifex Romanus: omnesque huic inserti reipublicæ, qualicunque dignitate præfulgeant, eidem Romano Pontifici debent subesse.

II. Philosopho etiam docente in priori capite *Ethices ita subordinantur facultates, quemadmodum subordinantur & fines*. At finis spiritualis potestatis, qui est sempiterna animarum felicitas, sibi subordinatum habet finem potestatis temporalis, seu civilis, qui finis est felicitas temporalis. Potestas itaque spiritualis subordinatam habere debet potestatem civilem seu temporalem. Hujus autem ratiocinationis fundamentum est, quod omnis Christianæ actionis finis ultimus, in quem tendunt, & cujus causa cuncta creaturæ rationalis opera, si fidei Christianæ regulis consentanea sint, peragunt.

„ guntur, non est civium politica gubernatio, neque pacis bellicue jus, neque imperiales sanctiones, aut quidquid pertinet ad externarum mundanarumque rerum dispositionem atque administrationem; sed finis ille ultimus, & in quo creaturarum rationalium sistit animus, est æterna beatitudo, cujus gratia humanæ divinæque leges servari debent, ne quidquid agimus noxium sit, vel saltem ineptum, minimeque conducens ad sempiternam illam beatitudinem.

„ III. Ulterius spiritualis ac temporalis Potestas in Christi Ecclesia conveniunt, non tanquam duæ segregatæ respublicæ, quarum utraque propriis utitur legibus, formamque tenet regiminis diversam & segregatam; sed conveniunt potius ea ratione, qua spiritus, & caro in unum hominem confluent, ut cum beatissimo Gregorio Nazianzeno alii loquuntur Patres: sive, quod in idem recidit, Potestas spiritualis est ad instar animæ, Civilis autem æquiparatur corpori, quod una cum anima eundem efficit hominem, eandemque personam; qua, ut superius vidimus, similitudine, aut comparatione utuntur in duplici illa Potestate explananda cum Angelico Doctore Thoma percelebres e schola Theologi. Quid ergo? Dilucide, evidenterque hinc insertur, non solum Ecclesiasticam Potestatem esse Potestate civili nobiliorem atque præstantiorem, quemadmodum animus spiritusque est nobilior & præstantior corpore; verum etiam consequitur munus esse Potestatis spiritualis instruere, & rectum in finem dirigere Potestatem temporalem, ipsamque, si a recto fine deflectat, sibi commissam plebem vexet injuste, pessumdet, moribus improbis corrumpat, & cum hæreticis, ceterisque infidelibus, aut patriæ hostibus jungens scœdera, trahat in animæ corporisque perniciem, reprehendere, cohibere, extirpare; sicut rationalis anima refrænât carnis motus rebelles, membraque debilia jubet consolidari, curari infirma, ac putrida abscindi.

„ IV. Ut nunc percipiatur quid ad hæc argumenta, & si quæ alia sunt his affinia, reponunt Galliarum Theologi oppositæ sententiæ adhærentes; operæ pretium est nonnullas apponere præceptiones. Prior

„ est, revera in Ecclesia, quæ ex clericis, & ex laicis componitur, duas illas Potestates convenire, & spirituales longe esse temporali præferendam ea ipsa de causa, quod spiritualis est, & de cœlestibus pronuntiat judicia. Enim vero S. Joannes Chrysostomus hom. 15. in secundam ad Corinthios Epistolam, *Iste principatus (inquit de Ecclesiastico) civili tanto melior est, quanto terra cœlum, imo & multo magis, & non multa illi cura est de seculari vita, omnia autem de cœlestibus rebus pronuntiat.*

„ V. Secunda prænotatio ea est, revera a S. Gregorio Nazianzeno Oratione 17. quam de Marca lib. 2. Conc. cap. 1. num. 5. recte appellat Christiano sale conditam, ornatamque simul venustate dictionum ac sententiarum, imperium Ecclesiæ comparari animæ, civile autem simile esse corpori: sed addit Imperio civili, & sublimioribus Potestatibus credito, omnes parere, ut heris servi, & maritis uxores obediunt, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam, ut inquit Apostolus. Addit præterea parem esse utramque Potestatem in imperandi jure, imperium vero in mandatorum dignitate, quoniam uni vitæ tranquillitas, & alteri animarum salus commissa est; neutrius autem Imperii potestatem ac libertatem ab altero esse infringendam. Est itaque Nazianzeni, aliorumque Patrum doctrina, Imperium quidem spirituale esse Imperio temporali præstantius, ut anima præstantior est corpore; sed non ait Nazianzenus, neque ajunt alii Patres utrumque Imperium convenire in Ecclesia in unam, eandemque personam, sicut anima & corpus substantiali nexu conveniunt, & colligantur in eodem homine: ac multo minus docent unum Imperium subesse alteri, quemadmodum corpus subjicitur animæ. Idem dicendum de comparatione utriusque Imperii cum sole, & luna, quam adhibet Innocentius III. lib. 1. epist. 401. relatus de major. & obed. *Nam quamvis luna recipiat lumen a sole, non tamen motum & influentiam. Ita quamvis Reges ut temporales Domini per lunam designati recipiant, & recipere debeant lumen doctrinæ a Papa, & a suo clero per solem designatis, non tamen eis ex hoc dominari con-*

„ cessum est. Immo similitudo recte intellecta
 „ efficit contrarium. Nam duo illa luminaria,
 „ scilicet sol, & luna sic creata sunt, ut sol
 „ præsit diei, luna nocti. Sic Papa, & Cle-
 „ rus præsumt diei, idest, doctrinæ spirituali,
 „ & orationi ad impetrandum divinam mise-
 „ ricordiam, ut notatur ad Hebr. 11. Illa
 „ autem quæ Dei sunt, lux & dies sunt,
 „ quibus præesse debet Papa sub metaphora
 „ solis. Quæ autem mundi, tenebræ & nox
 „ sunt, quibus præesse debet Imperator sub
 „ metaphora lune. Sicut igitur sol, quam-
 „ quam illuminat lunam, nullum tamen do-
 „ minium habet in eam, sic Papa & Cle-
 „ rus, etsi luce doctrinæ debeant Imperatorem,
 „ & seculares illuminare, nullum tamen da-
 „ tum est eis dominium a Christi institutione,
 „ in eos, sicut nec magistro in discipulos.
 „ Hæc sunt verba Gregorii Heimburgii JC.
 „ Germani in Admonitione de usurpationi-
 „ bus Paparum pag. cxi. quæ Cl. Stephanus
 „ Baluzius producit in notis ad præcitatum
 „ cap. 1. Libri secundi Concordiæ Sacerdo-
 „ tii, & Imperii pag. 87. editionis Parisien-
 „ sis anni 1704.

„ VI. Tertia præceptio est, utriusque Po-
 „ testatis fines esse diversos. Etenim, ut ex
 „ vocabulis ipsis perspicuum fit, ad unam
 „ spectat spiritualia, ad alteram tempora-
 „ lia curare: uni dogmata, alteri reipubli-
 „ cæ negotia commissa sunt; una humana
 „ administrat, altera divina dispensat. Hæc
 „ vero meridiana luce sunt clariora. Tra-
 „ duntur expresse ab ipsis Romanis Pontifi-
 „ cibus, a Gelasio in Epistola ad Anasta-
 „ sium Imperatorem, a Nicolao I. in Epist.
 „ ad Imperatorem Michaellem, a Gregorio
 „ II. in Epist. ad Leonem Isauricum, ab
 „ Alexandro III. ad Episcopum Oxonien-
 „ sem. Profert hæc, aliaque testimonia ipse-
 „ met Cardinalis Sfondrati in suo Opere in-
 „ scripto *Regale Sacerdotium* libro 1. prop. 1.
 „ Addenda gravissima verba Osi Corduben-
 „ sis relata ab Athanasio in epist. ad soli-
 „ tariam vitam agentes. Modo hæc suppo-
 „ nimus, ne sæpius repetantur; producenda
 „ sunt enim inferius. Non posse unam Po-
 „ testatem limites alterius invadere, invi-
 „ cissime iisdem momentis evincitur. Neque
 „ Sacerdotibus fas esse imperium tenere, ne-
 „ que Imperatori habere potestatem sacro-
 „ rum, & thymiamatum, affirmat in lau-
 „ data epistola Osius. Pontificem potestatem
 „ Berti Theol.

„ non habere introspiciendi in Palatium, &
 „ Imperatorem introspiciendi in Ecclesiam,
 „ testatur Gregorius II. Sunt hæc cuique no-
 „ tissima.

„ VII. Quamvis autem duæ Potestates,
 „ quæ sunt in Ecclesia, sint ambæ in suo
 „ genere supremæ, finibus suis circumscri-
 „ ptæ, neque una pendeat ab alia; tamen
 „ in iis, quæ spiritualia sunt, neque attin-
 „ gunt temporalem jurisdictionem, Impera-
 „ tores ac Reges Pontificibus subjiuntur;
 „ atque hæc est præceptio quarta & postre-
 „ ma. Hanc tradunt Gelasius, & Symma-
 „ chus, explanatque exemplum productum
 „ a Thoma Valdensi & a Dupinio repeti-
 „ tum. Gelasius enim prælaudata ad Ana-
 „ stasium epistola ait Augustum Principem,
 „ tametsi dignitate præsideat humano Gene-
 „ ri, rerum tamen divinarum Prætulibus
 „ colla submittere in sumendis cœlestibus
 „ Sacramentis, causisque salutis æternæ ex-
 „ petendis; & Symmachus Anastasio scribit,
 „ debere Imperatorem a Pontifice suscipere
 „ Sacramenta, petere benedictionem, abso-
 „ lutionem peccatorum impetrare, ejusque
 „ dispensationi cuncta, quæ sunt spiritualia
 „ & divina, committere. Quamobrem, ut
 „ ad exemplum deveniamus, sicuti in eadem
 „ navi ad maritimum iter agendum, clas-
 „ semque contrariam, prædonumque aggres-
 „ sionem vitandam extat nauclerus dirigens
 „ clavum, ut recta transvehatur ad litus,
 „ nec mergatur fluctibus, neque frangatur
 „ ad scopulum, simulque dux militum in-
 „ digens armatis rationem pugnæ, invaden-
 „ di tempus, atque opportunitatem receden-
 „ di: ita sunt in eadem Ecclesia, quæ na-
 „ vis symbolo designatur, Summus Sacerdos,
 „ & Princeps, quorum ille remigibus præ-
 „ est, navim ad portum dirigit, gubernat,
 „ atque dat operam, ne vitiorum hæresum-
 „ que jactetur procellis: iste autem pro in-
 „ columitate reipublicæ civiles leges pro-
 „ mulgat, gladium exerit, belli pacisque
 „ jura proponit, annonam provider, omnia-
 „ que temporalia disponit. Si vero hæc di-
 „ sparata munera in unam Pontificis perso-
 „ nam coirent, repugnante præsertim Pote-
 „ state terrena, & jure Principis violato,
 „ annon eadem prorsus sequerentur incom-
 „ moda, ac si gubernator navis arriperet
 „ imperatoris exercitus, & is vellet impru-
 „ dens officium naucleri exercere?

„ VIII. His itaque prænotationibus posi-
 „ tis, facillime præcedentia argumenta di-
 „ luuntur. Ad primum enim respondent,
 „ utique esse in Christi Ecclesia utramque
 „ Potestatem, spiritualementem scilicet ac tem-
 „ poralem, sed utramque esse summam, &
 „ independentem ab altera. Inde vero nulla
 „ confusio, nullum emergit incommodum;
 „ eo quod duæ illæ Potestates sunt in di-
 „ versa persona, in Sacerdote, & in Prin-
 „ cipe: habent oppositos ac disparatos fi-
 „ nes, neque una debet limites suos trans-
 „ gredi, & usurpare alienos: sancte salubri-
 „ terque regitur Christiana respublica, si il-
 „ la spiritualia, ista temporalia administret:
 „ confusionem potius orituram, ut exorta est
 „ sæpenumero, si una alteri in iis, quæ
 „ huic competunt, velit arripere dominatum.
 „ Unde enim Schismata, unde plurima bel-
 „ la, unde ipsorum Romanorum Pontificum
 „ exilia, oppressiones, ludibria, nisi ex ipsa
 „ alienæ Potestatis perturbatione? Neque of-
 „ ficit Christianæ Reipublicæ dignitati, at-
 „ que divinæ institutioni, quod una Potestas
 „ non sit dependens ab altera; siquidem
 „ Christiana Respublica, *ut Christiana est*,
 „ non quærit ea quæ sunt hujus mundi, nec
 „ negotiis sæcularibus implicatur. Idei con-
 „ venit ut est societas hominum mortalium,
 „ & terrenorum civium in uno cœtu viven-
 „ tium, siue hæc societas Christi fidelium
 „ sit, siue paganorum, siue hæreticorum.
 „ Ita in Ecclesia summa Imperatorum Re-
 „ gumque Potestas subest Potestati spiritua-
 „ li, non quatenus summa Potestas est, sed
 „ quatenus *Christiana est*, in iis nimirum,
 „ quæ spiritualia sunt, & ad finem ultimum
 „ referunt, cujusmodi sunt dogmata fidei,
 „ Sacramentorum perceptio, Christianorum
 „ morum institutio, non in iis, quæ sunt
 „ temporalia, & attinent ad regimen poli-
 „ ticum, & civile.

„ IX. Secunda argumentatio aliam non
 „ postulat responsionem: quæ sit enim Po-
 „ testatis temporalis dependentia a Potestate
 „ spirituali, dictum est modo. Tertiam pa-
 „ riter facile dirimunt. Enimvero spiritua-
 „ lis Principatus comparatur animæ, ut spi-
 „ ritus immortalis est longe præstantioris,
 „ quam sit corpus, conditionis; non ut ani-
 „ ma forma corporis est, illud regens ac
 „ movens: non enim spiritualis & tempo-
 „ ralis Potestas in eadem copulantur perso-

„ na, uti in eadem persona copulantur ani-
 „ ma & corpus. Etiam Sylvius discrimen
 „ istud patentissimum novit. Quod si dicas
 „ animam vivificare corpus, & Sacerdotes
 „ vitam in Christo tribuere Principibus, quo-
 „ modo fidelibus ceteris; & hanc similitudi-
 „ nem probo maxime: sed vitam spiritua-
 „ lem, & spiritualibus gratiarum instrumen-
 „ tis Corpori Ecclesiæ Sacerdotes impertiun-
 „ tur, non vitam corpoream ac tempora-
 „ lem. Ita sol illuminat Lunam, sed nocti
 „ non præest; & Sacerdotes luce spirituali
 „ orbem terrarum perfundunt, sed orbem
 „ terrarum regimine temporali non mode-
 „ rantur. Puto ex dictis hæc satis esse pera-
 „ spicua.

P A R S S E C U N D A .

„ Q Uibus momentis fulciatur sententia illo-
 „ rum Theologorum, qui Romani Pon-
 „ tificis potestatem *indirectam* supra Re-
 „ ges, Principesque propugnant, & quo arti-
 „ ficio, quæ ratione sentientes oppositum mo-
 „ menta illa evertere, & labefactare conantur,
 „ satis, ut opinor, superiori parte demon-
 „ stravi. In ea, quæ nunc sequitur, eorum
 „ qui pugnant pro Regum ac Principum ab-
 „ soluta, ac suprema potestate, nullatenus
 „ dependente a spirituali nisi in iis tantum,
 „ quæ pertinent ad Christianæ Religionis
 „ instituta, animarumque salutem, propo-
 „ nenda sunt argumenta; atque ut eandem
 „ methodum servet præsens Dissertatio, ad-
 „ versariorum est subjienda responsio.

A R T I C U L U S I.

Deprompta e Sacris litteris argumenta.

„ I. S Unt itaque nonnulli qui cum Hen-
 „ rico Cocceio comment. ad librum
 „ 1. cap. 3. Hugonis Grotii *de Jure belli*
 „ & *pacis* contendunt summo sæcularium Po-
 „ testatum Imperio terram universam, sin-
 „ gulosque homines, Clericos etiam, Epi-
 „ scopos, & Pontifices Maximos, omnino,
 „ in ordine etiam ad sacra ministeria fuisse
 „ semper ac modo esse subiectos: idque ex
 „ Veteri testamento nituntur evincere pro-
 „ ducentes quæ Sekichardus *de jure Regum*
 „ *Hebræorum* cap. 1. Theoremate 2. & Cu-
 „ næus *de Hebræorum Republica* libro 1. cap.

14. prænотaverunt. Eorum assertio est, Aaronem accepisse summi Sacerdotii leges a Moyse, & huic Dei mandato obedientiam exhibuisse, animadversumque ab eodem Moyse in Sacerdotes improbos, suumque ministerium dehonestantes. Quod ex decimo Levitici capite, ex trigesimo secundo Exodi, atque ex Numerorum duodecimo apertissime eruitur. Totam Pontificum Domum a Saule accersitam coram ipso Rege causam dixisse de fuga Davidis narrat libro 1. cap. 22. sacra Regum Historia. A Davide fuisse constitutos Pontifices duos secundum vices suas & ministerium, legimus capite 24. primi libri Paralipomenon: Salomon Sacerdotem Abiatharem reum esse mortis pronuntiavit, eum amovit a Sacerdotio. In tertio Regum cap. 2. factum istud describitur. Ad Regum dignitatem commendandam animadvertunt Deos sæpe sæpius eos appellari, in Exodo cap. 21. & 22. in Psalmo 81., alibi. Ab Herode Judæorum rege summos Pontifices creatos, amotosque tradunt Hebræorum Annales. Verum id habemus ex Josepho libro 15. Antiquitatum Judaicarum cap. tertio, & duodecimo, non autem ex Scripturis Canonicis.

II. Ista vero argumenta apud Catholicos Galliarum Theologos primæ propositionis Cleri an. 1682. defensores non lego: parum enim roboris iis inest, ad Sacerdotium novæ legis Politicæ Potestati subjiendum. Quid enim carnali Sacerdotio jure Sanguinis propagato cum Sacerdotio novæ legis spirituali, & ad sublimiora ministeria singulari divinæ gratiæ beneficio spectanti? Quantum inter cruentas victimarum immolationes, & sacratissimum Eucharistiæ Sacramentum intercedit discriminis, tantum interest inter Levitarum ordinem, & Ecclesiasticam Evangelicorum ministrorum Hierarchiam. Fuerunt præterea in lege veteri, imo & in lege naturæ, ac tempore Regis Salem Melchisedech, necnon apud Paganos iidem simul Reges & Sacerdotes, nec alia de causa Romanorum Rex Numma Pompilius constituit Pontificem Maximum a se diversum, nisi ne Reges sacrorum ministerio a bello gerendo impediarentur, ut libro primo Hist. cap. 20. inquit Livius. Ex quo autem regnum ac

Sacerdotium in eundem hominem convenirent vetustissima ætate apud omnes fere Gentes, & regnantibus Asmonæis in Judæorum republica, nullus integræ fidei inferet eos, qui regno potiuntur, esse simul Pontifices, ac posse manuum impositione clericos ordinare, atque ad aram immaculatam hostiam offerre. Esse itidem Regem Caput Ecclesiæ nemo unus affirmat, nisi hæreticus execrandus. Vides a veteri Sacerdotio ad Evangelicum argumentationem imperite duci.

III. Quamquam non video quid præmissa Scripturarum loca evincerent, admissa quoque aliqua inter utrumque Sacerdotium æqualitate. Etenim Moyses Propheta magnus erat, Christi typus, populi legislator, cunctaque Deo jubente ac præcipiente agebat; neque Sacerdotii carebat honore; nam obtulit sacrificia, Aaroni fratri suo, huiusque filiis iussit, ut Sacerdotio fungerentur, sacras eis vestes imposuit, eos consecravat vitulo, & arietibus immolatis, tunica linea, superhumerali, rationali, baltheo, tiara, & sancta lamina impositis, oleoque unctionis super capita eorum effuso. Videtis libri Exodi caput vicesimum nonum. Nullus autem Catholicorum Principum, qui non sit Episcopali charactere insignitus, Sacrificium offerendi, & Sacerdotes inungendi, & consecrandi auctoritatem sibi arrogabit. Quænam ergo eorum Principum comparatio cum Moyse? Saul, dum Achimelech, omnesque Sacerdotes Nobæ conjurationis ob fugam Davidis insimulatos, ad se vocavit, damnavit, & cunctos, uno excepto Abiathare, iussit interfici, impiissimum patravit facinus nemini Principum imitandum. Nec servi ejusdem Saul ausi sunt *extendere manus suas in Sacerdotes Domini*, ut habetur citato cap. 22. 17. primi libri Regum, sive Samuel. Ceterum an Sacerdos conspirans in vitam Principis, & rebellionis reus ad laicum tribunal trahi possit, & supplicio affici, alia est questio, quam necessarium non est in præsentiarum discutere. Ubi crimen læsæ majestatis patratum sit, id fas esse Summi quoque Pontifices annunt; & ad antiquiora facta novum & recens in Lusitania accessit, quod non opus est enarrare. Quare nec ad rem facit quod in 3. Re-

„ gum cap. 2. legitur de Abiathare : tamen-
 „ si Salomon noluit hunc morte affici , quo-
 „ niam portaverat *Arcam Domini* , & im-
 „ pleri debebat *Sermo Domini* 1. Reg. 2.
 „ 31. de filiis Heli ad brevi tempus sacer-
 „ dotio functuris . At David constituens ut
 „ Pontifices bini , Sadoc , & Abimelech , ad-
 „ ministrarent secundum vices , & distribuens
 „ munera Levitarum , horum ministeria mi-
 „ nime usurpavit , sed dedit operam , ne in
 „ Dei cultu , & in sacris Domus Domini
 „ ritibus officiisque oriretur confusio ; quam
 „ proculdubio peperisset magnus ipsorum Le-
 „ vitarum numerus ; quippe *inventa sunt a*
 „ *triginta annis & supra triginta octo millia*
 „ *virorum* . Sacris ministris inservire id est ,
 „ non eorum jura temerare ; augere , non
 „ minuere dignitatem , & in Ecclesia re-
 „ ctum constituere ordinem , non perverte-
 „ re . Nemo inficias ibit posse Principes de-
 „ cernere quæ in Dei templorumque cultum
 „ referuntur , & Ecclesiasticis legibus consen-
 „ tanea sunt , non contraria , præsertim si
 „ iidem Principes proprio ære , quomodo
 „ David , & Salomon fecerunt , sacras ædes
 „ ædificent , atque in his ministrantibus per-
 „ solvant stipendia . Principes appellari ali-
 „ quando *Deos* nomine *Elohim* , quod idem
 „ sonat , ac *Judices* , nihil implicat ; Dei
 „ enim ministri sunt , & gladium portant
 „ ad vindictam malorum , laudemque bono-
 „ rum : at ex quo *Dii* sint , non sequitur
 „ esse illos *supra Deum* , supra Dei sanctua-
 „ rium : cujus etiam administri , verbi Dei
 „ præcones , & in sortem Domini electi vo-
 „ cantur *Dii* , Joannis cap. 10. 34. maxime
 „ Apostoli , Matthæi cap. 16. 15. ut libro
 „ 3. Commentariorum observat Beatus Hie-
 „ ronymus . Postremo Herodis , & Synedrîi
 „ in Judæorum Pontifices acta narrat , non
 „ probat Fl. Josephus . De Veteri Testa-
 „ mento hætenus .
 „ IV. Potiora sunt , & a Galliarum
 „ Theologis in suæ opinionis præsidium af-
 „ ferri solent plura , quæ in Testamento
 „ Novo leguntur . Tria sunt quæ produ-
 „ cuntur in ipsa Cleri Gallicani Declara-
 „ tione . Primum quod interroganti Pilato
 „ respondit Christus , Joannis cap. 18. 36.
 „ *Regnum meum non est de hoc mundo* .
 „ Alteram quod discipulis Phariseorum cum
 „ Herodianis ab ipso Christo petentibus , an
 „ licitum foret dare censum Cæsari , an non?

„ dixerit Dominus , Matth. 22. 21. *Reddite*
 „ *ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari , & quæ sunt*
 „ *Dei Deo* Tertium , quod scribit Aposto-
 „ lus in Epistola ad Romanos cap. 13. 1.
 „ *Omnis anima potestatibus sublimioribus sub-*
 „ *dita sit . Non est enim potestas nisi a Deo :*
 „ *quæ autem sunt , a Deo ordinata sunt . Ita-*
 „ *que qui resistit potestati , Dei ordinationi*
 „ *resistit : qui autem resistunt , ipsi sibi damna-*
 „ *tionem acquirunt* : ex tribus hisce locis Gal-
 „ licanus Clerus hanc elicuit conclusionem :
 „ Reges ergo & Principes in temporalibus
 „ nulli Ecclesiasticæ potestati Dei ordinatio-
 „ ne subjici , neque auctoritate Clavium Ec-
 „ clesiæ directe , vel indirecte deponi , aut
 „ illorum subditos eximi a fide atque obe-
 „ dientia , ac præstito fidelitatis sacramento
 „ solvi posse , eamque sententiam publicæ
 „ tranquillitati necessariam , nec minus Ec-
 „ clesiæ quam Imperio utilem , ut verbo
 „ Dei , Patrum traditioni , & Sanctorum
 „ exemplis consonam , omanino retinendam ,
 „ V. Accedunt vero ad tria illa , nuper-
 „ rime allata , loca alia quædam . I. Cuidam
 „ a Domino postulanti , ut fratrem suum
 „ impelleret ad divisionem hæreditatis , ille
 „ ait apud Lucam cap. 12. 14. *Homo , quis*
 „ *me constituit judicem , aut divisorem super*
 „ *vos ?* admonens equidem omnes , qui ejus
 „ sectantur vestigia , & præficiuntur Eccle-
 „ siæ , animarumque saluti incumbunt , ne
 „ sese immisceant mundanis negotiis , neque
 „ illud discipuli existiment sibi commissum
 „ iri , quod Magister exequi recusavit : sed
 „ ut is ad evangelizandum venit , & ad oves
 „ quærendas quæ perierant , nec Octavianum
 „ aut Tiberium Imperio , nec Judææ regno
 „ Herodem , nec Pilatum prætorio expulit ,
 „ ita animarum Pastores agnos doctrinæ pa-
 „ bulo pascant , errantes perditosque requi-
 „ rant , sinant secularibus administrare respu-
 „ blicas , neque ab eorum mente unquam
 „ excidat monitum illud sanctissimum , ac
 „ saluberrimum ; *Non est discipulus supra*
 „ *Magistrum , nec servus major Domino suo* .
 „ II. Ad hæc quanta ipse Christus reveren-
 „ tia legibus Principum obtemperaret , il-
 „ linc constat , quod nasci voluerit , quando
 „ *Exiit edictum a Cæsare Augusto , ut descri-*
 „ *beretur universus Orbis* , Lucæ 1. nempe , ut
 „ subditum Imperatori Romano seipsum cum
 „ Maria , & Joseph profiteretur : nec renuit
 „ Cæsari tributum solvere , inventoque a Pe-

tro in ore piscis statere, *Illum sumens* (inquit Matth. cap. 17. 26.) *da eis pro me, & te.* III. Discipulorum suorum a dominandi imperandique cupiditate avertens animos, eosque alliciens ad modestiam, & cujusvis Domini contemptum, appetentibus regni solium, ita locutus est cap. 20. Matthæi versu 25. *Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui majores sunt, potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister: & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.* IV. Demum Petrus epistola 1. cap. 2. versu 13. & seqq. fideles omnes, nullo prorsus excepto, hortatur, ut Regibus, horumque officialibus obtemperent, quod ait præcipi a Deo, ut obmutescat impudentium hominum audacia. *Subjecti estote,* ait Apostolorum Princeps, *omni humane creature propter Deum; sive Regi, quasi præcellenti; sive ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: quia sic est voluntas Dei, ut bene facientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.*

VI. His eodem servato ordine respondendum nunc est. Et quod attinet ad Christi verba, *Regnum meum non est de hoc mundo*, ipsi adversarii fatentur, obvium planumque sensum esse, Christi regnum esse utique *in hoc mundo*, cum liquido constet Ecclesiam militantem, quæ regnum Domini est, per totum orbem terrarum esse diffusam, sed non esse *de hoc mundo*, nimirum imperium regnumque non ab hominibus Christum accepisse, sed a Deo Patre. Quare corrui prior cavillatio. Nam ideo Salvator est Rex Regum, & Dominus Dominantium, heres universorum, atque princeps Regum terre, quemadmodum appellatur in sacris literis, quoniam est naturalis propriusque Dei Filius, cui ob unionem, quam *hypostaticam* dicimus, uni & individue ejus personæ, divinam complectenti humanamque naturam, *omnis potestas data est in cælo, & in terra*, eique ratione humanitatis regisque profapæ jus in regnum Davidis, ratione vero divinitatis jus omne primarium, nulla limi-

tatione circumscriptum, collatum est. Si-
cut autem Christi humanitas a divinitate absque sacrilegio separari non potest, ita ab illo nequit divelli suprema potestas supra omnes reges universæ terre. Quis enim neget Reparatorem nostrum esse verum Deum? quis neget verum Deum facere quidquid vult *in cælo, & in terra*, atque ab illo potestatem omnem cœlestem, terrenamque pendere? Id. quidem nemo unus negabit.

At enim, inquiunt, frustra Romanenses petitum a Christi verbis argumentum eludunt. Iis enim verbis, *Regnum meum non est de hoc mundo*, voluit Christus os obstruere Judæis illum accusantibus, tanquam regem se in Palæstina facientem adversus Cæsaris principatum. Accusatores quippe dixere Romano Præsidi, Jo. 19. 12. *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris; omnis enim, qui se regem facit, contradicit Cæsari.* Est ergo aperta Christi significatio, nil Romanorum Imperatori, ceterisque Secularibus potestatibus a se metuendum esse, quandoquidem non venit regnaturus in terris, neque terrarum dominatoribus præjudicium aliquod allaturus. Quod insuper ea ratione confirmat; quoniam si regnum haberet *de hoc mundo*, pugnarent ejus ministri, ne Judæorum periret livore. Si *ex hoc mundo*, inquit, *esset regnum meum, ministri mei utique decertarent ut non traderer Judæis; nunc autem regnum meum non est hinc.* Ostendit quoque se regem esse, sed qui humilitate, non dominatu præficeret hujus orbis rectoribus, quando nasci voluit in Bethlehem, quando fugit in montem, ne raperetur ad thronum, quando incessit corona spinea, lacerata purpura, sceptro arundineo, quando exaltatus est cruci affixus, superscriptione tituli, *Rex Judæorum.* Hæc Meldensis Episcopus, Maximburgus, Dupinius, alii. Addunt explanationes Patrum, qui prædicta verba, *Regnum meum non est de hoc mundo*, ita exponunt, non quod regnum mundi non sit Christi; sed quod illud non possideat; habeatque Imperium, non humanum, sed supra seculum, ac longe quovis mortalium principatu præstantius. Non opus est, ut commentaria proferantur Chrysostomi in Matthæum, Ambrosii in Lucam, Augustini in Joannem. Ignorat nemo, Chri-

„stum esse *Regem gloriæ*, in hoc autem
 „mundo *spiritualiter* tantum regnare, regen-
 „do mentes, idololatriam evertendo, prin-
 „cipem hujus mundi dæmonem ejiciendo for-
 „ras, religione sibi universas nationes sub-
 „dendo, regnum suum, quod est Ecclesia,
 „ubique propagando, omnia denique tra-
 „hendo ad se ipsum.

„VIII. Haud invite his omnibus sub-
 „scribent potestatis Pontificiæ propugnato-
 „res, si de exercitatione usuque regiæ Pote-
 „statis, quæ in Christo existit, non de ju-
 „re, & auctoritate, loquamur. Venisse il-
 „lum in mundum *ministrare*, non *ministra-*
 „*ri*, crucem subiturum, non solum re-
 „gium, cœleste regnum daturum, non abla-
 „turum terrena, si quis deneget, insipiens
 „est ac delirus. Verum non potuisse Au-
 „gustum Cæsarem, Herodem, regesque alios
 „e throno expellere, si quis autemet, pa-
 „riter ignarus est & insanus. Non exerci-
 „tus copiasque militum tantum, sed etiam
 „*plusquam duodecim legiones angelorum* pote-
 „rat ad Judæorum frangendos impetus,
 „præsidemque Romanum deiciendum e tri-
 „bunali, mortemque vitandam, immittere:
 „poterat & de cruce, illum iridentibus Ju-
 „dæis & provocantibus, descendere: sed
 „quomodo impletæ fuissent Scripturæ, qui-
 „bus prænuntiatum erat, oportere *Christum*
 „*pati*, & *ita intrare in gloriam suam*? quo-
 „modo peccati *chirographum* affixum fuisset
 „cruci, mors fuisset morte devicta, ani-
 „mamque suam posuisset ille *redemptionem*
 „*pro multis*? Præcedentia itaque momenta,
 „id, quod Christus fecit, non quod facere
 „potuit, evincunt. Legito Evangelium Mat-
 „thæi cap. 26. 53. Respondent itaque haud
 „vulgares Theologi, regnum Christi non
 „esse *de hoc mundo*, quia acquisitum non
 „est mundano aliquo titulo: falsas fuisse
 „Judaicas accusationes, quia nunquam ad-
 „versus Cæsarem, cui potius tributa per-
 „solvenda esse docuerat, concitaverat ple-
 „bem, nec populum commoverat: non ei
 „fuisse ministros, qui pro illo inirent cer-
 „tamen, propterea quod non armis pugna-
 „turus erat, sed mundum sanguine redem-
 „pturus; nullam Pilato futuram fuisse po-
 „testatem in eum ferendi sententiam, *nisi*
 „*desuper datum fuisset*: fuisse nihilominus
 „in sui ipsius facultate, ac libertate pone-
 „re, iterumque sumere animam suam.

„IX. Non possum istiusmodi responsa re-
 „fellere. Imo duo addam, iudicio tamen
 „doctiorum probanda, ut libuerit, vel re-
 „futanda. Ac unum est, nihil exemplo
 „Christi stantis ante tribunal Judicis demon-
 „strari, & inferri adversus supremam Ro-
 „mani Pontificis auctoritatem ac potesta-
 „tem, quia eo temporis Christus nondum
 „erat Caput Ecclesiæ, *quam acquisivit san-*
 „*guine suo*, atque ædificavit, & sibi met
 „elegit in sponsam, lancea latere ejus aper-
 „to, *unde profluxerunt Sacramenta*; quem-
 „admodum Adam in conjugem accepit E-
 „vam eductam e latere sui ipsius dormien-
 „tis. Quid evincit, si Christus negat ha-
 „bere *regnum* quando *regnum* nondum ac-
 „quisierat? quid, si non ait se regnare in
 „Ecclesia summa in omnes credentes pote-
 „state, quando nondum *Ecclesiam* ædifica-
 „verat? Alterum est, Ecclesiam non judi-
 „care de iis, neque ullam exercere pote-
 „statem in iis, qui non credunt. Agitur
 „in hac perdifficili controversia de regibus,
 „ac principibus fidelibus, non de infideli-
 „bus. Ex quo *Regno* Christi non esset sub-
 „jectus Cæsar, non Herodes, non Pilatus,
 „qui in eum non credebant; si a Christo
 „ad Romanum Pontificem valeat argumen-
 „tatio, nihil aliud inferitur, nisi Pontifi-
 „cem Romanum nullam habere potestatem
 „in Principes, Regesque, qui in Christum
 „non credunt. Si vero a Christo ad Ro-
 „manum Pontificem, quod probabilius est,
 „argumentatio non tenet, unus enim Deus
 „est, non alter; frustra in hoc argumento
 „dirimendo versamur, ac tempus inutiliter
 „teritur. Ad reliqua progrediamur.

„X. Ad illud ergo, quod sequitur ex
 „cap. 22. Matthæi, *Reddite ergo quæ sunt*
 „*Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo*:
 „hoc inferitur unum, unicuique suum esse
 „tribuendum, solvendumque Principibus tri-
 „butum. A quibus solvendum sit, non in-
 „quiritur modo: ab Ecclesiasticis etiam pen-
 „denda in subsidium reipublicæ, cujus &
 „ipsi sunt cives, ultro fateor. Quo jure,
 „diximus differendo de Clericorum Immu-
 „nitate in eodem libro vicesimo, cui addi-
 „tamentum istius dissertationis apponimus.
 „Adjicientur paullo inferius nonnulla. In-
 „terim prior Dominicæ definitionis pars,
 „*Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, expli-
 „catur parte altera, *Et quæ sunt Dei, Deo*.
 „Regi

„ Regi aliquid præcipienti contra legem Dei
 „ obediendum non esse docent omnes, ipsa-
 „ que ratio commonstrat. Cavendum Chri-
 „ stianis ne Deum offendant, nec principem,
 „ idque tradit Salvator monito illo exquisi-
 „ mo ac saluberrimo. Quærebant Pharisei
 „ illum capere in sermone, ut si negaret
 „ tributum Cæsari persolvendum, accusarent
 „ apud Romanum præsidem; ideoque ad
 „ ipsum accesserunt cum Herodianis tributi
 „ exactoribus: si autem tributum dandum
 „ assereret, exosum redderent Judæis ægre
 „ ferentibus imperium Cæsaris, tamquam ty-
 „ rannicum & violentum, & religionis præ-
 „ textu adspersantibus legitimam Potestatem.
 „ Prudentissima ea responsione subdolum Pha-
 „ risæorum malitiam Christus Dominus com-
 „ pressit, & refutavit, adeo, ut mirati sint,
 „ & relicto eo abierint, quomodo legitur eo-
 „ dem cap. 22. versu item 22. Id unum ex
 „ hoc loco concluditur. Pari ratione expe-
 „ ditur quod scribit Apostolus cap. 13. ad Ro-
 „ manos. Nullus privatus insurgere potest
 „ in Principes, obtentu ejus tyrannidis, vel
 „ socordiae: neque enim nos illorum opinio-
 „ nem sectamur, qui id licitum esse affir-
 „ maverunt, latrociniiis cædibusque Regum,
 „ ut ætate quoque nostra evenit, occasio-
 „ nem præbentes. Pontifex etiam spiritua-
 „ lia adhibere debet remedia. Quid autem
 „ agendum huic est in extremis reipublicæ,
 „ fideique periculis? Istud subjicitur disputa-
 „ tioni, nec apertissime definitur illa gene-
 „ rali Apostoli locutione, qua præcipit, ut
 „ omnis anima potestatibus sublimioribus sub-
 „ jecta sit.

„ XII. Quæ sequuntur num. V. parum
 „ negotii facessunt. Etenim legislator uni-
 „ tatis & concordiae auctor nequit divisio-
 „ nem inter fratres, nisi id religionis causa
 „ postulet, percipere, vel permittere; sed
 „ ejus interest dare operam, ne vel avaritia
 „ vel divitiarum affluentia humanas mentes
 „ corrumpat. De hac re loquebatur Domi-
 „ nus cap. 12. Lucæ, quando cum fratre
 „ volebat quidam ignotus homo dividere hæ-
 „ reditatem. Veruntamen si frater fratri, &
 „ propinquus propinquo in via Domini ad-
 „ versetur, ut unus relinquat alterum, etiam
 „ filius parentem, & virum uxorem, mandat
 „ Jesus proximo capite 14. 26. & apud Mat-
 „ th. cap. 10. 35. Quod si Apostoli insti-
 „ tuerunt, ut omnia credentium bona, pe-

„ cunia, reditus, census & prædia essent
 „ communia, ut illorum enarrant Acta cap.
 „ 2. 44. cur pariter pro varia rerum circum-
 „ stantia suadere non poterant, ut eadem
 „ bona dividerentur, quemadmodum multi-
 „ plicatis fidelibus factum est? In capite au-
 „ tem 17. Matthæi Petro, cui accipientes
 „ tributa dixerant, *Magister vester non sol-
 „ vit didrachma?* ait Dominus versu 24.
 „ *Quid tibi videtur, Simon? Reges terræ a
 „ quibus accipiunt tributum, vel censum? a
 „ filiis suis, an ab alienis?* & respondente
 „ Petro, *Ab alienis;* Ergo, inquit Christus,
 „ *liberi sunt filii.* Quapropter non lege co-
 „ actus, sed ad scandalum avertendum, tri-
 „ butum jussit persolvi. Eam ob rem ait se-
 „ quenti versu 26. *Ut autem non scandalize-
 „ mus eos, vade ad mare, & mitte hamum,
 „ & eum piscem, qui primus ascenderit, tol-
 „ le, & aperto ore ejus invenies staterem: il-
 „ lum sumens da eis pro me, & te.* Duo,
 „ quæ postremum tenent locum, prætereo:
 „ siquidem Matthæi cap. 20. Apostolorum,
 „ qui nondum perfecti erant, atque in re-
 „ gno Christi occupare primas sedes expete-
 „ bant, indignati filiis Zebedæi, quorum
 „ mater petebat, ut unus sederet ad sini-
 „ stram Domini, alter ad dexteram, oppor-
 „ tune cohibet gliscentis ambitionis primor-
 „ dia, docens ad gloriæ, regnique cœlestis
 „ fastigium, non æmulatione, & contentio-
 „ ne, sed crucis humilitate perveniri. Præ-
 „ ceptum denique Petri Principis Apostolo-
 „ rum Epist. 1. cap. 2. eo ipso modo acci-
 „ piendum est, quo explicavimus num. præ-
 „ cedenti verba Apostoli Pauli in Epistola
 „ ad Romanos initio capitis decimitertii.

ARTICULUS II.

*Quæ proferuntur ex jure Canonico, &
 Romanorum Pontificum Epistolis.*

„ I. **D**eclarationi Cleri Gallicani cohæ-
 „ rere videntur Ecclesiastici canones:
 „ ac primo can. *Duo sunt*, dist. 96. deprom-
 „ ptus ex Epistola S. Gelasii I. scripta anno
 „ 494. ad Anastasium Imperatorem: quo in
 „ canone ita una Potestas ab alia secernitur,
 „ ut Ecclesiastica nequeat jura Potestatis se-
 „ cularis invadere. *Duo*, ita laudatus canon,
 „ *duo sunt quippe, Imperator Auguste, qui-
 „ bus principaliter hic mundus regitur; aucto-
 „ ritas*

„ *ritas Sacra Pontificum, & regalis Potestas.*
 „ *In quibus tanto gravius pondus est Sacerdo-*
 „ *tum, quanto etiam pro ipsis Regibus homi-*
 „ *num in divino sunt reddituri examine ratio-*
 „ *nem. Et post pauca: Nosti itaque inter*
 „ *hec ex illorum te pendere iudicio, non illos*
 „ *ad tuam redigi posse voluntatem. Hæc uti-*
 „ *que S. Gregorius VII. in epistola ad Her-*
 „ *mannum Metensem Episcopum ad præfe-*
 „ *rendam Pontificiam auctoritatem Regiæ,*
 „ *& Augustali, adduxit anno 1080. ejusdem-*
 „ *que S. Gregorii sunt verba, quæ sequun-*
 „ *tur in canone apud Gratianum. Sed nihil*
 „ *inde inferitur aliud, nisi duas Potestates*
 „ *Pontificis, & Regis, principales esse, &*
 „ *supremas, illamque ista superiorem, qua-*
 „ *tenus animarum perficitur regimini, & de*
 „ *his rationem summi Sacerdotes reddituri*
 „ *sunt Deo. Ad frangendam superbiam Im-*
 „ *peratoris, qui Ecclesiastica jura sibimet*
 „ *usurpabat, jubebatque recitari in sacris*
 „ *diptychis nomen Acacii communione pri-*
 „ *vati, ad eum modum S. Gelasius locutus*
 „ *est. Potestatis vero utriusque ita fines cir-*
 „ *cumscribit, & jura discernit: Christus me-*
 „ *mor fragilitatis humanæ, quod suorum sa-*
 „ *luti congrueret dispositione magnifica tempe-*
 „ *rans, sic actionibus propriis, dignitatibusque*
 „ *distinctis officia Potestatis utriusque discre-*
 „ *vit, suos volens medicinali humilitate sal-*
 „ *vare, non humana superbia rursus intercipi,*
 „ *ut & Christiani Imperatores pro vita æter-*
 „ *na Pontificibus indigerent, & Pontifices*
 „ *pro temporalium cursu rerum imperialibus*
 „ *dispositionibus uterentur: quatenus spiritua-*
 „ *lis actio a carnalibus distaret incurfibus, &*
 „ *ideo militans Deo minime se secularibus im-*
 „ *plicaret, & vicissim non ille rebus divinis*
 „ *præsidere videretur, qui esset negotiis secu-*
 „ *laribus implicatus, ut & modestia utrius-*
 „ *que ordinis curaretur, ne extolleretur utroque*
 „ *suffultus, & competens qualitatibus actio-*
 „ *nibus specialiter professio aptaretur. Nequit*
 „ *ergo Potestas spiritualis politicæ jurisdic-*
 „ *tionis sese ullatenus immiscere.*

„ II. Eadem, inquit Marca lib. 2. Con-
 „ cordiæ cap. 1. num. 6. fuit sententia Sym-
 „ machi Papæ, cui cum eodem Imperatori
 „ Anastasio in causa Acacii fuit decertan-
 „ dam. In suo enim Apologetico hæc Sym-
 „ machus litteris tradidit: *Conferamus hono-*
 „ *rem Imperatoris cum honore Pontificis; inter*
 „ *quos tantum distat, quantum ille rerum hu-*

„ *manarum curam gerit, iste divinarum. Tu*
 „ *Imperator, a Pontifice baptismum accipis,*
 „ *sacramenta sumis, orationem poscis, bene-*
 „ *ditionem speras, poenitentiam regas. Postre-*
 „ *mo tu humana administras, ille tibi divina*
 „ *dispensat, Ita, ut non dicam superior, certe*
 „ *æqualis honor est. Addunt cum eodem*
 „ *Marca quæ Gregorius Secundus ad Petri*
 „ *Sedem evehctus anno Reparatae Salutis 715.*
 „ *scripsit ad Leonem Isaurum Imp. Icono-*
 „ *clastam in Epistola, quæ extat ante Acta*
 „ *septimæ Synodi: in qua hæc inter alia*
 „ *leguntur: Idcirco Ecclesiis præfetti sunt*
 „ *Pontifices a Reipublicæ negotiis abstinentes,*
 „ *ut Imperatores similiter ab Ecclesiasticis ab-*
 „ *stineant, & quæ sibi commissa sunt capef-*
 „ *sant. Quare S. Gregorio II. fatente, debet*
 „ *Pontifex sese a secularibus Reipublicæ ne-*
 „ *gotiis penitus abstinere; quemadmodum*
 „ *Imperator ab Ecclesiasticis dispositionibus*
 „ *abstinet prorsus, neque illas sibi arrogat*
 „ *contra Pontificis voluntatem; ad Sacerdo-*
 „ *tes enim Deus voluit, quæ Ecclesiæ dispo-*
 „ *nenda sunt; pertinere, non ad seculi pote-*
 „ *states, prout habetur can. Si Imperator,*
 „ *citata dist. 96. num. 11. ita non debet*
 „ *Pontifex, renitente Imperatore, vel Re-*
 „ *ge, aut Potestate qualibet, quæ præest*
 „ *rebus humanis, præsumere de his judi-*
 „ *care.*

„ III. Quemadmodum iniqua patrantem
 „ Regem Pontifex corripit *directiva* quidem,
 „ sed non *coactiva* auctoritate; ita se gerere
 „ debet erga Pontificem Rex, si illum no-
 „ verit iustitiæ transgredi fines; ideoque
 „ quidquid potest Pontifex in Regem circa
 „ spiritualia, potest circa temporalia Rex in
 „ Pontificem. Si vero non potest Rex de-
 „ ponere legitimum Pontificem, & si ali-
 „ quis hoc facinus attentavit, omnium subiit
 „ execrationem: quo iure, qua potestate,
 „ fas erit Pontifici deponere legitimum Re-
 „ gem, atque si id evenit aliquando, ab
 „ omnibus recte factum existimabitur? Cer-
 „ te Gratianus in Canonem, *Nos si incom-*
 „ *petenter*, 2. quæst. 7. num. 41. ait: „ Si-
 „ cut Reges præsumunt in causis seculi, ita
 „ Sacerdotes in causis Dei. Regum est cor-
 „ poralem irrogare poenam, Sacerdotum spi-
 „ ritualem inferre vindictam. David ergo
 „ etsi ex regali unctione Sacerdotibus, &
 „ Prophetis præerat in causis seculi, tamen
 „ suberat eis in causis Dei. Unde Reges a
 „ Pro-

„ Prophetis & Sacerdotibus ungebantur , &
 „ eorum oblatione peccata Regum expiaban-
 „ tur . Sicut ergo Ozias a Domino lepra per-
 „ cussus est , quia Sacerdotum officia usurpare
 „ voluit ; sic Sacerdotibus & Prophetis officia
 „ Regum usurpare non licet . Nathan ergo
 „ Propheta cum Regem redarguit , suum est
 „ executus officium , in quo erat Rege supe-
 „ rior ; non usurpavit Regis officium , in quo
 „ erat inferior : monuit eum , ut per pœni-
 „ tentiam peccata sua expiaret ; non tulit in
 „ eum sententiam , ut tamquam adulter &
 „ homicida morti addiceretur . Sic & Beatus
 „ Ambrosius Theodosium , & Beatus Innocen-
 „ tius Arcadium excommunicavit , & ab Ec-
 „ clesiæ ingressu prohibuit . Hæc aliaque plura
 „ Gratianus . Et quidem præcitato canone ,
 „ *Nos si incompetenter* , Leo III. in Epist. ad
 „ Ludovicum Augustum conscripta anno 815.
 „ inquit velle se rationem reddere viris ab ipso
 „ Ludovico Pio ad se missis , si justæ legis tra-
 „ mitem deseruerit , cunctaque illorum iudicio
 „ emendare , ac petit ut virorum ipsorum exa-
 „ mine omnia terminentur , nihilque remaneat
 „ ab eis indefinitum & indiscussum .

„ IV. Præcitata dist. 96. can. *Cum ad ve-*
 „ *rum* , proponitur Epistola Nicolai I. data ad
 „ Michaellem Imperatorem anno Salutis 865.
 „ qua jus , discrimen , & munus utriusque
 „ Potestatis describitur . Epistola vero , cujus
 „ canon fragmentum est , ita sonat : *Hi , qui-*
 „ *bus tantum humanis rebus , & non divinis*
 „ *præesse permissum est , quomodo de his , per*
 „ *quos divina ministrantur , judicare præsumant ,*
 „ *penitus ignoramus . Fuerunt hæc ante adven-*
 „ *tum Christi ; ut quidam typice Reges simul*
 „ *& Sacerdotes existerent . Quod sanctum Mel-*
 „ *chisedech fuisse sancta prodit historia , quod-*
 „ *que in membris suis diabolus imitatus (ut-*
 „ *pote qui semper , quæ divino cultui conve-*
 „ *niunt , sibi met tyrannico spiritu vendicare*
 „ *contendit) : ut pagani Imperatores iidem &*
 „ *maximi Pontifices dicerentur . Sed* cum ad*
 „ *verum ventum est eundem Regem atque Pon-*
 „ *tificem , ultra sibi nec Imperator jura Pon-*
 „ *tificatus arripuit , nec Pontifex nomen Impe-*
 „ *ratorum usurpavit : quoniam idem mediator*
 „ *Dei & hominum , homo Christus Jesus , sic*
 „ *actibus propriis , & dignitatibus distinctis*
 „ *officia Potestatis utriusque discrevit , propria*
 „ *volens medicinali humilitate sursum efferri ,*
 „ *non humana superbia rursus in infernum de-*
 „ *mergi , ut & Christiani Imperatores pro æter-*
 „ *na vita Pontificibus indigerent , & Pontifices*
 „ *Bert. Theol. To. X.*

„ *pro cursu temporalium tantummodo rerum Im-*
 „ *perialibus legibus uterentur , quatenus spiri-*
 „ *tualis actio carnalibus distaret incurfibus , &*
 „ *ideo militans Deo minime se negotiis secula-*
 „ *ribus implicaret , ac vicissim non ille rebus*
 „ *divinis præsidere videretur , qui esset negotiis*
 „ *secularibus implicatus . Apertum est Nico-*
 „ *laum S. Gelasii verba num. 1. producta*
 „ *usurpasse .*

„ V. Innocentius Tertius in Epistola ad
 „ nobilem virum Montis Pessulani anno 1213.
 „ ex qua epistola desumptum est caput , *Per*
 „ *venerabilem* , Extra , de iis qui matrimonium
 „ accusare possunt , &c. inquit : *Rex superio-*
 „ *rem in temporalibus minime recognoscit .* Quæ
 „ verba tam sunt aperta , ut nonnulli miren-
 „ tur in contrariam partem produci : unde
 „ nos art. 2. primæ partis duximus esse præ-
 „ termittenda , atque in hunc potius locum
 „ revocanda . Hanc notam hic apposuit Pithœus :
 „ *Ergo nec Imperator : quod tamen Glossa con-*
 „ *tendit in c. Adrianus , dist. 63. Vide Joan-*
 „ *nem de Imola , & Jacobum de Sancto Ge-*
 „ *miniano , in cap. Grave , de supplend. negli-*
 „ *gent. Prælat &c. Cur aliud asserendum de*
 „ *Regibus , aliud de Imperatoribus dixerint*
 „ *quidam præstantissimi Jureconsulti , præmo-*
 „ *nui capite 4. præcedentis partis primæ num.*
 „ *13. prolatis verbis Petri de Marca .*

„ VI. ad hæc non est perdifficile responde-
 „ re . Nam duas esse in Ecclesia Potestates a
 „ nemine controvertitur . Utriusque etiam cir-
 „ cumscriptos esse limites , & unam spiritualia ,
 „ alteram temporalia administrare , perspicua
 „ res est , & posita citra omnem dubitationem .
 „ Hoc unum disputationi subest , An utraque
 „ Potestas ita sit in suo genere summa , ut
 „ nullus advenire casus queat , in quo non pos-
 „ sit una subjici alteri . Sit in exemplo : per-
 „ mittit Princeps in sua ditione grassari hære-
 „ ses , liberum permittit noxiæ , & damnatæ
 „ religionis exercitium , nullam de animarum
 „ salute curam gerit , ruunt eo imperante sa-
 „ cra omnia , templa , monasteria , periclitatur
 „ virginum pudicitia , matronarum decor , &
 „ vitia quælibet ad bonos mores labefactandos
 „ irrumpunt . Sit præterea idem Princeps so-
 „ cordia , ignavia , stoliditate affectus , corruptus
 „ vinolentia ac libidine , stipatus improborum
 „ aulicorum caterva , impos ad bellum , ad
 „ firmandam pacem ineptus : quis reipublicæ ,
 „ & religionis pericula avertet ? Persistentibus
 „ paganorum regnis opportunum aderat in tan-
 „ ta malorum exundatione remedium ; vel e-

„ exercitus trucidabant imbellem , Imperatore
 „ altero salutato , vel Senatus Procerumque
 „ conventus extrudebant indignum , vel popu-
 „ li seditio , ac tumultus illum compellebat ad
 „ fugam . Interdum & hæc in Christianis Re-
 „ gnis eveniunt , nec quid consilii capiendum
 „ sit ignorant bene institutæ respUBLICÆ . At
 „ in monarchia , quæ tamen a plurimis præfer-
 „ tur ceterorum regiminum institutis , non
 „ erit tam facile dominum hæreditario jure ,
 „ arreptaque dominatione expoliare . Ergone
 „ Ecclesia , cujus regnum sempiternum est ,
 „ componitur autem ex clericis , & laicis , in-
 „ stituta erit cum tali forma regiminis , in qua
 „ nequeat tyrannici & exitiosissimi imperii ju-
 „ gum excuti , valeatque rector iniquus pro
 „ suo arbitratu , contranitentem neminem , ever-
 „ tere rempublicam & religionem ? Id non vi-
 „ detur rationi consonum , nec dignum Insti-
 „ tutoris Ecclesiæ infinita sapientia , ac pru-
 „ dentia . Dicendum itaque in eadem Eccle-
 „ sia , in qua proculdubio omnia sapientissime
 „ ac saluberrime ordinata sunt , Potestatem
 „ spiritualem , quæ cælestia dispensat , ita Po-
 „ testati seculari præesse , ut quotiescumque
 „ opus sit , hanc cohibeat , atque refrænet .
 „ Etsi enim directe ac principaliter spiritualia
 „ disponit , & animæ salutis curam impendit ;
 „ secundario tamen & indirecte intendit corpo-
 „ ris incolumitati , sive politicæ administratio-
 „ ni ; quoniam hac a recto tramite aberrante ,
 „ universa Ecclesia turbatur , Christiana nutat
 „ respublica , & periclitatur salus æterna , de
 „ qua Pastores Ecclesiæ debent esse solliciti .
 „ Est autem proloquium , comprobatum quo-
 „ que auctoritate Doctoris Angelici 3. p. q.
 „ 54. art. 4. *Cuicumque committitur principale ,*
 „ *committitur etiam accessorium .*
 „ „ VII. Videbuntur ista adversariis dicta ina-
 „ ni pompa verborum . Præcipiente enim Do-
 „ mino , non debent Apostoli principatum exer-
 „ cere , sicuti principes gentium dominantur eo-
 „ rum , Matth. 20. & longe dispar est Chri-
 „ stianæ , & Politicæ Reipublicæ forma . Illa
 „ spiritualia tractat arma , hæc corporalia .
 „ Adhibeat ergo ad Christiani Principis emen-
 „ dationem Ecclesiæ Caput arma sua , oratio-
 „ nes , exhortationes , supplicationes ; de qui-
 „ bus S. Ambrosius orat. in Auxentium , *Do-*
 „ *lere potero , potero flere , potero gemere ; ad-*
 „ *versus milites Gothos lacrymæ meæ arma sunt :*
 „ *aliter nec possum , nec debeo resistere .* Sane
 „ precibus & paternis Sacerdotum monitis re-
 „ spondere potest rex impius , inferiorum com-

„ minationibus & terribilamentis nequaquam
 „ commovebitur . Non externa vi , sed humi-
 „ litate vincendus est . Quid vero , si arma
 „ hæc spiritualia non sufficiant ? Habet & sui
 „ generis *spiritualem gladium* , licet in maxi-
 „ ma tantum necessitate , & pro Christo exe-
 „ rendum , quo a communione fidelium per-
 „ vicacissimos præcidat . Gladius *materialis* est
 „ utique in Ecclesia , sed non manu Petri
 „ exertandus & efferendus . Si vellet Rex uti
 „ spiritualibus armis , retinendo peccata , ea
 „ solvendo , excommunicando ; quid , obsecro ,
 „ responderet Summus Sacerdos ? Proculdubio
 „ verba Symmachi , *Tu humana administras .*
 „ Itaque si humanis rebus ingerere se velit
 „ Sacerdotum Princeps , vicissim reponet Rex ,
 „ *Tu divina dispensas .* Si moderante impio
 „ Rege rempublicam magna oriri possunt in-
 „ commoda ; haud minora exorta sunt , quan-
 „ do Romani Pontifices depositionis Impera-
 „ torum , vel Regum protulerunt sententiam .
 „ Proveniunt inde schismata , bella , & cædes
 „ innumeræ . Abunde vel sola Henrici IV.
 „ depositio hanc veritatem demonstrat . Hæc
 „ pro Declaratione Cleri Gallicani pugnantes .

A R T I C U L U S III.

*SS. Patrum , aliorumque recitantur
sententiae .*

„ I. **P**roducia nuper S. Ambrosii verba
 nobis ad agendum de sententia
 Patrum aperiunt aditum . Duarum itaque
 distinctionem Potestatum , & unius limites
 adeo circumscripti , ut pervadere nequeant
 fines alterius , delineat nobis Osius Cordu-
 bensis Episcopus apud S. Athanasium in
 epist. ad solit. his verbis , quibus Constan-
 tium Imperatorem officii admonet sui : *Tibi*
Deus imperium commisit , nobis quæ sunt Ec-
clesiæ concredidit . Et quemadmodum qui tuum
imperium malignis oculis carpit , contradicit
ordinationi divine ; ita & tu cave ne quæ
sunt Ecclesiæ ad te trahens magno crimini
obnoxius fias . Date , scriptum est , quæ sunt
Cæsaris , Cæsari , & quæ Dei , Deo . Neque
igitur fas est nobis in terris imperium tene-
re : neque tu thymiamatum & sacrorum po-
testatem habes , Imperator . Atque his ver-
 bis , inquit Petrus de Marca lib. 2. Con-
 cord. cap. 1. num. 4. soli Principi potestas
 in hæc terrena & temporalia imperandi as-
 seritur , & Ecclesiæ sacra & spiritualia pro-
 curandi .

„ II. Sunt apud Ecclesiæ PP. alia generis hujus permulta . Eloquentissimus Joannes Chrysostomus homilia 4. de verbis Isaiaë , *Regi corpora , Sacerdoti animas committi docet* : atque hom. 15. in 2. Epist. ad Corinth. ait principatum Ecclesiæ non multam habere curam *de seculari vita , omnia autem de celestibus rebus pronuntiare* . Quod Ambrosius asseruit oratione in Auxentium , loculentius tradidit in epistola ad Sororem Marcellinam . S. P. Augustinus non uno in loco affirmat regnum Christi esse spirituale , Regibus vero ab omnibus Christianis obedientiam esse exhibendam . Collegit illius textus ex sancti Doctoris Expositionibus in Evangelium Joannis , & in Epistolam Pauli ad Romanos dissert. 7. de antiqua Ecclesiæ disciplina Ludovicus Ellies-Dupin . Quoniam obviæ sunt , & veritatem notissimam continent , necessum non est eosdem textus excerpere , præsertim cum de regno Christi , necnon de obedientia præstanda superioribus potestatibus , non semel dixerimus . Neminem , quantum pertinet ad Ecclesiam hujus temporis , esse *potiorem Pontifice* , neminem *celsiorem Imperatore Christiano* , affirmat libro 1. de veritate prædestinationis & gratiæ S. Fulgentius . Eadem vox est ceterorum . De S. Bernardo , ejusque libris de Consideratione ad Eugenium , superius pertractavimus . Petrus Damiani in epistola ad Firm. Episc. facta inter regnum , & Sacerdotium distinctione , ait , nec Regi fas esse *officium Sacerdotale* usurpare , neque Sacerdoti , quod utique laicorum est , *arma corripere* . In dialogo item , quem titulo *Disceptionis synodalis* inscripsit , adversus Cadolaum Antipapam , eandem utriusque potestatis distinctionem late exponit , regnumque , & Sacerdotium *duos apices , & mundi vertices* vocat , sublimem æque , atque *mutuæ caritatis glutino* jugendam simul Pontificis , Regisque personam . Id vero Petrus tanta prudentia , & salvo unius , & alterius præstitit privilegio , ut qui Pontificem *in temporalibus* Regibus existimant præponendum , haud vereantur virum illum doctrina , & sanctitate conspicuum , & amicitia quoque , & familiaritate S. Gregorii VII. clarum , traducere , tanquam catholicis dogmatibus repugnantem , rati nota hæreseos omnes illos esse notandos , qui Petro *spiritualem* tantum gladium con-

cedunt ablato *materiali* . Versatur in ea sententia Ven. Card. Baronius in Annalibus Ecclesiasticis ad annum 1053. sed tanti Præsulis venia non ausim hujusmodi judicium adprobare ; maxime quod istiusmodi Patrum testimonia non urgeant plurimum , & commode a contrariam sententiam tenentibus exponantur allato Regalis , & Ecclesiastici Principatus discrimine , & spectato *principali* objecto , non *accessorio* , & veluti contingenti .

„ III. Revera hæreticis accensere nolumus omnes illos Galliarum Episcopos , qui in Comitibus anni 1682. decimo quarto Kalendas Apriles declarationi , cujus primum caput definit eam , quæ nunc agitur , controversiam , plenissimis subscribere suffragiis , nec clarissimo Meldensium Antistiti Benigno Bossuetio , de litteraria republica & de Catholica religione optime merito , qui majorum suorum propositiones quatuor , maxime priorem , expressam verbis productis superiori capite primo num. 4. magna argumentorum copia , & eruditionis ornatu illustravit , oppositis , quotquot congesta fuerunt hætenus , momentis expunctis , enervatis , atque contritis . Quis enim in summum virum ob defensionem doctrinæ nulli Ecclesiasticæ definitioni , nullique professioni fidei , aut Conciliorum , aut Romanorum Pontificum sanctionibus emittendæ , aliqua ratione adversantis , dicacitate verborum insurget ? Sed ne de Bossuetio , quem illius defensionis auctorem fuisse negarunt nonnulli , etsi levissimis ducti conjecturis , in præsentia instituatur oratio ; triginta quatuor Gallicanæ Ecclesiæ Præsules , omnesque integerrimæ fidei , declarationem , de qua differitur , confirmavere . Neque tantum , verum etiam Antistites alii , qui non interfuerunt Comitibus . Accessit regium Ludovici XIV. cognomento Magni Edictum , ne quis in toto Galliarum regno aliud , quam definitum in Cleri Comitibus a quovis doceretur , emanatum eodem anno 1682. die Martii tertia ac vicesima .

„ IV. Displicuerunt utique Romano Pontifici ea Comitiorum Acta , & ubi pervenerunt ad aures Innocentii XI. tunc Romanæ Ecclesiæ Pastoris sanctissimi atque vigilantissimi , de his vehementer conquestus est repetens verba Cant. 1. *Filii matris meæ pugnaverunt contra me* . Perstiterunt tamen Gal-

liarum Doctores in eadem sententia : quæ non prodiit tunc primum e tenebris, sed antea quoque semperque obtinuerat, prout anno 1663. die 8. Martii declaraverat sacra Facultas Parisiensis toto orbe clarissima in articulis prædicto Christianissimo Regi Ludovico XIV. coram Theologis plurimis, a Parisiorum Archiepiscopo Harduino de Perrefixe pronuntiatis. Quorum articulorum primus est : *Non esse doctrinam Facultatis, quod Summus Pontifex aliquam in temporalia Regis Christianissimi auctoritatem habeat: imo Facultatem semper obstitisse etiam iis, qui indirectam tantummodo esse illam auctoritatem voluerunt.* 2. *Esse doctrinam Facultatis ejusdem, quod Rex Christianissimus nullum omnino agnoscit, nec habet in temporalibus superiorem præter Deum, eamque suam esse antiquam doctrinam, a qua nunquam recessura est.* 3. *Doctrinam Facultatis esse, quod subditi fidem & obedientiam Regi Christianissimo ita debent, ut ab iis nullo prætextu dispensari possint.*

„ V. Insistens eidem doctrinæ Sacra Parisiensis Facultas proscripserat anno 1626. die 4. Aprilis librum Antonii Sanctarelli Societatis Jesu presbyteri, inscriptum, *Tractatus de hæresi, schismate, apostasia, &c.* quo in libro adstruitur Summorum Pontificum in temporalia Regum potestas. Haud ignoro Cardinalem Sfondratum in *Regali Sacerdotio*, pag. 302. editionis tertiæ anni 1693. respondere, Sanctarelli librum plura completi, que singulis displicere debebant, scilicet, *Reges ob insufficientiam, minorem regendi habilitatem, & ob quodcunque peccatum, seu iniquitatem, si non corrigat, regno moveri posse, immo etiam morte multari.* Quod vir doctus demonstrat ex Gramondo lib. 15. ad annum 1626. exscripto etiam Colloquio Senatus Parisiensis, & P. Coton rectoris Collegii Claromontani. Sed hæc responsio non videtur mihi argumentationem elidere. Primum quia in *Censura Sacræ Facultatis* hæc distincte asserta Sanctarelli perstringuntur. I. *Summum Pontificem posse pœnis temporalibus punire reges & principes, eosque deponere, & suis regnis privare ob crimen hæresis, eorumque subditos ab illorum obedientia liberare, eamque semper in Ecclesia fuisse consuetudinem.* II. *Et propter alias causas, ut pro delictis, si expedit; si principes sint negligentes: & propter insufficientiam, & inutilitatem suarum personarum.* III. *Item, Pontificem jus*

& potestatem habere in spiritualia; & in eo esse de Jure divino utramque potestatem, spirituales, & temporales. Hæc vero nonne sunt ipsæ omnino propositiones enuntiatae ab omnibus potestatis Pontificis in temporalia principum assertoribus? Deinde quæ auctor *Regalis Sacerdotii* ait merito singulis displicere, & secunda Sanctarelli positione enuntiantur, sponte sua fluunt, & consequuntur ex prima: idemque Scriptor pag. 252. ait Childericum III. depositum fuisse anno 751. auctoritate Zachariæ Pontificis, non ob crimen hæresis, sed ob inertiam regendique imperitiam. Ita superato semel alveo, diffluit amnis longe lateque. Præterea in suis ad interrogationes Senatus responsionibus, ut referuntur ab ipso Cardinale Sfondrato pag. 303. P. Coton ait, regi *Jus omne esse quoad temporalia: sibi opinionem esse Præposito Societatis approbanti Sanctarelli doctrinam plane contrariam: sibi, sociisque in Gallia degentibus futurum cum Sorbona & Gallicæ Clero assensum in idem doctrine univocum: ac demum ipse cum præcipuis e Societate Regi hoc publicum Instrumentum exhibuit, proxima pag. 304. transcriptum; Nos subsignati declaramus Sanctarellum perperam de Regibus, & eorum auctoritate scripsisse, quam diffitemur doctrinam: agnoscimus & profiteamur Regum immediatam esse a Deo potestatem, independensque jus ipsis esse in subditos: cui sententiæ, ut veræ, nostro omnium sanguine subscribetur, si opus, non secus ac Censuris, si quæ a Clero Gallicano, aut Sorbona in ejusmodi libros edentur. Promittimus insuper futuram nobis posthac unam cum Sorbona, Clero, & Regni Gallici Academiis sententiam. Actum Lutetiæ 16. Martii, anno 1626.* Non recte ergo suam causam egit Sfondratus hæc referens ex Gramondo. Huc referri possunt Catholicorum Theologorum juramenta, in Anglia regnante Henrico VIII. & alibi non semel facta, agnoscendi, ac propugnandi regiam Potestatem omnino in temporalibus supremam, nec ab ullo mortalium, directe, vel indirecte dependentem, ut Parisiis Jesuitas præstitisse nuperrime dicebamus.

„ VI. Planiori, ut reor, occurrisset via respondendo, quæri a nobis non quod Sorbona proscripserit in Sanctarelli Opere, neque quod Clerus Gallicanus sentiat, neque quid Jesuitæ Parisienses responderint, contrariam Præposito Generali Societatis suæ profitentes opinionem: sed quæri quod veritati sit consonum, quod-

que

que doceant Theologi liberos habentes affectus: nam ipse prælaudatus Pater Coton interrogatus a Senatu, an Præpositi sui amplecteretur doctrinam, si Romæ esset, ait: *Mutaretur nobis cum cælo animus, sentiremus ut Roma.* Dignum ingenio viro subterfugium, dignum ut hoc pag. 303. suum *Regale Sacerdotium* Purpuratus Scriptor condecoraret! Nos tamen cum in Latio, tum in Etruria, adeo ignavi, adeo insipidi sumus, idem prorsus & loquimur, & sentimus. Illo equidem responso consimilis evanesceret objectatio: nam cum anno 1610. prodisset in lucem tractatus Ven. Bellarmini adversus Guilielmum Barclajum, *De Potestate Summi Pontificis in temporalibus*, a Parisiensi Curia, quam *Parlamentum* vocant, eodem anno die 26. Novembris proscriptus fuit, vetitumque singulis sub pœnis læsæ Majestatis, ne eundem librum apud se retinerent, vel aliis legendum traderent. Atque ne facta repetantur antiquiora; damnavit, ignique addixit Senatus Tolosanus anno 1757. die Septembris decima, Theologiam Moralem R. P. Herm. Busembaum Soc. Jesu, pluribus partibus auctam a R. P. La Croix ejusdem Soc., perstricta singillatim doctrina de Potestate Pontificis in temporalia Principum Laicorum, illic tradita tom. 1. pag. 695. num. 1405. & pag. 307. num. 874. Epistola item Anonymi edita Lucæ, sub nomine *Cosmopoli* adversus judicium Tolosani Senatus eodem anno 1757. idem subiit fatum, combusta in regio atrio statim ac Lutetiam Parisiorum pervenit. Quamvis autem responderet, ut arbitror, Galliarum aliquis, factum id opportune sapienterque ad coercendam sacrilegam improbissimorum hominum audaciam conspirantium in sacratissimam Regum vitam; propterea quod Sanctarelli opus in lucem editum est post infandam cædem Henrici IV. patrata a nefario paricida Francisco Ravalliaco die ante Idus Majas anno 1610., & *Medulla* Patris Busembaum cum additamentis P. La Croix procussa Colonienfibus typis ferebatur per florentissimum Galliarum regnum, quando scelestissimus omnium mortalium Thomas Robertus Franciscus Damiens regnantem Ludovicum XV. interficere vulnere inflicto tentavit, eodem anno 1757. Nonis Januarii; ac præterea quod in Senatu Parisiensi P. Coton cum suis, idem omnino in Tolosano Pater Villard cum Jesuitis aliis respondit, detestari se proscriptam a Senatu doctrinam, subscri-

bere *Declarationi Cleri* factæ anno 1682. & agnoscere, semperque professuros fore absolutam Regis, & a nemine dependentem in temporalibus potestatem. Quamvis hæc aliquis Galliarum Theologus posset respondere; est nihilotamen minus responsio facilis atque expedita, suam opinionem manere iis, qui commorantur in Galliis; suamque iis, qui degunt in urbe Roma.

„ VII. Eadem facilitate excuti possunt Jureconsultorum pro absoluta & independente Regum potestate locupletissima testimonia. Collegit illa, & stylo quidem inculto, sed uberrima copia rerum libro 1. *Regalium Francie* edito Lugduni anno 1538. Carolus Degraffalius Carcassonenfis pagina 71. & sequentibus. Parcat mihi Lector, si Petri de Ferrariis Juriconsulti, & Cardinalis Mazarini addo verba. Ille initio *Præfatiæ Papalis* inquit: *In tantum excrevit appetitus jurisdictionum, quod nedum laici, sed & Summi Sacerdotes, & Clerici sunt tali morbo ac vitio penitus infecti. Vides enim quod ipse Papa, qui deberet tanquam verus Vicarius vestigia sequi Jesu Christi, possidere, & armata manu detinere nititur jurisdictionem in terris, civitatibus, villis, & locis, quæ sunt naturaliter, & a mundi creatione, & Christi ordinatione Imperii Romani. Imo ipse Papa in ipsum Imperatorem nititur superioritatem habere; quod ridiculum est dicere, atque abominabile audire.* Meliori temperamento Mazarinus apud Priolum de rebus Gall. libro 10. in fine agebat, *Nulli Pontifici jus in Reges, sed paternum amorem esse debere.* Plures alios auctores in hanc rem collegit Henricus de Cocceji ad librum 1. Hugonis Grotii pag. 242. editionis Laufannæ.

„ VIII. Ceterum si numero Scriptorum certandum sit, nescio cuinam debeamus causam adjudicare. Ex dictis crediderim rem esse manifestissimam, plurimos Theologos, Jureconsultos, Politicos pro utraque parte pugnare. Pendebit itaque causa, si multitudine solummodo sit decertandum. Interdum vero ingentes copias minor superavit exercitus: & Aristides & Cimon Xersem, quem Sacra Historia Assuerum appellat, Alexander Macedo Darium regem Persarum, Josue Gabaonitas, aliosque reges populosque quamplurimos expugnavit. Sicut autem in militari pugna, non prævalet multitudo, sed virtus: ita in literario certamine præcellit auctorum celebri-

Agitur de Exemplis Historicis.

britas, & rationum pondus, non multorum strepitus, verborumque jactantia. Recole allatum tertio prioris partis capite Melchioris Cani Theologi præclarissimi monitum utilissimum. Degraffalius Regem Galliarum cunctis aliis principibus existimat præponendum, sæpe ea repetita ratione, quod e cælis adducta sacri olei ampulla, etiamnum Rhemis in templo S. Remigii aservata, inungatur; ideoque inferior sit solo Deo, quod, ut ut præstantissimum sit (neque enim ego divinum istud beneficium denego cum Jansenio in *Marte Gallico*, & cum Samuele Basnage in *Annalibus Politico-Ecclesiasticis*): certe argumentum fractum est, & infirmum; siquidem principibus omnibus, qui tributarii non sint, sed absoluti domini, sui que juris, puto eandem inesse potestatem, etsi unus altero ampliorem habeat principatum, & digniorem consecrationem. In Petro Ferrario modestiorem stylium desidero, atque majorem in unctos Domini reverentiam. Vicarium Christi debere sequi vestigia Magistri, norunt omnes; sed quale sit Christi regnum, & an urgente necessitate possit materiale exerere gladium, istud inquiritur. Jure naturæ, & a mundi exordio terras, civitates, & oppida esse *Imperii Romani*, non est consonum veritati. Quis dixerit extitisse a mundi creatione regnum, quantum illorum, quæ prædixit futura propheta Daniel, aut institutum jure naturæ quod armis fundatum est, & propagatum? Christus utique jussit, ut Cæsari solveretur tributum, quoniam Cæsar Syriam regebat; at præstandum aliis legitimis Principibus non inhibuit, sed commendavit obsequium. Irasceretur ipsemet Augustissimus Cæsar, & tamquam improbum ejiceret assentatorem, qui illum *universi orbis* dominum compellaret, spretis aliis Principibus omnibus. Sux ditionis possessor est, non alienarum invasor. Si *Imperium* aliquod incæpit ab orbe condito, & undequaque diffunditur, proculdubio *Ecclesia* est, non *Imperium Romanum*. Dixerim Cardinalem Mazzarinum celebriorem fuisse Politicum, quam Theologum; etiamsi recte monet Pontifici, ubi cum Regibus res est, non jure semper utendum, sed amore paterno.

I. **U**T primæ partis sectionibus tam numero, quam argumentorum genere istæ respondeant, agendum in quarto hoc articulo de iis, quæ ex historiis promuntur. Ac primum fatendum est, nihil unquam de Principum auctoritate atque imperio per institutionem sacerdotii, aut legalis, aut Christiani, fuisse immutatum. Qui autem antequam vocarentur ad fidem, a Domino consecuti fuerant regnum, non ea conditione Christo nomen dedere, ut principatum suum arbitrio subjicerent sacerdotis. Audierunt potius sibi a Christo cæleste regnum conferendum esse, non auferendum terrestre. Qui vero sedebant in umbra mortis cultui demonum, & idolorum mancipati, non vi, armisque ad religionem nostram amplectendam fuerunt adducti, sed predicatione Evangelii, miraculorum virtute, martyrum sanguine, & divina gratia inspirante. Præsidis hisce Christiana Religio exorta est, iisdem sumpsit incrementa, iisdemque ad Indos & antipodas ceterasque mundi plagas suum dilatavit imperium. Sub Nerone, Decio, Diocletiano, aliisque Ecclesiæ persecutoribus, fideles, Pontificali etiam charactere insigniti, in iis, quæ ad civile regimen attinent, crudelissimis Principibus obtemperabant, & animadvertentes duos sibi præesse Dominos, Deum nimirum, ac Cæsarem, ita uni obsequebantur, ut non læderent alterum. Si princeps idololatra præcipiebat victimarum immolationem, & superstitiosum profanorum numinum cultum; amabant potius exquisitissimis excruciarî suppliciis, quam fidem abnegare, vel simulare, neque de cruce Domini erubescabant: si imponebat pedagia ac tributa, solvebant libenter, civile regimen non adspernati. Commendatur a Theodoro libro 3. H. Eccl. cap. 16. Valentinus adhuc privatus, quoniam in sacris, seu potius sacrilegiis, abhorrebat a Juliani Apostatæ communione, in ceteris officiis præsto erat Imperatori. Plura alia exempla profert libro 5. partis 2. doctissimus Meldensium Episcopus. Edocemur hinc inviolabilem esse Principum auctoritatem atque jurisdictionem in omnibus, quæ contraria non sunt religioni ac pietati, & ipsam auctoritatem a nulla Ecclesiastica Potestate temerari posse, aut infringi.

„ II. Nullus Romanorum Pontificum ante Gregorium VII. adversus Principes laicos protulit depositionis sententiam. Scripsit Otho Frisingensis lib. 6. Hist. cap. 32. *Lego, & relego Romanorum Regum & Imperatorum gesta; & nusquam invenio ante Henricum IV. a Romano Pontifice excommunicatum, vel regno privatum.* Nolumus hujus Pontificis derogare sanctitati, neque illorum opinioni adherere, qui recitandum negant *Officium* ejusdem Sancti ab Apostolica Sede approbatum. Hunc unum absque piaculo posse affirmari arbitramur, non comprobari depositionem Henrici venerandæ antiquitatis exemplis: non Gregorii II. non Zachariæ, non Leonis III. non Gregorii V. quorum exempla perperam a Ven. Bellarmino adduci ostendimus num. 7. & seqq. alterius articuli IV. Novitate itaque sua quod gessit contra Henricum IV. Gregorius Septimus relutatur, aut saltem non comprobatur antiquitate, ac veterum traditione. Idem Rodolphus, quem Gregorius Imperatorem renuntiaverat, eique inusitato exemplo auream coronam miserat, atque ad bellum gerendum adversus Henricum incitaverat, profligatus ad Elystrum fluvium anno 1080. idibus Octobris, eique circa illa lethali vulnere inflicto, & dextera manu abscissa, morti proximus dixisse fertur: „ Condignam ego perjurii mercedem recipio. Hæc eadem præcisa manus eadem est, qua Domino meo Henrico fidem sanctissime juraveram.” Atque his dictis mortem oppetiit, & regia pompa *Mersburgi*, quam Misniæ urbem Latini Martiniopolim dicunt, sepultus fuit. Rodolpho autem sublato e vivis; Hermannus Bambergæ electus cum jurejurando fideliter observandi quodcumque illi præcepisset Gregorius, Saxones tantum sibi obsequentes habuit, Principibus aliis electioni obstitentibus ne Germania intestino bello conflictaretur: novusque Imperator Franciam Orientalem diripuit, & figens Imperii sedem Islebiæ, ubi magnus erat alii proventus, non Imperator Augustus, sed *Rex aliorum* passim vocitabatur. Ipse beatus Gregorius obsessa, & expugnata urbe ab Henrico, redacta in potestatem exautorati Imperatoris anno 1081. civitate Leonina, & anno 1084. Henrico, triumphantis more, per portam Lateranensem ingressus, coactus est, ut primum in arcem S. Angeli, deinde Salernum ad Normannos aufugeret, ubi ærumnis & mœrore confectus, sancto ta-

men fine, proximo anno 1085. VIII. Kalendas Junias diem obiit. Non ergo quod gessit Gregorius fortunatim feliciterque processit, & quod gessit permotus zelo, patientia atque exilio expiavit.

„ III. Accedit quod antea, & post Gregorium VII. consueverunt Romani Pontifices in Imperatores, ac Reges, urgentissima necessitate cogente, excommunicationis quidem, at non depositionis proferre sententiam. Etenim ante Gregorii ætatem, Gregorius alter, & hujus nominis II. in Concilio Romano anathema dixit Leoni Isauro sacras imagines confringenti & comburenti; sed ab ejus fide, & obedientia nullum subtraxit, Excommunicatione pariter, non depositione. insurrexere Pontifices, & Episcoporum Synodi in Visigothos, & Vandalos Arianam hæresim propugnantes; & Theodoricum quoque Ostrogothum volentem gladio extinguere universam Italiam, nisi Ecclesiæ redderentur hæreticis, atque crudelissimum Hunericum, Trasymundum, ceterosque reges Africam devastantes immanissima illa persecutione, quam descripsit Victor Vitensis, regnare patiebantur, nunquam regis dignitatis immemores, honoremque regibus exhibentes, quemadmodum præcepit Apostolus, atque execrantes hæresim, & reverentes majestatem. Zenonem item Augustum post promulgatum *Hœnoticum*, successorem ejus Anastasium omni sævitia persequentem Episcopos, qui receperant synodum Chalcedonensem, & S. Leonis Magni celeberrimam contra Eutychianos Epistolam ad Flavianum; Lotharium, qui repudiata legitima conjuge Teutberta duxerat Valdradam pelli- cem; Carolum Calvum alieni regni invasorem; & Robertum contrahentem incesta connubia, Pontifices Maximi non alterius pœnæ quam anathematis interminatione deterruerunt. Atque hæc decessorum exempla habebat, quæ sequeretur, S. Gregorius VII. Post Gregorium itidem excommunicatio inflicta ab Alexandro III. Imperatori Fridrico Primo magno quidem terrori fuit; sed depositio nulla, irrita, & cassa. Idem dicendum de Henrico VI. Philippi Augusti Francorum Regis, Othonis IV. aliorumque depositionibus frustra decretis, & e Petri cathedra pronunciatis a Papa. Ad hunc modum anathema, quod pœna spiritualis est, rite inflictum putatur, imperii regnique privatio perperam & inaniter. Spirituali itaque gladio

dio, non autem materiali, vibrare ictus ac ferire potest Princeps Ecclesiasticus. Hæc declarationis Gallicani Cleri defensores.

„ IV. Non ignorant Jureconsulti, & Historici quid egerit contra Philippum cognomento Pulchrum Bonifacius VIII. Sat est perlegere libro 1. Extrav. Comm. tit. 8. cap. 1. decretalem, *Unam Sanctam*, editam anno 1302. In qua Pontifex definiit, male attendere verbum Domini proferentis Matth. 26. *Converte gladium tuum in vaginam*, eum, qui in potestate Petri temporalem gladium esse negat. Uterque ergo, ait, est in potestate Ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius, & materialis. Sed is quidem pro Ecclesiâ, ille vero ab Ecclesiâ exerendus: ille Sacerdotis, is manu regum & militum, sed ad nutum, & petitionem Sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subijci potestati. Nam cum dicat Apostolus, *Non est potestas nisi a Deo, quæ autem sunt a Deo, ordinate sunt; non ordinate essent, nisi gladius esset sub gladio.* Quibus ampliori addita explicatione Bonifacius suam perspicue aperuit sententiam. Has autem Decretali definire voluit regem Franciæ, & regnicolas subijci in temporalibus Romanæ Ecclesiæ. Sed quinam istius Decretalis finis fuit? Audiit Pontifex ut incredibili ambitione elatus, maxime quod Jubilæi tempore incessest cum imperatoria chlamide, gladioque & sceptro apposita inscriptione; *Ecce duo gladii hic.* Philippus Bullam Pontificis sese declarantis mundi Dominum in spiritualibus ac temporalibus, iussit lacerari, & flammis palam absumi: coactis comitiis statutum fuit nullum esse Pontifici jus in regnum Galliæ. Bonifacius in Parisiensi conventu iniquissime declaratus est simoniacus, homicida, hæreticus, Epicureus: captus demum Anagninæ paterna in domo, & paulo post mœrore animi extinctus. Pudet me referre Philippi ad Bonifacium epistolam, non absque horrore legendam, fictumque in illius ignominiam turpissimum epigramma. Abfit, ut hæc patrata, & dicta in Pontificem Maximum credam laudanda. Sed quid, oro, accidit, dum ille temporalem gladium exerendum putavit? quid, inquam, nisi indignatio Regum, populorum commotio, ludibrium Apostolicæ Sedis, ejusdemque Pontificis dedecus, atque interitus?

„ V. Eam ob rem Clemens V. anno 1306. quod in Extravaganti *Unam Sanctam* decla-

raverat Bonifacius, censuit abrogandum. Legatur caput *Meruit*, 2. libri 5. Extravagant. comm. tit. 7. de privilegiis. Hæc ibidem occurrunt verba: *Meruit carissimi filii nostri Philippi Regis Francorum illustris, sinceræ affectionis ad nos & Ecclesiam Romanam integritas, & Progenitorum suorum præclara merita meruerunt; meruit insuper regnicolarum puritas, ac devotionis sinceritas, ut tam Regem, quam regnum favore benevolo prosequamur. Hinc est quod nos Regi & regno per definitionem & declarationem bonæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. Prædecessoris nostri, quæ incipit, Unam Sanctam, nullum volumus, vel intendimus præjudicium generari. Nec quod per illam Rex, regnum, & regnicolæ prælibati amplius Ecclesiæ sint subiecti Romanæ, quam antea existebant: sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam, tam quantum ad Ecclesiam, quam etiam ad Regem, regnum, & regnicolas superius nominatos.* Objicienti hanc Extravagantem Maimburgo respondent Auctor Regalis Sacerdotii pag. 298. & *Galliæ vindicata* pag. 622. caput illud *Meruit* nihil Regibus Galliarum adimere, nihil concedere, sed eos in eo statu relinquere, in quo erant ante Constitutionem Bonifacii. Recte quidem; neque enim aliud significant Clementis verba. Sed quænam benevolentia, quinam favor, quodnam privilegium est, *nihil adimere, nihil concedere?* Quid in Constitutione Bonifacii declaratur, nisi gladium esse sub gladio, temporalem auctoritatem subijci spirituali, & Romano Pontifici subesse omnem humanam creaturam, Regibus minime exceptis, ac si deviet terrena potestas judicari a potestate spirituali? Id ergo attendendum non esse definit cap. *Meruit* Clemens V. ideoque ante declarationem Bonifacii non erat gladius sub gladio, nec Regum auctoritas subijciebatur in temporalibus potestati spirituali.

„ VI. Ad posteriora tempora descendamus. Notum cuique est, Rempublicam Senatumque amplissimum Venetiarum anno 1602. legem edidisse de bonis immobilibus ab Ecclesiâ aliqua, vel Monasterio non acquirendis nisi obtenta prius a Principe facultate; decrevisse etiam personas Ecclesiasticas ob præfensa crimina, & illatas præsertim civibus injurias ad tribunal laicum trahendas esse, & quatenus opus sit, mancipandas carceri, & exilio, aliisque pœnis multandas.

Quid

Quid Paulus V.? Promulgavit anno 1606. monitionem, qua nuntiavit Ducem totumque Senatum excommunicationem subituros omnemque Venetorum ditionem inrerdicto fore suppositam, nisi certo præstito tempore lata rescinderentur decreta. At Senatus Venetus eodem anno die 6. Maii, Duce Leonardo Donati, Edictum opposuit, quo declaravit a se neminem agnoscere superiorem in temporalibus, & Breve Pauli V. injustum, nullum, ac nullius esse roboris: ac postea spiritualibus poenis, ab Apostolica Sede revocatis, nulla tamen Veneti petita venia, nulla absolutione quaesita, intrepide jus suum inviolatum servarunt, & etiamnum invicte custodiunt, absque ullo religionis ac pietatis, quam magnopere colunt, dispendio.

VII. Cum similia postrema ætate inter Romanam Curiam Venetamque exorta essent dissidia, ob decretum a Senatu emanatum anno 1754. VIII. Idus Septembris, quo decreto lædi Ecclesiastica jura, Sedes Apostolica existimabat; ad hanc Sedem evectus Clemens XIII. ex nobilissima Veneta Gente Rezzonica, Ecclesiæ sibi commissæ, simulque carissimæ Patriæ suæ consulens tranquillitati, omnem dedit operam, ut prædictum decretum revocaretur, datis ad Senatum Apostolicis litteris anno 1758. die 5. Augusti. In his autem litteris ita Clemens amplissimum clarissimumque Senatum alloquitur. „Nè siavi di grazia tra Voi, chi si dia, o voglia darvi a credere, esser lesiva del vostro decoro, e di quella Potestà legislativa, che ad ogni Sovrano compete la nostra Istanza. Chi così la pensasse, farebbe in grand' errore, e farebbe altresì a Noi una grandissima ingiuria nel supporre, che fossimo capaci di chiedere alla Patria, ciò che non fosse per risultare in sua sempre maggiore onorificenza. Si dà a conoscere, come ad ognuno è ben noto, la Potestà del Sovrano egualmente nel far le leggi, che nell' abolirle: mentre quella sola può toglierle, che può formarle. Onde se egli è un atto di Sovranità la revocazion della legge; come può dirsi che si faccia offesa al dritto del Sovrano a chiederne l'abolizione? „Hæc Clemens XIII. Quibus fatetur Pontifex, Summis Potestatibus omnem in temporalibus, & cum iis, quæ temporalibus conjuncta sunt, auctoritatem inesse. Hinc Franciscus Lauredanus Dux Venetorum respondens Pontifici eodem anno die 12. Au-

gusti, inquit: „Giunse il pregevolissimo Foglio della Beatitudine Vostra, ed abbiamo lucidamente riconosciuto in esso il carattere retto, ed ingenuo della B. V. la quale come Capo della Chiesa riconosce la facoltà legislativa nata colla Repubblica, e sempre da essa esercitata: spiegandosi V. B. stessa, che qualora succedesse per libera autorità del Senato il ritiro del Decreto 7. Settembre 1754. ciò non può, nè potrà mai arrecare veruna lesione alla Potestà nostra Legislativa. „Crediderunt Regum quorundam Ministri, litteris Clementis XIII. adequatos Sacerdotii & Imperii limites definiri, debere iisdem dissidia componi, & summa pace Italos fruituros, si Romani Pontifices *temporalem* Principum jurisdictionem non perturbaverint.

„VIII. Neque apud Venetos tantum, in Etruria etiam, quæ sub Augustissimo Principe sancte feliciterque gubernatur, quidquid pertinet ad publicum, & civile bonum, solius Potestatis temporalis jure disponitur; atque illa etiam, quæ spectant ad Clericos, quatenus cives sunt, membraque politici corporis, æquitate, imperioque Principis decernuntur. Viget lex, quam *Ammortizationis* appellant, parum discrepans a Venetorum statutis: tenentur Ecclesiastici solve-
re vectigalia, quoniam Reipublicæ, cujus membra sunt, sublevare debent incommoda: Beneficia Romæ collata, & Pontificum Bullæ non recipiuntur absque Principis permissione, ne alicui civium inferatur detrimentum: Clerici, qui laicos offendunt, apud regie Jurisdictionis tribunal purgare se debent: Judiciis Sanctæ Inquisitionis Assessor secularis assistit, ne damnetur civis innocuus: asylis etiam, ne sceleratissimi homines vagentur immunes, imposita est limitatio. Atque his, aliisque statutis, Principes aperte declarant, nolle sibi *quoad temporalia* aliquid Ecclesiastico jure præscribi. Dum ista litteris consignamus Genuensium Respublica publicis monumentis testatur, quam ægre ferant Summum Pontificem Clementem XIII. misisse in Corsicæ insulam Visitorem Apostolicum Crescentium Siguinum Episcopum, dubitans ne hujus sanctæ Visitationis prætextu inquilini magis alienentur a Reipublicæ obsequio. Labentis anni 1760. historiam monumenta illa reddent celebriorem. Et tamen vigilantissimus Pontifex sola spiritualia munera commisit Cre-

scntio exequenda. Quid futurum fuisse credas, si definitione, & constitutione decrevisset a jure Regni Corsicæ excidisse Genuensium Rempublicam?

„ IX. Potest ex his historiarum exemplis unusquisque percipere, quæstionis hujus resolutionem vel Pontificibus Maximis, vel Summis Principibus esse ingratissimam. Quare nos, ut nostrum erga Petri Sedem obsequium, nostramque erga Imperium, cui singulari Dei beneficio subijcitur, reverentiam testemur, a sententia dicenda abstinemus. Neque enim ut jura tueantur sua, aut Pontifices, aut Principes nostro indigent auxilio. Ad solam adolescentium instructionem, eorumque laborem levandum, Opusculum istud bipartitum conscripsimus. Et quoniam singulis pro utraque parte argumentis aliquam adjecimus responsionem; inquam breviter, quomodo hæc ex historiis contexta aliquatenus resolvantur.

„ X. Itaque ad ea, quæ priori numero dicta sunt, reponent, Reges Paganorum, dum suscipiunt religionem Christianam, sponte jugo suavissimo collum submittere, & curam animarum suarum committere potestati, a qua nunquam cohibetur temporalis auctoritas, nisi ubi æterna salus periclitatur. Quod non est temporalem Principatum evertere, sed firmare: sicut putridam abscindere corpoream partem, vulnusque igne ferroque curare ad sanitatem refertur, non ad interitum carnis. Christianis subditis, religione non violata, sub Rege infideli militare fas est; cum fidei jactura, nequaquam: id nec animæ adversatur, nec corpori; frustra itaque hoc loco exemplum illud proferatur. Afferendum idem de Fide, quæ cum virtus sit animi, & inspirari nequeat invito, prædicatione verbi, & gratia voluntatem inflammante gigni potest, non armis. Quæ secundo allata sunt numero, dicuntur falsa, & veteris ac novi Testamenti refutantur exemplis, priori parte enarratis: res adversa, quæ contigerunt deposito Henrico IV. ad cumulum meritorum, & ad fortitudinem S. Gregorii VII. demonstrandam conducunt plurimum, nihil ad Pontificium Jus evertendum: pejora tamen acciderunt Henrico, quem ejusdem nominis pater proscripsit & abdicavit, Conradus major natu expulit Regno, Henricus minor filius, quem pater Augustum nominaverat, eundem parentem truci bello ubique vexavit: exhaustus æ-

rumnis, & ad eleemosynam petendam redactus obiit Leodii: quinquennio extra templum Spiræ jacuit vili tumulatus Sarcophago: nunc vix memoratur, Gregorio inter Sanctos relato. Ad rem non faciunt exempla paragraphi tertii; siquidem *depositio* extremum remedium est, sero, caute, prudenterque adhibendum: Pontifices excommunicatione potius usi sunt, quando sperabant posse impiissimos Principes pœna tantum *spirituali* percussos ad meliorem frugem reduci, & quando temporum conditio non sinebat temporalem pœnam inferre. Sunt etiam qui putant, communicationem & interdictum ab obsequio erga Reges arcere subditos: quamquam sententia nostra est, eum, qui excommunicato communicat, dummodo non communicet in divinis, sed legitimos actus exerceat, non peccare, quoniam excommunicatio est spiritualis pœna, & respicit spiritualia. Acta Philippi Pulchri adversus Bonifacium VIII. a Petro Puteano, a Joanne Villani, ab Henrico Spondano, a Petro de Marca, aliisque descripta, referunt Bonifacio Philippum obtemperare noluisse, dum ille subsidia peteret pro terra Sancta recuperanda, negasse insuper indictas a Pontifice decimas, copiasque militum transmittendas in Syriam: implacabile ulterius inter Regem atque Pontificem ortum dissidium, ob Columnenses Bonifacio insensos, Regi autem acceptos: avide Pontificem arripuisse occasionem premendi Regem censuris, afferendi regnum Francorum sibi *temporaliter* subjectum esse, atque potestatem se habere puniendi peccata in regni administratione a Philippo patrata: quod postremum non pertinere ad Pontificem, datis ad Bonifacium litteris Ecclesia Gallicana affirmavit. Atque hinc apparet, cur Clemens V. Extravaganti, *Meruit*, declaraverit non esse in præjudicium Philippi, & Francici regni quidquid Constitutione Bonifacii definitum assereretur. Atque hac responsione expeditur, quod sequenti paragrapho quinto comprehenditur. Prætermitto reliqua; nam Paulus V. in Venetos solum gladium *spiritualem* exeruit: Clementis XIII. epistola spirat undique pietatem, pacisque amorem: ejus de potestate Reipublicæ legislativa non sunt fidei sanctiones e cathedra pronuntiatae, ac videntur posse explicari *hypothetice*: ex quo Principes ad se attinere velint judicia rerum personarumque

Ecclesiasticarum ; quatenus cum politico regimine connectuntur . quæri potest , cur pariter *Potestas spiritualis* nequeat temporalem comprimere , quatenus jura spiritualia conculcat . At video eos , qui hæc opponunt , responsuros fore , id quidem fieri posse , modo spiritualis potestas adhibeat tantum remedia *spiritualia* , quemadmodum potestas temporalis utitur tantummodo *temporalibus* . Sciunt utique nostrates Cosmum Etruriæ Dominum anno 1570. fuisse a S. Pio V. decoratum titulo *Magni Ducis* ; id autem , aliaque hujuscemodi plura habent solam nominis honorificentiam , non incrementum imperii ; atque fieri solent Principibus aliis interdum indignantibus & obstrepentibus .

ARTICULUS ULTIMUS.

Quæ proferendo remanent Theologicæ rationis momenta .

I. **E**Xpedio tandem quæ Pontificiæ potestatis nulli in temporalibus subjectæ propugnatores solent asserere , rationi , ut ajunt , admodum coherentia . Illud principio urgent , quod regia potestas *immediate* sit a Deo , adeoque soli Deo subjecta . Primum Hebræorum Regem Saul , electum & inunctum a Domino narrat libro 1. cap. 10. sacra Regum Historia . De Romanis imperatoribus ait S. P. Augustinus lib. 5. de Civit. Dei cap. 21. *Qui Augusto imperium dedit , ipse & Neroni : qui Vespasianis vel patri vel filio suavissimis Imperatoribus , ipse & Domitiano crudelissimo .* De Galliarum Monarcha ita Concilium Parisiense anni 829. lib. 2. c. 5. apud de Marca pag. 92. *Nemo Regum a progenitoribus Regnum sibi administrari , sed a Deo veraciter atque humiliter credere debet dari , qui dicit : Meum est consilium & æquitas , mea est prudentia , mea est fortitudo . Per me principes imperant , & potentes justitiam decernunt , &c.* quæ , ut constat , singulis Regibus aptari possunt . Sunt plura , quæ Galliarum Theologi huc referunt ex Justino in 2. Apostolog. ex Irenæo libro 5. adv. Hær. cap. 24. ex Tertulliano in Apologetico cap. 30. & in libro ad Scapulam , ex concordi Patrum ceterorum doctrina . At necessum non est quod naturali ratione elucescit , auctoritate comprobari . Si ergo , inquirunt ,

solus Deus Reges constituit , solus Deus potest Regibus regnum adimere .

„ II. Altero pugnant argumento , quoniam scilicet supremi Principes , si peccent , a nullo mortalium puniri queant . Alloquebatur Deum sanctus David Ps. 50. *Tibi soli peccavi , & malum coram te feci* , quoniam cum Rex esset , nullum præter Deum timere poterat . Ita enim illa Psalmistæ verba exponunt S. Hieronymus in Epist. ad Rufinum , & ad Eustachium , Cassiodorus , Euthymius , alique , qui in Psalmos ediderunt Commentaria , nec non Theologi cum S. Thoma 1. 2. quæst. 96. art. 5. ad 3. Ita ea de causa S. Gregorius Turonensis agebat ad Childericum Regem , lib. 5. Hist. Franc. cap. 19. *Si quis e nobis , o Rex , justitiæ tramites transcendere voluerit , a te corripi potest . Si vero tu excesseris , quis te corripit ? Loquimur enim tibi ; sed si volueris , audis . Si autem nolueris , quis te damnabit , nisi is , qui se pronuntiavit esse Justitiam ?* Allucinantur itaque illi , qui tenent posse Reges corripere , & temporalibus poenis , (de spiritualibus enim nulla est hæsitatio) coerceri a peccatis .

„ III. Consimilis est , & præcedentem confirmat proxima ratio tertia . Non debet enim Summus Sacerdos gladio uti *materiali* ad vindictam malorum , quem gladium portat ad hunc finem Judex civilis . Necari contumaces *spirituali* gladio , dum de Ecclesia ejiciuntur , scribit epistola 11. libri primi beatissimus Martyr Cyprianus . Petro gladios duos offerenti dictam a Domino , *Sat est* , quasi utroque uti licuerit usque ad Evangelium , ut sit in Lege æquitatis eruditio , in Evangelio bonitatis perfectio , sententia est Ambrosii in caput 22. Lucæ . Gladium *materiale* in Ecclesia cessasse promulgato Evangelio , docet Magnus Augustinus in libro de Fide & operibus cap. 2. his verbis : *Phinees Sacerdos adulteros simul inventos ultore ferro transfixit ; quod utique de degradationibus & excommunicationibus significatum est , faciendum in hoc tempore , cum in Ecclesiæ disciplina visibilis gladius fuerit cessaturus .* Similia reliqui Patres . Sanctitate itaque , exemplo , doctrina , precibus , exhortationibus , prædicatione Evangelica , & si hoc non sufficiat , expulsionem ab Ecclesia , adeo ut sit nobis *tamquam ethnicus & publicanus* , peccator pervicax & sceleratissimus est corripiendus & puniendus . Bel-

le in Carmine de vita sua, ut latinitate donatum est, Gregorius Episcopus Nazianzenus:

Suadere quippe equius est, quam cogere, Magisque nobis convenit, & illis item Parere summo nitimur quos Numini.

Relata propterea est inter canones præclara laudati Ambrosii sententia, lachrymas esse munimenta Sacerdotis; & Origenis in Leviticum, Pontificem imitari debere Moysen, qui vicit inimicos orando. Legatur Can. Conventior 23. q. 8. & c. Si quis vult, dist. 36. q. 3. num. 21. Suffragatur his ratio; oportet enim, ut qui corripuntur, a se prava desideria repellant, atque præcidant; quod fieri nequit nisi verbo vitæ, quod pertingit usque ad divisionem animæ, & spiritus, & est penetrabilis omni gladio accipiti.

„ IV. Sequitur ratio quarta inde manans, quod in Ecclesia sint duæ Potestates suis finibus circumscriptæ, atque objectis omnino disparatis secretæ; quarum una non debet invadere alterius Jura; ut prolixè diximus secundo articulo, neque modo repetere necessum est.

„ V. Postremo quænam sequantur absurda, si Pontifex velit exerto materiali gladio bellum indicare Principibus mundi, eosque aggredi, atque e solio dejicere, demonstrat experientia rerum omnium humanarum magistra, idemque comprobant eventus Ecclesiæ, & reipublicæ funestissimi. Aiebat Commentario in Grotium Henricus de Cocceii tomo 1. pag. 242. Paci, & bono publico humani generis quantopere hujusmodi potestas (Pontificum in temporalibus) contrarietur, usus abunde docuit, & omnium adhuc luculentissime ob oculos poni posset. Sed mitto ea, & verba saltem Ferrariensis dicto loco in Pract. Pap. pagina mihi 144. subjicio: Bene, & sanctè faceret Papa, si totam corporalem Jurisdictionem in manibus Imperatorum remitteret, nec aliter unquam respublica, & maxime Italia quiesceret, nec ulterius de Papatu, quale non semel fuit, schisma accideret; & ex hoc status universus Clericorum magis redderetur Deo, ac populo devotus: & ipse Papa cum Cardinalibus viveret quietius, ac Deo devotius, & populo acceptius, & gratius. Cetera præmitto „

„ VI. Quomodo autem argumenta hujusmodi dirimantur, non est operosum ex præmissis eruere. Nam ad primum censent adversæ partis Theologi satis superque responderi verbis Apostoli ad Romanos 13. 1. Non est potestas nisi a Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt: nullum enim futurum ordinem putant, nisi corpus spiritui, sensus rationi, terrena cælestibus, temporalia spiritualibus subjiciantur. Dependentiæ hanc & subordinationem videntur sibi colligere ex verbis Tertulliani in cap. 30. Apologetici, Inde est Imperator, unde & homo antequam Imperator, inde potestas illi, unde & spiritus: quo tamen loco abuti solent qui a solo Deo pendere credunt Imperium. Enim vero ex quo homo sit creatus a Deo, ac spiritus immediate illi ab ipso conditore inseratur, nemo dicturus est, hominem majoribus suis non subjici tam corporis, quam animi officiis. Etiam potestas Pilati, inquiunt filii, desuper erat, Domino ipso testante Joan. 19. 11. & nihilominus pendebat a nutu Tiberii Cæsaris, Senatusque Romani. Producent quidam verba Chrysostomi, qui Hom. 23. in Epistolam ad Romanos prælaudata Apostoli verba ad hunc plane modum exponit: Non est potestas, nisi a Deo. Quid dicis? Omnis ergo princeps a Deo constitutus est? Istud non dico. Nec enim, de quovis principe mihi sermo nunc est, sed de ipsa re. Quod enim principatus sunt, quodque hi quidem imperant, illi vero subjecti sunt, quodque non simpliciter ac temere cuncta feruntur, nec fluctuum instar populi huc atque illuc circumaguntur, divinæ Sapientiæ opus esse dico. Propterea non dicit: Non enim princeps est, nisi a Deo: sed de re ipsa disserit dicens: Non enim potestas est, nisi a Deo. Reponunt alii, omnem quidem potestatem esse a Deo, sed impios & sacrilegos potestatem arripere, non Deo constituyente, sed permittente, quomodo de Pharaone, & rege Babylonis affirmat Epist. 216. S. Isidorus Pelusiota; atque ipsum Concilium Parisiense anni 829. eodem in loco, qui paulo supra objiciebatur, Multi namque, ait, munere divino, multi etiam Dei permissu regnant. Sicut etiam, qui negant potestatem temporalem immediate esse a Deo: enimvero inquiunt, ubi apposuit Apostolus adverbium illud immediate? Numquid Sacramento aliquo, ut Sacerdotium, regalis potestas con-

confertur? Nonne sæpe Reges eliguntur vel a populo, vel a senatu, & frequentissime violenter, atque tumultuarie? annon optimo Principi quandoque pessimus, aut electione, aut hereditario jure succedit? Cernis, opinor, quot artificii vim prioris argumentationis declinent.

„ VII. Nec sudant reliquas diluendo, sed halitu exsufflant uno. Fatentur ab inope sacerdote non posse armigerum, præpotentem, superbissimumque Principem humiliari. Quis id ignorat, quum videamus non semel, non posse Principem prudentissimum ac potentissimum plebem seditiosam ac perduellem redigere in ordinem? Fatentur arma, & munimenta Sacerdotis esse orationes & lachrymas, atque viros principes magis precibus vinci, quam armis. Non semel his, aliisque spiritualibus adjumentis, nec non effuso sanguine suam erga Regum, regnorumque salutem Summi Sacerdotes sollicitudinem demonstrarunt: verum ubi hæc adminicula inutilia fuere, & ita fieri oportebat, ampliata Ecclesia, patrimonii locupletata, Regumque, & Cæsarum patrocinio suffulta, severiora applicarunt remedia, non intendentes animum corporum perditioni, sed salutem animarum, & unius punitione permultis sese emendanti præbendo monita saluberrima. Nam ubi leniora non juvant, asperiora sunt adhibenda medicamenta. Petrus etiam, cujus adepti sunt potestatem, ad aliorum terrorem duos repentina morte confecit. Quod fas esset Pontifici, suorum famulorum conatu repellere vitæ suæ sacrilegum aggressorem, idem sibi licere existimat pro Ecclesiæ, quæ ejus sponsa est, reparando honore, atque integritate servanda. Si hinc dissidia, schismata, & bella oriuntur, laicorum inobedientiæ, non Pontificum Sanctionibus sunt adscribenda. Nemo legum civilium rectitudini tribuendas dixerit populi transgressiones. Ita de Ecclesiasticis Constitutionibus sentiamus oportet. Sunt denique temporalia damna, quæcunque possunt contingere, longe minora spiritualibus. Ad hunc plane

modum loquuntur qui propugnant *indirectam*, ut vocant, potestatem Pontificum Romanorum in temporalia.

COROLLARIUM.

„ Sequitur ex dictis, duas revera esse in Ecclesia Potestates, Spiritualem unam, & alteram Temporalem; quarum illa divina, ista terrena administret. Spiritualem tantum esse Temporalis præstantiorem, quantum spiritus corpore, salus æterna incolumitate Reipublicæ, & regnum, quod perpetuo manet, præstantius est mundanis, quæ transeunt, atque evanescunt. Diversa munera, suosque limites esse utrique potestati, atque Spirituali collatas claves regni cælorum, Temporalis Gladium ad vindictam malorum, bonorumque tutelam: debere reges Pontificibus conjungi glutino caritatis, servandamque & fovendam inter Sacerdotium, Imperiumque concordiam: hac sublata, & superseminatis ab homine inimico zizaniis, adhibendam utrinque prudentiam ac tolerantiam: cavendum sedulo diligenterque, ne una potestatis alterius invadat Jura, nec ambitiosa contentione infletur qui gerit vicem Christi, qui venit ministrare, non ministrari; neque Sacerdoti adversetur quisquis ab ipso suscepit baptismum, petit in vita benedictionem & veniam, atque sperat Viaticum & absolutionem in morte. Quid in rerum discrimine agendum sit, haud ignorat Ecclesiæ Pastor, constitutus a Domino ut oves suas pascat, omnemque gerat curam, ne pereant, & compertum id quoque habet Princeps Catholicus, qui profitetur se quidem esse caput Reipublicæ, simulque membrum Ecclesiæ. Hoc temperamento de utriusque Potestate differendum existimavi, ut Petri Cathedræ, & Cæsaris throno reverentiam, & obsequium meum patefacere, humilis Ecclesiæ filius, fidelissimus Imperii subditus. Fruatur prudens ac benevolus lector impolita hac lucubratione, si lubeat: imitetur temperamentum, si deceat.

DISSERTATIO

IN DEFENSIONEM ENCYCLICÆ

SUMMI PONTIFICIS

BENEDICTI XIV.

Adversus improbum quatuor dubiorum confarcinatorem.

PRÆSTANTISSIMO CLARISSIMOQUE VIRO,

THEOLOGORUM OMNIUM PROPUGNANTIUM S. AUGUSTINI
DOCTRINAM MINIMUS,

Το πρὸς τὴν ἐν Κυρίῳ. *Ad Philipp. IV. 2.*

„ **N**uper a me, Vir præstantissime, epistola tua officii ac benevolentiae plenissima postulasti, ut absque fucō, absque ambiguitate verborum, perspicue scilicet, enucleate, breviterque tibi significarem, quid sentiam de *Dubiis* ab Anonymo propositis in Scripto paullo antea per Urbem & per Italiam pervagante, cum magna sapientissimorum virorum admiratione, nec mediocri ceterorum scandalo, jure autem meritoque Apostolicis censuris confixo a Benedicto XIV. die 5. Sept. an. 1757. cui præfigitur directio, *Amplissimis S. R. E. Cardinalibus, & clarissimis Theologis in urbe Præneste congregatis, post pacem Ecclesiæ Gallicanæ restitutam, & methodum propediem edituris pro studiis peragendis ab Alumnis Collegii Urbani de Propaganda Fide ad hæreticos profligandos, ad Gentiles, & atheos in sinum Ecclesiæ reducendos, &c.* Quamquam de me ingenii mei tenuitate nihil tibi polliceri valeo, quod absolutum sit numeris, libratum elaboratumque, tuoque desiderio quomodolibet satisfaciatur; ac probe me talem esse cognosco, quem neque tu theologicis doctrinis excultus, neque alius quipiam, qui vix limen contigerit scientiarum sacrarum, consultare debeat: deliberavi tamen tibi met morem gerere, ne forte in animum indu-

cas tuum, vel a me jura amicitiae temere violari, vel reperiri inter nostrates, qui magnitudine & absurditate eorundem dubiorum penitus obruatur, aut respondendi difficultate perterritus cogatur inhoneste turpiterque conticescere.

„ Atque ne verbis te detineam, servemque præscriptam a te brevitatem; incunctanter & sine ulla hæsitazione pronuntio effrontem illum, insanum perditumque *Dubiorum* architectum maxima gravissimaque injuria affecisse Pontificem omnium Optimum *Benedictum XIV.* cœtumque Purpuratorum Patrum universum; ac insuper conjuncto cum impudentia & ignorantia callidissimo vaferrimoque consilio, alias ab ea, quam ipse sectatur, Catholicorum Scholas quasi per cuniculos fuisse aggressum, ut noeticorum placita, rejectis Sanctorum Augustini & Thomæ inconcussis probatisque dogmatibus, tamquam Ecclesiasticis roborata definitionibus ubique gentium excipiantur. Est itaque audax ille artifex prædictorum *Dubiorum* impudentissimus calumniator, insipientissimus percontator, exitiosissimus insidiator. Quod ne a me injuria ~~alium~~ existimes, age paullulum, & quæ ille extra omnem controversiam posita esse arbitratur, mecum pacato animo, atque omni partium studio seposito, aliquantisper expendere; ita enim fiet, ut fundamentis subversis ruat

ruat imposita moles sponte sua.

„ Subdolos *Dubiorum* confarcinator tanquam certum exploratumque supponit Celeberrimam Sanctissimamque Constitutionem *Unigenitus* esse *Regulam Fidei*. Ne statim offusa simul cum sole nebula allucinemur; quid sit *regula Fidei*, & an hujus *regulae* characteres praelaudatae Constitutioni conveniant, & rursus qua ratione conveniant, expendamus oportet.

„ Nosti, Vir Sapientissime, tradente Apostolo (1), Fidem esse rerum, quae sperari debent, substantiam, *argumentum non apparentium*: ambulare nos, dum in hac vita peregrinamur a Domino, tanquam per *speculum* & in *enigmate*: evacuari Fidem in Patria, ubi Deum videbimus sicuti est, neque cognoscemus ex parte, *sed sicut cogniti sumus*: credi, ut docent Ecclesiae Patres, quae non videntur (2); de iis autem, quae videntur, non fidem haberi, *sed agnitionem*. Quamobrem Fides, ut verbis utar Magni Basilii (3), est assentiens approbatio sine ulla haesitatione de veritate eorum, quae nobis divino munere sunt proposita, sive, ut inquiunt post Augustinum Magister Sententiarum, & S. Thomas, Fides est virtus, qua creduntur quae non videntur, scilicet, omnium consensione Theologorum, Virtus, per quam intellectus iis firmiter assentitur, quae sunt a Deo revelata. Patiaris obsecro haec, quae omnibus obvia sunt, a me dumtaxat commemorari.

„ Quoniam ergo Fides est eorum, quae non videntur; missis metaphysicis quorundam Scholasticorum quaestionibus, de fidei objecto, quod *formale* dicere consueverunt; credendi ratio est summa Dei, qui mentiri nequit, veracitas, nobis per Verbum suum, divinamque revelationem manifestata: atque hinc vides, opinor, regulam fidei vere ac proprie esse *Dei Verbum aut scriptum, aut traditum*. Dixi, *Aut scriptum, aut traditum*, ad refellendum abjiciendumque nefarium dogma haereticorum illorum, qui in solo *Verbo Dei scripto*, idest, in solis Ca-

nonicis Libris, quorum etiam numerum & canonem proprio Marte & ad libidinem sibi fingunt, *Regulam Fidei* constituunt; quum utique nos filii S. Matris Ecclesiae, & membra mystici Corporis Christi, complura fide teneamus, quae scripta non sunt, eaque a constanti ac perpetua Majorum nostrorum accepimus traditione.

„ At cum Scriptura divina, secluso iudicio Ecclesiae, non sit seipsa sufficiens ad dirimendas controversias omnes circa fidem moresque exortas, sive ad omnia definienda, quae ad capeendam salutem credenda sunt & agenda: quid nobis in *Verbo Dei scripto* revelatum sit, dijudicari necessum est, non ad humanae rationis libellam & normam, quae est regula humanarum & naturalium scientiarum, non divinorum mysteriorum, fideique superna gratia inspiratae, neque, ut passim comminiscuntur heterodoxi, ad illum cujusque privatum spiritum, quem experimento & ratione constat esse fallacem, obnoxium errori, seminarium oppositarum opinionum, atque in ipsis haereticorum sectis causam dissidiorum & pugnae; sed ad auctoritatem iudiciumque Catholicae Ecclesiae, captivato in obsequium fidei intellectu, & numquam oblivione deletio illo saluberrimo Christi monito (4), *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit*, debita nempe exhibita reverentia tam Domino revelanti, quam Apostolis horumque successoribus ea, quae revelata sunt, proponentibus. Spreta enim Ecclesiae auctoritate neque certo ac infallibiliter scimus quanam revera sit divina Scriptura; ideoque recte sapienterque agebat Beatus Augustinus (5), *Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas*.

„ De *Verbo Dei tradito* idem, ac de *Verbo scripto*, asserendum esse nullus dubito. Etenim divinae & Apostolicae Traditiones Ecclesiae concreditae sunt, non cuilibet Ecclesiae, cujus institutores, & auctores novorum dogmatum sequentibus ad Apostolica secula temporibus prodierunt, vel ipsa Apo-

(1) Ad Hebr. XII. 1. & I. ad Corinth. XIII. 9. 10. 12.

(2) Aug. Enchir. cap. 9.

(3) S. Basilius de vera fide. August. Ench. cap. 9. Gregorius M. hom. 26. in Evang. Mag. lib. 3. dist. 23. S. Thom. 2. 2. q. 4. art. 1. &c.

(4) Lucae cap. X. 16.

(5) Contra Epistolam Fundamenti cap. 5.

Apostolorum ætate sese a fidelium communione segregarunt, vana tradentes, & improba agentes conventicula; sed Ecclesiæ tantum Romanæ, in qua a Petro Apostolorum Principe usque ad Benedictum XIV. viguit legitimorum Pontificum series imperturbata, quam nunquam hæreses labefactarunt, & adversus quam, juxta Domini promissa, portæ Inferi non prævalebunt. Quidquid itaque Catholica Ecclesia sive per definitiones Romanorum Pontificum, sive per sacrosancta Concilia in Spiritu Sancto congregata, sive per Majorum nostrorum communem plenissimamque consensionem nobis credendum proponit, illud certissima fide tenendum esse indubitanter firmiterque profiteamur.

„ Neque affirmandum esse puto, aliam præter Dei Verbum scriptum ac traditum *statuendam esse Regulam Fidei*, propterea quod addiderim *auctoritatem Ecclesiæ* multifariam ea, quæ credenda sunt, proponentis. Eadem est lex lata a Principe, conscripta in tabulis, & promulgata a prætore: idem profecto Verbum Dei, sive ore Domini pronuntiatum, sive consignatum sacrorum librorum Codicibus, sive ab Ecclesia Christi propositum atque explanatum. Eam ob rem non aliud est credere propter Verbum Dei, & aliud credere propter auctoritatem Ecclesiæ: sed quemadmodum excipientes & executioni mandantes jussa principis, nobis indicta ab alia persona, quæ ejusdem principis vices gerit, non iis obtemperamus, nisi quatenus sunt mandata & præscripta ipsiusmet principis, minime vero illa accipimus & adimplere curamus tanquam præcepta prætoris, aut administri; ita credentes Verbo Dei, nobis a rectoribus Ecclesiæ proposito, non accipimus illud prout Verbum est eorundem Rectorum, sed prout est verbum ipsius Dei. Docet, ni fallor, id Apostolus Paulus in priori ad Thessalonicenses epistola, scribens (1): *Cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed, sicut est vere, verbum Dei, qui operatur in vobis qui credidistis.*

„ Consequitur ex dictis, tunc Constitutiones Romanorum Pontificum, aliasque Ecclesiæ Catholicæ definitiones esse *regulam*

Fidei, quando nobis proponunt aliquid credendum tanquam Dei verbum scriptum vel traditum, vel tanquam verbo Dei scripto aut tradito coherens & consentaneum. Dixi: *Vel tanquam Dei verbo scripto, aut tradito coherens & consentaneum*; siquidem non omnia, quæ firmissima fide a nobis tenenda sunt, in sacris litteris, vel in Traditionibus *explicite* continentur: sicuti nec *explicite* ibidem omnia damnantur, quæ excogitarunt hæretici. Attamen in scripturis sanctis, ac Traditionibus saltem *implicite* comprehenditur quidquid est credendum, & saltem *implicite* damnatur quidquid est damnandum: cumque hæretici aliquid novi dogmatizant; ad Catholicam Ecclesiam, cui creditum est depositum Fidei, & promissa Spiritus sancti assistentia, ne erret interpretando divinæ Scripturæ libros, & expendendo Traditiones Majorum, pertinet declarare quid veritati a Deo revelatæ consonum sit & coherens, quid dissonum & oppositum. Plurimi idcirco Theologi tradiderunt, nequaquam ea, quæ credenda sunt, crevisse decursu temporum *quoad substantiam*; tamen quamplura, quæ olim in sacris litteris, aut traditionibus comprehendebantur *implicite*, occasione emergentium errorum palam producta fuerint, exposita, atque explicata.

„ Habes, Vir ornatissime, Constitutiones Pontificum Romanorum, ceterasque Ecclesiæ definitiones esse *Regulam Fidei*, quotiescunque aliquam propositionem damnant ut hæreticam, quoniam opponitur Verbo Dei scripto, vel tradito, ac pariter quotiescunque aliquid præscribunt fide tenendum, eo quod in Dei verbo scripto, vel tradito, aut *explicite*, aut *implicite* contineatur. Loquor autem de Constitutionibus, & definitionibus Pontificum *ex cathedra* decernentium, gregemque sibi commissum irrefragabili judicio instruendum. Ad quod non opus est edisserere quid necessum sit, nobis cuilibet Romanæ Ecclesiæ erudito Theologo subscribentibus.

„ Quid vero, si aliqua Constitutione Apostolica permultæ proscribantur propositiones, eæque multiplici nomine reprobentur, puta, ut falsæ, ut captiosæ, ut male sonantes, ut piarum aurium offensivæ, ut impiæ, ut bla-

(1) 1. ad Thessa. II. 13.

blasphemæ, ut sapientes hæresim, ut hæreticæ, &c. atque complexe, coacervatim, si-
ve, ut inquiunt, *in globo*, istiusmodi, aliis-
que iniustis censuris damnentur, singulæ au-
tem censuræ vel notæ singulis propositioni-
bus non aptentur, & fortasse singulæ singu-
lis non convenient: quid, inquam? Erit
ne Constitutio illa respectu omnium illarum
propositionum Regula Fidei?

„ Mihi, ut est in proloquio, hæret aqua.
Nam hucusque delibatis inhærendo, arbitror
prædictam Constitutionem esse *Regulam Fi-
dei* respectu illarum propositionum, quæ con-
tinent hæresim, quoniam eadem propositio-
nes contrariæ sunt verbo Dei. Verum si
non doceat, an hæretica sit hæc propositio,
vel illa; nescio quomodo respectu hujus,
vel illius propositionis prælaudata Constitu-
tio appellari possit *Regula Fidei*. Patiaris,
quæso, ingenio mei tarditatem. Plures
carceribus inclusos diversorum criminum reos,
sit in exemplo, homicidii, furti, incertus,
illatæ calumniæ, violatæ sponsionis, si pro-
nuntiet integerrimus Iudex puniendos esse
laqueo, flagris, exilio, pecunia solvenda,
triremi, tu vero a me, qui singulorum fla-
gitia ignoro, petieris quis eorum sit suspen-
dio necandus, quis puniendus deportatione,
quis cædendus loris, quis pecunia mulctan-
dus; nil, quod tibi reponam, habeo certi,
nisi hoc unum, sententiam illam Iudicis es-
se proculdubio rectissimam, nescire tamen
me, quis quid criminis perpetraverit, & quis
quid poenæ debeat referre, neque posse ea
tantum sententia vage prolata, absque alia
speciali Iudicis declaratione, affirmari illi
reo guttur esse frangendum, hunc pellendum
ex urbe, illum corripendum fustigatione,
mulctandum alium pecunia, alterum remi-
gis accensendum. Illam pariter Constitu-
tionem, per quam multiplici nota proposi-
tiones plures fuerint confixæ, nulla singulis
applicata, saluberrime editam esse, cunctas-
que propositiones illas in ea damnatas ab
omnibus fidelibus damnandas itidem esse, fir-
missime teneo: at quænam sit captiosa,
quænam falsa, quænam piarum aurium of-
fensiva, quænam hæretica, absque alia Ec-
clesiæ definitione, aut explicatione, mente
non assequor: ideoque respectu quarum pro-
positionum prædicta Constitutio sit regula fi-

Bert. Theol. Tom. X.

dei (Patere, rursus precor, imbecillitatem
ingenii mei) percipere nequaquam valeo.
„ Fieri rursus potest, ut multiplex eidem
propositioni inhæreat sensus; atque in uno
hæresim enuntiet, in altero sit orthodoxa,
in alio quoque, quales sunt theses complu-
res inter scholasticos adiophoræ, in utram-
que partem controvertatur, & liberæ dispu-
tantium subiaceat opinionioni. Enimvero,
ut id clarescat exemplis, asserta hæc dno
Christi Domini, *Pater major me est*, &
Ego & Pater unum sumus (1), occurrunt
in Evangelio Joannis: ac primum si acci-
piatur de prærogativa *originis* quæ est in
Patre, seu de *humana natura* quæ est in
Filio, dogma est Catholicum; si autem de
natura divina Filii, quasi inferioris condi-
tionis sit a *natura* Patris, est hæresis Aria-
norum: secundum item assertum, si acci-
piatur de *unitate nature*, est dogma Fidei;
si de *unitate personæ*, est hæresis Sabelliana.
Si dixeris, *Verbum est Patri ὁμοούσιον*, *Con-
substantiale*, ad significandum eandem esse
Patris Filiique *substantiam*, erit id Nicænæ
Fidei professio: si propositione illa utaris ad in-
ferendum eandem esse Patris & Filii *per-
sonam*, decipieris sophismate Pauli Samosaten-
sis. *Filium esse simile Patri* affirmavere Ca-
tholici patres, atque Semiariani; sed illi
loquuti sunt de similitudine conjuncta cum
identitate nature, isti de similitudine *hanc
identitatem* excludente. Cyrillus Alexandri-
nus affirmat *unam esse naturam Verbi In-
carnati*, idemque asserunt Eutychiani; at
ille ad adstruendam unam adversus Nestoria-
nos *personam*: hi ad prædicandum *naturam*
unam ex duabus conflata, confusam, atque
permixtam. Qui beatissimam Virginem fa-
tetur esse *θεοτόκον*, *Dei matrem*, quod pepe-
rit *Deum hominem*, fidem propugnat cum
Patribus Ephësinis: si putaret Virginem eni-
xam fuisse *divinitatem*, a fide cum Euty-
chete aberraret. Vereor, ne hæc tibi com-
memorando molestus fuerim: commemoran-
da erant tamen, ut patefieret eidem propo-
sitioni nunc sensum inesse catholicum, nunc
hæreticum.

„ In iis itaque, aliisque hujuscemodi po-
sitionibus definitio S. M. Ecclesiæ est *Re-
gula Fidei*, quatenus reprobat & proscribit
sensum illis affectum ab hæreticis, adversus
veri-

g

(1) Joan. XIV. 20. & X. 30.

veritatem Verbi Dei scripti, vel traditi; & quatenus proponit dogma Catholicum, Verbo Dei scripto, vel tradito consentaneum. At quid sit *Regula Fidei*, & quando, & quomodo esse *Regulam Fidei* competat Romanorum Pontificum Constitutionibus, aliisque definitionibus Catholicae Ecclesiae, dictum est haecenus.

„ Jam vero ad pertractandum de Constitutione *Unigenitus* mea progreditur Dissertatio. Constitutionem ipsam *Dubiorum* artifex affirmat esse *Regulam Fidei*, & tanquam *regulam Fidei acceptam ab Ecclesia Universali*, & a Sede Apostolica ita pariter declaratam. Sed eandem Constitutionem esse *Regulam Fidei* non adeo certum est, ut artifex ille supponit. Principio enim neque in eadem Constitutione, neque in altera, quae incipit, *Pastoralis Officii*, neque in Apostolicis Litteris *Ex omnibus Christiani orbis sanctissimi ac Sapientissimi Patris nostri Benedicti XIV.* quibus impudens scriptor sacrilege obloquitur, definitur aut declaratur ipsammet Constitutionem *Unigenitus* esse *Regulam Fidei*. Falsissimum tamen est, ab eodem doctissimo prudentissimoque Pontifice Benedicto in iisdem Encyclicis Litteris eandem Constitutionem praedicari solum tanquam *legem Ecclesiae conducibilem, mutationibus obnoxiam; quae tamen obsequium mereatur ac reverentiam*. Suo enim cerebello Conviciator haec fingit, venditatque commentationem suam falsissimam & absurdissimam, tanquam supremi Ecclesiae Pastoris declarationem. Neque animadvertit dolosis hisce, & a se confectis verbis sibi nec repugnare. Quomodo enim recepta foret tanquam *Regula Fidei* ab universali Ecclesia Constitutio *Unigenitus*, si illam universalis Ecclesiae Pastor praedicasset non esse *regulam Fidei*, sed tantummodo *legem Ecclesiae conducibilem*? Quomodo *immutabilis* foret, uti *regula fidei* proculdubio esse debet, si Pontifex Maximus praedicasset *mutationibus esse obnoxiam*?

„ Deinde vero praeaudatam Constitutionem *Unigenitus* fuisse ab universa Ecclesia receptam, ego quidem non inficior, utpote qui teneo satis esse ut omne habeat robur, cunctosque fideles obstringat, si Romae solemniter sit promulgata; quamquam com-

plures, & exteri praesertim Theologi, atque Jureconsulti aliter sentiant. Scio hoc unum, *Appellantes* denegare istiusmodi universalem plenissimamque acceptationem. Ajunt enim ab eadem Constitutione provocasse ad futurum Generale Concilium anno 1717. quatuor Galliarum Episcopos, eisque ex CX. Doctoribus sacrae Facultatis Parisiensis adhæsisse XCVII, uno tantum repugnante, reliquis perpaucis hinc, inde nutantibus: ejusdem cum Appellantibus illis fuisse sententiae spectabilem Parochorum, & Religiosorum ordinum multitudinem; complures, qui Constitutionem acceptarunt, probasse illam juxta Explicationes, & Instructiones Pastorales XL. Episcoporum anni 1714. & Episcoporum Centum anni 1720. qui operam dederunt, ne illius Constitutionis inviolabili auctoritate aliqui scholasticorum abuterentur, quod nihilo secius facere audent, ad aliorum Catholicorum sententias, tanquam Baji, Jansenii, & Quesnellii proscripta dogmata traducendas, spretisque ipsius San. mem. Pontificis Clementis XI. iussionibus, tanquam haereseos portenta insectandas. Narrant ulterius sacram Facultatem Parisiensem, necnon Remensem, & Nannetensem anno 1715. acta praecedentis acceptationis cassasse & retractasse, utpote irrita & nulla, & praemissa animo prorsus contrario. Theologis Molinisticae scholae, Constitutionem ad scita sua corroboranda trahentibus: Episcopum Sanitii, appellantium unum, in Synodo Ebrodani suspensum, atque Episcopali jurisdictione & omni sacerdotali honore exspoliatum, non solum natum fuisse defensores strenuissimos quinquaginta Parisienses jureconsultos, verum etiam ad Regium Thronum Cardinalem de Noailles una cum duodecim aliis Episcopis ejus causam egisse: plurimos, & quidem primi subsellii, Theologos, virosque clarissimos, quorum amplissimum Catalogum referunt, exilium potius, carceres, Ecclesiasticorum beneficiorum, omniumque temporalium bonorum passos fuisse jacturam, atque gravissimas subiisse arumnas, quam Constitutionem ut *regulam Fidei* susciperent; postremo (neque enim Iliadem repeto totam) asserunt ipsum Christianissimum Regem, dum solemniter actu (1) indixit exhibendam Constitutioni

(1) Habito anno 1756. die 13. Dec. Extat Epistola Augustissimae Imperatricis Reginae ad Ma-

tutioni reverentiam, simul declarasse non habere illam *Regule Fidei* proprietates & characteres; in Sabaudia autem, in Venetorum Republica, in Belgio, in Germania, non alia ratione Constitutionem ipsam, de qua loquimur, fuisse adprobatam, quam *religioso*, ut vocant, *silentio*: ad quod comprobandum producant ulterius tria senatus Sabaudiae edicta, unum anni 1714. & duo anni 1719. necnon Epistolam Serenissimi Principis Caroli a Lotharingia, datam anno 1755. vii. Kal. Septembris, annuente Augustissima ac Potentissima Hungarorum Regina, & Imperatrice Maria-Theresa, ad Gubernatorem inferioris Germaniae. Quæ num vera sint, & num evincant Constitutionem *Unigenitus* non esse ubique receptam, saltem tamquam *Regulam Fidei*, tu, vir doctissime, qui in pervolutandis Historiarum voluminibus, & Theologorum lucubrationibus, assidue versaris, poteris me quoque tacente deprehendere.

„ Quidquid de universali *Acceptatione* asserendum existimes; non esse Constitutionem *Regulam Fidei*, quidam ex ipso Acceptantium numero (2) conati sunt demonstrare, primo, quia objectum fidei, vel hæresis, debet esse præcisum, & expresse ac determinate declaratum, ut tale: qualificatio autem propositionum *hæreticarum*, quæ in Constitutione prope finem legitur, nulli articulo expresse ac determinate applicatur. Deinde quia aliquam proferens propositionem in sensu auctoris *hæreticam*, si illam exponat sensu Catholico, *hæreticus* nullatenus est appellandus: idque admittuntur evincere exemplo Didymi, qui in bonam partem accipiens damnatas Origenis de Verbo Dei positiones, dicitur a Beato Hieronymo (3) *in Fide Trinitatis Catholicus*: exemplo eorum, qui tria *Capitula* Nestorianam continentia hæresim propugnauerunt, sed Catholicorum sensu illa exponentes; ac præsertim Facundi, qui pro ipsorum Capitulorum defensione scripsit

prægrande spissumque volumen; atque Theodreti, cujus anathematismos a V. Generali Synodo reprobatos, ab omni hæresis suspitione vindicarunt Petavius & Sirmondus, sapientissimi duo Societatis Jesu presbyteri: exemplo Joannis Maxentii, aliorumque monachorum Scytharum, qui magna alacritate certarunt pro illa propositione, *Unus de Trinitate passus est*, licet a Legatis Dioscori, atque ab Hormisda Papa tanquam Eutychiana fuerit proscripta; exemplo demum plurium aliarum propositionum, quas alii catholico sensu propugnauerunt, alii ex opposito in sensu pravo & hæretico damnaverunt: quarum propositiones nonnullas paullo supra commemoravi.

„ Credo te dicturum, Constitutionem *Unigenitus* appellari *Regulam Fidei* in Concilio Romano, celebrato sub fel. record. Benedicto Papa XIII. in quo Concilio Tit. i. cap. 2. leguntur hæc verba: „ Ut Constitutio a san. mem. Clemente XI. edita, incipit *Unigenitus*, quamque, nostræ uti ejusdem fidei regulam, agnoscimus, ab omnibus cujuscunque conditionis & gradus, omnimoda ac debita obedientia & executione observetur. At me referre pudet, Vir ornatissime, quod nonnulli tradunt, ab Episcopo Abellinensi tunc ejusdem Romani Concilii a secretis, postea Vaticana purpura decorato, consiliis initis, & deliberatione facta in Quirinalibus quorundam Religiosorum virorum ædibus, ea verba, *Quamque, nostræ uti ejusdem fidei regulam, agnoscimus*, addita fuisse actis synodalibus; quod sane non scriptoris dumtaxat exteri, ut Eusebius Philalethes (4), litteris consignarunt, sed insuper nos aliquibus Theologis, qui eidem Concilio interfuerunt, & etiamnum vitam agunt, non absque admiratione, animique dolore audivimus. Quod certo certius si verum esset, oporteret universos Christifideles operam navantes Theologiæ reddi de interpolato autographo certiores, ac tantam

Maximilianum Vandernoot Episcopum Gandavensem datam anno 1750. die 16. Martii, ex qua constat serenissimum Principem Carolum anno 1755. Augustæ Dominæ mentem significasse occasione turbarum quas excitaverant Theses quædam Turnaci ad disputandum propositæ. *Reflex. sur le refus*, &c. pag. 141.

(1) Vide librum, *Memoire sur le refus des sacremens*, cujus auctor est Abbas Guerat unus Acceptantium, & doctor Sorbonicus.

(2) Lib. 6. 2. Apolog. adv. Rufinum.

(4) *Vingt-unième Lettre a M. Morenas*, pag. 541.

in posterum severioribus legibus compescere temeritatem; ne hinc ansam arriperent Novatores, qui Sanctorum quoque Conciliorum spernunt statuta, asserendi, non tantum per Orientem Græcorumque provincias, sed & Romæ, atque coram Pontifice Maximo inviolabilia Sanctorum Synodorum decreta temerario ausu corrumpi, idque ipsos Pontifices vel ignorare, vel silentio & simulatione permittere.

„Tantum ergo facinus, fama quamvis vociferante, perpetratum non credam: cumque supra dixerim, tunc definitionem Ecclesiæ esse *Regulam fidei*, quando declarat propositionem aliquam esse hæreticam, & oppositam verbo Dei scripto, vel Tradito: ultro libenterque fatebor, talem *fidei Regulam* esse Constitutionem *Unigenitus* respectu aliquarum propositionum, quas reipsa hæreticas esse, & verbo Dei contrarias, vel ex ipsarum propositionem complexu, vel ex aliis Ecclesiasticis definitionibus liquido apparet. Hujusmodi mihi videntur propositio 28. *Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio.* 45. *Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat;* & 59. *Oratio impiorum est novum peccatum, & quod Deus illis concedit, est novum in eos iudicium.* Ex Scripturis enim sanctis, & ex Tridentini Concilii sessione 6. didicimus impios excitatos divina gratia & adjutos sese ad justitiam disponere, dum utiliter concutiuntur divinæ justitiæ timore, dum in spem eriguntur, dum diligere incipiunt, ideoque illorum fides, oratio, timor, spes, dilectio, quæ non habentur sine gratiæ adjutorio, & sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, præcedunt remissionem peccatorum; neque nova peccata sunt, neque actiones a regnante cupiditate corruptæ. Comparete itaque ad prædictas propositiones, & si quæ sunt hujus generis aliæ in sensu planissimo & obvio, atque alias ab Ecclesia damnatas sub anathemate, Constitutionem *Unigenitus* esse regulam fidei nemo Catholicorum diffitebitur. At regulam esse *Fidei* in sensu alio, quem iisdem propositionibus subesse ajunt, & S. Mater Ecclesia nondum declaravit, arbitror id ab omnibus cordatis viris minime assertum iri.

„Quædam præterea in Constitutione U-

nigenitus occurrunt propositiones, quæ possunt Catholico sensu explicari. Non enim Beatissimus Pontifex Clemens XI. damnans propositionem Quesnelli 13. *Quando Deus vult animam salvam facere, & eam tangit interiori gratiæ suæ manu, nulla voluntas humana ei resistit*, damnavit Augustinum scribentem de Corrept. & Grat. cap. 14. *Cui volenti, saluum facere, nullum hominis resistit arbitrium*: nec in Quesnelli propositione 61. *Timor nonnisi manum cohibet, cor autem tandiu peccato addicitur, quandiu ab amore justitiæ non ducitur*, damnatus est idem Augustinus, qui in Ps. 77. ait: *Ex corde nullo modo fieri potest, quod formidine fit pænæ, & non delectatione iustitiæ*, & sermone 15. de Verbis Apost. nunc 169. *Qui timore pænæ non concupiscit, puto quia concupiscit*. Propositio item Quesnelli 34. *Gratia Adami non producebat nisi merita humana*, dici nequit reprobata in sensu Augustini, qui libro de Præd. SS. cap. 15. inquit, *Humana hic merita continescant, quæ perierunt in Adam*. Tandem (neque enim per singulas vagabor) propositio Quesnelliana 44. & 46. quæ basis & fundamentum dicuntur novæ hæreseos, *Non sunt nisi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes nostræ nascuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur: & amor, quo nos ipsos & mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est non refert, & propter hoc ipsum fit malus; & Cupiditas, & Caritas usum sensuum bonum, vel malum faciunt*: hæc, inquam, propositiones duæ nequaquam proscriptæ fuerunt juxta sensum prælaudati Augustini, cujus lib. 9. de Trinit. cap. 8. hæc sunt verba: *Nemo volens aliquid facit, quod non in corde suo prius dixerit. Quod verbum amore concipitur, sive creaturæ sive Creatoris, idest, aut naturæ mutabilis, aut immutabilis veritatis. Ergo aut cupiditate, aut caritate; non quod non sit amanda creatura: sed si ad Creatorem refertur ille amor, non jam cupiditas, sed caritas erit. Tunc enim est cupiditas, cum propter se amatur creatura, tunc non utentem adjuvat, sed corrumpit fruentem*. Respectu itaque hujusmodi propositionum, quas certum est Ecclesiam non damnavisse in sensu Augustini, quomodo constitutio *Unigenitus* appellari potest *Regula fidei*, nisi prius accedat Sedis Apostolicæ de-

cla-

claratio, per quam nobis dilucide evidenterque innotescat quo sensu sint hæreticæ, quo sensu Catholicæ?

„ Denique nemo ignorat non eodem modo damnatas Quesnelli propositiones a Theologis explicari. Etenim Augustiniani, quorum libros Romani Censores adprobarunt, non rejicientes Centum Galliæ Episcoporum Expositiones, ita Constitutioni subscribunt, ut censeant opera deliberata referenda esse in Deum, rejiciant jactatum ab impugnantibus gratiæ per se efficacis æquilibrium, aliquando subtrahi asserant quibusdam excæcatis peccatoribus, & quibusdam infidelibus aut justo Dei judicio sufficientis gratiæ adiutorium, constituent efficacitatem gratiæ in sanctæ dilectionis inspiratione, exigant ad consequendam remissionem peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ amorem inchoatum, quo Deus diligatur propter se, aliæque doctrinæ capita defendant, quæ existimant Constitutioni *Unigenitus* nullatenus adversari. Contra Medistæ vociferantur prædictas Augustinenſium doctrinas esse Constitutioni contrarias, suæ autem Scholæ placita ipsa Constitutione invictissime confirmari. Idem Gallicani Episcopi, qui acceptarunt Constitutionem, inter se pugnant. Jampridem Archiepiscopi duo, Finniensis & Senonensis, Augustinianos Italos accusarunt tanquam Jansenianis per omnia consentientes; at Archiepiscopus Turonensis de Resignac, & Episcopus Lutevensis, alique Antistites, & Theologi præclarissimi ab Augustinenſium illorum sententia nec latum unguem discessere. Episcopi item illi, qui in controversia de non impendenda absolutione, & deneganda refractariis Eucharistia, prudentissime postularunt Apostolicæ Sedis rescriptum, Epistola ad SS. e Cleri Gallicani comitiis, die 31. Octobr. 1755. circa sensum damnatarum propositionum convenire non possunt, affirmantibus aliis cum Archiepiscopo Cameracensi omni proculdubio in Constitutione damnatam fuisse illorum sententiam, qui docent actiones humanas esse in Deum referendas, aliis cum Episcopo Carcassonenſi asserentibus eandem sententiam ab omni censura esse immunem, ut anno 1720. centum Episcopi pariter decla-

raverant (1). Quid plura? Ipse Beatissimus Papa Clemens XI. anno 1718. in Litteris Apostolicis, quæ incipiunt, *Pastoralis officii*, declaravit neminem ignorare debere, *sententias illas & doctrinas, quæ palam & libere in Catholicis Scholis, etiam post editam memoratam Constitutionem Unigenitus, docentur atque defenduntur, minime fuisse proscriptas.* Et nihilominus sunt inter Constitutionis Propugnatores, qui sententias quasdam & doctrinas hujus generis, quæ nimirum in Scholis Catholicis palam & libere docentur & defenduntur, sprete illa Clementis XI. declaratione, audent tanquam proscriptas traducere, atque infirmare. Ad has ergo sententias dijudicandas Constitutionem *Unigenitus* esse *Regulam fidei*, crediderim neminem unum dicturum fore.

„ Habes, Vir præclare, ex hac, longiori forsitan, quam optaveras, disquisitione Bullam *Unigenitus*, tametsi dicatur *regula fidei* in ordine ad propositiones acceptas in sensu, quem constat ex judicio, & definitione S. Matris Ecclesiæ esse sensum hæreticum, *talem non esse regulam*, attenta diversitate sensus quam patiuntur, ac multominus relate ad oppositas Episcoporum *Acceptantium* opiniones: nullo autem modo comparate ad sententias ac doctrinas, quæ palam & libere propugnantur in Scholis Catholicis, & a nonnullis oppositum sentientibus temere dicuntur proscriptæ. Modo ad *Dubia* Anonymi discutienda stylum converto.

„ Primum, quod proponitur dubium, hisce verbis concipitur: *Utrum liceat dictis Alumnis (Collegii Urbani de Propaganda Fide) cum versantur inter hæreticos & infideles, Articulos Fidei a Romana Ecclesia declaratos oculare, pro bono pacis, & ne hæretici scandalo afficiantur?*

„ Nullius omnino ponderis est dubium istud primum, atque nimium insulse illius solutio petitur ab Amplissimis S. R. E. Cardinalibus, & a Theologis præstantissimis, qui Præneste methodum studiorum in prælaudato Collegio servandam statuerunt; cum eadem methodus non debeat a doctrina SS. Augustini & Thomæ Aquinatis abscedere. Etenim hi duo, Ecclesiæ Catholicæ splendidi-

(1) Vide opusculum inscriptum, *Lettre d'un Theologien aux Evêques, qui ont écrit au Roi pour se plaindre de l'Arrêt du Parlement &c.*

didissima lumina, *primum* docent fas non esse, praesertim in causa religionis & fidei, uti simulatione: & Augustini apertissima doctrina est in Epistola 82. ad Hieronymum, & 180. ad Oceanum; eademque est S. Thomae sententia 2. 2. q. 111. art. 1. atque ratio utriusque est, *quia simulatio opponitur veritati*. Docent *secundo*, nunquam licitum esse negare fidem: idque Augustinus tradit tractatu 66. & 113. in Joannem, ac Thomas 2. 2. q. 3. art. 1. & ratio utriusque est, quoniam fides a nobis officium exigit & cordis & linguae, scribente Apostolo ad Rom. 10. 10. *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*: & dicente Domino Matth. 10. 33. *Qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui in caelis est*. Tercio docent, post Evangelii promulgationem requiri ad salutem fidem *explicitam* Sanctissimae Trinitatis, & Dominicæ incarnationis, eorumque dogmatum fidei, quæ ad evitandas grassantes hæreses ab Ecclesia inculcantur, atque notitiam eorum, quæ scitu necessaria sunt ad Christianam vitam instituendam: quod Augustinus Epistola 157. & ubicunque Cathecumenos instruit, S. Thomas 2. 2. q. 2. art. 5. explicarunt, ea in nixi ratione, quod nemo potest salvus fieri, nisi qui crediderit Evangelio, baptizatus fuerit, & mandata servaverit.

„Hæc cum ita sint; Alumni Collegii Urbani, Augustini ac Thomae doctrinis imbuti, quomodo poterunt prædicta difficultate percelli? Certissime scient, indecorum turpissimumque esse de Evangelio erubescere: articulos fidei oculere aut denegare, ubi de illis interrogentur a legitima Potestate; damnatum ab Innocentio XI. errorem (1) sectari: cum manifestis hæreticis, quos norunt ab Ecclesia præcisos, custodire Communionem atque unitatem. Haud ignorabunt interdici sibi inter Sinenses & Malabaricos, posteaquam Roma discesserint, commorantibus, Confucio exhibere latriæ cultum, mactare hostias, offerre libamina: inter paganos profana numina colere, & genua flectere simulacris: Alcoranum inter Saracenos profiteri, veneratione prosequi Pseudopro-

phetam, Deum hominem affixum cruci abnegare: inter Græcos schismaticos primatum Romanæ Ecclesiæ, & Florentini Concilii definitiones parvipendere: ubicunque vigent hæreses, nefaria dogmata revereri. Haud ignorabunt, scientiam in dispensatore mysteriorum Dei, & Evangelii præcone, exigere plenior (2), *ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere*; at in Christo parvulis *lac potum* dandum esse *non escam*, neque plebis fidem labefieri, neque periclitari salutem, etiam si nesciat quid in Belgio, aut in Gallia Bajus, Jansenius, & Quesnellus dogmatizaverint. Ne agatur, quæso, insulsiſſimus Dubiorum objectator tanta animi anxietate. Alumni, qui in Urbe Roma instruuntur, hæc aliaque scitu necessaria a sapientissimis Inſtitutoribus edocebantur.

Sed rogo te, Vir spectatissime, cur mentem Anonymi subiit proposita dubitatio? Attende arrogantiam, impudentiam, temeritatem. Quoniam, inquit, *in littera Encyclica præterito anno a Benedicto XIV. ad Clerum Gallicanum directa, Ex omnibus Christiani orbis, &c. Dat. Romæ apud S. Mariam Majorem, die 16. Octobris 1656. Bulla Unigenitus ab Ecclesia Universali tanquam Fidei regula accepta, & a Sede Apostolica ita pariter declarata prædicatur solum tanquam lex Ecclesiæ conducibilis, mutationibus obnoxia, quæ tamen obsequium & reverentiam mereatur: & cane pejus & angue abſtinetur a confitenda Fidei regula, quam Clemens XI. non sine Jansenistarum indignatione in Bulla Unigenitus contineri inquit, & universam Ecclesiam docendo prædicavit in Bulla incipiente Pastoralis edita anno 1718. Atque id contrarium esse dicit præmissæ doctrinæ S. Thomæ, dictoque Innocentii I. Veritas cum non defensatur, opprimitur*; quum sint, qui negant silentium in Dubio expressum licitum esse ob divinum præceptum adigens Fidei præcones ad fidem confitendam, sive a Potestate publica, sive a privata persona interrogentur, *si in utroque casu subtraheretur honor debitus Deo, & utilitas proximis impendenda*. Hæc Anonymus.

„At

(1) Damnata propositio 18. Si a Potestate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Deo & fidei gloriosum, consulo; ut peccaminosum per se non damno.

(2) Epist. ad Titum 1. 9. & 1. ad Corinth. 3. 2.

„ At nihil in Summum Pontificem Benedictum, cuius singularem sapientiam, eruditionem incomparabilem, custodiam sacrorum canonum accuratissimam, Ecclesiasticæ disciplinæ irreprehensibilem æquitatem, innumera demonstrant litterarum librorumque ipsius, & rerum ab eo gestarum monumenta, cuius insuper tranquillitatis & pacis flagrantissimam sollicitudinem studiumque maximum hæc quoque Epistola Encyclica summopere commendat, comprobaturque locupletissime: nihil, inquam, proferri poterat iniquum magis, magisque contumeliosum.

„ Primo splendidissimum impudentissimumque mendacium est, prædicari in eadem Encyclica Constitutionem *Unigenitus* solummodo *tanquam legem Ecclesiæ conducibilem, & mutationibus obnoxiam, quæ tamen mereatur obsequium & reverentiam*. De ipsa enim Constitutione ad hunc modum loquitur Pontifex Beatissimus. *Tanta est præfecto in Ecclesia Dei auctoritas Apostolicæ Constitutionis, quæ incipit Unigenitus, eademque sibi tam sinceram venerationem & obedientiam ubique vindicat, ut nemo fidelium possit absque salutis æternæ discrimine a debita erga ipsam subjectione sese subducere, aut eidem ullo modo refragari*. Videtur ne tibi, prædicari duntaxat *tanquam legem conducibilem, & mutationi obnoxiam, illam, cui nullo modo fas est refragari, illam, quæ ubique venerationem & obedientiam sibi vindicat, illam, quam nemo transgredi potest absque salutis æternæ discrimine?*

„ Deinde qua fronte affirmare potuit sceleratissimus homo, Sanctissimum doctissimumque Pontificem abstulisse ut patrocinaretur hæreticis a declaranda Constitutione *Regula Fidei*, & quod omnem superat procacitatem, abstulisse *cane pejus & angue*, dum alloquens Benedictus Episcopos Galliarum laudat illorum *firmitatem atque constantiam, celebrat perfectam consensionem in custodiendo veræ sanæque doctrinæ deposito*, testatur nullam inter ipsos dissensionem *vigere quoad canonicas regulas & principia*? Quæ eleganter ornateque scribit, quamquam sapientissimum vigilantissimumque Pontificem minime lateat, complures reperiri inter laudatos Galliarum Antistites, qui Constitutionem *Unigenitus* esse *Regulam Fidei* aliquando asseveranter tradiderunt, atque propugnarent.

„ Præterea, ut diximus supra, ipsam

Constitutionem esse *Regulam fidei* non adeo certum est, ut Scriptor ille supponit; & licet Regula sit fidei in quantum proscribit aliquas propositiones hæreticas, non hinc sequitur in fide naufragari & hæreticos illos esse, qui easdem propositiones sensu Catholico exponunt, neque aliter Constitutioni refragantur, nisi in quantum ingens Molinistarum numerus vociferari non cessat, per eandem Constitutionem aliarum Scholarum doctrinas & sententias fuisse proscriptas. Atque id non esse manifestam hæresis notam demonstrare videntur exempla superiorum producta illorum, qui in bonum sensum traxerunt sententias quasdam Origenis ab universo orbe damnatas, & qui subscribere diu detrectarunt anathematismis S. Cyrilli, atque condemnationi Trium Capitulorum: ne commemorem Polycratem Ephesinum ceterosque Episcopos Asiæ, aut viros Sanctitate & Sapientia clarissimos, Firmilianum Cappadocem, Cyprianum Carthaginensem, in sua cum decretis Romanorum Pontificum dissensione, nunquam a centro unitatis vel a regulis fidei disjunctos, nunquam violata caritate segregatos a Catholice Ecclesiæ communione.

„ Insuper Gallicani Episcopi non exquisierunt Benedicti XIV. iudicium circa eam quæstionem, *An Constitutio Unigenitus sit regula Fidei*; sed circa alteram, *Utrum refractariis Sanctissimum Corporis Christi Viaticum expetentibus denegari debeat?* Quid ergo anonymus garrit, quid insanit? Prudentissimus Pontifex quæstionem, quam ab illo solvendam Episcopi petebant, & sciscitabantur, certissima firmissimæque responsione curavit explanare ac dirimere; alteram prætermisit, de qua nemo requirebat Apostolicæ Sedis iudicium, & quam forte sagacissimus Ecclesiæ Pastor non admodum opportunam existimabat ad componenda, absque ulla explicatione proscriptarum propositionum, exorta circa istarum sensum dissidia, propterea quod non omnes, qui obtemperant Constitutioni, hanc esse *regulam fidei* fateantur, neque idcirco purent fidem suam possumdari aut violari.

„ Porro quæstionem illam, de qua fuerat interrogatus, non poterat uberius Pontifex Sapientissimus definire, quam respondendo Sanctissimum Corporis Christi Viaticum denegandum esse expetentibus, *Quoties Constitutioni publice & notorie refractarii sunt,*

sunt, simulque explicando quinam sint, publici atque notorii refractarii, in casu de quo agitur. Vide, dum vacat, canonem *Pro dilectione*, de Consecrat. dist. 2. cap. *Si Sacerdos*, De officio Jud. ordinarii, Institutiones Juris Canonici additas Decretalibus lib. 2. tit. 6. §. 5. S. Thomam q. 80. Supplem. art. 7. Suarezium de Censuris disput. 7. ubi pertractat de Canone 47. Concilii IV. Lateranensis, ceterosque, quos tibi adire placuerit, Theologos, plenissimo assensu quod in Encyclica sua docet Benedictus XIV tradentes, eademque ratione explicantes. Et quoniam agitur de subortis in Gallia dissidiis, tuque scientiis reliquis adjungere studuisti juris utriusque peritiam, atque S. P. Augustini doctrinæ videris esse addictissimus; perlege, si lubet, Rituale Ecclesiæ Parisiensis Tit. de *Eucharistie Sacramento*, ac præsertim, De *Communione Infirmorum*, atque Novellam Imperatoris Justiniani Constitutionem 123. cap. 11. quod incipit, *Omni-bus autem Episcopis & presbyteris*, nec per-volutare dedigneris tertium Augustini librum contra Epistolam Parmeniani; ex quo tertio libro deprompti fuere Canones *Cum quisque*, &, *Non potest*, 23. quæst. 4. num. 19. & 32. Facillime ex his percipies quam librate, quam provide, quam sancte Pontifex Opti-mus Maximus ediderit Encyclicam, de qua pertractatur.

„ Ceterum non moror, quæ de . Tho-mæ doctrina, & de Innocentii Primi dicto addidit imprudens Anonymus; cum ex di-ctis evidentissimum sit, doctrinam Doctoris Angelici de confitenda fide, & Innocentii dictum de veritate defensanda proferri ab Anonymo ad insultandum, & obloquen-dum Summo Pontifici Benedicto; neque necessum est te commonescere, canonem *Error*, dist. 83. quo in canone continentur ea verba, *Veritas cum non defensatur, op-primitur*, Innocentio attributum a Gratia-no, carptim desumptum esse ex Epistola 1. Celestini ad Episcopos Galliarum: quamobrem his omissis, ad alterum dubium dispungen-dum accedo.

„ Secundum illud dubium est hujusmodi: *Utrum fidei præconibus ad evitandam sive hæreticorum, sive infidelium perturbationem liceat uti æconomia reticendo & occultando formulas ab Ecclesia in explicatione myste-riorum Fidei usurpatas?*

„ Nescio prorsus, cur angatur Anonymus

istiusmodi dubitatione, cum apertissimum sit, omniumque Theologorum consensu fir-matum, id fidei præconibus non licere. Quoniam, ait, Amplissimi S. R. E. Car-dinales præterito anno 1756. hanc æcono-miam approbarunt in littera Encyclica, in qua bene mereri potius de Jansenistis studue-runt, quam fidem explicatam in Bulla U-nigenitus prædicare. Addit Ecclesiam Dei semper ab hujusmodi æconomia abhorruisse, ut factum scimus in causa Honorii I. in causa Liberii, Henotici Zenonis, Typi Constantis: hanc vero æconomiam non sa-tis fuisse perpensam in littera Encyclica, quæ cum fuerit directæ ad convincendos Jan-senistarum errores, præferre debuit explica-tam Fidei confessionem.

„ Refutatur verbo uno hæc dictæria, si dixeris Bullam *Unigenitus* non esse *Regulam Fidei*, aut saltem non esse *Fidei confes-sionem explicatam*; quum nondum Apostolica sedes damnatarum propositionum tradiderit explicationem, tametsi a pluribus expeti-tam, rata hoc unum sufficere, si unum-quemque admoneret, non comprehendi in-ter damnatos errores sententias illas, quæ palam & libere, etiam post editam *Con-stitutionem*, in scholis Catholicis defendun-tur. Immo te non latere arbitror, additos Molinistarum partibus semper Explicationem illam odisse, ut licentius jactarent suas *Con-stitutione* definiri doctrinas, & reprobari alienas. Istud ergo cum aliis dubiis evane-scit, si reponas, aut *Constitutionem* non esse *Formulam Fidei*, aut saltem non esse *Formulam Fidei explicatam*.

„ Verum percontator calumnias calumniis accumulatur. Etenim Purpurati Patres, quo-rum exquisivisse consilia, & sententias scri-pto exaratas ponderasse testatur Pontifex Beatissimus, non id muneris sibi commissum noverunt, ut proponerent doctissimis Gallia-rum Præsulibus explicatam fidei confes-sionem, vel refellerent errores Jansenistarum, quum fides jam explicata sit, neque Episco-porum illorum, quibus Encyclica directæ est, de fide aliquis hæsitet; erroresque Jan-seniani sint ab Ecclesia damnati, & quidem propriis affixis cuilibet quinque propositio-num censuris: sed explicarunt hoc unum, quod quærebatur, quando nempe refractariis denegandum sit sacratissimum Corporis Chri-sti viaticum, unanimiter asserentes tunc denegandum esse, quando sunt refractarii

iii, atque tales censendos esse, si id constet per sententiam a Judice competente prolata, aut per contumaciæ suæ confessionem, aut per antea actæ vitæ ipso facto perseverantem adversus Constitutionem irreverentiam, ita, ut nondum cessaverit publicum scandalum inde exortum. Sola Encyclicæ lectione id elucescit.

„ Ad hæc, quoniam Anonymus commemoravit Jansenistarum errores, annon Innocentius XII. decreto emanato die 6. Januarii anno 1694. præcepit, *Ne quis traducatur invidioso nomine Jansenismi, nisi prius legitime constiterit aliquam ex quinque propositionibus docuisse & tenuisse?* Si iniquum est traducere aliquem Jansenismi nomine, nisi legitime constet tenere illum & docere propositionem aliquam Jansenii: quanto magis iniquum foret privare sanctissimo corporis Christi Viatico fideles illos, qui Jansenianæ hæresis sola suspitione laborent, illorum autem hæresis neque sententia Judicis competentis, neque præsentis contumacia, neque antea actæ vitæ moraliter perseverante argumento pateat?

„ Rursus producta ab adversario ex Ecclesiasticis historiis exempla regulas in Encyclicæ præscriptas mirum in modum confirmant. Sexta enim Synodus (de cujus sententia dicam postea) dixit actione 13. anathema Honorio, perlecta hujus epistola ad Sergium, in qua Patribus illius Synodi videbatur doceri Monothelitarum nefarium dogma. Liberius item Romanus Pontifex non audiit tanquam Arianus, nisi posteaquam Formulæ Arianorum subscripsit, ipso recepta communione. Henoticum Zenonis, idest, decretum illud *Conciliatorium*, sive, *Unitivum*, quod reprobavit Felix III. promulgatum fuerat anno 382. eo fine, ut Catholici communicarent Eutychianis: atque Typum Constantis cum Ecthesi Heraclii proscripsit S. Martinus I. una cum Theodoro, Cyro, Pyrrho, Sergio, ceterisque Monothelitis, ubi evidentissime compertum fuit instaurari adminiculis illis damnatam hæresim Eutychetis, & fidem sacrosancti Concilii Chalcedonensis labelactari. Vides quam caute, quam prudenter in proferendo judicio sit procedendum. Ex episto-

Bert. Theol. Tom. X.

lis perlectis & revocatis ad examen, ex publica Formulæ subscriptione, ex promulgatione decretorum, scriptorumque editorum ad instaurationem damnatæ hæresis, atque ad subversionem fidelium, memorata ab Anonymo judicia fuere prolata. Recte itaque sapienterque Sanctissimus Pontifex Benedictus, & S. R. E. Cardinales amplissimi declararunt, ad expellendum aliquem extra Ecclesiam & communione privandum non sufficere vel vulgi rumorem, vel adversariorum delationes, vel levem aliquam suspicionem, sed ampliora, & saltem moraliter certa indicia necessario requiri.

„ Aliquid in allatis exemplis ulterius est advertendum. Quod enim pertinent ad Honorium perplexa quæstio est de illius damnatione facta a PP. sextæ Synodi: atque imprudenter hanc Anonymus profert, pugnatque contra seipsum, aut certe ludum ludit, quum inde conentur aliqui evincere Judicium Ecclesiæ in factis dogmaticis non esse prorsus irreformabile, eo quod Synodus Oecumenica erraverit damnando Honorium, *eius epistolis non intellectis* (1). Sed missa ea quæstione: ipso Honorii facto saluberrimæ Pontificis Benedicti regulæ in Encyclicæ ad Episcopos Galliarum præscriptæ mirum in modum corroborantur. Quod enim scripsit ad Sergium Honorius, *Unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi*, etiam asserebant Monothelitæ, sed hi sensu Eutychiano *unam adstruentes in Verbo incarnato naturam*: Honorius sensu Catholico docens utriusque voluntatis Christi, *divinæ scilicet & humanæ concordiam*. Istam ego puto apertissimam causam, cur Synodus sexta dixerit *anathema* Honorio, & tamen Honorius Fidem Catholicam custodierit. Eadem igitur propositio, ut ista, *Una est in Verbo incarnato voluntas*, in sensu unius est hæretica, in sensu alterius est Catholica, quod supra aliis quoque exemplis demonstravimus. Quare dum agitur de crimine hæresis, aut de pœna propter hæresim infligenda, cum hæresis pendeat quoque ab interiori animi sensu, major requiritur notitia reatus, quam in flagitiis exteriori acta patratis. Idcirco Pontifex sapientissimus ita in Encyclicæ loquitur: *Præ oculis habenda*

h est

(1) Vide Ven. Bellarminum lib. 4. de Rom. Pontif. cap. 11. num. 33. ubi laudat etiam Joannem a Turrecremata lib. 2. de Ecclesia cap. 93.

est differentia, quæ intercedit inter notorium illud, quo merum aliquod factum deprehenditur, cujus facti reatus in ipsa sola externa actione consistit, ut est notorietas usurarii, aut concubinari; & aliud notorii generis, quo externa illa facta notari contingit, quorum reatus ab interna etiam animi dispositione plurimum pendet: de quo quidem notorii genere nunc agitur. Alterum enim illud gravibus sane probationibus evinci debet; sed alterum gravioribus certioribusque argumentis probari oportebit.

De lapsu Liberii idem potiori jure asserendum est. Etenim ipse Liberius a plurimis Theologis ab hæresis nota purgatur, quamvis fractus ærumnis exilii subscripserit damnationi S. Athanasii, sibi que exhibitæ formulæ Sirmienſi, quæ saltem interpretative, & quatenus supprimebat vocabulum *ἐκκλησιαστικόν*, erat hæretica, & ab Hilario appellatur *Persidia*, & quamvis communicaverit Eusebianis. Si judicium illorum, qui Liberium Arianis accensent, falsum est ac præposterum; quanta, rogo te, veritatis inquisitio, quanta testium veracitas, quanta rerum gestarum ponderatio necessaria est, ut aliquis hæreticus nominatim vocitetur, ut notorie sit talis, ut in vitæ exitu a Communione arceatur, maxime in hac temporum calamitate, qua tanquam hæreticorum dogmatum assertores infamantur Sanctorum Augustini & Thomæ discipuli?

Evidentiſſime pariter *Encyclia* Benedicti consona est Ecclesiæ definitionibus contra Henoticum Zenonis, & Typum Constantis. Nam Henoticum Acacio Auctore promulgatum a Zenone, callide tam unam, quam duas Christi naturas dici vetans, in causa fuerat ut Catholici in communionem reciperent Eutychianos; ut in urbe Alexandrina Petrus Moggus istorum hæreticorum perditissimus bis Episcopalem Sedem invaderet, dejectis legitimis Pastoribus Timotheo Solophaciolo & Joanne Talaida; ut rejiceretur sacrosancta Synodus Chalcedonensis; ut Petrus Cnaphæus addita Trisagio ea clausula, *Qui passus es pro nobis*, initium daret hæresi Theopaschitarum; ut Acephalorum secta, furculus Eutychianæ, magis Ecclesiam scinderet ac perturbaret; ut a Romana Sede diu Constantinopolitana maneret divulsa: quæ itidem mala longe lateque pestifera contagione propagasse Euthemum Heraclii Typumque Constantis, li-

quet ex ipsa Ecclesiastica historia, quam, ut conviciaretur Pontifici Gloriosissimo, ejusque Consiliariis, versutus Anonymus defloravit. Hæc omnia, quæ apertissima sunt, illam comprobant œconomiam; illam ipsam, quam Benedictus XIV. præscripsit Episcopis Gallicanis, ut adhibeatur severitas disciplinæ, & notorie refractarii priventur Sanctissimo Corporis Christi Viatico. Sed duo quæ remanent dubia, quoniam ex dictis facillime diluuntur, breviter exassemus.

Tertium dubium est: *Utrum liceat Missionariis de Propaganda fide Sacramenta ministrare iis, contra quos gravia & urgentia militant indicia de hæresi?* Quartum ac postremum: *Utrum Sacramenta ministrari debeant a Missionariis, peccatoribus, qui licet non sint notorii peccatores, contra eos tamen gravia militant indicia peccati?*

Miror, cur Anonymus dubia ista proponat, quum tam dilucide ipsa Benedicti Encyclia sint resoluta. Sed prodit non obscure ingenium suum turbulentus criminatorem, dum ad primum horum duorum dubiorum ait, S. R. E. Cardinales concessisse, ut Sacramenta a Missionariis ministrarentur iis, *contra quos gravia & urgentia militant indicia de hæresi*. His enim verbis supponit, quod sæpenumero repetit, *notorie hæreticos esse*, qui Constitutionem non receperunt *tanquam Regulam Fidei*, in horum numero Christianissimum quoque Regem & florentissimi Galliarum regni Antistites Procereſque quamplurimos inexpressibili audacia comprehendens, atque certissimum esse putat omnes propositiones Constitutione damnatas non posse in sensu Catholico sustineri, quique illi reluctanter, quidquid interiori animo sentiant, conculcare & abjicere *Explicatam Fidei Confessionem*: quod non omnes Catholici tam facile fatebuntur.

Deinde Anonymus insigniter splendideque mentitur, scriptitans Cardinales eruditissimos indulgisse, ut, ad consulendum famæ hæreticorum, Sacramenta iis ministrarentur, de quorum hæresi habentur *indicia gravia & urgentia*, quando absque ulla hæsitazione ore summi Pontificis docent publice & notorie refractariis denegandum esse sanctissimum Corporis Christi Viaticum; & gravia insuper, & urgentia illa indicia designant, quibus commaculati labe hæreseos dignoscantur, sententiam scilicet Judicis competentis, inobedientiam & contumaciam

ciam, perseverans anteaactæ vitæ testimonium, aut consimilem aliam moralem certitudinem prædictis æquipollentem. Hæc in Encyclica traduntur & explicantur paragra-
gho, *Publici autem atque notorii, &c.* Qua ergo fronte, qua temeritate potuit omnium mortalium audacissimus, tertio proposito dubio, in hæc verba prorumpere: *Hæc concesserunt amplissimi Cardinales in Litera Encyclica ad consulendum famæ hæreticorum?*

„ Vellem hoc loco seipsum, suamque conscientiam (si conscientiam habet tamen) conviciator interrogaret. An tot diæteriis calumniisque proscindere Encyclicam Pontificis Maximi, *Generali regula innixam*, proponentem Episcopis *judicandi agendique normam Apostolicæ Sedis judicio probatam*, editamque *perlectis & ponderatis sententiis scripto exaratis S. E. Rom. Cardinalium*, imploratoque flagrantissimis votis *divini luminis adjutorio*; proscindere, inquam, hujusmodi Encyclicam sit conciliare Constitutioni *Unigenitus* obedientiam, sit pertrahere refractarios ad unitatem, sit præferre studium pacis & tranquillitatis Ecclesiarum; an sit potius eludendi Apostolicæ Sedis rescripta, Romanorumque Pontificum irridendi decreta, & auctoritatem spernendi, exemplum exitiosissimum, & flagitiosissimum? Quæ utique quæstio videtur mihi majori ponderatione, quam sint dubia ista, a Theologis expendenda.

„ Frustra autem Anonymus eandem Encyclicam contrariam esse autumat praxi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ semper consuevit denegare sacramenta suspectis valde de hæresi, & per talem denegationem hæreticos ipsos detegere, laudans Canonicas leges in cap. *In fidei favorem*, de Hæreticis in 6. & Sanctissimos Pontifices Leonem Magnum & Gelasium, qui *occultos Manichæos de hæresi infami vage suspectos detegendos voluerunt per legem adigentem ad communicandum sub specie quoque vini*. Frustra, aiebam, id Anonymus autumat; quum Ecclesiæ praxim Encyclica servandam præscribat, neque ullatenus consulat illorum famæ, qui sint refractarii publici atque notorii.

„ Ceterum inepte citat Anonymus cap. *In fidei favorem*, de Hæreticis in 6. Ibi

enim de hac quæstione non agitur, sed tantum de illa, An in negotio Inquisitionis hæreticæ pravitate admitti possint in testimonium excommunicati, & participes vel socii criminis, præsertim in defectum aliarum probationum, contra hæreticos, fautores, & receptores, ac defensores eorum: quod ut fiat *in favorem fidei*, minime in Encyclica prohibetur.

„ Neque dissensionibus in Gallia exortis circa deneganda, vel ministranda Sacramenta refractariis Constitutioni *Unigenitus*, quadrat quod Ecclesiastica Historia refert de Manichæis. I. Quia dogmata Manichæorum de duobus coæternis boni & mali Principiis, de repudiando veteri Testamento tanquam edito a principe tenebrarum, de umbratili Christi carne, & specie tenus peracta crucifixione, de mala animæ substantia in peccata ineluctabili necessitate labentis, aliaque id genus absurdissima & horrendissima, omnium consensione fidelium adeo contraria sunt Scripturis Sanctis, Apostolicæ traditioni, fideique universalis Ecclesiæ, ut nullatenus possint salva fide ac religione defendi, neque probabili aliquo sensu emolliri: ideoque illi, qui propositionibus Quæsnellianis catholicum sensum accommodant, non sunt hæreticis Manichæis comparandi.

„ Secundo: neque Leo Magnus, neque Gelasius jussurunt, ut Manichæorum hæresi occulte per Urbem serpente, accedentes ad sacram Synaxim deferrent chartulam a Confessario subscriptam de præmissa sacramentali Confessione, & detestatione hæresis; quam tamen chartulam (nescio qua lege, seu approbata a Patribus nostris consuetudine) quidam Galliarum Episcopi & Parochi exigebant, antequam ægrotis Jansenismi suspitione laborantibus sacratissimum Viaticum administrarent, dissentientibus aliis, ad quos in concordiam revocandos directæ est Beatissimi Patris Encyclica.

„ Tertio: In decreto S. Gelasii contra Manichæos (1) de iis, qui a calice sacri Cruoris in Communionem abstinebant, legitur hæc definitio: *Divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi Sacrilegio non potest provenire*: quæ in sensu Manichæorum superstitiose abstinentium a vino est definitio Catholicæ fidei, & in sensu ejusdem Ecclesiæ

(1) Can. *Comperimus autem*, de Contecrat. dist. 2. num. 12.

præscribentis laicis communionem sub una specie panis nullam Ecclesiasticæ definitionis vim habet. Id pariter asserendum esse videtur de Constitutione aliqua proscribente propositiones, quibus subesse possit tam sensus Catholicus, quam hæreticus.

„ Plura non dicam de postremo dubio, quod ipsamet Encyclica plane solvitur. Iniquissimum quoque, ut vidimus, teterrimumque mendacium est, doceri in eadem Encyclica, Sacramenta illis esse ministranda, *contra quos graves sunt hæresis suspensiones*. Id nequaquam in Encyclica traditur. Inique autem in S. R. E. Cardinales invehitur Anonymus, dum ait abuti illos doctrina S. Thomæ, & redargui unanimi sensu Theologorum, docentium Sacramenta deneganda esse peccatoribus, adversum quos indicia militent gravia & urgentia. At nihil in Encyclica occurrit, quod huic Theologorum communi sensui repugnet. Quid vero, si cum doctissimo Doctore Sorbonico propugnatore Constitutionis reponeretur, sententia Jesuitarum, Vasquesii, Layman, Sanchez, De Rhodes, Escobarii, Tamburini, maxime vero Apologistarum P. Pichon (1), eos, qui Constitutioni refragantur, reos non esse lethalis culpæ, neque communione privandos, eo quod proxima humanarum actionum regula sit conscientia operantis, quam sequentes, etiam si in errore versentur, immunes sunt a peccato? *Comment*, inquit Theologus ille percelebris, *ces Théologiens peuvent-ils donc condamner ceux à qui leur conscience ne permet pas de recevoir la Constitution?* Mea ramentum cum nihil intersit, num hæc de Sanctissimæ Societatis Theologis merito dicantur, vel injuria; affirmabo in Sacramento administratione, non placita Probabilistarum, sed Catholicæ Ecclesiæ regulas præscriptas in Encyclica Benedicti XIV. sedulo, diligenterque servari oportere.

„ Me demum ignorare fateor, cur Anonymus petat dubiorum suorum solutionem ab amplissimis S. R. E. Cardinalibus, atque a Theologis spectatissimis, antequam Alumnis Collegii Urbani methodum stu-

diorum proponant; quasi iisdem Alumnis tradenda sit Theologia docens occulere mysteria fidei, consulere famæ & existimationi hæreticorum, eisque, & aliis improbis, contra illud Domini præceptum (2), *Nolite Sanctum dare canibus*, sacratissimam porrigere Eucharistiam. Spondeo, ac sancte iuro, nunquam alumnos perniciosissimis hisce præceptionibus fore imbuendos. Neque illud percipio, quem in finem producat idem Anonymus verba S. Hieronymi in Epistola ad Rufinum, *Sit inter nos una fides, & illico pax sequetur: omittamus hæreticorum patrociniū, & nulla erit inter nos contentio?* & quem in finem asserat novam methodum Alumnis præscribendam iis displicere, qui cum Vincentio Lirinensi ad novitatem rei putant reclamandum, *creduntque semper retinendam antiquitatem, & explodendam novitatem*. Catholici omnes propositam firmissimamque spernunt, nunquam futurum fore, ut prædicti Alumni doceantur, fidem non esse unam, aut suscipiendum esse patrociniū hæreticorum. *Novitatem quoque explodent, & retinebunt antiquitatem*, juxta Vincentii Commonitorium; si Scholæ SS. Augustini & Thomæ antiquioribus institutis, non junioribus Medistarum erunt addicti: tunc enim, quemadmodum monet Vincentius Lirinensis, *retenta erit antiquitas, explosa novitas; nec dabitur opera* (3), *ut vetustas cesset obruere novitatem, sed potius novitas desinet incessere vetustatem*.

„ Admoneret aliquis hoc in loco Dubiorum artificem, Vincentium, Virum alioqui sanctissimum ac doctissimum, venire apud Scriptores non infimæ notæ in suspensionem Semipelagianismi, quoniam exhortando ut explosa novitate detineatur antiquitas, atque ad id torquendo epistolam S. Cælestini I. contra detractores S. Augustini, visus est hujus de Gratia & de Prædestinatione sententiæ novitatis notam cum Semipelagianis inurere. Cavendum propterea illi est, ne eandem, & graviolem de se ipso ingerat suspensionem, dum amarulento impudentique stilo

(1) *Memoire sur le Refus des Sacrements*, de M. l' Abbé Gueret num. 13. Cit. Vasq. in 1. 2. disput. 223. Layman lib. 1. Tract. 2. cap. 4. Escobar Th. moral. p. 39. Tambur. lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 3. aliosque &c.

(2) Matth. 7. 6.

(3) Pag. 369. edit. Baluzii post *Salvianum*.

nullo obloquitur Apostolicæ Cathedræ moderatori, qui doctrinæ Norisii, aliorumque Augustinensium dignam omnium Catholicorum amantissimo Patre gessit sollicitudinem, & in Apostolicis litteris ad Tolosanum cohibuit obloquentium Thomisticæ Scholæ audaciam: cumque *diis detrabere*, & de Supremo Catholicæ Ecclesiæ Pastore tam impudenter mendaciterque sentire & loqui flagitium maximum nefandumque crimen sit reputandum; vereatur, ne de se militent indicia hæresis graviora, quam sint in Refractariis Constitutioni *Unigenitus*.

„ Colligitur ex dictis, Anonymum calumniis atrocissimis onerasse Sanctissimum Pontificem Benedictum XIV. una cum S. R. E. Cardinalibus Eminentissimis, scriptitando illos tradidisse, quod licitum sit occultare fidem, consulere hæreticorum famæ, ipsorum suscipere patrocinium, eisque cum fidelium scandalo, dum urgentia militent de illorum hæresi indicia, administrare sacratissimum Corporis Christi Viaticum. Insertur pariter eundem Anonymum summa ignorantia, una cum temeritate maxima, laborare, dum ad corroboranda conficta a se dubia urget contra Sanctissimi Patris Encyclicam testimonia quædam Scripturarum Sanctarum, documenta sanctorum Patrum, doctrinam Doctoris Angelici, atque exempla Ecclesiasticæ Historiæ: etsi hæc omnia Encyclicæ, quam impetit, consona omnino sint, neque illi ratione aliqua sint opposita. Cumque in id cuncta Anonymi artificia, cunctique conatus collineent, ut studiorum methodum, ad mentem potissimum SS. Augustini ac Thomæ, præscribendam Alumnis Collegii Urbani de Propaganda fide, traducere studeat tanquam novam, scissurarum altricem, fovendisque Jansenianis erroribus accommodatam; nemo non videt, eundem Anonymum callide fraudulenterque insidias struere, ut inconcussa prædictorum sanctorum dogmata, tanquam damnatis propositionibus affinia, eliminentur, neque ad formandos Alumnos censeantur idonea; sed iis præferantur Probabilistarum commenta, ubique quanto plausu, tanto veritatis detrimento vulgata. Quæ num sint consecraria Scripti illius, quod hæcenus exagitavi, penes te, Vir Optime atque Ornatissime, ceterosque omnes veritatis, nominisque Beatissimi Pontificis Benedicti XIV. cultores, iudicium esto.

„ Absolvi expetitam a te *Dubiorum Refutationem*: utinam votis tuis satisfecerim! Id quidem præstare curavi, quantum parvitas ingenii mei, temporisque a te præscripti patiebatur angustia. Addam modo, quasi Refutationis hujus appendicem, ex pluribus momentis aliqua, propter quæ permulti vehementi desiderio flagrant, ut sedente ad clavum Ecclesiæ Benedicto XIV. tantæ sapientiæ ac prudentiæ Pontifice, exhibeatur Constitutioni *Unigenitus* exactior obedientia, universæ Ecclesiæ affulgeat splendidior lux tranquillitatis ac fidei, & cohibeatur tandem aliquando licentia illorum Scholasticorum, qui cum infirmiorum scandalo, spreto Pontificum Romanorum mandatis, & violata caritate, sese mutuo dictariis atque injuriis proscindunt.

„ Tantum bonum Ecclesiam consecuturam fore confidunt, si declaretur, quomodo saluberrima illa, & omni veneratione & obedientia dignissima Constitutio proscribat centum & unam propositiones; non utique de singulis differendo, quod necessarium non arbitrantur, neque promerentur tot, ac tantæ disputantium cavillationes; sed perpaucis additis præceptionibus; sit in exemplo, quo sensu damnatæ fuerint propositiones agentes de voluntate Dei & de Gratia Reparatoris: quo spectantes ad cupiditatem & ad caritatem: quo enuntiata de lege ac de timore; & quo versantes circa sacrorum librorum lectionem, & Ecclesiæ censuras; quod proculdubio exigui laboris negotium foret, atque facillimum. Inter momenta, quibus prædicta multorum vota innituntur, ea comprehenduntur, quæ modo subjiciam.

„ I. Sunt, qui prælaudatam Constitutionem esse *Regulam fidei*, & *explicatam Confessionem*, contendunt, ut impudentissimus iste Anonymus. Id vero in præsentiarum cum Christianissimo Rege negat major numerus Præsulum Galliæ, & Principes alii discuti nolunt, rati plurimum id conducere tranquillitati cum Christianæ, tum Politicæ reipublicæ. Atque ut de Christianissimo Rege unum dicam, absque injuria maximè turpissimoque mendacio negari non potest in ipso splendere eximiam pietatem ac religionem, cum hereditario erga Apostolicam Sedem obsequio conjunctam: quibus nominibus in Encyclica Pontificis Maximi laudatur. Is enim testatur *semper illius Regii animi sensus eos planeprehendisse*, qui

maxime decent Orthodoxum Principem , & vera in Deum religione , & sincera erga Romanam Sedem pietate præditum . Credendum ne , hunc Regem adeo pium , adeo religiosum , adeo Apostolicæ Sedi devinctum declaratum fuisse Constitutionem non esse *Regulam fidei* ; si talem esse definisset Ecclesia ? aut , si Ecclesiæ definitionibus Rex ipse esset adversus (quod iniquissimum foret suspicari) futurum fuisse a Benedicto XIV. istiusmodi laudibus cumulandum ? Non est ergo , inquiunt , Constitutio *Unigenitus* Regula fidei . Neque arbitrantur ex Romano Concilio sanctæ memoriæ Benedicti XIII. oppositum evidenter evinci ; sive dixeris additamentum illud , *Quamque nostræ uti ejusdem fidei regulam , agnoscimus* , ad marginem fuisse autographo Actorum codici appositum ; sive dixeris insertum exemplaribus Pont. Max. , & S. R. E. Cardinalibus , ad subscribendum exhibitis ; quoniam inde non consequitur additionem fuisse factam Episcoporum consultatione & suffragiis , ideoque pertinere ad Acta Concilii . Immo Episcopi acerrimi Constitutionis Propugnatores , qui in Synodo Ebrunensi sententiam in Saniciensem dixere , hunc expoliatum quolibet munere sacerdotali redigendum esse decreverunt ad communionem laicam , quæ notoriis hæreticis , & denegantibus *Regulam fidei* non debet administrari ; ideoque nec ipsa Ebrunensis Synodus Constitutionem tanquam *Regulam Fidei* agnovit .

„ II. Intentio eorum , qui nollent ab Apostolica Sede sensum declarari proscriptarum propositionum , non alia videtur esse , quam Constitutionis auctoritate abutendi ad insectandam scholam Augustiano-Thomisticam . Nondum enim acquieverunt summorum Pontificum jussionibus decretisque , quibus non semel affirmarunt dogmata SS. Augustini ac Thomæ esse inconcussa , prohibuerunt hæc sugillari invidioso nomine Jansenismi , & declaraverunt proscriptas nunquam fuisse doctrinas illas atque sententias , quæ palam & libere , etiam post editam Constitutionem *Unigenitus* , in Scholis Catholicis defenduntur . Nondum obtemperarunt sanctorum Pontificum , Pauli V. , Clementis XII. & Benedicti XIV. mandato omnes promiscue ob-

stringenti , ne vel scribendo , vel docendo , vel disputando , vel alia qualibet occasione notam , aut censuram ullam Theologicam iisdem Scholis diversa sentientibus , inurere , aut eorum sententias conviciis , & contumeliis incessere audeant . Cessarent autem jurgia quælibet , ac dissidia , si nullam portendere rationem possent ignorandi quid damnatum sit , quid definitum , quid relictum disputantium opinioni .

„ III. Quod aliqui confidentissime affirmant comprobata fuisse Constitutione placita suarum Scholarum , nequit conciliare debitum Apostolicæ Sedi obsequium . Experimento enim didicimus , sedente in Petri Cathedra Benedicto XIII. dum duodecim expenderentur articuli , Thomistarum sententiæ concordēs , illos , qui vehementiori studio Romano Pontifici sese profitebantur addictos , nullum non movisse lapidem , ne iidem articuli approbarentur , ausos Pontificem pacis amantissimum detertere , per litteras significantes futurum fore , ut per talem adprobationem fieret Ecclesia , regnumque florentissimum Galliarum *in combustionem , & in flammam ignis* . Eo quoque processit Episcopus Santonensis , ut memoratos articulos condemnaret , atque ob id non reprehensionem , sed laudem a nonnullis promereretur . Contra non in Gallia tantum , sed & in Italia , famosa P. Allermet propositio , directe opposita doctrinæ S. Thomæ , & judicio doctissimorum virorum derogans divinæ Omnipotentiae , atque blasphemā , patronos adinvenit , ac defensores . Atque ne alia proferantur exempla ; En audacissimus iste homo , qui nulla alia permotus ratione , nisi quia Constitutio *Unigenitus* non prædicatur in Encyclica Sanctissimi Patris nostri Benedicti XIV. *tanquam Regula Fidei* , conscripsit epistolam continentem *assertiones falsas , temerarias , scandalosas , multimode injurias , contumeliosas , impudentes , captiosas , seditiosas , & schismatizantes* , prout omni servata æquitate declaravit idem Pontifex Beatissimus (1) , & prout unusquisque comprehendere potest ex hac nostra Refutatione .

„ IV. Parisiensis Archiepiscopus in sua Pastoralis instructione promulgata anno 1755. die

(1) In damnatione , quæ incipit , *Cum ad nonnullos* . die 5. Sept. 1757.

die 19. Sept. (1) plura incommoda enumerat, quæ ex diverso damnatarum propositionum sensu, ortisque ob hanc causam dissidiis provenerunt; queritur magistratus invadere jura sacerdotum, asserentibus illis suum esse avertere populi commotionem & incentiva tumultuum, atque prospicere publicæ tranquillitati. Episcopus S. Pontii a Instructione sua, sive, ut Gallice vocant, *Mandement*, die 30. Octobris ejusdem anni, conqueritur inimicum hominem superseminasse zizania, undique surgere pseudo-prophetas, neque procul abesse prænuntiatam a Daniele *abominationem desolationis*. Antistes item Augustæ Ausciorum in Epistola nomine 25. Episcoporum ad Benedictum XIV. conscripta ait cecidisse de cælo sidera, quæ terras illuminabant, impletumque illud Joannis vaticinium (2), *Cecidit de cælo stella magna, ardens tanquam facula, & nomen stelle dicitur absynthium*. Nec defuere, qui per Gallias ceterasque provincias dictitaverint, attentatum a perditissimo homine hoc eodem anno 1757. Nonis Januarii sacrilegum horrendissimumque parricidium in sacratissimam Christianissimi Regis Personam, ob *Constitutionem* fuisse nefariis machinationibus excogitatum; quamvis ego indubitanter crediderim insani hominis tribuendum esse furori; Appellantes vero inobedientiæ suæ, quæ nequit excusari, causas prætexere non desistunt; sed procaciores effecti reponunt non se compellendos ad excipiendam Constitutionem sententias proscribentem catholicas: neque sibi credunt satisfieri ab iis, qui reponunt ipsum Clementem XI. in Apostolicis litteris, *Pædoralis Officii*, oppositum declarasse, dum Acceptantes sententias Catholicas etiamnum lacerare non cessaverint. Episcopis quoque sibi excommunicationem minitantibus audacter respondent imputari sibi crimen imaginarium, inflictamque excommunicationem illam ejusdem fore generis, ac eam, qua anno 1096. Wilelmus Archiepiscopus Rothomagensis communione privandos duxit comam, passosque capillos deferentes, productis exemplis aliis consimilibus (3). His

autem, ceterisque incommodis plurimis, quæ silentio prætereo, quis Catholicæ Ecclesiæ filius, quis pacis & veritatis amator non exoptat aliquo opportuno remedio, quale esset expetita declaratio, obviam iri?

„ V. Plures Constitutione confixæ sunt Theses affines, saltem quoad sonum verborum, consimilibus S. P. Augustini enuntiationibus; Augustini vero doctrinam, in iis præsertim quæ pertinent ad Christi gratiam, Romana & Apostolica Ecclesia magno semper habuit in pretio. Ad obstruendum itaque os refractariis, quid contingere posset utilius, quam si ex Petri Cathedra doceremur quænam sit Catholica doctrina Augustini, & quænam proscripta illorum, qui ejusdem Augustini auctoritate abutuntur? Fortassis & illi, qui Augustinianæ Theologiæ dant operam, in quorum numero fatemur nos ipsos comprehendere, in librorum S. Patris lectione decipiuntur, & errant. Ego sane numquam adeo de ingenii mei tarditate atque inopia gloriabor, ut me non errasse superbe arroganterque audeam jactare. Ac nobiscum, nescio quo jure, se Appellantes sentire ajunt, cum in Additionibus ad Ephemerides Ecclesiasticas anni 1750. & 1753. tum in Opusculis aliis (4) a se in lucem editis. Quamobrem nobis in hac mortali vita nihil optabilius, nihil jucundius evenire potest, quam si nos errantes magistra veritatis Ecclesia commonefaciat, atque ita nos errorum nostrorum retractatione universo orbi testatam reddamus, quam ipsi Ecclesiæ profiteamur, obedientiam: aut nobis non errantibus in recipienda & defendenda Constitutione Fideles cuncti eadem fide, eodemque spiritu copulentur.

„ VI. Ut vidimus supra, iidem, qui pro Constitutione pugnant, quorum commendandus est zelus, & laudanda sollicitudo, circa sensum damnatarum propositionum convenire nequaquam possunt. Viennensis & Senonensis Præsum de nostra Augustiniana Schola Judicium non repetam, cum fieri id nequeat absque magna animi mei amaritudine. Nam si quis æquo animo ferat insimulationem hæreseos; hunc ego neque Ca-

(1) *Donné a Conflans.*

(2) *Apocalypsis cap. 8. 11.*

(3) *Lettres sur le Pêché Imaginaire, A Conflans 1756.*

(4) *Les Appellans pleinement justifiés, Lettres sur le péché imag. 1. & 2.*

Catholici nominis veneratorem, neque honestum hominem, sed stipitem appellabo. Neque rursus doctissimi Archiepiscopi Taronensis vita functi mentionem faciam; qui etsi Constitutionem exceperit, pugnans tamen pro Augustiniana doctrina, non potuit undequaque Jansenianæ labis notam vitare. At non abs re erit, ad memoriam revocare disparem Archiepiscopi Cameracensis, & Carcasenensis sententiam: quorum unus proscriptam *Constitutione* ait doctrinam Augustinensium Theologorum, propugnantium deliberatas creaturæ rationalis actiones in Deum esse referendas, ne careant rectitudinis finis: alter id negat; cum tamen uterque sit *Constitutionis* acerrimus propugnator. Sed vide, quam ansam hinc refractarii arripuerint. Immerito, inquiunt Appellantes, redarguimur, propterea quod Catholicis ceteris non consentimus in *Constitutione* ac-

ceptanda; quando ipsi Acceptantes, qui aliis doctrina & dignitate præfulgent, inter se non conveniunt in explicando quid ipsa *Constitutio* reprobet, quid a censura velit immune.

„ Hæc ex pluribus momentis selegi, ut a me quoque intelligeres cur sint hac ætate complures aliquam Bullæ, seu potius sensus proscriptarum in illa propositionum, expectantes declarationem. Ne tamen credas me alio fine hæc addidisse, quam tibi vota aliorum significandi. Haud enim ignorat Beatissimus ac Sapientissimus Pontifex Benedictus quid necessum sit ad rectam fidei confessionem; quid ovibus a se commissis expediat. Illius est nobis credenda & agenda præscribere: nostrum autem præstare illi plenam atque omnimodam obedientiam. Vale. VI. Kalendas Januarias. MDXXLVII.

AD JOANNIS
LAURENTII BERTI

FRATRIS EREMITÆ AUGUSTINIANI

THEOLOGI PRÆCLARISSIMI

LIBRORUM XXXVII.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

ACCURATAM SYNOPSISIM

SUPPLEMENTUM

SIVE

DE LOCIS THEOLOGICIS

LIBRI X.

Compendiaria ac scholastica methodo conscriptæ

AB EJUSDEM AUGUSTISSIMÆ FAMILIÆ

THEOLOGO CELEBERRIMO.

THEOLOGICAL
DEPARTMENT
OF THE
UNIVERSITY OF
CHICAGO
LIBRARY
THEOLOGICAL
DEPARTMENT
OF THE
UNIVERSITY OF
CHICAGO
LIBRARY

DE LOCIS THEOLOGICIS

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

DE LOCIS THEOLOGICIS compendiose pertractantes ab eorum definitione primo exordiendum: eorumque nomine nil aliud venire pronunciamus, quam *fontes quosdam instituendorum argumentorum sacris dogmatibus confirmandis atque tuendis*. Gaspar Juenin in primo suo Inst. Theolog. tomo hosce fontes decem esse pronuntiat; inde novem enumerat, & de novem tantum pertractat. Quare Melchioris Cani Elenchum approbantes locos Theologicos ita dispescimus, ac dicimus duos tantum esse Theologicos fontes, *Auctoritatem* nempe, & *Humanam Rationem*, quorum primus in novem veluti dividitur rivulos.

- Auctoritas*
- (Sacrae Scripturae
 - (Traditionum Christi & Apostolorum
 - (Ecclesiae Catholicae
 - (Romani Pontificis
 - (Conciliorum
 - (SS. Patrum
 - (Scholasticorum
 - (Philosophorum
 - (Historiae Humanae

Primum igitur de auctoritate S. Scripturae, dein de reliquis, distinctis libris & capitibus agemus. Quare sit

CAPUT II.

*De auctoritate S. Scripturae, ac primo
De Scripturarum diversis Canonibus.*

Sacrae Scripturae nomine vetus & novum intelligimus Testamentum, in quo Deus sua hominibus revelavit praecepta: quoniam autem certis quibusdam libris comprehenditur, hinc factum est, ut diversi eorundem texerentur Canones, seu Catalogi. Iuxta quem sensum loquutus est Augustinus lib. 2. contra Crescon. c. 31. *Salubri vigilantia Canon Ecclesiasticus constitutus est, ad quem certi Prophetarum & Apostolorum libri pertineant*. P. Tournemius Mem. Trev. 1727. art. 1.

duplicem statuit sacrorum librorum Canonem, Hebraeorum unum Palaestinorum, Hebraeorum alterum Hellenistarum, seu Alexandrinorum, primum ab Esdra, secundum ab ipsis Hellenistis confectum. Duobus hisce tertium adjungimus & quartum, tertium Ecclesiasticum, quartum Tridentinum appellamus. Ecclesiasticum Canonem conficimus, quia primis Ecclesiae temporibus aliqui ex sacris libris non statim suam apud Ecclesias diversas obtinuerunt auctoritatem, sed temporis progressu Ecclesiarum consensu sunt consecrati. Tridentini vero Canonis nomine certum est, nos intelligere Indicem illum, qui in Tridentina Synodo est consecratus. Haereticorum Canonem hic non curamus; tot sunt enim apud ipsos sacrorum librorum Indices, quot pene Haereticorum sunt sectae. Illud tantum adjungimus ex his sequi, sacros Scripturae libros alios esse Protocanonicos, alios Deuterocanonicos appellari. Libri enim illi, de quorum auctoritate numquam dubitatum est, Protocanonicus dicuntur; illi vero, de quibus aliquando orta est controversia, Deuterocanonicus nominantur, quorum hic duplicem teximus Catalogum.

Libri Protocanonici ex Veteri Testamento.

Quinque libri Moysis, Iosue, Iudicum & Ruth, quatuor libri Regum, Paralipomenon duo, Esdrae duo, Iob, Psalterium, Proverbia, Ecclesiastes, Cantica, Esaias, Jeremias cum Threnis, Ezechiel, Daniel, Prophetarum 12.

Ex novo.

Matthaeus, Marcus, Lucas, Ioannes, Actus Apostolorum, Pauli Epistolae ad Romanos, ad Corinthios 1. & 2. ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses, 1. & 2. ad Timotheum, 1. & 2. ad Titum, ad Philemonem, Petri Epistola 1. Ioannis Epistola 1.

Deuterocanonici ex veteri.

Ester, Tobias, Iudith, Baruch, Ieremiae Epistola, Sapientia, Ecclesiasticus, Oratio Azariae, Hymnus trium puerorum, Susannae

historia, Beli historia, Machabæorum primus & secundus liber.

Ex novo.

Marci caput ultimum, historia de Christi agonia apud Lucam, Ioannis historia de Muliere Adultera, Epistola ad Hebræos, Epistola Iacobi, Epistola Petri 2., Ioannis 2. Ioannis 3. Epistola Iudæ, Apocalypsis.

Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperit, Anathema sit. En Canon Concilii Tridentini. Qui plura desiderat, adeat Sixtum Senensem c. 1. Biblioth. Sanctæ.

C A P U T III.

De Canone, qui dicitur Esdræ.

OMnium pene Teologorum & Interpretum vulgaris est opinio, sacrorum librorum Canonem ab Esdra primo fuisse confectum. Verum licet in hoc omnes pene conveniant, circa modum discrepant tamen, quo Esdras potuerit Canonem istum conficere. Unde tres diversæ exsurgunt sententiæ; 1. docet sacros libros in Babylonica periisse deportatione, unde inferunt Esdram illos ex integro litteris mandasse. Altera a communi ceterorum fato sacrum exemplar servasse & post captivitatem transcripsisse. Tertia tandem illum recensuisse, & restituisse veteres codices, ut eorum verba servaret, illis tamen non serviret. Ut vero quid nos sentiamus appareat, sequentibus duobus absolvi-mus quæstionibus.

C O N C L U S I O I.

Numquam periire sacre Scripturæ libri.

Dem. Si periire sacre Scripturæ libri, maxime vel in Babylonica captivitate, vel sub Antiochi prophanatione; falsum utrumque: ergo &c. Prob. min. quoad 1. partem. 1. Siquidem Sacerdotes & Levitas numquam sacris libris caruisse credendum est: quid quod aderant in Babylonica deportatione Baruch, Daniel, aliique sancti viri. Num isti sine libris sacris? Quis sibi persuadeat libros illos Mardocheum, Estherem, Tobiam, Ezechielem non habuisse præ manibus? Nonne Susannam legum Moisaicarum præcepta edoctam fuisse apud Danielelem legimus, latamque in ejus accusato-

res ex præscripto legis sententiam? Quid plura? 2. Esd. 8. 1. legimus hæc post captivitatem contigisse: *Dixerunt Esdræ Scribæ ut afferret librum legis Moysi, quam præceperat Dominus Israeli. Attulit ergo Esdras legem coram multitudine &c.* Ergo tempore Babylonicæ captivitatis sacri libri non periire.

Sed nec Antiochi tempore. Nam constat quidem Antiochum Epiphanem sacros libros incendiisse, sed non omnes; siquidem cum Machabæi in Maspha coetum indixissent, ibi coram Domino libros sacros a militum furore subductos aperuerunt 1. Machab. 11. 48. datisque ad Lacedæmones litteris, nihil se tot malis afflictos solatii, nisi in lectione sacrorum librorum capere posse, significarunt, ibid. Non ergo Antiochus sacros omnes libros absumpserat; quod erat secundo loco ostendendum.

C O N C L U S I O II.

A quo fuerit Canon Hebræorum confectus, prorsus incertum.

Dem. Illud est prorsus incertum, circa quod silent Scripturæ, PP. inter se digladiantur: sed res ita se habet circa propositam quæstionem: Ergo &c. Prob. 1. pars. Nullum adduci potest Scripturarum minoris testimonium, quod asserat, Esdram fuisse Hebræorum Canonis auctorem. Ergo Scripturæ silent circa propositam quæstionem. Antecedens constabit solutione argumentorum. Prob. 2. pars facili negotio; primo ex eo, quod PP. circa modum non conveniant, ut supra vidimus. Et reapse Clemens Alex. 1. Strom. S. Basilus M. Epist. ad Chilonem, Leontius lib. de Sect. Isidorus lib. 6. Originum, & recentiorum auctorum plurimi volunt, Esdram Spiritus Sancti afflatu deperditos Scripturæ libros renovasse. Optatus Milevitanus censet Antiochum Epiphanem sacros libros combussisse, Esdram tamen, memoria suggerente, illos rescripsisse. Sed cum Antiocho Epiphanes Esdras male componitur. Alii e contra negant Scripturas Sacras deperditas fuisse, in illis tamen menda irrepsisse concedunt, quæ fuerint ab Esdra reparata. Tales sunt Tertullianus de cultu scæm. lib. 1. c. 3. S. Hieronymus adversus Helvidium, S. Jo. Chrysostomus Hom. 8. in Epist. ad Hebr. His addunt Irenæum & Teodoretum; sed verba Irenæi, prout ab Eusebio Hist. Eccl. lib. 5. c. 8. referuntur, ostendunt, ipsum po-

potius in prima fuisse jam relata sententia; Theoderetus vero & ipse primam sequutus est opinionem; ait enim præf. in Cant. Cant. *Cum libri sacri penitus intercidissent &c.* Quæ omnia cum recte non consuluerit Gaspar Juenin tom. 1. Institut. Theolog. idcirco præfatas auctoritates promiscue usurpavit.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. Major PP. pars asserit libros sacros intercidisse, ut constat ex prop. 2. Ergo &c.

Resp. Distinguo antec. & isti PP. decepti sunt auctoritate libri 4. Esdræ apocriphi, conc. Secus nego antec. Auctoritas libri 4. Esdræ c. 14. ita se habet: *Positum est ergo seculum in tenebris, & qui habitant in eo, sine lumine: quoniam lex tua incensa est, propter quod nemo scit, quæ a te facta sunt, vel quæ incipient opera. Si enim inveni in te gratiam, immitte in me Spiritum Sanctum, & scribam omne, quod factum est in seculo ab initio, quæ erant in lege tua scripta, ut possint homines invenire semitas &c.*

Ob. 2. Esdras dicitur *Scriba velox in lege Domini* 1. Esd. c. 7. 6. Ergo &c.

Resp. Distinguo sensum verborum; & nomen Scribæ hic accipitur pro legis perito, conc. pro Canonis auctore, vel sacrarum litterarum instauratore, nego sens. verb. Hoc enim in loco scriba velox idem sonat ac virum legum consultissimum, excultum in lege Moysis, cæterisque juris Hebraici disciplinis, expertum in rebus politicis & religionis, ex Mosaicis legibus moribusque Judæorum. Porro Scribarum hoc genus auctoritatis habebat plurimum penes Judæos. In Evangelio appellantur quandoque legis Periti, ac legis Doctores. Cæterum si propter hæc verba censendus est Esdras Canonis instaurator, cur potius id non tribuitur Nehemiæ, de quo legimus 2. Machab. *Congregavit de regionibus libros Regum, & Prophetarum, & David?* Cur non Judæ Machabæo, de quo ibidem habemus c. 2. 13. *Similiter autem & Judas ea, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, & sunt apud nos?* Quæ sane nisi tanti sunt, ut vulgarem valeant infringere opinionem, dicimus tamen opinionem istam neque in sacris litteris, neque in traditione satis esse fundatam. Cæterum a quocunque facta fuerit sacrorum librorum instauratio,

sine auctoritate Sinagogæ Magnæ factam fuisse asseveramus.

C A P U T IV.

De Scripturarum integritate.

AN Hebræi extiterint sacrorum librorum corruptores, altera est, quæ proxime accedit, quæstio. Morinus exerc. Bibl. 1. Pezronius Defens. de l'antiquité des tems retabl. c. 4. Vossius Sintag. de 70. Int. c. 9. Wisthon Essai pour retabl. le text du V. T. aliique pro affirmativa steterunt sententia; sed contra istos fortiter disputarunt Richardus Simonius H. C. du V. T. Bellarminus de Verbo Dei lib. 2. Le Quien. Defens. du text. Heb. Martianay Defens. du text. Heb. c. 3. Walton Proleg. 7. Dupin Diss. prælim. lib. 2. c. 3. Lami App. Bib. lib. 2. aliique. Pro prima sententia nonnulla adducuntur SS. PP. testimonia, præsertim Iuliani, Irenæi, & Tertulliani. Id negant secundæ sententiæ patroni, & in suæ causæ patrocinium Hieronymi, & Augustini aliorumque proferunt auctoritatem. Quibus adhærendum sequens ostendit Propositio.

P R O P O S I T I O I.

Hebraicum Textum non falsarunt Judæi.

Not. Nos aliquos errores accidentales admittere in textu, sed illos non ex malitia, sed ex nova Masoræ inventionem profectos fuisse asseveramus, præsertim ob notas Kerî Ketib.

Dem. Sane incredibilis propemodum fuit Hebræorum erga sacros libros reverentia, incredibilis Amanuensium diligentia, dum sacras litteras transcribebant. Quis ergo eos credat divinæ Revelationis corruptores? Si aliquid e sacris libris sustulissent, illud profecto Messias vaticinia debuisset respicere. At quis neget omnia quæ de Christo enunciantur, in primigenia adhuc persistere integritate? Verum nec illud affirmandum, quod impossibile fuit, ut eveniret. Quis enim sanæ mentis hoc fingat, omnes nempe Hebræos in hoc potuisse convenire, ut sacros codices corrumperent, qui in varias mundi plagas erant dispersi? Argumentum est Augustini lib. 15. de Civ. Dei c. 13. Nullus ne ex Hebræis, aut ex Christianis debuisset tam horrendum facinus detegere & execrari? Philonem apud Euseb. præp. Evang. l. 8. & Josephum c. App. lib. 1. consulamus. Assc-

Afferunt isti tot seculis jam elapsis nec unum jota e sacris litteris fuisse detractum. Quid de Justino dicemus? Profecto in Dialogo, quem habet contra Tryphonem, Trypho ipse ex omnium Hebræorum refert sententia, apud ipsos detestabilius fuisse aliquid in sacris litteris immutare, quam vitulum aureum colere, aut filios Dæmoniis immolare, aut prophetarum sanguinem effundere. Quid ex Mag. Eccl. D. Augustino profereamus? Nonne in Psalm. 40. v. 14. & in Psalm. 56. v. 9. illa profert verba: *Capſarii noſtri ſunt* (Hebræi), *librarii noſtri facti ſunt*? Denique si Hieronymi dilemma proferatur, nullum est prorsus effugium. Afferit enim præfatus Doctor in c. 6. Isaia, quod si Hebræi sacros codices corruerunt, id profecto vel ante, vel post Christum præstare debuerunt. Primum non dicendum, quoniam nec Christus, nec Apostoli ullam contra Hebræos de hoc scelere, licet de aliis, protulerunt accusationem; quinimo Christus contrerraneos suos ad Scripturas remisit dicens: *Scrutamini Scripturas* Jo. 3. 29. Vide 2. ad Cor. 3. 13. & Act. Apost. 15. 21. Neque secundum, quoniam Hebræi ad Christi fidem conversi Hebraica habuerunt exemplaria, inter quos enumerat Eusebius H. E. lib. 4. c. 22. sub Adriano Imperatore Egesippum: quæ sane exemplaria textui erant conformia, ut patet ex versione Greca Aquilæ, & ex Origenianis Exaplis. Quæ pauca dicta sufficiant ad Hebræos a tam injuriosa calumnia vindicandos. Qui plura desiderat, adeat Cardinalem Gotti, Natalem Alexandrum, Bellarminum, Juenin, aliosque.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. S. Justinus Martyr in Dial. cum Tryph. accusat Judæos, quod Scripturam depravarint, & quod præsertim ubi legitur in Psalm. 95. 10. *Dicite in gentibus, quia Dominus regnavit*, abraſerint ſequentia *a ligno*. Idem scelus exprobrant Judæis Irenæus, & Tertullianus: Ergo &c.

Resp. Communem esse Theologorum responsionem, Justinum reprehendere Judæos, non quod textum Hebræum, sed versionem 70. depravarint, quod in cap. 7. Isaia ex gr. pro *הַמַּלְאָכִים* Grece *ἁγγέλοι*, idest *Virgo*, posuerint *παῖς*, hoc est *puella*. Quod ex Jeremia 11. 29. abraſerint illa verba: *Eccce ego quasi agnus mansuetus* &c. & hoc non in omnibus, sed in aliquibus tantum exem-

plaribus; & denique quod illa verba abstulerint *a ligno*, quemadmodum in argumento propositum est. Quæ verba *a ligno* cum adhuc desiderentur in Textu Hebraico, signum est ab aliquo pio Viro versioni 70. addita fuisse. Eadem est responsio relate ad Irenæum & Tertullianum, cum hoc tamen addito, quod Tertullianus quandoque loquitur de falsis & ridiculis Rabbiorum interpretamentis. Hisce tamen non obstantibus vera responsio est: 1. Paucissimos fuisse inter PP. excepto Origene & Hieronymo, qui de hac controversia rectum valerent ferre iudicium, veluti minime in Hebraica litteratura versatos. 2. Hæc omnia Judæis objecisse nimio religionis zelo abreptos. 3. Non semper de Hebraicis codicibus in fonte depravatis loquutos fuisse, sed de versionibus, quas ex Hebræo ad litteram concinnare conati sunt Judæi, ut 70. Interpretum versionem rejicerent; quæ versio 70. primis Ecclesiæ seculis maxima erat apud PP. in auctoritate. Atque ita satis retunditur adversariorum argumentum relate ad Justinum.

Relate vero ad Tertullianum (de Irenæo enim satis supra) hoc addimus, ipsum non de corruptione Hebraici textus loquutum fuisse, sed de aliquibus libris, quos Judæi in Canone non admittebant, inter quos citat librum Enoch, quem prius in librorum sacrorum canone contineri judicavit. Sed eum consule de Habitu Mulier. c. 3.

Ob. 2. Eusebius lib. 4. Hist. Eccl. c. 18. illis assentitur, qui Hebræos veluti corruptores reprehendebant, in iis locis præsertim, quæ Christi designant adventum. Ergo &c.

Resp. Eusebium id tantum asserere, quod a Justino contra Tryphonem objectum est, a majoribus nempe suis capitula sublata fuisse e Scripturis; quod de ipsa versione 70., & meo quidem iudicio de versionibus Aquilæ & Symmachi non secus ac Justinus judicavit.

Ob. 3. Idem crimen Judæis objecit Hom. 5. in Matth. Chrysostomus: Ergo &c.

Resp. Hunc S. Doctorem reprehendere Aquilam, Symmachum, & Theodotionem; quos interpretationibus suis multa perperam posuisse in Christianorum odium, putavit Chrysostomus.

Ob. 4. Origenes versatissimus fuit in Hebraica litteratura; sed ipse Hom. 12. in Hierem. præsertim Judæos corruptores vocat. Ergo &c.

Resp. Concessa maj. disting. min. Et Ori-

origenes aliorum loquutus est sententia, conc. min. propria, neg. min. Non ignoramus ad Origenis auctoritatem reponere aliquos, Origenem credidisse Judæos corrupisse versionem 70., idque probare ex eo, quod asserat Adamantius, pro eo quod legitur, *Peccatum Juda scriptum stylo ferreo*, Hebræos posuisse, *peccatum ejus scriptum &c.* Verior tamen est Richardi Simonii responsio, & Origenianis verbis explicandis accommodatissima. Observat enim Criticus iste, Origenem modo sua, modo aliena loquutum fuisse sententia. Ea enim ætate penes PP. aliquos, & universum populum invaluerat opinio, Judæos summa impietate Scripturas S. violasse; unde nil facilius, quod Origenes se communi quandoque adtemperaverit opinioni: eo vel magis quod versionem 70. tunc temporis solam pro authentica venerabantur Christiani. Et reapse methodum Origenianam advertens Eustachius disput. 9. contra Origenem eum contradictionis sæpe accusat; quod magis constare poterit cui-cumque Origenianas auctoritates ad trutinam revocanti.

Ob. 5. In cap. 3. ad Galat. & Epist. 89. ad August. & alibi Hieronymus præ cæteris Judæos de eodem crimine accusat. Ergo &c.

4. Dist. ant. Et aliena Hieronymus loquutus est opinione, conc. ant. propria, nego ant. & consequens. Siquidem hunc S. Doctorem in eadem fuisse ac Origenem, aliqua sunt præter jam allata, quæ id suadent. Hieronymo enim opposuit Rufinus, quod non semper constans esset in accusandis Hebræis; nec aliter in Apologia se ab inconstantia nota expurgavit, quam exemplo aliorum PP. & præsertim Origenis, asserendo illos non semper, quod crederent, asseruisse, sed quod magis ad propositum esse arbitrarentur. Hioc est quod Morinus contrariæ sententiæ patronus animadvertens in exercitationibus bibl. hanc Hieronymi inconstantiam fatetur, libere eum in juventute versionem 70. maxime addictum fuisse, at ætate provectum & ab Judæis educum adeo mutasse sententiam, ut acriter 70. versionem impeteret, Hebraicumque textum, quem sæpe veritatem vocat Hebraicam, vindicaret. Accedit, quod dum Hebræos redarguit Hieronymus, aut dubius loquitur, aut aliorum refert opiniones. Quæ omnia magis Hieronymi verbis confirman-

tur. Scribens enim S. D. laudato cap. ad Galatas in illa verba *maledictus omnis qui pendet in ligno*. Mibi videtur, inquit, aut veteres Hebræorum libros aliter habuisse quam nunc habent, aut Apostolum sensum posuisse Scripturæ non verba, aut quod est magis æstimandum, post Christi passionem & in Hebræis & in nostris codicibus ab aliquo Dei nomen appositum, ut infamiam nobis inureret. &c. Eadem ratione loquitur in c. 5. Mich. de urbe Ephrata: & idem præstat in cæteris commentariis. Verum doctior factus Hieronymus libere Hebraicum textum defendit: unde in comm. Isaïæ, quæ ultimis concinnavit temporibus, risu excipit eos, qui sacros codices ab Hebræis censerent adulteratos. Ita Richardus Sim. & Ribera in c. 3. Joelis observarunt.

Ob. 6. Apud Hebræos extant correctiones Scribarum תביר ספרים. Ergo plura sunt correctæ & emendata.

Resp. Nonnullos huic argumento reponere, Scribarum emendationem ortum potius habuisse ex Thalmudistarum deliramentis, eo quod nec Hieronymus, nec Origenes, nec alius quicumque de istis correctionibus ante Thalmud mentionem fecerunt. Unde correctiones hæc negarunt Sixtus Senensis, Abenezra, alique Judæi. Verum nostra sententia est, quod si aliquæ mutationes factæ fuerunt, a Scribis, non ab Judæis in Christianorum odium, factæ sunt vel ab Esdra, vel Synagoga Magna, vel a quocumque alio, qui sacra Biblia emendavit.

Ob. 7. Post Hieronymi tempora pauci admodum fuerunt, qui linguas excolerent. Ergo Hebræis facile esse potuit sacra Biblia corrumpere.

Resp. Nego consequ. Non defuerunt enim quovis sæculo Judæi, qui ad Christianam converterentur Religionem, quique rem exploratam habuissent, nec silentio prætermisissent. Deinde non tantum quos habebant præmanibus codices depravare debuissent Hebræi, sed qui in exoticis, & Christianorum præsertim bibliothecis servabantur. Quod cum nedum malitiam, sed & vires excedat, jure concludendum Hebræos sacra Biblia vitiare nedum noluisse, sed si voluissent, minime potuisse.

Ob. 8. Cum Richardo Sim. Post Babylo-nicam deportationem Hebraica lingua mortua erat: ergo saltem amanuensium incuria & im-

& imperitia debuerunt errores in sacris libris irrepere.

Respond. Conc. ant. nego conseq. Non enim amanuenses vel copistæ erant viri de plebe rudes & imperiti, sed legis Doctores, qui in sacris Bibliis die ac nocte meditabantur, qui veluti grande habebant & inexpiabile peccatum in sacris codicibus describendis menda committere.

Ob. 9. Reapse Hebræi sacra Biblia corruerunt. Ergo &c. Prob. ant. Esai. 9. v. 6. ubi habet vulgata *Et vocabitur nomen ejus admirabilis*, posuerunt יְקָרָא *icherà vocabit* pro יְקָרָא *icharè vocabitur*, ut inde sensus esset, non parvulum vocandum esse admirabilem, sed Deum admirabilem &c. vocare debere nomen parvuli; atque hoc ut a Christo ablegaretur tam insigne vaticinium.

Resp. Multiplici ratione hoc argumentum, vel accusationem istam enervari: 1. enim si allato in loco mendum est aliquod, incuriæ scriptorum, non Judæorum malitiæ tribuendum; pendet enim ab unius puncti mutatione, idest . . . tzere in ך Cametz, ex quo verbum de passiva in activam transit constructionem. 2. Licet ista fuerit per malitiam facta depravatio, cum ista se teneat ex parte punctorum, non litterarum, textus depravatio dici nequit, a quo absunt puncta vocalia. 3. Denique non fuisse hoc verbum a Massoretis passiva expoliatum significatione constat ex usitatissima Hebræicæ linguæ syntaxeos ratione, per quam sæpe sæpius activa verba passivam habent significationem. Ita Deuter. 15. 2. habetur קָאֵרָא *caarà vocat*, & tamen vertendum *vocatur annus ille* &c. Sic Gen. 27. 26. pro וְקָרָא *vocat* est nomen ejus Jacob, habetur וַיִּקְרָא *Vaicrà & vocavit*. Exod. 25. 13. pro וַיִּקְרָא *vocat* est nomen ejus Mara est Hebræice Carà קָרָא activa punctatione; & alibi passim. Ergo a pari &c.

Ob. 10. Innumera sunt loca ab Hebræis depravata, & præsertim 1. Isaiæ 28. pro בְּלֶעְגִי *Belahaghè alijs linguis posuerunt בְּלֶעְגִי belahano subsannationibus*. 2. Isai. 40. 5. pro eo quod habetur in vulgata *videbit omnis caro salutare Dei* posuerunt *omnis caro pariter*. 3. Zach. 12. 10. pro *videbunt ad me quem confixerunt*, inseruerunt *ad eum*. 4. Moysis Testimonium, quo maledictum pronunciavit, qui pendet in ligno, ut Chri-

stum execrarentur, addiderunt *maledictum a Deo*.

Resp. Ad 1. In Hebraica lingua varias extare consonantes inter se quadam similitudine affines: ex. gr. ך assimilatur ן, ן, ןה, & ןו. Qua de re nil facilius fuit librariis & amanuensibus unam ex his litteris pro alia oscitanter, non per malitiam transcribere, atque litteram Nun pro Ghimel apponere in voce בְּלֶעְגִי, quod & in alii multis locis factum fuisse excusabile est, cum hujus generis variantia multa in omnium linguarum codicibus & exemplaribus clare deprehendantur. Ad 2. dico, mutationem textui accessisse, nulla ratione probari posse; etenim 70., & versiones aliæ sic legunt. Dein si sensum spectemus, in utroque loco futuram Dei gloriam prædici constat. Regero autem ad 3. Munsterum, Drusium, & Grotium plura exemplaria observasse, in quibus scriptum erat Elai ׁלֵי pro Eld ׁלֵי *Ad me* pro *ad eum*. Verum etiam admissio, quod legendum sit *ad eum*, repouunt laudati Critici, Eld vertendum esse in prima persona, sequente relativo. Ad 4. vero nullam firmam adinveniri rationem dicimus, qua hunc Deuteronomii locum corruptum quisque sibi possit suadere, quia Chaldaus, Symmachus, Aquila, Samaritanus, aliæque versiones Hebræo consonæ sunt; in eo solum discrepans Chaldaus, quod vertat, *quia propterea peccavit coram Domino maledictus est*. Deinde cum Moyses hoc in loco nullam ibidem de Christo prophetiam ediderit, sed de reis hominibus, qui in peccatorum poenam suspendi in ligno debebant, loquutus fuerit, merito suspendendum a Deo maledictum potuit pronunciare, quin Hebræos veluti sacrorum librorum corruptores incusamus.

Ob. 11. Hebræi Cainanis generationem de textu abraferunt, ut Christi generationem interpolarent; cum Lucas in suo Evangelio cap. 3. v. 36. illam inferuerit. Ergo &c.

Resp. Hanc discrepantiam inter Hebræos, Græcosque codices & Lucam diu multumque tam interpretes, tum Chronologos exercuisse, ita ut alii aliam induerint sententiam. Sunt enim qui Græcos defendunt, & Hebræos accusant; alii e contra in 70. versione Cainan primum intrusum, & ab ipsis Lucam mutuatum fuisse volunt. Nonnulli existimant Lucæ Evangelio a Christianis pri-

primum adjectum, & deinde in 70. translatum. Quidam denique sentiunt, Moysen Cainanis generationem data opera reticuisse, quem tamen 70. senes primum retulerint. Nostrum non est hic omnium placita expendere, eo vel magis, quod de hisce peculiaribus instituit quæstionem Cl. Berti in tractat. de Incarnatione: quare legatur Buzianum Compendium, & si quis non dedignabitur, etiam Spanhemium in dub. Evang. part. 1. dub. 23. Qua de re hoc tantum adjungimus, nullam Hebræis causam fuisse, cur Cainanis generationem a textu expungerent, cum illius descriptio vel prætermissio nihil conferat ad dogmatum nostrorum confirmationem, & nullum præbeat Judæicæ perfidiæ adjumentum; servata enim Hebraici textus Chronologia Christi adventus cum prophetarum oraculis apprimè congruit. Verum cur Hebræi clariora alia de Messia testimonia non interpolarunt? Sed de hisce satis. Excedunt enim hæc tam multa compendiosam tractationem.

CAPUT V.

De Scripturarum auctoritate.

DE Scripturarum canone, earumque integritate satis jam vidimus: de earum auctore nunc videndum, ut inde inferamus, quænam sit sacris litteris auctoritas deferenda. Ut autem omnia clara rectaque methodo pertractentur, sequentibus propositionibus revelatæ Religionis systema veluti quodam nucleo porrigere in animo habemus, in quo studiosi adolescentes necessaria saltem prospiciant.

PROPOSITIO I.

Revelata Religio homini prorsus est necessaria.

Thesis iste contra Tyndalium cap. 1. 2. 3. 4. 5. 6. & seqq. Thomam Morgan *le Philosophe* &c. p. 16. suiv. Hobbesium apud Abadie *Trait. de la verité de la Religion Chret.* P. 1. sect. 3. c. 17. Spinosam *Tract. Theolog. Polit.* c. 6. aliosque Deistas, qui rationem naturalem sufficere ad Deum colendum miserrime autumarunt, demonstratur.

Necessaria ad Deo cultum præstandum est aliqua Religio: ergo necessaria est revelatio. Prob. conf. humana ratio nequit sola cognoscere quisnam sit Deo cultus exhiben-

Berti Theol. Tom. X.

bus, quique ejus sit voluntati conformis: Ergo necesse est, ut Deus homini cultum sibi debitum revelet. Rursus humana ratio dicat Deo offerenda esse sacrificia pro peccatis: at quænam Deo accepta sint, humana ratio prorsus ignorat: Ergo &c. Ad hæc apposite Lactantius lib. 1. *Div. Institut. Quia fieri non potuit, ut homini per se ipsum ratio divina innotesceret, non est passus hominem Deus lumen sapientiæ requirentem diutius errare, ac sine ullo laboris fructu vagari per tenebras inextricabiles. Aperuit oculos ejus aliquando &c.*

Denique solo rationis ductu innumera produxerunt superstitionum portenta Philosophorum sectæ. Ergo non potest homo sola natura duce aliquid statuere in cultu Deo exhibendo. Vide Stachousium *le sens litt. de l' Ecrit.* 1. 2.

PROPOSITIO II.

Revelata Religio in libris extat veteris & novi testamenti.

I. Argumentum. In sacris libris divinam adinvenire revelationem ex eo primum constat, quod cum a mundi pæne exordio sua habuerit ista revelatio incunabula, per varios casus & tot discrimina rerum ad nos facta testaque pervenerit, quod non sine peculiari divini Numinis providentia fieri potuisse, certissimum est. Quot enim prophanorum auctorum scripta & volumina sane recentiora non deperierunt? Apposite Tullius de leg. lib. 2. n. 27. *Antiquitas proxime accedit ad Deos.*

II. Argumentum. Id confirmat legum & præceptorum sanctitas, quæ Deum tulisse in sacris litteris fertur; non enim ad ea ferenda tot labores & tot impensa sunt studia, quot a Græcis vel Romanis legislatoribus impensa esse traditum est. Illico, non paulatim perfectæ sunt leges istæ divina jura ceteris præferentes. Unde intolerabilis prorsus Janonis jactantia H. Civ. lib. 1. c. 7. qua Hebræorum legalia præcepta cum Romanorum legibus minime comparanda audacter pronuntiat.

III. Argumentum ex illorum conditione conficitur, qui sacrorum librorum dicuntur auctores majori ex parte piscatoriæ & pastoritiæ artibus addicti, nulla imbuti litteratura homines, nec doctrina & eruditione excellentes, nec tales propterea, qui possent simplicibus fabulas venditare, & tam sublime doctrinæ pabulum per astutiam adinvenire,

nire, illudque palam facere, ac proprio sanguine defendere. Erant ergo homines inspirati. Unde apposite Theophilus Antioch. ad Autolic. lib. 2. p. 87. *Ipsa est Dominus loquens in Isaia, ipse in Elia, ipse in ore Prophetarum.*

IV. Argumentum ex eo conflatur, quod mirabilis sit plane concordia inter sacros auctores. Sola Evangelia a variis auctoribus, diversis temporibus, tam dissitis conscripta regionibus tantæ veritatis firmissimum præbent argumentum. Non enim unus auctor ab alio substantialiter diversus; non pugnantia & contraria narrantur. Gentilium Philosophorum scripta heu quam inter se miserrime dissentiant! *Ipsi Philosophi, perbelles Augustinus de Civ. Dei lib. 18. c. 24. . . . qui non videntur laborasse in studiis suis, nisi ut invenirent, quomodo vivendum esset accomodate ad beatitudinem capeffendam, cur dissenserunt & a Magistris discipuli, & inter se condiscipuli, nisi quia ut homines humanis ratiocinationibus ista quæsierunt? Auctores nostri . . . absit, ut inter se aliqua ratione dissentiant.*

V. Argumentum ex Moyse, Josue, Prophetarum, & Jesu Christi ejusque discipulorum miraculis in confirmationem tantæ revelationis patris. Quid non in Ægypto, aquæ fontium, & fluminum ad Moyse imperium in sanguinem versæ, densissimæ tenebræ in meridie, Primogenita Ægypti una nocte extincta, Mare rubrum virgæ elevatione divisum, columnæ nubis & ignis portentum, manna per annos 40. in deserto, sitis per aquæ venas e dura siliceeductas extincta, mœnia Jericho ad Tubarum clangorem prorsus diruta, sol contra Gabaon immotus, Lazarus quatruiduanus & foetens in conspectu populorum revocatus ad vitam, quinque piscibus & quinque panibus hordaceis quinque millia hominum saturantur, & alia plura innumera miracula. Num ista ex naturæ legibus? Quis audeat imaginari? *An vero dicet aliquis ista falsa esse miracula? M. fidei jubar inquit Augustinus De Civ. lib. 10. c. 18. nec fuisse facta, sed mendaciter scripta? Quisquis hoc dicit, si de his rebus negat omnino ullis litteris esse credendum, potest etiam dicere, nec Deos ullos curare mortalia. Vide Ditton Relig. Chret. dem. t. 2. p. 40. Blanchinium Vindic. S. Script. præf. c. 5. Houteville Relig. prouvè par les faits lib. 2. §. 1. Clarke Exist.*

de Dieu t. 3. c. 17. Jacquelotium Demonstr. de l' exist. de Dieu diss. 3. Sabbatier de veteri Italica præf. §. 2. Walton Bibl. proleg. V. n. 5. 6. Chandler Natur. & usages de mir. c. 3. Anselm. Frer. t. 8. de l' Acad. des bell. lett. Serces traité des mirac. Amsterd. 1729. Moshem. ad Cudwort. Sist. c. 5. Le Vais la Verit. Relig. lib. 2. p. 1. c. 4.

VI. Argumentum. *Cui enim melius narranti præterita credimus, verba sunt Augustini lib. 18. de Civit. D. c. 40. quam qui etiam futura prædixit, quæ præsentia jam vidimus?* Ex quibus luculenter infertur, quod, cum futurorum prænuntiatio a Deo sit juxta illud Isai. 41. *Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dii estis vos;* & aliunde in sacris litteris multa fuerint de Christo præsertim prænuntiata, quæ temporum decursu evenerunt, consequens est, divinæ auctoritatis esse libros illos, qui futura prædixerunt. Vide præsertim lib. cui tit. Preuves de la Relig. de J. C. contr. les Spinosis. & les Deïst. & alium cui pariter tit. l' Incredule detrompé.

Solvuntur Objecta.

Ob. Frequentes in sacris libris adinveniuntur contradictiones & antilogiæ. Ergo eorum auctores non sunt inspirati.

Resp. disting. ant. Et istæ contradictiones adparentes sunt tantummodo, conc. sunt reales contradictiones, nego ant. & consequ. In omnium ferme prophanorum auctorum scriptis antilogiæ & contradictiones reperiuntur, quæ pro illis, quibus conscriptæ sunt temporibus, tales non erant, sed omnia tunc clara & inconcussa. Annorum decursu postmodum factum esse cognovimus, ut cum ultimum fatum subierint vetera idiomata, miserabili quadam morum etiam transformatione intercedente, quæ prius antiquis erant perspicua, posteris facta sint obscurissima. Tot hinc veteribus addita scholia, tot hinc innumerabiles commentatores. Et quis sanæ mentis Criticus Homerum propterea, Pindarum, Plautum, Terentium, Virgilium, Horatium, Demosthenem, Cicero nem rejiciet? Eadem de scripturis sacris ferme dicenda. Quibus & adde sacras litteras ab Hebræo oportuisse in Christianorum commodum in varias linguas transferre, & diversorum populorum linguis accommodare. Quid mirum inde si aliqua difficillima irreperierint, a SS. PP. tamen luculentur enucleata? Quæ denique a Deïstis obijciuntur contra-

tradictoria nitidissime probant, sacros scriptores minime convenisse ut mentirentur. Qua de re diversitas ista accidentalis tantummodo est, non essentialis. Vide Bossuet discours sur l'Hist. univers. reflex. 13.

Plura sunt, quæ ab Juliano objecta sunt contra S. Scripturarum Divinitatem a S. Cyrillo Alex. confutata; & prorsus innumera, quæ protulerunt Manichæi ab Augustino solidissime prorsus enervata: qua de re vide Natal. Alex. H. E. V. T. in 4. M. Æ. Dis. XI. Compendium Buzianum lib. 20. c. 6. & de Deo.

CAPUT VI.

Quomodo Deus sacros Auctores inspiraverit, qua lingua scripti sunt libri, & de variis eorum sensibus.

Vetus est Grotii & Erasmi cantiuncula (Vid. Calmet. Diss. de Sacr. lib. Insp.) Sacros auctores in scribendo a Deo inspiratos non fuisse, sed ex seipsis memoria reviviscente scripsisse, quod & Clericum ex professo sustinuisse constat ex litteris Theologorum Hollandiæ ab ipso conscriptis. Systema hoc a plurimis, & præsertim a Cl. La Mothe confutatum est in lib. cui titulus Traité de l'inspirat. des livr. Sac. N. T. Theologi vero, qui usque ad seculum XVI. conscripserunt, in hac fuere sententia, ut agiographi scriptores ita divinam habuerint adstantiam, ut neque in sensibus, neque in verbis falli potuerint. Qua de re vid. Dupin. diss. prelim. sur la Bibl. Nihilominus qui inde subsequuti sunt scriptores aliqui, inter quos Melchior Canus, Cornelius a Lapide, Bonfrerius, Simonius, & Dupinus ipse Spiritum S. agiographis auctoribus minuscule quæque verba dictasse negarunt, sed solum a Spiritu S. peculiarem habuisse directionem asseruerunt, ita ut ab ipso firmam, constantem, & infallibilem haberent voluntatem vera scribendi, & clarissimum etiam eorum mentibus lumen infunderetur, vi cujus possent nec fallere nec decipi. Ista sententia, non obstantibus Lovaniensium & Duacensium an. 1587. & 1588. latis censuris, conformior visa est PP. traditioni, & ad Hæreticos prosterndos aptissima, varia inspirationum genera distinguendo, quemadmodum factum fuisse novimus ab Eruditis. Calmet cit. loc. Ceterum nec fide, nec ratione cogimur asserere, singula Scripturarum

Sanctarum verba Spiritu S. dictante fuisse conscripta. Sed tueri sufficit, verba & verborum conceptus Spiritum S. habuisse auctorem, quidquid Gravelonius & Arnaldus in contrariam partem tenuerint.

Ut autem de lingua, qua scripti sunt libri, aliquid differamus, solum Daniele dicimus ex libris Protocanonicis veteris testamenti, Chaldaica lingua conscriptum fuisse; ceteros Hebraico idiomate fuisse exaratos. Vide Hieronymianas Præfat. Ex libris vero Deuterocanonicis, Tobias & Judith Chaldaici sunt; liber Sapientiæ, & Ecclesiastici Hebraico idiomate donati; quemadmodum & primus Machabæorum, cum secundus in Græco legatur. Inter libros vero N. T. solus Matthæus Syriacus est; ceteri vero libri Græce ab Apostolis sunt editi. Vide Juenin Dis. 4. de loc. Theolog. pag. 80.

De variis Scripturarum Sanctarum sensibus pertractarunt eruditissime Bonfrerius Præloq. c. 20. Du Ham. Proleg. 3. c. 6. Sim. Hist. Crit. V. T. alique multi Theologi. Nos omnibus omissis disquisitionibus brevitati in rebus minimis consulentes dicimus, sensum Sacræ Scripturæ distingui in historicum seu litteralem, & in mysticum; iste in tres alias dividitur species, nempe in Allegoricum, Tropologicum & Anagogicum. Allegoricus dicitur, quando aliquid ex veteri testamento desumptum transfertur ad novum, ad aliquid de Christo & Ecclesia interpretandum. Tropologicus vero, quando e sacris litteris aliquid ad mores instruendos deducitur. Anagogicus denique, quando e sacris litteris ad æternam vitam & felicitatem aliquid refertur. Ita nomen istud Jerusalem litteraliter Civitatem Judææ, allegorice Christi Ecclesiam, tropologice Iusti Animam, anagogice Civitatem coelestem significat. Diversi isti sensus in prophetis præsertim adveniuntur.

CAPUT VII.

De versionibus Sacræ Scripturæ, ac primum de versione 70. Interpretum.

¶ Iacet Daniel Huetius Dem. Ev. prop. 4. c. 12. & Cl. Balthusius in Defensione PP. c. 3. Juenin de loc. Theol. p. 16. in ea fuerint opinione, quod ante Alexandri M. expeditionem Græca fuerit quædam Pentateuchi versio, vel saltem a Samaritanis cusa; ut visum est Ottingero in Thes. Philolog. extra omnem tamen controversiam

positum est, omnium primo S. Scripturas a 70. Interpretibus græce versas fuisse, cujus sane versionis sequens historia perhibetur.

Alexandriæ regiam Bibliothecam maximis incrementis donaverat Ptolomæus Philadelphus. Huic præfecerat Rex Demetrium Phalereum, cui ingentes summas ad hoc erogandas tradiderat, ac propterea dabat operam, ut omnes totius orbis codices in eam deportarentur. Hic interrogatus a Rege quam multa millia comparasset, respondit se habere circiter ducenta millia, sed brevi quingenta & amplius millia se habiturum spondit, si aliarum quoque gentium, & præsertim Judæorum scripta congererentur, non hætenus comparata, quia propria illorum lingua erant conscripta. Hisce auditis Rex Hebræos libertate donavit, scripsitque ad Eleazarum Pontificem Epistolam non sine regiis muneribus illum enixe rogans de tali versione peragenda. Rescripsit Eleazarus, misitque 72. viros in Ægyptum suum legis codicem deferentes, ut possent in hac peragenda versione, quoniam peritissimi, adlaborare, quod reapse omnium plausu præstiteri in insula Pharos.

Circa hujus versionis historiam plures institui solent quæstiones. 1. Num fuerit vera. 2. Quot libros S. Scripturæ verterint 70. 3. Quantæ sit auctoritatis inquiritur. Quapropter sequentibus propositionibus mentem nostram aperiemus.

CONCLUSIO I.

Quidquid sit de Aristæ libello, Versionem, quæ dicitur 70. Alexandriæ sub quodam Ptolomæo factam fuisse tenendum est.

Antequam huic propositioni argumenti robar accedat, varia sunt præmittenda. Ac primo quidem hæc de versione per 70. Interpretes Alexandriæ sub Ptolomæo Philadelpho adlaborata primum relata est historia a quodam, cui nomen Aristæas, Ptolomæi consiliario. Ab hoc eam acceperunt Josephus lib. 12. Antiq. Philo lib. 2. de vit. Moysis, Eusebius, Irenæus, Justinus, Clemens Alexandrinus, Tertullianus, & lib. 8. de Civ. D. c. 11. M. Augustinus, qui non omnia æqualiter referunt; siquidem Aristæas, Philo, Eusebius, Epiphanius, & Augustinus ad Ptolomæi Philadelphi tempora illam referunt. E contra Irenæus lib. 3. c. 25. Clem. Alex. lib. 1. Str. sub Ptolomæo Lagi filio asserunt fuisse peractam. Quidam denique volunt 72. senes (vel

70. rotundo numero) 72. cellulis fuisse inclusos, & prophetasse; aliis, præsertim Hieronimo, præfracte negantibus. Nos ut notum Gordianum solvamus, prorsus sustinemus, negari non posse, quod versio ista sub Ptolomæo quodam, quicumque fuerit ille, Alexandriæ peracta fuerit. Quod & demonstramus omissis digladiationibus, quas contra Serrarium, Bonfrerium, Vossium, Usserium, Woltonam aliosque habuerunt Scaliger, Valesius, Hodyus, Vandalius, Dupin, Simonius, qui pro falsitate hujus historię instituta acie dure nimis pugnarunt.

Dem. Illud tenendum est, quod universali PP. Traditione roboratur: talis est nostra sententia: Ergo tenenda. Minor non indiget probatione. Si enim perlegantur, quas pro more suo in unum congeffit PP. auctoritates erud. Nat. Alexander diss. 8. prop. in vi. M. Ætat. res est evidentissima. Omnes enim PP. in hoc conveniunt, quod Alexandriæ sub Ptolomæo Græce fuerint versi S. libri, quorum dux & columen Augustinus, cujus verba lib. 8. de C. D. c. 11. cum non retulerit ceteroquin diligentissimus Natalis, hic subjicimus: *Ptolomæus Rex Ægypti scripturas propheticas gentis Hebræorum de Judea poposcit, & per 70. viros Hebræos, qui etiam Græcam linguam noveant, interpretandas habendasque curavit. Quapropter in illa sua peregrinatione Plato nec Jeremiam videre potuit tanto ante defunctum, nec easdem scripturas legere, quæ nondum fuerant in græcam linguam translata.*

Ad hæc Hebræorum non est spernenda confessio, qui hujus versionis veritatem nunquam ausi sunt denegare. Id reapse probant Josephus loc. cit. vetustissima Judæorum Cændaria, & Rabbinorum doctissimi Maimonides, R. Azarias cap. 8. Imrè Binah, R. Gedalias fol. 24. Catenæ Cabbalisticæ, aliique plures.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. In Judæa aderant tunc temporis solæ tribus Juda & Benjamin, cum essent ceteræ in captivitate: Ergo falsum est, missos fuisse 70. viros ex 12. tribubus selectos, quemadmodum refert Aristæas.

Resp. Ad hæc reponere Natalem Alexandram cum aliis, non ita generalem fuisse decem tribuum asportationem, ut nullæ ex ipsis reliquæ in terra Israel permanerint, quod ille probat ex 1. Paralip. c. 4.

& 24. Verum quidquid sit de hac peculiari hujus historiae circumstantia, nostra nil refert de his inquirere. Ad veritatem enim propositionis tuendam evincere sufficit, historiae substantiam salvam esse, quamvis circumstantiae quaedam dubiae sint vel incertae. Quam responsionem si probe tenueris, facile hujus generis quaecumque solvantur argumenta.

CONCLUSIO II.

70. Interpretes libros omnes veteris testamenti vertisse ex Hebraico in Graecam linguam, probabiliter sententia est; quidquid Hodyus, Dupinus, Mont-fauconius senserint.

Dem. Ptolomæus Philadelphus magnam sibi librorum copiam undequaque comparare vehementer exoptavit. Ergo probabilius est, omnes potius quam aliquos Hebræorum libros habuisse. Deinde illos verterunt libros 70. Interp. quos misit Eleazarus; et probabilius est misisse libros, qui erant in canone: Ergo &c. Ad hæc Justinus Martyr in Cohort. ad Gentes, Irenæus lib. 3. adversus Hæreses, Clemens Alexandrinus, Cyrillus Hierosolymit. Catech. 4. Eusebius lib. 8. præp. Ev. Hilarius in Ps. 2. Epiph. lib. de pond. & mens. Chr. Hom. 4. in Gen. & S. Augustinus lib. 2. de Doct. Chr. pro hac steterunt sententia; quorum testimonia expende apud Natalem Alex. loc. cit. Ergo &c.

Dubitandi ratio desumitur præsertim ex eo, quod Iosephus lib. 2. contr. Appionem legem duntaxat a 70. viris dicat Græce redditam fuisse: quod & Aristobulum tradidisse constat apud Eusebium lib. 13. præp. Ev. Sed ista facillimæ sunt solutionis, si dicatur, nomen legis vagum esse atque indeterminatum, nedum apud externos, sed etiam apud sacros scriptores; quod maxime patet ex 10. Joannis, ubi Christus ait: *Nonne scriptum est in lege vestra* (Nempe Ps. 81.) *quia ego dixi: Dii estis*; & 15. ubi similiter: *Ut adimpleatur*, ait Christus, *sermo, qui in lege eorum scriptus est* (Ps. 24.): *Quia odio habuerunt me gratis*. Similia habentur 1. ad Cor. 14. & alibi. Præterquam quod non adeo Iosephi verba adversariis favent, quemadmodum sibi plaudunt adversarii. Ait enim Iosephus loc. cit. *Desideravit Ptolomæus agnoscere nostras leges, & sacrarum scripturarum volumina contempnit*. Profecto, nisi fungum pro cerebro habemus, S. Scripturarum volumina solo forsitan Pentateuco continentur?

Non ignoramus profecto, S. Hieronymum in quæst. Hebraicis, in c. 3. Ezech. & in 2. Mich. in contrariam propendere sententiam. Sed cum Romæ Psalterium juxta 70. correxerit, & Salomonis libros emendaverit, & in commentariis, quæ in Prophetas scripsit, hujus versionis mentionem fecerit, hoc tantum inde posset evinci, S. Doctorem dubium fuisse.

CONCLUSIO III.

Extat nunc antiquissima illa 70. Interpretum versio genuina & authentica.

Antequam thesis ista firmetur, quid per tõ authentica intelligamus, præmittendum videtur. Quocirca authenticum illud nos dicimus, quod suo Originali est conforme, vel saltem ab eo non discrepat essentialiter. Cujus nostræ definitionis rationem reddituri sumus, cum ad Vulgatæ nostræ authenticitatem tuendam deveniemus. Quare

Prob. Thesis. Augustini temporibus Sennum 70. versio authentica agnoscebatur, ut ex lib. 18. de Civ. D. c. 43. asserit idem S. D. ubi ait: *Nam cum fuerint & alii Interpretes, qui ex Hebræa lingua in Graecam sacra illa eloquia transtulerunt, sicut Aquila, Symmachus, Theodotion, hanc tamen, quæ 70. est, tamquam sola esset, sic recepit Ecclesia, eaque utuntur Græci Populi Christiani, quorum plerique, utrum alia sit aliqua, ignorant*. Ex quibus Augustini verbis tale conficitur argumentum. Vetus & recens Græcorum Ecclesia versionem istam venerata est, & adhuc firmiter legit ac tenet: ergo authentica est. Confirmatur auctoritate Sixti Papæ V. qui probavit versione studio Cardinalis Caraffæ anno 1582. editam ex antiquissimo Biblioth. Vatic. codice hisce verbis: *Volumus, & sancimus ad Dei gloriam & Ecclesiæ utilitatem, ut vetus Græcum Testamentum juxta 70. ita recognitum, & expolitum, ab omnibus recipiatur & retineatur, quo potissimum ad latine vulgatæ editionis & veterum SS. PP. intelligentiam utantur, prohibentes ne quis de hac nova Græca editione audeat in posterum quicquam immutare*. Thesis denique argumentorum magis constabit solutione contra Usserium, qui versionem 70. interiisse prorsus credidit.

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. De Versione 70. testatur Aristæas, quod inventa fuerit suo Originali conformis: talis non est quæ sub eorum nomine circumfertur. Ergo &c. Minor pr. Plura in novo Testamento laudantur ex veteri, quæ

in ista versione desiderantur. Ergo &c. Ant. abunde constabit Hieronymi auctoritate, qui Præfat. in Pentat. hæc habet de Apostolorum scriptis: *In quibus, inquit, multa de veteri testamento legimus, quæ in nostris codicibus non habentur, ut est illud, ex Ægypto vocavi filium meum, & quoniam Nazareus vocabitur: & videbunt in quem compunxerunt: & flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ: & quæ nec oculus vidit nec auris audivit . . . & multa alia, quæ proprium *συμμετρῶν* desiderant.* Eadem repetit S. D. præfat. in lib. Paralip. Præfat. in Esdram, & Nehemiam, in lib. de opt. gen. interpr. & alibi. Ergo &c.

Resp. Relate ad primum, 70. Interpretes in textu Hebraico legisse בָּנָו *banau* cum י pro יָי *beni* cum Jod, unde verterunt *Ex Ægypto vocavi filios ejus pro filium meum*, quemadmodum legit S. Lucas. Qua de re error iste se tenet ex parte eorum, qui codicem Hebraicum transcripserunt, in quo hujus generis sphalmata occurrere plura mirum non esse diximus supra c. 4. in responsione ad Objectionem 10. Relate vero ad secundum, idem dicimus occurrere responsum: siquidem notandum est, verba illa *Quoniam Nazareus* supponi desumpta ex Isaia 11. & ex illa vocula *flos* de radice ejus &c. & cum nomen hoc Hebraice dicatur נָצַר *netzer*, ita scriptum non reperierunt 70. sed legērunt נָזַר *nezir*, scriptum cum *zain*, non cum *tzade*, quod significat *Nazareus*. En itaque ob unius litteræ apicem tanta dissidia. Legite Hieronymum comment. in Isai. in cap. 2. Matth. & tract. de opt. gen. interpr. Nullius ponderis est tertium: Sive enim legendum sit Zachar. 12. *Aspicient ad me pro eo quod insultaverunt, vel confixerunt*, utrumque enim reddit Græcum verbum καταρχαίοντες, tamen sermonem varietas spiritus unitate concordat, inquit Ep. 101. ad Pammachium præfatus S. Doctor. Quartum Testimonium, quod S. Joannes c. 7. sui Evangel. ex veteri laudat Testamento, nec apud 70. nec apud Textum Hebraicum reperitur. Marianus Victorius in Scholiis super Præf. S. Hieron. in Pentat. desumptum putat ex c. 18. Proverb. ubi habetur: *Aqua profunda ex ore viri, & torrens redundans fons sapientiæ*, pro quibus legunt 70. *Aqua profunda sermo in corde viri, flumen autem scaturit, & fons vitæ*. Verum si non sunt eadem verba, idem tamen verborum

est sensus. Non enim ita versionem istam defendimus, ut nulla in ea admitti debeant levissima menda. Ultimum denique, quod Paulus Ep. 1. ad Cor. c. 2. laudat, putat S. Hieronymus desumptum ex c. 64. Isaia; sed utrumque textum quicumque legerit, videbit aperte in oculis quibusdam totam esse discrepantiam. Fatetur tamen idem S. Doctor cit. Epist. ad Pammach. Apostolum non verbum e verbo expressisse: sed παραφραστὴς eundem sensum aliis sermonibus indicasse. Sed vide Morinum lib. 1. Exerc. Bib.

Ob. 2. S. Matthæus c. 2. laudat quoddam Michæ c. 5. Testimonium hisce verbis: *Et tu Bethleem terra Juda nequaquam minima es in principibus Juda*: quod diversimode legitur in 70. versione sequentibus verbis: *Et tu Bethleem domus Ephrata modica es ut sis in millibus Iuda*. Ergo in versionem 70. manifestissimus error irrepsit.

Resp. Versionam 70. concordare cum textu Hebraico, qui teste Hieronymo ita vertit: *Et tu Bethleem Ephrata parvulus & in millibus Iuda*. Vid. cit. Ep. ad Pammachium. Quid inde? erravit S. Matthæus? absit. Arbitror Matthæum volentem arguere Scribarum & Sacerdotum erga divine scripture lectionem negligentiam, sic etiam posuisse, ut ab eis dictum est, verba sunt Hieronymi in c. 5. Mich. Alii volunt Bethleem etiam Ephrata vocatam fuisse.

Ob. 3. Errores innumeri in versione 70. irrepsērunt relate ad Patriarcharum chronologiam: siquidem in versione 70. ab Adæ creatione usque ad Diluvium excurrisse dicuntur anni 2262., e contra in textu Hebraico anni ponuntur 1656. Ergo &c.

Resp. Varie inter se digladiatos esse Interpretes omnes, ut chronologiam 70. cum textu Hebraico conciliarent, sed usque adhuc inutili Marte pugnatum est. Nos vero ab omnium recedimus systemate, novamque cudimus responsionem, quam si admittere non libuerit, liberum unicuique dissentendi jus esto. Dicimus itaque, apparenter non substantialiter inter se dissidere Hebraicum textum, & 70. versionem. In Generationibus enim primorum decem Patriarcharum adnumerandis diversum scopum habuerunt Moyses, & Interpretes. Isti cum sacros libros verterent apud Ægyptios in animo habuerunt chimericam illam ante Adamum tot seculorum antiquitatem exsufflare. Illi vero satis erat scribere, Adamum, cum esset an-

annorum 130. genuisse Seth. Seth vero ætate annorum 105. genuisse Enos: & sic de ceteris, donec usque ad diluvium sic enumerando, annorum summa compleretur 1656. Interpretes e contra, ut sibi statuta consilia executioni mandarent, majori indigebant annorum numero, ne opponerent Ægyptii, annorum spatio 1656. tanta populorum generatione minime terram potuisse compleri: qua de re ut id facilius præstarent, annos simultaneos posuerunt, idest asseruerunt, Adamum genuisse Seth ætate annorum 230, non quod res ita se habuerit, sed centum annorum vitæ Seth in Adæ annis includendo; simili modo Seth dixerunt genuisse Enos annorum ætate 205. non 105. sed numerum centenarium ex vita Enos fecerunt additionem. Ex quibus sequitur chronologiam 70. Interpretum non esse Mundi Chronologiam, sed pro hac recte statuenda ad Hebraicum textum esse recurrendum; quæ omnia ex eo confirmantur, quod tam 70., quam textus Hebraicus in totali summa annorum uniuscujusque Patriarcharum conveniant. Utrobique enim legitur Adamum vixisse annos 930. & sic in ceteris. Tota igitur in eo figitur responsio, quod Moyses a 70. diversum habuerit scopum in Patriarcharum annis enumerandis: quod si non placet admittere, ex pæne omnium Theologorum variis responsionibus, planiorem, qui invenerit, amplectatur.

Ob. 4. Hieronymus hanc 70. versionem sæpissime improbavit. Ergo &c.

Resp. Negari non posse Hieronymum duriuscule quandoque, ut suam extolleret versionem, loquutum fuisse, disputationis æstu abreptum, atque oscitantium amanuensium errores reprehendisse; verum fateri etiam debemus, ætate ingravescente asperæ quædam notata emollisse, quemadmodum pluribus in locis suorum operum satis ostendit. Ergo ne, inquit Apolog. 2. adv. Ruffinum contra 70. Interpretes aliquid sum loquutus quos ante annos plurimos, diligentissime emendatos, mea linguæ studiosis dedi, quos quotidie in conventu fratrum edissero, quorum Psalmos jugi meditatione decanto. Similia habet Apolog. 3. & Præfat. in Pentateuchum, & in lib. Paralip.

Qui plura in hac quæstione desiderat, Natalem Alex. adeat Sec. 2. Usserium in Synag. Isaacum Vossium in lib. de 70. Interpr.

Joan. Morinum in Exerc. Bibl. Henricum Vales. in Ep. ad Us, & Brianum Walt. in Prol.

CAPUT VIII.

De ceteris Græcorum Versionibus.

¶ Ost 70. Interpretum versionem octo tantum enumerantur, quarum & auctores & historiam paucis perstringenda censemus ad majora properantes.

Primam itaque post Christum natum versionem græco adornavit idiomate Aquila Ponticus genere, patria Synopenis, primum Ethnicus, deinde Christianus, denique Profelytus Judæorum. R. Akhibam præceptorem habuit, ac brevi linguam edoctus. Hebraicam duas edidit ex Hebræo in Græcum translationes, teste Hieronimo in c. 6. Jeremiæ, qui eum vocat diligentem & curiosum Interpretem, licet contentiosum. Floruit an. 12. Hadriani, Christi vero 129.

Secundam ex Hebræo Versionem confecit Samaritanus quidam genere, Symmachus nomine, qui cum a suis defecisset, ad Hebræos transivit, inde ad Nazaræos transievit, Princeps Ebionitarum factus, teste M. Augustino contra Cresc. lib. 2. c. 31. Quo tempore vixerit, incertum. Probabilior fert sententia, versionem suam in odium Samaritanorum an. Chr. 200. sub Severo evulgasse.

Theodotion natione Ponticus, patria Synopenis tertiam elucubravit. Tatiani Hæretici quondam auditor, deinde Marcionis sectator factus est. Qua ætate versionem suam ediderit, inter Eruditos implacabile dissidium. Illud tantum hic obiter notamus, Aquilæ, Symmachi, Theodotionis versiones miserrime deperiisse.

Quarta post Christum Græca editio Hierichuntina vocatur, quia in Hiericho anno Ch. 217. fuit inventa.

Quinta vero Nicopolitana dicitur, utpote in deliis occlusa, in Civitate Nicopoli, incerto auctore anno Chr. 228. inventa est.

Antequam ad ceteras progrediamur, hic brevi narratiuncula perstringenda sunt. Tetrapla, Hexapla, & Octapla Origenis, opus prorsus immensum. Tetrapla igitur nil aliud erant, nisi quatuor versiones, quarum prima verso Aquilæ, secunda Symmachi, ter-

tia 70. Interpretum, quarta Theodotionis, quatuor diversis columnis distincta. Hexapla vero constabant sex columnis, in quarum prima & secunda erat textus Hebraicus litteris Hebraicis & Græcis descriptus, quibus Tetrapla adjugebantur. Cum vero Hexaplis istis duas alias addiderit versiones Adamantius, videlicet Hierichuntinam & Nicopolitanam, Octapla confecit. Ex his sextam habes inter Græcas versionem; non quod Origenes sacras litteras ex Hebræo in Græcum verterit sermonem, sed quod Octaplis suis asteriscos, obelos, lemniscos, hypolemniscos addiderit. Obelus γ indicabat ea, quæ legebantur in versione 70. Interpret. non in textu Hebræo. Asteriscus *, vel ut alii malunt .X. indicabat id, quod vel ex textu Hebræo, vel ex aliis versionibus addiderat Origenes. Lemniscus erat linea, cuius medio punctum superponebatur hoc modo —: Hypolemniscus e contra ita erat depictus —. Labor iste pene immensus fatalem exitum habuit grassantibus in Oriente Saracenorum irruptionibus. Attamen Doctissimus P. Montfauconius duobus tomis licet non in integrum reparavit. Ad quem proinde qui plura optat remittimus. Septimam S. Lucianus M. elucubravat translationem. Hanc propria ipsius Martyris manu descriptam repertam fuisse Nicomediæ sub Constantino M. Imperatore apud Judæos in pariete turrito calce circumlito, in quo, ut asservaretur, posita fuerat, testis est Auctor Athanas. Synopseos. Quamquam Luciani versio emendatio versionis 70. potius dici debeat, ea tamen usos fuisse Christianifideles Constantinopoli Antiochiam usque; testatur S. Hieronymus in Præfatione in lib. Paral. Passus est Lucianus sub Maximo an. Chr. 311. Postremæ auctor fuit Hesychius ex Monacho Episcopus. Eodem quo S. Lucianus anno martyrium subiit. Versionem 70. Interpr. emendavit, cujus editionem Ecclesias Egypti amplexatas fuisse innuit S. Hieronymus ibid.

CAPUT IX.

De latinis Versionibus S. Scripturæ, ac præsertim de Vulgata.

Post Græcas S. Scripturæ versiones, quæ a Latinis editæ sunt, apposite hoc loco commemorandæ, quæ Augustini & Hiero-

nymi ætate propemodum erant innumeræ, ut ex lib. de Doct. Chr. 2. c. 11. & ex Præf. in Josue apertissime inferitur. Ait enim cit. loc. Augustinus: *Qui . . . Scripturas ex Hebræa lingua in Græcam vertunt, numerari possunt, Latini autem interpretes nullo modo.* Et loc. cit. Hieronymus: *Apud Latinos tot . . . exemplaria, quot codices.* Nihilominus cum primis illis Ecclesiæ temporibus una ceteras auctoritate præstaret apud Occidentales præsertim, quæque idcirco *Itala* vocabatur, hinc aliquantisper in hujus versionis characteribus & nobilitate immorabimur, ceteris silentio prætermittis. *Itala* igitur versio in sacris Christianorum conventibus ab Augustino legebatur, & licet ab ignoto elucubrata fuisset auctore, maximo habebatur in pretio, utpote ex Græca 70. Versione confecta. Cel. Casleyus in Cat. MSS. Bib. Lond. falso autumavit, antiquam Italam Versionem numquam extitisse, innixus Augustini verbis lib. 2. de Doct. Chr., quæ cum ita se habeant: *In ipsis . . . Interpretationibus Itala cæteris præferatur; nam est verborum tenacior &c.* Vir doctissimus legebat: *Illa cæteris præferatur, quæ est verborum tenacior; sed a P. Sabatierio de Vet. Vers. Ital. solidissime confutatus, nullum protulit codicem in hujus lectionis confirmationem.* Quidquid tamen de his sit, antiqua Itala usque ad Gregorii M. tempora auctoritatem obtinuit, post quæ D. Hieronymi versio ejus locum & dignitatem obtinuit. Etenim cum Hebræicæ linguæ peritiam S. Doctor sibi comparasset (id injuste Clerico negante in Art. Crit.) ex Hebræico fonte novam studuit versionem adornare, Pfeifero aliisque Protestantibus apud Dupinum miserrime contradicentibus. In hac Hieronymi versione libri, qui erant in Hebræorum Canone, solummodo comprehenduntur, Tobia, & Judith exceptis. De libro Psalmorum magna est controversia; certum tamen est ab Hieronymo versos non fuisse, seu illos, quos modo legit Ecclesia, Psalmos S. Doctoris non esse. Non desunt Theologi, inter quos Morinus Exerc. Bib. & Melchior Canus de loc. Theol. lib. 2. c. 14., qui velint, Hieronymum in sua versione elucubrandam divinitus fuisse inspiratum; sed inanem prorsus operam ludunt. Huic enim sententiæ Hieronymus ipse pluribus in locis opponitur, aperte asserens, se potuisse decipi, & se

reapse

reapse deceptam fuisse confirmans : qua de re legendus Dupinius loc. cit. & Calmet dissert. de Vulg. Quod maxime tamen ad operis nostri institutum confert, illud sane est, præsenti in loco exquirere, num versio ista vulgata, qua utitur Ecclesia, & quam adornavit Hieronymus, jure merito a Tridentino Concilio declarata sit authentica. Quocirca breviori, qua poterimus, methodo quæstionis statum aperiemus.

Cum Tridentina Synodus sess. 4. c. 2. Vulgatam declarasset authenticam illis verbis : *Vetus & Vulgata editio . . . pro authentica habeatur*, mirum profecto est, quam impudenter contra hoc Decretum clamaverint Protestantes eo insanix deducti, ut crederent, Hebraicos fontes cæteralque tum Græcas, tum Latinas versiones hoc uno Decreto esse damnatas. Ast cum Tridentina Synodus Vulgatam declaravit authenticam, ipsamque prætulit cæteris, alias non damnavit, nec ulla inussit sane censura. Id ea cautione a Concilio factum arbitror, quod cum tunc temporis innumeræ fuissent elucubratae versiones a quibusdam privatis hominibus vel hæreticis, vel fidei saltem suspectæ, illæ saltem compescerentur, data tamen omnibus Hebraicos Græcosque fontes adeundi facultate.

Quæ omnia magis confirmantur, si Concilii scopum attendamus, enucleando, quid per id *authenticum* Sancta Synodus intellexerit. Apud Jurisperitos *Authenticum* illud dicitur, *quod ex se fidem facit in judicio, & supremæ est auctoritatis, ut a nullo rejici, vel in questionem vocari queat*. Ita Julian. Juriscons. Tract. de fide Instrum. Mens igitur Concilii Tridentini fuit, quod vulgata ex se fidem faceret in quotidiano Ecclesiæ, Theologorum, Concionatorum usu, ita ut a nullo rejici, aut vocari in questionem posset: quod ut rationi fieret contentaneum, satis erat, Vulgatam Versionem nihil continere aut fidei aut moribus contrarium. Ast dum ista decrevit sacrosancta Synodus, fontium auctoritati non derogavit, ex quibus Vulgata manavit. Talem fuisse Concilii mentem, Cardinalis Pallavicinus in Histor. Concil. lib. 6. aperte scripsit; & qui Concilio interfuerunt Alphonsus Salmeron, & Vega testati sunt; quod etiam Generalis Lainez Soc. Iesu confessus est apud Mariana Append. ad Bonfr. Qua de re hisce præ-

Berti Theol. Tom. X.

missis nil aliud videndum, nisi diligenter exquirere, num jure merito a Concilio Tridentino Vulgata declarata sit authentica, idest num pura sit, atque suis fontibus conformis, quemadmodum Ludovicus de Dieu in Not. ad Ev. Fagius Præf. ad Con. transl. Grotius in annot. V. T. Walton Proleg. 10. Millius Proleg. in N. T. Græc. aliique Protestantium Doctissimi confessi sunt. Quare sit

CONCLUSIO UNICA.

Versio Vulgata latina, qua modo utitur Ecclesia in rebus ad mores & fidem spectantibus, nulla ratione a fontibus suis dissentit, & consequenter jure merito authentica declarata est a Concilio Tridentino.

Dem. Ac primo quidem, illo prætermisso argumento desumpto ex Concilii Tridentini definitione, cui reponunt Heterodoxi, non probari infallibilitatem Ecclesiæ ex Scriptura, & Scripturæ infallibilitatem ex Ecclesia, negare ne audebunt Hæretici, per octo & amplius secula, quot nempe a M. Gregorio usque ad Concilium præterierunt, Vulgatam nostram in Occidentalibus Ecclesiis viguisse, eamque solam in Homiliis, in Concionibus, in commentariis, disquisitionibus, Synodis &c. a PP. fuisse constanter & perpetuo usurpatam? Minime sane. Ergo per octo & amplius secula suis fontibus ab Ecclesia habita est conformior: merito ergo authentica declarata est a Concilio Trid. Præterquamquod contra mores & fidem nulli sunt in hac Versione errores. Ergo &c. Ant. constabit argumentorum solutione.

Diluuntur Hæreticorum Objecta.

Ob. 1. Ante Concilium Vulgata Versio non erat authentica: Ergo neque talis habenda est post Concilii Decretum. Prob. ant. Ante Concilium innumeris scatebat erroribus: Ergo &c.

Resp. Nego ant. & ad ejus prob. disting. antec. innumeris scatebat erroribus interpretis vitio, nego antec. Ex incuria & oscitantia librariorum, conc. ant., & nego consequ. Negare sane non audemus, ante Synodum Tridentinam errores multos in Vulgatam irrepsisse, eosque non ex Interpretis, sed amanuensium ignorantia promanasse, quemadmodum & adhuc multa in Vulgata man-

mansisse credimus. At quæcumque hujus generis vitia irreperint, ad castigata & sincera exemplaria erant emendanda, quemadmodum sub Pio IV. S. Pio V. Sixto V. & Clemente VIII. præstitum est. Verum quomodo declarari potuit authentica, si erat corrigenda, inquit Mastonus Hæreticus Anglicus? Bellum sane argumentum. Quis enim non videt, Concilium Versionem illam authenticam declarasse, prout extabat in accuratioribus & melioris notæ codicibus, in quibus & leviora extasse fatemur Hebraico textui non omnimode consona? At quæso quænam sacrorum Bibliorum versio esse potuit suis fontibus omnino simillima? Forsan Munsteri versio? sed non potuit ista a Zuin-
 glianis probari. Versio forsitan Leonis Judæ, & Bibliandri? at eam Lutherani spreverunt. Castalionis editio, licet a viro Calvinista edita nec ipsis placuit Calvinistis, imo censura notata maxime a Theodoro Beza. Quid est ergo, quod clamant Heretici, Versionem latinam erroribus & mendis scate-
 re?

Ob. 2. S. Hieronymus plura ut mendose translata reprehendit, quæ in Vulgata reperiuntur: Ergo &c.

Resp. S. Hieronymum quædam in Vulgata editione mutanda censuisse, quæ postea ut recta approbavit, cum melius Hebraicæ linguæ peritia codices consulisset. Præterquamquod & nos fatemur, nonnulla adhuc menda post Clementis VIII. correctionem remansisse, quod aperte legitur in Præf. ad sacra Biblia sequentibus verbis: *In hac tamen pervulgata lectione sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt, tum quod ita faciendum esse ad offensionem populorum vitandam S. Hieronymus non semel admonuit.* Menda ista majori ex parte & saltem præcipua colligit Natalis Alexander sec. 4. Diss. 39. sed tanti non sunt, ut suam valeant Vulgatæ authenticitatem auferre.

Ob. 3. Vulgatus Interpres labi potuit, & in errorem induci: non ergo Vulgata declarari potuit authentica.

Resp. Concesso anteced. negamus consequentiam. Etenim ex quo Vulgatæ auctor, vel Auctores decipi potuerint, non sequitur, fuisse deceptos. Ecclesia non declaravit, illos non potuisse errare, non tamen fuisse

deceptos aperte sancivit. Lege ad hanc Thesis prænotata. Plura essent loca adducenda ex sacris Litteris, quæ Calvinus, Chemnitius, alique Protestantes corrupta & depravata esse contendunt, sed nullus esset finis controversiæ, si omnia vellemus expendere. Qua de re qui plura desiderat, adeat Doctiss. Bellarminum de Verbo Dei lib. 2. c. x. & seqq.

C A P U T X.

De Pentateucho Samaritano, & Paraphrasi Chaldaica, de Syriaca, ceterisque Orientalibus Versionibus.

Cum decem Tribus Hebraici Populi a Roboamo defecissent, Jeroboamum sibi in Regem elegerunt, duabus relictis Tribubus, quæ Roboamo obtemperabant, Juda scilicet & Benjamin. Hinc duplex schisma, Religionis nempe, & Imperii. Cum autem decem Tribus in Samaria potissimum habitarent, Samaritani dicti sunt, quorum sicut fuit a duabus Tribubus diversa Religio, ita & diversum habuerant Sacrarum Litterarum Codicem, solum nempe Moylis Pentateuchum, cujus modo duplex evulgata est versio, una Arabicis scripta characteribus, altera Syriacis seu Chaldaicis, phrasi tamen & idiomate Samaritano. Samaritanum Pentateuchum Harleus Sanctius Congreg. Oratorii Gallicani ex Oriente primum attulit, & in Bibliotheca Oratoriana Parisiensi deposuit, eumque in lucem produxit Parisiis anno 1631. Joannes Morinus ejusdem Cong. Eum antiquissimum esse constat ex Eusebio Cæsareensi, S. Hieronymo, Cyrillo Alexandrino, Diodoro Tharsensi, & Procopio Gazæo. An autem quem modo habemus ille idem sit, qui a veteribus laudatur, magnum inter recentiores dissidium. Partim ex Hebræo & Græco conflatum tenent Usserius, Seldenus, Bootius, Hottingerus, Buxtorfius, alique; pro contraria tamen sententia valide pugnant Jo: Morinus, Capellus, Waltonus, alique. Quapropter, qui de Samaritano Pentateucho plura cupit addiscere, citatos poterit auctores adire.

Ut aliqua vero de Chaldaica paraphrasi proferamus, a Babylonica captivitate exordium censeo, in qua cum patriæ legis & lin-

linguæ obliti essent Hebræi, necesse fuit illis sacra Biblia Chaldaice exponere. Unde tres præsertim elaboratæ sunt versiones juxta triplicem Chaldaicæ linguæ Dialectum, Babylonicam nempe, Chaldaicam, & Syriacam. In prima quinque librorum Moy- sis; in 2. Josue, Judicum, Regum, trium Prophetarum majorum cum duodecim mino- ribus; in tertia librorum Job, Psalterii, librorum Salomonis, Danielis, Paralipome- non, Esdræ, Esther, & Ruth interpretatio exhibetur. Primæ Paraphrasis ab Hebræis præsertim Onkelos, seu Onkelosus qui- dam dicitur auctor; sed de ejus ætate ma- xima inter Eruditos controversia. 2. Jona- thano Uzielis filio tribuitur. 3. Josepho cui- dam cæco tribuunt, non tamen ante quin- tum Ecclesiæ seculum, utpote variis idio- matibus respersam, syriaco nempe, græco, & latino. Nullius autem sunt auctoritatis in Ecclesia Paraphrases istæ majori ex parte Judaicis fabulis, & Thalmudistaram nugis refertæ. Si contra Iudæos argumento, ut ajunt, ad hominem procedendum sit, lau- dabilis esto harum versionum usus, de qua-

rum utilitate, fuse, & abunde pertractat Lucas Brugenſis in Apologia pro Theolo- gis Lovaniensibus de Chaldaica S. Scripturæ Paraphrasi.

Quod ad Syriacam Versionem attinet, quemadmodum certum est, antiquam esse in Ecclesia, ita incertum, vel prorsus igno- tum a quonam Versio ista prodierit aucto- re. Ejus utilitas non modica esse potest, non verò tanta, ut illi standum sit omnino. Vid. Ricc. Sim. & Walt. in Proleg.

Præter Chaldaicam & Syriacam aliæ ex- stant versiones apud Orientales Christianos, Arabica nempe, Egyptia seu Coptica, Æ- thiopica, Persica, Armena. Harum versio- num rationem reddit S. Joannes Chrysosto- mus Hom. 1. in Jo. dicens Æthiopes, Æ- gyptios, Indos, Persas, & multos alios populos habere libros sacros proprio idioma- te descriptos. In genere loquendo Versio- nes istæ non magnæ sunt auctoritatis, quia non admodum veteres, nec admodum dili- genter adornatæ. De istis fusius pertractant Auctores prænotati. Ad ipsos ergo consu- giendum.

LIBER SECUNDUS.

ACTENUS de Sacra Scriptura pertracta- vimus ea solummodo generaliter inqui- rentes, quæ omnibus sacris libris communia esse deprehendimus, ut ex præmissis satis superque constat. Nunc de Sacra Scriptura in specie, seu de singulis S. Scripturæ li- bris brevi saltem calamo nonnulla suscipi- mus discutienda, ne omnia videantur Theo- logiæ Candidatis deesse. De auctoribus ita- que sacrorum librorum præsertim agemus, eorumque Canonicitate, vel illorum saltem, quorum auctoritas aliquandiu adducta est in controversiam ab Hæreticis. Sit itaque

CAPUT I.

De Auctore librorum Moyſis & Josue.

Pentateuchum Moyſis non esse Hobbe- ſius, Peirerius, & Spinoſa, alique au- tumarunt, contra quos Natalis Alexander, Cardinalis Gotti, Huetius, alique ex Ca-

tholicis & ex Protestantibus innumeri, pro veritate steterunt. Circa vero librum Josue tot sunt sententiæ quot capita; alii enim istius libri Eleazarum Pontificem, Samue- lem nonnulli, Isaiam aliqui faciunt aucto- rem. Andreas Masius, Grotius, Hobbesius post tempora Salomonis exaratum arbitra- ti sunt, quorum momenta antequam expen- damus, nostram sequenti propositione firma- re oportet sententiam.

PROPOSITIO.

Pentateuchum a Moyſe, librum Josue ab Josue ipso fuisse conscriptus pro certo habemus.

DEM. 1. Pars. Pentateuchus continet leges, sermones Domini, Cantica, certamina, victorias, & Historias simillimas: sed Exod. 17. 14. 34. 27. Deut. 31. 19. 2. Paralip. 34. 14. Baruch 2. 28. legitur, Deum Moyſi præcepisse, ut hæc omnia litteris con- signaret; & aliunde Deut. 24. 47. Exod. 24. 4. Deut. 31. 22. & alibi habetur, Moy- sem

sem litteris illa consignasse: Ergo Moyses est auctor &c.

Præterea Christus Dominus Moysem Pentateuchi declaravit auctorem. Ergo &c. Prob. ant. Joan. c. 5. 46. 57. hæc protulit Christus: *Si enim credideritis Moysi, crederitis forsitan & mihi; de me enim scripsit ille.* Ubi voluit Christus alludere ad ea, quæ de Messia leguntur Gen. 3. 15. 22. 18. 49. 10 Deuter. 18. 15. Ergo &c.

Uterius. Omni tempore Hebræi Moysem Pentateuchi fecerunt auctorem, quod sane est constantissimæ traditionis argumentum. Hebræis Testimonium successit Christianorum, qui certe vanam Judæorum rejecissent ostentationem: Argumentum est S. Augustini lib. 33. cont. Faustum c. 6. ubi probat, Apostolorum libros ab Apostolis esse conscriptos ex continua Ecclesiæ traditione: Quod sane argumentum ineluctabile prorsus videtur. Unde enim constat, Hippocratem, Platonem, Aristotelem, Plinium &c. auctores esse librorum, qui sub eorum nomine circumferuntur, nisi eadem temporum similitudinem succedentium contestatione continua? inquit S. Doctor. Simili ergo ratione &c. Quæ omnia magis ex eo confirmari possunt, quod a primis Ecclesiæ incunabulis quotquot Sacrorum librorum indicem adornarunt PP. Pontifices, Concilia, Pentateuchum Moysei tanquam genuino auctori inscripserunt. Prætermittimus Apostolicos Canones, Melitonem Sardensem Ep. ad Ones. Originem in Expos. Psal. 1. Cyrillum Hierosolym. in Cat. S. Athanasium Præf. in Psalm. S. Augustinum lib. 1. de Doctr. Chr. S. Hieronymum ad Paulin. aliosque, quorum testimonia videri possunt apud supra citatos Theologos. Concludendum igitur, Pentateuchum Moysei esse opus genuinum.

Prob. 2. pars. Ultimo capite libri Josue 26 ista leguntur: *Scripsit quoque (Josue) omnia verba hæc in volumine legis Domini.* Quænam ergo de Auctore libri Josue potest amplius subsistere controversia? Argumentum est Thalmudistarum in Bababatra c. 3. Deinde Ecclesiastic. c. 46 Josue dicitur Moysei successor in Prophetis vel in Prophetiis: Ergo &c. Præterea Adversarii ideo ab Josue librum istum abjudicasse conati sunt, quia in eo referuntur nonnulla, quæ post Josue evenerunt, Neque ergo huius libri auctor erit Eleazarus, qui paulo post Josue

supremum diem clausisse certissimum est: Denique liber Josue antiquior est lib. 3. Reg. quod patet ex hujus lib. c. 16. 34., in quo ex libro Josue c. 6. 25. 26. translata sunt ipsissima verba. Non ergo hujus libri auctor erit Samuel, Isaias, &c. Concludendum igitur, librum Josue ab ipso Josue fuisse exaratum.

Objecta diluuntur.

Ob. 1. Potuit Moyses Scribis mandare, rerum, quæ contigerant, historiam texere: Ergo &c.

Resp. Imprimis concedi posse antecedens. Siquidem probandum est, Moysem reapse hanc provinciam Scribis demandasse. Deinde negamus, id Moysem præstare potuisse. Ipse enim, ut supra ostendimus, a Deo mandatum accepit scribendi. Vel ergo Moyses divinum præceptum transgressus est, quod nefas est dicere; vel ipse illa omnia gesta conscripsit. Denique, ut supra vidimus, Moyses Pentateuchi dicitur scriptor; non alius quispiam; & Paralip. 2. c. 34. 14. dicitur, quod *repperit Helcias Sacerdos librum legis Domini per manum Moysi.* Quibus omnibus adstipulatur constans Hebræorum, & Ecclesiæ Christi traditio.

Ob. 2. Ab exordio Israelitici Populi semper in Judaica Rep. Scribæ, & Historici extiterunt Diariis conscribendis destinati. Credi ergo potest, a Scribis & Historicis Pentateuchum fuisse litteris consignatum.

Resp. Hæc omnia fieri potuisse; sed reapse evenisse, quemadmodum potuerunt contingere, hoc probandum est. Allata enim superius argumenta contrarium manifesto probant.

Ob. 3. In Deuteronomio describitur mors Moysei, ejus sepultura, luctus filiorum Israel &c. Ista non potuerunt a Moysese describi: Ergo &c.

Resp. Josephum Antiq. Judaic. lib. 4. Philonem de vita Moysei, Maymonidem lib. de Bened. Sac. c. 13. asseruisse, Moysem *κατὰ προλήψιν* (per anticipationem) divino spiritu afflante ista scripsisse, & multa alia notasse, quæ longo post ejus mortem tempore contigerunt, Hebræos videlicet Manna comedisse per annos 40., usque dum tangerent fines terræ Chanaan; cum aliis paucis, quæ sane jam Jordane trajecto eveniunt. Nihilominus cum pluribus sacris Criticis minime veremur asserere, hæc omnia vel

vel ab Josue, vel Eleazaro, vel Esdra, vel alio quocumque addita fuisse, ut tota haberetur Moyſis historia, & finis Deuteronomii cum initio Josue cohæreret.

Ob. 4. Auctor Pentateuchi de Moyſe, veluti de aliena persona loquitur: nam Moyſis laudes celebrat Numer. 12. 3. Deut. 36. 10. Non ergo fuit Moyſes.

Resp. His omnibus S. Gregorium satisfecisse Præfat. in Expos. lib. Job. c. 1. sequentibus verbis: *Moris Scripturæ Sacræ est, ut ipsi, qui scribunt, sic de se in illa, quasi de aliis loquantur. Hinc est enim, quod Moyſes ait: Erat Moyſes mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. Hinc Joannes dicit: Discipulus ille, quem diligebat Jesus. Hinc Lucas ait: Quod ambularent duo ex discipulis in via, Cleophas & alius. Quem profecto alium, dum tam studiose tacuit, ut quidam dicunt, quid nisi seipsum fuisse monstravit? Scriptores igitur sacri eloqui, qui impulsu Spiritus Sancti agitantur, sic de se in illo testimonium, quasi de aliis proferunt. Spiritus ergo S. per Moysem loquutus est de Moyſe.* Hactenus Gregorius, qui dum ista in Auctoribus Sacris notasse videtur, id etiam in prophanis scriptoribus, Cæsare præsertim, Cicerone &c. passim usitatum esse deprehendimus.

Ob. 5. Sic incipit liber Deuteronomii. *Hæc sunt verba, quæ loquutus est Moyſes trans Jordanem*: sed Moyſes nunquam fuit trans Jordanem. Ergo Moyſes non est auctor Deuteronomii.

Resp. Non esse legitimam consequentiam. Ut enim juxta regulas logicæ directe procedat argumentum, deduci debet: *Ergo Moyſes illa verba loquutus non est.* Quo in casu nimis probaretur. Hoc tamen prætermisso ita legitur in Hebræo: *Eie addebarim Ascer Dibër Moscè behèver aiarden.* Ubi vox *דיבר* aliquando ulteriora, citeriora aliquando significat, aliquando per trans, per cis aliquando vertitur, & melius in transitu dici potest, ut adnotarunt Pagninus, Buxtorfius aliique Hebraicæ linguæ peritissimi. Denique quomodocumque verti debeat, reponimus, regionem illam campestem, in qua Moyſes loquutus est, trans Jordanem fuisse Terræ Sanctæ, cujus comparatione Scriptura Sacra situs locorum solet consignare.

Ob. 6. Plura sunt in Pentateucho, quæ a Moyſe scribi non potuerunt. Genes. 37.

14. mentio fit Civitatis *Hebron*, quæ prius *Cariatharbe* dicebatur. Gen. 14. 14. memoratur civitas *Dan*, quæ Moyſis ævo *Lais* dicebatur. Gen. 11. 18. nomen *Chaldæorum* legitur scriptum. Gen. 8. 8. *Ninive* nominatur. Denique Gen. 40. 15. legitur, *Josephum furto sublatum de terra Hebræorum.* At ubinam terra ista Hebræorum?

Resp. Ad hæc omnia suas excusationes in promptu habuisse Huetium, &, qui ex eo sustulit multa, Natalem Alexandrum. Verum quid pugnat, hæc omnia vel a Scribis, vel ab Esdra, vel a quocumque alio adjici potuisse?

Ob. 7. Genes. 12. 6. narratur egressus Abrahæ de terra sua in terram Chanaan, ac postmodum subjungitur: *Chananæus autem tunc erat in terra.* Ex quibus videtur, auctorem hujus libri vixisse, quando jam e sedibus suis expulsi erant Chananæi.

Resp. Ista facili exsuffari negotio, si dicatur, Auctorem hujus libri posuisse: *Chananæus autem tunc erat in terra*, ut indicaret, quo tempore Abraham in terram illam migravit, Chananæos illam jam incoluisse.

Ob. 8. In Pentateucho fit mentio libri *Fæderis Domini*, libri *Bellorum Domini*, & libri *Dei*, Exod. 24. 4. 7. Num. 21. 14. Deuteronom. 31. 9. Pentateuchi auctor igitur est valde recentior.

Resp. Nos probabilius cum P. Cellier des Autheurs Sac. lib. 1. c. 1. existimare, libros istos fuisse a Moyſe conscriptos, aut forsitan a Pentateuchi libris minime distinctos. Si primum, illos periisse dicendum est; si secundum, adversariorum cadit argumentum. Verum a quocumque fuerunt exarati libri isti, dummodo concedatur, eorum auctores Moyſi fuisse coævus, evanescit argumentum.

Ob. Ultimo. Genes. c. 36. 31. hæc habentur: *Reges autem, qui regnaverunt in Edom, antequam haberent Regem filii Israel, fuerunt hi.* Et 8. Reges numerantur. Sed hoc cum temporum chronotaxi, usque ad Saulem deducta, non concordat. Ergo &c.

Resp. Huic argumento multos multa reposuisse. Explicant enim aliqui nomen illud *Regis* pro quocumque publicam habente auctoritatem, ita ut sensus sit, Reges illos regnasse, antequam Moyſes Hebræis præfesset; idque probant ex Jud. 9. 6. 21. 25. Deut. 33. 5. Sed si res ita se haberet, Re-

Reges Edom nec ipsi veri fuissent Reges. Præterquam quod ex alia parte insuperabiles occurrunt difficultates. Alii vero, cum animadvertant in 1. Paralip. 1. 43. eandem repeti chronologiam Regum & Ducum Esau, arbitrati sunt, hoc unum esse ex Esdræ, vel alicujus cujusque additamenti, quibus non adhæremus.

Ob. 1. contra 2. partem. Librum Josue varia sunt, quæ ab ipso Josue abjudicant. 1. enim in eo fit mentio *libri justorum*. 2. Ibi legitur illa particula *usque in præsentem diem*. 3. Ibi fit mentio terræ *Chabul*, quod nomen non excedit tempora Regum Israel 3. Reg. 9. 12. 4. In eodem Danitarum expeditio adversus Lesen commemoratur, quod ex Judic. 18. 29. post Josue mortem scimus contigisse. 5. Denique Josue mors describitur, aliaque plura, quæ post ipsum contigerunt.

Resp. His omnibus facillimam esse solutionem. Et quidem quoad primum responsionem habes supra ad object. 8. Quoad secundum dicendum est, etiam S. Matthæum e. 27. 8. eandem phrasim adhibuisse, quam etiam sequenti capite, idem Evangelista repetere non est veritus; quin tamen negari posset, Evangelium Matthæi illius esse, cujus nomine inscribitur. Quamquam enim particula *usque in præsentem diem* indicare possit rem, de qua est sermo, longo antea tempore contigisse, non tamen semper eandem habere significationem patet ex Matthæo, & ex aliis Sacræ Scripturæ locis. Ad tertium reponit Huetius, Josephi auctoritate lib. 8. Antiq. aliam esse terram Chabul in lib. Josue memoratam, a terra Chabul, cujus in 3. Reg. fit mentio. Illa enim vicus est in confinibus Ptolemaidis; ista vero regiuncula est 20. constans oppidis, quam Salomon Hiram, Regi Tiri, dono dedit. Ad quartum ut satisfaciat Huetius, reponit, unum esse ex Esdræ, vel cujuspiam alius additamenti. Alii vero Eusebii auctoritate moti dicunt, Urbem *Lesen*, quam a Danitis expugnatam narrat Josue, aliam esse ab Urbe Lais, quam 600. viri ex Tribu Dan occupasse memorantur Jud. 18. 27. En verba Eusebii 2. tom. Oper. S. Hieron. edit. Maurinæ: *Lesen hanc filii Dan vi captam cognominaverunt Dan. . . Laisan hanc filii Dan captam manu posse-*

derunt. . . Sita est aurem juxta Paneadem, de qua Jordanis fluvius erumpit. Ad quintum denique vide sup. Resp. ad Ob. 3.

C A P U T II.

De Libris Judicum, & Ruth.

DE horum librorum auctore obscurissimum erit inquirere, ut ex Huetio, Natali Alex. aliisque Theologis constat. Legantur præ cæteris Eruditissimi Calmet Prolegomena.

C O N C L U S I O.

Judicum & Ruth libri auctorem habent incertum; Judicum tamen liber antiquior est lib. Psalm. & Reg.

Dem. 1. pars. Ubi multæ inter se digladiantur sententiæ nullo innixæ probabiliore argumento, ibi maxima ponenda est incertitudo: atqui relate ad libros Judicum & Ruth variæ inter se digladiantur sententiæ, &c. Ergo &c. Et sane quoad librum Judicum nonnulli ipsum tribuunt Samueli, ea ducti ratione, quod cap. 1. 21. mentio fiat Jerusalem captæ a Jebusæis ante Davidis Regnum, quodque in hoc libro sæpius repetatur nullum sub Judicibus Regem fuisse, quod cum Samuele videtur congruere, qui sub Saule agens politiam suæ ætatis a politia sub Judicibus quantum distaret, sincera illa narratione demonstrare volebat. E contra qui hoc negant, insurgunt dicentes, in hoc libro occurrere nomen נָחִי *Nahi*, cum ex libro 1. Reg. 9. 19. constet, antea prophetas vocatos fuisse Videntes. Observant insuper, mentionem in eo libro fieri de *Domo Domini*, quæ sane phrasis obtinere cœpit post Templum a Salomone ædificatum. Aliaque plura proferunt de Silo Jud. 21. 12. & de captivitate Zabulon, & Nephthali sub Theglathalasare Jud. 18. 30. Quæ omnia sane luculenter ostendunt, nil certi posse deprehendi circa auctorem libri Judicum.

Sed & neque relate ad auctorem libri Ruth. De ipso enim ait in Proleg. Eruditus Calmet: *Quisnam rogo auctor iste & cujus ætatis? Sunt qui Samuelem, sunt qui Ezechiam, qui Esdram credant. Nihil certi ea in re habemus; & quas inde adducit pro*

pro Samuele levissimas conjecturas, levissimas esse cuique oculos habenti constare poterit. Ergo &c.

Prob. 2. pars. Ex libro Judicum plura sumpserunt Auctores Psalmorum, & librorum Regum: Ergo antiquiorem auctorem habere facile constat; vel saltem ineluctabilis est ista consequentia: vel aliqua in Psalmis & libris Regum ex libro Judicum fuisse posita, vel viceversa, quo in casu minus constabit de auctore hujus libri. Confer Judic. loca cap. 5. 4. cum Psalm. 67. 9. & 96. 5. Judic. 9. 53. & 2. Reg. 2. 21.

CAPUT III.

De quatuor libris Regum.

Primi duo libri Regum apud Hebræos & Samuelis nomine inscribuntur; tertius vero, & quartus Melachim מלכים seu Reges habeat in titulo. De Auctore horum librorum inter se nimium dissentientes quoque opiniones habemus. Qua de re cum nullius sententiæ plausibili aliqua probabilitate adhærere liceat, hinc contenti sumus nostram fateri ignorantiam & obscuritatem. Unde sit

CONCLUSIO

Libri quatuor Regum incertum habent auctorem.

Demonstratur Prop. quoad singulos Regum libros; & 1. quoad duos præcedentes. Primi, & secundi libri Regum, Judæi præsertim, auctores faciunt Samuelem, Nathan, & Gad, innixi testimonio 1. Paralip. 29. 29. Grotius Jeremiam, alii Davidem, Ezechiam alii: sed quæ hisce duobus libris leguntur, allatas diversorum sententias nimium implicant atque perturbant. Ergo &c. Minor facillime ostenditur. Siquidem hisce in libris aliorum testimonia laudantur, quibusdam historiis annotationes adjiciuntur, phrasæ occurrunt, quæ auctorem coævum produunt, aliæ vero, quæ recentiorum. Hujus generis exempla desumuntur plura ex eo, quod dicat auctor 1. Reg. 3. 1. quod *in diebus illis non erat visio manifesta*, quod certe Samueli non competit: quod ibid. cap. 15. Urbi Bethel nomen Bethaven appositum esse dicat, quæ nominis transmutatio Jeroboamo fuit synchrona. Insuper horum librorum auctor c. 7. 15. de Samuele tan-

quam jam mortuo loquitur. Alibi etiam c. 6. 18. prodit, Arcam Domini ad ætatem usque suam mansisse in agro Josue Bethsaminæ. Cap. 27. 6. narrat, Urbem Siceleg semper in potestate Regum Juda mansisse; quæ sane attingunt tempora divisionis Regni Juda a Regno Israel; atque hujus generis plura a Cl. Calmet in Proleg. rite notata, quæ cum diversarum sententiarum auctoribus nullo modo possunt componi.

Eadem argumentandi ratione quoad 3. & 4. Regum librum procedendum, res est in aperto. Licet enim aliqui Regi Ezechiae, Prophetis Jeremiae, & Isaiae veluti auctoribus diversis hoc opus tribuant, aliique Esdræ concedant; nihilominus multa in eo adveniuntur obscura, & nodum habentia inextricabilem. Siquidem ultimo 4. Regum capite captivitas Babylonica apertissime exprimitur, & quidem ut ex c. 10. adhuc perdurans. Deinde nonnulla auctor quandoque observat, & summatim repetit, quæ omnia auctoris indicia sunt minime coævi. Ulterius 3. Reg. 8. 8. sermo habetur de Arca Dei in templo adhuc manente; & cap. 12. 19. fit mentio divisionis Regni Israel a Regno Judæ adhuc subsistentis: & c. 6. 1. & 38. duo mensium nomina Sif & Bül memorantur, quæ neque Hebraica neque Chaldaica sunt. Quæ omnia sane, multis aliis prætermisissis, cum citatis auctoribus concordare difficillimum censeo. Ex quibus omnibus prudentiori quodam judicio concludendum, de auctore librorum Regum certam proferri non posse sententiam. Quæ sufficiat summis, ut ajunt, labris attigisse.

CAPUT IV.

De Paralipomenis, & duobus Esdræ libris.

QUÆ Græce παραλειπομενα, latine Prætermissa dicuntur, atque ita Paralipomenon libri inscribuntur, ut videlicet unusquisque sciat, in iis ea narrari, quæ in libris Regum sunt prætermissa. In ipsis omnem eruditionem Scripturarum contineri in Ep. ad Domnionem testatus est S. Hieronymus, eadem ferme repetens in Prologo Galeato. Nec parvo habendi sunt pretio, qui proxime sequuntur libri, Esdræ nomine inscripti, de quorum omnium auctoribus inquirendum.

CONCLUSIO.

Paralipomenon auctor controversus, sicuti & secundi Esdræ. Primi vero Esdræ fuisse auctorem, probabilior est opinio.

Dem. 1. Pars. Notissimum est, Paralipomenon Judæos & nostrates Esdræ fecisse auctorem, quia eadem habetur Ityli æqualitas hoc in libro, & quod post captivitatem scriptum esse deprehendatur ex edicto Cyri de Judæis in Jerosolymam remittendis. Saltem ista præcipua sunt. At quævis ista ne Esdræ designant, aut quemvis alium? Non pauci e contra clamant Esdræ non potuisse Zorobabelis genealogiam texere usque ad duodecimam generationem, quæ spatium ut minimum tercentum annorum debuit comprehendere. Atque ista de Paralipomenis dicta sufficiant, quæ poterunt clarius in Prolegomenis Calmetianis introspecti.

Quod vero ad 2. Esdræ librum pertinet, scio, communiter genuinum opus Nehemiæ haberi. Verum nobis magis veritas arridet, quam conjectura. Et sane Commentarii Nehemiæ in Machabæorum secundo 11. 15. laudantur, recitataque ibi verba nusquam in libris ejus nomine insignitis occurrunt. Insuper liber Nehemiæ plura continet a Nehemia prorsus aliena. Recitat siquidem monumenta, in quibus nomina referebantur Sacerdotum, & Levitarum ad ætatem Jonathan filii Eliasib, & Darii Codomani pertinentium c. 12. 27., qui ambo, utpote ad tempora Alexandri M. spectantes, cxx. amplius annis Nehemiæ in Judæam adventu recentiores sunt. Præterea agit ibidem Auctor de Nehemia quasi de alieno, & longa jam ætate satis functo, c. 12. 26. Ad hæc: In Narrationum serie multa extra sedem vagantur. Ita dedicatio mœnium extra locum aberrat c. 12. 27.; aberrat & caput quintum, in quo Nehemias de rebus gestis anno 12. regiminis sui disserit. Ex quibus omnibus concludi quidem potest, Nehemiam accuratas regiminis sui Ephemerides reliquisse, atque ex istis fuisse librum secundum Esdræ conlaminatum.

Sed ad primum, qui Esdræ nomine inscribitur, regressum faciamus, cujus cap. 7. 14. ista legantur: *A facie enim Regis & septem consiliatorum ejus missus es, ut visites Judæam & Jerusalem in lege Dei tui.* Dein versu 27. subditur: *Benedictus Dominus Deus Patrum nostrorum, qui aedit hoc*

*in corde Regis, ut glorificaret nomen Domini Et in me inclinavit misericordiam suam coram Rege & consiliatoribus ejus Et ego congregavi de Israel Principes. Ex quibus verbis evincitur, auctorem libri illum esse, qui invenit gratiam coram Rege & septem consiliariis ejus, in quem Deus inclinavit misericordiam suam, & qui congregavit Israel: sed iste Esdras fuit: Ergo auctor hujus libri &c. Prob. min. præced. vers. 25. legitur: *Tu autem Esdra constitue Judices & Præsides*, quæ verba sane probant ad illum spectare verba ver. 27., ad quem spectat vers. 25. qui non alius ab Esdra esse dignoscitur: Ergo &c.*

Eorum solutio, quæ contra primum Esdræ librum opponuntur.

Ob. 1. Scriptor Operis hujus Hierosolymis degebat, quando a Rege Persarum legati missi sunt, qui Judæos de Templi resumpto ædificio interpellarunt c. 5. 4. Sed Esdras abesse debuit, cum nonnisi longo post Zorobabelem tempore redierit Hierosolymam: Ergo Scriptor Operis non est Esdras. Maj. patet, quia c. 5. v. 3. ista leguntur: *In ipso autem tempore venit ad eos Thatthanai, qui erat dux trans flumen, & Stharbazanai, & consilarii eorum, sicque dixerunt eis: Quid dedit vobis consilium, ut domum hanc ædificaretis? ad quod respondimus eis &c.* Ex quibus patet Scriptorem Operis unum ex illis fuisse, qui responderunt eis. Minor apud omnes constat: Ergo &c.

Resp. Hoc argumentum adeo multorum vexasse mentem, ut concessa majore duplicem distinguerent Esdræ reditum, unum cum Zorobabele, alterum vero post obtentam Templi reædificandi facultatem. Nos vero, qui ea non asserimus, quæ meram sapiunt conjecturam, negamus majorem. Negamus nempe, Esdræ unum ex illis fuisse, qui Persarum Legatis responderunt, quod sane non evincitur ex quo legatur *Respondimus*. Non enim novum atque inusitatum est, quod Scriptor e. g. Judæus, Romanus &c. ita de rebus gentis suæ quasi de propriis agat, & absens quasi præsens loquatur. Hoc familiari sermone usurpatur: *Diximus, sumus, vivimus, &c.* quæ loquendi formulæ non semper Scriptoris præsentiam rebus ab eo narratis, sed tantum sententiarum, morum, rerumque cum illis, qui

qui præsentes fuerunt, conjunctionem significat. Et reapse, quare in superioribus formulas hasce usurpat: *Venerunt ad eos*, & non *ad nos*, *dixerunt eis*, & non *nobis*, quod est retorsionis argumentum? Plura sunt, quæ possent objici, quæ videre poteris apud Calmetium loc. cit. præsertim de duplici censu in 1. & 2. Esdræ relato, in quo licet probemus varia diversorum systemata, arbitramur tamen, diversam transmissionem, librarium oscitantiam, aut nominum æquivocationem profundissimam obscuritatem litesque interminabiles induxisse.

C A P U T V.

De libro Tobie.

Tiber, qui Tobias, idest *Bonum Dei* inscribitur, historiam hujus Viri continet illorum annorum spatio comprehensam, qui juxta accuratiores ab anno M. 3282. usque ad an. 3370. effluxerunt fere centum. Hujus libri primo in controversiam venit auctor, deinde ejus divinitas contra Lutheranos, Calvinistas, Protestantes totis viribus propugnanda.

C O N C L U S I O.

Prima duodecim capita libri Tobie ex Tobie Patris, reliqua duo ex Tobie filii commentariis collecta fuisse, est pene certissimum, exceptis ultimis duobus versiculis collectori tribuendis. Ceterum totus liber Canonicus est.

Dem. 1. pars. In exemplaribus hujus libri Hebraico, Græco, & Syriaco, Tobias Senior usque ad c. 4. semper in prima persona loquitur: Ergo &c. Deinde ubi Vulgata c. 12. habet: *Narrate omnia mirabilia ejus*, Hebraicus & Græcus textus legunt *Γραψατε παντα τα συντελεσθεντα εις βιβλιον*: *Scribito omnia quæ evenerunt in libro*; & cap. 13. 1. καὶ Τωβίτ εργαζε προσηυχην εις αγαλλιασιν: *Et scripsit Tobit (ad differentiam Tobie Senioris, qui semper dicitur Tobias) orationem eum gaudio*: Ergo &c. Denique cum in ultimis duobus versiculis mors Tobie Junioris referatur, illi merito collectori tribuuntur: Ergo &c.

Ostenditur 2. pars. Ille Liber inter Canonicas Scripturas est adscribendus, qui inter

Canonicas Scripturas relatus est ab Ecclesiæ Conciliis, & PP. Res ita se habet de libro Tobie: Ergo &c. Et re quidem vera, cum primum de sacris libris agi coeptum sit ætate Augustini, Concilium Hipponense, & Carthaginense III. hunc librum consecraverunt. Unde Augustinus ipse librum de Doctrina Christ. exaraturus promittit, se nihil esse adducturum, quod in Scripturis sanctis non reperiatur, in quo plures adducit libri Tobie sententias. Idem probatur ex S. Irenæo, Origene, Hilario, Clemente Alexandrino, Cypriano, Basilio, Ambrosio, Polycarpo, aliisque a Serario, & Natali ab Alex. relatis, quos brevitati consulentes prætermittimus. Vana ergo sunt Hæreticorum contra hujus libri auctoritatem deliramenta.

Solvuntur Objectiones contra II. Partem.

Ob. 1. Liber Tobie in Canone non fuit Hebræorum, eumque inter sacras Scripturas non recensuerunt plures ex PP. Ergo &c.

Resp. Nego consequent. Fatemur quidem Tobie librum in Canone Hebræorum non fuisse, vel quia jam occlusus erat Canon, quando Tobie liber ad Hebræorum manus venerat, vel quia Chaldaice erat exaratus. Atque hoc potissimum in causa fuit, quod, cum primis Ecclesiæ temporibus novus Sacrorum librorum Catalogus non texeretur, antiquiores ex PP. Canonem Hebræorum satis authenticum sequerentur. Hinc Tobie liber inter Canonicos relatus non est a Melitone, ab Origene, a Concilio Laodicensi, ab Epiphanio, & paucis aliis, quia sacrorum librorum causa primum agitata est anno 393. in Hipponensi Concilio. Postmodum tamen temporum decursu coepit liber Tobie in Ecclesiis veluti sacer haberi. De quibus satis supra.

Instab. Hieronymus hisce omnibus aperte contradicit in Prologo Galeato, ubi ait: *Tobias & Pastor non sunt in Canone, Judith, & Tobie, & Machabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter Canonicas Scripturas non recipit*. Ergo &c.

Resp. 1. Hieronymum Præfationes in Sacros libros litteris consignasse an. 394. idest tribus annis ante Chartaginense Concilium III. cujus sanctionibus Tobie libri auctoritas magis firmata est. 2. Verba illa *non sunt in Canone* . . . *Inter Canonicas Scripturas non recipit*, idem significare ac si dixisset: *Ecclesia non habet veluti ex Ca-*

none Hebræorum *desumptos*, de quorum divinitate tunc erat Ecclesiarum consensus. 3. Hieronymum Ep. ad Chromatium sateri, Hebræos librum Tobiae inter hagiographa numerare.

Obj. 2. Apud Josephum de Tobiae libro, & gestis altum silentium. Ergo &c.

Resp. per instantiam, de vita, & gestis Job Josephum silere: Ergo ne inter apocryphas Scripturas amandandus liber Job? Directe tamen reponimus, Josephum lib. Antiq. 10. aperte testari, se tantum Græce translaturum esse suæ gentis libros Hebraica lingua conscriptos. Hinc mirum non esse, si historiam Tobiae prætermisit, qui Chaldaice, ut diximus, primum fuit elaboratus.

Ob. 3. Tobias hoc in lib. dicitur de Tribu Nephtali, & in captivitatem ductus a Salmanasare; sed ex 4. Reg. 13. 29. constat, Tribum Nephtali a Theglathphalafare in servitutem redactam fuisse: Ergo vel falsum primum, vel secundum: Ergo non est liber Canonicus.

Resp. quod licet in libro Regum dicatur, omnes filios Nephtali ductos fuisse in captivitatem a Theglathphalafare, non sequitur, quod omnes reapse ita fuerint translati, ut nullus in terra sua remanserit. Siquidem & in 1. Tobiae capite legitur v. 5. Israelitas omnes ad Jeroboami vitulos conversos fuisse, non tamen inde credendum, solum Tobiam se ab Idolatria abstinuisse. Ita 3. Reg. 19. 10. dicitur, solum Eliam in divina fide mansisse, vers. tamen 18. legitur, septem millia fuisse, quorum genua incurvata non sunt ante Baal. Et sane 2. Paralip. 43. 6. 9. habemus, Josiam Regem Juda post aliquot annos a cæde Theglathphalafaris Civitates Manasse, Simeonis, Ephraim, & Neptali ab Idolatriæ reliquiis repurgasse: adeo verum est, non omnes ex Tribu Nephtali translatos fuisse.

Ob. 4. Sara ex c. 3. 7. habitasse dicitur in Rages civitate Medorum, & ibidem narratur, Tobiam, cum Saræ domum attigisset, misisse Raphael ad Gabelum in Rages: sed hæc sunt repugnantia: Ergo &c.

Resp. Tot fuisse in hujus nodi solutione sententias, quot Interpretes. Alii siquidem reposuerunt, duas in Medorum Regno fuisse urbes ex eodem nomine appellatas. E contra alii erroris Vulgatam accusant, cum

Græca versio, Syriaca, & Hebraica exemplaria Munsteri, & Fagii pro Rages habeant Ecbatanis. Omissis tamen responsionibus eruditorum virorum, quæ ipsorum venia nobis minime arrident, in eam sententiam imus, quæ Vulgatum interpretem laudat; cæterasque Versiones non contemnit. Dicimus itaque, recte in Vulgata legi: *Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum*, recteque etiam alias Versiones posuisse: *In Ecbatanis civitate Medorum*. Et ratio est, quoniam *Echatana* & *Rages* nomina erant unius ejusdem civitatis, quod ex Græcis, & Hebraicis textibus facillime ostenditur; siquidem Græca exemplaria *Echatana* vocant etiam *Rhaga*, & Hebraica nunc *Rigou*, nunc *Ragiau*, modo *Echatana* dicunt. Quæ omnia magis ex Athenæo confirmantur, qui libro 12. affirmat, Parthorum Reges consuevisse æstivo tempore in Rages vitam agere; & Isidoro Caraceno apud Bochartum, qui testatur, Rages totius Regni Medorum fuisse Metropolim, quod sane Ecbatanis quammaxime convenit. Cui responsio ista non arridet, meliora seligat, si invenerit.

Ob. 5. Hoc in libro Angelus Raphael mentitur, manducat, & bibit: sed ista absurda sunt: Ergo &c.

Resp. Nego ant. Angelum Tobiae comitem mentitum fuisse lib. 1. c. Edmund. Camp. p. 77. probare conatus est impudentissimus Wittakerus, ex quo Raphael se Israelitam dixerit de Tribu Nephtali, Azariam nomine, Ananiæ Magni Patris filium, & in civitate Rages Gabelo necessitudinis vinculo conjunctum; sed ista facillime dissolvimus ostendendo, Raphaellem in omnibus hisce veritati consuluisse, atque id ex pluribus non spernendis rationibus. Imprimis Angeli in veteri testamento Dei nomine nuncupabantur, absque eo quod ullus ex Protestantibus dixerit illos esse mentitos. Deinde Tobiae Angelus Azariæ formam sumplerat; merito ergo potuit de se illa omnia prædicare, quæ huic Israelitæ maxime conveniebant. Nonne Alexandri M. personam gerens, aut Cæsaris, vere Alexandrum, & Cæsarem esse profitetur? Ad hæc *Azarias adjutorium Dei* interpretatur. Merito ergo Raphael Azarias dictus est, qui in duorum Israelitarum adjutorium venerat. Denique Angelicarum actionum mirabilis œconomia ex humanis meti-

n̄ nequit, cum ordinem naturalem prætergrediatur. Spiritus Angelici a Deo mittuntur, qui est fons & origo veritatis: ibi ergo locum non habet humana ratio, ubi divinorum mysteriorum incomprehensibilis altitudo nullum præbet experimentum.

Quod vero de Angeli potu & esu allatum est, tenuit hinc inde distractas diversorum sententias. Rabbini, Theodoretus, S. Thomas 1. p. q. 51. a. 2. & 3. ad 5. aliique in Angelis aerea corpora admiserunt, quibus sane rationibus nulla adduci potest illusionis excusatio. Justinus M. in Dial. cum Tryph. ex quo legatur in Ps. 77. *Panem Angelorum manducavit homo*, male arbitratus est, Angelos in cœlis manducare. In tanta opinionum varietate dicimus, Raphaelem imperfecte solummodo manducasse, idest cibum utique sumpsisse, eumque in stomachum induxisse, non ut per corporales functiones in corpoream verteret substantiam, sed ut in invisibiles subtilissimas partes dissolveret, quemadmodum solaribus radiis nivem dissolvi cognoscimus. Sed urges: Sara & Tobias arbitrati sunt, Raphaelem vere, & perfecte manducasse. Ergo decepti sunt. Utique sane arbitror, illos deceptos fuisse, sed hoc infirmitati tribuendum humanæ naturæ, non Angelo. Cetera, quæ contra huius libri divinitatem objici solent, videre poteris apud Calmetium, Natalem Alexandrum, Criticos Sacros, aliosque.

CAPUT VI.

De Libro Judith.

Ardum, & perdifficilem aggredimur de libro Judith disputationem, in quo aut libri auctorem, aut historiam, vel denique sanctitatem inspicimus, inextricabiles prope modum occurrunt quæstiones. Auctore libri prætermisso, utpote incertissimo, reliquas duas quæstiones, nempe tempus historię, & libri sanctitatem duabus thesibus absolvemus, in quibus ea producturi sumus, quæ in aliorum commentariis licet doctissimis non sunt antiquiora. Atque hac de causa omisso brevitatis scopo in difficilioribus quibusque terendis paulisper immorabimur. Quare sit

CONCLUSIO.

Historiam Judith sub Artaxerse Ocho Artaxerxis Mnemonis filio, qui juxta Eusebium regnare cepit A. P. Jul. 4348. M. 3618. U. C. 388. ante Chr. 356. usque ad annum Per. Jul. 4374., & consequenter post Babyloniam deportationem contigisse, sententia est ceteris anteferenda, ac prope certa.

Contra hanc Thesim pugnant Bellar. de Ver. Dei, Gretser. in ejus Def. Salmeron. Ep. ad Tuccium, Serarius in Judith, Bonfrerius Præloq. Petavius De Doct. Temp. Usserius ad an. M. 3348. Huet. Demonstr. Evang. Newt. in Chr. Dupinus Diss. sur le Bibl. Montsfacon Verité &c. Calmet, Harduinus apud Neville, Tournemin. dans les Memoires de Trevoux 1727. Historię universalis Auctores, aliique multi, qui ad 5. M. ætatem Historiam Judith collocant. Post Babyloniam captivitatem contigisse tamen volunt Eusebius in Chronic. Augustinus de C. D. l. 18. c. 26. Sulpitius Sev. Hist. Eccl. lib. 2. Beda lib. de 6. ætate. Julius Afric. apud Suidam, Natalis Alex. Hist. Eccl. t. 5. Suurin t. 4. discours 13. aliique plures, qui tamen non conveniunt in Persarum Rege assignando, sub quo Bethulię obsidio contigerit. Pro nostra tamen sententia hæc sunt momenta.

Dem. Præcipui characteres libri Judith nulli possunt melius aptari, quam Artaxerxi Ocho: Ergo &c. Prob. ant. Præcipui characteres libri Judith sunt, hanc historiam contigisse sub Nabuchodonosore Assyriorum Rege, Holopherne duce, post Templum Judæorum solo æquatum, post captas eorum civitates, post eorum congregationem ex dispersione, & Jerusalem iterum constructam Judith 5. 22. & sequ. Sed isti characteres nulli melius, quam Artaxerxi Ocho conveniunt: Ergo &c. Minor per partes ostenditur. Julius Africanus, Syncellus, Sulpitius Severus cit. loc. Nabuchodonosoris nomen Ocho datum fuisse ex Nebo vel Nabo Chaldæorum Idolo aperte testantur. Vid. Fourmont t. 1. lib. 2. sect. 4. c. 14. Deinde mirum non est, Artaxerxi Assyriorum Regis nomen per Cyrum deletis Assyriis datum fuisse. Nonne 1. Esdræ 6. 22. Persarum Rex,

Rex, qui probabiliter Darius erat Histaspis filius, Assyriorum Rex dicitur: *Convertat cor Regis Assur ad eos?* Nonne Zachariae 10. 11. legitur: *humiliabitur superbia Assur*, quibus sane verbis Persarum Regnum certe intelligitur, cum Zacharias post Cyrum prophetaverit? Præterea prophani Scriptores testantur apud Gibert *Memoir. des inscript. t. 1. p. 42.* & suivant edit. Paris. 1754. in Ochi expeditione Ægyptiaca inter sui exercitus Primores Holophernem quemdam nomine fuisse, & Vagao quemdam memorant, qui in lib. Judith, Holophernis Eunuchus dicitur. Quid clariora amplius inquirimus? Hæc autem omnia si conferantur cum Judith memorato c. 5. res evadit manifestissima. Ibi enim ex Achioris responsione constat, Hebræos captivitate Babilonica soluta in Jerusalem regressionem jam fecisse. Ulterius ex lib. Judith constat, omnia ad Sacerdotis nutum & imperium tunc consuevisse fieri, nulla habita Regiæ auctoritatis mentione. Quodnam fuit igitur tempus istud, in quo non Reges, sed Sacerdotes imperarunt, nisi post Babylonicam solutam captivitatem? Quæ omnia cum in aliorum Systematibus nequeant demonstrari, sequitur, sententiam nostram prope certam esse, ac ceteris jure merito anteferendam.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. In libro Judith dicitur c. 1. 5. Nabuchodonosor regnasse in Ninive: sed post Babylonicam deportationem Ninive eversa erat. Ergo non potest post captivitatem Babylonicam assignari tempus hujus historiæ.

Resp. Ninive quidem eversam fuisse, sed post Cyrum restauratam, Meerdati expeditione sub Nerone ostendit apertissime, quod ex Ammiano Marcellino oculari teste magis magisque comprobatur. Præterquamquod Clar. Viri Bochartus atque Marshamus, duas fuisse civitates Ninive unam prope Euphratem, prope Tigridem alteram; atque hanc ab Assyriis eversam solidis rationibus demonstrarunt.

Ob. 2. Post Hebræorum captivitatem jam Medi Cyri successoribus serviebant: quomodo ergo post eandem captivitatem Arphaxad Rex Medorum contra Nabuchodonosor pugnare potuit? Judith c. 1.

Resp. Medos quidem Cyro, ejusque suc-

cessoribus servivisse post Hebræorum captivitatem; at quid inde, si aliquis Arphaxad nomine assumpta Regis dignitate ad rebellionem Medos incitavit, quemadmodum reapse evenisse Herodotus lib. 1. c. 130. Xenophon Hellen. lib. 1. p. 435. Scriptores cœvi cum Aristotele de Rep. lib. 3. testantur?

Ob. 3. Eodem cap. 1. legimus Arphaxad ædificasse Ecbatanam: sed hoc falsum est; Diodorus enim lib. 2. ante Semiramidem hanc civitatem extitisse probat, & Herodotus lib. 1. c. 98. eam a Dejoce Medorum Rege ædificatam fuisse tradit.

Resp. Quisquis ille fuerit, qui a fundamentis Ecbatanam excitavit (de hoc enim non conveniunt Historici), dicimus, verbum *ædificavit* in lib. Judith sumendum esse pro *restauravit*. Ita legitur in lib. Reg. David Jerusalem, Salomonem quinque civitates, quas illi Hiram dono dederat, Roboamum Abiam, Manasse civitates Juda ædificasse, quas solummodo illi restauraverant. Imo de Nabuchodonosor 4. Daniel. 27. dicitur, *Babylon magna, quam ego ædificavi*, quæ a multis jam annis erat condita: simili ergo ratione &c. Quæ sane omnia veritati consona esse, Græca versio plenissime ostendit.

Ob. 4. In Vulgata non legitur templum solo æquatum: deinde quod habetur in Græca, explicari potest de aliqua templi prophanatione.

Resp. Utique in omnibus Græcis Codicibus solummodo illa extare verba; qua ratione tamen ostendi poterit, admittenda non esse? Nec unus eo insanix devenerit. Ut autem clare dignoscatur, verba Græci textus intelligenda esse de templo solo æquato, & non aliter, paulisper in ipsis immoremur oportet. Græca itaque versio sic habet: καὶ οὐκ ἔτι οὐδὲν αὐτῶν ἐγένετο εἰς εὐαφὸς. Id est *Et Templum Dei sui factum est solo æquatum*. Verba illa εἰς εὐαφὸς nullum alium pati sensum, ex Græcis auctoribus facillimum est ostendere. Thucydides lib. 3. hæc habet. Ἰκερὸν δὲ κατελόντες αὐτὴν εἰς εὐαφὸς παύσαι ἐν τῶν θεμελίων. *Postea demolientes eam solo tenus ex omnibus fundamentis suis*. Plutarchus Εὐανδραποπαμεινὸς τὴν πόλιν εἰς εὐαφὸς κατεβάλε: *In servitutem redigens civitatem solo dejecit*. Josephus lib. x. Antiq. c. 11. de Excidio Templi a Nabuchodonosor eadem utitur phrasi, nempe εἰς εὐαφὸς κατελάν. Similia adinveniuntur apud Æschylum, Hesichium, & in The-
sauro

sauro Henrici Stephani, a quibus referendis supersedemus.

CONCLUSIO II.

Liber Judith est inter Canonicos adnumerandus.

Dem. iisdem rationibus, quibus in superioribus libri Tobiae divinitas vindicata est; utriusque enim libri eadem fors fuit. Quae de re videre poteris Patrum, quos supra citavimus, apud Natalem Alexandrum testimonia. Interim ad argumenta adversariorum properamus.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Cap. ix. 13. Judith sic Deum oravit dicens: *Capiatur laqueo oculorum suorum in me, & percuties eum ex labiis caritatis meae*, vel ut habent Graeci, *ex labiis deceptionis meae*. Quibus verbis Deum deprecata est, ut Holophernes sui accenderetur desiderio. At quis dicat, viduam istam non peccasse? & sacrum esse librum, in quo tam iniqua scelera describuntur? Ergo &c.

Resp. Minime Juditham peccasse, quae mediis usa est irreprehensibilibus ad justum finem, occisionem nempe Holophernis, conducentibus. Sane media, quae Judith adhibuit, in cap. 10. leguntur; videlicet: *Laevi corpus suum. . . discriminavit crinem capitis sui, imposuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis jucunditatis, . . . assumpsitque dextrariola, & lilia, & inanes, & annulos, & omnibus ornamentis suis ornavit se*. Media ista sane irreprehensibilia fuisse, ex contextu habemus expresse manifestum: *Cui etiam Dominus contulit splendorem. Quoniam eni irreprehensibilitatis ratio) quoniam omnis ista compositio non ex libidine, sed ex virtute pendebat, & ideo Dominus hanc in illa pulchritudinem ampliavit* (perinde ac si naturalis venustas non sufficeret), *ut incomparabilis decore omnium oculis appareret*. Optavit igitur Judith Holophernem sui amore captum inflammari sed amore casto, licito, honesto, ac maritali.

Sed inquires: Judith certe nolebat se Holopherni copulare. Concedo. Potuit tamen licite hoc in Holopherne desiderium excitare.

Instabis. Conjugia cum alienigenis Hebraeis erant illicita Deut. 7. 3. Transeat. At quænam inde consequentia? Ista profecto: Ergo Judith non poterat se Holopherni conjugere. Poterat tamen licite hoc in Ho-

lopherne desiderium excitare, licet non executioni mandandum. Dixi, transeat; quoniam allata Deuteronomii lex connubiis vetabat Hebraeorum cum Populis conterminis Etæis, Gergezis, Amorrhæis, &c. qui erant per ipsos subjugandi. Et reapse Esther nupsit Assuero: Ergo &c.

Instab. Clemens Alexand. Pædagog. lib. 2. c. 2. hæc habet: *Solam Esther juste invenimus ornata*. Ergo Judith injuste.

Resp. Clementem in mulieres illas invehere, quæ quotidiano quodam fastu, atque immoderato fuce se linebant; secus argumentum nimis probaret. Vult enim Apostolus 1. Tim. 2. 9. *Mulieres in habitu ornato*. A reprehensione igitur Clementis excludenda Judith, quæ quotidie induebat se cilicio, & ad Holophernem obtruncandum solummodo induit se vestimentis jucunditatis suæ. Cæterum Clemens Alex. Strom. lib. 4. c. 6. hæc habet: *Judith, quæ consummata fuit in mulieribus*.

Ob. 2. Judith in verbis & factis mentita est; id enim probant illa verba Judith exploratoribus Assyriorum c. 10. 12. *Ideo fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi, quod dentur vobis in depredationem, pro eo, quod contemnentes vos noluerunt ultro tradere se ipsos*: Ergo &c.

Resp. Calmet eruditissimum virum, & S. Thomam apud Cl. Nicolai in hunc locum admisisse in Judith verum mendacium. Verum nos eam damnare minime audemus ob auream S. Irenæi lib. 4. c. 50. regulam, quæ sic se habet: *De quibus Scripturæ non increpant, sed simpliciter sunt posite, nos non debere fieri accusatores*. Quae de re Judith apologiam texere paucis hic studemus, firmiter pronuntiando, Judith quidem mentitam fuisse, sed materialiter tantum, idest credidisse licitum esse mentiri cum hostibus. Et re quidem vera antiquissima apud veteres fuit illa Platonis in lib. de Rep. sententia, oportere videlicet aliquando mentiri vel contra hostes, vel pro patria & civibus. Varia hujus erroris exempla, quem Augustinus validissime oppugnavit in lib. de Mend. apud Socratem, Xenoph. 1. c. Plutarch. de Stoic. repugn. Quintilianum Inst. 1. 8. alioque passim adinveniuntur, quibus Philonem Hebr. de Cherub. Clementem Alexandrinum, qui tamen defendi potest, & Origenem certe apud Hier. c. Ruf. adjungimus, non omi-

missis Hilario in Pl. 14. cujus hæc sunt verba: *Est necessarium plerumque mentiri, & nonnunquam falsitas utilis est*: Chrysostomo Hom. 53. in c. 26. Gen. Theodoro, Theophylacto, Eumenio, & præ cæteris Calisiano coll. 27. contra quos licet non audeamus definitivam proferre sententiam, illud tamen Augustini admittimus in Levit. q. 68. *De mendacio pene omnibus videtur, quod ubi nemo læditur, pro salute mentium sit*. Quæ sane erat sententia S. Doctoris ætate pene universalis, de qua ait de Mend. c. 1. quod ad eam appugnandam est magna questio, latebrosa tractatio, disputatio inter doctos alternans. Ex quibus præmissis en Judith apologia. Licet post S. Augustinum & Innocentii III. Decretum in cap. super eo de Usuris extra controversiam positum sit, quodcumque mendacium quacumque circumstantia prolatum esse peccatum, nihilominus non fuit antiquis temporibus ita per se aut naturæ lumine clarum dogma, ut Cl. Virorum plures in contraria non fuerint opinione. Quomodo igitur mirari debemus, si una mulier rudi præsertim ætate licitum esse mendacium ad Patriæ liberationem opinata est? Plura sunt, quæ addi possent; sed hæc pro Judith defensione satis dicta arbitramur.

Ob. 3. Judith cum intrasset ante faciem Holophernis, adoravit eum c. 10. 30. Hoc sane nefas: Ergo &c.

Resp. Dist. maj. Adoravit politica adoratione, conc. maj. adoratione religiosa, neg. maj. Apud Persas, Assyrios, & Orientales adorationem in usu fuisse, ex Q. Curtio lib. 8. Valerio Max. lib. 8. c. 3. Ammiano Marcellino lib. 8. aliisque satis constat. Et reapse Abraham Gen. 23. 12. Esron, Jacob iaid. 33. 3. Esau, Juda & fratres ejus ibid. 42. 6. Joseph adoraverunt, quod & ab Achior erga Judith factum fuisse noscimus ex c. 13. 30. Politica itaque, & ex civili usu, non ex sacro & religioso deducta, fuit Judith adoratio.

Instab. Esther c. 3. 2. Mardocheus noluit Aman adorare: Ergo &c.

Resp. Mardocheum Aman non adorasse, quia Amalecita iste cultu religioso petierat se adorari. Legatur citatum c. 3.

Ob. 4. cap. 11. v. 5. Juravit Judith dicens: vivit Nabuchodonosor Rex terra, &

virtus ejus &c. Sed per solum Deum jurare licet; ergo &c.

Resp. cum Basilio in Pl. 14. Sunt quidam sermones juramentorum quidem figuras habentes, non tamen juramenta omnino existentes, sed remedia potius persuadendi. Quocirca ita apud veteres in usu fuisse credendum est. Vid. 1. Reg. 1. 26. 2. Reg. 25. 26. Genes. 42. 15. Verum concedatur, Judith jurasse per vitam Holophernis, quid inde? Doctif. Maldonatus in Matth. 5. 34. ostendit, hujus juramenti genus licitum esse, dummodo necessitas adsit, & servetur veritas; quod etiam confirmat S. Thomas lect. 4. in Ep. ad Hebræos, qui sex assignat sufficientis necessitatis capita, nempe: *Pro pace firmanda . . . pro fama conservanda, pro fidelitate tenenda . . . pro obedientia implenda . . . pro securitate facienda, pro veritate attestanda*, inter quæ certe illud recenset *pro securitate facienda*. In verbis autem Judith veritatem adfuisse usque ad v. 6. super quæ juramentum cadit, est manifestum. In ceteris vero quæ sequuntur, non cadit juramentum; & si quid est in illis mendax & fraudulentum, ad superiorem responsionem recurrendum.

Ob. 5. Judith Sichemitarum cædem commendat a Simeone patratam, ob quam Jacob eum maledixit, Gen. 49. 6. Ergo &c.

Resp. Ex diversis principiis maledictionem proficisci. Jacob maledixit modo vindictæ, quod contra initum fœdus susceperat Simeon. Judith commendat in Simeone zelum divinorum præceptorum. Quæ sane prorsus diversa sunt. Sed in his satis superque a brevitate digressi sumus. Vid. Thomam Ang. in c. 34. super Gen.

C A P U T VII.

De Libro Esther.

DE hujus libri auctore, & divinitate, deque Assuero Estheris marito potissimum esset hoc loco inquirendum. Verum cum dubia adhuc ac prorsus incerta ea sint hætenus, quæ relate ad primum & ultimum disquisitionis hujusce caput protulerunt inter se dissentientes eruditi Critici, nos idcirco de libro Esther inter Canonicas Scripturas reponendo differemus tantummodo. Et quidem jure: Siquidem inter SS. PP. Epiphanius, & Augustinus, ille de pond. & mens. iste

iste vero de Civit. D. I. 18. c. 36. hunc librum Esdræ opus dixerunt. Esdra recentiorum putat Eusebius Chron. I. 2. Dupinus Prol. de la Bib. Huetius Dem. Ev. prop. 4. ex Hebræorum traditione Synagogæ M. adscribant. Denique Serarius, Calmet in Proleg. Mardocheum, & Esther huius libri faciunt auctores. Omnes pro sua sententia invicte pugnare videntur, sed lis adhuc est sub iudice. Eadem ferme ratione de Assuero Estheris marito loquendum. Siquidem licet omnes pene Critici operam omnem contulerint ad hoc, ut Assueri vel Artaxerxis istius ætatem clavo figerent trabali, tamen cogor Terentianum illud repetere:

Fecistis probe, incertior sum multo quam dudum.

Qua de re Libri Esther divinitatem vindicantes contra Protestantes insurgimus, qui ceteroquin cum Luthero solummodo septem ultima huius libri capita a sacro Canone expungunt. Vid. Buddæum H. E. V. T. tom. 1. Grotium Præf. ad hunc lib. Fabricium Bib. Græc. I. 2. aliosque. Verum quoniam & cum Anabaptistis hunc librum omnimode respicientibus decertandum est, omnes idcirco uno mucrone confodimus.

CONCLUSIO UNICA.

Liber Esther cum omnibus suis partibus undequaque Canonicus est, atque divinus.

Dem. Ecclesiæ Concilia & PP. Librum Esther cum omnibus suis partibus undequaque Canonicum & divinum agnoverunt. Ergo &c. Antecedens constat. Siquidem Concilium Laodicenum c. ult. Carthaginense III. can. 47. decreverunt, omnes libros ex veteri, & ex novo Testamento esse recipiendos, qui legebantur in Ecclesia; sed liber Esther in Ecclesia cum omnibus suis partibus legebatur: Ergo &c. Min. ostenditur. Hieronymus Præfat. in hunc lib. apud Cl. Nicolai testatur, Versionem Vulgatam latinam in Ecclesiis consuevisse legi, quæ certe cum omnibus suis partibus legebatur; quod adeo verum esse deprehendimus, ut Hieronymus ipse in Epist. ad Galat. citet vers. 11. c. 14. libri Esther. Ex quibus constat, recte minus quam par erat sensisse de Hieronymo Bellarminum in lib. Esth. De ceteris vero Ecclesiæ PP. non erit valde operosum huius veritatis cognitionem assequi. Idcirco legantur Origenes apud Euseb. Hist. Eccl. I. 6. Cy-

rillus Hier. Cat. 4. Epiphanius lib. de pond. & mens. Hilarius Præf. in Psalm. Joannes Damascenus de fid. I. 4. Augustinus de Doct. Chr. lib. 2. c. 6. Innocentius I. Ep. ad Exup. Gelasius I. Syn. Rom. Eugenius IV. Instruct. Arm. Chrysostomus ad Populum Antioch. Hom. 3. aliosque plures, quorum testimonia satis proluxa collegit Natalis Alexander. Restat igitur, ut aliqua in contrarium adducta dissolvantur.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Septem, quæ defensantur Estheris ultima capita aberant a textu Hebraico: Ergo &c.

Resp. De iis libris, qui in Hebræorum canone non fuerunt, satis in superioribus disputatum.

Ob. 2. Varia in hoc libro adveniunt inter se pugnantia: Ergo &c. Prob. ant. Cap. 2. dicitur Mardocheus insidias detexisse Eunuchorum anno 7.; cap. 6. ob detestas insidias nihil muneris retulisse; cap. vero 12. memoratur, Mardocheum insidias istas detexisse anno Assueri 2. eique data pro tali detectione munera: Ergo &c.

Resp. Nego ant. ad cujus probationem 1. reponimus, nos accurate caput 2. perlegisse, minimeque in eo legisse anno 7. 2. Dicimus ista quidem prima fronte contradictoria apparere, sed talia non esse accurate inspecta. Siquidem imprimis pro certo habendum est, in Vulgata præsertim versione capitum, & versiculorum factam fuisse luxationem; unde quæ in posterioribus erant conjicienda, in antecedentibus translata sunt, quod ex versionum collatione luculentissimum est; hinc aliqui volunt somnium Mardochei initio libri esse collocandum, detectionemque insidiarum, quæ ponitur c. 12. (& revera anno 7. contigit), capiti 2. esse adnectendam. Quod vero dicatur Mardocheus nihil muneris recepisse pro insidiarum detectione, de publico munere intelligendum credimus, quod ex cap. 12. ei scimus fuisse collatum.

Ob. 3. In multis Vulgatæ locis c. 3. 1. c. 12. 6. c. 16. 12. 14. Aman dicitur Agagita, Bugæus, & Macedo. Ista sunt incoherentia. Ergo &c.

Resp. ut hæc inter se diversa nomina conciliarent, omnem operam Interpretes contulisse. Sulpitius Severus Hist. lib. 2. Amanum Persam vocat. Harduinus, Plisii auctoritate (Vid. Chron. V. T.) producit

Ma-

Macedones Caduenos in Lydia, Hircanos in Jonia, Aschilacos in Æolide, Myso-Macedonas in Mysia, concluditque, Amanum fuisse ex Lydiis & Jonibus. Cl. tamen Tourne-minius Diff. Chron. in Newton, deprompta penitiori eruditione, ostendit, Macedones ex Amalecitis ortum traxisse, atque ita rationem reddit duplicis nominis in Aman. Ad illud vero, quod *Bugeus* dicatur, Erudit. Calmet in hunc locum opinatus est, illud non proprium esse, sed appellativum nomen, veluti si aliquem Thraſonem, vel Sycophanta diceret.

C A P U T VIII.

De Libro Job.

TRES hoc in capite occurrunt dirimendæ quæſtiones. 1. De auctore libri Job. 2. De veritate Historiæ Jobi. 3. De hujus libri Canonicitate. Primam harum controversiarum partem malumus præterire, quam aliquid incertum prorsus statuere. Legantur in hunc locum Erud. Calmet Prolegomena, & ex tam diversis PP. & Criticorum sententiis colligat, qui potest, hujus libri auctorem. Interim lege Origenem contra Cels. l. 6. Gregorium M. in Job lib. 1. Suidam vocab. *Job*, Huetium Dem. Ev. prop. 4. Bossuet disc. sur l'Hist. Uni. §. 3. Vavasorum Præf. in Job, Dupinum Dissert. Prælim. Riccardum Simonium Critique sur Dup. 1. 3. Clericum Sentim. des Theol. d' Holland. lett. 9. Codureum Præfat. in Job, P. Cellier des Auteurs Sacr. aliosque plures. Quod vero spectat ad altera dirimenda quæſtionum capita, non veram historiam, sed paraboliscam narrationem esse Jobi historiam sentiunt Thalmudistæ, Maimonides, Anabaptistæ, Lutherus, alique, ad quos confutandos duo sumus demonstraturi, videlicet, librum Jobi veram continere historiam, & inter sacros atque divinos esse adnumerandum.

C O N C L U S I O I.

In Libro Jobi vera historia continetur.

Dem. variis argumentis; & 1. Ex Ecclesiæ Latinæ & Græcæ traditione constat, veram fuisse Jobi Personam. Ergo &c. Prob. antec. Ecclesia Latina memoriam colit B. Jobi die 20. Maji. Vid. Martyrolog. Rom. Bedæ, Ussardi, & Adonis, aliorumque Latinorum. Ecclesia vero Græca ejusdem Jobi celebrat

festum ad 6. diem ejusdem mensis sequentibus verbis: *Memoria Jobi Viri justī, & multorum certaminum victoris*. Vid. Menolog. Basilii Porphyrogeniti. Eadem leguntur in Typico S. Sabæ apud Syros, & in Martyrologio, quod ex arabico latinum reddidit Simonius. 2. In Sacris litteris de Jobo fit mentio, tanquam de homine justo, qui revera extiterit. Vid. Tob. 2. 12. 15. Jacob. 5. 7. Interque cetera illustrius est illud Ezechielis testimonium c. 14. 14. *Etsi fuerint tres viri isti in medio ejus Noe, Daniel, & Job*. Quis profecto neget Danielem, & Noe veros homines fuisse? 3. Eadem est PP. Latinorum & Græcorum sententia, inter quos celebriores evaserunt Origenes Hom. 4. in Ezechiel, Eusebius lib. 1. Dem. Ev. c. 5. S. Basilus Hom. 4. de Grat. Act. S. Jo. Chrysostomus Hom. 5. ad Pop. Anthioch. Tertullianus lib. de Patient. S. Cyprianus de Bono Pat. S. Hieronymus in c. 14. Ezech. S. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei c. 47. S. Ambrosius lib. de Paradiso, demum S. Gregorius M. Præf. in lib. Job., alique pœne innumerabiles, quorum testimonia videre poteris apud Natal. Alex. t. 1. Diss. 13.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Nomina Jobi & amicorum ejus scenica sunt: Ergo argumenta fabulosæ historiæ. Prob. ant. Jobi nomen interpretatur *Dolens*; Hus *consilium* significat; Baldad idem est ac *vetusta secreta*; Sophar idem quod *speculator*; Eliphaz idem quod *aurum Dei*. Et sic de cæteris: Ergo &c.

Resp. Hæc & alia plura nullius ponderis esse. Si enim quæ de Jobo proferuntur, scenica habenda sunt, quia nomina Personarum significationem habent accomodam argumento, fabulosa prorsus erunt, quæ in Genesi & alibi sæpe de Abraham, Isaac, Jacob, & duodecim filiis ejus enarrantur, quia nomina habuerunt rerum eventibus congruentem.

Ob. 2. Liber Jobi partim prosa, carminibus partim hexametris ac pentametris scriptus est. Ergo opus fabulantis Poetæ.

Resp. & hæc esse ceteris futiliora. Deuteronom. enim c. 32. Canticum Moysis inferitur, Judic. 5. Canticum Deborah, 2. Reg. 22. Canticum David, quæ metricè conscripta sunt, nec tamen fabulosa. At quænam quæso in prophanis scriptoribus non adveniuntur

tur metro elaborata? Quis dicat ergo aut Ovidium in exilio non fuisse pulsum, aut Cæsarem adversus Patriam Rubicone transacto arma tulisse, ex eo, quod & Ovidius proprias lamentationes, & Lucanus arma plusquam civilia versibus exaraverint?

Ob. 3. Concilium Angelorum, colloquia Satanæ, quæstiones a Deo factæ, Dæmonis responsiones parabolam sapiunt: Ergo &c.

Resp. Quis dixerit veram non esse Adami historiam, nec rerum Hevæ lapsum per hoc, quod Gen. 3. narretur colloquium Hevæ cum Dæmone sub specie serpentis, Dei deambulatione ad auram? Quis ex hoc quod audiat, Deum descendisse, ut videret peccata Sodomorum, arguat, peccatum Sodomorum, eorumque punitionem parabolicam esse? Pari ratione, licet concilium Angelorum, Satanæ colloquia imaginaria fuerint Scriptoris visio, non sequitur inde, veritatem historię non adesse quoad cetera: sicut nec historiæ veritati officit visum Michææ Prophetæ 2. Reg. 22. in quo narratur, egressum fuisse spiritum, & stetit coram Domino ad decipiendum Achab.

Ob. 4. Josephus historiam Jobi silentio prætermisit: Ergo &c.

Resp. Josephum Judaicæ gentis historiam describendam tantummodo suscepisse, quod ut exqueretur, necesse non erat, Jobi mentionem facere. Verum si apud Josephum altum de Jobo silentium, non ita apud Aristeam, de quo apud Eusebium lib. 8. c. 25. Præpar. Evangel. hæc habentur: *Aristeas in sua de Judæis historia auctor est, Esauum ex Bassara conjugem Jobum in Idumæa filium genuisse. . . . Eundem aequitate præstantem, ac pecore imprimis abundantem fuisse. . . . Porro Deum explorandæ hominis probandæque virtutis gratia diuturnis eum gravibusque calamitatibus exercuisse, &c.*

CONCLUSIO II.

Liber Jobi vere Canonicus est.

Dem. Ille liber Canonicus est, ex quo ceteri sacrorum librorum auctores varias deprompserunt sententias: Res ita se habet relate ad librum Job: Ergo &c. Ad minoris propositionis probationem confer Job 3. 2. cum c. Jerem. 22. 14. Job. 19. cum Threnis 3. 8. 9. Job. 21. 7. 8. cum Jerem. c. 12. 1. 2. Job 28. 28. cum Proverb. 17. Job. 38. 41. cum Psalm. 146. 9. & alibi passim.

Deinde Liber ille Canonicus est, de cujus

Berti Theol. Tom. X.

divinitate universalis extat SS. PP. consensus: sed talem esse Jobi librum universalis est PP. consensus: Ergo &c. Minor certa est ex Melitone in Ep. ad Onesimum, Origenes in Exposit. Ps. 1. Concilio Laodiceno can. ultimo, Cyrillo Hierosol. Cat. 4. Gregorio Nazianz. can. 33. 6. Epiphanio Hæres. 5. S. Hilario Præf. in Psal. S. Hieronymo in Prol. Gal. Augustino de Doct. Chr. c. 8. 11. Concilio Carthag. 3. Innocentio I. Ep. ad Exuper. Gelasio I. in Synod. Rom. ex aliisque propemodum infinitis Ecclesiæ monumentis, de quibus apud Natal. Alex. cit. loc.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. Liber Jobi nobis hominem repræsentat, qui 1. maledixit diei nativitatis suæ c. 3. qui 2. suspendium optavit, & laqueum præ acerbis doloribus c. 7. 15. 16. & tamen nobis proponitur veluti summum patientiæ exemplar. Hæc sane libro Canonico minime competunt: Ergo &c.

Resp. ad 1. Animadvertisse nonnullos familiarem Orientalium sermonem magis vividum, magisque igneum esse, quam nostrum; res ipsos exprimere phrasibus, quæ multo infra significationis suæ vim explicandæ sunt, ut iusto sensu reddantur. Verum dicimus, Jobi verba non esse juxta litteræ corticem pensanda, sed altiore in eis sensum considerandum. Non enim ex impatientis animi motu maledixit diei nativitatis suæ simpliciter sumpto, sed in ipso attendit originale peccatum, ex quo in nobis calamitates, & miseriæ derivarunt. Apposite ad hæc S. Gregorius M. lib. 4. Moral. c. 6. *Aliter maledictum profertur judicio justitiæ, aliter livore vindictæ. Maledictum quippe justitiæ judicio ipsi primo homini peccanti prolatum est, cum audivit: Maledicta terra in opere tuo. . . . Igitur si subtiliter B. Job verba pensamus, non est ejus maledictio ex persona delinquentis, sed ex rectitudine judicis.*

Ad 2. reponimus, non esse illa verba, nisi ex carnis imbecillitate, non vero ex animæ consensu prolata. Imbecillitas quidem carnis tot dolores ferre non valebat; sed mens desperatione nequaquam agebatur, quod ex c. 13. 15. luculentissimum est: *Etiamsi occiderit me, ajebat religiosus animus, in ipso sperabo.*

Ob. 2. Job cap. 9. 22. hæc profert Deo injuriosa: *Innocentem & impium ipse con-*

su-

sumit; si flagellat, occidat semel, & non de pœnis innocentum rideat: & cap. 10. sic Deum alloquitur: *Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adversaris mihi*: Ergo &c.

Resp. Ut quæcumque dissolvantur, quæ contra sanctissimum virum ab improbis proferuntur, pro certo habendum est, juxta mortuum litteram memoratas sententias non esse intelligendas, sed in eis absque dubio mysticam vivificantis spiritus intelligentiam esse perpendendam juxta M. Gregorii doctrinam cit. loc. Dum ergo ait Job: *Si flagellat, occidat semel*, non per odium & exprobrationem, sed ex ardenti desiderio humanæ reparationis ad Deum Patrem prophetico spiritu emissa sunt, perinde ac si diceret: Quia vita nostra quotidie premitur flagello vindictæ, ille jam veniat, qui pro nobis sine culpa moriatur, ut de innocentis pœna non rideat, si ipse in carne passibilis appareat. Sic & cum Deum vocat *crudelem*, credere oportet, non esse illa verba in Deum per iram aut indignationem prolata. Sicut enim in Scripturis Sanctis Deus quandoque dicitur irascens, ita humano more ab Job dicitur *crudelis*; crudelis quippe dicitur, qui districte feriendo non parcat, ut *crudelis* hoc loco districte feriens intelligatur. Sed de his uberrime satis apud Interpretes.

C A P U T IX.

De Libro Psalmorum.

DE Auctore libri Psalmorum varia est inter PP. sententia. Multi enim omnium Psalmorum Davidem arbitrantur auctorem, ceteris negantibus. Inter primos adnumeramus Chrysostomum in Psal. 1. Ambrosium Præfat. in eundem Psal. lib. Augustinum de Civit. Dei lib. 14. Theodoretum Præfat. in Ps. Cassiodorum Prolog. in Psal. Euthymium Præf. in Ps. Philastrium Hær. 70. Inter secundos accensemur Hilarium Prolog. in Psal. Pseudo-Athanasium in Synopsi t. 2. S. Hieronymum Ep. ad Sophr. & Ep. ad Cypr. & alios sexcentos. Nos utriusque sententiæ momenta breviter allaturi sumus, partium studio in re tam obscura ac difficili minime abrepti. Qui igitur Davidem totius Psalterii faciunt auctorem, animadverunt 1. In novo testamento Psalmorum sen-

tentias sub Davidis nomine commendari Matth. 22. 42. Luc. 20. 42. Marc. 12. 36. Act. 11. 25. 35. & 4. 24. 25. 2. In templi Salomonici dedicatione Cantores nullos noverrant Psalmos præter Davidicos 1. Paral. 23. 5. 2. Paral. 7. 6. Post Babylonicam captivitatem dedicatio templi facta est Psalmis David, 1. Esdræ 3. 10. & 2. Esdræ 12. 35. 39. 4. Perpetuus & constans Ecclesiæ & Ecclesiasticorum Auctorum stylus Psalterium semper Davidicum appellat.

Contrariæ vero sententiæ Patroni hæc habent in adversam partem momenta. 1. Auctores Psalmorum satis esse in titulis Asaph, Idithun, Core &c. expressos. 2. Istos fuisse ab ætate Davidis remotissimos satis ex rerum notis, quæ in ipsis leguntur, dignosci. 3. Ezechiam Levitis præcepisse, ut *laudarent Dominum formonibus David, & Asaph videntis*. 4. Salomonem Scriptura teste scripsisse quinquies mille Psalmos 3. Reg. 4. 32. 5. Argumentum ex titulis desumptum satis se prodere infirmum, cum tituli ex majori parte ducantur, quod apparet in collectionibus Epistolarum Hieronymi, Augustini, Ciceronis, quorum non omnes sunt Epistolæ. 6. Alterum ex scripturis deductum claudicare dicunt, quoniam & in sacris litteris nomen Davidis tacetur, & Psalterium tantummodo indigitatur, Act. 1. 2. Luc. 24. 44. ad Ephes. 3. 19. ad Colos. 3. 19. Hæc & alia plura producant negantes Psalterium integre fuisse a Davide conscriptum, de quibus extant clariora in Prolegomenis Calmerianis, de quibus nullum audemus proferre judicium, relicta cuicumque opinandi libertate.

Quicumque tamen sit qui Psalmos concinnavit, certum est ex Philastrio loc. cit. Nicolaitas, Gnosticos, & Manichæos Psalterii divinitatem impugnasse, ejusque auctorem prophanæ ac secularis cantionis compositorem fuisse autumantes. Ex Epistola Concilii Antiocheni, quæ extat apud Euseb. lib. 7. hist. Eccl. c. 25. idem error Paulo Samosateno tribuitur, qui Psalmos velut neotericos cessare fecit, & a se compositos mulieribus canendos in Ecclesiis produxit. Theodorum Mopsuestenum eadem fuisse pice tinctum constat ex actis quintæ Synodi; quorum omnium hæresis per Anabaptistas renovata est, quam sequenti propositione profligandam suscipimus.

CON-

CONCLUSIO UNICA.

Psalterium Davidis divinitus fuit inspiratum.

DEM. Ex libro Psalmorum multa deprompserunt sacrorum librorum auctores: Ergo &c. Prob. antec. Psal. 17. describitur c. 21. lib. 2. Reg. Psalmi 95. & 104. leguntur lib. 1. Paralip. c. 16. Initium Psalmi 1. ab Jeremia c. 17. descriptum est, & inde ut plura invenias confer illud Isaia 28. 18. cum Psal. 6. 6 illud Lib. 2. Reg. 22. 43. cum Ps. 15. Cap. 16. Proverb. 16. 5. cum Psal. 50. 18. Isaia 52. 10. cum Psal. 97. 1. 3. Amos 9. 2. cum Psal. 142. & in pluribus aliis V. T. locis. In Novo vero fœdere perlege S. Matthæum c. 13. 35. 27. 35. ejusque verba sumpta inspicias ex Psal. 77. 2. & 21. Apud Lucam similiter 24. 44. & in Epistolis S. Pauli videbis Psalmos veluti divinos commendari.

Deinde in Psalmis clarissima sunt de Christo & Ecclesia vaticinia. Sic vers. 6. & 7. Psal. 2. ad Messiam pertinere veteres Judæi palam confessi sunt, quod constat ex libro *Thalmud* c. 5. ex R. Salomon Jarchi, ex *Berescit Rabba*, Abenezra, David Kimchi, R. Simone in *Talcut*, ex *Thryphone* apud S. Justinum, & *Midrasc. Thiilim*, quod & Muhamedani etiam confessi sunt teste Muhamedo *Alfirauzabadio* in *Lexico*, quod *Oceanum* inscripsit. Vide *Tertullianum* lib. *adversus Judeos* c. 12. & *Eusebium* lib. 4. *Dem. Evang.* c. 6. In Christo Jesu pariter adimpleta esse verba illa Psal. 8. *Quid est homo quod memor es ejus?* &c. in *Ep. ad Hebræos* S. Paulus testatus est capite 2. 8. Perlege *Justinum Mart. in Dialogo cum Tryphone*, & *Apologia 2. pro Chr.* *Tertullianum* loc. cit. & S. Augustinum lib. 17. *De Civ. Dei* c. 17. ex quorum auctoritate aperte deprehenditur, Psalmum 21. de Passione, & Morte Christi, nec non de vocatione gentium fuisse prænunciatum: quemadmodum & illa Psalmi 3. verba *Ego dormivi* Christi Resurrectioni aptanda esse, idem Augustinus cit. loc. cap. seq. lucidissime ostendit. Prætermittimus Psal. 15. de quo S. Petrus in *Apostolorum Act.* 2. 24. & Psal. 44. de quo S. Paulus in *Epist. ad Hebræos* 1. 8. aliaque plura Psalmorum testimonia a PP. laudata, quæ videre poteris apud *Natal. Alex.* t. 2. p. 695. edit. Paris.

Satisfit Objectionibus.

Ob. 1. Verba illa Psalmi 68. 40. in quibus prædicitur, Sion salvam faciendam, & ædificandas Civitates Juda, a spiritu divino esse non possunt, quoniam post Christi mortem everse sunt: Ergo &c.

Resp. Mystice intelligenda esse allata Psalmistæ verba: Ecclesia enim per Sion intelligitur, & per Civitates Juda templa illa designantur, quæ post Christi Passionem ad ejus cultum extracta sunt. Ita fere SS. PP. sed lege, quæ de multiplici Scripturarum sensu 1. libro disseruimus.

Ob. 2. Librum Psalmorum nil prophetici continere, ipsi testantur Hebræi, qui eum a prophetis libris excludunt: Ergo &c.

Resp. Hebræos librum Psalmorum inter agiographa collocare, ac per consequens firmiter opinari a Spiritu S. fuisse dictatum. Plura in Psalmis sunt, quæ spiritu prophetico prolata esse arbitrantur; quemadmodum & de Messia suo exponere Psalmos 2. 44. & 102. certissimum est. Vid. quæ initio quæstionis protulimus.

Ob. 3. Psal. 20. Hebraice legitur *וַיִּגְדַּל יְהוָה יְדוֹתָיו* *Caari Iadai Veragelai*, idest ut vertit Chaldaeus Paraphrastes; Sicut *Leo manus meæ, & pedes mei*, non vero ut legit *Vulgata foderant manus meas, & pedes meos*? Ergo falsæ sunt interpretationes illæ, quæ Christo accommodantur.

Resp. Facile potuisse Amanuensium incuria in verbo *וַיִּגְדַּל* *Caari* Jod pro Vau ponere, pro pro legendum erat *וַיִּגְדַּל* *Caari* foderunt. Vide quæ primo lib. diximus ad quæstionem de integritate textus Hebraici. Paraphrastem Chaldaicum hac in re minimi facimus Hebraica perfidia laborantem.

Ob. 4. Plura in Psalmis leguntur, quæ a divino spiritu abhorrent; veluti cum dicitur: *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes...* *Dispereant & fiant sicut stercus terræ...* *Deus meus pone illos ut rotam &c.* Quibus indignationibus Psalmi pleni sunt, ut in ipsis videatur Calimachus Apollonium Rhodium, & Ovidius Ibin suum diris devovisse.

Resp. Hæc digna esse sententiarum portentia hæreticarum, quæque a Catholicis, & cordatis viris execrentur. Quis enim est, qui nesciat, Sanctos mala imprecari non optantis voto, sed prævidentis intuitu, futura hominibus prænunciantes mala, ut postquam

pronunciata evenerint, intelligant homines, se non fortuito hæc pati, sed certe iustissima Dei deliberatione, aut investigabili viarum suarum consilio? Vid. S. Thomam 2. 2. q. 83. a. 8. ad primum & ad secundum.

CAPUT X.

De libris Proverbiorum, & Ecclesiastis.

DE Proverbiorum libro primitus differentes paucis rem totam absolvimus. Scriptum enim a Salomone opus vulgo creditur, cum ejus nomen præfixum in titulo, in contextu etiam recurrat: vid. c. 25. 1. Quia in re Ecclesia Christi, & Synagoga conveniunt. Cum autem ex 3. Reg. 4. 29. constet, Salomonem tria millia Parabolarum scripsisse, hinc Eruditi conjiciunt, librum Proverbii, qui græce *παροιμια* inscribitur, fragmentum esse amplioris collectionis. Sunt enim hoc in libro quædam præsertim breves sententiæ inter se nullimode conjunctæ, absolutum sensum singulæ præseferantes. Quis vero hæc Proverbia collegerit, arduum est divinare. Nobis tamen suademus, unicum Auctorem non potuisse intermisce eadem repetere veluti priorum oblitum. Vid. c. 14. 2. 16. 25. 18. 12. 19. 3. 9. 20. 10. 23. Qua de re posset fortasse probari R. Kimchi opinio, quæ fert, sub Ezechia pulcherrimas Salomonis, aliorumque forte Sapientum Virorum sententias collectas fuisse, quod etiam tradidit S. Hippolytus ab Anastasio Nicæno quæst. 39. in Script. citatus. De hujus libri auctoritate ambigit nemo. Solus Theodorus Mopsuestiæ Episcopus (Vid. Concil. CP. IV. col. 4.) hoc scriptum a Salomone opus humana tantum sapientia autumavit, quam opinionem instauravit Auctor in specimine opinionum Theologorum quorundam Hollandorum; sed horum deliria irridere præstat potius, quam confutare. Quemadmodum & Grotium hac in re spernimus & rejicimus, qui sublestant Rabbiorum fidem sequutus censuit, collectas jussu Salomonis sententias e vetustissimis Poetis, & historicis. Nisi enim quæ verbo præfert, monumentis confirmet, facillime exsufflantur. Quare ad librum Ecclesiastis properamus. Interim vide Daniel. Huet. in *Dem. Evang.* & Natalem Alex. t. 3. p. 136.

Circa librum Ecclesiastis varia sunt in-

quirenda, videlicet de ejus auctore, de tempore, quo fuit exaratus, & denique de ejus Canonicitate. Relate ad auctorem hujus libri, Grotius Præfat. in hunc lib. suspicatur ab aliquo viro docto, jussu Zorobabelis exaratum fuisse: Auctor opinionum quorundam Hollandorum testatur, non deesse, qui credant, Dialogum toto eo libro scribi inter pium Virum, & impium dogmata Sadducæorum prædicantem. Ad hæc apposite altera sequitur de tempore, quo fuit liber iste conscriptus, disputatio, quæ quoniam ab ejus auctore firmando nonnihil dependet, idcirco unica propositione utramque quæstionem discutiemus. Et quoniam non semper idem fuit erga divinum hoc opus obsequium, ut patet ex iis, quæ supra de Grotio & Amanuensi Theologorum Hollandorum præmisimus, tum quia Theodorus Mopsuestenus persuasum habuit, Salomonem, eo, quo præstabat comparatæ sapientiæ acumine absque Spiritus S. revelatione hunc librum scripsisse, non omissa Lutheri in colloq. Convival. audacia, qui auctorem Ecclesiastis *neque ocreis neque calcaribus* indutum esse dixit, idcirco argumentorum pondere ejus divinitatem firmabimus. Quare fit

CONCLUSIO I.

Ecclesiastes fuit a Salomone conscriptus.

Dem. Quæ in hoc libro scripta sunt, auctorem Salomonem designant: Ergo &c. Prob. ant. De auctore hujus libri dicitur, quod magnus effectus sit, quod omnes sapientia præcesserit; c. 7. & c. 12. eadem repetuntur; de se testatur enim auctor, quod sapientissimus fuerit, & populum docuerit: sed ista designant Salomonem: Ergo Salomon &c.

Confirmatur ex summo veterum consensu, videlicet Melitone, Origene, Gregorio Thaumaturgo, Nysseno, Hieronymo, Augustino, Concilio Carthagenensi 3. Innocentio I. Gelasio I. Romana Synodo, & ex omnium Sacrorum Interpretum concordibus suffragiis.

Satisfit objectionibus.

Ob. 1. Cum Grotio. In hoc libro aliquæ reperiuntur voculæ Chaldaicæ sapientes Dialectum, ut in c. 12. 11. Ergo post captivitatem Babylonicam conscriptus potius videtur iste liber.

Resp. Inanem esse hanc Grotii conjecturam. 1. Enim quas ille voces veluti Chalda-

daicas notat, Viri linguarum peritia excellentes Hebræas esse affirmarunt. Vid. Calovium in *Antigrotio*. 2. Quis adeo in linguis peritus omnes potest accurate idiotissimos perspectos habere? Nos hodie, inquit Maimonidis filius, constat, non usque adeo peritos esse, & modos ac rationes uniuscujusque lingue esse varias ac multiplices. 3. Cur non dicimus potius, voces illas cum Chaldæis, & Arabibus Hebræos habuisse communes, quas inter linguas magnam affinitatem intercedere, notissimum est.

Ob. 2. Cap. 8. ista habentur: *Ego os Regis observo*. Sed hæc Salomoni minime non conveniunt: Ergo &c.

Resp. Distinguo sensum verborum: Et nomine *Regis* Deus intelligitur: Conc. se-
cus, nego sensum verborum, & eadem ratione distincta min. nego conseq. Nominem *Regis* itaque Deum ipsum intelligendum esse, ex ipso constat Ecclesiaste, qui c. 2. hæc eadem habet: *Quid est homo, ut possit sequi Regem factorem suum?* Ego puto, apposite Hieronymus in *Com. de illo Rege nunc dici*, de quo David ait: Domine in virtute tua lætabitur Rex &c. Responderi etiam potest verba illa imperativo modo sumenda esse, idest *Os Regis observa*, quemadmodum legitur adud 7c. *σοφία βασιλεως φιλανθρωπων*, quibus consentiunt Syriaca, & Arabica.

CONCLUSIO II.

Liber Ecclesiastis divinæ est auctoritatis.

Dem. Liber Ecclesiastis fuit in Proto-canone Hebræorum, ipsumque Hebræi ut Canonicum reverentur: Ergo divinæ est auctoritatis. Huc accedunt argumenta, quæ in prima propositione allata sunt ex PP. Siquidem PP. illi, qui hujus libri auctorem faciunt Salomonem, ipsum quoque divina inspiratione donatum asseverant. Restat igitur, ut audiamus Anonymi cujusdam apud Philastrium argutationes.

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. Liber iste creaturas negat esse bonas; ait enim: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas*: Ergo &c.

Resp. Hoc argumentum a D. Hieronymo jam fuisse in *Comm.* exsufflatum hisce verbis: *Si cuncta quæ fecit Deus, sunt valde bona, quomodo omnia vanitas, & non solum vanitas, verum etiam vanitas vani-*

tatum? . . . Possumus igitur & nos in hunc mundum cælum, terram . . . & omnia, quæ in hoc circulo continentur, bona quidem per se dicere, sed ad Deum comparata esse pro nihilo . . . Recogitans autem omnia pertransire, & mundum suo fine senescere, solumque Deum illud semper esse, quod fuerit, compellor dicere non semel, sed bis: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas*. Ista Hieronymus. Ex quibus apparet omnia vana quatenus caduca appellari.

Ob. 2. Liber iste sapit Epicureismum. Allicit enim homines ad vitam belluinam, ad voluptates, quasi iste sit unicus hominis finis. Inquit siquidem c. 2. 23. *Nonne melius est comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis?* & c. 8. *Laudavi igitur lætitiā, quod non esset homini bonum sub sole nisi quod comederet & biberet, atque gauderet, & hoc solum secum auferret de labore suo.* Ergo non est divinas hujus libri Auctor.

Resp. Dist. ant. Allicit homines ad vitam belluinam &c. apparenter, conc. ant. vere & proprie, nego ant. Non desunt inter sacros interpretes, & non infimæ notæ Theologos, qui asserant, hæc, & alia plura testimonia non Salomonis esse, sed insententia stultorum, vel impiorum hominum persona fuisse proiata. Vid. Natal. Alex. Hist. Eccl. V. T. tom. 3. p. 142. At non video, quomodo ad hæc sit confugiendum, quæ satis sibi non constant, cum aliunde harum omnium difficultatem explanationem reddere arduum minime videri possit. Primi enim testimonii sensus hic est, ut videlicet velit anxietates a corde illorum amovere, qui cum sibi opes comparaverint labore & industria, ignorentque quisnam sit hæres futurus, se implicant inutilibus desideriis; *Melius est ergo comedere, & bibere, & sua secum pace gaudere, quam divitiarum cura premi & affligi.* Similiter dum c. 8. legimus laudari *lætitiā*, & nihil melius esse comestione & potu, quibus verbis solum sui curam commendat Ecclesiastes, neglecta divinorum mysteriorum investigatione, quietem ac tranquillitatem insinuat abjecta arcanorum perscrutatione. Quamobrem non sensu Epicureorum illa testimonia sunt accipienda, aut obvio & rigoroso sensu, sed semper supposita divinorum præceptorum observatione Ecclesiastis scopo læ-

tandum & bibendum est in gratiarum actionem & laudem Dei.

Opponitur etiam, Ecclesiastem de animæ immortalitate male sensisse, sed de his præmittimus disputationem, quoniam a P. M. Berti de primo Homine in quæstione de Anima satis arbitror satisfactum.

Quoniam vero de Canticis Canticorum differendum restat, sit

C A P U T XI.

De Cantico Canticorum, Libro Sapientiae, & Ecclesiastico.

Canticum Canticorum, Ezechiae Regi Thalmudistas, Isaiae Prophetæ R. Moysen Kimchi tribuisse certissimum est. Hebræi tamen veteres & recentiores, Ecclesiæ PP. & Interpretes universi adjudicant Salomoni; idque probare videntur verba c. 3. 7. 9. præter libri inscriptionem, quæ Salomonem exhibet auctorem. Quæ in contrarium adducuntur momenta, aut nullius vel ferme nullius ponderis a Viris Cl. jam sunt confutata. Vid. Card. Gotti 3. Tom. §. 7. Natal. Alex. t. 3. p. 152. aliosque. Quod vero ejus divinitatem respicit, paucis similiter expedimus. Anabaptistæ siquidem, Castalio, Grotius, & anonymi quidam Hæretici apud Theodoretum Præfat. com. & Philastrium Hæres. 131. sentiunt, librum hunc nihil divinitatis continere, utpote prophanis voluptatibus hinc inde scatentem. Hebræi tamen, qui hunc librum habent in Canone Esdrino, ut ajunt, Rabbiorum Doctissimi, & Christi Ecclesia hunc habent pro sacro & canonico, ipsumque non litteraliter, sed mystice esse accipiendum. De PP. choro & Traditione nil est certius; omnium sane agmen claudit Theodoretus hisce verbis cit. loc. *Multi ex veteribus illum commentariis & interpretationibus illustrarunt, & qui deinceps non sunt interpretati, ejus tamen sententiis scripta sua decorarunt, nec solum Eusebius Palestinus, & Origenes Aegyptius, & Martyrii corona redimitus Cyprianus Carthaginensis, & his antiquiores, Apostolisque propinquiore, verum etiam qui postea in Ecclesiis excelluere M. ille Basilius &c.* Ex quibus satis superque Cantici Canticorum divinitas comprobatur. Sed vide citatos Auctores.

Quis autem librum Sapientiæ conscripserit, prorsus incertum. Inter varias tamen multorum opiniones duo sunt celebriores sententiæ, quarum una Salomonem, altera Philonem Alexandrinum, vel eo alium antiquiorem facit auctorem. Primam ex Catholicis nonnulli, secundam Protestantes fere omnes sustinere ex Calmetiana dissertatione compertum est. Huic altera est proxime sequens quæstio de ejus divinitate; dato enim quod a Philone fuerit liber sapientiæ elucubratus, quis profecto dicat, illum fuisse divina inspiratione suffultum? Qua de re unica propositione singula dirimemus. Quemadmodum & de auctore & divinitate libri, qui dicitur Ecclesiasticus, ea qua indigemus brevitate differemus.

C O N C L U S I O I.

Liber Sapientiæ nec Salomonem, nec Philonem quemlibet habere videtur auctores.

Quidquid tamen sit de his, est certe divina auctoritatis.

Dem. Quatuor Philonis nomine Scriptores insignitos apud veteres invenimus. Primum Ptolomæo Philadelpho cœvum, & e numero, ut quidam ferunt, 70. Interpretum. Alterum, quem Biblium Josephus, & Eusebius appellant. Tertium, qui sub Philonis Judæi nomine celebratur. Quartum denique auctorem libri *De Anima*, de quo in libro *Iuchasin*, qui sub secundo templo florebat. Sed nullus ex his Philonibus librum Sapientiæ conscripsit: Ergo &c. Non quidem primus, quia nulla de eo apud veteres est mentio, ac fortasse numquam eum inter vivos fuisse credimus. Non secundus, quia Religione Ethnicus vertendis Phœnicum historiis in Græcum operam impendit; teste Eusebio *Prepar. lib. 1.* Superest ergo Philo Judæus, de quarto enim adversariorum consensu minus solliciti sumus. Ille primo Ecclesiæ sæculo floruit, ac pro Judæis Alexandrinis ad Imperatorem Caligulam legatione functus est anno Æræ Vulgaris 40. Sed eum auctorem esse libri Sapientiæ obstat 1. Judaicæ Religionis professio, quam sane usque ad vitæ exitum servavit, licet ea viveret ætate, quam pluribus annis Christi obitus præcasserat. 2. Styli discrepantiæ. 3. Silentium Veterum, ac potissimum Eusebii, Photii, Suidæ, aliorumque. 4. Loca plura ex eo libro in Evangelio, & Epistolis Apostolicis laudata infra notan-

tanda; vel Philonis scriptis vetustiora, vel ferme coeva, 5. Denique maxima inter librum Sapientiae, & opera Philonis discrepantia; Videlicet Sapientiae auctor c. 7. 2. decem mensibus puerum in utero Matris claudi docet. Philo de Mundi Opif. septem. Auctor Sapientiae c. 11. 23. dicit, hominem a Deo productum ad sui similitudinem cum immortalitate, & innocentia, & hominis corpus e terra eductum in terram reducendum. Philonis vero de Op. M. & Confus. ling. sententia est, totam Dei cum homine similitudinem ad animam ab uno Deo ab exordio creatam referri; additque, accitos a Deo in societatem construendi hominis Angelos malos, iisque auctoribus acceptam referendam esse contrariam in malum propensionem. Quae omnia sapiunt Manichaeismum. Præterquamquod Philoni minime convenire possunt verba illa cap. *Tu elegisti me Regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum. . . . & dixisti me aedificare templum in monte sancto tuo &c.* quemadmodum & illa c. 8. 14. 15. cum pluribus aliis. Dicendum ergo, Philonem huius libri auctorem minime esse posse, & consequenter falsam esse traditionem illorum de quibus Hieronymus in Prolog. Gal. *Nonnulli scriptorum veterum hunc esse Philonis Judaei affirmant.*

Dem. 2. pars. Textus Hebraicus huius libri non extat: Ergo a Salomone scriptus non est. Sed ais: Deperiit. Verum quis unquam dixit, Hebraicum exemplar se vidisse? Adeone potuit Hebraeos latere, ut nullum in eorum Canone haberet locum? Insuper huius libri phrasae, stylus, & cetera omnia nil Hebraicum, Graecum vero plurimum sapiunt. In eo loci quidam recitantur ex iis libris, qui diu post Salomonem fuerunt absque ulla hæsitazione conscripti. Quid ex PP. auctoritate proferemus? In ea sane re opus est unus sit PP. consensus, & constans quidem. Hieronymus cit. loc. a Salomone hoc opus abjudicat. S. Augustini ea fuit sententia, ut auctor scripti Operis idem haberetur ac Ecclesiastici, nempe Jesus filius Sirach: de Doct. Chr. lib. 2. c. 8. brevi tamen errorem sensit, cujus palinodiam canens Retract. lib. c. 14. fatetur multo probabilius alium a Jesu filio Sirach auctorem fuisse libri Sapientiae. Nil tamen ea de re ulterius addit. De Civ. D. tamen lib. 17. c. 20. aperte negat, Salomonis esse. Denique Salomon antiquior

certe fuit Isaia, Jeremia, & Baruch. Confer igitur Sap. 3. 14. cum Isaia 56. 4. & Sap. 9. 13. cum Isaia 40. 11. Sap. 13. 11. & 14. 8. cum Jeremia 11. 3. 4. 5. & Baruch 6. 3. & statim compertum erit, ea loca non potuisse a Salomone citari, quod supra & de Philone monuimus. Quæ cum ita sint, quid objectionibus respondeas, habes enucleatum.

Quæres, num liber Sapientiae ex Salomonis scriptis potuerit colligi?

Resp. Probabilius, sed a quonam fuerit facta ista collectio, Deus ostendat.

Dem. 3. pars, contra Heterodoxos. Ex libro Sapientiae plura ab Apostolis & omnium sæculorum Patribus citata sunt testimonia: Ergo &c. Antec. constat, si simul conferas Sapientiae 3. 7. cum Matth. 13. 43. Sap. 3. 8. cum 1. ad Cor. 6. 2. Sap. 4. 10. cum Ep. ad Hebr. 11. 5. Sap. 7. 26. cum 2. ad Cor. 4. 4. Sap. 15. 17. cum Ep. ad Rom. 9. 21. & alibi sæpissime. Quemadmodum & idem ex PP. poterit deprehendi, si eorum consulantur testimonia apud Nat. Alex. t. 3. H. E. V. T. pag. 539. ad satietatem usque exarata. Restat igitur, ut quasdam adversariorum argutiuunculas confutemus.

Solutio Objectionum.

Ob. 1. D. Hieronymus Præfat. in lib. Salomonis asserit, quod librum Sapientiae *Ecclesia inter Canonicas Scripturas non recipit, sed legit ad aedificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam.* Ergo &c.

Resp. Ecclesiae nomine in Hieronymiano textu universalem intelligi Ecclesiam, ideoque hunc præferre sensum allata verba, videlicet: cum liber Sapientiae ob signato jam Judæorum Canone auctoritatem obtinuerit temporum decursu, hinc factum est, quod non statim a primis illis exordiis probari coeperit ab omnibus Ecclesiis, sed ab aliquibus tantum. Qua de re certum esse debuit, universalem Ecclesiam ipsum inter Canonicas Scripturas non recepisse, quia ad confirmandam Ecclesiastica Dogmata necessarius erat totius Ecclesiae consensus; qui tamen paulatim cum accessisset ejus explorata divinitate inter Canonicas Scripturas receptus est. Atque hæc meo quidem iudicio ceteris sanior visa est responsio.

Ob. 1. Auctor libri Sapientiae originem Idololatriæ desumit ex inordinato amore Patrum

trum in filios c. enim 14. 15. hæc habet: *Acerbo enim luctu dolens Pater, cito sibi rapti filii fecit imaginem, & illum, qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tanquam Deum colere cepit, & constituit inter servos suos sacra & sacrificia.* Sed falsum est, hanc esse idololatriæ originem: Ergo &c.

Resp. Dist. maj. Et inter varias idolorum origines ista partialis censenda est causa, conc. Sola est idolorum origo, neg. maj. similiterque distincta, min. neg. conseq. Nec lato quidem ungue a veritate recessisse dicimus Sapientiæ auctorem allato in loco. Noluit enim ille omnes idololatriæ causas recensere, nec primam originem ejus rei indicare, sed exemplum quoddam exhibere crassioris illius superstitionis, quæ divinos honores facto jam functis mortalibus, atque sculptis marmore simulacris impendit. Stultum hoc Idololatriæ genus recentius est altero, quo Spiritus, Astra & elementa colebantur.

CONCLUSIO II.

Ecclesiastici liber opus est Jesu filii Sirach, & divina inspiratione conscriptum.

Duo libri, quorum unus Sapientia, alter Ecclesiasticus inscribitur, de quadam similitudine Salomonis esse dicuntur, inquit M. Augustinus de Doct. Chr. l. 2. c. 8. Et quidem jure merito: Salomone enim recentiorum esse illius auctorem certo scimus ex multis momentis; 1. Quia in eo libro laudatur Salomon, Reges posteriores & Prophetæ celebrantur, virique insignes ante & post Captivitatem Babylonicam clari commendantur, summisque laudibus extollitur Simon Summus Sacerdos, paulo Machabæis vetustior. 2. Aliqua de se prodit auctor, quæ Salomoni nulla ratione conveniunt. Cum itaque Salomonis esse nequeat liber iste, verus Auctor inquirendus, quem Jesum filium Sirach esse dicimus sequentibus rationibus, quibus simul 1. propositionis pars demonstratur.

Interpres in Præfat. diserte asserit, scriptum Hebraice opus ab Avo suo Jesu hisce verbis: *Avus meus Jesus . . . voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & sapientiam pertinent . . . Hortor itaque vos . . . nam deficiunt verba Hebraica.* Ergo &c. Quod magis confirmatur ex c. 50. 29. in quo apertis verbis legitur: *Doctrinam sapientiæ & disciplinæ scripsit in codice isto Jesus filius Sirach, & ex capitis se-*

quentis initio: *Oratio Jesu filii Sirach.* Ultraquamquod in capitis hujus decursu ita de se loquitur, ut omnia cum reliquis libri partibus congruant. Ita e. g. itinera sua ob studium sapientiæ suscepta prosequitur, uti & mala a se tolerata. Denique in eam sententiam vulgo nostra ætate omnes iverunt. Neque abludunt PP. cum accuratius rem disquirendam susceperunt. Lege Eusebium in Chronico, S. Hieronymum in Daniel. 9. S. Augustinum de Doct. Chr. cit. loc. S. Athanasium in Synopsi, & S. Epiphanium Hæres. 8. aliosque plures.

Dem. 2. Pars. Ex Testimoniis PP. omnium sæculorum, & omnium Ecclesiarum traditione iste liber semper Canonicam obtinuit auctoritatem. Ergo &c. Prob. satis uberime antec. Traditio enim Ecclesiæ Græcæ spectatur in testimoniis Clementis Alex. Strom. lib. 1. c. 8. Eusebii Cæsar. Præp. lib. 8. c. 8. S. Isidori Pelusiote Ep. 106. S. Basilii M. in Isaiam 8. S. Gregorii Nyss. Hom. 3. in Eccl. S. Cyrilli Alexandr. Orat. Ephesi hab. S. Joannis Chrysost. Hom. 13. ad pop. & Hom. 15. S. Ephrem adver. Impre. Mul. S. Anastasii Antiocheni in Hexaemer. Quæ etiam observare licet apud Origenem Hom. 9. in Ezechielem, S. Athanasium de Virginibus, S. Cyrillum Hieros. Catec. 6. S. Hieronymum Ep. ad Julian. aliosque, qui licet visi sint hujus libri auctoritati detrachere, nihilominus testimonia ex eo tanquam ex sacra Scriptura deduxerunt.

Ecclesiæ vero Latine & Occidentalis testimonia frequentia sunt & perspicua. De sententia Ecclesiæ Africanæ nihil est quod ambigamus post expressam loculenter fidem suam in Concilio 3. Carth. can. 47. Tertullianus, & S. Cyprianus, ceterique in Concilio coacti ob controversiam de Baptismo Hæreticorum opinionis suæ patrociniū potissimum quærebant ex illo Eccl. 34. 30. *Qui baptizatur a mortuo, quid proficit lavatio ejus?* Hoc plane testimonium nisi ex opere Canonico petiit agnovissent adversarii, facile elusissent, quod tamen nunquam ab illis factum scimus, præsertim ab Augustino de Bap. lib. 6. c. 34. qui non minori cura testimonium illud exposuit. Imo cum de Gratia & libero Arbitrio serwerent tunc temporis cum Pelagianis quæstiones, idem S. Doctor testimonia pro libero arbitrio

trio adstruendo promebat ex Ecclesiastico. Vide de Grat. & lib. Arb. lib. 2. c. 11. Paxia observavit S. Prosper, dum in Gallia contra Cassianum stylum acuebat contra Coll. n. 40. Omittimus S. Fulgentium de Remis. Pecc. lib. 1. Optatum contra Parmen. Ambrosium de Bono Mortis c. 4. S. Paulinum, Leonem M. aliosque quamplures. Accedunt Ecclesie Concilia. Interque alia Francofordiense, Toletanum 8. Ephesinum act. 7. denique Tridentinum. Ex quibus satis superque Hæreticorum audacia retunditur, & veritas Catholica roboratur.

CAPUT XII.

De quatuor Majoribus Prophetis, Isaia nempe, Jeremia, cui Baruch sociatur, Ezechiele, Daniele.

Primum inter prophetas locum obtinet **I**saïas filius Amos, non illius quidem, qui tertius est inter duodecim Prophetas, sed alterius, ut monet in 1. Isaïæ S. Hieronymus. Ipse vaticinatus est decem Tribubus nondum captivis, ut ex primis Prophetiæ suæ verbis apertissimum est, immo spatio sexaginta circiter annorum. Ipsum auctorem esse Prophetiæ, quæ sub ejus nomine circumfertur, adeo certum est, ut oppositum suspicari absurdum, stultum, & impium aperte videatur. Nihilominus quoniam nonnulla ausus est contra genuinitatem hujus operis effutire Auctor tract. Theol. Polit. idcirco omnia in hujus capitis calcem enucleanda relinquimus, quemadmodum & in reliquis agemus Prophetis, quorum secundus est Jeremias Helciæ Sacerdotis filius in Matris utero sanctificatus. Hic vaticinari exorsus est puer, & spatio 45. annorum vaticinatus est sub Regibus Joachaz, Joachim, Jechonia, & Sedecia. Captis Hierosolymis, quorum excidium multo ante jam designaverat, in Babylonem minime transductus est, sed in Ægyptum exulavit, ibique mansit quatuor annis peccata increpans populi sui, donec lapidibus obrutus esset a popularibus ejus objurgationes ferre nolentibus. Prophetiam, quæ extat, opus esse Jeremiæ, quemadmodum & ipsum Lamentationum, Orationis, & Epistolæ ad Populum captivum in calce libri Baruch auctorem esse, nemo denegat; cum id satis aperte constet ex cap. *Berti Theol. Tom. X.*

25. 13. 29. 1. 51. 60. Usus tamen fuisse opera Prophetæ Baruch ex cap. 36. 4. 45. 1. planum est. Jeremiæ Oraculis proxime sequitur liber Baruch veluti appendix & supplementum, cujus auctor est Baruch ipse, ut ex verbis liquidum est, quæ sunt in fronte præfixa: *Et hæc verba libri, quæ scripsit Baruch filius Nerie.*

Ezechiel de Tribu, Levi filius, Buzi Jeremiæ fuit coævus, cum Jechonia Rege in captivitatem deportatus. Quo anno propheta-verit, ex libri exordio dignoscitur. Ejus Oracula Jeremiæ vaticinia confirmant, sed tantis obscuritatibus involuta, ut teste Hieronymo Ep. ad Paulin. *apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos 30. non legantur*, quod repetit in Prolog. ad c. 1. Comment. Ob hæc in portentum Judaico populo datus est ex c. 24. 24. Tandem ab Judice Populi interfectus dicitur, quia liberius Populi idololatriam increparet.

Daniel de Tribu Juda adolescens adhuc translatus est Babylonem a Nabuchodonosor cum Jechonia Rege Juda, ut constat ex c. 1. 1. Dan. collato cum 25. 1. Jeremiæ. Floruit sub Nabuchodonosore, Evilmerodacho, Neriglissore, Balthasare, Dario Medo, Babylonis Regibus, & Cyro Persarum Rege ex c. 1. 21. De ejus sanctitate lege Ezechielis cap. 14. 14. & Dan. 2. 46. Ejus memoria celebratur in Romano Martyrologio ad diem 21. Julii, & præter Bedam, Usuardum, Adonem in Græco Menologio ad 16. Kalend. Januarii. Ceterum Daniele auctorem esse illius Prophetiæ, quæ ejus nomen gerit in fronte, præter Ecclesie & Hebræorum auctoritatem id constat apertissime ex c. 7. & 8. Verum quoniam Protestantes a Daniele Canticum trium puero-rum, Susannæ, Beli, & Draconis historias abjudicant; idcirco sequentibus quæstionibus singula suscipiemus enucleanda.

CONCLUSIO I.

Isaïæ prophetia ab eodem Propheta, divino Spiritu afflante, conscripta est.

Prob. 1. pars. Quod Isaïæ tribuit Judæorum Synagoga, Christi Ecclesia, & omnium sæculorum PP., atque ex ipsius libro eruitur, illud est certe Isaïæ tribuendum. Atqui &c. Ergo &c. Minor lippis atque consoribus plana est & aperta. Numquam enim Hebræi de hac re dubitarunt, & in Christi Ecclesia hoc prorsus est infallibile, ut ex

ex Justino in Dial. cum Tryph. Tertulliano in Scorpiaco, Ambrosio, Augustino, Hieronymo, aliisque infra describendis evidentissime constat.

Prob. 2. pars. In Isaia Prophetia clarissima sunt de Christo Vaticinia. Vide citatum Justinum, Origenem lib. 1. c. Celsum, Cyrillum Alexand. Com. in c. 6. II. Tertullianum lib. 3. adversus Marc. S. Matthæum c. 4. & 3. Vocatio Gentium præcinitur II. 41. Evangelii Prædicatio promittitur c. 52. Vid. ad Philip. 2. 8. Ad Hæbræos 9. 13. Ecclesiæ ex gentibus congregandæ Vaticinatio habetur c. 54. & 60. Lege S. Hieronymum; & Theodoretum in Comment. Atque alia plura in illa describuntur prophetia, quæ ejus divinitatem clare designant, quæque apud Natalem Alexand. Tom. 3. p. 122. fuscè & uberrime collecta adinvenies: Ergo &c.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. cum Tract. Theol. Polit. Auctore: Isaia Prophetia incipit a 6. capite, cujus vers. 5. legitur, Isaiam usque ad illud tempus tacuisse: Ergo &c.

Resp. Varie inter se digladiatos fuisse Interpretes, ut Isaia v. 5. explanarent. Suspicati sunt quidam, Prophetam sibi suum silentium vitio dedisse, quod Seraphim clamantibus Sanctus, Sanctus, Sanctus, ipse pariter laudaturus non accesserit. Maluerunt alii displicuisse Deo Isaia silentium quo tempore Ozias facinus illud cremandi in Templo suffitum tentavit 2. Paralip. 26. 16 cum neque verbis arrogantem castigaverit, neque ejecerit ex urbe. Sed optima est interpretatio, quod ex quo Deus gloriam suam Isaia conspiciendam exhibuit, adpectu majestatis perculso loquendi facultatem eripuerit. Ita Moyses cum Dominum in medio rubi ardentis intuitus esset: *Obsecro Domine*, dixit Exod. 4. 10. *non sum eloquens ab heri, & nudius tertius, & ex quo loquutus es ad servum tuum, impeditioris & tardioris lingue sum.* Allati igitur testimonii sensus est, Isaiam loqui non potuisse viso Domino, neque se potuisse populo polluto præbere intelligendum, ita ut unius Seraphim volatu indigeret, qui carbone vel lapide ignito illius linguam & os purgaret.

Ob. 2. Quæ de Hierosolymorum excidio in prioribus prædicantur capitibus, non con-

cordant cum annis Ozia, sub quo Isaias coepit vaticinari: Ergo &c.

Resp. Licet Hierosolymitanum excidium prædictum fuerit sub Ozia, non tamen id sequitur, quod sub Ozia debuerit evenire. Prophetice narratum est, non historice.

Ob. 3. Ex 2. Paralip. 26. constat, Isaiam res ab Ozia gestas litteris mandasse: sed in hac prophetia nihil omnino de gestis Ozia: Ergo &c.

Resp. Forsitan Ozia gesta fuerunt in alio peculiari libro ab Jeremia conscripta. Quid si liber iste deperiit?

Ob. 4. Sub Manasse fuisse Isaiam vaticinatum, constat: sed de Manasse nihil Isaias profert: Ergo &c.

Resp. Isaiam sub Manasse prophetasse, non aliunde, quam ex Rabbiorum traditione depromitur, quam falsam esse hoc in loco & commentitiam asseveramus.

Ob. Ultimo: Prophetia ista profert ordinem historiarum inversum: Ergo &c.

Resp. Nos id non negare, sed stylum propheticum ab historico esse diversum norunt omnes. Prophetæ enim non litteris mandant Vaticinia sua juxta temporum seriem, sed juxta Spiritus S. inspirationem: ex quo fit, ut aliquando postrema primis præponant.

CONCLUSIO II.

Jeremia Prophetia, Lamentationes, Oratio, & Epistola ad populum captivum sunt opus ipsius Jeremia Spiritu S. afflante elaboratum, excepto ultimo prophetiae capite, quod quidem divinum agnoscimus, sed incerti auctoris.

Prob. 1. pars. Relate ad Jeremia prophetiam jam satis supra demonstravimus in prænotationibus ab Jeremia fuisse exaratam; solum addimus, postremum hujus prophetiae caput e duobus postremis capitibus libri 4. Regum totum fere depromptum esse, quo partim ea narrantur, quæ jam supra narraverat Jeremias, partim quæ post ejus obitum evenerunt. Quonam auctore id factum sit, prorsus incertum.

Prophetiæ succedunt Lamentationes, quarum quidem eundem prophetam auctorem fuisse, probant præter titulum styli cognatio, locutiones similes in Vaticiniorum libro & in Threnis, parva Præfatio in Threnis præfixa in 70. Interepretum editione, veterum

rum PP. & Ecclesiæ auctoritas, unanimis denique omnium Interpretum consensus. Lamentationes claudit Oratio Jeremiæ, quæ licet a Theodoretō fuerit prætermissa, tamen in Hebraico exemplari, & 70. Interpretum editione, Chaldaica paraphrasi, Syriaca, & Arabica Versione, & apud S. Hieronymum a reliquo Lamentationum opere minime divellitur. Quæ in Vulgata nostra Editione librum Baruchi claudit, veluti postremum illius prophetiæ caput, Jeremiæ, Epistola genuinus est ipsius Jeremiæ factus. In Versione enim Arabica, & in quibusdam 70. Interpretum editionibus Lamentationibus subnectitur. Unde S. Hilarius Prologo explanationis in Psalmos ait, Vaticinia Jeremiæ cum Threnis & Epistola unum constituere librum ex 22. quibus vetus Testamentum constat. Eam quidem S. Hieronymus Proœmio Commentar. in Jeremiam *ψευδὺς γραφὴν* appellavit, eo quia in codice Hebraico desideraretur; sed S. Cypriani temporibus tamquam Jeremiæ genuinum opus agnitam fuisse ex ipso constat Cypriano lib. de Orat. Dom.

Prob. 2. pars: Jeremiæ opera prælaudata libris Canonicis accensenda esse Synagoga, & Christi Ecclesia satis ostendunt; unde inter libros Protocanonicos numeranda sunt: quod dilucide ostendit doctissimus Abrincensis Episcopus Dem. Evang. Prop. 4. Et quidem reapse iis in operibus innumera sunt ad Christum & Ecclesiam Oracula spectantia, omnium fere PP. calculis comprobata, ut videre est apud Natal. Alex. t. 3. p. 230. *Diluuntur Obiecta.*

Ob. 1. Plura esse in Operibus Jeremiæ, quæ illorum auctoritatem videntur aliquatenus imminuere. 1. Ordo historiæ prorsus est inversus. 2. Cap. 22. Prophetiæ Jechonias vocatur *vir sterilis qui non prosperabitur*, quod aperte repugnat lib. 4. Reg. cujus postremo in capite legitur, Jechoniam fuisse ab Evilmerodacho summis honoribus affectum, & in lib. 1. Paral. c. 3. octo Jechoniæ filii recensentur. 3. In c. 34. Jeremiæ prophetiæ ista leguntur de Sedecia: *Hæc dicit Dominus ad te: non morieris in gladio, sed in pace morieris*, quod ex historia constat falsum esse, quoniam Sedecias cædem filiorum suorum spectavit, & illi postmodum effossi sunt oculi.

Resp. Cavillos istos facillime exsufflari;

& ad primum jam respondimus supra ad 1. propositionem in responsione ultimæ objectionis. Ad secundum vero reponimus, juxta textum Hebraicum allati c. 22. verba sic legi *אִשֶּׁ אֶזֶן נְגָרִירִי* Aise azè ngariri, idest *Virum istum orbatum*, & apud 70. *γράφον τον ανδρα τον εκκερυκτον ανθρωπον*, scilicet *Scribe virum istum execrabilem hominem, ejectum, expoliatum*. Quæ sane interpretationes minime filios ab Jechonia excludunt, sed probant ad summum, ejus posteritatem imperium minime attigisse. Ad ultimum facilis est responsio, si dicatur, Sedeciæ quidem filios violenta quidem morte sublato fuisse, at Sedeciam ipsum gladio non perisse, sed postquam oculis orbatus fuisset, in vivis relictum tranquilla & naturali morte obiisse, sicque fuisse Jeremiæ impletum Vaticinium: *Non morieris in gladio, sed in pace morieris*.

CONCLUSIO III.

Liber, qui dicitur Baruch, divine est auctoritatis.

Contra Heterodoxos expresse pugnandum est in adstruenda hujus libri divinitate. Illi enim eum in Canone Hebræorum expresse referri non videntes, atque de eo apud aliquos ex veteribus Patribus nullam fieri mentionem observantes tanquam acanonicum rejecerunt. Verum quid Catholico opinandum sit, demonstrabimus, omitta de Auctore hujus libri quæstione, cum ex libri initio, ut supra diximus, satis designetur. Sic itaque propositionem confirmamus.

Prob. 1. Ceteri sacrorum librorum Auctores varia ex eo desumpserunt testimonia; Ergo &c. Antecedens constat, si conferas Baruch. c. 1. cum Danielis c. 9. 7. Baruch. c. 2. 7. cum Daniel. 9. 13. Quibus adsonant Nehemias, & 2. Esdræ 9. 10. Ergo &c.

2. Liber Baruch inter Canonicos recensitus est a S. Athanasio in Ep. festali, S. Basilio lib. 4. contr. Eunomium, S. Jo. Chrysost. oratione *quod Christus sit Deus*, S. Ambrosio lib. 1. de fid. Eusebio Cæsareensi lib. 6. demonstr. Evang. S. Cyrillo Hierosolymit. & Cyrillo Alex. lib. 10. contr. Jul. aliisque pluribus & numero & auctoritate gravissimis.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Ex c. 1. constat Baruch, librum suum scripsisse Babylone, & ex c. 43. 6. Jeremiæ liquet, Baruchum cum Jeremia in Egyptum

Ægyptum fuisse asportatum. Hæc libro divino minime congruunt: Ergo &c.

Resp. Jeremia mortuo Baruchum Babylonem petiisse circa initium anni quinti, ut transmigratis Babylone existentibus subveniret.

Ob. 2. C. 1. 7. legitur, Judæos misisse pecuniam ad Joachimum, ut oblationes offerrentur super altare Dei: atqui certum est, eo tempore templo destructo nec altare fuisse, nec sacerdotes: Ergo &c.

Resp. Fuisse quidem templum eversum, Civitatem destructam; verum quoniam ista ad tempus primæ deportationis referenda sunt, cumque in ea non fuerint universi Israelitæ asportati, hinc dicimus, Hebræos, qui cum aliquibus remanserant sacerdotibus, altare erexisse in loco, in quo prius fuerat templum a Salomone constitutum, super quod oblationes fieri possent.

Ob. 3. C. 1. v. 12. filium Nabuchodonosoris vocat Balthasarem, cum tamen filius ejus Evilmerodachus vocaretur; Ergo &c.

Resp. Cum Calmetio, aliisque doctissimis sacre Scripturæ Interpretibus, Evilmerodachi mentionem non fecisse Baruch, sed Balthasaris, quia iste, licet natu minor, a Patre odio non habebatur, quemadmodum primus, & consequenter omnes Balthasarem veluti Regni hæredem observabant.

Ob. 4. PP. citant etiam testimonia quædam ex libris non canonicis desumpta: Ergo licet aliqua testimonia citaverint ex libro Baruch, non inde inferri debet, illum esse canonicum.

Resp. Non tantum Baruch liber canonicus est, quia Patres multa ex eo testimonia citant, sed quia multa Daniel exscripsit, ut supra ostendimus. Præterquamquod PP. qui librum Baruch citant, vel tanquam partem Prophetiæ Jeremiæ citant, vel ejus auctoritates Sacram Scripturam appellant; quæ cum in aliis libris canonicis citandis non præstiterint, eadem non valet argumentandi ratio.

CONCLUSIO IV.

Ezechielis Prophetia Deum habuit auctorem.

Cum Ezechielem nemo neget illius Prophetiæ auctorem, quæ sub ejus nomine circumfertur, idcirco contra auctorem Tractatus Theolog. Polit. ejus divinitatem sumimus comprobendam.

Dem. Ille liber Deum habet auctorem,

in quo de Christo & Ecclesia præsertim clara sunt testimonia, ut perhibent sacre literæ: sed in libro Ezechielis &c. Ergo &c.

Minor plenissime constat conferendo c. 34. cum cap. 2. 7. ad Philippenses, & Lucæ 1. 32. 33. & c. 37. 21. seqq. cum cap. 2. ad Ephes. Lege præ ceteris Theodoretum in suis ad Ezechielem comment.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. Josephus lib. 10. Antiq. c. 10. scripsit, Ezechielem prædixisse futurum, ut Sedecias Babylonem non videret. In prophetia vero Ezechielis c. 17. prænunciatur Babylonem ducendus: Ergo vel ista Prophetia non est Ezechielis, vel divinæ non est auctoritatis.

Resp. Verum esse, quod Sedecias Babylonem videri non erat, utpote oculis orbandus; dummodo fides Josepho præstanda sit, quo in casu asserendum, hanc aliam Ezechielis prophetiam intercidiisse. Plura sunt, quæ objicit auctor Tract. Theol. Polit. sed ceteris sane levissima, atque nullius momenti, quæ videri possunt apud Natal. Alex. t. 3. p. 412.

CONCLUSIO V.

Liber Danielis secundum omnes sui partes Danielelem habet auctorem, & divina inspiratione conscriptus est, ideoque Canonicus.

De libro Danielis differentes in eo aliquantisper insudandum, ut ejus auctoritatem ab Heterodoxorum calumniis vindicemus. Multa quidem sunt, super quæ funem ducunt contentiones. Primo igitur inquiremus de auctore libri, quem Danielelem esse negavit Porphyrius libro adversus illum edito, ut refert Sanctus Hieronymus in Proæmio Commentar. Secundo totius libri canonicitatem vindicabimus, præsertim Orationis Azariæ, Cantici trium puerorum, & historiarum Susannæ & Beli & Draconis, contra quas stylum acuerunt Julius Africanus Epist. ad Origen. & ut verbo dicam, recentiores omnes Hæretici, præsertim Anabaptistæ. Quapropter.

Dem. 1. Pars. Cap. 7. vers. 1. hæc leguntur: *Anno primo Balthassar Regis Babylonis Daniel somnium vidit. . . & somnium scribens brevi sermone comprehendit.* Item c. 8. *Tu ergo visionem signa, quia post multos dies erit, & ego Daniel langui.* Et cap. 12. *Tu autem Daniel claude sermones*

nes. . . . & vidi ego Daniel. Ergo &c. Huic veritati testimonium Christus perhibuit apud Matth. 24. 15. *Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a Daniele Propheta &c.* quæ legitur cap. 9. 27. Danielis. Confir. 2. Ecclesiæ & PP. auctoritate, quæ hujus libri Danielelem novit auctorem, & sub Danielis nomine sacris canonibus adscripsit. Quæ omnia magis in sequentibus constabunt. Omittimus Josephi auctoritatem, aliorumque, quia in re tam clara non vacat diutius immorari.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. S. Isidorus Hispal. lib. 6. Orig. c. 2. hæc habet: *Ezechiel, & Daniel a viris quibusdam Sapientibus scripta esse perhibentur.* Ergo &c.

Resp. Viros Sapientes librum, quem Daniel Chaldaice scripserat, Hebraice transtulisse, ideoque vocabulum illud *scripta* pro *transcripta* sumendum esse. Id etiam de Ezechiele dicendum; nisi reponere velimus, deceptum Isidorum ex luculenta Rabbinorum Traditione.

Dem. 2. pars. Omnium sæculorum PP. librum Danielis cum omnibus suis partibus veluti Canonicam Scripturam citarunt: Ergo &c. Prob. ant. Irenæus contr. Hæres. lib. 4. c. 11. hæc habet: *Quem & Daniel Propheta, cum dixisset ei Cyrus Rex Persarum: quare non adoras Bel? annuntiavit dicens: Quoniam non colo Idola.* Eadem ferme habet c. 44. Clemens Alex. Strom. lib. 4. *Illæ vero (Susanna) per summam honestatem vel ad mortem usque procedens . . . perstitit firma & constans testis pudicitie.* Tertullianus lib. de Idol. c. 18. *Statim apparuisset, Danielelem Idolis non deservisse, nec Belum, nec Draconem colere.* Cypr. lib. de Oper. Mis. *Danieli in lacu leonum ad prædam jussu Regis incluso prandium divinitus apparatur.* S. Hilarius in Psal. 52. *Daniel condemnatus Presbyteros ita dicit: Non semen Abrahe.* Didymus de Spiritu S. 1. 3. *Hæc autem fallacia etiam in Presbyteros, qui adversus Susannam in crudelitatem se verterent, intravit.* S. Basilus in Isaiam 3. *Canitiem ostentant corporis, quemadmodum Seniores illi in Babylone.* S. Gregorius Nazianzenus orat. 27. *Quandoquidem, ut Danielis verbis utar, & egressa est iniquitas a Senioribus Babylonicis.* Quid de Augustino, Ambrosio, Fulgentio dicemus, qui

sæpe sæpius citatas adhibent Danielis historias ad fidei veritatem adstruendam? Quid de ceteris aliis? Verum quoniam multorum PP. testimonia in controversiam adducuntur ab adversariis, idcirco illa in argumentorum solutione enucleanda reservamus.

Hoc in loco prætermittendum non est, a Bellarmino, Natali Alexandro, aliisque viris doctissimis in defensionem libri Danielis adduci testimonium quoddam S. Ignatii Martyris veluti deductum ex Epistola ad Magnesianos; sed viros doctissimos hac in re deceptos esse oportet comminisci. Siquidem ex dissertatione R. Idulphi Vestenii, & ex oculari inspectione Alfonsi Nicolai testimonium illud non extat in codicibus Bibliothecæ Laurentio Mediceæ, ad quorum fidem ab Isaaco Vossio typis impressæ sunt Ignatianæ Epistolæ; hisce tamen non obstantibus circa divinitatem libri Danielis Ecclesiastica traditio remanet satis firmata, & undequaque inconcussa.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Hieronymus, quo nemo in Scripturis sanctis peritior, Præfat. in Dan. & Proemio ad Com. Daniel. historias Susannæ, Beli, & Draconis vocat fabulas, dicens: *Beli Draconisque fabulas non contineri in Hebraico:* Ergo &c.

Resp. Licet doctissimus Maldonatus Præfat. ad Daniel. pro Hieronymo causam vix dicere queat, nihilominus Hieronymi apologiam texere non dubitamus, dum Scripturarum sanctarum auctoritatem strenue valeamus propugnare. Non enim tanti roboris est argumentum illud, ut vel minimum contra Danielis Prophetiam urgeat. Siquidem hæc eadem Hieronymo quondam objecit Rufinus, qui sequentibus verbis præclarum Ecclesiæ Doctorem increpabat lib. 2. t. 4. Oper. Hieronymi: *Illæ Historia de Susanna, quæ castitatis exemplum præbebat Ecclesiis Dei, ab isto abscissa est, & abjecta, atque posthabita. Trium puerorum Hymnus, qui maxime diebus solemnibus in Ecclesia Dei canitur, ab isto e loco suo erasus est.* Quibus Rufini objurgationibus respondit Hieronymus, se illa retulisse ex Hebræorum sententia, qui in historiam Susannæ (verba sunt Hieronymi Apolog. adv. Ruff. lib. 2.) Hymnum, & fabulas Beli & Draconis acriter insurgere videbantur; *Non enim quid ipse sentirem, sed quid illi contra nos di-*

dicere soleant, explicavi, inquit cit. loc. S. Doctor; quorum opinioni si non respondi in Prologo, brevitati studens, ut non praefationem, sed librum viderer scribere. Sed re-geres: Quomodo historias illas nuncupat fabulas? Non hic reponimus cum Bellarmino, Natali Alexandro, Sixto Senensi, aliisque, idem esse apud Hieronymum fabulas ac fabulationes juxta illud Luc. 24. 15. Dum fabularentur, & secum quaererent; ista enim risum movent: sed saniori judicio dicendum arbitramur, fabulas apud Hieronymum sumi pro narrationibus; cujus quidem responsionis haec sunt momenta: Ut jam supra vidimus, Ruffino objurganti respondit Hieronymus, se non retulisse quid ipse sentiret, sed quid Hebraei solerent dicere. Si ergo talibus verbis se excusat, suamque aperit mentem, dum interim historias illas fabulas vocat, narrationes intelligit, secus magna fuisset Hieronymianiano in testimonio verborum implicantia. Quod magis confirmatur sequenti ratiocinio. Qui enim historiam aliquam rigoroso sensu fabulam appellat, aperte quid sentiat, ostendit. Negat autem Hieronymus se retulisse, quid ipse sentiret. Non ergo allatas historias rigorose, seu vere & proprie fabulas vocat. Insuper quomodo poterat se a Ruffini calumniis vindicare asserendo Beli, & Draconis historias fabulas esse? Atque haec sane pro Hieronymo dicta sint satis.

Ob. 2. Origenes cum pluribus aliis PP. indicem texens librorum Canonicorum praecitatas Danielis historias praetermisit: Ergo &c.

Resp. Origenem, aliosque plurimos ex PP. allatas historias satis comprobasse, dum librum Danielis illi consecrarunt absque ulla restrictione. Quod si in eodem libro apocrypha nonnulla inserta fuisse existimassent, profecto illa excepissent. Atque haec luculentissima esse ex ipso constant Origene, qui in Epistola ad Africanum asserit de historia Susannae, quod in Ecclesiis circumfertur, atque de ea loquitur veluti de ceteris libris, qui recipiebantur in canone, idque clarius exprimit hom. 1. in Leviticum sequentibus verbis: *Sed tempus est nos adversus improbos Presbyteros uti S. Susannae vocibus, quos illi quidem repudiantes historiam Susannae de catalogo divinorum voluminum disseccarunt;*

nos autem & suscipimus, & contra ipsos opportune proferimus. Ex quibus mens Originis satis dignoscitur. Idem dicatur de historia Beli, & Draconis, quae non minus venerat in controversiam. Ceterum quid de PP. traditione sentiendum sit, ex superioribus habemus.

Ob. 3. Praedictae Danielis partes non reperiuntur in indice Concilii Laodicensi, & Carthaginensis 3. Ergo &c.

Resp. Allata Concilia satis historias, de quibus est quaestio, approbasse, dum librum Danielis in catalogo divinorum librorum inseruerant, atque illa eadem ratione admitterunt, qua legebatur tunc temporis in Ecclesiis, in quibus secundum omnes suas partes legebatur. Quis dicet, historiam unctio- nis David in Regem apocrypham esse, eo quia Concilia & PP. libris sacris non adnumerant? Nonne qui totum approbat, partes approbare censetur?

Ob. 4. Cap. 13. 45. historia Susannae dicitur contigisse Daniele adhuc puero junio- re; versu autem ultimo, mors Astyagis subjicitur, & Cyri successio: sed haec pugnantia libro divino repugnant: Ergo &c.

Resp. In allatis, quas modo defendimus, historiis peritorum consensu admittendas esse aliquas versiculorum luxationes. Si enim temporum ordo servatus fuisset, historia Susannae initio libri debuisset collocari, uti olim collocata erat, id imprimis testante auctore Athanasianae Synopseos; causam vero, ob quam ad c. 13. illam rejecerint, hanc esse puto, quia cum in Hebraeo codice desideraretur, maluerunt aliqui illam ad operis calcem revocare. Qua de re versicu- lum 65. c. 13. dicimus, initium esse capitis sequentis, nisi cum aliquibus Hebraicae lin- guae peritissimis dicere velimus. particulam *vau* in Hebraeo, in latino &, sumi pro usque, ut sensus sit: *Daniel factus est Magnus . . . usque dum Rex Astyages appo- situs est ad Patres suos, & suscepit Cyrus Perses Regnum ejus.*

Ob. 5. Eodem capite v. 4. traditur, Joachimum Susannae sponsum divitem fuisse, domum ac pomarium habuisse: sed haec con- ditioni repugnant captivitatis Babylonicae: Ergo &c.

Resp. Haec omnia minime transcendere con- ditionem captivitatis Babylonicae, quod con- stat ex Jeremiae 29. *Haec dicit Dominus e-*

exercituum Deus Israel omni transmigrationi, quam transtulit de Jerusalem in Babylonem: Edificate domos, & habitate, & plantate hortos, & comedite fructum eorum. Præterquamquod multos alios legimus in captivitate & abundasse divitiis, & gratia floruisse apud barbaros Reges, & insuper publicis atque regalibus honoribus, & muneribus ornatos fuisse, quod de Tobia, Esdra, Nehemia, Mardocheo, ipsoque Daniele, ejusque sodalibus divina narrat historia.

Ob. 6. Captivis non competit auctoritas condemnandi: sed id habetur in historia Sufannæ: Ergo &c.

Resp. Distinguo maj. non competit auctoritas condemnandi juxta proprias leges, & dependenter ab auctoritate suprema, nego maj. & similiter distincta minore, nego consequentiam. Responsio patet.

Ob. 7. Voces ille *ὁ κύριος ὁ κύριος πρὸς πρὸς* verbis 54 & 58. c. 13. ostendunt historias hæcæ numquam fuisse in Hebræo; hanc enim omologiam solummodo Græca lingua præseferunt: Ergo &c.

Resp. Danielem non adhibuisse ista vocabula in horum arborum nominibus, sed & aliis vocibus Hebraicis aut Chaldaicis, quibus verba *scindendi* & *secandi* corresponderent, usum fuisse; Interpretem vero arborum nomina posuisse, quæ ad verba *scindendi* & *secandi* haberent analogiam, quemadmodum pluribus in locis sacrarum Scripturarum factum novimus. Ita Gen. 2. 23. Mulier Hebraice dicitur *אִשָּׁה* *Ischâ* ab *אִישׁ* *Isch vir*: Latinus interpret pro *Ischâ* posuit *Virago* a *Vir*, ut in verbis lusum servaret. Ita Symmachus posuit pro *Ischâ* *αὐδῆς* ab *αὐδῶς*. Quæ autem fuerint a Daniele adhibita vocabula, ignorare cogimur, quia Hebraica, & Chaldaica exemplaria deperierunt.

Ob. 8. Ridiculum sane est, Habacuc ab Angelo capillis apprehensum in Lacum Leonum Babylone translatum fuisse. Deinde inverisimile est, Prophetam Habacuc adhuc in vivis fuisse, Denique incredibile, Prophetam istum in Judæa fuisse tempore captivitatis: Ergo &c.

Resp. ad primum. Exemplum hominis gravi corpore volantis, & tantillo tempore tanta terrarum spatia tranantis huic historiæ fidem minime derogare. Grandiora enim exant in sacris litteris a Deo patrata miracula, quæ ad incomprehensibilem divinam

omnipotentiam sunt referenda. Hujusmodi sunt universale diluvium, incendium Sodomiticum, metamorphosis uxoris Loth, Christi Domini in montem excelsum translatio, & alia plura miracula, quæ infirmum humanæ mentis captum non minus superant & excedunt. Ad secundum reponimus, ista illos premere, qui Draconis historiam sub Cyro evenisse contendunt, non illos, qui eam consignant ad annos Darii Medi, quemadmodum probabiliori calculo sentimus. Ad tertium respondemus, non omnes Hebræos in captivitatem abductos fuisse, cum ex 4. Reg. 25. 11. Jeremiæ 39. 10. constet in Hebræorum regionibus vinitores & agricolas aliquos remansisse.

CAPUT XIII.

Exhibens quoddam in duodecim Prophetas commentariolum.

DE duodecim Prophetis acturi fusiori sermoni parcendum esse existimavimus, cum nulla veniat gravioris saltem momenti dirimenda controversia. In unum libri ab auctore incerto collecti, licet diversis locis & temporibus vixerint, minores dicti sunt, quod singuli justo libro minores essent, non quod auctoritate a ceteris vincerentur. Quinimmo, ultraquamquod plura in ipsis leguntur vaticinia de adventu, obitu, & resurrectione Messiae, de vocatione gentium, reprobatione Judæorum, excidio Hierosolymæ, ceremoniarum legis abrogatione; plura etiam ab interitu vindicant historiarum monumenta ad regna Judæ, Israelis, Babylonis, Ninives, Idumæ, Ægypti, Moab, & Ammon spectantia.

Ordo duodecim Prophetarum in exemplaribus Græcis plane differt ab eo, quo in Hebraicis recensentur. Vide Hieronymum Præf. in lib. Reg. & in 12. Proph. & in Joel. Apud Græcos quatuor majoribus Prophetis præponuntur, in Hebræo succedunt Isaia, Jeremiæ, & Ezechieli; Danielem enim subjiciunt libro Job, Psalmorum, & Sapientialibus. Duodecim Prophetarum nitidum elogium Jesus filius Sirach hisce verbis complexus est Eccl. 49. 12. *Et duodecim Prophetarum ossa pullulent de loco suo; nam corroboraverunt Jacob, & redemerunt se in fide virtutis.*

Duodecim Prophetarum ordo chronologicus.

Oseas vaticinatus est sub Ozia Rege Juda, & sub Joathan, Achaz, & Ezechia, Regibus Juda, usque ad excidium Samaritæ juxta sequentem Elenchum.

Oseas prophetavit ab Anno M.	3198.	usque ad A. M.	3253.
Amos	ab Anno M.	3215.	usque ad A. M. 3220.
Jonas	ante Annum M.	3179.	usque ad A. M. 3229.
Michæas	post Ann. M.	3245.	usque ad A. M. 3306.
Nahum	post Ann. M.	3291.	
Joel	post Ann. M.	3363.	
Sophonias	ab Anno M.	3381.	
Habacuc	circa An. M.	3394.	
Abdias	post An. M.	3414.	
Aggæus	An. M.	3484.	
Zacharias	eodem Ann. M.		
Malachias	incerto tempore.		

CAPUT XIV.

De primis duobus Machabæorum Libris.

Utrum fovere meo quidem judicio aggreffi sunt, qui de auctore primi & secundi Machabæorum libri disputarunt. Adeo enim incerta sunt, quæ a diversis proferuntur monumenta, ut ea præterire maluerimus, quam disceptanda proponere. Qui vero de his maximopere delectatur, adeat eruditissimum Calmet, & Natalem Alexandrum tom. 3. p. 553. Satis est in præsentii illorum auctoritatem tueri contra Lutheranos, Calvinistas, Anabaptistas, aliosque hujus surfuris homines, qui non potuerunt suffragia pro mortuis, invocationem Sanctorum, Templorum dedicationes denegare, quin & duos Machabaicos libros spernerent & conculcarent. Qua de re omnes nervos intendimus, ut eos a flagitiosorum hominum calumniis vindicemus.

CONCLUSIO UNICA.

Primi duo Machabæorum libri divine sunt auctoritatis.

Dem. Divina est illorum librorum auctoritas, quæ omnium sæculorum PP. calculis est comprobata atque auctoritas: primi & secundi Machabæorum libri tamquam divina omnium sæculorum PP. calculis est comprobata: Ergo &c. Minor ostenditur primum ex Origene, cui debuerat veteris Ecclesiæ traditio certe innotescere. Is itaque in commentariis super 5. cap. Ep. ad Rom. re-

darguens Valentinianorum errorem, qui dicebant, in veteri lege nullum ausum fuisse mori pro Deo veteris testamenti, Machabaico utens testimonio veluti canonico inquit: *Legant Machabæorum libros, ubi cum omni instantia Beata Mater cum septem filiis martyrium suscepit.* Eusebius Cæsareensis lib. 12. Ev. Præp. ostendens animas corporibus solutas nobis opem ferre, ex Machabaicis libris exemplum producit Jeremiæ. Ambrosius lib. 1. offic. exemplis ducum Machabæorum astringit, sanctos quoque virtutem bellicam decere. Theophilus Alexandrinus lib. 4. Pasch. hortatur Episcopos Ægypti ad abstinentiam carni, sumpto ex hac historia exemplo septem fratrum, qui, ne illicitis vescerentur, cruciatibus corpora obtulerunt. Augustinus quoque lib. 2. de Doctr. Chr. & lib. 18. de Civ. Dei, hosce libros in canone refert Sacrarum Scripturarum. Omittimus Concilium Carthaginense III. Epistolam Innocentii Papæ ad Exuperium, Gelasii Pontificis cathalogum, & decretum Concilii Florentini sub Eugenio IV. in quo error Græcorum de Purgatorio damnatus est, aliaque prætermittimus Ecclesiastica monumenta, & ad argumenta adversariorum retundenda progredimur.

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. Multa sunt in primis duobus Machabæorum libris dissonantia, falsa & impossibilia: Ergo &c. Prob. antec. multis adductis exemplis. I. Mach. 2. dicitur, Alexandrum Macedonum primum in Græcia

cia regnasse : at peritiores Chronologi cum Eusebio Cæsareensi multos ante Alexandrum in Græcia regnasse scribunt . II. 1. Mach. 11. Antiochus Epiphanes regnum incæpisse dicitur anno 137. Regni Græcorum , quod ab Alexandro incepit . Apud Eusebium vero , aliorumque Græcorum annales ab Alexandro usque ad Regnum Antiochi numerantur anni 153. Hæc sunt dissonantia , falsa , & impossibilia : Ergo &c.

Resp. Hæc duo facillime exsufflari ; & quoad primum prætermittitur Grotii conjectura , qui per Græciam intelligit Syriam , & Ægyptum , quæ regiones ab Hebræis *Melacod Javan* dictæ sunt , reponimus , Alexandrum Macedonem primum quidem fuisse , qui universæ Græciæ imperaverit . Ad secundum vero ut satisfaciamus , duplex distinguenda est Æra Græcorum : alia enim ab Alexandro M. initium sumit ; alia vero a Seleuco cognomento Nicanore , quæ Æra Seleucidarum dicta est , cujus initium dicitur ab anno M. 3692. plene exactis annis undecim a morte Alexandri . Hinc si annis 137. undecim anni addantur , cum aliis quinque , quibus Alexander tanquam Monarcha universæ Græciæ imperavit , efficiuntur anni 153. Qua posita responsione omnis evanescit difficultas .

Ob. 2. De Antiochi morte , ac mortis genere , causa , loco , ac tempore Machabæorum libri non minus sibi , quam gentium historiis contradicunt . Nam de mortis genere initio secundi libri legimus , eum lapidibus obrutum interiisse , & membratim in templo Nanæ a Sacerdotibus fuisse discerptum . E contra autem nono ejusdem capite dicitur , quod fugiens de curru ceciderit , collisique membris , & vermibus toto corpore scaturientibus inter horribiles dolores ac scætores expirasse . De loco vero mortis , exordio secundi libri in templo Nanæ dicitur interfectus , & in cap. 9. ejusdem libri in itinere jam transgressus Ecbatanam narratur interemptus . Rursus c. 6. primi libri ejus mors ad annum 149. regni Græcorum , cap. vero 11. lib. 2. referuntur Antiochi Eupatoris ejus filii litteræ post obitum Patris anno Græcorum 148. Denique juxta Polybium lib. 1. c. ult. cum Diodoro Siculo , Antiochus Epiphanes , cum aggressus esset Dianæ templum , & a custodibus fugatus fuisset , furis agitato versus est in de-

Berti Theol. Tom. X.

mentiam , ac morte deprehensus interiit . E contra uterque Machabæorum mortis Antiochi causam rejicit in calamitates Judæis injuste illatas . Hæc autem omnia sunt profecto impossibilia : Ergo &c.

Resp. quidem per singula : & quoad genus mortis Antiochi unum idemque dicimus fuisse , diversis tamen temporis circumstantiis . Siquidem Antiochus in templum venit Nanæ , in quo non ipse , sed ejus milites membratim discerpti sunt ; quare cum aufugisset Antiochus , & de curru cecidisset , collisique membris doloribus , & vermibus torqueretur , diem supremum clausit . Primo quidem intuitu ista videntur prorsus diversa , verum animadvertendum ab adversariis censemus , non omnia in libris Machabæorum juxta accuratam chronotaxim enarrari . Plura enim , quæ in 2. Machabæorum recensentur , in primo debuerant enarrari . Sed neque ulla est contradictionis nota libris hisce affigenda relate ad mortis locum , quod ex jam posita responsione fit manifestum . Ad tertium vero quod attinet , jam prænotavimus supra , Æram Alexandri M. diversam fuisse ab Æra Seleucidarum , quam triplicem faciunt accuratiores Chronologi , videlicet Judaicam , quæ incipit a mense Nisan , seu verno tempore ; & hanc supputandi rationem Auctor primi libri adhibuit : alteram Antiochenam , quæ ab autumno , & mense Tisri ducit initium , qua usus est Auctor 2. libri Machabæorum : Tertiam Chaldaicam , quæ anno integro posterior est Judaica , sex vero mensibus Antiochena . Hisce præjactis Auctor primi libri Machabæorum consignat obitum Antiochi Epiphanis anno 149. quia utens Æra Judaica coepit annos numerare ab Æquinoctio verno . Auctor vero libri 2. refert litteras Antiochi Eupatoris ejus filii datas post Patris obitum anno 148. quia usus est Æra Antiochena , secundum quam annus non inchoat , nisi in mense Tisri , seu Æquinoctio autumnali . Ne & ultimum objectionis caput omittamus , reponimus ultimo , veritatem hujus historiæ non melius desumi posse , quam ex verbis Antiochi morientis , quod & Josephus confirmat 12. Antiq. c. 23. hisce verbis Polybium redarguens : *Miror , Polybium Megalopolitam virum bonum dicere , Antiochum ideo periisse , quia voluit templum Dianæ in Perside violare : nam qui nullatenus egit*

P *mecca-*

peccatum, sed tantum cogitavit, nullo facti reatu tenetur.

Ob. 3. Lib. 1. Mach. 4. 52. dicitur, factam fuisse Templi purgationem ab Juda Machabæo ante mortem Antiochi, scilicet 25. die mensis 9. anni 148. sed liber 2. cap. 10. refert illam factam fuisse post mortem Antiochi: Ergo &c.

Resp. Auctorem 2. libri, ut jam innuimus, temporum ordinem minime servare. Licet enim purgationem templi post Antiochi mortem descripserit, non sequitur tamen contradictionem aliquam eruendam esse. Neque ex quo dicat v. 5. Purgationis celebritatem post biennium factam fuisse, sequitur biennium istud exordium sumere a morte Antiochi, cum sumi debeat enumeratio ab ipsius Hierosolymitani templi impiissima prophanatione.

Ob. 4. 1. Machab. 8. 16. hæc de Romanis habentur: *Et committunt uni homini Magistratum suum per singulos annos dominari universa terra sue, & omnes obediunt uni, & non est invidia neque zelus inter eos.* Sed hæc Romanorum historiarum repugnant: Ergo &c.

Resp. Hæc minime Romanorum historiarum repugnare. Siquidem duo licet Consules eligerentur, in more tamen apud Romanos positum erat, ut alternis diebus imperarent, ita ut recte dici posset, quod uni committeretur regendi auctoritas. Hujus consuetudinis testis est Livius lib. 2.

Ob. 5. Quod in primitiva Ecclesia non fuit Canonicum, non potuit a Concilio Tridentino Canonicum declarari: in primitiva Ecclesia libri isti non fuerunt Canonici: Ergo &c. Min. prob. ex Melitone, Origene, Concilio Laodicensi, Cyrillo Hierosolymitano, S. Hilario, Gregorio Nazianzeno, aliisque infra adducendis: Ergo &c.

Resp. Hujus generis argumenta omnium sacrorum librorum auctoritatem evertere, quam hætenus propugnāvimus. Nihilominus & hoc cum ceteris enervare contendemus, ut una argumenti solutione ceterorum appareat infirmitas. Falsum igitur est in primitiva Ecclesia libros Machabæorum Canonicos non fuisse; qui enim semel divina inspiratione conscripti sunt, omni profecto tempore tales esse debuerunt. Dum igitur universaliter profertur, libros istos primis Ecclesiæ temporibus divinos non fuisse, fal-

sum omnimode existimamus; aliud namque est, libros istos divinos non fuisse, aliud veluti divinos non fuisse agnitos, atque ab omnibus Ecclesiis deprehenso. Libri Machabæorum certissime semper divinæ fuerunt auctoritatis; cum tamen non essent in Judæorum Canone, neque Ecclesia universalis primis illis sæculis aliquid adhuc statuisset, ab aliquibus Ecclesiis particularibus, & Doctoribus veluti divini quidem agnoscebantur, illisque plurimi ad Ecclesiæ dogmata confirmanda utebantur, ut patet ex iis, quæ supra præjacta sunt: ab aliis vero quasi assensum suspendentibus ab plebis ædificationem tantummodo admittebantur. Quapropter & Canonici fuerunt primis Ecclesiæ sæculis; neque temporum decursu divinæ auctoritatis esse coeperunt, quemadmodum obgannunt adversarii.

Ob. 6. multa ex PP. & 1. ex Hieronymo in lib. Salom. dicente: *Machabæorum libros legit quidem Ecclesia*: 2. ex Gregorio, qui eos libros appellat non Canonicos. 3. Proferunt, Concilium Laodicenum libros istos prætermisisse.

Resp. ad primum, Hieronymum non hic ad universam Ecclesiam respicere, prout est omnium Ecclesiarum & fidelium congregatio, sed peculiare aliquas Ecclesias intelligere, quod jam in antecedentibus capitibus scimus adnotasse. Ceterum si Hieronymus asserit, libros istos Ecclesiam non recipere, quid poterunt adversarii Augustino regerere dicenti lib. 1. contr. Gaudentium c. 31. *Scripturam, quæ appellatur Machabæorum, non habent Judæi, sed recepta est ab Ecclesia*; & lib. 18. de Civ. D. *Machabæorum libri, quos non Judæi, sed Ecclesia pro Canonicis habet.* Quæ omnia confirmat in libro 4. de Doctr. Chr. c. 8. Cui ergo credendum? Hieronymo, an Augustino? Arbitror utrumque veritati consentire; quia Ecclesia Africana, in qua erat Augustinus, libros Machabæorum receperat, ut patet ex canone 47. Concilii 3. Carthaginensis: Ecclesia vero Romana, quam Hieronymus impense colebat, nullum adhuc de Canonicitate horum librorum tulerat judicium; & universa Ecclesia nihil decreverat. Unde liberum unicuique suæ Ecclesiæ sententiam amplexari. Ad Gregorii testimonium repōnimus, vel tō Canonicum referendum esse ad Canonem Hebræorum, in quo certe non ade-

aderant Machabaici libri, vel ad Ecclesiæ universalis assensum. Quodcumque dicatur, difficultas evanescit. Ad tertium regerimus, in Laodicensi Synodi decretis etiam Apocalypsim desiderari; quare ergo hanc Protestantes recipiunt? Deinde Concilium Laodicenum celebratum fuit anno 373. Concilium vero Carthaginense III. an. 397. quod consecravit hosce libros. Quare ergo non credunt illos esse divinos?

Ob. 7. Libri Machabæorum plura continent contra fidem & bonos mores. Ergo &c. Prob. ant. Lib. 2. c. 12. legitur, Judam facta collatione duodecim millia drachmas argenti Hierosolymam misisse, ut sacrificia offerrentur pro illis militibus, qui in lethali peccato occubuerant, ut constat ex eodem capite. Ulterius cap. 14. laudatur Razias, qui sibi mortem gladio conscivit, & e muro se præcipitem dedit. Sed hæc sunt contra fidem, & bonos mores. Ergo &c.

Resp. ad primum. Ægre profecto affirmari posse hos milites admissi adversus legem sacrilegii reos, superstitiosis rebus ablatis cum pietate dormiisse. At pie censere potuit Judas, illos ante obitum criminis sui poenituisse, Deumque veniam flagitasse. Ita omnes Theologi, & Interpretes; sed verior responsio est, non omnes milites illos, qui occubuerunt, forsitan sub vestibibus habuisse donaria idolorum, quod indicare videntur verba illa: *Et quia considerabat, quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam.* Ex quibus videtur deduci posse, sacrificia oblata fuisse pro iis, qui cum pietate dormierant, perinde ac si illi, sub quorum vestibibus idolorum donaria reperta sunt, cum pietate dormitionem non acceperint, alii e contra pie sancteque defuncti sint, pro quibus allata sunt sacrificia. Ad secundum autem, prætermissa aliquorum Interpretum responsione, quæ ad internam Spiritus S. motionem recurrunt, ut Raziam defendant, reponimus cum M. Augustino lib. 1. contra Gaud, quod *laudatus est iste Razias amator civitatis, ut valde bene audiens, idest bonæ famæ, quia Pater Iudeorum appellatus est, & quod contumaciam tenuerit in Iudaismo.* Istam vero ejus mortem mirabiliorem quam prudentiorem narravit, quemadmodum facta esset, non tanquam fatienda esset, Scriptura laudavit.

Istam S. Doctoris responsionem tutiorem existimamus, cui & D. Thomas adstipulatur 2. 2. q. 64. art. 5. ad 4.

Ob. 8. Auctor 2. Machabæorum veniam petit eorum, quæ scripsit: Ergo divinitus non fuit inspiratus.

Resp. Dist. ant. veniam petit, quod errores commiserit, neg. ant. de sermone, & stylo ineleganti, qui divinitati non officit, ut Paulus testatur 2. Cor. 11. 6. *Est imperitus sermone, sed non scientia,* conc. ant. & neg. conseq.

Ob. 9. 2. Mach. 1. 19. 10. dicitur, Hebræorum transmigrationem in Persidem fuisse, quod est falsum; fuit namque Babylone, & in Chaldæorum Regionibus: Ergo &c.

Resp. Chaldæorum Regionem a multis & Latinis, & Græcis *Persidis* nomine appellatam fuisse, Lucano videlicet lib. 3. Mæmertino Panegyri ad Julian. & Jo. Chrysost. Hom. 6. in Matth. Unde addit eruditissimus Calmet, huius auctoris ætate Chaldæam Persidem dictam fuisse.

Ob. 10. 2. Mach. 2. narratur, Jeremiam in Hierosolymitana deprædatione Arcam, & Tabernaculum abscondisse in monte Nebo, & prædixisse ignotum locum futurum, donec Israel esset congregandum. Sed ista falsitatem variis ex capitibus redolent; Siquidem Jeremias ante Hierosolymæ vastationem inclusus erat in carcere Jerem. 47. & 38. Deinde Nabuzardan Princeps Assyriorum omnia, quæ erant in templo, succendit 4. Reg. 25. Denique post reditum Hebræorum e servitute Babylonis Arca non comparuit. Ergo &c.

Resp. Hæc omnia falsitatem minime redolere, nec aliquid in contrarium adducta momenta urgere: & quidem non primum; Siquidem vel potuit Jeremias Arcam & Tabernaculum abscondere in primo Nabuchodonosoris adventu Hierosolymam, qui habetur 4. Reg. 24. 13. tunc enim liber erat. Si vero dicamus, hoc fecisse Sedeciam tempore post Hierosolymam occupatam, & antequam Templum concremaretur, salvatur veritas historię; quoniam licet Jeremias detentus fuerit in carcere obsidionis tempore, mandante tamen Nabuchodonosore capta Hierosolyma e carcere eductus est, quo tempore potuit & Arcam & Tabernaculum in Spelunca montis Nebo occultare. Nec aliquid sibi vindicat secundum adversariorum

argumentum . Arcam enim & Tabernaculum fuisse succensa , vel translata , Scriptura non memorat . Imo cum 4. Reg. 25. 13. omnia singillatim enumerentur , quæ de templi ruinis detulerunt Chaldæi , Arcæ & Tabernaculi prætermiffa mentione , signum est , Arcam in hostium manibus non venisse . Quod sane silentio minime obvolviffet Scriptura , utpote quia erat Arca velut quædam Judaicæ Religionis tessera , & cum alias fuerit a Philistæis capta , meminit statim c. 4. 17. Quæ omnia Alexandri Polyhistoris nitidissimo comprobantur testimonio apud Euseb. lib. 9. Præp. Ev. c. 39. quo legitur , Nabuchodonosorem , *quidquid in templo auri , argenti , arisque fuit , detractum Babylonem misisse , præter Arcam & inclusas in ea tabulas . Hanc enim penes Jeremiam remansisse .* Num vero fuerit Arca adinventæ , vel adhuc delitescat , quod erat tertium argumentum , lis est inter Interpretes . Sunt enim qui credunt , repertum sacrum pignus sub Nehemia , mansisse deinde apud Judæos usque ad subversum a Romanis Templum . Horum opinioni adhæserunt Salius ad A. M. 3609. n. 85. Tornieillus ad an. 3610. Menochius hoc in loco , Canus de loc. Theol. lib. 2. cap. 13. alique . Malunt alii , veterem Arcam semper in occulto fuisse , ut ad nostram usque ætatem latens maneat , sed ejus loco novam alteram Arcam fuisse collocatam . Vide Genebrardum Chronol. lib. 2. ad an. 3730. & Hegesippum lib. 1. c. 17. Recepta tamen ac magis frequens , & recentiorum ac veterum calculis comprobata sententia est , Arcam in secundo Templo non fuisse . In hanc sententiam concesserunt Pseudo-Epiphanius de Vit. Proph. Dorotheus in Synopsi vit. Proph. lib. 1. Serrarius in 2. Mach. q. 17. Villalpandus t. 2. p. 2. lib. 7. c. 70. Galatinus lib. 7. c. 4. Tostatus in Exod. alique plures his argumentis persuasi . Esdras , Nehemias , Machabæi , & Josephus perpetuo de Arcæ inventione siluerunt , quod sane hac in re maximi est momenti . Illius enim meminisse non semel poterant , immo debebant , uti cum de Templi dedicatione sub Nehemia ageretur ; cum de ejusdem expiatione sub Juda Machabæo ; cum de restitutione sacrificiorum captivitate soluta ; cum de prophanatione & direptione vasorum sacrorum sub Epiphane ; cum de incendio Templi sub Tito ; & omnium ma-

xime in recensione spoliiorum Templi Hierosolymitani sub Epiphane , Pompejo , Crasso , & Tito . Quid enim magis inter spolia recenseri debuisset , quam Arca fœderis ? Nec morari nos debent , quæ ab aliquibus , Petro Comestore Histor. Jud. c. 4. præsertim , referuntur de Arca a Vespasiano in Triumpho Romam delata , eaque in Arcu Titi insculpta . Quæ sane ad somnia delirantium sunt amandanda . Quibus omnibus adstipulantur PP. gravissimi , inter quos Epiphanius , Ambrosius , Rupertus Abbas , alique non pauci . Verum quid interim Machabaicis verbis in argumento adductis reponendum ? Christum videlicet legem a latebris & caligine ignorantiae in lucem solemque eduxisse , occulta mysteriorum revelasse , figuras implevisse , & pro lege lapidea , quæ Arca lignea claudabatur , legem amoris tulisse in mentibus hominum descriptam , quem sensum assequuti minime sunt Judæi . Hi litteræ usquequaque inhærentes numquam sibi in animum inducere , veram hanc esse Arcam ex Vaticinio Jeremiæ revelandam . Atque hæc pro 3. argumento dicta sufficiant .

Ob. 11. & ultimo . Lib. 1. c. 3. 4. legimus , Templi curam Simoni de Tribu Benjamin demandatam fuisse , quod est contra legem Hebraicam ; assumebantur enim ad hoc Levitæ ministerium . Ergo &c.

Resp. Simonem illum , ut legitur in textu , fuisse Templi *Præpositum* non in sacris & ad divinum cultum pertinentibus , sed in œconomicis , aut politicis . Neque abs re credendum censeo , delegatas ad custodiam Templi cohortes , ex quo factiones apud Judæos ingruere cœperunt . Sed jam statutum brevitatæ ordinem prætergressi sumus : quæ de re qui plura desiderat , adeat Natalem Alexand. Erud. Calmer , & Cardinalem Gotti , aliosque . Interim ad alia properemus .

C A P U T XV.

Contractam exhibens in novum Testamentum disquisitionem .

DE novo nunc loquor Testamento , quod Græcum esse non dubium est , excepto Apostolo Matthæo , qui primus in Judæa Evangelium Christi Hebraicis litteris edidit , inquit S. Hieronymus Præf. in Evang. ad Damas. Verum cum nonnulli Syriace scrip-

sisse

fisse putent Matthæum, id de ea intellige lingua, qua illis temporibus utebantur Judæi. Anno *Æræ* vulgaris 49 eodem Hieronymo teste a Matthæo Evangelium elaboratum est, ad preces forsan discipulorum, aut Apostolorum jussu. Matthæo proxime sequitur Marcus Matthæi brevior juxta Augustinum. Romæ scripsit anno Chr. 43. Tertius inter Evangelistas inde sequitur Lucas Pauli comes individuis; anno autem 56. litteris Evangelium suum consignavit. Ultimus est Joannes, qui ab exilio redux anno 96. *Æræ* vulgaris *Coactus ab omnibus pene tunc Asiæ Episcopis, & multarum Ecclesiarum legationibus, indicto etiam communi jejuniis, precantibusque fratribus*, ut ait Hieronymus de Script. Eccl. Evangelium conscripsit. Nec plura, nec pauciora Evangelia esse, quam ista quatuor, Catholica fides docet ad retundendam illorum Hæreticorum audaciam, qui primis Ecclesiæ incunabulis tot venditarunt Evangelia quot Hæreses. Eruditiss. Calmet satis plenam elaboravit in Evangelia apocrypha dissertationem, ad quam juvenes remittimus brevitati consulentes.

Post quatuor Evangelia proxima sunt *Acta Apostolorum*, Lucæ opus Evangelistæ, quo, ut ait S. Joannes Chrysostomus t. 5. hom. 12. docemur non tam prodigia in eo quaerenda, quam morum exempla & documenta virtutum. In hisce conscribendis id autem consilii potissimum Lucas habuisse creditur, ut confictis aliorum fraude Apostolicis actis veram hanc & genuinam ab Apostolis Petro & Paulo præsertim rerum gestarum seriem opponeret.

De Pauli Epistolis, quorum indicem initio operis dedimus, prolixius dicturi sumus, quia licet tresdecim venerentur Protestantes, illam vero ad Hebræos spernunt, & rejiciunt cum Luchero suo. Quare posita conclusione ipsam ab eorum calumniis tutabimur, in qua rectum quaestionis statum indigabimus. Quod & præstare operæ pretium erit, dum nonnullas ex Catholicis Epistolis cum Apocalypsi ab impiis eorum dictis tueri conabimur. Quare sit

CONCLUSIO I.

Epistola ad Hebræos Pauli est, & Canonica.

Sunt aliqui, qui Epistolam Pauli ad Hebræos non asserunt esse ipsius: verba sunt Philastrii in Catal. Hæres. Hujus erroris au-

ctorem Epiphanius in 1. adversus Hæret. Marcionem fuisse scribit, cui Tatianus, teste Eusebio, in eundem errorem successit, quem stolidi Anabaptistæ & Servetani blasphemis suis comprobarunt. Lutherus vero & Calvinus, atque alii ex eorum officina Pauli Epistolam ad Hebræos de Canone non excluderunt quidem, sed Pauli esse negarunt illam vocantes Apostolico spiritu indignam. Quod sane idem est ac si dicatur, illam non esse Canonicam. Quapropter ad Theses probationem accedimus.

Demonstr. prima pars Scriptura, ratione, & PP. Testimoniis. De hac igitur Epistola fit mentio in 2. Petri Epistola 3. 13. sequentibus verbis: *Carissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam, scripsit vobis, sicut & in omnibus Epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficultia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem: in quibus sane Petrum de Epistola ad Hebræos loquutum fuisse probant sequentia momenta: I. Quod Petrus Paulum scripsisse dixerit ad illos, ad quos & ipse, nempe Hebræos ad fidem conversos, ut satis indicant verba capitis 3. 1. II. Quod huic Epistolæ plurima intellectu difficillima interserantur, quibus pravi spiritus & abuti possunt, imo & abuti fuere, cujusmodi illud est: *Impossibile est, eos qui semel sunt illuminati &c.**

Id etiam validissime probat unanimis Ecclesiarum, PP. & Interpretum consensus, quo Paulus ejus Epistolæ auctor una voce statuitur. Apud Græcam Ecclesiam nulla unquam hac de re ambiguitas. Siquidem Clemens Alexandrinus Hypotyp. apud Euseb. lib. 6. & Stromat. lib. 2. & lib. 4. eam sub S. Pauli nomine allegat. Origenes etiam sub Pauli nomine producit lib. 3. contr. Cels. & quamvis alibi de ejus auctore dubitaverit, Pauli tamen sensa præferre fatetur, & si qua in Ecclesia sub Pauli nomine legitur, suam ab ea traditionem non esse dimittendam statuit apud Euseb. lib. 6. Hist. Eccl. *Non enim, ait, eam frustra veteres Paulo tribuerunt.* Adde Dionysium Alexandrinum, Alexandrum Alexandriæ Episcopum, Antiochenum Concilium, S. Athanasium, Cyrillum Hierosolymitanum, Casilium, Gregorium Nazianz. & Nyssenum, Amphilochem, Epiphanium, & omnes denique Græcos, qui

qui uno ore hanc Epistolam Paulo adscribunt. Apud Latinam vero, quamvis Ecclesia ista de ejus auctore aliquamdiu dubitaverit, mature tamen satis cum Græcis convenire decrevit, & a 4. sæculo ad nostrum usque nullum de hoc inter utramque Ecclesiam dissidium, ut probant testimonia Hilarii, Ambrosii, Faustini Presbyteri Romani, Gaudentii Episcopi, Brixii, Ruffini, Paulini, Innocentii Primi, aliorumque plurium. Videri possunt testimonia congesta apud Spanhemium tract. de auctore Ep. ad Hebræos p. 1. c. 6. & Tillemontium not. 72. sur S. Paul, & Millium Prolog. Ep. ad Hebr. Denique, ut rem totam absolvamus, Clementi adscribi nequit hæc Epistola, ut putavit Erasmus in cap. 13. ad Hebræos; quoniam hoc in loco hortatur auctor Hebræos, ut pro salute sua orent, ut possit citius ad eos reverti: Sic enim ait: *Amplius deprecor vos hoc facere, quo celerius vobis restituar.* Clemens vero Romanus fuit, & nunquam Urbe absuit. Neque Barnabæ adjudicari potest, ut Camero voluit q. 2. in hanc Epistolam. Siquidem major Scriptorum pars Italiam venisse negat, quidquid in apocrypho Clementis Itinerario scriptum extet. E contra ex hujus Epistolæ subscriptione in Græcis codicibus constat, hanc Epistolam scriptam esse ab Italia per Timotheum, *Εγγραφη απο Ιταλιας*, verba subscriptionis sunt, *δια Τιμοθεου*, quod etiam tenuit Chrysostomus. Somniasse puto Sixtum Senensem, qui Hæres. 8. lib. 7. probare nititur, Epistolam hanc non esse Tertulliano adscribendam. Quem habeat adversarium prorsus ignoro.

Probatur modo secunda pars, quæ licet ex præcedentibus satis tecta remaneat saltem quoad PP. Traditionem, quoniam Paulo sine Canonicitate adscribi non potuit: nihilominus si aliqua sunt prætermissa hoc in loco per compendium referemus. Hujus igitur Epistolæ Canonicitatem satis superque comprobant Sacrosancta Conciliorum Decreta: maxime vero sacratissima Nicæna Synodus eam tanquam ab Apostolo Paulo scriptam inter sacra volumina recepit, & Concilium Laodicenum in catalogo retulit, & Concilium Carthaginense 3. & Arausicanum Canonibus inseruere, quibus & Innocentius I. Gelasius, & Eugenius IV. decreta subscribunt. Nec certe Augustinus prætermittendus erat, qui se malle, dixit, Orienta-

lium Ecclesiarum sequi auctoritatem, apud quas numquam fuit de hac Epistola dubitatio: Morbo ergo, sic cum Theodoro concludimus, *Morbo ergo Arriano laborant, si adversum litteras Apostolicas furant, & Epistolam ad Hebræos a reliquis separent.* Atque hæc adversus hujus Epistolæ hostes dicta sint satis. Nunc eorum tela sunt propulsanda.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Hæc Epistola favet Novatianis; quoniam legimus c. 6. *Impossibile est, eos, qui semel sunt illuminati, iterum renovari ad poenitentiam: & c. 10. Voluntarie peccantibus post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccato hostia: Ergo &c.*

Resp. Ut his satisfacias, necesse est, septem veritatis capita amplectere. 1. Illud *Impossibile* idem valere ac *difficillime*. 2. Baptismum non iterari. 3. Christum bis mortem subire non posse. 4. Graviora crimina post Baptismum admissa ægre condonari. 5. Nullum crimen veniæ incapax esse. 6. Nullas in Mosaica lege hostias esse expiandis criminibus aptas. 7. Unam denique obtinendæ peccatorum post Baptismum admissorum veniæ rationem esse Poenitentiam Sacramentum. Ex his præmissis veritatis regulis solum habes adversariorum argumentum. Reponi enim potest juxta Regulam 1. & quartam, & quintam cum Lyrano, Zegero, Ribera, Erasmo, Grotio, aliisque, per illud *Impossibile* designare Apostolum, quam difficillime contingat iis, qui gravissimorum criminum, discessionis præsertim a fide, culpam incurrerunt, scelus expiare. Quam interpretationem confirmat vetus Ecclesiæ consuetudo, qua rei capitalium criminum ad Poenitentiam minime admittebantur. Quam severitatem cum vel primis sæculis Ecclesia leniverit Concilio Nicæno adprobante, Novato, Novatiano, & Tertulliano non valde arisit. Vel juxta secundam dici potest, de Baptismo aquæ Apostolum esse explicandum, quem Baptismum iis opponit Baptismis, seu lustrationibus Judæorum, quæ sæpe adeo iterabantur, quoties admissorum sordium maculæ exigebant: In quam sententiam conveniunt PP. ferme omnes, qui ex mero litteræ sono illud *Impossibile* interpretantur. Quæ responsio licet non tam valide premat adversarios, altero explicando testimonio videtur congruentior.

Si-

Siquidem dum innuit Apostolus, quod semel peccantibus non relinquitur hostia pro peccatis, hostiam vocat Baptismum, perinde ac si dixisset: Quemadmodum Christus iterum mori non potest, ita & vos iterum ablui Baptismo, mortis Christi symbolo, non potestis, quippe qui cum eo aquis salubribus sepulti estis, atque in vitam quodammodo revocati, dum una cum Christo ex iis aquis emeristis. Quibus non intellectis proprio marti indulgentes Novatiani a poenitentia peccatores arcebant.

Ob. 2. Caput. 1. hujus Epistolæ favet Arrianis: Ergo &c. Prob. ant. Verbum vocatur *splendor gloriæ* & *figura substantiæ Patris*, ipsumque factum dicitur: *Tanto melior Angelis effectus* &c. Ergo &c.

Resp. Ista neutiquam Arriana esse. Filius enim Dei jure splendor Patris vocatur; quemadmodum enim facis jubar ejusdem naturæ est cum facis lumine, ita filii Patrisque natura una eademque sunt. Pater gloria, filius manans ex eo splendor, vel radius est Deus de Deo, lumen de lumine, inquit in hunc locum Chrysostomos. Quæ non ita accipienda sunt, quasi Verbum sit lumen ex alio acceptum, vel tanquam lucidi corporis accidens. Est enim lux per ipsam sui substantiam, radius ab ipso manans Patre, luce illius illæsa, indivisa, nulla gignentis diminutione. Quæ magis constant ex quo vocet Paulus filium figuram substantiæ Patris, imaginem scilicet permanentem simillimam, ac substantialem juxta Chrysostomum, Augustinum, Theodoretum, aliosque Patres. Neque sane in rerum natura aliud occurrit exemplum, quo aprius exprimat plena absolutaque Patris cum filio consubstantialitas cum Personarum discrimine; quamquam in eo exemplo difficultatis nonnihil occurrit, cum imago, & sigillum alterius sit a re expressa substantiæ. At frustra speramus in rebus creatis exempla absolutissima rem exprimentia omnibus naturæ legibus superiorem. Ex quo vero filium dicat meliorem Angelis effectum, creatum minime intelligas. Attingit enim Apostolus hisce in verbis naturam a filio assumptam, videlicet humanam, postquam de ejus divinitate supra distulerant; quæ sane humana natura melior Angelis effecta est, quando post resurrectionem cum divino hypostaticæ unionis vinculo conjuncta, in eam gloriam, qua an-

tea caruerat, eversa est; adeoque & ille, qui natura hominum assumpta servi imaginem prætulera, post Resurrectionem gradum obtinuit Angelis & Archangelis superiorem, quibus submittere sese exuviis hominum assumptis voluit.

Ceterum præstat hoc in loco adnotare, propter hæc testimonia, quæ prima fronte Arrianis & Novatianis favere videntur, diu in Ecclesia Latina de auctoritate hujus Epistolæ dubitatum fuisse.

Ob. 3. Cap. 9. vers. 15. auctor hujus Epistolæ ab etymologia vocis ברית berith *foedus* discedit pro Testamento usurpans: Ergo non est Paulus auctor hujus Epistolæ.

Resp. Simili argumento probari posse, nec Barnabam, nec Clementem, nec alium quemvis auctorem esse hujus Epistolæ. Nihilominus tamen minus fatemur Paulum ex Testamento *foedere* ad Testamentum proprie dictum transire. Sed hoc nihil officit. Siquidem ista conciliari possunt. Testamentum enim proprie dictum ut executioni mandetur, oportet, quemadmodum in ceteris, Testatoris mortem intercedere, alioquin Testamentum viribus & effectu caret. Opus igitur fuit, mortem Christus oppeteret, antequam nos hæredes, in quorum gratiam conditum est Testamentum, bonorum illius possessionem ac promissionem finem assequeremur. Cum vero Testamenti seu foederis nomen interdum improprie usurpetur pro fortunis, quas populo pollicitus est Deus, ea conditione, si integram Deo fidem servaret, fortasse Paulus hoc dicere voluit, opus esse intercedere Testatoris mortem, antequam locum habeat, aut expleatur Testamentum seu *foedus*, quia quæ nobis promisit Deus omnia situatur merito mortis Christi, non prius implendam, quam ille ferretur in coelum. Quamobrem non multum recedere necesse est ab acceptione Testamenti pro *foedere* usurpati, & Testatoris pro Sponsore, qui præcipua pars sponsionis est. Ita conciliari possunt Eruditorum opiniones, qui fusissimas de hoc argumento in utramque partem exercitationes edidit. Vide Codarci dissertationem in hunc loc. in Crit. Lond. & Vindicias Testamentarias Guiccardi.

Ob. 4. Caput nonum hujus Epistolæ opponitur capiti 8. lib. 3. Reg. Ergo &c. Prob. ant. Primo loco habetur, quod in Area Te-

stamenti erat *Urna aurea habens Manna, & Virga, quæ fronduerat, & Tabulæ Testamenti*. 2. vero loco dicitur: *In Arca autem non erat aliud, nisi dux Tabulæ lapideæ*, quibus verbis suffragatur Exod. 16. & Josephus Antiq. c. 6. lib. 6. & lib. 8. c. 2.

Resp. Ut ista concilientur, dicimus varia esse tempora distinguenda. Prius enim Manna ab Aarone posita fuit usque ad Arcæ formationem in Tabernaculo. Post Tabulas lapideas digito Dei conscriptas Manna cum Aaronis Virga fuerunt in Arca, ad quod tempus appellat Paulus. Post Arcam vero in Templum translata Urna Mannæ, & Aaronis Virga conditæ fuerunt in Templi *Ærario*, aliove loco rebus sacris convenienti. Hæc est Grotii sententia. Neque enim illam Natalis Alexandri responsionem probare possumus, qua existimat verba illa in *Arca* pro *prope Arcam* sumi debere; siquidem Tabulæ lapideæ, quibus allata verba similiter conveniunt, haud dubie fuerunt in Arca. Qua in re errasse etiam arbitror Ludovicum de Dieu, Jacobum Capellum, Buxtorphium.

Ob. Ultimo. Auctor hujus Epistolæ testatur se a discipulis Domini instructum fuisse; & S. Paulus non *ab hominibus*, neque *per hominem* instructum se fuisse pronunciat: Ergo &c.

Resp. Neg. antec. Siquidem argumentum, quod conflatum est ex illis verbis: *quomodo effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est*, facile solvitur iisdem verbis, prout in Græca versione conspiciuntur, quæ sic se habent: *απο των ακουσαντων εις υμας εβεβαιωθη*, idest *ab his, qui audierunt, in nos vel usque ad nos confirmata est*. Quæ verba si accurate pensitentur, non excludunt Dominicam in Paulo doctrinam.

CONCLUSIO II.

Epistolæ Jacobi, Judæ, Petri & 3. Joannis Canonice sunt.

Thesis est contra Lutherum, qui cum duas tantum Canonicas Epistolas intactas reliquerit, quinque alias in propositione descriptas rejicit, conculcatque.

Demonstr. Istas Epistolas merito Canonicas appellari, & divinæ esse auctoritatis constat ex Concilio Laodiceno, & S. Athanasio in Synopsi, ex S. Gregorio Nazianzeno

in Carmine, ex S. Hieronymo Ep. ad Paulinum, cujus verba omnino non sunt prætermittenda. *Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, septem Epistolas ediderunt tam mysticas, quam succinctas, & breves pariter ac longas, breves in verbis, longas in sententiis, ut varus sit, qui non in eorum lectione cæcutiat*. Idem tradiderunt Innocentius I. Ep. ad Exuper. S. Augustinus lib. 2. de Doct. Chr. Gelasius Pap. in Synodo Romana, alii-que PP. qui Canonicarum Scripturarum Canonem postmodum texuerunt. Ex quibus satis loculenter Protestantium audacia comprimitur.

Diluuntur Obiecta.

Ob. 1. Epistola Jacobi pugnat cum Pauli doctrina: Ergo &c. Prob. ant. Paulus ad Romanos scribens hæc habet: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*. Ex quibus infert Apostolus, hominem non ex operibus, sed ex fide justificari. E contra Auctor hujus Epistolæ statuit, hominem ex operibus justificari, non ex fide, dicens: *Abraham Pater noster nonne ex operibus justificatus est?*

Resp. Paulum in Epistolis docuisse, Abrahamum non adeptum fuisse justitiam ex circumcisione, aut ex legis operibus ad Rom. 4. 3. 6. Ex his colligebant Simoniani, & ex malis Christianis nonnulli, opera salutis esse inutilia. Horum errorem damnat Jacobus, ostenditque mortuam sterilemque fidem non fuisse Abrahamo; credidisse illum & fecisse, integramque Deo obedientiam ac fidem gestis omnibus exhibuisse, cujus specimen perspicuum fuit prompta animi præparatio, qua filium obtulit sacrificandum. Paulus idem non semel Abrahami nedum fidem, sed fidelitatem & obedientiam commendat ad Heb. 11. 17. 18. ac diserte docet, non auditores legis justos fieri apud Deum, sed executores Rom. 11. 13. Legendus omnino D. Augustinus de fid. & Op. c. 14. de Prædest. SS. c. 7. & Præfat. Enarrat. Psal. 31. quibus in locis Pauli & Jacobi testimonia conciliat.

Ob. 2. Contra hanc Epistolam non contemnenda adducuntur veterum testimonia. Eusebius lib. 2. Hist. Eccles. c. 23 hæc habet: *A nonnullis non recipitur* (hæc Epistola), *nec facile quis antiquorum meminit ejus*. D. Hieronymus in lib. de viris illustribus sic scripsit c. 3. *Jacobus frater Domini unam*

unam tantum scripsit Epistolam, quæ de septem Canonicis est, quæ & ipsa ab alio quodam sub nomine ejus asseritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem: Ergo &c.

Resp. Quod si Eusebii verba ad trutinam revocare placeat, ex illis hoc constat, quod nos ultro lubenterque concedimus, videlicet primis Ecclesiæ temporibus de auctoritate harum Epistolarum fuisse a nonnullis, ut inquit Eusebius, dubitatum, quod & aliis pluribus sacris libris evenisse huc usque monstratum est; quin aliqua iis detraheretur auctoritas. Cujus responsionis vis & robur colligitur ex præcedentibus. Ad testimonium vero Hieronymi quod attinet, contra adversarios tetorquetur. Siquidem S. Doctor clare & aperte absque ulla ambiguitate fatetur, ab Jacobo hanc Epistolam scriptam fuisse, a nonnullis sub diverso nomine venditam, quod non negamus, procedente tamen tempore suam in Ecclesia obtinuisse auctoritatem. Quæ omnino jugulant Protestantium catervam.

Ob. 3. contra 2. Petri eodem argumenti genere. Eusebius lib. 3. hist. Eccl. hæc habet: *Petrus Apostolus prædicationis suæ monumenta perpauca reliquit; una etenim ejus Epistola est, de qua nullus omnino dubitavit; nam de 2. multis incertum est; & D. Hieronymus lib. de Viris Illustribus: Secunda, inquit, Petri Epistola a plerisque ejus esse negatur propter styli ejus cum priori dissonantiam: Ergo &c.*

Resp. & hoc puerile esse argumentum. Cum enim Lutherus contendit, esse de 2. Petri dubitandum propter verba Eusebii & Hieronymi, non animadvertit, illos non suam, sed quorundam referre opinionem quidem incertam, ac proinde sequi, quod si propterea liceret de hac ambigere epistola, quoniam aliqui de ejus auctoritate dubitarunt, liceret quoque Christi divinitatem in controversiam adducere, quia de ea aliquando ab Apostolis nondum plene credentibus ante susceptionem Spiritus S. dubitatum est. Quare si tempore Eusebii plerisque incerta fuit, quod nondum quidquam de ea definierat Ecclesia, nunc post Ecclesiæ definitionem adeo certa est, ut nullus incredulitati locus remaneat. De styli diversitate, qua inter se duæ Petri Epistolæ dissident, Hieronymus in quæstionibus ad Hedibiam

Berti Theol. Tom. X.

satisfacit hisce verbis: *Duæ Epistolæ, quæ feruntur Petri, stylo inter se & charactere, structuraque verborum discrepant. Ex quo intelligimus, Petrum pro necessitate rerum diversis fuisse usum Interpretibus. Ex quibus sequitur, Hieronymianam sententiam esse, styli diversitatem diversos arguere interpretes, non auctores.*

Ob. 4. contra 2. & 3. Joannis. In hisce duabus Epistolis auctor se appellat Presbyterum, non Apostolum. Unde Hieronymus de viris illustribus ait, quod harum Epistolarum auctor Joannes Presbyter, non Apostolus asseritur.

Resp. Joannem appellari Presbyterum, non Apostolum, quoniam eo usque ætatis pervenit, ut senio conficeretur; neque Hieronymi verba harum Epistolarum auctoritatem ullimode oppugnant, quoniam ex sequentibus ejusdem S. Doctoris verbis satis constat, ipsum alienam, non propriam exhibuisse sententiam. Inquit enim: *Hoc autem diximus propter superiorem opinionem, quam a plerisque retulimus traditam, duas posteriores Epistolas Joannis, non Apostoli esse, sed Presbyteri.*

Ob. ultimo, Auctor Epistolæ Judæ duo maxima comprobant absurda, videlicet Prophetiam Enoch, & altercationem Michaelis cum diabolo de corpore Moylis, de quibus altum in Scripturis Sanctis silentium. Quomodo ergo Canonica erit Epistola ista?

Resp. Utique concedendum, hæc de Prophetia Enoch, & de altercatione Michaelis cum Diabolo desumpta fuisse testimonia ex antiquis libris, quorum titulus erat, *Assumptio Moylis, & Apocalypsis Henoch*. Quæ ex hisce libris citavit Apostolus, vera erant, licet uterque liber acanonicus haberetur. Etiam Paulus plura Gentilium citavit testimonia: quid inde? Lege D. Hieronymum in Comm. Epist. ad Titum.

CONCLUSIO III.

Apocalypsis Joannis inter Canonicas Scripturas recipienda.

Contra Lutheranos divinitas hujusce libri defenditur, quem nec Apostolicum, nec Propheticum, sed similem libro 4. Esdræ iniquissime prædicant.

Dem. ex Conciliorum Sanctionibus, & omnium PP. consensu. Et quidem Apocalypsis Joannis citatur Can. ultimo Ancyranæ Concilii, Carthaginensi 3. Can. 47. Con-

lio Romano sub Gelasio I. Toletano 4. Can. 16. in quo præsertim plura aliorum Conciliorum & Pontificum Decreta recensentur. Ex PP. Græcis vero innumeri sunt, qui hujus libri tuentur divinitatem. Justinus in Dialog. cum Tryphone, Irenæus lib. 5. Theophilus Antiochenus, Melito Sardenis, Dionysius Alexandrinus, Clemens Alexandrinus lib. 2. Prædagogi, Origenes Hom. 7. in Josue, Athanasius in Synopsi, Epiphanius Hæres. 51. Damascenus lib. 4. c. 18. Et ex latinis Tertullianus lib. 4. contr. Marcion. Cyprianus de exhort. Martyr. Hilarius Præfat. in Psal. Ambrosius in Psal. 40. Augustinus Tract. 36. in Joan. Innocentius I. in Ep. 3. ad Exuper. Rufinus in Exposit. Symboli, S. Hieronymus in Epist. ad Paulin. & in Ep. ad Dardanum. Quæ omnia satis superque ostendunt de Joannis Apocalypsi exploratissimam Ecclesiæ Traditionem.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. cum Erasmo. Hujus revelationis mentionem nullam fecerunt Dorotheus & Anastasius; & quidam alii dubitarunt, num esset Joannis, ut Dionysius, & Eusebius: Ergo &c.

Resp. Hæc esse inter leviora levissima. Siquidem excepto Eusebio, qui aperte in Chronico declarat, se minime de hujus libri auctore vel auctoritate dubitasse, quid ceteri referunt, cum satis superque ex superioribus aperte constet de PP. Traditione?

Ob. 2. In Græcis Codicibus legitur, hanc Apocalypsim Joannis Theologi esse, non Apostoli: Ergo &c.

Resp. Ostendat Erasmus, quisnam fuerit Theologus iste, si non est Joannes Evangelista, qui Theologus a pluribus PP. est nuncupatus; quod clarius constat ex tract. 36. Augustini in Joannem, qui Aquilæ hunc Apostolum comparavit, quoniam de Verbi divinitate sublimius, quam ceteri, conscripsit. Interim Deo gratias referamus, quod ad finem secundi hujus libri feliciter devenerimus.

LIBERTERTIUS.

DE CONCILIIIS.

MONITUM. **D**Ebueramus certe in præcedenti libro de judice controversiarum agere, & in præsentī de Traditione disserere. Verum cum exacte & subtiliter hæc duo absolverit Vir incomparabilis, & doctrina summus P. M. Berti de Theolog. Disc. lib. 23. capitibus 3. 4. 5. idcirco nolimus turbido cœno purissimas nitidissimi hujus fontis aquas perturbare, ad quem remittimus lectorem. Nil mirum ergo, si ad tertium Theologicum locum properamus. Hæc diximus, ut nullus esset incrementi locus.

CAPUT I.

De Conciliorum auctoritate.

Concilii nomine nil aliud venire comper- tum est apud omnes, quam *Ecclesiæ præsulorum conventum ad agendum de rebus ad Ecclesiam spectantibus*. Hæc est accurata Concilii vel Synodi notio, quidquid obganniant Lutherani, præsumentes Concilium construendum Rhetorum & Laicorum turba, qui non ratione, traditione, vel scriptura, sed verbis tantummodo & clamore prævalent. Hac posita generali prænotione videntum, quænam sit Conciliorum auctoritas. Quod ut facilius assequamur, præmittendam censemus quamdam de convocatione VII. priorum Conciliorum Generalium historiam sequenti methodo. Primum Concilium Generale fuit Nicænum I. celebratum anno

325. convocatum a Constantino M. juxta Eusebium lib. 3. de vit. Const. 6. hisce verbis: *Deinceps igitur Concilium Generale tanquam Dei exercitus instruens in unum locum coegit, & Episcopos undique per litteras honorifice scriptas, ut eo maturarent, accivit.* Idem testati sunt Ruffinus lib. 1. c. 1. Socrates l. 1. c. 5. Theod. lib. 1. c. 7. alique.

Constantinopolitanum Primum, quod est Generale secundum, convocatum fuisse a Theodosio Seniore testatur Socrates lib. 5. hist. c. 8. dicens: *Imperator nulla mora interposita Concilium Episcoporum ipsius fidem amplectentium convocat, quo fides Concilii Nicæni corroboraretur.*

Tertium Generale, quod est Ephesinum I. ex nutu & mandato Theodosii Junioris celebratum fuisse testatur Evagrius lib. 6. c. 3. dicens: *Nestorius, neque Cyrillo, neque Celestini antiquæ Romæ Episcopi Conciliis obsecundavit, sed suum ipsius virus nihil veritus evomuit in Ecclesiam, postulavitque, ut auctoritate, ac nutu Theodosii Junioris, qui tum Orientis administravit Imperium, primum Concilium Ephesinum cogere-tur; quod & ita factum esse patet ex geminis litteris Imperatorum Valentini, qui Occidenti, & Theodosii, qui Orienti imperabat. Quas legere licet in Collectione Severini Binii t. 1. Act. Ephesinæ Synodi c. 7. & 25. Edit. Rom. prim. part. &c.*

Quartum Concilium Generale, quod est Chalcedonense, convocarunt Valentinianus & Marcianus Imperatores; sic enim habetur Act. 1. *In nomine Domini nostri Jesu Christi in Chalcedonensi Civitate facta est Synodus ex Decreto piissimorum & fidelissimorum Imperatorum Valentiniani & Marciani.*

Quintum Generale, quod est Constantinopolitanum secundum, indictum fuisse a Justiniano Imperatore testis est Evagrius lib. 4. hist. c. 37. idque amplius constat ex ejusdem Imperatoris Epist. quæ initio Concilii legitur.

Sextum Generale, quod Constantinopolitanum tertium dicitur, vel Synodus sexta in Trullo, convocavit Constantinus Pogonatus nepos Heraclii, ut patet ex binis Ep. ipsius, quæ habentur in vestigio Concilii, altera ad Dominum Papam Romanum, altera ad Gregorium Constantinopolitanum, quibus ipsos ad Concilium evocat. Idem a-

parte profitentur Synodi PP. Act. 1. hisce verbis: *Conveniente quoque Sancta & universalis Synodo, quæ secundum Imperialem sanctionem congregata est.*

Septimum Generale, quod est Nicænum II. indictum est ab Imperatore Constantino VI. ejusque matre Irene, ut patet tum in exordiis omnium Actionum, quæ 8. sunt, ubi id asseritur; tum ex eorundem Augustorum Epistola ad Hadrianum Papam: *Decrevimus, inquit, ut fieret universale Concilium, & rogamus vestram Paternam Beatitude, ut det seipsam, & nullam tarditatem faciat, & ascendat huc &c.*

Octavum Generale Concilium, quod est Constantinopolitanum IV. convocatum fuisse ab Imperatore Basilio constat ex act. 1. ubi hæc leguntur: *Obsequente divinæ voluntati atque Decreto Basilio Deo amicissimo Imperatore nostro, qui universalem Synodum congregans &c.*

Ex hac historiola certum esse videtur, Concilia Generalia aliquando ab Imperatoribus convocata fuisse; neque id quisquam in dubium vocat: sed cum adeo constanter prima Concilia Generalia convocata fuerint ab Imperatoribus, dubitatur a quibusdam, an non ex officio, & auctoritate sua id fecerint, an auctoritate summi Pontificis.

Qui volunt, jus convocandi Concilia esse penes Imperatorem, dicunt: Princeps statutos esse a Deo ad gubernandos populos, & conservandum ordinem publicum in iis regionibus, quarum sunt domini; ex altera parte conservatio Religionis valde confert bono, & Regni tranquillitati, neque altera est tutior via ad præservandam Religionem, quam Concilia convocare. Per hæc veritas elucet, sana doctrina confirmatur usque ad fundamenta, & vincula caritatis, & communionis fraternæ inter fideles continentur. Quæ cum ita essent, rationabiliter tenere omnes, primo labente Ecclesiæ sæculo jus convocandi concilia pertinuisse ad illum, cui vi dignitatis suæ incumberebat vigilare ad bonum Regni. His addendum, quod quando est de fide & moribus controversia, homines impii, & effrænes omnibus artibus utuntur vel ad evitandas condemnationes, vel ad effugiendam poenam in ipsos pronunciatam. Ulterius tunc Ecclesia vim non habebat coactivam, sed simplicem exhortationis vocem, neque adhibere poterat, nisi

poenas medicinales & spirituales. Necessarium ergo est ad eos confugere, qui habent gladium, hoc est ad Principes, ne ullus audeat resistere Conciliis, eorum auctoritate convocatis. Addunt etiam, officium Imperatorum & Principum proprium videri concilia congregare, utpote qui sint custodes & protectores Ecclesiae, adeoque debeant illius fidem, disciplinam, ac pacem tueri, atque exterius curare omnia, quae ad eam conservandam necessaria sunt. Inter hæc autem præcipuum esse Concilia congregare. Unde Eusebius lib. 1. vitæ Constant. c. 37. inquit: *Constantinus M. veluti communis Episcopus ut pacem Ecclesiis redderet ac disciplinam Ecclesiasticam sanciret, Synodos convocavit.* Regerunt ulterius, distinguendum esse inter consensum convocandi concilia, & jus vel auctoritatem; nam consensum quidem Summi Pontificis juxta Canones requiri admittunt, convocanda tamen ab ipso concilia omnimode negant. Nec aliquid evinci putant ex antiquissimo Canone, quo statuitur, præter sententiam Romani Pontificis non posse Concilia celebrari; quem Canonem commendat Julius I. in Ep. ad Episcopos Orientales; & illius meminerunt Socrates lib. 2. c. 5. & 13. nec non Sozomenus lib. 3. c. 9. Eundem PP. Nicænis adscribit Synodus Alexandrina ad Felicem I. quamquam inter alios Canones Nicænos genuinos non extet, & ipsum falsitatis insimulent dicentes, deductum esse hunc a quadam Epistola falso tributa Julio Papæ I. quæ continet rescriptum contra Orientales pro Athanasio. Dominus Brignonus in suis notis asserit, hanc Decretalem esse alteratam, plenam mendis, & ex differentibus fragmentis compositam. P. Labbè ulterius quoque progreditur, & libere asserit, ipsam esse ex toto falsam, & ex placito compilatam t. 3. Concil. p. 475. & 494. Videtur juxta ipsam scripta in odium Concilii Antiocheni an. 341. celebrati; quodque magis ipsius falsitatem ostendit, illud est, quod illa directæ est ad Consules Felicianum, & Titianum, qui juxta fastos consulares Consules fuerunt an. 338. Ch. & per consequens quatuor annis ante celebrationem Concilii. Quidquid tamen sit de his,

CONCLUSIO.

Concilia ad hoc ut sint legitima, & generalia, auctoritate Pontificis Romani sunt congreganda, & ab ipso rata habenda.

Dem. Si enim convocare Procures Regni ad tractanda negotia politica ad illorum auctoritatem pertinet, qui gerunt potestatem civilem, profecto ad potestatem spiritualem etiam pertinet convocare Episcopos Ecclesiae ad tractanda negotia ecclesiastica. Petro enim, & non Imperatoribus, aut Principibus sæcularibus Ecclesiam suam in spiritualibus regendam Christus commisit. Prob. 2. Concilium Generale ab eo indici debet, qui potestatem habet omnes cogendi. At nullus unquam Imperatorum totam Ecclesiam subiectam habuit. E contra vero Romana Sede *latius præsidet Religione divina, quam dominatione terrena*, ut inquit S. Leo serm. 1. de SS. Petro & Paulo Et S. Prosper Carm. de ingratis canit:

Sedes Roma Petri, quæ Pastoralis honoris

Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,

Religione tenet.

3. Concilia Provincialia jure indicuntur a Metropolitano, Nationalia a Primate vel Patriarcha, quod fatentur etiam adversarii, ut Calvin. lib. 4. Instit. c. 7. §. 8. & Illyricus Cent. 4. c. 7. coll. 534. Ergo & Generalia ab universali Pastore, non ab Imperatore debent convocari.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. Primum Generale Concilium Nicææ celebratum an. 325. Paulino & Juliano Cons. indictum & convocatum fuit a Constantino Imperatore, teste Euseb. auctore synchrono de vita Const. lib. 3. c. 6. ubi legitur, hunc Principem convocasse Concilium, & Episcopos invitasse, ut quantocius Nicæam pervenirent. Quod etiam testantur Socrat. lib. 3. c. 8. & Sozom. lib. 1. c. 17. & Theod. lib. 1. c. 7. quorum nemo commemorat, Sylvestrum hac in convocatione habuisse partem, quod non prætermittam fuisse: Ergo &c.

Resp. in 6. Synodo Act. 18. de hoc Nicæno Concilio legimus: *Constantinum & Sylvestrum Synodum apud Nicæam congregasse.* Damasus quoque in Pontificali scribit, cum Sylvestri consensu habitum esse in Ni-

Nicæa Concilium. Ex quibus non solum propulsantur adversariorum argutatiunculæ, sed etiam obiter colligimus, falsum esse, quod nimis confidenter Pighius asseruit lib. 6. cap. 1. de Ecclesiastica Hierarchia, Conciliorum videlicet convocationem inventum esse M. Constantini.

Ob. 2. Concilium Constantinopolitanum Primum habitum Siagrio & Eucherio Coss. sola auctoritate Imperatoris Theodosii convocatum: Ergo &c. Prob. ant. Nullus historicus convocationem illius Concilii tribuit Damaso tunc Papæ: Ergo &c.

Resp. Nego utrumque ant. Siquidem de primo Constantinopolitano Concilio refert Theodoretus, Imperatorem non tam illum indixisse, quam litteras Pontificis Damasi, quibus Concilium indicebatur, ad Episcopos misisse. Sic enim scribunt Episcopi congregati in illo Concilio Damaso Papæ: *Mandato litterarum superiore anno a vestra Reverentia ad Sanctissimum Imperatorem Theodosium missarum ad iter dumtaxat Constantinopolim usque faciendum, nos preparavimus.* Theodosius ergo Concilium indixit quidem, sed ex mandato Damasi Papæ. Unde in 6 Synodo Act. 18. PP. dicunt, Theodosium & Damasum obstitisse Macedonio per 11. Synodum.

Ob. 3. Concilium Generale tertium, five Ephesinum primum a Theodosio Juniore fuit convocatum, non a Pontifice: Ergo &c. Prob. ant. & quidem validissime. Epistola hujus Principis ad Cyrillum Patriarcham Alexandrinum, & ad Metropolitam data 1. part. Concil. Ephes. tom. 3. Concil. p. 436. satis ostendit, Imperatorem jussisse, ut post proximum Pascha die Pentecostes Ephesi convenirent ad Concilium celebrandum, qua motus Cælestinus Papa non solum legatos misit, ut se menti Imperatoris conformaret, sed ulterius in Epistola ad Imperatorem scripta hæc scripsit: *Huic Synodo, quam esse jussistis, nostram presentiam in his quoque mittimus & exhibemus.* Tom. 3. Concil. pag. 619.

Resp. De Ephesina Synodo Prosper in Chronico satis indicat, illam convocatam fuisse Cyrilli industria, & Cælestini auctoritate. Idem constat ex Evagrio lib. 1. c. 4, & ex Ep. Cælestini ad Cyrillum, quæ habetur inter opera Cyrilli, necnon ex Photio in lib. de 7. Synod. Nec aliquid office-

re possunt verba illa Pontificis ad Imperatorem *quam esse jussistis.* Quoniam explicanda sunt supposito consensu, & cooperatione Sedis Apostolicæ.

Ob. 4. Quartum Concilium Generale, scilicet Chalcedonense, convocatum fuit a Marciano, quod ostendunt duo Imperiales Epistolæ, quæ nomine Valentiniani & Marciani scriptæ sunt Tom. 4. Concil. pag. 66. Hisce in litteris Marcianus Episcopis injungit, ut convenient proximis Calendis Septembris Nicææ in Bithynia ad Concilium celebrandum.

Resp. De Chalcedonensi Synodo patet ex Epistola Marciani ad Leonem Pp. quod Imperator indicturus Concilium rogat Pontificem, ut ipse veniat & Concilium faciat: concludit se scripturum ad omnes Episcopos, ut ad certum locum convenient, *& quæ christianorum Religioni, atque catholice fidei profint, sicut Sanctitas tua* (verba sunt Marciani) *secundum Ecclesiasticas regulas definivit, sua dispositione declaret.* Extat etiam inter Epistolas ad Concilium Chalcedonense pertinentes Epistola quædam Episcoporum ad Leonem Imperatorem, in qua hæc sunt verba: *In Chalcedonensi civitate multi S. Episcopi convenerunt per jussionem Romani Pontificis Leonis, qui vere caput est Episcoporum.* Denique Gelasius in Epistola ad Episcopos Dardaniæ dicit, *solam Apostolicam Sedem ut Synodus Chalcedonensis fieret suæ auctoritate decrevisse.* Ubi contra Magdeburgenses mustitantes cent. 5. c. 7. colum. 786. animadvertendum est, per illud *solam* non excludi actionem Imperialem, sed jus dari illi, cui convenit. Verum nec illud prætermittendum censemus, nostram esse sententiam: Munus convocandi Concilia Generalia ad Romanum Pontificem pertinere, sic tamen, ut ait Bellarminus de Concil. lib. 1. c. 12. *ut possit etiam alius Pontifice consentiente Concilium indicare, quin etiam satis sit, si indictionem factam ipse postea ratam habeat atque confirmet.*

Ob. 5. Concilium quintum Generale a Justiniano indictum fuit teste Evagrio lib. 4. c. 37. & Niceph. lib. 16. & c. 27. Ulterius habemus hujus Imperatoris Epistolam, in qua declarat, se misisse Constantinopolim Metropolitam; & quod maxime notandum est, Patribus Concilii præscribit ordinem, juxta quem causæ ipsis tractandæ sunt, Tom. 5.

Tom. 5. Conc. p. 419. Vigilus Pontifex renuit invitatus assistere, & per suum iudicatum doctrinam Theodori Mopsuesteni reprobavit, & ab initio reprobavit Concilii praxim in eo, quod excommunicasset mortuos. Pontifex tamen mutavit sententiam, & post sex menses a fine Concilii, quidquid in eo statutum fuerat, firmavit.

Resp. Jam satis nos ista diluisse, cum superius cum Bellarmino ostendimus, qua ratione possit ius Pontificum recognosci. Quamobrem cum Vigilus invitatus fuerit ut assisteret, si renuit, nil obstat, quoniam postmodum Concilii decreta confirmavit. Ex quibus apparet, Pontificem tacite convocasse, implicate indixisse, suumque assensum in iis, quæ facta fuerant, præbuisse.

Ob. 6. Concilium Generale sextum a Constantino Pogonato indictum fuit, & ad Dominum Papam Agathonis Prædecessorem litteras misit tom. 6. Concil. p. 594. sed cum Dominus ex hac vita migrasset, respondit Pontifex Agatho tom. 6. Concil. p. 630. *Ad efficaciter obediendum, & prout debebat, Imperatoris mandato ipsum elegisse personas, quales Imperator exigit.* Profecto qui obtemperat Imperatori, nescio quomodo indicat Concilium.

Resp. Adeo falsum esse Imperatorio jure Concilium fuisse convocatum, quin potius ex Constantini Epistola ad Dominum apparet, Imperatorem egisse prius cum Domino, deinde cum Agathone ejus successore de Concilio Constantinopolim cogendo præsentibus Apostolicis legatis. Quod si hæc inter Pontificem & Imperatorem acta sunt, satis ex his eminet Pontificis auctoritas. Hisce adde ex Anastasio in Agathone, quod *Pontifex suam adhibuit auctoritatem, & habita Romæ Synodo 120. Episcoporum legatos Constantinopolim misit Theodosium & Gregorium Presbyteros, Joannem Diaconum, & Constantium Hypodiatonum.* Verum quidem est, quod, priusquam Synodi acta confirmarentur, Agatho jam diem obierat, sed ejus successor Leo II. ut refert Anast. in Leone II. hujus Synodi acta & decreta omnia B. Petri auctoritate firmavit. Quæ cum ita sint, nullum adversariis effugium.

Ob. 7. Concilium Generale VII. ab Imperatrice Irene ejusque filio Constantino convocatum fuit. Vid. tom. 7. Concil. pag. 32. Ergo &c.

Resp. Histor. Miscellan. lib. 43. & apud Cedrenum & Zonaram aperte legi, scripsisse Imperatores ad Adrianum Epistolam, communicatisque consiliis rogasse, ut Synodus ipsius auctoritate cogeretur, ad eamque de more legatos Apostolicos mitteret. Pontifex annuit, & Petrum Archipresbyterum Ecclesiæ S. Petri, & Petrum Abbatem S. Sabinæ misit legatos. Sed vide responsionem ad 4. Objectionem.

Ob. 8. Constantinopolitanum quartum, & octavum Generale indictum fuit ab Imperatore Basilio Macedone eo tempore, quo Roma & Italia non amplius Orientali Imperatori obediebant, quod maxime patet ex historia hujus Concilii per Anastasium Bibliothecarium scripta, in qua inducitur loquens Elias quidam Presbyter, qui volens probare Concilii legitimitatem in hæc erumpit verba: *Scitis, quia in præteritis temporibus Imperatores erant, qui congregabant Synodos, & ex toto terrarum Orbe Vicarios ad dispositionem hujusmodi causarum colligebant, quorum more & Dei cultor Imperator noster universam hanc Synodum fecit.* Ergo &c.

Resp. Contra hoc argumentum eadem valent, quæ contra superiora. Adrianus confirmavit: Ergo implicate convocavit. Quod si celebratum non fuit Concilium in Italia, tunc non amplius Imperatoribus Orientalibus obediente, id ita factum, quia ita volitum. 2. Quia antiquissima est Ecclesiæ consuetudo in his regionibus convocare concilia, in quibus exortæ sunt lites. 3. Quia non satis pacata erat Italia Francorum & Longobardorum incursionibus hinc inde exagitata. Quæ vero referuntur ab Elia Presbytero prolata, nihil ingerunt difficultatis. Eo etiam modo, quo anteriora Concilia ab Imperatoribus fuerunt indicta, ita pariter & hoc ultimum. At priora consentiente Romano Pontifice: Ergo & hoc etiam ultimum.

Ob. 9. Concilium Sarcidenſe, quod fuit Synodi primæ Nicænæ appendix, ab Imperatore Constantino indictum testatur Theodoretus lib. 2. c. 4. Ergo &c.

Resp. De Sardicensi Concilio, quod a Julio I. indictum fuerit, potest intelligi ex Socrate lib. 2. c. 16. qui refert Orientales Episcopos culpam absentiae suæ a Sardicensi Concilio in Julium Pontificem Romanum contulisse, eo quod nimis angustum tempus præscriptum esset. Si ergo acta nimis temporis

poris præscriptio in culpam Julii refunditur; Julius ergo Concilium illud indixit.

Ob. 10. Ex Nilo: S. Leo Papa 1. Ep. 42. ad Theodosium Augustum supplicat Imperatorem, ut jubeat intra Italiam provinciale convocari Concilium: Ergo &c.

Resp. Duas esse fraudes in eo testimonio; una est Nili, altera Illyrici, qui librum Nili in latinam linguam transmigrare iussit. S. enim Leo in Ep. 25. & 25. ad Theodosium disertis verbis petit Generale Concilium dicens: *Generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari*. Nilus autem hanc sententiam Græce referens pro *Generalem* posuit *ιδιαι*, idest *propriam* seu *specialem*, cum dicere debuisset *οικουμενικον*, & quia vocabulum illud Nili *ιδιαι* potuisset rectius interpretari, ut significaret Synodum *specialem*, idest speciali de causa congregatam, Illyricus ad tollendam omnem ambiguitatem *ιδιαι* vertit *Provincialem*, ut cogeremur intelligere Synodum non generalem, sed particularem a S. Leone expositulatam fuisse ab Imperatore. Sed ista fraus refellitur tum ex verbis Leonis jam citatis, tum etiam quia Valentinianus in Epistola ad Theodosium inter acta Concilii Chalcedonens. aperte testatur, S. Leonem voluisse intra Italiam ex toto orbe Episcopos convenire. Denique illa Epistolam Theodosii, qua Concilium intra Italiam postulatur, nomine Synodi Provincialis Romæ jam convocata, scripta est; habet enim: *Leo Episcopus & sancta Synodus, quæ in Urbe Romæ convenit, Theodosio semper Augusto*. Quomodo ergo petebat in Italia Synodum Provincialem, si jam ista Romæ celebrabatur?

Ob. 11. cum Magdeburgensibus. Liberius Papa, ut refert Theodoretus lib. 2. c. 16. concessit, in Imperatoris potestate esse convocare concilia; Ergo &c.

Resp. Magdeburgenses mentiuntur astruentes, Liberium concessisse Imperatori potestatem convocandi Synodum, idest agnovisse illam potestatem propriam esse Imperatoris, ut ipsi autumant; nam in toto illo Liberii Dialogo cum Imperatore nulla fit mentio juris convocandi Synodum; sed Liberius tantummodo petit a potentissimo Imperatore & Ariano, ac proinde sibi infesto, ut fiat Synodus, quia optime noverat invito Imperatore in Imperatoris ditionibus fieri non posse: Ergo &c.

Ob. 12. cum Carolo Molinæo in *Consilio de non recipiendis Decr. Concil. Trid.* §. 6. Hieronymus testatur lib. 2. Apol. contra Rufin. esse jus Imperatorum convocare concilia; loquens enim de quadam Synodo agit: *Dic, quis Imperator hanc Synodum jussit convocari?* Ergo &c.

Resp. Hieronymum illud asserere, non quia convocationem de jure crederet Imperatoris, sed quia revera tunc ob causas jam allatas Imperatores Synodos convocabant, licet non sine consensu Pontificum.

Ob. 13. Simul ac Imperatores in Orientis partibus esse cœperunt, statim & Generalia Concilia coacta sunt: Ergo cum Imperatoribus hoc jus natum est. Si enim absque Imperatoribus celebrari possunt, cur primis trecentis annis nulla celebrata fuerunt? Licet tunc temporis Nicolaitæ, Simoniani, Marcionitæ, Montanistæ, Gnostici, alique quamplures Hæretici in Ecclesia erupissent, & Conciliis potuissent facile opprimi ac contundi: Ergo &c.

Resp. Ante Constantinum non esse ulla Concilia Generalia celebrata, non quia deesset auctoritas, sed quia deerat opportunitas. Nec enim Christianis licebat ex multis Provinciis in unum locum convenire propter assiduas persecutionis, ut adnotavit Isidorus lib. 6. Etymol. c. 16. Quod autem spectat ad Hæreses, animadvertendum, plusquam centum hujusmodi monstra extincta fuisse a sola Apostolica Sede, licet septem Hæreses septem Generalibus Conciliis dederint occasionem. Et si ad aliquod Schisma tollendum Concilium Generale celebratum est, Schismata plusquam viginti sine Generali Concilio sublata sunt. Augustinus lib. 4. contr. duas Pelag. Ep. c. 12. affirmat, paucas quasdam Hæreses fuisse, ad quas superandas Concilium plenarium fuerit necessarium: Ergo licet Hæreses fuerint prioribus tribus Ecclesiæ sæculis, tamen non ideo celebrata non fuerunt Concilia Generalia, quia Imperatores Christiani non erant, sed quia persecutiones vigebant, & in Hæreses aptum fulmen solus Pontifex emittere poterat.

Ob. 14. Etiam nunc Pontifices convocare non possunt Concilium, quin assensum referant Principum Christianorum, atque illud Bulla indicunt ad Principes & Metropolitas directa, qua deprecantur Principes, ut Episcopis permittant sibi subjectis convenire ad

Con-

Concilium. Et Metropolitæ jubent accedere, & indictionem suis suffraganeis omnibus communicare. Ergo etiam nunc non de jure Pontifices Concilium convocant, sed de Principum licentia: Ergo &c.

Resp. Hoc ita se habere ob easdemmet causas, ob quas primævis temporibus Imperatores Concilia vocabant; certum tamen est, quod si Metropolitæ & Episcopi, vel personaliter, vel quocumque alio modo ad Concilium accederent etiam invitæ Principibus, Concilium hoc penes Principes forsitan non cerneretur, sed legitimum esset & *Œcumenicum*; Ergo &c.

Ob. 15. Consensus Principum consensum Populorum repræsentat, quia in quocumque Regno Princeps totius nationis personam gerit: at consensus Populorum dat consensum totius Ecclesiæ, quæ, ut respondit Philippus Pulcher ad Bullam Bonifacii VIII. non solum Ecclesiasticis constat, sed etiam Laicis: Ergo &c.

Resp. Neg. min. Si enim necessarius Princeps est ad Populum tanquam Ecclesiæ partem repræsentandum, satis & Episcopi erunt; cum ne unus quidem e Populo sit, qui alicui ex Episcopis non sit creditus, neque ullus Episcoporum, qui totius sui gregis personam non repræsentet. Ad opinionem Philippi Pulchri respondebimus infra, ubi de convocandis ad Concilia habebitur disquisitio.

C A P U T II.

Nonnulla exhibentur scitu necessaria in Tractatu Conciliorum.

Conciliorum Generalium convocationem de jure esse Romani Pontificis, non absolute adeo & firmiter pronunciamus, ut dari aliqui casus non possint, in quibus ab alio quam a Romano Pontifice convocari debeant; quorum omnium claritatis gratia hic indicem exhibemus.

Primus itaque casus est, quando duo vel plures contendunt de Papatu, quorum nullus est in contestabili possessione, nec aliter quam per Concilium Generale dirimi potest contentio: tunc enim Concilium per Cardinales convocandum est. II. Cum is, qui ex contententibus inter se Pontificibus in possessione est, non vult Generale convoca-

re Concilium, quo lis dirimatur: tunc enim cum necessitas postulet, ut Ecclesiæ de Pontifice certo per Concilium Generale provideatur, nec convocare illud velit, qui in possessione est Pontifex, aliter istud convocari necesse est; quo in casu idem jus est penes Cardinales. III. Si Pontifex foret notorius Hæreticus, aut Apostata, adversus quem ipsum Concilium indicendum sit; quo jure tunc pariter fruerentur Cardinales. IV. Si Pontifex occultus Hæreticus esset, vel occultus Apostata, rogatusque ut Concilium Generale convocaret, atque id pertinaciter nolleret, atque interim non posset nisi per Concilium Generale Ecclesiæ malis provideti, tunc illud ab aliis convocandum. V. Si Pontifex captivus sit apud Infideles, si insanus effectus, dummodo urgeat causa convocationis Concilii, idem agendum. Iis casibus exceptis nullos alios admittimus. Ut vero cetera, quæ in sequentibus daturi sumus, majori claritate procedant, Catalogum hic texere studuimus illorum Conciliorum, quæ reprobata sunt, illorumque etiam, quæ partim approbata, & partim reprobata fuerunt.

Concilia Generalia reprobata.

Primum Generale reprobatum est Antiochenum an. 345. & 6. Constantii, ut ait Socrates lib. 2. c. 5. & Sozom. lib. 3. c. 5. Hoc in Concilio damnatus est Athanasius.

II. Generale reprobatum est Mediolanense plusquam 300. Episcoporum an. 354. tempore ejusdem Constantii, in quo etiam oblique fides catholica damnata est, Ruffino teste lib. 20. c. 10. Socr. & lib. 21. c. 29.

III. Generale Ariminense Episcoporum 600. sub eodem Constantino an. 363. ut notat Hieronymus in Chron. Hoc in Concilio sublatum est de Symbolo vocabulum *omovon*, cujus Concilii pars quædam etiam fuit Seleuciense in Oriente. Vide Augustinum lib. 3. contr. Max c. 15. Hieronymum contra Luciferianos, Ambrosium Ep. 32. Ruffinum lib. 10. c. 21. Socratem lib. 2. c. 29. & Basilium Ep. 52. ad Athanas.

IV. Est Ephesinum II. tempore Theodosii Junioris an. 449. in quo factione Dioscori occisus est S. Flavianus Episc. Constantinop. & legati Romani Pontificis Leonis fugati sunt, ac demum Hæresis Eutychiana confirmata est. Reprobata fuit hæc Synodus a Leone in Ep. ad Clerum & Pop. Constantinop. & in

& in aliis duabus ad Theodosium & Pulcheriam, quæ sunt 22. 23. 24. 25.

V. Est Constantinopolitanum sub Leone I. saurico contra sacras Imagines an. 730. qui fuit 13. Imperii ejusdem. Nullus Patriarcharum huic Concilio interfuit excepto S. Germano, qui tandem non consensit, & ideo e sua Sede ejectus est.

VI. Est Constantinopolitanum sub Constantino Copronymo an. 755. In eo convenerunt Episcopi 328. nullus Patriarcha excepto Pseudo Constantinopolitano. Hoc in Concilio definitum est, evertendas Christi & SS. Imagines. Reprobatur autem fuit in septima Synodo Act. 6. Observandum, hanc Synodum falso vocari a nonnullis *Ephesinam* III. ut a Sixto Senensi lib. 5. Bibl. Sanctæ. Causa erroris fuisse videtur, quia prophanæ huic Synodo præfatus est Theodosius Episcopus Ephesus.

VII. Est Concilium Pisanum an. 1511. congregatum ab Imperatore, & Rege Galliarum, & aliquot Cardinalibus contra Julium II. At reprobatur paulo post in Concilio Lateranensi sub eodem Julio Sessione 2. & 3.

VIII. Concilium fuit Wittembergense, quod Lutherani Generale vocant 300. Pastorum Præsidente Luthero an. 1536. Si tamen Concilium vocandum est. Vid. Cochleum in Act. Luth. & Surium in Com. rerum in orbe gestarum 1536.

Concilia confirmata partim, & partim reprobata.

I. Generale hujus generis est Sardicense Episcoporum 376. An. Dom. 351. tempore Constantii, & Julii I. ex quibus 300. Episcopi Occidentales fidem Catholicam confirmarunt, quam exponit Hilarius in lib. de Synodis; reliqui 73. Episcopi Orientales fidei Arrianæ subscripserunt. Vid. Socr. lib. 2. c. 16. Sozom. lib. 3. Hist. c. 10. & 11. & Theodoret. lib. 2. c. 7. & 8.

II. Est Concilium Sirmiese, quod celebratum est anno 5. post Sardicense an. 356. Liberio Pontifice & Constantino Imper. In hoc Concilio duæ fidei formulæ inter se dissentientes editæ sunt. Unam composuit Græce Marcus Arethusius, qui postea sub Juliano illustre pertulit martyrium, quæ quidem ea esse videtur, quam Hilarius in libro de Synodis prope extremum ut catholicam explicat. Alteram alii composuerunt latine

Berti Theol. Tom. X.

plenam aperta Blasphemia, quam Hilarius reprehendit in libro de Synodis ab initio non procul. In eodem etiam Concilio Photini Hæresis damnata est, quam damnationem omnes Ecclesiæ probaverunt. Vid. Socr. lib. c. 24. seqq. & Sozom. lib. 4. c. 5. & 6. Vid. Epiph. Hæres. 71. qui tamen in eo lapsus videtur, quod Sardicam pro Sirmio acceperit.

III. Est Concilium Quinisextum, in quo Canones Continentur Trullani, qui ideo dicuntur constructi (ut habet Tharastius in 7. Synod. act. 4.) ut fierent Canones 5. & 6. Concilii, quorum ultimum sub Constantino IV. celebratum est, proindeque post annos aliquot tempore Justiniani hoc alterum celebratum, & a Balsamone vocatur Quinisextum, quia nec quintum nec sextum est, sed Canones addidit quinto & sexto. Hæc est illa Hæretica Synodus Constantinopoli a Justiniano habita tempore Sergii Papæ, & quam idem Papa reprobavit teste Beda lib. de sex. Ætat. Paulo Diacono lib. 6. c. 4. Othone Frisingensi lib. 5. cap. 13. Reginone lib. 1. & Adone Viennensi in Chronico. Hos ergo Canones dicimus partim reprobatos, quia non interfuit Papa, nec per se, nec per alios in eorum nativitate; & aperte Sergius reprobavit: partim autem approbatos, quia etsi Canones illi ex se, ut alibi diximus, nullam vim habeant, tamen aliqui postea probati sunt, vel a Papa, vel a legitimis Conciliis, ut est Canon. 82. de pingendis Imaginibus ab Adriano Pontifice consecratus, & 7. Synodo, ut ex actione 2. & 4. Vide tamen quæ supra diximus de hoc Concilio.

IV. Est Concilium Francofordiense celebratum anno 794. juxta Reginonem lib. 2. Adriano I. Pontifice, & Carolo M. Rege Francorum. Hoc ab Adriano confirmatum fuit, quoad ea, quæ definiunt Christum non esse filium Dei adoptivum; & ab eodem reprobatur rorè damnatur 7. Synodus.

V. Est Concilium Constantiense inchoatum anno 1415. sub Joanne XXIII. Palmerius asserit, hoc Concilium quantum ad primas sessiones, in quibus definitum fuit Concilium esse supra Pontificem, reprobatur fuisse in Concilio Florentino & Lateranensi ultimo; approbatum vero relate ad ultimas sessiones

& ea omnia, quæ probavit Martinus V. quæ ab omnibus Catholicis recipiuntur.

VI. Fuit Concilium Basileense inchoatum anno 1431. & continuatum Basileæ, ac deinde Lausannæ, usque ad annum 1449. quo tempore se submisit Nicolao V. tam Concilium, quam Felix Papa V. ab ipso Concilio in schismate creatus. Vide acta Concilii, & Bullam adnexam Nicolai V. Ex hoc Concilio nihil est ratum & approbatum exceptis quibusdam dispositionibus circa beneficia Ecclesiastica, quæ a Concilio factæ fuerant, quasque pacis & unitatis gratia Nicolaus approbavit, quidquid Galli in contrarium sentiant.

C A P U T III.

De Conciliorum necessitate.

DE Conciliorum necessitate disputantes diverso prorsus incedimus a Protestantibus tramite. Illi negant Conciliorum necessitatem, quia illa cujuscunque sint generis erroribus subjacere opinati sunt; nos vero necessitatem partialem, non absolutam sustinemos, quia arbitramur, solis Romanorum Pontificum Decretis satis esse fortuito Ecclesiæ malo consultum.

CONCLUSIO.

Concilia non absolute & simpliciter (ut ajunt Scholastici), sed tantum secundum quid sunt necessaria.

Dem. causarum enarratione, ob quas aliquando convocari debent Concilia, quæ sex sunt juxta Bellarminum lib. I. Concil. c. 9.

I. Causa est Hæresis nova, idest numquam antea judicata. Hac de causa coacta sunt prima septem Concilia Generalia. Solet enim tanti Ecclesiæ facere periculum novarum Hæresum, ut plerumque putet iis resistendum agmine facto Principum Ecclesiasticorum.

II. Causa est schisma inter Romanos Pontifices. Hinc convocata sunt Concilia Pisanum & Constantiense.

III. Est resistentia communi hosti totius Ecclesiæ. Hoc modo coacta sunt Concilia ab Urbano II. Callisto II. Gregorio III. aliisque pro bello contra Saracenos.

IV. Causa est Suspicio Hæresis in Romano Pontifice, vel etiam Tyrannis incorrigibilis. Atque ideo legimus celebratum Concilium Sinuesianum in Agro Neapolitano in

Hæresi Marcellini. Vid. Platinam & Tom. Concil.

V. Causa est dubitatio de electione Romani Pontificis. Si enim Cardinales non possent, vel nollent Pontificem creare, aut certe omnes simul perirent, aut aliunde fieret dubium, ad quos pertineret electio Pontificis, eo in casu, quem methaphysicum arbitror, ad Generale Concilium spectaret decernere de electione Romani Pontificis.

VI. Est reformatio abusuum & viciarum, quæ in Ecclesia irreperere potuerunt. Hinc videmus omnia fere Generalia Concilia Canones edidisse de reformatione.

Ex his ita concludit Bellarminus citato loco: *Quamvis Generalia Concilia non sint absolute necessaria, tamen Concilia aliqua sive generalia, sive particularia omnino necessaria esse ab bonam Ecclesiæ gubernationem vix in quæstionem revocari posse dubito.* Nam si, prosequitur Bellarminus, *necesse est ut veniant scandala, ut ait Dominus Matth. 18. 7. & oportet hæreses esse, ut Apostolus ait in 1. ad Cor. c. 11. 19. certe necesse etiam est ut in Ecclesia sit certum aliquod judicium, quo & scandala tolli, & hæreses damnari possint; alioquin brevi tempore Ecclesia periret, nam omne Regnum in se divisum desolabitur Matth. 12. 25. At qua de causa hinc deducitur, inquit Bellarminus, Concilii necessitas, cum Summus Pontifex judex sit & quidem infallibilis omnium controversiarum?* Post hæc Bellarmini verba antequam ad Thesis probationem deveniamus, tanquam certum præmittimus, Concilia quædam particularia absolute esse necessaria, quod & ipse Cardinalis doctissimus probat capite 11.

Ex citatis modo superius regulis Concilia Generalia absolute necessaria non esse probamus: & quidem non ob primam causam necessario postulatur Concilii convocatio; nam si ad extinguendas septem hæreses celebrata sunt septem Concilia Generalia, plusquam centum hæreses extinctæ sunt a sola Apostolica Sede, Conciliis particularibus cooperantibus, & si unum schisma sublatum est per Generale Concilium Constantiense, Schismata supra viginti sine Conciliis Generalibus sublata sunt. Quod ad secundam causam etiam referendum arbitramur.

Jam vero tertia causa duplici titulo non exigit Generale Concilium. I. Quia non est absolute necessarium, ut communi ho-

sti,

fi, qualis est Turca, resistatur. Si enim Ecclesia conservari potuit sub immanissimis persecutoribus Nerone e. g. Domitiano, &c. cur non posset etiam sub Turcarum persecutione intacta servari? Deinde quis non videt, etiam sine Generali Concilio posse bellum indici communi hosti, quemadmodum sæpe factum esse deprehendimus?

Eadem de quarta dicenda sunt; nam propter suspicionem malæ doctrinæ, aut pessimæ vitæ Pontificum numquam convenerunt, nisi Provincialia, aut Nationalia Concilia. Nec sane videtur Generali Concilio opus esse; dum enim vere Pontifex est in prima Sede, a nemine judicatur, nisi & forte ipse exigat Concilii mentem, quod æque universale & particulare esse potest.

Quinta vero causa methaphysica omnino est; quis enim credat futurum aliquando, ut Cardinales aut non velint, aut non possint creare Pontificem? Quod si accideret, nullum dubium ad quos spectaret Pontificis electio.

Quod vero ad abusuum emendationem pertinet, possunt sane mores emendari & vitia deleri, tum per leges Summi Pontificis, tum per Conciliorum Provincialium Decreta; licet id suavius fieri possit per Generalia Concilia. Ob nullam ergo ex his causis necessaria est Conciliorum Generalium convocatio.

Quæ omnia magis sequentibus confirmantur. Siquidem absolute non esse necessariam Conciliorum Generalium convocationem patet i. ex Hæresibus, quæ tribus primis Ecclesiæ seculis exortæ sunt, Menandri scilicet, Ebionis, Cerinthi, Nicolaitarum, Valentini, Cerdonis, Marcionis, Marciani, Tatiani, aliorumque, qui vel per universalem Ecclesiæ consensum, vel per Doctores satis sunt profligati; quod non solummodo factum esse deprehendimus gemente adhuc sub Ethnicis Imperatoribus Ecclesia: sed etiam post datam Ecclesiæ pacem. Sic nulla celeberrima fuit Synodus contra Vigilantium, quem Hieronymus debellavit. Origenistæ satis dampnati visi sunt, postquam Romanus Pontifex, alique pauci Ecclesiæ Episcopi in eos tulere sententiam. Ait enim Hieronymus in Epist. adv. Ruff. de Origenis defensoribus: *Non valet apud eos super Origenis defensionem Episcoporum auctoritas? Quid facient epistola Theophili Episcopi? Quid Papa A-*

nastasii in toto orbe Hæreticos persequentis? Pelagianis Synodum Œcumenicam poscentibus responsum est ab Augustino contr. du. Ep. Pelag. lib. 4. c. ultimo: Aut vero congregatione Synodi opus erat, ut aperta perniciēs damnaretur, quasi nulla Hæresis aliquando sine Synodi congregatione damnata sit, cum potius rarissime inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit. Ita S. Doctor. Refellamus modo adversariorum argutationes.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Ex ultimo allatis Augustini verbis licet appareat, quasdam tantum hæreses fuisse per Concilium profligatas, ibi tamen asseritur, ad nonnullas superandas necessarium fuisse Concilium Generale: Ergo saltem aliquando Concilia Generalia absolute sunt necessaria.

Resp. Dist. ant. & Augustinus intelligit necessitatem secundum quid, conc. secus, nego ant. & conseq. Necessitatem igitur non absolutam ab Augustino indigitari patet ex hoc, quod inter quasdam Hæreses, propter quas necessitatem dicit extitisse convocandi Concilia, adnumerat Arrianam. Profecto cum Arrius plures haberet fautores Episcopos, hinc ad suavius reddendam Ecclesiæ pacem quædam fuit partialis, non absoluta necessitas convocandi contra ipsum Concilium.

Cb. 2. S. Leo, Ep. 43. ad Marcianum, laudat Marcianum Augustum, quod Synodum generalem a se postulatam necessariam etiam ipse judicaverit. S. Isidorus in Præf. Concil. scribit, ante Constantini tempora Christianam Ecclesiam in varias hæreses divisam fuisse, quod propter Imperatorum persecutiones non liceret Episcopis Concilia celebrare, & generalia quidem, cum ante Constantinum multa Concilia particularia fuerint celebrata. Quare innuere videntur Leo & Isidorus, Concilia Generalia simpliciter esse necessaria. Item S. Eugenius Episcopus Carthagenensis, ut testatur Victor lib. 2. de persecutione. Vandalica, cumurgeretur a Rege Unnerico, ut de fide cum Arrianis conferret, respondit causam fidei communem esse toti Ecclesiæ; proinde convocandos esse Episcopos ex omnibus Ecclesiæ partibus, ac præcipue rem totam significandam Ecclesiæ Romanæ, quæ caput est ceterarum, Ex quibus liquet, mentem Eugenii

genii fuisse ad explicandas fidei controversias necessaria omnino esse Generalia Concilia.

Resp. ad primam objectionis partem, censuisse Leonem necessarium Concilium Generale Chalcedonense, ut ejus auctoritate destrui posset, quod perperam egerat Ephesinum II. At hanc non fuisse absolutam necessitatem, sed aliqualem dumtaxat perspicuum est ex Concilii Ariminensis irritatione. Fuit enim Ariminense plenissimum & generale, & longe celebrius Ephesino II. quod tamen a Damaso Pontifice sine ullius Generalis Concilii præsidio irritatum fuit. Vid. Epistolam Damasi ad Episcopos Illyrici, & Epist. 52. Basilii ad Athanas. Eodem modo exponenda est Isidori sententia. Si enim absolute, prout objicitur, sustineri deberet, falsa omnino esset; nam & ante tempora Constantini plurimæ hæreses sublatae & extinctæ sunt, ut ostendimus supra. Ad Eugenii verba quod attinet, quid iste sibi voluerit indigitat Victor Uticensis. Scribit namque, Eugenium commemorasse Concilium Generale & transmarinas Ecclesias, non quod in Africa viri doctissimi non extarent, qui cum Arrianis possent concertationes inire, sed quia existimabat, transmarinos, cum Vandalorum Regi non essent subditi, quemadmodum Africani, liberius acturos causam fidei. Unde ex hoc necessitas absoluta Generalis Concilii minime deducitur.

Ob. 3. Infallibilitas in Ecclesia necessaria Ecclesiae absolute est, ne portæ inferi prævaleant adversus eam: hæc autem non habetur sine Conciliis: Ergo Concilia necessaria absolute sunt, & reapse cuique perpendenti sincero animo scripturarum testimonia, ubi verba habentur de assistentia Spiritus S. ministris Evangelicis promissa, non occurrunt nisi phrasæ generales, quibus usus est Salvator, quæque omnibus Ecclesiis indefinite conveniunt: e. g. Matth. 28. *Ite docete omnes gentes: Ego vobiscum sum omnibus diebus usque* &c. Quæ sane verba frustra detorquere quis volet ad personales Petri prærogativas, ejusque successorum. Præmissa ergo infallibilitas est universis Pastoribus; quod & Augustinus docet serm. 375. alias 108. de divers. dicens: *Has claves non homo unus, sed unitas accepit Ecclesia.*

Resp. Inaniter contra Pontificis Romani infallibilitatem argumentum esse consarcina-

tum, quam & toto corde profitemur, & in præsentî supponimus. Nihilominus, ut extra jocum adversariorum argutatiunculas enervemus, reponimus, quod si verba illa: *Ite docete* &c. omnibus in genere dicta sunt, hæc alia: *Ego rogavi pro te Petre* &c. *Tu es Petrus* &c. *Tibi dabo claves*, & similia sane Petro soli dicta esse, necesse est fateamur. Quapropter prima illa verba Conciliorum infallibilitatem probare non denegamus, (quæ tamen generalia non sunt, nisi Petrus in iis concurrat & ea confirmet) sed eorum absolutam necessitatem evincere non admittimus. Quod vero Augustinus asserat, claves non unum hominem, sed unitatem Ecclesiae accepisse, ejusdem furfuris est argumentum. Animadvertendum siquidem est, duobus in locis claves a Christo fuisse datas: Una vice soli Petro: *Tibi dabo*; vice altera omnibus Apostolis, *quidquid ligaveritis*. Quando igitur Augustinus asserit, non unum hominem, sed unitatem Ecclesiae hæc claves accepisse, de clavibus datis Apostolis intelligendus est, quod clarius ediscitur ex Augustini contextu.

Ob. 4. Via Œcumenicorum Conciliorum ad decidendas controversias fidei est longa, angustiis & laboribus undequaque referta. Non ergo convocanda sunt, nisi deficiente altera faciliore via: sed nihilominus Concilia Generalia semper celebrata sunt: ergo deficiebat faciliore via: Ergo erant absolute necessaria.

Resp. Ecclesiam propter filiorum salutem non pœnis, non laboribus, non incommodis parcere. Curat quandoque, licet absolute non sit necessarium, dilecta Christi sponsa, ut viridi ramo captivet oves sibi creditas; & dulces adhibet artes ad eas recuperandas, licet id sibi pergrave sit ac molestum.

Ob. 5. Quando aliqua definitio a tribunali infallibili statuta est, non amplius est ad trutinam revocanda: sed Pontificum Romanorum Decreta ad trutinam quandoque in Conciliis Generalibus revocata sunt: Ergo non sufficit ad Ecclesiae pacem auctoritas Pontificia. Prob. min. Definitio Cælestini Papæ contra Nestorium a Concilio Ephesino judicata est: S. Leonis ad Flavianum Epistola contra Eutychetem examinata fuit in Concilio Chalcedonensi: Monothelismi causa jam ab Agathone in Concilio Romano definita

nita iterum iudicium passa est in 6. Concilio Generali: Ergo &c.

Resp. Argumentum laborare in falso supposito. Supponit enim hæc omnia facta fuisse, quod Papa non sit infallibilis. Nos autem in præsentis Pontificis Romani infallibilitatem supponimus, quia Christus pro Petro rogavit, ut ejus fides non deficeret; proinde si ea in Conciliis judicata sunt post Pontificias definitiones, hoc factum esse, non quia absolute necessarium esset hoc iudicium, sed quia mitiori modo, ut millies diximus, voluit Ecclesia satisfacere perduellibus, quos optabat ad veritatem reducere.

Ob. 6. Antiqua illa quæstio: Essent-ne rebaptizandi ab Hæreticis baptizati, numquam finiri potuit, donec accessit sententia Concilii Generalis. Audiatur Augustinus lib. 1. c. Don. c. 18. *Hoc de baptismo pie credamus, quod universa Ecclesia a sacrilegio Schismatis remota custodit; in qua tamen si aliud alii, & aliud alii adhuc de ista quæstione salva pace sentirent, donec universali Concilio unum aliquid eliquatum, sincerumque placuisset, humane infirmitatis errorem excusaret charitas unitatis: Ergo &c.*

Resp. Ad hujus argumenti solutionem non ea adducturi sumus, quæ Bellarminus nimium irreverenter forsitan in Augustinum protulit, asserens S. Ecclesiæ Doctorem mentitum fuisse, vel sibi contradixisse. Reponimus tamen hunc esse Augustiniani testimonii sensum, quod licet Apostolicæ Sedi cooperantibus Provincialibus Conciliis controversiam illam finiendi auctoritas non deesset, maluerunt tamen differre in tempus aliud magis opportunum, quod numquam se obtulit, nisi cum Nicænum Concilium celebratum est: quæ ostendunt Concilii necessitatem ad mitius controversiam dirimendam.

Inst. Stephanus Papa congregato Concilio quodam particulari iussit non rebaptizari, & excommunicandos censuit illos, qui rebaptizarent teste Eusebio lib. 7. Hist. c. 4. & August. lib. de unic. Bapt. c. 14. Ergo quæstionem Pontifex cum particulari sua Synodo finire voluit, nec aliter potuit: Ergo necessaria videntur omnino Concilia Generalia.

Resp. Stephanum quidem iussisse, ne rebaptizarentur, qui essent ab hæreticis baptizati, sed causam finire noluit. Siquidem non excommunicavit, ut poterat, sed excom-

municandos putavit rebaptizantes, imo excommunicationem comminatus est iisdem; quod satis manifeste colligitur. Ipse enim imprimis Cyprianus in Epist. ad Pompejum ait: *Sacerdotes Dei veritatem Christi, & Ecclesiæ unitatem tuentes, abstinendos putat; dixit abstinendos putat: Ergo excommunicandos, non excommunicatos.* Et in Ep. ad Jubajanum: *Nos quantum in nobis est propter hæreticos cum Collegis & Episcopis nostris non contendimus, cum quibus divinam concordiam, & Dominicam pacem tenemus.* Hæc autem vir sanctus non dixisset excommunicatus. Ulterius, Hieronymus in dialogo contra Lucif. de Cypriano ait: *In communione eorum permansit, qui sententiæ suæ contraierant: ac tandem Augustinus lib. 1. de Baptismo c. 7. asserit, Stephanum & Cyprianum salva pace & charitate dissensisse.* Stephanus ergo non eo pervenit, ut causam finire vellet, sed absolutam determinationem, quam poterat ex se proferre, voluit opportuniore tempore reservare.

Ob. 7. Augustinus scribens contra Donatistas Romæ a Miltiade damnatos Epist. 43. n. 19. sic habet: *Ecce putemus, illos Episcopos, qui Romæ judicarunt, non bonos iudices fuisse: Restabat adhuc plenarium Ecclesiæ Concilium, ubi etiam cum ipsis iudicibus causa posset agitari; & si male judicasse convicti essent, eorum sententiæ solverentur.* Augustinus ergo Concilia Generalia necessaria esse existimavit.

Resp. Augustinum hypothetice loquutum fuisse; ut patet ex illis verbis: *Ecce putemus, & si male judicasse convicti essent.* Ceteram hanc absolutam Conciliorum necessitatem Augustinum non admisisse, satis constat ex Serm. 131. de Verb. Apost. in quo de Pelagiana hæresi hæc habet: *Jam de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: jam inde rescripta venerunt; causa finita est: utinam aliquando finiatur & error.* Ergo persuasum erat S. Doctori Concilium Generale necessarium absolute non esse ad dogmata finienda, si quando Sedes Apostolica rescribit absolute & discernit, causam dicit esse finitam.

CAPUT IV.

De Conciliorum origine.

Pighius lib. 6. de cælesti Hierarchia ausus est asserere, humanam esse Conciliorum originem, & a M. Constantino excogitatam primum, & adinventam. Necesse est igitur, ut tam absurda propulsemus commenta.

CONCLUSIO.

Concilia divinam habent originem.

Dem. Concilium Chalcedonense in Epistola ad Leonem, & VI. Synodus Aëtion. 17. necnon Cælestinus Papa in Epist. ad Ephesium Concilium docent, Concilia fuisse a Christo illis verbis indicata: *Ubi fuerint duo vel tres &c.* Uterius, apud omnes Theologos illud est certissimum, quod quidquid traditione, vel continua Ecclesiæ praxi ad Apostolica tempora ascendit, illud sit vel de divina institutione immediate, vel saltem mediate: atqui Conciliorum celebratio ad Apostolos ascendit; non ergo fuit M. Constantini adinventum. Minor inconcussa est; quoniam ante Concilium Nicænum habita fuit Alexandrina Synodus sub Alexandro Antistite an. 315. Adversus Donatistas Carthagine duo Concilia celebrata sunt an. 306. & 348. In Provincia Hispaniarum Bœtica Illiberitanum an. 305. Contra Paulum Samosatenum duo Antiochena Concilia an. 265. & 270. Hieropolitanum Concilium pariter habitum est sub Apollinario contra Montanum & Theodotum Coriariū an. ut nonnulli putant, 173. Romanum a Victore in causa de Paschate celebrando an. 198. Primo sæculo tria ab Apostolis celebrata sunt, & quodam suo modo Generalia, cum non adhuc esset longe lateque diffusa Christiana religio. Ex quibus satis apparet vel mediate vel immediate divina conciliorum origo.

Diluuntur Obiecta.

Obicit Pighius. Isidorus in primum Canonem distinct. 17. Decreti Gratiani statuit originem Conciliorum Œcumenicorum temporibus Constantini, dicens: *Ante illum flagellantibus tyrannis non erat libertas instruendi populum, & hoc locum dabat diversis hæreticorum sectis, quæ inter Christianos serpebant. Ut occurreret huic malo Constan-*

tinus, permisit Episcopis coalescere in Concilium: diversæ inde fuerunt Synodi celebratæ, quarum maxima fuit Nicæna, ubi PP. alterum Symbolum juxta exemplar Apostolorum edidit: Ergo &c.

Resp. Argumentum non concludere, cum Isidorus referat Constantinum *permisisse* Episcopis coalescere, quod innuit exercitium tantummodo conciliaris convocationis, non autem originem, & institutionem ejusdem. Præterea cum dicat: *inde fuere Synodi diversæ celebratæ*, forsan Isidorus, vel memoria lapsus, vel de iis Generalibus Conciliis loquutus est, ut sentit Bouchaud, quæ a nobis Generalia dicuntur, seclis Apostolicis sub diversa ratione inspicendis propter potestatem a Domino cuique Apostolorum collatam. Si quæ sunt alia, vel levioris sunt momenti, vel ex præmissis facillime solvantur.

CAPUT V.

De jure suffragiorum in Conciliis.

Utherus in lib. de Conciliis part. 2. pag. 264. Carolus Molinæus in suo Consilio de Concilio Trid. non recip. Tract. 28. Magdeburgenses Cent. 1. lib. 2. c. 9. Column. 548. præsumunt, omnem quemcumque virum eruditum suffragium habere decisivum in Concilio Generali, cum judicis debeat esse intelligere, cognoscere, & penetrare causam; voluntque pariter simul cum Brentio in Confess. Wittemberg. Concilium construendum esse ex viris tantummodo piis & electis, quia S. Christi Ecclesiam repræsentant. Contra Blaterones istos sit igitur

CONCLUSIO.

Soli Episcopi in Conciliis Generalibus jure habent suo decisivum suffragium, ex privilegio autem & consuetudine Cardinales, Abbates, & Generales Ordinum, licet non sint Episcopi.

Dem. 1. pars. Definire in Conciliis ea, quæ sunt credenda, vel agenda, proprium est Pastorum; quoniam pascere & docere unum idemque esse discimus ex Jeremia c. 3. sed ad solos Pastores attinet pascere: ergo & docere. Item ad Ephesios 4. legimus, alios positos esse Pastores & Doctores, ubi notant

notant Hieronymus & Augustinus Ep. 59. ad Paulin. conjunctum esse nomen Pastoris cum nomine Doctoris, quia proprium est Pastorum regere: Sed nulli alii Pastores sunt præter Episcopos: Ergo &c. Ulterius, cum tempore Victoris Papæ Concilia fuerint in Ecclesia celebrata super celebrationem Paschæ, de iis sic loquitur Eusebius lib. 5. hist. Eccl. c. 23. *Ob quam causam conventus Episcoporum, non laicorum, vel quorumcumque hominum, per singulas quasque provincias convocantur*: Ego &c. Præterea Theodosius Junior in Epistola ad Ephesinam Synodum 1. tom. hujus concil. c. 23. ita scribit; *Illicitum est eum, qui non sit in Ordine Sanctorum Episcoporum, Ecclesiasticis immisceri tractatibus*, Pulcheria quoque Imperatrix in Epist. ad Strategum Bithyniæ, quæ habetur ante Concil. Chalcedonense, iussit ut Clerici, Monachi, & Laici etiam vi repellerentur a Concilio; & in Concilio Chalcedonensi act. 1. cum ad Martinum Archimandritam acta Concilii mitterentur, ut ea subscriberet, respondit, non esse suum, sed Episcoporum tantum subscribere; & in eodem Concilio cum pro Dioscoro Monachi & Laici ingressi essent, PP. clamaverunt: *Mitte foras superfluos*. Soli ergo Episcopi &c.

Dem. 2. pars. Illis competit ex privilegio & consuetudine jus suffragii decisivi in Conciliis, qui a tempore Concilii Basileensis illud semper habuerunt; sed rem ita se habere patet ex Conciliis Basileensi, Florentino, Lateranensi sub Leone X. & Tridentino, in quibus Cardinales aliqui, Abbates & Generales Ordinum suffragium habuerunt decisivum: Ergo &c.

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. Apud Lucam act. 15. de Concilio Apostolorum legimus: *Convenerunt Apostoli & Seniores videre de verbo hoc*; & infra: *Tunc placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia*. Ergo suffragium decisivum dederunt Apostoli & Presbyteri seu Seniores: Ergo &c.

Resp. Hoc in Concilio interfuisse Apostolos tanquam iudices ad definiendum, Presbyteros autem ad consultandum, plebem vero non fuisse vocatam, sed adfuisse & consensisse audiendo solummodo, & non reclamando; quod probatur ex contextu, in quo legitur: *Convenerunt Apostoli & Seniores vi-*

dere de verbo hoc, ubi nulla mentio fit plebis. Deinde tam Apostoli, quam Seniores loquuti sunt, donec discutiebatur controversia, & cum magna disquisitio fieret. Quod vero post disputationem, in qua & Presbyteri loquebantur, soli Apostoli sententias definitivas protulerint, patet ex eo, quod inde soli Petrus, Paulus, Barnabas, & Jacobus inducuntur a Luca loquentes; quodque nulli alii sententiam dixerint textus subsequens docet; siquidem post Petri sententiam mox subditur: *Tacuit omnis multitudo, & audiebat Paulum & Barnabam*: inde subsequitur Scriptura: *Et postquam tacuerunt* (nimirum Paulus, & Barnabas) *respondit Jacobus dicens*; mox post Jacobum subjungitur: *Tunc placuit Apostolis &c.* Itaque ruit argumentum Lutheranum. Quod autem sequitur: *Placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia*, de consensu tacito intelligendum est, quemadmodum in Carthaginensi pariter contigisse scimus, (vide inter opera Cypriani) in quo adfuerunt etiam Presbyteri, Diaconi & Laici, sed soli Episcopi sententias dixerunt.

Ob. 2. Generale Concilium Ecclesiam universam repræsentat: Ergo ad illud homines confluere debent ex omni genere, idest Episcopi, Presbyteri, Principes, Laici &c.

Resp. 1. per instantiam. Dieta Regni totum Regnum repræsentat: ergo ad eam confluere debent omnes omnino subditi. Directe tamen repono, quod ad hoc, ut universa Ecclesia repræsentetur, satis est, si universi greges repræsententur; cum autem isti per singulos Pastores repræsententur, liquet aperte Episcopos sufficere. Unde S. Cyprianus lib. 4. Ep. 9. asserit, Ecclesiam esse in Episcopo. Quare Eusebius lib. 3. de vita Constantini Nicænum 318. Episcoporum vocat conventum orbis terrarum, & Augustinus lib. 1. de Baptism. c. 18. Nicænum ipsum totius Ecclesiæ consensum appellat.

Ob. 3. Communis causa communibus votis & viribus juvanda est: sed causa fidei communis est omnibus Christianis: Ergo &c.

Resp. Causam fidei ad omnes pertinere, sed ad Prælatos ut Doctores, ad ceteros ut discipulos, ad Episcopos ut Pastores, ad ceteros ut oves; si autem omnes deberent esse Pastores, quæ essent oves?

Ob. 4.

Ob 4. Nicolaus I. in Ep. ad Michaellem, quæ habetur etiam distinct. 96. *Ubinam legistis*, inquit, *Imperatores antecessores vestros synodalibus conventibus interfuisse, nisi forte in quibusdam, ubi de fide tractatum est, quæ universalis est, quæ omnium communis, quæ non solum ad Clericos, verum etiam ad Laicos, & omnes omnino pertinet Christianos: Ergo &c.*

Resp. Nicolaus fidem dicens communem, & intervenientem narrans Imperatorem, non dicit, Imperatores Conciliis interfuisse ut iudices, sed ut eos, quibus incumbit defendere communem fidem ab Episcopis definitam edictis, legibus, & si oporteat, etiam gladio.

Ob. 5. Evenit sæpe sæpius unius Laici sententiam totius Synodi sententiæ præpositam esse, quoniam magis erat scripturæ consona: ergo debent Laici ad Concilia vocari. Prob. ant. 1. ex Gratiano dist. 36. quæst. 2. Canone ultimo, ubi legimus: *Hieronymi auctoritatem Scriptura Sacra munitam toti Concilio Generali præjudicasse.* 2. ex Panormitano in cap. *Significasti* & ex Jo. Gersono part. 1. de Exam. Doctrinarum, quorum ille dicit, *unius privati sententiam præponendam esse sententiæ Papæ, si ille privatus moveatur melioribus auctoritatibus Testamenti veteris & novi.* Ille autem docet, quemcumque hominem doctum posse & debere toti Concilio resistere, si videat illud ex malitia, vel ignorantia errare: Ergo &c.

Resp. Dist. ant. potest unius privati sententia totius Concilii sententiæ anteponi ante definitionem Concilii, conc. ant. post Concilii definitionem, subdistinguo: si non constet de legitimitate Concilii, conc. secus, nego ant. Ad illud vero ex Gratiano deductum facillimum est responsum, si dicatur mentiri Hermannum asserentem, juxta Gratianum, anteponi Hieronymum Concilio Generali. Non enim de generali, sed de particulari loquitur Gratianus. Deinde quæ Gratianus Hieronymo tribuit, in hujus Sancti Doctoris operibus nusquam inveniuntur. Præterea Gratianus eo loci lapsus est, cum minime pugnent inter se Concilium & Hieronymus. Siquidem Hieronymus dixerat, secundum legem veterem licuisse raptori ducere in uxorem mulierem a se raptam, si pater ejus consentiat. Concilium vero sta-

tuit, non licere raptori raptam ducere in uxorem, quoniam lex vetus Christianos non obligat. Quod ex Panormitano addebatur & Gersono, eos loqui regeo de resistantia, quæ fieri potest a quocumque docto viro ante definitionem.

Ob. 6. cum Hermanno Humelmanno lib. 3. Proleg. c. 10. Multæ fidei causæ populo iudice disputatæ sunt, ut refert Clemens Alex. lib. 1. & 2. Recognition. & clarius Ambrosius testatur Epist. 23. hisce verbis: *Isle populus judicat, cujus in corde lex divina est, non humana, lex non atramento scripta, sed spiritu Dei vivi: Ergo &c.*

Resp. Duo cum Bellarmino notanda esse, iudicium scilicet publicum & privatum; Publicum, quod profertur a publico iudice auctoritatem habente; Privatum, quod ex privati sententia profuit, quæ non obligat. Tale est iudicium auditorum extra Theologorum exedras in publicis disputationibus. iudicium igitur publicum in causa fidei nunquam datum esse populo; datum vero privatum concedimus. Neque aliquid in contrarium evincunt Ambrosii verba, quin potius assertum nostrum validissime confirmant. Subsequitur enim Mediolanensis Antistes: *Veniant plane, si qui sunt, ad Ecclesiam, audiant cum populo, non ut quisquam iudex resideat, sed unusquisque de suo affectu habeat examen & eligat, quam sequatur.* Ergo Ambrosius denegat populo iudicium publicum & auctoritatem.

Ob. 7. In Concilio Nicæno interfuerunt 318. PP. veluti iudices: atqui non omnes fuerant Episcopi: Ergo &c. Prob. min. Enim vero Vitus & Vincentius Romani legati erant simplices Presbyteri. Ulterius, subscriptiones, quæ habentur in Concilio, non sunt 318. Episcoporum. Eusebius de vita Constant. lib. 3. c. 5. asserit Episcopos interfuisse 250. & non aspernabilem numerum Presbyterorum, Diaconorum & Acolythorum. Eustathius teste Theodoro lib. 1. Hist. Eccl. c. 8. docet Episcopos Nicænos fuisse 270. Qui sane testes sunt magnificandi utpote oculati: Ergo &c.

Resp. Nos concedere Legatos Pontificios fuisse simplices Presbyteros, sed ex extraordinario Pontificis privilegio, cujus personam gerebant, iudicasse. Quod vero subscriptiones 318. non habeantur, hoc probat, eas deperiisse cum suis primigeniis originalibus.

Vide-

Videbimus dein infra, subscriptiones infallibilem regulam non esse ad judicandum vel de numero, vel de ordine, vel de qualitate Patrum. Quod spectat ad Eusebium & Eustathium credendum, Synchronos hosce corruptos fuisse. Communior enim & solemnior sententia est, Episcopos Nicænos fuisse 318. Ita Socrates lib. 1. c. 5. Theodoretus lib. 1. c. 3. Athanas. in sua ad Jovinianum Imperatorem Epistola, Epiphanius hæres. 69. Rufinus lib. 1. c. 1. Denique Synchroni sunt Eusebius & Eustathius; at tamen quomodo concordant, si unus 250. alter 270. Episcopos fuisse pronuntiat? Uterque eos vidit? quænam ergo evidentior corruptionis nota?

Ob. 8. Dominus Bouchaud in Encyclopedia universali cusa Parisiis refert plures Scriptores docere, Athanasium tunc Ecclesiæ Alexandrinæ Diaconum sub Alexandro Patriarcha Concilio intervenisse, imbrobumque rerum pondus sustinuisse, & Vitum & Vincentium simplices Presbyteros Sylvestri Papæ personam ibidem repræsentasse. Ergo Presbyteri & Diaconi in Conciliis sederunt & judicarunt.

Resp. Adeo falsum est, Athanasium rerum pondus sustinuisse in sensu præsentia, & solos Vitum & Vincentium Pontificis personam gessisse, ut de Ofio scribat Athanasius ipse in Epistola ad Solitarios, quod Nicæni Concilii Princeps fuerit. Ceterum quidquid sit de his, hoc firmum esse arbitramur, decisionem suffragii decisivi jure suo nec Vitum, nec Vincentium, nec Athanasium habuisse.

Ob. 9. In Actis Concilii Aquilejensis celebrati an. 381. legitur, S. Valerianum Aquilejensem primum in eo Concilio habuisse locum, & Ambrosium Concilii ejusdem fuisse animam, qui interrogans Attalum Presbyterum, eum sciscitatus est, utrum Concilio Nicæno subscripserit, qui cum Palladii Arrianorumque partibus faveret, siluit; proindeque Ambrosius institit dicens: *Attalus Presbyter licet Arrianus sit, tamen habet auctoritatem loquendi, profiteatur utrum subscripserit in tractatu Concilii sub Episcopo Agrippino, an non?* Tom. 2. Concil. p. 979. Ex quibus satis edocemur, simplices Presbyteros auctoritatem habuisse loquendi in Conciliis & actis subscribendi: Ergo &c.

Berti Theol. Tom. X.

Resp. Valerianum in Concilio primo sedentem non esse Presbyterum simplicem, Ambrosium Concilii animam non esse Ambrosium Concilii Præsidem, & Attalum loquentem non esse judicem; nec verba Ambrosii jus dare suffragii Presbyteris in Concilio; asserit enim Presbyterum auctoritatem habere loquendi. Nec aliquid urget, quod illum percunctatus sit, num subscripserit in tractatu Concilii sub Episcopo suo Agrippino; hoc enim idem fuit ac perquirere num Episcopo suo consenserit.

CAPUT VI.

De Concilii Præsede.

Num esse debere, qui Conciliis præsideat, luculentissimum est. Cum enim nil aliud sit Concilium, quam Confessio Ecclesiæ universalis, necessarium absolute est, ut aliquis voces colligat, & decisiones Concilii pronunciet. Christus caput totius Ecclesiæ in quacumque Ecclesia particulari ab Episcopo repræsentatur; sed modo quaeritur, quis debeat esse caput, quando omnes Episcopi congregati sunt. Pensanda sunt aliquantisper verba Concilii Chalcedonensis in Epistola Synodali ad Leonem Papam. Si enim, inquiunt Chalcedonenses PP. *ubi sunt duo aut tres congregati in nomine ejus, ibi se Christus in medio eorum fore perhibuit, quantam circa 25. Sacerdotes familiaritatem potuit demonstrare, & patriæ & labori sue confessionis notitiam præstulerunt? Quibus tu quidem sicut membris caput præeras, in his qui tuum tenebant ordinem, benevolentiam præferens; Imperatores vero fideles ad ordinandum decentissime præsidebant, sicut Zorobabel & Jesus Ecclesiæ tanquam Jerusalem ædificationem circa dogmata renovare adnitentes.* Quod testimonium demonstrat, PP. Chalcedonenses duplicem distinguere præsentiam in Conciliis, Pontificum unam, Imperatorum alteram. Ac reapse cum Princeps armatus sit gladio, & vi polleat coactiva, ibi præsidet, ut omnia fiant juxta leges & canones, quorum ipse protector est. Ceterum, ut hic loquamur tantummodo de præsentia hierarchica, sane per illa verba: *sicut membris caput præeras in his qui tuum tenebant ordinem* satis apparet, ad Romani Pontificis jus illam spectare. Profecto in-

concussum omnino est, quod, quando Pontifex personaliter adfuit Concilio, omnes Canonistæ recognoscunt indefectibiliter jus quod habet Pontifex præsidendi, quatenus Episcopus est primæ sedis, centrum unitatis catholicæ, & caput universalis Ecclesiæ. At non pari modo conveniunt morosi quidam hanc prærogativam prioribus saltem sæculis habuisse etiam Legatos, & plures ex istis non altius colligunt originem istius juris, quam a Concilio Chalcedonensi, & ex illis alii putant etiam in Concilio Nicæno Legatos Pontificios præfuisse. Inter hos ultimos primum tenet locum De Marca, qui in suo celebri tractatu de concordia Sacerdotii & Imperii lib. 5. c. 3. 4. 5. 6. 7. reducit quæstionem de præminencia Papæ in Conciliis ad tria capita principalia, scilicet ad prærogativam sedendi, ad jus colligendi voces, & ad ratificationem actorum. Dominus Bouchaud duas tantum priores admittit prærogativas, tertiam prout contrariam libertati suffragii respuit. Dominus Vigor quacumque ex parte priorem rejicit sententiam, adstruitque præsidendi jus esse Patriarchale & deficiente Papa, Alexandrini Patriarchæ fuisse præfidentiam, istoque deficiente fuisse Antiocheni, & sic semper ex ordine. Lutherani quoque & Calvinistæ hic commemorandi sunt, qui Imperatoris esse propriam, clamant, hanc præsidendi auctoritatem; adeo ut si Imperator nec per se, nec per legatos ad Concilium accedere voluerit, Concilium ipsum teneatur sibi Præsidem eligere. Contra omnes tamen quoscumque sic nostram explanamus sententiam:

CONCLUSIO.

Summi Pontificis jus ordinarium est præsidere in Conciliis, vel per se, vel per legatos.

Dem. Conciliis generalibus præsidere actus est potestatis Ecclesiasticæ, & illius potestatis, quæ inter ceteras suprema est in Ecclesia: atqui hæc est summi Pontificis: Ergo &c. Confirmatur ex eo quod Concilia vocant Pontificem Patrem, & ipse vocat Episcopos in Conciliis congregatos aliquando filios, ut refert præsertim Theodoretus lib. 5. hist. c. 15. ubi Damasus respondens Episcopis Concilii secundi Generalis sic incipit: *Quod Apostolicæ Sedi debitam reverentiam*

exhibetis, vobis ipsis magno honori est, filii honoratissimi. Item Antiocheni PP. ad Julium: *Domino beatissimo, & honorabili Patri Julio &c.* & Concilium Chalcedonense in Epistola ad Leonem: *Rogamus tuis decretis nostrum honora judicium, ut firmitas tua filiis quod decet adimpleat.* At quis quæso ambigit, an patres filijs præsidere debeant, vel filii Patribus? Ulterius in Concilio Apostolico act. 15. Petrus præfedit, ut testatur Hieronymus in Epist. ad Augustinum, quæ est 11. inter Epistolas Augustini. Idemque ex eo colligitur, quod Petrus primus surrexit, primus loquutus est, primus quæstionem definit, & omnes, ut Hieronymus dixit, sententiam ejus sequuti sunt: Ergo &c.

Prob. 2. pars, scilicet per Legatos quoque præfidentiam esse Pontificis, & ex actis probatur octo generalium Conciliorum Orientalium.

Concilio 1. Nicæno nomine & vice Sylvestri Papæ præfedit Hosius Episcopus Cordubensis cum Vito, & Vincentio Presbyteris. De Hosio enim scribit Athanasius in Epistola ad Solitarios, quod Nicæni Concilii Princeps fuerit. Id autem honoris supra Orientales Patriarchas non habuisset Occidentalis Episcopus, nisi Sedis Apostolicæ vices egisset. Photius lib. de 7. Synodis Hosio adjungit Vitum & Vincentium tanquam Sylvestri Legatos hist. lib. 1. c. 5. ait: *Urbis vero illius, penes quam imperium est (Romæ scilicet) Episcopus ingravescente ætate præpeditus absuit, sed ejus Presbyteri, qui aderant, ejus locum supplere.* Similia habet Theodoretus hist. lib. 1. c. 7.

Concilio 2. Generali, quod est Ephesinum 1. præfuit Cyrillus Episcopus Alexandrinus nomine Cælestini Papæ, ut testatur Evagrius hist. lib. 1. c. 4. dicens: *Cyrillo locum Cælestini Episcopatum antiquæ Romæ gerentis obtinente.* Idem patet ex Epistola Cælestini ad Cyrillum: *Quamobrem nostræ sedis auctoritate adscita, nostraque vice & loco cum potestate usus, ejusmodi non absque exquisita severitate sententiam exequeris; nempe ut nisi &c.*

Concilio Chalcedonensi, & Generali 4. præfedit Leo Magnus, ut patet ex ipsius ad Synodum Chalcedonensem Epistola, in qua hæc habentur: *In his fratribus, qui ab Apostolica Sede directi sunt, me Synodo fra-*

fraternitas vestra existimet præsideret. Unde vicissim ad Leonem Synodus: Quibus tu quidem sicut membris caput præeras, in his qui tuas vices obibant.

Sextæ Generali Synodo præfuisse Agathonem Papam per Petrum & Georgium Presbyteros & Joannem Diaconum patet tum ex omnibus actionibus, in quibus primi nominantur, loquuntur, subscribunt, tum ex sermone PP. ad Imperatorem, in quo de sua definitione dixerunt: *Per Agathonem Petrus lequebatur.*

Generali autem septimæ Synodo, idest Nicænæ 2. præfuit Adrianus Papa I. per suos Legatos Petrum Archipresbyterum S. Petri, & Petrum Abbatem S. Sabbæ, qui act. 1. 5. 7. dicuntur tenere locum Sedis Apostolicæ, & ante omnes Orientis Episcopos subscribunt hisce verbis: *Petrus vices agens Adriani Papæ veteris Romæ definiens subscripsit &c.*

Generali octavo Concilio nomine Adriani Papæ II. præfuerunt Donatus & Stephanus Episcopi & Marinus Diaconus. Prior hisce verbis Concilio subscripsit: *Ego Donatus Dei gratia Episcopus Ostiensis locum obtinens Domini mei Adriani universali Synodo præsidens omnia, quæ superius leguntur, promulgavi & manu propria subscripsi.*

At quid de Concilio Generali 2. & 5. quibus certum nec per se, nec per Legatos Romanum Pontificem præsedisse?

Resp. Secundum Concilium in se, ut Constantinopoli celebratum est, non fuisse Generale, cum nullus illic adfuerit Episcopus Occidentalis, aut aliquis Occidentalis Ecclesiæ Legatus, sed Generale habitum fuisse postea accedente consensu Concilii Occidentalis, quod circa idem tempus Romæ coegerat Damasus. Concilium autem Generale quintum Constantinopoli similiter celebratum non habuit Pontificem Præsidentem, licet illius Concilii PP. Vigilium Constantinopoli degentem invitassent hisce verbis, *Idcirco petimus*, inquiunt in Epistola, quam ad Pontificem scripsit Eutychius Constantinopolitanus Patriarcha, *ut præsidente nobis vestra Beatitudine communi tractatu eadem capitula in medio proponenda &c.* Sed Concilii precibus non annuit Vigilius, responditque: *Ajunt PP. Synodi act. 2. non posse una nobiscum convenire, eo quod plurimi quidem hic sunt Orientales Episcopi &c.* Hisce ta-

men non obstantibus, etsi Concilio Vigilius non præfederit, jus tamen præsidendi in ipso agnoverunt, si eum Episcopi Orientales, ut præsidere dignaretur, rogaverunt. Concludendum igitur ex his, quod, si jus præsidendi etiam per Legatos suos obtinuit Pontifex Romanus, tempore, quo omnia ad Imperatorum nutum gerebantur, hoc jus præsidendi in Conciliis ad Papam pertineat. Audiamus modo, quid blaterent adversarii.

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. cum Brentio: Concilio 1. Generali certum non est, Hosium Cordubensem præsedisse: Ergo &c. Prob. ant. Siquidem Magdeburgenses cum Luthero docent præsedisse Eustathium Antiochenum, Calvinus Athanasium, & alii Imperatorem: Ergo &c.

Resp. Mentiri Brentium. Imprimis enim Constantinus Imperator post omnes Episcopos subscripsit; deinde Constantinus non ausus est sedere, nisi in humiliori sella & annuentibus Episcopis, ut colligitur ex Theodoro lib. 1. c. 7. & Eusebio lib. 3. de vit. Const. Præterea Constantinus in ipso Concilio professus est, se debere ab Episcopis judicari, eisque subiectum esse, ut scribit Rufinus. Imo Athanasius in Epist. ad Solit. refert, Hosium scripsisse Constantino: *Ne nobis in hoc genere præcipe, sed ea potius a nobis, si tibi Deus Imperium commisit, nobis ea, quæ sunt Ecclesiæ, concedidit.* Et non procul a fine: *Quis enim videns eum in decernendo Principem se facere Episcoporum, & præsidere judiciis Ecclesiasticis, non merito dicat, illum eam ipsam abominationem desolationis esse, quæ a Daniele prædicta est?* Mentiuntur pariter Magdeburgenses & Lutherus, qui ex eo informant argumentum, quod in subscriptione Eustathius primus non invenitur, nec secundus, nec tertius, sed inter alios inferius positus, quia cum esset in Concilio Alexander Alexandrinus Episcopus Antiocheno major & dignior, nulla ratione poterat præcedere. Nec juvat regerere, Eustathium fuisse Concilii oratorem pro Imperatore laudando, & a dextris Imperatoris sedisse. Si enim cum Bellarmino conjicere licet, sedium ordines tria Rhombi latera constituebant, in quorum superiori sedebat Imperator medius inter Hosium & Alexandrum, nec non Vitum & Vincentium, deinde in latere dextro sedebat

sedebat Eustathius Antiochenus, in sinistro Macarius Hierosolymitanus. Quod si hæc a Bellarmino prolata minus placeant, reponi potest, Eustathium sedisse digniori loco ob senectutem & sanctitatem, non vero ob præsidentiam: Sella enim præsidentiae signum non est, ut jam ostendimus exemplo Constantini. Mentitur præterea Calvinus pariter, ac solemniter mentitur cum in medium profert Athanasii præsidentiam nullo innixus fundamento; eo vel magis, quod Athanasius ipse, ut supra retulimus, testatur in Epistola ad Solitarios, Hosium Concilii Principem fuisse: atque Athanasii subscriptio inter acta Concilii nullimode adinvenitur.

Ob 2. Pontifex interveniens Concilio, vel per se, vel per Legatos, primumque honorem occupans, est Concilii præses: sed hæc eadem, vel per se, vel per Legatos Imperator obtinuit: Ergo &c. Prob. min. In prima Synodo Constantinus præsedit: in 2. Damasus Papa partem nullam habuit, & omnia a Theodosio Imperatore absoluta sunt: tertiæ Synodo Theodosius Junior misit Candidianum Comitem legatum suum, ut patet ex Epist. Imperiali ad Synodum Ephesinam, quæ habetur tom. 1. hujus Concilii c. 32. Quartæ interfuit Marcianus, & sedit primo loco. In quinta non fuit Vigilius; atque ut res tota absolvatur, addendum est quod in Concilio 2. Ephesino milites introducti sunt, & jubente Imperiali Legato omnia ad ejus nutum peracta sunt. Ergo Imperatores pariter & Pontifices Conciliis præfuerunt, vel per se, vel per Legatos. Ergo jus præsidentiae saltem est inter utroque commune.

Resp. Imperatores præsedisse Conciliis, vel sellam occupando, vel exterioribus consulendo, vel turbulentias impediendo jam satis usque concessimus, & ultro, citroque concedimus. Verum nunquam ostendere adversarii poterunt, eos præsedisse ut judices Ecclesiasticos, quemadmodum vel Papa, vel ejus Legati præfederunt; nec aliquid urgent, quæ allata sunt. Et sane de primo & secundo jam supra satis diximus: relate vero ad tertium Concilium tantum abest, quod Candidianus præfederit, quin potius litteras ab Imperatore accepit tom. 1. hujus Conc. c. 32. in quibus Imperator testatur, se misisse Candidianum, non ut iste se misceret Ecclesiasticis quæstionibus, sed ad Synodi de-

sensionem. Quod vero respicit quintam Synodum, non est cur eadem superius adducta in Thesis probatione repetamus.

Ob. 3. In veteri Testamento præcipui judices etiam in rebus spiritualibus fuisse Principes sive Reges, ut patet de Moyse, Josue, Davide, Salomone, Ezechia, Josia, aliisque. Accedit, Deum commississe Principibus custodiam legis divinæ juxta Paulum ad Rom. 13. *Si male egeris, time; non enim sine causa gladium portat.* Ergo Principum est judicare de lege Dei.

Resp. Negando propositionem. Et quod ad Moysem pertinet, animadverto, Moysem non solum Principem, sed etiam Sacerdotem fuisse, ut patet ex Psalm. 98. *Moses & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Josue vero, Davidem, Salomonem, aliosque Reges & Prophetas extitisse concedimus, qui se Ecclesiasticis rebus miscuerunt, quia Deus ipsis aliquando extraordinarie commisit, quæ ad Sacerdotes ex officio spectabant. Hoc modo Salomon amovit Abiathar a Sacerdotio, & Sadoc constituit pro eo 3. Reg. c. 2. verum id non ut Rex præstitit, sed tanquam propheta, ut impleretur sermo Domini quem loquutus est super Domum Heli in Sylo. Verum hujus generis quæcumque sint alia, extraordinaria esse paret ex Deuter. c. 17. in quo præcipitur, circa legis dubia consulendos esse Sacerdotes. Et revera optimi Israelitarum Reges aut numquam sacerdotalibus se negotiis immiscuerunt, aut si ad sacra potestatem regiam extendere voluerunt, a Deo graviter percussi sunt, ut de Osia legitur 2. Paral. 26. Ad Paulinum testimonium enucleandum dicimus, Reges esse custodes legis divinæ, non enim sine causa gladium portant, non tamen legis interpretes esse. Siquidem eorum munus est legibus & edictis jubere, ut ea fides teneatur, quam Sacerdotes tenendam docent, & hæreticos ab Ecclesia damnatos temporalibus poenis affigere, ut Augustinus docet in Epistolis 48. 50. & 116. & Imperatores Constantinus, Theodosius, Marcianus, alique laudabiliter præstiterunt. Sed quid hæc cum præsidentia Concilii? Vid. P. Berti de Theolog. Disc. lib. 10. c. 16.

Ob. 4. Ex operibus Vigili Episcopi Tridentini habetur, Athanasium cum Arrio disputasse præsidente Probo iudice, homine Laico, & nondum Christiano, quem Impe-

Imperator Constantinus deputaverat : Ergo &c.

Resp. Numquam hanc fuisse habitam disputationem, sed Vigilium per modum dialogi illam composuisse contra Arrianos scribens, ut ipse fatetur lib. 5. contra Eutychem; quod etiam evincitur ex diversa temporum serie. Qui enim disputant sunt Sabellius, Arrius, & Photius ex una parte, ex altera vero Athanasius tunc Episcopus, ut patet ex Epist. Imperatoris, quæ initio disputationis fingitur missa ad Probum: at Sabellius obiit, antequam ullus ex aliis tribus orbi innotesceret, ut patet ex Eusebio lib. 7. Arrius obiit tempore Constantini, antequam Constantinus regnare inciperet, ut patet ex Socratis lib. 1. c. 25. Cum ergo disputantes simul non potuerint coexistere, evidentissime sequitur, totam hanc disputationem Vigilii ingenio fuisse contextam.

Instab. Licet dialogus fictitius sit habendus, apparet tamen, Vigilium existimasse hominem laicum potuisse præsidere Concilio: Ergo &c.

Resp. Vigilium hac de causa dialogum suum composuisse, ut ostenderet, tantam esse vim catholicæ veritatis, ut etiam sub iudice non Christiano vincere posset. Sed Vid. Clar. Bert. loc. cit.

Ob. 5. Zonaras in vit. Constant. testatur, quod volente Helena pertrahere Constantinum filium a fide Christi ad Iudaismum, Sylvestrum cum Judæis disputasse coram quibusdam Senatoribus tanquam iudicibus ex mandato Constantini: Ergo &c.

Resp. Veteres omnes Helenam veluti Christianissimam commendare: & ipsos Magdeburgenses Cent. 4. col. 694. hanc narrationem veluti quoddam Zonaræ commentum traducere.

Ob. 6. Optatus Milevitanus & Augustinus multoties scribunt, Donatistas in causa Cæciliani ab Imperatore iudices postulasse: Imperatorem eis dedisse Romanum Episcopum cum aliis quibusdam Episcopis, sed illis recusatis, ab Imperatore alios iudices in Gallia accepisse, quibus denuo rejectis Imperatorem tandem per semetipsum eos iudicasse: Ergo &c.

Resp. Hæreticos ita argumentantes suorum prædecessorum impudentiam præferre. Vel enim Augustinum & Optatum non legerunt,

vel vaferrime prætermiserunt. Augustinus enim Epist. 48. scribit, hinc merito reprehendi Donatistas, quod apud Imperatorem accusaverint Cæcilianum, cum potius eum apud Episcopos transmarinos convincere debuissent; additque ibidem Imperatorem ordinatus egisse, qui Donatistas ad se venientes remisit ad iudicium Miltiadis Papæ. Optatus autem lib. 1. contra Parmenianum refert, Imperatorem sic exclamasse: *Ob vabida furoris audacia! sicut in causis Gentilium fieri solet, appellationem interposuerunt.* Quæ sane quomodo adversarios juvent, non videmus.

Ob. 7. Sozomenus lib. 4. c. 5. & Epiphanius Hæres. 17. scribunt, Photinum petisse & impetrasse ab Imperatore iudices, coram quibus causam suam ageret: Ergo &c. Rursus ex brev. collat. eruitur, Augustinum disputasse cum Donatistis apud Tribunal & notarium Marcellinum, quem sententiam tulisse contra Donatistas idem Augustinus testatur: Ergo &c.

Resp. Ex Doctrina Augustini patet, collationem illam cum Donatistis extraordinariam fuisse, & quadam necessitate susceptam. Nam, ut scribit Augustinus lib. 3. contra Julianum c. 1. cum Pelagiani vellent idipsum renovare. Augustinus respondit, Catholicos eam collationem modo extraordinario cum Donatistis necessario habuisse, eo quod illi totam Africam infestarent, nec possent aliter reprimi, nec ad Concilium cogi, nisi per temporales potestates, quemadmodum factum est. Ulterius non ita iudicavit Marcellinus, ut ab ejus sententia Ecclesia penderet, sed ut reprimeret Donatistarum audaciam: iudicium enim ille protulit, ut victos declararet hæreticos, ita ut illi, quid reponerent, non haberent; quemadmodum evenisse scimus disputante Augustino cum Auxentio Arriano, arbitro Laurentio Ep. Aug. 174. & 178. Eadem dicenda de disputatione Photini Hæresiarchæ & similibus.

Ob. 8. Ex Theodoro lib. 5. c. 23. habemus, quod cum Romanus Pontifex nollet, Flavianum esse Episcopum Antiochenum, Theodosius aliter iudicavit & iussit. Ergo &c.

Resp. Quod cum in Ecclesia Antiochena duo essent electi Episcopi Meletius & Paulinus, proindeque Ecclesia illa schismate scinderetur, decretum fuit, ut ambo simul sederent.

sederent, cum hoc tamen, quod alterutro mortuo unicus remaneret Episcopus, atque id iurejurando firmatum est. Paulo post mortuo Meletio vivente adhuc Paulino, Flavianus eligitur. At quid inde? Jure Pseudoepiscopus habitus est a Romano Pontifice, & nonnisi per summam improbitatem & injustitiam potuit Flavianus ad Antiochenam Sedem evehi. Unde merito Ambrosius Ep. 78. ad Theophil. Alex. *De hac re*, ait, *scribit Sanctitas tua, Flavianum ad Imperialium rescriptorum suffragia remeavisse. Frustra ergo tantorum Sacerdotum fusus labor, iterum ad hujus seculi judicia revertendum: & infra: Sane referendum arbitramur ad S. fratrem nostrum Romanæ Sacerdotem Ecclesiæ; Ergo &c.* Præterquamquod ex quo Imperator Flavianum Episcopum Antiochenum esse voluerit, colligitur ne inde, Imperatoris esse capitis personam portare in Ecclesia? Denique & illud ex historia certo scimus, Occidentis & Ægypti Episcopos cum Flaviano communicare noluisse, donec Pontifex Romanus illi delictum condonare dignatus est, & Legatos ejus Episcopos, Presbyteros ac Diaconos Antiochenos Romam missos admisit, audiuit, & acceptavit. Quod sane probat Orientalium Ecclesiarum sententiam fuisse, non communicandum cum Episcopo, qui Romano Pontifici non consentit.

C A P U T VII.

De auctoritate Conciliorum.

DE Conciliorum auctoritate hoc capite disputationem aggredientes, ita omnia complexa simul pertractanda sumimus, ut nihil relate ad Concilia in genere desideretur, & uno capite absoluta censeantur. Ut itaque quis possit de auctoritate Conciliorum dignoscere, quam Lutherus & Calvinus tantopere insectati sunt, de eorum legitimitate nonnullas necessariam ducimus notiones præmittere: Quare

Not. 1. Legitimum non est Concilium, ad quod non convocantur totius Ecclesiæ Episcopi. Et quidem merito; Episcopi enim a Deo positi sunt in Ecclesia veluti Pastores atque Doctores, quibus Paulus dixit: *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ec-*

clesiam Dei. Act. 20. 28. Sunt ergo & iudices positi iis in rebus, quæ ad Ecclesiam pascendam, docendam, & regendam pertinent; Habent ergo potestatem jure divino judicandi in conciliis de rebus istiusmodi, & suffragium ferendi. Unde sequitur manifeste omnes debere ad Concilium vocari, nec ullum, qui venire voluerit, excludi posse; ac proinde legitimum non erit Concilium, si vel non omnes Episcopi vocati fuerint, vel si cum vocati advenerint, non fuerint admissi.

Quæres. Quomodo Concilia pleraque priorum sæculorum fuerint legitima, cum ab ea vel nullos, vel ferme nullus Episcoporum Occidentalium adfuerit?

Resp. Vel Episcopi Occidentales repræsentabantur per Legatos Apostolicæ Sedis, vel vocati noluerunt accedere; quo in casu vere legitima habenda sunt illa Concilia.

Not. 2. Quot Episcopi requirantur, ut Ecclesiam universalem repræsentent, determinari non possit, quia imprimis non requiri, ut omnes totius orbis Episcopi Concilio Generali intersint, certissimum est; cum universalis Ecclesia per Episcopos a Provinciis designatos repræsentari possit, qui omnium totius Provinciæ Ecclesiarum sententiam ad Concilium Generale deferant. Id perspicuum est ex Synodo 6. act. 4. ex Epistolis Agathonis Papæ, & Synodi Romanæ ad Constantinum Imperatorem, quæ suggestiones dicuntur, eo quod Agathonis & Concilii Romani sententiam suggerant & declarent. Reaspe Pontifex in illis tarditatem suam excusat, eo quod Concilium ex Provinciis tam longe distitis citius congregare non potuerit. Inde vero sic loquitur: *Personas de nostræ humilitatis ordine præmittimas dirigere ad vestræ a Deo protegendæ fortitudinis vestigia, quæ omnium nostrum, idest universorum per septentrionales & occiduas Regiones Episcoporum suggestionem, in qua & Apostolica nostræ fidei confessionem prælibavimus, offerre debeant.* Hæc autem suggestio pro sufficienti instructione habita fuit de consensu totius Occidentis; unde in Epigraphe ipsius, cum in edit. Romana Concil. tum in collect. Binii & Jurii ista leguntur: *Epistolæ Agathonis & Romanæ Synodi 125. Episcoporum.* Atque omnium primus Agatho ita subscribit: *Agatho Episcopus sanctæ Dei Catholice atque Apo.*

Apostolica Ecclesiae urbis Romae huic suggestioni cum generalitate totius Apostolicae Sedis Concilii pro rectitudine Apostolica confessionis factae, sicut superius continetur, consensi & subscripsi. Tum subscribuntur & alii Episcopi, inter quos aliqui non tantum suo, sed & Ecclesiae ac Synodi suae nomine hoc modo: Adeodatus Episcopus Lucorum tum suo nomine tum Synodi substitutae per Gallias: Wilphridius Episcopus Eboracensis Legatus Synodi Britanniae, similiter pro Synodo Britannica: Item Felix Episcopus Arelatensis Legatus Synodi per Provincias Galliarum: Taurinus Diaconus Ecclesiae Tolonensis, Legatus Synodi per Galliarum Provincias: Mansuetus Episcopus Mediolanensis, & Valentinus Aquensis Ecclesiae Episcopus; suo omnes, atque Ecclesiarum suarum nomine actis subscribunt. Ceterum dum eiusmodi Synodi Provinciales prius celebratae non essent, si quando dubium foret, an qui convenerunt ad Generale Concilium, ad illud repraesentandum sufficerent, expectandus super eo foret unanimis Ecclesiae consensus, qui dum non haberetur, Concilium istud Generale esse nondum constaret.

Not 3. Concilium non est legitimum, cum Episcopis non relinquitur libertas examinandi & decidendi de controversiis Ecclesiae. Ubi enim libertas non est, ibi Episcopi non quod sentiunt, sed quod vi aut metu ab ipsis extorquetur, pronunciant. Quae enim per tormenta contra priorem sententiam extorta sunt, ea, jam non metuentium, sed cogentium voluntates habende sunt, inquit Athanasius ad Solit. de Liberio vi coacto damnationi Athanasianae subscribere. Porro illegitimum esse concilium, quod liberum non est, jam ante dixerat Liberius in responsione ad Eusebium Eunuchum, qui cum litteris & muneribus ad eum missus fuerat ab Imperatore, ut contra Athanasium subscriberet. Si omnino, ait, Imperator curam suam pro Ecclesiastica pace interponere quaerit, aut si scripta a nobis pro Athanasio deleri jubet, deleantur quoque ea, quae contra illum scripta sunt, fiatque deinde Ecclesiastica Synodus longe a Palatio, ubi nec Imperator praesto est, nec Comes se ingerit, nec iudex minatur. Timor Dei ad omnia sufficit, & Apostolorum institutio.

De Conciliis non liberis Gregorius Na-

zianzenus verba facit in Epistola ad Procopium inferius suo loco adducenda, ibique de Conciliis instituit sermonem, quae sub Constantio celebrabantur, qualia fuere Seleuciense, Ariminense, Tyrium, Mediolanense, Sirmiense &c. in quibus omnia agebantur per vim illatam a Constantio, Arianis omnia concedebantur, negabantur omnia Catholicis, quorum suffragia vel non audiebantur, vel spernebantur audita. Haec in Concilio Mediolanensi praesertim evenerunt, ac rursus in Ariminensi Synodo, quod etsi initio dum liberum fuit Generale ac legitimum sit habitum, in fine tamen, ubi libertas Episcopis per Constantium ablata, & vis quaedam illata est, in illegitimum desit. Totum Concilium, inquit Athanasius lib. de Synod. suis calculis Nicenam Synodum approbavit, & eam ad omnia sufficere judicavit; Ursacium vero & Valentem, Germinium, Auxentium, Cajum, Demophilum hereticos pronuntiavit, & contra eos submotos ab Ecclesia, ut non vere Christianos, litteras scripserunt, missis legatis decem ad Constantium, qui sententiam Synodi ad eum perferrent. Verum a Constantio detenti sunt Legati, atque ad subscribendum Arianorum perfidia, & cum illis communicandum compulsi. Ita dimissis Legatis, inquit Severus lib. 2. Praefecto Tauro mandatum dat, ut Synodum non ante laxaret, quam conscriptae fidei consentire se omnes profiterentur, ac si qui pertinacius resisterent, dummodo is numerus intra 15. esset, in exilium pellerentur. . . . paulatim plerique nostrum partim imbecillitate ingenii, partim tadio peregrinationis evicti dedere se adversariis, & qui minis & terribilibus non cesserant, Taurus Praefectus precibus aggreditur, ac lacrymans obtestatur. Hoc vero modo Concilium dimissum hanc initio fœdo exitu est consummatum. Idem patet ex 2. Ephesina Synodo, de qua ita scribit ad Theodosium Augustum S. Leo Ep. 24. Concilium Episcoporum, quod propter Flavianum in Ephesina civitate fieri praecipistis, & ipsi fidei probatur obesse, & omnes Ecclesias vulnerare. Haec autem ideo culpa processit, eo quod non pura conscientia, & recto iudicio secundum consuetudinem ita qui collecti sunt de fide protulerunt. In ipso autem iudicio non omnes qui convenerunt, inter fuisse cognovimus; nam alios rejectos, alios didi-

addicimus intromissos, qui pro supradictis Sacerdotis arbitrio impiis subscriptionibus captivas manus dederunt.

Not. 4. Concilium Generale per Legatos Summi Pontificis celebratum firmam certamque non habet auctoritatem, quoadusque a Pontifice non confirmetur. Desiderans enim hanc confirmationem caret illo, pro cuius fide rogavit Christus, & ad quem fidei summa referenda est. Id sentit Cajetanus de auctor. Papæ: id etiam Cardinalis Turrecremata lib. 3. c. 6. 8. & 38. quibus ostendit, omnia retro antiqua Concilia a Summis Pontificibus confirmationem dogmatis petiisse. Præterea Nicæna Synodus in Epistola ad Sylvestrum Papam: *Quidquid, ait, constituimus, præstolamur, ut vestri oris consortio confirmetur.* Quibus Sylvester rescripsit dicens: *Confirmo figoque ad Doctrinam vestram reclamantes de unitate Trinitatis: & paulo infra: Vera sunt quæ in vestrum nostrumque manavere mysterium.* Idem docent PP. Concilii Chalcedonensis in Epist. ad Leonem, idemque ostendit Leo ipse rescripto Epistolæ suæ, quæ est ordine 59. Adde, quod Ecclesia ante Pontificis confirmationem numquam firmam habuit & ratam, quod a Legatis in Concilio præsentibus definitum est. Hinc Marcianus Augustus voluit a Leone Concilii Chalcedonensis confirmationem: Hinc Leo Marciano commendavit Epist. 57. ut sui approbatio ad omnes Ecclesias perferretur. Præterea cum Pontifex suæ fidei soliditatem in Legatos non transferat, Legati in Concilio errare possunt. Non enim pro Legatis Petri, sed pro Petro rogavit Christus. At contra viri docti sentiunt, Concilium Generale legitime congregatum solidam certamque habere auctoritatem, priusquam a Summo Pontifice confirmetur, atque hisce innuntur momenti. 1. Quia huiusmodi Concilium per Legatos Pontificis celebratum universalem repræsentat Ecclesiam, ac proinde errare nequit, sicuti nec Ecclesia universalis. Ecclesiam vero repræsentare universalem a Martino V. definitum est in fine Concilii Constantiensis. 2. Concilium Generale legitime congregatum, in Spiritu Sancto congregatum est; quare habet Spiritum Dei adstantem, cuius præsentia freti possunt PP. dicere, ut in Act. 15. *Visum est Spiritui S. & nobis.* Quod confirmatur testimo-

nio Julii dist. 17. cod. Reg. ad Orientales Episcopos inquiring: *Regula vestra nullas habet vires, quoniam Romanæ Ecclesiæ Legatus non interfuit;* ubi ergo Legatus interest, videtur Concilium plenissimam habere auctoritatem.

Ad hanc quætionem explicandam asserimus 1. Experientia constare, Pontificis Legatos non solere ad Concilium accedere, nisi prius instructos de Ecclesiæ Romanæ fide circa ea, quæ sunt in Concilio definienda, quamquam id absolute non sit necessarium. Legati enim ad Concilium Tridentinum non instructi accessere, cum quætionibus differendæ essent propemodum infinitæ. 2. Posset Concilium Legatis, vel Legati Concilio repugnare, & tunc cum universalis repræsentata non esset Ecclesia, Concilium præstatam auctoritatem non haberet. Ut ergo cognoscatur Concilium in Spiritu S. congregatum, opus est, ut iudicet infallibilis cathedra. De Legatis corruptis exempla habemus in Concilio sub Michaeli Imperatore celebrato, ubi Rodoaldus & Zacharias Michaeli & Photio consenserunt adversus Nicolai instructionem atque mandata, ut videre est in Epistola Nicolai ad Patriarchas Metropolitans, ac reliquos Episcopos.

Quid vero si Legati sine Apostolicæ Sedis instructione ad Synodum accessere? Nec urget, Ecclesiam errare non posse. Hoc enim admittendum, si intelligas omnes omnino fideles hæreticos simul fieri nequam posse, non autem si de Concilio non confirmato accipias. Nec urget pariter, quod in Spiritu S. congregatum sit Concilium Generale, in quo sunt Pontificii Legati. Concilium enim ut Spiritui Sancto consentiat, debet & cum Pontifice concordare. Quoadusque ergo istius infallibile oraculum non auditur, semper incerta erit Concilii firmitas. Quod vero de Julio addebatur, nullius est roboris. Siquidem Concilium non solum a Pontifice debet confirmari, sed & Legati adesse debent. Julius ergo scribit, nec Pontificem, nec Legatos Concilium illud habuisse.

Not. 5. Concilium Summi Pontificis auctoritate firmatum, ejusque definitiones nonnulli putant ad Sacras Scripturas pertinere. 1. Quia Sacra Scriptura vocatur, quæ Spiritu S. assente scripta est. 2. Quia Augustinus

stinus Summorum Pontificum Epistolas Decretales canonicas scripturas esse dicit, ut refert Gratianus dist. 19. c. 1. *Canonicis*: si ergo Decretales Epistolæ sacre Scripturæ sunt, & Concilii Decreta ad sacram Scripturam pertinere existimabuntur. 3. Innocentius de celebratione Missarum eandem sententiam videtur amplecti, dicens, Scripturam sacram asserere, quod injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre: quæ sane verba vel Pontificis, vel Concilii sunt. 4. Fides Catholica nihil credit, nisi quod est a Deo revelatum; & proinde si Concilii Decretis credimus, illa sunt a Deo revelata: quod idem est ac esse Scripturas Canonicas. Verum & his reponimus, duplex discrimen esse inter sacros auctores, & Summum Pontificem, Patresque Concilii. Unum, quod auctores sacri ex proxima Dei revelatione, vel inspiratione scribunt Catholica dogmata, nec exteris egent ad scribendum incitamentis, aut humana ratiocinatione, qua ex Scripturis argumententur, disquirant, colligant: e contra Concilia humana via incedunt, atque tunc recte se habent, quando ex Scripturis, vel ex traditione disquirunt & colligunt. Non enim PP. Concilii Spiritum S. habent adstantem, sicuti Apostoli & Prophetæ habuerunt scribentes: dico scribentes; nam & Apostoli in Synodo Hierosolymitana congregati non statim revelatum habuere, quid esset in fidei causa decernendum, sed facta est prius, ut Lucas ait act. 15. *magna conquisitio*. Alterum discrimen est, quod Scriptoribus sacris Dei spiritus adest in singulis etiam minimis rebus: at Patribus Synodi Spiritus veritatis non est præsens, nisi in rebus solum ad salutem necessariis. Hinc quisquam forsitan argumentabitur: Ergo ne Concilii Hierosolymitani decreta, utpote facta magna conquisitione, Scriptura sacra non erunt? Ergo ne cum nobis non constet, an Pontifex, vel Concilia omnem adhibuerint diligentiam, de eorum firmitate dubitabimus? Verum facilis est responsio, si dicatur, quod quemadmodum verba Pilati ad Canonem pertinent, non quia Pilatus dixit, sed quia scripsit Evangelista; sic & Hierosolymitani Concilii definitiones sacram Scripturam esse, quia Lucas scripsit. Perpendendum deinde, Deum suaviter omnia disponere, simulque prospicere & finem & media; proindeque

cum promiserit, non defecturam fidem Petri, Concilia, quæ a Petri successoribus confirmata sunt, firma in fide putabimus, quia Deus media ad hujusmodi firmitatem conducentia jam certe tradiderit.

Ad id vero, quod secundo loco opponebatur superius ex Gratiano, respondemus Gratianum Augustini sententiam non esse assequutum. Ait enim S.P. *In Canonicis Scripturis Ecclesiarum Catholicarum quamplurimum auctoritatem sequamur, inter quas (scilicet Ecclesias) sane illæ sunt, quæ Apostolicas Sedes habere, aut Epistolas accipere meruerunt*. Tertiæ vero rationi occurrimus asserendo, leges Pontificias & Conciliares quandoque sacras appellari, ut a legibus Principum discriminantur; atque hoc sensu eas vocavit Innocentius sacram Scripturam. Sic divina lex vocatur Canonica, humana vero Civilis. Id notarunt Cardinalis Hostiensis, Andreas Barbatius Siculus cum aliis Jurisperitis, & Innocentius IV. cap. *Cum de diversis de Privileg. in 6.* non obscure jus Canonicum divinum vocat, civile autem humanum; & legem Canonicam sacram ac Divinam appellat Justinianus in *Auth. §. Si vero*. Ad 4. reponimus, Ecclesiam in fidei definitionibus consulere non sacras litteras tantum, verum etiam Apostolorum instituta, & PP. traditionem: non semper ergo articuli fidei in pura statuuntur revelatione. Hisce præjactis quid de Conciliorum auctoritate sentiendum sit, sequentibus ostendendum propositionibus.

CONCLUSIO I.

Concilium Generale Romani Pontificis auctoritate nec congregatum, nec confirmatum errare potest in fide.

Dem. Conciliorum Ariminense & Constantinopolitanum sub Leone Imperatore celebratum erraverunt, licet primum sexcentorum esset Episcoporum, alterum trecentorum: Ergo Concilium Generale &c. Confirmatur ex definitione Damasi in Epist. ad Stephanum Archiepiscopum, & ex tribus Africanis Conciliis, quæ in Epist. ad eundem Damasum hoc ipsum confessa sunt. Hoc idem tradidit 7. Synodus 6. act. & 8. act. 1. & 7. nec non Synodus Romana sub Symmacho dist. 96. & Concilium Lateranense sub Leone X. sess. 11. Ergo &c.

CONCLUSIO II.

Concilium Generale etiam Romani Pontificis auctoritate congregatum errare potest in fide.

Dem. Concilium Ephesinum secundum, ut jam vidimus, Legatis Leonis repugnantibus ferme generaliter subscripsit hæresi Dioscori: Ergo &c. Confirmant propositionem Nicolaus Papa ad Michaellem Imperatorem: Synodus 8. act. 7. Eugenius IV. in *Decr. super unionem Jacobitarum*, in quo post damnatam Ephesinam secundam Synodum sub Leone congregatam ait: *Suscepit S. Romana Ecclesia omnes universales Synodos auctoritate Romani Pontificis legitime congregatas, celebratas, & confirmatas.* Nota, non dixit *congregatas* solum, sed *celebratas & confirmatas*: Ergo &c. Præterea nullum Concilium ratum est, quod non sit a Pontifice confirmatum, ut Julius, Damasus, Pelagius, alique tradiderunt: sed quamvis Concilium auctoritate Pontificis congregatum sit, si non confirmatum & auctoritate Apostolica fuerit roboratum, errare potest in fide: ergo &c.

CONCLUSIO III.

Concilium Provinciale non confirmatum a Summo Pontifice errare potest in fide.

Dem. Concilium Mediolanense erravit, ut videre est apud Euseb. lib. 10. Hist. Eccl. c. 20. & Antiochenum 90. Episcoporum, ut lib. 4. Hist. Trip. c. 9. Item Seleucianum ejusd. Hist. c. 24. aliaque plura Concilia.

CONCLUSIO IV.

Ex Conciliis Provincialibus etiamsi non confirmatis a Romano Pontifice probabile argumentum sumitur ad fidei dogmata suadenda.

Dem. Ex his namque Conciliis vix quinque aut sex reperiuntur, quæ erraverint; eaque nota sunt: si ergo Concilia raro deficiunt, probabile argumentum præbent ad fidei dogmata suadenda: ac certe nisi peculiariter sint reprobata, implicito quodam consensu videntur comprobari. Non enim verisimile est, quod si errorem continerent, vellet Ecclesia eorum errorem diu ferre & dissimulare; cum error, cui non resistitur, approbetur. Nec obijciatur Illiberitanum Concilium; ex parte enim qua erravit, a Catholicis reprobatum est; quemadmodum ubi recte devrexit, approbatum.

CONCLUSIO V.

Concilium Provinciale Pontificis auctoritate firmatum nequit errare in fide.

Dem. Multi ex Hæreticis in Provincialibus Synodis damnati sunt, quorum damnatio certissima est, & infallibiliter credenda: Ergo Concilium Provinciale &c. Prob. ant. Priscillianus damnatus est in Concilio Toletano 1. confirmato a Leone II. Helvidius in Concilio Thellensi; Pelagius in Conciliis Milevitano, & Carthaginensi; quamquam Pelagium in Synodo Ephesina damnatum etiam tradat Gregorius de Hæreticis cap. *fraternitatis*, quæ tamen sententia non extat hodie in actis præfatæ Synodi. Deinde firmiter credendum est, Deum Ecclesiæ suæ consuluisse, nec semper pro quacumque hæresi expedire, ut Generale Concilium convocetur: Ergo Concilia Provincialia a Papa confirmata non errabunt, eorumque Decreta firma erunt, atque inconcussa.

CONCLUSIO VI.

Concilium Generale confirmatum auctoritate Romani Pontificis certam fidem facit Catholicorum dogmatum.

Hæc Conclusio est de fide, contraria vero hæretica; quia alioquin universæ a Conciliis damnatæ hæreses ambiguum præferrent errorem; Symbolum quoque Nicænum erit incertum. Deinde si Concilium hujusmodi errare posset in fide, nulla profecto certa via esset ad explorandum in fidei controversiis Catholicum dogma, nullus vivus esset iudex, nullusque modus veritatis cognoscendæ; cum jam supponendum sit contra Novatores spiritum privatum, sacramque Scripturam de se non sufficere ad judicandum, ut videri potest apud Clar. Bertium in loco, quem paulo ante hunc librum citavimus.

Probatum ulterius ex eo, quod si auctoritas Concilii hujusmodi denegetur, magna sacrarum Scripturarum pars sit quoque amittenda. Si enim Lutherus Epistolam ad Hebræos, Jacobi Epistolam, Apocalypsim Joannis &c. a sacrorum librorum albo expungat, quisnam definire poterit & judicare? Scriptura? ista canonicitatem librorum non prædicat: spiritus privatus? iste etiam inter Novatores pugnat & dissidiosus, ut videre est ex Lutero & Zuinglio, quorum primus consecrationis verba vult proprie

prie esse accipienda, secundus vero figurate: Ergo &c.

Responsiones ad Objecta.

Ob. 1. Pontifices & Pharisei collegerunt Concilium, cujus sententia imma fuit, utpote deicidium decernens: Ne ergo Synodi Sacerdotalis judicium probandum est. Sicut enim Princeps Sacerdotum, & omne Concilium querebant falsum testimonium contra Jesum Matth. 26. & omnes Principes Sacerdotum & Seniores populi adversus Jesum consilium inierunt Matth. 27. ita & Episcopi ac Pontifices nostri contrariam Jesu Christi sententiam ferre possunt.

Resp. Negando consequentiam. Nam Sacerdotum veterum acta Christo quidem fuerunt adversa, sententia vero, quæ iis verbis Joannis expedit ut unus homo moriatur pro populo continetur, non solum verissima, sed etiam humano generi utilissima fuit: quod adeo verum est, ut Evangelista verba illa prophetica fuisse testatus sit. Caiphas enim, qui ut Summus Pontifex Concilio præsidebat, & cui omnes ferme consenserunt, a semetipso non dixit, ut idem Joannes testatur, sed cum esset Pontifex anni illius prophetavit. Qua de re fieri certe potest, ut nostrorum Pontificum vita & Episcoporum mores forte non sint secundum Christum, sed eorum judicia a Summo Pontifice comprobata & vera erunt, & utilia Christianis fidelibus. Non ignoro alios reponere, vel Hebræorum Ecclesiæ promissam non fuisse infallibilitatem, vel jam tempore Christi cessasse. Nihilominus prior responsio spernenda minime videtur.

Ob. 2. Si infallibile est Concilium, certe ex aliquo divino pacto infallibilitas ista debet proficisci: at nullibi de hoc pacto signum; vel si aliquod est, ea ratione interpretandum, qua illud Levi interpretamur apud Malachiam c. 2. ubi legimus: *Lex veritatis fuit in ore ejus, & iniquitas non est inventa in labiis ejus, & in pace & æquitate ambulavit mecum, & multos avertit ab iniquitate. Labia enim Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. Vos autem recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege, irritum fecistis pactum Levi, dicit Dominus exercituum: & inferius Obsecro Domine custodias pactum custoditis mandata tua.* In quæ verba Hierony-

mus: *Ergo quod pollicetur Dominus, statim futurum est, sed in eis sua promissa complet, qui custodiunt mandata illius.* Constat ergo pactum retinendæ veritatis cum Sacerdotibus initum per posteriores culpas irritari. Ergo Episcopi quoque, si mandata Dei non servant, & sunt, vel supponi possunt prævaricatores, infallibiles in Concilio non erunt.

Resp. Mentiri adversarios, dum asserunt, nullum adesse pactum Christum inter & Ecclesiæ Pastores; est enim primum cum Petro: *Petre rogavi pro te, ut non deficiat fides tua:* (Matth. 16. Luc. 22.). Promisit item Apostolis spiritum veritatis (Jo. 14. 15. 16.). Promisit tandem & aliis pastoribus, quos posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, ut ait Apostolus; quam sane Ecclesiam regere non possent, nisi in unum aliquando congregati scite intelligerent, quæ utilia sint, quæ pascua venefica. Quæ vero ex veteri testamento producta sint, ad rem parum facere videntur. Siquidem Judaica temporaria fuit, & materialis, servorum legem continebat, circa Christi adventum labefactari cœpit, nec ullam habere potest in hoc cum Christi Ecclesia similitudinem, de qua Isai. 54. dictum est: *Feriam domui Israel & domui Juda fœdus novum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris, quod irritum fecerunt.* Et Jerem. 32. *Feriam ei pactum sempiternum, & timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me.* Præterquamquod Christus ipse Matth. ultimo; *Ego, inquit, vobiscum sum omnibus diebus usque in consummationem sæculi: & Jo. 14. Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, qui maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis.* Denique Matth. 16. *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Comminationes igitur Prophetarum Ecclesiam nostram non labefactant, ut Hieronymus ipse testatur in Isaia c. 3. *Quid ergo sibi vult?* inquit, *cumque adversus antiquos Sacerdotes dicta sint, ea in nostros torquet omnia, nempe in figura contigebant illis, scripta sunt autem propter utilitatem nostram.* Hieronymus itaque ad singulas Ecclesias, privatosque Pontifices & Sacerdotes verba refert Prophetarum, sed non de Sacerdotum loquitur Concilio, nec de omnibus simul Ecclesiæ pastoribus.

Ob. 3. Auctoritas Conciliorum probatur

potissimum illo Matth. 18. *Si duo ex vobis vel tres consenserint super terram, de omni re quacumque petierint fiet illis a Patre meo. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*: Sed hoc testimonium nimis probat: Ergo nihil. Probat namque Provincialium Synodorum certa esse & æque infallibilia iudicia, etiam Pontifice non approbante: Ergo &c. Ulterius in eo testimonio iis tantum Conciliis se affuturum promisit Christus, quæ in nomine ipsius convenirent: prius ergo probandum, PP. in Christi nomine convenisse; nam possent Episcopi in Christum conspirare, ut non semel factum est.

Resp. Conciliorum auctoritatem aliis, non huic testimonio innixam existimare permultos. In eo enim unitatis consensus commendatur, non Concilii congregatio. Verum hoc admisso, quemadmodum nunquam Principis nomine Dieta congregatur, nisi cum ejus, vel delegati auctoritas illam indicit, & indictam confirmat; sic Ecclesiasticum Concilium non erit in Christi nomine congregatum, nisi Christo convocante & confirmante in persona Vicarii sui. Non ergo nimis probat argumentum; cum Concilia Provincialia a Christi Vicario non convocentur. Quod si quandoque Provinciales Synodi a Pontifice confirmantur, istas jam tacite indixisse quodammodo videtur Pontifex. Quod vero sequitur in argumentatione, frivolas, & frigidiusculas sapit Calvinii ejusque sectatorum cavillationes: cum enim a Pontifice Concilia indicuntur, satis constat ea in Christi nomine fuisse congregata.

Ob 4. Concilium Ariminense sexcentorum Episcoporum erravit cum Arrio, Ephesinum II. cum Dioscoro, Constantinopolitanum trecentorum Præsulum cum Leone Imperatore: Ergo Concilia generalia errare &c.

Resp. Nego consequentiam. Ariminense siquidem Concilium, invito Liberio Papa, hæreticorum opera coactum est, ut patet in Epistola Damasi ad Africanos Episcopos in hist. Eccles. & in 15. dist. c. *Sancta Romana*. Ephesinum II. licet auctore Leone congregatum, Dioscori tamen tum minis tum favoribus corruptum est, Pontificis Legatis, & quibusdam aliis piissimis viris repugnantibus, & se subducentibus. Inde nusquam fuit confirmatum, sed damnatum potius a Leone, & Synodo Chalcedonensi. Constantinopolita-

num repugnante Pontifice coactum est, & reprobatum postea in 7. Generali Synodo trecentorum sexaginta septem PP. qui apud Nicæam convenerunt. Si ergo hæc Concilia vel a Papa non fuerunt indicta, nec ab eodem confirmata, ruit argumentum.

Ob. 5. Synodus, quæ Trullana dicitur, in multis peccavit, ut videre est Can. 2. 3. 13. 55. 67. Ergo errare in fide & moribus Concilia possunt.

Resp. Num Trullani Canones Ecclesiasticam habeant auctoritatem, controvertunt Critici. Multi eos defendunt, & multi rejiciunt. Primi hisce momentis ducuntur: 1. Quod Gratianus nomine sextæ Synodi hos canones perpetuo citaverit, videlicet distinct. 26. cap. *Placuit*, distinct. 31. cap. *Quoniam*, distinct. 32. cap. *Si quis*, distinct. 93. cap. *Finalis*, & alibi sæpissime. 2. Quod 6. Synodus Ecclesiasticam habeat auctoritatem, ut omnibus patet. 3. Quod Innocentius III. de ætate & qualitate ordinandorum dixerit, quod in 6. Synodo constitutum est, ut si quis eorum, qui ad Clerum accedunt, nuptiali jure voluerit mulieri copulari, hoc ante Subdiaconatus ordinem faciat. Constat vero hunc esse Canonem 6. inter Trullanos. 4. Quod Adrianus Papa hos Canones & Synodum, a qua sunt editi, probat & recipit, ut in dist. 16. c. 6. cerne- re est. 5. Quod 7. Synodi act. 3. legatur, Tharasium dixisse: 6. Synodi recte & divine decreta edita, traditosque canones recipio; & Act. 4. Petrum dixisse: habeo codicem sextæ sacræ Synodi canones continentem; Sanctissimum autem Patriarcham Tharasium subjecisse: *Quæ est hæc ignorantia, qua plerique laborant circa hos canones, scandalum est dubitare, num sint sextæ Synodi*. Et actione sexta Epiphanium, qui loco Synodi respondere Iconomachis, dixisse: *Sacra sexta Synodus, posteaquam sententiam suam de una voluntate Christi sub Constantino pronun- ciasset, iterum unanimiter omnes divina voluntate post quatuor aut quinque annos congregati 102. canones ediderunt*. Accedit his quod 7. Synodus act. 5. & 6. & Nicolaus in Epistola ad Michael Imper. & Concilium Florentin. sess. 5. horum canonum auctoritate utuntur.

Nobis vero arridet contraria opinio cum Melchior Cano de loc. Theolog. lib. 5. c. ult. 1. Quia Synodus sexta sub Constantino con-

congregata, & a Leone II. comprobata nullos edidit canones. Illa vero, quæ sub Justiniano Imperatore postea coacta est, quomodo sexta Synodus appellari debuit? 2. Justinianus apud Constantinopolim bis coegit Synodum, prius sub Sergio Papa, postea sub Joanne septimo; & de priore Beda de nat. rer. c. 67. ait: *Justinianus Romanæ Ecclesiæ Pontificem Sergium, quia erratica sua Synodo, quam Constantinopoli fecerat, favere & subscribere nolisset, iussit Constantinopolim deportari, qui tamen ob culpam perfidiæ regni gloria postea privatus exul in Pontum secessit. Et Platina in vita Sergii: Justinianus, inquit, Synodum habuit, in qua nonnulla probata sunt orthodoxæ fidei nequaquam congruentia. Eadem quoque Sergii Apocrisiarius, qui Constantinopoli erat, subscriptione sua stolide nimium confirmavit; verum cum postea Romam delata a Sergio exploderetur, ira percitus Justinianus Zachariam misit, qui Sergium ad se vinctum traheret. De posteriore autem a Joanne coacta Synodo ita scribit idem Platina in vita Joann. VII. Justinianus eadem stultitia vexatus, quæ fuerat ante amissum imperium, Sergio Pontifici duos Metropolitanos Romam misit, qui Joannem adhortarentur, ut habitæ Synodo, quæ de homousio crederent Orientales, etiam eadem Occidentales affirmarent, propositis libellis, in quibus ei subscribendum erat. Tamen re infecta, qui missi fuerant, ad Imperatorem reversi sunt. 3. dist. 16. c. Quoniam causa hosce canones construendi dicitur ex eo proficisci, quoniam sexta Synodus nullos condidit Canones. Verum a quo convocati sunt PP. isti? forsan a solo Justiniano: a quo approbati? ab eodem Imperatore. Ergo ne Justinianus Pontificiam usurpat auctoritatem? Alia plura sunt apud Clarif. Canum, quæ plura desiderantes legere possunt. Interim ut adversariorum argumentis satisfaciamus, animadvertimus: 1. Gratianum non semel errare, adeo ut dist. 34. dicat, quod is, qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, non repellatur a communione. Quæ in re illi certe minime subscribendum putamus. 2. Innocentium a Gratiano deceptum fuisse, quod & aliis Sanctissimis viris contigisse scimus, & præsertim D. Thomæ, dum Gratiani auctoritate contenti nil aliud inquisiverunt. 3. Adrianum Trullanos Canones minime re-*

cepisse, verbaque in objectione adducta non in Epistola Adriani ad Tharasium, sed Tharasi ad Adrianum reperiri; quæ in re pariter Gratianus erravit. 4. Non sequi omnes Trullanos approbatos fuisse Canones, licet Nicolaus & Synodus 7. unum vel alterum approbaverint.

Ob. 6. Concilium Constantiense definiit Concilium esse supra Pontificem, Florentinum vero sess. 4. & 5. Lateranense sub Leone I. sess. ult. contrarium dogmatizarunt: Ergo &c.

Resp. Concilium Constantiense Generale non fuisse, quando ista decrevit, propter schisma trium Pontificum Joannis nempe XXIII. Gregori XII. & Benedicti XIII.

Dices: Martianus V. approbavit omnia & singula decreta hujus Concilii ad fidem spectantia: Ergo &c.

Resp. Martium V. acta hujus Concilii approbasse juxta petitionem Oratoris Regis Poloniæ. At Orator Polonus id tantum petierat a Pontifice, ut ea approbaret, quæ contra hæreticos Concilium decreverat.

Ob. 7. Concilium Basileense definiit, esse hæreticum, qui negaret Concilium esse supra Pontificem, aut assereret Pontificem posse Concilium de uno in alium locum, vel de tempore ad tempus transferre: Ergo erravit &c.

Resp. Concilium Basileense juxta Nicolai V. definitionem nec verum, nec Generale fuisse Concilium; nec legitime congregatum, juxta declarationem Leonis X. in Concilio Lateranensi sess. 11.

Ob. 8. Isidorus dist. 50. c. Domino: *Quotiescumque*, ait, in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius sententiæ Concilii magis teneatur, cujus antiquior & potior extat auctoritas: Ergo Isidorus censet variare posse Conciliorum decreta.

Resp. Isidorum non loqui de emendatione fidei, sed legum, quæ ad res vel gestas, vel gerendas referuntur.

Ob. 9. Vel Concilium est infallibile cum sine capite est, vel interveniente capitis auctoritate: si primum, aliquando erravit, ut ipsi Catholici fatentur: si secundum, frustraneum est, cum Romanus Pontifex sine Concilio rite de fide pronunciet: Ergo Concilia vel incerta, vel superflua. Quæ a Gregorio Nazianzeno videntur comprobari in Ep. ad Procopium, quæ est num. 102. ubi legitur: *Quodcumque Episcoporum Con-*
ciliū

cilium fugio, propterea quod hactenus nullius omnino Synodi finem aliqua utilitate prædictum, & unde res male habentes non magis exacerbata, quam curata fuerint, videre licuit. Addendum cum *Æcolampadio* argumentum ex Concilio Romano sub *Nicolao* deductum, quoniam in eo *Berengarius* coactus est adjurare in verba falsissima. Quod Concilium ab errore liberare nequiverunt nec *Rossensis* lib. 3. contra *Æcolamp.* c. 12. nec *Cajetanus* in libel. de *Cœna Dom.*

Resp. Concilia, quæ Pontificiam adnexam habent auctoritatem, sunt ea, quæ defendimus, nec ea sunt superflua: 1. Quia Papa fidei controversias sapienter definire debet, advocando scilicet consiliarios Episcopos, quemadmodum in Concilio Hierosolymitano factum esse deprehendimus, in quo magna conquisitione Petrus sententiam dixit, *Jacobus Hierosolymorum Episcopus* eam testimoniis Prophetarum comprobavit. 2. Concilium plausibilem facit populo fidem propter acceptissima multorum testimonia & judicia. Quod ad *Gregorium Nazianzenum* attinet, de Synodis Provincialibus loquutum esse ejus verba legenti est apertissimum. Denique ut *Æcolampadii* objectio retundatur, Concilii verba referenda sunt, & expendenda. Inquit *Berengarius*: *Profiteor non solum Sacramentum, sed verum etiam corpus Christi manibus Sacerdotum tractari, frangi, fidelium dentibus atteri.* Hæc *Berengario* a Synodo præscripta fuit Confessionis formula. Certe similia prolata sunt a *Dionysio* 6. 3. lib. de Eccles. a *Chrysostomo* in Matth. 83. ut refert *Thomas Valdensis* in lib. de Sacramental. tit. 4. c. 42. Verum cum hujusmodi expressiones suspicionem ingerant prolata ab Hæretico, hinc damnari poterant; quia licet Christi corpus manducetur, tamen Ecclesia canit: *Non confractus, non divisus, integer accipitur.* Nihilominus pro certo illud habendum est, quæstionem fuisse non utrum Christi corpus tereretur, sed an signum, quod frangitur, sit nudum signum, an vero contineat Christi corpus; & quia *Berengarius* primum adstruebat, ideo Concilium formam abjuratæ constituens voluit Christi corpus absolute atque omnimoda ratione esse exprimendum, adeo ut verborum sensus esset iste: Non teritur & frangitur nudum signum, sed signum habens realiter conjunctum Christi corpus, frangi-

tur scilicet & teritur Christi corpus, non tamen in se, sed in signo, cui realiter conjungitur. Sed in hujusmodi difficultate non amplius immorandum.

Ob. 10. Cum Protestantium ministro *Jurieu Pastor.* 13. cujus systema hic longe lateque exponimus. *Augustinus* ex professo tractans de Ecclesia ejusque auctoritate talis est, ut ipsius testimonium de infallibilitate Concilii Generalis debeat esse decisivum, & irrefragabile. Non enim credendum, hæc tantum Ecclesiæ Doctorem latuisse. *Augustinus* igitur 1. declarat, non teneri Catholicos, neque ulla ratione obstringi iudicio Concilii Generalis. 2. Aperte asserit, ejus decisiones corrigi posse & reformari: Ergo *Augustinus* opinatus est Concilia Generalia infallibilia non esse. Et reapse in hypothesi quod Concilia sint infallibilia, justum & necessarium videtur in disceptationibus circa fidem eorum inniti auctoritati. Cum res ita se habeat, qua ergo de causa nunquam *Augustinus* adhibuit Concilii *Nicæni* auctoritatem decertans cum *Arrianis*, aut qua de causa contra *Maximum* discipulum & sectatorem *Arrii* disputans illius Synodi respuit decreta? Ita enim loquitur 2. lib. alias 3. contr. *Maxim.* c. 14. *Nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminense tanquam præjudicaturus proferre concilium, nec ego hujus auctoritate, nec tu illius detineris.* Ex quibus verbis inferendum, aut *Augustinum* jus veritatis prodidisse, cum posset argumentum palmare adhibere, aut fuisse sibi persuasum, Concilii *Nicæni* definitiones fallibiles esse. Dilemma sane exactum & premens relate ad primam argumenti partem; quod vero ad secundam pertinet, ita proceditur. Iudicium infallibile irreformabile est natura sua: at *Augustinus* asseruit, Concilia reformari posse: Ergo &c. Minor abunde ostenditur. *Donatistæ* summopere extollebant *Cypriani* & suorum Conciliorum auctoritatem pro sententia roboranda de invaliditate Baptismatis ab hæretico collati. At quomodo hisce occurrit *Augustinus*? S. Doctor reposuit, definitiones irreformabiles non inveniri, nisi in sacris litteris; Episcoporum Epistolas reformationi subjectas esse; & ipsa quoque Concilia plenaria posse corrigi per alia posteriora, quando logo uso, quod ignorabatur, addiscitur. Et ipsa Concilia, ita contra *Donatist.* c. 3. quæ per singulas regiones,

vel Provincias fiunt, plenariorum Conciliorum auctoritati, quæ fiunt ex universo orbe Christiano, sine ullis ambagibus cedere, ipsaque plenaria sæpe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat. Hisce frustra reponi potest, S. Doctoris verba intelligenda esse relate ad quæstiones facti & disciplinæ, non dogmatis; Augustinus enim loquitur de iis rebus, quæ aliquo experimento aperiuntur, quod sane vel facti, vel dogmatis quæstionibus æqualiter convenit. Præterquamquod disputabat S. Doctor contra Donatistas de validitate, vel invaliditate Baptismatis per hæreticum collati; quæstio igitur versabatur circa fidei articulum. Atque hoc argumentum est ab Jurio conflatum, in quo aliquantisper exspatiati sumus, ut impactam Augustino calumniam omnium oculis subiceremus.

Resp. Mirum profecto esse Jurieu tantæ frontis fuisse, ut assereret, Augustinum negasse infallibilitatem Conciliorum Generalium. Quicumque enim vel a limine salvaverit S. Doctoris scripta contra Donatistas, facile poterit intelligere oppositum. Audiamus ergo Augustinum: *Prioribus Ecclesiæ sæculis*, inquit S. Doctor, & ante Donatistis *schisma obscuritas istius quæstionis*, idest de rebaptizatione, *utrinque habuit illustres viros, & Episcopos celebres, quin inter ipsos turbaretur pax & communio Ecclesiastica*. Ita lib. 1. de Bapt. contra Donat. c. 7. *Concilia, quæ ad hoc celebrata sunt, adinvicem contraria fuere, sed causa mutavit aspectum, postquam Concilium Ecumenicum definivit, & decrevit, omnes dubitationes e medio tollens, qualis sit sententia veritatis, donec plenario totius orbis Concilio, quod saluberrime sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur*. Ubi supra lib. 3. c. 4. *Legi quidquid de Cypriano scripsit, & profiteor, quod profecto irem ad eandem sententiam, nisi me ad diligentiorum considerationem revocaret tanta auctoritas*. Ibidem lib. 2. c. 4. *Nos non auderemus tanta libertate definire de validitate Baptismatis per hæreticum collati, si nos non preccederet definitio universalis Ecclesiæ*. Cyprianus subscripsisset & ipse certe huic doctrinæ articulo, si illo tempore habuisset tantam definitionem contra id quod sentiebat. Nec nos ipsi tale aliquid auderemus asserere, nisi universæ Ecclesiæ

concordissima auctoritate firmati, cui sine dubio cederet, si jam illo tempore quæstionis hujus veritas eliquata & declarata per plenarium Concilium solidaretur. Nemo nostrum se putet majorem Cypriano, quia nos hodie credimus validum esse baptismum collatum per hæreticum. Si Sanctus ille Doctor hanc veritatem catholicam, quam nos profiteamur, non cognovit, est, quia Ecclesia tunc non pronuntiaverat super hoc, & definitio, quæ ab ipsa tandem processit, nobis hodie regula est, quia universalis Concilii admonitus firmitate videt aliquid, quod ille non vidit, quia plenarium hac de re Concilium nondum habebat Ecclesia. Ibid. lib. 4. c. 6. Perpendant igitur hæretici singula relata verba, & de injusta Jurii in Augustinum insimulatione suadeantur, animadvertantque, hæreticorum debellatores vel Theologorum, vel Controversistarum more cum adversariis decertare. Si primo modo pugnent, non aliunde quam ex Theologicis fontibus argumenta depromant. Si secundo modo decertent, in aliquibus conveniant cum adversariis, ut inde eos magis premant & urgeant. Augustinus itaque contra Maximum disputans, controversista erat. Quoniam cum adhibuisset in suis contra Donatistas disceptationibus Concilii Generalis auctoritatem, ut vidimus, potuisset pariter Nicænum proferre Concilium contra Maximum Arrianæ doctrinæ Patronum; at cum opponeret iste Nicæno Concilium Ariminense, satius duxit celeberrimus controversista Nicæni auctoritatem prætermittere, ne se inutilibus quæstionibus criticis immisceret, & solis sacris litteris cum hæretico decertare. Prudenter ergo sapienterque cum Maximino convenit Augustinus, ad probandam Verbi divinitatem solis sacris litteris pugnandum esse, cum esset hæc via cæteris hoc in casu expeditior. Cæterum Augustinus hanc hæretico exhibens iudicii viam non docuit auctoritatem Concilii Nicæni esse reformabilem, quoniam huic obiter jam dixerat, vocabulum *orthodoxus* esse vocem consecratam: *Hoc est illud orthodoxus*, verba sunt August. lib. 3. contr. Maxim. c. 4. tom. 8. p. 764. quod in Concilio Nicæno adversus hæreticos Arrianos a Catholicis PP. veritatis auctoritate, & auctoritatis veritate firmatum est.

Eadem facilitate secundum solvitur ex Augustino deductum argumentum per aliud in-

ineluctabile principium, quod semper præ oculis habendum. Nos hic loca illa non rescribemus, quæ jam superius retulimus, & in quibus Augustinus Conciliorum Generalium sustinet infallibilitatem: at quo sensu interim dixit S. Doctor Concilia Generalia corrigi posse & reformari per alia posteriora? In promptu communis responsio, Augustini scopum fuisse Donatistis ostendere, Concilium fallibile esse in electione suarum peculiarium sententiarum, quas vult Concilium ac præcipit amplectendas, quin illis aliquid de fide proponat. Cum enim Donatistæ uterentur auctoritate Cypriani, suorumque Conciliorum, Augustinus ostendit, parvi faciendam esse auctoritatem illam; perinde ac si diceret: Decisiones Conciliorum Generalium reformari possunt quando agitur de doctrina, circa quam non exigitur fides Catholicorum sub amathematis pœna; qua ergo de causa victoriam canitis Donatistæ ex auctoritate Cypriani & Conciliorum ejusdem? Ita ferme omnes Theologi. Sed verior ac solidior responsio est, explicandum esse Augustinum non de nomine, sed de re & forma interiori, juxta quam Concilia celebrata sunt. Concilia quamplura enumerantur, quæ Generalia videntur quoad formam exteriorem, qua gaudent; sed internum habent vitium, quod illorum sauciat validitatem. Hujusmodi Concilia Generalia putanda non sunt; non enim habent, non autem rem: cujusmodi fuit Ephesinum 2. & Ariminense. Sane hujus fursuris Concilia reformari possunt a Conciliis vere Œcumenicis. Atque hæc est Augustini mens, quam expiscari studuimus. Sed de his dictum sit satis.

C A P U T VIII.

De Conciliis in specie, ac primum de Nicæno I.

ANNO Christi 325. ut dictum est supra, convocata fuit Nicæna Synodus, Œcumenicarum prima, ab Imperatore Constantino, Sylvestro tamen Romano Pontifice consentiente. Locus Concilii Nicæa fuit non urbs Thraciæ, sed Bithyniæ Metropolis. Præsides hujus Concilii fuerunt Hosius Cordubensis Episcopus, Vitus seu Vito, & Vincentius Presbyteri vice & nomine Sylvestri

Papæ, cujus legatione perhonorifice fungebantur. Episcopi 318. interfuerunt, ut jam supra monuimus & confirmavimus. Nonnulli huic Synodo adfuerunt Ethnicæ Philosophi, ut ingenii vim & robur ostentarent, quorum unus dicitur per Spiridionem ad fidem fuisse conversum. Interim quæ circa hanc primam Generalem Synodum tractari solent, sequentibus propositionibus aperiemus.

C O N C L U S I O I.

Nicæna prima Generalis Synodus celebrata est anno Æræ communis 325. Imperii Constantini vigesimo, Paulino & Juliano Coss. & eodem anno est absoluta.

Dem. 1. pars, auctoritate primum Concilii Chalcedonensis act. 2. ubi dicitur: *Consulatu Paulini & Juliani virorum clarissimorum consulum, anno post Alexandrum 636. Mensis secundum Græcos Desii die 19. qui est 13. Kalendarum Juliarum in Nicæa Metropoli Provinciae Bithyniæ.* Idem patet ex Eusebio lib. 3. de vita Constant. c. 14. ubi testatur ipse Historiæ Ecclesiasticæ Pater, Concilium Nicænum celebratum ipsis Constantini Vicennialibus; inquit enim: *Quibus ad exitum perductis (actis scilicet hujus Concilii) secundam istam victoriam Imperator se contra Ecclesiæ hostem Licinium consecutum affirmavit, & propterea festum triumphale ad Dei honorem illustrandum egit. Eodem tempore vicesimus ejus regni annus completus est, in quo Conventus celebres etiam apud reliquas gentes agitabantur; & cap. 47. lib. 4. Nicænus Conventus anno Imperii vigesimo aperte dicitur constitutus. Prætermittimus Socratem, qui lib. 1. c. 9. ex annalium commentariis satis constare significat, Paulino & Juliano Consulibus Nicænam Synodum celebratam fuisse; & Dionysium Exiguum, qui pæne eadem habet in Canonum epigraphe Nicænorum.*

Eodem vero Constantini vigesimo anno hoc Concilium absolutum fuisse, ex Eusebio, qui Nicæna Synodo adfuit, & ex ceteris Scriptoribus aperte deprehendimus, præsertim ex Canonum collectione, quæ vulgo Cresconiana appellatur, in qua factum esse Concilium legitur a die 13. Kalendas Julias usque ad 8. Kalendas Septembris, Paulino & Juliano Coss., cum nec sub diversis habita legatur Synodus ista Consulibus.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. Sub Julio Pontifice Synodum Nicænam coactam fuisse ex Sozomeno constat, qui lib. 1. c. 16. testatur, Julium Episcopum Romanum ab hoc Concilio præpeditum abfuisse; & ex ipsomet Julio, sive ex ejus Epistola ad Synodum Antiochenam a S. Athanasio relata, nec non ex Photio, qui libro de Synodo sub Sylvestro & Julio hanc Synodum collocat: Ergo &c.

Resp. ad Sozomeni auctoritatem mendum in nomine Julii irrepsisse, quod est manifestissimum. Ad sedem enim Romanam evectus est Julius undecim exactis annis a Synodo Nicæna, ut idem Sozomenus monuit. Hinc non imperite saltem cojicit Dominus De Marca pro *ἡλίου* in textu Greco legendum esse *παλῆος ῥωμαίων ἐπισκόπος*, idest *Urbis Romanorum Episcopus*, quam sane lectionem tenendam esse valide in H. E. sæcul. 4. confirmat doctissimus Natalis Alexander t. 7. p. 448. Epistola Julii ab Athanasio relata Legatos Concilii Nicæni vocat Presbyteros *nostros*, non quod a Julio fuerint isti tanquam Legati designati, sed quia Romanæ Ecclesiæ inserviebant. Photii autem verba mentientis animum præferunt. Si quidem si asserit, Nicænam Synodum sub Sylvestro inceptam, & sub Julio absolutam fuisse, certe debuit illa per annos duodecim perdurare, quod nemo unquam asseruit. Deinde inter Sylvestrum, & Julium Pontificiam Sedem obtinuit Marcus: quare ergo Marci Pontificatum prætermisit?

Ob. 2. Photius in Biblioth. Cod. 88. ex Gelasio Cyziceno refert, indictam esse Synodum Nicænam anno 16. Imperii Constantini, eamque durasse usque ad annum ejusdem 21. cum semestri, adeo ut PP. per sex annos confederint. E contra ex auctore Anonymo apud Metaphrastem sex menses durasse novimus ultra triennium, quod constare dicitur ex Alexandro Aëtorum Synodi scriptore. Ergo &c.

Resp. Nullam Gelasio Cyziceno fidem habendam esse, quem in multis errasse compertum est. Appellat enim Ruffinum Aquilejensem Presbyterum Romanum, eumque dicit, Concilio Nicæno interfuisse; quæ duo falsissima sunt. Insuper Francorum meminit, quod nomen temporibus Constantini ignotum fuit. Deinde Concilii tempore Athanasium tantummodo Diaconum, Archidiaconum

num vocat. Denique Arrianos contra Spiritum S. blasphemias evomuisse tempore Nicænae Synodi autumat. Eadem ratione prorsus excipienda Metaphrastis auctoritas, cum melioris notæ Auctores illum falsi convincent, ut superius demonstratum est.

C O N C L U S I O II.

Nicæna Synodus consensu Sylvestri Pontificis a Constantino convocata fuit.

Dem. 1. pars, nempe a Constantino hanc Synodum convocatam fuisse; 1. ex Eusebio lib. 3. de vita Constantini, cujus verba supra retulimus, cum de Conciliorum convocatione ageremus: deinde ex Socrate, qui lib. 1. c. 5. hæc habet: *Cum igitur Imperator videret, his duabus contentione tempestatibus Ecclesiam jactari, Generale Concilium convocat, atque Episcopos undique per Epistolas accersit, ut Nicæam urbem Bithyniæ se conferant.* Theodoretus lib. 1. H. E. c. 7. *Celebre illud, inquit, Nicænum Concilium cogit.* Idem testatur Sozomenus lib. 1. hist. c. 16. hisce verbis: *Constantinus indicit Concilium Nicææ urbis Bithyniæ, scribitque ad omnes Ecclesiarum Præsides, ut ad diem constitutam adsint.* Eadem refert Nicephorus lib. 8. hist. dicens: *Imperator malum id ad summum excrecere cernens decantatissimam illam in Bithynia Nicænam Synodum promulgat, & litteris locorum omnium Episcopos ad constitutam diem eo evocat.* Plura sunt, quæ hisce jungi possunt validissimi ponderis monumenta, quæ brevitatis gratia prætermittimus. Hujusmodi sunt Epistola Synodica Concilii ad Ecclesiam Alexandrinam, quæ videri potest apud Theodoretum lib. 1. hist. c. 11. Ephesina Synodus collat. 1. relat. ad Theodosium & Valentinianum Imper. de abdicatione Nestorii. Epiphanium etiam Hæres. 69. & Justiniani Imperatoris verba in collat. 1. Concilii V. Generalis non memoramus, utpote quia de his pleni sunt omniumpœne Theologorum libri; quare ad secundæ partis probationem properamus.

Prob. 2. pars: & quidem Ruffini testimonio lib. 1. Hist. Eccl. c. 1. qui hæc habet: *Sermo usque ad aures Religiosi Principis, quippe qui omni studio & diligentia curaret, quæ nostra sunt, pervenit. Tum ille ex Sacerdotum sententia apud urbem Nicæam Episcopale Concilium convocat, ibique Arrium trecentis decem & octo Episcopis residenti-*

bus

bus adesse iubet. Profecto si ex Sacerdotum sententia, maxime ex sententia Sylvestri Sacerdotis Maximi, Nec moramur Launoji interpretationem, qui horum Sacerdotum nomine Alexandrum intelligit Alexandrinum Episcopum; satis enim Launoji erroris convincimus sextæ Generalis Synodi auctoritate, quæ act. 18. in serm. Proiphonetico hæc habet: *Arrius divisor & partitor Trinitatis insurgebat, & continuo Constantinus semper Augustus, & Sylvester laudabilis magnam atque insignem in Nicæa Synodum congregabant.* Quæ verba licet Launojo concedamus non a Concilio, sed in Concilio dicta fuisse, asserimus tamen Concilium, ex quo illa probaverit nemine reclamante, sua fecisse: Ergo &c.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. In Octava Œcumenica Synodo act. 5. legitur, Vicarios Orientalium sedium dixisse: *Scitis, quia in præteritis temporibus Imperatores erant qui congregabant Synodos, & ex toto terrarum orbe Vicarios ad dispositionem huiusmodi causarum colligebant, quorum more & Dei cultor Imperator noster universalem hanc Synodum non in absorto, neque in clandestino, sed evidenter ac manifeste fecit.* Ergo Nicæna Sinodus absque Sylvestri consensu a Constantino convocata fuit; quod etiam de aliis Synodis dici potest.

Resp. Distinguendo verba Concilii: Imperatores congregabant Synodos auctoritate præsidii, conc. auctoritate regiminis, vel summo jure, nego sentum verborum. Indixerunt igitur Romani Imperatores aliquando Synodos, ut Ecclesiæ subvenirent, eique opitularentur, ut Conciliaria tutarent decreta, eisque firmitatis & exequutionis pondus adjicerent. Quod sane patet ex verbis S. Leonis ad Leonem Imperatorem Ep. 81. in quibus, *Debes, inquit, incunctanter advertere, Regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed etiam maxime ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, ut ausus nefarios comprimendo ea quæ sunt bene statuta defendas, & veram pacem iis quæ sunt turbata restituas.* Nec ob aliam rationem arbitror Imperatoris expostulasse pro Ecclesiæ præsidium, nisi quia primis illis temporibus debebant Imperatores urbem aliquam ad Concilii celebrationem assignare; cum adhuc temporale dominium Ecclesiæ non

exerceret. Deinde Imperatorum expensis nutriebantur, & ab una in aliam Provinciam vehebantur Episcopi. Deinde Imperatorum legibus quicumque prohibebantur conventus, ut patet ex Codice Theodosiano tit. *De Episcopo & Clericis.* Aliqua ergo de causa Imperatores convocabant Concilia, non quod hoc jure fruerentur. Ultimo jam satis superque ostensum est in superioribus, Romanos Pontifices fuisse, qui approbarunt Concilia: Ergo & eadem implicate convocarunt.

CONCLUSIO III.

Osius Cordubensis Episcopus, & Vitus & Vincentius Presbyteri præsidēs fuerunt in Concilio Nicæno tanquam Legati Sedis Apostolicæ.

Demonstratur amplissimis PP. & scriptorum monumentis; & primo ex Athanasio, qui in sua Apologia hæc habet de Osiō: *In qua Synodo ille non dux & antesignamus fuit? Quam non ille recta tuendo in suam sententiam pertraxit?* Et in Epistola ad Solit. sic inducit loquentes Arrianos de Osiō: *Hic est Princeps Synodorum, & si quid scribit, ubique auditur; hic formulam fidei in Nicæna Synodo concepit.* Deinde ex Photio, qui cod. 88. Refert, inquit, auctor (Cyzicenum intellige) *Osiū Cordubæ Episcopum, & Bitonem atque Vincentium Romanos Sacerdotes Sylvestri Romani Pontificis Legatos adfuisse.* Huc usque dictis favet etiam Socrates, qui lib. 1. c. 9. Aderat, inquit, in hoc Concilio *Osius Episcopus Cordubæ, Vitus & Vincentius Presbyteri: Alexander Episcopus Ægypti; Eustathius magnæ Antiochiæ &c.* ex quibus inferitur, Osiū cum Vito & Vincentio præsedisse, ex quo omnium Episcoporum eos primos nominet; quod clarius confirmat c. 5. ubi ait: *Et quamquam urbis illius (Romæ) penes quem imperium est, Episcopus ingravescente ætate præpeditus absuit, ejus tamen Presbyteri, qui aderant, ejus locum suppleverunt.* Prætermittimus Epitomen Canonum Hadriani Summi Pontificis, Hincmari Rhemensis Archiepiscopi, Gregorii VII. aliorumque testimonia, contenti sola Leonis IX. auctoritate in Epistola ad Michaelē Patriarcham Constantin. quæ propositioni nostræ robur addit firmissimum. De Concilio enim Nicæno inquit Leo: *Cui præferant Victor & Vincentius Romani Presbyteri.*

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. Cum Laynojo, qui plura simul congeffit contra prædictos Pontificis Romani Legatos, quæ & nos in compendium singulis redactis hic percensemus. 1. Igitur constat quidem, inquit Launojus, præfatos Legatos in Concilio fuisse, illi tamen præfuisse minime evincitur. 2. Licet concedatur, Osium præsedisse, falsum tamen est, Pontificis Romani vices gessisse. 3. Eustathius Antiochenus Patriarcha Concilio præfuit; quod probant Proclus in litteris Synodicæ ad Orient apud Facundum Hermian. lib. 8. c. 1. a quo Eustathius in Concilio dicitur *Primus existens*; & Felix III. Ep. 5. ad Zenonem Imper. qui Patriarcham Antiochenum *Præsidentem* 318 PP. appellat. 4. Ex Epistola Synodica Nicæni Concilii ad Ecclesiam Alexandrinam, Alexandrum Episcopum constat *rebus decisis* in Concilio præfuisse. 5. Sozomenus lib. 1. Hist. c. 16. & Theodoretus lib. 1. c. 6. Vitum quidem & Vincentium memorant, Osium Cordubensem vero prætermittunt.

Resp. Horum omnium facillimam esse solutionem. Et quidem ad primum reponimus: Ex jam adductis tot historicorum monumentis constare, Osium, Vitum & Vincentium Pontificis Romani locum supplevisse, primas sedes occupasse, & præfuisse. Ista profecto non ad solam præsentiam referri possunt. In Concilio nomine Sylvestri illos fuisse quis audeat denegare? At si Romanus Pontifex Nicæno Concilio interfuisset, nonne præsedisset etiam? Ergo &c. Eadem ratione solvitur secundum argumentum. Tertium vero veluti mendacio oblitum improbamus; nec aliquid eruitur in contrarium ex verbis Procli, Felicis III. & Facundi Hermianensis. Siquidem scriptores isti primas partes doctrinæ & eloquentiæ, non auctoritatis Eustathio detulerunt. Frequentissime quidem legitur apud nonnullos scriptores verbum *præsidere* de multis indiscriminatim usurpatum, sed id ad significandum primarum Sedium Episcopos. Ita Cedrenus in Hist. compendio: *Præerant ei*, inquit, *Sylvestri Papæ Romani locum tenentes Vitus & Vincentius Presbyteri, Metrophanes Byzantii, Alexander Alexandriæ, Eustathius Antiochiæ, & Macarius Hierosolymorum Episcopi*. Sic Nilus Metropolita Rhodius in libello de Synodis de Nicæna

loquens hæc habet: *Præerant Synodo Sylvester Roma, Alexander Constantinopolis, Alexander Alexandriæ, Eustathius Antiochiæ, & Macarius Hierosolymorum Episcopi*. Nil ergo mirum, quod eadem de Eustathio a Proclo aliisque conscribantur. Ad 4. Cum maximæ fuerit Alexander auctoritatis apud Nicænos PP. cumque apud ipsos detulerit suæ incommoda Ecclesiæ, quæ ab Arrianis & Meletianis affligebatur, idcirco dictum est in Epistola Synodica, rebus decisis præfuisse. Ceterum Alexandrum Concilii Præsidentem non vocari in Græco textu luculentissime ostendit Sirmondus in editione Theodoretæ. Ad ultimum vero respondendum, innumeros auctores Osium Cordubensem inter Legatos Romani Pontificis percensere, a Sozomeno & Theodoro prætermitti quidem, non denegari.

C O N C L U S I O IV.

Viginti dumtaxat Canones edidit prima Nicæna Synodus.

Dem. Contra Cardinalem Baronium aliosque: Et 1. quidem, quia omnes versiones viginti tantummodo Canones commemorant. 2. Theodoretus lib. 1. Hist. Eccl. c. 8. hæc habet: *Episcopi rursus in Concilium convenientes de administratione Ecclesiastica leges seu Canones viginti conscripserunt*. 3. Eadem habent Gelasius Cizycenus lib. 2. c. 31. Hincmarus Rhemensis in Epistola ad Hincmarum Laudunensem Nepotem suum. Denique plures vel pauciores fuisse, nullo potest argumento demonstrari, quod patebit ex solutione argumentorum.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. D. Hieronymus Præf. in librum Judith testatur, hunc librum a Nicæna Synodo relatum fuisse in Catalogo Scripturarum Sanctarum: Ergo existerat, vel existere debuit Canon iste ab Hieronymo citatus. 2. S. Ambrosius Canonem alium Nicænæ Synodi citat de Bigamis non ordinandis, quod modo inter 20, non adnumeratur. 3. Concilii 3. Chartagin. Africani PP. alium Nicænum Canonem citant de sacrificio, non nisi ab jejuno, offerendo. 4. Atticus Episcopus Constantinopolitanus apud Gratianum dist. 37. c. 1. testatur in Concilio Nicæno Canonem fuisse constitutum de modo conscribendæ Epistolæ formatæ. Ergo Canones Nicæni plures quam viginti esse debent.

Resp. ad singula: & ad primum. Ætate S. Hieronymi adhuc integra vixebantur acta & tra-

& tractatus Concili Nicæni, in quibus & aderant PP. disputationes & dogmata: cum autem & liber Judith tanquam divina Scriptura laudatus fuerit illis in disputationibus, idcirco Hieronymus librum Judith in Canone Sanctorum Scripturarum existimavit accensendum; eo vel magis quod S. Doctor laudat quidem Concilium, illius vero Canones non memorat. Et reapse Ep. 118. ad Chromat. ait: *Judith librum legit quidem Ecclesia, sed inter Canonicas Scripturas non recipit*. Ista sane Hieronymus non protulisset, si Canonem Nicænum hac in re novisset editum. Ad secundum Eadem responsio; Non enim Ambrosius ullum citat Canonem. Ad tertium, Nego PP. Africanos Canonem Nicænum citasse de sacrificio ab jejuno offerendo, quod ex sola causæ expositione fit manifestum. Cum duo Numidiæ Episcopi Episcopum inaugurare præsumissent, productus est Canon Nicænus quartus de ordinatione Episcoporum, decernens, ut saltem a tribus aliis consentientibus qui venire non possent, fieret Episcopi Ordinatio. Quamobrem verba illa *fratres, suggestionem nostram admittite; de fide enim Nicæni tractatus audivimus*, respiciunt ordinationem Episcoporum; quæ vero sequuntur: *Verum & de sacrificiis inhibendis post prandium, ut a jejunis, sicut dignum est, offeratur, & tunc, & nunc confirmatum est*, pertinent ad Canonem ejus Charthaginensis Synodi: unde verba illa *& tunc* referuntur ad hujus Concilii Canonem 29. jam sancitum, non ad Nicænum Concilium. Ad ultimum autem facilis responsio est, nos nihil movere Gratiani auctoritatem. Quis enim nesciat Gratianum spurios Canones a genuinis non satis accurate discrevisse?

Ob. 2. Multa adhuc sunt, quæ majorem approbant Canonum Nicænorum numerum; & 1. quidem S. Athanasius in Epist. ad Marcum Papam, 70. inquit esse Nicænae Synodi capitula. 2. Innocentius I. Ep. 23. ad Synodum Toletanam irregularitatem incurte ex Nicæno Concilio eos dicit, qui vel milites, vel caudidici, vel curiales fuerint; sed iste Canon inter illos viginti frustra disquiritur. 3. S. Gregorius Turonensis lib. 9. c. 33. laudat Canonem Nicænum, quemdam anathematizantem virum propositæ Religionis prætextu uxorem relinquentem: sed iste Canon in numero vicensario non

adinvenitur. 4. S. Augustinus Ep. 110. hæc habet: *Adhuc in corpore posito B. memoria Patre & Episcopo meo sene Valerio, Episcopus ordinatus sum, & sedi cum illo; quod Concilio Nicæno prohibitum fuisse nesciebam, nec ipse sciebat*. Qui Canon inter 20. vulgatos certe non extat. 5. Franciscus Turrianus 80 Nicænos Canones ex Arabico in Latinum vertit, quibus omnes Orientis sectæ utuntur: Ergo &c.

Resp. ad 1. Epistolam S. Athanasii ad Marcum Papam supposititiam esse ex omnium eruditorum consensu, qui præsertim animadverterunt, eo anno datam nuncupari, quo in Galliis exulabat Athanasius: ex quo inferunt critici, non potuisse Athanasium cum Ægyptiis Episcopis ad Marcum Papam scribere. Ad 2. Cum munia, quæ Innocentius recenset, ut plurimum Idololatriæ vitio polluerentur, hinc Innocentium citasse dicimus partim decimum, partim duodecimum Canonem Nicænae Synodi, quibus lapsos ad Clerum admitti prohibetur. Ad 3. Deceptum fuisse S. Episcopum; ab ipso enim citatus Canon Concilii Gangrensis decimus septimus est contra Eustathium editus, qui nuptias avversabatur, & matrimonium consummatum Religionis causa solvi posse propugnabat. Ad 4. Concilium Nicænum Canone 8. statuisset, Novatianos Episcopos illis in civitatibus, quibus Catholici aderant Episcopi, solum Episcopalis nominis honorem debuisse obtinere, *Ne, inquit Concilium, in una civitate duo Episcopi probentur existere*. Ad ultimum Turriani Canones apocryphos esse pronunciamus, & communem errorem esse Orientalium Ecclesiarum; quoniam vetus Orientalis Ecclesia solum viginti Canones agnovit, ut constat ex exemplaribus ad vi. Synodum Carthaginensem missis a S. Cyrillo Alexandrino, & ab Attico Constantinopolitano. Qui autem hosce Canones perlegere voluerit, adeat Gasparum Juvenii diss. 4. De loc. Theol.

C A P U T IX.

*De Synodo Constantinopolitana 1. Generali
secunda.*

Varia sunt de hac Synodo a Theologis pertractata, quæ omnia hic percerere brevitatis ratio non postulat. Quapropter ea tantum disceptanda suscipiemus, quæ Theologiæ Candidatis sunt omnimode necessaria. Ac 1. quidem si perquiratur, a quo fuerit hæc Synodus convocata, non adeo facile solvitur quæstio; cum nonnulli a Theodosio & Damaso convocatam asserant, alii vero Romanum Pontificem ab hac excludant convocatione, inter quos Natalis Alexander diss. 36. in sæc. 4. contra Cardinalem Baronium, & Binium. Nos itaque in tam perplexa controversia utriusque sententiæ momenta exponemus, ut quæ majus visa fuerint robur præferre, ex uniuscujusque judicio pendeat & arbitrio. Qui itaque propugnant a solo Imperatore Theodosio Constantinopolitanam Synodum convocatam fuisse, hisce innituntur rationibus. I. Socrates lib. 5. H. E. c. 8. hæc habet: *Post hæc Imperator nihil cunctatus suæ fidei Episcoporum Concilium convocat.* II. Sozomenus lib. 7. c. 7. de Theodosio eadem profert; inquit enim: *Nec multo post Episcoporum communionis suæ Synodum convocavit.* III. Idem probatur Theodoretæ auctoritate, qui lib. 5. Hist. Eccl. c. 7. *Theodosius*, inquit, *Episcopos dumtaxat Imperii sui Constantinopolim jussit convenire.* IV. His omnibus suffragantur Epistola Synodica istius Concilii ad Theodosium, qua PP. Synodi se a Theodosio convocatos testantur; & auctor Anonymus vitæ S. Pauli Constantinopolitani Episcopi, qui inter cetera expressis verbis de Imperatore sic loquitur: *Convocat igitur Concilium Pius Imperator &c.* Sed hisce reponunt contrariæ sententiæ Patroni. Hæc omnia nihil probare: siquidem convocavit reapse Episcopos Orientis ad Concilium Theodosius Imperator; verum animadvertendum, hanc non fuisse Generalem convocationem. Generalis convocatio facta est, quando Damasus Papa, qui Romæ Concilium coegerat Episcoporum Occidentalium, ad eum locum Orientales quoque Episcopos invitavit, ut eo modo Concilium celebraretur plenissimum; sed quia PP. Orientales justis de cau-

sis Romam petere nequiverunt, excepit Damasus eorum excusationem, & animis ac sententiis duæ illæ Synodi conjunctæ sunt, ac si una & eadem fuissent. Quamobrem asserentes historici hanc Synodum ab Imperatore Theodosio convocatam fuisse, ad convocationem appellant Orientalium, qui Generale Concilium non constituerunt, nisi quando a Romano Pontifice Romam invitati, & excusationem postulantes Damasi consensu Constantinopoli Concilium absolverunt. Unde & historicorum auctoritate Damasi convocationem & ipsi probant Baronius & Binus. 1. In Synodo 6. Ecumen. act. 18. hæc leguntur: *Macedonius Spiritus negabat deitatem, eumque conservum prædicabat; sed M. Theodosius Imperator, & Damasus fidei adamantes obstiterunt.* II. In Codice antiquissimo Bibliothecæ Vaticanæ, & in alio S. Mariæ Majoris hæc pariter habentur: *Sententiam de damnatione Macedonii & Eunomii Damasus confirmari præcepit etiam in sancta secunda Synodo, quæ præcepto & auctoritate ejus apud Constantinopolim celebrata est.* III. Nilus Rhodiorum Metropolitæ in synoptica enarratione Conciliorum Generalium: *Præerant*, inquit, *Synodo Damasus Romæ, Nectarius Constantinopolis.* IV. Damasus in Epist. ad Illyricos testatus est nullius momenti decreta esse, quæ vel per se, vel per Legatos non approbasset, hisce verbis apud Theodoretum lib. 2. Hist. Eccl. c. 22. *Neque enim præjudicium aliquod nasci potuit ex numero eorum, qui apud Ariminum conveniunt, cum constet, neque Romanum Episcopum, cujus ante omnes fuit expetenda sententia. . . . hujusmodi statutis consensum aliquem commodasse.* Verum ex altera parte his reponunt adversarii: Nihil evincere primum momentum; cum aliud sit convocare Synodum, aliud errori alicui obistere. Singuli Episcopi errori obstiterunt, nec tamen Synodum convocarunt, sed convocati sunt. Nihil secundum, quoniam dubia sane est apud eruditos illorum codicum fides, quibus omnes veteres historici calculum suum non adjunxerunt. Nec aliquid tertium, cum apud Natalem Alexandrum nihili sit Nili auctoritas; cum iste pluries in Historia Ecclesiastica juxta sanæ mentis eruditos hallucinatus sit. Nec denique ultimum, cum ex Damasi auctoritate hoc solum

ostend-

ostendatur, ad Conciliorum auctoritatem necessariam esse Pontificis Romani approbationem, & Decretorum confirmationem; an vero Constantinopolitanam Synodum Damasus convocaverit, hoc est quod adhuc probandum remanet.

Atque his adductis pro utraque parte rationibus, altera esset enodanda quaestio de Concilii Constantinopolitani praeside. Verum cum ex Ecclesiasticis monumentis nihil solidi in medium proferri possit, illam sane meliore iudice dignam judicamus. Multa collegit citato superius loco Natalis Alexander ex Socrate, Sozomeno, Photio, aliisque historicis, ut probabilius tamen Timotheo Alexandrino hujus Concilii praesidentiam tribueret. Re tamen accurate perspecta fateri cogimur, testimonia illorum Scriptorum nimis generalia esse, ac de se indeterminata, & consequenter in dubitatione permanendum, donec clarior in Ecclesiastica historia affulgeat dies. Qui tamen veritatis voluerit periculum facere, citatum praclarissimum Theologum adire poterit.

Quot Canones hoc Concilium ediderit, incertum arbitror. Gaspar Juenin *De Conciliis* septem enumerat. Natalis Alexander probabilius dicit se tenere, tres tantum Canones editos fuisse; cui sane opinioni calculum nostrum adjicimus. Est enim haec sententia numero & auctoritate Scriptorum validior; sed hisce praetermissis, quae apud citatos Theologos videri possunt, ad alia properamus.

C A P U T X.

De Synodo Ephesina.

CONTRA Nestorii haeresim indictum fuit Ephesinum Concilium, quod fuit Generale tertium, Theodosii Junioris terdecimo, & Valentiniani III. Augusti consulatione tertio, anno Domini 430. Caelestini Pontificis 4. & Nestorii Episcopi anno 2 Synodi locus fuit Ephesina civitas caput totius Dioeceseos Asiaticae; unde in litteris ad PP. missis agebat Theodosius Augustus: *Deputavimus Ephesiorum civitatem, terra marique accessu percommendam, ibique diversis necessaria suppeditantem assatim e navibus apportatisque fructibus*. Quis hanc Synodum convocaverit primo erit disputandum. Na-

talys Alexander dissert. 7. in saec. 5. firme pronunciat, Ephesinam Synodum indictam fuisse a Theodosio Juniore, non a Caelestino 1. Pontifice Maximo, reprehenditque Lovaniensem Doctorem & Augustiniani Ordinis decus Christianum Lupum, quod adversam tenuerit cum Bellarmino sententiam. At pace dicam Sorbonici Doctoris praclarissimi, cur opinio Christiani Lupi esset impetenda, non certe videmus. Siquidem tractoriae convocationis litterae quidem per Augustum datae sunt, at id sine consensu Romani Pontificis factum fuisse doctissimus Alexander non ostendit, nec ostendere poterit. Qua de re ceteris praetermissis, quae infra tractanda erunt, Christiani Lupi sententiam sequenti propositione comprobamus.

C O N C L U S I O I.

A Theodosio Juniore convocata fuisse Synodum Ephesinam Caelestini Papae consensu asseruit eruditissimus Augustinensis Christianus Lupus, cujus sententiam firmissime tenendam judicamus.

Dem. Actio. 3. hujus Concilii legitur, Apostolicos Legatos haec pronuntiasse: *Synodo in Ephesiorum metropoli congregata ex decreto amabilissimorum Deo, & Christi amantium Imperatorum S. Papa noster Caelestinus Episcopus nos ipsius praesentiam suppletes ad hanc Synodum misit, quam quidem Synodum convenire jusserunt humanissimi Christianissimique Imperatores*. Ex quibus tale conficitur argumentum: Caelestinus Pontifex Legatos misit, qui Concilio praesent: Ergo Caelestinus Synodi convocationem approbavit. At reponit Natalis: *Non sunt haec ad Romani Pontificis nutum? Nego*. Siquidem sunt quidem expresse ad nutum Imperatoris; at quotiescumque Caelestinus Synodi convocationem approbavit, implicite sunt etiam ad nutum Pontificis. Rursus S. Prosper in Chronico ita scribit: *Nestorii impietati novum errorem Ecclesiis inducere molientis praecipuam Cyrilli Alexandrini Episcopi industriam, & Papae Caelestini repugnasse auctoritatem*. Ad quae Prosperi verba subjungit Natalis, hic non scribi, Caelestinum convocasse Synodum Ephesinam. Concedo non convocasse: probet tamen clarissimus Vir, Synodum convocata non fuisse consensu Caelestini. At in verbis Prosperi immorandum. Prosper enim duo distinguit, Cyrilli scilicet industriam, & Cae-

Cælestini auctoritatem. Verum quomodo potuit Cælestinus suam exercere in Nestorium auctoritatem, nisi assentiendo Concilii convocationi? Cyrillus quomodo suam exhiberet industriam, nisi ut convocaretur?

Atque hæc omnia confirmantur Epistola Cælestini ad Ephesinam Synodum, in qua asserit, se misisse Legatos, ut ea illi exequerentur, quæ antea ab ipso fuerant statuta: & ex interlocutione S. Cyrilli Act. 3. ubi S. Alexandrinus Episcopus de Pontificiis Legatis hæc habet: *Quare cum ea, quæ a Cælestino Sanctissimoque Deo dilectissimo Episcopo decreta jam fuerant, exequuti sint, consequens est, ut eorum, quæ hesterno hodiernoque die acta sunt, commentarii superioribus actibus attexantur.* Denique Gelasius I. in prima sua Synodo Romana testatus est, Nestorium damnatum fuisse consensu Cælestini. Cælestinus ergo Concilio consenserat.

Quæ in contrarium a Natali producta sunt, facillime exsufflantur. Sive enim tractoria Divales obijciantur, sive actorum series inspiciatur, vel denique Joannis Antiocheni, aut Cælestini, aut cujuscumque alius testimonia expendantur, numquam ostendi poterit, Romanum Pontificem Synodi convocationi non consensisse: & licet præclara multa de Theodosio dicantur, supponunt ipsa Cælestini approbationem, quam ex variis monumentis eruiamus, ut supra adnotatum est.

CONCLUSIO II.

Ephesinæ Synodo primum Cyrillus Alexandrinus Romani Pontificis nomine, dein Arcadius, & Projectus Episcopi, & Philippus Presbyter, Roma Ephesum missi, præfederunt.

Dem. Et 1. quidem ex act. 1. Concilii Ephesini, in qua hæc leguntur: *Considentibus in sanctissima Ecclesia, quæ appellatur Maria, religiosissimis & sanctissimis Episcopis Cyrillo Alexandria, qui & Cælestini quoque sanctissimi Romanæ Ecclesiæ Archiepiscopi locum obtinebat, & Juvenali Hierosolymorum &c.* Confirmatur Epistola Cælestini ad Clerum Constantinopol., in qua S. Pontifex scripsit: *Et quia nostra in tanto negotio propemodum præsentia necessaria videbatur, vicem nostram propter marina & terrena spatia ipsi sancto fratri meo Cyrillo delegavimus, ne morbus iste longitudinis oc-*

casione grassetur. Eadem leguntur apud Macellinum Comitem in Chronico, Evagrium lib. 1. Hist. Eccl. c. 4. & Photium in lib. de Synodis. Cyrillum insuper Concilii Præsidentem agnoverunt Pulcheria Augusta in Sacra Archimandritis missa, Julianus Coensis in Epistola ad Leonem Imperatorem, & Episcopi Armeniæ in Epist. ad eundem Principem, quibus accensenda est Gregorii VII. in Apolog. & Nicephori Calixti auctoritas lib. 14. H. E. c. 35.

Probanda nunc remanet altera propositionis pars de Pontificis Legatis in Synodo post Cyrillum Præsidentibus, de quibus sic loquutum legimus Cælestinum in Epist. ad Ephes. Synodum: *Direximus pro nostra sollicitudine sanctos fratres, & consacerdotes nostros unanimes nobis & probatissimos viros Arcadium & Projectum Episcopos, & Philippum Presbyterum nostrum, qui iis, quæ aguntur, intersint, & quæ a nobis antea statuta sunt, exequantur: quibus præstandum a nobis non dubitamus assensum, quando id, quod agitur, videatur pro universalis Ecclesiæ securitate decretum.* Idem constat ex ejusdem Pontificis Epistola ad Theodosium Imperatorem, in qua hæc præcise leguntur, alibi etiam citata verba: *huic Synodo, quam esse jussistis, nostram præsentiam in his, quos misimus, exhibemus.* Ex quibus verbis licet Natalis Alexander evincere præsertim studeat, Concilium ab Imperatore absque Pontificis Romani assensu convocatum fuisse, id tamen irritum præstitit conatu. Qdomodo allata Cælestini verba intelligi debeant, satis percipere quisque potest ex iis, quæ supra diximus in respons. ad 1. object. concl. 2. c. 7. Insuper Legatorum præsentiam evincimus ex actibus hujus Synodi, & præsertim ex act. 3. in qua loquens Cyrillus de Cælestini Legatis se inter illos non connumerat; necnon & ex relatione Concilii Ephesini ad Cælestinum P. M. quæ extat post act. 5. aliisque pluribus Ecclesiasticæ Historiæ monumentis.

Satisfit Objectionibus.

Ob. 1. Ex Episcoporum subscriptionibus patet, Cyrillum ante Pontificios Legatos subscripsisse: Ergo &c.

Resp. Perturbatum esse subscriptionum ordinem. Et reapse Juvenalis Hierosolymorum Episcopus interdum ante, interdum inter

inter Pontificios Legatos subscripsisse legitur, quod de Flaviano Philippenſium Epifcopo idem factum eſſe comperimus.

Ob. 2. Ephefini PP. in relatione ad Imperatores per ſeptem Legatos miſſa Cyrillum vocant Concilii Caput, Præſidem, & Principem: Ergo &c.

Reſp. Laudatos PP. Cyrillum Concilii Caput, Præſidem, & Principem vocaſſe, quoniam plus ceteris Alexandrinus Epifcopus laboravit aut in doctrinæ luce, aut in Neſtorii confutatione.

Nonnulla modo de Canonibus hujus Concilii ſuperſeſſent addenda; verum cum apud omnes conſtet, ſex tantum in Ephefina Synodo editos fuiſſe, idcirco a ſuperfluis conſulto abſtinemus.

C A P U T XI.

De Synodo Chalcedonenſi.

CUM Eusebius Doryleensis, alique per Ephesium Latrocinium afflicti Epifcopi, ac præſertim Leo Pontifex novam Synodum ab Imperatore Marciano prudentia & Romana fide clariffimo expoſtulaſſent, reſponſum meruere Conſtantinopoli datum x. Kalend. Septembris an Chr. 450. Qua de re indiſta & convocata eſt Synodus ad Kalendas Septembris Conſulatu Marciani Auguſti & Clodii Adelphii, anno Domini 451. duodecimo Leonis Papæ, quarto ante captam urbem a Genſerico Wandalorum Rege. Quæ circa hoc quartum Generale Concilium diſputari ſolent, duabus ſequentibus propoſitionibus abſolvenda ſuſcipimus hunc in modum.

C O N C L U S I O I.

Chalcedonenſe Concilium ab Imperatore Marciano S. Leonis Papæ conſenſu fuit convocatum.

Dem. Et quidem pleniffime ex ipſa Marciani Epiftoſa ad S. Leonem, quam ſic legimus: *Supereſt, ut, ſi placuerit tue Beatiſſitudini in has partes advenire, & Synodum celebrare, hoc facere Religionis affectu dignetur, noſtris utique deſideriis veſtra Sanctitas ſatiſfaciet, & ſacræ religioni quæ utilia ſunt, decernet. Si vero oneroſum eſt,*

*ut tu ad has partes advenias, hoc ipſum nobis propriis litteris tua Sanctitas manifeſtet, quatenus in omnem Orientem & in ipſam Thraciam & Illyricum ſacræ noſtræ litteræ dirigantur, ut ad quemdam definitum locum, ubi nobis placuerit, omnes ſanctiſſimi Epifcopi debeant convenire, & quæ Chriſtianorum Religioni, atque Catholice fidei proſint, ſicut tua Sanctitas ſecundum Eccleſiaſticas regulas definierit, ſua diſpoſitione declarent. Quæ & confirmantur Epiftoſa 43. S. Leonis ad Imperatorem data, in qua Popoſceram, inquit, a glorioſiſſima clementia veſtra, ut Synodum, quam ad reparandam Orientalis Eccleſiæ pacem etiam a nobis petitam, neceſſariam judicatis, aliquantisper differri ad tempus opportunius juberetis, ut liberioribus ab omni perturbatione animis, hi quoque Epifcopi, quos hoſtilitatis metus detinet, convenirent. Sed quia pro ſtudio humanis negotiis divina præponitis, & rationabiliter ac religioſe regni veſtri viribus creditis profuturum, ſi nulla ſit in Sacerdotum ſenſibus diſſonantia, nulla ſit in Evangelii prædicatione diſcordia: Ego etiam veſtris diſpoſitionibus non renitor, optans, ut in omnium cordibus Catholica fides, quæ non poſteſt niſi una eſſe, firmerur. Poſt hæc prætermitti nequit ejuſdem S. Leonis Epiftoſa 61. ad PP. Chalcedonenſes, in qua hæc habet inter cetera: *Fraterna univerſi & omnium fidelium corda cognoſcant, me non ſolum per fratres, qui vicem meam exequuti ſunt, ſed etiam per approbationem geſtorum Synodaliū, propriam vobiſcum uniſſe ſententiam: in ſola videlicet cauſa fidei, propter quam Generale Concilium, & ex præcepto Chriſtianorum Principum, & ex conſenſu Apoſtolice Sedis placuit congregari. Quæ omnia cum per ſe clara ſint & manifeſta, hinc Liberati Diaconi, Juſtiniani Imperatoris, aliorumque multorum teſtimonia prætermittimus; & ad ea, quæ in contearium ſentire aliquis potuit, eliminanda progredimur.**

Solutio Objectionum.

Ob. Gelafius in Epiftoſa ad Epifcopos Dardaniæ aſſerit, ſolam Apoſtolicam Sedem decreviſſe, ut Synodus Chalcedonenſis fieret: Ergo &c.

Reſp. a Gelafio ſcribi, ſolam Apoſtolicam Sedem decreviſſe celebrationem Synodi Chalcedonenſis non per oppoſitionem ad reli-

Imperatoris mandatum, sed per oppositionem ad reliquas Sedes. Et reapse Gelasius ipse in Synodo Romana Chalcedonense Concilium mediante Marciano Augusto celebratum apertissime asseruit. Multa alia obijciuntur apud Natalem Alexandrum; sed quoniam facillimæ sunt solutionis, idcirco præmittenda.

CONCLUSIO II.

Chalcedonensi Synodo Legati Leonis Papæ præfuerunt.

Dem. Auctoritate S. Leonis, qui in Epistola 49. ad Marcianum Augustum hæc habet: *Credebamus, Clementiam vestram id desiderio nostro posse præstare, ut præsentī necessitate respecta differri ad opportunius tempus Sacerdotalem Synodum juberetis, ut evocatis de cunctis Provinciis Sacerdotibus, vere posset esse universale Concilium. Sed quia vos amore Catholice fidei congregationem nunc fieri voluistis, ne devoto viderer obviare arbitrio, fratrem & Coepiscopum meum Paschasium de ea Provincia, quæ videtur esse securior, evocatum, qui vicem præsentiae meæ possit implere, direxi Bonifacio fratre, & Compresbytero meo sociato, & his, quos antea miseramus, adjunctis consortem illis fratrem quoque meum Julianum addentes Episcopum. . . . Quia vero quidam de fratribus, quod sine dolore non dicimus, contra turbines falsitatis non valere catholicam tenere constantiam, prædictum fratrem & Coepiscopum meum vice mea Synodo convenit præsidere. Eiusdem ferme ponderis sunt, quæ Epistola 47. ad Synodum leguntur. Quæ vero primis tribus actionibus hujus Synodi gesta sunt, clare evidenterque adeo Pontificiorum Legatorum præsentiam exhibent, ut eorum expressa nomina exhibeant. Quibus omnibus & Facundi Hermianensis, aliorumque accedit auctoritas, adeo ut de Leonis Pontificis Legatorum præsentia irrefragabile sit iudicium.*

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Anatolius Constantinopolitanus Episcopus in causa Bassiani & Stephani sententiam dixit act. 12. ante Sedis Apostolicæ Legatos: Ergo & præsentiam habuit.

Resp. Peculiarem illam fuisse causam ad disciplinam spectantem, quæ cum esset Anatolio ceteris notior, idcirco Pontificii Legati id oneris Anatolio detulerunt, ut in ea libere judicaret.

Berti Theol. Tom. X.

Instab. Sardiana Synodus in Epist. ad Leonem Imper. duos hujus Synodi Præsides agnoscit, Leonem scilicet, & Anatolium: Ergo &c.

Resp. Apud Sardianam Synodum verbum *Præsidere* non sumi pro eo, quod proprie significat, sed pro *judicare*. Et reapse non tantum Synodo præfuisse dicitur Leo & Anatolius, sed & *summi Sacerdotes*, qui eis concordēs fuerunt.

Instab. Tarasius Constantinopolitanus act. 1. Synod. 7. Anatolium vocavit Synodi Chalcedonensis primum Exarchum: Ergo &c.

Resp. Tarasium vocasse Anatolium primum Exarchum non relate ad Pontificios Legatos, sed relate ad ceteros Concilii Episcopos.

Instab Photius lib. de 7. Synodis aperte testatur, Anatolium Præsidentem Concilii ante Legatos Leonis declaratum fuisse. Ergo &c.

Resp. Multa esse Ecclesiasticæ historiæ monumenta superius adducta, ex quibus evidenter Pontificiorum Legatorum præsentia demonstrata est. Quare illis potius, quam Photio fides habenda.

Ob. 2. PP. Concilii in relatione ad S. Leonem testati sunt, Marcianum, vel per se, vel per Magistratus Synodo præfuisse: Ergo &c.

Resp. Marcianum actione 6. Synodi PP. ita esse alloquutum: *Nos enim ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam exemplo Religiosi Principis Constantini, Synodo interesse volumus.* Non ergo præfuit Imperator condendis fidei decretis, sed ad turbas compescendas, vimque omnem prohibendam, & ad pacem auctoritate sua in Concilio servandam.

Quæres, quot Canones ab hac Synodo conditi sint?

Resp. Alios editos act. 6. alios act. 15. Sexta solos tres; quintadecima edidit viginti octo, eosque inter repetiit tres laudatos. Sane triginta solent ab aliquibus adnumerari; at duo posteriores revera non sunt Canones, sed simplices quædam, Canonis formam præferentes, & Canonibus per nescio quem adnexæ, Syodales Legatorum Romanorum de propositis quæstionibus interlocutiones. Recte item Hermannus Contractus, Gratianus, & passim alii ajunt, editos solos viginti septem; sequuntur enim Dionysium Exiguum,

qui solos tot suæ collectioni inseruit, & vigesimum octavum quasi non editum, duxit & abiecit.

C A P U T XII.

De quinta Œcumenica Synodo.

IN celebri trium capitulorum causa convocata est V. Generalis Synodus anno Domini non 554. ut visum est Cl. Christiano Lupo, sed anno antecedenti, ut patet ex correctione Eminentiss. Cardinalis Norisii in dissert. de Synodo V. Multa sunt, & hactenus eruditorum disputationibus jactata questionum capita, quæ hic recensere non est hujus loci, cum in Norisiano Opere videri percommode possunt. Quæ omitti nequeunt aggredimur pertractanda ad juniorum mentes imbecillitate studiorum adhuc tenues instruendas, & firmandas. Quare sit

C O N C L U S I O I.

Consensu Vigilii ab Justiniano Imperatore convocata est V. Synodus Generalis.

Prob. Ex Sacra Divali Imperatoris ad Synodum, in qua sic legimus: Nos igitur sequentes sanctos PP. & volentes rectam fidem sine macula in Dei Ecclesiis prædicari, & impiorum conatum resecare, primum quidem & in vestris vos degentes Ecclesiis interrogavimus de prædictis impiis tribus capitulis, & vestram nobis voluntatem manifestam fecistis, pro qua & comprobavimus vos, quod indubitanter & cum omni alacritate rectam fidem confessi estis, & impiam condemnationem a vobis factam in eisdem ipsis permanent quidam eadem impia tria capitula vindicantes, ideo vocavimus vos ad Regiam urbem hortantes communiter convenientes quam habetis pro his voluntatem, iterum manifestare. Nec absimilia sunt quæ scribit Evagrius lib. 4. Hist. Eccl. c. 37. hunc in modum: Jam vero cum Vigilius antiquæ Romæ & Mennas Novæ primum, deinde Eutychius, Alexandriæ autem Apollinarius, & Domnus Antiochiæ Episcopatum gessit, Justinianus V. Concilium convocavit. Quod vero id absque Vigilii consensu factum non fuerit, ex ipsius Vigilii Epistola ad Eutychium est luculentissimum. Inquit enim: Vestrum desiderium cognoscentes annuimus, ut de tribus capitulis, ex quibus questio na-

ta est, facto regulari conventu, servata aequitate, mediis sacrosanctis Evangeliiis collationem cum unitis fratribus habeamus, & finis detur placitus Deo, & conveniens his, quæ a sanctis quatuor sunt definita Conciliis. Atque hæc omnia comprobantur ex collat. 8. quintæ Synodi, & ex sermone acclam. ad Imperat. In prima enim legitur: Postea tamen & consensit in scriptis in Concilio convenire, & disceptare una nobiscum de his tribus capitulis, ut definitio communiter ab omnibus nobis præbeatur fidei recte conveniens. In secundo vero: Sicut & Vigilius post hæc Justiniano Piiſſimo consonuit, & V. Concilium constitutum est, ut eorum Opuscula, quæ latenter reperta sunt plena abominatione, anathematizarentur. Ex his omnibus ergo constat apertissime, non sine Romani Pontificis consensu V. Generalem Synodum convocatam ab Imperatore fuisse.

C O N C L U S I O II.

Num Vigilius, vel Eutychius Constantinopolitane V. Synodo præfuerit, videtur incertum. A Vigilio tamen & ab universali Ecclesia Concilium approbatum fuisse omnino certissimum.

Dem. 1. pars. Vigilium Concilii hujus Præsidem fuisse testatur est Zonaras tom. 3. Ann. hisce verbis: Sub hoc Eutychio Concilium V. esse coactum 165. SS PP. quorum primus ac præcipuus fuit Vigilius; nec non Nilus Rhodiensis Episcopus in lib. de Synodis, ubi de quinta Synodo hæc habet: Præerant Synodo Vigilius Papa Romæ, Eutychius Constantinopolis. Quibus & ipsa ratio suffragatur. Hæc enim una est ex præcipuis Synodi Œcumenicæ conditionibus, quod illis Romanus Pontifex vel per se, vel per alios præesse debeat & contra tamen præidentiam Eutychii affirmant acta Concilii, in cujus prima collatione hæc habentur: Confidentibus in Secretario venerabilibus Episcopis Eutychio sanctissimo Patriarcha Regiæ Constantinopolis novæ Romæ, Apollinarius sanctissimo Archiepiscopo Alexandriæ civitatis, Domino sanctissimo Patriarcha Theopolitane civitatis. Quidquid tamen sit de his, Vigilius quintam Synodum confirmavit. Evagrius illius sæculi scriptor, qui acta Synodi legit lib. 4. c. 37. scribit: Vigilius per litteras consensit Concilio, non tamen interesse voluit. Has litteras tandem & rudibus

ribus antiquitatis erutas Petrus de Marea nobili præmissa de Synodo V. dissertatione evulgavit. Ita illæ inscribuntur: *Epistola Vigilii Archiepiscopi Romæ ad Eutychium Archiepiscopum Constantinopoleos, & ad omnem præjacentem sanctam Synodum*. Legitur hæc Epistola Vigilii tom. 12. edit. Regiæ Conciliorum. In hac Epistola Vigilii sui constituti sententiam retractat, & cum sancti Augustini exemplum sequutum se dicat, illius voces hic nobis reddendæ sunt: *Si in omni, inquit, negotio sapientiæ ratio postulat, ut id de quo quaritur, retractetur, neque pudori esse debet, cum ea, quæ ab initio omissa studio deinde veritatis inveniuntur, in publicum eduntur, quanto magis Ecclesiasticis disceptationibus convenit, eandem rationem in illis quoque observari, præcipue cum manifestum sit, Patres nostros, & maxime beatissimum Augustinum, qui in divinis scripturis clariuit, Romanæ eloquentiæ magistrum propria scripta retractasse, dictaque sua correxisse, atque illa quæ omiserat, ac deinde invenerat addidisse. Nos quoque similiter illis exemplis invitati in controversia trium capitulorum supra memoratorum nunquam destitimus, quin investigavimus, quid de prædictis tribus capitulis in PP. nostrorum litteris verius inveniri posset. Deinde recitatis pluribus erroribus librorum Theodori, necnon scriptorum Theodoretii, contra Sanctum Cyrillum, itemque Epistolæ Iba Edesseni, ita definit: Prædicta itaque tria impia capitula anathematizamus, & condemnamus, scilicet impium Theodorum Mopsuestie, una cum impiis ejus scriptis, & quæcumque impie Theodoretus scripsit, atque etiam Epistolam, quæ dicitur ab Iba scripta fuisse, quæ superius dicta prophane blasphemie comprehenduntur. Postea vero revocat constitutum, & alia, quæ pro tribus capitulis antea scripserat: Quæ vero, inquit, aut a me, aut ab aliis ad defensionem trium prædictorum capitulorum facta sunt, præsentis hujus scripti nostri definitione evacuamus. Subscribitur vero Epistola data ante vi. idus Decembris Imperii Domini nostri Justiniani Æterni Augusti anno xxvii. Post Consulatum Basilii U. C. anno xii. itaque Vigilii ante finem anni Synodum confirmavit.*

Quod & præstiterunt Vigilii successores, Pelagius I. videlicet, quem Synodum V. recepit, antequam eligeretur Pontifex, testis

est Victor Turonensis in Chronico, idque ejus Epistolæ ad Narsem & ad Episcopos Thuscianæ schismaticos liquido probant. Nec non Pelagius II. ut constat ex ipsius Epistola ad Eliam Aquilejensem, & Istriæ Episcopos ab Ecclesia Romana ob trium capitulorum defensionem divulsos.

Quid de Gregorio M. dicemus? Ejus Epistola legatur ad Joannem Episcopum Constantinopolitanum 24. lib. 1. & 36. lib. 2. & de ejus approbatione minime dubitandum. Præterea Martinus I. in Concilio Lateranensi adversus Monothelitas secretario iv. legi jussit V. concilii definitionem cum hac Epigraphe: *Definitio Sanctæ V. Synodi*. Præmittimus Diurnum Romanorum Pontificum, Synodum Constantiensem in formula professionis fidei, & Synodum sextam in definitione fidei act. 18. Est enim veritas hujus propositionis satis superque in aperto.

Diluuntur Objectiones.

Ob. Hispaniensis Ecclesia V. Synodum non recepit: Ergo &c. Prob. antec. Toletana Synodus III. approbavit fidei professionem, quam obtulit Rex Recaredus, in qua quatuor prima tantum Concilia memorantur. Toletanæ Synodi III. vestigia pressere Rex Recesvintus, & VIII. & XIV. Toletana Synodus: Ergo &c.

Resp. Orientalis Ecclesiæ consensum, & præsertim Romanæ judicium satis probare invictissimam quintæ Generalis Synodi auctoritatem; nec aliquid in contrarium ostendere diuturnum Hispanorum consensum, quem tolerarunt Romani Pontifices ad servandam Ecclesiæ pacem, & unitatis vinculum, donec veritas tandem illucesceret. Atque hac œconomia tanto lubentius Romani Pontifices usi sunt, quod Hispani palam & procaciter quintam Synodum non impugnarent, sed modesto silentio ipsam præmitterent.

Quæres. Quot Canones ediderit Synodus V.

Resp. Hoc in Concilio capitula novem contra Origenistas, & XIV. contra Nestorianos, & Eutychianos fuisse condita.

CAPUT XIII.

De VI. Synodo Œcumenica.

ANno Christi sexcentesimo sexagesimo octavo Constantinus Pogonatus Constantis filius, debellatis Saracenis, & Imperii pace firmata, quæsit quid esset controversiæ inter Romanam & Constantinopolitanam Sedem; ac audito nonnulla partim ex temeritate, ex ignorantia partim inducta esse, de convocando Concilio generali cogitavit.

Hac de causa ad Dominum Pontificem Maximum scripsit Imperator, ad quem etiam Epiphanium misit Principis a secretis, qui legatione fungeretur, & cum ipso ageret de Legatis Constantinopolim mittendis, & de aliis ad Concilii ordinem necessariis pertractaret. Cæpta est itaque VI. Œcumenica Synodus anno post Christum natum 680. Agathonis Papæ III. qui defuncto Domino in Romana Ecclesia successit; & contra Monothelitarum hæresim nonnulla ad fidem necessaria huius Concilii sanctionibus firmata sunt. Videamus igitur, ut consuevimus, quid de huius Concilii convocatione, & Præfide sentiendum sit.

CONCLUSIO.

Generalis sexta Synodus a Constantino Pogonato consensu Romani Pontificis convocata est, cui & Romanus Pontifex per Legatos præfuit.

Dem. 1. pars ex Epistola Imperatoris ad Dominum Pontificem, in qua, *Postquam, inquit, igitur tempus non recipit perfectam congregationem fieri, adhortamur vestram Paternam Beatitudinem per præsentem nostram piam Sacram dirigere viros utiles ac modestos, notitiam habentes totius a Deo inspiratæ doctrinæ, & peritiam irreprehensibilem habentes dogmatum, indutos personam vestræ Apostolicæ sedis, deferentes & libros, quos oportet proferri, & omnem auctoritatem habentes personas vero, quæ diriguntur a Paterna vestra Beatitudine, decernent ex vestra quidem Ecclesia sancta (si utique videbitur ei) tres personæ sufficient, quod si & plures, quantæ ei placuerint dirigat. De Concilio vero usque ad duodecim Metropolitæ & Episcopos: de quatuor vero mo-*

nasteriis Byzacenis ab unoquoque monasterio Monachos quatuor. Nam si reciperet tempus ut dictum est, & perfectam congregationem potuissemus facere; sed quoniam tempus non admittit, Deus autem nollet proprio consilio protulit, quod nos differebamus in hoc tempore per omnia volumus vestram Paternam Beatitudinem minime effici impedimentum voluntati Dei, sed eos dirigere. Idem probant litteræ Imperatoris ad Georgium Constantinopolitanum Episcopum, & omnes Synodi actiones, in quibus semper dicitur Synodus congregata secundum Imperialem sanctionem.

Prætermittimus variorum Auctorum Ecclesiasticorum testimonia, quæ in uniuscujusque operibus indigitare sat erit, scilicet Venerabilis Bedæ in libello de temporibus c. 22. Pauli Diaconi lib. 19. Freculphi Lexovienſis Episcopi Chronici t. 1. c. 47. Hincmari Rhemensis Archiepiscopi Opusc. 33. c. 20. aliorumque plurium, qui & numero sunt & auctoritate gravissimi.

Dem. 2. pars. Et quidem ex actis Synodi: Actione enim I. hæc habentur: *Conveniente sacra & universali Synodo, idest Theodoro & Georgio venerabilibus Presbyteris, & Joanne venerabili Diacono vicem agentibus Agathonis sanctissimi, & beatissimi Archiepiscopi antiquæ Romæ Georgio venerabili ac sanctissimo Archiepiscopo magnæ Constantinopolis, Petro Presbytero & Monacho Apocrisiario Theodori venerabilis Vicarij sedis Hierosolymorum, Joanne Episcopo Portuensi, Abundatio Episcopo civitatis Paternensi &c.*

Idem comprobatur actio XVIII. in qua ante omnes subscribunt Theodorus & Georgius Presbyteri S. Romanæ Ecclesiæ, & Joannes Diaconus locum gerentes ter Beatissimi & universalis Papæ urbis Romæ. Eadem habet Diurnus Romanæ Ecclesiæ in fidei professione; eadem Græci auctores, videlicet Zonaras, Cedrenus, alique plures, qui Legatos Agathonis primo loco nominarunt: Ergo &c.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Teste Venerabili Bedæ, & Lamberto Scaſnaburgensi, atque Hincmaro, & Mariano Scoto Synodo sextæ Georgius Constantinopolitanus, & Macarius Antiochenus præfuerunt: Ergo &c.

Resp. Auctores istos deceptos fuisse. Majorem

jorem enim fidem merentur acta Concilii ceteris omnibus.

Ob. 2. Synodus sexta dicitur habita *Præfidente piissimo & Christo dilectissimo Magno Imperatore Constantino*, ut legere est in undecim primis actionibus.

Resp. Vid. quæ diximus in Resp. ad Ob. 2. c. 10.

CAPUT XIV.

De Septima Generali Synodo, Nicana secunda.

ANno Domini septingentesimo octogesimo quarto Indictione septima ad Adrianum I. Pontificem, tertio decimo Episcopatus sui anno, Constantinus & Irene Mater miserunt Constantinum Leontinensem in Sicilia & Dorotheum in Campania Episcopum Neapolitanum fidem Orthodoxam professuros, rogatuosque Romanam communionem, Ecclesiarum pacem, Generalem in Regia urbe Synodum, cui & ipse Pontifex dignaretur præsidere. Quodnam hisce responsum Pontifex dederit, incertum: periere enim Apostolica rescripta. Anno tamen sequenti novam legationem misit Constantinus Augustus, in qua quid postulatum sit, habemus apud Theophanem Ut ut sit, Nicana II Synodus inchoata est anno Christi septingentesimo octogesimo septimo Kalendis Octobris indictione undecima, circa quam hæc solent inquiri.

CONCLUSIO I.

Adriano Summo Pontifice consentiente convocata est Nicana 2. Synodus a Constantino & Irene ejus matre Augustis.

Dem. Ex actis Synodi, ex Anastasio Bibliothecario, ex Adriani Epistola & Paulo Diacono. Et quod spectat ad acta Synodi: Act. 1. sic habemus: *Conveniente sancta & universali Synodo, quæ per Dei gratiam, & piam Sanctionem Imperatorum, congregata est in Nicænsium Metropoli.* Eadem habentur act. quarta & septima; & hæc clarius eruuntur ex Epistola Adriani ad Tarasium, in qua hæc sunt notanda: *Porro post confessionem fidei vestræ, inquit Summus Pontifex, notum factum est nobis, quod vestra venerabilis Sanctitas postulaverit ab Orthodoxis ac Zelatoribus & propugnatoribus veritatis, piis-*

simis videlicet Imperatoribus nostris, quod fieret universalis Synodus, & repromiserint coram omni populo Christiano supplicationi vestræ pie annuentes, synodumque in Regia urbe fieri definientes. Nos autem, quemadmodum & ipsa Diva continebatur jussione, dilectos nobis & approbatos atque prudentes Sacerdotes pro statu sacrarum Imaginum, ut prisco in illis partibus ordine constituantur, cum magno desiderio & maxima gaudio destinavimus. Quæ sane Adriani consensum satis exprimunt.

Uterius confirmantur ista Anastasii Bibliothecarii in vita Adriani amplissimo testimonio. Habet enim: *Hic elegantissimus Præsul, atque fortissimus rectæ fidei prædicator direxit missos, videlicet Petrum Presbyterum Romanæ Ecclesiæ, & Petrum Religiosum Abbatem venerabilis Monasterii S. Sabæ ad Imperatores Constantinum & Irenem, adhortans eos atque prædicans per suas Apostolicas litteras pro sacris imaginibus erigendis, qualiter per testimonia Scripturarum, seu Traditionem venerabilium Fratrum, a priscis temporibus usque hætenus Orthodoxi venerantur in Sancta Catholica, & Apostolica Romana Ecclesiæ, quod præfati Imperatores eandem venerantes, atque amplectentes Apostolicam Epistolam, Concilium in Nicæa congregari fecerint trecentorum quinquaginta Episcoporum.* Similia habemus apud Paulum Diaconum, & apud Byzantinæ historiæ Scriptores, aliosque, quos hic referre superfluum in re tam clara & aperta existimamus.

CONCLUSIO II.

Synodo septima præfuit Adrianus per Legatos suos.

Dem. Et quidem ex actis Synodi: sic enim legitur act. 1. *Conveniente sancta & universali Synodo, idest Petro Archiepresbytero Romana Ecclesiæ, scilicet Apostoli Petri, & Petro Presbytero Monacho & Abbate Monasterii S. Sabæ, vacantibus locum Apostolicæ Sedis, Archiepiscopi Senioris Roma Adriani, Tarasio Archiepiscopo Constantinopolitano, Joanne & Thoma Presbyteris, & Vicariis Apostolicarum sedium Orientalis Dioceseos.* Eadem leguntur actionibus v. & vii. & in definitione synodica, quæ incipit: *Petrus Indignus*

gnus Presbyter & Praeses S. Patris nostri Saba, & vices agens Adriani Papa veteris Roma &c. Sed a pluribus referendis superfedemus.

Solvuntur Objectiones.

Ob. Photius in lib. de septem Synodis quinque hujus Concilii Praesides statuit, & 1. loco nominat Tarasium. In libello pariter synodico num. 787. plures statuuntur Praesides, & primo loco Tarasius similiter nominatur: Ergo &c.

Resp. Photium ex actis Synodi refelli, sicuti & auctorem libelli Synodici, qui ipsum sequutus est. Hujus auctoris errorem hominis esse Schismatici, cum & ipse aliarum Ecumenicarum Synodorum Praesidem faciat Constantinopolitanum Episcopum. Atque haec quidem Photii testimonio reponenda; nisi dicere potius velimus, verbum Praesidere latiori sensu ab ipso fuisse usurpatum.

C A P U T XV.

De octavo Generali Concilio, Constantinopolitano quarto.

ANno Christi 869. Constantinopoli celebrata est octava Ecumenica Synodus Basilio imperante, & Adriano II. Summo Pontifice ad Photianum Schisma delendum, & Ignatii restitutionem in Sede Patriarchali Constantinopolitana. Qui plura circa hujus Concilii historiam desiderat, Christianum Lupum praesertim adeat tom. 3. Interim, ut fieri assolet, de hujus Concilii convocatione inquiramus.

C O N C L U S I O I.

Basilius Augustus consentiente & jubente Adriano II. Summo Pontifice octavam universalem Synodum convocavit.

Dem. Actioni 1. hujus Synodi inserta est Epistola Adriani II. in qua haec praeter ceteris leguntur ad Basilium scripta: *Volumus autem per vestra pietatis industriam Constantinopoli numerosum celebrari Concilium, cui nostri quoque Legati Praesidentes, delictorum, hominumque discrimine perspecto, statim cuncta impii conciliabuli exemplaria ab iis, qui illa retinent, ablata ignibus concremanda tradant.* Idem probant verba Anastasii Bibliothecarii in praefat. viii. Synodi ad Adrianum II. in quibus, *Missisque, inquit,*

cum auctoritate Apostolica Vicariis, & Epistolis Decretalibus jussisti fieri Constantinopoli Synodum. Praeterea de Basilio sic loquitur act. 1. sancta Synodus: *Qui universalem Synodum congregans, quae visa sunt Spiritui Sancto pie perget.* Idem etiam testatur S. Ignatius Martyr in sua ad Synodum acclamatione act. viii. hisce verbis: *Quoniam vero universali paci consulens piissimus, & prudentissimus Imperator noster multam habuit curam & sollicitudinem colligendi sanctissimos Vicarios ex cunctis aliis Patriarchalibus sedibus, & Synodum universalem celebrandi ad exhibitionem & satisfactionem perfectam, veritate sibi cooperante, omnipotentis providentia in finem prosperum adduxit consilium suum.* Quae omnia adeo plene ex actionibus Concilii VI. VIII. & X. confirmantur, ut nullus super sit amplius dubitationi locus.

C O N C L U S I O II.

Octava Generali Synodo praesuit per Legatos suos Pontifex Adrianus II.

Dem. Actis Concilii. Et quidem act. 1. haec leguntur: *Convenientibus Donato & Stephano Episcopis, & Marino Diacono locum tenentibus Adriani Archiepiscopi Senioris Roma, & Ignatio Archiepiscopo Constantinopoleos nova Roma, & Vicariis Orientis Thoma Metropolitae Tyrii... & infra: Sanctissimi Vicarii Senioris Roma dixerunt: Ergo & omnem dubitationem omittamus e cordibus vestris, & verbis, & operibus certificemus vos, quia secundum ea quae mandata, & jussa sunt nobis, disponemus.* Ergo habemus Epistolas ad Imperatorem & Patriarcham, & si jubetis, legantur. Et act. viii. Donato Episcopo Hostiensi, & Stephano Episcopo Nepefino, & Marino Diacono Sanctae Ecclesiae Romanae locum tenentibus Adriani Papae. Et act. ix. Congregatis Papae Adriani Legatis, & Patriarcha Ignatio &c. Eadem habet Anastasius Bibliothecarius in vita Adriani II. qui referens Basilii ad Legatos alloquutionem haec scribit: *Nos (Basilium intellige) cum omnibus Orientalibus Patriarchis, Metropolitae, atque Episcopis censuram Sanctae matris nostrae Romanae Ecclesiae per biennium praestolantes propter Deum petimus, ut Dei negotium viriliter peragatur, & tandem aliquando auctoritate vestri sacri collegii tam pestifera Photianae tergiversationis scandala propellantur, quatenus unitas &*

tran-

tranquillitas optate diutius juxta Decreta Sanctissimi Papæ Nicolai restaurentur. Quibus sanctæ Sedis Legati responderunt: Et nos ideo venimus, ideo missi sumus, sed neminem Orientalium vestrorum unquam in nostram Synodum suscipere possumus, nisi oblato libello, cujus formam de scrinio Sanctæ Sedis Apostolicæ sumpsimus, nobis fuerit satisfactum. Ex quibus omnibus satis Adriani II. in Constantinopolitana IV. Synodo per Legatos suos ostenditur præsentia.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Actione VIII. & X. hujus Concilii legitur, Imperatorem Synodo præsedisse: Ergo &c.

Resp. Hæc nos nihil movere; Imperator enim Synodo præfuisse dicitur non jure & auctoritate, sed solo sedis honore, & ut Concilii protectore. Sed hæc jam pluries contrivimus & eliminavimus.

Ob. 2. Imperatorem rogaverunt Legati, ut ante omnes subscriberet: Ergo &c.

Resp. Hoc non esse auctoritatis & præsentia argumentum in Imperatore, sed in Legatis urbanitatis & reverentiæ signum; quod ex verbis actionis X. luculenter evincitur, quæ sic habent: Sanctissimi Vicarii Senioris Romæ dixerunt: Quoniam providentia Dei in prosperum finem omnia Ecclesiæ devenerunt negotia, oportet nos & in scriptis manu propria hæc roborare secundum Synodicam consequentiam. Unde volumus (nota verba) ut subscribant primitus Christi amatores Imperatores, & deinde secundum ordinem Sancta hæc Synodus. Basilii Piissimus & Christi amicus Imperator dixit: Tranquillissimum Imperium nostrum sequutum præcedentes, & justissimos Imperatores, Constantinum videlicet Magnum, & Theodosium, & Marcianum, ac ceteros vult subscribere post subscriptionem omnium sanctissimorum Vicariorum. Edocti enim sumus a Christo vero Deo nostro habere exaltantem humilitatem.

CAPUT XVI.

De IX. & X. Generali Synodo, Lateranensi prima, & Lateranensi secunda.

Investiturarum controversiam Calixtum II. & inter & Henricum IV. in Germania Imperatorem obortam Concilio Lateranensi primo occasionem dedisse, satis est omnium Historicorum consensione firmatum. Contra investituras jam a Gregorii VII. ætate acriter certatum est. Henricum III. Victor III. Gregorii successor hac de causa excommunicavit. Eadem præstiterunt Urbanus II. Paschalis II. & Gelasius, qui prædecessorum suorum contra investituras statuta firmavit. Quomodo Calixtus II. & Henricus IV. inter se pro schismate tollendo mutuis legationibus egerint, apertissima indicant historicarum veterum monumenta, de quibus habes nonnulla apud Natalem Alexandrum sæculo XI. p. 231. & seq. fusius collecta. Illud tantum hic obiter notandum, quod indicto per Imperatorem apud Wormatiam omnium Primatum generali conveni, incredibile est quam prudenti, quam sollicito cunctorum Procerum consilio pro pace & concordia per unam & amplius hebdomadam certatum sit. Tandem D. O. M. ita cor Regis inflexit, ut Imperator Ecclesiasticas investituras, cæteraque spiritalia negotia, quæ tanto tempore Teutonici administraverant, abnegaret, & in manus Episcopi Oltiensis, ac per ipsum Christo ejusque Ecclesiæ in perpetuum dimitteret. Inde Nunciis de pace Sacerdotium inter & Imperium inita acceptis Henricum oravit Pontifex, ut quantocius suos oratores ad indictum mitteret Concilium. Unde ita legimus Calixtum imperatori scribentem apud Willelmum Malmesburiensem, ex quo ista excerptimus. De iis autem quæ viva voce referenda prædictis fidelibus tuis Nunciis commisisti per eosdem quid nobis & nostris videatur fratribus, respondemus. Legatos itaque nostros, qui apud vos sunt, benevolentie vestra attentius commendantes rogamus, ut quia Concilium indictum a nobis accelerat, cito eos ad nos, Domino largiente, dimittas. Tuos vero Legatos ita instructos dirigas, ut juxta promissum tuum regalia in integrum Ecclesiæ Romanæ restituant. Hæc omnia apposite retu-

retulimus, ut ex ipsis etiam inde constaret, Œcumenicum Lateranense primum Concilium a Calixto II. fuisse indictum, cui & ipse Pontifex in Lateranensi Basilica præfuit.

De celebrationis anno post Gabrielis Cossartii observationes contra Baronium & Binium nulla amplius extat controversia. Quare anno 1123. habita est Lateranensis Synodus, cui trecentos & amplius Episcopos adfuisse testatur Sugerius Abbas, & nongentos nonaginta septem partim Episcopos, partim Abbates scribit Pandulfus in vita Calixti.

Hac in Synodo de Christianæ & Ecclesiasticæ disciplinæ restauratione, & de sacris expeditionibus in Hispaniam & Hierosolymam promovendis PP. etiam deliberasse scimus; unde vigintiduo Canones confecti sunt, de quibus vide Gasparum Juenin, & clarissimum Baluzium ad calcem cap. 21. lib. 8. Cumque in hujus Synodi historia nihil sit, quod pressam exigat controversiæ limam, hinc ad Lateranense secundum Concilium aliqua similiter notaturi progredimur.

Secundum Lateranense Concilium ab Innocentio I. anno 1138. indictum fuit, & in Basilica Lateranensi anno sequenti eodem Pontifice Præsidente celebratum. Uspergensis Abbate, & Ottone Frisingensi testibus mille circiter PP. adfuere. Hujus autem Synodi celebrandæ tres fuisse potissimum causæ.

I. fuit ob sedandum Petri Leonis schisma. Petrus enim Leonis anno 1130. Innocentio II. canonice electo a quibusdam factiosus Pseudo-Pontifex sub Anacleti II. nomine inauguratus est, qui Innocentium Roma armis expulit. Tandem hoc Pseudo-Pontifice e vivis sublato, & a schismaticis in ejus locum Victore suffecto celebratum est Concilium Lateranense II. ad confirmandam obedientiam, quam depositis Pontificalibus vestibus Victor Innocentio jam antea præstiterat.

II. Causa in Hæresibus Petrobusianorum & Arnaldistarum est refundenda. Petrus enim de Bruis, & Arnaldus de Brixia innumera in Ecclesiam mala tunc temporis invexerant, quæ in indicem retulit Petrus Cluniacensis (de quo vide Natalem Alex. sac. xi. pag. 168.) Otto Frisingensis lib. 11. de Reb. Gest. Friderici Imp. c. 20. & Gu-

therus Ligurius edit. Hannovix Justi Reuberi p. 322. necnon S. Bernardus Ep. 195.

III. denique causa fuit Ecclesiasticæ disciplinæ restauratio. Collapsa enim erat diuturno schismate disciplina; antiqui siquidem Canones spernebantur, maxima erat Clericorum incontinentia, matrimonia inibant inter se consanguinei, Monachorum & Sacerdotum dissoluti erant mores, & Ecclesiæ præsules simoniaca labe inficiebantur, Qua de re viginti & octo Canones ad rei opportunitatem hoc in Concilio conditi sunt, de quibus vide Gasparum Juenin, & Natalem Alexandrum citato loco.

C A P U T XVII.

De Lateranensi III. & IV. & Lugdunensi I. Conciliis Generalibus.

FRiderico I. Imperatore, & Alexandro III. in Petri Cathedra sedente indicta est Lateranensis III. Synodus ab eodem Romano Pontifice, ut convocationis litteræ apertissime ostendunt, in quibus ad Episcopos Thuscix cæterosque orbis Christiani Præsules ita scribit Pontifex: *Quia in Ecclesia Dei correctione quamplurima videmus indigere, tam ad emendanda quæ digna emendatione videntur; quam ad promulganda, quæ saluti fidelium visa fuerint expedire, de diversis partibus personas Ecclesiasticas decrevimus evocandas, quarum præsentia & consilio, quæ fuerint salubria statuantur, & quod bonum secundum consuetudinem antiquorum PP. provideatur & firmetur a multis. Quod si particulariter fieret, non facile posset plenum robur habere. Quocirca per Apostolica vobis scripta mandamus, qualiter huic nostræ dispositioni plenius desideriis cooperari curetis, & prima Dominica advenientis quadragesimæ, ad urbem Romam ducente Domino veniatis, & cooperante S. Spiritus gratia, tum in corrigendis enormitatibus, tum in statuendis, quæ Deo grata fuerint, communi studio, quod fuerit agendum, agatur, & uno humero sublevemus Arcam Domini, atque uno ore honorificemus Deum & Patrem Domini nostri Jesu Christi. Eadem confirmat Otto Frisingensis lib. 7. Chronicor. c. ult. sequentibus*

tibus verbis : *Alexander universalis totius Ecclesie Pater canonice confirmatus est, qui secundo confirmationis sue anno maximum Romae Concilium congregavit.*

Celebratum est autem Concilium Lateranense III. anno Chr. 1179. quam Epocham confirmant Matthæus Paris, Willelmus Tyrius, Rogerius de Hoveden in Annalibus Anglicanis, Helmoldus in Chronico Sclavorum lib. 2. c. 28. & Albertus Stadenfis in Chronico, quidquid in contrarium scripserit Abbas Uspergensis. Ipsi præsuit Romanus Pontifex trecentos inter Episcopos teste Willelmo Tyrio lib. 21. de bello sac. c. 25.

Concilii autem hujus convocandi prima ratio fuit Schismaticorum, secunda Albigenfium & Waldensium damnatio; tertia Ecclesiasticæ disciplinæ restitutio. Quorum omnium hic per compendium historiolum exhibemus; & qui plura voluerit, Natalem adeat Alexandrum sæc. XI.

Post Adriani itaque mortem an. 1159. in Petri Sedem Alexandro III. legitime suffecto Pontificatus insignia sumere ausus est Octavianus, qui a tribus Cardinalibus tantum designatus fuerat sub Victoris IV. nomine. Hoc mortuo successive electi sunt Pseudo-Pontifices & Guido Cremensis, & Joannes Strumensis Abbas, quo mortuo Fridericus, qui in Schismaticorum partes iverat, supplex a Pontifice Alexandro veniam petiit; quam cum concederet Pontifex, totius orbis Episcopos ad universale Concilium Lateranense tertium convocavit, ut de schismate vitando in posterum provideret.

Quod vero ad secundam attinet causam dicimus, Waldenses a Petro Waldo nomen sectæ & hæresis sumpsisse, qui morte cujusdam Lugdunensis civis conspecta ingentem pecuniæ vim in pauperes erogavit, quæ beneficentia maximam pauperum turbam ipsi conlociavit, quos voluntariam paupertatem juxta Christi & Apostolorum exempla sectari docuit. Horum autem fanaticorum, quorum in Picardia, Bohemia, Bulgaria præsertim ingens fuit numerus, errores ad tria capita reducebantur. Blasphemabant enim contra Ecclesiam Romanam, quam sub Sylvestro defecisse autumabant, de sacramentis male sentiebant, & Sanctorum denique invocationem, eorum imagines, sacros altarium & pæne omnes Ecclesiæ ritus deridebant.

Berij Theol. Tom. X.

Ecclesiastica vero disciplina, quod tertium respicit convocationis Concilii caput, penitus erat illis labefactata temporibus. Simoniacæ enim labe, Ecclesiasticorum avaritiæ & fastus, laicorum usura, perversus judiciorum ecclesiasticorum ordo, & in clericis multimoda grassabatur spiritualis polygamia. Quibus omnibus malis opportunum attulit remedium Lateranensis tertia Synodus viginti septem firmando Canones doctrina, & auctoritate sanctissimos, de quibus vide jam supra citatos auctores.

Ut vero ad quartum Lateranense Concilium transitum modo faciamus, ab Innocentio III. anno 1213. convocatum fuisse nullus est qui dubitet, ut ex convocationis diplomate cognoscimus, quod incipit: *Vineam Domini Sabaoth*; in quo inter cetera hæc habet Pontifex: *Inter omnia, inquit, desiderabilia cordis nostri duo in hoc sæculo principaliter affectamus, ut ad recuperationem videlicet terræ sanctæ, ac reformationem universalis Ecclesie valeamus intendere cum effectu Quapropter habito super his cum fratribus nostris & aliis viris prudentibus frequenti ac diligenti tractatu hoc tandem ad exequendum prædicta de ipsorum consilio providimus faciendum, ut quia hæc universorum fidelium communem statum respiciunt, Generale Concilium juxta priscam SS. PP. consuetudinem convocemus propter lucra solummodo animarum opportuno tempore celebrandam, in quo ad extirpanda vitia & plantandas virtutes, corrigendos excessus & reformandos mores, eliminandas hæreses & roborandam fidem, sopiendas discordias & stabiliendam pacem, comprimendas oppressiones & libertatem fovendam, inducendo Principes & populos christianos ad succursum & subsidium terræ sanctæ tam a clericis quam a laicis impendendum, cum ceteris, quæ longum esset per singula numerare, provide statuatur inviolabiliter observanda.* Ex quibus apparet triplicem etiam fuisse hujus Synodi convocandæ rationem, videlicet expeditionem Terræ sanctæ, multarum hæresum damnationem, & collapsæ Ecclesiasticæ disciplinæ restorationem.

Celebrata est Synodus ista Romæ anno Vulgaris Æræ 1215. mense Novembris, cui & ipse præsuit Innocentius. Inter varias hæreses damnata est Albigenfium secta, de qua in Lateranensi Generali Concilio satis

diximus. Proscripta etiam est insana Almarici hæresis, qui ausus est constanter asseverare, quod quilibet christianus teneretur credere se esse membrum Christi, nec aliquem posse salvari, qui hoc non crederet. Dam-natus quoque est error Joachimi Abbatis Florentis Monasterii in Calabria, unde oriundus erat. Ex male intellecta Petri Lombardi doctrina ipse docuit, Trinitatis Personas unum esse inter se non unitate essentiali, sed unitate concordie affectiva & morali; idque probabat ex verbis Christi Jo. c. 17. dicentis: *Rogo, pater, ut omnes unam sint, sicut tu Pater in me & ego in te*, inferendo, quod quemadmodum fideles unum non erant unitate essentiali, sed collectione, ita divinae personae unum pariter erant, quemadmodum unum erant fideles inter se. Unde hoc in Concilio Canones 70. editi sunt, non 60. ut in Matthæi Parisii operibus legitur, forsitan per errorem typographi. At de his citati superius legantur auctores.

Ut denique ad I. Lugdunense concilium deveniamus, ad Innocentio IV. illud convocatum fuisse Lugduni in Galliis, & habitum an. 1245. cum Friderici II. Imperatoris structas sibi fugeret insidias, convocationis litterae plenissime ostendunt, in quibus inter alia hæc habentur: *Hinc est, quod nos, ut ipsa Ecclesia per salubre fidelium consilium, & auxilium fructuosum status debiti possit habere decorem, & deplorando terræ sanctæ discrimini, & afflictio Romano Imperio propere valeat subveniri, ac inveniri remedium contra Tartaros, & alios contemptiores fidei, ac persecutores populi christiani; nec non pro negotio, quod inter Ecclesiam, & Principem vertitur, Reges terræ, Prælatos Ecclesiarum, ac alios mundi Principes duximus advocandos.* Ex quibus sane verbis plane dignoscitur, varias fuisse hujus Concilii convocandi rationes. Et 1. quidem ob Tartarorum in Christianorum fines irruptionem: 2. ad Ecclesie Græcæ schisma sedandum: 3. ad hæreses nascentes comprimendas: 4. ad terræ sanctæ defensionem: 5. denique ob Friderici Imperatoris flagitia. Atque hæc omnia Synodo Lugdunensi occasionem dedisse constat etiam ex Sterone in Annalibus apud Henricum Canisium, ex Alberto Stadeni, & Matthæo Parisio in Historia Anglicana.

Synodo ipse præfuit Innocentius, qui peractis solemnibus ita est Concilii P. P. alloquutus: *O vos omnes qui transitis per viam attendite & videte si est dolor sicut dolor meus.* Inde septemdecim a Concilio confecti sunt Canones, quorum duodecim priores in juris Canonici corpus relati sunt, de quibus citata Theologorum opera consulenda.

C A P U T XVIII.

De Lugdunensi II. Viennensi, Constantiensi, & Basileensi Conciliis.

VIX Gregorius X. Pontifex maximus clavum Ecclesie tenuit, de Græcis cum Latinis conciliandis agere coepit. Hinc legationem ad Michaelem Palæologum Constantinopolim misit, & ad Hierosolymitanum Patriarcham ceterosque Orientales Episcopos datis litteris Concilium indixit Generale Lugduni denuo celebrandum infra biennium. Datae autem sunt convocationis litteræ anno 1272. & quoniam in ipsis rationes convocandæ Synodi a Pontifice exponuntur, hinc aliquid claritatis & historie gratia ex ipsis dare decrevimus, in quibus sequentia sunt verba notanda: *Lugendum siquidem occurrit, inquit Pontifex, quod per subtractionem predictam a Sedis ejusdem unitate subtractos, & in devio positos grandis culpæ mors afficit, quod sanctæ universalis Ecclesie membra tam nobilia, eadem gravis admodum & dispendiosa subtractio tanto tempore mutilavit. Lugendum iterum ac amare dolendum, quod sicut in partibus transmarinis non tantum audivimus, sed & oculis nostris vidimus, & manus nostræ contractaverunt, detestabilius solito blasphematur in gentibus nomen Christi, cum jam non tam verbis, quam rebus ipsis & factis, Christianis insultetur ab infidelibus, & dicatur: Ubi est Deus eorum? Dum suniculus hereditatis Domini eadem terra sancta per nefandissimos Saracenos sic audacter invaditur. . . . Lugendum & amplius pariter, & horrendum, quod cum ille summus agricola sator bonorum omnium & plantator, agrum mundi hujus diligenter excolens, in eo seminaverit semen bonum, inimicus hominum tanta in ipso invenitur superfeminasse vitiorum zizania & errorum, ut ea desiere ma-*

gis liceat quam narrare : . . . Et quia salubre in his adhiberi remedium interest generaliter omnium ; Nos cum fratribus nostris , aliisque viris prudentibus , exacto & frequenti tractatu præhabito , prout tantæ necessitatis instantia exigebat , de ipsorum consilio Generale Concilium , sicut imitatione digna SS. PP. consuetudo laudabilis longæque observationis exemplum nos instruit , opportuno tempore decrevimus congregandum &c. Ex quibus patet , has fuisse Synodi congregandæ rationes : 1. ad Christianos in Syria juvandos : 2. ad Græcos ad communionem Catholicam revocandos : 3. ad Ecclesiasticam disciplinam reformandam : 4. ad sollicitæ electioni Romani Pontificis consulendum : quod licet ex convocationis diplomate non constet , constat tamen ex Canone hac in Synodo sancito , quæ inscribitur : *De electione & electi potestate*. Huic Synodo , cui & ipse præfuit , Constantinopolitano & Antiocheno Patriarchis exceptis , quingenti adfuerunt Episcopi . Interfuerunt etiam Jacobus Aragoniæ Rex , Michaelis Palæologi , Regum Franciæ , Germaniæ , Angliæ , Siciliæ , & Tartariæ Oratores . Ad hoc Concilium vocatus fuerat S. Thomas de Aquino , & D. Bonaventura ; sed prior fellus itinere in Fossæ Novæ Monasterio migravit ad Dominum ; posterior vero in ipso Concilio Cardinalis & Episcopus Albanensis creatus est . Canones autem 31. sanciti sunt in Lugdunensi Concilio , de quibus vide in sæc. 13. Natal. Alex.

A Clemente V. in Petri Cathedra sedente convocatum est Viennense Concilium anno 1307. quatuor potissimum de causis : 1. ad inquirendum in Ordinem Templariorum , qui ob innumera crimina publica infamia laborabant : 2. ad nascentes hæreses compellendas : 3. ad terræ sanctæ subsidium : 4. ad reformationem Ecclesiasticæ disciplinæ ; quæ ex Bulla convocationis eruuntur aperte , in qua hæc sunt præsertim notanda . Ex his etiam , verba sunt Pontificis , dum ministerio debitæ considerationis nostræ mentis presentantur obtutibus , ignis in nostris meditationibus exardescit , & ad tanta discrimina revelanda suspirat affectus , zelus accenditur , & spiritus anxietur . Ad quod cum nos sufficere commode non posse sciamus , levamus oculos nostros ad montem , montem quidem Dei , montem uberem , montem pin-

guem , unde opportunum nobis provenire auxilium & humiliter perimus , & devote speramus . Et quia salubre in his adhiberi remedium interest generaliter omnium , nos cum eisdem fratribus nostris , aliisque viris prudentibus , exacto & frequenti tractatu præhabito , prout tantæ necessitatis instantia exigebat , de ipsorum fratrum consilio , universale Concilium , sicut imitatione digna SS. PP. consuetudo laudabilis longæque observationis exemplo nos instruit , a proximis Kalendaris Octobris ad duos annos immediate sequentes decrevimus congregandum , ut in eam circa dictum Ordinem , & personas singulares , & bona ejusdem , & alia , quæ statum tangunt fidei Catholice , quam circa recuperationem & subsidium terræ sanctæ , ac reparationem , ordinationem , & stabilitatem Ecclesiarum , & ecclesiasticarum personarum , & libertatem earum , illa , Deo auspice , communi consilio inveniat proviso , & ejusdem approbatione Concilii roboretur , per cujus salutiferam executionem virtus Altissimi , eliminatis erroribus , roborata fide , ad tramitem veritatis reductis errantibus , redintegrata ejusdem fidei unitate , extirpatis , vitis , virtutibus plantatis , correctis excessibus , moribus reformatis , repressis oppressionibus , libertate solita stabilitate munita , recuperatis deperditis , & ejusdem terræ statu prospero reparato , occupata restituat , vastata restauret , & restaurata conservet &c.

Verum non ad biennium tantum , sed ad quadriennium protracta est Viennensis Concilii celebratio ; quare celebrari coeptum est anno Domini 1311. Locus Concilii fuit Vienna Allobrogum . Illi præfuit Clemens V. Adfuere Cardinales , Patriarchæ Alexandrinus , & Antiochenus latini ritus cum 114. Episcopis , ut notat Guilelmus Nangius , vel 300. juxta S. Antoninum , & per septem menses perduravit .

Illud sane notandum , tres habitas fuisse hac in Synodo sessiones . In prima Concilium alloquens Pontifex causas exposuit convocationis Concilii sumptis pro themate verbis illis Psalmi 110. In Concilio justorum & congregatione magna opera Domini exquisita in omnes voluntates ejus , & inde varii habiti sunt rerum agendarum tractatus . In secunda sessione de Ordinis Templariorum extinctione cum ageret Pontifex , Concilium illis aliis verbis est alloquutus : Non

resurgent impij in judicio, neque peccatores in Concilio justorum. Cetera vero, quæ agenda remanserant, in 3. sessione pridie notas Maji peracta sunt.

Varia hac in Synodo pro fide Catholica sancita sunt; & 1. damnati errores Petri Joannis Olivi ex Ordine Minorum qui, eo dementiæ devenit, ut inter cetera doceret, Christi adhuc viventis latus a Milite perforatum, animam non esse formam corporis, & habitus virtutum in puerulis baptizatis non infundi.

2. Beguardi damnati sunt, qui cum Gerardo Segarelli Parmensi communes habuerant errores, de quibus vide Natal. Alexandrum in synopsi sæc. XIII.

Constantiense Concilium quinto Idus Decembris an. 1413. celebrandum anno sequenti indixit Joannes XXIII. & ad schisma tollendum, & ad hæreses comprimendas, & ad disciplinæ reformationem. Huic Synodo præfuit primis sessionibus idem Joannes XXI. Post ejus fugam Joannem Episcopum Ostiensem Præsidem habuit Concilium, & ultimis quatuor sessionibus Martinum V. Pontificem in eodem Concilio creatum, qui & Synodum confirmavit. Quadraginta quinque sessionibus Synodus ista absoluta est, & quatuor annis & sex mensibus perduravit. Concilium istud unum ex illis est, quæ partim approbata, partim reprobata dicuntur, ut supra jam notasse scimus. Siquidem relate ad primas sessiones reprobatur in Concilio Florentino & Lateranensi ultimo; approbatum tamen est relate ad ultimas sessiones & ea omnia, que approbavit Martinus V. Ipse enim diserte dixit se confirmare tantum decreta de fide, damnationem videlicet Wiclefi & Joannis Hus intelligens.

Ut autem aliquid de Wiclefo dicamus & Joanne Hus, illud breviter notandum, in Anglia Wiclefum ortum habuisse, Lincolnienſis Diocesis Rectorem fuisse, ingenii vehementis hominem, superbum, & ambiciosum. Cum iste Pontificio Decreto a Collegii Cantuariensis præfectura, quam præter jus invaserat, amoveretur, statim erga Romanum Pontificem odio cœpit inardescere, atque sociis inde accitis hæresum portenta disseminare. Contra Ecclesiam, ejusque Sacramenta per summum nefas adeo blasphemavit, ut hujus Peſtis errores octin-

gentos numeraverit Thomas Valdenſis. Apud suos tanto habitus est in honore, ut nonnulli ex tam impia caterva effutierint, fidem potius adhibendam eorum magistro, quam Sanctis Augustino, Hieronymo, Ambrosio, & Gregorio. Obiit tandem Wicleſus Lutheworthii in Diocesi Lincolnienſi die S. Sylvestro Pontifici sacra, biduum ante correptus paralyſi, cum & Sylvestri & Thomæ Cantuarienſis gloriosum nomen satyrica oratione proſcindere decreviſſet anno 1384.

Huſſiticos errores excepit Joannes Hus Presbyter & in Academia Pragenſi Magister artium, dein Rector, obscuro loco natus, ex Villa Hus, quod *anſerem* ſignificat, cognomentum mutuatus. Wicleſi autem errores, non ore rantum, ſed & calamo impia illius hæreſiarchæ dogmata propagavit Huſſus, aliquot ejus libris in Bohemicam linguam translatis, quos magni muneris loco ad Laicos potentiores mittebat. Ab Alexandro V. & a Sacra Pariſienſi facultate damnatus, in Conſtantiensi Concilio cauſam ſuam dicere coactus eſt; cum in hæreſi autem pertinax fuerit deprehenſus, igni traditus eſt. Qui plura voluerit, legat Martini V. Bullam.

Baſileenſe Concilium a Martino V. indictum fuit, in quo & Julianum Cardinalem Dicconum S. Angeli a Latere Legatum & Præſidem ampliffima facultate creavit. Mortuo inde Martino V. ejus ſucceſſor Eugenius IV. Juliani Cardinalis Legationem confirmavit hiſce verbis: *Placet nobis & volumus, tibiſque mandamus, quatenus expedito negotio Bohemorum tuos grefſus dirigas ad prædictam civitatem Baſileenſem, & ibi (prout opus videris eſſe) juxta tibi injuncta & ordinata in Concilio Conſtantiensi, optime provideas, prout in tua prudentia & circumſpectione plane confidimus.* Ex quibus conſtat, Baſileenſe Concilium initio quidem fuiſſe legitimum (nam & Legatus aderat Romani Pontificis); ſed cum inde depoſuerit Eugenium, & Felicem elegerit, non fuit Eccleſiæ Concilium, ſed conciliabulum ſchiſmaticum & ſeditioſum, prout appellatum eſt in Concilio Lateranenſi ultimo ſeſſ. 11. eo vel magis quod eo tempore, quo Concilium in Pontificem ſententiam depoſitionis auſum eſt pronunciare, Legatus Pontificis non aderat, & Epifcopi præcipui diſceſſerant, &

Cardi-

Cardinalis quidam Arelatensis sibi præsidendi munus assumpserat inducta magna Presbyterum multitudine pro absentibus Episcopis. Eodem tempore Florentiæ aliud agebatur Concilium, in quo Græci & Latini conveniant, Græcorum Imperator, & Latinorum Imperatoris Legatus advenerant, dum interim Basilea horribili peste vexaretur propter damnatum Eugenium. Ex quibus constat, quamnam in rebus ad fidem spectantibus Basileensis Synodus præferre debeat auctoritatem.

CAPUT XIX.

De Florentina, & Tridentina Synodo.

CUM Eugenius IV. Summus Ecclesiæ Pontifex Græcos optaret in Ecclesiæ gremium coadunare ac recipere, Concilium Basileense Ferrariam decrevit transferendum constitutione, quæ incipit *Doctoris gentium*, data Bononiæ 7. Kalendas Octobris an. 1437. cui Cardinales octo subscripserunt. Verum cum Pestis Ferrariæ grassaretur, ibique Patres per unum annum commorati essent, rursus Concilium per aliam Eugenii constitutionem Florentiam translatum est.

Solet hoc loco inquiri, num potuerit Eugenius Basileense Concilium transferre, eo quod ipsemet Pontifex approbasset Decretum sessione 8. Basileensis Synodi, in qua Concilii translatio verabatur. Natalis Alexander sæc. xv. multa collegit, quibus probaret, jure hanc Synodi translationem fuisse factam semper suppositione habita, quod Basileense Concilium fuerit *Œcumenicum*. Verum cum reapse legitimum esse desierit, ut supra ostendimus, non est inde cur de legitimitate hujus translationis amplius inquiramus. Hoc in Concilio Græcos inter & Latinos pax sancita atque firmata est viginti quinque sessionibus. Quare adeat Natalem Alexandrum cit. loc. qui expetierit cognoscere, quid in unaquaque sessione gestum sit, cum hæc prælibasse sufficiat.

Denique ut ad Tridentinam Synodum deveniamus, ejus convocationis causas Hæreses fuisse dicimus Lutheri, Calvini, Zuin-
glii, aliorumque, & morum reformationem, ut in suis litteris ad Franciscum I. Galliarum Regem Clemens VII. indigitavit. Defuncto tamen Clemente die 25. Septembris

an. 1534. Paulus III. die 13. Octobris in ejus locum successus Concilium indixit Mantuæ celebrandum; sed cum id recusaret Fredericus Mantuæ Dux, Vicentiæ celebrandum decrevit; sed frustra, cum ob varias causas debuerit prorogari. Tridentum denique intra Alpes Kalendis Junii anno 1542. Spirensi Germanorum Conventu approbante convocatum est, ita Pontifice in suo diplomate loquente: *Quo melius atque commodius, quæ ad integritatem & veritatem Christianæ Religionis, quæ ad bonorum morum reductionem, emendationemque malorum, quæ ad Christianorum inter se, tam Principum quam Populorum pacem, unitatem, concordiamque pertineant, & quæ ad repellendos impetus Barbarorum & Infidelium, quibus illi universam Christianitatem obruere moliantur, sint necessaria, Deo nostris consultationibus præeunte, & lumen sapientiæ suæ ac veritatis mentibus nostris præferente, agi in dicto sacro Œcumenico Concilio, & conspirante omnium charitate consuli, tractari, confici, ad optatosque exitus deduci, quamprimum, & quam optime possint.*

Cæpta igitur Synodus est sub Paulo III. die 13. Decembris 1545. sed cum Tridenti contagiosus morbus grassaretur, Bononiam translata est ab eodem Pontifice, reclamantibus Cæsaris & Regis Hispaniarum Oratoribus. Quare defuncto Paulo III. & ad Petri Sedem evecto Julio III. anno 1550. Synodum Tridentum reduxit Pauli successor, qui in suo diplomate sic suam mentem expressit: *Ut sacrum Œcumenicum Generale Concilium a Paulo III. . . . inceptum ordinatum & continuatum, in quo plures publicæ & solennes habitæ fuerunt sessiones, pluraque tam in causa fidei, quam reformationis promulgata Decreta, multaue etiam ad utramque causam pertinentia examinata & discussa, ad civitatem Tridentinam reducantur.* Resumpta itaque est Synodus Kalendis Maii 1551. sed ob belli tempestatem suspensa est anno sequenti.

Suspensa Synodus remansit, atque interim e vivis sublato Julio III. Paulus IV. ejus successor Concilium Tridentum revocavit diplomate dato Kalendis Decembris anni 1560. sub quo Pontifice Tridentinum Concilium est absolutum. In eo 25. sessiones habitæ sunt, videlicet sub Paulo III. sessiones undecim celebratæ, octo Tridenti, tres Bononiæ,

noniæ, quinque sub Julio, & sub Paulo IV. novem ad exitum Concilium perduxerunt. Quid in unaquaque sessione actum sit, habes in Historia hujus Concilii a Cardinali Pallavicino edita.

Interim ut ad graviora progrediamur, nunc tuenda est hujus Concilii auctoritas, quam impugnare ausi sunt Lutherani, qui licet Concilium expostularent, verumtamen statim ac illud noverunt indictum, varias moverunt querelas, asserendo, ipsum non esse legitimum, eo quod Legati Pontificii ipsi præessent; quod extra Germaniam haberetur; quod votum decisivum sui Ministri non haberent, aliaque hujus generis plura effutientes, ne se damnatos agnoscerent. Contra hujus Concilii auctoritatem plura etiam collegerunt Carolus Molineus, Gentileus, alique plures, quos hac unica propositione confutare aggredimur.

PROPOSITIO.

*Sacrosancta Tridentina Synodus legitima
& Œcumenica habenda est.*

Dem. Illud Concilium legitimum est & Œcumenicum, quod canonice convocatum est, quod debitum habet præsidem, ad quod ex præcipuis orbis partibus Episcopi conveniunt summa libertate fruente in suffragiis ferendis, & quod a præcipuis orbis Ecclesiis receptum est: atqui hæc omnia de Tridentina Synodo verificantur: Ergo &c.

Singula per partes expediuntur.

Et primo quidem, ut supra notavimus, a Paulo III. Summo Pontifice Concilium indictum fuit, ad quem sane, ut jam probatum est, pertinet Conciliorum convocatio.

Secundo: quibuscumque actis & instrumentis Concilii Legatorum nomina præfixa sunt hunc in modum: *Sacrosancta Œcumenica & Generalis Tridentina Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, præsidentibus in ea Apostolicæ Sedis Legatis &c.* Hinc sub Paulo III. Concilii Præsides fuerunt Joannes Maria de Monte Prænestinus Episcopus, Marcellus Cervinus, & Reginaldus Polus S. R. E. Cardinales. Sub Julio III. Marcellus Cardinalis Crescentius, Sebastianus Pighinus Sipontinus Archiepiscopus, & Aloysius Lipomannus Veronensis Antistes.

Sub Pio IV. Hercules Gonzaga Cardinalis Mantuanus, Jacobus Cardinalis Puteus, Stanislaus Cardinalis Osius Warmiensis in Polonia Episcopus, Hieronymus Cardinalis Seripandus, Ludovicus Cardinalis Simonetta, Marcus Siticus Cardinalis Aliempsius, & cum e vivis excessissent Cardinalis Mantua & Cardinalis Scripandus, eorum locum Cardinales Moronus & Navagerius obtinuerunt.

Tertio ad hoc Concilium ex orbe universo Episcopos convenisse ex Pauli III. convocationis diplomate est apertissimum. In eo enim Summus Pontifex aperte testatur, se convocasse omnes ex omnibus locis, tam Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & Abbates, quam alios quoscumque, quibus jure aut privilegio in Conciliis Generalibus residendi, & sententias in eis dicendi permissa potestas est. Et reapse Legatis Pontificiis exceptis Concilio interfuerunt viginti-quinque Archiepiscopi, centum sexaginta octo Episcopi, trigintanovem Procuratores Prælatorum absentium, septem Abbates, & totidem Religiosorum Ordinum Generales. Sed hæc infra clarius constabunt.

Quarto Patribus libertatem ademptam non fuisse videbimus in solutione objectionum.

Ultimo denique Tridentinam Synodum undique, & ubique receptam, non est maximopere insudandum, ut demonstramus. Siquidem hanc Synodum susceperunt Germaniæ regiones, & augustissimæ Austriacæ familiæ hæreditariæ, ut patet ex Augustana Synodo ab Othone Cardinali Truselzio celebrata anno 1567. Catholici Regis ditiones omnes Philippo Rege Imperante per edictum datum die 2. Julii 1564. Suscepit Lusitania Sebastiano piissimo ac religiosissimo Rege agente, ut ejus litteræ ostendunt ad Pium IV. ex Vaticano Archivio erutæ a Pallavicino. Excepit Polonia in Regni Comitibus eodem anno celebratis, ut patet ex vita Cardinalis Commendoni Nuntii Apostolici. Suscepit Serenissima Venetorum Respublica, promulgæque jussit inter sacrificii solemnias in Basilica S. Marci, teste Morosino lib. 3. Hist. Venetæ.

De Primariis autem Regnorum Catholicorum Ecclesiis quid dicemus? Infiniti propemodum essemus, si omnium hic vellemus indicem texere; qua de re præcipuas tantummodo adnumerabimus. Concilium itaque Tri-

Tridentinum probatum est in Mediolanensi I. Concilio Provinciali sub S. Carolo an. 1565. In Concilio Rhemenſi Provinciali an. 1564. Carolo Cardinali a Lotharingia Præſide. In Cameracenſi Provinciali Concilio an. 1565. Maximiliano a Bergis Archiepiſcopo, & Duce Cameracenſi Præſide. In Provinciali Toletano Concilio, eodem anno, Chriſtophoro Rogio de Sandoval Epico Cordubeni Præſide. In Provinciali Mechlinienſi an. 1570. ſub Martino Rytbovio Epico Yprenſi. In Rothomagenſi Provinciali an. 1581. ſub Carolo Cardinali Borbonio. In Burdigalenſi an. 1583. ſub Antonio Prevotio Sanſaco. Denique in Turonenſi ejusdem anni, in Bituricenſi 1584. Acqueniſi anni ſequentis, Mexicano ejusdem anni, Tolofano 1590. Eccleſia itidem Gallicana minime prætermiſſa, ſalvis tamen ejusdem libertatibus, ut patet ex Pariſienſibus Comitibus ordinum Regni an. 1615. Reſtat ergo, ut adverſariorum querimonias patienter excipiamus, & nerveſe ſimul conſutemus.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Tridentina Synodus a Romano Pontifice convocata fuit: Ergo non fuit legitima. Probatur conſequentia: Romanus Pontifex non poterat iudicis & partis perſonam agere: de multis enim poſtulabatur: Ergo convocare Concilium non poterat.

Reſp. Conc. ant. & nego conſeq. & ad ejus probationem, nego, Romanum Pontificem in Synodo partis perſonam agere debuiſſe. Non enim Romani Pontificis, ſed fidei cauſa agebatur. Profecto, ſi hæc obſectio valeret, numquam quocumque ſæculo potuiſſent Romani Pontifices Concilia indicare, illis præſidere, & Hæreticos anathemate percutere. Deinde quis eſſe debet hoc in caſu Iudex legitimus controverſiarum ad fidem ſpectantium? Principes forſan? at contrarium conſtat ex litteris Valentiniani ad Epicoſ Orientis, ad quos ſcripſit: *Sibi, qui unus e laicorum numero erat, non licere ſe ejusmodi negotiis interponere.* Idem conſeſſus eſt Theodoſius Imperator, cum ad Ephelinam Synodum ſcriberet hiſce verbis: *Candidianum ad ſacram veſtram Synodum abire juſſimus, ſed ea lege & conditione, ut cum quaſtionibus & controverſiis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune habeat. Neſas eſt enim, qui Sanctiſſimorum Epicoſ Catalogo adſcriptus non*

eſt, illum Eccleſiaſticis negotiis ſeſe immiſcere. Forſitan Romanus Pontifex Concilium convocare non debuit? At omiſſo, quod jam in ſuperioribus probavimus, ad Romanum Pontificem Conciliorum convocationem pertinere, nonne Clementem VII. & Paulum III. non ſemel expoſtularunt Carolus V. Ferdinandus Romanorum Rex, Franciſcus I. Rex Chriſtianiſſimus, ut Concilium convocarent, ut Sleidanus adverſæ communionis ſcriptor teſtatus eſt? Id ergo juris eſſe Pontificii Sereniſſimi Principes agnoverunt. Denique hoc argumentum in adverſarios retorquetur. Si quidem conqueſti ſunt adverſarii, quod Lutheranis miniſtris ſuffragium deciſivum non concederetur. At quæſio poterant ne ipſi iudicis & partis perſonam agere? De multis enim contra fidem & mores expoſtulantur.

Ob. 2. Canones præcipiunt, ut cum de puniendis, vel abſolvendis perſonis agitur, prima cauſæ cognitio in Provincia inſtitui debeat: Concilium ergo in Germania convocandum erat.

Reſp. Canones intelligendos eſſe de cauſis privatis, & non de cauſis communibus, in quibus articuli fidei adducuntur in controverſiam. Hinc eſt, quod Arriana hæreſis Alexandria excitata, non in Ægypto, ſed in Bythinia damnata eſt: Neſtoriana lues Conſtantinopoli erupit, & Epheli jugulata eſt. Idem de Donatiſtarum hæreſi in Africa oborta, & Romæ damnata a Melchiade. Idem de Pelagiana, aliſque pluribus ſectis, quales fuere Eutychniana & Monothelitarum factio. Jure ergo iudici potuit ac celebrari Synodus Œcumenica Tridenti contra Proteſtantium errores; eo vel magis, quod in eam convocationem conſenſerunt Germaniæ Principes in Spirenſi conventu anno 1542.

Ob. 3. Ad Concilium vocati non ſunt Principes Auguſtanæ Confeſſionis, imo fuerunt a Concilio penitus excluſi. Ergo non fuit legitimum.

Reſp. Putidum in argumento apparere mendacium, idque aperte monſtratur ex datis publicæ fidei litteris in Concilii ſeſſionibus 13. 15. & 18. in ſequentem modum exiſtentibus; id eſt ipſis eſt conceſſa facultas Tridentum veniendi, ibidemque manendi, ſtandi, morandi, proponendi, loquendi, una cum ipſa Synodo de quibuſcumque negotiis tractandi, examinandi, diſcutiendi, ac omnia

que.

quacumque ipsis libuisset, ac articulos quoslibet, tam scripto quam verbo libere offerendi, propalandi, eosque Scripturis sacris, & Beatorum PP. verbis, sententiis, & rationibus declarandi, adstruendi, & persuadendi, & si opus fuerit, etiam ad objecta Concilii Generalis respondendi, & cum iis, qui a Concilio delecti fuerint, disputandi &c. Atque hæc adeo perimunt adversarios, ut facultas ista data fuerit etiam nationibus a Romana alienis communione hisce verbis: *Eadem sacrosancta Synodus in Spiritu sancto legitime congregata, presidentibus in ea ejusdem Apostolicæ Sedis de Latere Legatis, omnibus & singulis aliis, qui nobiscum in iis, quæ sunt fidei, communionem non habent, & quibuscumque Regnis, Nationibus, Provinciis, Civitatibus, ac locis, in quibus publice & impune prædicatur, vel docetur, sive creditur contrarium jus, quod Sancta Romana sentit Ecclesia, dat fidem publicam, sive salvumconductum, sub eadem forma, & eisdem verbis, quibus datur Germanis.* Injustæ ergo Lutheranorum querimonix.

Ob. 4. Tridentina Synodus morte Pauli III. interveniente desit ac prorsus concidit: Ergo &c. Prob. ant. Henricus II. Galliarum Rex renovationem Concilii a Julio III. factam adeo improbavit, ut nemini Episcoporum in suis ditionibus Tridentum commeandi facultatem permiserit, testaturque sit, se conventum illum minime pro legitimo agnoscere: ergo &c.

Resp. Paulum III. Tridentinam Synodum suspendisse, non dissolvissse. Verum licet dissolvissset, potuit jure ab Julio III. illius successore denuo convocari eadem Synodus, quia eadem in suo statu adhuc vigeant causæ. Denique licet duo, vel tria fuissent indicta Concilia, ejusdem fuissent auctoritatis, & omnium Decreta fuissent sacrosancta, quod solum negare potest perversus Hæreticus. Relate ad Henricum reponimus, non illegitimam judicasse Concilii convocationem, sed Episcopos suos retardasse, quia cum exortæ essent aliquæ inter ipsum, & Carolum V. similitates, easque ab Julio III. foveri crederet, idcirco moram interposuit, donec lites componerentur, & cessaretur a tumultu. Et re quidem vera professus est Christianissimus, se contestationem illam non fecisse: *Quasi aut cogitaret ullo modo, aut haberet in animo meritam ac debitam a se*

sanctæ Sedi Apostolicæ observantiam & obediendi conditionem aut excutere, aut diminueri, quin contra operam daturum esse, ut magis ac magis in dies se dignum probaret Christianissimi Regis cognomine, hocque maximo primogeniti Ecclesiæ filii ac fidei protectoris elogio. Animi hujus sui ac studii propensionem ad feliciora melioraque tempora reservari, cum scilicet hoc humano generi, ac præcipue Reipublicæ Christianæ summis ipsius ac totius Populi Gallici votis Dei optimi maximi gratia tribuisset, ut honeste depositis armis, quæ essent parum modeste illata, & motiones animi componerentur, & hoc modo pax ipsa conveniret. Multa alia his similia protestatus est Henricus, quorum exemplaria edita sunt in commentariis rerum ad Synodum Tridentinam spectantium a Puteano collectis. Denique Carolus IX. Oratores suos cum Episcopis ad Concilium misit, qui antea acta Decreta sessione 25. perlecta plenis calculis approbarunt.

Ob. 5. Cum PP. Concilii & præsertim Hispani Episcopi in eam irent sententiam, ut crederent residentiam Episcoporum de jure esse divino, Pontifex missis multis Episcopis in contrariam alios pertraxit sententiam. Ergo nulla in Concilio libertas.

Resp. Reapse varias in sententias PP. Concilii abiisse cum disputaretur, an residentia juris esset divini, viris doctissimis ex utraque parte stantibus. Qua de re cum videretur quæstio prorsus interminabilis, ab ea definienda temperandum esse duxerunt. Declaratum nihilominus est, residentiam Episcoporum esse de præcepto divino, nullasque agnovit legitimæ absentix causas præter *Christianam charitatem, urgentem necessitatem, debitam obedientiam, ac evidentem Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitatem.* Quod vero de missis additur Episcopis, putida est calumnia. Siquidem, ut ex Pallavicino constat lib. 17. c. 8. 13. triginta & amplius Itali Episcopi severissimæ sententiæ de residentia juris divini adhærebant, qui cum insimulati essent apud Pontificem, quod Apostolicæ Sedis partes non foverent, data ad Sanctitatem suam Epistola se purgarunt; adeo ut in suo rescripto Pontifex certum sibi fuisse scripserit, unumquemque pro sua conscientia disservisse; idque sibi non displicere, cum vellet omnimodam in Concilio libertatem. Vide Cardinal. Pallav. cit. loco.

Ob. 6.

Ob. 6. Sessione 23. de Reformat. definitum est, licere cuique vigesimoquinto ætatis anno esse sacerdotem: sed hoc contrarium erat Aurelianensi Synodo, quæ triginta annos ad sacerdotii munus obeundum exegit: nec non cum antiquis pugnabat Canonum institutionibus. Ergo &c.

Respond. Quod Ecclesiæ disciplina lege fidei manente, admittit novitatem correctionis, operante scilicet & proficiente usque in finem gratia Dei, ut ait Tertullianus de Virg. veland. c. 1. Quare jure potuit statuti in Synodo Aurelianensi hoc in casu derogare. Ceterum de Aurelianensi Synodo ita loquutus est Cardinalis a Lotharingia in suo Provinciali Rhemeni Concilio anno 1564. Congregatione 9. Comitibus Aurelianensibus cujusmodi fuerunt, nolo hic dicere; constat certe, in iis multa fuisse constituta, quæ cum jure Ecclesiastico pugnant ex diametro, & magnum afferunt detrimentum, & præjudicium: cur ergo eorum decretis esse standum judicabit Ecclesia: & Congregat. 10. Quod attinet ad ætatem Presbyterorum, videndum esse, ne nimis provec̃ta ætatis ordinentur: fuisse quidem in illis Comitibus Aurelianensibus speciosas factas leges, cujusmodi est, quæ cavetur, ne ordinetur sacerdos, qui non sit triginta aut quadraginta annos natus, & ne pro celebranda re divina dentur sacerdoti plusquam duo solidi, & dimidium; sed hæc non aliud spectabant, quam ne amplius ordinarentur Presbyteri.

Ob. 7. Legati in Concilio sibi jus proponendi reservarunt quid agendum vel firmandum esset, illa solita formula: *Proponentibus legatis*; nihilque proponentes, quod Romano Pontifici non placuisset, constantissime repugnantibus Hispanis præsertim Episcopis: Ergo nulla in Concilio libertas.

Resp. Falsum, quod Patribus Concilii fuerit adempta libertas. Patres enim liberrime in omnibus & singulis Congregationibus & sessionibus sententiam suam dixerunt, etiam in iis, quæ Legatos & ipsum summum Pontificem spectabant. Ceterum si Legati erant qui proponerent, nil mirum; cum ad vitandam confusionem idem factum sit in Ephesino, Chalcedonensi, Constantinopolitano 3. & 4. & aliis Generalibus Conciliis. Atque hac prærogativa Pontificios Legatos jure gaudere patet ex litteris Marciani Imperatoris ad S. Leonem, in quibus præcipit Imperator, *Ut ad definitum locum . . . omnes sanctissimi Episcopi debeant convenire, & quæ Christianorum religioni, atque catholice fidei prosint, sicut Sanctitas tua secundum Ecclesiasticas regulas definiverit, sua dispositione declarent.*

Multa sunt alia, quæ objicere solent Heterodoxi contra Concilii hujus legitimam auctoritatem; sed omnia videre poteris apud Pallavicinum in sua historia nervose confutata. Interim gratias Deo referre debemus, quod de Conciliis tractatum absolverimus, & ad hujus libri finem devenerimus.

LIBER QUARTUS.

Cum hucusque satis de auctoritate Scripturarum sanctarum, & Conciliorum, pertractatum sit, cum quarto loco possit & debeat Theologus ex Ecclesiæ auctoritate argumenta desumere, hinc & nervos omnes intendere debemus, ut hæc in parte quodnam sit hujus loci pondus Theologiæ candidati deprehendant. Quapropter quarto hoc libro de Essentia, Unitate, Sanctitate, Catholicitate, Apostolicitate, Visibilitate, Indefeasibilitate, & Infallibilitate Ecclesiæ dis-

Berti Theol. Tom. X.

seremus. Et ne tempus proloquiorum inutilitate teramus, operi manum adjiciamus.

CAPUT I.

De Essentia Ecclesiæ.

Ecclesiæ vocabulum non latinum est, sed ex græca profluens dictione a verbo videlicet *ἐκκλησιω*, idest evoco, quemadmodum a verbo *συναγωω*, idest congrego, Synagoga dicta est Hebræorum Ecclesia. Atque id non

z fine

sine mysterio aliquo factum fuisse docet aperte Augustinus in Epistolam ad Romanos hisce verbis: *Ecclesia ex vocatione appellata, Synagoga vero ex congregatione*. Convocari enim hominibus magis congruit, congregari autem magis de pecoribus dici solet; unde greges proprie pecorum dici solent. Quamvis ergo plerisque scripturarum locis ipsa Ecclesia *Grex Dei, & Ovile Dei, & pecus Dei* vocetur, tamen cum in comparatione homines pecora dicuntur, ad vitam veterem pertinet, & apparet, huiusmodi homines non esse sempiternæ veritatis, sed temporalium promissionum tamquam terreno pabulo esse contentos. Paulus ergo vocatus Apostolus segregatus in Evangelium Dei, unde, nisi ex grege Synagoga? Eadem habet S. Doctor in Ps. 81. Verum tamen est, quod licet Christi Ecclesia Synagoga appelletur, congregatio tamen aliquando dicta est a Cyrillo Hierosolymitano præsertim, qui Catech. 18. hæc habet: *Apte Ecclesia vocatur, quasi dicas convocationis propter omnium convocationem & congregationem*. Ex quo liquet, Ecclesiæ definitionem, fidelium congregationem veluti quoddam genus in se continere; unde Theologi ita solent Ecclesiam definire videlicet: *Cœtus Sanctorum sub uno capite Christo Deo servientium*: Quæ sane definitio Ecclesiæ in genere sumptæ apprime congruit.

Per cœtum enim Sanctorum omnia Ecclesiæ membra in unum corpus aptata significantur, quæ sanctitatem quomodolibet præferant, idest vel perfectam habeant, quales sunt Beati; vel inchoatam, quales sunt qui peregrinantur a Domino, qui vel speciem virtutis præferunt externam, vel internam habent sanctitatem & externam simul. Cum vero dicitur sub uno capite Christo, discrepantia indigitatur inter Christi Ecclesiam & veterem Synagogam, quæ negat Christum in carne venisse. Unde de Ecclesia loquutus est Paulus ad Ephes. 1. 23. hisce verbis: *Ipsam (Christum) dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ejus: & c. 5. 23. Vir est caput Mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ*. At cum servire Deo finis esse debeat Militantis & Triumphantis Ecclesiæ, idcirco ultimo additur *Deo servientium*.

Hanc Ecclesiæ definitionem allato modo explicatam rejecerunt Pelagiani, Novatiani,

Donatistæ, Wiclefistæ, Lutherani, & Calvinistæ.

Etenim Pelagiani definierunt Ecclesiam *Congregationem hominum perfectorum nullum peccatum habentium*. Ita tradidit S. Augustinus lib. de Hæres. c. 88. inquit enim: *In idem progrediuntur, ut dicant, vitam justorum in hoc sæculo nullum omnino habere peccatum, & ex his Ecclesiam Christi in hac mortalitate perfici, ut sit omnino sine ruga & macula, quasi non sit Christi Ecclesia, quæ in toto terrarum orbe clamat ad Deum: dimitte nobis debita nostra*.

Novatiani a Christi Ecclesia rejecerunt lapsos in persecutione, ut patet ex S. Cypriano Tract. de lapsis, quorum errori adhaeserunt Donatistæ, ut videre est apud Augustinum lib. 3. contra Parmenianum.

Wiclefistæ solis prædestinatis Ecclesiam constare autumarunt. Unde isti fuerunt in Concilio Constantiensi damnati eorum articuli sess. 15. *Unica est sancta universalis Ecclesia, quæ est prædestinatorum universitas*. Et in 5. *Præscitus etsi aliquando sit in gratia, secundum præsentem justitiam tamen nunquam est pars sanctæ Ecclesiæ; & prædestinatus semper manet membrum Ecclesiæ, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non gratia prædestinationis*.

Lutherani & Calvinistæ solos justos in vera admittunt Ecclesia, & hodierni reformatæ Ecclesiæ impiissimi sectatores contendunt, schismaticos, hæreticos, apostatas, fundamentales tamen articulos fidei credentes, veræ Christi Ecclesiæ membra esse.

Contraria docent sane Catholici asserentes, Ecclesiam non tantum constare ex prædestinatis, sed reprobos & impios etiam complecti, modo fidem sub legitimis Pastoribus exterius profiteantur. Quæ cum solide demonstrari debeant, sit igitur

CONCLUSIO I.

Ecclesiæ membra non sunt soli Prædestinati.

Dem. Scripturis, PP. & ratione. In sacris litteris, & præsertim in Evangelio Ecclesia comparatur sagenæ missæ in mare & ex omni genere piscium congreganti Matth. 13. Convivio nuptiali, ad quod intraverunt boni & mali; Ovili, in quo sunt agni & hœdi

hœdi Matth. 25. magnæ domui, in qua sunt vasa aurea, argentea, lignea, & fictilia 2. ad Timoth. 2. Ergo Ecclesiæ membra soli non sunt prædestinati.

Accedunt PP. inter quos Cyprianus Ep. 51. ad Confessores, & 52. ad Antonianum; S. Hieronymus Dialog. adversus Luciferian. S. Augustinus tract. 45. in Jo. & lib. 2. contr. Cresconium; S. Fulgentius lib. de fide ad Petrum c. 43. & Gregorius M. Hom. 33. in Evangel. aliique plures, qui omnes allato sensu explicant supradicta scripturarum testimonia. Sed ne singula videamur præterire, sufficiant verba educta ex Breviculo collationis cum Donatistis c. 9. n. 16. In qua collatione cum Donatistæ plura retulissent scripturarum testimonia, ut ostenderent peccatores membra Ecclesiæ non esse, Catholici Episcopi responderunt: *Hæc duo tempora Ecclesiæ, quæ nunc est, & quæ tunc erit, significata sunt etiam duabus piscationibus: una ante resurrectionem Christi, quando mitti jussit retia, nec sinistram nec dexteram nominans partem, ut nec solos malos, nec solos bonos, sed commixtos bonis malos intra retia suorum sacramentorum futuros doceret. Post resurrectionem autem, quando jussit retia mitti in dexteram partem, ut post resurrectionem nostram solos bonos in Ecclesia futuros intelligeremus.* Quarum sane rationum pondere adversariorum intolerabilis audacia validissime premitur ac propulsatur.

Adde argumenta ex ratione deprompta. Siquidem si Ecclesia ex solis constaret prædestinatis, foret ipsa invisibilis. Pagani, Judei, & Hæretici, dummodo prædestinati, forent in Ecclesia, a qua excluderentur fideles justi non prædestinati: aliaque plura collige his similia argumenta, quæ in medium proferre consueverunt Theologi.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Arca Noe fuit Ecclesiæ figura, teste Augustino lib. 3. de Baptismo c. ultimo: sed in Arca fuerunt tantummodo qui salvandi erant: Ergo & in Ecclesia soli erunt prædestinati.

Resp. Dist. maj. Arca fuit Ecclesiæ figura secundum, quid conc. maj. absolute & simpliciter, neg. maj. & dist. min. & paritas Ecclesiam inter & Arcam in hoc nequit consistere, conc. min. secus, nego min. & conseq. Si inter Arcam & Ecclesiam adæquata intercederet paritas, sequeretur,

omnes omnino homines salvandos esse, cum animalia omnia, quæ in Arca extiterunt, non perierint in universali aquarum inundatione. Arca igitur typus Ecclesiæ fuit in hoc, quod sicuti in illa munda & immunda continebantur animalia, ita in Ecclesia justi sunt & peccatores. Sicuti extra Arcam nemo salvus factus est, ita nemo extra Ecclesiam salvari potest. En ergo quomodo PP. Cyprianus, Hieronymus, Augustinus, aliique Arcam Ecclesiæ assimilarunt. Horum sequi debemus doctrinam, non ex privato spiritu ad libitum somnia somniare, & chymeras confingere.

Ob. 2. Juxta Augustinum lib. 5. de Baptismo propter electos & prædestinatos Ecclesia assimilatur fonti signato, horto concluso, & puteo aquarum viventium Cantic. c. 12. Ergo &c.

Resp. Augustinum loqui de triumphantis Ecclesiæ gloria, in qua vere soli sunt electi & prædestinati. Sic legimus S. Doctorem loquentem lib. 2. Retract. c. 18. *Ubicunque Ecclesiam commemoravi non habentem maculam, neque rugam, non sic accipiendum est, quasi jam sit, sed quæ preparatur ut sit, quando apparebit etiam gloriosa.* Licet tamen de militante Ecclesia intelligenda essent Augustini verba, quemadmodum & in horto concluso vepres simul cum floribus miscuntur, ita in Ecclesia boni cum malis permixti sunt.

Ob. 3. Christus caput est illius Ecclesiæ, quam salvabit: Ergo caput est prædestinatorum.

Resp. Dist. ant. Christus caput est Ecclesiæ vel sufficienter vel efficienter, conc. ant. efficienter tantum, neg. ant. & sub data distinct. nego conseq. Christus eodem modo est caput Ecclesiæ, quo est Ecclesiæ Salvator: at quis negare poterit, Christum totius mundi esse Salvatorem, licet non omnes salutem sint consequuturi? Pro omnibus Christum esse mortuum, prædicat Catholicum dogma; Ergo omnium caput est, pro quorum salute mortuus est. Profecto quis negabit eum pro omnibus mortuum, cum omnibus dederit & obtulerit media ad salutem æternam consequendam necessaria? Unde absolute loquendo falsum est, Christum caput esse solummodo illorum, qui salutem consequuntur; cum caput sit non solum illorum, qui salutem consequuntur, sed etiam illo-

illorum, qui salutem consequi possunt, licet non sint tandem salutem æternam consequuturi.

Ob. 4. Christus Jo. 10. comparat Ecclesiam ovili: sed in hoc sunt oves solæ: Ergo in Ecclesia sunt soli prædestinati.

Resp. Dist. min. Et inter oves & prædestinatos semper non stat comparatio, sed inter oves & omnia Ecclesiæ membra, conc. min. secus, nego min. & conseq. Non difitemur in sacris litteris oves aliquando summi pro prædestinatis; verum ibi semper aliquem noscimus adjungi characterem, ex quo clare infertur prædestinationis nota. Ita Jo. 10. 27. de ovibus sermo habetur, sed de iis, quæ vocem Christi audiunt. Matth. 25. 33. oves commemorantur, sed quæ ab hædis separabuntur in extremo judicio. Et sic de cæteris. E contra pluribus aliis in locis ovium nomine tam boni, quam mali designantur. Ita Jo. 21. 18. legitur: *Pasce oves meas.* Psal. 73. 1. *Iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ.* Ezechielis 34. ubi oves sanæ & ægrotae describuntur, & alibi passim. Certum est Augustinum tract. 45. in Jo. ad prædestinatos verba illa aptare; sed idem est responsum, videlicet S. Doctorem de prædestinatis illa Scripturæ verba intelligere, quæ reapse oves ab hædis secernunt, & quæ vocem audiunt pastoris.

CONCLUSIO II.

Iusti & Peccatores sunt in Ecclesia, aut publici sint aut occulti.

Dem. Scripturis, Ecclesiæ Traditione, & ipsa ratione; & quidem quoad peccatores; nam justos in Ecclesiam admitti ab adversariis in prænotatis jam vidimus.

Et primo quidem præter ea, quæ in præcedenti propositione ex scripturis adduximus, inservire possunt sequentia. Matth. c. 18. 17. Christus jubet, peccatores corrigendos esse, & ab Ecclesia arcendos, si non audierint: Ergo &c. Rursus Matth. c. 23. 3. nos monet Salvator, ut ea, quæ docent Ministri & Doctores, faciamus, non quæ ipsi faciunt. Credidit ergo ipsos esse in Ecclesia. Accedit, quod Paulus in 1. ad Corinthios testatur se scribere Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, in qua dicit esse contentiones; & cap. 5. mentionem illius incestuosi facit, quem gravissimæ tradidit pœnitentiæ. Profecto quis dubitet, Corinthiorum Ecclesiam

veram Dei Ecclesiam fuisse? Nullus profecto. Tenendum ergo, peccatores manifestos & occultos esse in Ecclesia.

Multa sunt SS. PP. in hujus conclusionis præsidium testimonia; verum quoniam omnium agmen ducit S. Augustinus, idcirco uno, vel altero hujus S. Doctoris testimonio contenti erimus. Augustinus igitur lib. 7. de Bapt. c. 41. de bonis & malis observat, quod existant alii, qui licet ad compagem domus, seu ad societatem justitiae non pertineant, sunt tamen in Ecclesia, sicut paleae sunt in frumentis. Istos enim esse in domo negare non possumus, dicente Apostolo in eadem domo esse vasa in honorem, alia in contumeliam. Rursus lib. de vera Religione c. 5. hæc habet: *Neque enim in confusione Paganorum, neque in purgamentis hæreticorum, neque in languore schismaticorum, neque in cæcitate Judæorum querenda est religio, sed apud eos solos, qui Christiani Catholici, vel Orthodoxi nominantur, idest integritatis custodes & recta sectantes:* & cap. 6. *Carnales autem suos, idest viventes aut sentientes carnaliter, tanquam paleas tolerat, quibus in area frumenta tutiora sunt, donec talibus tegminibus exuantur; sed quia in hac area pro voluntate quisque vel palea, vel frumentum est, tamdiu sustinetur peccatum cujuslibet, donec aut accusatorem inveniat, aut pravam opinionem pertinaci animositate defendat.* Celebriora hujus S. Doctoris testimonia erui possunt ex libris contra Epistolam Petilianam, de Unitate Ecclesiæ c. 12. & 13. ex libris contra Parmenianum, aliisque multis suorum operum locis. Lege similiter Tertullianum & Cyprianum, & illos omnes, qui asseruerunt invalidum quidem Baptisma ab Hæreticis collatum, non autem a peccatoribus; Hieronymum adversus Luciferianos, & Fulgentium in lib. de fid. ad Petr.

Ultimo Catholicum dogma ratione comprobatur. Siquidem illi sunt in Ecclesia, quibus Sacramentum confertur Pœnitentiæ: atqui peccatoribus Pœnitentiæ Sacramentum confertur: Ergo &c. Deinde Ecclesia visibilis est, ut infra probabimus: sed invisibilis esset, si peccatores non essent in Ecclesia; non possent enim occulta vitia a virtutibus distingui: Ergo &c.

Satisfit Objectionibus.

Ob. 1. Canticor. lib. c. 4. v. 7. de Ecclesia dictum est: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te*: Ergo &c.

Resp. S. Augustinum duplici modo interpretatum fuisse allata Canticorum verba. Libro scilicet Retract. 1. c. 19. & lib. 2. c. 18. de Ecclesia Triumphante intellexit; & lib. 2. de Civ. Dei c. 28. sine macula asseruit dici Ecclesiam comparative ad veterem Synagogam. Admissa hac duplici S. Doctoris interpretatione, quæ sane argumentum penitus enervat, dici etiam potest, Ecclesiam esse sine macula, non quoad singulorum membrorum sanctitatem, sed quoad sanctitatem doctrinæ & morum, quam docet & præcipit Ecclesia.

Ob. 2. Paulus in sua ad Ephesios Epistola 5. 27. scribit: *Christum seipsum tradidisse pro ea, ut exhiberet eam gloriosam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid ejusmodi, sed ut sit sancta & immaculata*: Ergo &c.

Resp. cum Divo Augustino in libro de Perfectione Justitiæ contra Cælestium, in allato Apostoli textu intelligi Ecclesiam, quæ per Baptismum redditur sancta & immaculata. Quamquam nec Græcorum PP. officit interpretatio, qui hoc in loco intelligunt non Ecclesiam absolute immaculatam & simpliciter, sed secundum quid tantummodo, quatenus nempe in suis præstantioribus membris nullam habeat maculam.

Ob. 3. Isaia 52. 1. de Christi Ecclesia ista pronunciat: *Non adjiciet ultra, ut pertranseat per te incircumcissus & immundus*: Ergo peccatores &c.

Resp. cum S. Augustino lib. cont. Donatistas c. 8. & 20. verba hæc intelligenda esse de Ecclesia Triumphante. Vide S. Doctorem citato loco & in Breviculo collationis diei tertiæ.

Instab. Versu 11. sequenti, ait propheta: *Recedite recedite exinde, pollutum nolite tangere, exite de medio ejus*. Ergo antecedentia verba nequeunt intelligi de Ecclesia triumphante.

Resp. Nego consequentiam. Quamquam nonnulli ex Theologis hæc versus undecimi verba intelligant de Militante Ecclesia, quatenus nempe separari debeamus animo & corpore, non autem corporaliter a Sacra-

mentis; tamen non videmus, quomodo & de eadem Triumphante Ecclesia nequeant intelligi, de cuius medio recedet omnis, qui immundum & pollutum tetigerit, idest qui peccatorum sordibus non fuerit expurgatus.

Ob. 4. Ad Rom. 8. 9. hæc habentur: *Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus*: Sed peccatores & impii Spiritum Dei non habent: Ergo &c.

Resp. Hæc solum probare peccatores & impios non esse viva Christi membra, palmites fructuosos in vite; non tamen inde sequi ad Christi corpus non pertinere quoad externam unionem, & quoad internam fidem, quæ motum exercet aliquem in membris aridis & imperfectis.

Ob. 5. nonnulla ex D. Augustino petita argumenta. Vide tract. 6. n. 12. lib. de Unit. Ecclesiæ c. 21. n. 60. & cap. 22. contra Cresconium & lib. 3. de Baptismo c. 18. quæ omnia hoc S. Doctoris ratiocinio continentur, dum ipse contra Donatistas scriberet. Donatistæ (en Augustini argumentum) ab Hæreticis baptizatos rebaptizant, quoniam Hæretici non sunt in Ecclesia, cui soli data sunt sacramenta: sed peccatorum Baptisma non iterant Donatistæ: Ergo Donatistarum doctrina est invicem pugnans. Ergo S. Doctor supponit parem esse peccatorum & hæreticorum conditionem, quantum ad eorum exclusionem ab Ecclesia.

Resp. Quæcumque ex Augustino peti possunt hac in re argumenta, facillime exsufflari, dummodo vis Augustinianæ argumentationis attendatur, & Donatistarum error perscrutetur. Sentiebant igitur Donatistæ, a probitate ministri valorem pendere Sacramenti, & impium ministrum Spiritum sanctum dare non posse, cum in eo Spiritus sanctus non esset. Hinc inferebant, validum non esse baptismum collatum ab hæreticis. Cum vero ex alia parte opinarentur, Ecclesiam constare solis justis, Baptismum ab impiis & peccatoribus collatum non iterabant, sed validum esse censebant. Quamobrem Augustinus merito ipsos Donatistas præcedenti urgebat argumento, ut eos in scitiæ & contradictionis accusaret. Qua de re quoties S. Doctor enuntiat peccatores non esse in Ecclesia, non esse membra columbæ, Ecclesiam esse sicut liliū inter spinas, & similia, vel in sententia Donatistarum ista pronuntiat, vel Ecclesiam intelligit inadæ-

quate

quate sumptam, idest quoad viva ipsius membra.

Instab. S. Augustinus lib. 5. contr. Donat. c. 27. refellit S. Cyprianum, eo quod docuisset, improbos esse in Ecclesia: Ergo &c.

Resp. Nego antec. Tantum enim abest, quod hac de causa Cyprianum improbaverit Augustinus, quin potius eandem tueretur sententiam lib. 4. contra Donatistas c. 12. Itaque contra Cyprianum stylum movit S. Doctor, non quod Cyprianus docuerit, improbos esse in Ecclesia, sed quod rejiceret Baptisma ab hæreticis collatum, quod certe rejicere non debuisset, sicuti non rejiciebat Baptismum collatum ab impiis; cum tamen juxta rebaptizantium principia potior ratio non esset, cur deberet hæreticorum rejici Baptisma, & non peccatorum, cum ex his nemo Spiritum sanctum haberet.

Ob. 6. Ex his sequitur duas esse distinguendas Ecclesias; unam ex bonis, alteram ex bonis & malis constantem: sed hoc dici nequit, quin in adversariorum castra transeamus: Ergo &c.

Resp. Duas admittendas esse vel plures Ecclesiarum partes, sicuti diversa distingui possunt Ecclesiarum tempora. Siquidem & boni & mali membra sunt Ecclesiarum, ut dictum est; sed boni uno modo, alio modo ad Ecclesiam pertinent mali: boni veluti pars Ecclesiarum interior, mali veluti pars exterior. Ita aliud est tempus Ecclesiarum præsens, aliud est tempus Ecclesiarum in futuro, quin tamen diversarum admittendarum sint Ecclesiarum, cum unus sit Christus Ecclesiarum caput.

Ob. 7. Ecclesia est sancta: Ergo constat ex solis Sanctis.

Resp. Dist. ant. Ecclesia est sancta formaliter, conc. subjective, nego ant. & consequent.

Ob. 8. Impii non habent Deum Patrem: Ergo ad Ecclesiam non pertinent.

Resp. Dist. ant. non habent Deum Patrem, quatenus non habent Spiritum sanctum in se manentem, conc. ant., quatenus non sunt in Ecclesia, nego ant. & consequent. Responsio patet ex dixis in responsione ad Ob. 4.

CONCLUSIO III.

Publici hæretici non sunt in Ecclesia.

Breviter Scripturis & ratione probatur: & quidem c. 3. 10. Epistolæ ad Titum in-

quit de hæreticis Apostolus Paulus: *Hæreticum hominem post unam & alteram correctionem devota sciens, quia subversus est, qui ejusmodi est & delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Unde sic arguo: Pastores Ecclesiarum debent ea curare, quæ ad proprias oves pertinent: sed hæreticum hominem vitare debent ex laudatis verbis: Ergo hæreticus inter oves non est adnumerandus: Ergo non est in Ecclesia. Rursus D. Hieronymo interprete qui est *proprio judicio condemnatus* semetipsum ejicit ab Ecclesia, & Pastoris prævenit sententiam: sed hæreticus *proprio judicio condemnatus est*: Ergo &c.

Præterea in epistola Joannis c. 2. 19 hæc legimus: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum.* Idest non erant ex nobis secundum divinam electionem, ait lib. De Dono Persev. M. Augustinus c. 8.

Hæc omnia argumentis a ratione petitis confirmantur. Hæretici in externa fidei professione non consentiunt, Sacramenta non suscipiunt, & debitam pastoribus legitimis subjectionem non profitentur: Ergo non sunt in Ecclesia. Denique qui Ecclesiam non audiunt, extra Ecclesiam censendi sunt: sed hæretici Ecclesiam non audiunt: ergo extra Ecclesiam censendi sunt.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. SS. PP. verba illa Matthæi c. 13. *Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & superseminavit zizania in medio tritici,* interpretantur de Ecclesia, in qua granum, palea, & zizania adveniunt, scilicet boni, mali, & hæretici. Ita S. Hieronymus hoc in loco; S. Augustinus in Breviculo collat. diei 3. contra Donat. c. 8. & 9. lib. 2. contra Cresconium c. 34. & Serm. 18. de Verbis Domini; & Theophylactus Hom. 49. in Matth. Ergo &c.

Resp. 1. SS. PP. in scripturis interpretandis non semper eundem scopum habuisse, sed diversa pro diversarum rerum occasione tractasse: 2. in c. 13. S. Matthæi expresse agri nomine non Ecclesia, sed mundus designatur. Hanc enim parabolam rogantibus discipulis sic Christus exponit:

Qui seminat bonum semen, est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum vero semen hi sunt filii regni. Zizania autem filii sunt nequam; Inimicus autem qui semina-

minavit, est diabolus &c. Hæretici ergo pertinent ad Ecclesiam ea ratione, qua ad Ecclesiam spectat diabolus, quem in Ecclesia esse solus poterit hæreticus affirmare.

Ob. 2. Apostolus 2. ad Timotheum c. 2. 20. Ecclesiam magnæ domui comparat, in qua sunt vasa aurea & argentea, lignea & fictilia, intellige justos, peccatores & hæreticos: Ergo &c. Ita S. Cyprianus Epist. 51. Augustinus lib. 4. contr. Donat. c. 12.

Resp. 1. S. Cyprianum per vasa lignea & fictilia peccatores quidem, non hæreticos manifestos intellexisse. Et re quidem vera in citata superius Epistola de Novatiano hæretico aperte asserit, illum esse extra Ecclesiam, & Novatiani asseclas valide confutat, qui Ecclesiam ex solis justis constare autumabant. Quare legatur S. Cypriani alata epistola. Denique tantum abest Cyprianum existimasse, hæreticos esse intra Ecclesiam, quin potius hac de causa facultatem illis negavit valide baptizandi.

Quæ vero fuerit S. Augustini mens, non melius dignosci potest, quam ex lib. 3. de Baptismo c. 19. in quo hanc præclarissimam exhibet Paulini testimonii interpretationem hisce verbis: *Dicit Apostolus Paulus de quibusdam, qui circa veritatem aberraverant, & fidem quorundam subvertebant, quorum sermo ut cancer serpebat, quos cum evitandos esse diceret, in una tamen magna domo eos fuisse significat, sed tanquam vasa in contumeliam. Credo, quod nondum foras exierant. Aut si foras exierant, quomodo eos dicit in eadem magna domo cum vasis honorabilibus? nisi forte propter ipsa Sacramenta, quæ separatim etiam hæreticorum conventiculis non mutata sunt, ad unam magnam domum dicit omnes, sed diversis meritis pertinere, alios in honorem, alios in contumeliam.*

Ob. 3. S. Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos sic loquitur: *Arca Noe Ecclesiæ typus fuit . . . ut in illa omnium animalium genera, ita & in hac universarum & gentium & morum sunt homines. Ut ibi pardus & hœdi, lupus & agni, & hic justus & peccatores, idest vasa aurea, & argentea cum ligneis & fictilibus commorantur.* Ex quibus Hieronymi verbis evincitur, hæreticos esse in Ecclesia, quos lupos esse nec ullus negabit: Ergo &c.

Resp. Licet hæreticos designet Hieronymus

in suo contra Luciferianos Dialogo, nullum tamen inde accedit præsidium adversariorum falso systemati. Siquidem illi, contra quos disputabat S. Doctor, rejiciebant ab hæreticis baptizatos, admittebant tamen baptismum ab improbis collatum ministris. Qua de re Hieronymus hoc argumento eos premebat: peccatores sunt in Ecclesia, licet non habeant Spiritum sanctum: Ergo licet hæretici Spiritum sanctum non habeant, sunt in Ecclesia, quoad jus & potestatem baptizandi, de qua tunc erat quæstio, non vero quoad unionem aut internam, aut externam, de qua nulla habebatur controversia.

Ob. 4. Ecclesia hæreticos punit, atque eos anathemate percutit: Ergo hæretici pertinent ad Ecclesiam.

Resp. 1. Hæreticos ad Ecclesiam pertinere ratione baptismatis, ut dictum est supra, 2. Ecclesia illos punit, ut corrigantur. Sic ovis, quæ fugit, non est in ovili quidem, sed ad ovilem pertinet, cum redire possit; idem dic de servo transfuga, aliisque similibus.

Ob. 5. Hæretici habent omnes baptismi characteres, nonnulli vero sacerdoti: Ergo &c.

Resp. Etiam in damnatis utrumque adinveniri characterem. Suntne ergo damnati membra Ecclesiæ? id profecto negant omnes cum S. Thoma. Vid. 3. p. q. 8. art. 3. Miles aufugiens cum Imperatoris vexillo pertinet ne ad exercitum, ita ut vere dici possit esse in exercitu? Neminem arbitror ita desipuisse, ut hoc credat.

Ob. ultimo. Qui vera habent Sacramenta, sunt in Ecclesia: sed hæretici vera habent Sacramenta; multi enim ex iis gratiam percipiunt: Ergo &c.

Resp. Sacramenta illa Ecclesiæ esse, ex qua discedentes hæretici eorumdem usum retinuerunt; non inde tamen sequitur, eos esse in Ecclesia; neque enim ad Imperatoris exercitum pertinet, qui ab exercitu transfuga vexillum secum asportavit. Præterquamquod falsum universaliter arbitror, sacramenta ab hæreticis collata gratiam conferre; siquidem parvulis exceptis, & adultis, qui simplici corde veritatem quærunt, parati ei adhærere, cum primum eam cognoverint, reliqui sane, qui hæresi ministrorum consentiunt, nullam consequuntur Sacramentorum gratiam.

CONCLUSIO IV.

Schismatici extra Ecclesiam deputantur.

Quomodo hæretici a schismaticis distinguantur, docet S. Augustinus lib. de fid. & Symbolo c. 10. hisce verbis: *Hæretici de Deo falsa sentiendo ipsam fidem violant; schismatici autem discissionibus iniquis a fraterna charitate diffiliunt, quamvis ea credant, quæ credimus.* Unde etiam pro more suo accurate Angelicus Doctor 2. 2. q. 39. ad 3. subiungit: *Hæresis per se opponitur fidei: schisma vero per se opponitur unitati Ecclesiasticæ charitatis; & ideo sicut fides & charitas sunt diversæ virtutes ita schisma & hæresis sunt diversa vitia.* Hisce præmissis

Dem. Propos. quæ expressa est in operibus S. Augustini, & præsertim in citato lib. in quo post allata verba hæc sequuntur: *Quapropter nec hæretici pertinent ad Ecclesiam Catholicam, quæ diligit Deum, nec schismatici, quoniam diligit proximum.* Quibus sane adtipulatur S. Cypriani, & Optati Milevitani auctoritas; ille enim Ep. 96. hæc scribit: *Ecclesia, quæ catholica est, una est, scissa non est, nec divisa, sed utique connexa, & coherentium sibi invicem sacerdotum glutino copulata.* Hic vero lib. 1. contra Parmen. de schismaticis ita loquitur: *Deserta Matre Catholica impii filii, dum foras exeunt, & se separant (ut vos fecistis) a radice matris Ecclesiæ, invidiæ salcibus amputati, errando rebelles abscedunt.* Neque dicas cum Iurio, hunc palmarem fuisse Africanorum PP. errorem. Similia enim Chrysostomus tradidit, qui Hom. 11. ad Ephes. docuit, schismaticos similes esse manui amputatæ, quæ corporis membrum esse desit: & S. Hieronymus in c. 3. Ep. ad Titum expresse asseruit, hæreticos & schismaticos ab Ecclesia pariter separatos esse. Adde præclarissimum Ambrosii testimonium, qui de Satyro fratre suo jam defuncto lib. 1. de excessu Fratris hæc narrat: *Advocavit ad se Episcopum, nec ullam veram putavit, nisi veræ fidei gratiam, percunctatusque ex eo est, utrumnam cum Episcopis catholicis, hoc est cum Romana (nota verba) Ecclesia conveniret. Et forte ad id locorum in schismate regionis illius Ecclesia erat. Lucifer*

enim se a nostra tunc temporis communione diviserat, & quamquam pro fide exulasset, & fidei suæ reliquisset hæredes, non putavit tamen fidem esse in schismate. Nam etsi fidem erga Deum tenerent, tamen erga Dei Ecclesiam non tenebant, cujus patiebantur velut quosdam artus dividi, & membra lacerari. Et enim cum propter Ecclesiam Christus passus sit, & Christi corpus Ecclesia sit, non videtur ab his exhiberi Christo fides, a quibus evacuaturs eius passio, corpusque distrahitur. Hucusque Mediolanensis Antistes sanctissimus, cujus verba nulla indigent commentatione. His adde, quæ de Ecclesiæ unitate infra dicturi sumus.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Duo præ cæteris in S. Litteris occurrunt exempla, quæ schismaticos esse in Ecclesia mirifice probant: Ergo &c. Prob. anteced. & 1. quidem ex eo, quod facta secessione decem tribuum schisma factum est in Judæorum Ecclesia, nec ullus unquam asseruit, decem tribus in Judæorum Ecclesia non fuisse. 2. Temporibus Apostolorum visæ sunt duo fidelium communiones, Gentilium videlicet, & Judaizantium, quæ in nullo exteriori vinculo conveniebant: Erant ergo tunc temporis schismatici, qui tamen non erant ab Ecclesia præcisi.

Resp. Nihil efficere primum exemplum contra propositionis nostræ soliditatem. Siquidem distinguendum est inter illos, qui schismatici Ieroboam adhæserunt. Alii enim prophana & delubra coluerunt, & Baal sacrificia obtulerunt, colueruntque Idola impietatis; alii e contra Principis edictum sequuti sunt, coacti quidem, desiderio enim & animo cum Juda communicabant. Et certe apud ipsos extiterunt Prophetæ Elias, Elisæus, alique, qui sacrificiis exceptis in Hierusalem peragendis, omnia tamen ad religionem spectantia servabant, ut patet ex 4. Reg. 23. Primi quidem schismatici erant, non secundi.

Nec aliquid evincit secundum de primis Christifidelibus exemplum. Siquidem Judæos illos, qui ex veteri lege aliqua observabant, vel tolerabat Ecclesia, vel non. Si primum, non erant schismatici: si secundum, erant ab Ecclesiæ communione segregati.

Ob. 2. Ex quo schismatici in aliquibus cum Catholicis conveniunt, dici debent in Ecclesiæ unitate: ergo &c. Prob. ant. splendidis.

didissima S. Augustini auctoritate, qui lib. 1. contra Donatistas c. 1. hæc habet: *In quo enim nobiscum sentiunt, in eo etiam nobiscum sunt; in eo autem a nobis recesserunt, in quo a nobis dissentiunt. . . . Si ergo qui recessit ab unitate, aliquid aliud agere voluerit, quam quod in unitate perceperit, in eo recedit, atque disjungitur: quod autem ita vult agere, sicut in unitate agitur, ubi hoc accepit & didicit, in eo manet atque coniungitur: Ergo &c.*

Resp. Non posse schismaticos in Ecclesiæ unitate comprobari ex allato Augustini testimonio. Imprimis enim licet S. Doctor asserat, schismaticos cum catholicis convenire in aliquibus, tamen in aliquibus disjungi aperte fatetur. Deinde supponit expresse schismaticos in Ecclesiæ unitate non esse; inquit enim: *Si ergo qui recessit ab unitate. Denique ex quo dicit: In eo manet atque coniungitur, non ad Ecclesiæ unitatem respicit, sed ad Sacramentorum administrationem, quæ communis est schismaticis, atque Catholicis quidem, sed non sufficit ad probandam utrorumque unitatem.*

Ob. 3. Schismatici Christo inserviunt per exteriorē fidei professionem: Ergo &c.

Resp. Non tantum necessariam esse externam fidei professionem, sed & obedientiam & subjectionem legitimis Pastoribus, qualem Christus instituit.

Plura alia contra Thesim nostram adduci solent, quæ suis locis solvenda relinquimus, & præsertim cum de Ecclesiæ unitate instituamus disputationem.

CONCLUSIO V.

Excommunicati non sunt in Ecclesiæ unitate.

Scripturis, & PP. testimonio roboratur. Matthæi c. 18. 17. *Si Ecclesiam non audierit, inquit Christus, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Quibus in verbis Ethnicus comparatur excommunicatus: sed Ethnicus non est in Ecclesia. Ergo &c.

In Prima ad Corinth. 5. 11. 13. legitur, Apostolum Corinthium incestuosum tradidisse Satanae: sed qui cum Satana est, in Ecclesiæ unitate non vivit: Ergo &c.

Inter PP. testimonia clarissima sunt S. Cypriani verba Ep. 62. ad Pompejum: *Spirituali gladio, inquit præclarissimus ille Christi Martyr, superbi & contumaces necantur, dum de Ecclesia ejiciuntur. Neque enim vi-*
Berti Theol. Tom. X.

vere foris possunt; cum domus Dei una sit, & nemini salus esse, nisi in Ecclesia possit.

Ista confirmat S. Hieronymus, qui in c. 3. Epist. ad Titum hæc habet: *Fornicator, adulter, homicida, & cætera vitia per Sacerdotes de Ecclesia propelluntur. Hæretici autem in semetipsos sententiam ferunt suo arbitrio de Ecclesia recedentes.*

Sed audiamus Augustinum, qui quæst. 39. in Deuteron. asserit: *hoc nunc agere excommunicationem, quod agebat tunc interfectio; & lib. de Corrept. & Gr. c. 15. per excommunicationem, inquit, separari ab ovibus sanis ovem morbidam, ne per plures serpent dira contagia. Et denique lib. de unit. Eccles. c. ultimo expresse docet, excommunicari esse visibiliter præcidi a corpore Ecclesiæ.*

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. S. Augustinus lib. contra Donat. post Collat. hæc habet c. 20. *A populo Dei non separamus, quos vel degradando, vel excommunicando ad humiliorem poenitendi locum redigimus.* Ergo excommunicati ab Ecclesiæ unitate non præciduntur.

Resp. S. Doctorem loqui de ea separatione, quæ perpetua est, & absque spe reditus: vel dici etiam potest, quod probabilius existimamus, per populum Dei intelligere Augustinum pios & justos homines, quorum commercio non privantur excommunicati, ut eorum monitis & suasionibus in viam possint redire iustitiæ.

Ob. 2. Excommunicatio est medicina: Ergo in utilitatem datur: non ergo ab Ecclesiæ vinculo dissolvit.

Resp. disting. ultimum consequens, non dissolvit in perpetuum, conc. ad tempus, nego consequentiam. Responsio ex distinctione patet.

CONCLUSIO VI.

Catechumeni non sunt actu in Ecclesia.

Dem. SS. PP. semper Catechumenos a fidelibus sejunxerunt: Ergo &c. Prob. antec. S. Gregorius Nazianzenus orat. 40. in S. Baptis. *Quamdiu, inquit, in Catechumenorum numero es, in pietatis vestibulo es, intrare te oportet, atrium pertransire, sancta contueri, in Sancta Sanctorum prospicere, cum Trinitate conjungi &c.* Similia profert S. Jo. Chrysostomus, qui Hom. 24. in Joannem Catechumenum a fidei alienum aperte pronuntiat. Omitto Tertullianum lib. de præscript.

script. S. Cyrillum lib. 11. in Joan. aliosque plures, apud quos inconcussa & satis est explorata Ecclesiae traditio.

Atque hæc rationi quidem sunt consona. Siquidem illi non sunt in Ecclesia, qui per Baptismum Christo nondum inserti sunt, & nullum habent jus ad cætera Sacramenta: sed res ita se habet: Ergo &c.

Diluuntur Adversariorum argumenta.

Ob. 1. Catechumeni salvari possunt, si decedant ante susceptum Baptisma: Ergo sunt in Ecclesia.

Resp. Licet Catechumeni nondum sint initiati Baptismate, fidem tamen & perfectam charitatem cum Baptismatis desiderio habere possunt: nil mirum ergo, si & salutem possint æternam consequi.

Ob. 2. S. Augustinus tract. 4. in Joan. reponit in Ecclesia Catechumenos: Ergo &c. Probat. antec. S. Doctoris verbis: *Intendat charitas vestra: futuri erant aliqui in Ecclesia excelsioris gratiæ Catechumeni: Ergo &c.*

Resp. disting. antec. & simul explico sensum verborum: Reponit Catechumenos in Ecclesia improprie, in potentia scilicet & in voto, conc. proprie & actu, nego antecedens. Responsio per se patet: sed de membris Ecclesiae multa diximus satis.

C A P U T II.

De unitate Ecclesiae.

UNiversalem Christi Ecclesiam in varias societates diffusam esse, quæ fidei articulos fundamentales profiteantur, a Jurio præsertim edocti, recentiores tenent Protestantes; qui ejus unitatem ex tot Ecclesiarum universalitate desumunt. Quæ autem sit Catholicorum sententia, sequentibus propositionibus exponendum.

CONCLUSIO I.

Una est Christi Ecclesia.

Ita Catholicæ & Protestantes tenent, ac facillime demonstratur.

Et 1. ex Sacris litteris, in quibus Ecclesia Corpus Christi dicitur; Ovile, & Sponsa nuncupatur; comparatur autem Terrestri Paradiso, Templo Hierosolymitano, & vestri Christi inconfutabili. Atque hanc Ecclesiae unitatem perbelle ex variis membrorum officiis coarguit Apostolus dicens 1. ad Cor.

12. 12. *Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita & Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus; & v. 27. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro.*

2. Constantissima accedit SS. PP. traditio. Et quidem S. Cyprianus de unit. Eccles. advers. Novatianos hæc habet: *Episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia quoque una est, quæ in multitudinem latius incremento fecunditatis extenditur, quomodo solis multi radii, sed lumen unum, & rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice fundatum. Et in fine: Deus unus est, & Christus unus, & Ecclesia ejus & fides una, & plebs in solidam corporis unitatem concordia glutino copulata.* S. Optatus Milevitanus lib. 1. c. 8. *Christus, inquit, sponsus est unius Ecclesiae, sicut in Canticis Canticorum ipse testatur, qui cum unam laudat, cæteras damnat.* Alia plura Augustini, & Hieronymi testimonia prætermittimus, cum jam ex superioribus satis superque de PP. traditione constet.

CONCLUSIO II.

Ecclesia Romana centrum est unitatis.

Dem, Ex jam dictis colligitur, unitatem Ecclesiae in tribus consistere, videlicet in eadem fide, in iisdem Sacramentis, & in iisdem Pastoribus atque Ministris: sed hi tres characteres in Ecclesia Romana conspiciuntur: Ergo &c. Deinde Ecclesia Romana Primatum habet super omnes Ecclesias, ut suo loco ostendemus: Ergo &c.

Et quidem rationi constans accedit PP. traditio, inter quos Optatus Milevitanus lib. 2. contr. Parmenianum hæc scribit: *Negare non potes, scire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam in qua una Cathedræ unitas ab omnibus servaretur ut jam schismaticus & peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocaret.* Et Hieronymus ad Damasum: *Hic, inquit, in tres partes scissa Ecclesia me ad se rapere festinat; ego autem clamito: si quis Cathedræ Petri jungitur, meus est.* Per cætera SS. PP. testimonia non percurramus, quoniam de his alio in loco differendum erit.

C O N C L U S I O III.

Ceteræ hominum societates, quorum fides ab Ecclesiæ Romanæ fide diversa est, ab Ecclesiæ unitate certissime excluduntur.

Licet plura ad hæc pertinentia attigerimus supra, cum de membris Ecclesiæ disputatum est, nihilominus & hæc disputationis gratia non piget adjungere, ut magis magisque roboratam PP. testimonio Ecclesiæ unitatem veneremur, eamque contra calumniantium hominum dicta strenue ac fortiter defendamus.

Demonstratur itaque Thesis nostra SS. PP. auctoritate. Et quidem perspicua sunt S. Irenæi verba lib. 1. c. 10. adv. Hæres. *Nam etsi, inquit ille, in mando loquela diffimiles sunt, sed tamen virtus traditionis una, & eadem est. Et neque hæ, quæ in Germania sunt fundatæ, Ecclesiæ aliter credunt, aut aliter tradunt: neque hæ, quæ in Hiberis sunt, neque hæ, quæ in Celtis, neque hæ, quæ in Oriente, neque hæ, quæ in Lybia, neque hæ, quæ in medio mundi constitutæ. Accedit Tertullianus, qui lib. de præscript. c. 4. hæc habet: Si hæc ita sunt, constat proinde, omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam; sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit; omnem vero doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei. Pariter S. Clemens Alex. hæc habet lib. 7. Strom. In unius naturæ sortem cooptatur Ecclesia, quæ est una, quam conantur hæreses in multas discindere, eaque quæ antiqua est, & catholica, una est propter unitatem fidei. Ita Origenes lib. 1. in Job: Ad dimicandum, inquit, adversus Ecclesiam, non tria tantum cornua, sed innumera atque inestimabilia omnes sectæ atque hæreses faciunt, per quas universas adversus Ecclesiæ unitatem incessanter dimicant. Eadem habet S. Hilarius lib. 7. de Trinit. ubi ait: Hæretici omnes contra Ecclesiam veniunt: sed dum hæretici omnes se invicem vincunt, nihil tamen sibi vincunt. Victoria enim eorum Ecclesiæ triumphus ex omnibus est, dum eo hæresis contra alteram pugnat, quod in hæresi altera Ecclesiæ fides damnat, & inter hæc fidem nostram, dum sibi adversan-*

tur, affirmant. Denique S. Hieronymus contra Luciferianos firmissime pronunciat, Societatem Marcionitarum, Valentinianorum, Montanistarum, Novatianorum non esse Ecclesiam Dei, sed synagogam Antichristi. Nec desunt Conciliorum Generalium definitiones firmissimæ. Quare vid. tom. 1. Concil. p. 1388. C. & tom. 2. p. 949. B. & 1205. D. Ex quibus omnibus SS. PP. testimoniis ita contra adversarios argumentum instaurandum. Illi habent eandem Ecclesiæ fidem, qui non aliter credunt, nec aliter tradunt, qui non sapiunt contra veritatem Ecclesiarum & Apostolorum & Christi, qui non conantur Ecclesiam in multas discindere, qui contra Ecclesiam non dimicant &c. Atqui ab Ecclesia Romana diffidentes societates aliter credunt, aliter tradunt, contra veritatem sapiunt Ecclesiarum, & Ecclesias conantur in multas discindere &c. Ergo &c. Vide præclarissimum opus de variatione Ecclesiarum Illustrissimi Bossuetii Meldensis Episcopi.

Atque hisce omnibus accedunt validissima ex ratione deprompta argumenta. Siquidem membra, quæ non manent in corpore, arescunt: sed Hæretici non manent in corpore Ecclesiæ, quæ est una. Ergo &c. Deinde Ecclesiæ membra in unitate consentiunt doctrinæ: sed hæreticorum sectæ vix ortæ sunt, in varia doctrinarum portenta scissæ sunt, quod sane probatione non indiget. Siquidem ex Simonis hæresi nonne Menandriani, Saturniani, Basilidiani orti sunt? ut fuse S. Irenæus ostendit lib. 1. c. 21. Nonne de Donatistis, scribit S. Augustinus lib. 1. de Bapt. c. 6. Donatistarum hæresim in multa minutissima frustra suo tempore concisam fuisse? Ex Marcionitis vero Lucianistas, Apellianos, Severianos natos fuisse docet Epiphanius lib. 1. contra hæres. Prætermittimus Montanistas, qui Pepusianos, Artorytas, Phrygastas genuerunt; Messalianos, qui Martyrianos, Sathanianos, Enthusiastas protulerunt. Sed lege citatum supra Bossuetii opus.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Apud Catholicos alia est doctrina Thomistarum, alia Scotistarum &c. Divisiones ergo quoque sunt in Ecclesia Romana.

Resp. Dist. antec. Alia est doctrina &c. circa fidei dogmata, nego antec. circa scholasticas controversias, conced. antec. & neg. con-

conseq. Distinguendum igitur inter scholarum peculiare opinioniones, & inter dogmata fidei. Hæc sane juncto agmine tuentur ac propugnant totis viribus tam Scotistæ quam Thomistæ, alique præclarissimorum Doctorum discipuli, neque de his ulla est inter Romanæ communionis controversitas dissensio. Dissentiunt utique circa nonnulla scholarum placita, quæ in varias partes agitari Ecclesia permittit ad ingeniorum exercitium, absque eo quod alii alios erroris audeant insimulare. Verum hæretici, qui hæc opponunt, circa fidei articulos dissentiunt. Vide Cardinalem Hozium lib. 1. c. Brentium, & Canisium in præfat. lib. Andreæ de Vega, aliosque.

Ob. 2. Ecclesia una est propter charitatem: sequitur ergo illos, qui charitatem non habent, in Ecclesia non esse.

Resp. Ecclesiam non tantum dici unam propter charitatem, sed quia unionis vinculum habet in fide, in regimine, in subjectione legitimis pastoribus, in Sacramentis &c. quæ sufficiunt ad veram Ecclesiæ unionem formandam.

Ob. 3. Cuicumque hæreticorum sectæ unitatis convenit character: Ergo &c.

Resp. Non quibuscumque hominum societatibus illam convenire unitatis notam, quæ Ecclesiæ Christi convenit, quæque consistit in eadem fidei regula, in eadem subjectione legitimis Pastoribus, atque in eadem Sacramentorum participatione.

C A P U T III.

De Ecclesiæ Sanctitate.

UBicumque, inquit S. Augustinus lib. 2. Retract. c. 18. *commemoravi Ecclesiam non habentem maculam, aut rugam, non sic accipiendum est, quasi jam sit, sed quæ præparatur, ut sit, quando apparebit etiam gloriosa. Nunc enim propter quasdam ignorantias, & infirmitates membrorum suorum, habet unde quotidie dicat, Dimitte nobis debita nostra.* Ex quibus S. Doctoris verbis patet, nos in præsentī disputatione non omnium Ecclesiæ membrorum sanctitatem, sed illam, quæ in doctrina, & in ejus fundatoribus ac propagatoribus maxime elucet, vindicatuos esse; quam sanctitatem cum non habeant A catholicorum Societates, se-

quitur illas sanctitatis nota minime posse insigniri. Quare sit

C O N C L U S I O.

Sola Ecclesia Catholicorum sancta est ea sanctitate, quæ vere & proprie Christi competit Ecclesia.

Dem. Siquidem nihil turpe, ut ait S. Augustinus lib. 2. de Civ. Dei c. 28. *ac flagitiosum spectandum imitandumque proponitur, ubi veri Dei aut præcepta insinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia postulantur.* Sancta ergo debet esse Ecclesia sanctitatis doctrinæ: sed talis est Ecclesia catholicorum; nihil enim ipsa docet, quod non sit sanctissimum; & quod credendum proponit, id vel ex Scripturis sanctis, vel ex firmissima PP. traditione auctoritatem desumit. Tanta vis præterea & efficacia est doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ, ut ipsa in universo propemodum orbe gentes ex omni populo, & natione sibi subdiderit, non arte verborum, aut furo sermonis, sed mirifica in omnibus simplicitate: Sancta ergo esse debuit Ecclesiæ catholicæ doctrina.

Sed etiam excellenti ac ineffabili sanctitate prædita in humani generis Reparatore, in Verbo Dei, qui eam fundavit sanguine suo natus ex stirpe David Christus filius Dei qui fons est, & origo sanctitatis & justitiæ. Sanctitatem habet in Apostolis, qui in omnem terram exierunt, & in fines orbis terræ eam propagarunt: habet in Martyribus, qui eam sanguine consecrarunt, sustinueruntque, ac firmo & constanti animo pro Christo occubuerunt. Quæ omnia sane insignia sunt excellentissimæ sanctitatis.

Diluuntur Objecta.

Ob. 1. Etiam Mahumetana Religio in orbe mirifice propagata est, & hæreticorum sectæ longe lateque diffusæ: Ergo efficacia doctrinæ certum non est sanctitatis indicium.

Resp. 1. Mahumedis Religionem propagatam fuisse armorum vi, non persuasione doctrinæ: atque hominum libidini plurimum indulsisse; unde nil mirum si ea longe lateque ab Oriente ad Meridiem propagata est. In eo potius mirari subest, quod universum orbem attigerit Religio Christiana, quæ nonnisi dura præcipit, & relaxatos hominum mores severioris disciplinæ præceptis constanter continuit, quod sane tribui non potest nisi doctrinæ sanctitati. 2. Quod propagata

pagatæ fuerint hæreticorum sectæ, nil mirum. Ea enim per illos rescissa sunt, quæ magis ardua videbantur & onerosa, ut magis hominum faverent libertati. Verum quæ sanctitas esse potest in tot hæreticorum sectis. si per illos veteres errores jam pridem ab Ecclesia damnati renovantur? si vitia soventur, removentur virtutes? si harum & illarum patroni & reformatores innumeris culpantur excessibus. His omnibus unquam conciamantibus?

Ob. 2. Ecclesia indiget reformatione: Ergo non est sancta.

Resp. Ecclesiam indigere reformatione non in doctrina, sed relate ad disciplinam. Fidei dogmata eadem semper fuerunt; non ita disciplina, quæ pro diversis temporum circumstantiis varia esse potuit. Denique quot reformatores passa non est Ecclesia Protestantium?

CAPUT IV.

De Catholicitate Ecclesiæ.

Catholicam appellari Ecclesiam, quod per totum orbem terrarum diffunditur, lib. 2. contra litteras Petiliani S. Augustinus testatur c. 38. & S. Cyrillus Hierosolymitanus, qui Catech. 18. hæc habet: *Catholica vocatur Ecclesia, quia per universum sit orbem terrarum diffusa a finibus terræ usque ad extrema, & quia docet catholice, hoc est universaliter, & sine ullo defectu, vel differentia omnia dogmata.* Quæ sane horum SS. PP. testimonia, cum per se clara sint & perspicua, inquirendum hinc erit. 1. Num Catholicitas nota sit veræ Ecclesiæ. 2. Num Ecclesia Romana sit vere catholica.

CONCLUSIO I.

Catholicitas nota est & character veræ Christi Ecclesiæ.

Dem. Propositio contra Donatistas constantissima SS. PP. traditione. S. Augustinus enim lib. de vera Relig. c. 7. hæc habet: *Tenenda est nobis Christiana Religio, & ejus Ecclesiæ communicatio, quæ catholica est, & catholica nominatur.* Et lib. contr. Epist. fundam. c. 4. *Multa sunt, inquit, alia, quæ ejus (catholicæ Ecclesiæ) gremio me iustissime tenent, tenet consensus populorum, atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, verustate firma-*

ta tenet postremo ipsum catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses, sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut cum omnes hæretici se catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad catholicam conveniatur, nullus hæreticorum, vel Basilicam suam, vel domum audeat ostendere. Eadem habet tract. 3. in Enchiridionem, & lib. 3. contra Cresconium Julianum. Hisce & Oper. Imperf. contra quæ in dialogo adversus Luciferianos præfatur S. Hieronymus hisce verbis: *In illa Ecclesia permanendum est, quæ ab Apostolis fundata usque ad hunc diem durat* &c. & clarius S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 18. *Neque id, inquit, tantum quæras simpliciter, ubi sit Ecclesia, sed ubi catholica Ecclesia.* Hoc enim proprium est sanctæ hujus, & matris omnium nostrum, quæ est sponsa Domini nostri Iesu Christi Unigeniti filii Dei. Nec prætermittendus S. Optatus, qui lib. 2. contr. Parmenianum ista profert: *Si apud vos tantummodo Ecclesiam esse dicendum est, non erit profecto in Gallia, in Græcia, nec per tot innumerabiles insulas, & ceteras Provincias, ubi vos non estis. Ubi ergo proprietas catholici nominis? Cum inde Ecclesia dicta sit Catholica, quod sit ubique diffusa.* Plura alia sunt SS. PP. testimonia apud Theologos præclarissimos, quos videre poteris, atque consulere si lubet.

CONCLUSIO II.

Ecclesia Romana est Catholica.

Dem. Illa Ecclesia catholica est, quæ talis a SS. PP. fuit nuncupata, quæque per universum orbem diffusa est: atqui Ecclesia Romana a SS. PP. Catholica nuncupata est, & per universum orbem diffusa est: Ergo &c. Minor propositio quoad primam partem patet ex præcedenti propositione. Siquidem SS. PP. testimonia ibi recensita Ecclesiam Romanam attingunt, in cujus communione erant PP. illi, quam sane appellant catholicam. 2. Pars vero breviter ostenditur. Ecclesia enim Romana diffusa est in Oriente apud Indos, apud Persas, apud Sineses, Japonitas, Siameses, & in omnibus ferme Orientis insulis; in Occidente vero apud utriusque Americæ incolas; in Europa, in qua florentissima est; & denique nullus est terrarum locus, ad quem Romanæ Ecclesiæ fides non pervenerit: Ergo &c.

Solvuntur Objectiones

Ob. 1. Ecclesia Romana non est in Anglia, Scotia, in Provinciis fœderatis, Dania, Svecia, majori Germaniæ parte, Transilvania, Moldavia, Valachia, Russia, Moscovia, &c. Ergo non est certe catholica.

Resp. 1. Et in hisce Provinciis Romanos adesse catholicos, qui non dominium, sed usum habent suæ Religionis. 2. Et, qui Romani tempore multos extitisse agnoverant, cum maneat Ecclesia Romana & ab ipso, & ab aliis Ecclesiæ PP. appellaretur Catholica. 3. Ecclesia Romana ita ubique diffusa est, ut ceteras alias regiones seorsim sumptas antecellat. 4. Denique, ut dictum est supra, nullus est terrarum locus, in quo Romanæ fidei veritas annuntiata non fuerit; quæ sane omnia sectariorum Ecclesiis nequeunt convenire. Unde præclare S. Augustinus serm. 137. de temp. *Diversorum hæreticorum Ecclesiæ ideo catholice non dicuntur, quod per loca & per suas quæque Provincias continentur; hæc vero ab ortu solis usque ad occasum unius fidei splendore diffunditur.*

CAPUT V.

De Ecclesiæ Apostolicitate.

Apostolicæ Ecclesiæ nomine Ecclesia illa designatur, quæ ab Apostolis traditam doctrinam conservet, & ab Apostolorum regatur legitimis successoribus. Ecclesiam Christi duobus hisce characteribus debere insigniri, extra dubitationis aleam positum esse arbitror. Ita enim tradiderunt S. Irenæus lib. 3. adversus hæreses, Tertullianus de Præscript. c. 20. & lib. 4. advers. Marcionem c. 4. S. Hieronymus in Epist. ad Pammach. S. Cyprianus Ep. 69. alique plures ex Græcis & Latinis PP. Qua de re hoc tantum loco inquirendum superest, num videlicet Ecclesia Romana sola gaudeat Apostolicitatis characterem. Unde sit

CONCLUSIO.

Sola Ecclesia Romana est Apostolica.

Dem. Contra Protestantes, præclarissimo Tertulliani testimonio lib. de Præscript. c. 36. inquit enim: *Age jam qui voles curiositatem melius exercere in negotio salutis tuæ, percurre Ecclesias Apostolicas, apud quas ipse*

adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsentent, apud quas ipsæ authentica litteræ eorum recitantur, sonantes vocem & representantes faciem uniuscujusque. Proxima est tibi Achaja, habes Corinthum, si non longes a Macedonia, habes Philippos, habes Thessalonicenses, si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. Et quam felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt. Hucusque Tertullianus, cum & similia edidisset c. 32. præcedenti citati operis. Nec alia defunt SS. PP. testimonia, quæ brevitatis gratia prætermittimus, quæque & citatis locis consuli possunt; cum & suppetat ratio validissima argumenta. Siquidem illa fidei dogmata, de quibus Novatores audent cum Ecclesia Romana disceptare, per prima quinque Ecclesiæ sæcula de prædicata ac venerata sunt; quod nec ipsi adversarii audent dissimulare. Sic Calvinus lib. 3. c. 4. n. 38. ait: Omnes fere veteres, quorum libri existunt, ubi de satisfactione agitur, aut hac in parte lapsos fuisse, aut nimis aspere & dure loquutos: & c. 5. n. 6. asserit, ante mille & trecentos annos usu receptum fuisse, ut præcationes fierent pro Defunctis; sed in errorem lapsos esse veteres. Eadem pronunciat relate ad cælibatum Sacerdotum, circa publicam Poenitentiam, circa jejunium Quadragesimale, ac propterea nec ipsi, clamat, Augustino parcendum esse. Doctrina ergo Ecclesiæ Romanæ Apostolica est.

Deinde Apostolicitas Ecclesiæ Romanæ comprobatur etiam ex non interrupta Petri successorum serie, de qua ita Augustinus contra Epist. fund. c. 4. *Tenet me in Ecclesia ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum: & in Psalm. contra Partem Donati Numerate, inquit, Sacerdotes vel ab ipsa Petri sede, & in ordine illo PP. quis cui successit videte. Ipsa est Petra, quam non vincunt superbiæ inferorum porta.*

Edant ergo, sic juvat superbos Novatores alloqui cum Tertulliano lib. de Præscript. cap. 32. *Edant ergo origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem*

quem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverint, habuerit auctoritatem & antecessorem. Hoc enim modo Ecclesia Apostolica census suos deferunt. Sicut Smyrnæorum Ecclesia habens Polycarpum ab Joanne conlocatum refert; Sicut proinde utique & cetera exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatu constitutos Apostolici seminis, traduces habent. Profecto adeo clara sunt Tertulliani verba, ut interpretatione minime indigere videantur. Ostendant ergo adversarii, quomodo Ecclesie Lutherana, Calviniana, Anglicana, & alie prorsus innumeræ ab Apostolis derivatæ sint? Quomodo harum sectarum Pseudo-Episcopi valide super ministros manus imponunt? Audiant profecto Cyprianum Epist. 32. ita loquentem: *Episcopi nec potestatem possunt habere, nec honorem, qui Episcopatus nec unitatem voluerunt tenere, nec pacem,*

Sed Volo igitur & virtutes eorum proferre; nisi quod agnosco maximam virtutem eorum, qua Apostolos in perversum æmulantur, prosequar cum Tertulliano de Præscript. c. 30. Proferant ergo perversi Hæretici, quæ in suæ fidei testimonium patnaverunt prodigia. Nulla sane: nisi ea forsitan, de quibus loquitur Tertullianus citato in loco asserens, quod *isti de vivis mortuos faciunt*. Sola ergo Ecclesia Romana Apostolica dicenda erit.

Solvuntur argumenta Adversariorum.

Ob. 1. Summus Pontifex eligitur a Cardinalibus, qui sunt institutionis humanæ: Ergo successio Romanorum Pontificum in Ecclesia Romana nullius est ponderis argumentum.

Resp. Modum electionis ad disciplinam spectare, modum ordinationis divinæ esse institutionis. Romani Episcopi eliguntur a Cardinalibus, ordinantur tamen per impositionem manuum ab Episcopis.

Ob. 2. Plures ex Romanis Pontificibus innumeris apparuerunt scædati flagitiis: Ergo eorum successio in Romana Ecclesia character non est Apostolicitatis.

Resp. Super Cathedram Moysis sedisse Scribas & Phariseos, & tamen a Christo mandatum fuisse, ut omnes ea facerent, quæ ipsi præscriberent, non quæ ipsi facerent. Sedem Romanam sanctam esse, sanctam & legitimam Pontificum successionem, & aliquorum corruptos mores divinæ providentiæ

maximum esse indicium erga S. Petri Cathedram, manifestissimum est.

Ob. 3. Lutherus, Zuinglius, aliique Reformatores ordinati sunt in Ecclesia Catholica: ergo divinam habuerunt missionem ad Ecclesiam reformandam.

Resp. 1. Falsum esse citatos hæreticos ordinatos fuisse in Ecclesia Catholica, sed tantum a viris laicis: ut de ipsis merito dici possit cum Cypriano lib. de unit. Eccl. *Hi sunt, qui se ultro apud temerarias convenas sine divina dispositione præficiunt, qui se prepositos sine ulla ordinationis lege constituunt, qui nemine Episcopatum dante, Episcopi sibi nomen assument.* 2. Licet præfensi Reformatores in Ecclesia Romana ordinati fuissent, tamen statim ac schisma conflagrant, ab jure quocumque exciderunt, ac idem de ipsis ferendum judicium, ac de Dioscoro, Nestorio, Cælestio, aliisque, qui omni exauكتورati sunt ministerio statim ac in hæresim prolapsi sunt.

CAPUT VI.

De visibili Ecclesia.

Circa Ecclesie visibilitatem non fuit constans Reformationum, ut ajunt, opinio: siquidem Ecclesiam primo visibilem asseruerunt, ut patet ex confessione Augustana, in qua profitentur, *se credere unam sanctam Ecclesiam, quæ in perpetuum duratura est, eamque esse societatem sanctorum, in qua recte annuntiatur Evangelium, & administrantur Sacramenta.* Quæ sane reddunt Ecclesiam visibilem. Idem habetur in articulis Smalcaldensibus, quibus omnes Lutherani subscripserunt: idem in Confessionibus Saxonica & Wittembergensi, Bohemica, & Basileensi an. 1536. quibus Calvinistæ subscripserunt. Verum cum negarent Catholici hæreticos esse in vera Ecclesia, idque hoc ostenderent argumento, quod Ecclesia Pseudo-Reformationum ante annos centum quinquaginta non erat visibilis, pressi hac difficultate Ecclesie adversarii reposuerunt, non semper Ecclesiam visibilem fuisse, sed aliquibus temporibus delituisse: id patet ex catechismo Calvinistarum in Gallia, tum ex ipso Calvino in præfat. institut. Qua de re duo hic ostendemus: 1. Ecclesiam temper visi-

visibilem fuisse. 1. Hanc visibilitatis notam soli Ecclesiae Romanae convenire.

PROPOSITIO I.

Christi Ecclesia est semper visibilis.

Dem. multiplici argumentorum genere, scripturis videlicet, PP. & rationibus Theologicis.

Ecclesiae visibilitas a Prophetis prænunciata fuit pluribus suorum vaticiniorum locis. Ita Isaia 2. 2. Ecclesia sub montis nomine designatur Hieronymo interprete in hunc locum. Psalm. 18. Soli comparatur juxta Augustinum tract. 2. in Epist. S. Joan. Deinde Christus Ecclesiam suam indicavit Parabolis Agri, Areae, Sagenae; ad eam pastores misit Matth. 5. 13. promisitque Ecclesiam suam super Petram aedificandam. Denique Ecclesiam visibilem esse satis superque tot suis Epistolis indicarunt Apostolis, ut ea re nihil clarius.

Accedit PP. traditio: Origenes Hom. 30. in Matth. Ecclesia, inquit, plena est fulgore ab Oriente usque ad Occidentem. S. Joannes Chrysostomus Hom. 4. in c. 6. Isaia: Facilius est, inquit, solem extinguere, quam Ecclesiam deleri. Et ceteris aliis omisissis, S. Augustinus tract. 1. in Epistolam Joannis Ecclesiam ostendit toto orbe conspicuam; ait enim: Nonne ille lapis crevit, & factus est Mons magnus, & implevit universum orbem terrarum? Numquid digito ostendimus istum montem, quomodo ostenditur hominibus tertia luna? V. G. quando volunt homines videre lunam novam, dicunt: Ecce luna, ecce ubi est; & si sunt ibi, qui non valent intendere aciem, & dicant, ubi? intenditur illis digitus ut videant. Numquid sic ostendimus Ecclesiam, fratres mei? Nonne aperta est? nonne tenuit omnes gentes? nonne impletur, quod ante tot annos promissum est Abrahae, in semine ejus benedicere omnes gentes? Ecce mons implens universam faciem terrae: Ecce civitas, de qua dictum est: Non potest civitas abscondi supra montem posita. Et lib. 2. contra litteras Petilianae: Non estis, inquit, in civitate super montem constituta, quae certum signum hoc habet, quod abscondi non potest. Neta est ergo omnibus gentibus: pars au-

tem Donati ignota est pluribus gentibus; non est ergo ipsa.

Adde argumenta e ratione petita. Ecclesiae membra se manifestant in externa fidei professione, in eadem Sacramentorum participatione, & in debita Pastoribus suis reverentia. Ergo Ecclesia, quae ex suis constat membris, visibilis est. Deinde si posset Ecclesia per aliquod tempus latere, vana esset fides nostra; possent enim omnia cessare ministeria, propter quae Ecclesia est instituta, & hominum tunc temporis salus impossibilis redderetur: Ergo &c.

Solvuntur Objecta.

Ob. 1. Scriptura pluribus in locis indicat Ecclesiam esse invisibilem: Ergo &c. Prob. anteced. multiplici Scripturarum sanctarum eloquio. Lucæ 17. 21. de Ecclesia Christus ait: Non venit regnum Dei cum observatione: neque dicent ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est. Joan. 4. 23. Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Hebr. 12. 18. Non accessistis ad tractabilem montem, & accensibilem ignem. . . . Sed ad Sion montem & civitatem Dei viventis Hierusalem caelestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in caelis. 1. Petri 2. 5. Ipsi tamquam lapides vivi superaedificamini, domus spiritualis, Sacerdotium sanctum, offerentes spirituales hostias Deo. Quae omnia plenissimam probant Ecclesiae invisibilitatem.

Resp. falsam ab adversariis adduci scripturarum interpretationem. Haec enim omnia nihil probant; & sane non primum testimonium: siquidem verba illa: Non venit regnum Dei cum observatione, indicant regnum Messiae non futurum esse cum dominatu & Imperio, quale expectabant Hebraei, sed cum gratiae spiritualis auxilio, ut interpretatur Theophylactus, de quo divinae largitatis munere dictum est: regnum Dei intra vos est. Unde nihil hisce in verbis de Ecclesia.

Sed & nihil in verbis Joannis. Praecipua enim pars divini cultus in interno consistit, ita tamen, ut cultus externus servari debeat. Cum vero Hebraei carnales essent, atque externis tantum dediti caeremoniis, cumque lex ista abroganda esset, Christus peroptime respondit, Venit hora. . . . quando veri

ado-

adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Unde nihil hic de Ecclesia.

Relate ad Apostoli testimonium dicimus, comparationem in hoc sitam esse, quod quemadmodum Hebræi ad montem accesserunt & accensibilem ignem: ita Christi sectatores spe accedunt ad montem cælestem & civitatem Dei viventis, quæ est ipsa Ecclesia triumphans. Quare ad militantem Ecclesiam verba ista non respiciunt.

Ad Petri verba reponimus, ea dicta esse per oppositionem ad cultum Hebræorum. Illi enim toti erant in externo cultu fovendo, in victimis videlicet mactandis, sacrificiis offerendis, & in legalibus servandis cæremoniis. Cum autem Ecclesia Christi non externum tantum, sed internum quoque cultum præscribat, idque per quamdam legis gratiæ excellentiam: hinc de hac mirifica colendi ratione loquitur Apostolus, non excluso tamen externo cultu, de quo sæpissime loquitur in suis Epistolis.

Ob. 2. Juxta Apostolum ad Rom. 12. 5. & ad Cor. 12. 27. Ecclesia est corpus Christi mysticum: sed hoc est invisibile: Ergo &c.

Resp. Ecclesiam esse corpus Christi mysticum hoc in sensu, quod videlicet constet ex prædestinatis, juxta quem sensum loquitur Apostolus, hoc tamen non secluso, quod sit corpus etiam externum & reale, in quo adsunt Ministri, Sacerdotes, & Sacramenta.

C O N C L U S I O II.

Character Visibilitatis soli competit Catholicorum Ecclesiæ.

Dem. superioribus & ex Scripturis & ex PP. deductis argumentis. Ibi enim de Catholicorum Ecclesia, tam scripturæ, quam PP. loquuntur. Sed & hæc addenda sunt.

Catholicorum Ecclesia excellenti quodam dignitatis gradu supra omnes quascunque hominum societates eminens est, permanens est, conspicua est: Ergo supra omnes visibilis.

Prob. antec. Ecclesia Catholica eminens, permanens, & conspicua fuit in numquam intermissa Romanorum Pontificum successione, in Conciliorum suorum definitionibus, & in Hæreticis debellandis: id asserunt PP. & inconcussa id ostendunt Historiarum monumenta: Ergo &c.

Atque isti visibilitatis characteres in Pseudo-Reformatorum sectis minime reperiuntur. Dicant enim, quomodo eorum Pseudo-Eccle-

Berti Theol. Tom. X,

sæ visibiles fuerunt ante Reformationem, si nondum a Romana Ecclesia defecerant? Quæ in contrarium opponi possunt, jam supra soluta sunt.

C A P U T VII.

De Ecclesiæ Indefectibilitate.

Ecclesiam Triumphantem indefectibilem esse concedunt Novatores: negant tantum deficere non posse Ecclesiam militantem: imo asserunt aliquando defecisse, ut ita suarum Ecclesiarum defectibilitatem excusent, quas nequeunt probare indefectibiles. Sed advertendum, ipsos concedere quidem Ecclesiam deficere non posse, licet tamen aliquando defecerit: nos vero ostendimus ac propugnemus, ita indefectibilem esse, ut numquam defecerit. Quare sit

C O N C L U S I O.

Vera Christi Ecclesia numquam defecit.

Dem. In sacris litteris prædicitur aperte ac manifeste, perpetuam fore Ecclesiæ Christi durationem: Ergo &c. Prob. antec. Isaïæ 61. hæc habentur: *Fœdus perpetuum seriam eis, & scient in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum; omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.* Atque hæc verba Luc. 4. de Ecclesia novi testamenti intelligenda esse nos monuit. Daniel. 2. 44. *In diebus regnorum illorum suscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur.* Oseæ 2. 19. *Et sponsabo te mihi in sempiternum.* Psalm. 47. 9. *Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri: Deus fundavit eam in æternum.* Et Ps. 88. 19. *In æternum servabo illi misericordiam meam, & testamentum meum fidele ipsi.* Matth. ultim. 20. *Ecce vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Denique ad Ephes. 4. 11. *Ipse (Christus) dedit quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei & agnitionis filii Dei.* Certe, quod Deus promisit, eventurum est infallibiliter: Promisit Ecclesiæ suæ indefectibilitatem perennem: Ergo &c.

Accedunt luculentissima PP. testimonia.

b b

S. Joan-

S. Joannes Chrysostomus in Hom. de ejus expuls. *Fortior enim, inquit, Ecclesia multo quam terra, imo & fortior caelo; caelum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* S. Hilarius lib. 7. de Trin. *Hoc enim, ait, Ecclesiae proprium est, ut tunc vincat, cum leditur, tunc intelligatur, cum arguitur, tunc obtineat cum deseritur.* S. Ambrosius lib. de Salom. c. 4. haec habet: *Nam Ecclesiam debemus accipere, in salo mundi istius constitutam, quae crebris ventorum fluctibus, idest tentationum plagis, & verberibus fatigatur, quam turbidi fluctus, idest hujus saeculi potestas conatur ad saxa perducere. Quae etsi undarum fluctibus, aut procellis saepe vexatur, tamen numquam potest sustinere naufragium, quia in arbore ejus, idest in Cruce, Christus erigitur, in puppi Pater residet gubernator, proram Paracletus servat Spiritus. Hanc per angusta hujus mundi freta duodecim in portum remiges ducunt, idest duodecim Apostoli.* Verum sunt post haec lydio lapide signanda, quae magnus Ecclesiae Doctor Augustinus de indefectibilitate Ecclesiae protulit contra Donatistas clarissimis hisce verbis: *Sed illa Ecclesia, quae fuit omnium gentium, jam non est, perit. Hoc dicunt, qui in illa non sunt. Oh impudentem vocem! Illa non est, quia tu in illa non es. Vide, ne tu ideo non sis; nam illa erit, etsi tu non sis. Hanc vocem abominabilem, detestabilem, praesumptionis & falsitatis plenam, nulla veritate suffultam, nulla sapientia illuminatam, nullo sale conditam, vanam, temerariam, praecipitem, perniciosam praecidit Spiritus Dei.* Eadem habet Tertullianus in Apologetico, alique ex PP. bene multi.

Haec omnia confirmantur ratione eodem argumento, quod supra retulimus. Credendum enim non est, Deum saluti aditum occlusisse: sed si Ecclesia defecisset, aut aliquando posset deficere, aditum saluti hominum occlusisset: Ergo &c.

Diluantur Objecta.

Ob. 1. Ecclesia Antichristi tempore deficiet: Ergo &c. prob. antec. nitidissima Pauli auctoritate in Ep. ad Thessalon. 2. 3. in qua haec habet: *Nisi venerit discessio primum, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis:* Ergo &c.

Resp. Nego antec. & ad Pauli verba repono, per vocabulum illud *discessio* meto-

nymice designatum esse Antichristum, quod ex particula copulativa & apertissime evincitur. Responsio est S. Augustini lib. 20. de civ. Dei c. 19. aliorumque PP.

Ob. 2. Ecclesia defecit in Adam & Eva, juxta Augustinum in Enchiridio ad Laur. c. 45. Ergo &c.

Resp. S. Doctorem citato loco tantummodo ostendere, primorum Parentum peccatum inhobedientiae fuisse, non infidelitatis, per quam solam potest Ecclesia extinguui. Neque enim illorum Theologorum sententiam probamus, qui ab Abel Ecclesiae deducunt exordia, non a primis protoparentibus; ipsi enim promissi reparatoris signum acceperunt.

Ob. 3. Tempore Arrianæ Hæresis in Conciliis Ariminensi, & Seleuciensi sexcenti Episcopi defecerunt, ita ut juxta Hieronymi phrasim totus orbis ingemuerit, cum se videret Arrianum: Ergo tunc periit Ecclesia.

Resp. Ad hanc tritam & absoletam Novatorum cantunculam profligandam referre hic non pigeat Jansenii Yprensis responsum in libro cui titulus *Spongia* (edit. Lovanii anno 1666.) sequentibus verbis. *Cum vel maxime saviret illa (Constantii) persecutio, verissimum fuit illud Augustini, quod Ecclesie in suis firmissimis tamquam columnis aedificii immobiliter stantibus eminebat. Tunc enim non solum Athanasius, sed fidelissimi cooperatores ejus Cajus, Ammonius, Agathodemon, Adelphius, Marcus, Paphnutius, alique tam Africae, quam Aegypti Antistites partim in desertis relegati, partim spontanea fuga, durante tempestate, dilapsi fortissime perstiterunt. Tunc Gregorius ille Hispaniarum Episcopus, & Philo decus Lybiae, quos Hieronymus numquam Arriana impietati mixtos dicit, Dracontius, quem S. Hilarius exultantem visit, Serapion Temuensis, sub Constantio confessione celeberrimus, & S. Antonii haeres, Eusebius Samosatenus ipsi Constantio prae constantiae generositate mirabilis, Cymatius Episcopus Coelesyriae & Carterius, quos pro fide exulasse testis est Athanasius, Catholica confessione clarissimi eluxerunt. Et ut nihil de Episcopis inferioris notae dicam, quos Arrianus furor, dum celebrioribus subvertendis incumberet, in suis sedibus intactos relinquebat, statim a morte Constantii integra concilia Catholicorum Episcoporum in Oriente celebrata sunt, in quibus*

de lapsorum Antistitum receptione tractaretur. Testatur enim Epistola Synodalis ex Concilio Alexandrino scripta, multos præclaros Episcopos ex Italia, Ægypto, & Lybia hac de causa confluisse. Quod si vero ad Occidentem nos convertamus, Ecclesia Catholica non obstante quacumque Constantii immanitate, velut Tabernaculum Domini in sole positum radios suos in Orientem usque fundebat. Nam ut admirandos illos Episcopos S. Eusebium Vercellensem, Hilarium, Dionysium Mediolanensem pro fide exules prætermittam, idem Hilarius, quem pro Catholico nomine depresso citas, constantiam Episcoporum Germaniæ primæ & secundæ, Provinciæ Aquitanicæ, & Novempopulanae, & Narbonensis, & Provinciarum Britannicæ miris laudibus prædicat... Ex quibus omnibus manifestum est, quam falsum sit quod dicis, Arrianos applaudente toto terrarum orbe audivisse Catholicos.

Ad Hieronymi vero phrasim ita reponit: Significat Hieronymus, Episcopos illos cum sibi non essent conscii Arrianæ perfidiæ, ingemisse de impostura perduellium, & miratos esse, quod, ut infra explicat, sine conscientia Hæretici ferebantur. Nam ut ibidem ex ipsis actis Concilii Ariminensis refert, Catholici illi Episcopi non solum generatim, sed etiam nominatim singulos Arrianæ hæresis articulos ab Ursacio & Valente abjurari fecerant. Hucusque Jansenius, cujus verba pro exacta inserviunt responsione.

CAPUT VIII.

De Infallibilitate Ecclesiæ.

Ecclesiam in Conciliis Generalibus legitime congregatam infallibilem præferre auctoritatem vidimus ac probavimus jam lib. 3. Videndum nunc autem est, ac probandum similiter particularium Ecclesiarum, quæ per orbem dispersæ sunt, universalem & unanimem consensum in rebus ad fidem pertinentibus ab errore immunem esse, ac prorsus infallibilem contra pestifera Heterodoxorum dogmata.

CONCLUSIO

Peculiares totius Orbis Ecclesiæ infallibilis sunt auctoritatis omnes simul sumptæ.

Dem. Sacrarum litterarum testimonio. Isaia c. 59. 20. Cum venerit Sion Redemptor... hoc fœdus meum cum eis dicit

Dominus: Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui amodo, & usque in sempiternum. Osee 2. 19. Sponsabo te mihi in fide in sempiternum. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Ita Matthæi ultimo, v. 20. Non desunt innumera alia scripturarum testimonia, quæ brevitatis gratia omittimus, & ad PP. auctoritates gressum facimus.

S. Irenæus lib. 3. adv. hæ. c. 3. Traditionem, inquit, itaque Apostolorum in toto mundo manifestatam, in omni Ecclesia adest perspicere omnibus, qui vera velint videre; cum jam lib. 1. c. 10. dixerit; Ecclesia per universam orbem usque ad fines terræ seminata, & ab Apostolis & a discipulis eorum accepit eam fidem, quæ est &c. Tertullianus lib. de Præscript. c. 20. Apostoli Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei & semina Doctrinæ ceteræ exinde Ecclesiæ mutuata sunt, & quotidie mutantur, ut Ecclesiæ fiant, ac per hoc & ipsæ Apostolica deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum... Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes prima &c. S. Augustinus lib. 7. De Baptismo c. 53. Nobis tutum est... fiduciam secure vocis asserere, quod in gubernatione Domini Dei Nostri J. C. universalis Ecclesiæ consensione roboratum est. Prætermittimus Cyrillum, Cyprianum, Hieronymum, aliosque tum ex Græcis tum ex Latinis sanctissimos PP.

Accedit ratio: Concilia Generalia infallibilis sunt auctoritatis, quia universalem representant Ecclesiam: Ergo universalis Ecclesia inerrantiæ privilegio gaudebit. Rursus Dogma oppositum universalis Ecclesiæ consensui Hæresis est infallibiliter: Ergo universalis Ecclesiæ consensus infallibilis esse debet. His adde censuras S. Facultatis Parisiensis anno 1663. die 19. Februarii, & 1542. art. 18. & 1664. die 24. Maji contra Magistrum Gabrielem Drovét de Ville-neuve, Lutherum, & Vernantium injustos universalis Ecclesiæ infallibilitatis aggressores. Hucusque de vera Christi Ecclesia, de cujus notis differentes a veteri scholasticorum more discedere nec potuimus, nec debuiamus.

LIBER QUINTUS.

De Romano Pontifice.

DE Supremo Ecclesiae capite visibili, ejusque auctoritate pertractantes, ea certe in medium proferemus, quæ ab innumeris Theologis jam in medium prolata sunt. Et sane aut ea inspiciantur argumenta, quæ Romani Pontificis Primatum atque infallibilitatem vindicant, illis profecto nec antiquiora nec validiora; aut ea, quæ ab Heterodoxis & pessimæ farinæ hominibus in contrarium sunt toties & ad nauseam usque consarcinata, illis sane nulla sunt infirmiora; cum sint milles fracta penitus, atque contrita. Qua de re novitatis nihil hac in disceptatione attendat Theologiæ candidatus, vel ab aliis expectet, sed solum Romani Pontificis auctoritatem totis viribus propugnare discat ac revereri. Hæc tantum præmonuisse sufficiat: nunc controversiæ statum aperiemus.

CAPUT I.

De S. Petri Primatu supra ceteros Apostolos.

Supra ceteros Apostolos non ordine tantum, sed potestatis excellentia atque jurisdictionis S. Petrum emicuisse, negarunt illi, quibus semper invisa fuit Romani Pontificis auctoritas, hæretici præsertim Calvinistæ & Lutherani. Admissio enim S. Petri supra ceteros Apostolos Primatu, eadem prærogativa Petri successores decorandos esse nimis est manifestum, ac luculentissimum. At cum ex sacris litteris, & constantissima Ecclesiae traditione satis superque de hac potestativa Petri, ejusque successorum præminencia constet, hinc nervos omnes intendere debemus, ut contra Ecclesiae inimicos pro veritate pugnemus; licet ex Theologis innumeri invictissimis argumentis hanc spartam adimpleverint, quos fuscè enumerat in Præfat. ad Tract. de Rom. Pont. doctissimus Bellarminus. Quare sit

CONCLUSIO I.

S. Petrus Primatum a Domino accepit supra ceteros Apostolos.

Dem. ex Matth. c. 16. 18. in quo post celeberrimam illam Petri confessionem: *Tu es Christus filius Dei vivi*; Dominus respondit: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*. Ex quibus verbis ita argumentum conficitur. Ille a Christo constitutus est Rector Universalis Ecclesiae, & Apostolorum Princeps, super quem ædificata est Ecclesia: sed ex allatis verbis super Petrum Ecclesia ædificata est: Ergo &c.

Reponunt adversarii, Petram esse Christum. Ita Calvinus lib. 4. instit. c. 6. §. 6. vel juxta Lutherum lib. de Pot. Papæ, Petræ nomine fidem intelligi. Verum ad libitum ista dicuntur conficta; nec istas interpretationes patitur integer hujus testimonii sensus. Siquidem cum Christus Discipulos interrogasset, quem dicerent homines esse filium hominis, multi multa dixerunt: Deinde reposuit: *Vos autem quem me esse dicitis?* Petrus illico respondit: *Tu es Christus filius Dei vivi*. In hujus Confessionis præmium ad Petrum conversus Dominus ait: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*. Petræ ergo nomine Petrus intelligitur; secus absurda nimis foret ista Christi locutio: *Tu es Petrus, & super me ædificabo Ecclesiam meam*; vel *Tu es Petrus, & super fidem ædificabo Ecclesiam meam*. Adde Petrum in hoc supra ceteros excelluisse, quod Christi sateretur Divinitatem, quam alii de eo non prædicaverant: at quod Christus Petrum Petrum esse enuntiaret, nihil erat novæ rei. Rursus verba illa: *Tu es Petrus* &c. a Christo juxta D. Hieronymum prolata sunt in præmium confessionis, de qua antea dixerat: *Beatus ex Simon Bar Jona* &c. At quodnam præmium esse poterat, quod Christus Petrum vocari Petrum, omnibus testaretur?

Dei-

Denique Petrum Petrae nomine designatum esse allato in testimonio PP. omnes tum Graeci tum Latini praedicant. Origenes Hom. 5. in Exod. haec habet: *Vide magno illi Ecclesia fundamento & Petrae solidissimae, super quam Christus fundavit Ecclesiam, quid dicatur a Domino, modica fidei quare dubitasti?* Athanasius in Epist. ad Felicem: *Tu es Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesia columna, idest Episcopi, sunt confirmata.* Basilus lib. 2. in Eunom. *Petrus propter fidei excellentiam Ecclesia adificationem in se ipsum suscepit.* Nanzianzenus in Orat. de Etoder. serv. in disp. *Petrus Petra vocatur, atque Ecclesia fundamenta fidei sua credita habet.* Chrysostomus Hom. 55. in Matth. *Dominus ait: Tu es Petrus, & super te edificabo Ecclesiam meam.* Inter Latinos Tertullianus: *Latuit aliquid Petrum adificanda Ecclesia Petram dictum?* Hieronymus in Epist. ad Damas. de sede Petri loquens ait: *Super hanc Petram adificatam Ecclesiam scio.* Denique S. Augustinus in Ps. contr. part. Don. *Numerate Sacerdotes, vel ab ipsa Petri sede ipsa est Petra, quam non vincunt superba inferorum porta.* Est ne ergo constans haec Ecclesiae traditio Novatorum cavillulis posthabenda?

Confirmatur altero testimonio Joan. c. 21. in quo cum Christus Petrum interrogasset, num eum plus adstantibus Apostolis diligeret, illis verbis: *Diligis me plus his?* Petrus illico respondit: *Domine tu scis, quia amo te; eique reposuit Christus, Pasce oves meas.* Ex quibus verbis ita denuo fas est argumentari. Hoc in loco Petro committitur regimen gregis, quoniam plus ceteris diligebat: Ergo vel soli Petro data est ovium cura, quod non admittimus; vel si Petro & Apostolis, sane specialiori titulo Petro onus regiminis est demandatum; secus ob vehementiorem amoris vim, nil supra ceteros recepisset. Antecedens, quod negant Lutherani, abunde probat Bellarminus de Rom. Pont. lib. 1. c. 15. ex verbo Graeco ποιμαίνω, quod non tantum significat *pasce*, sed *regere*, variis collectis scripturarum testimoniis, inter quae illud praecipuum est, quod habetur apud Matth. c. 2. *εὐ μὲν ἐξέλκεται ὁ γυμναστής, οὗτος ποιμαίνει τὸν λαὸν μου τὸν Ἰσραὴλ*, *Ex te mihi exiet Dux qui regat populum meum Israel.* Quibus accedunt PP. Origenes in c. 6. Ep. ad Rom. *Petro, in-*

quit, *cum summa rerum de pascendis ovibus traderetur, & supra ipsum velut Petram fundaretur Ecclesia, nullius confessio virtutis alterius ab eo, nisi charitatis, exigitur.* S. Augustinus in c. Matth. 24. *Oves ipsas pasce, docendas, regendasque committit.* Eadem docent Ambrosius lib. 10. in Luc. Gregorius M. lib. 4. Ep. 32. ad Mauriti. Imp. & S. Bernardus lib. 2. de consid. c. 8. nec praetermittendus Chrysost. in c. Joan. 21.

Plura alia sunt in sacris litteris ad Petri primatum ostendendum, de quibus fuscè pertractat citato loco doctissimus Bellarminus; sed quae supra retulimus, ceteris sunt validiora. Concludendum igitur cum Augustino lib. 2. de Bapt. c. 1. *Quis nescit illum Apostolatus Principatum cuilibet Episcopatu praefereendum?*

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. Ad Petri Primatum supra ceteros Apostolos adstruendum nihil probat allatum Matthaei testimonium: Ergo &c. Prob. antec. Petra, super quam Ecclesia dicitur adificanda, non Petrus erat, sed Christus: Ergo &c. Prob. antec. 1. Scriptura; Habet enim Apostolus ad Cor. 10. *Petra autem erat Christus.* 2. Splendidissimo S. Augustini testimonio ex serm. 13. de verb. Apost. desumpto, in quo S. Doctor haec habet: *Tu es ergo, inquit, Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam; super me edificabo te, non me super te: & tract. 124. in Joan. Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam. Petra enim erat Christus, super quod fundamentum etiam edificaturus esset Petrus: Ergo &c.*

Resp. Utrique Christum Petram esse & fundamentum Ecclesiae, ac de eo Paulum loquutum esse in sua ad Corinthios Epistola. Nego tamen, Christum esse Petram illam, de qua Matthaei c. 16. ob rationes superius allatas; neque aliquid in contrarium officere utrumque Augustini testimonium. Siquidem lib. Retract. 1. c. 21. an per Petram in Evangelio Matthaei Christus, vel Petrus intelligi debeat, non vult S. Doctor definire, & utramque sententiam probabiliorē vocat, quam relinquit arbitrio lectorum: inquit enim: *In hoc libro (contra Epist. Donat.) dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in eo tanquam in Petra fundata sit Ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus B. Ambrosii, ubi de*

de Gallo Gallinaceo ait: Hoc ipso Petra Ecclesie canente culpam diluit; sed scio, me postea sæpiissime sic exposuisse, quod a Domino dictum est: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, at super hanc Petram intelligeretur, quam confessus est Petrus dicens: Tu es Christus filius Dei vivi, ac si Petrus ab hac Petra appellatus personam Ecclesie figuraret, quæ super hanc Petram ædificatur, & accepit claves regni cælorum. Non enim dictum est illi, tu es Petra, sed tu es Petrus. Petra autem erat Christus, quam confessus Simon, sicut eum tota Ecclesia confitetur, dictus est Petrus. Harum autem duarum sententiarum, quæ sit probabilior, eligat lector. Cæterum etiam illis in locis, in quibus S. Doctor Petræ nomine Christum intelligit, uti serm. 13. de verb. Ap. S. Petrum vocat primum & præcipuum Apostolorum, & ejus Apostolatus Principatum verbis magnificis commendat.

Ob. 2. Petræ nomine SS. PP. Petri fidem intellexerunt: Ergo &c. Prob. antec. S. Hilarius lib. 6. de Trinit. Super hanc igitur confessionis Petram Ecclesie ædificatio est. . . Hec fides Ecclesie est fundamentum. S. Cyrillus Alex. lib. 4. de Trin. Petram opinor nihil aliud, quam inconcussam & firmissimam discipuli fidem vocavit. S. Chrysost. Hom. 55. in Matth. Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, idest fidem & confessionem: Ergo &c.

Resp. Dist. antec. SS. Patres Petræ nomine fidem intellexerunt subjective sumptam, atque a Petro indistinctam, conc. secus, nego. Allata igitur SS. PP. testimonia Petræ nomine Petri fidem designant, quatenus fides auxit Petri meritum, ob eamque meruit Petram nuncupari, super quam erat Ecclesia ædificanda. Ita S. Hieronymus Ep. 61. scribit: Super aquas Petri corpus non ambulasse, sed fidem: quibus verbis sicuti S. Doctor non negat, Petrum vere & proprie super undas ambulasse, sed fidem attingit, quæ causa fuit, cur Petrus super aquas graderetur; ita dum cæteri SS. PP. fidem Petri nuncupant Petram, minime negant, Petrum vere & proprie Petram fuisse nuncupatum.

Ob. 3. Cæteris etiam Apostolis datas esse claves Regni, cum dictum est Petro: Tibi dabo &c. testantur Hilarius lib. 6. de Trin.

S. Augustinus serm. 30. de divers. aliisque: Ergo nullum habuit Petrus Primatum supra cæteros. Præterea S. Augustinus tract. 50. in Jo. hæc habet: Si hoc Petro tantum dictum est, non facit hoc Ecclesia. Si autem & in Ecclesia fit, ut quæ in terra ligantur, in cælo ligentur, & quæ solvantur in terra, solvantur in cælo, quia cum excommunicat Ecclesia, ligatur in cælo excommunicatus, cum reconciliatur ab Ecclesia, in cælo solvitur reconciliatus. Si hoc ergo in Ecclesia fit, Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit. Ex quibus verbis eruitur, Petrum non proprio, sed Ecclesie nomine & persona claves accepisse; Ergo &c.

Resp. Datas quidem fuisse Petro & Apostolis claves Regni cælorum, sed Apostolis quidem cum dependentia & subordinatione ad ipsum Petrum. Ita passim SS. PP. Origenes in Scorp. c. 10. Nam etsi adhuc clausum putas cælum, memento claves ejus hic Dominum Petro, & per eum Ecclesia reliquisse. Optatus Milevitanus: Bono unitatis B. Petrus, cui satis erat, si postquam negavit, solam veniam consequeretur, & præferri omnibus Apostolis meruit, & claves Regni cælorum communiandas cæteris, solus accepit. Omittimus alios plures ex SS. PP. quorum una est plane sententia. Ad auctoritatem vero S. Augustini dicimus, Petro collatas quidem fuisse claves nomine Ecclesie, non tanquam Ecclesie Legato, sed tanquam Ecclesie Principi, rectori, ac moderatori, quod & idem S. Doctor aperte pronunciat tract. 124. in Jo. hisce verbis: Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatum Ecclesie gerebat figurata quadam generalitate personam: quod enim ad ipsum proprie pertinet, naturæ unus homo erat, gratia unus Christianus, abundantiore gratia unus idemque primus Apostolus: sed quando ei dictum est: Tibi dabo claves &c. universam significabat Ecclesiam. Et serm. 13. de verb. Dom. Petrus, inquit, Ecclesie figuram portans, Apostolatus Principatum tenens. Nec aliter sentire potuit prælarissimus fidei defensor, qui licet crederet, quod Christus vere & proprie fuerit Baptizatus, tamen lib. 15. de Trin. c. 26. asserere non est veritus, Christum gessisse figuram Ecclesie, quando baptizatus est. Nihil ergo adversariorum sententiae accedit præsidii ex auctoritate Augustini, qua potius jugulantur, & perimuntur.

Ob. 4. S. Cyprianus lib. de Unit. Eccl. hæc habet: *Hoc erant utique ceteri Apostoli, quod fuit & Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis; sed exordium ab unitate proficiscitur, & primatus Petro datur, ut Ecclesia una monstretur. Et infra: Episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur: Ergo &c.*

Resp. Duo attingere hoc in loco D. Cyprianum, potestatem videlicet intrinsecam & essentialem, & potestatem extrinsecam & accidentalem. Prima competit omnibus Apostolis, quatenus ordine sunt Episcopatus insigniti, & rerum gerendarum habent amplitudinem; secunda soli tribuitur Petro, in quo Christus centrum posuit unitatis Ecclesiæ. Cum autem unusquisque teneatur unitati adherere, ne in schisma miserrime prolabor, debet propterea ab unitate necessario dependere. Quædam hinc resultat in centro præminencia ac potestas, per quam tenetur unitatem servare, & cæteras ne ab unitate recedant continere. Hic plane sensus est verborum Cypriani, ut patet ex integra textus expositione. *Quamvis Apostolis omnibus, ita Cyprianus, post resurrectionem suam, parem potestatem suam, parem potestatem tribuat & dicat: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos, accipite Spiritum S. &c. tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique ceteri Apostoli &c.* Atque eadem est pro altero Cypriani testimonio inconcussa responsio.

Ob. 5. SS. PP. tribuunt æqualem Petro & Paulo potestatem: Ergo &c. prob. antec. S. Epiphanius hæres. 27. hæc habet: *Romæ primi omnium Petrus & Paulus Apostoli pariter & Episcopi fuerunt. S. Irenæus: Ecclesiam Romanam a S. Apostolis Petro & Paulo institutam fuisse ac fundatam. Ita ferme ceteri PP. Cyrillus Hierosolymitanus, Joannes Chrysostomus, Ambrosius, alique.*

Resp. in Petro & Paulo duo esse considerata, disseminationem doctrinæ videlicet per Apostolatam, & munus regendi in Ecclesia. Dum igitur SS. PP. asserunt Petrum & Paulum in Urbe Apostolos fuisse & Episcopos, Romanam Ecclesiam ab utroque fuisse fundatam, dum ipsos Romanæ Urbis Patres, & Principes Sacerdotum appellant, disseminationem doctrinæ respiciunt tantum-

modo & nil aliud; & si ab aliquibus Paulo primatus tribuitur, primatum intellige prædicationis, non auctoritatis.

Ob. 6. Romani Pontifices in Bullis dicunt, se habere auctoritatem Petri, & Pauli. Ita Paulus III. in convocatione Concilii Tridentini.

Resp. Et aliorum Romanorum Pontificum diplomata audienda esse. Ex auctoritate Dei, inquit Joannes VIII. Ep. 262. & BB. Apostolorum Petri & Pauli, & omnium Sanctorum &c. *jubemus te omni Ecclesiastica communione privatum.* Nicolaus I. in sententia contra Photium lata: Sic, inquit, *Dei omnipotentis & Beatorum Apostolorum Principum Petri & Pauli, & omnium simul Sanctorum, atque venerandorum sex universalium Conciliorum auctoritate, nec non & Spiritus S. per nos judicio ab omni Sacerdotali honore alienus.* Alexander II. Ep. 9. *Ex parte Domini N. J. C. & sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctorumque Apostolorum Petri, & Pauli, omniumque Sanctorum & electorum Dei &c.* Quid ad hæc imbelles Refractarii? Loquuntur ergo Romani Pontifices in suis diplomatibus de auctoritate præsidii, quod implorant, non de auctoritate, cui successerint.

CONCLUSIO II.

Romanus Pontifex primatum habet in Ecclesia jure divino.

Sequitur ex præmissis, & breviter demonstratur.

Ille primatum habet in Ecclesia jure divino, qui est Petri successor: atqui Romanus Pontifex est Petri successor: Ergo primatum habet in Ecclesia jure divino. Minor probatur locupletissimo & infallibili traditionis testimonio.

Atque inter PP. qui innumeri prorsus sunt, sit primus S. Cypranus, qui de Cornelio Romano Pontifice Ep. 52. sic loquitur: *Factus est autem Cornelius Episcopus & Christi ejus judicio, de Clericorum pene omnium testimonio, de plebis, quæ tunc adfuit, suffragio, & de Sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio, cum nemo ante se factus esset, cum Fabiani locus, id est cum locus Petri, & gradus Cathedræ Sacerdotalis vacaret.* Et Epist. 55. ad Cornelium Romanum Pontificem: *Post ista adhuc insuper Pseudo-Episcopo sibi ab Hereticis constituto, navigare audent, & ad Petri Ca-*

athedram, atque ad Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta est: a schismaticis & prophanis litteras ferre, nec cogitare eos esse Romanos (quorum fides Apostolo predicante laudata est) ad quos perfidia habere non possit accessum. Accedit Optatus Milevitanus lib. 2. contr. Parmen. Cathedra unica est, quæ est prima de dotibus Sedit prior Petrus, cui successit Linus, Lino successit Clemens, Clementi Anacletus &c. Julio Liberius, Liberio Damasus, Damaso Siricius hodie, qui noster est socius, cum quo nobis totus orbis commercio Formatarum in una communionis societate concordat. S. Petrus Chrysologus in Epist. ad Eutychem, quæ refertur I. parte Concil. Chalced. In omnibus autem hortamur te, frater honorabilis, ut his, quæ a Beatissimo Papa Romanæ Civitatis scripta sunt, obedienter attendas; quoniam B. Petrus, qui in propria sede & vivit & præsidet, præstat querentibus fidei veritatem. Nos enim pro studio pacis & fidei extra consensum Romanæ civitatis Episcopi causas fidei audire non possumus. S. Hieronymus Ep. 57. ad Damasum: Beatitudini tuæ, idest Cathedra Petri, communionis consocior. Super illam Petram edificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante Diluvio Quicumque tecum non colligit, spargit, hoc est, qui Christi non est, Antichristi est. S. Augustinus Epistola ad Generosum 165. Si ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est, quanto certius, & vere salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiæ figuram gerenti, Dominus ait: Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non vincunt eam. Petro enim successit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus &c. Damaso Siricius, Siricio Anastasius In illum autem ordinem Episcoporum, qui ducitur ab ipso Petro usque ad Anastasium, qui nunc eandem cathedram tenet, etiamsi quisquam traditor per illa tempora subrepsisset, nihil præjudicaret Ecclesiæ. Ex quibus Augustini, aliorumque PP. verbis firmissima constat de primatu Romani Pontificis Ecclesiæ traditio.

Quam & si rursus consulere velimus, innumera alia suppeditare poterimus argumenta. Ex traditione itaque habemus, Roma-

nam Ecclesiam cæteris esse potentiorē, cui conveniat Principatus, & ad quam universi orbis confugere debeant Ecclesiæ. Sufficiat pro omnibus S. Irenæi testimonium, qui lib. 3. advers. Hæres. c. 3. hæc habet: Quoniam valde longum est in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maximæ & antiquissimæ & omnibus cognita a gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romana fundata & constituta Ecclesia eam, quam habet ab Apostolis traditionem, & annuntiatam hominibus fidem per successionem Episcoporum pervenientem usque ad nos, iudicantes, confundimus eos, qui quoquomodo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel cæcitatem & malam sententiam, præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorē principali tamen necesse est omnem convenire Ecclesiam. Nec prætermittere possumus, Tertullianum lib. de Pudicitia c. 1. vocare Romanum Episcopum Pontificem, & Episcopum Episcoporum.

Præterea ex traditione & Ecclesiasticæ historiæ monumentis deducimus, Romanos Episcopos fidei controversias diremisisse tanquam iudices, excommunicasse aliarum Ecclesiarum Antistites, & jus cæteris dixisse Patriarchis. Id comprobatur ex S. Irenæo, qui Victorem Romanum Pontificem adhortatus est, ne Asiaticos Episcopos ob controversiam de Paschate anathemate percelleret, teste Eusebio lib. 5. Hist. Eccles. c. 24. Ex S. Stephano, qui Cypriano & Africanis Episcopis in causa rebaptizantium fortiter restitit. Ex eo quod Concilia Orientis irrita haberentur, nisi essent auctoritate Romani Pontificis firmata, ut ex Socrate & Sozomeno evincitur. Pluraque alia Historiarum & Pontifici-Primatus firmissima monumenta prætermittimus, de quibus apud Bellarminum de Rom. Pontif. & Natalem Alexandrum sæci pr. p. 187. aliosque.

Responsiones ad Objecta.

Ob. 1. Romanus Pontifex non est Episcopus Episcoporum: Ergo Primatum non habet supra ceteros Episcopos. Prob. antec. auctoritate Cypriani, qui in Epistola ad Quintum ait: Neque enim quisquam nostrum Episcoporum se Episcopum constituit: Ergo &c.

Resp. Nego antec. & ad auctoritatem Cypriani repono, i. veniam dandam esse Cypriano, si aliqua protulit subiratus quandoque

doque & commotus in Stephanum, cum juxta Augustinum sanguine suo satis maculas abluerit: 2. allata Cypriani verba referenda esse ad Africanos Episcopos, inter quos oborta erat controversia de rebaptizandis hæreticis, circa quam satis sensum suum expressit S. Martyr sequentibus verbis: *Superest ut de hac ipsa re singuli, quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut a iure communionis aliquem, si diversa senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis ac potestatis suæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non possit, quam nec ipse potest alterum judicare.* Ex quibus abunde patet, Cyprianum nullam de Romano Pontifice mentionem facere. Ceterum laudatus Martyr satis agnovit Romani Pontificis Primatum in fidei causis judicandis etiam contra Episcopos, ut patet ex illius Epistola 67. ad Stephanum I. in qua illum adhortatur, ut Martianum Arelatensem Episcopum deponat, qui ad Novatianos defecerat, hisce verbis: *Quamobrem facere te oportet plenissimas litteras ad Coepiscopos nostros in Galliis, constitutos, ne ultra Marcianum pervicacem & superbum, & divinæ pietatis ac fraternæ salutis inimicum, collegio nostro insultare patiantur: & infra: Dirigantur a te litteræ in Provinciam, & ad plebem Arelate consistentem, quibus abstento Marciano alius in locum ejus substituat.*

Ob. 2. A SS. PP. Episcopi vocantur Petri successores: Ergo ipsis eadem tribuitur potestatis plenitudo. Prob. antec. ex eodem S. Cypriano Ep. 27. *Dominus noster, cujus præcepta metuere & observare debemus, Episcopi honorem & Ecclesiæ suæ rationem disponens, in Evangelio loquitur, & dicit Petro: Ego dico, quia tu es Petrus &c; inde per temporum & successionum vices Episcoporum ordinatio & Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia super Episcopos constitutur, & omnis actus Ecclesiæ per eosdem Præpositos gubernetur.* Similia scripsere Hieronymus Ep. 1. Ephrem Syrus de laud. Basilii M. Gaudentios Brix. Serm. 1. alique.

Resp. S. Cyprianum, aliosque PP. quandoque Episcopos Petri successores nuncupasse, non quod Episcopi eandem haberent *Petri Theol. Tom. X.*

tri auctoritatem, sed quia in Petro origo est potestatis. Ceterum quæ fuerit Cypriani aliorumque PP. sententia, jam supra exposuimus.

Ob. 3. Episcopi vocantur a SS. PP. Christi Vicarii: ergo eandem habent cum Romano Pontifice auctoritatem. Anteced probant S. Cyprianus Ep. 55. & S. Bernardus Ep. 42.

Resp. dist. antec. Episcopi vocantur Christi Vicarii æqui juris cum Petro, nego antec. diversi & minoris juris, conc. antec. Siquidem Episcopi vices gerunt Christi in propria Ecclesia; Pontifex Romanus in Ecclesia universa.

Ob. 4. Nonnulli ex SS. PP. Episcopos dixere universalis Ecclesiæ curam sustinere: Ego &c.

Resp. Nonnullorum apocryphorum scriptis allatam propositionem inniti; vel admissa PP. auctoritate, dicendum, quod PP. illi intelligendi sunt de cura universali, quæ non ex vi datæ potestatis, sed ex charitatis præcepto proficiscatur, ad quod servandum omnes tenemur.

CAPUT II.

De Infallibilitate Romani Pontificis.

DE Primatu Romanorum Pontificum disseruimus hætenus, nunc de infallibilitate eorundem oraculo disputandum. Neque hic sermo est de controversiis, quæ tacti quæstiones respiciunt. De his ceteris omnibus enucleatius egit sapientissimus Berri. Quæstio igitur tota versatur circa illas controversias, quæ juris dicuntur, in quibus Pontificem Romanum infallibilem esse negant illi, quorum odium in Romanam Ecclesiam æternum est. Infinita propemodum ad hoc pertinentia congefferunt Theologi, & præsertim Thomas Waldensis lib. 2. Doct. fid. Joannes de Turrecr. lib. 2. Summæ; Joannes Driedo lib. 4. de Eccles. dogm. Cajetanus de potest. Papæ; Hosius lib. 1. contr. Brent. Melchior Canus lib. 6. Bellarminus de Rom. Pont. alique propemodum innumeri. Omnia summam attingemus, ne fines prætergrediatur institutæ brevitatis ratio. Quare sit

CONCLUSIO UNICA.

In quæstionibus juris infallibile est Romani Pontificis iudicium.

Iis prætermisissis, quæ doctissime & copiose tractat Cl. Berti lib. 17. & ad quem Lectorem remittimus, sic Thesis nostra probatur.

I. Momentum ex Scripturis.

Quod Petro promissum a Christo est, & Petri successoribus promissum esse certissime credimus & profiteamur: atqui a Christo promissa est Petro infallibilitas: ergo & ejus successoribus. Minor ostenditur ex cap. Lucæ 22. in quo hæc habentur non juxta textum Græcum tantummodo, ut falso putavit Bellarminus, sed etiam juxta textum Latinum, ut ex utriusque collatione constare poterit. *Σίμων, Σίμων, ἰδὲ ὁ σατανᾶς ἐξηπόρευτο υἱός σου, σὺν ἡρώδῃ ὡς τὸν σίτον. Ἐγὼ δὲ ἐδεδίχην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου, καὶ σὺ ποτὲ ἐπιστρέψῃς, συρίζων τοὺς ἀδελφούς σου. Simon Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Ex quibus pro infallibilitate Romani Pontificis tale colligitur argumentum.*

Christus promisit Petro non esse defecturam illius fidem: sed hoc promisit ejus successoribus etiam: Ergo &c. Min. prob. Christus promisit Petro indefectibilitatem illius fidei, per quam erant fratres confirmandi: atqui fratres non tantum erant confirmandi per Petrum, sed etiam per ejus successores: Ergo promisit Petro & successoribus ejus fidei indefectibilitatem. Quare S. Lucius I. Papa & Martyr in Ep. ad Episc. Hisp. & Gall. ita scripsit: *Ecclesia Romana Apostolica est, & mater omnium Ecclesiarum, quæ a tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probatur, nec hereticis novitatibus depravata succubuit secundum ipsius Domini pollicitationem dicentis: Ego rogavi pro te &c. Et Agatho Papa in Epist. ad Constantinum Imp. quæ lecta est in 6. Synodo: Hæc est, inquit, vera fidei regula, quam & in prosperis & in adversis vivaciter tenuit Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei gratiam a tramite Apostolicæ tradi-*

tionis numquam errasse probatur, nec hereticis novitatibus unquam depravata succubuit, quia dictum est Petro: Simon Simon, ecce satanas &c. Ego autem rogavi pro te &c. Hic Dominus fidem Petri non defecturam promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices meæ exigitatis prædecessores confidenter fecisse semper cunctis est agnitum.

II. Momentum ex PP.

Infiniti propemodum essemus, si omnia SS. PP. testimonia hic vellemus percernere. Qua de re hæc pauca sufficiant. S. Petrus Chrysologus in Ep. ad Eutychetem: *Hortamur te, inquit, frater honorabilis, ut his, quæ a Beatissimo Papa Romana civitatis scripta sunt, obedienter attendas, quia B. Petrus, qui in propria sede vivit & præsidet, præstat querentibus fidei veritatem. Origenes super illa Matthæi verba: Portæ inferi &c. Manifestum est, ait, etsi non exprimat, quod nec adversus Petrum, nec adversus Ecclesiam portæ prævalere poterunt inferorum; nam si prævalerent adversus Petram, in qua Ecclesia fundata erat, contra Ecclesiam etiam prævalerent. S. Cyrillus apud D. Thomam in Catena: Secundum hanc promissionem Ecclesia Apostolica Petri ab omni seductione & heretica circumventionem manet immaculata. Theodoretus in Ep. ad Renatum Presb. Rom. Tenet sancta ista sedes gubernacula regendarum cuncti orbis Ecclesiarum tum propter alia, tum quia semper heretici satoris expers permansit. S. Hieronymus in Ep. ad Damasum: Super istam Petram edificatam Ecclesiam scio. Obsecro ut mihi litteris tuis sive tacendarum, sive dicendarum trium hypostasem detur auctoritas; non timebo tres hypostasies dicere, si jubebis. Multa alia supra retulimus SS. PP. testimonia, quæ pro hujus loci firmitate etiam validissime pugnant.*

III. Momentum ex Actis Conciliorum Generalium.

D. Thomas in Opusculo contra errores Græcorum ista refert Concilii Chalcedonen- sis verba: *Veneramur secundum scripturas & Canonum definitionem sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum primum esse & ma-*

imum Episcoporum. Et infra: Si quis Episcopus predicatur infamis, liberam habeat sententiam appellandi ad Beatissimum Episcopum antiquæ Romæ, quia habemus Petrum Petram refugium, & ipsi soli libera potestate loco Dei sit jus discernendi secundum claves a Domino sibi datas, & omnia ab eo definita teneantur tanquam a Vicario Apostolici throni. Et sane act. 1. hujus Synodi Leo Papa dicitur, Apostolicum gubernare Thronum, & sedes Romana caput omnium Ecclesiarum. Et Act. 2. cum legeretur Epistola Leonis PP. clamaverunt: Anathema, qui ita non credit: Petrus per Leonem loquutus est: cumque Leo Dioscorum condemnasset, Synodus ait: Sanctissimus Archiepiscopus magnæ Romæ una cum ter Beatissimo Petro, qui est Petra & crepido Catholice Ecclesiæ, & ille, qui est rectæ fidei fundamentum, nudavit eum Episcopatus dignitate.

Synodus V. Generalis subscripsit iudicio Mennæ contra Anthimum pronunciato sequentibus verbis: Nos Apostolicam sedem sequimur, & obedimus, sicut charitas vestra scit, & ipsius communicatores, communicatores habemus, & condemnatos ab ipsa & nos condemnamus.

Prætermittimus sextam, septimam, & octavam Synodum, in quibus eadem sancita sunt. Vide Melchiorem Canum, Bellarium, aliosque citatis locis.

IV. Momentum ex Historia Ecclesiastica.

Argumentum, quod suppeditant Historiæ Ecclesiasticæ monumenta, in hunc modum conficitur. Romani Pontifices numquam a fide defecerunt; quod de aliarum Sedium Patriarchis dici nequit; & aliunde sine Conciliis Generalibus plurimas hæreses condemnarunt. Primum constat ex Macedonio,

Nestorio, Sergio, qui Constantinopoli sederunt. In Alexandrina sede Gregorius, & Lucius fuerunt Ariani, & Dioscorus Eutychianus. In Antiochena Paulus Samosatenus fuit Hæresiarca, & Macarius Monothelita. In Hierosolymitana denique Eutychius & Hilarius fuerunt Arianismo imbuti, & Joannes Origenistas fovit. At in Ecclesia Urbis Romæ, inquit Ruffinus in exposit. Symb. neque hæresis ulla sumpsit exordium, & mos ibi servatur antiquus. Secundum liquet ex Pelagio, Priscillano, Joviniano, Vigilantio, aliisque a Romanis Pontificibus damnatis veluti Hæreticis, quos itidem pro veris hæreticis universalis habuit Ecclesia. Tot ergo firmissimis Romani Pontificis infallibilitas munita præfidiis firma remanet atque inconcussa.

Responsiones ad objecta.

Ob. 1. cum Centuriatoribus Magdeburgensibus, qui varios notarunt certe supposititios Romanorum Pontificum lapsus, primumque inter ceteros proferunt Liberium, qui secundæ vel tertiæ formulæ Sirmiensi juxta ipsos subscripsit: ergo, inquiunt, nulla est Romani Pontificis infallibilitas.

Resp. His satisfecisse Cl. Berti in Tract. de Incarnat. ubi ostendit Sap. Vir Liberium primæ formulæ solummodo subscripsisse, quæ interpretative tantum hæretica erat.

Verum quoniam deprehendisse modo confidimus, Liberium nulli ex Sirmiensibus formulis adjunxisse manum, & Liberii lapsum inanem esse calumniantium hominum phantasiam in odium Apostolicæ Sedis, idcirco sequenti Appendice, quæ nos in hanc novam trahunt sententiam, validissima argumenta subjiciemus, quibus arbitramur melius Pontificiæ causæ consultum iri.

A P P E N D I X .

C O N C L U S I O .

Commentitius est Liberii lapsus , & ex Sirmiensibus formulis nullam approbavit .

DEm. Nullam approbavit Liberius Sirmiensem formulam ; ejusque lapsus idcirco commentitius est , quoties id validissimis innitatur rationibus , & quæ in contrarium ab adversariis proferuntur argumenta sint nauci , flocci , & pili facienda : Res autem ita se habet : Ergo &c.

Ostenditur 1. pars . Et quoniam Historicorum auctoritate hoc potissimum in loco certandum est , recensendum prius est , quod de Liberio posteris amandarunt Sulpitius Severus , Socrates , Theodoretus , Cassiodorus , & Rufinus .

Sulpitius Severus itaque Histor. Sac. lib. 2. hæc habet de Liberio : *Liberius quoque Urbis Romæ , & Hilarius Pictavorum Episcopus dantur exilio Sed Liberius paulo post Urbi redditur ob seditiones Romanas .* Socrates Hist. Eccl. lib. 2. c. 37. Ed. Vales. *Ceterum , inquit , Liberius haud multo post ab exilio revocatus Sedem suam recepit , cum Populus Romanus seditione facta , Felicem Ecclesiam expulisset , & Imperator licet invitatus assensum illis præbisset .* Theodoretus Hist. Eccl. l. 2. c. 17. ait : *Gloriosus igitur veritatis athleta in Thraciam , uti præceptum fuerat , perrexit . Elapso autem biennio Constantius Romam profectus est flexus itaque Imperator (præcibus Romanarum Matronarum) egregium illum , omnique laude dignissimum ab exilio redire jussit . Ambos vero (Liberium & Felicem) in commune Ecclesiam administrare permisit , Quod cum populus recusaret , omnes una voce clamarent : Unus Deus , unus Christus , unus Episcopus Post has christianissimæ plebis acclamationes pietate , ac justitia plenas reversus est admirandus ille Liberius .* Eadem ferme recitat Cassiodorus , & Liberium appellat *Veritatis propugnatorem , & victorem sanctissimum* , Hist. Trip. lib. 5. cap. 18.

Rufinus Aquilejensis lib. 1. Histor. cap. 27. *Liberius , inquit , Urbis Romæ Episcopus , Constantio vivente regressus est . Sed hoc utrum quod acquieverit voluntati suæ ad subscribendum , an ad populi Romani gratiam , a quo proficiscens fuerat exoratus , indulgens , pro certo compertum non habeo .*

Hiscæ præmissis in Liberii patrociniū primum hoc sit argumentum .

Ruffino duo incerta erant , idest Liberium revocatum fuisse ab exilio , eo quod acquieverit Constantii voluntati , & quod Constantius illi indulerit motus precibus populi Romani . Atqui Sulpitius Severus , Socrates , Rufinus æquales , Theodoretus homo doctissimus , Cassiodorus , *Vir acerrimi ingenii , & insignis eruditionis* , ut ait Hinemarus Rhemensis , expresse , & definitive asserunt , Liberium ab exilio revocatum , non ex eo , quod Constantii acquieverit voluntati (quod ipsis debebat esse perspectum) , sed quia ortæ sunt Romæ seditiones , aut quia a Matronis Romanis , quod idem est , Constantius fuerat exoratus , ut Liberium revocaret . Ergo Liberius numquam Sirmiensem formulam approbavit .

Deinde Theodoretus appellat Liberium ab exilio redeuntem *egregium , omnique laude dignissimum , atque admirandum* : Ergo Constantii minis certe non cessit ; quod sic ostendo . Quia Theodoretus Liberium in exilium secedentem vocat *gloriosum veritatis athletam* , Liberius ante exilium sane Sirmiensem formulam non approbavit : Ergo quia egregium nuncupat , omnique laude dignissimum , atque admirandum post exilium , profecto cum esset apud Bæream integer in veritate permanfit .

Præterea Romanus Populus , ut ex præmissis didicimus , enixe Constantium rogavit , ut Liberium ab exilio revocaret , adeo
ut

ut revertenti Liberio *obvius cum gaudio exi-
verit*, juxta Marcellinum Tom. V. Bibl. PP. & ipse Liberius, juxta Hieronymum in Chronico, *quasi victor Romam intraret*. At quis est, qui nesciat, Romanum populum Nicænæ fidei studiosissimum fuisse, atque Athanasium ejusque defensores impense dilexisse? Age jam, si Liberius Athanasium damnasset, si fautoribus Arrianorum præbuisset auditum, fuissetne de Liberii salute adeo sollicitus? & tanto exultasset gaudio, dum ille Romam reverteretur? Liberium ergo, inquit Sozomenus Histor. Eccl. lib. 4. c. 13. *utpote Virum undequaque egregium, & qui pro Religione Imperatori fortiter resistisset, populus Romanus impense diligebat*. Quod magis ita confirmo.

Felix erat populo Romano invisus, quia juxta Theodoretum loco cit. *Formulam fidei a Nicænis PP. exposita integram quidem, atque inviolatam servabat, cum iis tamen, qui eam labefactabant, libere communicabat*. Atque ob hanc causam nemo ex Civibus Romanis in Ecclesiam ingressus est, dum ille intus esset. Si ergo Liberius primæ saltem formulæ, quæ interpretative saltem labefactata erat, subscripsisset, in eadem fuisset Felicis conditio.

Ulterius Episcopos illos, qui Arimini lapsi erant, Liberius execravit, & pœnitentiæ leges lapsis imposuit, apud Socratem lib. 4. Histor. cap. 12. Si ergo & ipse lapsus fuisset, aliquo sane documento ea recantasset, quæ Imperatoris vi, & Arrianorum fraudibus irretitus admiserat.

Præterea litteras, & Legatos ad Liberium Romam reversum miserunt, tanquam ad Nicænæ fidei, & vocis *ὁμολογίου* defenso-rem. Imo Eusebius Vercellensis Tom 4. Ital. Sac. *Romam veniens Liberium Papam adiit, quem summo gaudio Liberius excipiens, collegam illius se fore congratulabatur, ostenditque ei B. Eusebius fidei decretum, quod ipse & Athanasius vir gloriosus Alexandria peregerunt cum ceteris Orientalibus Episcopis*. Quis ergo credat hæc evenire potuisse, nisi documento aliquo suæ fidei constantiam Liberius comprobasset? Ultimo, nec Severus Sulpitius, nec Socrates, nec Sozomenus, nec Theodoretus, nec alii plures hunc Liberii lapsum unquam censorie notarunt. In odium ergo Romanorum Pontificum fabula hæc consarcinata est. Secun-

da pars constabit ex solutione argumentorum.

Responsiones ad Objecta.

Ob. 1. In Historia Arrianorum, quæ extat in Epistola S. Athanasii ad Solitar. hæc habentur: *Sic itaque a principio ipsam Romanam Ecclesiam labefactare conati sunt (Arriani) optantes suam illi admiscere impietatem*. Porro Liberius extorris factus post biennium denique fractus est, minisque mortis perterritus subscripsit: verum ea ipsa re comprobatur cum violentia eorum, tum Liberii in Hæresim illam odium, ejusque pro Athanasio suffragium, quamdiu scilicet libere arbitrioque suo agere licuit. Nam quæ tormentorum vi præter priorem sententiam eliciuntur, ea non reformidantium, sed vexantium sunt placita: & nonnullis interjectis: *Constantius . . . Osum, quem exilii vice anno integro Sirmii detinet, nec Deum metuens impius homo, neque Patris erga Osum affectum reveritus improbus ille, neque senectutem (centenarius quippe erat) veneratus vir inhumanus*. Hæc namque omnia hæreseos gratia nihil fecit novus ille Ahab, aliusque nostri ævi Balthasar. Tantam enim seni vim intulit, tamdiuque illum detinuit, ut malis oppressus vix tandem cum Valente & Ursacio communicaret, neque tamen scriberet contra Athanasium. Sed eam rem minime neglexit senex, instante quippe morte, vim sibi illatam quasi testamento declaravit. Ex his ergo patet, quid de Liberio sentire debeamus.

Resp. Quæ superius in contrarium ex Historia Arrianorum in medium prolata sunt verba, ea ex laciniosis mendis esse confecta. Siquidem Arrianorum historia n. 4. meminit Leontii Arriani Antiocheni Pseudo Episcopi hisce verbis: *Leontius Castratus, qui nunc Antiochiæ Episcopus est*. Dum ergo hæc scribebatur historia, Leontius in vivis adhuc degebat. Verum Leontius iste supremum diem clausit anno 356. ut ex Socrate probant Baronius ad eundem annum, & Valesius in Notis ad Socr. necnon Petavius in Animadv. ad Epiph. Scribebatur ergo Athanasii historia anno 356. Sed quis est, qui nesciat Osi Cordubensis lapsum anno 357. contigisse, & Liberii subscriptionem ad annum 358. referri? Dum ergo hæc scribebatur Historia, nihil adhuc Liberio contigerat. At reponunt, Athanasium potuisse hæc addere

addere historię in sequentibus annis: Recte quidem, sed non vere: Athanasius enim falsa scribere non potuit. Siquidem hac in historia hoc solum Osi crimen fuisse dicitur, quod *malis oppressus, vix tandem cum Valente, & Ursacio communicaret*. Sed hoc est apertum mendacium. Audiamus tres de Osi lapsu nitidissimos testes Athanasio æquales, & Arrianorum persecutionibus agitados. Hilarius itaque Pictavorum Episcopus in lib. de Synod. exhibet exemplum blasphemie apud Sirmium per Osum, & Potamium conscriptæ, idest subscriptione sua firmatæ, ut adnotarunt Benedictini Hilarii Editores. Idem in lib. cont. Constant. Imp. Sirmiensem formulam hæreticam nuncupat, eamque appellat *deliramenta Osi, & incrementa Ursacii*. Eusebius Vercellensis in Epist. ad Gregorium Eliberitanum Episc. Osum vocat *Transgressorem*. Demum S. Phœbadius Agennensis Bibl. PP. 1. 4. cum Osi lapsum sibi objecisset, *non mihi, inquit, ejus auctoritate præscribitur; nam si nonaginta fere annis male credidit, post nonaginta illum recte sentire non credam*. Hæc sane ostendunt, Osum aliquid plus præstitisse, quam *vix cum Ursacio, & Valente communicare*. Quis autem credat Athanasium in rebus tam magni momenti, & quorum ipse pars magna fuit, Osi lapsum ita occultasse, ut linimento verborum imminueret; cum aliunde falsitatis accusari posset ab Arrianis cum undequaque prementibus? Quæ ergo superius ex hac historia contra Liberium adducta sunt in historia Arrianorum, certe sunt aliena manu inserta; quemadmodum certum est juxta omnes, hanc eandem historiam initio mancā ac mutilam esse. Adde in fine hujus historię promitti Epistolam, quæ *res in Synodis Arimini, & Seleuciæ in Capadocia gestas enarret*. Hæc autem desideratur. Quæ omnia sunt certæ depravationis indicia.

Ob. 2. S. Hilarius in lib. contr. Constant. num. 11. Imperatorem alloquens: *Veristi, inquit, deinde usque ad Romam bellum, eripuisti illinc Episcopum (Liberium), & ob te miserum! qui nescio utrum majore impietate relegaveris, quam remiseras*. Ex quibus contra Liberium hoc fit argumentum. Per Hilarium impietas fuit Liberium relegare, & forsitan major ipsum ab exilio

remittere: ergo Liberius juxta Hilarium Imperatoris acquievit voluntati.

Resp. Ista facillime solvi. Scimus enim Constantium Liberio reditum concessisse sub hac impia lege, ut cum Felice in commune Ecclesiam administraret. Infandum sane scelus, quo *sedes Petri dehonestaretur*, juxta Sozom. lib. 4. c. 15. Quod clarius expressit Nicephorus lib. 9. c. 37. hisce verbis: *A duobus Præsulibus simul gubernata, quod discordiæ signum, & ab Ecclesiasticis legibus alienum est*. Merito ergo asseruit S. Hilarius: *nescio utrum majore impietate relegaveris, quam remiseras*.

Ob. 3. in Hilarii fragmentis plures leguntur Liberii Epistolæ, quæ manifeste ipsius lapsum comprobant. Videlicet fragm. IV. Epist. quæ incipit: *Studens paci*. Fragma. VI. Ep. *Pro Deifico timore*, & Ep. *Quia scio vos ad Ursacium, Valentem, & Germinium*. Accedunt hisce in Epistolis celebres Anathematismi ejusdem Hilarii in Liberium. Ita in Ep. *Pro Deifico timore*, pag. 1337. *Anathema tibi a me dictum, Liberi, & sociis tuis*. Et in Ep. *Quia scio vos n. 9. Prævaricatori anathema una cum Arrianis a me dictum*. Ergo Liberii lapsus non est commentitius.

Resp. Possem cum Dupinio reponere t. 2. Bibl. horum fragmentorum auctorem ignotum omnino esse, & incertæ prorsus ætatis, aut cum Em. Perronio in lib. cui titulus, *Replique a la reponse du Roi de la grande Bretagne*, illud esse opus aut Hilarii Diaconi Luciferiani, aut alterius ex eadem Luciferianorum Secta Hilario Pictaviensi æqualis. His tamen prætermisissis ea, quæ nobis obijciuntur, supposita, vitiata, & S. Hilario prorsus indigna ostendere contenti sumus. Ita clamat Liberius, ita Athanasius, ita docet temporum ratio.

Exordiamur a Liberio, & ab Epistola quæ incipit, *Studens Paci*. Hac in Epistola Pseudo Liberius scribit, se Pontificatus sui initio acceptis Orientalium epistolis ad Athanasium deferendas Alexandriam tribus legatis tradidisse litteras, quibus ipsum sub excommunicationis poena Romam accedere jubebat, Athanasium vero in Urbem venire noluisse, eapropter a se excommunicatum fuisse. Sed hæc omnia falsa profecto sunt.

Siquidem extat Epistola Liberii de lapsu
Via-

Vincentii Capuani fragm. 6. quæ cum superioribus pugnat. Eam enim sic concludit Liberius: *Post cuius factum duplici affectus mœrore mihi moriendum magis pro Deo deerevi, ne viderer novissimus delator, aut sententiis contra Evangelium commodare consensum.* Hæc Epistola data est aut anno 353. aut initio sequentis, quoniam scripta est post Vincentii lapsum. Liberius autem ordinatus fuit anno 352. omnibus consentientibus. Hoc posito quis credat, Liberium excommunicationis poenam tulisse in Athanasium initio Pontificatus sui, si initio Pontificatus sui tanto fuit ob lapsum Vincentii dolore correptus? Deinde fragm. V. extat Epistola Liberii ad Constantium Imper. in qua reddit rationem, cur expositulantibus Orientalibus Athanasium damnare noluerit, sequentibus verbis: *Quod eodem tempore 80. Episcoporum Ægyptiorum de Athanasio sententia repugnabat . . . unde contra divinam legem visum est etiam, cum Episcoporum numerus pro Athanasio major existeret, in parte aliqua commodare consensum.* Quæro jam: qui ob acceptas Orientalium litteras Athanasium damnaſſe dici possit Liberius, cum eodem tempore Ægyptiorum Epistolam ad se perlatam adserat, atque ob eam Orientalibus noluisse commodare consensum?

Hactenus Liberium Liberio vindicavimus, nunc Athanasium consulamus.

Iste itaque S. Doctor in Hist. Arrianorum n. 35. refert Constantium Eusebium Eunuchum Romam misisse, qui minis, & muneribus Liberium ad condemnationem Athanasii pertraheret. At Liberius restitit inquit: *Qui, quæso, adversus Athanasium id agatur? Nam quem non una solum, sed & altera Synodus ex toto orbe coacta, purum, innoxiumque jure declaravit, quem Romana Synodus cum pace dimisit, quo pacto dampnare possumus?* Hæc sane sunt peremptoria.

Sed spuriam hanc esse Epistolam declarat ipsa temporum ratio.

Et sane anno 352. ad Pontificatum electus est Liberius. Anno autem 353. misit Pontifex ad Constantium Legatos Arelatem, qui ab ipso postularent, ut juberet, sicut jamdudum ipsi placuerat, concilium ad quilejam congregari pro causa Athanasii. Qui ergo fieri potuit, ut Pontificatus sui initio Liberius acceptis Orientalium litteris, Legatos tres miserit Alexandriam, qui Ro-

mam Athanasium evocarent, eumque reluctantem a sua communione repulerit?

Hæc sane tanti sunt ponderis, ut clarissime pateat, nihil præsidii contra Liberium ex fragm. Hilarii peti posse.

Quod de Epistola *Studens Paci*, diximus, idem de cæteris plane dicendum; quia si stylum, & cætera spectemus, idem in omnibus ingenium, & eadem auctoris indoles: quod in Epistola *Quia scio*, præsertim apparet, cum ibi eadem crambes recoquatur hisce verbis: *Cognoscat prudentia vestra, Athanasium, qui Ecclesie Alexandrinæ Episcopus fuit, priusquam ad Comitatum S. Imperatoris pervenissem, secundum litteras Orientalium Episcoporum ab Ecclesie Romanæ communione separatam esse, sicut teste est omne Presbyterium Ecclesie Romanæ.* De quibus jam in superioribus censoriam protulimus veritatis notam.

Qua de re ad Anathematismos deveniamus.

Illos profecto suppositos esse, & incerta manu Hilario additos sentiunt Baronius ad ann. 357. n. 50. Benedictini PP. in Notis ad Hilar. & Nat. Alex. Diss. 33. Sec. 4. Art. 1. Et quidem jure merito, quod sequenti ratiocinio facillime suaderi potest. Opus istud ab Hilario ad limam redactum est Liberio jam Romam reverso. Quapropter quis credere potest, hæc in Liberium jam correctum, & resipiscentem (juvat enim hic ejus lapsum supponere) voluisse Hilarium tanto zelo ac fervore proferre? cum jam tunc temporis Liberius, adversariis consentientibus, fidem Catholicam strenue defenderet? Apage cum his gerris.

Fatendum ergo illa omnia commentitia esse; adeoque nihil Liberii infallibilitati detrudere.

Ob. 4. Faustinus, & Marcellinus Presbyteri in Præfat. ad Libellum precum Valentiniano, Theodosio, atque Arcadio ab ipsis oblatum, qui primum a Sirmondo ex tenebris erutus in Biblioth. PP. illatus est Tom. 5. Edit. Lugd. pag. 652. ista de Liberio testati sunt: *Post duos annos venit Romam (Constantius), pro Liberio rogatur a populo, qui mox annuens ait: habetis Liberium, qui qualis a vobis profectus est, melior revertetur. Hoc autem de consensu ejus, quo manus perfidie dederat, indicabat. Quid ad hæc?*

Resp.

Resp. 1. cum Tillemontio tom. 7. Adnot. 5. in Lucifer. Calar. allatam Præfationem nihil commune habere cum supplici Libello precum, adeoque Faustinum, & Marcellinum auctores non habere. Ridiculum siquidem videtur parvo libello præfationem adjicere. Adde allatam Præfationem ita exordiri: *Temporibus Constantii Imperatoris filii Constantini*, perinde ac si sermo haberetur de re multis jam sæculis præterita. Quæ cum perpenderet accurate Sollierius tom. 7. Julii ad diem 29. in comm. critico de S. Felice Papa allatam præfationem inter apocrypha amandavit.

Ob. 5. S. Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiast. & in Chronico comprobatur aperte Liberii lapsum. Inquit enim ultimo loco: *Liberius tadio victus exilii in hæreticam pravitatem subscribens, Romam quasi victor intravit*. Et de Script. Eccl. *Fortunatianus*, inquit, *natione Afer, Aquilejensis Episcopus imperante Constantio . . . in hoc habetur detestabilis, quod Liberium Romanæ Urbis Episcopum pro fide ad exilium pergentem primus sollicitavit, ac fregit, & ad subscriptionem hæreseos compulit*. Sunt ne & hæc commentitia?

Resp. Hieronymum falsa retulisse, & falso rumore fuisse deceptum. Neque hoc in maximo Doctore insolitum prorsus, atque inusitatum, si oculos convertamus ad ea, quæ in Chronico de Cyrillo Hierosolymorum Antistite, ejusque ordinatione falso adnotavit, aut quæ adversus S. Joannem Chrysostomum veluti Origenistam ac flagitiosum hominem scripsit ad Theophilum Ep. 88. Nil mirum ergo, quod & circa Liberii lapsum decipi passus sit Hieronymus; cum & aliunde quisque sciat, etiam iis, quæ spangebantur fabulose de magno Meletio Antiocheno Episcopo, facilem auditum accommodasse.

Quid præterea, si cum Scaligero, & Tillemontio asseramus, vix ullum esse librum, cujus tum editiones, tum MSS. Codices tot mendis scateant, ac Hieronymi Chronicon? Sane quod spectat ad Liberii lapsum in Vaticano Hieronymiani Chronici exemplo illud desiderari scimus ex P. Mamachio, quemadmodum & in perantiquo Lucensi Codice, ut Mansius restatur in notis ad Natalem Alex. Diss. 30. sec. 4.

At inquis, quid hæc, si eadem repetit

Hieronymus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis?

Repono & ista facili negotio falsitatis convinci. Quod ut commonstrem, assero, Fortunatianum strenuum fuisse Catholicæ fidei defensorem, idque ostendo ex Epistola Liberii ad Eusebium Vercellensem, quam ex Vercellensi Archivio primus omnium eruit Baronius, atque in ea sic de Fortunatiano loquitur Liberius: *Etiam ad fratrem, & Coepiscopum nostrum Fortunatianum, quem sciebam nec personas hominum vereri, & futura magis præmia cogitare, litteras evogavi, ut ipse pro sinceritate pectoris, & pro fide, quam se scit etiam cum discrimine vitæ presentis custodisse, etiam nunc vobiscum dignaretur excubare*.

Præterquamquod nullum ex tota antiquitate proferri potest monumentum, quo probetur Fortunatianum Arrianæ, aut Semiarianæ hæresi nomen dedisse.

Ob. 6. Testimonia Philostorgii, Sozomeni, Nicephori, Petri Damiani, qui omnes vere lapsum esse Liberium testantur.

Resp. quod neque his frangimur, atque a proposito dimovemur. Et quidem non auctoritate Philostorgii, utpote hominis Arriani, *Impii mendaciorum artificis*, ut eum vocat Photius.

Nec Sozomeni tangimur verbis; imo in causæ nostræ sit patrocinium quidquid ex ipso erui potest. Refert enim laudatus Scriptor lib. 4. c. 15. Liberium fuisse Beræa Sirmium ab Imperatore accersitum, moxque tentatum, ut *Filium Patri non esse consubstantialem profiteretur*. Addit Episcopus Arrianos, cum ea, quæ contra Paulum Samosatensem, & contra Photinum Episcopum Sirmii decreta fuerant, ac præterea fidei formulam in Dedicatione Antiochenis Basilica editam, in unum tunc libellum conjecisset, perinde quasi quidam sub obtentu vocabuli consubstantialis propriam hæresim stabilire conaretur, dedisse operam, ut Liberius, & Athanasius, aliique consentirent. Denique ait, Arrianos sparsis rumoribus divulgasse, Liberium quoque consubstantialis vocabulum condemnasse, & filium Patri dissimilem confiteri. Liberium vero re cognita edidisse formulam, qua eos, qui *Filium secundum substantiam, & per omnia Patri similem non esse assererent, alienos ab Ecclesia pronunciabat*.

In hucusque narratis est ne ullum verbum de

de Athanasio per Liberium damnato? Oſtendat, qui poteſt ex Sozomeno Liberium damnasse aliquatenus, aut reticuisse vocem *ομολογῶν*. Cæterum etſi Sozomenus Liberium cecidiſſe aſſereret, ejus auctoritas non valde nos urgeret, quippe qui Liberianam Hiſtoriam ſabellis aſperſit. Quod patet præſertim ex eo, quod aſſerat, Episcopos Sirmienſes Clerum Romanum poſtulaſſe, ut Felix & Liberius ſimul Romanam Eccleſiam adminiſtrarent.

Quod de Sozomeno dictum eſt haſtenus, de Nicephoro dictum eſſe volumus, qui omnia ex Sozomeno excerptit.

Petrum Damianum, alioſque non moramur, cum nimis a Liberii temporibus diſtent.

Ob. 7. Apud Anaſtaſium in Lib. Pontif. Tom. 3. de Liberio hæc habentur: *Conſenſit præceptis Conſtantii, ut una participatio conveniret communionis cum hæreticis, tantum ut non rebaptizarent*: Ergo &c.

Reſp. Hæc eſſe non cæteris leviora, ſed prorsus leviffima. Etenim imprimis librum illum Anaſtaſii non eſſe, omnium Eruditorum ſententia eſt: cum ex duobus Catalogis ab Henſchenio editis Tom. 1. Apr. collectum fuiſſe Viri emunctæ naris cognoverint. Verum non ex primo collectionem hanc fuiſſe factam, certiffimum eſt, cum iſte in exordio Pontificatus Liberii deſinat, ſed ex ſecundo, quem interpolatum agnoſco ex iis, quæ in ipſo narrantur de Sinueſſana Synodo, de inventa Cruce, de Julii Papæ exilio, cæterisque ſimilibus. Sed quid multis indigemus? Quodnam ſane commenti genus illud eſt, in quo adſtruitur dogma rebaptizantium a Conſtantino & Arrianis indictum? Quis audivit unquam tale?

Ob. 8. In Adonis Martyrologio ad diem 14. Auguſti iſta leguntur: *Natale S. Eusebii Presbyteri & Confessoris, qui præſente Conſtantino cum fidei Catholicæ conſtantiffime defenderet, & Liberium Papam doleret Arrianæ perſidiæ conſenſiſſe*: Ergo &c.

Reſp. Hæc quidem eſſe peremptoria. Sed interim notandum, hæc non eſſe Eccleſiaſtis verba, ſed Adonis, qui ea deſcripſit, quæ in Paſſionum Codicibus invenit, miſſo prorsus ſeverioris critices examine. Quamobrem nil mirum, ſi in Uſuardi & hodierno Baronii Martyrologio illa omiſſa ſunt.

Berti Theol. Tom. X.

Inſtab. Illa olim legebantur in Romano Breviario: Ergo &c.

Reſp. Poſt Pii V. aliorumque Pontificum correctiones ablata ſunt. Ergo erant emendanda. Sed ſinge etiamnum extare: quid inde? Nil prorsus. Non deſunt enim multa in Romano Breviario, quæ & adhuc indigent ſeveriori lima. Vide Papebroch. in Propyl. Guidonem Grandi Diſſert. Camald. 3.

Ob. 9. Felix II. qui Liberio in exilium miſſo, Petri cathedram tenuit, Antipapa non fuit, ſed verus, ac legitimus Pontifex. Ita Bell. de Rom. Pont. lib. 4. c. 9. Shelſtratus Antiq. Tom. 1. Diſſ. 2. aliique. Ergo Liberius canonico crimine, cauſæ nimirum catholicæ proditione, ſua excidit dignitate.

Reſp. 1. Concedi poſſe Felicem II. Antipapam non fuiſſe, quin ex eo argui poſſit, Liberium fidem ſuam formulæ ſubſcriptione commaculaſſe, etiam admiſſa auctoritate Pontificalis, vel Pſeudo-Anaſtaſii, cui adverſarii innituntur. Hæc enim ſunt hujus libri verba de Liberio: *Et congregati Sacerdotes, & cum conſilio eorum Liberius ordinaverunt in loco ejus Felicem Presbyterum Episcopum, venerabilem virum*. Ex quibus unum e duobus inferitur, videlicet: Quod cum videret Liberius nullam ſibi fore ſpem reditus, quamdiu in propoſito perſiſteret, vel ultro abdicaſſe Pontificatum, vel more majorum in perſecutionibus frequentiffimo juſſiſſe, ut in ejus locum Episcopus Vicarius ordinaretur jure ſucceſſionis, ſi in exilium mori contingeret. En Liberium in fide conſtantem, & Felicem legitimum Romæ Episcopum.

Reſp. 2. Quod melius re expenſa nulla fides habenda Pſeudo-Anaſtaſio millies interpolato, ut oſtendunt ſequentia. Ibi enim fingitur I. Conſtantium cum Liberio & Eusebio Romæ eodem tempore fuiſſe, omnibus repugnantibus Chronologis. Vid. Bolland. t. 3. Aug. II. Damasum facta Synodo cum Episcopis 28. & Presbyteris 25. mortuum Liberium damnasse; cum in tota antiquitate nullum ſit de hac Synodo veſtigium. III. Felicem in Civitate Corona 3. Idus Novembris occulte juxta muros paſſum eſſe cum multis tamen Clericis & Laicis. IV. in Vita Liberii Felicem deſcriptum de Episcopatu habitasse in prædiolo ſuo via Portuenſi, ubi & requievit in pace IV. Calend.

Ad

Aug.

Aug. Quæ omnia pluribus aliis omiſſis falſa & contradictria eſſe nemo non videt. Ex quibus reſpoſio noſtra eſt, Felicem e Catalogo Romanorum Pontificum eſſe expungendum. Non ignoro, viros pietate celebres reclamare. Nihilominus pro certo habeo, S. Auguſtinum, & Optatum Milevitanum præ legitimo Pontifice Felicem non agnoviſſe. Vid. Ep. 53. al. 165. & lib. 2. cont. Parmen. cum alias duo iſti PP. Liberio fuerint pæne æquales. Eamdem ſententiam amplexati ſunt Onuphrius Panvinus in ſuis ad Platinam notis; Ciacconius in Vit. Fel. Chriſtianus Lupus in Diſt. Gregorii VII. t. 5. Dupinius Bibl. t. 2. Tillem. t. 6. Natalis Alexand. Diſſert. 32. in ſec. 4. & doctiſſimus Fleury t. 3.

Inſtab. Felix II. veluti ſanctus veneratur. Ita legere eſt in Sacramentario & Antiphonario S. Gregorii M. & præſertim in Tolofano, in quo inter alios Pontifices ſic Felix invocatur: *S. Felix Apoſtolice ora &c.* Idem habetur in pervetuiſto Calendario Romano Frontonis, ubi ſic legitur: *D. 29. (Julii) Natalis S. Felicis Papæ.* Idem in cæteris Martyrologiis Adonis, Rabani, Notkeri, Uſuardi, Baronii, Roſweidi &c. Ergo Felix non fuit Antipapa.

Reſp. Hæc omnia monumenta ſatis valida non eſſe ad Felicis ſanctitatem tuendam. Et ſane prætermiſſis Martyrologiis Adonis, Notkeri, & Rabani, in quibus attuta eſt fabula Conſtantii ab Eufebio Nicomediendi rebaptizati e cœnoſis fontibus hauſta, quod ſpectat ad Sacramentarium Gregorianum, Tolofanum, & Calendarium Frontonis dicimus, illa intelligi poſſe de S. Felice I. qui fuit Pontifex & Martyr. Ita Natalis Alexander, & Tillemontius, eo vel magis quod ſi de Felice I. non intelligerentur, nulum ipſe locum in ſacris ſacris haberet.

Ad Romanum Martyrologium reponimus, non deeſſe clariffimos viros, qui ſentiant, aliquem quandoque veluti Sanctum in ſacris Tabulis irrepiſſe, qui vere Sanctus non fuerit; idque probant ex prima Baroniani Martyrologii editione, in qua ad diem 24. Januarii commemoratio agebatur S. *Xinoridis Martyris* ex male intellecto Chryſoſtomo, qui Hom. 14. de Lazaro Xinoridis appellativo nomine par Martyrum indicat. Confirmant ex eo, quod poſt correctum ſe-

cundo a Baronio Martyrologium ad diem 2. Novembris nunciatur in ſacris Tabulis Theodorus Laodiceus, quem tamen Arriana pice tinctum obiiſſe oſtendunt Valeſius, Florentinus, Pagius, & Bollandiſtæ. Neque in iis, quæ ad Geographiam, Chronologiam, Topographiam, & Historiam pertinent, Martyrologium infallibilis auctoritatis eſſe quiſquam ſuſpicetur. Non enim in eo ſe implicarunt Romana Eccleſia aut alia quæcumque Eccleſiæ, ut nihil in Kalendariis, Breviariis, Martyrologiis ponerent, quod extra aleam dubitationis eſſet. Sed vid. Honorat. a S. Maria T. 2. lib. 1. Diſt. 2. art. 5. §. 3.

Inſtab. In orbiculis Baſilicæ Oſtienſis depicta eſt Rom. Pontificum Chronologia. Hæc pictura, ut judicant Viri doctiſſimi ad quintum Eccleſiæ ſæculum ſpectat, eaque Felicem repræſentat. Ergo non eſt Felix inter Pſeudo Pontifices annumerandus.

Reſp. Falſos tunc temporis per Italiam rumores de Liberii lapſu ſparſos fuiſſe, & falſos etiam de Felicis martyrio. Qua de re facile poſteſt quiſque ſibi ſuadere, Pictorem, aut illum, qui operi præerat, exiſtiſſe, ſe de Romana Sede bene mereri, ſi Sanctum illum legitime Eccleſiam adminiſtraviſſe edoceret.

Cæterum Antipapa eſſe potuit Felix, quin ejus ſanctitati aliquid detraheretur. Sancta fuit mulier, quæ erat in civitate peccatrix, & Sancti, qui erant Publicani. Certe Felicem cum Arrianis communicaviſſe concedunt adverſarii. Quod ſi hocce peccatum ejus non officiit Sanctitati, cur alia oberunt? Sed his tandem finis imponatur.

Ob. 2. Honorius I. Hæreſi adhæſit Monothelitarum: Ergo &c.

Reſp. Et de hoc Universalis Eccleſiæ Pontifice peculiarem inſtitui quæſtionem in Buziano Compendio in tract. de Incarn.

Ob. 3. Joannes XXI. negavit viſionem Dei intuitivam: Ergo &c.

Reſp. Vide Buzianum Comp. tract. de Viſione. Alia plura ſunt argumenta, quæ contra Pontificiam auctoritatem proferuntur ab Hæreſicis; ſed ea nimis putida, fatua, & inſulſa ſunt, ut in iis immorari idem ſit ac oleum & operam perdere. Quare vide Bell. cit. loc. & Melch. Canum de Loc. Theol. alioſque.

LIBER SEXTUS.

De SS. Patrum auctoritate.

DE SS. Patrum auctoritate in rebus Theologicis verba facturi rem totam certis volumus potius continere limitibus, quam prolixiorum effundere dissertationem; id enim instituti nostri ratio non postulat. Qua de re ad certos quosdam Canones, quæ in hanc rem disputari solent, revocabimus, ne Theologiæ Candidati in Patrum interpretatione a veritate recedant, & ex his, quantum necessitas postulat, valeant deliberare.

CAPUT UNICUM.

CAN. I.

IN quæstionibus, quæ ad fidem non pertineent, nec traditionem aut sacras litteras respiciunt, omnium Patrum aliqua in re consensus probabile, non certum argumentum suppeditat.

CAN. II.

Quod si duo vel plures ex PP. in rebus ad fidem minime spectantibus consenserint, tantum illis auctoritatis demandandum, quantum rationibus, quas attulerint.

CAN. III.

Unius aut duorum SS. PP. auctoritas in rebus ad fidem pertinentibus probabilem facit fidem, non certam.

CAN. IV.

In fidei dogmatibus roborandis universalis Patrum consensus Theologo est firmissimum veritatis fundamentum.

CAN. V.

Si aliquis SS. Patrum docuerit aliquod dogma, quod postea ab Ecclesia rejectum fuerit, illud tanquam errorem reputare debemus, ipsum refellere, non S. Doctorem.

CAN. VI.

In aliqua Hæresi confutanda, PP. qui ante illam scripserunt, minoris sunt auctoritatis; majoris vero illi, qui eam data opera confutarunt.

Sex istis regulis rite adhibitis in PP. lectione juvenes proficiant. Multa alia sane forent animadvertenda; sed Theologicarum disceptationum usu invalescente erunt aspera in vias planas. Quare ea prætermittimus.

Verum quoniam in rebus Theologicis, & in Augustinensium præsertim Theologia magna est auctoritas S. Augustini, quem cum de auxiliis agitur divinæ gratiæ, sequi tenemur ac tueri, idcirco de ejus auctoritate nonnulla explanare per appendicem studuimus, & quæ apud alios sparsa leguntur, in hoc uno erunt congesta.

De Auctoritate S. Augustini in rebus Theologicis.

APPENDIX.

QUAMVIS omnia ad fidem probe tenendam, moresque honestati conformandos in omnibus S. Scripturæ libris accurate tradantur, nullus est tamen, qui nesciat Pauli Apostoli auctoritatem præ cæteris esse consulendam, qui singulari Dei consilio prædestinatus est vas electionis, & veritatis extitit prædicator.

Jam vero ut inter Scriptores sacros eminet Paulus, sic inter antiquæ fidei conditores, inter præclaros traditionis testes & Interpretes eminet certe Augustinus. Utinam illum sequerentur omnes: nullus profecto foret controversiis locus. Sed illud maxime dolendum, Augustino non tantum Hæreticos infensos fuisse, sed contra illum Catholicos etiam arma sumpsisse: quod sane censeo plus esse quam detestabile.

Horum omnium catalogum texere maxime piget; sed cum necessitas postulet, aliquorum saltem hic exscribere non pigeat nomina reverenda, minime tamen reventer tractanda.

Et sane Semipelagianorum omisissis querimoniis, qui apud Massiliam degentes con-

tra S. Augustinum ejusque doctrinam de gratia insurrexerunt, Prospero & Hilario testibus in Epistolis ad S. Augustinum datis, primum nominabimus Jacobum Pereyret in Parisiensi Academia Theologiæ Professore, qui in sua Navarrici Collegii schola doctrinam de gratia traditurus præmisit *Apparatum ad tractatum de gratia*, in quo *Sanctissimi Doctoris auctoritatem* nunc *furtim aggreditur*, nunc *aperte oppugnat* (verba sunt anonymi, qui *Apparatum* confutavit). Unde inter alia commentus est; *Summos Pontifices doctrinam S. Augustini aliquo pacto improbasse; in aliquibus Augustinum inconstantem & varium esse, nec unius labii & scientiæ; fursurosos esse aliquos ejus libros; Seniores Augustini Hipponensis nonnullas esse propositiones etiam nunc scandalosas, & immitentes offensiones in pias aures; damnatas quasdam in Bajo & Jansenio; geminas ejus opiniones damnatas a Pontificibus, & a Facultate Parisiensi: Urbani VIII. in Bulla edenda mentem non fuisse, ne præjudicium doctrinæ S. Augustini afferret &c.* Sed huic jam præluserat Lovanii Joannes Schinkelius Molinistarum extra Societatem militantium antesignanus. Is eo temeritatis prorupit (ut scribit insignis Academia Lovaniensis Theologus in manuscripta D. Augustini Apologia), ut perruptis agminibus ipsum Augustinum cominus aggrediretur, & in scholis publicis illius Universitatis non tantum viva voce injuriosissima quæque, ipsis etiam hereticis insolita, in venerandum istum Præsulem pronunciaret, sed quo vulnera altius infligeret, discipulis quoque suis perlegeret, & dictaret tractatum a se compositum de auctoritate S. Augustini, in quo nihilo mitius S. illum Doctorem excepit. Ex hoc in Augustinum iniquo opere 22. selectæ sunt propositiones tenoris sequentis.

I. Augustini quædam dogmata ab Apostolica Sede in terminis esse damnata.

II. Miseram fore Ecclesiam, si Augustini placitis obstricta maneret.

III. Ecclesiam a tutela & pedagogia Augustini esse vindicandam.

IV. Augustini auctoritatem non plus valere, quam rationes, quas allegat, evincant.

V. Augustinum fuisse Doctorem perinde ac alium quempiam modernorum.

VI. Augustini dotes, seu naturales, seu

infusas non fuisse altioris ordinis, quam aliorum Doctorum etiam Scholasticorum.

VII. Si post Augustinum nihil christiane eruditioni accesserit, Scholasticam Theologiam penitus rejiciendam fore.

VIII. Augustini auctoritatem interponentibus respondendum esse, Ecclesiam in suis filiis usque hodie crescere etiam eruditione.

IX. Augustinum Juliani Pelagianista argumentis non satisfecisse.

X. Si triumphus Ecclesiæ de Pelagianis niteretur posterioribus Augustini scriptis, immerito de iis illa triumphasset.

XI. Volentem sustinere partem Juliani non posse rationibus convinci.

XII. Augustini Theologiam de originalis peccati traduce esse rusticanam.

XIII. Ex Augustini opinione de peccato originis cogi nos incidere in sententiam Pelagii.

XIV. Augustinum sacrarum Litterarum auctoritatem sua expositione enervare, & ludibrio infidelium exponere.

XV. Augustinum quasi sub caligine constitutum ad veritatem a recentioribus inventam non attendisse.

XVI. Augustini sententiam fidelium non paucos turbasse, ejusque auctoritate percussos in Pelagianismum declinasse.

XVII. Augustini sententiam a multis duram nimis, indignamque divina bonitate ac clementia judicari non mirum.

XVIII. Ab Augustino, aliisque idem sentientibus peti posse, undenam sua scientiæ certitudinem hauserint?

XIX. Augustini vestigiis non esse insistendum, sed aliter philosophandum.

XX. Augustini locutiones, quamvis aliquo sensu veras, improprias tamen esse, nec passim frequentandas.

XXI. Utrum Augustinus contra quod sentimus, sentiat, non admodum reserere.

XXII. Non recte dici: illud saltem necessario ab omnibus esse tenendum, quod Augustinus asseruit, nec retractavit.

Notandum tamen est omnes istas propositiones Schinkelii non esse, sed septimam, octavam, & vigesimam secundam legi in libro Joannis Roberti Jesuitæ, cui titulus est: *An Nathanael fuerit Bartholomæus Apostolus*. Decimamtertiam, decimamoctavam, & decimanonam esse Gabrielis Vasquezii & primam quidem 1. Tom. in 1. 2. disp.

132. c. 3. n. 14. Secundam vero Tom. 1. p. 1. disp. 97. c. 3. n. 20. Tertiam denique Tom. 2. in 1. 2. disp. 193. c. 4. n. 39.

Præterea decimaquarta, 15. 16. & 17. sunt Ludovici Molinæ petulanter S. Doctori insultantis mirabile inventum. Et prima quidem in tractatu *De Opere sex dierum* disp. 1. Secunda in *Concordia* q. 23. a. 4. & 5. disp. 1. memb. 6. Tertia ibidem membr. ult. Quarta ibid. memb. 6.

Vigesima, & 21. excerptæ sunt ex articulis n. 12. & 20. Jesuitarum Lovaniensium censura notatis ab Universitatibus Lovaniensi & Duacensi an. 1587. & 1588. Reliquæ vero propositiones Schinkelij sunt.

Interim in lucem emissio hujus Anti-Augustiniani opere, Lovaniensis Academiæ graviter exulcerata, quod præcipui Magistri sui nomen & auctoritatem tam impiis dentibus dilaceratam videret, hominis istius audaciam detestata, scripta quoque ipsius publico Decreto reprobavit 24. Maji 1644.

Neque his contenta ultra ipsas Alpes remedium quæsit, quod auctoritatem Magistri sui vindicaret, & petulantes istas linguas compesceret; atque primos illos ejusdem S. Patris discipulos Prosperum & Hilarium imitata, qui Romam ad Cælestinum Papam profecti aliquando fuerunt, querelasque de Gallorum Semi Pelagianorum petulantia adversus S. Augustinum deposuerunt, per binos quoque Deputatos suos Apostolicam Sedem accessit, atque exurgentem Semipelagianam in eundem Augustinum temeritatem Urbano VIII. Pontifici exposuit, auctoritatemque ipsius pro eadem rerundenda instanter imploravit subjuncto supplici libello.

Sed Urbano VIII. paulo post e vivis sublato remedium intermissum fuit, quod tamen ab ipso non frustra sperandum videbatur, quippe qui in primo istorum Deputatorum alloquio aperte declaraverat die 26. Novembris 1643. *Intentionis sue neutiquam fuisse ullum præjudicium S. Augustino procreare (editione scilicet Bullæ adversus Jansenium); imo quicumque contrarium assererent, cobi-bendos esse.*

Interim Innocentium X. Urbani in Petri Cathedra successorem interpellarunt, porrecto ipsi altero supplici libello, qui de Pontificis mandato ad S. Officii Congregationem missus veptibus hæsit, forsitan adversariorum

potentia, artibus, & falsis suggestionibus retardatus.

Contigit porro anno 1650 ut per Hispanias spargeretur libellus, in quo legebantur duæ & viginti illæ propositiones in S. Augustinum contumeliosissimæ; sed a Patribus Augustinensibus ad eam proterviam reprimendam nil validius visum est, quam rem ad Catholicum Regem deferre, ac petere mandatum regium ad Inquisitores fidei, quo juberentur D. Augustini auctoritatem tueri, easque propositiones ea, qua dignæ erant, censura notare. B. Patris Augustini causam adversus eos, qui ejus doctrinam oppugnabant, defendendam imprimis suscepit Bartholomæus De los Rios Augustiniani Ordinis decus singulate, qui adeo feliciter hanc spartam implevit, ut supremus fidei Quæstitor propositiones illas examinandassumeret, easque ad Commissarium Generalem Fratrum Minorum sigillatim missas, ejus de iis sententiam rogaret. Ille cum eas attente perlegisset, censere se respondit, omnes esse vehementissime suspectas, e pectore hæretico sine dubio prodisse, actum esse de Ecclesia, si sic pedibus conculcaretur Augustini auctoritas, atque adeo eas e libris scriptisque omnibus, in quibus reperirentur, expungi oportere. Tandem die Martii 18. a supremo Inquisitorum fidei Tribunali emanavit Decretum, quo 22. illæ propositiones proscribebantur tanquam *respective falsæ, improbabiles, absurde, malesonantes, piarum aurium offensivæ, temerariæ, erroneæ, sapientes hæresim, & in sanctitatem, pietatem, doctrinamque gloriosissimi Patris S. Augustini incliti Ecclesiæ columnis contumeliosæ.* Verum illius Decreti promulgatio ob causas adhuc ignotas dilata fuit. Ceterum Inquisitores Vallisoletani Decretum ediderunt, quo eadem censura propositiones illas 22. percusserunt, promulgatumque illud Decretum fuit Vallisoleti & Burgis anno 1650 uno e diebus Dominicis quadragesimæ.

At Pater De los Rios libellum supplicem iterum obtulit Inquisitori Generali, quo nomine suæ Religionis exponebat Decretum censuræ ab eo latæ in 22. propositiones in publicum editas, quibus S. Augustini auctoritas convellebatur, neque Madriti, neque in ullo oppido Archiepiscopatus Tole-tani fuisse promulgatum, quamquam censu-

ra exemplaria ad omnes Regni Hispaniarum Inquisitores ideo missa essent, mandatumque ut solemner ubique promulgaretur. Quare supplex petebat ab Inquisitore Generali mandari, ut Madriti, Toleti, inque Oppidis omnibus illius Archiepiscopatus censura publicaretur, designatis & ad verbum expressis viginti illis & duabus propositionibus.

Tum postulavit, ut sibi Decreti & Censuræ exemplum authenticum traderetur, factasque fieret ea prælo subjiciendi, mittendique ad omnes Augustinianorum Conventus in tabulariis domesticis asservanda.

Qua de re paucis exinde diebus publicata fuit Madriti ea censura, & ad valvas Ecclesiæ S. Sebastiani, inque aliis locis consuetis affixa; sed continuo detracta fuit ab emissariis eorum, qui patiebantur suos Theologos impune in S. Augustinum jactare contumelias, nec ferre poterant, ut adversus obrectatores Augustinus defenderetur; eoque factum est, ut vix ullis notum esset, aut editam fuisse censuram, aut publicatam; iisque, quorum jussu & cura detracta esset, facile foret hominibus persuadere, neque affixam uspiam, neque latam fuisse. Traditum etiam fuit Procuratori exemplar censuræ authenticum jussu supremi Inquisitoris.

Eodem hoc an. 1650. editus est in lucem a P. Joanne Adamo Jesuita Gallo cum permissione Patris Claudii Delingendes Provincialis, & approbatione trium e Societate Theologorum liber materna lingua scriptus hoc titulo: *Calvinus a seipso, & armis S. Augustini, quæ injuste usurparat, jugulatus*, in quo Jesuita iste amplius audere non timuit, quam omnes collegæ sui, ut patet ex sequentibus propositionibus ex illius libro decerptis.

I. *Arma Augustini inexpugnabilia non esse.* c. 4. pag. 581.

II. *Si intra verborum S. Augustini altitudinem me continerem, Calvinista essem.* c. 8. p. 640.

III. *Orbi universo notum est, inter omnes Patres unum Augustinum Eucharistiæ Mysterium maxime confudisse.* c. 16. p. 760.

IV. *Augustini arma apta non esse ad exterminandos Calvinistas.* c. 4. p. 596.

V. *Augustini sententiam de impiorum hominum reprobatione ob originale peccatum li-*

citum est horrere, quod mater est illius, quam Calvinus tanta impietate ac rabie contra Ecclesiam inculcat. c. 10. p. 667.

VI. *Augustinum dixisse, Mannam & Eucharistiam esse æqualiter figuram Christi.* c. 7. p. 624.

VII. *Doctrinam S. Augustini de Mysteriis gratiæ, libertatis, Prædestinationis, & Eucharistiæ esse difficillimam intellectu, & eam obscuritatem magnas divisiones tum vivo tum mortuo Augustino peperisse.* c. 4. Dial. 6. de Op. Prob. pag. 610.

VIII. *S. Augustinum non semper distinguere id, quod docet uti dubium, & quod tradit ut indubitabile.* eod. cap.

IX. *Augustinum noluisse suos sensus clare exponere, vel in illis explicandis non ita felicem fuisse, ut nullus de ejus mente dubitandi supersit locus.* Ibid.

X. *Augustinum immerito aliquos velle, ipsum esse Oraculum Gratiae, & Concilii Tridentini Interpretem.* Ibid.

Hæ propositiones ad notitiam venire sapientissimi Patris Bartholomæi De los Rios; quare sub initio anni 1651. novum libellum supplicem Inquisitori obtulit, in quo inter alia memorabat, venisse in notitiam suam, summa impudentia Joannem Adamum Jesuitam de S. Augustino pæne, ut de Calviniano loqui in libro, quem anno proxime elapso ediderat. Quapropter ab Inquisitore Generali nomine trium Provinciarum Castellanae, Tarraconensis, & Andalusienensis, supplex petiit, ut ejus jussu iterato censura lata in 22. propositiones decreto promulgarentur, eaque cura in illis affigendis adhiberetur, ut neque avelli, neque lacerari possent. Ita factum est; & Rex Catholicus a Pontifice petiit, ut eam censuram confirmaret, arrogantiamque frangeret eorum, qui tam irreverenter de S. Augustino loquerentur. Interim Dominicani Ordinis Præpositus omnibus Monasteriorum Superioribus injunxit, ut ab omnibus sui Ordinis Concionatoribus ac Theologis S. Augustini doctrina ubique constanter & intrepide prædicaretur, docereturque, & cum Augustiniani Ordinis supremo Antistite summum Pontificem convenire decernit, & ambo a sua Sanctitate postulant porrectis enixis precibus, ut crescentem in dies adversus S. Augustini doctrinam, auctoritatemque æmulorum audaciam

daciam ac proterviam auctoritate Apostolica compesceret. Tam æquis postulatis benigne annuit Pontifex, jussitque ut peculiari Decreto XXI. Propositiones S. Augustini nomini & honori tam contumeliosæ sine mora proscriberentur. Verum conatus illos jussaque Pontificis irrita fecere vafrities, artesque Molinisticæ.

Interim post illas inducias resumptis scriptorum armis se accinxere Augustiniani agminis strenui pugiles non pauci, qui magni Parentis partes (sapientissimi Cardinalis Norisii verba usurpo in Præf. ad Vind.) acerrime defenserunt. Pater Carolus Moreau Gallus, qui tom. 1. suarum in Tertullianum animadversionum satis prolixas vindicias pro Augustino inseruit, quod iidem præstiterat vir insignis Joannes Rivius Belga lib. 4. de vit. Augustini. Verum omnes Augustini defensores longo post se intervallo reliquit Eminentissimus Cardinalis Norisius in illo immortalis opere, quod sanctissimi sui Patris honori vindicando consecravit typis Patavinis, hoc titulo, *Vindiciae Augustiniane* anno 1708. cujus operis condendi primam occasionem, si curiosius inquiramus, constabit eam fuisse libellum illum supplicem Innocentio Papæ X. a Lovaniensibus Theologis anno 1644. oblatum, ex quo decerptæ duæ & viginti illæ propositiones sancto gratiæ defensori injuriosæ & per Hispaniam vulgatæ Augustinianorum animos ad sui Parentis defensionem inflammaverunt.

Nec ad Augustini gloriam & magnam Norisii laudem prætermittendum, illis in Vindiciis Patris Annati, Joannis Martini, aliorumque pessimorum calumnias satis superque, ac plenissime confutari.

Hanc historiolum litteris consignasse legentibus arbitror non ingratum nec inutile. Hinc viam quasi sternimus ad S. Augustini auctoritatem in rebus Theologicis vindicandam, quam illi negant imperiti & inimici homines; atque ut a scholastica methodo non discedamus, ad sequentes Theses perlegendas juvenes adhortamur, atque iterum ut eas memoriæ tradant, iterumque monemus.

CONCLUSIO. I.

In controversiis Theologicis explicandis, maxime si ad aliquam hæresim referantur nonnullæ, potior esse debet auctoritas illorum Patrum, qui hæreses illas profligarunt.

Dem. Patres illi, qui hæreses confutarunt aliquas, majorem habent ceteris omnibus peritiam illorum fidei dogmatum, quæ contra easdem hæreses propugnarunt: Ergo potior illorum auctoritas esse debet etiam in iis controversiis, quæ ad idem dogma referuntur. Consequentia patet. Antecedens ostenditur. Patres illi, qui aliquod fidei dogma contra hæreticos propugnarunt, omnia considerarunt diligentius, maturius examinarunt, & clarius intellexerunt: Ergo &c. Anteced. patet ex Augustino, qui lib. 16. de Civitate Dei hanc auream exaravit regulam. *Multa, inquit, ad fidem catholicam pertinentia, dum hæreticorum callida iniquitudo agitantur, ut adversus eos defendi possint, & considerantur diligentius, & intelliguntur clarius, & instantius predicantur, & ab adversario mota questio discendi existit occasio.* Sic in Psalm. 67. num. 39. *Multi sensus scripturarum sanctarum latent . . . nec asseruntur commodius & acceptabilius, nisi cum respondendi hæreticis cura compellit.* Unde in Psalm. 54. num. 22. jam præmiserat: *Nim. quid enim perfecte de Trinitate tractatum est, antequam oblatrarent Arriani? numquid de pœnitentia . . . antequam obfisterent Novatiani &c.? quod in prædestinationis & gratiæ negotio contigisse affirmat lib. de Don. Persev. c. 20. n. 54.*

Et sane quis dicat, ubi de Trinitate agitur, Clementem Alexandrinum, Arnobium, aut Lactantium potius esse consulendos, quam Athanasium, Basilium, Gregorium Nazianzenum? Ubi de Incarnatione, majorem esse Theophilo Alexandrino, quam Cyrillo fidem habendam? Ergo ut sapientissime monuit Perronius c. 5. obs. 3. in unoquoque argumento ii Patres sunt aliis præferendi, qui contra aut post exortas hæreses scripserunt.

CONCLUSIO II.

In controversiis Theologicis enodandis illi Patres, qui multis & majoribus annis hæresim aliquam confutarunt, ceteris sunt præferendi, qui paucioribus annis idem argumentum pertractarunt.

Sequitur ex præmissis, & est per se manifesta.

CONCLUSIO III.

S. Augustinus in dogmate de gratia & libero arbitrio, necnon de Prædestinationis Mystério ceteris Patribus est antefereendus.

Dem. S. Augustinus per annos viginti contra Pelagianos pugnavit: Ergo &c. Prob. antec. enumeratione facta illorum librorum, quos S. Doctor adversus gratiæ inimicos conscripsit, & ex iis, quæ contra ipsos fortiter gessit. Et sane anno 412. cum Carthago novis de gratia & libero arbitrio quæstionibus, Cælestii fautoribus undique conclamantibus, personaret; Augustinus stylum in Pelagianos acuens tres ad Marcellinum virum Consularem, quem in suas partes hæretici trahere conabantur, libros edidit, quos de peccatorum meritis & remissione inscripsit. In horum primo Adam, nisi peccasset, minime moriturum, ejusque Posteris originali labe infectos nasci demonstrat; in altero vero quatuor hæc quæstiones solvit: *Utrum possit homo esse sine peccato. Utrum sit. Si non est, cum possit esse, cur non sit. Utrum qui omnino numquam ullum peccatum habuerit, non solum quisquam sit, verum etiam potuerit aliquando esse vel possit.* In postremo volumine nonnullis argumentationibus, quæ in Pelagii super Paulinas Epistolas commentariis legebantur, respondet; nam eisdem S. Doctor finitis duobus libris prioribus acceperat.

Anno sequenti cum plerique Cælestii erroribus imbuti pravas doctrinas Carthagine spargerent, Augustinus rogatus ab Aurelio in Basilica majori luculentissimam orationem ad Carthaginienses habuit, qua ex sacris literis aperte ostendit, pueros nasci infectos originali peccato, excludi illos regno cælo-

rum, si absque Baptismo decedant nec usquam fingi posse tertium locum, ubi sine Baptismi gratia mortui felicem ac beatam vitam agere possint. Quo vero validius Catholicam sententiam adversus Pelagianorum conatus Carthaginensibus persuaderet, eandem S. Cypriani sanctissimi illius urbis Episcopi testimonio confirmavit. Hæc omnia ex ipso habemus Augustino c. 12. lib. de Gest. Pelagii ad Aurelium, qui hæc habet: *Unde coacti sumus sollicitudine charitatis, quam erga Ecclesiam Christi nos habere convenit, etiam ad B. memoriæ Marcellinum, qui eos quotidie disputatores molestissimos patiebatur, & me per litteras consulebat, de quibusdam istarum quæstionibus scribere, & maxime de Baptismo parvulorum, de quo etiam postea, te jubente, in Basilica majori gestans quoque in manibus epistolam gloriosissimi Martyris Cypriani, & de hac re verba ejus recitans, atque pertractans, ut error iste nefarius de quorundam cordibus auferretur, quibus persuasa fuerant, quæ in his gestis videmus damnata, adjutus orationibus tuis, quantum potui, laboravi.* Laudata Augustini oratio nunc etiam legitur inter sermones ejusdem de verb. Apost. estque sermo 14. in cuius calce etiam de rebus Pelagianorum disserit. Ex hoc S. Doctoris sermone adeo commota est universa civitas, ut Cælestius Carthagine pelleretur.

Anno 415. multos inter Pelagii Discipulos recentebantur Timasius & Jacobus adolescentes honestissime nati, qui ipsius Pelagii exhortatione monasticam vitam agebant; at pravis doctrinis imbuti contra Dei gratiam disputabant. Hæc ubi Augustinus accepit, admonere identidem juvenes non destitit, qui cum primum corrigi cœpissent, secretum Pelagii librum de Natura inscriptum ad Augustinum miserunt. S. Doctor ceteris, quæ ad manum aderant, intermissis Pelagii librum evolvit, quem cum erroribus passim scatentem agnovisset, statim justum eidem volumen opposuit, quod de *Natura & Gratia* inscriptum iisdem adolescentibus dicavit, quo veluti præsentissimo antidoto egregii illi juvenes præmuniti Pelagianum virus evomere. Docet autem Augustinus hoc in libro, neminem per naturæ legem salvari posse, sed tantum per fidem & sacramentum sanguinis Christi. Non ita laudandum esse Creatorem, ut con-

convincamur dicere superfluum Salvatorem; laudandam hominis naturam primitus a Deo creatam, sed hanc Adæ peccato lauciatam ab eodem sanandam esse. Vitia quæ patimur non divino operi, sed voluntati humanæ, justæque Numinis vindictæ adscribenda: in nostra fuisse quidem potestate ne illa acciderent, ut autem auferantur a Deo solum sperandum, illumque insuper exorandum non modo, ut præterita peccata condonet, verum etiam rogandum, ut futuris sua nos gratia eximat. Neminem excepta Dei Genitrice fuisse sine peccato: libertatem arbitrii divino auxilio roborandam: nullum denique veterum Patrum contraria docuisse, quod explicatis eorumdem a Pelagio adductis testimoniis erudite demonstrat. Hæc ibi Augustinus, qui tum primum Pelagium hæretica docere cognovit: *Proposuit de Gratia, inquit, questionem; id respondit quod habebat in corde; definita questio est, non quam volebamus, sed ubi, quid sentiret, dubitabamus.* Eodem tempore Hilarius ab Augustino solutionem petiit quinque questionum, quas e Sicilia illi transmisserat, cum Pelagii discipuli Syracusis turbas darent. Reposuit S. Doctor data ad Hilarium prolixiori Epistola, neminem in hac vita vivere posse sine peccato, liberum arbitrium absque gratiæ adiutorio non posse divina mandata servare, damnari infantes ex hac vita migrantes nondum regeneratos, divites non teneri ad universa bona pauperibus eroganda, nec ullum esse debere ad jurandum proclivem.

Anno 417. Hioponensis Antistes pereruditam transmisit ad Paulinum Nolæ in Campania epistolam. In hac eum reddebat certiore de iis, quæ tum in Africa per synodos Carthaginensem & Milevitana, tum Romæ ab Innocentio gesta fuerant contra Pelagianos. Disputat etiam ibidem de Prædestinatione electorum, ac reproborum damnatione tanto argumentorum pondere, ut nihil melius.

Animus certe hic non est omnia S. Doctoris scripta recensere, sed tantum aliqua per saltum attingere. Quare Augustinum misisse Hierosolymam libros Pelagii anno 418. vertente, illiusque fraudes detexisse, dein iussu Zozimi in Mauritaniam perrexisse, Hipponem reversum ad Sixtum, dein ad Valerium Comitem contra Pelagianos scri-

Berti Theol. Tom. X.

psisse, sufficiat commemorasse.

Prætermittendum tamen non est, elaboratissimum illud Augustini opus, quod S. Doctor contra Julianum scripsit anno 422. in quo, licet in ceteris fuerit mirabilis, factus est plane divinus. Nec silentio prætereundum, quod cum Semipelagiani in Gallia ducibus Cassiano, ac Monachis Lerinensibus Augustini sententiam de gratuita Prædestinatione ad fidem, & ad gloriam carperent & acerrime insequerentur, duobus libris de Prædestinatione SS. & de dono Perseverantiæ editis illos penitus S. Doctor compressit, donec anno 430. labente contra Julianum denuo scribens ad superos evolavit. Unde merito S. Prosper in Præfat. contra Collatorem scripsit: *Viginti amplius annis contra inimicos gratia Dei Catholica acies, hujus VIRI ductu, pugnat ac vincit, quia non patitur respirare, quos vicit.* Quæ verba ad rectum temporum ordinem servandum etiam de Prosperi ætate intelligenda esse non dubito.

CONCLUSIO IV.

*Augustini doctrinam de Gratia & libero arbitrio ceteris esse antefereendam ex Oraculis Romanorum Ponti-
ficum demonstratur.*

Dem. Innocentius I. respondens Epistolis ad ipsum ab Augustino aliisque quatuor scriptis contra Pelagianorum errores inter alia de his hæc habet: *Earum tenor integra ratione consistit, ut & illis omnem tollere possit errorem, & idoneum dato quovis nostræ legis exemplo, quem sequi debeant, dignum possit præbere doctorem.* Bonifacius teste D. Prospero adv. Collat. c. 21. n. 57. *adversus libros Pelagianorum B. Augustini Episcopi responsa poscebat.* Cælestinus non modo S. Augustini doctrinam commendavit & summis laudibus extulit, sed ejus obrectatores, qui eum excessisse calumniabantur, damnavit. *Augustinum, sunt illius verba, sanctæ recordationis Virum pro vita sua atque meritis in nostra semper communione habuimus, nec unquam hunc sinistra suspicionis saltem rumor aspersit, quem tanta scientia fuisse olim meminimus, ut inter Magistros optimos a meis semper Prædecessoribus*

ribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt, utpote qui ubique cunctis & amoris fuerit & honori. Quis profecto audiens Augustinum a Cælestino Pontifice inter Magistros optimos connumeratum, & de illo omnes bene in commune sensisse, omnibusque amoris fuisse & honori, ea tempora non detestetur, in quibus tot hostes nactus est Augustinus, quæ utinam tempora nostra non essent? S. Leo Epist. ad Episcopum Aquilejensem declarans quæ essent tenenda juxta fidem Catholicam contra Pelagianos, duo integra capita ex Augustini Enchiridio ad Laurentium decretis suis inseruit. S. Gelasius in Epist. ad Episcopos per Picenum omnia Augustini scripta plenius calculis comprobavit non solum, sed etiam damnavit ei adversos libellos Joannis Cassiani, & Fausti Rhegiensis. Cum Oriens ob ejusdem Fausti de Gratia libros in partes scinderetur, scripsit de his quæstionibus in Augustini libris quærendum esse, quid Romana & Catholica teneret Ecclesia. De Arbitrio tamen libero, inquit in Epistola ad Possessorem, & gratia Dei, quid Romana, hoc est Catholica, sequatur & asseveret Ecclesia, licet in variis libris B. Augustini, & maxime ad Hilarium & Prosperum, possit agnosci, tamen in scriniis Ecclesiasticis expresse capitula continentur. Hinc Joannes II. Epist. 3. ad quosdam Seniores, S. Augustinus, inquit, cujus doctrinam secundum Prædecessorum meorum statuta Romana sequitur & servat Ecclesia. Cum peteret a M. Gregorio Innocentius Africæ Præfectus libros quos legeret: Si delitioso, respondit Gregorius, pabulo cupitis saginari, B. Augustini Patriæ vestri opuscula legite, & ad comparisonem siliginis illius nostrum fursurem non quærat. Merito propterea Urbano V. in Epistola ad Tolosanenses laudibus celebrat D. Thomam, quod B. Augustini vestigia insequens, Ecclesiam doctrinis & scientiis quamplurimis adornaverit. Quid reponunt ad hæc illi, qui Augustini vestigia sequi recusant? Sed audiant Martinum V. Serm. de S. Monica, qui Augustinum tantæ scientiæ fuisse prædicavit, ut nihil pæne ex Scripturis sacris possit nisi eo duce intelligi, nihil nisi eo interprete explicari: unde inquit in fine: Unus postremo omnium Patrum Sapientumque ingenia & studia exhibet. Eru-

bescant ergo, qui aliud in sacris litteris sine Augustino invenire præsumunt. Confundantur ergo illi, qui adversus Augustinum classicam audent insonare, & se illi totis viribus opponere & adversari. Sed audiat Clemens VIII. qui indicta celebri illa De auxiliis Divina gratia Congregatione ita Consultores est alloquutus: Quamvis nemini nisi Deo rationem reddere debeam mearum actionum, dicam tamen impræsentiarum rationes, propter quas astringere statui totam hanc disputationem ad normam doctrinae S. Augustini. Prima est, quod si iuste B. Prospero fere initio libri contra Collatorem viginti annorum spatium acies Ecclesia ita dimicavit contra Pelagianos, ut tandem Augustinus duce vicerit, oportet etiam ut in causa simili eundem ducem agnoscamus & sequamur. Secunda est, quod idem Sanctus nihil videtur prætermisisse eorum, quæ ad præsentis controversias dirimendas pertinent; quandoquidem si agatur de necessitate gratiæ, eam describit dicens: Necesse est ut nos præveniat, comitetur & sequatur: si de vi, asserit vires efficacissimas præbere voluntati: si de effectu, testatur, de nolente volentem (attendant hæc verba Molinistæ qui volunt, gratiam ad arbitrii nutum inservire) facere: si de modo, asserit, Deum facere omnipotentissima facilitate (audiant rursus aures perveracissimæ). Denique sic dissolvit objectiones, ut doceat liberum arbitrium non tantum bene cum illa gratia, quam defendit, coherere, sed etiam fieri liberius, quando ab illa fuerit liberatum. Tertia tandem ratio est, quod cum multi Pontifices Prædecessores nostri doctrinae S. Augustini de Gratia tam acres fuerint assertores ac vindices, ut hereditario jure eam in Ecclesia relinqui voluerint, æquum non est ut patiar, illam hac quasi hereditate privari. Hic tandem sileant, conticescant, atque obmutescant penitus sceleratissimi S. Augustini objurgatores, & injurissimi increpatores. Nec alia via incessit Paulus V. qui de auxiliis Congregationem a Prædecessore suo institutam suspendit. At quid dicemus de Pontifice Innocentio X. qui teste Morino Tomo 4. Traditionis pag. 465. asseruit, quod, ubi est S. Augustinus, ibi est Ecclesia. Potest ne Ecclesia esse in Moliniano systemate, in quo non esse Augustinum, professus est aperre Molina? Sed audia-

diamus Alexandrum VII. Academia Lovanienſi ſcribentem, eamque adhortantem, ut Auguſtino ſemper adhæreat: De reliquo, ſunt ejus verba, non dubitamus, quin vos pro ſingulari ſcientiæ pietatiſque ſtudio ſanam & incorruptam, qualem tot Apoſtolice Sedis declarationes, & SS. PP. traditiones requirunt, doctrinam ſemper amplexuri . . . ſitis, nec non præclariffimorum Eccleſiæ Catholicæ Doctorem Auguſtini & Thomæ inconcuſſa tutiſſimæque dogmata ſequi ſemper . . . velitis. Proteſto ſi Apoſtolice Sedis judicio Auguſtini & Thomæ dogmata ſunt inconcuſſa, & tutiſſima, cur ea non ſequuntur Moliniſtæ & Suareſiani? Sed cum reſponſio nulla ſit niſi perviciaciæ & proterviæ, Clementis X. verba referamus, ſapientiſſimo Noriſio in Vindiciis referente: *Eximia, verba ſunt Pontificis, omniſque humane laudis præconium longe ſupergreſſa S. Auguſtini . . . Eccleſiæ Doctore præcellentiffimi (qui ſpiritu Dei plenus hæreſum errorumque tenebras tanquam fulgentiſſimum Chriſtianæ Religionis jubar profundiffimis, ſimulque ſole clarioribus ſcriptis præſtigavit . . .) decora grato devotoque affectu recolentes &c.* Nec minus præſtitit Innocentius XII. in Epift. ad Theologos Lovanienſes, in qua hæc habet: *Apoſtolica vos auctoritate monemus . . . ut . . . ſapientia . . . vacetis . . . profitentes . . . doctrinam præclariffimorum Doctorem Auguſtini & Thomæ: quorum ILLE tantæ ſcientiæ fuit, ut inter magiſtros optimos, etiam a noſtris prædeceſſoribus haberetur, & cujus doctrinam ſecundum eorundem prædeceſſorum ſtatuta, Romana ſequitur, & ſervat Eccleſia; alter vero mira eruditione eandem Eccleſiam Dei clarificat, & ſancta operatione facundat.*

Hæc ſunt de præclariffimo Eccleſiæ lumine ſummorum Pontificum oracula; quiquis ergo illius doctrinam non ſequitur, oracula Romanæ, & Catholicæ Eccleſiæ non ſequitur, & quiquis ei adverſatur, Eccleſiæ adverſatur. Merito ergo illius doctrina de gratia & libero arbitrio reliquis eſt anteferenda: vel Auguſtinus Patribus cæteris hiſce in quæſtionibus majorem præſert auctoritatem; cum de nullo alio tam glorioſa dicta ſint aut prolata encomia.

CONCLUSIO IV.

Integritas Auguſtinianæ doctrine ex Conciliis comprobatur.

Dem. Concilia Africana, quæ deinceps ab univerſa Eccleſia recepta ſunt, quæque Pelagiana dogmata obtriverunt, mirum in modum auctoritatem Auguſtini prædicant atque confirmant. Proſper enim de quodam ex hiſ Africanis Conciliis loquens Carm. 2. de Ingr. hæc habet: *Concilium, cui Dux Aurelius, ingeniumque Auguſtinus erat . . .*

Præterea conſuluerant quidam Synodum Africanorum PP. in Sardiniam propter fidem exultantium, quid circa gratiam & liberum arbitrium tenendum eſſet. At ecce quod fuit per illos pronunciatum reſponſum: *Præ omnibus ſtudio gerite, libros S. Auguſtini, quos ad Proſperum & Hilarium ſcripſi, memoratis fratribus legendos ingerere: quorum mentionem Hormiſdas Sedis Apoſtolice Antiſtes . . . cum magno præconio Catholicæ laudis inſeruit, cujus hæc ſunt verba: de arbitrio tamen libero &c. ut ſupra.* Num vero hiſce obſequentes paruerint Moliniſtæ & Suareſiani, qui tanta in Auguſtinum invexere calumniarum portenta, ipſi viderint.

At quid de Arauſicana II. Synodo dicemus, quæ ab Eccleſia & orbe univerſo fuit comprobata? Editi ſunt hac in Synodo canones vigintiquinque contra hæreſim Semi-pelagianorum ipſiſſimis Auguſtini verbis contexti. Qui non credit, audeat tom. XI. Collectionis Labbeanæ, & perſcriptæ frontis homines conterentur. At quid plura? Legantur acta Conciliorum Valentini, Lingonenſis, Tullenſis, Florentini, ac denique Tridentini, in quo Auguſtini verba ad Canones condendos ſæpiſſime ſunt uſurpata. Ex quibus ad naſeam uſque patet, veros eſſe Auguſtini hoſtes, qui in ſyſtemate de gratia & libero arbitrio illi adverſantur.

CONCLUSIO V.

Auguſtini doctrinam de gratia & libero arbitrio ſapientiſſimi comprobant Eccleſiæ Patres.

Dem. inter Patres, quibus falſa innotuerant Pelagianorum dogmata, non ultimum habet locum S. Hieronymus, qui illa ſæpius

profligavit. Huic statim ac Augustini libri innotuerunt, nova exorientis syderis luce adeo perculsus est, ut illico calamum continuerit, & Augustino certaminis locum & triumphum gloriam reliquerit. Hæc eruuntur ex ejus Dialogo 3. in quo hæc habet: *Scripsit vir sanctus & eloquens Episcopus Augustinus . . . unde supersedendum huic labori censeo, ne dicatur mihi illud Horatii: in sylvam ne ligna feras. Aut enim eadem diceremus ex superfluo: aut si nova voluerimus dicere, a clarissimo ingenio occupata sunt meliora.* Num Molinistæ & Suareziani meliores Hieronymo? Absit tam grave mendacium. Profecto cum ipsi in suis de gratia systematibus nova invexerint, agnoscant tandem præclarissimum Augustini ingenium, a quo meliora sunt occupata. Unde Epist. 95. ad ipsum Augustinum data ita Augustini laudes collegit citatus S. Doctor hisce verbis: *Maeste virtute in orbe celebraris, Catholici te conditorem antiquæ rursus fidei venerantur atque suspiciunt, & quod signum majoris gloriæ est, omnes hæretici detestantur.* Sane, qui Augustinum non suspiciunt atque commendant, aut in orbe non sunt, aut si in orbe sunt, eum detestantur.

Hieronymi auctoritatem confirmat S. Prosper, cui certe Pelagianorum & Semipelagianorum iniquissima dogmata innotuerant. In Chronico autem ad annum 430. ita scribit: *Augustinus Episcopus per omnia excellentissimus moritur libris Juliani . . . respondens, & gloriose in defensione Christianæ gratiæ perseverans.* Et in Epist. ad Ruffinum: *Tu autem dilectissime . . . si vere de his quæstionibus instrui desideras, sicut desiderare te convenit, ipsis B. Augustini disputationibus cognoscendis impende curam (non in Molina, Suarezio, Vasquezio, De los Cobos, Arrubatio, aliisque diversis hominibus, & Augustino insensissimis perlegendis), ut in confitenda Dei gratia defecatissimam ac saluberrimam evangelicæ Apostolicæque doctrinæ intelligentiam consequaris. & in carmine de ingrat.*

Istius ergo inter cunctos, qui de grege sancto

*Insanas pepulere feras, industria major,
Majus opus totum præstantius imbuat orbem.*

*. istius ore
Flumina librorum mundum effluxere per omnem,*

Quæ mites humilesque bibunt, campisque animorum,

Certant vitalis doctrinæ immittere rivus.

Post hæc audiamus S. Possidium, qui ad Macedonium scribens appellat Augustinum Patrem Patrum, Doctorem Doctorum: (num Molinistæ & Suareziani Augustino doctiores? Oh sycophanticam proterviam)! *Parem Prophetis in absconditorum mysteriorum revelatione Abyssum sapientiæ.* Porro prædestinatio mysterium est: at Molinistæ, & Suareziani non audeant se Augustino comparare, nisi Angelis meliores efficiantur, quod est impossibile.

Accedit S. Fulgentius Ruspensis Episcopus, qui lib. 2. de veritate prædestinationis, & gratiæ Dei de Augustino, cui semper ad hæsit, ista pronunciat ad gloriam sui nominis sempiternam: *S. Augustinus indutus virtute ex alto abundantius illis omnibus laboravit: ipsius enim ministerio Dominus uberiores hujus rei fidelibus sui instructionem præbuit . . . cuncta hostilium machinamenta telorum confringens (Spero & confracturum esse illa machinamenta, quæ & hodiernis contra ipsum moluntur temporibus): non solum ipse de hoste victoriam referens triumphavit, quin etiam posteris certandi ac vincendi ordinem . . . ostendit . . . (ut vincere possimus qui Augustini doctrinam non sequuntur). Hunc legat omnis, qui salutem æternam adipisci desiderat, humiliterque orans misericordia Dominum in eundem spiritum legens accipiat, quem ille accepit ut scriberet, & eandem illuminationis gratiam adipiscatur ut discat, quam ille accepit ut doceret.* Creditis ne post hæc Molinam accepisse illuminationis gratiam, in suo Gratix systemate contra Augustinum confarcinando? Credant alii, sed non ego. Per Molinam enim Augustinus fuit sub caligine; at ipse sub luce. Oh arrogantiam non terendam? Unde ad hæc apposite Venantius Fortunatus in orat. Domin. *Quicumque, inquit, cum Apostolo Paulo, idest oculo Ecclesiæ, & cum B. Augustino Episcopo Hipponensi consonat, in eo ignorantie caligo non regnat, Ex quibus facile est subsumere, Molinam*

qui, ut ipse fatetur, cum Augustino non consonat, immo se illo meliorem prædicat, ignorantia tenebris caligare. Nec Cassiodori testimonium prætermittendum, qui Præfat. in Psal. de Augustino ita scribit: *Ad Augustini facundissimi Patris confugi lectionem . . . est enim litterarum omnium magister egregius, & quod in ubertate rarum est, cautissimus disputator. Decurrit quippe tanquam fons purissimus, nulla face pollutus, sed in integritate fidei perseverans, nescit hæreticis dare, unde se possint aliqua collutatione defendere. Totus Catholicus, totus orthodoxus invenitur; & in Ecclesia Domini suavissimo nitore resplendens superni luminis claritate radiatur.* Sed audiat Beda Venerabilis lib. de sex ætat. mund. ad annum 4376. B. Augustinus, inquit, Hipponensis Episcopus, & omnium Doctor eximius Ecclesiarum . . . emigravit ad Dominum quinto Kalendas Septembris. Eadem habet Remigius Antiodorensis Monachus, seu Haymo Halberstadenensis in Epist. 2. ad Cor. in qua hæc habet: *Sicut sol excedit in lumine omnes planetas, ita Augustinus omnes excessit in exponendo sacras Scripturas. Alii Doctores comparantur stellis, Augustinus soli. Nam sicut stella lumen a sole recipiunt, sic omnes Doctores lumen recipiunt ab Augustino.* Porro quis audebit asserere, Augustini doctrinam purissimam non esse, qui omnes excessit in exponendo scripturas, qui soli comparatur, & qui est Doctor eximius omnium Ecclesiarum? Ita scribebat Hincmaro Augustinianæ doctrinæ non satis æquo Prudentius Tricassinus in Ep. ad eumd. hiis verbis: *Hoc primum præcipueque moneo & postulo, ut doctrinam Beatissimi Patris Augustini omnium absque ulla dubietate undequaque doctissimi, sanctarum scripturarum in omnibus concordissimam (quippe cum nullus Doctorum abstrusa earum scrupulosius rimatus, diligentius exquisierit, veritas invenerit, veracius protulerit, luculentius enodaverit) vestri Pontificatus tempore, commento quolibet impugnari non permittatis: quando tanto celestis gratiæ munere donata existit, ut nullo cuiusquam conamine ullatenus evelli possit, cum eam & Apostolica Sedis sublimitas, & totius Ecclesiæ Catholice unitas auctoritate concordissima approbarint, ac roborarint, adeo ut nullus ei singulariter, ve-*

rum universitati Ecclesiæ Catholice cum ea & in ea queat inniti.

Innumeros alios prætermittimus Augustinianæ doctrinæ sectatores ac vindices strenuissimos, inter quos Lupus Eerrariensis in Collect. t. 2. Remigius Lugdunensis in lib. de tuend. verit. Scripturæ, Rupertus lib. de Operibus Spir. S. c. 19. & D. Bernardus serm. 80. in Cant. aliique plures, de quibus consule historiam de auxiliis auctore P. Serry, & laudatum præclarissimum Cardinalem Norisium loc. cit.

Solvuntur Objecta.

Quoniam & multa ab injustis adversariis contra Augustinum mendacissima procacitate objecta fuisse jam in superioribus indicavimus, cumque iis jam plenissime satisfecerit in hist. Pelagiana, & in Vindiciis Augustinianis non sine magno laudis præconio iterum nominandus Eminentissimus Card. Norisius, omnia idcirco per compendium hic dabimus, quæ tamen poterit quisque apud auctorem præclarissimum erudite ac prolixè exarata suaviter degustare. En ergo futes adversariorum argutationes.

Ob. 1. cum P. Adamo Dial. 6. de Op. probab. c. 4. doctrina S. Augustini de mysteriis gratiæ, libertatis &c. difficillima est intellectu & obscura: immerito ergo volunt, ipsum esse oraculum gratiæ, & Concilii Tridentini interpretem.

Resp. Nil arrogantius, nil absurdius, nihilque proferri posse contra S. Doctorem indecentius. Siquidem concedimus, S. Augustini doctrinam de gratia & libero arbitrio obscuram esse ac perdifficilem ob eximiam mysteriorum divinorum profunditatem; nulli mortalium enim usque adeo facile fuit libertatem cum gratia conciliare: denegare tamen non potest etiam perfrectæ frontis homo, Augustinum obscuris lucem, & difficilibus facilitatem pro ea, qua præditus erat, rerum divinarum sapientia ingessisse. In lectionibus Apostolicis, S. Doctoris sunt verba serm. 13. de verb. Apost. superioribus, quas charitati vestræ, quantum Dominus adjuvare dignatus est, exposuimus, multum laborem & sollicitudinem passi sumus. Compatiebamur vobis, & solliciti eramus & pro nobis, & pro vobis. Quantum autem existimo, adjuvit & nos & vos Dominus, & ea, quæ prorsus difficilia vi-

debantur, sic per nos enodare dignatus est, ut nulla questio remaneret, quæ conturbet mentem piam. Impia enim mens odit etiam ipsum intellectum. Et tertio de Pecc. mer. c. 2. Ea, quæ pro natura questionum dilucide dicta existimo, si adhuc non intelligunt, non mihi calumnientur pro negligentia, vel pro meæ facultatis indigentia, sed Deum potius pro accipienda intelligentia deprecantur. Etiam Julianus obscuritatem S. Doctōri objecerat lib. 3. Op. Imp. c. 61. qui hoc ab Augustino tulit responsum: Quia tenebras vestras redarguunt, vobis lucida non videntur; & quæcumque vobis sua radiante luce molesta sunt, contra illos cor clauditis, ne inde nox fugeatur erroris. Idem Hæreticus S. Patris sententiam veluti difficilem intellectu incusaverat; sed præco veritatis reposuit: Prorsus intelligor, velis nolis; sed tu contra ista nihil dicturus, vis non intelligi, quod ego verissimum atque firmissimum dixi. Ibi dem lib. 4. cap. 140. Verum hæc non ita visa sunt de Augustini sententia Sanctissimis Ecclesiæ PP. de quibus multa satis diximus in præcedentibus propositionibus.

At quoniam ista proferre minime veritus est contra S. Augustinum P. Adamus, edisserat ipse rationem aliquam, qua obscuritas & difficultas in questionibus ad gratiam, & liberum arbitrium pertinentibus vitari possint. Moliniano forsitan systemate? Ita est: Non ita tamen visum est Thomistis & Augustinensibus, qui dextris junctis contra Moliniana scita sædus iniere. Ultraquamquod contra discordem Molinæ concordiam a nonnullis doctissimis assertur, & quidem firmis, firmis monumentis, illa semper displicuisse Viris in Ecclesia summis ac sapientissimis. Et quidem de illa ita scripsisse ad Archiepiscopum Viennensem Doctissimum Baronium, ostendit ab eo data Epistola, de qua fidem facit Petrus Matthæus in *Historia septem annorum pacis* lib. 7. narr. 4. se illam vidisse propria hujus Cardinalis manu exarata, cujus authenticam approbarunt etiam PP. Societatis, ut videre est in MSS. Cardinalis Riccii apud Gonet in Apolog. Thom. Tantummodo de libris Molinæ remanet controversia. Legi eos, sed non sine stomacho, cum in illis nihil potentius agere præseferat, quam S. Augustino adversari (licet Sanctum numquam nominet) eumque oscitantia redar-

guere, seque illo in iis Disputationibus vigilantiores, acutioresque jactare. Quis potest eum talia loquentem absque nausea tolerare? licet ut anguis effugiat, & e manibus facile elabatur, ut etsi temerarium quis inveniat, haud facile possit hæresis convincere, & sugillare. Non huiusmodi commentatoribus indiget Ecclesia Dei, quæ puritate, candore, nitore delectari tantummodo consuevit ipsa non habens maculam, neque rugam. Legi, inquam, eum, & ad quinquaginta & amplius notavi propositiones, verba, phrasas, quas vel saltem affines esse erroribus Pelagianorum, & Semipelagianorum (licet ipse cautius intra Catholicæ fidei limites vel protestando saltem se contineat) nemo puto, qui absque affectu illa perlegerit, negabit omnino. Quid Ecclesia Dei indiget hujus Molinæ libris, ut discat, quæ a tot SS. Patribus, Conciliis, atque Decretis jam ante tot sæcula didicit atque docuit... Mea siquidem sententia eo (idest Molinæ volumine) non indiget Ecclesia Catholica, in quo vel saltem quedam auditui horridula essent corrigenda, &c. Accedunt plura aliquorum e Societate Theologorum testimonia Molinianum Systema damnantia. Et quidem Bellarminus lib. 1. de Grat. & lib. arbit. ita Molinæ placita sugillat: *Hæc opinio (Molinæ) aliena est omnino a sententia B. Augustini, & quantum ego existimo, a sententia etiam Scripturæ Divinæ*; quod multis Sanctissimi Doctōris, & variis utriusque Testamenti locis adstruit; inde subdit: *Hæc opinio evertit omnino fundamenta prædestinationis divinæ, quam Sanctus Augustinus ex divinis litteris solidissime comprobavit.* Hæc ille, dum esset opinione liber. Bellarminum excipit Henricus Henriquez e Societate Jesu Theologus, qui in suo Tractatu *De ultimo fine hominis* Molinam reprehendere non est veritus an. 1593. Loca ex eo propemodum infinita colligerem, quibus nova Concellitæ sui fragmenta passim oppugnat. Sed eo me levarunt onere Didacus Alvarez in sui Resp. lib. 1. c. 1. Salmanticenses tr. 3. de Scient. Med. Dis. 10. dub. 8. Franciscus Macedo Coll. 11. Diss. 1. Sect. 5. Joannes Baptista Gonet in Apolog. art. 5. quos, si lubet, consulere liceat. Accedit Joannes Mariana ejusdem Societatis Professor, qui in Opere de Regimine Soc. de Mo-

Molina hæc pronunciavit c. 4. *Ab hoc præclaro fonte emanarunt illi turbines & procellæ, quibus nostra Societas tentavit exagitzare sapientissimos Dominicanæ familiæ Theologos, quos potius venerari debebat, ut purioris doctrinæ Antistites, quam sequi externa Ludovici Molina Commenta. Cujus viri libellus ab examine Theologorum Sacræ Inquisitionis delatus fuit Romam. Vide Gonet in Apol. art. 6. Antonium Reginald. in Thes. Apolog. Thes. 7. Joannem Cazalas in Cand. lilii vind. §. 160. Picinardum T. 3. de approb. Doctrinæ S. Thomæ, aliosque. Non prætermittendus Claudius Typhanus in lib. de Ord. c. 26. qui hæc habet: In qua Molina doctrina multa occurrunt improbanda. Ac primum id periculi in concilianda sine ejus distinctione nostra libertate cum præscientia divina, quo minus cautos minusque intelligentes terrere se putat, non ego solus non video, sed neque ulli ante eum Doctores Scholastici, aut SS. PP. animadverterunt. Et c. 41. statuit, Concordiam Præscientiæ, Providentiæ, & concursus Divini cum nostra libertate ab antiquis & præstantissimis Theologis longe melius, solidiusque declarari, quam ab ullis recentioribus. Eadem scripsit Joannes Phelipæus alter Jesuita, & Rothomagensis Collegii Rector. Eadem doctissimus Petavius lib. 6. Theolog. Dogm. c. 6. Ex his itaque concludendum, Augustini adversarios recedam Pelagianorum crambem, & illorum renovare injustas querelas.*

Ob. 2. S. Augustinus in suis contra Pelagianos, & Semipelagianos Disputationibus scatet undique antilogiis: Ergo &c. Ita Adamus c. 6. pag. 614.

Resp. Nego anteced. & fas sit repetere surdis, antiquas hæc esse hæreticorum calumnias, & querimonias, quibus jam S. Doctor plenissime & abunde satisfecit cum disputaret contra Julianum lib. 5. c. 9. in quo hæc habet: *Sententias meas inter se contrarias putas, vel putari cupis, tanquam improbem, quod ante approbaverim, aut amplectar, quod ante respuerim. Audi ergo aperiam sententiam meam, & intellige, vel sine intelligere alias, non offundendo caligines nebulosæ disputationis serenitati sincerissimæ veritatis. Et lib. 6. in fine cont. eundem. Ad omnia me tibi respondisse, Juliane, &*

omnia refellisse &c, puto quod prospicis, si pervicax non sis. Et in fine lib. 1. Vitreas argutias tuas, & fragilia, quibus tibi multum videris acutus & nitidus, argumenta confringam. Et lib. 3. c. 3. Tuarum velut acutarum argumentationum nihil non solum, destructumque dimittam. Hinc S. Prosper in c. 2. cont. ingratos canit; nullum argumentum Pelagianorum non dilutum fuisse,

... nullumque omnino relictum, Docta fides, quod non dissolveret argumentum.

Et S. Prudentius in Epistol. ad Hincmarum & Pardulum eorundem hæreticorum argumentis a S. Augustino abundantissime & competentissime satisfactum esse scribit. Cæterum si quæ in Augustini libris antilogiæ adparentes sunt, eas facilem pati solutionem, notissimum est illis, qui quæstionum adversariorum, & temporum diversam rationem distinguere probe noverint.

Ob. 3. Cum P. Annato lib. 8. sui August. c. 2. pag. 862. & Adamo c. 7. cit. loc. aliisque: S. August. contra Pelagianos & Semipelagianos disputans æstu contentionis abreptus excessit: Ergo illius sententiæ minime standum.

Resp. Nego anteced. Siquidem & ista jamdiu S. Doctori Julianus Pelagianorum insolentissimus opposuit, ut constat ex illius verbis apud Augustinum lib. 2. de Nupt. & Concup. c. 3. *Si quis aut liberum in hominibus arbitrium (verba sunt Juliani) aut Deum esse nascentium conditorem dixerit, Cælestianus & Pelagianus vocatur. Ne igitur vocentur heretici, fiunt Manichæi, & dum falsam verentur infamiam, verum crimen incurrunt instar ferarum, quæ circumdantur pinnis, ut cogantur in retia. Eadem Semipelagiani recoxerunt, ut patet ex Cassiani verbis cap. 11. coll. 13. Multi enim singula hæc credentes ac justo amplius assecentes variis, sibi que contrariis sunt erroribus involuti. Sed omnes isti oblocutores acriter reprehenduntur in Epistola, quam Cælestino Papæ adscribunt adversarii hisce in verbis: Quia nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, in damnatis autem hæreticorum sensibus, seu pravitate, sive imperitia demorantes, piissimis Disputatoribus obviare præsumunt*

munt ; & cum Cælestium atque Pelagium anathematizare non dubitent , Magistris tamen nostris , tamquam necessarium modum exceſſerint obloquuntur . Quibus addendum , quod si Augustinus de exceſſu erit culpandus , nullus inter PP. erit profecto , qui dum Catholicæ Ecclesiæ dogma aliquod propugnat atque tuetur de exceſſu pariter non possit insimulari ; atque ita latum patebit hæreticis effugium . Nec alia profecto ratione PP. auctoritatem sprevit Calvinus , dum ipso se muniit clypeo sequentibus verbis (De lib. arb. lib. 7. apud Tapperum) : Græci , & præ aliis , atque inter eos Chrysostomus in extollenda humanæ voluntatis facultate modum exceſſere . Præterquamquod de Augustino non ita sensere Præclarissimi Ecclesiæ PP. de quibus satis in supradictis propositionibus . Nec ita opinatus est P. M. Clemens VIII. qui gravissimam de auxiliis Divinæ gratiæ controversiam ad unius Augustini mentem expendendam esse voluit . Quid ad hæc nugacissimi objurgatores Augusti-

nianæ doctrinæ ?

Alia non desunt contra præclarissimum Ecclesiæ lumen prolata convicia , quæ cum ab Eminentissimo Norisio sint ultra operis pretium eliminata ac contrita , ne ligna in sylvam seramus , ab iis refellendis superſedemus .

Ex hucusque tamen dictis clarissime deprehenditur , quanta sit in rebus Theologicis hujus S. Doctoris auctoritas . Verum cum experientia duce cognoverimus , aliquando juvenes Augustini doctrinæ insudantes in illius operibus pervolutandis confundi sæpe , ac perturbari , cum ignorent prorsus vel tempus , quo scriptæ sunt , aut rationes , quæ Augustino occasionem scribendi præbuerunt , idcirco omnium illius operum Catalogum hic adnectere volumus , majori , qua fieri potest exactissima brevitate , ut ad manus facillime haberentur , quæ amplis voluminibus jam sunt a doctissima PP. S. Mauri Congregatione exarata .

I N D E X

Operum S. Augustini Hipponensis Episcopi , & Ecclesiæ Doctoris eximii .

Anno 386.

Contra Academicos libri III. de quibus vide Epistolam S. Doctoris primam Hermogeniano , & librum XV. de Trinitate c. 12. & lib. Enchirid. c. 20. & lib. 1. Retract. c. 1.

De Beata vita lib. 1. scriptus apud Casiciacum . Vide Retract. 1. c. 7.

De Ordine lib. 2. Vid. Retract. 1. c. 3.
Epistolæ (Hermogeniano
(Nebridio

Anno 387.

Soliloquiorum lib. 2. Vide Retract. lib. 1. c. 4.

De Immortalitate animæ lib. 1. Vide 1. Retract. c. 5.

Epistolæ (Nebridio
(Nebridio

Anno 388.

De Quantitate animæ lib. 1. Vid. 1. Retract. c. 8.

De Diversis questionibus 80. liber unus .

Anno 389.

De Musica lib. vi. Vid. Epist. Augustini Memorio , & 1. Retract. c. 11.

De Magistro lib. 1. Vid. lib. 9. Confess. c. 6. & 1. Retract. c. 12.

De Genesi contra Manichæos lib. 2. Vid. lib. 8.

lib. 8. de Genes. ad litt. c. 2. & 1. Retr. c. 10.

De Moribus Ecclesie Catholice contra eosdem lib. 2. Vid. 1. Retr. c. 7.
Epistolæ *Nebridio* VII.

Anno 390.

De vera Religione lib. 1. Vide 1. Retr. c. 13.

(*Romaniano*)
(*Maximo Madaurensi*)
Epistolæ (*Celestino*)
(*Gajo*)
(*Antonino*)

Anno 391.

De Utilitate credendi contra Manich. lib. 1. Retr. c. 14.

De Duabus Animabus lib. 1. contra Manichæos vid. ib.

Epistola *Valerio Episcopo*.

Anno 392.

Disputatio contra Fortunatum Manicheum lib. 1. Retr. c. 16.

Epistolæ (*Aurelio Episcopo*)
(*Maximino*)

Anno 393.

De Genesi ad litteram Imperf. lib. 1. vid. 1. Retr. 18.

De Sermonem Domini in Monte secundum Matthæum. Vid. 1. Retr. c. 19.

De Fide & Symbolo lib. 1. contra Manichæos. 1. Retr. 17.

Anno 394.

Expositio quarundam Propositionum ex Epistola ad Rom. lib. 1. Retr. c. 23.

Inchoata expositio Epistolæ ad Rom. lib. 1. Retr. 23. 24.

Contra Adimantum Manichæi Discipulum lib. 1. Vid. 1. Retr. 22.

Epistolæ ad Galatas expositionis liber 1. Retr. 23. 24.

Berti Theol. Tom. X.

Anno 395.

De libero Arbitrio lib. III. contra Manichæos. Vid. Epistolam Marcellino, & Retr. 1. c. 9.

De Continentia lib. 1. contra Manichæos.

De Mendacio lib. 1. Vid. 1. Retr. c. ult.

(*Licentio*)
Epistolæ (*Paulino*)
(*Hieronymo*)
(*Alipio*)

Anno 396.

De Agone Christiano lib. 1. contra Manichæos.

(*Paulino & Therasia*)
(*Proculejano*)
Epistolæ (*Eusebio*)
(*Eusebio*)
(*Casulano*)

Anno 397.

De Diversis questionibus ad Simplicianum lib. 2. Vid. 3. Retr. c. 1. De Prædestin. SS. c. 20. & Epist. ad Simplicianum. Vid. ob. *Contra Epistolam Manichæi* lib. 1. 2. Retr. 2.

(*Simpliciano*)
(*Profuturo*)
(*Hieronymo*)
Epistolæ (*Aurelio*)
(*Paulino & Therasia*)
(*Glorio, Eleusio, &c.*)
(*Eleusio, Glorio, &c.*)

Anno 398.

(*Paulino & Therasia*)
Epistolæ (*Publicola*)
(*Eudoxio*)
(*Honorato*)

Anno 399.

De fide rerum quæ non videntur lib. 1. contra Paganos.

(*Principibus Coloniae Suffectane*)
Epistolæ (*Crispino Episcopo Donatistæ*)
(*Severino*)

ff

Anno

Anno 400.

- Annotationes in Job.* 2. *Retract.* c. 13.
De Consensu Evangelistarum lib. 4. *Vid.*
 2. *Retract.* c. 16.
Quaestionum Evangelicarum lib. 2.
De catechizandis rudibus lib. 1. 2. *Re-*
tract. c. 14.
De Opere Monachorum lib. 1. 2. *Retr.* 21.
Contra Epistolam Parmeniani lib. 3. 2.
Retr. 17.
De Baptismo contra Donatistas lib. 7. 2.
Retr. 18.
Contra litteras Petiliani lib. 3. 2. *Retr.* 25.
 (*Generoso*
 (*Januario*
Epistolæ (*Ad Inquisitiones Januarii*
 (*Celeri*
 (*Celeri*

Anno 401.

- De Bono Conjugali* lib. 1. *contra Jovinianum* 2. *Retr.* 22.
De Sancta Virginitate lib. 1. 2. *Retract.* 23.
Breviculus Collationis cum Donatistis 2.
Retr. 34.
 (*Pammachio*
 (*Victorino*
 (*Aurelio*
Epistolæ (*Theodoro*
 (*Severo*
 (*Severo*
 (*Quintiliano*

Anno 402.

- De Unitate Ecclesie* lib. 1.
 (*Xantippo*
 (*Crispino Calamense*
Epistolæ (*Hieronymo*
 (*Castorio*
 (*Naucelioni*

Anno 403.

- Epistolæ* (*Hieronymo*

Anno 404.

- De Actis cum Felice Manichæo* lib. 2. 2.
Retr. 8.
 (*Hieronymo*
 (*Prasido*
 (*Contra Donatistas*
Epistolæ (*Felici & Hilarino*
 (*Ecclesie Hipponensi*
 (*Paulino & Therasie*
 (*Ad Presbyterum quemdam Manichæum*

Anno 405.

- De Natura Boni contra Manichæos* 2. *Re-*
tr. 9.
Contra Secundinum Manichæum lib. 1. 2.
Retr. 10.
 (*Paulino & Therasie*
 (*Hieronymo*
 (*Alipio*
Epistolæ (*Novato*
 (*Paulo*
 (*Caciliano*
 (*Emerito Donatistæ*

Anno 406.

- Contra Cresconium Grammaticum* lib. 4.
 2. *Retract.* 26.
 (*Januario*
 (*Festo*
Epistolæ (*Nectario*
 (*Italica*
 (*Vincentio*
 (*Paulino & Therasie*

Anno 408.

- (*Olympio*
 (*Olympio*
 (*Bonifacio*
Epistolæ (*Italica*
 (*Donato*
 (*Memorio*
 (*Deogratias*

Anno 409.

- (*Nectario*
 (*Donatistis*

(*Ma-*

Epistolæ (Macrobio
(Macrobio
(Severo
(Victoriano
(Donato
(Cresconio
(Fortunato
(Florentino
(Generoso
(Dioscoro
(Consentio
(Populo Hipponense

Anno 410.

De Unico Baptismo contra Petilianum lib. 1.

Anno 411.

Breviculus Collationis cum Donatistis. 2.
Retract. 34.

Epistolæ (Albina, Piniano, & Melania
(Alipio
(Albina
(Armentario
(Marcellino
(Marcellino
(Proba
(Proba

Anno 412.

Ad Donatistas post collationem. 2. Re-
tract. 40.

*De Peccatorum meritis lib. 3. 2. Retr. 23.**De Spiritu & littera lib. 1. 2. Retr. 37.*

Epistolæ (Volusiano
(Marcellino
(Apringio
(Volusiano
(Marcellino
(Marcellino
(Honorato
(Ad Donatistas
(Saturnino & Eufraſi
(Marcellino
(Cirtensibus
(Anastasio
(Pelagio

Anno 413.

De Fide & Operibus lib. 1. 2. Retr. 38.

Epistolæ (Paulina
(Fortunatiano

Anno 414.

De Bono Viduitatis lib. 1. contra Pela-
gianos.

Epistolæ (Paulino
(Proba & Juliana
(Ceciliano
(Macedonio
(Macedonio
(Hilario
(Evodio

Anno 415.

*De Genesi ad litteram lib. 12. 2. Retr. 12.**Ad Orosium contra Priscillianistas.**De Natura & Gratia lib. 1. contra Pe-*
*lagianos. 2. Retract. 42.**De Perfectione justitie hominis.*

Epistolæ (Evodio
(Evodio
(Hieronymo de Origine anime
(Hieronymo
(Evodio
(Maximo
(Peregrino
(Donato

Anno 416.

Tractatus in Joannem 124. contra Dona-
*tistas.**In Epistolam Joannis ad Parthos Tracta-*
*tus 10.**De Trinitate lib. 15. 2. Retract. 15.*

Epistolæ (Donato
(Aurelio
(Innocentio Pontifici
(Innocentio Pontifici
(Eidem
(Hilario
(Joanni
(Oceano

Anno 417.

De Gestis Pelagii lib. 1. 2. Retr. 47.
 (Bonifacio
 Epistolæ (Paulino
 (Dardano
 (Juliana

Anno 418.

Contra Sermonem Arrianorum lib. 1.
De Gestis cum Emerito Cesareensi Dona-
tistarum Episcopo 2. Retr. 51.
De Gratia Christi, & de Peccato Orig-
nali lib. 2. 2.
Contra Pelagianos. 2. Retract. 50.
De Patientia lib. 1. contra Donatistas.
 (Bonifacio
 (Optato
 (Sixto
 Epistole (Celestino
 (Mercatori
 (Sixto
 (Asellico
 (Hesychio

Anno 419.

Locutionum lib. 7. 2. Retr. 37.
Quæstiones in Heptateuchum lib. 7. 2.
 Retr. 55.
De Conjugiis adulterinis.
De Nuptiis & concupiscentia lib. 2. contra
 Pelag. 2. Retr. 53.
De Anima lib. 4. 2. Retr. 56.
 (Hesychio
 Epistolæ (Valerio
 (Largo

Anno 420.

Contra mendacium lib. 1. adversus Priscil-
lanistas. 2. Retr. 60.
Contra adversarium legis & Propheta-
rum lib. 2. 2. Retr. 58.
Contra Gaudentium Donatistarum Episco-
pum lib. 2. 2. Retr. 59.
Contra duas Epistolas Pelagianorum lib.
 4. Retr. 2. 62.
 (Dulcidio
 Epistolæ (Consentio
 (Valerio

Anno 421.

Enchiridion ad Laurentium contra Mani-
chaos, Apollinaristas, Priscillianistas &c.
 2. Retr. 63.
De cura gerenda pro mortuis lib. 1. Retr. 64.
Contra Julianum lib. 6. 2. Retr. 62.
 Epistolæ (Claudio

Anno 422.

Epistolæ (Felicia

Anno 423.

(Celestino Papa
 Epistolæ (Felicitati & Rustico
 (Ad Monachos

Anno 425.

De Octoginta Quæstionibus lib. 1. contra
Donatistas. 2. Retr. 64.
 Epistolæ (Quintiliano

Anno 426.

De Doctrina Christiana lib. 4. 2. Retr. 14.
De Civitate Dei contra Paganos lib. 2.
 2. Retr. 43.
De Gratia & libero arbitrio lib. 1. con-
tra Pelagium. 2. Retr. 66.
 (Acta Ecclesiastica
 (Valentino
 Epistolæ (Vitali
 (Palatino
 (Palatino
 (Proculo & Cylinnio.

Anno 427.

Collatio cum Maximino Arrianorum Epi-
sco lib. 2.
De Correptione & Gratia lib. 1. contra
 Pelagium. 2. Retr. c. ult.
 (Bonifacio
 Epistolæ (Quodvultdeo
 (Eidem

Anno

Anno 428.

*De Hæresibus ad Quodvultdeum.**De Prædestinatione SS. & de Dono Perseverantiæ lib. 2.*Epistolæ (*Alipio*
(*Honorato*

Anno 429.

Epistolæ (*Dario*

Scripta S. Augustini incomptæ ætatis.

(*Dario*
(*Fratribus Madaurensibus*
(*Longiniano*
(*Eidem*
(*Deuterio*
(*Ceretio*
(*Pascentio*
(*Eidem*
(*Eidem*
(*Elpidio*
(*Lato*
(*Chrisimo*
(*Possidio*
(*Lampadio*
(*Romulo*
(*Sebastiano*
(*Restituto*
(*Auxilio*
Epistolæ (*Ad Classicianum*
(*Pancario*
(*Felici*
(*Benenato*
(*Eidem*
(*Rustico*
(*Christano*
(*Orontio*
(*Martiano*
(*Cornelio*
(*Audaci*
(*Ecdiciæ*
(*Sapide*
(*Maximæ*
(*Seleucianæ*
(*Florentinæ*
(*Fabiolæ*
(*Sanctæ Plebi*
(*Nobilis**Enarrationes in Psalmos**De Symbolo**De Disciplina Christiana**De Cantico novo**De utilitate jejunii**De Urbis excidio**Contra Faustum Manichæum lib. 33. 2.*

Retr. 7.

*Operis Imperfecti contra Julianum lib. sex**Sermones de verbis Domini 64.**De verbis Apostoli 35.**Homiliæ 50.**Sermones de Tempore 256.**Sermones de SS. 68.**Sermones de Diversis 123.**Fragmenta 37.**ex MSS. Carthusiæ 11.**Additi ab Jacobo Sirmondo 40.**Alii pauci tom. 5. PP. S. Mauri.*

EXAMEN

*Doctrinæ P. Ludovici Molinae de concordia
liberi arbitrii cum gratiæ donis, R.D.**Jacobo Le Bossû Ordinis S. Benedi-**cti Doctore Parisiensi auctore.*

„ Duo quidem vocabula satis aperiunt ,
 „ Molinam non de sola explicatione
 „ suæ sententiæ , quam non semel fatetur
 „ se desiderasse in antiquis PP. sed de no-
 „ va illius a se facta inventione hanc tra-
 „ didisse liberi arbitrii cum donis gratiæ
 „ concordiam , dum §. Nos pro nostra , di-
 „ cit : *Que si data explanataque semper fuis-*
 „ *sent ; & §. Longior loquitur aperte : Hæc*
 „ *nostra ratio conciliandi libertatem arbitrii*
 „ *cum divina Prædestinatione , a nemine quem*
 „ *viderim hucusque tradita .* Duæ autem i-
 „ stæ voces *data & tradita* , satis ostendunt
 „ id , quod diximus : multo vero magis par-
 „ ticulari , *nostra* Porro duo etiam
 „ sunt , quæ jure videntur in hac nota re-
 „ prehensibilia . Primum est discessus a com-
 „ muni PP. sententia . Secundum est , pau-
 „ ca reverentia , quam demonstrat versus S.
 „ Augustinum & ejus doctrinam : ita ut non
 „ desint , qui primum temeritati secundum
 „ inverecundiæ adscribant , id quod nollem
 „ ei impingere ; sed de utroque dicendum
 „ duobus capitibus , ita tamen ut hæc ani-
 „ mad-

„madversio, quia non est dogmatica, sit
„futura multo brevior sequentibus.

CAPUT I.

De discessione a PP. sententia.

„UN rebus fidei discessionem a PP. sen-
„tentia, & introductionem novitatis,
„ut quis proprium suum inventum obtru-
„dat, suspectam esse & periculosam, ita
„ita compertum est, ut non egeat proba-
„tione. Nihilominus id clarius futurum
„existimo, si illud & exemplo S. Basilii,
„& doctrina Vincentii Lerinensis illustra-
„vero. M. ergo Basilius Ep. 62. tam te-
„nax fuit antiquitatis, ut encomii, quod
„descripsit in laudem Musonii, præcipuum
„caput exponens ita loqueretur: *Nihil de*
„*suo, nihil quod novæ alicujus cogitationis*
„*inventum resipere, in medium adduxit, sed*
„*juxta benedictionem Moysi, ex ipsis ar-*
„*canis cordis ac bonis thesauris vetera ve-*
„*terum, & quæ ante faciem juniorum vo-*
„*tera essent, proferre novit.* Is, inquam,
„Basilius M. cum orans apud Populum u-
„troque sequenti modo glorificationem ab-
„solvisset Deo, & Patri, interdum cum
„filio ipsius & Spiritu sancto, interdum
„per filium in Spiritu sancto, & aliqui
„dicerent, illum novis usum esse vocibus,
„ut refert scribens ad Amphilochoium c. 29.
„*Veneranda sunt, ait, antiqua dogmata, quæ*
„*ob antiquitatem & canitiem quamdam, ha-*
„*beant quiddam reverendum.* Unde etiam
„id quod dixerat, confirmat antiquorum
„auctoribus, citans Clementem Romanum,
„& Alexandrinum, Irenæum, Dionysium
„Alexandrinum, Africanum, Athenoge-
„nem, Gregorium Thaumaturgum, Fir-
„milianum, & Meletium Pontificem.
„Quod autem attinet ad Vincentium
„Lirinensem, cum pæne totus sit in u-
„troque Commonitorio, scribens adversus
„prophanas hæresum novationes, in able-
„gandis a rebus fidei novitatibus, & ad-
„struenda antiquitate, satis esse videbitur
„hoc loco citare, quæ ex summis Pontifi-
„cibus ad hujus rei confirmationem profert.
„Primum igitur caput 9. in 1. Commo-
„nitorio ex B. Papa Sixto in Epistola ad
„Africanos, profert id quod ad eversionem

„Anabaptismi conclamati in Concilio Car-
„thaginensi post tempora Agrippini illius
„Auctoris definierat Sixtus: Nihil novan-
„dum, nisi quod traditum (subaudi) re-
„cipiatur. *Id enim, inquit Vincentius,*
„*proprium est christianæ modestiæ & gra-*
„*vitatis, non sua posteris tradere, sed a*
„*majoribus accepta servare.* Deinde in 2.
„Commonitorio c. 3. auctoritati Sixti con-
„jungit B. Cælestini sententiam, qui ita
„alloquitur Gallorum Episcopos: *Desinat*
„*itaque, si ita res est, ut ad me perlatum*
„*est, videlicet, incessere novitas vetustatem.*
„Verba, quæ Vincentius subjicit verbis
„Sixti, videntur directe ferire Molinam,
„sicut verba Cælestini (qui de rebus con-
„troversis, de quibus nunc agitur, definie-
„bat) illius doctrinam, ut apparet, jugu-
„lant.

„Non sum nescius, aliquos uti ad Mo-
„linæ defensionem eodem Vincentio Liri-
„nensi Commonitorii primi cap. 27. con-
„cedente, aliqua novæ dici in rebus fidei.
„Verumtamen satis se explicat auctor, dum
„ita loquitur: *Eadem tamen, quæ didicisti,*
„*ita doce, ut cum dicas novæ, non dicas nova;*
„seque magis aperit in sequentibus, dum
„dicit c. 28. *Crescat quidem intelligentia,*
„*scientia, sapientia, sed in suo dumtaxat*
„*genere, in eodem scilicet dogmate, eodem*
„*sensu, eademque sententia.* Et c. 32. rem,
„quibusdam interpositis, sic illustrat, ut
„fateatur, Ecclesiam in Decretis Concilio-
„rum, quæ a majoribus sola traditione ac-
„ceperat, posteris per scripturæ chirogra-
„phum consignare, plerumque propter in-
„telligentiæ lucem, non novum fidei sen-
„sum, novæ appellationis proprietatem si-
„gnando. Unde qui Molinæ accesserent
„negotium de solis vocibus non usitatis
„hactenus, sicut est appellatio *Scientiæ me-*
„*diæ*, videtur operam perdere, nisi doce-
„ret, res, quibus explicandis adhibentur,
„ab illo alio sensu intelligi, & ex conse-
„quenti ab illo nova contra vetustatem se-
„cundum diversum dogma proponi. Hoc
„autem facile constabit ex sequentibus, &
„ex ratione discessionis a S. Augustino fiet
„evidens.

CAPUT II.

De pauca reverentia, quam exhibet Molina S. Augustino in hac doctrina.

„ Ocus, qui citatur ex concordia paulo
„ prolixior est: Neque, inquit Molina,
„ ex Augustini opinione concertationibusque
„ cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati,
„ ad Pelagianosque defecissent . . . concer-
„ tationesque, ait paucis interiectis, inter
„ Catholicos facile fuissent compositæ. Ubi
„ cum vocat opinionem D. Augustini, quam
„ debuisse potius vocare sententiam, nisi
„ stabilire volens suum iudicium pro catho-
„ lica sententia, iudicium tanti Sancti no-
„ luisse recipi pro sola opinione. Monstrat
„ præterea se in sequenti loco, quem nunc
„ citabimus, agere perperam, dum nititur
„ hunc Sanctum ad suam opinionem tradu-
„ cere, confessus hunc libenter S. Augusti-
„ num sic opinatum, ita ut hæc quæ citat
„ incommoda, inde secuta sint. Aliorum
„ etiam relinquo iudicio, si concertationes
„ illæ dicendæ sint fuisse inter Catholicos
„ simpliciter, quæ ex occasione Scriptorum
„ S. Augustinini emerferunt inter Catholicos
„ & Semipelagianos.

„ Sed jam agamus de loco citato ex
„ comment. in 1. part. in quo sic scribit:
„ Interim vero dum sub ea quasi caligine
„ ad hoc non attendit S. Augustinus (nem-
„ pe prædestinationem & reprobationem non
„ fuisse sine præscientia qualitatis usus li-
„ berti arbitrii, habitaque consideratione il-
„ lius) arbitratus cum sua de prædestinatione
„ sententia esse conjunctum, Deum velle so-
„ los prædestinatos salvos fieri &c. Profe-
„ cto mirum mihi est, repertos fuisse ali-
„ quos, qui ut Molinam excusarent, reje-
„ cerunt eam caliginem a Molina S. Augu-
„ stino attributam, ad alios illius sæculi
„ Theologos, cum hæc vocabula non atten-
„ dit, & arbitratus esse conjunctum &c.
„ non nisi ad illius personam vel doctri-
„ nam applicari queant; sequiturque in-
„ de Molinam fateri se clara luce suæ do-
„ ctrinæ sic hanc materiam illustrare, ut
„ opinionis S. Augustini caliginem expel-
„ lat.

„ Ceterum postquam sententiam Sancto-

„ rum Thomæ & Augustini versavit & re-
„ versavit, sentiens se nonnisi vi tantos
„ auctores sibi facere posse propitios, tan-
„ dem §. ex his patet, in hæc verba pro-
„ rupit: Imo vero esto hi duo Patres in eam
„ sententiam inclinassent, salva reverentia,
„ quæ illis debetur maxima, quoad illud
„ secundum non esset admittenda.

„ Oh quantum S. Prosperi Aquitani ju-
„ dicium de S. Augustino a verbis Moli-
„ næ est differens, dum post citatam S. Cæ-
„ lestini commendationem illius (quam
„ statim subjiciemus) exclamat: Contra i-
„ stam clarissimam laudationis turbam, contra
„ istam sacratissimi testimoniæ dignitatem
„ audet quisquam malignæ interpretationis
„ murmur emittere, & perspicuæ sincerissi-
„ mæque sententiæ nubem obliquæ ambigui-
„ tatis obtendere! quod licet applicet
„ ad se, contra eos, qui ab approbatione
„ B. Cælestini eximebant libros S. Augu-
„ stini de Prædestinatione Sanctorum & de
„ Dono Perseverantiæ; intelligit tamen ex-
„ tendi etiam ad alios: unde in fine Epi-
„ stolæ ad Rufinum: Tu autem dilectissime
„ & venerandissime mi frater, si vero de his
„ questionibus instrui desideras, sic & desi-
„ derare te convenit, ipsis B. Augustini di-
„ sputationibus cognoscendis impende curam,
„ ut in confitenda Dei gratia defecatissimam
„ ac saluberrimam Evangelicæ Apostolicæque
„ doctrinæ intelligentiam consequaris. Sed &
„ in Epistola, quam ad eundem Augustinum
„ scripsit, cum illum merito ita salutasset:
„ Domino beatissimo Papæ ineffabiliter mi-
„ rabili, incomparabiliter honorando &c.
„ reddens rationem, cur ad illum scribat,
„ nempe se id facere studio fidei, adjungit:
„ Excubante enim pro universis membris
„ corporis Christi vigilantissima industria tua,
„ & adversus hereticarum doctrinarum insi-
„ dias veritatis virtute pugnante &c. Jam
„ vero audiamus ipsum Cælestinum cum
„ magna commendatione de sancto Augu-
„ stino & ejus doctrina loquentem, dum
„ scribit ad Venerium & alios quinque,
„ quos nominat, necnon ad ceteros Galliæ
„ Episcopos: Augustinum, ait c. 2. S. re-
„ cordationis virum pro vita sua atque me-
„ ritis in nostra communione semper habui-
„ mus, nec unquam hunc sinistra opinionis
„ rumor aspersit: quem tanta scientiæ olim
„ fuisse

„ fuisse meminimus, ut inter Magistros opti-
 „ mos etiam a meis semper prædecessoribus
 „ haberetur. Bene ergo de eo omnes in com-
 „ muni senserunt, utpote qui ubique cunctis
 „ & amoris fuit & honori.

„ Hic præter id, de quo agimus, nempe
 „ Sanctos cum multo majore reverentia de
 „ S. Augustino loquutos fuisse, quam Mo-
 „ linam, duo sunt, quæ bene notanda esse
 „ credimus. Unum, illudque præcipuum,
 „ quod ad sententiam suorum prædecessorum
 „ adjungit quoque suæ probationis calculum:
 „ per prædecessores intelligens Innocentium
 „ Zosimum & Bonifacium: sicut etiam S.
 „ Prosper testatur ad finem libri contra Col-
 „ latorem, dum expectat etiam Sixti, suc-
 „ cessoris ejusdem Cælestini sententiam, quam
 „ tulit postea, sub cujus Pontificatu dictum
 „ librum scribebat. Ut ex eo constet, eum
 „ qui a D. Augustini doctrina discedit, si-
 „ mul etiam a sanctæ Sedis determinationi-
 „ bus secedere.

„ Alterum est, quod non contentus fuit
 „ Cælestinus S. Augustinum ex antecessorum
 „ sententia collocasse inter magistros opti-
 „ mos, nisi etiam annumeraret inter suos,
 „ dum cap. 3. suæ Epistolæ ita loquitur:

„ Quia nonnulli, qui catholico nomine glo-
 „ riantur, in damnatis autem hæreticorum
 „ sensibus, sive pravitate, sive imperitia,
 „ demorantes, piissimis disputatoribus obvia-
 „ re præsumunt, & cum Pelagium & Cæ-
 „ lestium anathematizare non dubitent, Ma-
 „ gistris tamen nostris, tanquam necessarium
 „ modum exceßerint, obloquatur &c. Unde
 „ constat illud dictum, Magistris nostris,
 „ non referri ad summos Pontifices Inno-
 „ centium & Zosimum, quorum definitio-
 „ nibus utitur sequentibus capitulis, sed
 „ præsertim ad S. Augustinum, quem no-
 „ runt omnes piissimum disputatorem con-
 „ tra Pelagianos, atque ex hujus loci prin-
 „ cipio constat, B. Cælestinum Semipela-
 „ gianos, qui facessabant negotium doctri-
 „ næ S. Augustini, vix habere pro Catho-
 „ licis, licet eo nomine gloriarentur, cum
 „ tamen Molina eos appellet Catholicos,
 „ sicut antea notavimus.

„ Porro certum est in 2. Concilio Arausi-
 „ cano, quod nonnulli asserunt sub Leone
 „ Magno, alii probabilius affirmant anno 3.
 „ Hilarii ejus successoris celebratum fuisse,
 „ scilicet anno Christi 463. (1) actum esse
 „ contra Semipelagianos ex occasione Fau-
 „ sti

(1) Quo anno hæc Synodus peracta fuerit, olim a Baronio erratum est, itidem-
 que Bellarmino, Suario, Vasquio & aliis, qui tempore Leonis Papæ eum conventum
 coactum dixerunt, quia tempus Cæsarii Arelatensis ignorabant; at ex subscriptione ejusdem
 res modo certa evasit; ibi enim legimus: *Cæsarius in Christi nomine Episcopus constitu-
 tionem nostram relegi, & subnotans subscripsi V. Nonas Julii Decio juniore V.C. consule.*
 Hic Decius junior consulatum gessit anno 529. Sed omne dubium de tempo-
 re hujus Synodi tandem sustulit Epistola Bonifacii II. ad Cæsarium Hæc litte-
 ræ Bonifacii in antiquis codicibus dicuntur datæ VIII. Kal. Februarias Lampadio & Ore-
 ste Coss. anno scilicet 530. & hoc pacto editæ sunt Romæ anno 1652. in fine Opuscu-
 lorum S. Augustini de Gratia. At Sirmondus Baronii Chronologiam sequutus legendum
 putat P. C. Lampadii & Orestis, qui est annus 531. Cardinalis Baronius Anastasium
 imitatus Bonifacii initia statuit Lampadio & Oreste, Coss. mense Octobri, finem vero die
 17. Octobris P. C. Lampadii & Orestis anno scilicet 531. sed utrobique eundem errasse
 certum est. Etenim celebrata anno 529. V. Nonas Julias synodo secunda Arausica
 Cæsarius ejusdem confirmationem petiit a Felice Papa misso Romam Armenio Presbytero
 & Abbate rogans Bonifacium, quem amicissimum habebat, ut a Pontifice confirmatio-
 nem impetraret. Ceterum priusquam discederet Armenius, moritur Felix, eligiturque
 Bonifacius, licet nonnulli pro Dioscoro schisma conflasset, qui tamen intra paucos dies
 moriens alteri citra controversiam Pontificatum relinquit. Do initium Epistolæ Bonifacii
 ad Cæsarium: *Per filium nostrum Armenium Presbyterum & Abbatem, litteras tuæ fra-
 ternitatis accepimus, quas ad nos, ut apparet, inscius adhuc sacerdotii mihi commissi* (Ita
 enim ex vetustissimo Codice Vaticano legit Holstenius in notis ad Synodum Bonifa-
 cii

„ ſi Regienſis Epifcopi , illorum hæreſim
 „ renovantis , concludum fuiſſe promulgari
 „ decreta , quæ olim a Romano Pontifice
 „ ad Galliarum Epifcopos tranſmiſſa fuerant,
 „ quæ quidem ex libris S. Auguſtini tran-

„ ſcrita , & a Leone Magno approbata , &
 „ definita ſunt , conformitpr , ut par eſt cre-
 „ dere , ad illa xiiii. decreta Cæleſtini , quæ
 „ tranſmiſſa fuerant ad prædictos Galliar
 „ Epifcopos . Gelafius autem ſcribens ad Ho-

no-

cii II.) *ſub ea , qua in Deo tenemur , charitate direxeras , quibus credideras poſtulandum , ut id quod a B. recordationis deceſſore noſtro Papa Felice pro Catholica fidei propoſueras firmitate , mea explicaretur inſtantia . Sed quia id voluntas ſuperna diſpoſuit , ut quod per nos ab illo ſperaveras , a nobis potius impetraves &c.* Subſcribitur Epiftoſa : *Data VIII. Kal. Februarias Lampadio & Oreſte VV. CC. Coſs.* Ibiſue mentio habetur Synodi a Cæſario celebratæ . Quis vero exiſtimet , Cæſarium poſt annum ſcripſiſſe ad Sedem Apoſtolicam , ſe ſynodum apud Arauſicam coegiffe ? Quare anno eodem 529. celebrati a ſe concilii Felicem Papam certioſem reddidiſſe dicendus eſt . Dum vero Armenius litteras Romam delaturus eſſet , mortuo Felice , eodem anno 529. ſucceſſit Bonifacius , qui anno ſequenti die 25. Januarii reſpondit Cæſario . Certe ſubſcriptiones Epiftoſarum Felicis , quæ ponuntur datæ Conſulibus Lampadio & Oreſte , ex hac Bonifacii ſubſcriptione corrigendæ ſunt , præſertim cum alteram datam ad Sabinam XII. Kalend. Novembris ipſe etiam Baronius eadem ſpongia emendandam dicat . Sed neque ſinis Pontificatus Bonifacii recte ſtatuitur a Baronio , ac ceteris communiter cum Anaſtaſio die 17. Octobris P. C. Lampadii . Nam aperte falſitatis convincuntur ex actis ſynodi Romanæ a Bonifacio eodem celebratæ , & a Luca Holſtenio editæ , ubi ſeſſio prima ita incipit : *Post conſulatum Lampadii & Oreſtis VV. CC. ſub die VII. Iduum Decembris in Conſiſtorio B. Andrea Apoſtoli præſidente Venerabili Viro Papa Bonifacio &c.* Ex quibus vixiſſe Bonifacium uſque ad Decembrem anni 531. evidenter demonſtratur . Extat in Eccleſia S. Petri ad vincula Romæ hæc inſcriptio .

SALBO PAPA N. JOANNE COGNOMENTO
 MERCURIO EX SCE. ECCL. ROM. PRESBYTERIS
 ORDINATO EX TIT. SCI CLEMENTIS AD GLORIAM
 PONTIFICALEM PROMOTO BEATO PETRO
 AP. PATRONO SUO A VINCULIS EJUS SEVERUS
 PB. OFRT. ET IT. PC. LAMPADI ET ORESTIS
 VV. CC. URBICULUS CEDRINUS.

Infert Baronius ad annum 531. *Ex his igitur quam perſpicue vides ſedere cœpiſſe hoc anno 531. poſt Bonifacii obitum Joannem cognomento Mercurium . Verum inde tantum colligitur anno 531. Joannem Papam fuiſſe , non vero anno ſuperiori eundem Pontificatum iniſſe . Ponitur enim in inſcriptione : Iterum poſt conſulatum Lampadii & Oreſtis , quo caractere non indicatur annus 531. , ſed inſequens 532. Vir diligentiffimus Panvinius ſcribit 22. Januarii anno 732. Joannem Papam electum . Et ſane ante dies 44. ſedebat Bonifacius ex ſeſſione ſecunda laudatæ Synodi celebrata poſt conſulatum Lampadii & Oreſtis VV. CC. ſub die 5. iduum Decembrum . Certe rideo legens ſcholiaſten Ciacconii , qui in margine argutulus notat veteres uſos ea nota IT nempe ITERUM , hoc eſt , inquit , anno 531. inepte , cum hic annus ſit Poſt conſulatum , ſequens vero iterum Poſt conſulatum Lampadii .*

Felix ejusque ſucceſſor Bonifacius de Auguſtiniana ſchola optime meriti fuere . Ille enim ex unius Auguſtini libris ſententias deprompſit , quas tanquam fidei oracula fidelibus credendas propoſuit , unius Auguſtini ore in proſtigandis diuturnis de Divina Gratia

„ norium Ep. 4. admonet eum, ne iterum
 „ Pelagiana hæresis, quam S. Augustinus
 „ contriverat, pullulet, quam Epistola præ-
 „ cedente dixerat ab Apostolica Sede per
 „ B. Memoriam Innocentium, ac deinde Zo-
 „ zimum, Bonifacium, Cælestinum, Sixtum,
 „ Leonem continuis & incessabilibus senten-
 „ tiis fuisse prostratam. Unde non mirum,
 „ si is summus Pontifex, ut est in C. *San-*
 „ *cta Romana Ecclesia* distinct. 15. appro-
 „ bans Opuscula SS. Augustini, Prosperi,
 „ & Hilarii, rejecerit opuscula Cælestii, &
 „ Fausti Regiensis Episcopi. Nec prætereun-
 „ dus est in hoc quasi catalogo Hormisdas
 „ Summus Pontifex, cujus Epistola, quæ in
 „ tom. 1. Epistolarum Summorum Pontifi-
 „ cum est 67. in tomo vero 2. Conciliorum
 „ recentioris editionis est 70. sic concludi-
 „ tur: *De arbitrio vero libero & gratia*
 „ *Dei, quid Romana, hoc est Catholica se-*
 „ *quatur & asseveret Ecclesia, licet in va-*
 „ *riis libris B. Augustini, & maxime qui*
 „ *sunt ad Hilarium & Prosperum, possit*
 „ *cognosci, tamen in scriniis Ecclesiasticis*
 „ *expressa capitula continentur, quæ si tibi*
 „ *desunt, & necessaria credis* (alloquitur
 „ Possessorem Episcopum, ad quem scribit)
 „ *destinabimus: quamquam qui diligenter*
 „ *Apostoli dicta considerat, quod sequi de-*
 „ *beat, evidenter cognoscat.* Ex quibus
 „ omnibus & aliis (quæ qui scribunt de hac
 „ re proferunt in medium) satis evidens est,
 „ neminem a sententia S. Augustini posse
 „ discedere, qui non simul discedat ab Ec-
 „ clesiæ totius consensu, tot tantorumque Pon-
 „ tificum decretis firmato. Hinc est, quod
 „ augustæ memoriæ Papa Clemens VIII. in
 „ prima Congregatione ex his, quas in præ-
 „ sentia sua voluit haberi (illa porro Con-
 „ gregatio vocabatur *de auxiliis*, initiumque
 „ habuerat circa initium mensis Januarii

„ 1598.) convocatis coram se Consultori-
 „ bus, ac etiam Generalibus, tam Societa-
 „ tis Jesu, quam Ordinis Dominicanorum
 „ existentibus, cum iis quibus onus dispu-
 „ tandi commiserat 20. die mensis Mar-
 „ tii 1602. qui erat dies Mercurii quartæ
 „ hebdomadis quadragesimæ, in hanc sen-
 „ tentiam peroravit: *Quamvis nemini, nisi*
 „ *Deo rationem reddere debeam mearum actio-*
 „ *num, dicam tamen impræsentiarum quare*
 „ *sim resolutus ad adstringendam totam hanc*
 „ *disputationem ad normam doctrinæ S. Au-*
 „ *gustini de gratia.* Deinceps tres rationes
 „ hujus suæ resolutionis proposuit. Prima
 „ fuit, quod si teste B. Prospero fere ini-
 „ tio libri contra Collatorem 20. annorum
 „ spatio acies Ecclesiæ ita dimicavit pro gra-
 „ tia contra Pelagianos, ut tandem Augu-
 „ stino duce vicerit, æquum esse, ut in cau-
 „ sa simili eundem ducem sequamur. Se-
 „ cunda est quod idem Sanctus nihil vide-
 „ tur prætermisisse eorum, quæ ad præsen-
 „ tes controversias pertinent, quandoquidem
 „ si agitur de necessitate gratiæ, eam de-
 „ scribit dicens, esse necesse ut nos præve-
 „ niat, comitetur, & sequatur, si de vi,
 „ asserit vires efficacissimas præbere volun-
 „ tati, si de affectu, testatur facere de no-
 „ lente volentem, si de modo, asserit Deum
 „ id facere omnipotentissima facilitate, de-
 „ nique sic dissolvit objectiones ut doceat,
 „ liberum arbitrium, non tantum bene cum
 „ illa gratia, quam defendit, cohærere, sed
 „ etiam fieri liberius, quando ab illa fuerit
 „ liberatum. Habebat autem locos propria
 „ industria ex B. Augustino excerptos, quos
 „ admodum apposite ad singula, quæ dicta
 „ sunt, confirmando recitabat. Tertia vero
 „ ratio fuit, quod cum multi Pontifices sui
 „ prædecessores doctrinæ S. Augustini de
 „ gratia tam acres fuerint assertores & vin-
 „ dices,

litigiis usus. Hic vero eadem dogmata adprobavit, & ad assequendam perfectiorem di-
 vinæ Gratiæ intelligentiam præ cæteris B. Recordationis Augustinum Episcopum tanquam
 Magistrum optimum proposuit laudavitque. Hinc factum est, ut horum duorum Ponti-
 ficum Sanctionibus Cassiani, Fausti, ac reliquorum ejusdem doctrinæ hominum errores
 tanquam hæreses postea ab orthodoxis omnibus rejecti fuerint, neque amplius inter
 adiaphora numerari potuerint. Ita longissimo certamini, quod centum annos & quod
 excurrit Gallias præsertim in partes distraxerat, Augustino causa adjudicata, ab utroque
 Pontifice finis tandem impositus fuit. Card. Norisus lib. 2. Hist. Pel. c. 53.

„dices, ut quasi hereditario jure eam vo-
 „luerint in Ecclesia relinqui, non esse
 „æquum, ut patiatur, illam hac quasi hæ-
 „reditate privari: seque id numquam pas-
 „surum resolute asseveravit. Et ita mansit
 „fixus in hac resolutione, ut cum sequen-
 „tes disputationes voluerit fieri more rota-
 „li (in illo enim Romano integerrimæ
 „Rotæ judicio, causæ, in quibus aliquid
 „difficultatis est, proponuntur per dubia,
 „quasi dicas, quæstiones antequam termi-
 „nentur) singula pene dubia, quæ propo-
 „suit disputanda, postulabant: An articuli
 „excerpti ex Molinæ doctrina essent apud
 „S. Augustinum, aut secundum doctrinam,
 „& mentem illius: De rebus autem quæ
 „controvertebantur, si quando proponeret,
 „quid sentiret, monebat, se id dicere non
 „resolvendo aut definiendo.

O R A T I O.

*A Clemente VIII. P. M. habita 20.
 Martii 1602.*

*In prima Congregatione de auxiliis coram
 ipso Pontifice celebrata.*

Quamvis soli Deo, non autem ulli mor-
 talium, actionum mearum teneat ra-
 tionem reddere, placet tamen impræ-
 sentiarum consilii mei causas aperire, cur,
 inquam, hanc universam de auxiliis divinæ
 gratiæ controversiam ad mentem S. Augu-
 stini expendendam duxerim. Etenim S. Pro-
 sperum a Rufino hac in re consultum sa-
 pientissime respondisse semper existimavi: si
 vere de his quæstionibus instrui desideras,
 sicut desiderare par erat, ipsis S. Augustini
 disputationibus cognoscendis curam impende-
 ret, ut in confitenda Dei gratia defæcatif-
 simam ac saluberrimam Evangelicæ Aposto-
 licæque doctrinæ intelligentiam consequere-
 tur. Quo factum est, ut summi Pontifices
 Romani, mei prædecessores Zozimus, Boni-
 facius, Cælestinus, Leo, & Hormisdas S.
 Augustini doctrinam contra Pelagianos ita
 laudaverint, ut illius scripta, quæ intra Gal-
 lias a novis Pelagianæ hæresis sectatoribus
 reprehendebantur, consulto approbaverint.

Quemadmodum enim isti credebant, se omnia
 auctoritatum munimina posse convellere, si
 hanc pastoralis speculæ validissimam turrim
 crebra Pelagiani arietis illusione pulsavissent,
 ita illi considerantes sanctissimum virum sa-
 pientissime Pelagianorum versutias deprehen-
 disse, & machinas omnes, quibus gratiæ
 divinæ virtutem effringere, & contere-
 re moliebantur, copiose in multis voluminum
 disputationibus destruxisse & fonditus ever-
 tisse, illius & argumentis adversus hujusmo-
 di pestem semper usi sunt. Adeo certe ut
 S. Bonifacius prædecessor meus, cum esset
 doctissimus, adversus libros tamen Pelagia-
 norum B. Augustini Episcopi responsa sem-
 per poposcerit. Quos si ego in definiendis
 his quæstionibus imitarer, id & rationi con-
 gruum, & Deo acceptum fore ratus sum.
 Quippe dum potestatis auctoritate mihi cum
 illis communi cœlitus a Deo concessa utor,
 & eisdem cum illis vestigiis insisto, & ex
 eodem fonte, jure hereditario defæcatissimam
 & saluberrimam Evangelicæ Apostolicæque
 doctrinæ intelligentiam hauriri volo, & eam
 quam ab illis hac in parte accepi heredita-
 tem posteris meis relinquo, justissimam Deo
 facti mei reddam rationem.

Quibus omnibus accedit, ita S. Augu-
 stinum omnes difficultates, quæ vel a Pela-
 gianis, & eorum sectatoribus tunc move-
 bantur, vel potius moveri possent, pene-
 trasse & explicuisse, & ita illorum omnia
 sophismata dissolvuisse, ut nihil hac nostra
 tempestate de gratia Dei in controversiam
 vertatur, quod a S. Augustino non fuerit
 jam olim copiose pertractatum. Vanum est
 enim, quod a nonnullis dicitur, putari, præ-
 sentes quæstiones esse recenter a Theologis
 Scholasticis excogitatas; cum nihil contra
 divinæ gratiæ necessitatem & virtutem a
 recentioribus quibusdam nunc asseratur, quod
 a Pelagianis & Semipelagianis olim assertum
 non fuerit; nihil etiam adversus illos pro
 ejusdem divinæ gratiæ virtute atque effica-
 cia, & necessitate dici oporteat, quod S.
 Augustinus ante mille fere & ducentos an-
 nos non docuerit.

Etenim celebrem illam distinctionem,
 qua veteres Theologi gratiam partiri sunt
 in sufficientem & adjuvantem, seu efficacem,
 ex doctrina S. Augustini desumptam fuisse
 apparet ex lib. de Corrept. & Gr. c. 12.

ubi expresse dicit, adjutoria divina ita distinguenda esse, ut aliud sit adjutorium sine quo aliquid non fit, & aliud quo

aliquid fit. Unde inquit: *Primo homini &c.*

LIBER SEPTIMUS.

De auctoritate Scholasticorum.

QUæ sequentibus quatuor libris pertractanda supersunt, ea compendiose potius delibare proposuimus, & summam attingere, cum longam cætera non exposculent tractationem. Et quidem quod ad Scholasticos attinet sive antiquos, sive recentiores, certas quasdam regulas sequenti capite subjiciemus, ut certum ferri possit de eorum auctoritate judicium: unde sit

CAPUT UNICUM.

Theologi illi, qui scholas in varia distinxerunt placita, Scholastici passim nuncupari consueverunt, inter quos facile Principes extiterunt D. Thomas Aquinas, Magister Sententiarum, Ægidius Viterbiensis; Joannes Duns Scôtus, Gregorius de Arimino, alique plures. Quanta illorum autem in rebus Theologicis sit auctoritas, sequentes ostendunt Canones.

C A N. I.

In rebus, quæ ad fidem, & mores perti-

nent, si Scholasticorum argumenta scripturis, traditione, Generalium Conciliorum definitionibus firmata non sint, nulla illorum est auctoritas. Perlege Vincentium Contensonium Tom. 3. Dissert. præamb. c. 2. Spec. 3. qui errores Casuistarum recenset, dum opinionum portenta pro lubito invexerunt in morum perniciem sempiternam.

C A N. II.

Si plures Scholastici in aliquod consentiant dogma, & omnia exigant ad normam Scripturæ sacræ, & traditionis, paucis aliis insignibus reclamantibus, tantum illorum auctoritari, quantum rationibus, quas afferunt, dandum est.

C A N. III.

Si omnes Scholastici in aliquod unanimes consentiant dogma, magni ponderis est illorum auctoritas, quæ tribus hisce regulis tota concluditur.

LIBER OCTAVUS.

De auctoritate Philosophorum in rebus Theologicis.

IN Philosophorum libris perlegendis, & philosophicorum argumentorum usu cautionem quamdam Theologo esse adhibendam nullus non videt, qui probe noscat cum Tertulliano lib. de præscript. c. 7. quantum intersit Athenas inter & Hierosolymas, Academiam & Ecclesiam. Nonnihil tamen utilitatis, & præsidii ex Philosophorum quorundam argumentis Theologum posse desumere, sequenti capite sumimus demonstrandum.

CAPUT UNICUM.

IN rebus licet theologicis philosophica studia odio plusquam Vatiniano Lutherani prosequantur, illud certissime indubitatum est, summos olim Ecclesiæ Doctores, Justinum nempe, Origenem, Gregorium Nazianzenum, Basilium, Gregorium Nyssenum, Damascenum, Augustinum, aliosque philosophica studia minime fuisse dedignatos; imo cum tales essent Eusebio teste lib. 5. Eccl. Histor. cap. 10. Ecclesiasticæ scholæ præfici solebant. En illius verba: *Consuetudo antiquitus tradita servabatur, ut divinarum scripturarum Doctores in schola Ecclesiastica habeantur viri dumtaxat scientia & eruditione probatissimi. Hujus officii auctor & dux tunc satis illustris habebatur Panthæus, qui in Philosophis Stoicis prius nobiliter florisset. Idem tradit Origenes, qui lib. 6. c. 15. narrat, non solum a Panthæo, sed ab Heracla, aliisque plerisque Doctoribus Apostolicis Philosophorum libros legi solitos.*

In hujus rei confirmationem nonnulla ex sacris litteris & SS. PP. in medium afferemus. D. Paulus in suis ad Gentes exhortationibus, & in sua fidelium institutione Poetarum & Philosophorum retulit testimonia, & ex iis argumenta desumpsit. Ita ad Athenienses loquens ex Arati Astronomi

phænomenis illud usurpavit: *Ipsius enim & genus sumus.* Et ad Corinthios scribens ex Euripidis Poetæ tragædiis illud protulit. *Corrumpunt bonos mores colloquia prava.* Et in sua ad Titum Epistola ex Oraculis Epimenidis Philosophi illud intulit: *Cretenses semper mendaces, malæ bestiae, ventres pigri,* illico subjiciens: *Testimonium hoc verum est.*

Nec alia via incedere visi sunt Ecclesiæ PP. sanctissimi. Ita Hieronymus in cap. 17. Hierem. & lib. 2. advers. Jovinianum hunc hæreticum confutat atque perstringit variis Philosophorum testimoniis, multisque Philosophorum commentariis, & rerum naturalium editis exemplis. Ita Epiphanius Philosophorum præsidio hæreticos probat esse fugandos Hæres. 51. Legatur Augustinus lib. 2. De Doctr. Christ. c. 40. Socrates lib. 3. Hist. Eccl. c. 16. Unde concludendum, Theologum Philosophorum argumentis Pauli & SS. PP. exemplo uti posse. Sed ad sequentes Canones advertendum.

CAN. I.

Philosophorum auctoritas, & universalis consensus in rebus theologicis rem de fide non facit.

CAN. II.

Philosophorum auctoritas, quando contra Scripturam, Concilia, PP. &c. pugnet, exitiosa est & condemnabilis.

CAN. III.

Multa theologica dogmata contra ipsos Philosophos ex communi Philosophorum consensu certiora fiunt; ut si ex illorum sententia probetur Dei existentia, animæ immortalitas &c.

LIBER NONUS.

De auctoritate Historiæ humanæ in rebus Theologicis.

Quæntum in historicis rebus Theologum deceat esse versatum, vel illi abunde magno sunt argumento, qui ejus ignoratione in varios prolapsi sunt errores. S. Augustinus lib. de doctr. Chr. 2. c. 28. ostendit nonnullos circa scripturas errasse, eo quod ad historiæ cognitionem illis aditus non pateret. Nec mirum; cum, teste Cicerone, historia magistra vitæ sit, & lux etiam veritatis. Ut tamen veræ a falsis historiæ distinguantur, a Theologo consulendæ sunt criticæ artis regulæ, de quibus ad hanc usque diem innumeræ prodierunt tractationes. Ut autem quisque probe dignoscat, quantum auctoritatis humanæ historiæ sit demandandum, sequentium Canonum teximus indiculum.

CAPUT UNICUM.

Historia alia est sacra, prophana alia, alia Ecclesiastica. De prima non est hic

sermo, cum illa inconcussum sit fidei nostræ monumentum. De duabus aliis igitur inquirendum.

CAN. I.

Nulla historia sive prophana, sive Ecclesiastica certum Theologo præbet fidei argumentum.

CAN. II.

Aliquorum Historicorum consensus, sive illi sint prophani, sive Ecclesiastici, dummodo graves & fide digni, probabile suppeditat Theologo argumentum.

CAN. III.

Omnium Historicorum consensus, nullo contradicente, certum Theologo suppeditat argumentum.

LIBER DECIMUS.

De usu rationis in re Theologica.

Rationem utiliter a Theologo consulendam esse, illum solum ignorare arbitror, cui rationem homini a Deo datam esse ad veritatem comparandam, ignorare contigerit. Neque vero ratio naturalis per modum principii in rebus theologicis se habere debet. Has enim partes habent Scriptura, PP. Concilia &c. Sed ea utitur Theologus, ut ex revelatis principiis conclusiones eliciat, aut exponat motiva credibilitatis. Quare sit

CAPUT UNICUM.

Quanti valeat in rebus Theologicis ratio, quantaque sit ejus auctoritas, sequentes Canones ostendunt.

CAN. I.

Generalia, & communia principia rationis naturalis, qualia sunt: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Bonum est facendum: Malum fugiendum*, & his similia, certum præbent Theologo argumentum.

CAN. II.

Conclusiones, quæ alia via, quam per demonstrationem ex illis inferuntur, lineam non excedunt probabilitatis.

Regi interim sæculorum immortalis, & invisibili, soli Deo gratias agamus, quod istis de locis Theologicis elucubrantunculis finem imposuerimus.

INDEX GENERALIS

LOCUPLETISSIMUS

RERUM, ET VERBORUM,

QUÆ IN TOTO OPERE DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS
CONTINENTUR.

Prior numerus Romanus indicat Tomum, secundus paginam.

ARON. Quare Christus non sit potius Sacerdos secundum Ordinem Aaron, quam Melchisedech? V. 344. Ex figura illius Sacrificii probatur, quod Christus in cælo non immoletur. VI. 12. Qualem præminentiam habuerit Aaron supra Levitas. VIII. 100.

Aaronicus. Etsi Sacrificium Crucis in Missa iteretur, differt tamen testamentum novum a veteri, & Sacrificium nostrum a Sacrificio Aaronico. VII. 224.

Abaelardus (Petrus). Ejus error circa potentiam Dei refertur. I. 139. refutatur. I. 144. Naturali virtute putabat demonstrari posse Mysterium Trinitatis. II. 131. Falso docuit, nullum opus esse peccatum. IV. 266. Normam, & regulam Fidei ponit in humana ratiocinatione. V. 6. Refutatur. V. 7. Negat peccatum Originale, & Redemptionis necessitatem. VI. 4. Unde Christum passum affirmat, ut nobis exemplum relinqueret. *ibid.* Refutatur. VI. 23. *tot. cap. V. & 43. tot. cap. VII.*

Abagarus an scripserit Epistolam ad Christum, & ab hoc responsum tulerit? VI. 104. & *seq.*

Abbas jure ordinario nequit confirmare, aut Calices consecrare. VII. 51. An Abbates sint Chorepiscopi. VIII. 99. An, & quibus sub conditionibus possint conferre primam Tonsuram, & Ordines minores. VIII. 113. An Abbates Ordinis Cisterciensis habeant potestatem ordinandi Subdiaconos, & Diaconos. VIII. 116.

Abbatissa. Quid dicendum de Confessione, quam Moniales faciebant Sacerdoti per Abbatissam. VII. 355.

Abel. Cur Christus non sit Sacerdos secundum Ordinem Abel? V. 339. An Abel sit salutem consecutus sine satisfactione Christi? VI. 30. & 31. An Sacrificia Abel fuerint Sacramentum? VI. 137.

Abelly (Ludovicus) quid sentiat de Articulis Baji? VIII. 346. Quid sentiat de operibus infidelium, & peccatorum? VIII. 469.

Abgarus. Vid. *Abagarus.*

Abluo. Validus est Baptismus, si loco verbi *baptizo* usurpatur verbum *mergo*, *abluo*, *tingo*: talis tamen mutatio esset peccatum grave. VI. 339.

Ablutio potest fieri per immersionem, infusionem, & asperisionem. VI. 312. Ablutio capillorum, vestium, aut minimi digiti non est sufficiens pro Baptismo. VI. 320.

Berti Theol. Tom. X.

Abraham. De ejus nativitate, & vocatione II. 264.

An fuerit justificatus per solam fidem? IV. 105.

Quomodo ei potuerit præcipi immolatio filii. IV.

154. Ejus facta explicantur. IV. 164. An Sarai

fuerit soror ipsius? IV. 168. An sit mentitus di-

cendo, se statim reversurum cum filio? I. 151. &

IV. 197. Ab eo templum Mechæ ædificatum Mahu-

metani credunt. IV. 365. Ob communicationem

Idiomatum Christus dicitur Abrahamo antiquior.

V. 299. An Melchisedech fuerit dignior Abrahamo.

V. 338. & 341. Aries pro Isaac ab Abrahamo im-

molatus figurabat Christum pro peccatoribus obla-

tum. VI. 29. spinis coronatum. VI. 118. Quo-

modo viderit diem Christi? VI. 29. Quomodo in-

telligendum illud: *Quinquaginta annos nescidum habes,*

& Abraham vidisti? VI. 100. An hujus Sacrificia

fuerint Sacramentum? VI. 139. An Circumcisio

ortum habeat ab Abrahamo, an ab Ægyptiis? VI.

140. Abraham omnium primus est circumcissus.

VI. 141. Et quidem in signum fœderis, quod Deus

iniit cum Abrahamæ semine. *ibid.* An Abraham per

Fidem, vel Circumcisionem fuerit justificatus. VI.

156. & 157. Sicut Circumcisio est signum pacti

Abrahami cum Deo iniit; ita Eucharistia est si-

gnum testamenti novi. VII. 156. Cur Agar dica-

tur Concubina Abrahami. VIII. 209.

Abrenuntiatio. De abrenuntiatione Satanæ, exorcismis,

& exsufflationibus in Baptismo faciendis. VI. 434.

Abrogatio. Qualiter quælibet lex immutetur per abro-

gationem? IV. 150. Qualiter lex naturæ. *ibid.* 151.

Abconditus. Fœmina abscondita designat in Scriptu-

ra Virginem. V. 181.

Absens non potest absolvi ob Confessionem per litte-

ras factam. VII. 351. Exempla contraria loquun-

tur de absolutione a censuris, non de Sacramenta-

li. *ibid.* In quo sensu utilior sit Confessio facta

laico præsentis tempore necessitatis, quam Sacerdo-

ti absenti per litteras. VII. 353. Cur Sacramen-

tum Matrimonii valeat inter absentes, & cur non

Pœnitentiæ-Sacramentum? VII. 353. & 354. Cur

valeat absolutio a Censuris data absenti, & cur

non absolutio Sacramentalis. *ibid.* An absens pos-

sit ordinari? VIII. 135. Quæ condiciones re-

quirantur ad hoc, ut valeat Matrimonium inter

absentes contractum. VIII. 167.

Absolve. Non debet Confessarius absolvere eum, qui

A

sequi-

sequitur opinionem minus probabilem stantem pro libertate, si hanc opinionem nolit dimittere. IV. 337. Absolvi non potest, qui ignorat Mysteria Trinitatis, & Incarnationis. V. 46. Waldenses, Wiclefitæ, & Hussitæ ajunt, Sacerdotem peccatorem non habere potestatem absolvendi. VII. 257. Sacerdos absolvit peccata, & non tantum declarat ea esse a Deo remissa. VII. 323. An Sacerdos in mortali existens valide absolvat. *ibid.* SS. Malachias & Bernardus absolvendo mulierem liberarunt eandem ab insaniente furore. VII. 331. Non potest absolvi pœnitens absens facta per litteras Confessione. VII. 351. Exempla in contrarium adducta demonstratur intelligenda esse de absolutione a censuris, non de Sacramentali. *ibid.* Cur possit absolvi infirmus dans signum doloris per adstantes, & cur non possit absolvi dans signum doloris per litteras. *ibid.* An possit absolvi pœnitens ob peccatum dubium, si aliud non habeat. VII. 362. An Confessarius teneatur ad sigillum, si non absolvit pœnitentem. VII. 368. Quis possit absolvere. Vide *Confessionis Minister*. Confessarius audiens Confessionem complicitis in peccato turpi contra sextum Præceptum incurrit excommunicationem Papæ reservatam, & privatur potestate absolvendi illud peccatum. VII. 380. & 383. A quibus casibus Papæ reservatis possit absolvere Episcopus. VII. 380. Regulares non possunt absolvere subditum Episcopi a casu ab hoc reservato. VII. 381. In mortis articulo omnes Sacerdotes absolvere possunt a reservatis quoque. *ibid.* Quid si adsit etiam jurisdictione pollens. *ibid.* Quibus indicibus possit cognosci, pœnitentem ob indispositionem absolvi non posse. VII. 382. Si Confessarius audiat peccatum, quod absolvere non potest, illico interrumpat Confessionem. VII. 383. An potestas absolvendi, & consecrandi sit unus, vel duplex character. VIII. 90. & 91.

Absolutio. Lutherus unicuique homini adjudicat potestatem ministrandi absolutionem. VII. 195. Refutatur. *ibid.* Quanam distinctio inter absolutionem in foro interno, & absolutionem in foro externo? VI. 221. Lutherus, & Melancthon negant absolutionem Sacerdotis esse actum judiciale. VII. 257. Actus pœnitentis. Contritio, Confessio, & Satisfactio sunt quasi materia pœnitentiæ. VII. 274. Lutherani duas Pœnitentiæ partes constituunt, terrorem conscientia incussum ex agnitione peccati, & fidem conceptam ex Evangelio, seu absolutione, qua quis credit sibi remissa esse peccata. *ibid.* Catholicorum aliqui tenent Sacramento pœnitentiæ præmittendam esse contritionem perfectam, quæ procedit ex charitate perfecta, & delet peccati culpam apud Deum ita, ut absolutio solum deleat pœnam. VII. 279. Non valet absolutio per litteras data. VII. 351. Exempla in contrarium adducta loquuntur de absolutione a Censuris, non de Sacramentali. *ibid.* Cur valeat Matrimonium, & non absolutio inter absentes? VII. 354. Quæ distincti inter absolutionem a Censuris, & absolutionem Sacramentalem. *ibid.* De absolutione casuum reservatorum, vide *Reservatio*. Quidam notandum in absolutione casuum reservatorum, & excommunicationum. VII. 381. An hæc possit obtineri vi Iubilæi. *ibid.* Quanam sit formula solutionis. VII. 390. An forma deprecative olim abfuerit in usu sive apud Græcos, sive Latinos? congruentior est judicativa. *ibid.* Distinguenda est forma absolutionis Sacramentalis, & reconcilia-

tionis Canonica. VII. 391. Cur in Extrema Unctione sit forma deprecatoria per modum Orationis, & cur non in aliis Sacramentis. VII. 394. Forma absolutionis deprecatoria per modum Orationis an sit valida. VII. 390. Sacerdos per absolutionis formam non declarat peccata a Deo jam esse remissa, sed ipse auctoritate a Deo accepta eadem peccata relaxat. VII. 323. 391. & 395. Ac vere exercet actum judiciale. *ibid.* Nec in contrito ante absolutionem ipsa absolutio cessat esse actus judicialis. VII. 391. 339. ac 342. & seq. Quæ verba sint de essentia absolutionis Sacramentalis. VII. 396. Quid dicendum de iis, quæ præcedunt absolutionem, scilicet, *Misereatur*, *Indulgentiam*, ac *Dominus noster* &c. ac quæ sequuntur, *Passio Domini* &c. VII. 397. Quid dicendum de absolutione conditionata. *ibid.* ac 404. Quid de Confessione, & absolutione puerorum. *ibid.*

Absolutio deneganda est eis, qui laborant vincibili ignorantia Mysteriorum Fidei, qui præbent indicia indispositionis; qui pœnitentiæ, aut restitutionis onera subire nolunt. VII. 398. Inolita peccandi consuetudine implicati extra mortis periculum absolutionis beneficio priventur. *ibid.* Qui non vult dimittere proximas peccandi occasiones, non est absolvendus. VII. 399. Erga consuetudini, & occasione deditos Confessarius non sit nimium facilis, nec nimium difficilis. VII. 400. Increpantur Sacerdotes, qui omnibus sine discrimine absolutionem concedunt. *ibid.* Quando consuetudinariis, & occasionariis sit neganda, differenda, vel danda absolutio. *ibid.* Quando absolutio negatur, tunc contritio inculcetur. *ibid.* In mortis articulo nemini, etsi perditissimo, neganda est absolutio, si petatur. *ibid.* 401. Aegrotus debet absolutio dari, si petat Confessarium, & dedit pœnitentiæ signa, etsi, hoc adveniente, loquela, ac omni exteriori sensu sit destitutus, dummodo circumstantes testentur eum petisse Confessarium, & dedisse signa pœnitentiæ. *ibid.* 402. An is, qui probus erat, & aliquoties Sacramenta frequentavit, possit absolutionis beneficium consequi, si subito omni sensu destituatur, nullo signo pœnitentiæ dato, nec desiderio Confessionis expresso. VII. 402. & 403. An in his circumstantiis absolutio danda sit ei, qui scelerate vixit. VII. 402. An vita Christiana sit signum sufficiens pro impetranda absolutione, si aliud reddi amplius non possit. *ibid.* An essentia pœnitentiæ consistat in sola absolutione. *ibid.* An in veteri disciplina gravioribus criminibus, v. g. apostasiæ, mœchiæ, fornicationi, homicidio venia & pax, ac absolutio sit denegata. VII. 405. & 411. An eadem olim sit negata ultimo mortis supplicio afficiendis. VII. 405. Quid fuerit observatum desuper tempore Tertulliani. VII. 406. An Zephyrius reconciliationem, absolutionem, & pacem tribuendo mœchis, relaxavit rigorem antiquioris disciplinæ. *ibid.* 407. An ideo Donatistis sit annumerandus. *ibid.* Damnavit Montanistas contrarium docentes, & rejicientes bigamiam. *ibid.* Quid dicendum desuper de S. Cypriano. VII. 407. Nec hic, nec Concilium Africanum negarunt pœnitentibus reconciliationem, & pacem in mortis articulo. VII. 408. Quid dicendum de Libellariis, & Sacrificatis. *ibid.* Nullus in lapsis recipiendis pro Disciplinæ æquitate magis pugnavit, quam S. Cyprianus. VII. 409. S. Cyprianus reconciliationem concessit peracta pœnitentiâ, etsi satisfactio non necessario præmittatur ab-

soluioni. VII. 410. Eadem satisfactio est pramissa ex consuetudine Ecclesie. *ibid.* In casu urgentis periculi potest absolutio dari sine satisfactione peracta. *Ibid.* Cur absolutioni necessario pramittatur contritio, & confessio: & cur non satisfactio. *ibid.* Explicando antiquos Canones absolutio Canonica est distinguenda a Sacramentali. VII. 412. Si quis perseverat in odio non potest consequi effectum absolutionis. VII. 443.

Abstractivus. An creatura rationalis, imago Dei, possit quiescere in cognitione abstractiva Dei. VII. 448.

Academia. Refertur concertatio habitata inter Academiam Lovanensem, & R. P. Societatis Iesu circa sententiam Molinæ. III. 204. & seq. Academia Parisiensis reprobavit assertiones Baji ad instantiam FF. Minorum. III. 288. An is, qui in aliqua Academia est laurea decoratus, aut Doctoris munere fungitur, teneatur subire examen pro obtinenda jurisdictione, & approbatione audiendi confessiones. VII. 378. An, & in quo sensu Berti neget gratiam sufficientem dari? IX. 122. Quod id non faciat in sensu Iansenii, probatur ex Academia Lovanensi. IX. 125.

Accaron Idolum qualem habuerit figuram? II. 217.

Acceptatio. An ad legem requiratur acceptatio populi? IV. 208.

Acceptio. Quomodo Socinus, & quomodo Christianus explicent illud: *Personarum acceptio non est apud eum.* VI. 43.

Accidens. Iuxta Scotistas Eucharistiae Sacramentum accidentia seu species vocantur, & sunt. VII. 81. Thomistæ dicunt, Sacramentum Eucharistiae esse corpus & sanguinem Christi, ut continentur sub accidentibus. *ibid.* & seq. Berti dicit, Eucharistiae Sacramentum consistere in accidentibus, & invisibili Domini nostri corpore, & sanguine. VII. 82. Neutrum tamen Sacramentum esse, si separetur ab altero. *ibid.* De accidentibus sine substantia in Eucharistia manentibus. VII. 164. Domino Iesu Christo in Eucharistia esistenti patriæ cultus est exhibendus. VII. 176. Quomodo intelligendum illud: *Adorate scabellum pedum ejus.* *ibid.* Probatur contra Verinum, Patres dicere, Christum adorandum in Eucharistia cultu patriæ proprie tali. *ibid.* Adoratio in Eucharistia non sit accidentibus panis, & vini. VII. 177. Christus in Eucharistia est præsens, quandiu durant accidentia, & non in solo usu, aut actione Cœnæ. VII. 177. & 178. Eucharistiae accidentia non longo tempore servantur. VII. 179. Vid. *Species.*

Accusator. Octavus ordo demonum constituitur ex accusatoribus. II. 218. Accusator sui, & non aliorum debet esse Penitens. VII. 365.

Acrophalus. Unde hi hæretici hoc nomen acceperunt. V. 268. Rebellarunt contra Episcopum Alexandrinum. *ibid.*

Acetum. Theodorus Mopsuestenus damnatur a Synodo V. quia negat locum illum Psalm. *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto,* esse intelligendum de Christo. VII. 162.

Acemeta. Monachi Acemetæ negantes Christum esse unum de Trinitate, tanquam Nestoriani sunt damnati. V. 330.

Acolythatus. An Græci Acolythatum pro Ordine non cognoscant. VIII. 60. & 61. De huius Ordinis nomine, ac officio. VIII. 69. Vid. *Ordines minores.*

Acolythus. An committat Sacrilegium, si in peccato

gravi constitutus exerceat actum Ordinis? VI. 207. Fit expressa mentio Acolythi ab Ecclesia primordiis? VIII. 76. & 79.

Acquisitus. Quid sit fides acquisita. V. 5.

Acta insignia Pilati in laudem Christi data sunt argumentum efficacis Religionis nostræ. V. 171. Hæc acta sunt genuina. *ibid.* Propter hæc acta petit Tiberius Christi Apotheosim. *ibid.* Critici id negantes refutantur. *ibid.*

Actio Christi nulla, siue agat assumpta forma, siue Divina, sejungenda est a communione Personæ, & sic omnis actio Christi est infinita. VI. 40. Illa propositio Baji: *Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi: si Dei, charitas est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est,* varios continet errores. VIII. 366. 380. & 381. Vid. *Actus, vel Opus.*

Actualis. Quid peccatum actuale? IV. 288. Quid sit fides actualis? V. 5. Vid. *Charitas, vel Gratia.*

Actualis intentio. Vid. *Intentio.*

Actus. Quid requiratur ad actus supernaturales? VIII. 170. Actus internus an possit præcipi lege humana. IV. 219. Quoties teneamur ad actus fidei? V. 41. Actus externus ad ritum Ecclesie positus an sufficiat pro administratione Sacramentorum sine actu interno? VI. 211. vide *Intentio.* Non requiratur in Ministro Sacramentorum, ut credat, ea actione infundi gratiam, sed ut velit facere quod facit Ecclesia. VI. 213. usque ad cap. XVII. Unde valet Baptismus a Pagano, vel Hæretico collatus, etsi prior ignoret, alter neget gratiam Sacramentorum. *ibid.* Dummodo actionem serio ponat & non modo irrisorio. *ibid.* Actus externus Sacramentorum non est Sacramentalis sine intentione Ministri. VI. 222. Non requiratur, ut actus exprimat in verbis formæ. VI. 327. An Ecclesia possit præcipere actus internos? & quales? VII. 193. An actus subimpudici cum Monialibus habiti sint peccatum grave, & contenti in illo casu reservato? *Quelibet impudicitia cum Monialibus peracta, vel quocumque modo attentata.* VII. 380. Quinam sint actus subimpudici. *ibid.* An actus Penitentis sint materia essentialis Confessionis Sacramentalis? VII. 402. In sensu Baji omnes actus, qui non procedunt ex charitate habituali, sunt peccata, etsi sint actus fidei, spei &c. VIII. 338. & seq. *toto cap. I.* Gratia Spiritus Sancti movens ad actus fidei, spei &c. non justificat peccatorem, nec similes actus sunt peccatum, sed ad justificationem disponunt. VIII. 347. & seq. *tot. cap. I.* Vid. *Opus.*

Actus humanus quid sit? IV. 256. Voluntas non potest cogi ad actus elicitos, bene vero ad imperatos. *ibid.* De bonitate, malitia, ac fine actus humani. IV. 259. An detur actus humanus indifferens. *ibid. tot. cap. II.* An teneamur omnes actus in Deum referre. *ibid. & seq.* An actus externus addat interno bonitatem, vel malitiam. IV. 262. *tot. cap. III.* Dantur actus externi peccaminosi, ac virtuosissimi. *ibid.* 263. Actus hominis principales sunt *uti, & frui.* IV. 267. Felicitas hominis an consistat in actu intellectus, vel voluntatis, an utroque simul. IV. 272.

Adam an indigebat gratia prædeterminante? I. 261. Isaac Peyrerius Pater fuit Præadamitarum, seu Anteadamitarum. III. 1. Adamus fuit primus homo, ex qua omnes gentes sunt propagatæ. *ibid.* 2. *tot. cap. I.* In fabula Promethei, & Pandoræ designantur Adam & Eva. III. 4. De Adami corporeo plasmate. III. 8. Corpus Adami nec infantili ætate

te, nec statura gigantum productum est. *ibid.* 19. An sepultus in Hebron? *ibid.* Corpus primorum Parentum non fuit Androgynum. III. 9. Fuit productus ex limo, Eva vero ex osse. *ibid.* Adamus est factus ad imaginem Dei, & quomodo? III. 30. An hanc imaginem amiserit peccando? *ibid.* 31. An divina imago etiam reluceat in ipsius corpore? *ibid.* An Adam viderit Deum facie ad faciem. *ibid.* Adamo innocenti gratia fuit collata, & quæ. IV. 68. Adam productus est cum gratia gratum faciente, sed hoc non est articulus fidei. *ibid.* An cum iustitia originali? *ibid.* An Adam in primo instanti creationis sit positus in Paradiso. III. 33. & 34. An habuerit Spiritum S. III. 34. An Adam habuerit perseverantiam. I. 292. Qua gratia indiguerit Adam. I. 293. Adamo est collata gratia actualis, non tamen erat ei necessaria ad perseverandum gratia ab intrinseco efficax, & prædeterminans. III. 35. *tot. cap. VIII.* Gratia actualis Adamo collata consistebat in illuminatione mentis. III. 36. An gratia actualis Adamo fuerit necessaria? III. 40. Immortalitas Adæ fuit donum supernaturale, non proprietas naturaliter debita. III. 44. An Adam perenniter vixisset, si de ligno vitæ non comedisset? III. 46. De libero arbitrio Adam. *ibid.* Adamus habuit libertatem a necessitate, & peccato: non itidem nos. III. 47. Immortalitas & libertas novissima Sanctorum est major immortalitate, & libertate prima Adam. *ibid.* 48. An Adamo non peccante generatio hominum esset facta per copulam carnalem in Paradiso? III. 51. *tot. cap. XI.* An in Paradiso fuisset usus nuptiarum? *ibid.* Quomodo præceptum sit transgressus? III. 53. *tot. cap. XII.* vid. *Protoplastus*. Adamus ante lapsum non fuit morti subiectus. III. 58. De pœnis ipsi iniunctis. *ibid. tot. cap. XIII.* An etiam Adam fuerit deceptus a serpente? III. 94. Quomodo in tanta felicitate non peccandi ceciderit. IV. 69. De Adamo resipiscencia, & salute. III. 69. Quinam dixerint eum esse damnatum? *ibid.* An sepultus in monte Calvarie? III. 71. Quod peccatum Originale ab Adam in posteros ejus transfundatur, demonstratur ex Scriptura. III. 86. *tot. cap. I.* Hanc transfusionem plures negant Hæretici. *ibid.* Ex hac probatur necessitas Circumcisionis parvulorum, & Baptismi. III. 86. & 87. Solvuntur variae objectiones. *ibid.* Eadem transfusio probatur ex SS. PP. & Conciliis cum resolutione objectionum. III. 94. *per tot. cap. II.* Id ipsum probatur ex hujus vitæ miseriis. III. 101. *per tot. cap. III.* An Adamo non peccante mori debuissimus. *ibid.* Qua gratia post lapsum meruerit expoliari. IV. 69. Adam lapsum cur Deus permisit. IV. 73. An peccatum originale sit ipsum peccatum Adam personale? III. 110. An voluntas nostra fuerit inclusa in voluntate Adam? III. 117. An Adam fuerit caput morale. *ibid.* An si Adam non peccasset, bene vero Cain, homines contraxissent peccatum originale? III. 124. Quid si solus Adam peccasset. *ibid.* An & hic indigebat gratia actuali? III. 171. An habuerit gratiam efficacem? III. 186. & 199. An hæc ei necessaria fuerit. *ibid.* An per culpam Adæ extinctum sit liberum arbitrium. III. 210. & 253. *per tot. cap. II. & III.* Qualis libertas fuerit in Adamo. III. 261. Post lapsum Adæ quoque necessaria est libertas indifferentiæ ad meritum, & demeritum. III. 262. & IV. 159. Quomodo validum fuerit Matrimonium a filiis Adæ contractum cum sororibus germanis. IV. 153.

Hujus peccatum apparet ex morte Christi. IV. 389. An Deus Adamo creaverit duas mulieres. V. 32. An Christus venisset, si Adam non peccasset. V. 175. *tot. cap. XII.* An Adam ex natura sua fuerit doloribus, & morti obnoxius. V. 204. An ante lapsum Adam fuerint instituta aliqua Sacramenta, vel saltem postea instituenda, si status innocentie perdurasset. VI. 135. An Sacrificia fuissent facta in statu innocentie. *ibid.* An S. Augustinus in ligno vitæ agnoscat Sacramentum. *ibid.* In statu innocentie non fuisset sensuum rebellio. *ibid.* 136. An in statu naturæ post lapsum Adam fuerint instituta Sacramenta tam pro parvulis, quam pro adultis, vel sufficiens fuerit sola fides. VI. 137. An sacrificia in eodem statu peracta ab Abele, Cain, Abrahamo, & Melchisedech fuerint Sacramentum. VI. 139. Ab Adamo usque ad Moysen fuere anni 2513. VI. 137. Cur iustitia Originalis ab Adamo per pœnitentiam non potuerit recuperari. VII. 442. Cur Eva sit facta ex costa Adam. VIII. 147. Bajus ait, Originalem iustitiam, integritatem, immunitatem a morte, &c. esse proprietates ante lapsum naturaliter debitas, ita ut gratia, Sanctitas, & iustitia respectu nostri sint dona supernaturalia post lapsum, quæ fuissent naturalia, si Adam non peccasset. VIII. 406. *tot. §. II. & III.* Ac confirmatur ex propositione 35. Quæsnelli. VIII. 416. *tot. §. IV.* Ex sententia Baji, Lutheri, Pelagii sequeretur, Angelum, & Adamum sine gratia supernaturali habuisse meritum vitæ æternæ, Deumque esse finem ultimum hominis solum naturalem. VIII. 407. Henricus Bissy S. R. E. Card. quid senserit de sensu propositionum Quæsnelli circa gratiam Adam. VIII. 417. Merita prima Adam secundum Bajam fuerunt humana, juxta Augustinianos ex arbitrio quidem, sed auxilio gratiæ supernaturalis derivata sunt. VIII. 419. S. Augustinus quid senserit de morte? an Adamus sit conditus morti obnoxius. VIII. 427. & 428. Pelagius, Cælestius, & Iulianus docent, Adamum, & Evam mortales secundum corpus creatos esse; refutantur ab Augustino & Augustinianis. VIII. 429. Iuxta Bajam nec Adamus supernaturalibus habitibus fidei, spei, & charitatis donatus fuit, nec egebat gratia supernaturali ad servandam legem, & consequendam Beatitudinem. VIII. 430. *Corol. I.* Contrarium docent Augustiani. *ibid. & seq. Corol. II. ac 423. tot. §. VII.* Item 439. *§§. III. & IV.* Berti docet, Adamo, & Angelis gratiam proprie dictam collatam esse. VIII. 439. & *tot. §. V.* Bellelli agnovit gratiam, & alia dona supernaturalia prima Angelorum, & Adam conditione. VIII. 446. *tot. §. IV.* Bellelli docuit, dona Adæ collata fuisse gratiam proprie dictam. *ibid. tot. §. V.* Bellelli docet, Angelos, & Adamum sine gratia supernaturali non potuisse legem servare, aut beatitudinem consequi. VIII. 445. In quo sensu gratia Angelorum, & Adam possit dici naturalis? VIII. 451. Adamus, & Angeli in statu naturæ integræ poterant cum sola gratia actuali sine efficaci opus supernaturale exercere. IX. 120. Non itidem post lapsum. *ibid.* Iansenii erroris character duplex est: unus in statu naturæ lapsæ, seu post lapsum Adam non agnoscere libertatem indifferentiæ: secundus negare aliud gratiæ adjutorium præter gratiam efficacem, seu cum effectu conjunctam. IX. 126. Iansenius vi primæ propositionis ait, inducant fuisse per peccatum Adam necessitatem peccandi: & e contra per gratiam Christi necessitatem bene-

ope.

operandi . IX. 136. Quæ differentia inter gratiam Adamo , & Angelis in statu innocentie datam , & gratiam homini post lapsum concessam . IX. 109. ac 121. Bajus circa gratiam Adam , & Angelorum habet undecim propositiones : quis harum sensus , & quomodo ab Augustinianis refutantur . IX. 287. & 288. Examinantur , & damnantur propositiones de gratia Adamo , & Angelis concessa prolata a Quesnellio . IX. 310. & 311. Vid. *Languetius*.

Adamantius Origenes . v. Origenes .

Adamas non consumitur igne . II. 212.

Adamita orat in ortis nudo corpore deambulans . IV. 378.

Additio quotuplex sit . II. 87.

Adeps . Crematio adipis figurabat dilectionem Christi erga nos . VI. 12.

Adimpleo . Quomodo intelligendum illud : *Adimpleo ea, quæ defuncti passioni Christi in carne mea* ? VI. 39.

Adjutorium . Præter habituales gratias necessarium est ad actus supernaturales præmovens aliquod adjutorium . III. 170. Quid sit adjutorium quo . III. 178. & 199. v. *Gratia* . Quomodo Iansenius explicet adjutorium sine quo , & adjutorium quo . III. 293. Quomodo S. Augustinus . *ibid.* An detur in statu naturæ lapsæ adjutorium quo , & sine quo non . III. 301.

Adjuvo . An gratia adjuvans distinguatur a subsequente . III. 177.

Admiratio quomodo in Christo fuerit . V. 216.

Admonitio . v. *Hortatio* .

Adolescens . In qua ætate quis vocetur adolescens . VI. 73. v. *Parvulus* .

Adoptatio . v. *Cognatio* .

Adoptio . Christus est filius Patris Cælestis non adoptione , & gratia , sed generatione , & natura . II. 40. per tot. cap. IX. Objectiones Wolzogenii circa hanc materiam solvuntur . II. 45. per tot. cap. X.

Adoptivus . An Christus possit dici filius Dei adoptivus . V. 305. Saltem secundum humanitatem . V. 309. Quis sit Filius adoptivus . V. 311. An Nathan sit filius Davidis adoptivus , vel naturalis ex Bersabea uxore Uriæ . V. 346.

Adoratio Magorum fuit religiosa , & indicavit Divinitatem Christi . VI. 85. Hæretici culpant salutationem , quæ sit S. Chrismati in feria v. hebdomadæ Majoris ab Episcopo ; & Sacerdotibus . VII. 75. Hæc salutatio est cæremonia vetustissima , minime adoratio absoluta . *ibid.* Ostenditur , quod salutatio etiam possit fieri rei inanimatæ . *ibid.* Domino Iesu Christo in Eucharistia existenti latriæ cultus est exhibendus . VII. 176. Quomodo intelligendum illud : *Adorate scabellum pedum ejus* . *ibid.* Probatur contra Verinum , Patres dicere , Christum adorandum in Eucharistia cultu latriæ proprie tali . *ibid.* Adoratio in Eucharistia non sit accidentibus panis , & vini . VII. 177.

Adrumetinus . Error Monachorum Adrumetinorum circa gratiam , & liberum arbitrium . I. 261. Idem erraverunt circa prædestinationem . I. 381. Monachi Adrumetini inciderunt in errorem Semipelagianorum . III. 222.

Advena quibus teneatur legibus . IV. 229.

Advertentia qualis requiratur de malitia , ut peccatum possit imputari . IV. 290.

Adulter non ordinetur . VIII. 139.

Adulterium : hujus turpitudine , malitia , prohibitio , ac pœna . V. 83. & seq. Sexto præcepto prohibetur . IV. 182. & seq. Olim erat punitum privatione Communionis . VII. 350. Quam grave sit malum .

VIII. 155. In quibus casibus sit impedimentum dirimens , in quibus non . VIII. 184. In lege Evangelica non dissolvitur matrimonium per adulterium . VIII. 214. Sed sola separatio tori permittitur . *ibid.*

Adultus . Quomodo adulti ad gratiam sanctificantem disponantur . IV. 103. tot. cap. IV. Debet præmittere dispositionem ad Baptismum . IV. 397. Huic necessaria est fides interna . V. 41. Cur non salvetur nisi volens . VI. 23. An pro adultis in statu naturæ post lapsum Adam fuerit institutum Sacramentum . VI. 137. Sine Circumcisione nec infans , nec adultus potuit salutem consequi . VI. 148. & 149. Verba illa : *Masculus , cujus &c. peribit de populo suo* : significant mortem perpetuam . VI. 150. In adultis ad Sacramenti Characterem requiritur intentio saltem interpretativa . VI. 240. An in adulto sufficiat intentio neutra , vi cujus suscipiens negative se habet nec contranitando , nec præbendo consensum positivum . *ibid.* Non valet Sacramentum homini adulto penitus invito collatum . *ibid.* Quæ dispositiones in adulto requirantur ad Sacramenta suscipienda . VI. 242. Cur in adultis requiratur intentio , & cur non in parvulis . VI. 241. In adultis fides est dispositio ad gratiam , non causa formalis illius . VI. 243. Similiter dic de spe , amore , timore , ac detestatione peccatorum . *ibid.* 244. vid. *Baptismus adultorum* . Baptismus ab hæretico collatus confert characterem , sed an tribuat gratiam , & quando parvulis , quando adultis . VI. 386. Adultis Baptismus est necessarius necessitate medii , & præcepti . VI. 419. Baptismus fluminis in adultis , supplet Baptismum fluminis . VI. 421. & seq. Martyrium quoque supplet Baptismi vicem non tantum in adultis , sed etiam in parvulis . VI. 423. Adulti Sacramentalem Confessionem præmittant receptioni Confirmationis . VII. 57. An habens peccatum mortale ex præcepto teneatur præmittere Confessionem , vel an sufficiat contritio . *ibid.* Adulti sciant etiam memoriter Orationem Dominicam , Salutationem Angelicam , & Symbolum Apostolorum , antequam recipiant Confirmationem . *ibid.* Adulti sint in receptione Confirmationis jejunii , unde Confirmatio non conferatur post meridiem . VII. 58. Quomodo Patrinus teneat confirmandum , si est infans , & si est adultus . VII. 76. & 77. Eucharistia non est omnibus prorsus sive adultis , sive parvulis ita ad salutem necessaria , ut nullus omnino possit sine illa salutem consequi . VII. 189. Adulti tenentur præcepto Divino ad Communionem Sacramentalem . VII. 191. Idque fiat ex præcepto Ecclesiastico saltem semel in anno , rezurrente festo Paschatis . *ibid.* De sponsalibus adultorum . VIII. 198. Catholici Doctores omnes conveniunt , quod omnibus omnino hominibus gratia sufficiens sit præparata , dissident vero in hoc , an omnibus hominibus adultis dentur , & applicentur actu remedia sufficientia . IX. 151. Prius est dogma fidei : alterum placitum scholarum . IX. 154. & 155.

Ægidius Romanus docuit , creaturas in statu naturæ integræ non indigere ad perseverantiam aliqua gratia Actuali , aut prædeterminante . I. 266.

Ægidianus . Qualiter Augustiani in doctrina de gratia efficaci differant ab Ægidianis . IX. III. Ægidianorum doctrina , quod gratia efficax sit reponenda in delectatione victrici , quæ superat minores gradus concupiscentiæ , Catholica est , non Ianseniana . IX. 115. Schola Ægidianorum docet cum Catho-

cis ,

- cis, Christum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse: remedia tamen, & gratias præparatas non omnibus adu applicari. IX. 147. 148. & 153.
- Ægrotus.** Quando Sacramenta conferri possint in ægroto, ut subito sit sensibus destitutus. VI. 241. In ægroto Catholico præsumitur voluntas suscipiendi Sacramenta moribundorum. *ibid.* Ægrotus Christianus vocet Medicum Christianum. VII. 389. Medicus tenetur monere ægrotum ad Confessionem. *ibid.* Cur possit absolvi, si dat signum doloris habiti per alios, cum non possit absolvi dans signum doloris per litteras. VII. 353. & 354. Graviter ægroto etsi perditissimo non est neganda absolutio, si petatur. VII. 401. Ægroto debet absolutio dari, si petiit confessarium, & dedit Pœnitentiæ signa, etsi hoc adveniente loquela, ac omni exteriori sensu sit destitutus, dummodo circumstantes testentur, cum petiisse confessarium, & dedisse signa Pœnitentiæ. VII. 402. An is, qui probus erat, & christiane vixit, possit absolvi, si subito ægrotus, nullum possit dare signum. *ibid.* & 403. An in his circumstantiis absolutio sit danda ei, qui scelerate vixit. VII. 402. An vita Christiana prius ducta sit signum sufficiens pro impetranda absolutione, si aliud reddi non possit amplius. *ibid.* & 403. Ægroto potest satisfactio diminui ob debilitatem. VII. 423. Christus ægrotis prius contulit sanitatem animæ, dein corporis. VIII. 7. An Extrema Unctio solum habuerit gratiam restituendi sanitatem corporis. VIII. 2. 5. 6. & 12. *vid. Extrema Unctio.* Gratia curationis numquam cessavit in Ecclesia. VIII. 5. & 6. Ægroti olim etiam inungebantur a laicis oleo ab Episcopo benedicto. VIII. 8. 29. & 30. Sed non Sacramentaliter. *ibid.*
- Ægyptius.** Monachorum Ægyptiorum error circa simplicitatem Dei. I. 104. Moyses est antiquior, & præferendus Ægyptiis. II. 236. Eorum fabulæ circa numerum annorum non curandæ. II. 263. An primi docuerint transmigrationem animarum. III. 27. Quomodo filii Israel auferre potuerint Ægyptiis vasa aurea, & argentea. IV. 153. & *seq.* Ægyptii cur fecerint animalium discretionem. IV. 184. Adversus horum idolatriam instituta est Pascha Iudæorum. IV. 185. Quid dicendum de Moyse Ægyptium occidente. V. 93. *ac* IV. 170. & 171. An Circumcisio ortum habeat ab Abrahamo, an ab Ægyptiis. VI. 140. & 141. Quale discrimen inter Pascha Ægyptiorum, & Iudæorum. VII. 100.
- Ægyptus.** Populus Israel die XIV. exeunte mensis Nisan Pascha immolavit, & eodem die eductus est de terra Ægypti. VII. 86. & 87. Quid dicendum de unctione, quam faciebant Monachi Ægypti. VIII. 29. & 30.
- Æneus.** *Vid. Serpens Figura.*
- Æones.** Fabula Æonum de æternitate. I. 133.
- Æqualis.** *Vid. Attributum.*
- Æqualitas beatitudinis** num sit in omnibus Electis. I. 223.
- Æquilibrium.** Qui defendunt gratiam per se efficacem, nequeunt admittere æquilibrium libertatis. IX. 160. Æquilibrium libertatis pro statu naturæ lapsæ admittens sentit cum Pelagianis. IX. 161. Ac negat peccatum Originale. *ibid.* Æquilibrium libertatis tamquam figmentum rejicitur a Bellarmino, Vasquez, & centum Episcopis Galliarum in acceptione Constitutionis *Unigenitus*. *ibid.* 163. Æquilibrium, quo voluntas habeat potentiam æque
- expeditam ad bonum, & ad malum, an sit necessarium ad libertatem indifferentiæ. III. 335. & 336.
- Aer.** Dæmones quidem sunt in aeris regionibus. II. 201. & *seq.* An & hi crucientur igne infernali. II. 213. Hi dæmones sunt in sexto ordine dæmonum. II. 218. An dæmon possit maleficum in aerem sublevare. II. 223. Sagæ an, & qua virtute levantur in aera. II. 228.
- Æra Vulgaris** quando inceperit. II. 264. Quot annis ante æram vulgarem Christi inceperit Regnum Persarum. V. 137. & 138. Æra Vulgaris Dionysiana incepit anno U. C. 754. VI. 74. Æra Diocletiana incepit anno Christi 284. VI. 75. Æra Martyrum Alexandrinorum incepit anno Christi 284. *ibid.* Ecclesia utitur in Martyrologio Romano æra vulgari Dionysiana. VI. 77.
- Ærarium.** Furtum de ærario est peculatus. IV. 183.
- Ærinianus** propugnat, omnes Presbyteros rurales fuisse Episcopos. VIII. 97. Et cur. *ibid.* Negat omnem ordinis potestatem, & denegat Episcopis præminentiam super Presbyteros. VIII. 100. Refutatur. *ibid.* & *seq.*
- Æstas.** An in æstate mundus sit productus. II. 258.
- Ætas.** De mundi ætate. II. 262. In qua ætate corpora resurgent. IV. 402. Ætas quælibet sufficit ad recipiendum Ordinis Sacramentum. VIII. 133. De ætate ordinandorum. VIII. 137. & 138.
- Æternitas.** Quid sit, & quæ illius dotes. I. 133. Circa hanc errorem docuerunt Valentinus & Æones. *ibid.* Monachi in monte Atho. *ibid.* Palamita. *ibid.* & *seq.* Nec non Eugubinus, qui tamen ab errore defenditur. I. 134. Deus est æternus. *ibid.* 135. Æternitas non potest convenire creaturæ. *ibid.* Quomodo creaturæ omnes in immutabili æternitate sint præsentis. I. 240. Quotupliciter quid dicatur esse in æternitate. *ibid.* Errores plurium de æternitate Christi. II. 15. Æternitas in scriptura significatur per verba: *Ego sum*. II. 35. *per tot. cap. VIII.* Est duplex. II. 257. Æternitas tribuitur Christo contra Socinianos, & Ebionæos. V. 326.
- Æternus.** Filius Divinus est æque æternus, ac Pater, etiam non obstante generatione. II. 46. De æterna generatione Patris. II. 40. & 41. *per tot. cap. IX.* Solvuntur objectiones contra eandem. II. 45. *per tot. cap. X.* Ignis infernalis est æternus. II. 203. & *seq.* *Vid. Ignis.* An mundus, vel alia creatura sit Deo coæterna. II. 254. Vel saltem possit esse ab æterno. II. 256. Lex æterna quando promulgata fuerit. IV. 144. Non est idea rerum in mente Dei existens. IV. 145. An eadem lex possit dici providentia. *ibid.* Est fons, & origo omnium cætararum. *ibid.* Huic omnia creata sunt subiecta. IV. 146. Quid sit lex æterna. IV. 144. Vita æterna credenda proponitur duodecimo articulo. IV. 404.
- Æther.** Plures dicunt, corpus Christi esse formatum de cælo, æthere, sideribus. V. 180. *Vid. Corpus.* Refutantur. V. 202.
- Æthiopia** duplex datur. II. 252. An belli Æthiopiarum historia sit fabulosa. IV. 169. Est duplex. *ibid.* 170.
- Æthiopica** Ecclesia tenet septem Sacramenta. VI. 160. *Vid. Ecclesia.*
- Æthiopissa** an fuerit uxor Moysis. IV. 169. An hoc nomine veniat Sephora, vel Zippora. *ibid.*
- Æthiops.** Cui tres Magi dicantur thiopes. An

An per ignem Baptismum contulerint Jacobitæ, Copti, Æthiopes, Cathari, & Messalini. VI. 304. Æthiopes consecrationis formæ addunt particulam Amen. VII. 126.

Ætiani. Quam perversam formam in Baptismo adhibeant Ætiani. VI. 324.

Ætius falso credit, Deum posse videri ab intellectu creato virtute naturali. I. 155. Ejus error de consubstantialitate Filii Divini. II. 61.

Ævum. De distributione omnis ævi. II. 262.

Affinitas provenit ex viri, & femina commercio. VIII. 188. Sive coitus sit licitus, sive turpis, & inhonestus. *ibid.* Contrahitur inter virum, & consanguineos mulieris, atque inter mulierem, & consanguineos viri, non autem inter consanguineos utriusque. *ibid.* Requirit coitum perfectum. *ibid.* Quomodo gradus affinitatis numerentur. *ibid.* Affinitas quovis dirimat Matrimonium tam ex concubitu licito, quam illicito. *ibid.* Quæ affinitas privet partem jure petendi debitum. *ibid.*

Afflictio. Vid. Calamitas.

Affusio est materia proxima Baptismi. Vid. Baptismi materia.

Africa. Aliquibus in locis in Africa, & Gallia introducta est consuetudo sumendi Communionem sumpto prandio, præcipue in feria V. Cænz Domini. VII. 208.

Africana Ecclesia tenet septem Sacramenta. VI. 159.

Agar cur dicatur concubina Abrahami. VIII. 209.

Aggeus. Quod Messias jam advenerit probatur ex Aggei Propheta. V. 158.

Aggressor injustus vitæ an licite occidatur. V. 88. In quo consistat moderamen inculpatæ tutelæ. *ibid.* An hunc occidens incurrat irregularitatem. V. 91. Illicite hujus occisio evadit, si fiat ex noxia cupiditate. *ibid.* Aut animo ulciscendi. *ibid.* Aut amore solius vitæ propriæ huic post habendo proximi salutem animæ. *ibid.* 92. Aut ex ira non vitæ defensionem, sed alterius mortem intendendo. *ibid.* & seq. Quando habetur jus in vitam proximi. *ibid.* An sit excogitabilis casus, in quo aggressoris occisio fiat sine peccato. V. 93. Quomodo intelligendum illud: Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt? V. 94.

Agnita, sive Corrupticola denegat Christo scientiam. V. 212.

Agnus quo sensu aperuerit librum. V. 18. Cur Christus dicatur Agnus. VI. 21. Aliqui tenent, Christum instituisse Eucharistiæ Sacramentum, & celebrasse Pascha luna XIV. Iudæos distulisse mactationem Agni ad lunam XV. VII. 84.

Agnus Paschalis an in lege scripta fuerit Sacramentum. VI. 140. De cereis imaginibus vulgo Agnus Dei dictis. VI. 279. Hæspinianus, Vergerus, Munsterus oppugnat Agnos Dei. *ibid.* 280. Quid dicendum de Agno Dei invento in sarcophago Mariæ Augustæ conjugis Honorii Imp. *ibid.* Quando usus Agnorum Dei inceperit. *ibid.* Olim baptizatis data est Eucharistia. VI. 432. Item mel & lac. *ibid.* Baptizatis imponebatur sertum. *ibid.* 433. Item baptizatis tradebantur decem siliquæ, & calceamenta, & imago Agni Cælestis. *ibid.*

Agonia. Textus S. Lucæ, quod Christus in agonia sit confortatus ab Angelo, est genuinus. VI. 114. & seq.

Agrippinus. Quidam veteres, præsertim Agrippinus, & Tertullianus voluerant, hæreticos a Catholicis esse rebaptizandos. VI. 353. & seq. Idem docuerunt Eutimilianus, & Cyprianus. VI. 354. Agrippinus

fuit Auctor rebaptizantium. VI. 387.

Aguirre (Cardinalis de) quid de Probabilismo senserit. IV. 340. 341. 342. 343. & 344. An sincere referat verba Cardinalis Bellarmini ad Nepotem suum. IV. 344. Cur nonnulla Cardin. Bellarmini verba prætermiserit. *ibid.*

Alapa. Cur in Confirmatione detur alapa. VII. 78. & 79.

Alba. Quid significet alba, cingulum, manipulus, qui Episcopo imponitur facta confessione. VII. 247.

Albania. Innocentius IV. Sacerdotibus Cypri: & Clemens VIII. Sacerdotibus Albaniz, non autem omnibus Græcis interdixerunt administrationem Confirmationis. VII. 49. Quid desuper statuerit S. P. Benedictus XIV. VII. 50.

Albensis. Negant Albenes peccatum Originale transire ad posteros Adæ. III. 86.

Albigenses negant, Deum esse Auctorem omnium. II. 159. Negant valere Sacramentum ab improbo Ministro collatum. VI. 199. Refutantur. *ibid.* & 200. ac 133. Præsentiam Corporis Christi in Eucharistia negabant Albigenses. VII. 137. in lege nova Sacrificium esse offerendum, negarunt Albigenses. VII. 217. Quid de Ariæis dicendum. *ibid.*

Albinus Acolythus. VIII. 76.

Alcoranus quos errores, fabulas, ac absurda contineat. IV. 365. & seq. Quæ distinctio inter hunc, & Evangelium. *ibid.*

Alea. Ludus alearum reprobatur. V. 109. Huic additus frangit totum Decalogum. V. 110.

Aleator. Vid. Alea.

Alexander M. In fonte, ad quem Alexander M. pervenit, quiescere solem, credunt Mahumetani. IV. 365. Alexander nequit comparari Christo. V. 173.

Alexander Papa aquæ cum vino mixtionem pro consecratione præcepit. VII. 121.

Alexander III. Requiritur ad valorem Baptismi verbum quo exprimitur actus Baptizantis, scilicet baptizo, vel baptizatur. VI. 325. ac 326. & 327. Id probatur ex Alexandri III. rescripto. *ibid.* Quanto hoc decretum sit editum, & quomodo definitionis vim habeat? *ibid.*

Alexander VI. An Papa possit concedere, ut absque vino conficiatur Eucharistia in iis regionibus, in quibus vinum haberi nequit. An Innocentius VIII. id concesserit Norvegiæ. VII. 124. An id etiam concesserit Alexander VI. *ibid.*

Alexander VIII. Propositiones ab eo damnatæ explicantur. IV. 270. Quæ propositiones ab eo damnatæ. VIII. 341. ac 364. item 437. Inter propositiones ab Innocentio XI. & Alexandro VIII. proscriptas non est ea, quæ dicit, statum naturæ puræ esse impossibilem. VIII. 436.

Alexandria. Æra Martyrum Alexandrinorum incepit anno Christi 284. VI. 75.

Alexandrinus. Chronicon Ecclesiæ Alexandrinæ examinatur. VI. 216. Quando S. Petrus Alexandrinus martyrio sit affectus. *ibid.*

Alexandrinus (Clemens). Vid. Clemens.

Alexandrinus (Dionysius). An Epistola Dionysii Alexandrini faveat Ariæis. II. 109.

Algerus Græcos vocat Stercoranistas. VII. 173.

Aloysius (S.) quomodo sit sanctificatus in utero Mariæ. VI. 407. & 408.

Altare. Per oleum in altari sanctificatum non intelligitur Eucharistia, sed Christus. VII. 11. Montanistæ admittebant mulieres ad ministerium Altaris in Baptismo solemn. VII. 14. Expositio Eucharistie.

- stia fiat cum decenti ornatu Altaris, cereorum splendore, & alicujus Ecclesiastici orantis præsentia. VII. 182. & 183. In missa offerri Sacrificium probatur ex nomine altaris. VII. 222. Crux ponatur in altari, etsi Sanctissimum sit expositum: si autem in altari adest magna statua Christi crucifixi, non requiritur alia Crux. VII. 246. Lucianus Martyr vulneribus attritus, & altari destinatus Missam legit supra pectus suum. VII. 231. Ad ministerium altaris mulieres etiam Diaconissæ non admittantur. VIII. 89. Vid. *Eucharistia*.
- Altercatio* Sociniani cum Catholico circa summam Trinitatem. II. 26. & seq. per tot. cap. VI.
- Alvares Monachus*. Quid dicendum de ejus testimonio, quod Ecclesia Æthiopica non admittat Sacramentum Confirmationis. VII. 13.
- Alvarez (Didacus)*. Quod Berri sententia, quæ negat esse in homine lapso potentiam proxime expeditam sine gratia efficaci ad opus supernaturale, non sit errori Iansenii obnoxia, probatur ex Didaco Alvarez. IX. 122.
- Alvus*. An Nicetas docuerit, Eucharistiæ Sacramentum frangi jejunium. VII. 174. Aut illud per modum communis cibi egeri, & projici ex alvo. *ibid.*
- Amalaricus* a nota Stercoranistarum vindicatur. VII. 174.
- Amalaricus Fortunatus* Episcopus Trevirensis quid sentiat de Ordinibus Diaconatu inferioribus. VIII. 79.
- Ambo*. Qualis locus pro publica pœnitentia sit dictus *ambo*. VII. 432.
- Ambolagium*. Quid significet Amictus (qui vocatur etiam Superhumeralis, Ambolagium, & Anabolarium) VII. 246.
- Ambrosius (S.)* quid senserit de statu præsentis Sanctorum. I. 210. & seq. Composuit Hymnum *Te Deum laudamus*. II. 128. & 129. An Commentaria ipsi inscripta sint supposititia. III. 192. An primum sit baptizatus paucis ante ordinationem diebus. VI. 409. An libri de Mysteriis, & Sacramentis sint opus ipsius. VII. 13. & 14. Quomodo dicat in Eucharistia permanere panem. VII. 172. Quam formam consecrationis præscribant S. Gregorius, Missale Romanum, Ambrosii, Indorum. VII. 126. S. Ambrosius Theodosium Imperatorem a fidelium communione amovit. X. 17.
- Ambrosius Catharini* erroneam opinionem docuit de prædestinatione. I. 329.
- Amen*. Quid significet hoc verbum. V. 71. Verbum *ego*, & *amen* non spectant ad essentiam formæ baptismi. VI. 325. Æthiopes formæ consecrationis addunt particulam *Amen*. VII. 126. An Græci immediate post consecrationem respondeant *Amen*. VII. 134.
- Aments*. An, & quando baptizandi sint adulti amentes, & energumeni. VII. 414. An baptizari possit adultus infirmus, si scitur ante contractam infirmitatem peccatum grave commisisse, nec desuper pœnitentiam egisse, & si modo ob infirmitatem nec pœnitentiæ signum dare, nec baptismum petere possit. *ibid.* An & quare infirmi, amentes, & fontici, vel energumeni sint confirmandi. VII. 56. Amentes, si nunquam habuerunt usum rationis, non sunt capaces Communionis. VII. 205. Secus: si olim habuerunt usum rationis. *ibid.* Si Sanguinis effusio fiat ab amente furioso, templum non polluitur. VII. 242. An sit subjectum capax Extreme Unctionis. VIII. 38. Quod etiam amentes habeant gratiam sufficientem sibi præparatam, probatur: an vero etiam actu exhibitam. IX. 150.
- Amentia*. Quomodo Sacramenta possint conferri Catechumeno, aut alteri homini in amentiam, aut alium similem morbum incidenti. VI. 241.
- America* quando inventa: quomodo homines in eam venerint. III. 7.
- Americani*. An inter eos sit ingens Atheorum numerus. I. 63.
- Amicitia*. Dilectio significat gratiam, benevolentiam, amicitiam. V. 71. An benevolentia inter Deum, & hominem per dilectionem firmata sit vera amicitia. *ibid.* 72. Quænam conditiones ad amicitiam requirantur. *ibid.*
- Amictus* quid significet (qui vocatur etiam superhumeralis, ambolagium, & anabolarium). VII. 246.
- Amicus*. Amici præ reliquis sunt diligendi. V. 83. Quomodo intelligendum illud: *Fac tibi amicos de mammona iniquitatis*. V. 84.
- Amo*. Deus amat creaturas suas propter propriam bonitatem. I. 310. An etiam possibiles. I. 311. Beati, & Angeli necessario amant Deum, non tamen propterea quid merentur. II. 188. Amarunt ab initio Deum libere. *ibid.* An Deum possimus amare sine gratia. III. 80. An voluntas bonum necessario amet. IX. 130.
- Amor*. Virtus est ordo amoris, quo fruimur Deo, & utimur creaturis. IV. 267. & 268. Vasquez docuit, Deum a nobis non posse diligi amore amicitie sine gratiæ moventis auxilio, nec in statu naturæ innocentis, nec in statu naturæ lapsæ. VIII. 462. Nec ut finis naturalis, nec ut finis supernaturalis. *ibid.* Idem sentiunt & alii. *ibid.* & 463. & seq. Vide *Charitas*. *Dilectio*.
- Amoris (Eusebius d')* a P. Iacobo Hizler libro *Questio Facti* inscripto malæ fidei in insectando Probabilismo traductus, altero Opusculo hanc calumniam a se expunxit. IV. 339. & 351.
- Amphilochius (S.)* an fuerit ab Angelis consecratus. VI. 196.
- Amygdala*. An ad chrisma requiratur oleum olivarum, vel an sufficiat oleum ex amygdalis, nucibus, &c. expressum. VII. 27.
- Anabaptismus* quid sit. VI. 351. tot. cap. VIII. Vide *Baptismi Minister*.
- Anabaptista*. Muncerus Dux eorum dixit se Evangelistam. IV. 379. De horum miraculis. *ibid.* Rejicientes bellum impugnantur. V. 85. Horum secta varie refutatur. IV. 380. Anabaptista male definit Sacramentum esse signum purum non efficiens gratiam. VI. 135. Anabaptistæ negant, valere Sacramentum ab improbo Ministro collatum. VI. 199. Refutantur. *ibid.* & 200. ac 133. Cathari, & Anabaptistæ negant, infantes posse baptizari ante usum rationis. VI. 393. An idem senserint Tertullianus, & Hieraciti. *ibid.*
- Anabolarium*. Quid significet amictus (qui vocatur etiam superhumeralis, ambolagium, & anabolarium) VII. 246.
- Ananias* cur dictus sit Sidrach. IV. 364.
- Ananias* ad Saulum veniens an huic per impositionem manuum contulerit confirmationem, vel solummodo sanitatem corporalem. VII. 53.
- Anastasius hereticus*. Quid dicendum de ejus symbolo. II. 85. & 87. Negat cum Nestorio B. Virginem posse dici Deiparam. V. 241. Impugnatur. V. 250. & seq.
- Anastasius Imperator* ob admissam quaternitatem Personarum in Divinis fulmine ictus interiit. II. 2.
- Anathema*. In quo sensu S. Paulus voluerit esse anathema

thema a Christo . V. 79. Vid. *Excommunicatio* .
Anathematismus . Explicantur duodecim Anathematismi
a S. Cyrillo contra Nestorium conscripti . V. 258.
Capitulum Theodoretii hos impugnans ut Nestoria-
num rejectum est . V. 268.
Anatolius etsi fuerit Episcopus intrusus, tamen vali-
de Ordines contulit . VII. 122.
Ancyranus . Vid. *Marcellus* .
Andreas Osiander . Vid. *Osiander* .
Andreas (S.) Quid significet hoc nomen . VI. 101.
Androgynus . An corpus primorum Parentum fuerit
adrogynum . III. 9.
Angelus . An possit videri virtute supernaturali ab
oculo corporeo . I. 163. An boni Angeli fuerint
in gratia conservati per gratiam aliquam in se
efficacem . I. 259. An Angelorum bonorum perse-
verantia sit praevisa in decreto praedeterminante .
ibid. An Angelorum bonorum gratia fuerit victrix .
ibid. Quale boni Angeli habuerint auxilium via ,
& patriae . I. 269. De reprobatione malorum An-
gelorum . I. 406. In textu Scripturae : *Faciamus ho-*
minem , &c. Deus non est locutus cum Angelis ,
sed una Persona cum altera . II. 6. Ad creationem
hominis non concurrebant Angeli . *ibid.* An Ange-
li sint conditi ante mundum . II. 39. An Deus ,
vel Angelus apparuerit , vel Christus , quando in
Veteri Testamento habetur , Deum apparuisse Pa-
triarchis . II. 36. Sadducæi negabant dari Angelos .
II. 65. An , & quo cultu possint adorari . II. 100.
An existentia Angelorum possit manifeste demon-
strari . II. 151. & 152. *per tot. cap. I.* Nomen Ange-
li explicatur . II. 151. Quare vocentur Cherubim .
ibid. 152. Cur Angeli vocentur Dii , Nuntii , Se-
raphim . *ibid.* Origo , & error Sadducæorum ne-
gantium existentiam Angelorum narratur . *ibid.*
Idem refutantur . *ibid.* Quo die sint creati . II. 159.
An Angeli sint constati ex spiritu , & corpore .
II. 155. & *seq. per tot. cap. II.* Platonici asserant,
eos constare corporibus elementaribus . II. 154. Quid
scriptura intelligat per textum : *Videntes Angeli*
Dei filias hominum . II. 156. & 157. An Angeli ma-
li sint capaces generationis . *ibid.* An S. Augustinus
docuerit , Angelos esse corporeos . II. 158. Quo
sensu Angeli sint mortales , & immortales . II. 159.
per tot. cap. III. Quanam detur distinctio inter An-
gelos . II. 161. *per tot. cap. IV.* De numero Ange-
lorum . II. 164. *per tot. cap. V.* Quo tempore , &
loco Angeli a Deo sint creati . II. 165. *per tot.*
cap. VI. An Angeli sint creati in gratia actuali , &
sanctificante . II. 170. *per tot. cap. VII.* An Angeli
præter gratiam habuerint etiam Beatitudinem . II.
173. *per tot. cap. VIII.* An Angeli fuerint Viato-
res . II. 175. Quomodo Angelorum cognitio pera-
gatur . II. 177. *per tot. cap. IX.* An hæc cognitio
fiat per species acceptas a rebus . *ibid.* Vel an co-
gnoscant res in verbo . *ibid.* Et in quo medio .
ibid. Quotupliciter se lux Divina Angelis commu-
nicet . *ibid.* Quid sit cognitio vespertina , & matu-
rina Angelorum . II. 178. An Angeli cognoscant
cogitationes nostras , & secreta cordium . II. 179.
per tot. cap. X. Et an id fiat virtute sensibili , vel
spiritali . II. 182. An possint sentire in corpore
assumpto . *ibid.* Quomodo Angeli colloquantur ad
invicem . II. 183. *per tot. cap. XI.* An Angeli co-
gnoscant necessario futura . II. 185. An futura con-
tingentia , & libera . *ibid.* De flexibili voluntatis
arbitrio Angelorum . II. 188. *per tot. cap. XIII.*
Habent facultatem amandi , & volendi . *ibid.* 189.
Summum bonum clare cognitum amant necessario,
Berti Theol. Tom. X.

alia bona possunt amare, vel non amare . *ibid.* Quid
sit libertas lubentiae Angelorum . *ibid.* Circa hanc
libertatem erronee sentiunt Calviniani, & Jansenistæ.
ibid. Angeli amarunt Deum ab initio libere . *ibid.* An
Angeli statim ab initio habuerint visionem Dei intuiti-
viam . *ibid.* An Angelus possit peccare contra legem
naturæ . *ibid.* An sit discursivus . *ibid.* 190. An co-
gnoscat veritates universales . *ibid.* An & qualis igno-
rantia fuerit in Angelis . *ibid.* Angeli boni sunt
voluntatis immutabilis, & essentialiter determina-
ti ad amandum Deum . *ibid.* Non habent indiffe-
rentiam iudicii . *ibid.* Angeli mali habent volun-
tatem immutabilem ob obstinationem . *ibid.* Non
possunt peccare . II. 190. & 191. An Angeli mali
possint pœnitentiam agere . *ibid.* Quomodo Angeli
assumant corpora , & certo in loco constituentur .
ibid. *per tot. cap. XIV.* An possint diversa recipere
corpora eodem tempore . *ibid.* An Angeli movean-
tur localiter , & quidem in momento . II. 194.
An unus Angelus possit esse in pluribus locis , vel
plures Angeli in eodem loco . *ibid.* 195. De meri-
to , & lapsu Angelorum . *ibid.* *per tot. cap. XV.*
An meruerint , ac peccaverint statim ab initio in
primo instanti . *ibid.* 196. Angeli boni meruerunt
ex gratia Dei , mali peccaverunt ex libero arbitrio.
ibid. Hoc male negant Pelagiani , & Manichæi .
ibid. Quis fuerit Princeps Angelorum malorum .
II. 199. & 200. Angeli mali quæ peccata commi-
serint . II. 200. Angeli mali non commiserunt stu-
prum , nec concubitum cum muliere . II. 201.
Angelus malus, vide *Demon* . De cælesti Angelorum
Hierarchia . II. 214. *per tot. cap. XVIII.* Quot sint
ordines Angelorum . II. 215. Quot sint Hierarchiæ
ibid. Ordo Angelorum Custodum explicatur . *ibid.*
An Angeli Custodes teneant locum inferiorem Ar-
changelis . *ibid.* & 116. An omnes Angeli cujuscum-
que Ordinis mittantur . II. 216. Quomodo Thal-
mudistæ numerent exercitus Angelorum . II. 217.
Quomodo Angeli vigilent ad animarum custodiam,
& dæmones ad perditionem illarum . II. 218. *per*
tot. cap. XIX. An quilibet homo habeat Angelum
Custodem . *ibid.* Angelos custodes negat Calvinus .
II. 219. Quanam mirabilia excedant potestatem
Angelicam . II. 223. An dies , quibus creatus est
mundus , sint distinguendi per diversas cogitationes
Angelorum . II. 239. An Angeli in Scriptura intel-
ligantur nomine lucis . II. 153. & 249. An etiam
Angelus sit creatus ad imaginem Dei . III. 30. Quod
Angeli diversa officia sint consecuti ob propria
merita , docet Origenes . III. 147. An habuerint
gratiam efficacem . III. 186. & 199. An Angeli ha-
beant veram libertatem . III. 262. & IV. 159. Ma-
homet docet , Angelos esse genitos ex flamma ignis.
IV. 366. Qui docent , mundum esse productum ab
Angelis , impugnant primum fidei articulum . IV.
387. Venient cum Christo ad iudicium . IV. 394.
Quomodo Christo apparuerit Angelus confortans .
V. 217. Origenes , & Didymus dixerunt Melchise-
dech esse Angelum . V. 334. Refutantur . *ibid.* &
seq. Christus est caput hominum , & Angelorum .
V. 349. An gratia , gloria , & perseverantia Angelo-
rum sit ex Merito Christi . *ibid.* & 350. An nec An-
gelus potuisset Deo satisfacere pro peccato . VI. 46.
Angeli boni erant irati ob peccatum nostrum , sunt
autem pacificati per mortem Christi . VI. 54. &
55. Origenes putabat Christum etiam pro Angelis,
& astris mortuum , ac ideo pœnas inferni non esse
perpetuas . VI. 53. An idem docuerint S. Hiero-
nymus , & Tertullianus . *ibid.* Christus non as-
sumpsit

sumpsit naturam Angeli ut daemones liberaret, nec assumet, *ibid.* & *seq.* Domus Nazarethana vere fuit e Syria translata Angelorum ministerio Terlastum, inde in agrum Picentinum, nunc Lauretum. VI. 87. & 88. Textus S. Lucae dicentis, Angelum confortasse in agonia constitutum Christum, est genuinus. VI. 114. Cur pro Angelis non fuerit institutum Sacramentum. VI. 136. Lutherus Angelos, B. Virginem, & daemones ipsos Sacramentorum Ministros admittit. VI. 194. Catholici negant, Angelos esse Ministros ordinarios: bene vero possent esse extraordinarii. *ibid.* & *seq.* Angeli pluribus ministrarunt Eucharistiam. VI. 196. An Angeli consecrarint S. Amphilochem. *ibid.* An possint esse Ministri Sacramentorum, etsi nequeant proprie loqui. *ibid.* Pro Angelis non sunt instituta Sacramenta. VI. 240. & *seq.* Angelus nequit instituere Sacramentum. VII. 15. Ex sententia Baji, Lutheri, Pelagii sequeretur, Angelum, & Adamum sine gratia supernaturali habuisse meritum vitae aeternae, Deumque esse finem ultimum hominis solum naturalem. VIII. 407. ac 439. §. III. & IV. Berri docet, Adamo, & Angelis gratiam proprie dictam collatam esse. VIII. 440. *tot.* §. V. Bellelli agnovit, gratiam, & alia dona supernaturalia in prima Angelorum, & Adam conditione. VIII. 446. *tot.* §. IV. An Angelus potuisset Beatitudinem promereri solis naturae viribus. VIII. 439. §. III. & IV. Bellelli docet, Angelos, & Adamum sine gratia supernaturali non potuisse legem servare, aut beatitudinem consequi. VIII. 445. In quo sensu gratia Angelorum, & Adam possit dici naturalis. VIII. 450. & 451. Adamus, & Angeli in statu naturae integre poterant cum sola gratia actuali sine efficaci opus supernaturale exercere. IX. 120. Non autem post lapsum. *ibid.* S. Angelis datam esse gratiam efficacem; omnes fatentur Thomistae. IX. 109. Quae differentia inter gratiam Adae, & Angelis in statu innocentiae datam, & gratiam post lapsum homini concessam. IX. 110. ac 121. Bajus circa gratiam Angelorum, & Adam undecim habet propositiones, quis earum sensus, & quomodo eadem ab Augustinianis refutentur. IX. 287. & 288. Examinantur, & damnantur propositiones Quesnellii prolatae de gratia Adamo, & Angelis concessa. IX. 310. & 311. An Angeli habuerint adiutorium quo. III. 43. Quam gratiam habuerint ad perseverandum. *ibid.* 44.

Anglia. Quae in ea evenerunt sub Henrico, & Elisabetha, praedixit Cantiana Virgo. IV. 379. Ordinationes Anglorum essent validae si fierent ab Episcopo rite consecrato, & legitima forma utente. VIII. 129. Merito dubitatur de legitima illius Praesulum successione, ac de forma, quam adhibent. *ibid.* Qualiter Ordinationes factae jussu Henrici VIII. Regis Angliae. *ibid.* Eius vicia, & vitia enarrantur. *ibid.* 130. Ulterior Historia Angliae. *ibid.* Henricus VIII. admisit Missam & Ordinis Sacramentum, se tamen ipsum supremum Ecclesiae caput constituit. *ibid.* Quam formam Ordinationum introduxerit Eduardus successor Henrici. *ibid.* An usque ad hujus regimen Ordinatio sit facta ritu Catholico. *ibid.* Sub hoc omnes vere haereses Londini synagogas erexerunt. *ibid.* Ab ipso prodit Rituale Eduardi VI. *ibid.* Henricum, & Eduardum secuta est Elisabetha: hujus vitia & Catholicis illata persecutiones enarrantur. *ibid.* Regina Maria laudatur. *ibid.* Cassae, & nullae sunt Ordinationes Anglorum. *ibid.* 139. Patet non fuisse Episco-

pus. VIII. 131. An Guilelmus Barlow fuerit Episcopus. *ibid.* An Joannes Scorsus. *ibid.* An Milo. *ibid.* Forma Ordinationis in Rituali Eduardi praescripta pro Consecratione est insufficientis. *ibid.* & 132. Ordines sub Schismate Eduardi invalide, sub schismate Henrici male sunt collati. *ibid.*

Anglus. Libertini Angli docent, licitum esse aliquando negare fidem. V. 46. Impugnantur. *ibid.* & 47. Fatentur Angli septem esse Sacramenta. VI. 160. Anglus admittit, Ordinem esse Sacramentum. VIII. 53. In Ordinatione Diaconi utebatur unctione. VIII. 83. Vide *Anglia*.

Anima humana quomodo percipit. I. 46. & 47. Ejus essentia in quo consistat. *ibid.* An animabus Sanctorum visio Dei clara differatur usque post diem Judicii. I. 193. ac 200. In quo sensu sit mortalis. I. 135. An praescientia Dei laedat libertatem animae. I. 236. Animae praesistentia ante unionem cum corpore est fictio Origenis. I. 331. Anima non potuit mereri praedestinationem ante unionem cum corpore. *ibid.* Anima damnatorum quomodo crucietur ab igne infernali materiali. II. 211. & *seq.* Quomodo Angeli vigilent ad animarum custodiam, & daemones ad perditionem earum. II. 218. *per tot. cap.* XIX. An anima rationalis sit corpus. III. 12. Affirmative respondet Atheus, & Epicurus. *ibid.* Transmigrationem animarum admittentes rejiciunt matrimonia. III. 97. Per carnem, & concupiscentiam transit peccatum originale in animam. III. 116. Quod anima reproberetur propter scelera commissa antequam fuerit unita corpori, docet Origenes. III. 147. Non dantur duae animae in homine. III. 257. Anima quod sit portio Dei, credit Mahomet. IV. 366. Ac hujus felicitatem constituit in carnalibus oblectamentis. *ibid.* Anima Christi fuit sensu & ratione praedita. IV. 388. Fuit in Christo perfecta humanitas ex corpore, & anima. *ibid.* Animae immortalitas duodecimo articulo asseritur. IV. 404. An fides maneat in animabus beatorum ac damnatorum. V. 59. An fides, & spes maneant in animabus Purgatorii. V. 61. In animabus damnatorum datur amor Beatitudinis, sed non spes illius. *ibid.* Christus assumpsit animam humanam. V. 210. Hanc ei plures denegant substituantes pro anima Divinitatem. *ibid.* 211. Apollinaristae admisere in Christo animam sensitivam, mente, & ratione privatam. *ibid.* Secundum Philosophos recentiores sola anima rationalis potest sentire. *ibid.* Probatum animam Christi habuisse mentem & intellectum. *ibid.* 212. Anima Christi praeter scientiam increatam habuit scientiam infusam creatam. V. 213. Acquisitam, & experimentalem. *ibid.* Beatificam. *ibid.* ac 217. Non autem comprehensivam. V. 214. Quomodo in anima Christi simul esse potuerit scientia beatifica, & summa tristitia. V. 217. Qui in Christo adstruit carnem sine anima, aut solam animam sensitivam concedit, Monothelita est. V. 218. Quomodo Christus pro nobis animam suam posuerit, quomodo nos pro fratribus debeamus animam ponere. VI. 26. & 27. Character Sacramentalis animae inhaeret, & est indelebilis. VI. 264. Citra fidei periculum negari potest, characterem esse rem distinctam ab anima. *ibid.* 265. Christus prius contulit sanitatem animae, dein corporis. VIII. 5. & 6. & 7. Anima a corpore separata patitur. VIII. 428. An hoc etiam contingat in animabus Sanctorum. *ibid.* Vid. *Animus*.

Animal. caret libero arbitrio. III. 30. Animal im-

mundum comedere cur non fuerit licitum in veteri lege. IV. 161. Occisio animalium non prohibetur quinto præcepto decalogi. IV. 181. De discretionem animalium in lege veteri consueta. IV. 184. *Ægyptii cur eam habuerint.* *ibid.* Quænam animalia immunda. *ibid.* & *seq.* Quid per hoc significetur. IV. 185. Per immolationem animalium fuit signatus Christus, & contemptui data idololatria. *ibid.* & 186. In veteri lege animalia mactabantur loco peccatorum. VI. 29. Figurabatur Christus pro nobis crucifigendus, & moriturus. *ibid.* Quale discrimen inter coitum hominum, & animalium. VIII. 147.

Animalis homo quid sit. V. 18.

Animatus. De obedientia rerum animatarum, & inanimatarum. IV. 144. ac 146.

Animus. An præscientia Dei lædat libertatem animorum. I. 236. Animus hominum incorporeus est, & spiritalis naturæ. III. 12. Non est portio divinae substantiæ. III. 13. Non est creatus extra corpus. III. 17. An anima sive animus creetur ex nihilo. *ibid.* & *seq.* Non ex semine & traduce corporali producitur. *ibid.* Quomodo anima dependeat a corpore. III. 20. & 21. An animus sit indifferens ad ingrediendum hoc, vel illud corpus. III. 21. An animus separatus a corpore possit sentire. *ibid.* Quomodo contrahat peccatum Originale, si creatur. III. 22. An animus sit in qualibet parte corporis totus. III. 24. Animus sive anima est immortalis. III. 25. De transmigratione animarum. III. 27. & 28. An migrent quoque in corpora bestiarum. *ibid.* De circuitu animorum ad mentem Platonis. III. 29. Qualiter homo sit factus ad imaginem Dei secundum animum. III. 30. An Divina imago non tantum in animo, sed etiam in corpore reluceat. *ibid.* Idem animus humanus est voluntas, & intellectus. III. 50. Mors corporis, & animæ est pœna peccati Adæ. III. 58. & *seq.* Quomodo fieri debeat ad Communionem præparatio animi. VII. 210.

Anna Bolena. Vid. *Anglia.*

Anna (S.) in quo sensu possit dici avia Dei. V. 253. An Beatissimæ Virginis Parentes fuerint Ioachim, & Anna. V. 194. Unde habeat ortum. *ibid.* Qualem habuerit anulum nuptialem. VIII. 221.

Annulus. Montanistæ ad confectionem panis pro materia Eucharistiæ adhibebant sanguinem infantis anniculi. VII. 112.

Annihilatio an derur naturaliter. II. 160.

Annotatio utilis legendi S. Scripturam. I. 150. Utilis de quibusdam libris apocryphis tractantibus de summa Trinitate. II. 22. & 23. Item alia circa Constitutiones Apostolicas Clementis Romani. II. 22. Vid. *Regula.*

Annuntiatio B. V. contigit 25. Martii. VI. 78. & 80. ac 108. Die eodem Christus est mortuus. VI. 108.

Annus. Regnum Christi post resurrectionem mille annis duraturum reprobatur. I. 194. Explicatur locus Apocalypseos de 1000. annis loquens. I. 197. Quo anni tempore mundus sit productus. II. 258. Quo diluvium. II. 260. Qualis mensis primus in anno. *ibid.* Fabulæ Ægyptiorum in numero annorum. II. 263. De annis Lunaribus. *ibid.* In quo differant anni lunares a solaribus. V. 146. Anni Patriarcharum non sunt breviores nostris. *ibid.* De anno nativitatis Abraham. *ibid.* Legis Mosaicæ promulgatæ. *ibid.* Excidii Trojani, institutionis Olympiadum, & Romæ conditæ. *ibid.* Quid sit annus Sabbaticus. V. 148. Quomodo enumerantur

anni Sabbatici. *ibid.* An subsistat hæc enumeratio relate ad Danielis hebdomadas, & ad Æram Christianam. V. 150. & 151. Quo anno Christus sit natus. *ibid.* Quo anno inceperit Æra Vulgaris. *ibid.* & *seq.* Quot annis mundus stabit. II. 266. Quid annus maximus. *ibid.* 267. In qua ætate censeantur adesse anni discretionis, ut quis teneatur ad Communionem. VII. 191.

Anomæus. Docuerunt Anomæi, quod Deus possit videri ab intellectu creato virtute naturali. I. 156. Error Anomæorum de spiritu S. II. 65.

Anonymus qui publicis, atque privatis scriptis libros Berti, atque Bellelli impetivit variis calumniis, se tandem prodidit Præsulem Viennensem. X. 413. In Libris *Bajanismus*, & *Iansenismus redivivus* inscripti textus Berti, & Bellelli sunt mutilati, divulsi e loco suo, atque artificiose ad confutandam calumniam collecti. Vide *Salmon*. Anonymus putat propositionem 38. Baji esse damnatam in sensu charitatis actualis. VIII. 238. & 341. Contrarium probatur ex Theologis, ratione, & solutione objectionum. VIII. 342. & 343. & *seq.* usque ad cap. II. Anonymus objectiones libi fingit, quas ipse non solvit. VIII. 241. 242. 376. & 377. Hæsitat de rebus certissimis. *ibid.* Lensæi verba Anonymus profert detruncata. VIII. 374. Objectioni Anonymi contra Bellelli factæ examinantur, & solvantur. VIII. 395. tot. §. VI. Quas in Berti calumnias Anonymus proferat. VIII. 228. 279. 297. 298. 305. 308. & 385. Ejus objectiones contra Berti productæ examinantur. VIII. 385. & 386. Norisius ab Anonymo tacite, ac temere impetitur. VIII. 387. Quomodo Anonymus exponat Articulum 27. Baji. VIII. 245. & 402. num. II. Anonymi in Bellelli multiplicatæ calumniæ. VIII. 227. 391. tot. cap. III. Calumniam quoque mendaciter insert. VIII. 275. & 397. Calumnias augeat Anonymus. VIII. 247. 248. & 403. num. IV. Anonymi artificia denudantur. VIII. 331. num. XIV. Anonymus mutilata recenset Baji loca. VIII. 445. & 431. Anonymi objectiones contra impossibilitatem status naturæ puræ factæ solvantur. VIII. 431. tot. §. IX. ac 441. tot. §. VI. Solvantur objectiones Anonymi, quibus probare nititur, Bellelli deviasse ad sensum damnatæ propositionis 27. Baji. VIII. 447. tot. §. VI. Sententia, quæ dicit, omnia opera deliberata in Deum referenda esse ex præcepto, ab Anonymo per calumniam rejicitur. VIII. 476. Solvantur objectiones Anonymi contra necessitatem gratiæ ad actum charitatis Dei præsentiam. VIII. 488. Contra sententiam de operibus infidelium. VIII. 490. & *seq.* Contra fidem, spem, & timorem sine charitate elicitos. VIII. 494. Contra expositionem textus, *sive manducatis; sive bibitis, &c.* VIII. 495. Contra præceptum referendi omnia opera in Deum. *ibid.* Solvantur objectiones Anonymi, quibus probare nititur, Berti esse Bajanum, & ejus doctrinam renovare errores Baji in propositionibus 35. 36. 25. 26. 28. & 29. contentos. VIII. 504. & *seq.* Anonymi objectiones adversus Bellelli colliguntur, & extirpantur. VIII. 516. §. VI. Ejus objectiones contra definitionem gratiæ a Bellellio, & Berti datam factæ solvantur. IX. 113. tot. §. II. Vasquez ab Anonymi calumnia purgatur. IX. 153. & *seq.* Objectiones Anonymi contra Augustinianos, quod Iansenium in doctrina de gratia sequantur, solvantur. IX. 165. tot. §. VIII. Anonymi objectiones contra de electionem victricem allatæ solvantur. *ibid.* & *seq.* Anonymus circa materiam de delectatione in-

- deliberata prave interpretatur verba S. Augustini. IX. 7. 169. & seq. Solvuntur objectiones Anonymi, quibus probare nititur ab Augustinianis tolli libertatem indifferentiam. IX. 168. Solvuntur objectiones Anonymi, quibus intendit probare ex Berti sententia sequi impossibilitatem servandi omnia præcepta. IX. 174. tot. §. IX. Solvuntur Anonymi objectiones volentis, quod Berti, & Augustiniani idem doceant in materia de gratia efficaci, & sufficiente, quod Iansenius in secunda propositione. IX. 177. tot. §. X. Solvuntur Anonymi objectiones, quibus probare contendit ex opere Berti progredi tertiam propositionem Iansenii. IX. 182. tot. §. XI. Berti opus suum purgat contra Anonymum ab errore propositionis quartæ Iansenii. IX. 184. §. XII. Solvuntur objectiones Anonymi contra gradus concupiscentiæ, & gratiæ allatæ. IX. 178. Anonymus nequit ex opere Berti evincere, eum docere, Christum pro solis electis esse mortuum. IX. 187. §. XIII. Quomodo Iansenius, & quomodo Augustiniani explicent in Deo voluntatem antecedentem, & consequentem salvandi omnes homines. IX. 147. §. VI. ac 189. 190. & seq. Berti non negat, Christum pro omnibus omnino hominibus esse mortuum. IX. 199. tot. §. V. Solvuntur objectiones Anonymi contra prædictam Berti conclusionem allatæ. IX. 201. & seq. usque ad cap. III. Berti se defendit contra Anonymum, quod admiserit omnibus hominibus præparari sufficientia remedia, & gratias tam externas, quam internas. IX. 226. Anonymus injuste objectat Bellellio delectationem invincibilem. IX. 32. & 243. ac 37. & 251. Sine causa carpit Anonymus in Bellellio, delectationem consistere in actibus indeliberatis. IX. 32. ac 243. Anonymus ex systemate Bellelli necessitatem exculpere conatur. *ibid.* Anonymus criminatur, Bellellium male uti exemplo oculorum in explicanda gratia. IX. 35. 36. & 247. Anonymus vult probare, Bellellium in sensu Iansenii explicare necessitatem absolutam, & conditionatam, antecedentem, & consequentem. IX. 41. 256. & 257. Anonymus tradit, distinctionem in sensu composito, & diviso esse fraudulenter a Bellellio usurpatam. IX. 44. & 256. & 259. Anonymus ait, Bellellium non bene explicare necessitatem consequentiæ. IX. 42. & seq. 256. ac 259. Anonymus necessitatem actus secundi a Bellellio explicatam tamquam novitatem hæreticam arguit. IX. 46. 257. & seq. & 260. Bellellio non nocet, quod doceat esse difficultatem conciliandi gratiam cum libertate. *ibid.* Solvuntur objectiones Anonymi, quibus vult evincere, Bellellium docuisse quinque propositiones Iansenii. IX. 263. Contra Anonymum Bellelli defenditur auctoritate Doctorum librum suum approbantium. IX. 273. & 274. Principium duarum delectationum Iansenisticum ab Anonymo describitur. IX. 98. 283. & 284. Anonymus non nisi per calumniam Augustinianos arguit Bajanismi, & Iansenismi ex eo, quia putat ex principiis Augustinianorum profluere errores Baji, & Iansenii, cum ex verissimis principiis falsissimæ sequelæ deduci possint. IX. 266. Contra Anonymum Bellelli defenditur in doctrina duarum delectationum. IX. 284.
- Anteadamita.* Vid. *Adamus.*
- Antecedens.* Vid. *Voluntas.*
- Antecedo.* De voluntate Dei antecedente. I. 303.
- Antenianæ* Patres asserunt, Christum apparuisse Patriarchis in veteri Testamento, quoties legitur, Deum apparuisse. II. 36. & 40. Eorum opinio de generatione æterna Patris. II. 42. per tot. cap. IX. Apologia horum patrum. II. 96. & seq. Iidem eximuntur a falso dogmate Arianorum. *Ibid.* per tot. lib. VIII.
- Antetrinitarii* refutantur. II. 2. per plura capita integra. Item in errore circa æternam Patris celestis generationem. II. 40. per tot. cap. IX.
- Anthropomorphitæ* quinam revera sint, & quid senserint de Deo. I. 110. Nequeunt probare Deum habere corpus ex eo, quia Christus dicitur sedere ad dexteram Patris. III. 393.
- Anthropomorphos*, seu formæ corporeæ non est Deus. I. 104. Ab hoc errore vix potest excusari Melito Asianus. *ibid.* Minus excusatur Tertullianus. I. 105. & 106. Bene vero ab hoc errore eximuntur S. Epiphanius, & Audiens. I. 107. & 108.
- Antichristus.* De ejus miraculis. II. 226. An possit esse spes de hujus salute. V. 62.
- Antiochenus.* In quo sensu Synodus Antiochena rejecerit verbum *ὁμοουσιος*. II. 63. Antiochenæ Synodus, quæ damnarunt Paulum Samosatensem, non una tantum, sed plures fuere. II. 65.
- Antiocheus* (Joannes) Vid. *Joannes.*
- Antiochus* (Epiphane). De Antiocho Epiphane non potest intelligi prophetia Danielis. V. 135.
- Antipsychus.* Soldurii apud Gallos, & Decii apud Romanos vocantur *Antipsy-chi*, quia se pro aliis morti tradiderunt. VI. 6.
- Antiquus.* Quid sit lex Divina antiqua. IV. 139.
- Antislita.* Vid. *Abbatissa.*
- Antitypum.* In quo sensu Eucharistia dicatur Antitypum? & in quo non possit vocari Antitypum. VII. 151. An S. Cyrillus S. dona vocet antitypa. VII. 162. In quo sensu Christus in Eucharistia sit Antitypus sui ipsius, & species panis, & vini sint antitypa Corporis, & Sanguinis Domini. VII. 131. & 132.
- Antonius Monachus Lirinensis.* VIII. 77.
- Anulus* Episcopi quid significet. VIII. 144. De anulo nuptiali. VIII. 221. Qualem habuerit B. Virgo, & qualem S. Anna. *Ibid.*
- Apellejanus* docuit Corpus Christi esse formatum de celo, ætheræ, sideribus. V. 180. Vide *Corpus.* Refutatur. V. 202. & seq.
- Apellita* asserens Christum non esse genitum ex Maria Virgine impugnat tertium fidei articulum. IV. 388. Negans, quod Christus surrexerit in corpore vero, damnatur quinto fidei articulo. IV. 392.
- Apelles* negans carnis resurrectionem refutatur. IV. 393.
- Aphthartodocita* tribuens Christo corpus doloribus non obnoxium impugnatur quarto fidei articulo. IV. 388. Hi hæretici progressi sunt a Iuliano Halicarnasseo, & Gaius. V. 199. Docuerunt Christum assumplisse corpus incorruptibile. *Ibid.* In suum errorem induxerunt plures etiam Hierarchas primarios, & Monachos. *Ibid.* Imo & ipsum Imperatorem Iustinianum, qui postea omnes Episcopos vi ad sibi consentiendum cogere voluit. *Ibid.* Refutantur. V. 202. Dicunt passionem Christi factam per miraculum. *Ibid.*
- Apocalypsis* liber an adstruat regnum mille annorum. I. 198. A quibus rejectus, & cur. *Ibid.* Vide *Anus.*
- Aprocrisarii* quodnam munus obirent. VIII. 78.
- Apocryphus.* Annotatio utilis, an libri Dionysii Areopagitæ agentes de Divinis Nominibus, & Theologia mystica sint Apocryphi. II. 23. Item de aliis qui-

quibusdam libris Apocryphis circa Myſterium Trinitatis. *Ibid.* An Epiftola Prochori de hiftoria S. Ioannis fit apocrypha. *ibid.* & 24. An Conſtitutiones Clementis Romani ſint apocryphæ. II. 23. An ſimiliter Conciones S. Zenonis Epifcopi Veronenſis ſint apocryphæ. II. 24. Apocryphus poteſt eſſe liber triplici ſenſu. III. 229.

Apollinarifta. Contra hunc defenditur, Chriſtum habuiſſe animam ſenſu, & ratione præditam. IV. 389. Negat Chriſtum habuiſſe animam humanam. V. 210. Aſſerit vicem animæ geſſiſſe divinitatem. *Ibid.* Tandem Chriſto tribuit animam ſenſitivam mente, & ratione carentem. *Ibid.* Refutatur. *Ibid.* & ſeq. Eſt annumerandus Monotheliſtis. V. 218. Sentit cum Neſtorio in materia unionis hypſtaticæ. V. 245. & 246. S. Cyrillus ob Capitula quædam a Neſtorio habetur ut Apollinarifta, aut Arianus. V. 242. ſed defenditur ab hac noxa. V. 255. & 256. Eutyches cum Apollinariftis docuit, carnem Chriſti ita eſſe Divinitate abſorptam, ut non niſi corpus phantſticum haberet, & Divinitas fuerit cruci affixa. V. 281. Uterque refutatur. V. 282. & ſeq. An docuerit, Confirmationem non eſſe Sacramentum. VII. 4.

Apollinarius errorem Millenariorum propugnavit. I. 209. Vid. *Apollinarifta*.

Apollo cur vocetur Smintheus. II. 2.7. Apollo aut homo obſcenus, imbrobus, aut ſol eſt, minime vero Deus. IV. 358.

Apollonius nequit comparari Chriſto. V. 173.

Apologia Patrum Antenicænorum habetur. II. 95. per tot. lib. VIII. De Apologia Athenagoræ pro Chriſtianiſta facta. II. 101. & 102. Apologiæ Baji nulla ratio eſt habenda. VIII. 371. Apologia Caſuiſtarum rejecta a Galliarum Epifcopis, ubi reprobabat ſententiam de operibus in Deum referendis. VIII. 478.

Apoſtaſia. Juxta Lutheranos per ſolam Apoſtaſiam amittitur gratia Sanctificans. IV. 129. Quanto rigore Diſciplinæ fuerit punita in primitiva Eccleſia. VII. 405. An hæretici ad fidem converſi publicam pœnitentiam ſubire debuerint. VII. 436. Ob hanc poteſt fieri divortium. VIII. 219.

Apoſtata non ordinetur. VIII. 139.

Apoſtolicus. Symbolum Romanæ Eccleſiæ tamquam apoſtolicum eſt recipiendum. IV. 381. per tot. cap. VI. Apoſtolicus textus ad Romanos 14. 1. ad Corinth. 10. ſpectantes ad opera in Deum dirigenda aſſeruntur, & explicantur. VIII. 474. V. Regula.

Apoſtoli. Apoſtoli Legalia ex ſincero animo ſine ſimulatione obſervarunt. IV. 192. & 193. Cur Apoſtoli præceperint gentibus Neo-Converſis abſtinere ab immolatis ſimulacrorum. IV. 199. Quantam auctoritatem habeant canones Apoſtolorum. IV. 243. De horum numero. *Ibid.* Quando conditi. *Ibid.* Ex his Canon XLV. videtur congeſtus a Rebaptizantibus. *Ibid.* Apoſtoli nec voluerunt, nec potuerunt mentiri. IV. 369. 370. & 372. Ipſimet Apoſtoli condiderunt Symbolum. IV. 383. Cur illud in Actis Apoſtolorum non ſit annotatum. IV. 384. Vid. *Symbolum*. Venient cum Chriſto ad iudicium. IV. 394. Quomodo erunt iudices. *Ibid.* Divinum eſt opus, quod per Apoſtolos, homines rudes, & plebejos Evangelium ſit prædicatum. V. 168. In quo ſenſu Verbum dici poſſit Apoſtolus, & Sacerdos. V. 261. Chriſtus eſt auctor reconciliationis ſoluto pretio, Apoſtoli autem per prædicationis officium. VI. 27. & 28. De vocatione Apoſtolorum. VI. 100. & 101. Quid ſignificent

hæc nomina *Simon Petrus*. *Ibid.* Cur idem dictus ſit Cephas. *ibid.* An Petrus, vel Chriſtus, vel fides ſit Petra. *Ibid.* Quid ſignificet nomen Paulus. *Ibid.* Quid ſignificet nomen Andreas. *Ibid.* Quid Iacobus, & Ioannes filii Zebedæi? cur dicti Bohanerges. *Ibid.* Quid Philippus. unde ortum traxerit. *Ibid.* Quid Bartolomæus. an idem ſit ac Nathanael. *Ibid.* Quid Matthæus, qui & Levi dicitur. *Ibidem.* Quid Thomas, qui & Didymus appellatur. cur dicatur Geminus. *Ibid.* Quid Judas Thaddæus. cur dictus etiam Lebbæus. *Ibid.* Quid Simon Chananeus. *Ibid.* 102. Cur Judas proditor vocetur Iſcariotes. an natus ſit in vico Scharioth, vel in urbe Carioth. *Ibid.* Cur indigebant Apoſtoli lotionem pedum, cum excepto Iuda fuerint mundi omnes. VI. 167. An S. Bonaventura putarit, Confirmationem eſſe inſtitutam poſt mortem Apoſtolorum in Concilio Meldenſi. Pœnitentiam autem ab Apoſtolis. VI. 173. Apoſtoli erant Sacramentorum diſpenſatores, non inſtitutores. *Ibid.* Quædam ceremoniæ præveniunt a tempore Apoſtolorum, quædam in toto orbe obſervantur, quædam in Eccleſiis privatis. VI. 269. Cur utamur aqua luſtrali. VI. 277. Huius uſus deſcendit a tempore Apoſtolorum. *Ibid.* Marcellus per eam fugavit demones, & eorum præſtigia. *Ibid.* 278. Cur Apoſtolus loquens de Baptiſmo utatur voce *Baptiſmatum* in numero plurali. VI. 286. & 287. An Apoſtoli in Spiritu S. fuerint baptizati in die Pentecoſtes. VI. 292. & 293. Baptizati a Ioanne iterum ſunt de novo baptizati ab Apoſtolis. VI. 293. An Ioannes, vel ſaltem Apoſtoli ante Paſſionem Chriſti baptizarint in Nomine SS. Trinitatis. VIII. 296. & 297. An ante paſſionem Chriſti quando Chriſtus baptizatus eſt a Ioanne, fuerit Baptiſmus inſtitutus. VI. 299. Ante mortem Chriſti Apoſtoli baptizabant Baptiſmo Chriſti, non Ioannis. *Ibid.* Neque ab Apoſtolis Baptiſmus abſque invocatione SS. Trinitatis expreſſa collatus fuit. VI. 325. ac 330. Apoſtoli non baptizabant in nomine Chriſti ob diſpenſationem aliquam a Chriſto obtentam. VI. 330. ac 337. Explicatur textus Scripturæ, qui videtur contrarius. VI. 331. Salmaſius, Vitringa, & Phereponus hæretici recentiores negant eſſe antiquam ab Apoſtolis deſumptam conſuetudinem Pædobaptiſmi, ſed omnes eſſe baptizatos ætate jam adulta. VI. 393. & 994. An gratia miraculorum per manuum impoſitionem ſolis competeſcit Apoſtolis. VII. 6. Non ſoli Apoſtoli erant miniſtri Confirmationis, ſed etiam eorum ſucceſſores Epifcopi. VII. 5. An Apoſtoli dederint per manuum impoſitionem ſolam gratiam linguarum, & miraculorum ſine gratia aliqua interna. VII. 6. Apoſtolorum Conſtitutiones falſo inſcribuntur Clementi. VII. 13. Apoſtoli multa conſtituerunt ad Eccleſiæ utilitatem, non quidem a Chriſto immediate tradita, ſed tamen poteſtate ab eodem Chriſto accepta. VIII. 76. Non Apoſtoli inſtituerunt, ſed promulgarunt Sacramentum Confirmationis. VII. 16. Inſtituta ſunt ab Apoſtolis Sacramentalia, non Sacramenta. *Ibid.* Apoſtoli, & Eccleſia nequeunt omittere, aut mutare materiam Sacramentorum a Chriſto præſcriptam. VII. 23. & 24. An Apoſtoli Confirmationem dederint per ſolam impoſitionem manuum ſine unctio-
ne Chriſmatis? *Ibid.* Quam formam adhibeant Latini in Confirmatione. VII. 34. An hæc proveniat ex Apoſtolica traditione. *Ibid.* Oratio unctionem, & impoſitionem manuum præcedens non eſt forma

Confirmationis. *Ibid.* 35. An Sacerdos simplex olim confecerit Chrisma auctoritate Apostolica. VII. 45. Aut saltem Confirmationem contulerit. *Ibid.* & *seq.* Adulti sciant etiam memoriter Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum, antequam recipiant Confirmationem. VII. 57. & 58. An usus Compatrium descendat a tempore Apostolorum pro recipiendo Sacramento Confirmationis. VII. 76. Patrinus, & confirmandus sciant memoriter Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum. *Ibid.* 77. Viguit in Romana Ecclesia ab Apostolorum ætate ad hanc usque perpetuus azyum usus. VII. 104. & *seq.* An totus Christus fuisset sub speciebus panis, si Apostoli in triduo mortis Christi panem, & vinum consecrassent. VII. 98. Christus Eucharistiam instituens præcepit Apostolis, ut illam in Sacrificium offerrent. VII. 219. Templum sine consecrata ab Episcopo. VII. 241. An Apostoli, & Papæ priorum sæculorum habuerint dedicationes Templorum. *ibid.* Cur Symbolum Apostolorum vocetur Confessio. VII. 319. An Apostoli injunxerint satisfactionem. VII. 418. Quomodo intelligendum illud Apostoli: *Tradidit Satana in interitum Carnis.* *Ibid.* 419. Pœnitentia publicæ originem habet a tempore Apostolorum. VII. 428. Tempore Apostolorum non dabantur Canones præscribentes Pœnitentiam publicam. *Ibid.* Sed rigor manendi in pœnitentia aliquot annis primum postea est introductus. *ibid.* Et hoc occasione hæresum Novati, & Montani. *ibid.* & 429. An Sacramentum Extremæ Uctionis sit immediate institutum a Christo, vel mediate ab Apostolis. VIII. 11. & 12. ac 14. Et quando. *ibid.* & *seq.* Forma indicativa, & deprecativa est sufficiens pro Extremæ Uctione, dummodo non sit substantialiter diversa ab ea, quam Christus, & Apostoli tradiderunt. VIII. 23. ac 26. An Apostoli administrarint Sacramentum Extremæ Uctionis, antequam facti sint Sacerdotes. VIII. 13. An prima Tonsura fuerit in usu a tempore Apostolorum. VIII. 64. An Christus Apostolos consecravit Episcopos. VIII. 93. A tempore Apostolorum Episcopi Ordine, ac dignitate præfuerunt Presbyteris. VIII. 100. & 101. Quinam vocentur Apostoli. VIII. 106.

Apotheosis. Quid sit. I. 4. Tiberius ob Acta in laudem Christi a Pilato data petiit illius apotheosim. V. 171. Critici hoc negantes refutantur. *ibid.* & *seq.*

Appellantes quinam dicantur. IX. 417. Eorum rationatio. IX. 424. Morti proximi aiebant se delaturos suæ appellationis libellos ad Christi tribunal. IX. 426.

Appellatio an licita sit a sententia Papæ ad futurum Concilium. III. 317.

Appetitus. Bellelli defenditur, quod non inciderit in errorem Baji docendo, creaturæ rationali inesse naturaliter appetitum ad ipsam visionem Dei intuitivam. VIII. 419. & 420. Scotus & Mastrius agnoscunt in creatura rationali appetitum innatum videndi Deum. VIII. 420. Impossibilitas status naturæ puræ probatur ex innato appetitu videndi Deum. *ibid.* Appetitus tendens in objectum secundum sensum delectabile non est ipsa concupiscentia, ut putant Pelagiani. VIII. 425.

Approbatio. Sacerdos ut sit Minister legitimus Pœnitentiæ, extra mortis articulum debet habere jurisdictionem, & approbationem ab Episcopo. VII. 377. Sacerdos in Ordinatione accipit potestatem

absolvendi, per jurisdictionem autem, & approbationem Episcopi acquirit subditos, in quos exercere possit potestatem. *Ibid.* An Sacerdos sine ista approbatione nec veniale possit absolvere. *Ibid.* De approbatione Regularium vid. *Regularis.* An etiam laurea decoratus, aut Doctor teneatur subire examen pro obtinenda approbatione. VII. 378. An confessarius ad libitum Pœnitentis electus pro reservatis ex indulto Apostolico debeat habere approbationem ab Episcopo. VII. 381.

Aprilis an primus sit mensis in anno. II. 259. & *seq.*

Apulejus an verum sit, quod in asinum sit mutatus. II. 228.

Aqua est facta prima die. II. 247. Communis substantia rerum creatarum est aqua. II. 248. Petra, unde fluxerunt aquæ, figurabat Christi latus apertum. VI. 28. Vide *Musatio.* Qualis sanguis ex aperto Christi latere profluxerit. VI. 126. Quid de eo sentiant Calvinus, & alii. *Ibid.* An fluxerit promiscue cum aqua, vel separatim. *Ibid.* An Longinus latus Domini aperuerit. *ibid.* 127. Aqua Lustralis est Sacramentale, non autem Sacramentum. VI. 135. Nec ex institutione Divina peccata dimittit. VI. 165. & 166. Quomodo intelligendum illud: *Mundans Ecclesiam lavacro aquæ in verbo vite.* V. 186. Aqua est causa instrumentalis gratiæ in Baptismo. VI. 250. & 251. Elementi aquæ præconia. VI. 283. Narcissus, ut sacra lucernæ arderent, signo crucis aquam convertit in oleum. VI. 277. Cur in Ecclesia utamur aqua lustrali. *ibid.* Hujus usus descendit a tempore Apostolorum. *ibid.* Marcellus per eam fugavit demones, & eorum præstigia. *ibid.* 278. Christus sanctificavit aquas Jordanis per Baptismum suum. VI. 300. Manichæi, & Pauliciani non adhibuerunt aquam in Baptismo, quia eam putabant a principio malo productam. VI. 305. Aqua est typus passionis. VI. 307. Non est Ecclesiæ Romanæ recens usus, sed Patrum traditione derivatus, ac retinendus, consecratio, ac benedictio aquæ Baptismo deservientis. VI. 309. Benedictio aquæ Baptismalis approbatur miraculis. VI. 310. Fons baptismalis per 60. annos prope Magdeburgum incorruptus permanens, adveniente Ministro Lutherano statim computruit. *ibid.* Vid. *Baptismi materia.* An aqua vino admixta sit materia Eucharistiæ. VII. 120. Vid. *Eucharistiæ materia.* An aqua vino admixta transeat in substantiam vini. VII. 122. & 123.

Aquarius. Damnantur Aquarii, Hydroparastatæ, & Ebionii meram aquam pro consecratione Calicis adhibentes. VII. 116. Eundem errorem docuerunt Encratitæ, Hydropastatæ, Marcionitæ, & Manichæi. *ibid.* Beza, & Melancthon docuerunt, in defectu vini posse adhiberi alium liquorem pro consecratione Calicis. *ibid.*

Arabia. An tres Magi fuerint ex Arabia. VI. 85.

Aragonia. In Aragonia in die Commemorationis omnium defunctorum Sacerdotes sæculares duas, Regulares tres celebrant Missas. VII. 250.

Ararat. Vid. *Armenia.*

Arausicanus. Quando celebrata fuerit Synodus Arausicana. III. 224. Proscripsit Semipelagianos. *ibid.* An ab Arausicana Synodo, & Maldonato sit propugnata hæc propositio. *Liberum arbitrium sine gratia actuali non valet, nisi ad peccandum.* VIII. 346.

Arausicanus Canon. Canon Arausicanus loquitur de unctione verticis tamquam ceremonia Baptismi, non de Confirmatione. VII. 24. & 43.

Arbe fuit pater Gigantum . III. 9.

Arbitrium . Error Monachorum Adrumetinorum circa gratiam , & liberum arbitrium . I. 261. Eundem errorem docuere Semipelagiani . *Ibid.* Electi non prædestinantur ob prævisa merita comparanda sola facultate liberi arbitrii . I. 331. Libera acceptatio , & bonus usus arbitrii non est causa prædestinationis . I. 332. De flexibili voluntatis arbitrio Angelorum . II. 188. *per tot. cap. XIII.* Angeli male peccarunt ex libero arbitrio . II. 195. Erronee hoc negant Pelagiani , & Manichæi . *Ibid.* Homo est factus ad imaginem Dei in facultate volendi , intelligendi , & liberi arbitrii . III. 30. De libero arbitrio Adami . III. 46. Essentia liberi arbitrii non consistit in facultate eligendi bonum , vel malum . *Ibid.* 47. Adam habuit libertatem arbitrii a necessitate , & peccato , non vero nos . III. 47. & 48. Indifferentiam arbitrii habet etiam homo lapsus . *ibid.* In quo consistat liberum arbitrium . III. 47. Liberum arbitrium non distinguitur a voluntate . III. 49. Quæ sit distinctio inter libertatem voluntatis , & arbitrii . *ibid.* Arbitrio libero carent res inanimæ , & animalia . III. 50. Liberum arbitrium adinvenitur tantum in iis , qui ratione pollent . III. 335. Ad essentiam liberi arbitrii requiritur etiam ratio . *ibid.* Pelagius docuit , supposita doctrina legis ad servanda præcepta , sufficere liberum arbitrium sine gratia . III. 162. An indifferentia liberi arbitrii sit annumeranda erroribus Pelagii . III. 167. Liberum arbitrium nil boni operatur sine gratia efficaci . III. 178. An gratiæ efficacia dependeat a consensu liberi arbitrii nostri . III. 187. Liberum arbitrium non tollitur per gratiam efficacem . III. 182. 201. *item* 208. *pariter* 225. An hoc sit extinctum per culpam Adæ . III. 210. & 253. *tot. cap. II. & III.* Manichæos , & Pelagianos liberum negantes arbitrium refutat S. Augustinus . III. 256. Idem negant Calvinus , & Iansenius , & qualiter differant a Manichæis . III. 257. An , & quomodo arbitrium sit laesum per primi hominis peccatum . IV. 69. 70. & 71. Indifferentia liberi arbitrii necessaria est ad meritum , & demeritum etiam in statu naturæ lapsæ . III. 262. & 263. Indifferentia liberi arbitrii non est mere passiva . III. 264. Negantes indifferentiam activam liberi arbitrii sunt Iansenistæ . III. 282. An liberum arbitrium possit dissentire gratiæ efficaci . III. 298. An etiam sufficiens . *ibid.* Ad meritum , & demeritum requiritur libertas arbitrii . III. 303. & 304. An Angeli , & demones habeant liberum arbitrium . IV. 43. An sufficiat liberum arbitrium sine gratia sufficiente ad meritum , & demeritum . *ibid.* Arbitrium liberum negantes impugnant septimum fidei articulum . IV. 394. An S. Augustinus retractaverit ea , quæ scripsit de libero arbitrio . V. 92. Ad libertatem requiritur indifferentia arbitrii . V. 241. An ab Arausica Synodo , & Maldonato sit propugnata hæc propositio : *Liberum arbitrium sine gratia actuali non valet , nisi ad peccandum .* VIII. 346. Bajus putat , liberum arbitrium sine habituali gratia nil valere nisi ad peccandum . VIII. 470. *Vide etiam* II. 458. Solvantur objectiones Anonymi contra necessitatem gratiæ ad actum charitatis Dei præsentiam . VIII. 488. Contra sententiam de operibus Infidelium . VIII. 490. Contra liberum arbitrium . VIII. 491. Contra fidem , spem , & timorem sine charitate elicitos . VIII. 494. Contra expositionem textus , *Sive manducatis , sive bibitis &c.* VIII. 495. Contra præceptum referendi omnia ope-

ra in Deum . *Ibid.* Berri non tenet sententiam Bajæ in materia de libero arbitrio , ejusque viribus , si est sine gratia . VIII. 508. Bellelli non consentit Bajo in materia de libero arbitrio . VIII. 514. §. III. Iansenius confundit ea , quæ sunt voluntaria , & quæ libera : seu ea , quæ sunt voluntatis , cum iis , quæ pertinent ad arbitrii libertatem . IX. 130. Stante gratia efficaci consentiet voluntas , quin tolleretur libertas arbitrii . IX. 145. Berri contra Iansenium admisit libertatem indifferentiæ . IX. 130. Quomodo Berri liberum arbitrium conciliet cum gratia ? IX. 132. Ostendit doctrinam suam de libertate esse desumptam ex S. Thoma . IX. 130. Statuit Iansenius delectationem victricem esse sejunctam a deliberatione , & ab indifferentia liberi arbitrii , ut cum libertate indifferentiæ stare non possit : Berri e contra admittit libertatem indifferentiæ . IX. 158. Bellelli nullibi docuit , delectationem victricem , seu gratiam efficacem inferre libero arbitrio necessitatem antecedentem . IX. 236. *tot. §. I.* Quid Quesnellius teneat de viribus liberi arbitrii hominis post lapsum ? IX. 312. De libero arbitrio hominis post lapsum docuit Bajus propositiones tredecim , in quibus evertit liberum arbitrium . IX. 289. Quomodo se opponant Augustiniani ? *Ibid.* *Vid. Languetius .*

Arbor . Quid dicendum de arbore scientiæ boni , & mali . II. 254. Qualis fuerit speciei . III. 53. An aqua rosacea , vel ex floribus ac arboribus expressa sit materia sufficiens Baptismi . VI. 311. An similis aqua possit sub conditione adhiberi , deficiente alia aqua ? VI. 312.

Arca . In ea mures natos esse ex stercore elephanti , docent Mahumetani . III. 365. Et feles ex halitu leonis . *Ibid.* An corvus redierit in Arcam ? V. 126. Arca Noë Christi incarnationem , mortem , & resurrectionem figurabat . VI. 28. *Item Ecclesiam . Ibid. Vid. Figura .*

Arcanum . *Vid. Mysterium .*

Archangelus . Ordo Archangelorum explicatur . II. 215. An etiam hi a Deo mittantur . II. 216.

Archelaus Rex quo anno in exilium sit pulsus ? VI. 70.

Archiepiscopus quid sit , & an distinguatur a Chorepiscopo ? VIII. 96. Cur de corpore S. Petri sumatur pallium Archiepiscoporum ? VIII. 142.

Archiepiscopus Senonensis . *Vide Languetius .*

Archonticus negans carnis resurrectionem refutatur .

IV. 397. Sacramenta omnia sensibilia negabant Gnostici , Ascenditæ , Archontici , Cajani , & Spirituales . VI. 304. Refutantur . VI. 307. & 308. Cataphrighæ , seu Montanistæ baptizabant sine Baptismo mortuos . VI. 416. Idem fecerunt Archontici .

Ibid.

Arelatense Concilium non erat plenarium . VI. 382. & 383.

Areopagita (Dionysius) . Hujus libri de Divinis Nominibus , & Theologia Mystica an sint apocryphi ? II. 23. *Vide Dionysius .*

Argentæus . Quanti pretii erant triginta argenti Sicli quibus venditus est Christus ? VI. 114. & 115.

Argentum . In quo sensu dicamur *empti sine argento* ? VI. 25.

Arianus . An Ariani teneant sententiam scientiæ tridivæ ? I. 276. Refertur eorum error de summa Trinitate . II. 1. & 2. Refutatur . II. 18. Adducitur eorum error de Verbo Divino . II. 34. *Item* de generatione æterna Patris Cælestis . II. 42. & 45. *per tot. cap. X.* Idem erraverunt circa consubstantialitatem Filii Divini . II. 49. ac 52. 53. & 54.

Jure

- Jure contra hos Synodus Nicæna usurpavit verbum *ὁμοούσιος*. II. 60. Probatur, quod S. Polycarpus non fuerit Arianus. II. 99. Ab horum errore defenduntur Patres Antenicæni. II. 95. *per tot. Lib.* VIII. Adamantius Origenes vix potest excusari ab Arianismo. II. 106. Arianis non favet Epistola Dionysii Alexandrini. II. 109. An Eusebius Pamphilus fuerit Arianus. II. 118. Arianorum Blasphemiam non subscripsit Liberius Papa. II. 122. Referuntur tres Arianorum formulæ Sirmienfes. *Ibid.* 123. An alicui subscripsit Liberius Papa. *Ibid.* De lapsu in hæresim Arianam, & pœnitentia Hosii Episcopi. II. 127. Contra hos Divinitas Verbi probatur. II. 256. An se Arianum finxerit S. Eusebius Vercellensis? IV. 197. Impugnans Verbi Divinitatem damnatur secundo fidei articulo. IV. 387. Oppugnans traditiones oppugnatur. V. 22. & *seq.* Contra hunc defenditur a Synodo Nicæna consubstantialitas filii Divini cum Patre. V. 25. Arianus negat, Christum habuisse animam humanam, sed hujus vicem gessisse Divinitatem. V. 210. Negat de Christo Sapientiam. V. 212. Arianus negat, Verbum, & Spiritum S. scire judicii diem. V. 216. Est annumerandus Monothelitis. V. 218. Denegat Christo Divinitatem. V. 259. S. Cyrillus ob capitula quædam a Nestorio habetur ut Apollinarista, & Arianus. V. 241. Sed defenditur ab hac noxa. V. 254. Oratio Christi demonstrat ejus Divinitatem, non aliquam subjectionem, ut putant Ariani. VI. 60. Libellatici, Novatiani, Donatistæ, & Ariani rebaptizant. VI. 352. & 353. Trinam immersionem circa annum sexcentelimum mutarunt Hispani in unam immersionem ob sectam Arianorum, approbante S. Gregorio M. VI. 314. Quam perversam formam in Baptismo adhibeant Ariani? VI. 324. Arianus an negarit Confirmationem esse Sacramentum? VII. 4. In lege nova Sacrificium esse offerendum, negarunt Petrobrussiani, Albigenfes, Lutherus, Ecolampadius, ac Calvinistæ. VII. 217. Quid de Arianis dicendum? *Ibid.* An Felix II. Liberius, & Vigilius Papæ fuerint intrusi post subscriptam formulam Arianam. VIII. 122. An valida eorum Ordinatio. *Ibid.* Quid dicendum de eorum Ordinationibus. VIII. 127.
- Aries.** In doctrina Mahumetis mors est aries stabulans cælum inter & inferos. IV. 365. Aries pro Isaac ab Abrahamo immolatus figurabat Christum pro peccatoribus immolandum. VI. 29. Ac spinis coronandum. VI. 118.
- Ariminensis** quid sentiat de operibus infidelium, & peccatorum. VIII. 466.
- Aristocraticus**; an in hoc regimine ad legem sit necessaria acceptatio populi? IV. 208.
- Aristoteles** ait mundum esse ab æterno. II. 254.
- Arithmetice** an utilis sit Theologo? I. 28.
- Arius** valide baptizat, etsi non credat, actionem Baptismi esse sacram, ac conferre gratiam, dummodo velit facere quod facit Ecclesia. VI. 213. *tot. cap. XVI.* Ac actionem serio animo ponat, & non modo irrisorio. *Ibid.* 214. Humbertus ait, Nicetam Pectoratum esse Stercoranistam, & Arium horum auctorem. VII. 173. Nicetas defenditur. VII. 174.
- Arma** sunt tractanda a potestate civili ad nutum Papæ. IV. 228. *Vide Papa.*
- Armenia.** Supra præaltos vertices montium Armeniæ fuit Paradisus. II. 251.
- Armenica Ecclesia.** *Vide Ecclesia.*
- Armenii** negant peccatum originale transisse ad posteros Adæ. III. 86. Vino consecrando modicum naturalis aquæ perantiqua traditione, & Ecclesiæ præcepto debet infundi. VII. 117. Refutantur Armenii, qui solum vinum consecrabant. *Ib.* An etiam hoc fecerint Græci. *Ib.* Protestantes, ac Novatores negant, id esse de præcepto. *Ibid.* Impugnantur. *Ibid.*
- Armenopolus.** In Confirmatione imprimi characterem negant hæretici, ac Armenopolus, Nicolaus Cabasila, & alii. VII. 63. Refutantur. VII. 66.
- Armenus.** Error Armenorum, quod Deus nequeat videri supernaturali lumine gloriæ. I. 161. Pane azy-mo a priscis temporibus utebantur Armeni. VII. 114.
- Arminianus** quis sit. I. 326. Qualiter deperditum iidem docuerint liberum arbitrium. III. 271.
- Arnobius** Filii Divinitatem asseruit. I. 118.
- Arnobius Junior** an docuerit hæresim Semipelagianorum. III. 223.
- Arnoldus**, & Theodoricus Catharorum antesignani igne illo, quo baptizari volebant, misere absumpti sunt. VI. 307.
- Arphaxad.** Nomen Gainan est aliud a nomine Arphaxad, & Sale. V. 197.
- Arreptitius.** An energumeni, & arreptitii possint sumere S. Communionem? VII. 205.
- Arrha.** Cur Baptismus dicatur sepultura veteris hominis, & arrha hæreditatis? VI. 285.
- Arrogantia** fuit peccatum dæmonum. II. 200.
- Arrogatio.** *Vid. Cognatio.*
- Artaxerxes.** Statuitur Epocha Regni Artaxerxis. V. 137. Hebdomadæ Danielis incepere ab anno septimo Artaxerxis. V. 139. Artaxerxes Longimanus secundum quosdam doctissimos recentiores regnare cepit una cum Patre Xerxe Anno Mundi 3531. ideoque solus anno 3540. sed refellitur hæc sententia. V. 142. & 143. Artaxerxis nomen Regibus Persarum commune. V. 145.
- Artemon** negat Christi divinitatem. IV. 374.
- Articulus Baji.** *Vid. Bajus.*
- Articulus fidei** quomodo differat a dogmate catholico? I. 21. Articulus fidei non est, quod Adam sit productus in gratia gratum faciente. III. 32. Quid de Angelis? II. 167.
- Articulus Symb. Ap.** In Symbolo Apostolico sunt 12. articuli. IV. 386. Iidem explicantur. *ibid.* & *seq. tot. cap. VII.* Errores, qui cuilibet articulo opponuntur, enarrantur. *Ibid.* *Vid. Fides.*
- Artotyrita.** Artotyrita adhibuerunt pro materia Eucharistiæ caseum cum pane. VII. 112.
- Ascendo.** Quomodo Christus ascenderit ad Cælos? IV. 392.
- Ascodrupita.** Sacramenta omnia sensibilia negabant Gnostici, Ascodrupitæ, Archontici, Cajani, & Spirituales. VI. 304. Refutantur. VI. 307. & *seq.*
- Asianus Melito** an fuerit Anthropomorphita. I. 104. & 105.
- Asinus.** An in Christi præsepio vere fuerint Bos, & Asinus? VI. 82.
- Asmodeus** est Princeps in quarto ordine dæmonum. II. 218.
- Aspersio** est materia proxima Baptismi. *Vid. Baptismi materia.*
- Asphyxia.** *Vid. Morbus.*
- Assetas.** *Vide Esse a se.*
- Assensus fidei** qualiter distinguatur ab opinione? V. 3. An sit liber, supernaturalis, ac discursivus. *ibid.*
- Astaroth** est Princeps octavi ordinis dæmonum. II. 218.
- Astaroth** reposuerunt Gentiles in numerum Deorum.

rum. IV. 363. Quis veniat hoc nomine? *ibid.*
Asterius erravit circa consubstantialitatem Filii. II. 49.
Astra. Origenes putabat, Christum etiam pro astris mortuum. VI. 53. An idem docuerint S. Hieronymus, & Tertullianus. *ibid.*
Astronomicus. Probatur ex calculis astronomicis, Christum esse mortuum die 25. Martii. VI. 110.
Asylum quod sit? IV. 230. Asylum habuit initium ab Ethnicis. IV. 235. In Vulgata nostra recte assignantur quatuor civitates refugii. IV. 237. Asylum est jus antiquissimum. *ibid.* 238. Dividitur in sacrum & profanum. *ibid.* Quæ loca gaudeant asylo. *Ibid.* & *seq.* Quinam non gaudeant jure asyli? *ibid.* An Baptistaria Ecclesiarum non conjuncta gaudeant asylo? *ib.* An palatia Episcoporum & Cardinalium? An Hospitalia auctoritate Episcopi erecta? An Religiosæ domus, & Monasteria? *ibid.* De asylo Idololatrarum, Gentiliumque. *ibid.* & 239.
Athanasius (S.) purgatur ab errore circa verbum *ὁμοιότιμος* imputato. II. 64. Defendit Dionysium Alexandrinum. II. 109. Defenditur Athanasius contra Arianos. II. 110. & *seq.* Quid sentiendum de ejus Symbolo. II. 111. An scripserit Dialogum de Trinitate. II. 110. An contra eum sententiam tulerit Liberius Papa. II. 122. & 123. Quid dicendum de Baptismo, quem S. Athanasius adhuc puer per ludos pueriles contulit pueris nondum baptizatis. VI. 216. Nonnulli sunt Patres, quorum de rebaptismo sententia est obscura admodum. VI. 378. Ab rebaptizantibus adhæserit S. Athanasius? *ibid.* & *seq.*
Athenagoras scripsit Apologiam pro Christianis. II. 101. & *seq.* Non favet Arianis, nec Sabellianis. *ibid.*
Atheniensis. Quid dicendum de legibus Atheniensium? IV. 245. An hæc cohæreant cum legibus Romanorum. IV. 247.
Atheus. Errores Atheorum circa existentiam Dei enarrantur. I. 33. & 34. Pervicaciores Athei nullum existere Deum autumant. I. 57. Quinam præcipue hoc impium commentum sint amplexati. *ib.* Contra illos propugnatur existentia Dei. I. 34. usque ad 42. Quibus rationibus insuper refutantur. I. 57. Atheorum objectiones circa Dei existentiam solvuntur. I. tota 59. & 63. & 64. Contra hunc asseritur animam esse incorpoream. III. 11. Atheus omnia tribuens fortuito atomorum concursui impugnat primo fidei articulo. IV. 386. An revera sit exiguus numerus Atheorum. I. 63. & 64.
Atho. Error Monachorum in monte Atho circa æternitatem Dei. I. 133.
Atomus. Qui dicunt, omnia facta esse ex fortuito atomorum concursu, impugnantur fidei articulo primo. IV. 380.
Atreæ epulæ, & Thyestæ nomen habent ab Atreo, qui Thyestæ fratri filios epulandos apposuit. VII. 145.
Attalus (S.). Gentes putabant, Catholicos se in Communionem contaminare crimine infanticidii ob non recte intellectum Evangelium. VII. 145. Immo ob hanc causam S. Attalus martyrio affectus est. *ibid.*
Attentio qualis requiratur ad Horas Canonicas? IV. 219.
Atticus. Quid dicendum de legibus Atticorum. IV. 245. An cohæreant legibus Romanorum. IV. 247. & 248.
Attributum. In aggregatione attributorum non consistit Dei natura. I. 94. & 95. Attributa alia sunt *Berti Theol. Tom. X.*

relativa, alia absoluta. I. 100. Quid, & quot sint attributa? *ibid.* Aliqua attributa significantur per certa Nomina Divina. I. 101. Deus est simplex Spiritus. I. 104. & *seq.* Qualis detur distinctio inter essentiam divinam, & ejus attributa. I. 111. Erravit circa hanc distinctionem Gilbertus Porretanus. *ibid.* Erravit & Eunomius. I. 112. & 121. Deus est infinitus, immensus, & immutabilis. I. 124. & *seq.* Refertur error Socinianorum circa hoc. *ibid.* 125. An pariter circa immensitatem erraverint Eugubinus, & Erasmus. I. 125. Deus est æternus. I. 133. Deus est infinite potens. I. 139. & *seq.* Variorum errores circa omnipotentiam Dei adducuntur. *ib.* Deus est verax. I. 147. Deus est perfectus. I. 152. Sancti vident in Deo omnia attributa. I. 224. An per absolutam Dei potentiam possit videri essentia Divina sine attributis. *ibid.* Dei Sapientiæ conveniunt omnia attributa. I. 231. Probatur ex attributis, quod Christus sit verus Deus, ac summus, Patri æqualis, ac consubstantialis. II. 51. usque ad cap. XII. Solvuntur objectiones contra hanc materiam. II. 54. per tot. cap. XII. Ex divinis attributis propugnatur, quod Spiritus S. sit verus Deus. II. 72.
Attritio. Quid sit attritio formidolosa? VII. 369. An sufficiat ad Confessionem. *ib. d.* In sensu Baji actus attritionis, si non procedit ex charitate habituali, est peccatum. VIII. 339. per tot. cap. I. II. & III. Refutatur ostendendo, quod actus attritionis ante justificationem elicitus non sit peccatum, sed tantum opus non meritorium vitæ æternæ. VIII. 355. tot. cap. I. Gratia Spiritus S. movens ad actus attritionis, non justificat peccatorem, sed ad justificationem disponit. VIII. 345. tot. cap. I. Quesnellius cum Bajo idem docens eodem modo refutatur. *ibid.* An secundum Bellellium attritio possit esse sine charitate Dei? VIII. 395. Bellelli sententia de attritione explicatur. VIII. 521. & 522. Vid. *Pœnitentie Pars prima*.
Avaritia non fuit punita per pœnitentia publica: VII. 436.
Auctor. In quo sensu Pater cælestis dicatur auctor. II. 93. Roberti Bellarmini S. R. E. Card. sententia de charitate Dei tanquam Auctoris naturæ. VIII. 398.
Aucupium an sit licitum die festo? V. 112.
Audianus falsum docuit de visione Dei. I. 182. Affirmat, justificatis per Christum nullam pœnam diluendam esse, nec ullam a Confessario imponendam. VII. 414. Idem putat, satisfactiones canonicas non fuisse ordinatas ad compensationem Deo reddendam, sed ad publicum Pœnitentiæ testimonium. *Ibid.* Idem arbitratur, opera Pœnitentiæ solum prodesse ad mitigandas præsentis vitæ calamitates. *Ibid.* Refutatur. *Ibid.* 415. & *seq.*
Audiens. Catechumeni habebant tres classes, Audientium, Competentium, & Electorum. VI. 411.
Audientia erat secundus gradus publicæ Pœnitentiæ. VII. 432.
Auditio est secundus gradus Pœnitentium. VII. 430.
Audius non fuit Anthropomorphita. I. 107.
Augustanus. Fieri in Missa Sacrificium, negat Confessio Augustana. VII. 218. Missas privatas calumniantur Novatores Hæretici, easque quæstus causa introductas asserunt Confessionis Augustanæ compilatores. VII. 231. Vid. *Confessio*.
Augustinenfis. Augustinenses attritionem, quæ includit charitatem Dei initialem, vocant attritionem initialem: eam vero, quæ omni charitate destituta est, attritionem servilem. VII. 278.

Augustinianus. An Theologia Augustiniana doceat, Deum videri posse oculis corporeis. I. 178. & seq. Quid eadem sentiat de oculis Beatorum? I. 181. Augustinianum Systema de Gratia, quale a P. Berti traditur, a quibus propugnetur. IX. 415. & 416. Et quibus in locis. IX. 418. Augustiniana Doctrina sæpe per calumniam insinulata est Bajanismi, & Jansenismi. VIII. 318. Augustiniani putant, propositionem Baji XXXVIII. damnatam esse in sensu charitatis habitualis. VIII. 341. Eorum sententia sustinetur, & defenditur auctoritate Doctorum, gravitate rationum, & solutione objectionum. VIII. 342. usque ad cap. II. Qui dicunt propositionem 38. Baji loqui de charitate actuali, & cupiditate actuali, non eximunt eum a damnatione. VIII. 363. & seq. & 367. Unde Augustiniani inter noxiam cupiditatem, & charitatem per Spiritum S. diffusam propugnant amorem medium, amor qui oritur ex inclinatione naturali, & amor Beatitudinis, amor Parentum, imo & ipse amor Dei initialis. VIII. 364. Juxta Bajum cupiditas, seu concupiscentia naturalis, quam homo invitus patitur, est peccatum. *Ibid.* Cupiditas indeliberata, cui homo libere non consentit, non prohibetur præcepto non concupisces. *Ibid.* 365. In quo sensu concupiscentia ab Augustinianis, & Tridentino dicatur peccatum. *Ibid.* Quomodo sententia Baji, & Augustinianorum Theologorum differant? VIII. 367. Coroll. I & II. Quid in sententia Augustiniana sit fruitio? VIII. 397. Quomodo hæc propositio: *Status nature pure impossibilis est*, in sensu Augustinianorum non rejicitur per Instructionem Pastoralem Gallicanam. VIII. 403. 404. & 417. Augustiniani Theologi quam censuram ferant in propositionem 27. Baji. VIII. 411. Merita prima Adami secundum Bajum fuerunt humana, juxta Augustinianos ex arbitrio quidem, sed auxilio gratiæ supernaturalis derivata sunt. VIII. 419. Augustiniani ajunt, concupiscentiam esse in se malam. VIII. 425. Pelagius, Cælestius, & Julianus docent, Adamum, & Evam mortales secundum corpus creatos esse, refutantur ab Augustino, & Augustinianis. VIII. 429. Quot errores contineantur in 27. propositione Bajana? VIII. 430. Coroll. I. Quantum ab his distent Augustiniani? *Ibid.* Coroll. II. Juxta Bajum nec Adamus supernaturalibus habitibus Fidei, Spei, & Charitatis donatus fuit, nec egebat gratia supernaturali ad servandam legem, & consequendam beatitudinem. *Ibid.* Coroll. I. Contrarium docent Augustiniani. *Ibid.* Coroll. II. ac 423. tot. §. VII. Augustiniani docent, Deum nec ut auctorem naturæ posse diligi sine gratia ab hominibus post lapsum Adæ. VIII. 463. Idem docent & alii de eadem Charitate Dei, ut Auctoris naturæ. *Ibid.* Sententia Augustiniana, quod ad opera moralia ex omni parte bona requiratur auxilium gratiæ supernaturalis, non potest affici censura. VIII. 465. & seq. Augustiniani ad opus bonum requirunt gratiam, non justificantem, sed actualem, ac moventem ad justificationem. VIII. 471. Quomodo articuli 29. & 28. Baji differant a doctrina Augustinianorum. VIII. 470. & seq. Expositio Augustinianorum textus: *Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est*, non convenit cum dogmate Baji. VIII. 472. ac 490. S. Augustinus eum explicat de fide Christiana. *Ibid.* 491. Idem faciunt & alii Doctores. *Ibid.* Fontana quale judicium tulerit de Theologis Augustinianis? VIII. 480. & seq. Sententia Augustinianorum est, quod opera,

quæ sunt bona ex officio, non sint virtutes, nisi referantur in Deum, nec tamen esse vitia intrinsece talia: Bajus autem ait, opera in se etiam bona sine actuali relatione ad Deum esse intrinsece peccata provenientia a noxia cupiditate. VIII. 481. & 495. & seq. Qualiter Augustiniani in doctrina de gratia efficaci differant ab Ægidianis? IX. 111. Propositio hæc Berti: *Gratia efficax est victrix delectatio, sive charitas, quæ superat contrariam cupiditatem*; non ex Iansenio, sed S. Augustino est desumpta. IX. 106. Idem sentiunt Augustiniani omnes. IX. 112. Thomistæ, & Augustiniani conveniunt in explicandis gradibus gratiæ. IX. 146. Quomodo a prima Iansenii propositione distent Augustiniani, & Thomistæ, qui dicunt, auxilia sufficientia non dari singulis, ac ad potentiam proximè expeditam requiri gratiam efficacem? IX. 137. Augustinianos, & Thomistas admittete gratiam sufficientem ab efficaci distinctam, probatur ex Norisio, & Macedo. IX. 142. Quomodo in sententia de gratia sufficienti, & efficaci Augustiniani, & Thomistæ differant a Iansenio? IX. 144. Augustiniani in explicanda gratia efficaci, & sufficiente conveniunt cum Thomistis. *ibid.* & 145. Etiam Congruistæ debent Berti concedere gratiam relative efficacem, seu talem, quæ habet gradus. IX. 120. Quomodo sententia Augustinianorum, & Congruistarum differant circa definitionem gratiæ efficaciæ? *Ibid.* Augustiniani docent cum Catholicis, Christum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse: remedia tamen, & gratias præparatas non omnibus actu applicari. IX. 147. & 148. & 154. Qualis differentia intercedat inter Berti, Augustinianosque, ac inter Iansenium? IX. 164. Coroll. I. & II. Objectiones Anonymi contra Augustinianos, quod Iansenium in doctrina de gratia sequantur, solvantur. IX. 165. tot. §. VIII. Solvantur objectiones Anonymi, quibus probare nititur, ab Augustinianis tolli libertatem indifferentiæ. IX. 168. Solvantur Anonymi objectiones volentis, quod Berti, & Augustiniani idem doceant in materia de gratia efficaci, & sufficiente, quod Iansenius in secunda propositione. IX. 177. & 178. A Berti, & Augustinianis non docetur, quod interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistatur eo sensu, quo docetur idem a Iansenio. *Ibid.* Augustiniani agnoscunt cum gratia efficaci, seu delectatione victrici veram dissentientiendi potentiam. IX. 184. & 272. Augustinianos non nisi per calumniam arguit Anonymus Bajanismi, & Iansenismi ex eo, quia putat, ex principiis Augustinianorum profluere errores Baji, & Iansenii, cum ex verissimis principiis falsissimæ sequelæ deduci possint. IX. 266. & 267. In quo sensu Augustiniani duas delectationes admittant. IX. 284. & 285. Quomodo doctrina Augustinianorum repugnet propositionibus Baji? IX. 287. tot. Cap. I. Sensus quinque propositionum Iansenii breviter explicatur, & quomodo ab Augustinianis rejiciatur, ostenditur. IX. 300. tot. Cap. II. Explicantur propositiones Quæsnelli, & refutantur ab Augustinianis. IX. 304. tot. Cap. III. Vide *Languetius*. Augustiniani quidam consentientes Iansenio negant, Deum revera velle omnes homines salvos fieri. III. 336.

Augustinus (S.) Quid senserit de præsentis statu Sanctorum. I. 210. & seq. Ejus sententia de Millenniorum errore. I. 209. Refutavit Semipelagianos docentes scientiam mediam. I. 276. Quid doceat de

de gratuita prædestinatione ad gloriam? I. 347. Error Adrumetinorum non fuit vivente S. Augustino. I. 381. An possit prædicari sententia S. Augustini de prædestinatione? I. 390. & seq. Quantum ei sit deferendum, ubi de Prædestinatione, & de Gratia, etiam ex sententia Dionysii Patavii. I. 370. Ejus doctrina de gratia, & prædestinatione, quam imperite, & impie a nonnullis impugnata. I. 325. Ejus sententia de reprobatione. I. 406. & seq. Tradit, iusto Dei judicio quandoque aliquibus impiis denegari quodcumque actuale auxilium. IV. 73. usque ad 80. An ex ejus doctrina sequatur, Deum nolle salutem hominum universorum. III. 336. Composuit hymnum *Te Deum laudamus*. II. 128. & seq. An docuerit, Angelos esse corporeos. II. 158. An docuerit, Angelos ab initio fuisse ornatos Beatitudine. II. 171. & seq. Quomodo ad ipsius mentem Angelica peragatur cognitio. II. 177. per tot. Cap. IX. An neget ignem infernalem esse corporeum. II. 212. & seq. Examinatur ejus sententia, quod sex dies, quibus creatus est mundus, sint accipiendi pro diversis cogitationibus Angelorum. II. 239. An liber *Quest. nov. & vet. test.* sit opus ipsius. III. 34. Qualiter explicet concupiscentiam adversus Pelagianos, & Manichæos. II. 75. Quomodo hujus sententia de peccato originali differat ab errore Lutherianorum, & Calvinistarum. III. 115. Enumerantur ejus opera contra Pelagium edita. III. 161. & 162. Vocat gratiam efficacem adiutorium quo. III. 178. Ejus sententia de gratia efficaci non est obnoxia errori Iansenii. III. 182. & 205. Incidit ab initio in errorem Semipelagianorum. III. 222. Dein refutavit hanc hæresim. III. 223. Refutat Manichæos, & Pelagianos negantes liberum arbitrium. III. 256. tot. cap. II. & III. Hujus doctrina non est affinis propositionibus Iansenii damnatis. III. 286. A Pelagianis, præcipue a Iuliano imperite accusatus fuit, quod liberum negaret arbitrium. IV. 69. & 70. Quinque propositiones Iansenii non sunt traditæ a S. Augustino, sed potius contrarium docuit. III. 292. tot. Cap. III. Qualiter explicet adiutorium quo, sine quo, & sine quo non. III. 299. Non docuit, non posse amitti gratiam sanctificantem. IV. 130. Vindicatur contra Ioannem Clericum, seu Phereponum. IV. 166. & seq. Qualem habuerit disputationem cum S. Hieronymo circa materiam, quando legalia sint abrogata, & facta mortifera? IV. 188. & 189. Ait quod S. Petrus præscribendo legalia peccavit. IV. 193. Quid in sensu S. Augustini sit virtus? IV. 266. Quæ S. Augustinus scripsit contra divinitatem Bacchi, defenduntur contra animadversionem Phereponi. IV. 362. An retractaverit ea, quæ scripsit de libero arbitrio. V. 92. & seq. Quomodo exponat priorem Epistolam S. Petri Cap. III. vers. 18. 19. 20. VI. 55. Huic contradicit Bellarminus. Ibid. 56. & seq. Sed non potest expositio S. Augustini aliqua censura notari. VI. 56. Eam sequuntur plures Doctores. Ibid. Ac ulterius laudatur. Ibid. & seq. An in ligno vitæ agnoscat Sacramentum? VI. 135. Non est sententia a S. Augustino primum excogitata, quod circumcisio sit instituta pro remedio peccati originalis. VI. 147. Probatur ex S. Augustino, & aliis, quod circumcisio accedente fide deleverit peccatum originale, ac fuerit verum Sacramentum. VI. 145. usque ad Cap. V. Falsum est, S. Augustinum solum duo agnoscere Sacramenta. VI. 161. An de cælo descendens Sacra celebraverit? VI. 196. An S. Augustinus docuerit, sufficere ad

valorem Sacramenti solum actum externum sine intentione interna Ministri? VI. 230. An Amicus S. Augustini penitus invitatus sit baptizatus? VI. 241. In sententia, quod Sacramenta novæ, & veteris legis non habeant eandem vim, S. Augustinus non favet hæreticis. VI. 245. S. Augustinus ait, observandas esse Cæremonias. VI. 273. Tridentinum anathema dixit iis, qui non majorem vim tribuebant Baptismo Christi, quam Baptismo Ioannis, non vero iis, qui tenent, etiam per Baptismum Ioannis esse dimissa peccata. VI. 295. Vindicatur in hoc S. Augustinus. Ibid. S. Augustinus docuit, Cyprianum adhæsisse Anabaptizantibus. VI. 358. Concilium plenarium, de quo Augustinus adversus Donatistas affirmat, ad ejus auctoritatem, & robur productam antiquam unius Baptismatis consuetudinem, videtur esse Nicænum, sed non istud solum intelligit. VI. 381. In quo ætatis anno baptizatus S. Augustinus? VI. 409. Nec S. Augustinus, nec S. Cyprianus affirmavere, reconciliandos venientes ab hæresi per iteratum Sacramentum Confirmationis. VII. 63. Quomodo S. Augustinus dicat in Eucharistia permanere panem. VII. 172. Falsum est, S. Augustinum existimasse, quod parvuli suscepto Baptismo salvari nequeant absque actuali SS. Eucharistie Communionem. VII. 288. Sed S. Augustinus locutus est de communione mystica, qua quis per Baptismum in communionem Ecclesiæ recipitur. Ibid. 189. & seq. Idem docuit Innocentius I. & Gelasius. Ibid. Quid dicendum de hac regula S. Augustini: *Si Scriptura flagitium, aut facinus videtur jubere, aut utilitatem, & beneficentiam vetare, figurata locutio est*. VII. 157. Liber de vera, & falsa Penit. est genuinum opus ipsius. VII. 352. Distinguit tres pœnitentiæ actiones. VII. 434. Noluisset Episcopus vivente adhuc suo Antecessore. VIII. 101. An in hac mortali vita Deum viderit. I. 190. Quomodo gratiam definiat. VIII. 390. Commendantur habitus, & actus virtutum, etiam separari a charitate. VIII. 367. Coroll. I. 384. Ac in libro Bellelli, cui titulus est: *Mens Augustini*. VIII. 394. Tales sunt actus fidei, spei, timoris, amoris initialis, attritionis. VIII. 394. tot. Cap. III. S. Augustinus quid senserit de morte, an Adamus sit conditus morti obnoxius? VIII. 427. & seq. Pelagius, Cælestius, & Julianus docent, Adamum, & Evam mortales secundum corpus creatos esse; refutantur ab Augustino, & Augustinianis. VIII. 429. Expositio Augustinianorum textus: *Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est*: non convenit cum dogmate Baji. VIII. 472. S. Augustinus eum explicat de fide Christiana. Ibid. Idem faciunt & alii Doctores. Ibid. S. Augustinus in verbis, *Omnia vestra cum charitate fiant*, agnoscit præceptum opera deliberata referendi in Deum. VIII. 474. Quomodo secundum S. Augustinum, & Bajum non dentur opera indifferentia. VIII. 493. Vid. Augustinianus. Berti definitio gratiæ, quod sit illustratio mentis, & inspiratio S. Dilectionis, purgatur ab errore Iansenii, demonstrando, eam aperte desumi ex S. Augustino, & Dionysio Petavio. IX. 104. & seq. Propositio hæc Berti: *Gratia efficax est victrix delectatio, sive charitas, quæ superat contrariam cupiditatem*: non ex Iansenio, sed S. Augustino est desumpta. IX. 106. Idem sentiunt Molinistæ cum Stephano Dechamps. IX. 107. Congruistæ cum Vasquesio. IX. 108. Bellarminus. Ibid. Antoninus Massoulié Thomista. Ibid. Reginaldus. Ibid. 109. Franciscus Macedo. IX. 110. Brancatus

catus de Laura. *Ibid.* Augustiniani omnes. IX. 111.
 Berti sententia, quod gratia modo sit efficax, modo inefficax, & habeat suos gradus, non est Ianseniana, sed ex S. Augustino, Norisio, & Macedo exscripta. IX. 112. Iansenius adulterat verba S. Augustini. IX. 135. Anonymus circa materiam de delectatione indeliberata prave interpretatur verba S. Augustini. IX. 169. Vide *Languetius*.
Augustinus de Roma defenditur. V. 214.
Augustinus Steuchus non adhæsit deliriis Palamitarum. I. 134.
Augustus quando natus, & quando incepit regnare. II. 264.
Avia Dei an dici possit S. Anna. V. 253.
Avitus immerito arguit Clementem XI. in sua Homilia hæresis Eutychianæ. V. 287. & *seq.*
Aurelianensis. An Concilium Aurelianense reprobarit admixtionem aquæ vino consecrando? VII. 120.
Aurelius Confessor ordinatus Lector a S. Cypriano. VIII. 76.
Auris. Græci in Confirmatione inungebant frontem, oculos, nares, os, aures, & pectus. VII. 77. Quam habeant hæc unctiones significationem? *Ibid.* Iuxta aliquos Græci etiam inungebant manus, & pedes. *Ibid.* In Extrema Unctione aures inunguntur. VIII. 20. Quid inungendum, si aures abscissæ? VIII. 22.
Aurum. De auro Sagarum. II. 229.
Autumnus. An in Autumno mundus sit productus? II. 258.
Auxilium. Quale competeat Angelis bonis auxilium viæ, & patriæ. I. 268. Non omnis gratia est efficax. IX. 112. Quid sit gratia efficax, seu auxilium quo? Quid gratia inefficax, seu auxilium sine quo non. *Ibid.* Vid. *Adjutorium*, *Remedium*, *Languetius*.
Azarias cur vocatus Abdenago? IV. 364.
Azazelis non designat diabolum. IV. 187.
Azymus. Cur panis azymus in Sacrificio adhibeatur? IV. 186. Christus crucifixus est in solemnitate Paschatis. VII. 85. & 93. Si Christus passus est in primo die azymorum, cur dicatur non in die festo, &c. VII. 94. Solvuntur aliæ objectiones, quæ volunt, Christum non esse passum in die solemnitate Paschæ. *Ibid.* Solemnitas azymorum in diem XV. ineuntem mensis Nisan incidebat. VII. 84. Solemnitas azymorum duravit septem, & non octo diebus, incepitque die xv. ineunte Mensis Nisan. VII. 88. Vid. *Eucharistiæ materia*.

B

Baal est repositus a gentibus inter Deos. IV. 363.
 Quis fuerit Baal? *Ibid.*
Babylonia. An Paradisus sit in Babylonia? II. 251.
Babylonicus. An tempore Captivitatis Babylonicæ defecerit Sceptrum de domo Iuda? V. 121. & 126.
Bacchanalia de origine, & usu Bacchanalium. V. 97. De ritibus eorum. *Ibid.* A gentibus damnabantur. *Ibid.* Etiam nostra Bacchanalia non sunt honesta, & licita oblectamenta. V. 98. Usus larvarum execrabilis. *Ibid.* Bacchanalia sunt ritus, & delectatio non tantum Christiano, sed etiam Creatura rationali indigna. *Ibid.*
Bacchus nequit inter Deos locum habere. IV. 362. Ea, quæ contra hunc scripsit S. Augustinus, non sunt digna reprehensione Phereponi. *Ibid.* Unde illius nomen desumptum? V. 97. Vocatur etiam Liber, ac Dionysius. *Ibid.* Quem honorem Baccho

exhibeant Græci? *Ibid.* Gentes putabant, Catholicos ut Deos colere Bacchum, & Cererem, quia ignorarunt sub speciebus panis & vini adorari Deum præsentem in Eucharistia. VII. 145.

Baculus Pastoralis quid significet? VIII. 143.

Baelius (Petrus) novus Manichæorum patronus. I. 92.

Bajanismus. Doctrina Augustiniana, & Thomistarum sæpe per calumniam insimulata est Bajanismi, & Iansenismi. VIII. 318. P. Berti probat, quod in opere suo de Theologicis disciplinis non inveniatur ulla nota Bajanismi, sed quod Bajus ubique ab ipso perstringatur. VIII. 381. *tot. cap. II.*

Bail (Ludovicus) quam tulerit censuram in propositionem 27. Baji. VIII. 409.

Bajus docuit, immortalitatem Adæ fuisse donum naturæ. III. 44. Quid dicendum de ipsius propositionibus circa possibilitatem naturæ puræ. III. 73. Item de iisdem circa gratiam. *Ibid.* Docuit, non tantum peccatum originale, sed & alia transire in posteros. III. 125. Idem asseruit, hominem peccare in motibus indeliberatis. III. 261. Vita, & gesta Baji. III. 283. Quinam errores illius. *Ibid.* Constitutiones, & censuræ in eum latæ non sunt subreptitiæ. III. 288. Fuit reprobatus ab Academia Parisiensi. *Ibid.* Est damnatus a Pio V. *Ibid.* A Gregorio XIII. & Urbano VIII. *Ibid.* Et quidem in sensu a Bajo, & sequacibus ejus intento. III. 289. Vide *Iansenius*. In causa Baji non datur appellatio a sententia Papæ ad futurum concilium. III. 317. Iudicium Ecclesiæ damnantis Bajum, & ejus doctrinam, est infallibile. III. 316. *tot. cap. V.* & VI. Docens omnia Peccatoris opera esse peccata, refutatur. IV. 5. Quomodo in materia de necessitate gratiæ ad opus morale differant Bajus, & Doctores Catholici. IV. 11. Ejus propositiones de gratia explicantur. IV. 14. & 25. & *seq.* Charitas initialis ad justificationem disponit, sed se sola sine poenitentia Sacramento peccata non delet. VII. 312. Hæc sententia non est obnoxia propositionibus, & erroribus Baji. VII. 314. & 315.

Bajus: Propositio Baji XXXVIII. hæc est: Omnis amor creature rationalis aut vitiosa est cupiditas, quæ mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum S. in corde diffusa Deus amatur. VIII. 338. Ejus sensus multiplex. *ibid.* & *seq.* An loquatur de charitate actuali, vel habituali? *ibid.* Anonymus putat, damnatam propositionem 38. Baji in sensu charitatis actualis. VIII. 341. & *seq.* Augustinenses putant, eam damnatam in sensu charitatis habitualis. VIII. 342. Augustinianos defendunt, Anonymum vero impugnant Theologi scribentes de damnata propositione 30. Baji ante Constitutionem *Unigenitus*. VIII. 342. *tot. §. II.* Anonymum refutant, & Augustinensibus patrocinantur rationes. VIII. 347. *tot. §. III.* Ostenditur etiam, Auctores, qui scripserunt post Constitutionem *Unigenitus*, asserere articulum Baji 38. in sensu charitatis habitualis, & gratiæ sanctificantis esse damnatum. VIII. 351. *tot. §. IV.* Augustiniani scribentes post Constitutionem *Unigenitus* propositiones Baji in sensu charitatis habitualis acceperunt. VIII. 358. *tot. §. V.* Referuntur alii pravi sensus propositionis 38. Baji. VIII. 363. *tot. §. VII.* Solvuntur objectiones Anonymi probantis, propositionem 38. Baji non esse damnatam in sensu charitatis, & cupiditatis habitualis. VIII. 367. *tot. §. VIII.* Anonymus objectiones sibi fingit, quas ipse non solvit. VIII. 376. Hæsitat de rebus certi-

tissimis. *ibid.* Sententia, quod opera in se etiam bona, bona non sint, si non fiant ex charitate actuali, per quam referuntur in Deum, non est contenta in propositione Baji 38. VIII. 340. In sensu Baji omnes actus, qui non procedunt ex charitate habituali, sunt peccata, etsi sit actus fidei, spei &c. VIII. 338. *tot. cap. I.* Quomodo fiat justificatio in sensu Catholicorum, & quomodo in sensu Baji? VIII. 370. Quesnellus, & Bajus tantum duo admittunt principia, charitatem prædominantem, seu gratiam Sanctificantem, & cupiditatem prædominantem. VIII. 353. & *seq.* Quesnellus, & Bajus docuerunt, actus fidei, spei &c. justificationem præcedentes esse peccata ex natura sua, & non opus bonum. VIII. 354. *tot. cap. I.* Refutantur ostendendo, similes actus esse bonos, licet non sint meritorii vitæ æternæ. VIII. 355. *tot. cap. I.* Contra Quesnellum, & Bajum probatur, quod gratia Spiritus S. movens ad actus fidei, spei &c. non formaliter justificet peccatorem, sed ad justificationem disponat. VIII. 345. *tot. cap. I.* In quo sensu propositio hæc: *Amor, qui non ordinatur in Deum, tanquam in finem ultimum, vitiosus est*: si Bajana? VIII. 372. & *seq.* Bajus docuit, omnia opera hominis peccatoris procedere ex cupiditate mala, adeoque esse intrinsece mala. VIII. 351. *tot. cap. I.* Refutatur. *ibid.* Qui dicunt, propositionem 38. Baji loqui de charitate actuali, & cupiditate actuali, non eximunt eum a damnatione. VIII. 363. & 367. Unde Augustiniani inter noxiam cupiditatem, & charitatem per Spiritum S. diffusam propugnant amorem medium, qui oritur ex inclinatione naturali, ut amor Beatitudinis, amor Parentum, imò & ipsum amorem Dei initialem. VIII. 364. Iuxta Bajam cupiditas, seu concupiscentia naturalis, quam homo invitus patitur, est peccatum. *ibid.* Cupiditas indeliberata, cui homo libere non consentit, non prohibetur præcepto: *Non concupiscas*. *ibid.* 365. In quo sensu concupiscentia ab Augustino, & Tridentino dicatur peccatum. *ibid.* Clemens XI. in Constitutione *Unigenitus* damnavit propositiones Quesnellianas, in quibus continentur propositiones Baji. VIII. 351. Bajum, & Quesnellum loqui de charitate sanctificante, probat Instructio Pastoralis Gallicanæ Ecclesiæ. *ibid.* Hæc Instructio magni est faciendæ. VIII. 352. Illa propositio Baji: *Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi*: si Dei, charitas Patris est, si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est, varios continet errores. VIII. 366. & 380. Quomodo sententia Baji, & Augustinianorum Theologorum differant? VIII. 367. *Coroll. I. & II.* In sensu Baji non datur peccatum veniale, sed omne peccatum meretur damnationem. VIII. 368. Apologiæ Baji nulla ratio est habenda. VIII. 371. & *seq.* An Jansenius agnoverit charitatem actualem ab habituali distinctam, vel idem senserit cum Bajo? VIII. 374. An, & in quo differat Jansenius a Bajo, & Quesnellio? *ibid.* 375. Norisius S. R. E. Card. de Iansenismo non semel est infimulatus. VIII. 319. Quomodo explicat propositiones Baji? VIII. 346. Nicolaus Gavardi qualiter explicet propositiones Baji? *ibid.* 347. Vocabulum charitatis tempore Baji denotabat charitatem sanctificantem. VIII. 348. Gratiam actualem, & habitualement Bajus non distinguit. VIII. 345. Non aliam agnoscit, quam sanctificantem. VIII. 351. & 368. Aut si agnoscit actualem, ait illam facere ea munera, quæ juxta Catholicos facit charitas habitualis. *ibid.* In sensu Baji datur justificatio sine

remissione peccatorum. *ibid.* & *seq.* 377. & 400. Bajus frustra conqueritur, sibi per calumniam adhiestas esse propositiones 35. & 40. damnatas. VIII. 350. Bellelli optime exposuit propositionem 31. & 32. Baji. VIII. 399. P. Berti probat, quod in opere suo de *Theologicis disciplinis* non inveniatur ulla nota Bajanismi, sed quod Bajus ubique ab ipso perstringatur. VIII. 381. *tot. cap. II.* p. Fulgentius Bellelli rejecit propositionem 38. Baji in quocunque perverso sensu acceptam. VIII. 391. *tot. cap. III.*

Baji articulus XXVII. iste est: *Integritas primæ creationis non fuit indebita humane nature exaltatio, sed naturalis ejus conditio*. VIII. 406. Quomodo articulus iste exponatur ab Anonymo? VIII. 244. & 247. & 402. Quomodo hæc propositio: *Status nature puræ est impossibilis*: explicetur ab Augustinianis, quomodo a Bajo? VIII. 402. & *seq.* & 419. & *seq.* Bajus ait, originalem justitiam, integritatem, immunitatem a morte &c. esse proprietates Adamo ante lapsum naturaliter debitas, ita, ut gratia, sanctitas, & justitia respectu nostri sint dona supernaturalia post lapsum, quæ fuissent naturalia, si Adam non peccasset. VIII. 406. Hæc Baji opinio colligitur ex aliis ipsius propositionibus pariter damnatis. VIII. 412. *tot. §. II. & III.* Ac confirmatur ex propositione 35. Quesnelli. VIII. 416. *tot. §. IV.* Afferuntur censuræ latæ in 27. propositionem Baji. VIII. 406. Bellarminus in sententia de statu nature puræ Bajum, Lutherum, & Calvinum hæreseos reos pronuntiat, quia putant justitiam, & integritatem originalem non fuisse donum supernaturale. *Ibid.* Idem dicunt & alii. VIII. 417. & *seq.* Ex sententia Baji, Lutheri, Pelagii sequeretur, Angelum, & Adamum sine gratia supernaturali habuisse meritum vitæ æternæ, Deumque esse finem ultimum hominis solum naturalem. VIII. 407. Bajus naturalem animæ vitam in S. Spiritus vivificatione constituit. VIII. 414. Triplici sensu aliquid juxta Bajum dicitur naturale. VIII. 416. Quomodo secundum Bajum originalis justitia, gratia, sanctitas, & integritas fuerint dona naturalia? VIII. 431. Merita primæ Adami secundum Bajum fuerunt humana, juxta Augustinianos ex arbitrio quidem, sed auxilio gratiæ supernaturalis derivata sunt. VIII. 419. Bellelli defenditur, quod non inciderit in errorem Baji docendo, creaturæ rationali inesse naturaliter appetitum ad ipsam visionem Dei intuitivam. *Ibid.* & 420. Quid Norisius senserit de propositione LV. Baji? VIII. 410. & 424. Non est in Bajo damnata eorum opinio, qui tradunt, non posse creaturam rationalem condi a Deo cum perduelli concupiscentia. VIII. 423. *tot. §. VII.* Quot errores contineantur in 27. propositione Bajana? VIII. 430. *Coroll. I.* Quantum ab his dissent Augustiniani? *ibid.* *Coroll. II.* Iuxta Bajum nec Adamus supernaturalibus habitibus fidei, spei, & charitatis donatus fuit, nec egebat gratia supernaturali ad servandam legem, & consequendam beatitudinem. *ibid.* *Coroll. I.* Contrarium docent Augustiniani. *Ibid.* & *seq.* *Coroll. II.* ac 423. *tot. §. VII.* item 439. §. III. & IV. Anonymus mutilata recenset Baji loca. VIII. 432. Quomodo intelligenda propositio Baji 69. ? VIII. 433. Cur damnata hæc propositio Baji: Deus non potuisset ab initio creare creaturam rationalem, qualis nunc nascitur. VIII. 434. Berti refutat damnatum sensum 27. propositionis Baji, & aliarum spectantium ad primam creaturæ rationalis con-

- conditionem. VIII. 438. *tot. cap. II.* Solvantur objectiones Anonymi, quibus probare vult in libris Berti deprehendi sensum damnatum propositionis 27. Baji. VIII. 441. *tot. §. VI.* ac 431. *tot. §. IX.* Bellelli docuit, statum naturæ puræ esse impossibilem. VIII. 444. Sed non in sensu propositionis 27. Baji. *ibid. tot. cap. III.* Solvantur objectiones Anonymi, quibus probare nititur, Bellelli deviasse ad sensum damnatæ propositionis 27. Baji. VIII. 447. *tot. §. VI.* In quo sensu sit damnata propositio 53. Baji? VIII. 453. Item propositio 69. ac propositio 70. *ibid.*
- Bajus:** quo sensu proscripti sint articuli Baji XXXIV. & XXXVI. VIII. 461. Ex his propositionibus infert Vasquez, Bajum damnatum esse, quia nolebat bonam aliquam charitatem admittere sine charitate justificante. VIII. 462. Vasquesio assentiuntur alii Doctores. *ibid. & seq.* Quid Doctores senserint de propositione 34. Baji? *ibid.* Propositiones 25. & 26. Baji sunt: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.* VIII. 465. In quo sensu damnatæ hæ propositiones? *ibid.* 466. Qualiter eam explicent Doctores? *ibid.* Eandem propositionem Bajus intellexit de peccatoribus. *ibid.* & 481. Baji propositio 28. & 29. damnata nullum opus bonum admittit sine fide perfecta, & gratia sanctificante. VIII. 470. & *seq.* Bajus putat, liberum arbitrium sine habituali gratia nil valere, nisi ad peccandum. *ibid.* Vasquez quale iudicium ferat de propositione 28. & 29. Baji? *ibid.* Turrianus quale iudicium ferat de propositione 28. & 29. Baji? *ibid.* 471. Norisius quale iudicium ferat de propositione 28. & 29. Baji? *ibid.* Toletus, & Bellarminus ajunt, damnatam propositionem 29. Baji, quia putabat omne opus bonum conferre gratiam sanctificantem. *ibid.* Bajus docuit, opera, quæ sunt sine gratia sanctificante, esse vitiosa a noxia cupiditate, & ideo peccata. VIII. 469. & *seq.* Quomodo articuli 29. & 28. Baji differant a doctrina Augustinianorum. *ibid.* Expositio Augustinianorum textus: *Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est:* non convenit cum dogmate Baji. VIII. 471. ac 490. & 491. S. Augustinus eum explicat de fide Christiana. *ibid.* Idem faciunt & alii Doctores. *ibid.* Sententia, quæ dicit, omnia opera deliberata in Deum referenda esse ex præcepto, ab Anonymo per calumniam ut Bajana rejicitur. VIII. 476. Sententia Augustinianorum est, quod opera, quæ sunt bona ex officio, non sint virtutes, nisi referantur in Deum, nec tamen esse vitia intrinsece talia: Bajus autem ait, opera in se etiam bona sine actuali relatione ad Deum esse intrinsece peccata provenientia a noxia cupiditate. VIII. 481. & *seq.* & 495. In quo sensu opera in se bona, sed sine relatione in Deum facta, Augustiniani dicant vitia, & peccata: ac in quo sensu Bajus, Quesnellus, & Iansenius? VIII. 481. §. VI. Quomodo secundum S. Augustinum & Bajum non dentur opera indifferencia. VIII. 493. Bellelli qualiter explicet præceptum referendi omnia opera in Deum? VIII. 499. Immerito Bajanista dicitur. *ibid.* Berti in opere suo errores Baji in propositione 35. & 36. contentos aperte rejicit. VIII. 500. Item & alios in propositione 25. 26. 28. & 29. repertos. VIII. 501. §. II. & III. Berti non explicat in sensu Baji textum illum: *Omne, quod non est ex fide, peccatum est.* VIII. 502. Berti rejicit sensum Baji in textu illo: *Sive manducatis, sive bibitis &c.* *ibid.* Quid Berti doceat de timore, spe, & fide a charitate separatis: an faveat Bajo? *ibid.* 503. & *seq.* ac 509. Berti non est Bajanista, nec rejicit omnem charitatem Dei naturalem. VIII. 504. Solvantur objectiones Anonymi, quibus probare nititur, Berti esse Bajanum, & ejus doctrinam renovare errores Baji in propositionibus 35. 36. 25. 26. 28. & 29. contentos. *ibid. & seq.* Berti non consentit Bajo circa opera infidelium. VIII. 505. Berti non tenet sententiam Baji in materia de libero arbitrio, ejusque viribus, si est sine gratia. VIII. 508. Bellelli rejicit pravam sensum propositionis 35. & 36. Baji. VIII. 512. Bellelli non consentit Bajo in materia de libero arbitrio. VIII. 514. §. III. An Bellelli Bajum sit secutus explicando textum: *Omne, quod non est ex fide, peccatum est?* *ibid.* §. IV. Bellelli Bajo adversatur in sententia de operibus deliberatis in Deum referendis. VIII. 515. §. V. Bellelli contra Bajum admittit fidem, spem, timorem sine charitate esse actus in substantia bonos. *ibid.* ac 521. & *seq.* An Baji propositiones sint damnatæ ob doctrinam, vel ob acerbiorum, quam continent, censuram? VIII. 517. Augustiniani non nisi per calumniam ab Anonymo arguuntur Bajanismi, & Iansenismi ex eo, quia putant ex principiis Augustinianorum profluere errores Baji, & Iansenii, cum ex verissimis principiis falsissimæ sequelæ deduci possint. IX. 266. Bajus circa gratiam Angelorum, & Adami undecim habet propositiones. IX. 287. Quis sit earum sensus? IX. 288. Quomodo eadem per doctrinam Augustinianam refutantur? *ibid.* & *seq.* Ostenditur contra Bajam integritatem, justitiam, & immortalitatem Adami fuisse dona gratiæ supernaturalia. *ibid.* De libero arbitrio hominis post lapsum docuit Bajus propositiones tredecim, in quibus evertit liberum arbitrium, dicit omnia peccatorum opera esse peccata, si fiant sine charitate, quia proveniunt ex cupiditate noxia. IX. 289. Quomodo Augustiniani istos errores declinent? IX. 290. In propositionibus decem docet Bajus sublatam libertatem a necessitate; Deum præcipere impossibilia: hominem peccare in iis, quæ vitare non potest; pravos concupiscentiæ motus etiam indeliberatos esse peccata: ab his tamen erroribus procul recedit sententia Augustiniana. IX. 291. Bajus negat ad opera bona requiri gratiam habitualement, ait opera bona non excipere liberalem Dei promissionem, sed esse meritoria ex natura sua. Contrarium docent Augustiniani. IX. 292. & *seq.* Bajus docet, omne opus bonum mereri gratiam sanctificantem, hominem justificari sine gratia per solam obedientiam mandatorum; longe aliter scribunt Augustiniani. IX. 294. & *seq.* Quas alias propositiones tradiderit de justificatione? *Ibid.* Bajus negat peccatum veniale: quid sentiat de peccato originali: putat, B. V. Mariam illud, imo & actualia contraxisse. IX. 296. & *seq.* Quos errores docuerit circa virtutem Sacramentorum? IX. 298. & *seq.* Bajus negat peccatum causare maculam, & reatum. *Ibid.* Sacrificium Missæ dicit Bajus Sacrificium ea ratione, quæ Sacrificium vocantur aliæ virtutes. IX. 299. Negat charitatem perfectam conjunctam etiam cum voto Sacramenti delere peccata. *Ibid.* Refutatur. *Ibid.* Vide *Langueius*.
- Ballerinius** an verba P. Thyrsi Gonzalez, & Card. Bellarmini sincere referat contra Probabilismum. IV. 340. & 345.
- Balneum.** Lutherus ait, ad Baptismum sufficere quidquid balnei loco esse potest. VI. 306.
- Balsamum.** An verum balsamum sit adeo perrarum,

ut nequeat sufficienter procurari pro confessione Chrismatis? VII. 30. An sit de fide, quod ad confessionem Chrismatis requiratur balsamum? *ib.* Pius IV. concessit Episcopis Indiæ, ut balsamo Indico, quod verum est balsamum, confirmarent. *ibid.* An balsamum oleo sit permiscendum necessitate præcepti, aut omnino Sacramenti? VII. 29. Vid. *Chrisma*. An valeat Confirmatio facta in oleo, & non in Chrismate? *ibid.* An Sacramentum Confirmationis sit iterandum, si est collatum in oleo simplici benedicto? *ibid.* & *seq.* Quid desuper statuerit Innocentius III. *ibid.* 30. Non adhibetur in Sacramento Extrinsecæ Unctionis. VIII. 17.

Bannes (Dominicus) docet cum Catholicis, Christum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse: remedia tamen & gratias præparatas non omnibus actu applicari. IX. 150.

Baptismus etiam parvulis est necessarius ob peccatum originale. III. 86. Quinam effectus Baptismi. III. 98. & *seq.* Quid post Baptismum remaneat de peccato originali. III. 114. De pœnis Parvulorum sine Baptismo decedentium. III. 128, *tot. Cap.* VIII. & IX. An votum Baptismi a parentibus habitum pro sit infantibus. III. 130. & 114. An sine Baptismo decedentes debeant comparere in Iudicio. III. 133. Pelagius voluit, ut ad consequendam gratiam sanctificantem filii Baptismum recipiant. III. 168. An parvuli sine Baptismo decedentes habeant gratiam sufficientem. IV. 40. & 46. Baptismus vere delet peccata, & non tantum tegit. IV. 100. *tot. cap.* III. An & qualis ad eum requiratur dispositio. IV. 103. An gratia in eo accepta possit amitti. IV. 129. Baptismus quando institutus fuerit? IV. 190. An parentes levantes propriam prolem sint separandi? IV. 317. Quid dicendum de S. Cypriano statuente iterationem Baptismi Hæreticorum? IV. 329. Ante Baptismum debet recitari Symbolum Apostolorum. IV. 386. Cerinthus docet, Christum in Baptismo descendisse super Iesum. IV. 388. An Christus Patribus in Lybæ Baptismum contulerit? IV. 389. & 391. An sine Baptismo decedentes parvuli debeant comparere in iudicio? IV. 394. Credimus in Baptismo remitti peccata. IV. 396. Bona opera ante Baptismum facta non prosunt. *ibid.* In adultis ad Baptismum requiritur dispositio. *ibid.* An una, vel trina immersio sit necessaria? V. 33. Quid dicendum de usu tribuendi baptizatis lac & mel? V. 39. An sufficiat fides in voto suscepta, ut Baptismus, si actu non potest recipi? V. 45. An & quomodo parvuli sine usu rationis decedentes post Baptismum habeant fidem necessariam ad salutem? *ibid.* Cur infans salvetur per Baptismum, etsi non possit habere actum voluntatis propriæ? VI. 23. An Baptismus sit pro viris tantum institutus? VI. 51. Quo ætatis anno Christus Baptismum receperit? VI. 92. Christus a Ioanne Baptismum recepit die 6. Ianuarii. VI. 69. & *seq.* Inter Baptismum Christi, & mortem intercedebant quatuor Paschata. VI. 98. Olim Baptismus & Confirmatio simul conferebantur, sed quando? VII. 13. Baptizati a Philippo Diacono confirmati sunt a SS. Ioanne & Petro. VII. 11. Cyprianus non laudatur, quod docuerit iterandum esse Baptismum ab Hæretico collatum. VII. 13. & 14. Montanistæ admittebant mulieres ad ministerium altaris in Baptismo solemniter. *ibid.* Confirmatio non derogat Baptismi Sacramento. *ibid.* An Constantinus Romæ, vel Nicomedie Baptismum suscepit? VII. 11. An a

Sylvestro? VII. 43. Canon Arausicanus loquitur de unctione verticis tanquam ceremonia Baptismi, non de Confirmatione. VII. 44. & 24. Chrismatio una erat facta ab initio Ecclesiæ, quam deinde Innocentius I. divisit in frontalem, quæ est Sacramentalis, & verticalem, quæ est ceremonialis Baptismi. VII. 53. Omnes homines sunt subiectum capax Confirmationis, dummodo prius Baptismum receperint. VII. 55. An S. Cyprianus docuerit, in hæresi baptizatos esse rebaptizandos? VII. 64. Gratia, quæ Sacramenti Confirmationis effectus est, connotative differt a gratia Baptismi, eaque non absolute, sed tantum comparative est perfectior. VII. 57. Obex Baptismi, quem peccatores & hæretici ponunt in statu disgratiæ suscipiendo Baptismum, non tollitur per Confirmationem sine Pœnitentia. VII. 58. Statuenda est inter characterem Baptismi aliqua connotativa distinctio. VII. 73. Falsum est, S. Augustinum existimasse, quod parvuli suscepto Baptismo salvari nequeant absque actuali SS. Eucharistiæ Communionem. VII. 188. Sed S. Augustinus locutus est de communione mystica, qua quis per Baptismum in communionem Ecclesiæ recipitur. *ibid.* & 189. & *seq.* Idem docuit Innocentius I. & Gelasius. *ibid.* Præcepto Ecclesiastico de Communionem in Paschate faciendam non satisfacit per Communionem sacrilegam? VII. 192. Cur non sufficiat Communio sacrilega, cum non obstat sacrilegium, quin Sacerdos satisfaciat, si in statu disgratiæ accepto stipendio celebrat; nec simulatio, quin suscipiatur Baptismus, nec peccatum grave, quin satisfaciat operibus pro satisfactione iniunctis? *ibid.* 193. Infirmi in mortis articulo possunt communicare etiam non jejuni; item & parvuli, qui statim post Baptisma apud Græcos communicantur. VII. 209. Pœnitentiæ Sacramentum distinctum est a Baptismo. VII. 261. Solvantur objectiones hæreticorum huic propositioni contrariæ. VII. 262. & *seq.* Sacramentum pœnitentiæ hominibus post Baptismum lapsis ad salutem assequendam est necessarium. VII. 265. Peccata ante Baptismum commissa non sunt materia pœnitentiæ. *ibid.* Cur Baptismus dimittat peccata sine Confessione, & non similiter Pœnitentiæ Sacramentum? VII. 323. Peccatori gravi post Baptismum necessaria est Confessio necessitate mediæ. VII. 342. Cur non omnes sint Ministri Pœnitentiæ in necessitate, sicut sunt in Baptismo? VII. 344. & 345. Quid dicendum de Baptismo cum fitione recepto? VII. 369. Cur in Baptismo peccata dimittantur sine iniuncta satisfactione, & cur non in Pœnitentiæ Sacramento? VII. 419. An aliqua Sacramenta olim fuerunt collata ante collationem Baptismi? VIII. 13. Imprimis characterem, qui nec in apostata, vel hæretico deletur. VIII. 52. Nequit iterari *ibid.* & 121. Diaconus potest Baptismum conferre. VIII. 83. Presbyteri olim non poterant conferre Baptismum sine licentia Episcopi. VIII. 110. An valeat Baptismus, si mutus affundat aquam, & alius truncatus manibus pronuntiat formam? VIII. 120. Donatista irritum dicit Baptismum a Ministro improbo collatum. *ibid.* Unde Catholicos ad se transeuntes denuo baptizabat. *ibid.* Baptismus ab hæretico collatus est validus. VIII. 126. An S. Basilii docuerit iterandum Baptismum ab hæretico collatum? *ibid.* An huic consentiat S. Cyprianus, & Firmilianus? *ibid.* Aliqui hæretici non baptizabant in Nomine SS. Trinitatis. VIII. 129. Ordines ante Baptismum nequeunt conferri. VIII. 133. Cur in

infantia recipiens Baptismum postea teneatur ad legem Christianam, & cur ordinatus in infantia legibus Clericorum non teneatur? VIII. 134. Baptismus nequit conferri invito. VIII. 135. Inter quos ob Baptismum contrahatur cognatio spiritualis. VIII. 184. Quid si parentes levent propriam prolem? *ibid.* Circumcisio erat signum praeemonstrativum Baptismi. VI. 145. Est Sacramentum: probatur ex Scriptura, & diversimode aliis auctoritatibus. VI. 158. Fuit aliquando adhibita in Ecclesiis quibusdam lotio pedum ante susceptionem Baptismi. VI. 166. Eadem tamen nec est Sacramentum, nec est pars essentialis Baptismi. VI. 167. Vid. *Lotio*. Baptismus & Pœnitentia sunt Sacramenta mortuorum necessaria necessitate medii. VI. 171. Quomodo intelligenda verba illa: *Euntes docete omnes gentes baptizantes &c.* VI. 187. Licitum est uti forma conditionata in administratione Baptismi, sed in quibus circumstantiis? VI. 193. De crimine & pœnis iterantium Baptismum. VI. 194. Lutherus omni homini sine discrimine concedit potestatem ministrandi Sacramentum Baptismi. *ibid.* Calvinus eandem laicis, & mulieribus etiam in casu necessitatis denegat. VI. 195. Quid dicendum de doctrina Scoti: *Validum fore Baptismum si diabolus illum ex Dei Praecepto conferret.* VI. 194. Cur homines omnes sint Ministri Baptismi, & non aliorum Sacramentorum? VI. 197. Valet Baptismus a Juda proditore collatus. VI. 132. & 199. *tot. cap. XIV.* An laicus urgente necessitate baptizans in peccato gravi constitutus committat Sacrilegium? VI. 207. In mortis periculo potest peti Baptismus a quocunque Ministro. VI. 208. Baptismus a Pagano vel haeretico collatus est validus, etsi non credat, per eum tribui gratiam, dummodo velit facere, quod facit Ecclesia. VI. 213. *tot. cap. XVI.* Ac actionem serio animo ponat, & non modo irrisorio. *ibid.* Baptismus & Ordines cum simulatione, & irrisorie collati sunt nulli. VI. 214. Quid dicendum de Baptismo, quem S. Athanasius adhuc puer per ludos pueriles contulit pueris nondum baptizatis? VI. 216. Quid dicendum de Baptismo a Genesio per ludum suscepto? *ibid.* Item quid de Baptismo Dioscori, qui illum suscepit in Theatro ludens, & sacris Ministeriis insultans? *ibid.* An valeat Baptismus, si Minister intendat baptizare masculum, & sit foemella? VI. 239. Infantes non nanciscuntur usum rationis, ut in susceptione Baptismi possint habere fidem. VI. 185. & 240. An Baptismus possit conferri catechumeno subito in amentiam incidenti? VI. 241. An amicus S. Augustini penitus invitatus sit baptizatus? *ibid.* Aqua est causa instrumentalis gratiae in Baptismo. VI. 251. Quomodo intelligendum illud: *Salvos facit Baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiae bonae interrogatio.* *Ibid.* Probat, Baptismum conferre gratiam. *Ibid.* & *seq.* Baptismus imprimit characterem. VI. 261. Et ideo nequit iterari. VI. 263. Per Baptismum constituimur filii Dei. VI. 264.

Baptismi nomen & definitio. Baptisma est nomen Graecum. VI. 284. Baptizare idem est, ac ablueri, lavare. *Ibid.* Qualis error Pharisaorum, Baptistarum, & Hemerobaptistarum? *ibid.* Baptismus denotat etiam calamitates, pœnitentiam, & Martyrium. *ibid.* In quo sensu dicamur baptizati Spiritu S. & igni? *ibid.* 283. Baptismus significat Sacramentum regenerationis. VI. 285. Baptismi typus fuerunt diluvium Noe, & mare rubrum. *ibid.* De

preconiis Baptismi. *ibid.* Cur Baptismus dicatur donum, gratia, unctio, illuminatio, indumentum, lacrum, sigillum, sepultura veteris hominis, & arrha hœreditatis? *ibid.* Socinus docuit, per Baptismum nil aliud intelligi, quam prædicationem, ita, ut Ioannis Baptismus nil aliud fuerit, quam ejus prædicatione. VI. 286. Docuit insuper, Baptismum esse publicam protestationem fidei, non tamen esse simpliciter necessarium. *ibid.* Refutatur. *ibid.* Qualiter per Baptismum Christus induatur? *ibid.* 287. Cur Apostolus loquens de Baptismo, utatur voce Baptismatum in numero plurali? *ibid.* Quomodo salvi fiamus per Baptisma? *ibid.* & *seq.* Baptismus dicitur sigillum fidei ob invocationem SS. Trinitatis, & professionem Incarnationis Dominicæ, non vero ob singularem confidentiam Hæreticorum. VI. 287. & 288. Quomodo Baptismus definiatur a Calvino, Melancthone, Episcopo, & Wolchelio; & quomodo a Catholicis? VI. 288. Baptismus, & lustrationes Iudæorum sumere originem ex moribus Gentium tenet Grotius. *ibid.* Quod Baptismus derivavit a moribus, & mersionibus Iudæorum, putant Wolzogenius, Lightfootus cum aliquibus Catholicis. *ibid.* & *seq.* Baptismus Christianorum nil habet commune cum lustrationibus Gentium, & mersionibus Iudæorum. VI. 289. & 290.

Baptismus Joannis. In Baptismo Joannis Socinus nullum Divinum mandatum cognoscit. VI. 290. Melancthon, Calvinus, Brentius, Mægdoburgenses, Beza, Vossius, & alii tribuunt Baptismo Joannis tantam virtutem, quantam Baptismo Christi. *ibid.* Baptismus Joannis Cælestis fuit, id est, institutus Divino instinctu, & Mosaicis etiam mersionibus excellentior. *ibid.* Multiplici titulo Baptismus Joannis discrepat a Baptismo Christi. VI. 291. *tot. cap. II.* An Baptismus Joannis fuerit Sacramentum? *ibid.* An vero Sacramentale? *ibid.* An in Baptismo Joannis adhibita sit aliqua forma? *ibid.* An Christo baptizato cessaverit Baptisma Joannis? *ibid.* Christi Baptismus valet ad ablutionem culpæ, Baptisma Joannis contulit solum munditiæ legalem, remissionem vero peccatorum non nisi ratione pœnitentiæ, & fidei suscipientium. VI. 292. & *seq.* An Apostoli in Spiritu S. fuerint baptizati in die Pentecostes? *ibid.* Joannis Baptismus potuit repeti. VI. 293. Baptizati a Ioanne iterum sunt de novo baptizati ab Apostolis. VI. 294. Quomodo Marnixius intelligat illa verba: *His auditis baptizati sunt.* *ibid.* Tridentinum anathema dixit iis, qui non majorem vim tribuebant Baptismo Christi, quam Baptismo Joannis, non vero iis, qui tenent, etiam per Baptismum Joannis esse dimissa peccata. VI. 295. Vindicatur in hoc S. Augustinus. *ibid.* Quomodo Baptismus Joannis fuerit cælestis, & quomodo elementaris? VI. 295. & *seq.* An Ioannes vel saltem Apostoli ante passionem Christi baptizarent in Nomine SS. Trinitatis. *ibid.* 297. Cur Christus a Ioanne baptizari voluerit? VI. 298.

Baptismi Sacramentum quando institutum? VI. 299. *tot. cap. III.* An ante passionem Christi, quando Christus baptizatus est a Ioanne, fuerit Baptismus institutus. *ibid.* Ante mortem Christi Apostoli baptizabant Baptismo Christi, non Joannis. *ibid.* Christus sanctificavit aquas Jordanis per Baptismum suum. VI. 300. Apud Iordanem designatus est Baptismi effectus. VI. 301. Christus baptizatus baptizavit Ioannem in Iordane. *ibid.* & *seq.* In Baptismo ante mortem Christi collato dabatur Spiritus

rus S. invisibiliter: in die Pentecostes autem visibiliter. *ibid.* Christus manu propria baptizavit B.V. Mariam, S. Iohannem, & Petrum. *ibid.* & 393. Quomodo dicamur baptizati in morte Christi? VI. 301. & seq. Baptismi necessitas, non vero institutio, insinuat per verba, *Nisi quis renatus &c.* *ibid.* Per verba, *Euntes ergo docete &c.* mandavit collationem Baptismi Dominus, non vero instituit. *ibid.* Quomodo Sacramenta fluxerint ex latere Christi in morte aperto, si jam antea Baptismus erat institutus? *ibid.* 302. Cur Baptismus dicatur institutus, quando Christus baptizavit Iohannem, & cur non dicatur instituta Pœnitentia, quando Christus Magdalene peccata dimisit? *ibid.* Præceptum suscipiendi Baptismum primum obligare cepit generaliter in promulgatione legis Evangelicæ. VI. 303. & seq. Baptismi materia in Iordane est designata. VI. 301. Manichæi, & Pauliciani non adhibuerunt aquam in Baptismo, quia eam putabant a principio malo productam. VI. 304. Seleuciani vel Hermiani pro aqua adhibuerunt ignem propter verba: *Ille vos baptizabit Spiritu S. & igne.* VI. 305. An per ignem Baptismum contulerint Iacobitæ; Copti, Æthiopes, Cathari & Messalini? *ibid.* Aliqui baptizabant per oleum, vinum, & cervisiam. *ibid.* Lutherus ait, ad Baptismum sufficere, quidquid balnei loco esse potest. *ibid.* 306. Lutherus, & Calvinus calumniantur benedictionem aquæ. *ibid.* Sola naturalis aqua Sacramenti Baptismatis materia est. VI. 306. Figuræ materiæ Baptismi enumerantur. *ibid.* Aqua est typus passionis. VI. 307. Cur aqua sit designata pro materia Baptismi? *ibid.* Baptismus causticus refutatur. VI. 307. & seq. Liber cui titulus, *Predicatio Pauli*, multa continet absurda. *ibid.* Arnoldus, & Theodoricus Catharorum antesignani igne illo, quo baptizari volebant, misere absumpti sunt. *ibid.* Quomodo intelligenda verba: *Ille vos baptizabit Spiritu S. & igne.* *ibid.* Qui omnem materiam rejiciunt in Baptismo, refutantur. *ibid.* Expositio illius: *Ex aqua & Spiritu S.* a Grotio facta reprobat. VI. 308. Quid dicendum de rescripto Stephani III. de infante in vino baptizato? *ibid.* Non est Ecclesiæ Romanæ recens usus, sed Patrum traditione derivatus, ac retinendus, consecratio, ac benedictio aquæ Baptismo deservientis. VI. 309. Baptisteriorum antiquitas demonstratur. VI. 310. Benedictio aquæ baptismalis approbatur miraculis. *ibid.* Fons baptismalis per 60 annos prope Magdeburgum incorruptus permanens adveniente Ministro Lutherano computruit statim. *ibid.* Omnis aqua naturalis est materia apta Baptismi: *ibid.* Quanam sit aqua naturalis? VI. 311. Aqua naturalis, & materia sufficiens Baptismi non sunt sudor, lacrymæ, vinum, cerevisia, lac &c. *ibid.* An aqua rosacea, vel e floribus, ac arboribus expressa sit materia sufficiens Baptismi? *ibid.* An similis aqua possit sub conditione adhiberi deficiente alia aqua? VI. 312. Quale sit peccatum usurpare pro aqua benedicta non benedictam, cum benedicta haberi posset? *ibid.* Ablutio potest fieri per immersionem, affusionem, & asperisionem. VI. 312. Græci Schismatici dixerunt, Baptismum per immersionem esse alium ab eo, qui in Ecclesia Romana fit per affusionem. *ibid.* A priscis Ecclesiæ sæculis obtinuit consuetudo baptizandi per immersionem trinam. *ibid.* 313. Cur præscripta fuerit triplex immersio? *ibid.* & seq. Trina immersio nec usque ad sæculum XIII. ita communiter fuit recepta, ut Baptismus per affusionem aut aspersio-

nem judicaretur invalidus. VI. 314. Trinam immersionem circa annum sexcentelimum mutarunt Hispani in unam immersionem ob sectam Ariatorum, approbante S. Gregorio M. *ibid.* Epistola de una immersione est opus genuinum S. Gregorii. *ibid.* 315. Baptismus valide confertur per immersionem, affusionem, & asperisionem: Ecclesia Romana bene præscripsit, ut fiat per immersionem, aut asperisionem: unde a Græcis nullo jure reprehenditur. VI. 316. Objectiones quam immersionem, aut affusionem impiam impugnantes solvantur. VI. 316. & seq. Mysterium quod latet in trina immersione, aut affusione, habetur etiam in una. *ibid.* Baptismus Clinicorum validus est. VI. 314. & 316. & seq. Quid dicendum de Baptismo Novatiani in lecto baptizati? VI. 317. & seq. Baptismus Eunomianorum fuit reprobatus non ob unam immersionem, aut affusionem, sed ob mutationem formæ. VI. 318. Immersio fuit facta in nudo corpore per modum crucis. *ibid.* Quomodo facienda trina immersio, aut affusio, & quomodo forma pronuntianda? VI. 319. An liberum sit baptizanti eligere immersionem, aut affusionem, aut asperisionem? *ibid.* Eunomius in Baptismo non abluabat partes corporis inferiores, quia eas dixit execrandas, & procreatas a Deo malo. *ibid.* Non est necessarium abluere totum corpus, sed sufficit, si caput aqua perfundatur. *ibid.* Ablutio capillorum, vestium, aut minimi digiti non est sufficiens pro Baptismo. *ibid.* 320. Qui in Baptismo abluat aliquam partem corporis a capite distinctam, cum posset abluere caput, graviter peccat. *ibid.* An validus sit Baptismus collatus in aqua ferventi, aut venenata, animo baptizandi, sed simul occidendi adhibita? *ibid.* An valeat Baptismus, si baptizandus projiciatur in puteum vel flumen, unde emergere nequit? VI. 320.

Baptismi formæ. An in Baptismo Iohannis sit adhibita aliqua forma? VI. 291. In Iordane designata est forma Baptismi. VI. 301. Non officit, quod apud Iordanem forma non fuerit pronuntiata, quia aliunde nota SS. Trinitas sufficienter est demonstrata. *ibid.* & seq. Forma Ecclesiæ Latinæ est legitima, antiquissima, & omnino certa, qua utitur in Baptismo. VI. 321. Græcorum forma Baptismi enuntiativa est, non deprecativa: valida & ipsa est, nec a forma Latinorum substantialiter differt. *ibid.* 322. Cur Græci dicant, *Baptizatur*, & cur non, *Ego te baptizo*. VI. 322. Quamplures sunt Baptismi formæ ab hæreticis confictæ, quæ tollunt Sacramenti veritatem. VI. 323. Quædam omittunt invocationem SS. Trinitatis. *ibid.* Verbum *Ego* & *Amen* non spectant ad essentiam formæ Baptismi. VI. 325. Requiritur ad valorem Baptismi verbum, quo exprimitur actus baptizantis, scilicet *Baptizo*, vel *Baptizatur*. VI. 326. Hoc probatur ex Alexandri III. rescripto. *ibid.* Quando hoc decretum sit editum, & quomodo definitionis vim habeat? *ibid.* Non requiritur, ut actus exprimat in verbis formæ. VI. 327. Non valet Baptismus absque expressa Sanctæ Trinitatis invocatione collatus. *ibid.* 328. & seq. Sociniani, Episcopius, Vossius, Zwinglius negant requiri ad essentiam Baptismi invocationem SS. Trinitatis. VI. 325. Idem tenent, valere Baptismum in Nomine Christi collatum: *ibid.* Quid de Baptismo in Nomine Christi collato teneat Scotus, Magister Sententiarum, Cajetanus. *ibid.* & 329. Quantum dissent a Socinianis? *ibid.* neque ab Apostolis Baptismus absque invocatione SS. Trinitatis expressa collatus fuit.

VI. 325. & 330. Apostoli non baptizabant in Nomine Christi ob dispensationem aliquam a Christo obtentam. VI. 330. & 337. Explicatur textus Scripturæ, qui videtur contrarius. VI. 331. Nec Gentiles, nec Iudæi erant baptizari in solo Nomine Christi. VI. 333. & 334. & 338. Exponuntur textus SS. Patrum primo intuitu adversantium. VI. 334. & 335. An Romani Pontifices olim approbarint Baptismum in solo Christi Nomine collatum. VI. 336. Sententia dicens, valuisse Baptismum in Nomine Christi, non potest censura notari. VI. 338. Validus est Baptismus, si loco verbi baptizo usurpatur verbum *mergo* *abluo*, *iungo*, talis tamen mutatio esset peccatum grave. VI. 339. An Baptismus valeat sine expressione subjecti per pronomen *te*, aut per nomen aliud; *ibid.* An valeat Baptismus, si loco in Nomine, dicatur in Nominibus? VI. 340. An valida forma hæc, *Ego te baptizo in Nomine Patris, in Nomine Filii, in Nomine Spiritus S.* *ibid.* An valida hæc forma: *Ego te baptizo in Nomine Genitoris, Geniti, & Procedentis ab utroque?* VI. 341. An valeat Baptismus sub forma, *Ego te baptizo in Nomine Patris, Filii, Spiritu S. omisso &?* VI. 342.

Baptismi Minister. Jus baptizandi solemniter ritu Episcopis principaliter datum est, deinde Sacerdotibus, sed non nisi auctoritate Episcoporum. VI. 342. Ab initio Ecclesiæ soli Episcopi baptizabant. *ibid.* An Sacerdos sit Minister ordinarius, vel delegatus Baptismi? VI. 343. Diaconus non nisi ex delegatione potest solemniter ritu Baptismum administrare. VI. 344. An Diaconus absque delegatione baptizans sit irregularis? VI. 345. Probatur contra Calvinum, & Græcos recentiores, quod in casu necessitatis homo quilibet etiam laicus possit absque solemniter ritu administrare Baptismum. VI. 342. & 345. Cur Concilium Eliberitanum potestatem baptizandi deneget bigamis, & iis, qui Baptismum integre non perceperunt? VI. 346. Etiam feminae possunt in necessitate baptizare. VI. 347. Saphira filium suum circumcidit. *ibid.* Contra Marcionitas, Pepuzianos, & Collyridianos probatur, feminas non posse solemniter ritu baptizare. VI. 342. & 347. Si in necessitate adsint Clericus, Laicus, vir, & femina, quis debet dare Baptismum? VI. 348. An laicus vel femina peccatum grave committant, si in necessitate baptizant præsentente Clerico? VI. 349. An femina vel Sacerdos in necessitate baptizare debeat, si alia persona non adsit, & Sacerdos sit vinculo excommunicationis innodatus? *ibid.* Excommunicatus in necessitate baptizans non exercet actum Ordinis, nec sit irregularis. *ibid.* An in casu, quo plures in necessitate abluunt, & formam pronuntiant, Baptismum conferant. *ibid.* An in casu necessitatis sit validus Baptismus, si duobus tantum presentibus unus manibus truncatus formam proferret, & alter elinguis ablueret? VI. 350. An quis in necessitate possit baptizare se ipsum? *ibid.* An laicus solemniter baptizans non solum committat peccatum grave, sed etiam irregularitatem incurrat? *ibid.* Parochus graviter peccat baptizando extra necessitatem domi, nisi sit proles Regis, aut Principis, quæ potest extra Ecclesiam baptizari. VI. 351. Nequit baptizans accipere pretium pro collatione Baptismi. *ibid.* Num impii & hæretici valide baptizent? *ibid.* Quid sit anabaptismus? *ibid.* Per multi hæretici Baptismum repetere consueverunt. VI. 352. Himerobaptistæ quotidie se abluabant non adhibita forma, sed per modum lustrationum Pharisæorum. *ibid.* Calicola Mosaicis ritus, & Baptismum retinebant, & approbabant anabaptismum;

quomodo vocetur Calicola novi apud Donatistas Baptismi institutor? *ibid.* Marcion Baptisma tertio repetendum statuit. *ibid.* Montanistæ a Philastrio nuncupati rebaptizabant. *ibid.* Libellatici quosque, Novatiani, Donatistæ, & Ariani rebaptizabant. *ibid.* De auctore, & fortuna Anabaptistarum. *ibid.* Quidam veteres, præsertim Agrippinus, & Tertullianus voluerunt, hæreticos a Catholicis esse rebaptizandos. VI. 353. Idem docuerunt Firmilianus & Cyprianus. VI. 354. Firmiliani, & Cypriani Epistolæ tanquam genuinæ sunt recipiendæ. *ibid.* Firmilianus laudatur. *ibid.* 355. Firmiliano & Cypriano se opposuit Stephanus Papa. VI. 355. Eusebius non fuit commentor Historiæ Anabaptizantium. VI. 357. De Epocha Anabaptismi. *ibid.* S. Augustinus docuit, Cyprianum adhæsisse Anabaptizantibus. VI. 339. Quantum Epistolæ S. Cypriani differant a Donatistis? *ibid.* Solvantur objectiones probare volentium, S. Cyprianum non adhæsisse Anabaptizantibus. VI. 360. & 361. Concilium tertium Carthaginense vere est celebratum. VI. 363. & 364. Decreto Stephani probatum non fuit Baptisma omnium hæreticorum, sed consecratum verbis Evangelicis, id est in Nomine SS. Trinitatis collatum. VI. 367. An validum Baptisma, si baptizans debita utatur forma, sed in Trinitatem, aut Christum non credat? *ibid.* & seq. Stephanus Papa neque Cyprianum, neque Firmilianum ob errorem Anabaptizantium a sui communione removit. VI. 369. Sed excommunicationem minitatus est. *ibid.* Non est certum, quod Cyprianus, aut Firmilianus a propria de rebaptizandis hæreticis sententia recesserint. VI. 372. An S. Basilii adhæserit rebaptizantibus? *ibid.* Multa sunt, quæ Rebaptizantium, & præsertim S. Cypriani excusant errorem, maxime ante Stephani Papæ decretum. VI. 373. Ex quo S. Cyprianus Decreto S. Stephani obluatus sit, nequit inde labefactari Papæ in rebus fidei, & morum irreformabile iudicium. VI. 374. Controversia S. Stephanum inter, & S. Cyprianum agitata tempore S. Cypriani non pertinebat ad fidem, sed ad disciplinam. *ibid.* Decretum S. Stephani non fuit solenne, & ex Cathedra, dato etiam, quod materia anabaptismi fuerit jam tunc materia materia fidei? VI. 376. Quando Papa loquatur ex Cathedra? *ibid.* Nonnulli sunt Patres, quorum de rebaptismo sententia est obscura admodum. VI. 378. An rebaptizantibus adhæserit S. Dionysius Alexandrinus? *ibid.* An S. Athanasius? *ibid.* 379. An Optatus Milevitanus? VI. 381. An S. Cyrillus? *ibid.* Concilium plenum, de quo Augustinus adversus Donatistas affirmat, ad ejus auctoritatem, & robur productam antiquam unius Baptismatis consuetudinem, videtur esse Nicænum, sed non istud solum intelligit. *ibid.* & 382. Præter Nicænum Canonem multa aliæ Ecclesiasticæ definitiones probarunt Baptisma hæreticorum sub invocatione SS. Trinitatis collatum. VI. 385. Imperatorum legibus proscriptus est rebaptismus. VI. 386. Baptismus ab hæretico collatus confert characterem, sed an tribuat gratiam; & quando parvulis, quando adultis? VI. 386. Valet Baptismus datus ab hæretico sub Nomine Trinitatis. *ibid.* Agrippinus fuit auctor Rebaptizantium. VI. 387. Ministri impietas aut hæresis non obest valori Baptismi. *ibid.* & 388. Baptismus siue fide subsistit. *ibid.* & seq. Unitas Ecclesiæ non tollit valorem Baptismi extra Ecclesiam suscepti. VI. 389. Quomodo Baptizati ab Hæretico Christum induant? *ibid.* Quomodo intelligendum

dum illud? Qui baptizatur a mortuo quid proficit lavatio ejus? *ibid.* Tenet quoque Baptismus a Pagano sub præscripta forma collatus. VI. 390. & seq. Quomodo Paganus possit dare Baptismum, cum non habeat? VI. 391. De pœnis anabaptismum conferentis, & suscipientis. VI. 391. Baptismus nunquam repetatur, nisi gravis emergat dubitatio, & tunc non, nisi sub conditione. *ibid.* 392. Quid agendum, si ad Ecclesiam redeat Hæreticus, an baptizetur? *ibid.* An infans sit iterato baptizandus, si domi ab obstetrice urgente necessitate baptizatus sit? *ib.* An infantes expositi, & inventi cum scheda testante Baptismum esse collatum, sint iterum rebaptizandi? VI. 392.

Baptismus Parvulorum, seu Pædobaptismus examinatur. VI. 393. Waldenses, Petrobrussiani, Cathari, & Anabaptistæ negant, infantes posse baptizari ante usum rationis. *ibid.* An idem senserint Tertullianus, & Hieraciti? *ibid.* Salmasius, Vitranga, & Phereponus hæretici recentiores negant esse antiquam ab Apostolis desumptam consuetudinem Pædobaptismi, sed omnes esse baptizatos ætate jam adulta. *ibid.* Licitum & congruum est infantes baptizare. VI. 394. Non requiritur fides, aut consensus infantium ad Baptismum. *ibid.* & 395. & seq. Pelagiani concedunt, infantem baptizandum, sed non ut mundetur a peccato originali. VI. 395. Solvuntur objectiones hæreticorum, quod parvuli ante usum rationis non sint baptizandi. VI. 396. Parvulis prodest fides levantium, nequeunt tamen cum matre ante partum baptizari. *ibid.* & seq. Filii infidelium possunt baptizari, si ipsimet petant Baptismum. VI. 399. Non licet parvulos infidelium baptizare parentibus invitis. VI. 400. Quid dicendum de facto Sisebuti, lege Visigothorum, Caroli Magni, Chilperici, & Dagoberti cogentium Iudæos ad Baptismum? VI. 402. & 403. In quibus casibus licitum sit baptizare filios infidelium? VI. 403. Infanti adhuc clauso in utero non prodest ablutio Matris, aut signum aliud, vel benedictio ei applicata. VI. 404. Nequit infans in utero Matris ante aperitionem partus baptizari. VI. 405. Non dicitur infans proprie natus, nisi sit egressus ex utero Matris, vel inde extractus. *ibid.* Licet aperto uteri ostio infans possit per instrumentum aqua perfundi; attamen baptizari non debet, nisi secundum aliquam saltem partem corporis infans sit egressus ex alvo. VI. 406. Quomodo S. Aloysius sit sanctificatus in utero Matris? VI. 407. Mater prægnans viva non debet aperiri. VI. 407. Monstra baptizari non debent, nisi humanam referant speciem. *ibid.* Quid si in monstro appareant gemelli, qualiter debet dari baptismus? *ibid.* An baptizari possint filii spurii? VI. 409. An baptizandi sint filii excommunicatorum? *ibid.*

Baptismus Adultorum. An S. Ambrosius primum sit baptizatus paucis ante Ordinationem diebus? VI. 409. An Constantinus, Constantius, & Theodosius longe distulerint Baptismum? *ibid.* Quo ætatis anno baptizatus S. Augustinus? *ibid.* Cur aliqui Baptismum distulerint? VI. 410. Modo dilatio Baptismi reprobatur. *ibid.* Quid significet Catechumenus; quid Catechesis? VI. 411. Catechumeni habebant tres classes audientium, competentium, & electorum. *ibid.* & seq. Quæ dispositio ad Baptismum requiratur in adulto? VI. 412. In adulto ad Baptismum requiritur fides, spes, timor, pœnitentia, & charitas inchoata. *ibid.* 413. Adulti solemniter baptizentur Sabbato S. Paschæ, vel Pentecostes. *ibid.*

Ecclesia olim prohibuit collationem Baptismi solemnis in die Epiphaniæ, ob hæreticos dicentes Baptismum non conferre gratiam, nisi recipiatur in die Epiphaniæ. VI. 414. An baptizandus Catechumenus adultus, si ante completum tempus catecheseos incidat subito in infirmitatem, ita, ut Baptismum amplius petere non possit. *ibid.* Ad Baptismum etiam in adulto sufficit intentio interpretativa. *ibid.* An & quando baptizandi sint adulti amentes, & energumeni. *ibid.* An baptizari possit adultus infirmus, si scitur, ante contractam infirmitatem peccatum grave commisisse, nec desuper pœnitentiam egisse, & si modo ob infirmitatem nec pœnitentiæ signum dare, nec Baptismum petere possit? *ibid.* Adulti sine fide interna, & cum peccati mortalis affectu suscipientes Baptismum recipiant characterem, sed non gratiam percipient, nisi deposito affectu peccati pœnitentiam egerint. *ibid.* Peccata ante Baptismum commissa non sunt materia pœnitentiæ Sacramenti. *ibid.* 415.

Baptismus mortuorum, & *eris Campani*. Cerinthiani, & Marcionitæ baptizabant vivos pro mortuis sine Baptismo defunctis. VII. 415. Cataphrygæ, seu Montanistæ baptizabant sine baptismo mortuos. *ibid.* 416. Idem fecerunt Archontici. *ibid.* Refutantur Cataphrygæ. VI. 416. Impugnantur Cerinthiani, & Marcionitæ. *ibid.* 417. Quomodo intelligendum illud: *Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis*. *Ibid.* Campanarum, quibus fideles ad Ecclesiam convocantur, usus est vetustissimus; quis earum usum introduxerit? VI. 417. Campanæ non baptizantur, sed consecrantur, & cur? *ibid.* & 418. Carolus M. reprobavit consecrationem Campanæ ritu non Catholico factam. *ibid.*

Baptismi necessitas. Baptismus omnibus est necessarius necessitate medii. VI. 419. Adultis Baptismus est necessarius necessitate medii, & præcepti. *ibid.* 420. Cornelius ante receptum Baptismum accepit Spiritum S. VI. 420. Baptismus fluminis in adultis supplet Baptismum fluminis. VI. 421. In parvulis non suppleri Baptismum fluminis per votum parentum. VI. 422. Martyrium quoque supplet Baptismi vicem non tantum in adultis, sed etiam in parvulis. VI. 423. Quomodo intelligendum illud: *Martyrium sine charitate nihil prodest*. VI. 424. Ad Martyrium requiritur ex parte Martyris Baptismus, aut votum illius, libera acceptatio mortis, ut sit membrum Ecclesiæ, charitas, contritio, aut confessio de peccato commisso, & ut nullum Sacramentum contemnat. VI. 427.

Baptismi effectus. Baptismus causat gratiam sanctificantem. VI. 430. In baptizatis manet concupiscentia, vel sordes ad peccatum inducens. *ibid.* Homo baptizatus dicitur regeneratus, & renovatus Spiritu S. *ibid.* Ob Baptismum datur aditus ad Sacramenta. VI. 431. Pœnitentia sine Baptismo, aut illius voto non prodest. *ibid.* Baptismus plenariam tribuit remissionem peccatorum, an hoc etiam faciat votum Baptismi? *ibid.* Cur in baptizatis remaneat concupiscentia, mortis necessitas, & aliæ miseriæ vitæ? *ibid.* & seq. Plura, & majora confert Baptismus, quam contritio. VI. 432. Baptismus imprimit characterem. *ibid.*

Baptismi sollemnis Cereemonia. Baptismi cereemonias S. Basilii universum egregie commendat. VI. 439. Baptizare aliquem sine cereemoniis quando sit mortale peccatum. *ibid.* 440. Quam male faciant Pastores, qui baptizant filios eorum Nobilium, qui neque sunt Reges, neque Principes, aut extra Ec-

- clesiam, Fontem baptismalem non habentem, aut etiam in illa Ecclesia, quæ habet Fontem, sed ad assecurationem, interea dum Patrinus expectatur, sine caeremoniis. *ibid.* Quæ nomina non sunt imponenda baptizandis. VI. 441. Quæ caeremoniæ insuper in desuetudinem abiire. *ibid.* Olim baptizatis data est Eucharistia. VI. 432. Item mel, & lac. *ibid.* Baptizatis imponebatur sertum. *ibid.* 433. Item baptizatis tradebantur decem siliquæ, calceamenta, & imago Agni Cælestis. *ibid.* Recte usurpantur compadres, seu susceptores, vel Patrini in Baptismo. *ibid.* Quot sint Patrini? VI. 433. Patrini sciant Symbolum Apostolorum, sint confirmati, & non sint parentes baptizandi, nec Monachi. *ibid.* Qualis obligatio Patrini? *ibid.* 434. Quid notandum de nomine baptizandis imponendo? *ibid.* De abrenuntiatione Satanae, exorcismis, & exsufflationibus in Baptismo faciendis. VI. 434. De signo Crucis, manus impositione, sale, oleo Catechumenorum, & saliva, quibus in Baptismo utimur. VI. 436. De unctione Chrismatis, linteo albo, & candela accensa, quæ adhibentur in Baptismo. VI. 438.
- Baptista.** Qualis error Phariseorum, Baptistarum, & Hemerobaptistarum circa Baptismum? VI. 248.
- Baptisterium** ab Ecclesia separatum an gaudeat asylo? IV. 238. & *seq.* Baptisteriorum antiquitas demonstratur. VI. 210.
- Baptizatus.** Etiam filii baptizatorum contrahunt peccatum originale. III. 106. *per tot. cap.* IV. An non baptizati debeant comparere in iudicio. III. 133.
- Baptizo.** Ob communicationem idiomatum Christus dicitur baptizatus, & baptizans. V. 298. An violetur Ecclesia, si puer non baptizatus, & necdum natus sepeliatur una cum Matre in Ecclesia? VII. 243. Ecclesia polluitur ob sepulturam notorie non baptizati. *ibid.*
- Barabbas** humani generis typum gessit. VI. 118.
- Bardeanisista** negans resurrectionem in hac carne nostra futuram damnatur undecimo fidei articulo. IV. 297. Docuit corpus Christi esse formatum de cælo, æthere, sideribus. V. 180. *vid. Corpus.* Refutatur. V. 202.
- Barlaamus.** Monachi Barlaami historia. I. 133.
- Bartholomæus** (S.). Quid significet hoc nomen? & an idem sit ac Nathanael? VI. 101.
- Basilica.** Nomine Templi veniunt Basilicæ, Dominica, Oratorium, Martyrium. VII. 240.
- Basilides** tribuens Christo corpus umbratile damnatur tertio fidei articulo. IV. 388. Dicens, non Christum, sed Simonem Cyrenæum crucifixum, oppugnat quartum fidei articulum. *ibid.* Contra hunc in Ecclesia asseritur potestas remittendi peccata. IV. 397. Idem negans carnis resurrectionem refutatur. *ibid.* Docuit, Corpus Christi esse formatum de cælo, sideribus, æthere. V. 180. *Vid. Corpus.* Refutatur. V. 202.
- Basilus M.** (S.) nunquam dogma Catholicum violavit. II. 114. An fuerit adpersus fuligine hæreseos Armenorum. I. 77. An adhæserit rebaptizantibus? VI. 372. Quænam forma consecrationis habeatur in Liturgia S. Jacobi, S. Marci, S. Basilii, S. Chrysostomi, & S. Cyrilli? VII. 126. An docuerit iteranda Sacramenta Ordinis, & Baptismi collata ab hæretico? VIII. 126. An huic consentiat S. Cyprianus & Firmilianus? *ibid.* In verbis, *Omnia vestra cum charitate fiunt*, agnoscit præceptum opera deliberata referendi in Deum. VIII. 474.
- Basnagius.** Refutatur ejus opinio de Symbolo Apostolico. IV. 383. & 385. Contra hunc defenduntur traditiones. V. 22. Contra hunc in materia de traditionibus defenditur S. Hieronymus. V. 32. Ipsemet stat pro traditionibus. V. 34.
- Bassianus** an invitus sit ordinatus? VIII. 135.
- Beatificus.** Quale objectum visionis beatificæ? I. 224.
- Beatitudo** Sanctorum erit inæqualis. I. 219. Causa moralis hujus inæqualitatis est meritum, effectrix lumen gloriæ. I. 221. An Angeli præter gratiam, etiam habuerint beatitudinem ab initio? II. 173. *per totum cap.* VIII. Quæ dotes beatitudinis. *ibid.* In quo instanti eam meruerint Angeli boni. II. 196. Meruerunt eam ex gratia Dei. *ibid.* Infantes sine Baptismo decedentes non potiuntur supernaturali beatitudine. III. 130. Nec naturali. III. 131. Beatitudo æterna quo sensu sit præmium condignum. IV. 123. Beatitudo hominis in quo consistat? IV. 271. *tot. cap.* V. Eam Mahomet constituit in carnis voluptatibus. IV. 366. An beatitudo Sanctorum sit differenda usque ad Iudicii diem? V. 38. & 39. Amor beatitudinis, sed non spes illius, datur in damnatis. V. 61. Charitas beatitudinis non excludit se sola voluntatem peccandi. VII. 302. Charitas beatitudinis homini est congenita, & hæc potest esse sine charitate habituali, & sine cupiditate noxia. VIII. 367. *Coroll. I. ac VIII.* 383. 393. & 400. Iuxta Bajum nec Adamus supernaturalibus habitibus, fidei, spei, & charitatis donatus fuit, nec egebat gratia supernaturali ad servandam legem, & consequendam beatitudinem. VIII. 430. *Coroll. I.* Contrarium docent Augustiniani. *ibid.* *Coroll. II. ac 423. tot. §.* VII. *item 439. §.* III. & IV. Bellelli docet, Angelos, & Adamum sine gratia supernaturali non potuisse legem servare, aut beatitudinem consequi. VIII. 445.
- Beatus.** An corpora Beatorum post resurrectionem sine futura spiritualia, & oculi alterius naturæ, quam nunc sunt? I. 181. An Beatis clara Dei visio differatur usque post diem Iudicii? I. 193. & 200. Beatorum felicitas non consistit in epulis, escis, carnis voluptatibus &c. *ibid.* 201. Quid de moderno Beatorum statu senserint SS. Augustinus, Ambrosius, ac Bernardus? I. 210. & *seq.* Quid Ioannes xxii. I. 215. De inæquali gloria Beatorum. I. 219. Quomodo Deum videant. I. 228. Beati vident in Deo Unitatem, & Trinitatem. I. 224. Nec non & omnia attributa. *ibid.* Quæ cognitio terræ, cæli, & rerum, quæ in terris fiunt, Beatis concedatur? *ibid.* Beati necessario amant Deum, alia autem objecta voluntarie. II. 188. Per hunc amorem nihil merentur. *ibid.* 189. An sit eadem libertas amandi Deum in Beatis, ac in viatoribus? item an demones tam necessario peccent, quam Beati diligunt. *ibid.* Quænam mirabilia excedant potestatem Beatorum? II. 222. Immortalitas, & libertas Beatorum erit major immortalitate & libertate Adæ. III. 48. *Vide Sanctus.* An Christus ut viator habuerit scientiam Beatorum. V. 213. & 217. An cum hac stare potuerit summa tristitia in eodem Christo? *ibid.* Angeli & Beati vita sancti non sunt Ministri ordinarii Sacramentorum, bene vero possent esse extraordinarii. VI. 195. Character Sacramentalis manet in Beatis, & damnatis. VI. 264.
- Beelphégor** est a Gentilibus Diis annumeratus. IV. 363. Quis veniat hoc nomine? *ibid.* De ejus cultu. V. 97.
- Beelzebub** est princeps diabolorum, ac idem significat, an *Deus musæ*, & cur? II. 217. A Beelzebub cuius homini deputatur Angelus malus? II. 220. Beelzebub

zebulus est a Gentilibus Diis adscriptus . IV. 364.
Beguardus . Error Beguardorum , quod Deus possit videri virtute naturali ab intellectu creato . I. 156.
Beguinus negat peccatum originale transire ad posteros Adæ . III. 86.
Behemoth quis sit ? II. 168.
Belgium . Vid. *Holandia* .
Belial est princeps dæmonum in tertio ordine . II. 218.
Bellarminus (*Robertus*) *S. R. E. Card.* Ejus sententia de charitate Dei , tanquam Auctoris Naturæ . VIII. 398. Ejus sententia de Prædestinatione . I. 371. An Bellarminus , Tolerus , & Vasquez docuerint , nullam tentationem vinci posse sine gratia . VIII. 346. Bellarminus in sententia de statu naturæ puræ Bajum , Lutherum , & Calvinum hæreseos reos pronuntiat , quia putant , iustitiam , & integritatem originalem non fuisse donum supernaturale . VII. 406. ac 417. Bellarminus admittit in homine appetitum innatum videndi Deum . VIII. 422. Quid Bellarminus sentiat de concupiscentia ? VIII. 427. & seq. Bellarminus quid de charitate Dei , ut Auctoris naturæ , sentiat ? VIII. 453. Bellarminus , & Tolerus ajunt , damnatam propositionem 29. Baji , quia putabat omne opus bonum conferre gratiam sanctificantem . VIII. 471. Pontificum potestas , prout a Bellarmino explicatur , *directa* , non *indirecta* , appellanda est , secundum Bossuetium . X. 2. Bellarmini liber de Potestate Summi Pontificis in rebus temporalibus proscriptus fuit a Parlamento Parisiensi . X. 9. Et quibus sub pœnis . X. 37. Videtur adstruere potestatem , quam tribuit Summo Pontifici in seculares Principes , etiam in quolibet Episcopo . X. 9. & seq. Bellarminus quid de Probabilismo scripserit ad Nepotem suum . IV. 339. 344. & 345. Quo cultu docuerit Angelos esse adorandos ? II. 100. Propositio hæc Berti : *Gratia efficax est victrix delectatio , sive charitas , quæ superat contrariam cupiditatem* ; non est ex Iansenio , sed ex S. Augustino desumpta . IX. 106. Idem sentit Bellarminus . IX. 108. Quod Berti sententia , quæ negat esse in homine lapso potentiam proxime expeditam sine gratia efficaci ad opus supernaturale , non sit obnoxia errori Iansenii , probatur ex Bellarmino . IX. 127. Berti cum Iansenio non admittit solam indeliberatam delectationem , & necessitatem antecedentem , quæ sine deliberatione voluntatis est . IX. 158. Idem cum Berti iudicat Bellarminus . IX. 159. Aequilibrium libertatis tamquam signum rejectum a Bellarmino , Vasquez , & centum Episcopis Gallicanis in acceptatione Constitutionis *Unigenitus* . IX. 163. & seq. Vid. *S. Augustinus* .
Bellelli (*P. Fulgentius*) rejecit propositionem 38. Baji in quocunque perverso sensu acceptam . VIII. 391. tot. cap. III. Bellelli admittit in homine concupiscentiam indeliberatam , a peccato immunem . VIII. 394. Nec in præcepto *non concupisces* comprehensam , *ibid.* Objectiones Anonymi contra Bellelli factæ examinantur , & solvantur . VIII. 395. tot. §. VI. An secundum Bellelli attritio possit esse sine charitate Dei ? *ibid.* 396. Bellelli doctrina est prorsus eadem cum doctrina S. Fulgentii . VIII. 397. Bellelli optime exposuit propositionem 31. & 32. Baji . VIII. 399. Commendantur habitus , & actus virtutum etiam separati a charitate . VIII. 367. *Coroll.* I. ac 384. Ac in libro Bellelli , cui titulus : *Mens Augustini* . VIII. 394. Tales sunt actus fidei , spei , timoris , amoris initialis , attritionis . *ibid.* tot. cap. III. Anonymi in Bellelli multiplicata calumnia . VIII. 391. tot. cap. III. Calumniam quoque mendaciter

inflat . VIII. 398. Calumnias augeat Anonymus . VIII. 405. Bellelli defenditur , quod non inciderit in errorem Baji docendo , creaturæ rationali inesse naturaliter appetitum ad ipsam visionem Dei intuitivam . VIII. 419. Bellelli docuit , statum naturæ puræ esse impossibilem . VIII. 447. Sed non in sensu propositionis 27. Baji . *ibid.* & seq. tot. cap. III. Bellelli nullibi dona gratiarum inter naturæ proprietates connumerat . VIII. 445. tot. §. II. Bellelli gratiam sanctificantem in statu innocentiae ad meritum vitæ æternæ necessariam esse docet . *ibid.* tot. §. III. Bellelli agnovit gratiam , & alia dona supernaturalia , in prima Angelorum , & Adami conditione . VIII. 446. tot. §. IV. Bellelli docuit , dona Adæ collata fuisse gratiam proprie dictam . *ibid.* tot. §. V. Bellelli docuit , Angelos , & Adamum sine gratia supernaturali non potuisse legem servare , aut beatitudinem consequi . *ibid.* Solvuntur objectiones Anonymi , quibus probare nititur , Bellelli deviasse ad sensum damnatæ propositionis 27. Baji . VIII. 447. tot. §. VI. Bellelli qualiter explicet præceptum referendi omnia opera in Deum ? VIII. 499. Immerito Bajaniſta dicitur . *ibid.* Bellelli rejecit pravam sensum propositionis 35. & 36. Baji . VIII. 512. An Bellelli docuerit , Deum posse coli viribus naturalibus sine gratia ? *ibid.* §. I. Bellelli non docuit , omnia opera infidelium esse peccata , & virtutes Philosophorum esse vitia . *ibid.* 513. §. II. Bellelli non consentit Bajo in materia de libero arbitrio . VIII. 514. §. III. An Bellelli Bajum sit secutus explicando textum : *Omne , quod non est ex fide , peccatum est* ? *ibid.* §. IV. Bellelli Bajo adversatur in sententia de operibus deliberatis in Deum referendis . VIII. 515. §. V. Bellelli contra Bajum admittit fidem , spem , timorem sine charitate esse actus in substantia bonos . *ibid.* & 521. Anonymi objectiones adversus Bellelli colliguntur , & exsufflantur . VIII. 516. §. VI. Bellelli sententia de attritione explicatur . VIII. 521. Doctrina , quod gratia efficax sit reponenda in delectatione victrici , quæ superat minores gradus concupiscentiæ , Catholica est , non Ianseniana . IX. 113. Sententia ad mentem Berti , & Bellelli explicata non tollit libertatem . IX. 119. & seq. Bellelli nullibi docuit delectationem victricem , seu gratiam efficacem inferre libero arbitrio necessitatem antecedentem . IX. 236. tot. §. I. Bellelli perspicue docet , gratiam sufficientem esse distinctam ab efficaci . IX. 238. tot. §. II. Illum criminatur Languetius , quod per gratiam parvam , & inefficacem , quæ sola secundum illum conceditur iustis urgente præcepto , asserat nullam veram dari potentiam , sive proximam , sive remotam . IX. 365. Impugnatur Languetius . IX. 366. Vide *Languetius* . *Maffæus* . Idem docet , gratiam sufficientem esse præparatam omnibus hominibus etiam infidelibus , & peccatoribus . IX. 238. & seq. Docet omnes habere gratiam petendi gratiam sufficientem . *ibid.* 239. Propugnat libertatem a necessitate esse necessariam ad meritum , & demeritum . IX. 240. & 262. Manifeste tenet , in Deo esse voluntatem salvandi omnes . IX. 241. Anonymus injuste obest Bellello delectationem invincibilem . IX. 243. & 252. Sine causa carpit Anonymus in Bellello , delectationem consistere in actibus indeliberatis . IX. 243. Anonymus ex systemate Bellelli necessitatem exsculpere conatur . IX. 244. Quomodo Bellelli explicet illud : *Sine gratia homo non potest operari bonum* ? IX. 247. In quo sensu Bellelli vocet gratiam sufficientem

- gratiam parvam? IX. 250. Anonymus criminatur, Bellellium male uti exemplo oculorum in explicanda gratia. IX. 248. Bellelli quomodo docuerit, non posse resisti gratiæ efficaci? IX. 254. Anonymus vult probare, Bellellium in sensu Iansenii explicare necessitatem absolutam, & conditionatam, antecedentem, & consequentem. IX. 255. & 256. & seq. Anonymus rodit distinctionem Bellelli in sensu composito, & diviso. IX. 256. & 259. Anonymus ait, Bellellium non bene explicare necessitatem consequentiæ. IX. 256. & 259. Anonymus necessitatem actus secundi a Bellellio explicatam tanquam novitatem hæreticam arguit. *ibid.* 260. Bellellio non nocet, quod doceat esse difficultatem conciliandi gratiam cum libertate. IX. 260. Bellelli in sententia de prædeterminatione physica Thomistas non afficit calumnia. *ibid.* 261. Solvuntur objectiones Anonymi, quibus evincere vult, Bellellium docuisse quinque propositiones Iansenii. IX. 262. & seq. Contra Anonymum Bellelli defenditur autoritate Doctorum librum suum approbantium. IX. 273. & seq. Bellelli non negat gratiam sufficientem. IX. 274. Non incidit in errores Quenellii. *ibid.* Non docuit, quod gratiæ efficaci resisti non possit. IX. 275. An dicat, primam gratiam esse fidem inchoatam. IX. 276. An docuerit omnia opera peccatoris esse peccata? IX. 278. Non docuit timorem servilem esse vitiosum. IX. 279. Principium duarum delectationum Ianseniticum ab Anonymo describitur. IX. 283. In quo sensu Bellelli & Augustiniani duas delectationes admittant? IX. 284. & 285.
- Bellum.** An historia de bello Æthiopico sit fabula? IV. 169. Non repugnat dilectioni gerere bellum justum. V. 83. Quænam condiciones ad bellum justum requirantur? *ibid.* Vid. *Arma*.
- Benedico.** Quale sit peccatum usurpare pro aqua benedicta non benedictam, cum benedicta haberi posset. VI. 312.
- Benedictio Sacerdotalis** an unquam fuerit de essentia Sacramenti Matrimonii. VIII. 204. Est Sacramentale, non autem Sacramentum. VI. 135. An verba Sacramentorum sint verba benedictionis, & verba vitæ secundum illud: *Calix benedictionis, cui benedicimus: & mundans Ecclesiam lavacro aque in verbo vite?* V. 187. Quænam benedictiones Sacramentalibus sint annumerandæ. VI. 270. Vid. *Sacramentorum ceremonie*. Lutherus & Calvinus calumniantur benedictionem aquæ. VI. 306. Benedictio aquæ baptismalis commendatur. VI. 309. Vid. *Aqua*. Non est Ecclesiæ Romanæ recens usus, sed Patrum traditione derivatus ac retinendus, consecratio, & benedictio aquæ Baptismo deservientis. *ibid.* Benedictio aquæ baptismalis approbatur miraculis. VI. 310. Fons baptismalis per sexaginta annos prope Magdeburgum incorruptus permanens adveniente Ministro Lutherano statim computruit. *ibid.* Infanti adhuc clauso in utero non prodest ablutio Matris, aut signum aliud, vel benedictio ei applicata. VI. 404. Benedictiones, in quibus adhibendum est Christma, non possunt fieri a Sacerdote simplici, sed ab Episcopo, sine speciali licentia Papæ. VII. 76. Græci complures docuerunt, non solum verbis Dominicis, verum etiam oratione, & benedictione Sacerdotis consecrationem fieri. VII. 125. An Christus per benedictionem panis in Emmaus factam consecravit? VII. 127. Probatur adversus Lutherum, & Græcos, Christum non consecrasse, nec Sacerdotes modo consecrare per benedictionem antecedentem, ac gratiarum actionem, & preces subsequentes. VII. 126. & seq.
- Benedictio olei infirmorum:** Vid. *Unctio*. Benedictio Matrimonii laudatur. VIII. 221.
- Benedictus (S.)** an in hac mortali vita Deum viderit. I. 190.
- BENEDICTUS XIV. P. M.** Quo præclaro elogio Norisius a BENEDICTO XIV. P. M. honestetur. VIII. 320. Benedicti XIV. Constitutio, qua redarguit nonnullos Orientales damnantes secundas Nuptias. VIII. 206. Quare & qualiter Clemens VIII. & Benedictus XIV. præceperint, ut a Græcis confirmati denuo confirmarentur. VII. 39. Innocentius IV. Sacerdotibus Cypri, & Clemens VIII. Sacerdotibus Albanæ, non autem omnibus Sacerdotibus Græcis interdixerunt administrationem Confirmationis. VII. 49. Quid de super statuerit S. P. Benedictus XIV. *ibid.* Benedictus XIV. damnavit ritus Sinenfium arcentes mulieres a Communione tempore, quo laborant menstruali morbo. VII. 210. Quam decisionem fecerit circa Matrimonia Hæreticorum? VIII. 197.
- Benefactor.** Injuria recenti Benefactori illata est circumstantia aggravans. VII. 360.
- Beneficium,** vid. *Titulus*.
- Beneplacitum Divinum** an versetur erga salutem singulorum hominum? I. 301. Voluntas Dei dividitur in voluntatem signi, & beneplaciti. I. 302. Et hoc in antecedens, & consequens. *ibid.* & seq.
- Beneventana** anni 1091. Synodus permisit Subdiaconum eligi posse in Episcopum, quibusdam servatis conditionibus. VIII. 78.
- Benevolentia.** Dilectio significat gratiam, benevolentiam, amicitiam. V. 71. An benevolentia inter Deum, & hominem per dilectionem firmata sit vera amicitia? *ibid.* 72.
- Berengarius,** seu *Heringerius* admisit quidem realem præsentiam Christi in Eucharistia, sed negavit transubstantiationem, unde ei tribuitur impanatio. VII. 136. Alii illius affectu putabant, Christi Corpus in cælo collocatum non posse in terram deferri. *ibid.* Berengarius in variis Conciliis tres fidei formulas edidit, ac tandem resipuit. *ibid.* & 171. & seq. In Eucharistia sumi & contineri idem Corpus, quod de Beatissima Virgine MARIA conceptum ac natum est, probatur contra Berengarium. VII. 153. An bene dicatur, a nobis sumi corpus crucifixum, sanguinem pro nobis effusum? *ibid.*
- Bernardinus Ochinus.** Ejus error de summa Trinitate. II. 2.
- Bernardus (S.)** quid senserit de statu præsentis Sacerdotum. I. 210. & seq. Num Millenariis consenserit. I. 215. An ejus Epistola ad Henricum Archidiaconum sit spuria? VI. 336. Inungens energumenum, ipsum a dæmoniis potestate liberavit. VII. 57. Mulierem a furore insaniente liberavit per absolutionem Sacramentalem. VII. 331.
- Bersabea.** Vid. *Urias*.
- Berti (Joannes Laurentius).** Ejus Libri de Theologicis Disciplinis a quibus Iansenismi inculcati. I. 26. Subiecti severiori examini jussu Benedicti XIV. inventi sunt ab intentata criminatione immunes. *ibid.* Nonnulli hortati sunt P. Berti, litteris ad ipsum datis, ut ex numero Ordinum, quibus Sacramenti ratio inest, quatuor minores, & Subdiaconatum expungeret: sed immerito. VIII. 75. Theologi recentiores nonnulli agre ferunt, P. Berti non ad præ-

præste solam sententiam, quod Minister Sacramenti Matrimonii sit Parochus. VIII. 203. P. Berti suscepit primam Communionem a suo Præceptore, simulque Parochus, in Missa, quæ celebratur in Nocte Dominicæ Nativitatis. VIII. 190. Libri de Theologicis Disciplinis reprehenduntur a Languetio, tanquam renovantes errores Baji, Iansenii, & Quenellii. IX. 320. Quam injuste ita reprehendantur, demonstratur. *ibid.* & *seq.* Prodiere in lucem non furtivis typis, sed in urbe Roma, antea, & post editionem approbati; atque denuo ad trutinam discussi post Anonymi scripta contra illos impressa. *ibid.* Non negat Berti, Christum pro omnibus esse mortuum, imo tuetur, voluntatem Dei salvandi omnes esse veram, propriam, ac sinceram. IX. 340. Quo in sensu voluntatem Dei antecedentem salvandi omnes appelleret *metaphoricam*. *ibid.* 341. Fidei Professio P. Berti. IX. 398. Vide *Languetius*. *Besutius*, *Massejus*, *Saleon*. Berti delatus fuit ab Archiepiscopo Rutheno, Ioanne de Saleon, tanquam Iansenianus. IX. 412. Quam leviter scripserit Historiæ Litterariæ Auctor, Berti nullum derelictum esse locum iustæ defensionis apud Deum, postquam Archiepiscopus Ruthenus anno 1750. edidit Pastorale Documentum. IX. 413. & 421. Berti quid sentiat de quinque propositionibus delatis Viennensi Universitati ab Archiepiscopo de Saleon. IX. 414. Vide *Augustinianus*. Berti expendit duas Languetii Epistolas ad Benedictum XIV. missas. IX. 415. *tot. cap. III.* Oravit Berti Pontificem, ut si sua sententia falsa foret, illam proscriberet. IX. 419. Eodem hortante Pontifice exornavit Vindicias. *ibid.* Berti in insectando Probabilismo traductus malæ fidei a P. Hizlerio, an recte accusatus quod verba Cardinalis Bellarmini contra Probabilismum minus sincere retulerit. IV. 339. & *seq.* Et Thyrsi Gonzales. *ibid.* 340. & *seq.* Et S. Ioannis Chrysostomi. IV. 348. Et Amadei Guimenii. *ibid.* 349. Iansenianæ hæreseos accusationem P. Berti a se repellit. IV. 351. Berti calumniatus, quod non agnovisset in iustis gratiam proximæ sufficientem ad orandum. III. 327. Dicunt plures, nullum esse præceptum de Sacramento Confirmationis recipiendo, & sic neminem peccare graviter secluso contemptu, si non confirmatur. VII. 59. Berti propugnat necessitatem. *ibid.* Non quidem medii. VII. 60. Sed præcepti, non tantum Ecclesiastici, verum etiam Divini. *ibid.* Non respectu omnium, sed eorum, qui coram tyranno debent profiteri fidem, aut qui graves contra fidem patiuntur tentationes. *ibid.* & 61. Berti dicit, Eucharistiæ Sacramentum consistere in accidentibus, & invisibili Domini nostri Corpore, & Sanguine. VII. 82. Neutrum tamen Sacramentum esse, si separaretur ab altero. *ibid.* Probat, quod in opere suo de Theologicis disciplinis non inveniatur ulla nota Bajanismi, sed quod Bajus ubique ab ipso perstringatur. VIII. 381. *tot. cap. II.* Quas in Berti calumnias Anonymus proferat. VIII. 385. Ejus objectiones contra Berti productæ examinantur. *ibid.* Berti refutat damnatum sensum 27. Propositionis Baji, & aliarum spectantium ad primam creaturæ rationalis conditionem. VIII. 438. *tot. cap. II.* Berti docet, Adamo, & Angelis gratiam proprie dictam collatam esse. VIII. 440. *tot. §. V.* Solvuntur objectiones Anonymi, quibus probare vult, in libris Berti deprehendi sensum damnatum propositionis 27. Baji. VIII. 441. *tot. §. VI.* ac 431. *tot. §. IX.* Berti in opere suo errores Baji in propositione 35. & 36. contentos

aperte rejicit. VIII. 500. Item & alios in propositione 25. 26. 28. & 29. repertos. VIII. 501. §. II. & III. Berti non explicat in sensu Baji textum illum: *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*. VIII. 502. Berti rejicit sensum Baji in textu illo: *sive manducatis, sive bibitis &c.* *ibid.* Quid Berti doceat de timore, spe, & fide a charitate separatis; an faveat Bajo. VIII. 503. ac 509. Berti non est Bajanista, nec rejicit omnem charitatem Dei naturalem. VIII. 504. Solvuntur objectiones Anonymi, quibus probare nititur, Berti esse Bajanum, & ejus doctrinam renovare errores Baji in propositionibus 35. 36. 25. 26. 28. & 29. contentos. *ibid.* & *seq.* Berti non consentit Bajo circa opera infidelium. VIII. 505. Berti non tenet sententiam Baji in materia de libero arbitrio, ejusque viribus, si est sine gratia. VIII. 508. Quid Berti sentiat de gratia. VIII. 509. Ejus definitio gratiæ examinatur. IX. 104. Aperte eam desumpsit ex S. Augustino, & Dionysio Petavio. IX. 105. Et sic a Iansenismo vindicatur. IX. 106. Berti & Bellelli doctrina, quod gratia efficax sit reponenda in delectatione vitrici, quæ superat minores gradus concupiscentiæ, Catholica est, non Ianseniana. IX. 113. Idque docuerunt Norisius, & Macedo. *ibid.* 114. Agidiani. *ibid.* 115. Petrus Manso. *ibid.* Gonzalez de Albena. IX. 116. Ulterius gratiam habere gradus cum Berti fatentur Gravelon. *ibid.* Massoulié. *ibid.* 117. & *seq.* Cui doctrinæ faveret S. Thomas. *ibid.* Sententia ad mentem Berti, & Bellelli explicata non tollit libertatem. IX. 119. & *seq.* Etiam Congruistæ debent Berti concedere gratiam relative efficacem, seu talem, quæ habet gradus. IX. 120. Quomodo sententiæ Augustinianorum, & Congruistarum differant circa definitionem gratiæ efficacis. *ibid.* Quod Berti sententia, quæ negat esse in homine lapso potentiam proximæ expeditam sine gratia efficaci ad opus supernaturale, non sit obnoxia errori Iansenii, probatur ex Norisio. IX. 121. Macedo. IX. 122. Bellarmino. *ibid.* Didaco Alvarez. *ibid.* An, & in quo sensu Berti negat dari gratiam sufficientem. *ibid.* & *seq.* Quod id non faciat in sensu Iansenii, probatur ex Tournelio. IX. 123. Francisco Camel. *ibid.* 124. Brancato de Lauræa. IX. 124. Ex Francisco Macedo. *ibid.* Ac Academia Lovanicensi. *ibid.* 125. Berti contra Iansenium admisit libertatem indifferentiæ. IX. 129. Quomodo Berti liberum arbitrium conciliet cum gratia. *ibid.* Berti ostendit, doctrinam suam de libertate esse desumptam ex S. Thoma, *ibid.* 130. Propositione hæc Berti: *Gratia efficax est vitrix delectatio, sive charitas, quæ superat contrariam cupiditatem*: non ex Iansenio, sed S. Augustino est desumpta. IX. 106. Idem sentiunt Molinistæ cum Stephano Dechamps. IX. 107. Congruistæ cum Vasquesio. *ibid.* Bellarminus. *ibid.* 108. Antoninus Massoulié Thomista. *ibid.* Reginaldas. IX. 109. Franciscus Macedo. IX. 110. Brancatus de Lauræa. *ibid.* Augustiniani omnes. IX. 111. Berti sententia, quod gratia modo sit efficax, modo inefficax, & habeat gradus suos, non est Ianseniana, sed ex S. Augustino, Norisio, & Macedo exscripta. *ibid.* 112. Iansenii propositio quinta damnata est, quia asserbat, Christum pro reprobis, & iis, qui æternam salutem non consequuntur, non esse mortuum, a Christo pro omnibus reprobis sufficientia remedia non esse præparata, nec dari in Christo voluntatem generalem salvandi omnes. IX. 147. Berti e contra docet cum Catholicis, Christum pro omni-

bus esse mortuum, pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse: remedia tamen & gratias præparatas non omnibus actu applicari. *ibid.* Idem docuit Lemosius. IX. 148. Gonat. IX. 150. Dominicus Bannes. *ibid.* 151. Item & alii Doctores. *ibid.* & *seq.* Statuit Iansenius delectationem victricem esse sejunctam a deliberatione, & ab indifferentia liberi arbitrii ita, ut cum libertate indifferenti stare non possit, Berti, e contra admittit libertatem indifferentiam. IX. 158. In quo sensu Berti dicat, delectationem victricem esse deliberatam; & in quo sensu eam esse indeliberatam: *ibid.* Berti cum Iansenio non admittit solam indeliberatam delectationem, & necessitatem antecedentem, quæ sine deliberatione voluntatis est. *ibid.* 159. Idem eum Berti judicat Vasquez. IX. 159. Bellarminus. *Ibid.* Thomistæ. *ibid.* & *seq.* Qualis differentia intercedat inter Berti, Augustinianosque, ac inter Iansenium: IX. 164. Corol. I. & II. An gratia efficaci libere vel necessario homo assentiatur. IX. 159. Quid desuper sentiat Iansenius, quid Berti: *ibid.* Solvuntur objectiones Anonymi, quibus intendit probare ex Berti sententia sequi impossibilitatem servandi omnia præcepta. IX. 174. §. IX. Denegatur in libris Berti delectatio illa gradibus superior, quæ ita sit invincibilis, & necessitatem inferens, ut sub illa voluntas a sola coactione sit libera. IX. 194. tot. §. I. Apertissimæ falsitatis convincitur, qui dicit in scriptis Berti negari gratiam sufficientem esse distinctam ab efficaci. IX. 195. tot. §. II. Decipitur, quisquis ait, Berti existimare aliqua præcepta esse justis impossibilia. IX. 197. tot. §. III. Imo Berti ait, præcepta non justis tantum, sed etiam cuilibet fidei, ac impio esse possibilia. *ibid.* Aperte constat, Berti defendere, libertatem indifferentiæ stare cum gratia non tantum sufficienti, sed etiam efficaci, & victrici. IX. 198. tot. §. IV. Berti non negat, Christum pro omnibus omnino hominibus esse mortuum. IX. 199. tot. §. V. Solvuntur objectiones Anonymi contra prædictas Berti conclusiones allatæ. IX. 201. usque ad cap. III. Probatur in concursu duarum delectationum superare fortiolem. *ibid.* Affirmatur dari gradus in concupiscentia, & delectatione. *ibid.* Non est Iansenianum, gratiam statuere in delectatione indeliberata. IX. 203. In quo sensu delectatio sit secundum Berti deliberata, & indeliberata: IX. 203. Demonstrat Berti, se nunquam admisisse delectationem invincibilem, adimentem libertatem indifferentiæ. IX. 204. & *seq.* Berti cum Thomistis in delectatione victrici agnoscit necessitatem non antecedentem, sed consequentem. IX. 205. Berti sententia comprobatur, quod non sit necessaria ad imputationem peccati præsens, & actualis divinæ gratiæ inspiratio. IX. 207. & *seq.* Ostendit Berti, se non negare gratiam vere sufficientem. IX. 210. tot. §. VII. & VIII. Nec convenire cum Iansenio in explicanda gratia efficaci, sufficienti, ac parva. *ibid.* Non male gratia sufficiens a Berti vocatur inefficax. IX. 218. & *seq.* Berti invicte declarat, a se contra Iansenium propugnatam fuisse libertatem indifferentiæ. IX. 220. tot. §. IX. Berti se defendit contra Anonymum, quod admiserit, omnibus hominibus præparari sufficientia remedia, & gratias tam internas, quam externas. IX. 226. Ostendit Berti, ad voluntatem antecedentem Dei salvandi omnes homines non pertinere, dare omnibus remedia, & gratias sufficientes, sed præparare. IX. 227. Apparet ex opere Berti, eum admisisse repro-

bis præparari gratias sufficientes. IX. 234. Solvuntur Anonymi objectiones volentis, quod Berti & Augustiniani idem doceant in materia de gratia efficaci, & sufficienti, quod Iansenius in secunda propositione. IX. 177. Berti ait, non sufficere ad meritum, & demeritum libertatem a coactione, sed requiri etiam libertatem a necessitate. IX. 182. Berti in sensu Iansenii non admittit potestatem agendi, & non agendi. IX. 183. Solvuntur Anonymi objectiones, quibus probare nititur, ex opere Berti progredi tertiam propositionem Iansenii. IX. 183. Berti opus suum purgat contra Anonymum ab errore propositionis quartæ Iansenii. IX. 184. A Berti & Augustinianis non docetur, quod interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistatur eo sensu, quo docetur idem a Iansenio. IX. 177. Anonymus nequit ex opere Berti evincere, eum docere Christum pro solis Electis esse mortuum. IX. 187.

Beryllus Bostrensis negat Christi Divinitatem. IV. 374. *Bestia*. De creatione bestiarum. II. 250. An anima hominis transmigrat etiam in corpus bestię. III. 29. Qualiter bestias colant Indi: *ibid.* Carent libero arbitrio. III. 50.

Besutius (*Isachimus*) Cardinalis quæ scripserit in defensionem P. Berti. IX. 403. & 404. 409. 410. & 425. Vide *Tournely*.

Beza (*Theodorus*) successit Calvino. III. 253. Negat, infernalem ignem esse corporeum. II. 203. Deum constituit auctorem peccati. IV. 378. Non admittit vocabulum Trinitatis. *ibid.* Arguit falsitatis illa verba: *Non erit impossibile apud Deum omne verbum*. *ibid.* Putat Spiritum S. etiam habitare in peccatoribus: IV. 395. Quid sentiat de aqua, & sanguine profluente ex latere Salvatoris: VI. 126. Beza tribuit Baptismo Ioannis tantam virtutem, quantam Baptismo Christi. VI. 290. Damnantur Aquarii, Hydroparastatæ, & Ebionæ meram aquam pro consecratione Calicis adhibentes. VII. 116. Eundem errorem docuerunt Enekratitæ, Hydropastatæ, Marcionitæ, & Manichæi. *ibid.* Beza & Melancthon docuerunt, in defectu vini posse adhiberi alium liquorem pro consecratione Calicis. *ibid.* Beza negat præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia. VII. 147. Idem dicunt 7 verba Evangelii, *Hoc est Corpus meum*, esse locationem figuratam, ac metaphoricam. *ibid.* Refutantur. *ibid.*

Biblia. Vid. *Scriptura*.

Bibliotheca Iansenistica. VIII. 358. & 366.

Bibo. Quomodo intelligenda verba illa: *Sive ergo manducatis, sive bibitis, &c. omnia in gloriam Dei facite*: VIII. 474. An hæc verba contineant præceptum, quo quilibet deliberate agens teneatur opera sua virtualiter referre in Deum: *ibid.* Ita, ut secus opera non sint bona ex omni parte: *ibid.* Solvuntur objectiones Anonymi contra expositionem textus, *sive manducatis, sive bibitis, &c.* VIII. 495. Contra præceptum referendi omnia opera in Deum. *ibid.* Berti rejicit sensum Baji in textu illo *sive manducatis, sive bibitis, &c.* VIII. 502.

Bisfaciatus. Quid sit Missa bisfaciata, & trifaciata: VII. 240.

Bigamia: hanc rejiciens Montanista damnatur a Zephyrino. VII. 407.

Bigamus Clericus amittit privilegium Canonis. IX. 250. Cur Concilium Eliberitanum potestatem baptizandi denegat bigamis, & iis, qui Baptismum integre non perceperunt: VI. 346.

Birrus. De ejus usu. VIII. 143.

Bissy (*Henricus*) S. R. E. Card. quid senserit de sensu propositionum Quæsnellii circa gratiam Adami. VIII. 417. Quæsnellium & Luthrum in materia de operibus infidelium convenire docent Languet, & Bissy. VIII. 487.

Blasphemia. An licita blasphemia in falsos Deos. IV. 179. Quid intelligatur per blasphemiam in Spiritum S. quæ nunquam dimittitur. VII. 269.

Blasphemus. Quid sit propositio blasphema. I. 25.

Boanerges. Cur filii Zebedæi Ioannes & Jacobus vocati Boanerges. VI. 101.

Bohemus. Bohemis concessus erat a Pio IV. usus Communionis sub utraque specie. VII. 199. Sed postea a Pio V. ob abusus quosdam sublatus. *ibid.* 200.

Bolena (*Anna*). Vid. *Anglia*.

Bona (*Joannes*) S. R. E. Card. In verbis: *Omnia vestra cum charitate fiant*, agnoscit præceptum opera deliberata referendi in Deum. VIII. 476. & seq. Quid dicendum de libro, vel Epistola Card. Bonæ defendentis doctrinam Germani Philalethis Eupistini. VIII. 477. Dubitat an Subdiaconi fuerint a Christo Domino instituti. VIII. 75.

Bonaventura (*S.*). An huic putarit, Confirmationem esse institutam post mortem Apostolorum in Concilio Meldensi, Pœnitentiam autem ab Apostolis. VI. 173. Accepit Eucharistiam ab Angelo. VI. 196. Adstruit Confessionis necessitatem. VII. 341.

Bonifacius VIII. Ejus Decretalis, in qua definiit suam in laicos Principes potestatem, edita fuit contra Regem Franciæ Philippum Pulchrum. X. 40. Quomodo inceserit Jubilæi tempore. *ibid.* Ejus Decretalis jussu Philippi Pulchri lacerata fuit, atque palam flammis absumpta. *ibid.* Quæ maledicta in eum jecerit Parisiensis Conventus. *ibid.* Deinde ipse Pontifex fuit captus, atque mœnore extinctus. *ibid.* Prædicta Decretalis abrogata fuit a Clemente V. *ibid.* Vide etiam 41. 42. & seq.

Bonitas. Deus amat creaturas suas propter propriam bonitatem. I. 310. & seq. An etiam possibiles. I. 311. Bonitas actus humani quæ. IV. 258. An detur actus expers bonitatis, & malitiæ. IV. 259. *tot. cap. II.* An actus externus interno addat bonitatem vel malitiam. IV. 262.

Bonifacius. Quam perversam formam in Baptismo adhibeant Bonifacii. VI. 324. Non contulerunt Baptismum in Nomine SS. Trinitatis. VIII. 129.

Bonum commune debent respicere leges. IV. 141. An Papa possit dispensare in communione bonorum. IV. 151. Clerici legitime possident bona temporalia. IV. 230. Clericorum bona gaudent immunitate a tributis. *ibid.* 231. Et quo jure. IV. 234. An voluntas bonum necessario amet. IX. 130. Bonum universale, non particulare, est illud objectum, quod necessario movet voluntatem humanam. III. 335. Quomodo Deus est bonus, & quomodo creature. I. 154. Ad fidem necessaria sunt bona opera. IV. 103. *tot. cap. IV. V. & VI.* Bona opera non sunt sordes, & peccata. IV. 111. Quas condiciones requirant hæretici ad opus bonum meritorium. IV. 114. Qualiter opus bonum debeat undequaque esse perfectum. *ibid.* 115. Qualiter indebitum. *ibid.* Qualiter sit a nobis. IV. 116. An opus sit a nobis quod sine gratia facere non possumus. *ibid.* Qualis sit proportio inter opus, & mercedem. IV. 117. An per opera bona Deus recipiat emolumentum, vel honorem. *ibid.* 118. Quas condiciones requirant Catholici ad opus bonum. IV. 118. Qualiter opus sit bonum. *ibid.* Qualiter liberum. IV. 119.

Berti Theol. Tom. X.

Qualiter sit factum gratiæ prævenientis auxilio, seu supernaturale. *ibid.* Qualiter requiratur status viæ. IV. 120.

Borboriani negant post hanc vitam futurum Iudicium. IV. 393.

Bos consecratus Soli, & Lunæ. I. 76. An in Christi præsepe vere fuerint bos & asinus. VI. 82.

Bossuet (*Jacobus Benignus*) negat potestatem Papæ in Reges, Summosque Principes. X. 1. Ejus opus elaboratissimum est posthumum, & an sit suppositum. X. 2. & 35. Probat, hanc Pontificiam Potestatem, ut a Bellarmino explicatur, non esse vocandam indirectam, sed directam. X. 3.

Bostrensis. Vid. *Beryllus*.

Brachmanni admittunt migrationem animarum. III. 27.

Brancatus (*Laurentius*) demonstrat, gratiam ab Augustino constitui in inspiratione Sanctæ charitatis. VIII. 390. vid. *Laurea*.

Brentius tria admittit Sacramenta. VI. 158. Tribuit Baptismo Ioannis tantam virtutem, quantam Baptismo Christi. VI. 290.

Breviarium cum quali attentione debeat persolvi. IV. 219.

Brixia (*P. Fortunatus a*) quid sentiat de Systemate duarum delectationum. IX. 411.

Bruis (*Petrus de*) præsentiam Corporis Christi in Eucharistia negat. VII. 137.

Bruttius. An incolæ Calabriæ Bruttii dicti fuerint crucifixores Domini. VI. 123.

Brutum. An & brutis jus naturæ competat. IV. 140. & 147. De obedientia brutorum. IV. 144. & 147. Vid. *Animal*.

Brutus fuit primus Consul Romanus. II. 264.

Bucerus (*Martinus*) negat aliqua verba in Consecratione esse proferenda. VII. 125. Refutatur. *ibid.* Præsentiam Corporis Christi in Eucharistia negat Bucerus. VII. 137. Negat filios baptizatorum contrahere peccatum originale. III. 106. *tot. cap. IV.*

Bulgaria. An Græci vel Latini omnium primi in Bulgaria fidem disseminarint. VII. 49. Nicolaus I. jussit de novo confirmari Bulgaros consignatos a Græcis per Photinum missis. *ibid.*

Bursa. Quid memorandum de Bursa. VII. 248.

Bussembaum (*R. P. Herm.*) Theologia Moralis, a P. La-Croixio aucta, prohibita fuit, ignique tradita a Senatu Tolosano. X. 37. Anonymi Epistola adversus judicium Tolosani Senatus eandem subiit fatum. *ibid.*

C

Abelieu (*Emmanuel*) docet, propositionem 38. Baji loqui in sensu charitatis sanctificantis. VIII. 360.

Cabillonensis Concilii est ille canon, quo probatur, Confirmationem iterari non posse, non Tarraconensis VI. prout citatur a Gratiano, Ivone, & Burcardo. VII. 74.

Cadmus primus Gramaticam docuit. IV. 174.

Cæcilianus. Ejus Ordinatio examinatur. VIII. 125. & 128.

Cedes Hypatiæ non potest imputari S. Cyrillo. V. 254.

Cælestinus. Sub Cælestino I. non est orta in Galliis secta Prædestinarianorum. I. 384. Cælestinus damnavit Semipelagianos. III. 224.

Cælestius negat, peccatum originale transire ad posteros Adam. III. 86. Historia de ejus gestis, III. 153. An fue-

- fuerit Monachus. III. 156. Cælestius, Pelagius, & Iulianus docent, Adamum, & Evam mortales secundum corpus creatos esse: refutantur ab Augustino, & Augustinianis. VIII. 429.
- Calicula* Mosaicus ritus, & Baptismum retinebat, & approbabat anabaptismum: quomodo vocetur Calicula novi apud Donatistas Baptismi institutor? VI. 352. & seq.
- Cælum*. An Beati videant in Deo, quæ in cælo sunt? II. 224. An Angeli sint creati ante cælum. II. 165. An in cælo empyreo? II. 167. Est creatum prima die. II. 247. Ante cælum nil est creatum. *ibid.* Est naturæ aqueæ. II. 248. An sit fluidum, vel solidum? II. 249. An Paradisus sit in cælo? II. 251. Invidie probatur Regnum cælorum a Pelagianis male distingui a vita æterna. III. 91. & 130. An detur locus medius cælum inter & infernum pro parvulis sine Baptismo decedentibus. III. 131. Qui includunt Deum in summitate cælorum, negant summam Dei providentiam, & peccant contra primum fidei articulum. IV. 386. & seq. Corpus Christi non est de cælo delapsum. IV. 388. Quomodo Christus ascenderit ad cælos? IV. 392. Quantum a nobis distet cælum, quod est sedes Beatorum? *ibid.* 393. Contra Platonicos probatur, corpus terrenum posse in cælo consistere. IV. 401. Plures docuerunt, Christi Corpus de cælo, æthere, sideribus esse formatum. V. 180. Vid. *Corpus*. Refutantur. V. 202. Quomodo intelligendum illud, *Filius Hominis*, qui est in cælo? V. 246. Quomodo Christus ascenderit in cælum, ut impleret omnia corporaliter? V. 304. Christus in cælo non immolatur, ut putant Poloni Fratres. VI. 12. Hoc probatur ex figura Sacrificii Aaronis. *ibid.* Solvuntur objectiones. VI. 23. *tot. cap.* V. 43. *tot. cap.* VII. Christi Corpus est in cælo, & in Eucharistia. VII. 163.
- Cæremonia*. Vid. *Cæremonia*. Quam Cæremoniæ sint servandæ in administrandis Sacramentis. Quæ causa eas instituendi assignari possit. VI. 281. Unde hoc non en Cæremoniæ derivatum. *ibid.* A Novatoribus passim reprehenduntur. *ibid.* Præciso necessitatis causa, nulli fas est, absque gravi piaculo, illas negligere, aut prætermittere. *ibid.* 282. Cæremoniæ Baptismi commendantur universim præclaro testimonio S. Basilii. VI. 439. Patres non dixerunt, Confirmationem esse solum aliquam cæremoniam. VII. 12. Canon Araficanus loquitur de unctione verticis tanquam cæremonia Baptismi, non de Confirmatione. VII. 44. & 24. Vid. *Ritus*.
- Cæremonialia* vet. legis quando facta sint mortifera? IV. 190. Hæc præcipienti Petro Paulus sine simulatione resistit vere. IV. 192. & 193. An Apostoli eadem observarint? *ibid.* Usque ad cap. XI. Cur Apostoli Gentibus neo-conversis præceperint abstinere ab immolatis simulacrorum? IV. 199. Cæremonialia nequeunt intelligi per chirographum. VI. 15.
- Cæsarea* quo anno condita? VI. 72.
- Cæsarius* (Michael). Num ei sit præstanda fides, dum asserit, Ioannem XXIII. definivisse, Animabus ab omni labe expiatis differri visionem Dei, & Beatorum consortium usque ad extremum iudicium. I. 219.
- Cæsariensis* Synodus anni 1693. statuit, Expositionem, & Processionem SS. Sacramenti fieri debere urgente causa, annuente Episcopo, nec ita frequenter. VII. 182.
- Cajanus*. Sacramenta omnia sensibilia negabant Gnostici, Ascodrapitæ, Archontici, Cajani, & Spirituales. VII. 304. Refutantur. VI. 307. & seq.
- Cajetanus*. Quid de Baptismo in nomine Christi collato teneant Scotus, Magister sententiarum, Cajetanus. VI. 325. & 329. Quantum distent a Socinianis? *ibid.*
- Cain*. An homines contraxissent peccatum originale, si Adamo non peccante peccasset Cain. III. 124. An hujus Sacrificia fuerint Sacramentum? VI. 139. & seq.
- Cainan*. An in Genealogia Christi a S. Luca descripta nomen Cainan sit superfluum, vel sit omissum in libro Genesis? V. 195. Nomen Cainan est aliud a nomine Arphaxad, & Sale. V. 198.
- Caiphas*. Quomodo intelligendum illud Caiphas: *Ex-pedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo*. VI. 7.
- Cajus Papa* non instituit minores Ordines, sed eorum munia distribuit. VIII. 73.
- Calabria*. An incolæ Calabriae Brutii dicti fuerint crucifixores Domini? VI. 123.
- Calamitas*. Si Christus satisfecit, cur patimur mortem, atque cæteras alias hujus vitæ calamitates? VI. 34. Baptismus denotat etiam calamitates, penitentiam, & Martyrium? VI. 284.
- Calceamentum*. Olim baptizatis data est Eucharistia. VI. 432. Item mel & lac. *ibid.* 433. Baptizatis imponebatur sertum. *ibid.* Item baptizatis tradebantur decem siliquæ, calceamenta, & imago Agni Cælestis. *ibid.*
- Calix*. Quomodo exaudita sit oratio illa: *Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste*? VI. 60. An Sacerdotes fuerint unquam ordinati absque porrectione calicis? VI. 182. & seq. Quomodo intelligendum illud: *Calix benedictionis, cui benedicimus*. VI. 187.
- Iure ordinatio nequeunt Abbates consecrare calicem. VII. 51. Iure optimo laicis usus calicis sublati est. VII. 199. Non expedit iterum laicis permittere usum calicis. *ibid.* 200. Vid. *Eucharistia materia*. Quid dicendum de calice, de qua materia olim fuerit, & modo sit: de qua fuerit materia calix Christi? VII. 248. Vid. *Vas*. Vel *Ordinum materia*.
- Calixini* & alii dixerunt, Communionem sub utraque specie fieri debere. VII. 195.
- Callixtus* (Georgius). Contra hunc defenduntur traditiones. V. 22.
- Calvaria* quare hoc nomen habeat? III. 71. An ibi sepultus fuerit Adamus? *ibid.* De monte Calvaria, seu Golgotha. VI. 120.
- Calvinianus*. Vid. *Calvinus*.
- Calvinista*. Quod in forma consecrationis particula *Hoc* non panem, sed corpus Christi denotet, probatur contra Lutherum, & Calvinistas. VII. 159. In lege nova Sacrificium esse offerendum, negarunt Calvinistæ. VII. 217. & 218. Quid de Arianis dicendum? *ibid.* Vid. *Calvinus*.
- Calvinus*. Ejus error circa omnipotentiam Dei. I. 142. Quid docuerit de felicitate Beatorum? I. 203. Ejus falsum dogma de prædeterminatione ætuum malorum. I. 255. & 294. Item de prædestinatione. I. 380. & seq. Qualiter explicet positivam reprobationem. I. 422. & seq. Ejus dogma de reprobatione est horrendum, ac detestabile. *ibid.* Qualiter differat Ioannis Calvini error de reprobatione a sententia Thomistarum? I. 406. Erronee docent Calviniani, eandem libertatem esse in Beatis, ac viatoribus amandi Deum; item esse in Beatis eandem necessitatem amandi Deum, ac in damnatis peccandi. II. 189. Negat ignem infernalem esse corporeum. II. 203. negat Angelos Custodes. II. 219. Calvinus quid somnasset de libertate voluntatis. III. 47.

Negat Calvinus, peccatum originale contrahi a filiis Baptizatorum. III. 106. *tot. cap.* IV. Hujus error de peccato originali. III. 115. Propugnant per culpam Adæ extinctum liberum arbitrium. III. 210. Ejus vita, & errores describuntur. III. 252. Contra hunc propugnatur facultas liberi arbitrii etiam post lapsum Adæ. *ibid.* 253. *tot. cap.* II. & III. Negat libertatem indifferentiæ seu a necessitate, & admittit solam libertatem a coactione. III. 254. Quomodo conveniat cum Jansenio, & Manichæo. III. 257. Fecit per blasphemiam Deum causam peccatorum. III. 276. *tot. cap.* IV. & V. Docuit, quod peccatum sit, quidquid sit sine gratia habituali; refutatur. IV. 5. Calvinus constituit gratiam sanctificantem in imputatione Iustitiæ Christi. IV. 95. Errat dicendo, per gratiam sanctificantem regi solum peccata, & non deleri. IV. 100. *tot. cap.* III. Contra hunc defenditur, quod adulti necessario debeant præmittere dispositionem ad fidem. IV. 103. Contra eum probatur, omnia opera nostra non esse sordes, & peccata. IV. 111. Quid tenuerit de natura meriti. IV. 113. Docuit, justificados in Baptismo non posse amittere gratiam sanctificantem. IV. 129. Calvinus docens impie, solam divinorum promissorum fidem justificare, valide refutatur. IV. 203. Ejus opinio, quod regnum politicum non possit stare cum spirituali, rejicitur. IV. 225. Docuit, prædestinatos posse peccare, sed ipsis non imputari. IV. 280. Denegat Deo absolutam potentiam, insuper facit eundem auctorem peccati. IV. 378. Item non admittit vocabulum *Trinitatis*. *ibid.* Calvinus sectam calamitates allaturam prædixit Thomas Minorita. IV. 379. Idem fecere Hildegardis, & Cantiana. *ibid.* Calvinus secta sit detestabilis ex vaticiniis. *ibid.* Ac rejicitur ex aliis fundamentis. *ibid.* De Calvinis miraculis. *ibid.* In quot errores hujus hæresis dividatur? IV. 381. Ejus error de Spiritu Sancto octavo fidei articulo refutatur. IV. 394. Calvinus negat, reprobos acquirere remissionem peccatorum, impugnat decimum fidei articulum. IV. 397. Hujus gregales negantes traditiones impugnantur. V. 22. Contra hunc propugnatur, in Ecclesia laudabiliter adhiberi organum. V. 107. Vid. *Religio*. Calvinus hujus asseclæ docent, Christum non pro omnibus hominibus, sed tantum mortuum esse pro electis ante mundi constitutionem. VI. 48. Refutatur. *ibid.* 49. Tribuit Mediatoris officium humanæ, & divinæ naturæ. VI. 61. Sententia Auctoris. VI. 62. Calvinus quid sentiat de sanguine, & aqua ex latere Christi profluente? VI. 126. Calvinus male definit Sacramentum, quia negat esse signum efficiens gratiæ. VI. 134. Calvinus duo admittit Sacramenta. VI. 158. Calvinus in dignitate non distinguit Sacramenta. VI. 172. Et cur? *ibid.* Chrisma per blasphemiam nec unius stercoreis facit. VI. 177. Vocat Pœnitentiam mendacium, & imposturam. *ibid.* Extremam Unctionem Sacramentum fictitium. *ibid.* Non sola fides justificat, sed gratiam conferunt Sacramenta, quod negant Calvinus, & alii Hæretici. VI. 184. Calvinus negat, Baptismum posse conferri a laicis, & mulieribus etiam in casu necessitatis. VI. 195. An admiserit, valere Sacramentum ab improbo Ministro collatum? VI. 199. Calvinus negat requiri in Mundo Sacramentorum intentionem, quia virtus Sacramentorum non dependet ab intentione Ministri, sed a fide susipientium, quæ sola justificat. VI. 211. Refutatur. *ibid.* Valide baptizat, etsi non credat actionem Ecclesiæ

esse sacram, aut conferre gratiam, dummodo velit facere, quod facit Ecclesia. VI. 213. *tot. cap.* XVI. Serio animo agat, & non modo irriforio. *ibid.* 214. Lutherus & Calvinus tribuunt eandem vim Sacramentis novæ & vet. legis. VI. 243. Dicunt Sacramenta esse pura signa non tribuentia gratiam, sed excitantia ad fidem, & vi cujus justificatio sequitur. *ibid.* Refutantur. *ibid.* Calumniz Calvinus volentis solam fidem justificare coercentur. VI. 244. Secundum Calvinum Character Sacramentalis est commentum scholasticum. VI. 261. Impugnatur. *ibid.* Quas calumnias protulerint in Cæremoniis Confessio Augustana, & Calvinus? VII. 271. Quomodo Baptismus definitur a Calvino, & quomodo a Catholicis? VI. 288. Calvinus tribuit Baptismo Joannis tantam virtutem, quantam Baptismo Christi. VI. 290. Lutherus & Calvinus calumniantur benedictionem aquæ. VI. 306. Probatur contra Calvinum & Græcos recentiores, quod in casu necessitatis homo quilibet etiam laicus possit absque solemnibus ritu administrare baptismum. VI. 342. Negant, Confirmationem esse Sacramentum, & dicit, apud veteres olei mentionem non fieri. VII. 4. Impugnatur. *ibid.* 5. Quæ maledicta effuderit in Chrisma? VII. 18. Contra Græcos, Schismaticos, Waldenses, Hussitas, Lutherum, Kemnitium, Calvinum, Dallæum, & alios hæreticos probatur, Ministrum ordinarium Confirmationis esse Episcopum. VII. 40. Gratiam Sacramento Confirmationis conferri, negant Lutherus, Calvinus, Kemnitius, Dallæus, ac Novatores prope modum omnes. VII. 63. Contra hos probatur, Confirmationem conferri aliquam gratiam sanctificantem. *ibid.* 64. Sententia Calvinus, quod Eucharistiæ Sacramentum consistat in sumptione Sacramentali, est hæretica. VII. 82. Calvinus putat, verba consecrationis esse proferenda, sed historice, recitative, ac narrative solum, ut excitetur fides. VII. 125. Catholici tenent contra Calvinum, verba consecrationis non *historice* tantum, & *narrative*, sed *significative* pronuntiar. VII. 126. & 134. Calvinus docuit, Corpus Christi in Eucharistia fieri præsens sola manducantium fide. VII. 137. Calvinus negat præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia. VII. 146. Idem dicit, verba Evangelii, *Hoc est Corpus meum*, esse locutionem figuratam, ac metaphoricam. *ibid.* Refutatur. *ibid.* & 147. Laudabilissime in festo Corporis Christi fit Processio, & circumgestatio sacratissimi Corporis Christi. VII. 180. & *seq.* Hæc Processio ortum habet ab Urbano IV. *ibid.* Eadem reprobat a Calvino. VII. 181. Communionem esse necessariam necessitate medii, docent quidam Græci, Calviniani, ac Novatores alii. VII. 188. Calvinus & alii dixerunt, Communionem sub utraque specie fieri debere. VII. 194. Calvinus negat corporum penetrationem. VII. 163. Refutatur. *ibid.* Calvinus negat, Pœnitentiam esse Sacramentum. VII. 257. Ioannes Calvinus rejecit Confessionem auricularem. VII. 320. Quibus adjudicavit potestatem absolvendi? VII. 361. Refutatur. *ibid.* & *seq.* Calvinus & Dallæus affirmant, justificatis per Christum nullam pœnam esse diluendam, & nullam a Confessario imponendam. VII. 414. Idem putant, Satisfactiones Canonicas non fuisse ordinatas ad compensationem Deo reddendam, sed ad publicum Pœnitentiæ testimonium. *ibid.* Idem arbitrantur, opera pœnitentiæ solum prodesse ad mitigandas hujus vitæ calamitates. *ibid.* Refutantur. *ibid.* & *seq.* Idem rejiciunt Sacra-

- mentum Extremæ Unctionis . VIII. 2. Calvinus perperam olei Extremæ Unctionis benedictionem cum mordacitate deridet . VIII. 17. Quandoque negat, interdum admittit, Ordinem esse Sacramentum . VIII. 50. Quid sentiat de Tonsura Clericorum . VIII. 64. & seq. Denegans Episcopi præminentiā super Presbyteros . VIII. 100. Refutatur . *ibid.* & seq. Negat Matrimonium esse Sacramentum . VIII. 147. Impugnatur . VIII. 152. *tot. cap. II.* Negat, Ecclesiam posse statuere impedimenta Matrimonii . VIII. 170. Denegat Ecclesiæ potestatem cognoscendi causas matrimoniales . *ibid.* Refutatur . *ibid.* & seq. Putat, antiquos Patres peccasse in legem naturæ, plures ducendo uxores . VIII. 207. Sed probatur, Patres fuisse a culpa immunes . *ibid.* & seq. Omnes actiones peccatoris non esse peccata, probatur ex Concilio Tridentino contra Lutherum, & Calvinum . VIII. 355. & 365. Bellarminus in sententia de statu naturæ puræ Bajum, Lutherum, & Calvinum hæreseos reos pronuntiat, quia putant, justitiam, & integritatem originalem non fuisse donum supernaturale . VIII. 406. & 407. & 417. Iansenii hæresis in iis, quæ ad gratiam, & libertatem pertinent, a Calvini hæresi parum vel nil differt . IX. 128. Negavit æque Iansenius, ac Calvinus gratiam sufficientem . IX. 126.
- Calumnia* . Vid. *Convicium* .
- Calumniator* . Princeps octavi ordinis dæmonum vocatur calumniator . II. 218.
- Campana* . Campanarum, quibus fideles ad Ecclesiam convocantur, usus est vetustissimus: quis earum usum introduxerit? VI. 418. Campanæ non baptizantur, sed consecrantur, & cur? *ibid.* 417. & 418. Carolus M. reprobavit consecrationem campanæ non ritu catholico factam . *ibid.*
- Candela* . Quid significant candelæ quæ extinguuntur in triangulo in triduo majoris hebdomadæ? V. 57. Usus candelarum, & lampadarum, est condecens, laudabilis, & miraculis probatus . VI. 275. Quis sit auctor Cæremoniarum benedicendi candelas in Feste Purificationis B. V. MARIE? VI. 270. Lupercalia fustulit Gelasius, quæ facta sunt Mense Februario, sed ob quem finem? *ibid.* Unde Februarius nomen acceperit? *ibid.* De unctione Chrismatis, linteo albo, & candela accensa, quæ adhibentur in Baptismo . VI. 438. & 439.
- Canis* . Donatistæ dederunt Sacramentum Eucharistiæ canibus, a quibus sunt lacerati . VII. 4.
- Canon* : Quinam canones veterum sint genuini, & qui spurii? IV. 241. Quantam habeant auctoritatem Canones Apostolorum? IV. 243. De horum numero, & quando fuerint conditi? *ibid.* Canon XLV. Apostolorum videtur congestus a Rebaptizantibus . *ibid.* Quid sit privilegium Canonis? IV. 250. Et quinam illo gaudeant? *ibid.* Et qui non? *ibid.* Canones dignoscendi, quando ignorantia, & delectatio culpabilis sit, & quando excusanda . IV. 299. *tot. cap. XI.* De rigore antiquorum Canonum in puniendis delictis . VII. 405. & seq. Novatores putant, antiquos Canones non esse ordinatos ad compensationem Deo faciendam, sed ad publicum Pœnitentiæ testimonium . VII. 414. & 419. & seq. Confessarius sciat antiquos Canones de pœnitentia . VII. 422. Canones subeundi pœnitentiam publicam tempore Apostolorum non existerant . VII. 428. Quando fuerint constituti? *ibid.* Quale iudicium de Canone Gregoriano? VII. 432. & seq. Quinam Episcopi a Canonibus dicantur Mæchi? VIII. 120. Canones Apostolorum, seu qui dicuntur Apostolici, ab hodiernis Criticis rejiciuntur . VIII. 73.
- Canon Arausicanus* loquitur de unctione verticis, tanquam ceremonia Baptismi, non de Confirmatione . VII. 44. & 24.
- Canonicus* . An Prologus in Epistolas Canonicas sit opus S. Hieronymi? II. 16. Quid jus humanum, Canonicum, Ecclesiasticum, & Civile? IV. 139. Vid. *Ecclesiasticus* . Jus Canonicum fuit a variis collectum . IV. 239. Ab Isidoro, & Gratiano . *ibid.* An compiler fuerit Isidorus Mercator, an Isidorus Hispalensis? *ibid.* Qualem habeant auctoritatem Decretales ab Isidoro collectæ; *ibid.* 240. Qualem auctoritatem habeant Decretales Gratiani? IV. 241. Quid sit palea . IV. 242. Quibus partibus constet Jus Canonicum? *ibid.* Quomodo faciendæ, ac legendæ citationes Iuris Canonici? *ibid.* Quosnam libros Synagoga pro Canonicis non agnoverit? V. 14. Canonicus an habuerit Ordinem specialem . VIII. 59.
- Canonizationis vox* a Latinis inter barbaras rejecta . I. 4. Vide *Apotheosis* .
- Cantiana Virgo* prædixit Angliæ ruinam, quæ evenerat sub Henrico, & Elisabetha . IV. 379.
- Cantica* . Psalmodiæ, & Canticorum in Ecclesia usus est vetustus, & utilis . VI. 275. Cur Ecclesia in Canticis, & aliis ritibus utatur lingua Latina? *ibid.* Hæretici inaniter id reprehendunt ex eo, quod lingua Latina a paucis intelligatur . *ibid.*
- Cantor* . Quidnam cantores & musici nisi superant, adæquant saltem veterum improbitatem . V. 106. Cantor fuerit Ordine insignitus? VIII. 58. Cantorum & Lectorum apud Græcos idem est Ordo . *ibid.* 59. & 77.
- Cantus* . Christianus amet cantum honestum, & gravem . V. 107. Cantus Ecclesiasticus, & usus organi in Ecclesia est laudabilis . *ibid.* Qualis cantus debeat esse in Ecclesia *ibid.* & seq. A cantu amatorio tanquam a veneficio abstinendum . V. 108.
- Canus (Melchior)* . Ejus Libri de locis Theologicis laudantur . F. 31. Omnes Ordines ab Apostolis ad nos pervenisse tenet . VIII. 76. Ejus sententia de Ministro Sacramenti Matrimonii examinatur . VIII. 204. & 205. Licet ejus opinio de Ministro Sacramenti Matrimonii sit valde probabilis, & cuique fas sit eandem amplecti, tamen opposita est communior . VIII. 205.
- Caper* . De huius immolatione . IV. 187. & seq.
- Capharnaïta* . Eucharistiæ Sacramento revera continetur Christi Corpus & Sanguis . VII. 135. *tot. cap. VIII.* hoc negarunt Capharnaïtæ . *ibid.*
- Capillus* . Ablatio capillorum, vestium, aut minimi digiti non est sufficiens pro Baptismo . VI. 320.
- Capitulum* . S. Cyrillus ob capitula quædam a Nestorio habetur ut Apollinarista, aut Arianus . V. 241. Sed defenditur ab hac noxa . V. 255. & seq. Cur Capitula S. Cyrilli rejecerit Ioannes Antiochenus? V. 263. An tria Capitula Theodoretæ contra S. Cyrilli Anathematismos, Ibræ, & Theodoretæ Mopsuesteni, recte ut Nestoriana fuerint proscripta? V. 268. Adversus hæc Capitula Edictum edidit Justinianus Imp. *ibid.* Et quidem ex instinctu Origenistarum, auctore Theodoro Cappadoce . *ibid.* Quid dicendum de *Judicato* a Vigilio Papa edito contra tria Capitula? *ibid.* 269. & seq. Alia adhuc notanda de his Capitulis afferuntur . *ibid.*
- Captivitas* . An tempore captivitatis Babylonice defecerit Sceptum de Juda? V. 121. & 126. Christus nos vere redemit a captivitate dæmonis . VI. 6. Ideo enim mortem pertulit . VI. 7. Voluit Christus hominem a captivitate dæmonis liberare non po-

potentia , sed iustitia . VI. 17. Solvuntur sophismata Socini negantis , Christum pro nobis satisfecisse . VI. 23. tot. cap. V. & 43. tot. cap. VII. An verbum *Redimo* nil aliud significet , quam sine soluto pretio liberare a captivitate ? VI. 25. Christus nos liberando a captivitate demonis non debuit manere huius captivus , sed cum hoc in morte sua captivam duxit captivitatem . VI. 26. & 27.

Caput . An Adam fuerit morale caput nostrum ? III. 117.

Christus est caput hominum , & Angelorum . V. 349. Quid requiratur , ut quis sit caput exterorum ? *ibid.* Cur mulier debeat velare caput ? VI. 51.

Non est necessarium abluere totum corpus , sed sufficit , si caput aqua perfundatur . VI. 319. Qui in Baptismo abluit aliquam partem corporis a capite distinctam , cum posset abluere caput , graviter peccat . *ibid.*

Aliqui fecerunt olim solam unctam unctionem in capite dando Extremam Unctionem . VIII. 20.

Carcer . Anima hominis non est in terrenum carcerem inclusa , ob crimen extra corpus commissum . III. 14.

Quomodo intelligendum illud : *In quo & iis , qui in carcere erant , spiritibus veniens predicavit : qui increduli fuerunt aliquando , cum fabricaretur Arca Noe :* Quomodo S. Augustinus hunc locum exponat ? VI. 55. Ei contradicit Bellarminus . *ibid.* 56. & seq. Expositio S. Augustini non potest aliqua censura notari . VI. 56. Eam sequuntur plures Doctores . *ibid.* Ac ulterius laudatur . *ibid.*

Cardinalis . Omnis virtus reducitur ad tres Theologales , vel quatuor Cardinales . IV. 268.

An Cardinalis palatium gaudeat asylo ? IV. 238. Cardinalis an possit conferre primam Tonsuram , & quatuor Minores , si non est Episcopus ? VII. 116.

Carioth . An Judas proditor natus sit in urbe Carioth ? VI. 102.

Cari face Synodi Capitula proscripta a S. Prudentio Trecenti Antistite . III. 339. Et etiam a Servato Lupo , atque a S. Remigio Lugdunensi Archiepiscopo . *ibid.*

Caritas . Vide *Charitas* .

Carlostadius presentiam Corporis Christi in Eucharistia negat . VII. 137.

Carnalis . Vide *Concubitus* .

Caro . In carnis voluptatibus non consistit felicitas Beatorum . I. 194.

Per hanc transit Peccatum originale in animam . III. 111. V. *Concupiscentia* .

In huius oblectamenti Mahomet constituit animae felicitatem . IV. 366. Ea ut licita permittit Mahomet . *ibid.* Christi resurrectio facta est in carne vera , & non fidei . IV. 392. Cur dicatur in undecimo fidei articulo carnis , & non corporis resurrectio ? IV. 397. Idem articulus amplius explicatur . *ibid.* Ac errores eidem repugnantes adducuntur . *ibid.* Carnis resurrectio primum futura probatur . IV. 398. Et quidem in hoc corpore nostro , quod moritur . IV. 401. Sed in qua forma , etate , & sexu ? *ibid.* Vid. *Carthofianus* . Quomodo intelligendum illud : *Salvos facit Baptisma , non carnis depositio sordium , sed conscientiae bonae interrogatio .* VI. 251.

Quomodo intelligendum illud : *Caro non prodest quidem* VII. 152. An a nobis comedatur in Eucharistia caro , & corpus , quod Christus gestabat . VII. 154. Excusatur in hac controversia sententia Jere-

miae Patriarchae Constantinopolitani . *ibid.* Cur verba : *Hoc est Corpus meum* , significant transubstantiationem ; & cur non ea verba : *Verbum caro factum est* ? VII. 169. Qui volunt accedere ad Communionem , sint mundi carne , & qualiter ? VII. 209.

Quomodo intelligendum illud : *Qui autem in carne sunt , Deo placere non possunt ; item & illud : Qui seminat in carne sua .* VIII. 149.

Caro Christi non est de caelo delapsa , sed ex B. Virgine procreata . V. 185. tot. cap. II. Quidam docuerunt , Christum assumpsisse carnem incorruptibilem . V. 199. An eadem fuerit doloribus subdita ? V. 202. & seq. S. Hilarius tribuit Christo verum corpus nostro consubstantiale , & ex Mariae carne susceptum . V. 206. Ac passionis capax . V. 207. Qui in Christo asserit carnem sine anima , Monothelita est . V. 218. Eutyches cum Apollinario docuit , carnem Christi ita Divinitate esse absorptam , ut non nisi corpus phantasticum haberet , & ipsa Divinitas fuerit crucifixa . V. 281. Uterque refutatur . V. 282. Cur verbum *facio* in textu , *aquam vinum factam* , significet mutationem substantiae , & cur non in textu , *Verbum caro factum est* . V. 283. & 284. An verbum per substantiae mutationem factum sit caro , sicut panis sit corpus Christi ? *ibid.* Quomodo intelligendum illud : *Adimpleo ea , quae desunt Passionis Christi , in carne mea .* VI. 39. Quomodo a Christo omnia sint instaurata , reconciliata , ac pacificata , sive quae in terris , sive quae in caelis sunt ? VI. 54.

Carolus M. quando coeperit regnare ? V. 306. An ab Irene Augusta ad Carolum Magnum translatus sit Imperium Leonis III. auctoritate . X. 3. 17. & 21. Quid dicendum de facto Sisebuti , lege Visigothorum , Caroli M. Chilperici , & Dagoberti cogentium Judaeos ad Baptismum ? VI. 402. Carolus M. reprobavit consecrationem Campanae non ritu Catholico factam . VI. 419.

Carpocrates negavit , peccatum originale transire ad posterum Adam . III. 86.

Carpocrates asserens , mundum esse productum ab Angelis , impugnat primum fidei articulum . IV. 387.

Purissimae Matri denegat integritatem . V. 180. Refutatur . *ibid.*

Carthagenensis . Vid. *Councilium* . Carthagenensis III. anni 397. Synodus mentionem facit de ordine Cantorum , seu Psalmistarum . VIII. 76. Carthagenensis Synodus IV. anni 398. mentionem facit de Subdiaconis , Cantoribus , &c. *ibid.* 77. Carthagenensis Synodus V. aliis VI. anni 401. loquitur de Defensoribus pauperum , & Ecclesiarum . VIII. 78.

Carthago quando aedificata ? IV. 172.

Carthusianus an in extrema valetudine possit vesci carnibus ? IV. 217.

Casus . Artoryritae adhibuerunt pro materia Eucharistiae caseum cum pane . VII. 112.

Cassianus (Julius) damnavit Matrimonia ut mala . III. 97. Admisit transmigrationem animarum . *ibid.*

Cassianus (Jo.) fuit dux Semipelagianorum . III. 222. & 228.

Cassitas . An licitum foret singulis hominibus servare castitatem . VIII. 150. & seq. Laudabile est post contractum Matrimonium servare castitatem . VIII. 160. An B. Virgo sciverit , S. Iosephum servaturum castitatem ? *ibid.* & seq. Vid. *Virginitas* .

Castratio improbat . V. 107.

Casista . Apologia Casuistarum rejecta a Galliarum Epi-

- Episcopis, ubi reprobatur sententiam de operibus in Deum referendis. VIII. 478.
- Casula*. Quid denotet *Casula*, seu *Planeta*? VII. 247. & seq.
- Casus reservatus*. Vid. *Reservatio*.
- Cataphryga*, quam perversam formam in Baptismo adhibeant *Cataphrygæ*? VI. 324. *Cataphrygæ*, seu *Montanistæ* baptizabant sine Baptismo mortuos. VI. 416. Idem fecerunt *Archontici*. *ibid.* Refutantur *Cataphrygæ*, *ibid.* *Montanistæ* aliqui vocantur a *Montano* *Pepuziani*, & *Cataphryges*, alii sunt *Montanistæ* a *Philastrio* dicti. VI. 352.
- Cataphryges*. Horum error de Spiritu S. II. 65.
- Catechesis*. Quid significet *Catechumenus*, quid *Catechesis*? VI. 411.
- Catechismus*. Quale impedimentum Matrimonii hac voce denotetur? VIII. 190.
- Catechiste* an specialem gradum constituerunt in Ecclesia? VIII. 77.
- Catechumeni*. Symbolum eorum est perfectum. IV. 374. An eis possit conferri Baptisma, si subito in amentiam incidant? VI. 241. Quid significet *Catechumenus*; quid *Catechesis*? VI. 411. *Catechumeni* habebant tres classes audientium, competentium, & electorum. *ibid.* & seq. An baptizandus catechumenus adultus, si ante completum tempus catecheseos incidat subito in infirmitatem, ita, ut Baptismum amplius petere non possit? VI. 414. De signo Crucis, manus impositione, oleo catechumenorum, & saliva, quibus in Baptismo utimur? VI. 436.
- An Missæ Sacrificium possit offerri pro *Catechumenis*, & excommunicatis defunctis ante Baptismum, & reconciliationem? VII. 230. Quid sit Missa *Catechumenorum*, & an hæc potuerit fieri a *Diacono*. VII. 238.
- Catechumeni* pertinebant ad secundum gradum *Pœnitentium*, & cum his discedere debebant ad initium *Offertorii*. VII. 432. & seq. An oleum *Catechumenorum* eodem modo consecratur, ac oleum infirmorum? VIII. 17. An valeat *Extrema Unctio* facta cum oleo *Catechumenorum*? VIII. 19.
- Catharina*. Vid. *Anglia*.
- Catharinus* (*Ambrosius*). Ejus error circa prædestinationem. I. 329.
- Ejus definitio peccati originalis rejicitur, III. 110. & seq. De penis ejusdem peccati quid sentiat, III. 128.
- An docuerit, sufficere solum actum externum ad ritum Ecclesiæ positum in administratione Sacramentorum sine intentione interna? VI. 211. Aut si omnino haberet intentionem, se nolle conficere Sacramentum? *ibid.* Hæc sententia examinatur. *ibid.* & seq. usque ad 237. Hæc sententia tamen non est tanquam hæretica traducenda, neque spernenda. VI. 237.
- Cathari*. An per ignem Baptismum contulerint *Iacobitæ*, *Copti*, *Æthiopes*, *Cathari*, & *Messalini*? VI. 305. *Arnoldus*, & *Theodoricus* *Catharorum* antesignani igne illo, quo baptizari volebant, misere absumpti sunt. VI. 307. *Cathari*, & *Anabaptistæ* negant, infantes posse baptizari ante usum rationis. VI. 393. An idem senserint *Tertullianus*, & *Hieraciri*. *ibid.*
- Cathedra*. Decretum S. Stephani non fuit solenne, & ex *Cathedra*, dato etiam, quod materia *Anabaptismi* fuerit jam tunc materia fidei? VI. 378. Quando Papa loquatur de *Cathedra*? *ibid.*
- Cathedralia*. Non satisfacit præcepto Ecclesiæ, qui *Communione* in *Paichate* neglecta propria Ecclesia percipit in Ecclesia Cathedrali, nisi simul sit
- Parochia* *Communione* summentis. VII. 192.
- Catholicus*. Altercatio *Catholici* cum *Sociniano* circa summam Trinitatem. II. 24. per tot. cap. VI. An dogma *Catholicum* evertat seipsum circa Trinitatem *Personarum*. II. 26. usque ad cap. VII. Pro his scripsit *Apologiam* *Athenagoras*. II. 101.
- Peccatum originale etiam contrahunt filii *Catholicorum*. III. 106. per tot. cap. IV. Quomodo in materia de necessitate gratiæ ad opus moraliter bonum differant *Doctores Catholicici* a *Novatoribus*. IV. 10. Quas condiciones requirant *Catholici* ad opus meritum. IV. 114.
- Cur Ecclesia vocetur *Catholica*? Vid. *Christianus*.
- Quomodo *Catholici* *Doctores* interpretentur *Vaticinium* *Jacob*. V. 120. & seq. tot. cap. I. II. & III. Quomodo *Socinus*, & quomodo *Catholicus* explicent illud: *Personarum acceptio non est apud eum*. VI. 43.
- Sacramentum non est nudum signum, quo a *Gentilibus*; & *Judæis* discriminantur *Catholici*, sed est signum invisibilis gratiæ. VI. 132. *Catholici* contra *Lutherum* negant, *Angelos* esse *Ministros ordinarios Sacramentorum*; bene vero eosdem posse esse *extraordinarios*. VI. 194. Non omnes *Catholici* sunt *Sacerdotes*. VI. 197. In quo sensu *Catholici* vocentur *Sacerdotes*? VI. 198. Quomodo intelligendum illud: *Plebs Sancta, Regale Sacerdotium*. *Ibid.* In agro *Catholico* præsumitur voluntas suscipiendi *Sacramenta moribundorum*. VI. 241. *Catholici* tenent *Sacramenta* esse signa efficientiæ gratiæ vi institutionis suæ, & non ratione fidei, quæ in infantibus non requiritur, in adultis est solum dispositio, non autem causa formalis gratiæ. VI. 243. An *Cærimonie* *Catholicorum* sint desumptæ ex legibus *Judæorum*, & superstitione *Ethnicorum*? VI. 273. & seq. Quomodo Baptismus definiatur a *Calvino*, *Melanchthone*, *Episcopio*, & *Wolchelio*; & quomodo a *Catholicis*. VI. 288. Quod Baptismus derivavit a moribus, & meritionibus *Judæorum*, putant *Wolzenius*, *Lightfootus* cum aliquibus *Christianis*. *ibid.* & seq. Baptismus *Christianorum* nil habet commune cum iustificationibus *Gentium*, & meritionibus *Judæorum*. VI. 290. Quidam veteres præsertim *Agripinus*, & *Tertullianus* voluerunt, hæreticos a *Catholicis* esse rebaptizandos. VI. 353. Idem docuerunt *Firmilianus*, & *Cyprianus*. VI. 354. & seq. Quomodo fiat justificatio in sensu *Catholicorum*, & quomodo fiat in sententia *Baji*? VIII. 370. *Iansenius* in prima propositione ait, aliqua Dei præcepta esse impossibilia hominibus iustis: *Catholici* ajunt, nec ulli peccatorum esse aliqua præcepta impossibilia. IX. 134. *Berti* & *Bellelli* doctrina, quod gratia efficax sit repugnans in delectatione victrice, quæ superat minores gradus concupiscentiæ, *Catholica* est, non *Ianseniana*. IX. 114. Idque docuerunt *Norissius* & *Macedo*. *ibid.* *Ægidiani*. IX. 115. *Petrus Manso*. *Ibid.* *Gonzalez de Albenda*. IX. 116. Ulterius gratiam habere gradus fatentur *Gravelon*. *Ibid.* *Masoulie*. IX. 117. & seq. Cui doctrinæ favet S. Thomas. *ibid.* *Berti* docet cum *Catholicis*, Christum pro omnibus omnino hominibus instituisse *Sacramenta*, ac remedia præparasse: remedia tamen, & gratias præparatas non omnibus actu applicari. IX. 147. Idem docuit *Lemosius*. IX. 148. *Gonet*. IX. 151. *Bannes Dominicus*. *Ibid.* Item & alii *Doctores* omnes conveniunt, quod omnibus omnino hominibus gratia sufficiens sit præparata: dissident vero in hoc, an omnibus hominibus dentur, & applicentur actu remedia sufficientia? IX. 152. Prius est dogma fidei,

fidei, alterum placitum Scholarum. IX. 155. & seq. Vid. *Fidelis*.

Causa: malum non est aliqua substantia, quæ deberet produci a causa summa efficiente. I. 89. Non dantur duæ causæ summæ, quarum una sit principium cuiusque boni, altera malorum omnium effectrix. *ibid.* 90. & seq. Causa secunda potest exire in actum sine prædeterminatione. I. 245. In quo sensu Pater dicatur causa. I. 93. Quænam causa effectrix peccati. An voluntas, concupiscentia, Deus &c. III. 275. *tot. cap.* IV. & V.

Causa finalis, efficiens, meritoria ac formalis gratiæ explicantur. VI. 243. Quid sit causa principalis, quid instrumentalis? *Ibid.* & 256. Non Sacramenta, sed Christus est causa principalis gratiæ. VI. 256. An Sacramenta sint causa instrumentalis gratiæ? *Ibid.* An physica vel moralis? *ibid.* Quid sit causa physica vel moralis? *Ibid.* 257. An directa, vel indirecta? *ibid.* An conditionalis? *ibid.* Quomodo intelligendum illud: *Tanta passi estis sine culpa: si tamen sine causa?* VII. 441.

Cauticus: Baptismus Cauticus refutatur. VI. 308.

Cauterizatus: quid sit conscientia cauterizata? IV. 303.

Celebratio: an Sacerdos in peccato, gravi constitutus teneatur ante celebrationem confiteri, vel an sufficiat contritio? VI. 208. Si urgente necessitate celebravit in peccato mortali sine prævia confessione, tenetur quamplurimum confiteri. *ibid.*

Celsus impugnavit Genealogiam Christi. V. 192.

Censura: quæ sint latæ censuræ in propugnantes sententiam probabilem relicta probabiliori vel æque probabili? IV. 307. Vid. *Duacensis*. An absolutio a censuris possit dari per litteras absenti? VII. 351. & seq. Quomodo hæc absolutio distinguatur ab absolute Sacramentali? VII. 353. & seq. An una censura possit tolli sine altera? VII. 357. An valeat Ordinatio facta ab Episcopo censura innodato? VIII. 120. & seq. Vid. *Constitutio*.

Census. Quid dicendum de censu acto tempore Nativitatis Christi? VI. 75. & seq. An indictus a Saturnino, vel Cyryno? *ibid.*

Cephas: huic S. Paulus restitit non animo simulato, sed vero ac sincero, dum præceperat legalium observationem. IV. 192. usque ad. *cap.* XI. Cephas, cui Paulus in faciem restitit, non est alius a Petro. IV. 200. Cur S. Petrus vocetur Cephas? VI. 101.

Cerdon negans carnis resurrectionem refutatur. IV. 397.

Ceremonia: unde hoc nomen originem habeat? Ceremoniæ sunt Sacra omnia. VI. 269. Quid apud Græcos sint Orgia? *ibid.* Vid. *Sacramentorum Ceremoniæ*.

Certes: de nomine, & origine Cereris? IV. 360. Non potest annumerari Diis. *ibid.* Gentes putabant, Catholicos ut Deos colere Bacchum, & Cererem, quia ignorarunt, sub speciebus panis & vini adorari Deum præsentem in Eucharistia. VII. 145.

Cerevisia: an per cerevisiam jejunium violetur? V. 117. Aliqui baptizabant in oleo, vino, & Cerevisia. VI. 305. Omnis aqua naturalis est materia apta Baptismi. VI. 310. Quænam sit aqua naturalis? *ibid.* Aqua naturalis, & materia sufficiens Baptismi non sunt sudor, lacrymæ, vinum, cerevisia, lac &c. *ibid.* 311.

Cereus: expositio Eucharistiæ fiat cum decenti ornatu altaris, cereorum splendore, & alicujus Ecclesiastici orantis præsentia. VII. 182. & 183.

Cereus Paschalis est Sacramentale, nec ex institutione Christi peccata dimittit. VI. 165. & 166. Quando inceperit usus Cerei Paschalis? & quid significet? VI. 279. & seq. De Cereis imaginibus vulgo *Agnus*

Dei dictis. *Ibid.*

Cerinthianus: Horum Auctor Cerinthus vixit tempore Apostolorum. VI. 415. Cerinthiani, & Marcionitæ baptizabant vivos pro mortuis sine Baptismo defunctis. *ibid.* Impugnantur Cerinthiani, & Marcionitæ. VI. 416.

Cerintus, turpiter erravit circa visionem Dei Beaticam. I. 193. Fuit Author Chiliastarum, seu Milleniariorum. *Ibid.* 194. & seq. Ejus error refutatur: I. 199. Ejus error de Summa Trinitate. II. 15. Item circa Verbum divinum. II. 34. Docuit, legalium observationem præter Evangelium ad salutem esse necessariam. IV. 192. Denegabat Christo Divinitatem. IV. 377. Distinguit Iesum a Christo. IV. 387. Affirmans, Christum esse natum ex semine Ioseph, impugnat tertium fidei articulum. *Ibid.* Cerinthus B. Virginis denegat integritatem. V. 180. Refutatur. *ibid.* Negans Christum fuisse unam personam damnatur. V. 247.

Certamen. Vid. *Bellum*, aut *Duellum*.

Certitudo: nullus homo sine speciali revelatione habet certitudinem fidei, quod sit in gratia Sanctificante. IV. 133. An homo possit habere certitudinem istam ex fide per Revelationem. IV. 134. & seq. Certitudo spei christianæ est maxima, multiplici ex causa. V. 62. At certitudo spei terrenæ est minima. *ibid.* 63. Certitudo spei christianæ excludit timorem. V. 63.

Certus: quid sit conscientia certa? quid certa moraliter, & an hæc possit esse conjuncta cum errore. IV. 303. V. *Opinio*.

Cervisia. Vid. *Cerevisia*.

Cerussa. Vid. *Mulier*.

Cete: de creatione eorum. II. 250. An possint generari in montibus. *ibid.*

Chalcedonensis Concilii judicium circa damnationem trium capitulorum. III. 322. Hæc Synodus mentionem fecit de Ordine Lectorum. VIII. 76.

Childeus populus quando ortus. III. 6.

Cham: Posterii Cham primi fuerunt Idololatæ. I. 74. A posteris Cham originem habet magica ars. II. 232. An Cham fuerit Zoroaster, aut Saturnus Aegyptius. *ibid.*

Chananeus. An Melchisedech sit Chananeus? V. 336. Quid significet nomen S. Simonis Chananæi. VI. 102.

Chæros an fuerit ab æterno. I. 137.

Character: in quo sensu Filius divinus dicatur Character. II. 93. In adultis ad Sacramenti characterem recipiendum requiritur intentio saltem interpretativa. VI. 240. Secundum Kemnitium, Wicleffum, Lutherum, Calvinum, & hæreticos Novatores ceteros character est commentum Scholasticum. VI. 261. An sit denominatio extrinseca, an relatio realis, an qualitas physica? *ibid.* 262. Certum est dari characterem. *ibid.* Imprimatur a Baptismo, Confirmatione, & Ordine. *ibid.* Character non est exco-gitatus ab Innocentio III. *ibid.* 261. Baptismus, Confirmatio, & Ordo ob Characterem nequeunt iterari. *ibid.* & seq. Character Sacramentalis animæ inhæret, & est indelebilis. VI. 264. Per peccatum non deletur. *ibid.* Per Baptismum constituimur filii, per Confirmationem Milites, per ordinem Ministri. *ibid.* Character manet in Beatis, & damnatis. *ibid.* Citra fidei periculum negari potest, characterem esse rem distinctam ab anima. VI. 265. An consumra prima imprimat characterem? VI. 266. & 267. Quis sit finis characteris? VI. 269. Baptismus ab hæretico collatus confert characterem, sed an tribuat gratiam? & quando parvulis, quando adultis? VI. 385. Adulti sine fide interna, & cum peccatis

mortalis affectu suscipientes Baptismum recipiunt characterem, sed non gratiam: gratiam percipient, si deposito affectu peccati penitentiam egerint. VI. 414. Baptismus imprimit characterem. VI. 432. Confirmationis effectus est duplex gratia & character. VII. 63. In Confirmatione imprimi characterem negant hæretici, ac Armenopolus, Nicolaus Gabasila & alii. *ibid.* Refutantur. VII. 59. Statuenda est inter characterem Baptismi, & Confirmationis aliqua connotativa distinctio. VII. 73. Character imprimitur per Ordinem. VIII. 51. & *seq.* & 140. & *seq.* Uti & per Baptismum. VIII. 52. Qui non deletur per hæresim vel Apostasiam. *ibid.* Et ideo Baptismus, & Ordo iterari nequeunt. *ibid.* An prima tonsura imprimat characterem, & iterari nequeat? VIII. 68. An Ordines minores imprimant characterem. VIII. 73. An potestas consecrandi, & absolvendi sit unus, vel duplex Character? VIII. 90. An per Episcopatum imprimatur distinctus a Sacerdotio Character? VIII. 92. & *seq.* An Character Episcopi deleatur per excommunicationem aut degradationem? VIII. 121. An per schisma, aut Simoniam? *ibid.* & 127. Quælibet ætas sufficit ad recipiendum Ordinis characterem. VIII. 133.

Charisius: quid de ejus symbolo dicendum. II. 85.

Chrisma quid significet? VIII. 55.

Charitas: est nomen appropriatum Spiritui Sancto. II.

94. Vid. *Amor*. Charitas habitualis sive gratia sanctificans non est homini debita. III. 72. *tot. cap. I.* II. & III. Qualem Charitatem admiserit Pelagius. III. 165. V. *Dilectio*. Gratia sanctificans est charitas per Spiritum S. diffusa in cordibus nostris. IV. 92. An hæc distinguatur a gratia habituali. IV. 93. An charitas sit persona Spiritus S. IV. 94. Charitas Dei in adultis est dispositio ad justificationem. IV. 105. Requiritur charitas habitualis ad opus de condigno meritorium. IV. 119.

Charitas quæ in Christo fuerit? V. 235. An hæc fuerit causa, cur Christus peccare non potuerit? V. 237. An Christum Deum necessario charitate prosecutus sit, & tamen mereri potuerit? V. 241. Charitas Christi figurabatur per cremationem adipis. VI. 12. Ut Christi Passio consequatur suum effectum, debet applicari per fidem, charitatem, fidei Sacramenta, & bona opera. VI. 32. An per solam charitatem perfectam sine satisfactione Christi Deo reddatur omne, quod peccatum abstulit? VI. 47. & 48.

Adhibens in Sacramentorum administratione materiam, vel formam probabilem relicta probabiliori, ac tutiori peccat contra charitatem proximi. VI. 189. Nisi excuset extrema necessitas. VI. 190. Per charitatem disponitur homo ad gratiam. VI. 244. In adulto ad Baptismum requiritur fides, spes, timor, penitentia, & charitas inchoata. VI. 413. Quomodo intelligendum illud: *Martyrium sine charitate nihil prodest*: VI. 424. Ad Martyrium requiritur ex parte Martyris Baptismus, aut votum illius, libera acceptatio mortis, ut sit membrum Ecclesiæ, charitas, contritio, aut confessio de peccato commisso, & ut nullum Sacramentum contemnat. VI. 427.

Charitas qualiter peccata dimittat? VII. 343. & 345. Sententia, quod opera in se etiam bona, bona non sint, si non fiant ex charitate actuali, per quam referuntur in Deum, non est contenta in propositione 38. Baji. VIII. 340. In sensu Baji, cui assentitur Quesnellius, omnes actus, qui non proce-

dunt ex charitate habituali, sunt peccata, etsi sint actus fidei, spei, &c. VIII. 338. *Tot. cap. I.* In sensu Baji actus amoris initialis, qui non procedit ex charitate habituali est peccatum. *ibid.* *Tot. cap. I.* Reprobatur ostendendo, quod actus charitatis ante justificationem elicitus non sit peccatum, sed tantum opus non meritorium vitæ æternæ. VIII. 355. *Tot. cap. I.* Gratia Spiritus S. movens ad actus charitatis non justificat peccatorem, sed ad justificationem disponit. VIII. 346. *Tot. cap. I.* propositio Baji XXXVII. hæc est: *Omnis amor creature rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum S. in corde diffusa Deus amatur*. VIII. 338. Ejus sensus multiplex. *Ibid.* & *seq.* An loquatur de charitate actuali, vel habituali? *Ibid.* Anonymus putat damnatam propositionem 38. Baji in sensu charitatis actualis. VIII. 341. Augustinenses putant, eam damnatam in sensu charitatis habitualis. VIII. 342. Augustinianos defendunt, Anonymum vero impugnant Theologi scribentes de damnata propositione 38. Baji ante Constitutionem *Unigenitus*. VIII. 342. & *seq. tot. §. II.* Anonymum refutant, & Augustinensibus patrocinantur rationes. VIII. 347. & *seq. tot. §. III.* Ostenditur etiam Auctores, qui scripserunt post constitutionem *Unigenitus* asserere articulum Baji 38. in sensu charitatis habitualis, & gratiæ sanctificantis esse damnatum. VIII. 351. & *seq. tot. §. IV.* Augustiniani scribentes post constitutionem *Unigenitus* propositionem Baji in sensu charitatis habitualis acceperunt. VIII. 358. *tot. §. V.* Referuntur alii pravi sensus propositionis 38. Baji. VIII. 363. *tot. §. VII.* Solvuntur objectiones Anonymi probantis propositionem 38. Baji non esse damnatam in sensu charitatis, & cupiditatis habitualis. VIII. 367. & *seq. tot. §. VIII.* Anonymus objectiones sibi fingit, quas ipse non solvit. VIII. 376. Hæsitat de rebus certissimis. *Ibid.* & *seq.* Quesnellius, & Bajus tantum duo principia admittant, charitatem prædominantem, seu gratiam sanctificantem, & cupiditatem habitualement. VIII. 352. & *seq.* In quo sensu propositio hæc: *Amor, qui non ordinatur in Deum tanquam finem ultimum, vitiosus est; sit Bajana; VIII. 372.* Bajus, & Quesnellium loqui de charitate sanctificante, probat Instructio Pastoralis Gallicanæ Ecclesiæ. VIII. 351. Hæc Instructio magni est facienda. *Ibid.* 352. Refutatur querela Quesnelli, quod per calumniam dicatur, ipsum solam admittere gratiam, & charitatem sanctificantem. VIII. 356. Docentes, quod Quesnellii propositiones loquantur de charitate habituali, gravissimis nituntur fundamentis. VIII. 361. Eaque ex propositionibus ipsius Quesnellii desumuntur. *Ibid.* Quesnellius docuit, primam gratiam, quam Deus concedit peccatori, esse remissionem peccatorum. VIII. 363. Unde Augustiniani inter noxiam cupiditatem, & charitatem per Spiritum S. diffusam propugnant amorem medium, qui oritur ex inclinatione naturali, ut amor Beatitudinis, amor Parentum, imo & ipse amor Dei initialis. VIII. 364. Illa propositio Baji: *Omnia humana actio deliberata, est Dei dilectio, vel mundi; si Dei, charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est; varios continet errores*. VIII. 366. ac 380. An Iansenius agnoverit charitatem actualem ab habituali distinctam, vel idem senserit cum Bajo? VIII. 374. An & in quo differat Iansenius a Bajo, & Quesnellio? *Ibid.* 375. Inter justum, & peccatorem non datur medium, bene vero inter cupiditatem habi-

habitualement, & charitatem habitualement mediant actus fidei, spei &c. VIII. 376. Vocabulum charitatis tempore Baji denotabat charitatem sanctificantem. VIII. 348. Charitas beatitudinis homini est congenita, & hac potest esse sine charitate habituali, & sine cupiditate noxia. VIII. 367. Coroll. I. ac 383. & seq. item 393. An secundum Bellelli attritio possit esse sine charitate Dei? VIII. 396. Bellarminus Robertus S. R. E. Card. ejus sententia de charitate Dei tamquam Auctoris naturæ. VIII. 398. Sententia, quod in Sacramento Pœnitentiæ requiratur charitas initialis, quæ tamen non semper justificationem conferat, non potest censura notari. Ibid. 400. Vindicatur definitio gratiæ, quæ constituitur in illuminatione mentis, & in inspiratione charitatis. VIII. 389. Laurentius Brancatus, Franciscus Macedo, Dionysius Petavius, Concilium Milevitanum, Stephanus Dechamps demonstrant, gratiam ab Augustino constitui in inspiratione S. charitatis. Ibid. 390. Commendantur habitus, & actus virtutum etiam separati a charitate. VIII. 367. Coroll. I. ac 384. Ac in libro Bellelli, cui titulus *Mens Augustini*. VIII. 394. & seq. Tales sunt actus fidei, spei, timoris, amoris initialis, & attritionis. Ibid. & seq. tot. cap. III. Iuxta Bajum nec Adamus supernaturalibus habitibus fidei, spei, & charitatis donatus fuit, nec egebat gratia supernaturali ad servandam legem, & consequendam beatitudinem. VIII. 430. Coroll. I. Contrarium docent Augustiniani. Ibid. & seq. Coroll. II. ac 423. & seq. tot. §. VII. Quo sensu proscripti sint articuli Baji XXXIV. & XXXVI. VIII. 461. Ex his propositionibus infert Vasquez, Bajum damnatum esse, quia nolebat bonam aliquam charitatem admittere sine charitate justificante. Ibid. 462. Vasquesio assentiuntur alii Doctores. Ibid. & seq. Quid Doctores senserint de propositione 34. Baji? Ibid. & seq. Augustiniani docent, Deum nec ut Auctorem naturæ posse diligi sine gratia ab hominibus post lapsum Adæ. VIII. 463. & seq. Idem docent & alii de eadem charitate Dei ut Auctoris naturæ. Ibid. & seq. Quomodo intelligenda verba illa: *Omnia vestra cum charitate fiant*? VIII. 474. An contineant præceptum omnia opera deliberata referendi in Deum? Ibid. & seq. Qualiter spes sine charitate sit bona. VIII. 486. Qualiter fides sine charitate sit bona? Ibid. Solvuntur objectiones Anonymi contra necessitatem gratiæ ad actum charitatis Dei præsentiam. VIII. 488. Contra sententiam de operibus infidelium. Ibid. 489. Contra liberum arbitrium. VIII. 491. Contra fidem, spem, & timorem sine charitate elicitos. VIII. 494. Contra expositionem textus, *Sive manducatis, sive bibitis &c.* Ibid. 495. Contra præceptum referendi omnia opera in Deum. VIII. 495. Quoties teneamur elicere actum charitatis? VIII. 497. Quid Berti doceat de timore, spe, & fide a charitate separatis; an faveat Bajo? VIII. 503. & seq. ac 517. Berti non est Bajaniſta, nec rejicit omnem charitatem Dei naturalem. VIII. 504. Bellelli contra Bajum admittit fidem, spem, timorem sine charitate esse actus in substantia bonos. VIII. 515. ac 521.

Propositio hæc Berti: *Gratia efficax est victrix delectatio, seu charitas, qua superat contrariam cupiditatem*: non ex Iansenio, sed S. Augustino est desumpta. IX. 106. Idem sentiunt Molinistæ cum Stephano Dechamps. IX. 107. Congruistæ cum Vasquesio. Ibid. Bellarminus. IX. 108. Antoninus Massoulié Thomista. Ibid. Reginaldus. IX. 109. Franciscus Berti Theol. Tom. X.

Macedo. IX. 110. Brancatus de Lauræa. Ibid. Augustiniani omnes. IX. 111. Vid. *Gratia*. An Bellelli docuerit, omnia opera peccatoris ex defectu charitatis esse peccata? IX. 278. De Libero arbitrio hominis post lapsum docuit Bajus propositiones tredecim, in quibus evertit liberum arbitrium, dicit, omnia peccatorum opera esse peccata sine charitate, quia proveniunt ex cupiditate noxia: ac quomodo Augustiniani istos errores declinent? IX. 289. Bajus negat charitatem perfectam conjunctam etiam cum voto Sacramenti delere peccata. IX. 299. Enarrantur, & rejiciuntur propositiones Quenelli de charitate, & cupiditate. IX. 314. Vid. *Theologus*, vel *Dilectio*, *Pœnitentia*, *Languetus*.
Charta. Ludere chartis reprobat. V. 109.
Chemnitius. Contra hunc propugnantur traditiones. V. 22. Chemnitius interdum negat, interdum admittit Sacramentum Ordinis. VIII. 50. Negat, Matrimonium esse Sacramentum. VIII. 147. Refutatur. VIII. 152. tot. cap. II. Vid. *Chemnitius*.
Cherub. Sub hoc nomine non venit Satan. II. 200. Ordo Cherubim explicatur. II. 215. Cur Angeli vocentur Cherubim. II. 152.
Chilpericus Rex Francorum an fuerit depositus auctoritate Romani Pontificis, substituto in ejus locum Pipino. X. 3. 18. 19. & 20.
Chiliaſta. Chiliaſtarum, qui Regnum Dei in hac terra post Resurrectionem constituerant, conditor fuit Cerinthus. I. 193. An eorum error dederit occasionem repudiandi Apocalypsim. I. 199. Quid causam dederit aliquibus Patribus labendi in errorem Chiliaſtarum. I. 208. Horum regnum temporale est quid commentitium. IV. 393.
Chilpericus. Quid dicendum de facto Sisebuti, lege Visigothorum, Caroli M. Chilperici, & Dagoberti, cogentium Judæos ad Baptismum? VI. 402.
China. Quid dicendum sit de ritibus Chinenſibus? V. 50. Quid de cultu Confucii? Ibid. Vide *Sinenses*.
Chirographus. In reconciliatione a peccatis sumus expiati, deleti per Passionem Christi peccatorum notorum chirographo. VI. 14. Ut adeo Christus per suam mortem non declararit solum peccata dimissa, sed vere satisfecerit. Ibid. Quid per chirographum intelligat Socinus? Ibid. Non Deus, sed Christus delevit chirographum. VI. 15. Solvantur objectiones Socini. VI. 23. tot. cap. V. & tot. cap. VII.
Chirotheca. Quid significant chirothecæ Episcopi. VIII. 144.
Chirton quid sit in consideratione Thalmudistarum. II. 217.
Chocolata. An illius usus frangat jejunium? V. 116.
Chorea. Saltationes, quarum in sacris litteris fit mentio, damnant modernas pleraque choreas. V. 103. Ab antiquis Ethnicis saltatoribus edocemur, quantum dedecet inhonestas frequentare choreas. V. 104. Qui choreas immodice agit, & saltat, a culpa vix erit immunis. V. 105. Diebus festivis a choreis est omnino abstinendum. Ibid.
Chorepiscopus non est Minister ordinarius Confirmationis. VII. 51. Licet possit conferre Ordines Minores, & Subdiaconatum. Ibid. An habuerit ordinem specialem? VIII. 59. De nomine *Chorepiscopus*. VIII. 96. Distinguitur a Metropolitano, Exarchis, & urbium Præsulibus. Ibid. Item a Primatibus, & Archiepiscopis. Ibid. De ipsius origine. Ibid. An Linus, Cletus, Clemens ante Papatum fuerint Chorepiscopi? Ibid. An fuerint veri Episcopi, vel solum Presbyteri? VIII. 97. Quid dicendum de Ordinatione Chorepiscoporum? Ibid. An septuaginta Di-

- Discipuli fuerint Episcopi? *ibid.* 98. Quæ munera Chorepiscoporum? VIII. 99. An, quando, & cur abrogati? *ibid.* An Abbates sint Chorepiscopi? *ibid.* An in Ecclesia Collegiata, Colonienſi, & Trevirenſi adhuc sint Chorepiscopi? *ibid.*
- Chorus*. Quot sint Angelorum Chori. II. 215. An omnes Angeli cuſcuſque Chori mittantur. II. 216. Quomodo hos choros conſtituant Thalmudiſtæ. II. 217.
- Chriſma*. Concilium Meldenſe de confeſſione Chriſmatis egit, non autem Confirmationem inſtituit. VI. 173. Calvinus per blaſphemiam Chriſma nec unius ſtercoris facit. VI. 177. An ipſa Confirmatione Eccleſia mutaverit materiam impositioni manuum ſubſtituendo inunctionem Chriſmatis? VI. 182. & ſeq. De unſione Chriſmatis, linteo albo, & candela accenſa, quæ adhibentur in Baptiſmo. VI. 439. Interdum Confirmatio dicitur Criſma. VII. 2. Explicatur hoc vocabulum. VII. 3. Per impositionem manuum, & unſionem Chriſmatis olim recipiebantur hæretici revertentes. *ibid.* Vide *Confirmatio*. Per oleum in altari ſanctificatum non intelligitur Euchariftia, ſed Criſma. VII. 11. Illud conficere docuit Concilium Meldenſe. VII. 15. Vid. *Confirmationis materia*. An verum Baſſamum ſit adeo perrarum, ut nequeat ſufficiens haberi pro confeſſione Chriſmatis? VII. 31. An ſit de fide, quod ad confeſſionem Chriſmatis requiratur Baſſamum? *ibid.* Nonne Chriſmatis non ſemper venit unſio Sacramentalis. VII. 44. Quomodo Græci conficiant Chriſma? VII. 28. An Baſſamum oleo ſit permixcendum neceſſitate præcepti, aut omnino Sacramenti? VII. 29. An valeat Confirmatio facta in oleo, & non in Chriſmate? *ibid.* Pius IV. conceſſit Episcopis Indiæ, ut Baſſamo Indico, quod verum eſt Baſſamum, confirmarent. VII. 30. & 31. An Sacramentum Confirmationis ſit iterandum, ſi eſt collatum in oleo ſimplici benediſto? VII. 28. & ſeq. Quid deſuper ſtatuert Innocentius III.? *ibid.* Conſecratio Chriſmatis jure ordinario pertinet ad Episcopos. VII. 31. & 32. An de jure extraordinario licentia conſecrandi Chriſma poſſit dari Sacerdoti ſimplici? VII. 31. An Eugenius IV. eam dederit Fratribus Minoribus Miſſionariis Indiæ? *ibid.* 32. An Sacerdos ſimplex olim conſecrerit Chriſma auctoritate Apoſtolica? VII. 45. Aut ſaltem Confirmationem contulerit? *ibid.* Vid. *Confirmationis ritus*. Hæretici culpant ſalutationem, quæ ſit S. Chriſmati in feria V. hebdomadæ majoris ab Episcopo, & Sacerdotibus. VII. 75. Hæc ſalutatio eſt ceremonia veruſſima, minime adoratio absoluta. *ibid.* Oſtenditur, quod ſalutatio etiam poſſit fieri rei inanimatæ. *ibid.* Chriſma ſingulis annis eſt innovandum, veteri combuſto. *ibid.* Chriſmatis benediſtio an olim fieri potuerit ab Episcopo quocunque tempore. VII. 33. Chriſma diligenter cuſtodiat. *ibid.* Quam ſit vetuſta conſuetudo illam faciendi tantum feria IV. majoris hebdomadæ. *ibid.* An in Sacramento Confirmationis Chriſma requiratur tantum de neceſſitate præcepti, an vero etiam de neceſſitate Sacramenti. *ibid.* 34. Quinam ſint uſus Chriſmatis? VII. 76. Benediſtiones, in quibus adhibendum eſt Chriſma, non poſſunt fieri a Sacerdote ſimplice, ſed Episcopo ſine ſpeciali licentia Papæ. *ibid.* An eodem modo benedicatur, ſicut oleum infirmorum? VIII. 17. An valeat extrema unſio collata cum Chriſmate? VIII. 19.
- Chriſmatio* una erat facta ab initio Eccleſiæ, quam deinde Innocentius I. diſiſit in frontalem, quæ eſt Sacramentalis, & veritalem, quæ eſt Ceremonialis Baptiſmi. VII. 53. Impoſitio manus, per quam olim hæretici recipiebantur in Eccleſiam, non erat repetitio Sacramenti Confirmationis. VII. 59. Sirmondus, Maldonatus, Morinus contrarium ſentientes refutantur. *ibid.* 60. Idem dic, ſi redeuntibus ad Eccleſiam adhibita fuit chriſmatio. *ibid.* Unſio, vel manus impoſitio non fuit confirmatoria, ſed reconciliatoria in ſignum pœnitentiæ. VII. 60. Chriſmatio in Confirmatione conſueſta habet originem myſticam. VII. 74. Chriſmatio non deſcendit e moribus Gentilium, pugiles perungentium. *ibid.* 75.
- Chriſtianus*. Cur prohibitum ſit Chriſtianis comedere de immolatis ſimulacrorum, ſanguine, & ſuffocato? IV. 199. Eos in ſua lege poſſe ſalvari, concedit Mahumet. IV. 366. Hoc motivo eſt converſus Henricus IV. Rex Galliæ. *ibid.* 367. Vid. *Fides*. Chriſti Divinitas, & Incarnatio a Chriſtiano negari non poſſet. IV. 373. *tot. cap. 19.* In quo ſenſu Socrates, & Heraclitus poſſunt dici Chriſtiani? IV. 376. Chriſtianus culpabiliter ignorans Myſteria Trinitatis, & Incarnationis non poſſet ſalutem conſequi. V. 41. Idem ſcire debet memoriter Symbolum, Decalogum, & Orationem Dominicam. *ibid.* Licitum eſt Chriſtiano fugere tempore perſecutionis. V. 46. Chriſtianus amet cantum gravem, & honeſtum. V. 107. Non legat carmina Poetarum. V. 108. Nec eorum fabulas, ſi limites honeſtatis excedunt. *ibid.* Chriſtianis prohibetur torneamentum, Troiæ luſus, ac quælibet decurio ludicra. V. 110. Cur Chriſtiani dicantur confeſſi? VII. 319. An omnes Chriſtiani ſint, vel fuerint, aut eſſe poſſint Miniſtri Pœnitentiæ? VII. 361. Egrotus Chriſtianus utatur Medico Chriſtiano. VII. 389. Chriſtiani omnes olim faciebant Unſiones oleo ab Episcopo benediſto. VIII. 8. & ſeq. ac 29. & ſeq. Non omnes Chriſtiani ſunt Sacerdotes. VIII. 55. Vid. *Donatiſta*. Qualiter differant Matrimonia hæreticorum, & Chriſtianorum? VIII. 157. Matrimonium fidelis cum infideli reprobat. VIII. 171. & ſeq. Inter Chriſtianos Matrimonia Servorum ſunt rata, eſi Domini ſint inviti. VIII. 179. Matrimonium Chriſtiani cum hæretico eſt illicitum, ſed non invalidum. VIII. 194. & ſeq. Cur ſimilia Matrimonia ab Eccleſia pro validis agnoſcantur? *ibid.* Quando poſſunt permitti? VIII. 195. Vid. *Catholicus*. *Fidelis*. *Chriſtianus Francus*. Ejus error de ſumma Trinitate. II. 2. Vid. *Catholicus*.
- Chriſtipara* cur B. Virgo non vocetur a Symbolo Nicæno. II. 87.
- Chriſtus*. Error Cerinthi conſtituentis Regnum Chriſti in terris poſt Reſurrectionem. I. 193. Papias pro Regno Chriſti conſtituit mille annos poſt Reſurrectionem in terris. *ibid.* De Chriſti libertate ſuppoſito etiam præcepto Patris. I. 296. Pro omnibus mortuus eſt. I. 304. Chriſti merita ſunt prædeſtinationis noſtræ cauſa. I. 363. & ſeq. Chriſti Domini præcepta non poſſunt eſſe obnoxia mutationibus. VIII. 76.
- An apparuerit Chriſtus, vel Deus, vel Angelus, quando in veteri teſtamento legitur, Deum apparuiſſe. II. 36. *uſque ad cap. IX.* Vid. *Filius*, vel *Verbum*. Chriſtus eſt verus Deus, æqualis Patri, hoc probatur diverſimode. II. 48. *uſque ad cap. XII.* Chriſtus eſt ſicut Pater Deus ſummus, ac Patri conſubſtantialis. *ibid.* Afferantur circa hoc obſervationes, & ſolvantur. II. 54. *per tot. cap. XII.* Quomodo intelligenda verba Chriſti: Pater major me eſt? *ibid.* Item & ea verba: *Doctrina mea non*

est mea; ac ea: *Ascendo ad Patrem meum*, &c. ubi etiam alii textus explicantur. II. 56. Quomodo Christus ignoraverit extremi Iudicii diem. II. 104. An Christus statim in primo instanti meruerit. II. 197. Quo die fuerit natus, & mortuus. II. 259. Et quo anno mundi sit natus. II. 264. De æra vulgari Christi. *Ibid.* An etiam Christus sit factus ad imaginem Dei. III. 31.

Cur non contraxerit peccatum originale. III. 117. Ejus divinitatem negat Paulus Samosatensis. III. 147. Quod promeruerit unionem hypostaticam, docet Origenes. *ibid.* Christi gratia mentem illuminat, & voluntatem adjuvat per inspirationem sanctæ dilectionis III. 163. Christi gratia ad initium fidei necessaria est. III. 240. *tot. cap.* IV. Christus pro omnibus omnino hominibus est mortuus. III. 305. *usque ad cap.* IV. An Christus pro aliquibus sit mortuus titulo speciali. III. 309. Cur Christus non sit pro omnibus eodem modo mortuus. *ibid.* Quomodo redemptio a Christo facta se extendat ad omnes homines. *ibid.* & *seq. usque ad cap.* V. Quomodo pro omnibus orarit. *ibid.* Quomodo potuerit mereri, cum non potuerit peccare. IV. 43. Iustificatio nostra non sit per extrinsecam imputationem justitiæ Christi. IV. 91. & 95.

Christus in quo sensu factus sit maledictus? IV. 163. & 166. & *seq.* Lex vetus ducit ad Christum. IV. 163. Per Sacrificia veteris legis est destructa idolatria, & Christus signatus. IV. 186. An per mortem Christi lex Moisaica, & legalia fuerint abrogata? IV. 188. An sit mentitus, fingendo se longius ire? IV. 197. Aut dum videbatur Magdalenz hortulanus? *ibid.* Non hunc, sed ejus simulacrum esse crucifixum, credunt Mahumetani. IV. 365. Testimonia vet. testamenti de Christo sunt antiqua, ac divina. IV. 368. Veritas Religionis Catholicæ apparet ex miraculis Christi. *ibid.* 369. Hujus Incarnatio, & Divinitas a fidei negari non potest. IV. 373. *tot. cap.* IV. Christo ignorantiam asingunt Lutherus, & Zwinglius, qui etiam blasphemant, eundem in cruce desperasse. IV. 378. Errores, qui aggrediuntur Iesum Christum, secundo, & subsequentibus articulis damnantur. IV. 387. & *seq.* Explicatur hoc nomen *Christi*. *ibid.* De Dominio Christi. *ibid.* Est Patri consubstantialis. *ibid.* Christus a Iesu est indistinctus. *ibid.* Christus unctus est Propheta, Sacerdos & Rex. *ibid.* Cur vocetur Dominus? *ibid.* Christi conceptio est divinitus peracta. IV. 388. Corpus Christi a Spiritu S. est fabricatum intra secreta uteri virginalis. *ibid.* Non habuit corpus ex femine S. Ioseph, nec de celo delapsum. *ibid.* Nec umbratile. *ibid.* Sed B. Virgo fuit vere, ac proprie Dei Genetrix: *ibid.* Christus passus est, & quidem in corpore vero, ac doloribus obnoxio. *ibid.* Marcion, Menander, & Aphthardocitæ contrarium docentes quarto fidei articulo damnantur. *ibid.* Cur dicatur, quod Christus sit passus sub Pontio Pilato? *ibid.* Cur supplicium crucis elegerit? *ibid.* Anima Christi fuit sensu, & ratione prædita. *ibid.* Fuit in Christo perfecta humanitas ex corpore & anima. IV. 389. Ejus sepultura probat Incarnationem. *ibid.* Christus vere descendit ad inferos. *ibid.* & *seq.* An Patribus in lympo prædicaverit Evangelium, & eos baptizaverit. IV. 391. Quando, & quomodo Christus resurrexerit. IV. 392. Quomodo ascenderit ad cælos? *ibid.* & *seq.* Quomodo Christi Ascensio differat a raptu Elizæ? *ibid.* Corpus Christi non esse in sole positum, probatur contra Seleucianos. IV. 393. Quomodo sedeat ad dexteram

Patris? *ibid.* Quomodo sit venturus judicare vivos, & mortuos? *ibid.* & *seq.* Cur post Resurrectionem manducavit? IV. 403. Christus acceptavit testimonium ab homine. V. 20. & *seq.* Eundem esse adorandum, habere duas voluntates, habetur ex traditione. V. 25. In veteri testamento necessaria erat fides in Christum tanquam Mediatorem, sed non explicita in ejus divinitatem, ac in individuum Trinitatem. V. 42. & *seq.* An etiam Christus potuerit orare, *Dimittite nobis debita nostra*? &c. V. 70. In quo sensu dixerit: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me*. V. 78.

Qualis Sanguis ex aperto Christi latere profluxerit? VI. 126. Quid de eo sentiant Calvinus & alii? *Ibid.* An fluxerit promiscue cum aqua, vel separatim? *ibid.* An Longinus latus domini aperuerit? VI. 127. Sacramenta novæ, & antiquæ legis significant Christum, & gratiam, sed hæc signa erant Christi venturi, illa redemptionis peractæ. VI. 132. Sacramenta vet. legis commemorabant fœdus a Deo cum populo initum, denotabant justitiam, & fidem, & prænuuntiabant Christum, & gratiam Evangelii. *ibid.* Sacramenta novæ legis commemorant Passionem Christi, denotant gratiam, sanctitatem, & remissionem peccatorum: prænuuntiant vitam æternam. *ibid.* Quodlibet Sacramentum administratur nomine Christi: unde effectus non tribuit Minister pius, nec impedit Minister malus. VI. 133. An Sacramenta veteris legis potuerint conferre gratiam, Passione Christi necdum peracta? VI. 140. Sacramentalia ex institutione Christi non dimittunt peccata. VI. 166. Quomodo intelligendum illud Christi: *Si non laveris te, non habebis partem mecum*. VI. 167. An ante definitionem Tridentini negaverit Petrus Lombardus, Extremam Unctionem esse institutam a Christo: & an S. Bonaventura ante illud putarit, Confirmationem esse institutam post mortem Apostolorum in Concilio Meldensi, Penitentiam autem ab Apostolis? VI. 173. Post Tridentinum certum est, Christum instituisse omnia Sacramenta. *ibid.* An ex eodem sit de fide, Sacramenta omnia esse immediate instituta a Christo. *ibid.* ac 176. Christus omnia Sacramenta novæ legis per se ipsum immediate instituit. VI. 173. Apostoli autem fuerunt eorum administratores, & promulgatores. *ibid.* Concilium Meldense docuit, Christum conficere, non autem Confirmationem instituit. VI. 173. S. Iacopus Extremam Unctionem promulgavit, non instituit. *ibid.* Hæretici negant, aliqua Sacramenta esse immediate, vel mediate instituta a Christo, excepto Baptismo, & Eucharistia. VI. 177. An communicari queat creaturæ hypostatice Deo non unitæ potestas instituendi Sacramenta? VI. 173. & 177. In institutore Sacramentorum triplex est distinguenda potestas auctoritatis, excellentiæ, & Ministerii. VI. 177. An Christus omnium Sacramentorum materiam & formam ita determinarit, ut Ecclesia eam mutare non possit? VI. 181. An idem dicendum de ritibus? *ibid.* & *seq.* An solius Christi sit, materiam & formam Sacramentorum determinare aut mutare? *ibid.* Formæ Sacramentorum non tantum excitant ad fidem, sed etiam Christi gratiam, & Sanctitatem conferunt. VI. 183. Christus est Minister Principalis Sacramentorum. VI. 195. Effectus Sacramentorum dependet a Christo, & non a probitate vel improbitate Ministri. VI. 133. & 199. *tot. cap.* XIV. Ritus externi non habent a solo Christo, quod sint Sacramentales, nisi accedat intentio Ministri. VI. 222. Sacramenta vet. legis con-

conferebant gratiam per accidens, mediante scilicet fide in Christum venturum. VI. 246. An Sacramenta veteris legis habuerint gratiam ex opere operato ex meritis Christi præviliis, sicut Sacramenta novæ legis ex operibus Christi peractis? VI. 249. Sacramenta novæ legis ex merito Passionis Christi justificandi vim habent. VI. 250. Quomodo Sacramenta novæ legis processerint ex latere Christi? *ibid.* Non Sacramenta, sed Christus est causa principalis gratiæ. VI. 256. Qualiter per Baptismum Christus induatur. VI. 286. & *seq.* Melancthon, Calvinus, Brentius, Magdeburgenses, Beza, Vossius, & alii tribuunt Baptismo Ioannis tantam virtutem, quantam Baptismo Christi. VI. 290. Multiplici titulo Baptismus Ioannis discrepat a Baptismo Christi. VI. 291. *tot. cap. II.* An Christo baptizato cessaverit Baptismus Ioannis? *ibid.* Christi Baptismus valet ad ablutionem culpæ: Baptismus Ioannis contulit solum munditiæ legalem, remissionem vero peccatorum non nisi ratione penitentiae, & fidei suscipientium. VI. 292. & *seq.* Tridentinum anathema dixit iis, qui non maiorem vim tribuebant Christi Baptismo, quam Baptismo Ioannis, non vero iis, qui tenent, etiam per Baptismum Ioannis esse dimissa peccata. VI. 295. Vindicatur in hoc S. Augustinus. *ibid.* An Ioannes, vel saltem Apostoli ante Passionem Christi baptizarent in Nomine SS. Trinitatis. VI. 297. & *seq.* Cur Christus a Ioanne baptizari voluerit? VI. 298. An ante passionem Christi, quando Christus baptizatus est a Ioanne, fuerit Baptismus institutus? VI. 299. Ante mortem Christi Apostoli baptizabant Baptismo Christi, non Ioannis. *ibid.* Christus sanctificavit aquas Iordanis per Baptismum suum. VI. 300. Christus baptizatus baptizavit Ioannem in Iordane. VI. 302. & *seq.* In Baptismo ante mortem Christi collato datur Spiritus S. invisibiliter: in die Pentecostes autem visibiliter. *ibid.* Christus manu propria baptizavit B. V. Mariam, S. Ioannem, & Petrum. *ibid.* & 393. Quomodo dicamur baptizati in morte Christi? VI. 301. & *seq.* Quomodo Sacramenta fluxerint ex latere Christi in morte aperto, si jam antea Baptismus erat institutus? *ibid.* Cur Baptismus dicatur institutus, quando Christus baptizavit Ioannem, & cur non dicatur instituta penitentia, quando Christus Magdalene peccata dimisit? *ibid.* Christus baptizatus est per immersionem. VI. 313. Sociniani, Episcopius, Vossius, & Zwinglius negant, requiri ad essentiam Baptismi invocationem SS. Trinitatis. VI. 325. Idem tenent, valere Baptismum in Nomine Christi collatum. *ibid.* Quid de Baptismo in nomine Christi collato teneant Scotus, Magister Sententiarum, Cajetanus? VI. 326. & 329. Quantum distent a Socinianis? VI. 329. Apostoli non baptizabant in nomine Christi ob dispensationem aliquam a Christo obtentam. VI. 330. & 337. Explicatur textus Scripturæ, qui videtur contrarius. VI. 331. Nec Gentiles, nec Iudæi erant baptizati in solo Nomine Christi. VI. 333. & 334. Exponuntur textus SS. Patrum primo intuitu adversantium. VI. 334. & *seq.* An Romani Pontifices olim approbarint Baptismum in solo Christi Nomine collatum? VI. 336. & *seq.* Sententia, dicens, valuisse Baptismum in Nomine Christi, non potest censura notari. VI. 338. An validum Baptisma, si baptizans debita utatur forma, sed in Trinitatem aut Christum non credat? VI.

367. & *seq.* Quomodo baptizati ab Hæretico Christum induant? VI. 389.

Christus est immediatus institutor Sacramenti Confirmationis. VII. 15. Quando illud instituerit? VII. 16. Apostoli & Ecclesia nequeunt omittere, aut mutare materiam Sacramentorum a Christo præscriptam. VII. 23. & 24. Christus crucifixus est in Solemnitate Paschatis. VII. 85. & 93. & *seq.* Si Christus passus est in primo die azymorum, cur dicitur, *Non in die festo* &c. VII. 94. Solvuntur aliæ objectiones, quæ volunt Christum non esse passum in die solemnæ Paschæ. *Ibid.* In quem diem inciderit festum Pentecostes, anno, quo passus est Christus? VII. 98. An Iudæi tempore Christi habuerint ius gladii? VII. 93. & *seq.* Thomistæ dicant, Sacramentum Eucharistiæ esse corpus & sanguinem Christi, ut continentur sub accidentibus. VII. 81. Aliqui putant, Christum non manducasse Pascha ante Passionem. VII. 83. Aliqui tenent, Christum instituisse Eucharistiæ Sacramentum, & celebrasse luna XIV. Iudæos autem distulisse masticationem agni ad lunam XV. *Ibid.* Tempore Christi non utebantur Iudæi duplici Neomenia, a phase lunæ, & a congressu planetarum deducta; neque duplici calculo Astronomico, & vulgari, quorum unum Dominus, alterum Ierosolymitani secuti fuerint. VII. 87. Christus Dominus pridie, quam pateretur, legale Pascha una cum Discipulis suis manducavit. VII. 88. Ebionæ & Marcionitæ negabant, Christum manducasse Pascha legale. VII. 90. Hi & horum sequaces varie exagitantur. *Ibid.* Christus eodem die cum Iudæis Pascha typicum celebravit. VII. 91. Nullus Iudæorum anno passionis Christi distulit Pascha in proximum Sabbatum, lunam scilicet XV. exeuntem. VII. 92. Tempore Christi Iudæi festa etiam celebrabant, etsi inciderent in feriam 2. 4. & 6. ita nulla tunc fuit translatio festorum. *Ibid.* Iudæi non distulerunt Pascha, ut Christum morti traderent. VII. 93. Si Christus exeunte luna XIV. manducavit Pascha, quomodo dicitur, *Ante diem festum Paschæ*? VII. 94. Item illud: *Ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha*. VII. 94. & 96. Nec non & illud: *Erat autem Parasceve Paschæ*. VII. 94. & 96. Solvuntur & aliæ objectiones, volentes, Christum manducasse Pascha ineunte luna XIV. VII. 94. & *seq.* Demonstratur, Christum observasse præcipuas legales Paschatis Cereemonias. VII. 100. Christus consecravit in azymo. VII. 102. & *seq.* Et non in fermento. *Ibid.* An Christus Dominus consecravit in vino aqua mixto? VII. 118. & *seq.* Etiam aqua vino permixta convertitur in Christi sanguinem. VII. 122. An hoc sit de fide certum? *Ibid.* Probabilius est aquam vino permixtam immediate in Christi sanguinem converti. VII. 122. & 123. Christus Eucharistiam instituendo usus est verbis. VII. 125. Nullo Ecclesiæ decreto definitum est, Christum Dominum in Eucharistiæ consecratione verba quadam adhibuisse. VII. 127. Christus potuisset consecrare sine verborum forma. *Ibid.* An Christus per benedictionem panis in Einmaus factum consecravit. *Ibid.* In quo sensu Christus in Eucharistia sit antitypus sui ipsius, & species panis & vini sint antitypa corporis & sanguinis Domini? VII. 131. Probatur adversus Lutherum, & Græcos, Christum non consecrasse, nec Sacerdotes modo consecrare per benedictionem antecedentem, & gratiarum actionem, & preces sublequentes. VII.

VII. 126. & 127. In Eucharistia Sacramento revera continetur Christi corpus, & sanguis. VII. 135. tot. cap. VIII. Hoc negarunt Capharnaitæ, Iudas Apostata, Simoniani, Manichæi, Marcionitæ, Phantasiastæ, Messaliani, Entusiastæ. Ibid. Nestoriani admiserunt in Eucharistia adesse Corpus Christi, sed non Verbi. Ibid. Quid de Corpore & Sanguine Christi, in Eucharistia senserint Paschasius, Rabanus, Ratramnus, & Ioannes Scotus? VII. 136. Berengarius seu Beringerius admisit quidem realem præsentiam Christi in Eucharistia, sed negavit transubstantiationem, unde ei tribuitur impanatio. Ibid. Alii illius affectu putabant, Christi Corpus in celo collocatum non posse in terram deferri. Ibid. Beringerius a variis damnatus Conciliis tres fidei formulas edidit, ac tandem resipuit. Ibid. Præsentiam Corporis Christi in Eucharistia negant Petrus de Bruis, Albigenes, Carlostadius, Zwinglius, Ecolampadius, Bucerus, & Sociniani. VII. 137. Lutherus voluit negare realem præsentiam Corporis Christi in Eucharistia, sed pressus Evangelio non potuit, unde dixit, præter Corpus Christi manere substantiam panis. Ibid. Calvinus docuit, Corpus Christi in Eucharistia fieri præsens sola manducantium fide. Ibid. In Eucharistia Sacramento vere contineri Christi Corpus & sanguinem, & non solam figuram, probatur variis miraculis. VII. 144. Quales errores circa præsentiam Christi in Eucharistia docuerint Manichæi, Faustus, Marcus, Nestorius, Eutychiani, Waldenses? VII. 145. Gajanitæ, Severiani, & Iacobitæ Hæretici fatentur realem præsentiam Christi in Eucharistia. VII. 146. Solyuntur objectiones negantium in Eucharistia contineri Corpus & Sanguinem Christi. Ibid. tot. cap. IX. Calvinus, Beza, Phierponus negant præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia. VII. 147. Idem dicunt, verba Evangelii, *Hoc est Corpus meum*, esse locutionem figuratam ac metaphoricam. Ibid. Refutantur. Ibid. & seq. Per verba panis vite in cap. 6. Ioannis intelligitur Eucharistia Sacramentum continens Corpus & Sanguinem Christi, & non fides. Ibid. Traduntur duodecim Regulae, quibus Christi præsentia in Eucharistia demonstratur. VII. 149. Qualiter Eucharistia sit signum, & figura Corporis Christi, & qualiter non sit? VII. 150. Patres primorum sæculorum non dixerunt explicite in Eucharistia contineri Corpus & Sanguinem Christi, quia tanta Mytheria non nisi Catholicis voluerunt esse nota. VII. 152. An Eucharistia dici possit *imago Corporis Christi*? VII. 154. Quinam in Eucharistia sumant Corpus Christi visibiliter, & qui spiritualiter? Ibid. An a nobis comedatur in Eucharistia Caro & Corpus, quod Christus gestabat? Ibid. Excusatur in hac controversia sententia Ieremix Patriarchæ Constantinopolitani. Ibid. An præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia possit argumentis Philolophorum probari? VII. 155. & 163. & seq. Quod in forma consecrationis particula *Hoc non panem*, sed Corpus Christi denotet, probatur contra Lutherum, & Calvinistas. VII. 159. In Eucharistia dat Christus Corpus suum impalpabile. VII. 161. Quod in Eucharistia præsens sit Sanguis, & Corpus Christi, habetur ex concordia Patrum, quam mirantur ipsi hæretici. Ibid. Præsentia Corporis Christi in Eucharistia non obest extensio. VII. 163. & seq. Christus manet sub speciei partibus singulis. Ibid. Christi Corpus

est in celo, & in Eucharistia. Ibid. Impugnatur asserta ab hæreticis consubstantiatio, sive impanatio. VII. 165. tot. cap. X. In Eucharistia non manet panis & vini substantia, sed vi consecrationis in substantiam Corporis & Sanguinis Christi convertitur, adeoque admittenda est transubstantiatio. Ibid. tot. cap. X. Qualiter Christi Corpus in Eucharistia frangatur, ac atteratur? VII. 175. & seq. Domino Iesu Christo in Eucharistia existenti latræ cultus est exhibendus. VII. 176. & seq. Quomodo intelligendum illud: *Adorate scabellum pedum ejus*? Ibid. Probatur contra Verinum, Patres dicere, Christum adorandum in Eucharistia cultu latræ proprie tali? Ibid. Adoratio in Eucharistia non fit accipientibus panis & vini. VII. 177. Christus in Eucharistia est præsens, quamdiu durant accidentia, & non in solo usu, aut actione Cænz. Ibid. Optimo consilio solemne Festum Corporis Christi fuit institutum. VII. 179. Institutio festi Corporis Christi divinitus revelata fuit S. Iulianæ Moniali. Ibid. Deinde ab Urbano IV. est extensa ad Ecclesiam universalem. Ibid. Officium de festo Corporis Christi composuit S. Thomas. Ibid. 180. Lutherus in Processione SS. Sacramenti repentino terrore occupatus contremuit. Ibid. Laudabilissime in festo Corporis Christi fit Processio, & circumgestatio sacratissimi Corporis Christi. Ibid. & seq. Hæc processio ortum habet ab Urbano IV. Ibid. Eadem reprobat a Calvino, Kemnitio, & Novatoribus omnibus. VII. 181. Laudabiliter Eucharistia exponitur, & circumfertur aliis quoque temporibus, & non in solo festo Corporis Christi. VII. 182. Sub qualibet specie continetur totus, & integer Christus. VII. 198. & seq. An totus Christus fuisset sub speciebus panis, si Apostoli in triduo mortis Christi panem & vinum consecrassent? Ibid. Etiam peccatores Sacramentaliter manducant Corpus Christi. VII. 203. Theodorus Mopsuestenus damnatur a Synodo V. quia negat locum illum Psalmi: *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto*: esse intelligendum de Christo. VII. 162. Communio non fiat in nocte Nativitatis Christi, nec in die Parasceves, aut Sabbato S. exceptis infirmis. VII. 216. Christus instituens Eucharistia Sacramentum obtulit in ea Sacrificium. VII. 218. Christus Eucharistiam instituens præcepit Apostolis, ut illam in Sacrificium offerrent. VII. 219. Sacrificium, quod Christus instituit, & in Ecclesia offerendum præcepit, non est improprie tale consistens in sola Dominici Corporis distributione, & communionem, sed vera oblatio est, ac proprie dictum Sacrificium. Ibid. An præter Sacrificium, quod Christus in cruce obtulit, aliud sit admittendum? VII. 224. Quomodo Christus dicatur Sacerdos in æternum? Ibid. In Sacerdotio Christo nullus succedit. VII. 225. Sed Sacerdotes sunt Ministri & dispensatores. Ibid. Qualiter sacrificium a Christo oblatum sit unum? Ibid. Papa dicitur Vicarius Christi & Minister, non autem successor. Ibid. & seq. Crux ponatur in altari, ubi Sanctissimum sit expositum; si autem in altari adest magna statua Christi, non requiritur alia Crux. VII. 246. Quid dicendum de calice, de qua materia olim fuerit, & modo sit; de qua materia fuerit calix Christi? VII. 248. An Cleopha, & alteri Discipulo euntibus in Emmaus porrexerit panem sacramentalem? VII. 196. Quolibet die non nisi una Missa potest celebrari excepto Natale Christi. VII. 249. In privatis domibus, & Oratoriis

in gratiam infirmorum in die Natalis Christi tres possunt legi Missæ. VII. 250. Paulus Samosatensis docuit, Christi sanguinem fuisse corruptioni obnoxium. VII. 173. Sicidites Monachus affirmabat, Corpus Christi in Eucharistia dentibus scindi, & conteri, ac corruptibile esse, nec totum Christum recipi. *ibid.* Hæretici negant, ad penitentiam requiri, ut peccata compensentur aliqua satisfactione, sed sufficere fiduciam in Christum. VII. 254. & *seq.* Refutantur. VII. 255. Dimisit peccata sine Confessione. VII. 343. & 344. Ac sine satisfactione: cur id non possit Confessarius? VII. 418. Satisfactio Sacramentalis non infert injuriam passioni Christi. VII. 420. Christus prius contulit sanitatem animæ, deinde corpori. VIII. 5. An Extrema Unctio sit a Christo immediate instituta, vel mediate per Apostolos? VIII. 11. & 14. Et quando? VIII. 14. Forma indicativa, & deprecatoria est sufficiens, dummodo non sit substantialiter diversa ab ea, quam tradiderunt Christus, & Apostoli. VIII. 26. An instituerit primam Tonsuram? VIII. 67. An omnes septem Ordines sint a Christo instituti? VIII. 71. An Christus ipse officia minorum Ordinum adimpleverit? VII. 74. Christus instituit Subdiaconatum. VIII. 80. Et Diaconatum. VIII. 83. Ac Presbyteratum. VIII. 74. & 89. An Christus Apostolos Episcopos consecravit. VIII. 93. Matrimonium est symbolum desponsationis Christi cum Ecclesia. VIII. 152. Item & ejus Incarnationis. *ibid.* 153. Qualis inter Christum, & Ecclesiam intercedat conjunctio. VIII. 153. An Christus præsens nuptiis instituerit Matrimonii Sacramentum? VIII. 154. & 159. Parentes Christi fuerunt S. Maria, & S. Iosephus. VII. 161. Quomodo Christus putabatur filius Ioseph? VIII. 162. Cur elegerit Matrem dispensatam viro? *ibid.* Qualiter S. Iosephus sit Pater Christi. VIII. 163. Iansenius vi primæ propositionis ait, inductam fuisse per peccatum Adami necessitatem peccandi, & e contra per gratiam Christi necessitatem bene operandi. IX. 136. In quo sensu Christus dicatur Salvator omnium? IX. 147. Iansenii propositio quinta damnata est, quia assererat, Christum pro reprobis, & iis, qui æternam salutem non consequuntur, non esse mortuum, a Christo pro omnibus reprobis sufficientia remedia non esse præparata, nec dari in Christo voluntatem generalem salvandi omnes. *ibid.* Berti e contra docet cum Catholicis, Christum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse: remedia tamen & gratiæ præparatas non omnibus actu applicari. *ibid.* Idem docuit Lemsius. IX. 148. Gonet. IX. 151. Dominicus Banes. *ibid.* Item & alii Doctores. *ibid.* & *seq.* Christum pro omnibus omnino hominibus etiam parvulis in utero materno decedentibus mortuum esse, probatur. IX. 188. & *seq.* Anonymus nequit ex opere Berti evincere, eum docere, Christum pro solis electis esse mortuum. *ibid.* An Christus dicatur mortuus pro reprobis, quia eis temporalia dona promeruit. IX. 189. In quo sensu Christus pro reprobis sit mortuus? IX. 150. Berti non negat, Christum pro omnibus omnino hominibus esse mortuum. IX. 199. *tot. 6. V.* Solvuntur objectiones Anonymi contra prædictas Berti conclusiones allatæ. IX. 201. & *seq. usque ad cap. III.* Damnantur propositiones Quesnellii negantes, Christum pro omnibus esse mortuum. IX. 308. & *seq.* Christi Corpus plures putarunt formatum de cælo, æthere, sideribus. V. 180. Contrarium ostenditur.

V. 185. *tot. cap. II.* Alii tribuunt Christo Corpus phantasticum, non solidum de Virgine; umbratile, non verum. V. 180. Christus est crucifixus, non Simon Cyrenæus, non Judas apostata, non diabolus. V. 190. Quomodo Christus, si verum Corpus habuit, sit factus in similitudinem hominum? V. 187. & 188. An Christus negarit, Beatissimam Virginem esse Matrem suam. V. 190. & *seq.* De Genealogia Christi. Vid. *Genealogia*. Quidam docuerunt, Christum assumpsisse corpus incorruptibile. V. 199. An assumpserit corruptibile, vel incorruptibile? *ibid.* Christi Corpus habuit vera membra. V. 200. De venustate, & forma corporis Christi. *ibid.* An Christi Corpus fuerit vere doloribus subiectum? V. 202. & *seq.* An ejus passio fuerit opus miraculosum? *ibid.* Christus potest dici dupliciter passus. *ibid.* S. Hilarius tribuit Christo verum Corpus nostro consubstantiale, & ex Mariæ carne susceptum. V. 206. Et passionis capax. V. 207. Christi Nativitatis tempus. Herodes Rex, sub cujus Regimine natus est Christus, quo anno cœperit regnare? VI. 68. Quando mortuus? VI. 69. Quot annis vixerit? VI. 71. Variæ sententiæ Doctorum de tempore, & anno Nativitatis Christi. *ibid.* & *seq.* Christus natus est anno U. C. 749. V. 142. & 143. & VI. 74. Æra Vulgaris Dionysiana incepit anno U. C. 754. VI. 75. Æra Diocletiana incepit anno Christi 284. *ibid.* Æra Martyrum Alexandrinorum incepit anno Christi 284. *ibid.* Quid dicendum de sensu acto tempore Nativitatis Christi? *ibid.* & *seq.* An indictus sit a Saturnino, vel Cyrino? *ibid.* Quid dicendum de descriptione universi orbis tempore Nativitatis facta? VI. 76. An facta a Quirino? *ibid.* Quid dicendum de sententia, quam de anno Nativitatis Domini tenet Ecclesia in Martyrologio Romano? VI. 77. Quando inceperint fasti consulares? *ibid.* Quo die & mense Christus sit natus? VI. 78. Dies Natalis Christi, & Epiphaniæ distinguuntur. *ibid.* An Homilia S. Chrysostomi de Nativitate Christi sit spuria? *ibid.* Si Christus natus est hyberno tempore, quomodo Pastores vigilare poterant nocturno tempore? VI. 81. Christus natus est completis novem mensibus. *ibid.* Quæ acta sint post Nativitatem Christi? *ibid.* Ex qua materia fuerit præsepe Christi; & an in eo vere fuerint bos, & asinus? VI. 82. An tres Magi, qui Christum adorabant, fuerint Reges? VI. 83. & *seq.* Vid. *Magi*. Contra Judæos probatur, Christum accepisse Damasci spolia, & Regum obsequia. VI. 84. Probatur contra Socinianos, adorationem Magorum fuisse religiosam, & indicasse Divinitatem Christi. VI. 85. & 86. Tres Magi Christum Deum contestati sunt muneribus suis. *ibid.* Quo anno ætatis suæ a Ioanne Christus receperit Baptismum, & inchoaverit prædicationem? VI. 90. & 91. Christus a Ioanne baptizatus est 6. die Ianuarii. VI. 96. & *seq.* Christus prædicationis officium gessit tribus annis, & tot mensibus. VI. 97. & 92. Inter Baptismum Christi & mortem intercedebant quatuor Paschata. *ibid.* Quomodo intelligendum illud: *Quinquaginta annes necdum habes, & Abraham &c.* VI. 100. De vocatione Apostolorum a Christo facta. *ibid.* & *seq.* Vid. *Apostolus*. An Christus, vel Petrus, vel fides dicatur Petra? *ibid.* Christus suam prædicationem confirmavit miraculis Divina virtute patratæ. VI. 102. Resuscitatio Lazari nequit in dubium vocari. *ibid.* Cur Christus jussit in ejus suscitatione tolli lapidem? *ibid.* In suscitatione aliud miraculum fecit Christus, quod ligatus ambularit. *ibid.* An Pe-
trus

trus de Apono ipsemet, vel ejus statua sit combusta ob negatam Lazari suscitationem? VI. 103. An Abgarus scripserit Epistolam ad Christum, & ab hoc responsum tulerit? VI. 104. Quo anno Christus passionem subierit, ac pro nobis crucifixus mortem sustinuerit? VI. 105. Daniel prædixit occidentem Christum in medio hebdomadæ LXX. VI. 106. Quando hæc incipiant? *ibid.* De Eclipsi, quæ facta est in morte Christi, quando contigerit? *ibid.* Quo anno imperii Tiberii mortuus sit Christus? *ibid.* Quo anno post Christi mortem Ierosolyma sit expugnata? VI. 108. Christus crucifixus est VIII. Kalend. Aprilis. VI. 107. & 108.

Christi patientis Historia. Hortus Oliveti cur dicatur Gethsemani? VI. 114. Sudor Christi fuit sanguineus. *ibid.* Textus S. Lucæ, dicentis, Angelum confortasse in agonia constitutum Christum, est genuinus. *ibid.* Quanti pretii erant triginta argentei sili? *ibid.* Numerus verberum in flagellatione Christi qualis fuerit? VI. 116. An facta sit flagellatio ab uno li-
store? *ibid.* & *seq.* An solum fuerint triginta novem verbera? *ibid.* Flagellatio fuit poena acerbior, quam erat fustuarium. *ibid.* Fustuario pledebantur liberi homines, ac pauperes: non autem Romani cives: servi autem flagellis. *ibid.* Quæ forma flagellorum? *ibid.* 117. In flagellatione servorum non erat præscriptus certus verberum numerus. *ibid.* 117. Christus flagellatus est more Romanorum, non Judæorum. *ibid.* An corona Christi erat ex marinis iuncis? VI. 118. Vel ex rubo, aut rhamno? *ibid.* Coronatio Christi fuit figurata in ariete hærente verpibus, & ab Abrahamo immolato. *ibid.* Barabbas humani generis typum gessit. *ibid.* Quid dicendum de Sudario Veronica? *ibid.* & *seq.* De monte Calvariz, seu Golgotha. VI. 120. Quomodo conciliandus S. Marcus cum S. Ioanne, quorum prior scribit, Christum crucifixum hora tertia, alter hora sexta? *ibid.* De forma crucis Christi, & tituli. VI. 121. An bene legatur: *Pederunt manus meas, & pedes meos.* *ibid.* Ex quo ligno fuerit crux Christi, an ex quercu? *ibid.* An crux Christi habuerit suppedaneum, cui corpus quasi infidebat? VI. 122. Quot clavis Christus fuerit ligno crucis affixus? *ibid.* Christus cruci affixus respiciebat occidentem. VI. 123. An Brutii, qui sunt incolæ Calabria, fuerint crucifixores Christi? *ibid.* De vestimentis Domini. VI. 124. Tenebræ factæ sunt in morte Christi super universam terram, & non solum in aliqua parte terræ. *ibid.* De Verbis Christi; in qua lingua ea protulerit? *ibid.* Quo anno Christus fuerit cruci suffixus. V. 142. & 143. & 112.

Christi satisfactio, & Redemptio despicitur ab hæreticis: quorum aliqui solum prædestinatos esse redemptos putant, alii existimant omnino neminem. VI. 2. Incarnatio Christi est determinata, ut pro nobis satisfaceret, & nos redimeret. *ibid.* Potuisset Deus nos relinquere in perditione nostra. *ibid.* Vel non petere satisfactionem secundum rigorem Iustitiæ. *ibid.* An Deus potuisset omnino culpam condonare absque morte Christi? *ibid.* An Deus fuisset iniustus, si sine poena condonasset nostra peccata? *ibid.* & *seq.* Christus pro peccatis nostris satisfecit. VI. 3. Pagani docent, non dari secundam Personam, quæ pro nostra salute passa esset, sed peccata, quæ Superis non nocent, condonari a Deo. VI. 4. Sociniani negant, Christum potuisse condigne satisfacere pro peccatis, quia eum purum hominem putant. *ibid.* Pagani, Ebionitæ, & Pelagiani negant peccatum originale, & Redemptionis necessitatem. *ibid.*

Unde Christum passum affirmant, ut nobis exemplum relinqueret. *ibid.* His consentit Abaelardus cum Socino. *ibid.* Qui ultimus docet, nullam Dei iustitiam postulare, ut peccata puniantur, Christum dici Servatorem, quia nobis salutis viam annuntiavit, non tamen satisfecisse pro peccatis, nec futurum esse ante mortem munere Sacerdotis: sed Deum condonare peccata, nec potuisse Christum innocentem mortis supplicio affici pro sceleratis sine summa iniustitia. *ibid.* & *seq.* Quid de Christo Redemptore senserint Crellius, Grotius, & Vossius. VI. 5. Socinus refutatur decem propositionibus, in quibus demonstratur, Christum vere pro nobis satisfecisse. VI. 6. & *seq.* Christus revera humanum genus redemit. *ibid.* Hæc redemptio non fuit facta exemplo, & prædicatione. *ibid.* Sed vere lytrum intervenit. *ibid.* Et ideo Christi sumus. *ibid.* & 7. Christus eo fine, ut nos a peccato, & demonis captivitate redimeret, mortem pertulit. VI. 7. Quomodo intelligendum illud: *Expedis vobis, ut unus moriatur homo pro populo.* *ibid.* Christus pro impiis mortuus est. VI. 8. Christus per mortem suam peccatorum nostrorum poenas luit. VI. 9. Quomodo intelligendum illud: *Vere linguæ nostras.* &c. *ibid.* Et illud: *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* VI. 10. Quomodo Christus pro nobis sit factus maledictus? *ibid.* Quomodo Christus abstulerit, deleverit, & exhausit peccata. *ibid.* & *seq.* Christus factus est Sacrificium pro peccato. VI. 11. Et hoc in ligno Crucis fuit Deo sponte oblitum. *ibid.* Hoc Sacrificium est præfiguratum in Sacrificiis, victimis, & hostiis veteris legis. *ibid.* An Sacrificia veteris testamenti deleverint per se peccata? *ibid.* Christus fuit simul Sacrificium, & Sacerdos. VI. 12. Dilectio Christi erga nos signatur per cremationem adipis. *ibid.* Christus fuit Sacerdos per sacrificium, quod ut homo obtulit Patri in ligno crucis. *ibid.* & *seq.* & 28. & *seq.* Quodnam discrimen inter Christum Sacerdotem, & reliquos Sacerdotes? VI. 12. & 30. Christus in cælo non sacrificatur, ut putant Poloni Fratres. *ibid.* Hoc probatur ex figura oblationis Aaronicæ. *ibid.* Per Sacrificium Christi reconciliati sumus Deo. VI. 13. Quomodo gratis sumus reconciliati Deo, cum Christus pretium obtulerit? *ibid.* & 28. In reconciliatione a Christo facta a peccatis sumus expiati, detesto per passionem Christi peccatorum nostrorum chirographo. VI. 14. Ut ideo Christus per mortem suam non declaravit solum peccata dimissa, sed vere satisfecerit. *ibid.* Non Deus, sed Christus devere satisfecerit. *ibid.* Cur reconciliatio trilevit chirographum. VI. 15. Cur reconciliatio tri-
buatur morti Christi; & cur non ejus miraculis, aut resurrectioni? *ibid.* Noluist Deus in hominum reparatione peccata dimittere non exhibita Divinæ iustitiæ satisfactione. VI. 16. Sed intuitu meritorum Christi, & satisfactionis ejus salvi facti sumus. *ibid.* Christus omnium peccatorum poenas, non vero culpas suscepit. *ibid.* Quomodo intelligendum illud: *Quæ non rapui, tunc exsolvebam.* VI. 17. In morte Christi eminebant misericordia, & iustitia. VI. 18. & 34. Item apparuit turpitudine peccati. VI. 18. Quas homo alias utilitates hauriat ex passione Christi? *ibid.* Voluit Christus diabolum vincere non potentia, sed iustitia. *ibid.* An Deus habuerit dominium, & jus absolutum in vitam, & Corpus Christi qua hominis? VI. 19. Christus sponte mortem, & crucem subiit. *ibid.* Est sponsor, & vas, cui volenti peccata nostra sunt imputata. *ibid.* An sponsor possit puniri pro reo tam in pecunia, quam

corpore? *ibid.* Christus propter passionem, & mortem suam gloria, & honore est coronatus. *ibid.* Contra Socinianos probatur, Christum esse Redemptorem nostrum, qui pro nobis, & peccatis nostris passus, & mortuus est, ac Sacerdos fuit. VI. 20. *tot. cap. IV.* Cur dicatur Agnus? *ibid.* An Christus vocetur Salvator, quia nobis annuntiavit salutis viam? VI. 5. & 23. Aut quia Sanguine suo confirmavit veritatem; aut quia per mortem suam nobis exemplum praeiit; aut quia per resurrectionem nos in fide firmavit; aut quia vitam aeternam nobis praeiit; aut quia pro nobis satisfecit, & pretium solvit? *ibid.* Solvuntur sophismata Socini negantis, Christum pro nobis satisfecisse. VI. 23. *tot. cap. V. & 43. tot. cap. VII.* Cur non omnes homines salvi fiant, cum tamen Christus omnes redemerit? VI. 23. In quo sensu Sanguis Christi dicatur sanguis foederis? *ibid.* Christus est proprie redemptor, qui nos Sanguine suo redemit, & pro peccatis nostris satisfecit. VI. 25. In quo sensu Christus dicatur vendere peccatores sine pretio? *ibid.* In quo sensu dicamur redempti a Christo sine argento? *ibid.* Qualiter Christus peccata nostra portaverit? VI. 26. An hircus emissarius fuerit typus Christi? *ibid.* Ritus in hirci emissarii electione observati qui fuerint? *ibid.* Christus est mortuus pro peccatoribus, id est, loco peccatorum, ut hi eriperentur a perditione. VI. 27. Quomodo Christus pro nobis animam suam posuerit, & quomodo nos debeamus pro fratribus animas ponere? *ibid.* Christus nos liberando e captivitate non debuit manere captivus, sed captivam dedit in morte sua captivitatem. *ibid.* Explicantur verba Christi: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur.* *ibid.* Reconciliation nostra principaliter Sanguini, & non vitae Christi tribuenda est. VI. 28. Quomodo intelligendum illud: *Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus per mortem filii eius, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius.* VI. 27. & seq. An Deo reconciliati simus a Christo per solam non imputationem peccati? VI. 28. Christus reconciliationis est auctor soluto pretio, Apostoli autem per officium praedicationis. *ibid.* Serpens aeneus figurabat Christum in cruce exaltatum. *ibid.* & seq. Petra, unde fluxerunt aquae, latus Christi apertum. *ibid.* Arca Noe Christi Incarnationem, mortem, resurrectionem, & Ecclesiam. *ibid.* Aries pro Isaac ab Abrahamo immolatus figurabat Christum pro peccatoribus offerendum. *ibid.* Quomodo Abraham viderit diem Christi? *ibid.* 29. Christus jam ante mortem declaratus est filius Dei a Patre. VI. 30. Quomodo intelligendum illud: *Si ergo (Christus) esset super terram, non esset Sacerdos?* *ibid.* An satisfactio Christi hactenus explicata repugnet misericordiae Dei? *ibid.* An Abel, Noe sint salutem consecuti sine Christi satisfactione? *ibid.* An Deus olim condonarit peccata sine ulla satisfactione, dummodo peccator doluerit de iis? *ibid.* Sine meritis Christi non possumus poenitentiam agere. *ibid.* Quomodo Deus peccata condonet? *ibid.* Quale emolumentum accreverit Deo per satisfactionem Christi? VI. 32. Propter satisfactionem Christi non sunt supervacanea bona opera nostra. *ibid.* Ut Passio Christi consequatur suum effectum, debet applicari per fidem, charitatem, fidei Sacramenta, & bona opera. *ibid.* Fuit iustitiae conveniens, quod Christus innocens mortis supplicio afficeretur pro peccatoribus, & ei peccata nostra imputentur. VI. 5. & 19. & 32. An Deus ante adventum Christi jam fuerit nobiscum reconci-

liatus? VI. 34. Resurrectio Christi fuit necessaria ad fidei confirmationem. *ibid.* Quomodo mors & mortis stimulus (id est peccatum) sint a Christo devicti? VI. 35. Si Christus satisfecit, cur patimur mortem, & calamitates huius vitae; quomodo Christus satisfacere potuerit, cum ipsemet sub lege fuerit? *ibid.* An satisfactio fuerit finita, vel infinita? VI. 37. & seq. per *tot. cap. VI.* An ex stricta iustitia, & ad juris apices? *ibid. tot. cap. VI.* Quid requiratur ad satisfactionem rigorosam? *ibid.* Satisfactio Christi nedum aequivalens est, verum etiam superabundans. *ibid.* Cur Christus solum semel in Sacrificium obtulerit, & mortuus sit? *ibid.* An satisfactio Christi fuerit infinita propter unionem hypostaticam? VI. 38. Quomodo intelligendum illud: *Adimpleo ea, quae defuncti passioni Christi, in carne mea.* VI. 39. Nulla actio Christi, siue agat assumpta forma, siue Divina, sejungenda est a communione Personae, & sic omnis actio Christi erit infinita. *ibid.* Quomodo Incarnatio Verbi sit opus Trinitatis totius, & quomodo Redemptio opus Christi? VI. 40. & seq. Christus ut homo tenebatur quidem ad obedientiam Patri caelesti, sed non tenebatur praecepto mortis. *ibid.* Nisi ut fidejussor, sponzor, vas, & obles. *ibid.* Christus est mittens, & missus. VI. 42. Quomodo Socinus, & quomodo Christiani explicant illud: *Personarum acceptio non est apud eum.* VI. 43. Mors hominis Dei majori pretio aestimanda est, quam sempiternum damnatorum supplicium. *ibid.* Quae adaugeant Passionem Christi? VI. 44. Cur Christus mortem acerbissimam perpeffus sit, cum unica guttula pretiosi Sanguinis fuisset sufficiens lytrum nostrae Redemptionis? *ibid.* Christus quidem ut homo satisfecit, sed natura humana, in qua passus est, erat hypostatice unita Verbo. *ibid.* Cur satisfactio sit infinita ex eo, quia facta a Deo, & cur non ex eadem ratione mundi productio, & alia opera Dei? VI. 45. Quomodo Christus utpote Deus potuerit sibi ipsi satisfacere? *ibid.* An loco Christi potuisset creatura pura satisfacere Deo pro peccato? VI. 2. & 45. Vid. *Creatura*. Christus pro omnibus passus, & mortuus est, ac pro omnibus satisfecit. VI. 48. Calviniani, Ianseniani, Praedestinatiani, & Gothescalcus docuerunt, Christum tantum pro electis ante mundi constitutionem mortuum esse. *ibid.* Refutantur. *ibid.* & seq. Etsi Christus omnes redemerit, multi tamen mortis, & Redemptionis beneficium non recipiunt. VI. 49. Christus pro praedestinis non solum mortuus est, sed etiam iis applicat mortis suae fructum. *ibid.* An a Christo etiam foeminae sint redemptae? VI. 50. Negat Horatius Plata. *ibid.* Affirmativa sententia propugnatur. *ibid.* & seq. Foemina aequae homo est ac vir; an etiam ad imaginem Dei creata? *ibid.* Non est destituta ratione. *ibid.* Nec pietate aut eloquentia. *ibid.* Probatum exemplis. *ibid.* An Baptismus tantum pro viris a Christo sit institutus? *ibid.* & seq. Cur velare debeat caput? VI. 51. Foemina potest peccare. VI. 52. Christus etiam foeminis beneficia contulit. VI. 53. Cur noluerit tangi a foemina? *ibid.* An Christus redemerit daemones, & damnatos? *ibid.* Origenes putabat, Christum etiam pro Angelis, & astris mortuum, ac pro iis satisfecisse. *ibid.* Ac ideo inferni poenas non esse perpetuas. VI. 54. An idem docuerint S. Hieronymus, & Tertullianus? *ibid.* Sempiterna sunt daemorum, & damnatorum supplicia. *ibid.* Christus non assumpsit naturam Angeli, ut daemones liberaret: nec assumeret. *ibid.* Quo-

Quomodo intelligendum illud , omnia a Christo esse instaurata , reconciliata , ac pacificata , *Que in terris , sive que in celis sunt . ibid.* Quando Christus dicitur Redemptor mundi , intelligitur Redemptor hominum , non dæmonum . VI. 55. Nec obest , quod dæmon dicatur Princeps mundi . *ibid.* An Christus descenderit ad inferos , ut inde erueret incredulos , & impios sine pœnitentia defunctos ? *ib. & seq.* Angeli boni erant irati ob peccatum hominum , sed sunt cum hominibus reconciliati per mortem Christi . *ibid.* Christus fuit capax meriti . VI. 58. Meruit a primo suæ conceptionis momento . *ibid.* In Christo fuit indifferentia libertatis , non autem suspensionis . *ibid.* Merita Christi sunt pretii infiniti . VI. 59. Quæ Christus meruerit , & quibus ? *ibid.* Christus oravit , & cur ? *ibid.* Oratio Christi demonstrat ejus Divinitatem , non aliquam subjectionem , ut putant Ariani . VI. 60. Omnis Oratio Christi est exaudita a Patre . *ibid.* Quomodo exaudita sit Oratio illa : *Pater mi , si possibile est , transeat a me calix iste : ibid.* An mortis tristitia potuerit perturbare mentem Christi ? *ibid.* Pro quibus Christus oraverit verbis illis : *Pater dimitte illis ; non enim sciunt , quod faciunt : & an sit exauditus ?* VI. 61. Christus mediator est peculiari quodam titulo ad differentiam Sanctorum ? *ibid.* & 62. An sit mediator secundum Divinam , vel humanam naturam , aut utramque simul ? VI. 61. Andreas Osiander Lutheranus Divinæ tantum naturæ ; Stancarus humanæ solum tribuit Mediatoris officium ; Calvinus utrique . *ibid.* Christus non est Mediator , prout est homo a persona Verbi præcisus . VI. 62. Nihilominus si attendantur opera , per quæ Christus partes mediatoris implevit , mediator est in quantum homo . *ibid.* Itaque mediator est natura humana hypostatice unita Verbo . *ibid.* An Christus a dextris Dei sedens etiamnum sit mediator , & oret Patrem pro nobis ? *ibid.* An spectata Christi redemptione , Deus omnibus conferat actualem gratiam . IV. 73. & 75. & 82. Christus omnes omnino redemit , & quonam pacto . *ibid.* Christum Dominum pro omnibus omnino hominibus mortem oppetiisse , fide tenendum est . IX. 338. Sed non est de fide , omnibus actu semper adesse auxilium sufficiens . *ibid.* 339. Neque illud omnibus conferri ex voluntate Dei antecedente . *ibid.*

Christus assumpsit animam humanam . V. 210. Hanc denegarunt Christo Apollinaristæ , Ariani , & Eunomiani . V. 211. Hi adstruunt , animæ vicem gessisse Divinitatem . *ibid.* Apollinaristæ admisere in Christo animam sensitivam , sed mente ac ratione humana privatam . *ibid.* Refutantur . V. 212. Christus præter scientiam increatam habuit creatam , & infusam . V. 213. Acquisitam , & experimentalem . *ibid.* Beatificam . *ibid.* & 217. Christus ut homo non habuit scientiam comprehensivam . V. 214. Quomodo Christus profecerit scientia ? V. 215. Quomodo fuerit in Christo admiratio , & lacrymæ ? V. 216. Quomodo ignoraverit peccata ? *ibid.* Quomodo nesciat peccatores ? *ibid.* An ignoraverit iudicii diem ? *ibid.* Quomodo in Christo flet summa tristitia cum visione beatifica ? V. 217. Quomodo apparuerit Angelus confortans eum ? *ibid.* In quo sensu dixerit : *Deus , Deus meus ; ut quid dereliquisti me ?* *ibid.* Quomodo in morte ab humana Christi natura recesserit Divinitas ? V. 218.

Christus Dominus duas habuit voluntates . V. 218. Monothelitz admittunt in Christo duas naturas ,

Berti hœcol, Tom. X.

sed unam voluntatem , & operationem . *ibid.* Narratur auctor , & initium Hæresis Monothelismi . *ibid.* Qui asserit unam in Christo naturam , vel cum Divinitate carnem sine anima , vel animam sensitivam , sed mente ac ratione destitutam , Monothelitis assentitur . *ibid.* In Christo etiam duæ fuerunt operationes . V. 219. An humanitas Christi sit instrumentum Divinitatis ? V. 223. Vid. *Monothelita* . Duæ voluntates in Christo sunt duæ naturales , & non una personalis , nec una gnomo , nec una habitudine . V. 221. Duas voluntates , ac operationes in Christo non negat Honorius I. Papa . V. 224. Christus vocatus est Nazaræus , id est , Sanctus , ob Spiritum S. inhabitantem . V. 233. In qualibet Creatura sanctitas debet dici creata , & accidentalis . *ibid.* Quid præstet Sanctitas ? *ibid.* An hæc in Christo fuerit accidentalis , ac creata , vel substantialis , & increata ? *ibid.* Vel utraque simul ? *ibid.* Quæ virtutes fuerint in Christo : an temperantia , continentia , charitas , fides , spes ? V. 235. Christus nullum commisit peccatum . *ibid.* An committere potuisset ? *ibid.* Cur repugnet , Christum dici peccatorem , & non repugnet , dici pauperem , mortuum ? V. 236. An impeccantia Christi proveniat a carentia concupiscentiæ , vel fomitis ? an ab unione hypostatica , an a visione Dei ? *ibid.* An ab amore ? V. 237. In quo consistebat libertas humanæ voluntatis Christi ? *ib.* Quomodo libertas Christi possit stare cum impeccantia ? *ib. & seq.* An Christus habuerit a Deo Patre præceptum moriendi . *ibid.* Quomodo stante præcepto libere sit mortuus ? *ibid.* Quod requiratur ad libertatem ? V. 238. Ad eandem non spectat posse peccare . *ibid.* Ad libertatem sufficit indifferentia medii secundum se abstrahendo a Decreto , aut præcepto . *ibid.* Ad libertatem requiritur indifferentia arbitrii . V. 240. & seq. An Christus Deum necessario diligebat ? *ibid.* Et tamen mereri potuerit . *ibid.*

Christo unionem hypostaticam denegat Nestorius . V. 241. In Christo unica est admittenda persona . V. 246. Sæctæ contrariæ Nestorii , Gnosticorum , Valentini , Ebionis , ac Cerinthi damnantur . V. 247. Quomodo intelligendum illud : *Filius hominis , qui est in celo :* V. 246. In quo sensu Christi humanitatis comparatur templo , tabernaculo , ac indumento ? V. 248. In quo sensu Christus dicatur *Dei filius* ? *ibid.* & 260. In quo sensu assumpserit hominem ? V. 248. An humanitas Christi perfecta sine propria substantia ? V. 249. B. Virgo rite vocatur *Deipara* . V. 250. B. Virgo revera genuit Deum , & in utero suo formatum edidit . *ibid.* & seq. An Christus dici possit nepos Ioachimi , & Annæ ? V. 253. Nil contra hujus Incarnationem errorem scripsit S. Cyrillus . V. 254. Divinitatem Christo denegant Arius , & Eunomius . V. 259. & seq. S. Cyrillus docuit , Christum patrassè miracula virtute propria , non aliena Spiritus S. V. 261. Deum Verbum , & Christum distinctos dixit Theodorus Mopsuestenus damnatus a Synodo quinta . V. 270. Capitulum Ibx negans Christum esse Deum hominem ex Virgine , ut Nestorianum a Synodo quinta rejicitur . V. 257. Eutyches docuit , in Christo duas naturas post unionem ita confundi , ut in unam transeant . V. 281. Idem cum Apollinario voluit , Christi carnem ita esse Divinitate absorptam , ut non nisi corpus phantasticum haberet , & ipsa Divinitas sit crucifixa . *ibid.* Probatur , in Christo fuisse duas naturas distinctas etiam post unionem non permixtas , sed in eadem Personâ existentes , & non separatim . V.

282. Cur verbum facio in textu: *Aquam vinum faciam*: significet mutationem substantiæ, & cur non in textu: *Verbum caro factum est*? V. 283. & 284. An Verbum per substantiæ mutationem factum sit caro, sicut panis sit Corpus Christi? *ibid.* Quod in Resurrectione Christi forma servi sit reversa in formam Dei, non est dogma Eutychianum. V. 287. An humanitas Christi promereri potuerit unionem hypostaticam? V. 291. & seq. & 319. Et quomodo promeruerit? *ibid.* In quo sensu Christus sit oleum lætitiæ? V. 294. Cur Christus non redemerit demones? V. 296.
- Christo* ob unionem hypostaticam convenit communicatio Idiomatum. V. 298. Qui hanc denegant Christo, sunt Nestoriani, & qui eam adstruunt inter utramque naturam Eutychiani. *ibid.* Ubiquitarii, & Lutherani immensitatem, & omnipotentiam Christi humanitati tribuentes conveniunt cum Eutychianis. *ibid.* Communicatio in Christo respectu Personæ admitti debet. *ibid.* & seq. Ob hanc dicitur Christus Deus, mundi conditor, omnipotens, crucifixus, mortuus, baptizatus, baptizans, sanctificatus, sanctificans. *ibid.* Per eam Christus cum Patre unus est, & Patre minor est. V. 299. Ob eandem est genitus ante Luciferum, antiquior Abrahamo. *ibid.* Non datur communicatio Idiomatum inter unam, & alteram naturam Christi. *ibid.* Sic non possum dicere humanitas Christi est immensa. *ibid.* Duodecim regulæ observandæ in communicatione Idiomatum. V. 300. Humanitas Christi non est ubique. V. 301. & seq. Non est eadem omnipotens. *ibid.* Quomodo Christus sedeat ad dexteram Patris? V. 302. Quomodo Christus ascenderit in cælum, ut impletet omnia corporaliter. *ibid.* Quomodo maneat nobiscum usque in consummationem sæculi? V. 303. An Christus possit dici Filius Dei adoptivus? V. 305. Duas in Christo admiserunt Personas Felix Episcopus, & Elipandus. *ibid.* An Christus possit dici filius Dei adoptivus secundum humanitatem? V. 309. An vero naturalis? *ibid.* Quot in Christo sint filiationes? V. 316. In quo sensu Christus dicatur prædestinatus Dei filius? V. 317. Ad quæ munera sit prædestinatus? V. 318. & 319. Cur Christus dicatur natus de Spiritu S. & cur non filius illius? V. 320. An Christus possit dici Dei Servus? V. 321. Certe non potest dici Servus peccati. V. 322. An Christus possit dici creatura? V. 325. An possit dici homo Dominicus, aut Deifer? V. 326. Christus non dicatur Servus Dei, creatura, homo Dominicus, aut Deifer. *ibid.* An hæc propositio sit usurpanda: *Christus incipit esse*? *ibid.* Christo tribuitur æternitas contra Socinianos, & Ebionæos. *ibid.* An Christus possit dici compositus? V. 327. Natura Divina nequit esse pars Personæ, quæ est Christus. *Ibid.* Cur hæc propositio: *Due nature, Divinitas, & humanitas, est unus Christus*: sit damnata? V. 328. Monachi Acæmetæ negantes, Christum esse unum de Trinitate, tanquam Nestoriani sunt damnati. V. 330. Melchisedech non est virtus Christo superior? V. 334. An Melchisedech sit ipse Christus? V. 338. & seq. Christus est Sacerdos secundum Ordinem Melchisedech. V. 339. Melchisedech offerens panem & vinum erat typus Christi instituentis Eucharistiæ Sacramentum. *ibid.* Cur Christus non sit Sacerdos secundum Ordinem Abel, Noe, aut Moysis? *ibid.* Solvantur objectiones hæreticorum. V. 341. tot. cap. VIII. An Christus non sit potius Sacerdos secundum Ordinem Aaron, quam Melchisedech? V. 344. Christus non potest dici Sacerdos Leviticus. V. 345. Suidas in hoc fabulam, non historiam narrat. *ibid.* Probat, quod Christus fuerit ex semine David, & ex tribu Iuda. *ibid.* Nam quod legerit in Synagoga, & ejecerit e templo e mentes, & vendentes, non probat, eum fuisse ex tribu Levi. *ibid.* In Davide, qui reprobato Saule constitutus est Rex, præfiguratum est Regnum Christi. V. 347. Christus est Rex. *ibid.* An habuerit Regnum spirituale, & temporale? *ibid.* Regnum temporale Christo denegant Lutherani. *ibid.* Christus est caput hominum, & Angelorum. V. 349. Quod requiratur, ut quis sit caput cæterorum? *ibid.* An gratia, gloria, & perseverantia Angelorum sit ex merito Christi? *ibid.* & seq. Christus est Iudex. V. 350.
- Christus Messias* in lege promissus, quod venerit, demonstratur ex Vaticinio Iacob. V. 120. tot. cap. I. II. & III. Usque ad hujus adventum non defecit Dux de femore. V. 123. Cur Christus non dederit signum manifestum sui adventus. V. 129. Ex Prophetia Danielis probatur, jam advenisse Christum. V. 131. tot. cap. IV. V. & VI. Quot annis ante Æram vulgarem Christi incæperit Regnum Persarum? V. 137. Christus quo anno sit mortuus? V. 139. Christus fuit prænuntiatus a Moyse in Deuteronomio. V. 156. Ante Christum non potest Moyse alius Propheta comparari. *ibid.* Ulterius probatur adventus Christi ex Daniele. V. 157. Ex Michæa. V. 158. Ex Aggæo. *ibid.*
- Christus* est verus Messias lege promissus. V. 160. tot. cap. VIII. Ante cujus templi everisionem venerit Christus Messias? V. 158. Error Iudæorum de Christo Messia. V. 160. Quæ signa veri Messia Christi? *ibid.* Solvantur objectiones Iudæorum negantium, Christum esse verum Messiam. V. 161. & seq. Propter iniquitates hominum non est dilatus adventus Messia. V. 163. Miracula vera a Christo patrata probantur. *ibid.* Christi, & Moysis Miracula comparantur ad invicem. *ibid.* Testimonium Flavii Iosephi de Christo est vere autographum. V. 163. tot. cap. IX. Quibus argumentis Gentiles sint pertrahendi, ut credant in Christum? V. 167. tot. cap. X. Quod Christus advenerit, probatur variis argumentis. *ibid.*
- Christus*. Acta insignia in laudem Christi dedit Pilatus. V. 171. Hæc acta sunt genuina. *ibid.* & seq. Propter hæc acta Tiberius perit Christi Apotheosin. *ibid.* Critici hæc negantes refutantur. *ibid.* Solvantur objectiones contra Christum a Paganis factæ. V. 173. tot. cap. XI. Iulianus Apostata comparavit Christum Socrati, Lycurgo, Alexandro, Vespasiano, Apollonio, Simoni Samaritæ, & Mahumeti. *ibid.* An Christus venisset, si Adam non peccasset? V. 175. tot. cap. XII.
- Christus*. Cur tam sero venerit? V. 178. In quo sensu S. Ioseph sit Pater Christi Domini? V. 185. An Christus habuerit fratres, qui essent filii B. Iosephi, sed ex alia conjuge, quam B. Virgine? V. 184. An S. Iacobus sit frater Christi Domini? *ibid.* De Christi Incarnatione in utero intemeratæ Virginis peracta. V. 180. tot. cap. I. Helvidius docuit, B. Virginem alios ex semine Ioseph post Christum peperisse filios. *ibid.* Sed hoc rejicitur. V. 183. & seq. In quo sensu Christus sit Primogenitus? V. 184. Iudæi negant Christum nasciturum ex puella nesciente virum. V. 180. Refutantur. *ibid.* & 184.
- Chronicon Ecclesiæ Alexandrinæ* examinatur. VI. 216.

Chronotaxis hebraica est restituenda . II. 263.
Chrysippus omnia ex fatali siderum constitutione provenire docuit . I. 255.
Chrysoloras (*Joannes*) qui fuerit ? I. 134.
Chrysostomus (*S. Joannes*) non visionem Dei in se , sed comprehensionem negat possibilem . I. 173. An fuerit adpersus fuligine hæreseos Armenorum . I. 177. Num Semipelagianis sit accendendus . I. 356.
 Docuit contra Pelagianos , peccatum originale ad Adæ posteros descendisse . III. 95. & 98. Ubi etiam enumerantur effectus Baptismi . *ibid.* An docuerit hæresim Semipelagianam . III. 223. Vindicatur ab hac noxa . III. 224. *tot. cap. II.* Potius hanc hæresin oppugnat . *ibid.* Verba S. Io. Chrysostomi contra Probabilissimum an sincere sint a P. Berti relata . IV. 348. An Homilia S. Chrysostomi de Nativitate Christi sit spuria ? VI. 78.
 Quænam forma consecrationis habeatur in Liturgia S. Iacobi , S. Marci , S. Basilii , S. Chrysostomi , & S. Cyrilli . VII. 126. S. Chrysostomus an transubstantiationem propugnauerit ? VII. 170. & *seq.*
 In quo sensu dicat iustificare confessionem soli Deo factam . VII. 337. Aperte affirmat Episcoporum supra Presbyteros dignitatem , præminentiam , & potestatem . VIII. 102. & *seq.*
Ciborium . An panis præsens censeatur , si sit clausus in pixide , aut Ciborio ? VII. 114.
Cibus . An cibi in Paradiso fuerint corporei . III. 45. De ciborum discretione in veteri lege . IV. 184. Non est licitum usurpatione ciborum , qui sunt signum superstitiosi cultus , Religionem callide simulare . V. 47. & *seq.* Vid. *Ritus* .
 An Nicetas docuerit , Eucharistiæ Sacramento frangi jejunium ? VII. 174. Aut illud per modum cibi communis egeri , & projici ex alvo ? *ibid.*
Cicero (*M. Tullius*) in Catone docet animas hominum creatas esse extra corpus . III. 12. Impugnatur . *ibid.* & *seq.*
Cilicium . De usu cilicii tempore publicæ Pœnitentiæ . VII. 431. De hujus usu in Extrema Unctione . VIII. 46.
Cinnus in Clericis res est turpissima . VIII. 66.
Cingulum . Quid significet Alba , Cingulum , Manipulus , qui Episcopo imponitur facta confessione ? VII. 247.
Cinis . Susceptio sacrarum cinerum est Sacramentale ; nec ex institutione Christi peccata dimittit . VI. 165. De benedictione cinerum . VI. 278. In eam insurgit Hospinianus . *ibid.* An S. Gregorius M. inchoaverit benedictionem cinerum ? *ibid.* De usu cineris tempore Pœnitentiæ publicæ . VII. 430. & 431. De usu cineris in Extrema Unctione . VIII. 46.
Circensis . Vid. *Ludus* .
Circuitus animarum ad mentem Platonis oppugnatur . III. 29.
Circumcisio etiam parvulis fuit necessaria ob peccatum originale . III. 86. An sine ea decedentes fuerint damnati . III. 145. Circumcisio quando facta mortifera ? IV. 190. & *seq.* In ea Mahumet vim ferme omnem ponit . IV. 366. An originem habeat ab Abrahamo , an ab Ægyptiis ? VI. 140. An sit demandata pro signo disjunctivo populi Iudæorum ab aliis nationibus , an vero sit instituta tanquam Sacramentum ? VI. 141. Abraham omnium primus est circumcissus . *ibid.* Et quidem in signum fœderis , quod Deus iniit cum semine Abraham . *ibid.* Cur Circumcisio facta in parte occulta . VI. 142. Herodoti , & Diodori error retunditur . *ibid.* Circum-

cisio erat signum commemorativum fœderis , protestativum fidei , initiativum Religionis , ac frœnum voluptatum . VI. 145. Fuit signum præmonstrativum Baptismi . VI. 146. Non est sententia primum a S. Augustino excogitata , quod Circumcisio sit instituta ad delendum peccatum originale . VI. 147. Circumcisio debuit fieri ex præscripto legis die octavo . VI. 149. Et quidem hæc lex obligat adultos , & parvulos . *ibid.* & *seq.* Verba illa : *Masculus , cujus &c. peribit de populo suo* ; significant mortem perpetuam . *ibid.* Moyles ; quia neglexit circumcisionem filii sui , incurrebat vitæ periculum . VI. 150. Quod circumcisione remissum fuerit peccatum , accedente fide , probatur ex S. Augustino & aliis . VI. 146. & *seq. usque ad cap. V.* Sicque fuerit verum Sacramentum . *ibid.* An infantes ante circumcisionem ob necdum completum octiduum decedentes perierint ? VI. 157. Quid de fœmellis ? *ibid.* An Abraham per fidem , vel per circumcisionem fuerit liberatus a peccato originali ? *ibid.* & *seq.* An & cur Iudæi circumcisionem omiserint in deserto ? *ibid.* An circumcisio contulerit gratiam ex opere operato ? Affirmat Scotus . VI. 253. & *seq.* An circumcisio vi institutionis suæ deleverit peccatum originale ? *ibid.* Negat S. Thomas . VI. 255. Sententia auctoris . VI. 254. & 255. & *seq.* Sicut circumcisio est signum pacti Abrahami cum Deo iniit , ita Eucharistia est signum testamenti novi . VII. 156.
Circumstantia . Ob circumstantias materia levis potest fieri gravis . IV. 218.
Circumstantiæ quænam sint in confessione exponendæ ? VII. 358. & *seq.* An speciem mutantes , aut idem peccatum intra eandem speciem aggravantes . *ibid.* An talis circumstantiæ consuetudo ? VII. 359. Quænam sint circumstantiæ aggravantes ? *ibid.* An etiam circumstantiæ peccatum imminuentes sint aperiendæ ? VII. 360.
Cisterciensis Ordinis Abbates an habeant potestatem ordinandi Subdiaconos , & Diaconos ? VIII. 116.
Citatio . Quomodo faciendæ , & legendæ citationes in jure canonico ? IV. 242. Quomodo in jure civili ? IV. 242.
Civilis . Homines habent facultatem liberi arbitrii in civilibus , & moralibus etiam post Adæ lapsum . III. 253. *tot. cap. II. & III.* Quid sit lex humana civilis ? IV. 139. Quid jus civile ? IV. 140. An debeat promulgari in singulis Provinciis ? IV. 207. An post promulgationem statim obliget ? *ibid.* An ad hanc requiratur acceptatio populi ? IV. 208. & *seq.* Quæ distinctio inter hanc & Ecclesiasticam ? IV. 209. Lex etiam civilis obligat in conscientia . IV. 213. & *seq.* Hoc negarunt Waldenses . *ibid.* Et Gerson . *ibid.* An etiam cum periculo vitæ ? IV. 216. & *seq.* An possit præcipere actum internum ? IV. 218. Potestas civilis , & spiritalis possunt simul stare . IV. 225. Ut sit in Papa . *ibid.* Potestas civilis tenetur arma tractare ad nutum Papæ . IV. 228. Potestas civilis nequit minuire immunitatem Ecclesiasticam . IV. 234. & *seq.* Traduntur quædam rudimenta de legibus civilibus . IV. 245. Quid dicendum de legibus civilibus Atheniensium , & Atticorum ? *ibid.* Quid lex civilis statuatur de Matrimonio ? *ibid.* & *seq.* Leges Romanorum dividuntur in regias , tribunicias , curiatis , plebis scitis , triumphales , sacras , satyras , &c. IV. 246. Quid lex Julia ? *ibid.* Quid lex civilis Romanorum statuatur de Religione , & cultu parentum ? *ibid.* Quid de homicidio ? *ibid.* Quid de fornicatione , & libidine ? *ibid.* Quid de furto ? IV. 247. Quid de conviciis , falso testi-

- monio, & calumnia: *ibid.* An concordantiam habeant leges Atticæ, & Athenienses cum Romanis: *ibid.* Leges civiles antiquæ coherent cum libris Exodus, Genesis, & Levitici. IV. 248. Ac derivantur a lege Hebraica: *ibid.* Præter leges civiles dantur etiam statuta. IV. 249. Quinam horum statutorum compilatores præcipui: *ibid.* Quibus partibus constet lex civilis: *ibid.* Quomodo legendæ, & faciendæ citationes Iuris civilis: *ibid.* Quæ leges civiles contineantur in Codice: *ibid.*
- Civis.* Vid. *Romanus.*
- Civitas Refugii* quid sit: IV. 230. Primo sunt hæc civitates constitutæ ab Ethnicis. IV. 235. & seq. Tales civitates in Vulgata nostra recte numerantur quatuor. IV. 237. Asylum est jus antiquissimum. IV. 238. Dividitur in sacrum & profanum. *ibid.* Quæ loca gaudeant asylo: *ibid.* Quinam non gaudeant jure asyli: *ibid.* An Baptistaria Ecclesiæ non conjuncta gaudeant asylo: *ibid.* & seq. An palatia Episcoporum, & Cardinalium: an hospitalia auctoritate Episcopi erecta: an Religiosæ domus, & Monasteria: *ibid.* De asylo Idololatrarum, gentilium, & Judæorum. IV. 239. Vid. *Urbs.*
- Clandestinus.* Vid. *Matrimonium.*
- Clandestina Conjugia.* An is validum contrahat matrimonium, qui suo domicilio retento proficiscitur ad locum, ubi non est promulgatum Tridentinum, ut clandestinum conjugium ineat. VIII. 203. Clandestina conjugia quid sint: VIII. 191. Denuntiationes seu proclamationes matrimonio sunt præmittendæ. *ibid.* Earum tamen omissio non irritum reddit Sacramentum. *ibid.* Matrimonia hæc ante definitionem Ecclesiæ erant valida. *ibid.* Et adhuc sunt in locis, ubi Tridentinum non est promulgatum. *ibid.* Etsi clandestina matrimonia ante Tridentinum rata fuerint, ea tamen semper Ecclesia detestata est. *ibid.* & 192. Tridentinum potuit annullare, & actu annullavit matrimonia clandestina. VIII. 192. Ecclesia per hoc non mutavit substantiam, sed hanc reliquit in contractu civili, prout antea erat. *ibid.* & 193. Hoc impedimentum saluberrime est statutum. *ibid.*
- Clavis.* Eucharistia olim asservabatur in turribus & columbis, item & pastophoriis. VII. 178. Cura clavium ad Eucharistiam asservandam diligenter geratur. VII. 179.
- Clausura* an possit deferri a Moniali ob grave periculum: IV. 217. Violatio clausuræ Monialium in malum finem est casus Papæ reservatus. VII. 380.
- Clavus.* Quot claves Christus fuerit ligno crucis affixus: VI. 122.
- Clemens Romanus.* Constitutiones Apostolicæ falso inscribuntur Clementi. VII. 13. An ante Papatum fuerit Chorepiscopus. VIII. 96.
- Annuntiatio* circa Constitutiones Apostolicas, ejus nomine editas. II. 23.
- S. Clemens Alexandrinus* ab Arianismi nota purgatur. II. 104.
- Clemens V.* Ejus decretales enarrantur. IV. 242. Dividuntur. *ibid.* An is sit compiler Canonum Apostolorum. IV. 243. Clemens V. abrogavit Decretalem Bonifacii VIII. *Unam sanctam.* X. 40.
- Clemens VI.* an exautoraverit Ludovicum XIV. Imperatorem. X. 17.
- Clemens VIII.* Quare & qualiter Clemens VIII. & Benedictus XIV. præceperint, ut a Græcis confirmati denuo confirmarentur. VII. 39. & seq. Innocentius IV. Sacerdotibus Cypri, & Clemens VIII. Sacerdotibus Albanæ, non autem omnibus Sacerdotibus Græcis, interdixerunt administrationem confirmationis. VII. 48. & 49. Quid desuper statuerit S. P. Benedictus: *ibid.*
- Clemens XI.* dicendo, quod in resurrectione Domini forma servi sit reversa in formam Dei, non incidit in errorem Eutychetis. V. 287. In Constitutione *Unigenitus* damnavit propositiones Quesnellianas, in quibus continentur propositiones Baji. VIII. 351.
- Clemens XIII.* Vide *Venetorum Respublica*, & *Genuensium Respublica.*
- Cleophas.* An Christus Cleophas & alteri discipulo euntibus in Emmaus porrexerit panem Sacramentalis: VIII. 196.
- Clericatus.* An licitum sit a Clericata recedere: VIII. 137.
- Clericus* (Joannes) immerito S. Clementem Alexandrinum judicavit Arianum. II. 104. Clericus librum edidit sub nomine Ioannis Phereponi contra S. Augustini scripta. I. 325. & 326. An neget, peccatum originale transire ad posteros Adam. III. 86. Contra hunc defenditur S. Augustinus. *ibid.*
- Clericus* legitime possidet bona temporalia. IV. 230. & seq. Illius bona gaudent immunitate a tributis. IV. 231. Hanc nequit minuere Princeps sæcularis. IV. 234. & seq. Quo jure Clerici gaudeant immunitate: IV. 235. & 231. Nequit renunciare privilegio. IV. 250. Quinam veniat nomine Clericorum: *ibid.* Quinam amittant privilegium Canonis: *ibid.* Quinam, gaudeant privilegio fori: *ibid.* Sub quibus conditionibus Clericus conjugatus, aut in minoribus constitutus gaudeat privilegio fori, & canonis: *ibid.* Est excommunicatus, si intersit congressioni feræ cum homine. V. 111. De habitu Clericorum. V. 114. De eorum se inebriantium pœnis. V. 116. Ex diversis Clericorum officiis non recte inferatur Ecclesiasticorum Ordinum diversitas. VIII. 78.
- Si in necessitate adsint Clericus, laicus, vir, & femina, quis debet dare Baptismum: VI. 348. & seq. An laicus vel femina peccatum grave committant, si in necessitate baptizant, præsentente Clerico. VI. 349.
- Hujus percussio est casus Papæ reservatus. VII. 380. An etiam Clerici debuerint subire publicam penitentiam: VII. 436. Quinam veniant nomine Clerici: VIII. 48. Unde hoc nomen habeat originem: VIII. 57. In Clericis cincinnus res est turpissima. VIII. 66. De eorum tonsura. Vid. *Tonsura.* An sola prima tonsura initiatus possit alios Clericos suspendere: VIII. 67. Vid. *Ordinis subjectum.* An olim præcipue apud Græcos Clerici ordinati sint per saltum: VIII. 142. Ordines gradatim sunt recipiendi. *ibid.* De pœnis ordinatorum per saltum. *ibid.*
- Clerus.* In feria V. Cœnæ Domini Communio fiat ab universo Clero ministrata a celebrante. VII. 216. Vid. *Episcopus.*
- Cletus* an ante Papatum fuerit Chorepiscopus: VIII. 96.
- Clinicus.* Baptismus Clinicorum validus est. VI. 314. Quid dicendum de Baptismo Novatiani in lecto baptizati. VI. 317.
- Coactio.* Quid sit libertas a coactione, & an hæc æque adversetur voluntati, ac adversatur necessitati. III. 254. Libertatem a coactione admittunt Lutherus & Calvinus, non autem libertatem indifferentiæ seu a necessitate. *ibid.* Et propterea tenent sententiam Iansenii damnatam. III. 304. Coactio tollit voluntarium. IV. 256. Iansenius admittit, quod sola necessitas coactionis adimat libertatem. IX. 126. San-

Si necessario amant Deum, & tamen non patiuntur coactionem. IX. 129. Berti ait, non sufficere ad merendum, vel demerendum libertatem a coactione, sed requiri etiam libertatem a necessitate. IX. 182. & seq. Idem sentit Bellelli. IX. 240. & seq. & 262. & seq. Denegatur in libris Berti delectatio illa gradibus superior, quæ ita sit invincibilis, & necessitatem inferens, ut sub illa voluntas a sola coactione sit libera. IX. 194. not. §. I.

Coccolata. Vid. *Chocolata*.

Codex. Quæ leges civiles contineantur in Codice: IV. 249.

Calibatus. An ob hujus observantiam subdiaconatus sit ordo sacer. VIII. 81.

Cæmeterium. An Ecclesia polluat, si mors, vel sanguinis effusio fiat extra januam Ecclesiæ in portæ limine, in sacrario, turri; cæmeterio: VII. 242.

Cæna. Eucharistiæ sacramentum est institutum in postrema cæna consummato Paschate Iudaico. VII. 83. Qualis hymnus fuerit dictus post cænam ultimam: VII. 102. Christus in Eucharistia est præsens, quamdiu durat accidentia, & non in solo usu, aut actione cæna. VII. 177. Aliquibus in locis in Africa, & Gallia introducta est consuetudo sumendi Communionem sumpto prandio, præcipue in feria V. Cæna Domini: VII. 208. In feria V. Cæna Domini Communio fiat ab universo Clero ministrata a celebrante. VII. 216. Vid. *Eucharistia*.

Cogitatio. Deus cognoscit intimas cogitationes nostras. I. 235. An Angeli intueantur cogitationes nostras. II. 179. Et an id fiat virtute sensibili, vel spiritali. II. 182. Quomodo Angelus manifestet alteri angelo cogitationes suas. II. 183. per tot. cap. XI. An sex dies creationis mundi sint accipiendi pro diversis cogitationibus Angelorum. II. 222. Cogitatio sancta & delectatio an debeat præcedere, ut possit peccatum imputari: IV. 355. & seq.

Cognatio. Peccatum grave committit, qui non confirmatus agit Patrum, VII. 77. Contrahit tamen cognationem spiritualem, & ad quos hæc cognatio extendatur: *ibid.* Cognatio est Triplex, naturalis, legalis & spiritalis. VIII. 182. Consanguinitas naturalis quid sit: *ibid.* Quid sit stipes, radix, vel truncus: *ibid.* Vir & uxor faciunt stipitem, vel truncum unum. *ibid.* In consanguinitate dantur gradus, & lineæ: *ibid.* Quid sint: *ibid.* Quid linea recta; quid transversa sive collateralis: *ibid.* Quomodo gradus distinguantur: *ibid.* Inter quos gradus Ecclesia prohibeat matrimonium: *ibid.* Qui gradus jure naturali dirimant matrimonium: *ibid.* Quinam jure civili; quinam Divino: *ibid.* Quid cognatio legalis; quinam possint filios adoptare: VIII. 183. An frigidi, & naturaliter impotentes possint adoptare. *ibid.* An Eunuchi, an mulieres: *ibid.* Adoptio est duplex, arrogatio scilicet, & simplex adoptio: quale jus tribuat arrogatio: *ibid.* Quale simplex adoptio: *ibid.* Quid requiratur ad arrogationem, & quid ad simplicem adoptionem: *ibid.* An sola cognatio legalis ex arrogatione dirimat matrimonium: *ibid.* Inter quos gradus dirimat: *ibid.* An hoc impedimentum maneat soluta adoptione: *ibid.* Quid sit cognatio spiritalis; in quibus gradibus Baptismus, & Confirmatio dirimant matrimonium: VIII. 184. An parentes levantes prolem hoc impedimentum contrahant: *ibid.* Ad quos extendatur cognatio spiritalis: *ibid.*

Cognitio. Quomodo Angelica cognitio peragatur. II. 177. per tot. cap. IX. An ea fiat per species acceptas a rebus. *ibid.* Vel per lucis æternæ participationem. *ibid.* Quotupliciter se hæc lux creature

rationali communicet. *ibid.* & seq. Quid sit cognitio vespertina, & matutina Angelorum. II. 178. An Angelorum cognitioni subsint cogitationes nostræ. II. 179. Et an id fiat virtute sensibili, vel spiritali. II. 182.

Cognosco. An Angeli cognoscant necessario futura. II. 185. An futura contingentia, & libera. *ibid.* 186. Angeli cognoscant veritates universales. II. 189. & seq. An creatura rationalis, imago Dei possit quiescere in cognitione abstractiva Dei: VIII. 448.

Cognitus: Prædestinati etiam dicuntur cogniti. I. 327.

Cognosco. Vide *Comprehendo*, vel *Video*. Quomodo Deus cognoscat creaturas. I. 244.

Cohabitatio. An pars innocens possit facere propria auctoritate divortium etiam quod cohabitationem. VIII. 218.

Coitus. Quale discrimen inter coitum hominum, & animalium: VIII. 147. Ad matrimonii substantiam non pertinet coitus carnalis. VIII. 160. Nec consensus in illum. *ibid.* & 164. Nec inde sequuntur aliqua absurda. *ibid.* Matrimonium cum secunda contractum non firmatur, si vivente prima vir habeat coitum cum secunda. VIII. 187. Affinitas ex quali coitu oriatur: VIII. 188. Ad quot gradus hæc affinitas extendatur ex coitu licito, ac illicito: *ibid.*

Collatinus fuit primus Consul Romanus. II. 264.

Colloquor. Quomodo Angeli colloquantur ad invicem. II. 183. per tot. cap. XI.

Collum. Etsi olim licitum fuerit, Eucharistiam in itinere collo appensam secum deferre, aut in domibus asservare, id tamen nunc est prohibitum. VII. 183. Olim etiam in collo dabatur extrema unctio. VIII. 20.

Collyridianus. Contra Marcionitas, Pepuzianos, & Collyridianos probatur, feminas non posse solemniter baptizare. VI. 342. & 348.

Coloniensis I. Synodus anni 1536. quid senserit de Sacramento Matrimonii Ministro. VIII. 204. An in Ecclesia Collegiata Coloniensi adhuc sint Chorepiscopi: VIII. 99.

Columba. Eucharistia olim asservabatur in turribus, & columbis, & in pastophoriis. VII. 178. Cura clavium ad Eucharistiam asservandam diligenter geratur. VII. 179.

Coma. Publice penitentibus interdictum erat comas alere. VII. 433. Vid. *Cincinnus*.

Comessatio non erat publice punita. VII. 436.

Commemoratio. Quomodo intelligendum illud: *Hoc facite in meam commemorationem*. VI. 197. In quo sensu Eucharistia dicatur commemoratio: VII. 160.

Commodum. Vid. *Bonum*.

Communicatio fuit quintus gradus penitentium. VII. 34.

Communicatio Idiomatum datur in Christo. V. 295. Vid. *Idioma*.

Communico: Erat olim consuetudo dandi Eucharistiam intinctam communicantibus & infirmis. VII. 101.

Communio. An Papa possit dispensare in communione bonorum? IV. 151. Quid significet communio Sanctorum: IV. 396. Vid. *Eucharistiæ Communio*. Communione sacrilegæ comparationes. VII. 139. Sacrificium, quod Christus instituit, & in Ecclesia offerendum præcepit, non est improprie tale consistens in sola Dominici Corporis distributione, & Communione, sed vera oblatio est, ac proprie dictum Sacrificium. VII. 219. Non est prohibitum celebrare Missam, etsi nullus adsit communione recepturus præter sacrificantem. VII. 231. & 232. Solvantur objectiones hæreticorum volentium Mis-

- Sam privatam sine fidelium communione non posse esse licitam. VII. 233. & seqq. An Sacerdos celebrans teneatur in Missa privata communionem porrigere laicis, si petant? VII. 235. Communio frequentissima, & quotidiana non præcipitur, sed suadetur: neque ad hanc singuli, præsertim laici, sunt sufficienter dispositi, etsi obtinuerint lethaliū criminum remissionem, Confessione præmissa. VII. 213. Opus P. Pichon, in quo oppositum tradebatur, a pluribus Galliarum Episcopis fuit condemnatum. *ibid.* Ejusdem humilis, atque prudens retractatio. *ibid.* & seq. Non semper Sacerdos celebrans tenetur ad Eucharistiam porrigendam. VII. 236. In Nocte Dominiæ Nativitatis fieri nequit distributio Eucharistiæ. *ibid.* Neque in Oratoriis privatis fieri potest Communio, nisi accedat Apostolicæ Sedis Indultum. *Ibid.* Vid. *Benedictus XIV.* Communio interdicta erat adulterium committentibus. VII. 350. Quando urget præceptum Communionis, urget etiam præceptum confitendi mortale. VII. 383. Etiam in primitiva Ecclesia huic est præmissa Confessio. VII. 389. Quid antiqui Canones intelligant per Communionem? VII. 412. Vid. *Eucharistia.**
- Communio in Paschate potest peti a Sacerdote improbo; dummodo sit toleratus, & alius non adsit. VI. 309. & 310. Vid. Eucharistia.*
- Communis. Leges debent respicere bonum commune. IV. 141. & 142.*
- Communitas. Lex sit lata pro communitate. IV. 142. Communitas potest ferre legem. IV. 143.*
- Comædia. Apud Gentiles in comædiis viri erant separati a mulieribus. V. 99. Viri & sœminæ non poterant promiscue theatrum conscendere ad exhibendam aliquam comædiam, vel tragædiam. *ibid.* Comparatione antiquarum despiciendæ magis sunt nonnullæ comædiæ recentiores. *ibid.* Exhibitio dividitur in tragicam, comicam, Satyricam, & mimicam. V. 100. Histriones inverecundi, alii-que inhonestæ comædiæ actores sunt hominum iniquissimi, & infamia notandi. *ibid.* Ingredientes theatrum, ludicramque scenam spectantes peccant gravissime, nisi comædia, quod raro contingit, sit honestissima. *ibid.* & seq. In larvis modo major est luxuries, quam olim erat apud supersticiosos. V. 102.*
- Compater. Recte usurpantur compatres, seu susceptores, vel patrini in Baptismo. VI. 433. Quot sint patrini? *ibid.* Patrini sciant Symbolum Apostolorum, sint confirmati, & non sint Parentes baptizandi, nec Monachi. *ibid.* Qualis obligatio patrini? *ibid.* Vid. *Patrinus.* An usus Compatrum descendat a tempore Apostolorum pro recipiendo Sacramento confirmationis? VII. 76: Compater non potest esse Pater, Mater, Vitricus, aut Noverca. *ibid.* An compater unus possit plures tenere confirmandos? *ibid.**
- Competens. Catechumeni habebant tres classes audientium, competentium, & electorum. VI. 411.*
- Complex an olim in confessione potuerit manifestari, ac etiamnum possit? VII. 362. Ac quando? *ibid.* Confessarius audiens confessionem Sacramentalem complicitis in peccato turpi quas pœnas incurrat? VII. 380. 382. & 383.*
- Compositio. An in Deo detur compositio intrinseca, vel rationis? I. 222.*
- Compositus. An Christus possit dici compositus, & unio hypostatica compositio? V. 327. & 328.*
- Computatio. Quantum sit scelus se computationibus inebriare? V. 115. Præcipue in Clericis. V. 116.*
- Compræhendo. Deus se ipsum cognoscit, & compræhendit. I. 232. Vide Creatura.*
- Compræhensio. Quæ requirantur ad compræhensionem alicujus rei? I. 164. S. Chrysostomus negat possibilem esse compræhensionem Dei a Creatura: de Visione autem possibilitatem adstruit. I. 173. Similiter facit Theodoretus. I. 175. Quibus accedit S. Hieronymus. I. 176.*
- Conceptio Christi divinitus est peracta. IV. 388.*
- Concilium. Transfusio peccati originalis in posteros Adæ probatur ex Conciliis cum solutione objectionum. III. 94. per tot. cap. II. An licita sit appellatio a sententia Papæ ad futurum Concilium. III. 316. De judicio Concilii Chalcedonensis circa damnationem trium Capitulorum. III. 322. Plura Concilia usa sunt traditione ad condemnationem hæresum. III. 310.*
- An a Concilio generali possit damnari Papa. V. 224. An concilium sit supra Papam: *ibid.* An concilium possit errare errore facti: *ibid.* Quid dicendum de sententia excommunicationis lata in Honorium I. Papam a concilio. *ibid.* 225. Quid dicendum de concilio Chalcedonensi: V. 268. In hoc damnatus est Nestorius, cum Eutychete, Theodoretus vero denuo in suam sedem restitutus. V. 281. Theodosius Imp. urgente Eutychete convocavit concilium prædatorium Ephesinum, in quo S. Flavianus ob accepta vulnera obiit. *ibid.* Concilium Lateranense absolvit Petrum Lombardum Magistrum Sententiarum de hæresi acculatum. VI. 158. & 159. An S. Bonaventura putarit, confirmationem institutam post mortem Apostolorum in Concilio Meldensi? VI. 173. Concilium Meldense docuit Chrisma conficere, non autem confirmationem instituit. *ibid.* Concilium Arelatense non erat plenarium. VI. 382. & 383. Cur Concilium Eliberitanum potestatem baptizandi deneget bigamis, & iis, qui Baptismum integre non receperunt: VI. 346. Concilium tertium Carthaginense vere est celebratum. VI. 363. & 364. Concilium plenarium, de quo Augustinus adversus Donatistas affirmat, ad ejus auctoritatem & robur productam antiquam unius Baptismatis consuetudinem, videtur esse Nicænum, sed non istud solum intelligit. VI. 381.*
- Concilium Aurelianense an reprobarit admixtionem aquæ vino consecrando: VII. 120. & seq. Concilium Meldense non instituit Sacramentum Confirmationis, sed institutum præsupponens docuit conficere Chrisma, & præscripsit ritus observandos in confirmatione. VII. 15. Concilium Florentinum quando sit finitum: est magnæ auctoritatis. VII. 26. Concilium Nicænum damnavit Photinum. VII. 42. & seq. Præter Episcopum etiam simplex Sacerdos potest ex dispensatione, vel facultate extraordinaria conferre Sacramentum Confirmationis. VII. 45. & 46. Id probatur ex Concilio Florentino contra Herminier. VII. 46. Idem ex Tridentino, ac S. Gregorio M. *ibid.* Dogma transubstantiationis antiquius est Concilio Lateranensi. VII. 166. Concilium Tridentinum ordinat, ut prima tonsura initiandi prius confirmetur: an hoc sit de consilio vel præcepto? VII. 61. Vid. *Constantiensis.**
- Concilium Milevitanum demonstrat, gratiam ab Augustino constitui in inspiratione Sanctæ charitatis. VIII. 390.*
- Concio. An, & quo pacto possit de prædestinatione Sanctorum haberi Concio? I. 150. & seq.*
- An Zenonis Episcopi Veronensis Conciones sint apocryphæ. II. 24. Formæ Sacramentorum non sunt pro-*

promissionis , aut concionis , sed consecrationis . VI. 184. Vid. *Concionator* . An munus habendi conciones sit actus ordinis? VI. 207. Cur ad valorem Sacramentorum requiratur intentio , & cur non ad valorem concionis? VI. 219. Munus habendi concionem non competit lectori . VIII. 70. An hoc competat Subdiacono? VIII. 81. An Diacono? VIII. 82. An Sacerdotium sit solum ob munus concionandi? VIII. 90.

Concionator an peccet graviter , si in peccato gravi constitutus concionem verbi divini habet? VI. 206.

Concrematio . Vid. *Crematio* .

Concubina . De pœnis Sacerdotis concubinam alentis . VI. 207. An & quæ Sacramenta possint peti a Sacerdote concubinario . VI. 209. & seq. Cur uxores secundariæ antiquorum Patrum vocentur in scriptura concubinæ? VIII. 209.

Concubinarius . Neganda est S. Communio publicis concubinariis . VII. 203.

Concubitus cum muliere non fuit peccatum demonum . II. 202. An generatio hominum in Paradiso esset facta per concubitum carnalem . III. 51. tot. cap. XI. Vid. *Coitus* .

Concupiscentia quid sit : est pœna peccati Adæ . III. 94. An sit peccatum . III. 73. Qualiter explicetur a S. Augustino , qualiter a Pelagianis , & Manichæis . III. 74. & seq. cap. I. II. & III. An possit vinci sine gratia . *ibid.* Concupiscentia nostra an sit peccatum originale . III. 108. Quid sit in , & cum peccato . III. 111. In peccato originali est pœna peccati , peccatum , & causa peccati . III. 115. Seminatrix concupiscentia transfudit peccatum originale in posteros . III. 116. Vincitur per gratiam efficacem . III. 178. Et causa efficax peccati . III. 275. tot. cap. IV. & V. Concupiscentia an tollat voluntarium aut liberum . IV. 257. Est pœna peccati originalis . IV. 292. An in Christo impotentia peccandi proveniebat a carentia concupiscentiæ : V. 236. In baptizatis manet concupiscentia , vel fomes ad peccatum inducens . VI. 430. Cur in baptizatis remaneat concupiscentia , mortis necessitas , & alia miseria vitæ . VI. 431. & seq. Aliqui requirunt ad pœnitentiam charitatem Dei initialem , quia diligitur super omnia ita , ut non sufficiat attritio servilis , nec charitas concupiscentiæ , aut spei . VII. 279.

Iuxta Bajum cupiditas , seu concupiscentia naturalis , quam homo invitus patitur , est peccatum . VIII. 363. cupiditas indeliberata , cui homo libere non consentit , non prohibetur præcepto *non concupisces* . *ibid.* 364. In quo sensu concupiscentia ab Augustiniano , & Tridentino dicatur peccatum . *ibid.* Illa propositio Baji : *Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi; si Dei, charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est* : varios continet errores . *ibid.* ac 380. & seq. Bellelli admittit dari in homine concupiscentiam indeliberatam , a peccato immunem . VIII. 393. & 394. Nec in præcepto *non concupisces* comprehensam . VIII. 394. Quid Norisius scripserit de concupiscentia? VIII. 424. Non est in Bajo damnata eorum opinio , qui tradunt , non posse creaturam rationalem condi a Deo cum perduelli concupiscentia . VIII. 423. tot. §. VII. Concupiscentiam esse in se malam , ait Contensoni , Du Hamel , Herminier , Petavius , & Augustiniani . VIII. 425. Appetitus tendens in objectum secundum sensum delectabile non est ipsa concupiscentia , ut putant Pelagiani . *ibid.* 426. & seq. Quid S. Thomas sentiat de concupiscentia? *ibid.* Quid Sero sen-

tat de concupiscentia? *ibid.* Quid Bellarminus sentiat de concupiscentia? *ibid.* & seq. Ex concupiscentia , & morte tanquam effectibus ostenditur contra Pelagianos peccatum originale . VIII. 428. & seq. Idem probatur contra Manichæos . VIII. 429. Mors , & concupiscentia nequeunt , Deum habere Auctorem , sed sunt pœna peccati . VIII. 430.

Berti , & Bellelli doctrina , quod gratia efficax sit reponenda in delectatione victrice , quæ superat minores gradus concupiscentiæ , Catholica est , non Janseniana . IX. 188. Idem docuerunt plures Doctores . *ibid.* & seq. Solvuntur objectiones Anonymi contra gradus concupiscentiæ , & gratiæ allatæ . IV. 178. & seq. Affirmatur dari gradus in concupiscentia , & delectatione . IX. 202. & 203. Bajus docet , pravos concupiscentiæ motus etiam indeliberatos esse peccata . IX. 291. Propositio hæc Berti : *Gratia efficax est victrix delectatio, sive charitas, quæ superat contrariam concupiscentiam* , non ex Jansenio , sed S. Augustino est desumpta . IX. 106. Idem sentiunt alii Doctores . *ibid.* & seq. Omnia peccata proveniunt ex mala concupiscentia , & delectatione . IX. 111. Vid. *Gratia* . Quid Quæsnellius teneat de concupiscentia , & charitate? IX. 314. De libero arbitrio hominis post lapsum docuit Bajus propositiones tredecim , in quibus evertit liberum arbitrium , dicit , omnia peccatorum opera esse peccata , si fiunt sine charitate , quia proveniunt ex concupiscentia noxia : ac quomodo Augustiniani istos errores declinent? IX. 289. & seq.

Concursus simultaneus , quo Deus conservat causas a se productas , non vocatur in dubium . I. 245. Concursus Populi in magna festivitate non excusat ab integritate confessionis . VII. 364.

Condignus . Meritum de condigno . V. Meritum .

Conditio . Ad generationem in divinis non requiritur præexistentia Patris , sed sufficit conditio originis . II. 46. & 47. Quænam conditiones legis . IV. 141. Conditionis error in Matrimonio est substantialis . VIII. 177. & 178. Quid sit intelligendum hoc impedimento . VIII. 179. Olim civili jure conjugia fervorum erant nulla . *ibid.* De pœna liberæ nubentis scienter servo . *ibid.* An liberti & libertinæ conditio annullet contractum Matrimonii . *ibid.* Cum his nequibant Senatorum filii , aut filiarum contrahere . *ibid.* Inter Christianos Matrimonia servorum sunt rata , etsi Domini sint inviti . *ibid.* Quid si autem pars libera nesciat conditionem alterius? aut si hac comperta alteram carnaliter cognoscat . *ibid.* & seq. An proles sit libera nata ex uno parente servo . VIII. 180.

Conditio . Quando valeat Matrimonium sub conditione contractum . VIII. 178. & seq. Quid si una pars ante purificatam conditionem contrahat cum alia . VIII. 179. An Matrimonium sub conditione initum causet impedimentum publicæ honestatis . *ibid.* Quid de conditione turpi , aut impossibili . *ibid.* Aut substantiæ Matrimonii repugnante . *ibid.* Quæ conditiones Matrimonii substantiæ repugnent . *ibid.* An integritas creationis debita fuerit creaturæ innocenti , ac conditio naturalis? an vero donum naturæ superadditum beneficentia conditoris . VIII. 402. n. III. & seq.

Conditionatus . Futura conditionata cognoscit Deus . I. 233. & seq. Conditionata explicantur . *ibid.* & 272. & seq. An ea cognoscantur per scientiam mediam? I. 273. Usque ad sæculum octavam nunquam fuit audita forma conditionata . VI. 192. Postea autem fuit adhibita in administratione Sacramentorum ,

torum, probata, & recepta. *ibid.* 193. Licitum est uti forma conditionata, praesertim in Baptismo, & Pœnitentia. *ibid.* Sed quando. *Ibid.* De intentione conditionata. Vid. *Intentio*, vel *Causa*.

Condonatio. Reparatio hominis non fuit condonatio, sed actus iudicii, & iustitiæ. VI. 16.

Condo. An Deus olim condonarit peccata sine ulla satisfactione? VI. 30. & 31. Quomodo Deus peccata condonet? *ibid.* An Deus peccasset contra iustitiam, si sine pœna condonasset peccata nostra? VI. 3.

Confessarius non potest absolvere eum, qui sequitur opinionem minus probabilem stantem pro libertate, si hanc opinionem nolit dimittere. IV. 337. & 338.

Sacerdos peccati mortalis sibi conscius, ac celebrare coactus; non habita copia confessarii, tenetur ex præcepto quamprimum confiteri. VII. 210.

An teneamur confiteri peccata confessario aliunde jam nota. VII. 357. Non potest quis confessionem dividere sua peccata mortalia duobus vel pluribus confitendo, sed nulli omnia. VII. 363. An possim uni confiteri peccatum grave, deinde alteri levius. *ibid.* Quo jure teneatur ad sigillum Sacramentale. VII. 366. Quæ pœna in fractores sigilli sit lata. *ibid.* An possit hoc violare, si secus ipsi immineret grave damnum. *ibid.* 367. An confessarius possit Episcopo revelare impedimenta pœnitentium contrahentium, si ea sciat e confessione, aut irregularitates ad S. Ordines accedentium. *ibid.* An potuerit violare sigillum in confessione publica. *ibid.* An compellatur mentiri, vel pejerare, si interrogetur de crimine sibi e confessione noto. *ibid.* An confessarius nec possit revelare crimina e confessione sibi nota, quæ sunt nociva toti communitati: v. gr. conspirationem, eversionem civitatis. VII. 368. An teneatur ad sigillum, si non absolvit pœnitentem. *ibid.* An is teneatur ad sigillum, qui se fingit confessarium. *ibid.* Confessarius audiens confessionem Sacramentalem complicitis in peccato turpi contra sextum præceptum incurrit excommunicationem Papæ reservatam, & invalide absolvit. VII. 376. & 383. Qualis confessarius possit eligi ab eo, qui habet licentiam ex Indulto Apostolico eligendi, quem voluerit. VII. 381. De scientia, & prudentia confessarii. *ibid.* 382. Quæ pœnæ statutz confessario ad turpia in confessione sollicitanti. *ibid.* & *seq.* Quid sit sollicitatio in confessione. VII. 381. De illius sagacitate. VII. 382. Quibus indiciis possit agnoscere, peccatorem esse indispositum ad absolutionem recipiendam. *ibid.* Quomodo confessarius cum rudibus instituat examen. *ibid.* Quænam caveat in examine. *ibid.* Si audiat peccatum, quod absolvere non potest, non ultra pergat. VII. 383. Confessarius per absolutionem non declarat, peccata a Deo jam esse dimissa, sed ipse auctoritate a Deo accepta eadem peccata relaxat. VII. 323. 390. 391. 394. & 395. Et vere exercet actum iudiciale. *ibid.*

Erga consuetudinarios, & occasionarios Confessarius non sit nimis facilis, nec nimis difficilis. VII. 400. Increpantur confessarii, qui omnes indiscriminatim absolvunt. *ibid.* Quando absolutionem negat, quando det, quando differat. VII. 400. & 401. Si negat, vel differat; inculcet contritionem. *ibid.* In mortis articulo potest nemini etiam perditissimo negare absolutionem, si petat. *ibid.* 402. An ægrotus sit absolvendus, si subito destituatur loquela, ac omni sensu exteriori, si prius petiit confessarium, ac Pœnitentiæ signa dedit. *ibid.* Quid si nec ante dederit signum, Christiane tamen vixe-

rit. *ibid.* & *seq.* Quid si vixerit scelerate. *ibid.* An & qualiter injungere possit satisfactionem. VII. 414. & 415. An etiam debeat. VII. 417. Cur confessarius non possit sine injuncta satisfactione peccata dimittere, ut fecit Christus. VII. 418. Errat confessarius, pro gravissimis peccatis leves injungendo satisfactiones. VII. 421. Confessarius sciat antiquos Canones de Pœnitentia. VII. 422. Satisfactio est determinanda iudicio confessarii. *ibid.* Potest diminueri satisfactionem ob vehementiam contritionis, aut si pœnitens jam ultro aliqua opera bona perfecit, aut si est ægrotus. VII. 423. Confessarius in pœnitentia injungenda attendat personarum conditionem, qualitatem, ætatem, sexum, ac deliberationem. *ibid.* Quæ opera pro satisfactione imponat. VII. 424. An ob peccata publica possit publicam satisfactionem imponere. *ibid.* Si confessarius peccatori gravi levem imponit pœnitentiam, pœnitens aliam ultro addat. VII. 425. An confessarius possit immutare pœnitentiam ab alio injunctam. VIII. 427. An ad hoc necessaria sit iteratio confessionis. *ibid.* De situ, & habitu confessarii. VII. 444.

Confessio Augustana, & Zuvinglius negant, in Missa fieri Sacrificium. VII. 257. Missas privatas calumniantur Novatores hæretici; easque, quæstus causa, introductas asserunt Confessionis Augustanæ compilatores. VII. 230. & *seq.* Vi Confessionis Augustanæ administratio Sacramentorum ad Sacerdotes, & horum ordinatio ad Episcopos, non autem ad Magistratum sæcularem, & plebem spectat. VI. 196. Vid. *Pœnitentia*. Quas calumnias protulerint in Cæremonias Confessio Augustana, & Calvinus? VI. 290. Non ausi sunt Melanchthon, Ecolampadius, & Confessio Augustana cum aliis hæreticis negare, crimen esse, non servare cæremonias. VI. 272.

Confessio Sacramentalis est præceptum leve. IV. 205. An Sacerdos in peccato mortali constitutus debeat præmittere celebrationi confessionem, vel an sufficiat contritio? VI. 206. Si urgente necessitate celebravit in peccato mortali sine prævia confessione, tenetur quamprimum confiteri. *ibid.* An contritio sine voto confessionis tribuat remissionem peccatorum? VI. 242. & *seq.* Quorum Sacramentorum receptioni præmittenda sit confessio? *ibid.* Qualis confessio spectet ad Sacramentalia. VI. 269. & *seq.* Ad Martyrium requiritur ex parte Martyris Baptismus, aut votum illius, libera acceptatio mortis, ut sit membrum Ecclesiæ, charitas, contritio, aut confessio de peccato commisso, & ut nullum Sacramentum contemnat. VI. 427. Adultri sacramentalem confessionem præmittant receptioni confirmationis. VII. 57. An habens peccatum mortale ex præcepto teneatur præmittere confessionem, vel an sufficiat contritio? *ibid.* An Regulares in Paschate nequeant communionem dare, aut confessiones audire fidelium? VII. 191. An Sacerdos possit negare communionem peccatori occulto, si petat in loco privato, ac Sacerdos peccatum sciat ex sola confessione? VII. 204. Communicans non sit sibi conscius peccati mortalis. VII. 210. Unde præmittatur confessio necesse est, ita ut non sufficiat contritio. *ibid.* Per confessionem sacrilegam non satisfit præcepto Ecclesiastico de facienda confessione in Paschate. VII. 212. & 213. Actus pœnitentis contritio, confessio, & satisfactio sunt quasi materia pœnitentiæ. VII. 274. & *seq.* Lutherani duas pœnitentiæ partes constituunt, terrorem conscientie incussum ex agnitione peccati, & fidem conceptam ex Evangelio, seu abso-

absolutione, qua quis credit, sibi remissa esse peccata. VII. 275. Quod ad poenitentiam salutarem dictæ requirantur tres partes, contritio, confessio, & satisfactio, conveniunt Catholici declarantes illud exemplo filii prodigi, publicani, & Ninivitarum. *ibid.*

Confessio datur triplex, fidei, laudis, & peccatorum. VII. 318. Explicantur. *ibid.* & 319. Cur Symbolum Apostolorum vocetur confessio. VII. 319. Laudis & fidei confessio potest esse sine confessione peccatorum, sed non vicissim, *ibid.* Vocatur etiam Exomologesis. *ibid.* Quomodo differant confessio Sacramentalis, & forensis. *ibid.* Judæi erant adstricti confessioni peccatorum. *ibid.* Item & Ethnici. VII. 320. Quomodo Judæi & Ethnici eam faciant. *ibid.* Soli Hæretici eam rejiciunt ut legem gravissimam, ac tyrannicam. *ibid.* Enumerantur hi hæretici. *ibid.* Aliqui eam ab Ecclesia introductam calumniabantur. *ibid.* Lutherani & Calvinistæ rejiciunt auricularem confessionem. *ibid.*

Confessionis necessitas. Confessionem Sacramentalem esse præscriptam præcepto Divino, probatur ex S. Litteris. VII. 321. Ex iisdem probatur, eam debere esse auricularem. *ibid.* Cur sine confessione peccata non remittat Poenitentia, sicut facit Baptismus. VII. 323. Confessionis auricularis necessitas probatur majorum traditione, & continuo Ecclesiæ usu. *ibid.* Hujus necessitas probatur ipsorum testimonio. VI. 330. Propter pudorem non est omittenda peccatorum confessio. VII. 325. & seq. Non differatur usque ad articulum mortis. VII. 329. Sacramentalis confessio commendatur ex miraculis. VII. 331. Probatur, hanc jam in usu fuisse ante Innocentium III. VII. 323. & 332. Quid dicendum de factio Nestarii Episcopi, & Eudæmonis confessionem prohibentium. VII. 332. Hanc ante apostasiam concessit Novatianus. VII. 333. Deinde vero negavit. VII. 320. Cur etiam in Confessionibus publicis confessarius teneatur ad secretum. VII. 334. Confessio publica qualiter erat præcepta. *ibid.* An sufficiat confessio soli Deo facta. VII. 323. *tot. cap. I.* Solvuntur objectiones contra confessionis Sacramentalis necessitatem allatæ. VII. 332. Hujus necessitas probatur ex Gratiano, & Ducibus Scholarum. VII. 339. Sententia, quod contritio justificet, non excludit confessionem. *ibid.* & 391. Sed eam in voto includit. VII. 342. Solvuntur objectiones ex Gratiano, S. Thoma, S. Bonaventura, & Scotodesumptæ. VII. 339. & 340. Confessio peccatori est necessaria necessitate mediæ. VII. 342. & seq. Christus dimisit peccata sine confessione. VII. 343. & 344. Cur non omnes in necessitate sint Ministri Poenitentiae & confessionis, sicut in Baptismo. *ibid.* Cur in lege nova, & non in veteri sit præcepta peccatorum occultorum confessio. *ibid.* Necessaria est ad confessionem Sacramentalem manifestatio omnium peccatorum, sive hæc sit publica, sive privata. VII. 347.

Confessio publica aliquando fuit in usu. *ibid.* Hæc aliquando erat præcepta ab Ecclesiarum Pastoribus. VII. 348. An fuerit Sacramentalis? *ibid.* Confessio publica non semper est suadenda, minus ad eam obligat lex Divina aut Ecclesiastica. VII. 347. 348. & 349. Probatur confessioni publicæ semper esse præmissam secretam. VII. 349. Quæ peccata in confessione publica exponebantur? *ibid.* & 436. An distinguatur ab exomologesi? VII. 349. Confessionis generalis de peccatis totius vitæ est consuetudo antiquissima, & laudabilis. VII. 350. Quomo-

Berri Theol. Tom. X.

do fiat? *ibid.* Confessio per nutus est valida, sed tunc tantum, si non adsit usus linguæ. VII. 351. Unde S. Franciscus non probavit Fratris confessionem per nutus amore silentii factam. *ibid.* Quid dicendum de confessione per litteras facta? *ibid.* Qualem absolutionem curatus dare possit ad similem confessionem. VII. 353. Exempla contraria loquantur de absolutione a Censuris, non de Sacramentali. VII. 351. & seq. Confessio significatur per leprosos mundatos, & Lazarum suscitatum. VII. 352. In quo sensu utilior sit confessio tempore necessitatis facta laico præsentem, quam Sacerdoti absenti per litteras? *ibid.* Quid dicendum de confessione scripta, quam poenitens præsens dat confessario exprimens signum doloris? VII. 353. Cur valeat Matrimonium inter absentes, & cur non confessio? *ibid.* & seq. Quid dicendum de confessione, quam Moniales faciebant Sacerdoti per Superiorissimam? VII. 355.

Confessionis conditiones, quæ & quor sint. VII. 356. Necessaria est confessio omnium mortalium, quorum memoria habetur. VII. 346 356. & 357. Peccata venialia sunt materia sufficiens confessionis, ac recte & utiliter in confessione exponuntur. VII. 347. & 356. Sed non sunt materia necessaria. VII. 356. Quæ remedia præter confessionem, quibus delentur venialia? *ibid.* An Ecclesia possit præcipere confessionem venialium certis temporibus, v. gr. in Paschate peragendam, si non commisit mortale per totum annum? *ibid.* Religiosis, & Monialibus injungitur confessio saltem in mense semel peragenda. *ibid.* An idem peccatum possit bis confessione expiari, cum secunda vice non tribuat remissionem peccatorum? & quæ utilitas talis repetitionis? VII. 257. An exprimenda in confessione ea peccata, quæ confessario jam aliunde sunt nota? *ibid.* An peccata in confessione per oblivionem omissa, sint in alia confessione exponenda? *ibid.* Nequit unum mortale per confessionem remitti sine altero. VII. 347. & 357. Cur hoc fiat in judicio seculari? VII. 357. Quanam circumstantiæ peccatorum exponantur confessione? *ibid.* & seq. An illæ, quæ speciem mutant? VII. 358. An illæ, quæ peccatum intra eandem speciem aggravant. *ibid.* An talis circumstantia sit consuetudo? VII. 359. Quanam sint tales circumstantiæ? *ibid.* An etiam circumstantiæ peccatum imminuentes sint aperiendæ? VII. 360. An peccata dubia fiat in confessione exponenda? *ibid.* Lutherus in hoc contrarius damnatur a Leone X. *ibid.* An peccatum dubium sit materia sufficiens absolutionis, si aliud non habeatur? VII. 361. Cur scrupulosi non permittantur confiteri peccata dubia? *Ibid.* An complex in confessione olim potuerit manifestari, ac etiamnum possit? VII. 362. Ac quando? *Ibid.* Plura habens peccata mortalia nequit aliqua confiteri confessario A. aliqua confessario B. VII. 363. An possit quis uni confiteri peccatum grave, deinde alteri venialia? *ibid.* Quanam causæ excusent ab integritate confessionis? VII. 364. Confessio sit libera, & quanam causæ integritatem impediant? *ibid.* Quæ dissuadeant confessionis dilationem? *Ibid.* Confessioni præmittendum est examen, & quomodo? VII. 365. Confessio sit verax. *ibid.* Quale sit peccatum mentiri in confessionali. *Ibid.* In confessione poenitens se non excuset, nec alios accuset. *Ibid.* & seq. Confessio debet esse secreta. VII. 366. Vid. *Sigillum*. Datur causa excusans ab integritate confessionis, sed non datur causa excusans a sigillo, etsi æqualiter obligent in-

tegritas & sigillum Jure Divino. *ibid.* & 367. Confessio sit conjuncta cum spe veniæ. VII. 369. Ex hujus defectu confessio Judæ proditoris fuit infructuosa. *ibid.* An possit dari confessio valida, & informis. *ibid.* Quid sit confessio cum fictione suscepta. *ibid.* An ad confessionem sufficiat attritio formidolosa. *ibid.* An sufficiat ad confessionem validam & fructuosam, ut quis confiteatur peccata memoriæ occurrentia, ac de iis tantum conteratur, si plura commisit. *Ibid.* Est quasi materia Pœnitentiæ. *ibid.* & seq.

Confessionis Minister. Lutherus dixit omnes habere potestatem absolvendi, qui gerunt munus Pastoris, etsi hoc faceret diabolus in specie humana. VII. 361. Refutatur. *ibid.* & 362. Calvinus exceptis forminis & laicis eam omnibus tribuit. VII. 361. Waldenses eam tribuunt omnibus fidelibus pie viventibus, & denegant eam Sacerdotibus improbis. *Ibid.* Quomodo hi hæretici explicent illud: *Quicumque solveritis* &c. *ibid.* Flagellantes unde sic disti. *ibid.* Perierunt absolutionem a laicis. *ibid.* An Diaconi in absentia Sacerdotis absolvere potuerint urgente necessitate. VII. 362. & 363. An unus possit simul a pluribus absolvi. VII. 361. & 365. Episcopi, & Sacerdotes tantum sunt Ministri Sacramenti Pœnitentiæ. VII. 321. & 361. Confessio olim Diacono facta in absentia Sacerdotis tempore mortis non fuit Sacramentalis. VII. 361. & 363. Plures in mortis articulo absente Sacerdote confessionem deposuerunt apud laicos, sed non erat necessaria ad salutem, nec Sacramentalis. VII. 364. An nec utilis. *ibid.* Quomodo intelligendum illud: *Confitemini alterutrum peccata vestra*. VII. 365. Sacerdos, ut sit Minister legitimus extra mortis articulum debet habere jurisdictionem, & approbationem ab Episcopo. VII. 377. & seq. Sacerdos in ordinatione accipit potestatem absolvendi, per jurisdictionem autem, & approbationem acquirit subditos, in quos exercere possit potestatem. VII. 377. An Sacerdos sine ista approbatione & jurisdictione nec veniale peccatum dimittere possit. *ibid.* Regulares sunt ministri respectu suorum confratrum per approbationem suorum Superiorum. *ibid.* Ut possint excipere confessiones secularium, debet accedere approbatio Episcopi illius Diœcesis, in qua volunt confessiones excipere. *ibid.* Quid insuper in Regulari requiratur, ut possit excipere confessiones Monialium. VII. 378. An Parochus possit audire confessiones in alia Parochia, anque is amissa Parochia amittat jurisdictionem. *ibid.* Etiam Regulares subire tenentur examen Episcopi, si huic idoneum videatur pro danda approbatione. *ibid.* An is, qui injuste in examine est reprobatus, possit excipere confessiones. *Ibid.* Episcopus potest facultatem audiendi confessiones secularium, aut etiam Monialium Regularibus coarctare, revocare, aut suspendere. *ibid.* An hoc etiam procedat de Monialium confessione jurisdictioni Regularium subiectarum. VII. 377. & seq. An examen subire etiam debeat is, qui in aliqua Academia est laurea decoratus, vel Doctoris munere fungitur. VII. 378. Confessarius audiens confessionem complicitis in peccato turpi quas pœnas incurrat. VII. 380. & 383. Quæ pœnæ sint latæ in confessarium sollicitantem ad turpia in confessione. VII. 381. Quot modis sollicitatio possit fieri in confessione. *ibid.* Confessarius audiens peccatum sibi reservatum desistat ab ulteriori auditione. VII. 382.

Confessionis tempus. An quis post lapsum in peccatum

grave illico teneatur ad confessionem. VII. 384. Et in quibus casibus. *ibid.* Cur teneamur ad confessionem semel in anno peragendam. VII. 385. Præcepto annuo confessionis satisfacit, qui confitetur Regulari, & non Parocho suo. *ibid.* Quisnam in Decreto Conc. Lateran. intelligatur nomine *Proprii Sacerdotis*. VII. 387. Per confessionem sacrilegam non satisfit præcepto confessionis annuæ. VII. 389. Veteres dabant operam, ne confessio certis temporibus intermitteretur. *ibid.* Eadem jam fuit præmissa Communioni in prima Ecclesia. *ibid.* Medicus tenetur monere ægrotum ad confessionem. *ibid.* Frequens confessio suadetur. *ibid.* Item & generalis semel in vita. VII. 390. Quid dicendum de confessione, & absolutione puerorum. VII. 397. An Actus Pœnitentis sint materia essentialis confessionis Sacramentalis. VII. 402. Cur absolutioni necessario præmittatur contritio, & confessio; & cur non satisfactio. VII. 410. An confessio debeat repeti, si confessarius velit immutare pœnitentiam ab alio injunctam. VII. 427. Quænam crimina publica confessione non puniebantur. VII. 436. An etiam Clerici delinquentes debuerunt facere confessionem publicam. *ibid.* Confessiones laicorum, maxime mulierum fiant in patenti loco. VII. 444. Non autem in Sacristia. *ibid.* Qualiter instructum sit confessionale. *ibid.* An ortum solis, aut post hujus occasum non audiantur confessiones mulierum. *ibid.* De situ, & habitu confessarii. *ibid.* Ac Pœnitentis. *ibid.* Confessionis consummativam est Extrema Unctio. VIII. 2. An is, qui non potest deponere confessionem, teneatur jure Divino suscipere Extremam Unctionem. VIII. 41.

Confessionale qualiter sit instructum. VII. 444.

Confessor. Quinam sint Martyres, & quinam confessores? VI. 425.

Confidentia. Baptismus dicitur sigillum fidei ob invocationem SS. Trinitatis, & professionem Incarnationis Dominicæ, non vero ob singularem confidentiam Hæreticorum. VI. 287.

Confirmatio probatur, quod sit Sacramentum. VI. 158. Quomodo hoc Sacramentum sit necessarium? VI. 171. & seq. Eandem Melanchthon vocat otiosam ceremoniam. VI. 177. Majorem blasphemiam ei infert Calvinus. *ibid.* Vicleffus dicit eam a diabolo introductam. *Ibid.* Meldense Concilium de confessione Chrismatis egit, non autem confirmationem instituit. VI. 173. Volunt hæretici confirmationem nec mediate institutam a Christo. VI. 176. An S. Bonaventura putarit, confirmationem esse institutam post mortem Apostolorum in Concilio Meldensi; Pœnitentiam autem ab Apostolis? VI. 173. An in confirmatione Ecclesia mutarit materiam, impositioni manuum substituendo inunctionem Chrismatis? VI. 182. Confirmationi præmittatur confessio. VI. 242. Confirmatio imprimit characterem. VI. 161. & seq. Et ideo nequit iterari. VI. 162. & seq. Per confirmationem constituimur Milites Ecclesiæ. VI. 263.

Confirmatio debet præcedere ordinationem. VIII. 140. Inter quos ob confirmationem contrahatur cognatio spiritualis. VIII. 184. An Extrema Unctio æque nequeat iterari, ac confirmatio. VIII. 44.

Confirmationis nomen, & definitio. Quid sit confirmatio? VII. 2. Unde hoc nomen Confirmatio? VII. 40. Dicitur quoque *Perfessio*, *Consummatio*, *Chrisma*: cur Græci eam vocarint unguentum perenne? VII. 2. Cur vocetur *Sigillum*, cur *impositio manus*? VII. 3. In quo sensu utantur hoc vocabulo Rhetores, & ja-

& jurisconsulti? *ibid.* Quomodo fideles dicantur confirmari a Diaconis? *ibid.* Explicantur vocabula chrismatis, & unctionis. *ibid.* Impositio manus non est semper Sacramentalis. *ibid.* De impositione manuum, quæ fit in Ordinum Diaconatus, Presbyteratus, & Episcopatus collatione. *ibid.* Item de ea, quæ facta olim fuerat publice penitentibus. *ibid.* Per manuum impositionem etiam recipiebantur hæretici. *ibid.* Aut per unctionem Chrismatis. VII. 4. Imponens manus non dat Spiritum S. sed orat, ut veniat super eum, cui manus imponit. *ibid.* Quinam hæretici repudiarent hoc Sacramentum? *ibid.* & seq.

Confirmatio est verum, ac proprium novæ legis Sacramentum. VII. 5. Probatur Scriptura, & traditione. *ibid.* Negat Scotus, ex Scriptura probari posse hoc Sacramentum, sed non negat, confirmationem esse Sacramentum. VII. 4. Cur noviter confirmati non loquantur linguis? VII. 5. Non soli Apostoli, sed etiam eorum successores Episcopi sunt Ministri confirmationis. *ibid.* & seq. An Apostoli per manuum impositionem contulerint gratiam linguarum, & miraculorum, sine gratia aliqua interna? VII. 7. An Ananias ad Saulum veniens huic per impositionem manuum contulerit confirmationem, vel solummodo visum corporalem? VII. 8. An Novatiani ad Ecclesiam redeuntes fuerint iterum confirmati, & ordinati? VII. 10. & seq. Confirmationis Sacramentum non derogare Baptismo probatur. VII. 14. Quomodo intelligendum illud, quod asseritur de his duobus Sacramentis, *Unum sine altero Sacramentum perfici non posse.* *ibid.* & 15. Olim Confirmatio conferebatur statim post Baptismum, quæ consuetudo nunc etiam viget apud Græcos. VII. 9. 10. 15. & 55. Cur, & quando apud Latinos desit. VII. 15. Quando conferebatur cum Baptismo. VII. 12. & 13. Baptizati a Philippo Diacono confirmationem receperunt a Petro & Ioanne. VII. 13. An confirmatio olim dabatur sola impositione manuum? VII. 10. & 11. Etsi per confirmationem non amplius detur gratia linguarum, confirmatio minime cessat esse Sacramentum. VII. 13. Sed vere adhuc Spiritus S. datur. *ibid.* Patres non dixerunt, confirmationem esse solum aliquam ceremoniam. VII. 14. Cyprianus stetit pro confirmatione. VII. 13. & 14. Testimonium Cyrilli Lucar, quod Ecclesia Græca non admittat confirmationem, nullam habet auctoritatem. VII. 13. 14. & seq. Idem dic de testimonio Alvares Monachi de Ecclesia Æthiopica, ac Guidonis Carmelitæ de Ecclesia Armenica. VII. 13. Confirmatio non derogat Baptismi Sacramento. *Ibid.*

Confirmationis Institutor immediatus est Christus. VII. 15. Non Concilium Meldense instituit, sed institutam supposuit confirmationem. *ib.* Docuitque conficere Chrisma, & ritus confirmationis. *ibid.* Nec Apostoli instituerunt. VII. 16. Quæ sunt instituta ab Apostolis, Sacramentalia sunt, non Sacramenta. *ibid.* Nulla creatura simplex potest instituere Sacramentum. VII. 17. Quando hoc Sacramentum institutum? VII. 15. 16. & seq.

Confirmationis materia. Quæ maledicta effuderint in Chrisma Lutherus, Kemnitius, Calvinus, Dallæus, & alii? VII. 18. Impositio manus est materia essentialis hujus Sacramenti. *Ibid.* Per manus impositionem in confirmatione confertur Spiritus S. *Ibid.* Contra Ioannem Morinum probatur, etiam apud Græcos impositionem manuum fuisse materiam hujus Sacramenti. *ibid.* & seq. Etiam unctio est con-

firmationis essentialis materia. VII. 20. Per quam pariter accipitur Spiritus S. *ibid.* Materia totalis est manus impositio, & unctio Chrismatis. VII. 21. Solvuntur objectiones negantium, impositionem manus esse materiam confirmationis. VII. 22. Solvuntur objectiones negantium, Chrisma esse materiam essentialem. *ibid.* 23. & seq. Apostoli & Ecclesia nequeunt omittere, aut mutare materiam Sacramentorum a Christo præscriptam. VII. 24. An Apostoli confirmationem dederint per solam impositionem manuum sine unctione Chrismatis? *ibid.* Canon Arausicanus loquitur de unctione verticis tanquam ceremonia Baptismi, non de confirmatione. VII. 25. & 43. Eugenius IV. vocat instrumenta ordinum symbola munerum ab ordinandis exercendorum, Chrisma autem vocat Symbolum gratiæ. VII. 23. & 24. An fidei dogma sit, unctionem Chrismatis pertinere ad essentialiam? VII. 26. & 27. An ad Chrisma requiratur oleum olivarum, vel an sufficiat oleum ex amigdalibus, nucibus &c. expressum? VII. 28. quomodo Græci conficiant Chrisma? *ibid.* & 29. An Balsamum oleo sit permiscendum necessitate præcepti, aut omnino Sacramenti? VII. 29. Vid. *Chrisma.* An valeat confirmatio facta in oleo, & non in Chrismate? VII. 30. Pius VI. concessit Episcopus Indiæ, ut balsamo Indico, quod verum est balsamum, confirmarent. VII. 30. & 31. An Sacramentum confirmationis sit iterandum, si est collatum in oleo simplici benedicto? VII. 31. Quid desuper statuerit Innocentium III. *ibid.* Consecratio Chrismatis jure ordinario pertinet ad Episcopos. *ibid.* An jure extraordinario licentia consecrandi Chrisma possit dari Sacerdoti simplici. *Ibid.* & seq. An Eugenius IV. eam dederit Fratribus Minoribus Missionariis Indiæ? VII. 32. An Consecratio Chrismatis sit de necessitate Sacramenti, ita, ut nulla sit confirmatio facta in Chrismate non benedicto. *ibid.* & 33.

Confirmationis forma. Diversitas sententiarum circa eam. VII. 34. Quam formam Latini adhibeant in confirmatione? *Ibid.* Anque hæc proveniat ex Apostolica traditione? *ibid.* & 40. Oratio unctionem, & impositionem manuum præcedens non est forma confirmationis. VII. 35. Manus impositio interdum præcedebat, interdum sequebatur unctionem in confirmatione consuetam. *ibid.* Oratio modo ante confirmationem recitanda olim dicebatur a Sacerdote baptizante. VII. 36. Verba illa, quæ comitantur unctionem, id est: *Signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis, in nomine Patris &c.* sunt apud Latinos vera, & adæquata forma confirmationis. VII. 37. Aliquando hæc forma fuit mutata salva substantiale significatione verborum. *ibid.* Cur S. Gregorius M. formam confirmationis non commemoret? *ibid.* Græcorum formula, & quidem valida, est: *Signaculum doni Spiritus S.* VII. 38. Forma Græcorum non habet sensum ambiguum. *ibid.* & seq. Quare & qualiter Clemens VIII. & Benedictus XIV. præceperint, ut a Græcis confirmati denuo confirmarentur. VII. 39. An apud Græcos possint confirmare Sacerdotes simplices non Episcopi? *ibid.*

Confirmationis Minister. Photius quoslibet Sacerdotes esse contendit Ministeros ordinarios confirmationis. VII. 40. Contra Græcos Schismaticos, Waldenses, Hussitas, Lutherum, Kemnitium, Calvinum, Dallæum, & alios hæreticos probatur, Ministrum ordinarium confirmationis esse Episcopum. *ibid.* Quod Episcopus sit Minister ordinarius Confirmationis,

salva fide negari non potest; VII. 41. & 54. Idem de Sacerdote simplici teneri nequit. VII. 40. Quid Luciferiani senserint de confirmatione? *ibid.* & 42. Quod soli Episcopi sint Ministri ordinarii confirmationis, probatur ex Patribus Græcis, & Latinis. VII. 41. Præter Episcopum etiam simplex Sacerdos potest ex dispensatione, vel facultate extraordinaria conferre Sacramentum confirmationis. VII. 45. & 54. Id probatur ex Concilio Florentino contra Herminier. VII. 45. Item ex Tridentino, ac S. Gregorio Magno. *ibid.* 46. Etiam nunc Græci Presbyteri Episcopali charactere non insigniti conferunt Confirmationem. VII. 54. An Sacerdos simplex olim consecravit Chrisma auctoritate Apostolica? VII. 46. Aut saltem confirmationem contulerit? *ibid.* & *seq.* Abbates, & Chorepiscopi non sunt Ministri ordinarii confirmationis. VII. 51. An Episcopi sint Ministri ordinarii confirmationis ratione Ordinis Sacerdotalis, vel Episcopalis? *ibid.* Ut valida sit confirmatio facta a Sacerdote simplici, in Ecclesia Latina requiritur summi Pontificis delegatio, & in Ecclesia Græca perantiqua, & universim recepta consuetudo, quam Papa approbet, aut saltem permittat. VII. 52. An non sufficiat delegatio facta ab Episcopo? *ibid.* Chrismatio una erat facta ab initio Ecclesiæ, quam deinde Innocentius I. divisit in frontalem, quæ est Sacramentalis, & verticalem, quæ est ceremonialis Baptismi. VII. 53. Unctio energumeni potest fieri a Sacerdote ab Episcopo deputato, sed non est confirmatoria. *ibid.*

Confirmationis subiectum. Omnes homines sunt subiectum capax confirmationis, dummodo prius Baptismum receperint. VII. 55. An infantes, & parvuli possint confirmari? *ibid.* & 56. Cur infantes & parvuli de facto primum post septennium confirmantur? VII. 56. An, & quare infirmi, amenes, & fontici, vel energumeni sint confirmandi? *ibid.* & *seq.* S. Bernardus inungens energumenum, ipsum a dæmonis potestate liberavit. VII. 57. Adulti Sacramentalem confessionem præmittant receptioni confirmationis. *Ibid.* An habens peccatum mortale ex præcepto teneatur præmittere confessionem, vel an sufficiat contritio? *ibid.* & *seq.* Adulti sciant etiam memoriter Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum, antequam recipiant confirmationem. VII. 58. Adulti sint in receptione confirmationis jejuni, unde confirmatio non conferatur post meridiem. *ibid.* Quæ veneratione suscipiendum hoc Sacramentum, ita ut graviter peccent, qui illud contemnunt, aut negligunt. VII. 59.

Confirmationis necessitas. Dicunt plures, nullum esse præceptum de Sacramento confirmationis recipiendo, & sic neminem peccare graviter secluso contemptu, si non confirmetur. VII. 59. Berti propugnat necessitatem. *ibid.* Non quidem medii. *ibid.* 60. Sed præcepti, non tantum Ecclesiastici, verum etiam Divini. VII. 60. Non respectu omnium, sed eorum, qui coram tyranno debent profiteri fidem, aut qui graves contra fidem patiuntur tentationes. *ibid.* An is sit arguendus de contemptu, qui data occasione neglecta non suscipere confirmationem? VII. 61. Mortaliter peccant Episcopi, si notabilem negligentiam committant in conferendo Sacramento confirmationis, item & Parentes, Tutores, Domini, Parochi, si non urgeant receptionem confirmationis. *ibid.* & *seq.* Pariter confirmandi, si data occasione confirmationem suscipere

negligunt. VII. 62. Novatus ob neglectam confirmationem persecutionis tempore negavit se Sacerdotem esse. *ibid.* Tridentinum ordinat, ut prima tonsura initiandi prius confirmantur: an hoc sit de consilio, vel præcepto? *ibid.* & *seq.* An primam tonsuram aut ordines suscipiens ante confirmationem incurrat irregularitatem? VII. 63. Viri, ac mulieres emittentes professionem Religiosam confirmationem recipiant ratione congruentiæ, non præcepti. *Ibid.* Ecclesia olim non confirmatis negavit Eucharistiam. *ibid.* Confirmatio non differatur ad ætatem longævam. *ibid.*

Confirmationis effectus est duplex, gratia & character. VII. 63. & 74. Gratia illa non est donum linguarum. VII. 74. Sed est gratia sanctificationis, roborisque ac firmitudinis ad fidem profuturam, atque servandam. *ibid.* Probat. III. 174. Gratiam Sacramento confirmationis conferri negant Lutherus, Calvinus, Kemnitius, Dallæus, ac Novatores prope modum omnes. VII. 63. Contra hos probatur, confirmatione conferri aliquam gratiam sanctificantem. VII. 64. Gratia per confirmationem producta est augmentum gratiæ tribuens baptizato perfectionem, robur, ac firmitudinem. *ibid.* In confirmatione datur Spiritus S. ut fidelis fortiter confitentur fidem. *ibid.* Per Confirmationem conferuntur dona Spiritus S. VII. 64. & *seq.* Gratia, quæ Sacramento confirmationis effectus est, connotative differt a gratia Baptismi, eaque non absolute, sed tantum comparative est perfectior. VII. 57. Hæreticis resipiscentibus Sacramentum confirmationis non confert absque pœnitentia, vel contritione primam gratiam. VII. 58. Morinus in hoc contrarius refutatur. *ibid.* Obex Baptismi, quem peccatores, & Hæretici ponunt in tali statu suscipiendo Baptismum, non tollitur per confirmationem sine pœnitentia. *ibid.* In confirmatione imprimi characterem negant Hæretici, ac Armenopolus, Nicolaus Cabasila, & alii. VII. 63. Refutantur. VII. 58. Confirmatio iterari non potest. VII. 59. Confirmationem characterem imprimere, ob quem iterari non potest, probatur insuper. VII. 74. Impositio manus, per quam olim hæretici recipiebantur in Ecclesiam, non erat repetitio Sacramenti confirmationis. VII. 59. Sirmondus, Maldonatus, Morinus contrarium sentientes refutantur. VII. 60. Idem dic, si redeuntibus adhibita fuit Chrismatio. *ibid.* Unctio, vel manus impositio non fuit confirmatoria, sed reconciliatoria in signum pœnitentiæ. *ibid.* Cur dicatur, redeuntibus ad Ecclesiam imponendam esse manum, ut accipiant Spiritum S.? *Ibid.* Nec S. Augustinus, nec S. Cyprianus affirmare reconciliandos venientes ab hæresi per iteratum Sacramentum confirmationis. VII. 63. Statuenda est inter characterem Baptismi, & confirmationis aliqua connotativa distinctio. VII. 73.

Confirmationis Ritus. Chrismatio in confirmatione consuetudine habet originem mysticam. VII. 74. Chrismatio non descendit e moribus Gentilium, pugiles perungentium. *ibid.* & *seq.* Hæretici culpant salutationem, quæ fit S. Chrismati in feria V. hebdomada majoris ab Episcopo, & Sacerdotibus. VII. 75. Hæc salutatio est cæremonia vetustissima, minime adoratio absoluta. *ibid.* Ostenditur, quod salutatio etiam possit fieri rei inanimatæ. *ibid.* Chrismata singulis annis est innovandum veteri combusto. *ibid.* Chrisma recipiant Sacerdotes a proprio Episcopo, & quidem gratis. *ibid.* & *seq.* Chrisma diligenter

ligerenter custodiatur. VII. 76. quoniam sint usus
 Chriftianitatis: *ibid.* Benedictiones, in quibus adhi-
 bendum est Chriftma, non possunt fieri a Sacerdo-
 te simplici, sed Episcopo, sine speciali licentia
 Papæ. *ibid.* De patrinis confirmandorum. *ibid.* De-
 bent patrimi adhiberi in confirmatione, & cur? *ibid.*
ibid. An usus compatrum descendat a tempore Apo-
 stolorum pro recipiendo Sacramento confirmationis?
ibid. Compater non potest esse Pater, Mater, Vi-
 tricus, aut Noverca. *ibid.* An compater unus pos-
 sit plures tenere confirmandos? *ibid.* Patrimus sit
 baptizatus, & confirmatus. *ibid.* Mares non sint
 patrimi fœminis, nec fœminæ viris, nec senioribus
 juniores. *ibid.* Patrimus & confirmandus sciant me-
 moriter Orationem Dominicam, Salutationem An-
 gelicam, & Symbolum Apostolorum. VII. 77. De
 obligatione Patrimi. *ibid.* Peccatum grave commit-
 tit, qui non confirmatus agit patrimum. *ibid.* Con-
 trahit tamen cognationem spirituales; ad quos
 hæc cognatio extendatur? *ibid.* Quomodo patrimus
 teneat confirmandum, si est infans, & si est adul-
 tus? *ibid.* Græci in confirmatione inungebant fron-
 tem, oculos, nares, os, aures, & pectus. *ibid.*
 Quam habeant hæc unctiones significationem? *ibid.*
 Iuxta aliquos Græci etiam inungebant manus &
 pedes. *ibid.* Apud Latinos in confirmatione frons
 sola inungitur, & cur? *ibid.* De vittis lineis, sive
 fasciis in confirmatione adhibendis. VIII. 78.
 Cur in confirmatione detur alapa? *ibid.* & seq.

Conflagratio mundi quando fiet? II. 266.

Confucius. Vid. China.

Congressus Senensium pugnis certantium examinatur.
 V. 111. Vid. Pera.

Congruistæ. Propositio hæc Berti. *Gratia efficax est vi-*
trix delectatio, sive charitas, quæ superat contrariam
cupiditatem: non ex Iansenio, sed S. Augustino est
desumpta. IX. 106. & 107. Idem sentiunt Con-
 gruistæ cum Vasquesio. IX. 107. Gratia sufficiens
 efficax est respectu actuum, ad quos datur juxta
 Congruistas, & Thomistas. IX. 143. An gratia ef-
 ficax a sufficiente distinguatur entitative? IX. 145.
 & seq. Etiam Congruistæ debent Berti concedere
 gratiam relative efficacem, seu talem, quæ habeat
 gradus. IX. 120. Quomodo sententiæ Augustiniano-
 rum & Congruistarum differant circa definitionem
 gratiæ efficacis? *ibid.*

Congruus. Quid sit gratia congrua. III. 177. & 183.
 tot. cap. IX. Item IV. 10. & 11. An per opera na-
 turalia possit homo promereri gratiam supernatura-
 lem de congruo. III. 213. Vid. Meritum.

Conjugatus. Vid. Matrimonium.

Conjugium. Vid. Matrimonium.

Conjux. Vid. Uxor, aut Matrimonium.

Connubium. Vid. Matrimonium.

Conradus Vorstius. Ejus error circa immensitatem,
 & infinitatem Dei. I. 125.

Consanguinitas. Vid. Cognatio.

Conscientia. An stimuli conscientiæ sint lex naturæ?
 IV. 147. Lex humana, etiam civilis, obligat in
 conscientia. IV. 213. & seq. Hoc negarunt Walden-
 ses. IV. 213. Et Gerson: *ibid.* An lex penalis
 obliget in conscientia? IV. 216. An consuetudo
 obliget in conscientia? IV. 254. Quid sit spectata
 in ordine ad res jam factas? IV. 302. Quid in or-
 dine ad faciendas? *ibid.* Quid conscientia recta?
ibid. Quid erronea? *ibid.* Quot dentur argumenta
 conscientiæ rectæ? *ibid.* Quid scrupulosa, laxa,
 pharisaica, cauteriata, obsecrata, vincibilis, &
 invincibilis? IV. 302. & seq. Quid certa moraliter,

an hæc possit esse conjuncta cum errore? IV. 303.
 Quid dubia, quid improbabilis? *ibid.* Conscien-
 tiam dubiam non possumus sequi. IV. 310. Quid
 sit conscientia probabilis? IV. 303. Quale requira-
 tur fundamentum ad conscientiam probabilem?
 IV. 304. An conscientia probabilis maneat proba-
 bilis in concursu alterius fundamenti contrarii æ-
 que gravis, vel gravioris? *ibid.* Quomodo conscien-
 tia probabilis distinguatur ab opinione, ac dubio.
 IV. 305. Conscientia potest esse probabilis ratione
 intrinseca, & extrinseca. *ibid.* Conscientia proba-
 bilis ortum habet ex ignorantia. IV. 309. Quo-
 modo conscientia probabilis distinguatur a scientia,
 & fide. *ibid.* Est vitium & pœna peccati. *ibid.* Quæ
 distinctio inter conscientiam probabilem, ac tutam.
 IV. 310. Conscientiæ tenuis probabilitatis morige-
 rari iniquum est. IV. 312. & seq. Nulla opinio
 probabilis potest esse regula firma morum, si non
 appareat tuta operanti, aut conscientiam moraliter
 certam non ingeneret. IV. 314. & seq. Conscientia
 probabilis sternit viam vitiis, est imprudens, ac
 recens. IV. 315. Non licet sequi conscientiam pro-
 babilem faventem libertati relicta alia æque pro-
 babili, quæ stat pro lege, aut præcepto. IV. 319.
 & seq. An in concurrentia duarum propositionum
 propositionum probabilium conscientia sit dubia.
 IV. 319. & seq. An conscientia speculative proba-
 bilis fiat practice certa per judicium reflexum. IV.
 320. Objectiones Probabilistarum solvuntur. *ibid.*
 tot. cap. XV. Vid. Opinio. Quomodo intelligendum
 illud: *Salvos facit Baptisma, non carnis depositio sor-*
dium, sed conscientiæ bonæ interrogatio. VI. 251. A-
 ctus pœnitentis, contritio, confessio, & satisfactio
 sunt quasi materia pœnitentiæ. VII. 274. & seq. Luthe-
 rani duas pœnitentiæ partes constituunt, terrorem
 conscientiæ incussum ex agnitione peccati, & fidem
 conceptam ex Evangelio seu absolutione, qua quis
 credit sibi remissa esse peccata. VII. 274.

Consecratio. Formæ Sacramentorum non sunt promif-
 sionis, aut concionis, sed consecrationis. VI. 184.
 Opinio, quod Eucharistiæ Sacramentum consistat
 in sola consecratione, est falsa. VII. 82. Martinus
 Bucerus negat, aliqua verba in consecratione esse
 proferenda. VII. 125. Refutatur. *ibid.* Calvinus
 putat, verba consecrationis esse proferenda, sed
 historice, recitative, ac narrative solum, ut ex-
 citetur fides. *ibid.* Lutherus non solum verbis Do-
 mini, sed etiam præcedentibus, & subsequentibus
 tribuit aliquam efficaciam consecrationis. *ibid.*
 Græci complures docuerunt, non solum verbis
 Dominicis, verum etiam oratione, & benedictione
 Sacerdotis consecrationem fieri. *ibid.* Quam for-
 ma consecrationis habeatur in Liturgia S. Jacobi,
 S. Marci, S. Basilii, S. Chrysostomi, & S. Cy-
 rilli? VII. 126. Æthiopes formæ consecrationis
 addunt particulam *Amen*. *ib.* Quam formam conse-
 crationis præscribant S. Gregorius, Missale Roma-
 num, Ambrosii, Indorum? *ibid.* Nullo Ecclesiæ
 decreto definitum est, Christum Dominum in Eu-
 charistiæ consecratione verba quædam adhibuisse.
 VII. 127. Catholici tenent, verba essentialia con-
 secrationis esse hæc tantum: *Hoc est Corpus meum*
 & : *Hic est sanguis meus*; reliqua tamen mi-
 nime esse prætermittenda. VII. 126. & 132. An
 Scotus & S. Thomas huic opinioni fuerint contra-
 rii? VII. 125. 132. & 133. Catholici tenent con-
 tra Calvinum, verba consecrationis non historice
 tantum, & narrative, sed significative pronuntiare.
 VII. 126. & 134. An forma consecrationis sit pro-
 ferenda.

- ferenda elata, vel submissa voce? VII. 134. & 135. An Græci immediate post consecrationem respondeant *Amen*? *ibid.* Quod in forma Consecrationis particula *Hoc* non panem, sed corpus Christi denotet, probatur contra Lutherum, & Calvinistas. VII. 159. In forma consecrationis verbum *est* non idem denotat, ac verbum *significat*. *ibid.* & *seq.* Impugnatur asserta ab hæreticis consubstantiatio, si- ve impanatio. VII. 165. *tot. cap. X.* In Eucharistia non manet panis & vini substantia, sed vi Consecrationis in substantiam Corporis, & Sanguinis Christi convertitur, adeoque admittenda est transubstantiatio. *ibid. tot. cap. X.* Cur possit fieri communio sub una specie, & cur non consecratio? VII. 195. & *seq.* Vid. *Eucharistia*. Sacerdos, qui inter Sacrificium recordatur, se non esse jejunum, potest communicare non jejunus, uti, si alius Sacerdos post consecrationem deficiat. VII. 209. An essentia Sacrificii consistat in consecratione, vel in fractione specierum, & earum sumptione? VII. 224.
- Confecro*. Vid. *Character*, vel *Presbyter*.
- Consensus*. An gratia efficax dependeat a consensu liberi arbitrii nostri. III. 188. *tot. cap. IX.* Consensus qualis requiratur ad Sacramenta suscipienda? VII. 240. Non requiritur fides aut consensus infantium ad Baptismum. VI. 393. 394. 395. & 396.
- An subsistat matrimonium cum solo externo consensu sine interno contractum. VIII. 167. & *seq.* An ita contrahens teneatur ad novum consensum. VIII. 169. Qualiter is innovetur. *ibid.* An filii ex matrimonio ficto suscepti sint legitimi. *ibid.* Quibus verbis exprimaturs consensus matrimonii. *ibid.* In mutis, & surdis consensus exprimi potest per nutus. *ibid.* & *seq.*
- Consentes* Deos Græci & Romani numerant duodecim. IV. 357.
- Consequens*. De voluntate Dei consequente. I. 302. & 303. Vid. *Voluntas*.
- Consilium*. An Filius Divinus possit dici genitus ex Consilio Patris. II. 46. & 47.
- Ad Consilia Evangelica non tenemur jure naturali. IV. 149. Quæ consilia novæ legis. IV. 205. Quodnam discrimen inter præceptum, & consilium. *ibid.* An Theologus possit alteri consilium dare ex opinione, quam ipse putat minus probabilem, si sciat, quod alii eandem putent probabiliorē. IV. 335. & *seq.* An licitum sit a variis consilium petere, ut tandem inveniatur unus suadens minus probabile contra alios probabilius suadentes. IV. 337.
- Consistentia* fuit quartus gradus publicæ Pœnitentiæ. VII. 3. & 433.
- Consolator* est nomen appropriatum Spiritui Sancto. II. 94.
- Constantiensis*. Communionem sub utraque specie dedit Papa tempore Concilii Constantiensis. VII. 199. Marcionitæ, & Hussitæ ex perverso fine non jejuni accedentes ad Communionem damnati sunt a Concilio Constantiensi. VII. 219.
- Constantinopolitanus*. Quid dicendum sit de hoc Concilio, ac ejus Symbolo. II. 86.
- Constantinus*. An Constantinus, Constantius, & Theodosius diu distulerint Baptismum? VI. 409. An fuerit Constantinus Romæ, vel Nicomediæ baptizatus? VI. 11. An a Sylvestro? VII. 43.
- Constantius*. Vid. *Constantinus*.
- Constitutio*. Adversus Bajum factæ Constitutiones non sunt subreptitiæ. III. 288. *tot. cap. II.* Vid. *Clemens*. Constitutiones, quæ dicuntur Apostolicæ, ab hodiernis Criticis rejiciuntur. VIII. 76.
- Constitutio Unigenitus*. Doctores ante, & post hanc scribentes docent, propositionem 38. Baji intelligendam esse de charitate habituali. VIII. 342. & *seq. ac 351. & seq.*
- Constitutum*. Vid. *Vigilius*.
- Consubstantialis*. Christus est Deo Patri consubstantialis. II. 48. *per tot. cap. XI.* Ubi etiam ostenditur, Christum esse summum Deum, ac in omnibus Patri æqualem. *ibid.* Denique adducuntur circa hanc assertionem objectiones. II. 54. *per tot. cap. XII.* Quomodo intelligenda verba illa Christi: *Pater major me est*? II. 55. Item illa: *Doctrina mea non est mea*: ac ea: *Ascendo ad Patrem meum*, &c. II. 56. Ubi etiam alii textus explicantur. *ibid.* & *seq.* Explicatur etymon nominis *ὁμοουσιον*. II. 60. Synodus Nicæna jure hoc vocabulum usurpavit contra hæresim Arianam. II. 61. Probatur, quod Spiritus S. sit summus Deus, Patri & Filio consubstantialis. II. 72. *per tot. cap. XV.* Quæ sit differentia inter verbum *Consubstantialis*, & verba: *substantia similis*? II. 91.
- Consubstantialitas* Filii Divini contra Arianos est propugnata a Synodo Nicæna. V. 25.
- Consubstantiatio*. Lutherus disputationem de impanatione, aut consubstantiatione excitavit inter Lutheranos, & Sacramentarios, tandem transubstantiationem admisit. VII. 136. Impugnatur asserta hæreticis consubstantiatio, si- ve impanatio. VII. 165. *tot. cap. X.* In Eucharistia non manet panis & vini substantia, sed vi consecrationis in substantiam corporis, & sanguinis Christi convertitur, adeoque admittenda est transubstantiatio. *ibid. tot. cap. X.*
- Consuetudo*. An privilegium tollens consuetudinem sit nullum. IV. 251. & *seq.* Quid sit? IV. 253. Quid consuetudo præter, juxta, & adversus legem. *ibid.* Non datur justa consuetudo contra legem naturæ, vel Divinam. *ibid.* Quæ conditiones requirantur ad consuetudinem legitimam. *ibid.* & *seq.* An obliget in conscientia. IV. 254. Non omnis consuetudo abrogat legem. *ibid.* Ut valida sit confirmatio facta a Sacerdote simplice, in Ecclesia Latina requiritur summi Pontificis delegatio, & in Ecclesia Græca perantiqua, & universim recepta consuetudo, quam Papa approbet, aut saltem permittat. VII. 52. An non sufficiat delegatio facta ab Episcopo? *ibid.* & *seq.* Inolita peccandi consuetudine implicati extra mortis periculum absolutionis beneficio priventur. VII. 398. Horum dolor est inefficax, nec excusantur a mortali ob inadvertentiam. *ibid.* Erga hos confessarius non sit nimis facilis, nec nimis difficilis. VII. 400. Quando his danda, differenda, vel neganda sit absolutio. *ibid.* Si hæc negatur, tunc contritio inculcetur. *ibid.* & *seq.* An in confessionali exponenda. VII. 359.
- Consul*. Quando ad Consules Romanos devenit Regimen. II. 264.
- Consularis*. Quando incæperint Fasti Consulares? VI. 77. & 78.
- Consummatio*: Confirmatio etiam interdum dicitur consummatio. VII. 2.
- Contemptus*. Quando peccatum sit conjunctum cum Dei contemptu. IV. 289.
- Dicunt plures, nullum esse præceptum de Sacramento Confirmationis recipiendo, & sic neminem peccare graviter secluso contemptu, si non confirmetur. VII. 59. Meriti propugnat necessitatem. *ibid.* Non qui

- quidam medii . *ibid.* 60. Sed præcepti , non tantum Ecclesiastici , verum etiam Divini . *ibid.* Non respectu omnium , sed eorum , qui coram tyranno debent profiteri fidem , aut qui graves contra fidem patiuntur tentationes . *ibid.* An is sit arguendus de contemptu , qui data occasione neglecta non susciperet confirmationem ? VII. 61. & seq.
- Contentionius** (*Vincentius*) Quid sentiat de articulis Baji ? VIII. 345. Contentionius ait , concupiscentiam esse in se malam . VIII. 425. Contentionius quid sentiat de operibus infidelium , & peccatorum . VIII. 468. *Vide Duacensis* .
- Continentia** . Quomodo hæc virtus fuerit in Christo . V. 234. *Vid. Cælibatus , vel Castitas* .
- Contingens** . An Angeli cognoscant futura contingentia . II. 185.
- Contingentia** . Deus cognoscit futura contingentia . I. 233. & seq. Contingentium natura explicatur . *ibid.* Ex præscientia Dei non sequitur inevitabilis contingentium eventus . I. 237. An Deus futura contingentia cognoscat per scientiam mediam ? I. 273. & 280. Quid sit libertas contingentia . III. 253. & seq.
- Contractus** an rescindantur per leges ob defectum voluntarii . IV. 257.
- Contradictio** . An ad perfectam libertatem requiratur libertas contradictionis . III. 263.
- Contrarietas** . An ad perfectam libertatem requiratur libertas contrarietatis . *ibid.*
- Contritio** an olim hæc sola sine meritis Christi sufficiens fuerit ad delenda peccata ? VI. 30. & 31. Sine meritis Christi non potest concipi . *ibid.* An per contritionem solam sine satisfactione Christi Deo reddatur omne , quod peccatum abstulit ? VI. 47. & 48. Homo per contritionem non mereatur remissionem peccatorum merito de condigno . *ibid.*
- An Sacerdos in peccato gravi constitutus teneatur ante celebrationem confiteri , vel an sufficiat contritio ? VI. 206. An contritio sine voto confessionis tribuat remissionem peccatorum ? VI. 242. & seq. Plura & majora confert Baptismus , quam contritio . VI. 432. Ad Martyrium requiritur ex parte Martyris Baptismus , aut votum illius , libera acceptatio mortis , ut sit membrum Ecclesiæ , charitas , contritio , aut confessio de peccato commisso , & ut nullum Sacramentum contemnat . VI. 427.
- Adulti Sacramentalem confessionem præmittant receptioni Confirmationis . VII. 57. An habens peccatum mortale ex præcepto teneatur præmittere confessionem , vel an sufficiat contritio ? *ibid.* Hæreticis resipiscentibus Sacramentum confirmationis non confert absque penitentia , vel contritione primam gratiam . VII. 58. Morinus in hoc contrarius refutatur . *ibid.* Communicans non sit sibi conscius peccati mortalis . VII. 210. *Vid. Penitentia pars prima* . An sufficiat contritio , si quis commisit duo peccata mortalia , & solum unius recorderetur , ac de eo solo conteratur . VII. 369. Est quasi materia confessionis . VII. 360. ob 370. An quis post lapsum illico teneatur ad contritionem . VII. 383. Etiam si contritio præcedat confessionem , tamen absolutio est actus judicialis . VII. 339. & seq. Cum confessionem in voto includat . VII. 343. & 391. Contritio consuetudinarii est inefficax . VII. 399. Quando absolutio denegatur , tunc inculcetur contritio . VII. 400. Cur absolutioni necessario præmittatur contritio , & confessio , & cur non satisfactio , VII. 410. Ob vehementiam contritionis
- potest satisfactio diminui . VII. 423.
- Contumacia** : fuit peccatum dæmonum . II. 200.
- Contumelia** prohibentur quinto præcepto . IV. 182. Contumeliosas notas inurere Theologis oppositas sibi sententias propugnantibus , a quibus Pontificibus vetitum sit . I. 26. & 27. Quam male nonnulli his monitis obtemperant . *ibid.*
- Convicium** . Lata in Patriarchas vet. legis convicia refutantur . IV. 164. Quid de conviciis statuatur lex civilis Romana . IV. 247.
- Convivium** . Splendidus conviviorum luxus a Gentilitate ortum habet . V. 115.
- Cooperator** . An gratia cooperans distinguatur a subsequente . III. 177.
- Copiatæ** . An fuerit etiam Ordine insignitus . VIII. 58. Quid essent Copiatæ . VIII. 76.
- Coptus** . An per ignem Baptismum contulerint Iacobitæ , Copti , Æthiopes , Cathari , Messalini . VI. 305.
- Copula** . An Ecclesia violetur per copulam conjugalem ? VII. 242. *Vid. Concubitus , vel Coitus* .
- Cor** . An Angeli cognoscant secreta cordium . II. 179. Quomodo dæmon in cor hominis immittat suggestiones . II. 181. Et an id fiat virtute sensibili aut spiritali . *ibid.* An possit creatura cognoscere secreta cordium sine speciali concursu Dei . II. 201. Contritio procedat ex corde sincero , sitque interna , unde lacrymæ non sunt semper signum contritionis . VII. 276. & 277.
- Cordubensis** . De lapsu , & penitentia Hosii Episcopi Cordubensis circa opinionem Arianam . II. 127.
- Cornelius** (*S.*) Papa . An Ecclesia Latina alios Ordines agnoverit , præter recensitos a Cornelio Papa . VIII. 77. Inter Ordines non tantum Sacros , sed minores etiam recenser . VIII. 76.
- Cornelius** quando sit justificatus . V. 44. Ante receptum Baptismum accepit Spiritum S. VI. 420.
- Cornutus** . De cornuta facie Moysis . IV. 172.
- Corona** . An spinea corona Christi fuerit ex marinis juncis . VI. 117. & seq. Vel ex rubo , aut rhamno ? *ibid.* Coronatio Christi fuit figurata in ariete in vepribus hærente , & ab Abrahamo immolato . VI. 118. De corona nuptiali . VIII. 222.
- Coronellus** quid sentiat de operibus infidelium , & peccatorum . VIII. 470.
- Corporale** . Quid memorandum de corporali ? VII. 248. *Vid. Vas* .
- Corporeus** & materialis est ignis infernalis . II. 203. *Vid. Ignis* . de corporeo Adami plasmate . III. 8. Anima hominis non ex traduce corporeo semine producit . III. 16. An cibi in Paradiso fuerint corporei . III. 45. Corporeus quod sit Deus , docet Mahomet . IV. 366.
- Corpus** . An nostrum corpus post resurrectionem sit futurum spirituale , & oculi nostri alterius naturæ , quam nunc sunt ? I. 181.
- An Angeli sint conflati ex spiritu & corpore . II. 155. *per tot. cap.* II. An Angeli possint sentire in corpore assumpto . II. 182. Quomodo Angeli assumant corpora , & certo in loco constituentur . II. 191. *per tot. cap.* XIV. An possint simul diversa recipere corpora , v. gr. bruti , & hominis . *ibid.* 192. Corpus Adami in qua forma sit productum . III. 8. An corpus primorum parentum fuerit androgynum . III. 9. Quid sit corpus . III. 12. An etiam anima rationalis sit corpus . *ibid.* Anima hominis non est creata extra corpus . III. 14. Quomodo anima dependeat a corpore . III. 20. & 21. *Vid. Animus* . An anima reprobetur ob scelera commissa .

missa ante unionem cum corpore . III. 147. Adamitæ orant in hortis nudo corpore ambulantes . IV. 378. Corpus Christi est a Spiritu S. fabricatum inter secreta uteri Virginalis . IV. 388. Non autem ex semine S. Ioseph . *ibid.* Nec de cælo delapsum . *ibid.* Nec umbratile . *ibid.* Christus passus est in corpore vero , ac doloribus obnoxio . *ibid.* Marcion , Menander , & Aphthartodocitæ contrarium docentes quarto fidei articulo damnantur . *ibid.* Fuit in Christo perfecta humanitas ex corpore , & anima . IV. 389. Christi resurrectio facta est in carne , & corpore vero . IV. 392. Christi corpus non est in sole positum in ascensione illius . IV. 393. Deum habere corpus , non probatur ex eo , quod Christus dicatur sedere ad dexteram Patris . *ibid.* Cur in articulo undecimo dicatur carnis , & non corporis resurrectio . IV. 397. Resurgemus in carne nostra , & non in corpore aereo . *ibid.* Contra Platonicos probatur , corpus terrenum posse in cælo consistere . IV. 401. & seq. Resurgemus in hoc corpore nostro , quod moritur . *ibid.* De dotibus corporum Beatorum . IV. 403. Et damnatorum . *ibid.* In qua forma , sexu , ac ætate corpora resurgent . IV. 402. An in Sanctis sit spes futuræ gloriæ corporum . V. 60. & seq. Plures dicunt , Corpus Christi esse formatum de cælo , æthere , syderibus . V. 180. Simonis Magi discipuli Menander , & Saturninus tribuunt Christo Corpus phantasticum , & umbratile , non solidum de Virgine , ac verum . *ibid.* Refutantur . V. 185. tot. cap. II. Quomodo Christus , si verum Corpus habuit , sit factus in similitudinem hominum ? V. 187. Quidam docuerunt , Christum assumpsisse Corpus incorruptibile . V. 199. An assumpserit corpus corruptibile , vel incorruptibile ? *ibid.* & seq. Christi Corpus habuit vera membra . V. 200. De forma , & venustate Corporis Christi . *ibid.* An Corpus Christi fuerit doloribus subiectum . V. 202. An Adami corpus ex natura sua fuerit doloribus subiectum ? V. 204. & seq. S. Hilarius tribuit Christo verum corpus nostro consubstantiale , & ex Mariæ carne susceptum . V. 205. Passionis capax . V. 207. Eutyches cum Apollinario docuit , carnem Christi fuisse Divinitate ita absorptam , ut non nisi corpus phantasticum haberet , & ipsa Divinitas fuerit crucifixa . V. 281. Uterque refutatur . V. 282. An Verbum per substantiæ mutationem factum sit Caro , sicut panis Corpus Christi . V. 283. & 286. ob 284. An Deus habuerit jus , & dominium absolutum in Corpus , & vitam Christi qua hominis ? VI. 18. & 19. An sponsor possit puniri in pecunia , & corpore pro reo ? VI. 20. Explicantur verba Christi : *Hoc est Corpus meum , quod pro vobis datur* . VI. 27. Immersio baptismalis fuit facta in nudo corpore per modum crucis . VI. 318. & seq. Eunomius in Baptismo non abluebat partes corporis inferiores , quia eas dixit execrandas , & procreatas a Deo malo . VI. 319. Non est necessarium abluere totum corpus , sed sufficit , si caput aqua perfundatur . *ibid.* Qui in Baptismo abluit aliquam partem corporis a capite distinctam , cum posset abluere caput , graviter peccat . *ibid.* 320. Thomistæ dicunt , Sacramentum Eucharistiæ esse corpus & Sanguinem Christi , ut continentur sub accidentibus . VII. 81. Berti dicit , Eucharistiæ Sacramentum consistere in accidentibus , & invisibile Domini Nostri Corpore , & Sanguine . VII. 82. Neutrum tamen Sacramentum esse , si separetur ab altero . *Ibid.* In Eucharistiæ Sacramento revera continetur Christi Corpus , &

Sanguis . VII. 135. tot. cap. VIII. Hoc negarunt Capharnaitæ , Iudas apostata , Simoniani , Manichæi , Marcionitæ , Phantasiastæ , Messaliani , Enthusiastæ . *Ibid.* Nestoriani admiserunt , in Eucharistia adesse Corpus Christi , sed non Verbi . VII. 136. Quid de Corpore & Sanguine Christi in Eucharistia senserint Paschasius , Rabanus , Ratramnus , & Ioannes Scotus ? *Ibid.* Berengarius seu Beringerius admisit quidem realem præsentiam Christi in Eucharistia , sed negavit transubstantiationem , unde ei tribuitur impanatio . *ibid.* Alii illius affectu putabant , Christi Corpus in cælo collocatum non posse in terram deferri . *ibid.* Beringerius a variis damnatus Conciliis tres fidei formulas edidit , ac tandem resipuit . *ibid.* Præsentiam Corporis Christi in Eucharistia negant Petrus de Bruis , Albigenes , Carlostadius , Zwinglius , Ecolampadius , Bucerus , & Sociniani . Lutherus voluit negare realem præsentiam Corporis Christi in Eucharistia , sed præfatus Evangelio non potuit , unde dixit , præter Corpus Christi manere substantiam panis . VII. 137. Calvinus docuit , Corpus Christi in Eucharistia fieri præsens sola manducantium fide . *ibid.* In Eucharistiæ Sacramento vere contineri Christi Corpus & Sanguinem , & non solam figuram , probatur variis miraculis . VII. 144. & seq. Solvantur objectiones negantium , in Eucharistia contineri Corpus & Sanguinem Christi . VII. 146. tot. cap. IX. Calvinus , Beza , Phereponus , Zwinglius negant præsentiam Corporis , & Sanguinis Christi in Eucharistia . *ibid.* 147. Idem dicunt , verba Evangelii : *Hoc est Corpus meum* , esse locutionem figuratam , ac metaphoricam . *ibid.* Refutantur . *ibid.* & seq. Per verba , *Panis vite* in cap. 6. Ioannis intelligitur Eucharistiæ Sacramentum continens Corpus & Sanguinem Christi , & non fides . VII. 147. Qualiter Eucharistia sit signum , & figura Corporis Christi , & qualiter non sit ? VII. 150. Patres primorum sæculorum non dixerunt explicite , in Eucharistia contineri Corpus & Sanguinem Christi , quia tanta Mysteria non nisi Catholicis voluerunt esse nota , VII. 152. & seq. Et contineri idem Corpus , quod de Beatissima Virgine MARIA conceptum ac natum est , probatur contra Berengarium . VII. 153. An bene dicatur a nobis sumi Corpus crucifixum , & Sanguinem pro nobis effusum ? *ibid.* An Eucharistia dici possit *Imago Corporis Christi* . VII. 154. Quinam in Eucharistia sumant Christi Corpus visibiliter , & qui spiritualiter ? *ibid.* An a nobis comedatur in Eucharistia caro , & Corpus , quod Christus gestabat . *ibid.* Excusatur in hac controversia sententia Ieremiæ Patriarchæ Constantinopolitani . *ibid.* An præsentia Corporis , & Sanguinis Christi in Eucharistia possit argumentis Philosophorum probari ? VII. 155. & 163. Quod in forma Consecrationis particula *Hoc* non panem , sed Corpus Christi denotet , probatur contra Lutherum , & Calvinistas . VII. 159. Quis sit sensus propositionis huius : *Hoc est Corpus meum* ? *ibid.* An propositio hæc , *Hoc est Corpus meum* , sit identica ? *ibid.* In Eucharistia dat Christus Corpus suum impalpabile . VII. 160. Quod in Eucharistia præsens sit Sanguis & Corpus Christi habetur ex concordia Patrum , quam mirantur ipsi hæretici . VII. 161. Præsentia Corporis Christi in Eucharistia non obstat extensio . VII. 163. Christi Corpus est in cælo , & in Eucharistia . VII. 163. & seq. Impugnatur asserta ab hæreticis consubstantiatio , sive impanatio . VII. 165. tot. cap. X. In Eucharistia non manet panis & vini substantia , sed

sed vi consecrationis in substantiam Corporis & Sanguinis Christi convertitur, adeoque admittenda est transubstantiatio. *ibid.* tot. cap. X. Cur verba: *Hoc est Corpus meum*, significant transubstantiationem, & cur non ea verba: *Verbum Caro factum est*? VII. 169. Qualiter Christi Corpus in Eucharistia frangatur, ac atteratur? VII. 170. & *seq.* Optimo consilio solemne festum Corporis Christi fuit institutum. VII. 179. Institutio festi Corporis Christi Divinitus revelata fuit S. Iulianæ Moniali. *ibid.* Deinde ab Urbano IV. est extensa ad Ecclesiam universalem. *ibid.* Officium de festo Corporis Christi composuit S. Thomas. VII. 180. Lutherus in processione SS. Sacramenti repentino terrore occupatus contremuit. *ibid.* Laudabilissime in festo Corporis Christi fit Processio, & circumgestatio Sacratissimi Corporis Christi. *ibid.* & *seq.* Hæc processio ortum habet ab Urbano IV. *ibid.* Eadem reprobatur a Calvino, Kemnitio, & Novatoribus omnibus. VII. 181. Laudabiliter Eucharistia exponitur, & circumfertur in solo festo Corporis Christi. VII. 182. Etiam peccatores Sacramentaliter manducant Corpus Christi. VII. 283. Calvinus negat corporum penetrationem. VII. 163. Refutatur. *ibid.* Quisnam sit situs & modestia corporis in communicare volente? VII. 210. Sacrificium, quod Christus instituit, & in Ecclesia offerendum præcepit, non est improprie tale consistens in sola Domini Corporis distributione, & Communione, sed vera oblatio est, ac proprie dictum Sacrificium. VII. 219. Sicidites Monachus affirmabat, Corpus Christi in Eucharistia dentibus scindi, & conteri, ac corruptibile esse, nec totum Christum recipi. VII. 173. Christus prius sanitatem contulit animo, deinde corpori. VIII. 5. & 6. Vid. *Unctio Extrema*. Pelagius, Cælestius, & Iulianus docent, Adamum, & Evam mortales secundum corpus creatos esse: refutantur ab Augustino, & Augustinianis. VIII. 429. *Correctio*. V. *Hortatio*. *Corruptibilis*. An Christus assumpserit corpus corruptibile, vel incorruptibile? V. 200. Sicidites Monachus affirmabat, Corpus Christi in Eucharistia dentibus scindi, & conteri, ac corruptibile esse, nec totum Christum recipi. VII. 173. *Corrupticola* denegat Christo scientiam. V. 212. *Corruptio duplex* datur. V. 199. Species corruptæ possunt igne absumi, sed non ante corruptionem. VII. 172. Paulus Samosatensis docuit, Christi Sanguinem fuisse corruptioni obnoxium. VII. 173. *Corfica Insula*. Vide *Genuensium Respublica*. *Corvus* an redierit in arcam. V. 126. *Cosmographia* an sit utilis Theologo. I. 28. *Costa*. Vid. *Adam*. *Coton* (P.) Rector Collegii Claromontani. Ejus Instrumentum Regi Galliarum exhibitum, in quo cum præcipuis e Societate Iesu reprobat doctrinam de Pontificia potestate ab Antonio Sanctarelli traditam. X. 36. Quid respondit Senatui siscitanti, an hanc doctrinam defenderet, si Romæ esset. *ibid.* *Creatio*. Angeli non concurrebant ad creationem hominis. II. 6. Historia creationis mundi ex libris Moyſis est sumenda. II. 235. Qualiter accipiendi sint sex dies creationis mundi. II. 239. Creatio mundi facta est in tempore. I. 137. An integritas creationis debita fuerit creaturæ innocenti, ac conditio naturalis; an vero donum naturæ superadditum beneficentia conditoris. VIII. 402. num. III. & *seq.*

Berti Theol. Tom. X.

Creator. Nequit dari Creatoris ignorantia invincibilis. I. 68. & *seq.* *Creatura*. Nulli creaturæ potest convenire æternitas Dei. I. 135. Omnium creaturarum perfectiones continet Deus eminenter. I. 151. Deus & creatura simul non sunt quid perfectius, quam Deum solus. *ibid.* Nequit Deus videri intuitive a creatura solo lumine naturali. I. 155. Bene vero lumine supernaturali gloriæ. I. 161. Creatura Deum videns non potest eum comprehendere. I. 163. & *seq.* Deus cognoscit omnes creaturas præteritas, præsentis, futuras, & possibiles. I. 232. & 233. Deus cognoscit intimas creaturæ cogitationes, & peccata. I. 235. An præscientia Dei lædat libertatem creaturæ. I. 236. Quomodo creaturæ omnes in immutabili æternitate Dei sint præsentis. I. 240. Deus in suis ideis, & etiam immediate universas conspicit creaturas. I. 242. Creatura innocens an indigebat ad perseverandum præter gratiam habitualementiam etiam alia gratia actuali, aut prædeterminante. I. 261. Deus amat creaturas suas propter propriam bonitatem. I. 310. An etiam possibiles. I. 311. Deus gubernat Providentia sua creaturas etiam abjectissimas, & minimas. *ibid.* Creatura supernaturalis. Vide *Supernaturalis Creatura*. In Creaturis datur perfectio duplex, una absoluta, altera relativa. II. 154. An aliqua creatura fuerit Deo cœterna. II. 254. Vel saltem possit esse. II. 256. Legi æternæ omnes creaturæ sunt subiectæ. IV. 146. Virtus est ordo amoris, quo fruimur Deo, & utimur creaturis. IV. 267. An Christus possit dici creatura. V. 325. Christus non dicitur creatura. *ibid.* An creatura pura potuisset Deo pro peccatis satisfacere. VI. 2. 45. & *seq.* Creatura rationalis obstricta peccato nequit vel pro se, vel pro aliis condigne Deo satisfacere. VI. 45. Nulla creatura, etsi gratia, & meritis exornata, potest exhibere Deo pro mortali peccato cœqualem satisfactionem. VI. 46. Quomodo intelligendum illud: *Frater non redimit, redimet homo*. *ibid.* An nec Angelus satisfacere potuisset. *ibid.* An nec homo, si a Deo esset constitutus caput morale hominum. VI. 47. & *seq.* An per solam contritionem, aut charitatem perfectam sine satisfactione Christi Deo reddatur a creatura omne id, quod peccato ablatum. *ibid.* An creatura pura possit Deo satisfacere ad juris apices pro peccato veniali. VI. 48. Creaturarum sanctitas non est nisi creata, & accidentalis. V. 233. An communicari possit creaturæ hypostatice Deo non unitæ potestas instituendi Sacramenta. VI. 173. 176. & 177. In institutore Sacramentorum triplex est distinguenda potestas, auctoritatis, excellentiæ, & ministerii. VI. 177. Creatura simplex nulla potest instituere Sacramenta. VII. 16. Bellelli defenditur, quod non inciderit in errorem Baji docendo, creaturæ rationali inesse naturaliter appetitum ad ipsam visionem Dei intuitivam. VIII. 419. & *seq.* Non est in Bajo damnata eorum opinio, qui tradunt, non posse creaturam rationalem condi a Deo cum perduelli concupiscentia. VIII. 423. tot. 6. VII. Qui impugnant statum naturæ puræ, negant creaturam rationalem condi potuisse obnoxiam morti. VIII. 425. & *seq.* Immortalitas tamen non naturale, sed supernaturale donum fuisset. *ibid.* Cur damnata hæc propositio Baji: *Deus non potuisset ab initio creare creaturam rationalem, qualis nunc nascitur*. VIII. 434. Berti refutat damnatum sensum.

27. propositionis Baji, & aliarum spectantium ad primam creaturæ rationalis conditionem. VIII. 438. *tot. cap. II.* An creatura rationalis, imago Dei, possit quiescere in cognitione abstractiva Dei? VIII. 449. An creaturæ rationali debeat gratia, & media alia necessaria supposita gratuita elevatione ad visionem Dei intuitivam? VIII. 456.
- Credo.* Quæ sit distinctio inter has locutiones, *Credo Deum. Credo Deo. Credo in Deum*? IV. 386. Quid significet hæc vox, & cur præponatur Symbolo. *ibid.* Vid. *Fides*.
- Crellius.* Ejus error circa immensitatem Dei. I. 125. Item circa scientiam Dei de futuris contingentibus. I. 233. Hujus error de summa Trinitate. II. 2. Refutatur. II. 19. *per tot. cap. IV.* Pariter oppugnatur in materia de consubstantialitate Filii Divini. II. 55. Solvuntur ejus objectiones contra Divinitatem Spiritus S. II. 74. Crellius quid senserit de Christo Redemptore? VI. 5. & *tot. cap. II. seq.* Quos effectus tribuat Divinæ justitiæ? VI. 5.
- Crematio.* adipis figurabat dilectionem Christi erga nos. VII. 12. *Creo.* Vid. *Anima*, vel *Imago*.
- Cresco.* An verba: *Crescite, & multiplicamini*: denotent præceptum. VII. 150. & *seq.*
- Crimen* dirimens matrimonium est adulterium, aut homicidium. VIII. 184. In quibus casibus contrahatur hoc impedimentum. *ibid.* Quale crimen erat impedimentum impediens. VIII. 190. Vid. *Peccatum*.
- Criminator.* Ordo octavus demonum constituitur ex criminatibus. II. 217. & *seq.*
- Crines.* Crinibus fictis non licet uti in Sacrificio. VII. 246. & *seq.*
- Criticus,* in quibus se fundet, & ad quæ attendat. III. 321.
- Crucifigo.* Christus crucifixus est in solemnitate Paschæ. VII. 85. & 93. Si Christus passus est in primo die Azymorum, cur dicatur, *Non in die festo*? &c. VII. 94. & 95. Solvuntur aliæ objectiones, quæ volunt, Christum non esse passum in die solemnæ Paschæ? *ibid.*
- Crucifixus.* An incolæ Calabriæ Brutii dicti fuerint crucifigores Christi? VI. 123.
- Crucifixus* est Christus, non Simon Cyrenæus, non Iudas Iscariotes, non diabolus. VI. 388. ac V. 190. & 202. Eutyches cum Apollinario docuit, carnem Christi ita esse Divinitate absorptam, ut nonnisi corpus phantasticum haberet, & ipsa Divinitas fuerit crucifixa. V. 281. Uterque refutatur. V. 282. & *seq.* Idem docuit Petrus Fullo. V. 329. An idem docuerint Monachi Scythæ? *ibid.* Quid dicendum de propositione: *Unus de Trinitate crucifixus est*? V. 328. & *seq.* Cur trisagium non possit addi: *Qui crucifixus est pro nobis*. V. 331. Vid. *Cruz*, vel *Lignum*.
- Cruz.* Cur Christus elegerit supplicium crucis. IV. 389. Cruz Sanctissima quando reperta. VII. 54. Christus factus est Sacrificium in ligno Crucis Deo sponte oblatum pro peccato. VI. 9. Vid. *Lignum*. Immersio baptismatis fuit facta in nudo corpore per modum crucis. VI. 318. De signo crucis, manus impositione, sale, oleo catechumenorum, & saliva, quibus in baptismo utimur. VI. 436.
- An præter sacrificium, quod in cruce Christus obtulit, aliud non sit admittendum? VII. 224. Sacrificium crucis non excludit sacrificium Missæ. *ibid.* 225. Etsi Sacrificium crucis in Missa iteretur, differt tamen testamentum novum a veteri, & Sacrificium nostrum a Sacrificio Aaronico. VII. 226. Ad Missæ Sacrificium pertinent lintea, Cruz, cerea lumina, mappa triplex, robalea. VII. 246. Cruz ponatur in Altari, etsi Sanctissimum sit expositum, si autem in altari magna adest statua Christi crucifixi, non requiritur alia cruz. *ibid.*
- Culpa.* Deus non prævidet mala culpæ in decreto efficaciter prædeterminante materiale peccati. I. 253. Quodnam sit discrimen inter culpam originalem, & actuale. III. 126. An peccata ex defectu gratiæ sufficientis commissa imputentur ad culpam. IV. 54. & *seq.*
- Quid sit reatus culpæ post peccatum remanens. IV. 279.
- Christus omnium peccatorum pœnas, non vero culpas suscepit. VI. 16.
- Christi Baptismus valet ad ablutionem culpæ: Baptisma Ioannis contulit solum munditiam legalem, remissionem vero peccatorum nonnisi ratione pœnitentiæ, & fidei suscipientium. VI. 292.
- Catholicorum aliqui tenent, Sacramento Pœnitentiæ præmittendam esse contritionem perfectam, quæ procedit ex charitate perfecta, & delet peccati culpam apud Deum, ita ut absolutio solum debeat pœnam. VII. 278.
- Plerumque dimissa culpa peccatorum remanet luenda pœna temporalis. VII. 415. Hæc dimittitur per pœnitentiam. VII. 440. An peccata per pœnitentiam remissa reviviscant per subsequentem novam culpam. VII. 443. De culpa, & pœnis eorum, qui extremam unctionem contemnunt, aut respuunt. VIII. 41.
- Cultus disparitas* merito est impedimentum matrimonii. VIII. 155. 184. & 195. Quid sit. VIII. 184. Quo jure statutum hoc impedimentum. *ibid.* & *seq.*
- Cumel* (Franciscus). An & in quo sensu Berti neget, dari gratiam sufficientem? IX. 123. Quod id non facit in sensu Iansenii, probatur ex Francisco Cumel. IX. 124.
- Cumulus.* An gratia efficax consistat in cumulo gratiarum. III. 189. *tot. cap. IX.*
- Cupiditas* rei illicitæ opponitur nono vel decimo præcepto Decalogi. IV. 184. Illicita est occisio iniusti, licet aggressoris, si fiat ex noxia cupiditate. V. 91. Propositio Baji XXXVIII. hæc est: *Omnia amor creature rationalis aut vitiosa est cupiditas, quam mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum S. in corde diffusa Deus amatur*. VIII. 338. Hujus propositionis sensus multiplex. *ibid.* & *seq.* An loquatur de cupiditate actuali, vel habituali? *ibid.* Anonymus putat, hanc propositionem Baji esse damnatam in sensu cupiditatis actualis. VIII. 341. Augustiniani e contra probant, eam damnatam esse in sensu cupiditatis habitualis. VIII. 342. Contra Anonymum, Augustiniani Theologi defenditur auctoritate Doctorum, gravitate rationum, & solutione objectionum. *ibid.* & *seq. tot. cap. I.* Vid. *Charitas*. Bajus docuit, omnia opera hominis peccatoris procedere ex cupiditate mala, adeoque esse intrinsece peccata. VIII. 352. & *seq. tot. cap. I.* Refutatur. *ibid.* Juxta Bajum cupiditas, seu concupiscentia naturalis, quam homo invitus patitur, est peccatum. VIII. 364. Cupiditas indeliberata, cui homo libere non consentit, non prohibetur præcepto, *Non concupisces*. *ibid.* & *seq.* In quo sensu concupiscentia ab Augustiniano, & Tridentino dicatur peccatum? VIII.

VIII. 365. Inter justum, & peccatorem non datur medium, bene vero inter cupiditatem habituales, & charitatem habituales mediant actus fidei, spei &c. VIII. 375. & seq. Charitas beatitudinis homini est congenita; & hæc potest esse sine charitate habituali, & sine cupiditate noxia. VIII. 366. *Coll. I.* & 382. 393. & 399. Naturalis amor homini congenitus non oritur ex vitiosa cupiditate. VIII. 367. Bajus docuit, opera, quæ sunt sine gratia iustificante, esse vitiosa a noxia cupiditate, & ideo peccata. VIII. 470. Sententia Augustinianorum est, opera, quæ sunt bona ex officio, non esse virtutes, nisi referantur in Deum, nec tamen esse vitia intrinsece talia: Bajus autem ait; opera in se etiam bona sine actuali relatione ad Deum esse intrinsece peccata provenientia a noxia cupiditate. VIII. 481. & seq. & 495. Vid. *Concupiscentia*.

Curatio. Vid. *Ægrotus*.

Curia. An ad legem sufficiat promulgatio in curia facta. IV. 207.

Curialis non ordinetur. VIII. 138.

Curiatus. Quid lex Curiata. *ibid.*

Custos. An Custodes Martyrum habuerint Ordinem specialem. VIII. 59. & 77.

Custos Angelus. Ordo Angelorum Custodum explicatur. II. 215. An teneant inferiorem locum Archangelis. *ibid.* Quomodo hi vigilent ad animarum custodiam. II. 218. *101. cap. XIX.* An quilibet homo habeat Angelum custodem? *ibid.* Angelos custodes negat Calvinus. II. 219.

Cyclopes dicuntur filii Neptuni. IV. 357.

Cyprianus (S.) Filii Divinitatem asseruit. II. 95. Quid dicendum de ejus sententia circa rebaptizandos hæreticos. V. 28. Quidam veteres, præsertim Agrippinus, & Tertullianus voluerunt, hæreticos a Catholicis esse rebaptizandos. VI. 353. Idem docuerunt Firmilianus, & Cyprianus. *ibid.* & seq. Firmiliani, & Cypriani epistolæ tanquam genuinæ sunt recipiendæ. VII. 355. Firmiliano, & Cypriano se opposuit S. Stephanus Papa. *ibid.* S. Augustinus docuit, Cyprianum adhæsisse anabaptizantibus. VI. 358. Quantum epistolæ S. Cypriani differant a Donatistis? *ibid.* 359. Solvuntur objectiones probare volentium, S. Cyprianum non adhæsisse anabaptizantibus. VI. 361. Stephanus Papa neque Cyprianum, neque Firmilianum ob errorem anabaptizantium a sui communione removit. VI. 369. Sed excommunicationem minitatus est. *ibid.* Non est certum, quod Cyprianus, aut Firmilianus a propria de rebaptizandis hæreticis sententia recesserit. VI. 372. Multa sunt, quæ rebaptizantium, & præsertim S. Cypriani excusant errorem maxime ante Stephani Papæ decretum. *ibid.* 373. Ex quo S. Cyprianus decreto S. Stephani oblectatus sit, nequit inde labefactari Papæ in rebus fidei & morum irreformabile judicium. VI. 374. Contraversia S. Stephanum inter & S. Cyprianum agitata tempore Cypriani non pertinebat ad finem, sed ad disciplinam. *ibid.*

S. Cyprianus quo anno Martyrio sit affectus? VII. 11. Nec S. Augustinus, nec S. Cyprianus affirmavere, reconciliandos venientes ab hæresi per iteratum Sacramentum confirmationis. VII. 63. An S. Cyprianus docuerit, hæresi baptizatos esse rebaptizandos. VII. 64. An S. Cyprianus legerit: *Hoc est Sanguis meus?* *ibid.* S. Cyprianus non laudatur, quod docuerit iterandum Baptisma ab hæretico collatum.

VII. 14. Propugnavit confirmationem. *ibid.*

S. Cyprianus an manutenuerit, vel relaxaverit rigorem antiquioris Disciplinæ. VII. 407. & seq. Nec hic, nec Concilium Africanum negarunt pœnitentibus reconciliationem, & pacem in mortis articulo. *ibid.* 408. Nullus in lapsis recipiendis pro Disciplinæ æquitate magis certavit, quam S. Cyprianus. VII. 409. S. Cyprianus reconciliationem concessit peracta pœnitentia, etsi satisfactio non necessario præmittatur absolutioni. VII. 410. Ex consuetudine Ecclesiæ quoque satisfactio est præmissa. *ibid.* An docuerit iteranda Sacramenta Ordinis, & Baptismi collata ab hæretico. VIII. 126.

Cyprus. Innocentius IV. Sacerdotibus Cypri, & Clemens VIII. Sacerdotibus Albanæ, non autem omnibus Sacerdotibus Græcis interdixerunt administrationem confirmationis. VII. 49. Quid desuper statuerit S. P. Benedictus XIV. *ibid.*

Cireneus Simon. Non hunc, sed Christum fuisse crucifixum probat quartus fidei articulus. IV. 387.

Cyrillus (S.) Alexandrinus ob capitula quædam a Nestorio habetur ut Apollinarista, aut Arianus. V. 242. Hic summopere se opposuit Nestorio. V. 254. Cædes Hypatiæ non potest imputari S. Cyrillo. *ibid.* Nec movit seditionem in Orestem. *ibid.* Non fuit Apollinarista. *ibid.* 255. Nec Arianus *ibid.* Sed in omnibus veritatem Catholicam propugnavit. *ibid.* De adversariis S. Cyrilli. V. 257. Ea, quæ scripsit contra hunc Theodoretus, damnata sunt a Synodo quinta. V. 258. Explicantur duodecim anathematismi ab ipso contra Nestorium scripti. *ibid.* & seq. S. Cyrillus docuit, Christum patrasse miracula virtute propria non aliena Spiritus S. V. 261. In quo sensu Verbum vocaverit Apostolum, & Sacerdotem? *Ibid.* Ioannes Antiochenus, & Orientales impugnantes Cyrillum non propugnaverunt hæresim Pelagianam, aut Nestorianam. V. 262. Cur Ioannes Antiochenus restiterit S. Cyrillo, & hujus capitula reprobarit, ac irritarit depositionem Nestorii. V. 263. An Theodoretus se opponens S. Cyrillo adhæserit Nestorio, ac hujus dogmata tradiderit? V. 264. & seq. Theodoretus tamen resipuit, & adiit partes S. Cyrilli. V. 265. Capitulum Theodoretæ contra S. Cyrilli anathematismos editum & Nestorianos proscriptum est. V. 268. An fuerit adpersus fuligine hæreseos Armenorum. I. 178. Quænam forma consecrationis habeatur in Liturgia S. Iacobi, S. Marci, S. Basilii, S. Chrysostomi, & S. Cyrilli? VII. 126. An S. dona vocer Antitypa S. Cyrillus? VII. 162.

Cyrillus (S.) Hierosolymitanus. Nonnulli sunt Patres, quorum de rebaptismo licentia est obscura admodum. VI. 378. & seq. An S. Cyrillus Hierosol. fuerit adpersus fuligine hæreseos Armenorum. I. 177. An rebaptizantibus adhæserit S. Cyrillus. VI. 381.

Cyrillus Lucar Patriarcha quam laudem, & fidem mereatur. VIII. 99. Docens, quod Ecclesia Græca non admittat Sacramentum Confirmationis, nullam habet auctoritatem. VII. 13. & seq.

Cyrinus. An sensus tempore Nativitatis Christi inditus sit a Cyrino? VI. 75. & seq. An ab ipso eodem tempore facta descriptio orbis universi? VI. 77.

Cyrus. Danielis prophetia loquitur de Messia, & non de Cyro Monarchæ Persarum fundatore. V. 134. Cur dicatur unctus? *ibid.*

Cyrus Alexandrinus fuit Monothelita. V. 218.

D

Dæmon. An dæmones sint capaces generationis. II. 156. Quot sint dæmones una legio dæmonum. II. 159. Quomodo in cor hominis immittat suggestiones. II. 181. An possit sentire in corpore assumpto. II. 182. An dæmones possint futura prædicere. II. 185. & 186. De Idolorum oraculis, & dæmonum divinatione. II. 187. An dæmones adhuc peccent, & propterea mereantur pœnam. II. 188. An peccent necessario. *Ibid.* Calviniani & Iansenistæ errant docendo, eandem esse libertatem amandi Deum in Angelis, Beatis, ac Viatoribus, & eandem necessitatem peccandi in dæmonibus, ac in Angelis amandi. *ibid.* Habent dæmones voluntatem immutabilem ob obstinationem. II. 190. Qualis in dæmonibus fuerit ignorantia. *Ibid.* An dæmones possint pœnitentiam agere. II. 191. Quomodo dæmones corpora recipiant, & certo in loco constituantur. II. 191. *per tot. cap. XIV.* An possint diversa recipere corpora. *ibid.* De lapsu dæmonum. II. 195. *per tot. cap. XV.* Quando ceciderint. *ibid.* Peccarunt ex libero arbitrio. *ibid.* Hoc male negant Pelagiani, & Manichæi. *ibid.* Quis fuerit Princeps angelorum malorum. II. 199. & *seq.* Quid significet hæc vox *Dæmon*? *Ibid.* Sub nomine *Cherub* non venit dæmon. II. 200. Dæmones peccaverunt superbia, arrogantia, fastidio, & contumacia. *ibid.* Non omnes dæmones in infernum sunt detrusi. II. 201. Peccatum eorum non fuit stuprum, vel concubitus cum muliere. *ibid.* Nec invidia fuit primum peccatum. *ibid.* & *seq.* Neque spiritualis luxuria. II. 202. Quænam fuerit superbia dæmonum. *ibid.* Horum pœna est ignis infernalis. II. 203. *per tot. cap. XVII.* Vid. *Ignis*. Qualis vermis eos cruciet. II. 211. De dæmonum exercitu. II. 214. *per tot. cap. XVII.* Dæmones non habent hierarchiam. II. 215. Quot sint ordines dæmonum. II. 216. & *seq.* Et quæ nomina eorum. II. 217. Beelzebub est princeps dæmonum, & idem dicit, ac *Deus musca*, & cur? *ibid.* Quomodo dæmones vigilent ad animarum perditionem. II. 218. *tot. cap. XIX.* An quilibet homo habeat angelum, & dæmonem assistentem. *ibid.* & *seq.* Et a quo hic deputetur. II. 219. An dæmones possint virtute naturali patrare mirabilia. II. 222. *per tot. cap. XX.* Quænam mirabilia excedant potestatem dæmonum. *ibid.* Regulæ dignoscendi præstigia dæmonum a veris miraculis. II. 223. An possit facere, ut ignis cadat de cælo? *ibid.* Vel ut maleficus in ærem sublevetur. *Ibid.* Opera magica fiunt ope dæmonis. II. 231. Quodlibet opus magicum continet cultum dæmonum. *Ibid.* Usus est serpente vero ac naturali ad decipiendam mulierem. III. 54. An in diabolum, vel serpentem sit facta maledictio. III. 54. & 55. Vid. *Diabolus*. An habeat veram libertatem. III. 262. Est causa effetriz peccati. III. 275. & *seq.* Et quomodo. *ibid.* Pro hoc Christus non est mortuus. III. 313. & *seq.* Quæ notæ, quod miraculum non sit factum ope Dæmonis. V. 163. Non hic, sed Christus est crucifixus. V. 190. & 202. Cur Christus non redemit dæmones? V. 296. Probatum decem propositionibus, quod Christus vere nos redemerit pretio sui Sanguinis a captivitate dæmonis. VI. 6. Ideo enim & mortem pertulit. VI. 7. Voluit Christus dæmonem vincere non potentia, sed

justitia. VI. 17. Solvantur objectiones contrariæ. V. 23. *tot. cap. V. & 43. tot. cap. VII.* Christus nos liberando e captivitate dæmonis, non debuit manere hujus captivus, sed cum hoc in morte sua captivam duxit captivitatem. VI. 27. An Christus redemerit damnatos, & dæmones? VI. 53. Origenes putabat, Christum etiam pro Angelis, & astris mortuum, ac pro iis satisfecisse. *ibid.* Ac ideo negabat, pœnas inferni esse perpetuas. *ibid.* An idem docuerit S. Hieronymus, aut Tertullianus? *ibid.* Sempiterna sunt dæmonum, & damnatorum supplicia. VI. 54. Christus non assumpsit naturam Angeli, ut dæmones liberaret: nec assumeret. *ibid.* Quomodo intelligendum illud, omnia esse a Christo reconciliata, *sive que in terris, sive que in cælis sunt*. *ibid.* Quando Christus dicitur Redemptor mundi, intelligitur Redemptor hominum, non dæmonum. VI. 55. Cur dæmon dicatur Princeps mundi? *ibid.* An Christus descenderit ad inferos, ut inde erueret incredulos, & impios? *ibid.*

Lutherus admittit, dæmones fore Ministros Sacramentorum, si in specie humana Pastoris officio fungerentur. VI. 194. Quid dicendum de doctrina Scoti, *Validum fore Baptismum, si diabolus illum ex Dei præcepto conferret*. *ibid.* Dæmones non sunt Ministri Sacramentorum. VI. 195. Melancthon denegat potestatem ministrandi Sacramenta homini improbo; cum eam e contra Lutherus ipsi dæmoni concedat. VI. 197. Pro dæmonibus non sunt instituta Sacramenta. VI. 244. An ignis infernalis physice torqueat damnatos, & dæmones? VI. 259. Cur dæmones velint, ut ceremoniæ ipsis adhibeantur? VI. 272. Cur utamur aqua lustrali? VI. 277. Marcellus per eam fugavit dæmones, & eorum præstigia. *ibid.* 278. S. Bernardus inungens energumenum, ipsum a dæmonis potestate liberavit. VII. 57. Lutherus de Missa privata abroganda librum edidit instigatore dæmone. VII. 231.

Dæmonium meridianum est sexti ordinis dæmonum princeps. II. 218.

Dagobortus. Quid dicendum de facto Sisebuti, lege Visigothorum, Caroli Magni, Chilperici, & Dagoberti cogentium Iudæos ad Baptismum. VI. 402. & 403.

Dagon. Huic gentiles divinos honores exhibuerunt. IV. 364.

Dallæus negans traditiones impugnat. V. 22. Dallæus quæ maledicta effuderit in Christum? VII. 18. Contra Græcos Schismaticos, Waldenses, Hussitas, Lutherum, Kemnitium, Calvinum, Dallæum, & alios hæreticos probatur, Ministrum ordinarium Confirmationis esse Episcopum. VII. 40. Gratiam Sacramento Confirmationis conferri, negant Lutherus, Calvinus, Kemnitius, Dallæus, ac Novatores propemodum omnes. VII. 63. Contra hos probatur, confirmatione conferri aliquam gratiam sanctificantem. *Ibid.* Negat per calumniam, Communioni a maioribus nostris esse præmissam confessionem. VII. 389. Vid. *Calvinus*.

Damascus. Contra Iudæos probatur, Christum accepisse Damasci spolia, & Regum obsequia. VI. 84.

Damasceus (S. Jo.) an docuerit errorem Græcorum schismaticorum? II. 82.

Damasceus (Joannes). Minorita. Quid dicendum de ejus commendatione præfixa cuidam libro sub nomine Cardinalis Sfondrati edito. I. 357. & 360.

Damians (Thomas Robertus Franciscus) vulnere inflicto

interficere tentavit Ludovicum XV. Regem Galliarum. X. 37.

Damnandus. Plures erunt damnandi, quam salvandi. I. 400. De eorum reprobatione. Vide *Reprobatio*.

Damnatio. An in eo posset esse spes, cur ex certa divinitus facta revelatione constaret futura sua damnatio? V. 62. An Deus posset facere talem revelationem? *Ibid.* In sensu Baji non datur peccatum veniale, sed omne peccatum meretur damnationem. VIII. 368.

Damnatus. An damnati nunc necessario peccent. II. 188. ob 189. Damnatorum poena est ignis infernalis. II. 203. tot. cap. XVII. Vid. *ignis*. Qualis vermis eos cruciet. II. 211.

An pro damnatis Christus sit mortuus. III. 314. Quodnam sit discrimen inter damnatos & viatores ob peccatum gratia privatos. IV. 58.

De qualitate corporum damnatorum. IV. 403. Horum poenae in aeternum durabunt. IV. 404. An fides sit in animabus beatorum, ac damnatorum? V. 59. & seq. In damnatis datur amor beatitudinis, sed non spes illius. V. 61. Mors Hominis Dei majori pretio aestimanda est, quam sempiternum damnatorum supplicium. VI. 43. Vid. *Demon*. An ignis infernalis physice torquat damnatos & daemones? VI. 259. Character manet in beatis & damnatis. VI. 265. Neque pro Sanctis, neque pro damnatis offerri potest Missae Sacrificium tanquam propitiatorium. VII. 229.

Damnatum. Poena damni est gravissima. III. 128. An leges humanae obligent cum gravi damno? IV. 216. & seq. An lex Divina? *ibid.*

Daneus (Lambertus). Ejus error de summa Trinitate. II. 2.

Daniel cur dictus Balthasar? IV. 364. Danielis hebdomadae a quo mundi anno numerandae. V. 143. Hujus hebdomadae non fuerunt constatae ex annis lunariis. V. 146. & 147. Quo in sensu dicantur abbreviate. V. 147. An hebdomada LXX. sit connectenda cum praecedentibus. V. 151. & 152. Ex prophetia Danielis probatur jam venisse Messiam. V. 131. tot. cap. IV. V. & VI. Quomodo numerandae hebdomadae? *ibid.* In hac prophetia non discrepat textus Latinus ab Hebraico. V. 132. Hujus hebdomadae initium sumunt ab anno septimo Artaxerxis Longimani. V. 139. Probatur ulterius adventus Christi ex Daniele. V. 157. Daniel praedixit occidendum Christum in medio hebdomadae LXX. VI. 106. Quando haec incipiant? *ibid.*

Daniel Stylita an invitatus & absens sit ordinatus. VIII. 135. & 137.

Danthis verba, quibus videtur evinci, eum mentionem fecisse de domo Virginis Nazarethana, quamvis non invictissime, reperiuntur in pluribus accuratioribus editionibus. VI. 89.

David. Hujus poenitentia commendatur. IV. 165. Dux Synedrii fuit semper ex progenie David. V. 123. Christus fuit ex semine David. V. 325. An ex eo prodierint duo stipites, Regius scilicet per Salomonem, & Sacerdotalis per Nathan? *ibid.* An Nathan sit filius David natura, vel adoptione. *Ibid.* In Davide, qui reprobato Saule constitutus est Rex, praefiguratum est regnum Christi? V. 347. Praefiguratum est a Davide Eucharistiae Sacramentum. VII. 80. Symbola Eucharistiae. *Ibid.*

David (Franciscus). Ejus error de summa Trinitate. II. 2.

Debitum. Qualis incestus priver conjugem jure peten-

di debitum. VIII. 188. An vox naturalis idem significet ac vox *Debitum*; & supernaturalis idem ac *Indebitum*? VIII. 449.

Debitus. An integritas creationis debita fuerit creaturae innocenti, ac conditio naturalis? an vero donum naturae superadditum beneficentia conditoris? VIII. 403. Bajus ait, Originalem justitiam, integritatem, immunitatem a morte &c. esse proprietates ante lapsum naturaliter debitas, ita, ut gratiae, Sanctitatis, & justitiae respectu nostri sint donata, supernaturalia post lapsum, quae fuissent naturalia, si Adam non peccasset. VIII. 406. Haec Baji opinio colligitur ex aliis ipsius propositionibus pariter damnatis. VIII. 412. & seq. tot. §. II. & III. Ac confirmatur ex propositione 35. Quesnellii. VIII. 416. tot. §. IV.

Decalogus. Ostenditur gratiae actualis necessitas ad servanda praecepta Decalogi. IV. 17. tot. cap. IV. Decalogus est summarium Iuris universi. IV. 174. Unde hoc nomen? *ibid.* Distributio in duas tabulas. IV. 175. Quot praecepta pertineant ad primam tabulam? *ibid.* Non habebis Deos alienos est primum, & non secundum praeceptum. *Ibid.* Duo ultima praecepta sunt distincta. *ibid.* De ordine praeceptorum: an praeceptum non moechaberis sit quintum vel sextum. IV. 176. Explanatio decalogi. *Ibid.* & seq. Prima verba: Ego sum Dominus: sunt praefatio brevis. *Ibid.* Primo Praecepto prohibetur Idololatria. *Ibid.* & seq. Quid sint Dii alieni? *ibid.* Quid sculptilia? *ibid.* Quid Idola? IV. 177. An prohibita quaecunque sculptura, aut similitudo? *ibid.* & seq. Secundo praecepto prohibetur perjurium, & ideo etiam juramentum. IV. 178. Tertio praecepto praecipitur sanctificatio Sabbati. IV. 179. Quid significetur Sabbathum? & cur institutum? *ibid.* Quomodo sanctificandum? *ibid.* In hujus cultu Iudaei superstitione excedunt. IV. 180. Quid Sabbati iter? *ibid.* Honorare jubemur parentes Praecepto quarto. Qualiter id fiat? & cur vocetur primum praeceptum? *ibid.* Honoranda est etiam mater. *Ibid.* Quinam veniant nomine Patris? IV. 181. De promissione huic praecepto apposita. *Ibid.* Quinto praecepto prohibetur tantum homicidium, non autem fericidium. *Ibid.* Quando licitum homicidium? IV. 182. Ulterius eodem prohibentur ira, contumelia. *ibid.* Praecepto sexto prohibetur moechia: quid sit? *ibid.* Comprehendit adulterium, & incestum. *ibid.* & seq. An in impedimento ex incestu consurgente possit dispensari? IV. 183. Ulterius prohibetur stuprum, & etiam fornicatio simplex. *ibid.* Septimo praecepto prohibetur furtum. *ibid.* Quid sit furtum, & qualiter distinguatur a rapina? *ibid.* Furtum gravissimum est Plagium. *ibid.* Peculatus est furtum ex arario, seu pecunia publica. *ibid.* Quando fiat Sacrilegium? & quinam sint fures? *ibid.* Octavo praecepto prohibetur falsum de proximo testimonium. *ibid.* & seq. Quisnam sit noster proximus? IV. 184. Contra idem peccat testibus falsam infamiam obiciens, falso jurans, mendacia loquens, detrahens, & temere judicans. *ibid.* Nono & Decimo praecepto prohibetur mox dictorum concupiscentia. *ibid.* Christianus Decalogum vi Iuris Ecclesiastici memoria teneat. V. 41. & seq. In Decalogo, & oratione Dominica exercetur charitas. V. 60. & 71. Aleatores frangunt totum Decalogum. V. 110.

Decas Aenonum Valentini quid? I. 133.

Dechamps (Stephanus) demonstrat, gratiam ab Augusto constitui in inspiratione S. charitatis. VIII. 389.

389. *Propositio hæc Berti : Gratia efficax est victrix delectatio, seu charitas, quæ superat contrariam cupiditatem : non ex Iansenio, sed S. Augustino est desumpta.* VIII. 106. Idem sentiunt Molinistæ cum Stephano Dechamps. VIII. 107.
- Decimæ.* De decimis Pharisaicis. IV. 159. & seq.
- Decius.* Soldurii apud Gallos, Decii apud Romanos se morti tradunt pro aliis, unde vocantur Antipsy-chi. VI. 6.
- Decrepitus.* An valeat matrimonium a decrepito contractum. VIII. 163.
- Decretales Epistolæ* a variis sunt collectæ. IV. 239. Præcipue ab Isidoro, & Gratiano. *ibid.* An compilator fuerit Isidorus Mercator, an Isidorus Hispalensis? *ibid.* Qualem habeant auctoritatem Decretales ab Isidoro collectæ? IV. 240. Quinam Canones veterum Decretalium sint genuini, quinam spurii? IV. 241. Qualem auctoritatem habeant decretales Gratiani? *ibid.* & seq. Varii compilatores Decretalium recensentur. IV. 242. Quot libri Decretalium? *ibid.* Quas partes habeant Decretales Gratiani? *ibid.* Quot decretales Gregorii IX. *ibid.* Quot decretales libri sexti, quot Clementinæ, & extravagantes? *ibid.* Quomodo in jure Canonico faciendæ, & legendæ citationes? *ibid.* & seq.
- Decretum.* Deus non prævidet futura libera naturalis ordinis in præfinitionibus, & decretis prædeterminantibus. I. 245. Deus non prævidet in decreto efficaciter prædeterminante materiale peccati. I. 253. Nec statum naturæ innocentis. I. 259. An Deus in decreto prædeterminante viderit perseverantiam Angelorum bonorum? *ibid.* Deus cognoscit ea, quæ sunt ordinis supernaturalis, & spectant ad statum naturæ lapsæ per decretum efficax, & non per scientiam mediam. I. 275. & seq. Regulæ quædam reconciliandi decretum prædeterminans cum libertate humana. I. 294. Ad libertatem sufficit indifferentia medii secundum se abstrahendo a decreto, aut præcepto. V. 238. Decretum Tridentini de Matrimonii clandestinis non obligat, nisi ubi fuit publicatum. VIII. 205.
- Decurio* non ordinetur. VIII. 138.
- Decursio ludicra* prohibetur Christianis. V. 110.
- Dedicatio.* Templæ sint consecrata ab Episcopo. VII. 241. An Apostoli & Papæ priorum sæculorum habuerint dedicationes templorum. *ibid.* Dedicatio templorum commendatur miraculis. *ibid.* 242.
- Defensores pauperum, & Defensores Ecclesiarum* an assumerentur ex Ordine Clericali. VIII. 78.
- Definitio Papæ circa facta dogmatica* est firmissima. III. 315. *tot. cap. V. & VI.* An Papa possit errare in definitione facti dogmatici? V. 224.
- Deformis* non est ordinandus. VIII. 138.
- Defunctus.* Pro his in lege Mosæ fuisse oblata Sacrificia, habemus ex traditione. IV. 189.
- Marcionitæ, & Cerinthiani* baptizabant vivos pro mortuis sine Baptismo defunctis. VI. 415.
- Aliquando Eucharistia posita* fuit supra pectus defuncti, & cur? VII. 207. S. Communio non est danda mortuis, nec ponenda supra pectus illorum. *ibid.* An Communio possit fieri in Missa defunctorum? VII. 216. Incruentum Missæ Sacrificium est vere propitiatorium. VII. 227. Non pro vivis tantum, verum etiam pro pie defunctis. VII. 228. An Missæ Sacrificium possit offerri pro Catechumenis, & excommunicatis defunctis ante Baptismum, & reconciliationem? VII. 230. In Aragonia in die commemorationis omnium defunctorum sacerdotes sæculares duas, Regulares tres celebrant Missas. VII. 250. Vid. *Mortuus*.
- Degradatio.* An sola tonsura initiatus possit degradationis pœnæ subjici. VIII. 68. An valeat ordinatio facta ab Episcopo post hujus degradationem. VIII. 141. An per degradationem deleatur character Episcopi. *ibid.* ac 126.
- Degradatus* amittit privilegium *Canonis*. IV. 250.
- Deifer.* In quo sensu Christus dicatur *Deifer*? V. 248. & 260. Non usurpetur hoc vocabulum. V. 225. & 226.
- Deipara.* Cur B. Virgo a Symbolo Nicæno non vocetur Deipara. II. 87.
- An B. Virgo bene vocetur *Deipara*? V. 227. Hoc negat Nestorius cum Anastasio. V. 241. Impugnatur. V. 250. B. Virgo revera Deum genuit, atque in utero suo formatum edidit. *ibid.*
- Deitas.* An bene dicatur trina Deitas. II. 149.
- Delectabilis.* Appetitus tendens in objectum secundum sensum delectabile non est concupiscentia ipsa, ut putant Pelagiani. VIII. 426.
- Delectatio.* An felicitas hominis consistat in delectatione, & gaudio? IV. 272. & 273. Quid sit? *ibid.* An debeat præcedere sancta cogitatio, & delectatio, ut peccatum possit imputari? IV. 290. Quando sit culpabilis, & quando excusanda? IV. 301.
- An Systema duarum delectationum fuerit ab Ecclesia damnatum. IX. 407. *tot. cap. II.* Hæc propositio Berti : *Gratia efficax est victrix delectatio, seu charitas, quæ superat contrariam cupiditatem : non ex Iansenio, sed S. Augustino est desumpta.* IX. 106. Idem sentiunt Molinistæ cum Stephano Dechamps. IX. 107. Congruistæ cum Vasquesio. *ibid.* Bellarminus. IX. 108. Antoninus Massoulié Thomistæ. *ibid.* Reginaldus. IX. 109. Franciscus Macedo. IX. 110. Brancatus de Laurza. *ibid.* Augustiniani omnes. IX. 112. Omnia peccata proveniunt ex mala cupiditate, & delectatione. IX. 110. & seq. In quo sensu verum sit, & in quo Iansenianum, voluntatem trahi delectatione? IX. 165. & seq. Anonymi objectiones contra delectationem victricem allatæ solvantur. *ibid.* §. VIII. Non est Iansenianum dicere, gratia præveniens consistit in delectatione indeliberata. IX. 167. Anonymus circa materiam de delectatione indeliberata prave interpretatur verba S. Augustini. IX. 169. Statuit Iansenius, delectationem victricem esse sejunctam a deliberatione, & ab indifferentia liberi arbitrii, ita, ut cum libertate indifferentiæ stare nequeat; Berti e contra admittit libertatem indifferentiæ. IX. 158. & seq. In quo sensu Berti dicat, delectationem victricem esse deliberatam, & in quo sensu eam esse indeliberatam? IX. 159. Berti non admittit solam indeliberatam delectationem & necessitatem antecedentem, quæ sine deliberatione voluntatis est. *ibid.* Idem cum Berti judicat Vasquez. *ibid.* Bellarminus. *ibid.* Thomistæ. *ibid.* & seq. Augustiniani agnoscunt cum gratia efficaci seu delectatione victrici veram dissentientiendi potentiam. IX. 182. Denegatur in libris Berti delectatio illa gradibus superior, quæ ita sit invincibilis, & necessitatem inferens, ut sub illa voluntas a sola coactione sit libera. IX. 188. & seq. *tot. §. I.* Probat in concursu duarum delectationum superare fortiolem. IX. 209. ob 201. Affirmatur dari gradus in concupiscentia, & delectatione. IX. 202. Non est Iansenianum, gratiam statuere in delectatione indeliberata. *ibid.* In quo sensu delectatio sit secundum Berti deliberata, & indeliberata.

liberata: IX. 203. Demonstrat Berti, se nunquam admisisse delectationem invincibilem adimentem libertatem indifferentiæ. IX. 212. ob 204. Berti cum Thomistis in delectatione victrici agnoscit necessitatem non antecedentem, sed consequentem. IX. 213. ob 205. Bellelli nullibi docuit, delectationem victricem, seu gratiam efficacem inferre libero arbitrio necessitatem antecedentem. IX. 236. tot. §. I. Vid. *Gratia*. Bellello immerito objicit Anonymus delectationem invincibilem. IX. 243. & 251. Principium duarum delectationum Iansenisticum ab Anonymo describitur. IX. 283. & seq. In quo sensu Bellelli & Augustiniani duas delectationes admittant: IX. 284. & seq. Vid. *Dilectio*.

Deliberatio. Statuit Iansenius, delectationem victricem esse sejunctam a deliberatione, & ab indifferentia liberi arbitrii, ita, ut cum libertate indifferentiæ stare nequeat; Berti e contra admittit libertatem indifferentiæ. IX. 158. Berti cum Iansenio non admittit solam indeliberatam delectationem, & necessitatem antecedentem, quæ sine deliberatione voluntatis est. *ibid.* & seq. Idem cum Berti judicat Vasquez. IX. 159. Bellarminus. *ibid.* Thomistæ. *ibid.* & seq.

Deliberatus. In quo sensu delectatio sit secundum Berti deliberata, & indeliberata: IX. 202.

Demeritum. Libertas indifferentiæ est necessaria ad meritum vel demeritum etiam post lapsum Adæ. III. 262. & 267. Sufficere ad demeritum libertatem a coactione docuit Iansenius. III. 303. An ob prævisa demerita adultæ, & parvuli tradantur damnationi. I. 349. 350. 351. & seq. Vide *Languetius*.

Democratius. An in dominio Democratia ad legem requiratur acceptatio populi: IV. 209.

Democritus. Ejus error circa scientiam Dei. I. 261.

Demonstratio an detur naturaliter in Mystero Trinitatis. II. 133. Saltem præsupposita revelatione. *ibid.*

Denominatio. An character sit denominatio extrinseca: VI. 261.

Dens. Sicidites Monachus affirmabat, corpus Christi in Eucharistia dentibus scindi, & conteri, ac corruptibile esse, nec totum Christum recipi. VII. 173. An dicentes, Eucharistiam atteri dentibus, sint Stercorarii: VII. 175.

Denuntiatio triplex matrimonio est præmittenda: hujus tamen ommissio non annullat matrimonium. VIII. 191. Qualiter fiant, & ubi, & an in iis faciendis possit dispensari, & a quo. VIII. 199.

Denunciatus. Arcendi sunt a S. Communione excommunicati, ac publice denunciati, item mulieres, quæ ad altare accedunt habitu ad lasciviam composito. VII. 203.

Deovirilis. An in Christo sit una operatio theandrica, id est Deovirilis: V. 222.

Deponens. Quid sint verba deponentia: VI. 244. & 245.

Deprecativus. Vidi *Absolutio*, vel *Extrema Unctio*.

Descendo. Christus vera descendit ad inferos. IV. 390. & seq.

Descriptio. Quid dicendum de descriptione universi orbis facta tempore Nativitatis Christi: VI. 76. & 77. An facta a Cyrino: *ibid.* 77.

Deserens. Deus neminem deserit, nisi prius deseratur. III. 295.

Desiderium. An opus peccaminosum sit peccatum distinctum a pravo desiderio: IV. 263.

Desirant (Bernardus) docet, propositionem 38. Baji loqui in sensu charitatis Sanctificantis. VIII. 359.

Quid Desirant teneat de propositione 35. Quæsnellii: VIII. 435.

Desperatio. Timor servilis non disponit ad desperationem. V. 63. & 65.

Despero. Nunquam debet homo desperare. IV. 39. Christum in Cruce desperasse, blasphematur Ioannes Ferus Moguntinus. V. 217.

Desponsatio. Matrimonium est symbolum desponsationis Christi cum Ecclesia. VIII. 152. Vid. *S. Maria*; vel *Matrimonium*.

Detestatio. An detestationem peccati præcedat fides, timor, spes, & aliqua charitas: VII. 276.

Detractio prohibetur præcepto octavo. IV. 184.

Deucalio. Vide *Diluvium*.

Deus. Deum esse corporeum quinam existimarint. I. 110. Ex vocabulo *Dii* non potest in scriptura sumi occasio adstruendi plures Deos. II. 4. An non tres sint *Dii*, quia tres sunt Personæ divinæ. II. 26. & 30. An Deus apparuerit, vel Christus, aut Angelis, quando in veteri testamento legitur, Deum apparuisse Patriarchis. II. 36. & seq. usque ad cap. IX. Deo Patri est Filius genitus non adoptione & gratia, sed generatione & natura. II. 40. & seq. per tot. cap. IX. Contra Divinitatem Filii prolata a Wolzogenio objectiones solvuntur. II. 45. per tot. cap. X. Deus Pater generavit Personam, & non alium Deum. II. 46. Deus Filius est æque æternus, ac Pater, non obstante generatione. *ibid.* An Deus Pater adhuc generet Filium. II. 47. An Pater generet Filium necessitate, vel voluntate. II. 48. An Filius Divinus possit dici genitus ex Dei Patris consilio. *ibid.* Explicatio intellectus Dei notionalis, & essentialis. *ibid.* An Deus Pater intelligat per intellectum Filii. *ibid.* Filius Divinus est Deo Patri consubstantialis. *ibid.* & seq. per tot. cap. XI. Christus est summus Deus, sicut Pater, eidem in omnibus æqualis, quod probatur diversimode. *ibid.* usque ad cap. XII. Solvuntur objectiones negantium, Christum esse Deum. II. 54. per tot. cap. XII. Quomodo intelligenda sint verba Christi: *Pater major me est*; ubi & alii plures similes textus explicantur. II. 55. Probatur multis modis quod Spiritus S. sit verus Deus. II. 72. per tot. cap. XV. Objectiones contrariæ solvuntur. II. 76. per tot. cap. XVI. An & quot dentur in Deo Principia, & Processiones. II. 134. Vid. *Principium*. Quot dentur in Deo relationes, & quæ sit perfectio illarum. II. 144. & seq. Quot dentur in Deo substantiæ. II. 146. & 91. Regulæ observandæ in discursu de Deo. Uno & Trino. II. 147. An Deus possit dici triplex. II. 149. An Angeli possint dici *Dii*. II. 151. & 152. Est auctor omnium creaturarum. II. 132. Quo tempore & loco a Deo sint producti Angelici. II. 165. per tot. cap. VI. Beati & Angeli necessario amant Deum non tamen quid exinde merentur. II. 189. Angeli ab initio amarunt Deum libere. *ibid.* An Angeli statim ab initio habuerint visionem Dei intuitivam? *ibid.* Ex gratia Dei Angeli meruerunt beatitudinem. II. 195. Non Deus, sed Beelzebub deputat cuilibet homini angelum malum. II. 210. Quæ mirabilia non possunt fieri sine speciali operatione Dei. II. 222. & seq. An Deus possit miracula facere per homines impios. II. 224. Regulæ discernendi miracula Dei a præstigiis demonum. *ibid.* An Deus possit facere miraculum in argumentum erroris, aut vitiorum commendationem? II. 225. Quot Deus diebus mundum creavit. II. 239. An mundus vel alia creatura sit Deus coæter-

coeterna. II. 255. In Deo non detur potentia, nec mutatio. *ibid.* Qualiter homo sit factus ad imaginem Dei. II. 6. ac III. 30. An etiam Angelus sit factus ad imaginem Dei? III. 30. An mulier? *ibid.* & *seq.* An Christus? III. 31. An hæc Dei imago amittatur peccando; & an etiam reluceat in corpore? *ibid.* Quid requiritur ad Imaginem Dei. *ibid.* An Adam viderit Deum facie ad faciem. *ibid.* An idem sit, creatum esse ad Imaginem Dei, & ad similitudinem Dei? *ibid.* Quomodo Protoplastæ præceptum Dei sint transgressi. III. 53. *tot. cap.* XII. Hoc præceptum fuit iustissimum. *ibid.* Deus vere fecit Protoparentibus tunicas pelliceas. III. 68. & *seq.* An Deus possit diligi sine gratia? III. 80.

Inter regnum Dei, & beatitudinem ac vitam æternam non datur distinctio. III. 91. & *seq.* ac 130. Cur uni det gratiam efficacem, & non alteri. III. 198. Quomodo intelligendum illud: *Facienti, quod est in se, Deus non denegat gratiam.* III. 214. *tot. cap.* XII. Dei gratia ad initium fidei necessaria est. III. 240. *tot. cap.* IV. An habeat veram libertatem. III. 262. An Deus sit causa effectrix peccati. III. 275. *tot. cap.* IV. & V. Dei præcepta esse servatu impossibilia est propositio Jansenii. III. 293. Cui contrariatur S. Augustinus. *ibid.* & 294. & *seq.* Deus neminem deserit, nisi prius deseratur. III. 295. An interiori gratiæ Dei possit resisti in statu naturæ lapsæ. III. 301. De voluntate Dei antecedente & consequente. III. 310. & *seq.* Qualiter opera, ut sint bona, ad Deum sint referenda. IV. 10. *tot. cap.* III. Non potest Deus diligi super omnia sine gratia. IV. 21. Quid sit diligere Deum, ut oportet. IV. 21. & 22. An Deus possit diligi super omnia sine gratia in statu naturæ puræ. IV. 22. & *seq.* Deus omnibus præparavit gratiam sufficientem. IV. 41. An hanc Dei gratiam omnes actu recipiant. IV. 50. Non Deus, sed peccator est causa, si ipsi subtrahatur gratia. IV. 100. An Deus hominem justificans vere illi remittat peccata. *ibid.* *tot. cap.* III. An possit remittere peccata sine gratia. IV. 104. Dei per dilectionem debet præmittere adultus justificationi suæ. IV. 108. qualis detur Deum inter & hominem iustitia. IV. 117. An opus sit a nobis, quod sine gratia facere non possumus. IV. 116. An Deus per bona opera nostra recipiat emolumentum, vel honorem. IV. 118. Deus non fuisset injustus, etiamsi omne auxilium supernaturale subtrahendo, cunctos Adæ posteros in damnatione, atque obduratione reliquisset. IV. 72. 73. 78. 79. & 80. Cur permiserit Adæ lapsum. IV. 73.

Lex æterna non est idea in mente Dei existens. IV. 145. Lex naturæ provenit a Deo. IV. 147. Legis naturæ præcepta sunt dilectio Dei, & proximi. IV. 148. Quomodo hæc dilectio includat res alias? *Ibid.* & *seq.* Quibus eadem nitatur principiis? IV. 149. An possit Deus dispensare in lege naturæ? IV. 152. An Deus dispensarit in lege naturæ concedendo matrimonia filiis Adæ contrahenda cum sororibus germanis, admittendo Polygamiam, imperando Abrahamo immolationem filii; permittendo filiis Israel furtum Ægyptiis inferendum, &c. IV. 153. Aut concedendo usuram iisdem: permittendo libellum repudii, remunerando mendacium obstetricum, mandando Oseæ, ut sumeret sibi uxorem fornicationum; remittendo observantiam Sabbati? *ibid.* An sit auctor veteris testamenti. IV. 158. & *seq.* Error Marcionitarum de Deo tanquam principio

malo. IV. 161. Dei cultus & dilectio efficit præcepta primæ tabulæ IV. 175. *Non habebis Deos alienos*, est primum, & secundum præceptum. *ibid.* Quid sint *Dii alieni*. IV. 176. Primo præcepto præcipitur cultus veri Dei. *ibid.* An licitum blasphemare Deos alienos. IV. 179. An teneamus omnes actus in Deum referre. IV. 260. Virtus est ordo amoris, quo fruimur Deo, & utimur creaturis. IV. 267. Quod sola charitas remuneretur a Deo, docuit Quesnellius. IV. 268. Sine dilectione Dei non datur vera virtus. IV. 166. & *seq. tot. cap.* IV. Deus est merces virtutis. IV. 271. *tot. cap.* V. Dei amor est felicitas præcipua Sanctorum: *ibid.* & *seq.* An visio beatifica, & Dei amor possint ad invicem separari in patria? IV. 274. Quando peccatum sit conjunctum cum Dei contemptu? IV. 289. Non datur ignorantia invincibilis Dei. IV. 291. & *seq.* Quomodo mandata Dei non sint gravia? IV. 325. Romani, & Græci duodecim numerarunt Deos *Con-sentes*, & octo *Selectos*, ac turbam minorum Deorum immensam. IV. 357. Stultum est inter Divos referre Jovem. *ibid.* Neptunum, cujus filii dicuntur Cyclopes. *ibid.* Vulcanum. *ibid.* & *seq.* Martem. IV. 358. Mercurium. *ibid.* Apollinem. *Ibid.* Junonem. IV. 359. Minervam. IV. 360. Venerem. *ibid.* Vestam. *ibid.* Cererem. *ibid.* Dianam. IV. 361. Fabularis historia de Diis *Selectis* Jano, Saturno, Geniis, Libero, Plutone, Sole, luna, & terra. *ibid.* In Diis non potest habere locum sexus diversitas. IV. 359. Reliqui Gentiles varios coluere Deos, ut Baal, Beelphegor, Dagon, &c. IV. 363. Deum habere manum frigidam, & sella gestari, credunt Mahumetani. IV. 365. Iidem docent, Deum esse corporeum, ac auctorem peccati. IV. 366. Mahumet credit, animam esse portionem Dei. *ibid.* Probatur contra Mahumetanos, Deum posse habere filium sine uxore. IV. 367. Non sufficit credere unum Deum excludendo divinitatem, & incarnationem filii. IV. 373. Deo omnipotentiam denegat Calvinus, facit eundem auctorem peccati cum Theodoro Beza, Luthero, ac Melanchthone. IV. 378. Errores, qui contra Deum pugnant, damnantur in primo fidei articulo. IV. 386. Deus unus credendus proponitur primo fidei articulo. *ibid.* Præter Deum materiâ non potest esse principium cœvum *ibid.* Negantes omnipotentiam Dei, aut ei adscribentes peccatum, aut mendacium impingunt in primum articulum *ibid.* Pariter negantes providentiam, *ibid.* Aut immensitatem. *ibid.* Deus stulte a Socino includitur in summitate cœlorum. IV. 387. Deo non possunt tribui corporalia membra ex eo, quod Christus dicatur sedere ad dexteram Patris. IV. 393. Veritas omnis a Deo revelata est objectum materiale fidei. V. 3. An revelatio vel veracitas Dei sit objectum formale fidei? V. 4. An Deus Adamo creaverit duas mulieres? V. 30. & *seq.* An ad salutem non sufficiat fides in Deum remuneratorem. V. 44. An dilectio Dei super omnia sufficiat ad salutem sine fide explicita? *ibid.* An in eo posset esse spes, cui per certam revelationem a Deo annuntiata esset damnatio. V. 61. An Deus posset facere talem revelationem? *ibid.* An timor servilis proponat Deum ut durum? V. 64. & 65. An Deus homines inducat in tentationem? V. 70. An benevolentia inter Deum, & hominem per dilectionem firmata sit vera amicitia? V. 72. Diligendus est Deus actu dilectionis, etiam interioris. V. 73. Dilectio Dei in homine debet esse continua vel actu,

vel virtute . V. 74. Quoties obliget præceptum ad actum dilectionis Dei? *ibid.* Diligendus est Deus ex toto corde , in tota anima , in tota mente . V. 75. Quid sit Deum diligere ex toto corde , & an id homo possit assequi ? *ibid.* Deus in dilectione , & filiis , & parentibus propriis est præferendus . V. 82.

An ob visionem Dei beatificam Christus peccare non potuerit? V. 236. An Christus a Deo Patre habuerit præceptum moriendi? V. 237. & *seq.* Quomodo Christus stante præcepto libere sit mortuus? *ibid.* 238. An Christus Deum necessario diligebat , & tamen mereri potuerit? V. 240. B. Virgo revera Deum genuit , & in utero suo formatum edidit . V. 250. & 307. An S. Anna possit dici avia Dei? V. 253. Deum Verbum , & Christum distinctos dixit Theodorus Mopsuestenus damnatus a Synodo quinta . V. 270. Capitulum Ibx negans , Deum Verbum factum esse hominem ex Virgine , ut Nestorianum a Synodo quinta rejicitur . V. 271. Quod in resurrectione forma servi sit reversa in formam Dei , non est dogma Euty- chianum . V. 287. Ob communicationem Idiomatum Filius Dei dicitur crucifixus , & filius hominis descendisse de celo . V. 298. & *seq.* Ob eandem bene dicitur , Deus acquisivit Ecclesiam sanguine suo , est crucifixus , mortuus . *ibid.* An Christus possit dici filius Dei adoptivus . V. 305. & *seq.* Saltem secundum humanitatem? V. 309. An vero naturalis? V. 310. In quo sensu Christus dicatur prædestinatus Dei filius? V. 317. An Christus possit dici Dei Servus? V. 321. & *seq.* Non dicatur Christus Servus Dei . V. 326. Non Christum , sed Deum esse crucifixum , docuerunt Arius , Apollinarius , Eutyches , & Petrus Fullo . V. 329. Potuisset Deus non relinquere in perditione nostra . VI. 2. Vel non petere satisfactionem secundum rigorem Justitiæ . *ibid.* An Deus potuisset omnino culpam condonare sine morte Christi . *ibid.* An Deus fuisset injustus , si sine pena nostra condonasset peccata? *ibid.* & *seq.* Pagani docent , non dari secundam personam , quæ pro nostra salute passa est , sed Deum condonare peccata , quæ Superis non nocent . VI. 4. Sociniani negant , Christum esse Deum , unde asserunt , eum non potuisse condigne satisfacere . *ibid.* & *seq.* Socinus docet , nullam Dei justitiam postulare , ut peccata puniantur , Christum dici Servatorem , quia nobis salutis viam annuntiavit : non tamen satisfacisse pro peccatis , nec functum esse ante mortem munere Sacerdotis , sed Deum condonare peccata , cum Christus sine summa injustitia nequeat pro sceleratis mortis supplicio affici . VI. 5. Refutatur decem propositionibus . VI. 6. & *seq.* Christus se ipsum Deo Patri obtulit Sacrificium pro peccato in ara Crucis . VI. 9. & 10. Hoc Sacrificium fuit præsignatum in victimis veteris legis . VI. 11. Christus fuit Sacerdos per Sacrificium , quod ut homo Deo obtulit in Cruce . *ibid.* Quodnam discrimen inter Christum Sacerdotem , & alios Sacerdotes? VI. 12. Christus in celo Deo non sacrificatur , ut putant Poloni Fratres . *ibid.* Hoc probatur ex figura Sacrificii Aaronici . *Ibid.* Per Sacrificium in cruce peractum reconciliati sumus Deo . VII. 13. Quomodo sumus gratis reconciliati Deo , cum Christus dederit pretium magnum? *ibid.* ac 27. & *seq.* Non Deus , sed Christus delevit chirographum peccatorum . VI. 14. Noluit Deus in

Berti Theol. Tom. X.

hominum reparatione peccata dimittere non exhibita Divinæ justitiæ satisfactione . VI. 15. Sed intuitu meritorum Christi , & satisfactione ejus salvi facti sunt . *ibid.* Decebat quam maxime , ut ob peccata nostra Deo fieret condigna satisfactio . VI. 17. & *seq.* An justitia vindex sit proprie in Deo , ac hujus attributum? VI. 18. & 16. Deus necessario peccatores odio habet , sed non necessario puni- nit . VI. 18. An Deus habuerit dominium , & jus absolutum in corpus , & vitam Christi qua homi- nis? VI. 19. Solvantur sophismata Socini negantis , Christum pro nobis satisfacisse pretio sanguinis . VI. 23. *tot. cap. V. & 43. tot. cap. VII.* In quo sensu Deus dicatur vendere iniquos sine pretio? VI. 25. An Deo reconciliati sumus per solam non imputationem peccati? VI. 28. Christus jam ante mortem declaratus est Filius Dei a Patre . VI. 30. An satisfactio Christi obscuret misericor- diam Dei? *ibid.* An Deus olim condonarit peccata sine ulla satisfactione? VI. 31. Quomodo Deus pec- cata condonet? *ibid.* Quale emolumentum acceve- rit Deo per satisfactionem Christi? *ibid.* An Deus ante adventum Christi jam fuerit nobiscum recon- ciliatus? VI. 35. Quomodo Socinus , & quomodo Christianus explicant illud : *Personarum acceptio non est apud eum*? VI. 43. Mors hominis Dei majori pretio æstimanda est , quam sempiternum damna- torum supplicium . *ibid.* Cur satisfactio Christi sit infinita ex eo , quia facta a Deo , & cur non eadem ratione productio mundi , & alia opera Dei sint infinita? VI. 44. & *seq.* Quomodo Christus utpote Deus po- tuerit sibi ipsi satisfacere? VI. 45. An creatura pura potuisset Deo satisfacere pro peccato? *ibid.* & 46. Creatura rationalis obstricta peccato nequit vel pro se , vel pro aliis condigne satisfacere Deo . VI. 45. Nulla creatura etsi gratia , & meritis ex- ornata potest exhibere Deo pro mortali peccato coequali satisfactionem . VI. 46. Quomodo intel- ligendum illud : *Frater non redimit , redimet homo* . *ibid.* An nec Angelus satisfacere potuisset pro pec- cato? *ibid.* An nec homo , si a Deo constitueretur caput morale hominum? VI. 47. An per so- lam contritionem , aut charitatem perfectam sine satisfactione Christi Deo reddatur omne id , quod peccato ablatum fuit? *ibid.* & *seq.* An creatura pu- ra possit Deo satisfacere ad juris apices pro pec- cato veniali? VI. 48. Tres Magi Christum Deum contestari sunt muneribus suis . VI. 85. & 86.

Vid. *Christus* . Effectus Sacramentorum dependet a Deo , & non a probitate vel improbitate Ministri . VI. 133. & 199. *tot. cap. XIV.* Non Sacramenta , sed Deus est causa principalis gratiæ . VI. 256. De cereis imaginibus vulgo *Agnus Dei* dictis . VI. 279. Hospinianus , Vergerus , Munsterus oppugnant Agnos Dei . VI. 280. Quid dicendum de Agno Dei invento in Sarcophago Mariæ Augustæ conjugis Ho- norii Imp.? VI. 279. Quando ulus Agnorum Dei incepit? *ibid.* Eunomius in Baptismo non ablue- bat partes corporis inferiores , quia eas dixit ex- crandas , & procreatas a Deo malo . VI. 319. Vid. *Principium* . Causa finalis Martyrii debet esse Dei gloria . VI. 427.

Gentes putabant , Catholicos , ut Deos colere Bac- chum , & Cererem , quia ignorarunt sub speciebus panis & vini adorari Deum præsentem in Eucha- ristia . VII. 145. Sacramentarii Catholicos tradu- cunt ut Idololatrias cujusdam Dei Panicei . *ibid.*

Sicut circumcisio est signum pacti Abrahami cum Deo initi, ita Eucharistia est signum novi testamenti. VII. 156. Missæ Sacrificium nunquam offertur Sanctis, sed semper Deo in honorem, & memoriam Sanctorum. VII. 229. & seq. An & qualiter solius Dei sit peccata dimittere? VII. 260. & seq. Catholicorum aliqui tenent, Sacramento penitentiae præmittendam esse contritionem perfectam, quæ procedit ex charitate perfecta, & delet peccati culpam apud Deum, ita ut absolutio solum deleat penam. VII. 279. Aliqui ad penitentiam requirunt charitatem Dei, qua bonus est erga nos; non autem eam, qua bonus est in se. *ibid.* Aliqui requirunt ad penitentiam charitatem Dei initialem, qua diligitur super omnia ita, ut non sufficiat attritio servilis, nec charitas concupiscentiæ, aut spei. VII. 280. Quid significet illud, diligendus est Deus, *tantum omnis justitiæ fons*. VII. 288. Charitas Dei ad omnem virtutem requiritur, & varie commendatur. VII. 285. & seq. tot. cap. V. & VI. Charitas necessaria ad gratiam in Sacramento penitentiae obtinendam est amor charitatis non spei solum, quo Deus diligitur ut nobis bonus. VII. 301. Quamvis spes non excludatur. VII. 302. Peccatum tenemur detestari ut offensam Dei, & non propter solam penam. VII. 295. Non possumus peccatum ut offensam Dei detestari sine charitate Dei. *ibid.* Timor servilis non videtur sufficere ad justificationem sine charitate Dei saltem initiali. VII. 286. tot. cap. V. & VI. Timor servilis est donum Dei, ac impulsus Spiritus S. VII. 297. & seq.

An sufficiat confessio soli Deo facta. VII. 323. tot. cap. I. In quo sensu solus Deus peccata dimittat. VII. 396. Cur olim prohibitum fuerit pingere imagines Dei, & Trinitatis. VII. 413. An satisfactio sit ordinata ad compensationem Deo faciendam. VII. 415. & seq. ac 419. & seq. Deus remuneratur opus meritorium ex liberalitate, & justitia. VII. 443. Quinam Ordines instituti a Deo. VIII. 71. & seq. Quomodo intelligendum illud: *Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt*. VIII. 149.

Sententia, quod opera in se etiam bona, bona non sint, si non fiant ex charitate actuali, per quam referuntur in Deum, non est contenta in propositione 38. Baji. VIII. 340. item 385. tot. cap. I. II. & III. Ex sententia Baji, Lutheri, Pelagii sequeretur, Angelum, & Adamum sine gratia supernaturali habuisse meritum vitæ æternæ, Deumque esse finem ultimum hominis solum naturalem. VIII. 407. Bellelli defenditur, quod non inciderit in errorem Baji docendo, creaturæ rationali inesse naturaliter appetitum ad ipsam visionem Dei intuitivam. VIII. 419. & seq. Scotus, & Mastrius agnoscunt in creatura rationali appetitum innatum videndi Deum. VIII. 420. Impossibilitas status naturæ puræ probatur ex innato appetitu videndi Deum. *ibid.* & seq. Non est in Bajo damnata eorum opinio, qui tradunt, non posse creaturam rationalem condi a Deo cum perduelli concupiscentia. VIII. 423. & seq. tot. §. VII. Mors, & concupiscentia nequeunt Deum habere Auctorem, sed sunt pœna peccati. VIII. 429. & seq. Cur damnata hæc propositio Baji: *Deus non potuisset ab initio creare creaturam rationalem, qualis nunc nascitur*. VIII. 434. Gavardi tenet, in nullo statu Deum diligi posse tanquam auctorem naturæ super omnia sine gratia supernaturali. VIII. 437. Deus nequit diligi

super omnia solius naturæ viribus. VIII. 448. An creatura rationalis, imago Dei, possit quiescere in cognitione abstractiva Dei? *ibid.* An creaturæ rationali debeatur gratia, & media alia necessaria supposita gratuita elevatione ad visionem Dei intuitivam? VIII. 456. & seq. Vasquez docuit, Deum a nobis non posse diligi amore amicitiae sine gratiæ moventis auxilio, nec in statu naturæ innocentis, nec in statu naturæ lapsæ. VIII. 461. Nec ut finis naturalis, nec ut finis supernaturalis. *ibid.* Idem sentiunt & alii. VIII. 462. Augustiniani docent, Deum nec ut Auctorem naturæ posse diligi sine gratia ab hominibus post lapsum Adæ. VIII. 463. Idem docent & alii de eadem charitate Dei ut auctoris naturæ. *ibid.* & seq. Quomodo intelligenda verba illa: *Sive ergo manducatis: sive bibitis &c. omnia in gloriam Dei facite*? VIII. 474. An hæc verba contineant præceptum, quo quilibet deliberate agens teneatur opera sua virtualiter referre in Deum? *ibid.* Ita, ut secus opera non sint bona ex omni parte? *ibid.* Quomodo intelligenda verba illa: *Omnia vestra cum charitate fiant*? *ibid.* An contineant præceptum, omnia opera deliberata referendi in Deum? *ibid.* & seq. Sententia, quæ dicit, omnia opera deliberata in Deum referenda esse ex præcepto, ab Anonymo per calumniam ut Bajana rejicitur. VIII. 476. Sententia Augustinianorum est, opera, quæ sunt bona ex officio, non esse virtutes, nisi referantur in Deum, nec tamen esse vitia intrinsece talia: Bajus autem ait, opera in se etiam bona sine actuali relatione ad Deum esse intrinsece peccata provenientia a noxia cupiditate. VIII. 481. & seq. & 495. In quo sensu opera in se bona, sed sine relatione in Deum facta Augustiniani dicant vitia, & peccata: ac in quo sensu Bajus, Quenellus, & Jansenius? VIII. 483. & seq. §. VI. An peccet mortaliter, qui opera sua non refert in Deum? VIII. 487. & 498. Solvuntur objectiones Anonymi contra necessitatem gratiæ ad actum charitatis Dei præsentiam. VII. 489. Contra sententiam de operibus infidelium. *ibid.* & seq. Contra liberum arbitrium. VIII. 492. Contra Adem, spem, & timorem sine charitate elicitos. VIII. 494. Contra expositionem textus, *Sive manducatis, sive bibitis &c.* VIII. 495. Contra præceptum referendi omnia opera in Deum. *ibid.* & seq. Explicatur S. Thomas in materia de præcepto referendi omnia opera in Deum. VIII. 499. Bellelli qualiter explicet præceptum referendi omnia opera in Deum? VIII. 499. Immerito Bajaniſta dicitur. *ibid.* Quoties homo teneatur opera sua referre in Deum? VIII. 497. Berti non est Bajaniſta, nec rejicit omnem charitatem Dei naturalem. VIII. 507. An Bellelli docuerit, Deum posse coli viribus naturalibus sine gratia. VIII. 512. §. I. Bellelli Bajo adversatur in sententia de operibus deliberatis in Deum referendis. VIII. 515. §. V. Apostolici textus ad Rom. 14. & 1. ad Corinth. 10. spectantes ad opera in Deum dirigenda afferuntur, & explicantur. VIII. 471. & seq.

Jansenii prima propositio ait, aliqua Dei præcepta esse impossibilia hominibus etiam justis: Catholici ajunt, nec ulli peccatorum esse aliqua præcepta impossibilia. IX. 134. Sancti necessario amant Deum, & tamen non patiuntur coactionem. IX. 129. & seq. Tridentinum, in quo sensu dicat: *Deus neminem deserit, nisi ipse prius deseratur*? IX. 134. Etiam parvalis in utero materno decedentibus præparantur suffi-

sufficiens salutis remedia , sed preparata iusto Dei iudicio non applicantur . IX. 149. & 153. Qualiter Deus velit , omnes homines solvos fieri : IX. 190. Quomodo Iansenius , & quomodo Augustiniani explicant in Deo voluntatem antecedentem , & consequentem salvandi omnes homines . IX. 147. & seq. ac 190. Ostendit Berti ad voluntatem Dei antecedentem salvandi omnes homines non pertinere dare omnibus actu remedia , & gratias sufficientes , sed preparare . IX. 227. & seq. Quod in Deo sit voluntas salvandi omnes , aperte docet Bellelli . IX. 242. Sine causa carpit Anonymus in Bellellio , delectationem consistere in actibus indeliberatis . IX. 243. Bajus docet , Deum præcipere impossibilia . IX. 291. & seq.

D E U S .

De Dei unius essentia , & existentia .

Varii errores enarrantur circa existentiam Dei . I. 33. Examinantur causæ errorum . *ibid.* Demonstratur existentia Dei per ingenitam omnibus ideam Dei . I. 34. Existentia Dei contra Atheos aliis rationibus propugnatur . I. 48. & 59. *Deus existit* , an sit propositio per se nota : I. 66. Nequit dari ignorantia invincibilis Dei . I. 68. & seq. Dei unius existentia demonstratur . I. 76. & seq. Miracula Deorum declarantur esse falsas simulationes , ac deceptiones . I. 83. 84. & 85. Dei unitas probatur . I. 86. & seq. Deorum dissidia , & flagitia a Gentilibus confessa . I. 80. & 81. Fabula de duobus Diis uno bono , altero malo . I. 87. Horum error spectat ad Idololatriam a posteris Cham disseminatam . I. 88. Malum non est aliqua substantia producta a Deo malo , tanquam a causa summa efficiente . I. 89. Non dantur duo Di , unus causa boni , alter causa mali cujuscunque . I. 90. 92. & 93. Quid constituat essentiam Dei , & quo potissimum exprimi possit vocabulo : I. 94. Dei natura non consistit in infinitate , nec in aggregatione attributorum , nec in actuali intellectione , sed in esse a se . *ibid.* Quo vocabulo possit omnium optime exprimi Dei essentia : I. 97. & seq.

De attributis DEI .

Enarrantur Eunomii errores de divinis nominibus . I. 100. Deus est ineffabilis . *ibid.* Dei nomina alia significant naturam , alia attributa . I. 101. Dei nomina quot sint : *ibid.* & seq. Et quæ nomina in Sacris Litteris Deo tribuantur : I. 102. De Simplicitate Dei . I. 104. Deus non est Anthropomorphos . *ibid.* & seq. Qualiter in hac materia erraverit Melito : *ibid.* Et qualiter Tertullianus : I. 105. & 106. In Deo non datur compositio intrinseca , an nec rationes : I. 122. Deus est ex sua essentia infinitus . I. 124. Error Socinianorum circa infinitatem Dei . *ibid.* Deus est immensus . I. 125. Etiam in immensitatem Dei peccaverunt Sociniani . *ibid.* An pariter circa eam erraverint Eugubinus , & Erasmus : *ibid.* An Deus sit ubique præsens per substantiam , ac potentiam : *ibid.* & seq. Deus an sit præsens in spatiis imaginariis : I. 128. Ubi Deus fuerit ante creationem mundi , & quid ibi operatus sit : *ibid.* Deus est immutabilis . *ibid.* Deus habet propriam æternitatem . I. 133. Errorem circa æternitatem Dei docuit Valentinus . *ibid.* Alium cir-

ca eandem tenuerunt Monachi in monte Atho . *ibid.* Item alium Palamitzæ . *ibid.* & seq. Opinio Eugubini circa æternitatem Dei . I. 134. Æternitas Dei non potest convenire creaturæ . I. 135. Deus habet infinitam potestatem . I. 139. Variorum errores circa omnipotentiam Dei . *ibid.* Quid Deus possit , & quid non possit facere per suam omnipotentiam : *ibid.* & seq. Error Calvini & aliorum circa omnipotentiam adducitur . I. 142. Plura Deus potest facere , quam actu facit . *ibid.* & seq. Imo etiam meliora præsentibus facere potest . I. 144. Deus est verax . I. 147. Deus est perfectus . I. 152. Continet in se eminenter omne perfectiones omnium creaturarum . *ibid.* Deus simul & creatura non sunt aliquid perfectius , quam Deus solus . I. 153.

De Visione intuitiva DEI .

Deus est pulcherrimus . I. 153. Nequit solo naturali lumine intuitive videri ab intellectu creato . I. 156. Visio Dei intuitiva quas requirat condiciones : I. 158. & seq. Deus potest videri a creato intellectu intuitive per lumen supernaturale gloriæ . I. 161. Qualiter Deus sit invisibilis : I. 162. An oculus corporeus virtute supernaturali possit videre Deum , vel Angelum : I. 163. & 184. & seq. Intellectus creatus Deum videns non potest eum comprehendere . I. 163. & seq. Deus ipse est lumen gloriæ . I. 170. & 171. Chrysostomus non visionem Dei in se , sed comprehensionem Dei negat esse possibilem . I. 173. Similiter facit Theodoretus . I. 175. His accedit S. Hieronymus . I. 176. S. Augustini discipuli an doceant Deum visibilem oculis corporeis : I. 176. & seq. Quid Augustiniana Theologia sentiat de oculis beatorum : I. 179. An aliqui Deum viderint in hac vita : I. 185. & seq. ac 189. & seq. Hæc visione probabilis non fruuntur Enoch , & Elias . I. 190. An clara Dei visio differatur Sanctis usque post diem Judicii : I. 193. Cerinthi , & Papiæ error circa visionem Dei . *ibid.* & seq. quid senserint SS. Augustinus , Ambrosius , & Bernardus : I. 210. Quid Ioannes XXII. I. 215. De inæquali visione beatifica Sanctorum . I. 219. Quid Sancti videant in Deo : I. 224. An per absolutam Dei omnipotentiam possit videri Divina Essentia sine attributis , aut una Persona sine alia . *ibid.* & seq.

De Scientia , & Sapientia DEI .

Quæ scientia datur in Deo : I. 229. In Deo est omnis plenitudo scientiæ . I. 230. Dei scientia est eadem Divina substantia connotans intelligibilia objecta . I. 231. Dei Sapientiæ omnia conveniunt attributa Divina . *ibid.* 230. Scientia Dei , quando vocetur sapientia : quando scientia : quando speculativa ; quando practica : quando libera : quando necessaria ; quando simplex Intelligentia : quando scientia Visionis : I. 231. An scientiam Dei possit aliquid subterfugere : *ibid.* & seq. Deus se ipsum cognoscit , & comprehendit . I. 232. Deus cognoscit omnes creaturas præteritas , præsentis , futuras , & possibles . *ibid.* Dei scientiam non latent futura contingentia , & conditionata . I. 233. & seq. De scientia Dei erronee senserunt Crellius , Wolzogenius , & Sociniani . *ibid.* Item & Pelagiani . I. 234. Ac Semipelagiani . I. 235. Deus cognoscit intimas creaturæ cogitationes , & peccata . *ibid.* Quomodo cognoscat

impossibilia, & entia rationis. I. 236. An præscientia Dei non lædat libertatem animorum? I. 237. Ex præscientia Dei non sequitur inevitabilis contingentium eventus. *ibid.* Ubi error Gnosticorum, & Hussitarum rejicitur. I. 236. & *seq.* Quomodo creaturæ omnes in immutabili æternitate Deo sint præsentēs; I. 240. Deus in suis ideis, & etiam immediate universas conspiciat creaturas. I. 242. Non præcognoscit Deus futura libera naturalis ordinis in prædefinitionibus, & Decretis prædeterminantibus. I. 245. Deus non prædeterminat actiones liberas naturales. I. 246. Deus non prævidet mala culpæ in decreto efficaciter prædeterminante materiale peccati. I. 253. Quomodo Deus videat creaturas in ideis? I. 242. An, & quomodo Deus cognoscat peccata in ideis? I. 259. An Deus præviderit statum creaturæ innocentis in decreto prædeterminante? *ibid.* An Deus viderit in decreto prædeterminante perseverantiam bonorum Angelorum? *ibid.* An Deus cognoscat futura contingentia per scientiam mediam. I. 272. & *seq.* ac 280. & *seq.* Præscientia peccatorum spectat ad scientiam visionis, & non ad scientiam mediam. I. 273. Gratia Dei ab intrinseco efficax, & inefficax explicantur. *ibid.* Deus videt ea, quæ sunt naturæ supernaturalis, & pertinent ad statum naturæ lapsæ per decretum efficacem, & non per scientiam mediam. I. 277. Quomodo Deus inclinet homines ad culpam. I. 93.

De Voluntate DEI.

In Deo datur voluntas. I. 301. An Dei beneplacitum versetur in salutem singulorum hominum? *ibid.* De objecto voluntatis Dei. I. 302. De divisione in voluntatem signi, & beneplaciti. *ibid.* Ultima subdividitur in antecedentem, & consequentem. *ibid.* Enumeratur error Iansenii, & aliorum. I. 303. 304. 305. & *seq.* Deus amat creaturas suas propter propriam suam bonitatem. I. 310. & *seq.* An etiam possibiles? I. 311. Deus providentia sua gubernat res abjectissimas. *ibid.* & *seq.* Errores Stoicorum, & Epicureorum circa Dei regimen. *ibid.* Voluntati Dei minime deest perfectio libertatis. I. 316. Prædestinatio pertinet ad mentem Dei, & voluntatem. I. 328.

Dextera. Quomodo Christus sedat ad dexteram Patris? IV. 393. De dexteris in contractu nuptiali mutuo dandis. VIII. 222.

Diabolus. An Satan fuerit Princeps Angelorum malorum? II. 199. Vid. *Dæmon*. Quid significet hæc vox *Diabolus*. *ibid.* Sub nomine *Cherub* non venit diabolus. II. 200. Est princeps octavi ordinis dæmonum. II. 218.

Quidam docuerunt, legem veterem esse a diabolo. IV. 158. Refutatur. IV. 161. & *seq.* Non significatur per Azazelem. IV. 187. An in Scriptura signetur nomine *Nihil*? IV. 278. prædixit Genevensiam apostasiam. IV. 379. Mundum sub diaboli tyrannide esse constitutum, credebant Marcionitæ. IV. 386. Non hic, sed Christus est crucifixus. IV. 388. Quomodo intelligendum illud: *Et dæmones credunt*? V. 59. Quæ distinctio inter fidem dæmonum, & hominum? V. 61. & *seq.*

Lutherus etiam huic adjudicavit potestatem absolventi, si in corpore humano gereret munus Pastoris. VII. 361. Refutatur. *ibid.* & *seq.* Matrimonium non est opus diaboli, sed consentaneum legi naturali, & divinæ. VIII. 147. Diabolus æmulatur res

Divinorum Sacramentorum in idolorum mysteriis. VIII. 155. Vid. *Dæmon*.

Diaconatus. De impositione manuum, quæ sit in collatione Diaconatus. VII. 3. An sit verum Sacramentum. VIII. 78. Diaconatus est Ordo sacer, ac Hierarchicus, verumque Sacramentum a Christo institutum. VIII. 71. 84. & 85.

Diaconicum dicitur etiam Thalamus, & Pastophorium. VIII. 82. Quid sit, & quotuplex. *ibid.* Cur sit collatus in Diaconico Ordo Subdiaconatus. VIII. 83. Cur & in quo sensu Subdiacono sit prohibitum ingredi Diaconicum. *ibid.*

Diaconissa. An habuerit Ordinem. VIII. 59. & *seq.* Diaconissarum institutio est antiquissima. VIII. 88. Diaconissæ aliqua sacra ceremonia sunt initiatæ. *ibid.* Non tamen illis fuit collatus Ordo. *ibid.* Quænam illarum Officia. *ibid.* 89. An etiam illis imponebatur manus Episcopi. VIII. 89. A potestate Ecclesiastici ministerii sunt amovendæ, sicut omnes mulieres. *ibid.*

Diaconus an committat Sacrilegium, si in peccato gravi exercet actum ordinis? VI. 208. Diaconus nonnisi ex delegatione post solemnem ritum Baptismum administrare. VI. 344. An Diaconus absque delegatione baptizans fiat irregularis. VI. 345.

Quomodo fideles dicantur confirmari a Diacono? VII. 3. S. Laurentius Diaconus S. Sixti non consecravit, sed dispensavit S. Calicem. VII. 185. & 186. Diaconi olim Eucharistiam ministrarunt præsertim sub specie vini, jussu tamen & delegatione Sacerdotum. VII. 187. Diaconi possunt Eucharistiam distribuere absente Sacerdote in casu necessitatis, & jubente Sacerdote, infirmum autem communicet Sacerdos. *ibid.* Diaconus non communicet Sacerdotem. VII. 184. & *seq.* Non potest Eucharistiam conficere. VII. 185. & 186. Dicitur a ministrando, Sacerdos vero a sacrificando. VII. 185. Quid sit Missa catechumenorum, & an hæc potuerit fieri a Diacono? VII. 238.

An absolvere potuerit moribundos in absentia Sacerdotis. VII. 361. 363. ob 371. 373. & VIII. 32. Diaconus neque fuit, nec est Minister extremæ unctionis. VIII. 33. Olim ministeria minorum Ordinum Diaconis sunt demandata. VIII. 73. Diaconi habent Ordinem Hierarchicum, Episcopatu tamen, & Presbyteratu inferiorem. VIII. 81. & *seq.* Cur vocati aures, oculi, os, cor, & anima Episcoporum. VIII. 83. Horum ordo est antiquissimus. *ibid.* Diaconus potest prædicare, baptizare, Eucharistiam distribuere. *ibid.* Olim calicem porrigebat communicantibus. *ibid.* Quæ alia ejus officia. *ibid.* Quomodo ordinentur? & in qua materia. *ibid.* Græci loco Evangelii illi porrigunt stibellum: Angli inungebant ejus manus. *ibid.* Septem Diaconi, de quibus act. 6. Sacramentali Ordine erant initiati. VIII. 84. Diaconi consecratio est sensibile signum conferens Spiritum S. & gratiam. VIII. 86. & *seq.* Olim Diaconi repellebant a Communione laicos indignos, excommunicabant Subdiaconos, & alios inferiores, habebant curam Sanctorum, & Monachorum. VIII. 87. An olim nulla fuerit distinctio inter has voces: *Episcopus*, *Presbyter*, *Diaconus*. VIII. 106. An materia hujus ordinis sit impositio manuum Episcopi. VIII. 112. An Papa possit simplici Sacerdoti dare potestatem ordinandi Diaconos. VIII. 116. Hanc potestatem an dederit Abbatibus Ordinis Cisterciensis, & Fratribus Minoribus Indis. VIII. 117. De ejus Vestibus. VIII.

143. Hoc ordine initiati non possunt matrimonium inire . VIII. 186. & seq. Vid. *Græcus* .
Dialectica . Hujus usus est Theologo summe utilis , ac necessarius . I. 5. & 6. Theologi ea utentes non sunt fallaces . *ibid.* Id docet exemplum Christi , & SS. PP. *ibid.* Theologo plurimum confert Philosophia naturalis . I. 7. Id probatur testimonio Scripturarum , Patrum , ac rationum . *ibid.* Theologus debet Philosophiam captivare in obsequium fidei ob revelationes divinas . I. 8. *Dialecticæ* usus nec interdicitur a S. Scriptura . I. 12. Nec a Patribus . *ibid.*
Dialogus . Qui scripserit Dialogum de Trinitate . II. 110.
Diana unde nomen , & ortum trahat ? IV. 361. Non potest referri inter Deos . *ibid.*
Didymus dixit , Melchisedech esse Angelum . V. 334. Refutatur . V. 335.
Didymus . Cur S. Thomas vocetur Didymus ? VI. 101.
Dies . An sex dies , quibus creatus est mundus , fuerint naturales , id est 24. horarum ? II. 241. & seq. Quomodo potuerint esse naturales , sine cursu solis , qui primum quarta die est productus . II. 242.
An Christus ignoraverit Judicii diem ? V. 216. Quomodo Abraham viderit diem Christi ? VI. 29. Vid. *Festum* .
Difficultas sciendi est pœna peccati . III. 63.
Digamus non ordinatur . VIII. 138.
Digitus . Ablutio capillorum , vestium , aut minimi digiti non est sufficiens pro Baptismo . VI. 319. & seq.
Car anulus nuptialis quarto inferatur digito . VIII. 221. & seq.
Dilectio . Christi gratia mentem illuminat , & voluntatem adjuvat per inspirationem sanctæ dilectionis . III. 162. Qualem dilectionem admiserit Pelagius . III. 163. & seq. Gratia actualis magis consistit in dilectione , quam illuminatione . III. 171. & 172. Quid sit , & quam necessaria sit dilectio , seu dilectio victrix . III. 177. Per hanc superantur concupiscentiæ malæ . *ibid.* Habet suos gradus , ita , ut modo sit efficax , modo sufficiens . *ibid.* & 181. Est autem efficax , vel sufficiens ex beneplacito divino . III. 182. Non tamen necessitat voluntatem nostram ad operandum . *ibid.* Quomodo timor domini sit gratia , cum omnis gratia sit dilectio . III. 183. An Angeli , & Adam habuerint hanc dilectionem victricem . III. 186. V. *Gratia* . Nequit sine gratia haberi dilectio Dei super omnia . IV. 19. Nec proximi . IV. 21. Quid sit dilectio Dei , ut oportet . *ibid.* An sine gratia dilectio Dei possit haberi in statu naturæ puræ . IV. 22. V. *Charitas* .
Tota lex naturæ consistit in dilectione Dei , & proximi . IV. 148. & seq. In quot dilectio tendat ? *ibid.* 149. Quomodo hæc dilectio includat res inferiores ? *ibid.* Quibus eadem nitatur principiis ? *ibid.* Dilectio Dei ordinatur in præceptis primæ tabulæ , & dilectio proximi in reliquis . IV. 175. Virtus est ordo dilectionis , quo fruimur Deo , & utimur creaturis . IV. 267. Sine dilectione non datur vera virtus . *ibid.* Quod sola dilectio remuneretur a Deo , & quod omnis virtus sit dilectio , docuit Quænellius . IV. 268. Quanti facienda fides sine dilectione ? IV. 269. Ad omnem virtutem requiritur dilectio actualis , non habitualis . *ibid.* Quid spes sine dilectione ? *ibid.* Quid Religio , quid timor supplicii sine eadem ? *ibid.* & seq. An virtu-

tes sine dilectione sint vitia . IV. 270. Felicitas æterna hominis consistit in visione , & præcipue in dilectione Dei . IV. 271. tot. cap. V. An visio Dei , & ejus amor possint in patria separari ? IV. 274. Dilectio Christiana non invenitur apud hæreticos . IV. 378. Quomodo fides distinguatur a dilectione ? V. 5. An dilectio Dei super omnia sufficiat ad salutem sine fide explicita ? V. 46. An dilectio distinguatur a fide ? V. 56. & 5. Quomodo fides sine dilectione mortua ? V. 56. An hæc deficiente etiam fides deficiat ? *Ibid.* An spes distinguatur a fide & dilectione ? V. 60. Spes semper habet sibi adjunctam aliquam dilectionem ? *Ibid.* & seq. In Decalogo , & Oratione Dominica exercetur dilectio . *ibid.* ac 71. Dilectio significat gratiam , benevolentiam , amicitiam . V. 71. Amor , charitas , dilectio , an detur discrimen inter hæc vocabula ? *ibid.* Quid sit dilectio habitualis ? quodnam illius objectum , ac an sit habitus a Deo infusus ? an possit in hac vita augeri , minui , ac perdi ? *ibid.* & seq. An benevolentia per dilectionem inter Deum , & hominem firmata sit vera amicitia . V. 72. Quænam conditiones ad amicitiam requirantur ? *ibid.* Quid sit dilectio actualis , & quomodo justificet ? V. 73. Cum quali dilectione fiet peccatum ? *ibid.* Deus est diligendus actu dilectionis etiam interioris . *ibid.* Dilectio Dei in homine debet esse continua vel actu , vel virtute . V. 74. Quoties obliget præceptum ad actum dilectionis Dei ? *ibid.* & seq. Diligendus est Deus ex toto corde , in tota anima , in tota mente . V. 75. Quid sit Deum diligere ex toto corde , & an id in hac vita possimus assequi ? *ibid.* Quid sit dilectio , ut vocant , pura ? V. 76. Reprobatur . *ibid.* Non repugnat dilectioni servare legem , & facere opera bona propter mercedem æternam . V. 79. & seq. Quomodo dilectio tendat in proximum ? V. 81. Vid. *Proximus* . Cur homo non jubeatur singulari præcepto diligere se ipsum ? IV. 148. & V. 81. Quid sit dilectio propria ? *ibid.* Quo ordine proximus sit diligendus ? V. 82. Deus omnibus est præferendus . *ibid.* Quomodo dilectio sit exercenda in pauperes ? V. 84. Etiam dilectio inimicorum est de præcepto . V. 85. Dilectioni non repugnat gerere bellum justum . V. 86. Vid. *Bellum* . An dilectio violetur per occisionem injusti vitæ aggressoris ? V. 88. & seq. Berti definitio gratiæ , quod sit *Illustratio mentis* , & *inspiratio S. dilectionis* , purgatur ab errore Iansenii demonstrando , eam aperte desumi ex S. Augustino , & Dionysio Petavio . IX. 104. & 105. Vid. *Charitas* , vel *Diligo* .
Dilectus . Prædestinati vocantur etiam electi ac dilecti . I. 328.
Diligo . Non possumus sine gratia Deum diligere super omnia . IV. 10. Nec proximum . IV. 21. Quid sit diligere Deum , ut oportet . *ibid.* An possit Deus diligi sine gratia super omnia in statu naturæ puræ . IV. 22. Vid. *Charitas* .
Diluvium , quo anni tempore fuerit . II. 260. Diluvium Noeticum , & Deucalionis non differunt , sed est unum . III. 3. Quid diluvio Ogygis ? *ibid.* Baptismi typus fuerunt diluvium Noe , & mare rubrum . VI. 285. An post diluvium matrimonium fuerit de præcepto . VIII. 151.
Dimitto . Pro quibus Christus oraverit verbis illis : *Pater , dimitte illis , non enim sciunt , quod faciunt , & an sit exauditus ?* VI. 61.
Dioeletianus . Vid. *Æra* .

Diodorus Siculus. Ejus error de circumcissione manifestatur. VI. 143.
Diomedes. De sociis Diomedis historia. II. 228.
Dionysius Alexandrinus in Epistola non favet Arianis. II. 109. & seq. An rejecerit Apocalypsim tanquam opus spurium. I. 199.
 Nonnulli sunt Patres, quorum de rebaptismo sententia est obscura admodum. VI. 378. & seq. An rebaptizantibus adhaerit S. Dionysius Alexandrinus. *ibid.*
Dionysius Areopagita. An hujus libri de divinis Nominibus, & Mystica Theologia sint apocryphi. II. 23.
 An opus de Ecclesiastica Hierarchia sit partus illius? VII. 13. Hoc Opus ob hodiernis Criticis rejicitur. VIII. 76.
Dionysius. Vid. *Bacchus*.
Dionysius. Vid. *Era*.
Dioscorus. Quid dicendum de Baptismo Dioscori, qui illum suscepit in Theatro ludens, & Sacris Mysteriis illudens? VI. 216.
Diptycha Ecclesiae Mopsuestenae sunt genuina. VI. 127.
Directa Causa. Vid. *Causa*.
Disciplina. Vid. *Berti*. P. Berti probat, quod in opere suo de Theologicis disciplinis non inveniatur ulla nota Bajanismi, sed quod Bajus ubique ab ipso perstringatur. VIII. 381. tot. cap. II. Vid. *Ecclesia*.
Discipulus. An discipuli nolentes credere resurrectionem prorsus fidem amiserint. V. 57. An septuaginta discipuli Domini fuerint Episcopi. VIII. 97.
Discretio. In qua aetate censeantur adesse anni discretionis, ut quis teneatur ad Communionem? VII. 191.
Discurfivus. An Angelus sit discurfivus. II. 189. & seq.
 An assensus fidei sit liber, supernaturalis, ac discurfivus. V. 3.
Disgratia. An opera in se bona in statu disgratiae facta sint peccata. IV. 5.
Disparitas Cultus. Vid. *Cultus*.
Dispensatio. An lex, & qualiter immutetur per dispensationem. IV. 150. Notandum aliquod circa dispensationem. *ibid.* An lex naturalis tollatur per dispensationem Pontificiam. IV. 151. Qualiter per dispensationem Papae tollantur residentiae Episcoporum, vota, juramenta, matrimonia, &c. *ibid.* & seq. An lex naturalis possit per dispensationem tolli a Deo. IV. 152. An Deus dispensatione usus sit in lege naturali concedendo filiis matrimonia contrahenda cum sororibus germanis? admittendo Polygamiam? imperando Abrahamo immolationem filii? permittendo furtum Aegyptiis a filiis Isaac inferendum? &c. IV. 153. & seq. Aut concedendo iisdem usuram? permittendo libellum repudii? remunerando mendacium obstetricum? mandando Oseae, ut sibi sumeret uxorem fornicationum? remittendo observantiam Sabbati? *ibid.* An detur in impedimento ex incestu? IV. 182. Quid sit, qualiter differat a privilegio? IV. 251. A quo concedatur? *ibid.* Quando sit illicita? IV. 252. Dans, & petens dispensationem sine justa causa peccant. *ibid.* Non est facile danda in matrimoniis contrahendis. *ibid.* & seq. An possimus uti dispensatione sine justa causa concessa? IV. 253. Quanam dispensationes Romae vocentur sine causa? *ibid.* Apostoli non baptizabant in Nomine Christi ob dispensationem aliquam a Christo obtentam.

VI. 330. & 337. Explicatur textus Scripturae, qui videtur contrarius. VI. 331. & 332.
 Praeter Episcopum etiam simplex Sacerdos potest ex dispensatione, vel facultate extraordinaria conferre Sacramentum confirmationis. VII. 45. & seq. Id probatur ex Concilio Florentino contra Herminier. *ibid.* Item ex Tridentino, ac S. Gregorio M. *ibid.*
 Dispensatio impedimentorum Matrimonii spectat ad Ecclesiam. VIII. 176. & seq. Non fiat nisi causa urgente gravi. *ibid.* 177. In impedimentis provenientibus ex lege naturae, aut divina positiva nec ab Ecclesia dispensatio fieri potest: talia sunt ligamen perfectum, & impotentia. VIII. 177. Papa valet dispensationem concedere in impedimentis jure Ecclesiastico introducta: *ibid.* An etiam Episcopus. *ibid.* Ob quas causas dispensatio obtineri possit. *ibid.* An Papa possit dispensationem concedere in voto solemnium, & matrimonio rato. VIII. 181.
 Damnantur propositiones Quesnellii agentes de dispensatione. IX. 317.
Dispositio. An homo per solas naturae vires possit se disponere ad recipiendam gratiam supernaturalem. III. 214. & seq. Quae distinctio inter dispositionem & meritum. III. 214. Quid dispositio positiva, quid negativa. *ibid.* Adulti debent praemittere dispositionem ad fidem. IV. 103. & seq. De dispositione ad fidem. *ibid.*
 Quae dispositiones requirantur in adulto volente suscipere Sacramenta? VI. 242. & seq. Quae dispositiones ad gratiam? VI. 243. Sacramentorum effectus dependet a dispositione; quomodo verum est, Sacramenta conferre gratiam ex opere operato? VI. 253.
Diffidium magnum est inter Latinos, & Graecos schismaticos circa Processionem Spiritus Sanctus II. 77. & seq.
Distinctio qualis detur inter Essentiam divinam, & attributa? I. 110. & seq. Erravit circa hanc distinctionem Gilbertus Porretanus. *ibid.* 111. Et Eunomius. I. 112. Quanam distinctio sit admittenda in Divinis. I. 123. Quid sit, & an admittenda distinctio formalis. *ibid.* An distinctio virtualis. I. 124. An distinctio juxta connotata. *ibid.* An distinctio intentionis. *ibid.*
 Quae sit distinctio divinarum Personarum. II. 30. Item quae inter Essentiam divinam, & Personas. *ibid.* Quanam distinctio detur inter Angelos. II. 161. per tot. cap. IV. An distinctio numerica sit impossibilis sine materia. II. 163.
Distributio Eucharistiae olim facta est, ut communicantes eam manibus acciperent, mulieres tamen in mundo linteo recipere debuerunt. VII. 214. & seq.
Divinatio. De Idolorum oraculis, & daemonum divinatione. II. 187.
 Divinatio puniebatur olim poenitentia publica. VII. 436.
Divinitas. Probatur divinitas Christi Domini. II. 40. & seq. per tot. cap. IX. Divinitas Spiritus Sancti, Patri & Filio consubstantialis, contra Macedonianos propugnatur. II. 72. per tot. cap. XV. Argumenta contraria solvuntur. II. 76. per tot. cap. XVI. S. Ignatius Martyr suis in Epistolis Verbi Divinitatem asseruit. II. 95. & seq. tot. cap. I. De quibus Epistolis sit quaestio. *ibid.* Has Epistolas esse opus S. Ignatii, probatur. II. 96. Divinitatem

nitatem Filii propugnavit S. Iustinus . II. 99. Similiter fecit S. Irenaeus . II. 102. & seq. Probabilis Tertullianus Divinitatem Filio adjudicat . II. 116. Filii Divinitatem propugnant S. Cyprianus, Lactantius, & Arnobius . II. 118. Quid dicendum de Eusebio Pamphilo . *ibid.* & seq. Contra Arium Verbi Divinitas propugnatur . II. 60. & seq.

Divinitas. Hæc in Christo non potuit pati, bene vero humanitas ipsius . V. 203. Christus habuit veram animam humanam, ita, ut non hujus vicem gesserit Divinitas . V. 210. & seq. An Christus ut viator viderit Divinitatem ? V. 213. & seq. ac 217. An in Christo possit simul esse visio Divinitatis, & summa tristitia ? V. 217. Quomodo ab humana Christi natura in morte recesserit Divinitas ? V. 218. Qui credit Divinitatem Verbi, & negat carnem rationalem Christi, Monothelita est. *ibid.* An humanitas Christi sit solum instrumentum Divinitatis . V. 223. Hanc Christo denegant Arius, & Eunomius . V. 259. & seq. Eutyches cum Apollinario docet, Christi carnem ita esse Divinitate absorptam, ut non nisi corpus phantasticum haberet, & Divinitas ipsa sit crucifixa . V. 281. Uterque refutatur . *ibid.* Christi Divinitati an convenient ea per communicationem Idiomatum, quæ dicuntur de humanitate . V. 298. Vid. *Idioma*. Divinitas nequit esse pars suppositi Christi . V. 327. & seq. Cur hæc propositio Joannis Hus, & Wiclefi, *Divinitas & humanitas est unus Christus*, ut damnata ? V. 328. Oratio Christi demonstrat ejus Divinitatem, non aliquam subjectionem, ut putant Ariani . VI. 60. Probatum contra Socinianos, adorationem Magorum fuisse religiosam, & indicasse Christi Divinitatem . VI. 85. & seq.

Christi divinitatem negat Paulus Samosatensis . III. 147. Divinitas Christi a fidele negari non potest . IV. 373. *tot. cap. IV.* In veteri testamento non erat necessaria fides explicita Divinitatis Christi . V. 42.

Divinus. Quid sit lex divina ? IV. 139. Quid jus divinum ? IV. 140. Quid lex Divina antiqua, & nova ? IV. 139. An obliget cum vitæ periculo ? IV. 216. An jure Divino, clerici gaudeant immunitate ? IV. 230.

Divitie. Beatorum felicitas non consistet in divitiis . I. 195. & seq. Divitiæ non sunt beatitudo hominis . IV. 271. & seq.

Divortium quid sit . VIII. 219. Potest fieri ob fornicationem comparsis . *ibid.* Licitum proinde est tam viro, quam uxori . *ibid.* Nequit fieri per Iudicem laicum . *ibid.* Nec propria auctoritate . *ibid.* An pars innocens possit facere divortium, si non cohabitationis, saltem tori propria auctoritate . *ib.* Divortium potest fieri insuper ob idololatriam, apostasiam a fide, & hæresim : vel si una pars alteram inducit in scelera : aut si una pars alteri mortem machinatur . VIII. 219. Aut si uxor sæve cæditur . *ibid.* Ob quas causas leges civiles permiserint divortium . *ibid.* Cur in scriptura sola fornicatio commemoretur . *ibid.* An possit fieri divortium, si utraque pars adulterium committat . *ibid.* Quando ob adulterium non possit fieri divortium . *Ibid.* An pars rea post divortium emendata sit iterum recipienda . *ibid.*

Divus. Divi vocabulum unde exortum . I. 4. An recte tribuatur Sanctis . *ibid.*

Doctor. Quomodo in materia de necessitate gratiæ ad opus morale differant doctores Catholici a Nova-

toribus . IV. 10. & seq. An unus Doctor faciat opinionem probabilem ? IV. 313. & 304. Quomodo Doctores Catholici interpretentur vaticinium Jacob ? IV. 120. & seq. *tot. cap. I. II. & III.* Vid. *Academia*.

Doctrina. An homo per solum liberum arbitrium supposita doctrina legis possit servare præcepta omnia . III. 162. & seq. Qualis doctrina requiratur in ordinando . VIII. 138. & seq.

Dodwellus refellitur diminuens numerum Martyrum . VI. 429.

Dogma Catholicum. Vid. *Articulus*.

An se ipsum evertat circa Trinitatem Personarum . II. 26. usque ad cap. VII.

Quid sit dogma Catholicum . III. 315. Quæstiones de iis dogmatibus dicuntur quæstiones juris . *ibid.* In his definiendis non potest errare Papa, vel Ecclesia . III. 315. & seq. *tot. cap. V. & VI.*

Dogmaticus. Definitio Papæ circa facta dogmatica est firmissima . III. 318. & seq. *tot. cap. V. & VI.* Vid. *Definitio*.

Dolor. An Christi corpus fuerit doloribus subiectum ? V. 202. An Adami corpus fuerit doloribus subiectum ex natura sua ? V. 204. & seq. Quid tenuerit S. Hilarius ? V. 207. Secundum Philosophos recentiores sola anima rationalis potest sentire . V. 211. An in Christo simul fuerit gaudium & dolor ? V. 217.

Dominatio est ordo Angelorum . II. 215.

Domicilium qui habet in duabus Parochiis, tenetur communionem accipere in ea Parochia, in qua habitat tempore Paschatis . VII. 192.

An is validum contrahat matrimonium, qui suo domicilio retento proficiscitur ad locum, ubi non est promulgatum Tridentinum, ut clandestine matrimonium contrahat ? VIII. 202. & seq.

Dominica. In diebus dominicis a tripudiis omnino est abstinendum . V. 105.

Nomine templi veniunt Basilicæ, Dominica, Oratorium, Martyrium . VII. 240. & seq.

Dominicus homo an Christus dici possit vel debeat ? V. 326.

Dominium. Quomodo S. Thomas explicet illud . III. 261. Clerici possunt dominium habere rerum temporalium . IV. 230. de dominio Christi . IV. 387. An Deus habuerit dominium absolutum in corpus, & vitam Christi qua hominis ? VI. 19.

Dominus. Cur Iesus Christus vocetur Dominus ? IV. 387. Mortaliter peccant Episcopi, si notabilem negligentiam committant in conferendo Sacramento Confirmationis, item & Parentes, Tutores, Domini, Parochi, si non urgeant receptionem confirmationis . VII. 62. Pariter confirmandi, si, data occasione, confirmationem suscipere negligunt . *ibid.* Inter Christianos matrimonia Servorum sunt rata, etsi Domini sit inviti . VIII. 179.

Domus Religiosorum an gaudeat asylo ? IV. 238. & seq. Domus mulierum simul commorantium ad vacandum Deo gaudet privilegio fori . IV. 250. Cur licitum fuerit communionem in privatis domibus dare ? II. 39.

Parochus graviter peccat baptizando extra necessitatem domi, nisi sit proles Regis, aut Principis, quæ potest extra Ecclesiam baptizari . VI. 351.

Etsi olim licitum fuerit, Eucharistiam in itinere collo appensam secum deferre, aut in domibus aservare, id tamen de facto est prohibitum . VII. 184. Missa non celebretur in domibus privatis . VIII. 243

In quibus festis nequeat celebrari Missa in privatis domibus, & Oratoriis? *ibid.* In privatis domibus, & oratoriis in gratiam infirmorum in die Natali Christi tres possunt legi Missæ. VII. 250.

Domus Nazarethana vere fuit e Syria translata Angelorum ministerio Tersactum, inde in agrum Picentinum, nunc Lauretum. VI. 87.

Donatista an negarit, confirmationem esse Sacramentum? VII. 4. Donatistæ dederunt Eucharistiæ Sacramentum canibus, a quibus lacerari fuerunt. *ibid.*

Zephirinus concedendo reconciliationem gravium peccatorum non se implicabat erroribus Donatistarum. VII. 407. Irrita dicit Sacramenta Baptismi, & Ordinis collata a Ministro reprobo. VIII. 120. Ordinos a Catholicis, & in partes suas accedentes injuncta publica pœnitentia inter laicos detrudebat, aut de novo Baptismum & Ordines conferebat. *ibid.* An Ordinatus ab Episcopo Donatista sit valide ordinatus. VIII. 123. Eorum reordinationes increpat S. Augustinus. *ibid.* & *seq.*

Donatistæ vocantur mirabiliarii, & cur. II. 226. & *seq.*

Donatistæ negant, valere Sacramentum ab improbo Ministro collatum. VI. 199. Refutantur. VI. 133. & 199. A quali Donato nomen habeant? VI. 352. Himerobaptistæ quotidie se abluebant non adhibita forma, sed per modum lustrationum Phariseorum? *ibid.* Calicolarum Mosaicos ritus, & Baptismum retinebant, & approbabant anabaptismum, quomodo vocetur Calicola novi apud Donatistas Baptismi institutor? *ibid.* Libellatici, Novatiani, Donatistæ, & Ariani rebaptizabant? *ibid.* & *seq.* Quantum Epistolæ S. Cypriani differant a Donatistis? VI. 358. 359. & *seq.* Concilium plenarium, de quo Augustinus adversus Donatistas affirmat, ad ejus auctoritatem & robur productam antiquam unius Baptismatis consuetudinem, videtur esse Nicænum, sed non istud solum intelligit. VI. 381. & *seq.*

Donatus. Qualis sit auctor Donatistarum? VI. 353.

Donum. An dona naturalia sint effectus prædestinationis. I. 376.

Donum est nomen appropriatum Spiritui S. II. 94.

Cur Baptismus dicatur donum? VI. 285.

Per Confirmationem conferuntur dona Spiritus Sancti. VII. 64.

An integritas creationis debita fuerit creaturæ innocenti, ac conditio naturalis? an vero donum naturæ superadditum beneficentia Conditoris? VIII. 403.

Dormio. Cur Christus dixerit de mortuis filia Principis, & Lazaro: *Puella non est mortua, sed dormit: amicus noster dormit.* VI. 53.

Dorotheus negat, B. Virginem dicendam esse *Deiparam*. V. 241.

Drou (Le-) Petrus Lambertus docet, propositionem 38. Baji loqui in sensu charitatis sanctificantis. VIII. 360. & *seq.* Le-Drou in verbis: *Omnia vestra cum charitate fiant*, agnoscit præceptum, opera deliberata referendi in Deum? VIII. 480.

Duacensis Academia docet cum Catholicis, Christum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse: remedia tamen, & gratias præparatas non omnibus actu applicari. IX. 153. Duacensis Academia Censura prohibita fuit, eo quod in ea exponuntur plurimæ doctrinæ Thomistarum tanquam damnatæ in Iansenio, & ob censuram doctrinæ S.

Thomæ, Antonii Massoulie, & Contensonii. IX. 408. & 409.

Dubius. Quid sit conscientia dubia? IV. 303. Hanc non possumus sequi. IV. 309. V. *Judicium*. In dubiis pars tutior est eligenda. IV. 319. An ia concurrentia duarum propositionum probabilium mens sit dubia? *ibid.* An peccata dubia sint in confessione exprimenda. VII. 360. & 361. Lutherus in hoc contrarius damnatur a Leone X. *ibid.* An peccatum dubium possit absolute absolvi, aliud peccatum non habeatur. VII. 362. Cur scrupulosi non permittantur confiteri peccata dubia. *ibid.*

Duellum gravissimis pœnis prohibetur. V. 87. & *seq.* Quid dicendum de juramento, quod emittunt Equites S. Jacobi, se nunquam recusasse singulare certamen? *ibid.* Provocantes & pugnantes in duello incurrunt casum Papæ reservatum. VII. 380.

Duodecas Aeonum Valentini quid? I. 133.

Durandus. An transubstantiationem negat Durandus? VII. 170.

Duratio. An jam præterierint infinita durationis rerum creaturarum spatia. II. 255. & *seq.*

Dux. Quis in vaticinio Iacob fuerit *Dux de femore*? V. 122. Hic præfuit Synedrio. V. 123. Qualem habuerit auctoritatem? *ibid.* Hic non defecit nisi sub adventum Messæ. V. 125. & *seq. usque ad cap. IV.*

Dynastia. Enarrantur variae Dynastiæ. II. 262.

E

Ebo. Quid dicendum de ejus ordinationibus. VIII. 126.

Ebion B. Virgini denegat Virginitatem. V. 180. Refutatur. V. 181. Denegat Christo scientiam Divinam; refutatur. V. 212. & *seq.* Refutatur ut Monothelita. V. 218. & 247. Contra hunc Christo tribuitur æternitas. V. 326. Negat peccatum originale, & Redemptionis necessitatem. VI. 4. Unde Christum passum affirmat, ut nobis exemplum relinqueret. *ibid.* Solvuntur objectiones. VI. 23. *tot. cap. V. & 43. tot. cap. VII.*

Ebionæus negat Christi divinitatem. IV. 373. An in primo sæculo Ecclesiæ Ierosolymitana constabat Nazaræis, & Ebionæis? IV. 376. & *seq.* Quomodo hi differant a Nazaræis. IV. 377. Damnantur secundo fidei articulo. IV. 387. Dicentes, Christum esse natum ex semine S. Iosephi, aggrediuntur secundum fidei articulum. *ibid.* Hi hæretici docuerunt, necessarium esse ad salutem præter legem Evangelicam etiam usum legalium. IV. 193. & *seq.*

Ebionæi, & Marcionitæ negabant, Christum manducasse Pascha legale. VII. 90. Hi, & horum sequaces varie exagitantur. *ibid.* Secundum Scotum usus fermenti in Ecclesia Latina, & Græca ob Ebionæos introductus est, quorum hæresi oppressa Latina transiit ad Azymos, Græca vero retinuit fermentum. VII. 109. & *seq.* Damnantur Aquarii, Hydroparastæ, & Ebionæi meram aquam pro consecratione Calicis adhibentes. VII. 116. Eundem errorem docuerunt Encratitæ, Hydropastæ, Marcionitæ, & Manichæi. *ibid.* Beza & Melanchthon docuerunt, in defectu vini posse adhiberi alium liquorem pro consecratione Calicis. *ibid.*

Ebionita. Error eorum de summa Trinitate. II. 15. Item de Verbo Divino. II. 34.

Ebrietas quantum sit scelus? V. 115. Præcipue in Clericis? V. 116. De ebrietate Loth. IV. 164.

Ebrietas non fuit publice punita. VII. 436.

Ebrius

Ebrius. Cur sufficiat in ebrio intentio interpretativa, ut ei imputetur peccatum, quod secuturum praevidit, & cur non in Ministro Sacramentorum? VI. 239.

Ecclesia nondum definivit Adamum esse productum cum gratia gratum faciente. III. 32.

Ecclesia in definiendis dogmatibus Catholicis est infallibilis. III. 315. & seq. tot. cap. V. & VI. Quid dicendum de factis personalibus. *ibid.* Iudicium Ecclesiae damnantis Bajum, Iansenium, & Quesnellium, ac horum doctrinam est infallibile. *ibid.* tot. cap. V. & VI. An idem procedat in quaestionibus facti. *ibid.*

Ecclesia Ierosolymitana, an in primo saeculo constabat Nazareis, & Ebionitis? IV. 366. & seq. Vid. **Fides.** Tenemur credere Sanctam Ecclesiam Catholicam. IV. 395. Hæc non invenitur apud Protestantes. *ibid.* De unitate Ecclesiae. *ibid.* Cur Ecclesia vocetur Sancta? IV. 395. Cur Catholica? *ibid.* Quæ detur in Ecclesia communio Sanctorum? *ibid.* Decimo fidei articulo credimus, in Ecclesia esse potestatem remittendi, & retinendi peccata. *ibid.* Errores contrarii adducuntur. *ibid.* & seq. Non est Scriptura adeo manifesta, ut ex ea sola possint definiri omnia dogmata sine auctoritate Ecclesiae. V. 9. & seq. tot. cap. III. & IV. Nequit fides esse vera, ac firma sine Ecclesiae fundamento, aut revelatione speciali, aut virtute miraculorum, aut sine ullo hominum ministerio. V. 57. In Ecclesia est laudabilis usus organi. V. 107. Qualis cantus audiatur in Ecclesia? V. 106.

An Ecclesia possit mortuum anathemati subicere? V. 275. & seq. Arca Noe figurabat Ecclesiam. VI. 28. Quid dicendum de sententia, quam de anno Nativitatis Christi tenet Ecclesia in Martyrologio Romano? VI. 77. An Christus, vel Petrus, vel Ecclesia vocetur Petra? VI. 100. & seq.

Ecclesia Romana, Africana, Orientalis, & Æthiopica tenent, septem esse Sacramenta. VI. 159. An Christus omnium Sacramentorum materiam & formam determinaverit, ita, ut Ecclesiam eam mutare non possit? VI. 181. An nec ritus possit mutare? *ibid.* Qualis distinctio inter formas Ecclesiae Latinae, & Graecae? VI. 183. An Ecclesia in confirmatione mutaverit materiam impositioni manuum, substituendo inunctionem chrismatis? VI. 182. An olim Sacerdotes ordinaverit sine porrectione calicis? *ibid.* An Ecclesia mutaverit materiam Matrimonii, annullando contractus clandestinos? VI. 183. Quomodo intelligendum illud: *Mundans Ecclesiam lavacro aquæ in verbo vite.* VI. 187. An sufficiat ad administrationem Sacramentorum actus externus secundum ritum Ecclesiae positus sine interna intentione. VI. 212. & seq. Vid. *Intentio.* Non requiritur in Ministro Sacramentorum, ut credat, actionem, quam peragit, esse sacram, minus, ut credat, ea actione infundi gratiam, sed ut velit facere, quod facit Ecclesia. VI. 213. & seq. Unde Baptismum a Pagano, vel Hæretico collatum dicimus tribuere gratiam, etsi primus ignoret, aliter neget virtutem Sacramentorum. *ibid.* usque ad cap. XVII. Actio tamen debet serio poni, non modo irrisorio. *ibid.* Chronicon Ecclesiae Alexandrinae examinatur. VI. 216. Innocentius IV. non tenet sententiam, sufficere actum externum sine intentione faciendi, quod facit Ecclesia. VI. 225. Per Baptismum constituimur Ecclesiae filii, per confirmationem milites, per ordinationem Mini-

Berti Theol. Tom. X.

stri. VI. 264. Ecclesia ceremonias instituendo jure suo minime abusa est, sed illas prudenter praescripsit. VI. 270. Quædam ceremoniae proveniunt a tempore Apostolorum, quædam in toto orbe observantur, quædam in Ecclesiis privatis. *ibid.* Sacrae ceremoniae ab Ecclesia praescriptae sunt sedulo observandae. VI. 272. Vid. *Ritus.* Psalmodia, & Canticorum in Ecclesia usus est vetustus, & utilis. VI. 275. Cur Ecclesia in canticis, & aliis ritibus utatur lingua Latina? *ibid.* Hæretici inaniter id reprehendunt ex eo, quod lingua Latina a paucis intelligatur. *ibid.* Usus candelarum, & lampadarum est concedens, laudabilis, & miraculis probatus. VI. 276. Lampades in Ecclesia S. Agathæ Romæ sunt incensæ lumine Divinitus illato. *ibid.* & seq. Cur Ecclesia utatur thure & incenso? VI. 277. Thymiamaterium ab antiquis temporibus usurpatum est. *ibid.* Quomodo intelligendum illud: *Incensum abominatio est mihi.* *ibid.* Cur utatur Ecclesia aqua lustrali? *ibid.* Non est Ecclesiae Romanae recens usus, sed Patrum traditione derivatus, ac retinendus, consecratio ac benedictio aquæ Baptismo deservientis. VI. 309. Graeci Schismatici dixerunt, Baptismum per immersionem esse alium ab eo, qui in Ecclesia Romana fit per effusionem. VI. 312. & seq. A priscis Ecclesiae saeculis obtinuit consuetudo baptizandi per immersionem trinam. VI. 313. Baptismus valide confertur per immersionem, effusionem, & asperisionem: Ecclesia Romana bene praescripsit, ut fiat per immersionem, aut asperisionem: unde a Graecis nullo jure reprehenditur. VI. 316. Forma Ecclesiae Latinae est legitima, antiquissima, & omnino certa, qua utitur in Baptismo. VI. 317. Ab initio Ecclesiae soli Episcopi baptizabant. VI. 342. & seq. Parochus graviter peccat baptizando extra necessitatem domi, nisi sit proles Regis, aut principis, quæ potest extra Ecclesiam baptizari. VI. 351. Unitas Ecclesiae non tollit valorem Baptismi extra Ecclesiam suscepti. VI. 389. Quid agendum, si ad Ecclesiam redeat Hæreticus, an Baptizetur? VI. 392. Campanarum, quibus fideles ad Ecclesiam convocantur, usus est vetustissimus, quis earum usum introduxerit? VI. 417. & seq. Ad Martyrium requiritur ex parte Martyris Baptismus, aut votum illius, libera acceptatio mortis, ut sit membrum Ecclesiae, charitas, contritio, aut confessio de peccato commisso, & ut nullum Sacramentum contemnat. VI. 427. Ecclesiae diligentia discernentis Martyres veros a falsis diversimode probatur, quod item fit in investigandis Sanctorum Reliquiis. VI. 428. An Novatianis ad Ecclesiam redeantibus de novo fuerint collata Sacramenta ordinis, & Confirmationis? VII. 10. An Ecclesia Graeca, Æthiopica, & Armenica non admittant Sacramentum confirmationis? VII. 13. Sacramentalia, & non Sacramenta sunt instituta ab Apostolis, & Ecclesia. VII. 15. & seq. Apostoli, & Ecclesia nequeunt omittere, aut mutare materiam Sacramentorum a Christo praescriptam. VII. 23. & seq. Ut valida sit Confirmatio facta a Sacerdote simplici, in Ecclesia Latina requiritur summi Pontificis delegatio, & in Ecclesia Graeca perantiqua, & universim recepta consuetudo, quam Papa approbet, aut saltem permittat. VII. 52. An non sufficiat delegatio facta ab Episcopo? *ibid.* Chrismatio una erat facta ab initio Ecclesiae, quam deinde Innocentius I. divisit in frontalem, quæ est Sacramentalis, & ver-

L

tica

ticalem, quæ est ceremonialis Baptismi. VII. 53. Ecclesia olim non confirmatis negavit Eucharistiam. VII. 63. Impositio manus, per quam olim hæretici recipiebantur in Ecclesiam, non erat repetitio Sacramenti Confirmationis. VII. 59. & seq. Sirmondus, Maldonatus, Moribus contrarium sentientes refutantur. VII. 60. Idem dic, si redeuntibus adhibita fuit Chrismatio. *ibid.* Unctio, vel manus impositio non fuit confirmatoria, sed reconciliatoria in signum pœnitentiæ. *ibid.* Cur dicatur, redeuntibus ad Ecclesiam imponendam esse manum, ut accipiant Spiritum S. ? *ibid.* Viguit in Romana Ecclesia ab Apostolorum ætate ad hanc usque perpetuus azymi usus. VII. 104. Veglonæ, & Veglonisæ vi officii sui offerunt Sacerdoti in Ecclesia Mediolanensi panes azymos. VII. 106. Fermentum, quod olim ad titulos, seu Ecclesias dirigebatur, erat Eucharistia pane azymo consecrata: Eulogiæ vero mittebantur ad Ecclesias extra urbem sitas. VII. 107. Quale discrimen inter fermentum, & fermentatum. *ibid.* Secundum Scotum usus fermenti in Ecclesia Latina, & Græca ob Ebioneos introductus est, quorum hæresi oppressa Ecclesia Latina transiit ad azymos, Græca vero retinuit fermentum. VII. 110. Consecrare in azymo Romanæ Ecclesiæ non est vitio vertendum, quod tamen imperite quidam Græcorum faciunt. VII. 114. Pane azymo a priscis temporibus utebatur Ecclesia Ierosolymitana. *ibid.* Vini consecrando modicum naturalis aquæ perantiqua traditione, & Ecclesiæ præcepto debet infundi. VII. 117. Refutantur Armenii, qui solum vinum consecrabant. *ibid.* An etiam hoc fecerint Græci. *ibid.* Protestantes, ac Novatores negant, id esse de præcepto. *ibid.* Impugnantur. *ibid.* Nullo Ecclesiæ decreto definitum est, Christum Dominum in Eucharistiæ consecratione verba quædam adhibuisse. VII. 127. Quoties fiat expositio Eucharistiæ. VII. 182. Eucharistia nec in Ecclesiis Regularium publice potest exponi sine licentia Episcopi. *ibid.* Falsum est, S. Augustinum existimasse, quod parvuli suscepto Baptismo salvari nequeant absque actuali SS. Eucharistiæ communione. VII. 188. Sed S. Augustinus locutus est de communione mystica, qua quis per Baptismum in communionem Ecclesiæ recipitur. VII. 188. & 189. & seq. Idem docuit Innocentius I. & Gelasius. *ibid.* Si accipiat Communio Corporis Christi in sensu mystico, quatenus idem est, ac Ecclesiæ copulari, est omnino necessaria in re, aut saltem voto de necessitate mediæ. VII. 190. Non satisfacit præcepto Ecclesiæ, qui communionem in Paschate, neglecta propria Ecclesia, percipit in Ecclesia Cathedrali, nisi simul sit Parochia communionem sumentis. VII. 192. Eucharistiæ communio sub utraque specie data fuit ab initio Ecclesiæ etiam laicis usque ad sæculum duodecimum. VII. 194. In Ecclesia Occidentali etiam ante duodecimum sæculum Eucharistia sæpissime sumebatur sub unica specie panis. VII. 196. Etiam in Ecclesia Orientali obtinuit aliquando communio sub una specie. VII. 197. Apud Græcos communicabunt sub una specie panis omnes illi, qui Ecclesiam adire non poterant. *ibid.* Infirmi in mortis articulo possunt communicari etiam non jejuni; item & parvuli, qui statim post Baptismum apud Græcos communicantur. VII. 209. Sacrificium quod Christus instituit, & in Ecclesia offerendum præcepit, non est improprie tale consistens in sola Domini Corporis distributione, &

communione, sed vera oblatio est, ac proprie dictum sacrificium. VII. 219. & seq. An Ecclesia possit præcipere actus inernos, & quales. VII. 193. In initio Ecclesiæ locus missarum erat varius. VII. 240. Nunc autem est templum. *Ibid.* Quando Ecclesia polluta censeatur, ut nequeat in ea Missa celebrari. VII. 242. Vid. *Templum*, vel *Eucharistia ut sacrificium est*. Quando in portatili possit celebrari extra Ecclesiam? VII. 245. An Missa possit celebrari in Ecclesia. VII. 246.

Plures hæretici putabant, confessionem Sacramentalem ab Ecclesia esse introductam. VII. 320. & seq. An Ecclesia possit judicare de peccatis occultis? VII. 332. An Ecclesia possit præcipere confessionem Paschalem ei, qui non commisit mortalem. VII. 356. Est circumstantia aggravans, si delictum in Ecclesia committatur sub Missa, vel Sanctissimo exposito. VII. 360. Violatio immunitatis Ecclesiæ est casus Papæ reservatus. VII. 380. An olim Ecclesia per veterem disciplinam absolutionem, veniam, & pacem negaverit criminibus atrocioribus apostasiæ, morchiæ, fornicationis, homicidii, &c. VII. 405. & seq. & 411. & seq. An idem contigerit ultimo mortis supplicio afficiendis. VII. 406. An idem fuerit observatum tempore Tertulliani. *ibid.* An Zephyrinus reconciliationem, absolutionem, veniam, & pacem tribuendo morchiis relaxavit rigorem antiquioris disciplinæ. VII. 407. Quid desuper dicendum de S. Cypriano. *ibid.* & seq. Nec hic, nec Concilium Africanum denegarunt pœnitentibus reconciliationem, & pacem in mortis articulo. VII. 408. Quid dicendum de Libellaticis, & Sacrificatis. *ibid.* Nullus in lapsis recipiendis pro disciplinæ æquitate magis pugnavit, quam S. Cyprianus. VII. 409. S. Cyprianus reconciliationem concessit peracta pœnitentia, etsi satisfactio non necessario præmittatur absolutioni. VII. 410. Ex consuetudine Ecclesiæ satisfactio est præmissa. *ibid.* Vid. *Publicus*. Quando gradus Pœnitentiæ publicæ in Ecclesia Orientali, & Occidentali defecerint. VII. 430. Gratia curationum collata per usum olei, & unctionem etiam non Sacramentalem nunquam cessavit in Ecclesia. VIII. 5. & seq. In Ecclesia Latina potest Sacerdos simplex consecrare Oleum infirmorum Auctoritate Apostolica, non autem jure ordinario. VIII. 18. Prout idem faciunt Sacerdotes in Ecclesia Græca. *ibid.* Quot & quales Unctiones in extrema Unctione faciat Ecclesia Græca. VIII. 19. & seq. Quot & quales Ecclesia Latina. VIII. 20. Hæretici Ecclesiæ munia etiam feminis tribuunt. VIII. 50. In quoniam hæretici ponant potestatem Ecclesiæ. *Ibid.* In Ecclesia Latina septem sunt ordines. VIII. 58. An aliqui Ordines solum ab Ecclesia sint instituti. VIII. 71. Ejus sola auctoritas ad Sacramentum de novo instituendum non protenditur. VIII. 75. & seq. Defensores, aut Economi Ecclesiarum undenam assumere. VIII. 78. Quam materiam in ordinatione adhibeat Ecclesia Græca, & quam Ecclesia Latina. VIII. 112. Henricus VIII. se ipsum in Anglia constituit supremum Ecclesiæ caput. VIII. 129. & 130. Matrimonium est symbolum desponsationis Christi cum Ecclesia. VIII. 152. Qualis inter Christum, & Ecclesiam intercedat conjunctio. VIII. 153. An Ecclesia statuendo impedimenta mutaverit substantiam matrimonii. VIII. 158. & 174. Contra Lutherum & Calvinum probatur, quod Ecclesia habeat potestatem cognoscendi causas matrimonii, ac hujus impedimenta statuendi, quod ipsius Principes

pes fatentur. VIII. 170. Neque in hac questione nomine Ecclesie possunt intelligi Rex & Principes. *ibid.* Ecclesia potest annullare leges civiles statuentes impedimenta: non autem Magistratus aut Princeps legem Ecclesie. VIII. 171. An Ecclesia possit dispensare in impedimentis matrimonii. VIII. 176. & *seq.* Vid. *Dispensatio*. Inter quos gradus consanguinitatis Ecclesia prohibeat matrimonium. VIII. 182. Ecclesia bene annullavit matrimonia clandestina. VIII. 191. Vid. *Clandestina*. Quid sit Ecclesie vetitum? VIII. 190. Quibus de causis possit prohibere matrimonium, & an hoc contra Ecclesie vetitum contractum sit validum. *ibid.* Cur Matrimonia Christiani cum hæretica tolerantur ab Ecclesia ut valida. VIII. 194. & *seq.*

Bajum, & Quesnellium loqui de charitate sanctificante, probat Instructio Pastoralis Gallicanæ Ecclesie. VIII. 351. Hæc Instructio magni est facienda. VIII. 352. Damnantur propositiones Quesnellii agentes de Ecclesia. IX. 317. & *seq.*

Ecclesiasticus. Quid sit lex humana Ecclesiastica. IV. 139. Quid jus Ecclesiasticum. IV. 140. An lex Ecclesiastica debeat promulgari in singulis Diocesisibus. IV. 206. & *seq.* An post promulgationem statim obliget. IV. 207. An ad hanc requiratur acceptatio populi. IV. 208. & *seq.* Quæ distinctio inter hanc, & civilem. IV. 210. Obligat in conscientia. IV. 213. & *seq.* An etiam cum periculo vitæ. IV. 216. & 217. An possit præcipere actum internum. IV. 218. & *seq.* Potestas secularis non potest ferre leges Ecclesiasticas. IV. 222. Sed hoc solum competit Superiori Ecclesiastico etiam vi coactiva. IV. 223. & *seq.* Potestas laica, & Ecclesiastica potest simul stare. IV. 225. Prout simul utramque habet Papa. *ibid.* Ecclesiastici legitime habent bona temporalia. IV. 230. & *seq.* Sunt immunes a tributis, & aliis oneribus. IV. 231. Potestas secularis nequit minuere immunitatem Ecclesiasticam. IV. 234. & *seq.* An jure divino gaudeant Ecclesiastici immunitate. IV. 230. & 234. & *seq.* Quis dispense in jure Ecclesiastico. IV. 231.

De Magistratu Ecclesiastico Judæorum. V. 122. & *seq.* Aquæ cum vino commixtio non est de necessitate Sacramenti, sed tantum præcepti, & præcepti quidem Ecclesiastici, non Divini. VII. 120. Quid sit communio Ecclesiastica. VII. 188.

Eclipsis. Quid de ea dicendum, quæ evenerat ante mortem Herodis. VI. 70. Quando evenerit eclipsis, quæ facta est in morte Domini. VI. 106.

Eltheis. Quid significet hæc vox. III. 82. & 83.

Eduardus Rex Angliæ. Vid. *Anglia*.

Effetrix. Quænam causa sit effectrix peccati, an voluntas, concupiscentia, Deus &c. III. 275. *tot. cap.* IV. & V.

Efficax. An Angelus bonus fuerit conservatus per gratiam in se efficacem. I. 259. Gratia in se efficacem explicatur. I. 277. & *seq.* Deus cognoscit ea, quæ sunt ordinis supernaturalis, & spectant ad statum naturæ lapsæ per decretum efficacem, & non per scientiam mediam. I. 277. Gratia efficacem in statu naturæ lapsæ est necessaria. *ibid.* Quid sit gratia efficacem, quid gratia inefficax? quid gratia sufficiens? *ibid.* & *seq.* Gratia efficacem non est qualitas mortua. I. 298.

Efficax ab intrinseco gratia an Adamo fuerit necessaria. III. 35.

Quid sit gratia efficacem. III. 177. Quanta sit necessitas delectationis victricis, seu gratiæ efficacis. *ibid.*

Hanc S. Augustinus vocat adjutorium quo. III. 178. Si ne hac nil boni operatur liberum arbitrium. *ibid.* Est delectatio victrix. *ibid.* & *seq.* Per hanc superantur concupiscentiæ malæ. *ibid.* Gratia habet gradus, ita, ut modo sit efficacem, modo sufficiens. III. 177. & *seq.* Et hoc fit secundum beneplacitum Divinum. III. 180. An detur gratia ab intrinseco efficacem. III. 182. & *seq.* An gratiæ efficacis dependeat a consensu liberi arbitrii. III. 187. In quo consistat gratia efficacem in sensu Congruistarum. III. 188. An consistat in cumulo gratiarum. *ibid.* Cur Deus uni det gratiam efficacem, & non alteri. III. 198. An Adam & Angeli habuerint gratiam efficacem. III. 186. & 199. An etiam homini in statu naturæ integræ necessaria sit gratia efficacem. III. 199. & *seq.* Refertur, & refutatur sententia Molinæ. III. 187. *tot. cap.* IX. Quæ pericula ejus sententia subierit. III. 204. & *seq.* Quo anno hanc sparserit, quibus censuris sit affecta. *ibid.* Sententia S. Augustini de gratia efficaci non est obnoxia errori Janfenii. III. 182. & 205. Sententia de gratia ab intrinseco efficaci stabilitur auctoritate omnium Scholarum. III. 207. Solvuntur objectiones contrariæ. III. 208. *tot. cap.* XI. An gratia efficacem tollat libertatem. III. 182. & 201. *item* 208. & *seq.* An gratia homo in statu naturæ lapsæ possit resistere. III. 298. & *seq.* Ulterius explicatur gratia efficacem. III. 300. & *seq.* & 309. Vid. *Gratia*.

Efficax causa gratiæ quæ. VI. 243. & *seq.*

Ego. Verbum *ego* & *amen* non spectant ad essentiam formæ Baptismi. VI. 325.

Ejulantes in quo constituent vim orationis. IV. 379.

Eli quid sit in consideratione Thalmudistarum. II. 217.

Elcesaita docet, fidem in persecutione negandam ore, & corde servandam. V. 46. Refutatur. *ibid.* & *seq.*

Electio. An facta electione inutiles sint hortationes, & correctiones. III. 222. Vid. *Prædestinatio*.

Voluntas non ex electione, sed ex necessitate appetit finem ultimum. IX. 163. Ex electione autem & libertate indifferentiæ fertur in media. *ibid.* & *seq.*

Electus. Datur aliqua ad Gloriam prædestinatio Electorum. I. 326. & *seq.* Electi dicuntur etiam prædestinati. I. 327. Electorum prædestinatio non fit ex prævisis meritis comparandis sola facultate liberi arbitrii. I. 331. Nec ex præscientia fidei, aut bonæ voluntatis. *ibid.* Nec ob opera virtutum moralium prævisa. I. 332. Electorum prædestinatio quomodo sit immutabilis. I. 378. Magnus est Electorum numerus in se, at valde exiguus in comparisonem numeri damnandorum. I. 400.

An prædestinatus numerus Electorum possit augeri, vel minui. III. 222. Non pro his tantum Christus est mortuus. III. 307. & *seq.* usque ad *cap.* IV. Vide *Christus*. Cur non omnes sint electi. III. 309. & *seq.* An Christus tantum pro electis mortuus sit. VI. 48. & *seq.* Christus pro electis non tantum mortuus est, sed etiam iis applicat mortis suæ fructum. VI. 49. & *seq.*

Catechumeni habebant tres classes, audientium, competentium, & electorum. VI. 411. & *seq.*

Anonymus nequit ex opere Berti evincere, eum docuisse, Christum pro solis Electis esse mortuum. IX. 187. & *seq.*

Eleemosyna. Pauperi denegans eleemosynam de superfluis est fur. IV. 183. Quænam sint superflua? *ibid.* Delat peccata venialia. IV. 397. Pauperes sunt juvandi eleemosyna. V. 84. De necessitate, ac utilitate dandi eleemosynam. *ibid.* Qui teneantur dare eleemo-

- eleemosynam? quid debeamus elargiri? & quibus mendicis? *ibid.* De Eleemosynarum ordine. *ibid.* & *seq.*
- Oratio & Eleemosyna non sunt proprie Sacramentalia. VI. 269. & *seq.*
- Eleemosyna qualiter peccata dimittat. VII. 343. & 345.
- Elephantus*. Ex hujus stercore in arca Noe natos mures, docent Mahumetani. IV. 365.
- Elevatio*. An creaturae rationali debeatur gratia, & media alia necessaria supposita gratuita elevatione ad visionem Dei intuitivam. VIII. 455. & *seq.*
- Eliakim*. An nomina Heli, Ioachim, & Eliakim sint solum unum nomen? V. 194.
- Elanus Nathanael*. Ejus error de summa Trinitate. II. 2.
- Elias* probabilius non fruitur visione Dei. I. 190. & 192. An sit adhuc viator? *ibid.*
- De ejus miraculis. II. 226. & *seq.*
- Quomodo ascensio Christi differat a raptu Eliae? IV. 393.
- Elias* vera fecit miracula. V. 163.
- Eliberitanus*. Cur Concilium Eliberitanum potestatem baptizandi deneget bigamis, & iis, qui Baptismum integre non perceperunt? VI. 346. Synodus Eliberitana seu Illiberitana anni 305. mentionem facit de Subdiaconatu. VIII. 76.
- Elinguis*. An in casu necessitatis validus Baptismus, si duobus tantum praesentibus unus manibus truncatus formam proferreret, & alter elinguis ablueret? VI. 350.
- Elipandus* an dixerit, Christum esse filium Dei adoptivum in sensu Nestorii negando unionem hypostaticam? V. 305. & *seq.* Et admittendo duas Personas. *ibid.*
- Elisabetha* (S.) an fuerit, & qualiter cognata B. Virginis? V. 346. Ex quali tribu fuerit? *ibid.*
- Elisabetha* Regina Angliae. Vid. *Anglia*.
- Elohim*. Ex Hebraico hoc verbo probatur Trinitas Personarum etiam conformiter linguae Hebraicae. II. 2. & 3.
- Emissarius*. Vid. *Hircus*.
- Emmaus*. An Christus per benedictionem panis in Emmaus factam consecravit? VII. 127. An Christus Cleophae & alteri discipulo euntibus in Emmaus porrexerit panem Sacramentalem? VII. 196.
- Emo*. Pretio sanguinis Christi empti sumus, & ideo non juris nostri, sed Domini. VI. 6. & 20. & 21. Solvuntur objectiones. VI. 23. & 25. In quo sensu dicamur empti sine argento? VI. 25.
- Empedocles* docuit transmigrationem animarum. III. 28.
- Emptio* hominis liberi est furtum gravissimum, vocaturque *Plagium*. IV. 183.
- Enkratita*. Hi haeretici matrimonia damnaverunt. III. 97. Admiserunt transmigrationem animarum. *ibid.* & *seq.*
- Damnantur Aquarii, Hydroparastatae, & Ebionae meram aquam pro consecratione Calicis adhibentes. VII. 146. Eundem errorem docuerunt Enkratitae, Hydroparastatae, Marcionitae, & Manichaei. *ibid.*
- Enkratita* docuit, matrimonium esse peccatum. VIII. 148. Impugnatur. *ibid.*
- Enkratita* dixerunt damnationis sententiam in Adamum. III. 69. Cur dicti fuerint a continentia? *ibid.*
- Energumenus*. An & quando baptizandi sint amentes & energumeni? VI. 414. An baptizari possit adultus infirmus, si scitur ante contractam infirmitatem peccatum grave commisisse, nec desuper penitentiam egisse, & si modo ob infirmitatem nec penitentiae signum dare, nec Baptismum petere possit? *ibid.*
- Unctio energumeni potest fieri a Sacerdote ab Episcopo deputato, sed non est confirmatoria. VII. 53. An & quare infirmi, amentes, & fontici, vel energumeni sint confirmandi? VII. 56. & *seq.* S. Bernardus inungens energumenum, ipsum a daemonis potestate liberavit. VII. 57. An energumeni, & arreptitii possint sumere S. Communionem? VII. 205.
- Enoch* probabilius non fruitur visione Dei. I. 190. An sit adhuc viator? *ibid.* & *seq.*
- Hujus librum, ac alios vetustos Synagoga tanquam Divinos non habuit. III. 14. Vid. *Henoch*.
- Enos* non fuit causa Idololatriae. I. 71. & *seq.*
- Ens*. Quomodo Deus cognoscat entia rationis? I. 237.
- Entuslasta*. Eucharistiae Sacramento revera continetur Christi Corpus, & Sanguis. VII. 135. *tot. cap. VIII.* Hoc negarunt Entuslastae. *ibid.*
- Ephesinus*. An Synodus Ephesina prohibuerit omnem additionem ad symbolum Nicenum. II. 85. Ephesina Synodus anni 431. de Oeconomis Ecclesiarum sermonem habet. VIII. 78. Vide *Concilium*.
- Epicheja* an detur in lege naturali? IV. 150.
- Epicureus*. Virtus Epicureorum non erat vera virtus. IV. 268. Nec est beatitudo hominis. IV. 271. Epicurei tenentes omnia facta esse ex fortuito atomorum concursu primo fidei articulo impugnantur. IV. 387. Negantes immortalitatem animae damnantur duodecimo articulo. IV. 404.
- Epicurus* erravit circa supremum Numinis Regimen. I. 311. Idem falsam opinionem docuit de unius supremi Numinis existentia. I. 33.
- Contra hunc asseritur, animam esse incorpoream. III. 12.
- Epigramma*. Referuntur Epigrammata S. Prosperi circa materiam de gratia. IV. 2. *per tot. lib. XVIII.*
- Epiphania*. Dies natalis Christi, & Epiphaniae distinguuntur. VI. 78.
- Ecclesia olim prohibuit collationem Baptismi sollemnis in die Epiphaniae ob haereticos dicentes, Baptismum non conferre gratiam, nisi recipiatur in die Epiphaniae. VI. 414.
- Epiphanius* (S.) vindicatur ab errore Anthropomorphitarum. I. 107. An fuerit adpersus fuligine haereseos Armenorum. I. 178. Leviter insectatur Chilistas, & cur. I. 209.
- Episcopa* an habuerit Ordinem. VIII. 59. & *seq.*
- Episcopatus*. De impositione manuum, quae contingit in collatione Episcopatus. VII. 3. Vid. *Ordo Episcopatus*.
- Episcopus* (Simon). Adversus hunc defenditur S. Iustinus. II. 98.
- Negat Divinitatem, & Incarnationem Verbi. IV. 373.
- Quomodo Baptismus definiatur ab Episcopo, & quomodo a Christianis? VI. 288. Sociniani, Episcopus, Vossius, & Zwinglius negant, requiri ad essentiam Baptismi invocationem SS. Trinitatis. VI. 325. Idem tenent, valere Baptismum in Nomine Christi collatus. *ibid.*
- Episcopus*. Quando Papa dispensare possit circa residentiam Episcoporum? IV. 151. An horum Palatia gaudeant asylo? IV. 238. In quibus possit dispensare? IV. 251. An licitum sit Episcopo fugere tempore persecutionis. V. 49. Confessionis Augustanae ordinatio Sacerdotum ad Episcopos, & non ad Magistratum saecularem spectat. VI. 196. Ius baptizandi

andi solemniter ritu Episcopis principaliter datum est, deinde Sacerdotibus, sed non nisi auctoritate Episcoporum. VI. 342. Ab initio Ecclesiae soli Episcopi baptizabant. *ibid.*

Non soli Apostoli fuerunt, sed etiamnum Episcopi sunt Ministri confirmationis. VII. 5. Sacerdos non consecrat Virgines inconsulto Episcopo. VII. 32. Consecratio Chrismatum jure ordinario pertinet ad Episcopos. VII. 31. An de jure extraordinario licentia consecrandi Chrisma possit dari Sacerdoti simplici? *ibid.* & *seq.* An Eugenius IV. eam dederit Fratribus Minoribus Missionariis Indiae? VII. 32. An apud Græcos possint confirmare Sacerdotes simplices non Episcopi? VII. 39. Contra Græcos, Schismaticos, Waldenses, Hussitas, Lutherum, Kemnitium, Calvinum, Dallæum, & alios hæreticos probatur, Ministerium ordinarium Confirmationis esse Episcopum. VII. 40. Quod Episcopus sit Minister ordinarius Confirmationis, salva fide non potest negari. VII. 41. Idem de Sacerdote simplici teneri nequit. *ibid.* Quod soli Episcopi sint Ministri ordinarii Confirmationis, probatur ex Patribus Græcis, & Latinis. *ibid.* Præter Episcopum etiam simplex Sacerdos potest ex dispensatione, vel facultate extraordinaria conferre Sacramentum confirmationis. VII. 45. Id probatur ex Concilio Florentino contra Herminier. *ibid.* Item ex Tridentino, ac S. Gregorio M. VII. 46. An Episcopi sint Ministri ordinarii confirmationis ratione Ordinis Sacerdotalis, vel Episcopalis? VII. 51. Ut valida sit confirmatio facta a Sacerdote simplici, in Ecclesia Latina requiritur summi Pontificis delegatio, & in Ecclesia Græca perantiqua, & universim recepta consuetudo, quam Papa approbet, aut saltem permittat. VII. 52. An non sufficiat delegatio facta ab Episcopo? *ibid.* Unctio energumeni potest fieri a Sacerdote ab Episcopo deputato, sed non est confirmatoria. *ibid.* & *seq.* Mortaliter peccant Episcopi, si notabilem negligentiam committant in conferendo Sacramento confirmationis, item & Parentes, Tutores, Domini, Parochi, si non urgeant receptionem confirmationis. VII. 61. & *seq.* Pariter confirmandi, si data occasione confirmationem suscipere negligunt. *ibid.* Hæretici culpant salutationem, quæ fit S. Chrismati in feria V. hebdomadæ Majoris ab Episcopo, & Sacerdotibus. VII. 75. Hæc salutatio est cæremonia vetustissima, minime adoratio absoluta. *ibid.* Ostenditur, quod salutatio etiam possit fieri rei inanimatæ. *ibid.* Chrisma recipiant Sacerdotes a proprio Episcopo, & quidem gratis. *ibid.* Benedictiones, in quibus adhibendum est Chrisma, non possunt fieri a Sacerdote simplici, sed ab Episcopo, sine speciali licentia Papæ. VII. 76. Quoties fiat expositio Eucharistiæ? VII. 182. Eucharistia nec in Ecclesiis Regularium publice potest exponi sine licentia Episcopi. *ibid.* Frumentius non laicus fuit, dum in India sacrificabat, sed Sacerdos, & Episcopus. VII. 187. Quid significet Alba, Cingulum, & Manipulus, qui Episcopo imponitur facta confessione? VII. 247. Tempia sint consecrata ab Episcopo. VII. 241. An Apostoli, & Papæ priorum sæculorum habuerint dedicationes templorum? *ibid.* Quid sit Altare portatile, an in eo inclusæ sint Reliquiæ? VII. 245. & *seq.* An Ecclesia sit polluta, si eam consecraverit Episcopus excommunicatus, aut si excommunicatus in ea celebret, aut si eadem ab hæreticis sit occupata? VII. 242. & 243. Ecclesia consecrata

reconciliatur a solo Episcopo: benedicta etiam a simplici Sacerdote annuente tamen Episcopo. VII. 243.

An confessarius possit huic revelare impedimenta, aut irregularitates e confessione notas, ut impediatur matrimonium, aut ordines. VII. 366. & *seq.* Episcopi, & Sacerdotes tantum sunt Ministri Sacramenti Pœnitentiæ. VII. 321. & *seq.* ac 362. Sacerdos, ut sit Minister legitimus confessionis, extra mortis articulum debet habere jurisdictionem, & approbationem ab Episcopo. VII. 377. Sacerdos in ordinatione accipit potestatem absolvendi, per jurisdictionem autem, & approbationem Episcopi acquirit subditos, in quo exercere possit potestatem. *ibid.* An Sacerdos sine ista approbatione nec veniale possit absolvere. *ibid.* De approbatione Regularium. Vid. Regularis. Papa potest sibi reservare casus respectu omnium Episcoporum, & Sacerdotum: Episcopus vero respectu inferiorum Sacerdotum suæ Diocesis. VII. 379. A quibus casibus possit absolvere Episcopus. VII. 380. Aut ejus vicarius. *ibid.* An confessarius ad pœnitentis libitum ex indulto Apostolico electus debeat habere approbationem a loci Episcopo, ubi fit confessio. VII. 381. Quanam peccata reservare possint, & soleant Episcopi. *ibid.* Regulares non possunt absolvere subditum Episcopi a casu ab hoc reservato. *ibid.* An Episcopus possit dare licentiam Regularibus audiendi confessiones tempore Paschali? VII. 385. Quibus Pœnitentibus Episcopus cum Clero imponebat manus. VII. 432. Eadem impositio erat multiplex. VII. 438. Reconciliatio solemniter fiebat ab Episcopo, vel Sacerdote ab eo deputato. *ibid.* An Episcopi possint mutare ritus in administratione Sacramentorum præscriptos. VIII. 25. & *seq.* Episcopus est Minister extremæ unctionis. VIII. 8. & 31. An sola prima tonsura initiatus possit exercere jurisdictionem Episcopi. VIII. 67. De nomine & ordinatione Episcopi. VIII. 92. In lege veteri quinam erant Episcopi. *ibid.* De potestate, & jurisdictione Episcopi electi ante consecrationem. *ibid.* Quinam primi Episcopi. VIII. 94. An a Christo consecrati. *ibid.* An valeat ordinatio facta ab Episcopo in hæresin lapsa. *ibid.* & 121. Arianus putat, omnes Presbyteros pagorum fuisse Episcopos, & cur? VIII. 97. An Chorepiscopi fuerint veri Episcopi, vel Presbyteri. *ibid.* & *seq.* An septuaginta Discipuli fuerint Episcopi? VIII. 98. Hæretici oppugnant Hierarchiam Ecclesiasticam nullam concedendo Episcopis præminentiam supra Presbyteros. VIII. 100. Repelluntur. *ibid.* Episcoporum dignitas superat Regiam. VIII. 102. & *seq.* Continua Episcoporum successio confirmat catholicam veritatem. VIII. 103. Episcopi nomen est nomen honorificum. VIII. 104. Vocatur Angelus, & cur? *ibid.* In una urbe non sint duo Episcopi. VIII. 101. & 105. De potestate Episcoporum. VIII. 105. & *seq.* An olim nulla fuerit distinctio inter has voces, Episcopus, Presbyter, Diaconus. VIII. 106. & 108. Quinam vocentur Episcopi. VIII. 106. & *seq.* Episcopi sunt Presbyteris superiores jure Divino, & a tempore Apostolorum. VIII. 109. Presbyteri olim non poterant celebrare, vel baptizare sine licentia Episcopi. VIII. 110. Presbyter non potest creare Episcopum. VIII. 111. Eligi non poterat in Episcopum, nisi qui esset in Sacris constitutus. VIII. 78. An impositio manuum Episcopi sit materia ordinis Presbyteratus, & Diaconatus. VIII. 112. &

- seq.* Vid. *Ordinum Minister*. Episcopatus a solis Episcopis conferri potest. VIII. 117. Qualiter Novatus conatus sit Episcopatum rapere? *ibid.* Quot requirantur Episcopi ad consecrationem validam Episcopi. VIII. 118. Episcopi intrusi a Canonibus dicuntur mœchi, atque invasores. VIII. 120. An Episcopi character deleatur per excommunicationem, aut degradationem. VIII. 121. & 126. An per schisma, aut simoniam. VIII. 121. Quoniam Episcopi dicantur intrusi. VIII. 122. An validæ eorum Ordinationes. *ibid.* Vid. *Intrusus*. Quale iudicium ferendum de Ordinationibus factis ab Episcopo Anglicano. VIII. 129. *tot. cap. XV.* Vid. *Anglia*. An puerulus possit consecrari in Episcopum. VIII. 134. De ejus vestibus. VIII. 143. & *seq.* De unctione Presbyterorum, & Episcoporum. VIII. 144. An eam etiam Græci adhibuerint. *ibid.* Hæc unctio non est de substantia. *ibid.* Cur Presbytero manus, Episcopo autem caput inungatur. *ibid.* Potest dispensare in aliquibus impedimentis. VIII. 177. & *seq.*
- Equilibrium** libertatis tanquam figmentum rejicitur a Bellarmino, Vasquesio, & centum Episcopis Galliarum in acceptione Constitutionis *Unigenitus*. IX. 162. & *seq.*
- Epistola**. S. Ignatius Martyr suis in Epistolis Divinitatem Verbi asseruit. II. 95. & *seq. tot. cap. I.* De quibus Epistolis sit questio? II. 96. Probatur, has Epistolas esse partem genuinum ipsius. *ibid.* Dionysius Alexandrinus in Epistola sua non faret Ariamis. II. 109. An Prologus in Epistolas Canonicas sit compositus a S. Hieronymo? II. 16. & *seq.*
- An Abgarus scripserit Epistolam ad Christum, & ab hoc responsum tulerit? VI. 104.
- Epistola** de una immersione est opus genuinum S. Gregorii. VI. 315.
- Epistola** S. Jacobi an sit Canonica? VIII. 3. & *seq.* Vid. *Unctio Extrema*.
- Epocha**. Mundi tempora sunt in certas Epochas distribuenda; II. 162. & *seq.*
- Epocha** Regni Artaxerxis statuitur. V. 137. Epochæ Herodiana. Vid. *Herodes*. Epochæ Tiberii Cæsaris definitur. VI. 90.
- Epopta**. Quinam vocati Epoptæ? VI. 130.
- Epule**. In Epulis non consistet beatitudo Sanctorum. I. 193. & *seq.*
- Epule** Atreæ, & Thyestæ nomen habent ab Atreo, qui Thyestæ fratri filios epulandos apposuit. VII. 145.
- Epula**. An dicta de eo, & Lazaro sint historia, vel parabola. II. 212.
- Eques**. Quinam equites gaudeant privilegio *Canonis*. IV. 250. Vid. *Duellum*.
- Erasmus** an errorem docuerit circa immensitatem Dei. I. 125.
- Ejus objectiones contra Mysterium Trinitatis, & textum Scripturæ: *Tres sunt, qui testimonium Græ. solvuntur*. II. 15. & 16. Item objectiones contra consubstantialitatem Filii. II. 50.
- An negat, peccatum originale transire ad posteros Adam. III. 86. & 91.
- Erebus**. Fabula de Erebo. II. 249.
- Eremita** quando gaudeat privilegio fori. IV. 250.
- Erigena** (Joannes Scotus) gravi censura afficitur. VII. 136.
- Errare**. An Papa possit errare in definitione facti dogmatici? V. 224. & *seq.* An Concilium possit errare errore facti? *ibid.* 225.
- Erroneus**. Quid sit propositio erronea? I. 24.
- Quid sit conscientia erronea. IV. 302.
- Error**. An Deus possit facere miraculum in argumentum erroris. II. 225.
- Quotuplex sit impedimentum erroris. VIII. 178. Personæ, & conditionis est substantialis, ac nullum reddit matrimonium. *ibid.* Qualiter stante errore matrimonium Jacob validum erat, cui non Rachel, sed Lia in conjugem data est? *ibid.* An error fortunæ, vel qualitatis matrimonium annullat? *ibid.* An validum matrimonium, si contrahentes per errorem putent, se habere impedimentum dirimens, & annullans matrimonium, & tamen hoc non obstante contrahant? *ibid.* Quando valeat matrimonium conditionatum? VIII. 179. Quid si vir ante purificatam conditionem contrahat cum alia de presenti? *ibid.* An matrimonium conditionatum inducat impedimentum publicæ honestatis? *ibid.* Quid de conditione turpi, aut impossibili? *ibid.* Quid de conditione substantiæ matrimonii adversante. VIII. 180. Quznam condiciones adversentur substantiæ matrimonii? *ibid.*
- Erubescencia**. Propter hanc non est omittenda peccatorum confessio. VII. 325. & *seq. ac 352. & seq.* Habet partem remissionis. VII. 352. Quomodo hæc vincatur? VII. 364. & *seq.*
- Eruditus**. Vid. *Criticus*.
- Esaïas**. Quid dicendum de illis verbis: *Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives*. I. 251. Vid. *Isaia*.
- Esau**. Quod hic sit reprobatus ob scelera ante unionem corporis cum anima, docet Origenes. III. 147. Vid. *Jacobus*, vel *Isaac*.
- Esca**. Beatitudo Iustorum non consistet in esca. I. 193.
- An illud: *Patres eandem escam manducasse*: sit intelligendum de manna, vel Eucharistia? VI. 249.
- Esse a se**. Quid sit esse a se. I. 98. Natura Dei consistit in Esse a se. I. 94.
- Essentia**. Quid constituat essentiam Dei, & quo potissimum ea exprimi possit vocabulo. I. 94. & 98. & *seq.* Dei essentia non consistit in infinitate, nec in aggregatione attributorum, nec in actuali intellectione, sed in esse a se. *ibid.* Qualis detur distinctio inter Essentiam Divinam, & attributa. I. 110. & *seq.* Circa hanc distinctionem erravit Gilbertus Porretanus. *ibid.* Item & Eunomius. I. 112. & 120. & *seq.* Deus est secundum Essentiam suam infinitus. I. 124. & *seq.* Adducitur error Socinianorum circa hoc. *ibid.* Deus ex sua Essentia est immensus, quod erronee negant Sociniani. I. 125. An Essentia Divina possit videri per absolutam Dei omnipotentiam sine attributis. I. 224. & *seq.* Essentia rerum quomodo immutabiles. I. 141.
- An divina Essentia multiplicetur ad multiplicationem Personarum. II. 26. & 30. An eadem sit una, & triplex. II. 28. & *seq.* Cur in Divinis possit dari una essentia cum tribus Personis, & cur non in creatis. *ibid.* Quæ distinctio inter Essentiam Divinam & Personas. II. 30. An diversus modus existenti multiplicet Essentiam Divinam. *ibid.* An Filius Divinus possit dici genitus ex Essentia Patris. II. 46. Essentia divina sola non est Principium Processionum divinarum. II. 136. Male dicitur: *Essentia generat, essentia gignitur, &c.* II. 148.
- Essentialis**. Quid sit intellectus essentialis, quid notionalis. II. 48.
- Estius** (Guilelmus) quid sentiat de articulis Baji. VIII.

VIII. 344. Guilelmus Estius quam tulerit censuram in propositionem 27. Baji. VIII. 409. Quid de charitate Dei ut auctoris naturæ sentiat. VIII. 464. *Ethnicus*. Asylum primo constituiebant *Ethnici*. IV. 236. Vid. *Gentilis*. *Ethnicus* tenetur ad confessionem peccatorum, & quomodo eam peragat. VII. 320. Quale discrimen inter tonsuram Clericorum, & *Ethnicorum*. VIII. 65. & 66. Matrimonium fidelis cum *Ethnico* reprobat. VIII. 156. 171. ac 184. & seq. An matrimonia *Ethnicorum*, qui nuptias dissolvunt, & admittunt Polygamiam, signum sint rei sacræ. VIII. 153. An sint eorum matrimonia Sacramentum. VIII. 157. Vid. *Infidelis*. Varii ritus Matrimonij *Ethnicorum*. VIII. 220. Vid. *Gentilis*. *Etruria*. Hujus populi exorti sunt a Vandimone, sive Iano, aut Noa. III. 4. Sunt cæteris occidentalibus antiquiores. *ibid.* Quibus Privilegiis *Etruria* sit decorata, & quam potestatem in Clericos exercent. X. 41. 42. & seq. *Eva* in Pandora præsignatur. III. 4. An corpus primorum Parentum fuerit Androgynum. III. 9. Non fuit producta ex limo. *ibid.* Dista de ejus productione sunt litteraliter, & historice accipienda. III. 10. An etiam hæc sit facta ad imaginem Dei. III. 30. & seq. An hanc imaginem peccando amiserit. *ibid.* Utrum divina imago in corpore *Eve* reluceat. *ibid.* Quomodo præceptum Dei sit transgressa. III. 53. tot. cap. XII. Vid. *Protoplastus*. An ipsa sola sit decepta a serpente. III. 63. & seq. An posterii contraxissent peccatum originale, si sola *Eva* peccasset. III. 124. & seq. *Eva* cur sit facta ex costa Adami. VIII. 147. & seq. Pelagius, Cælestius, & Iulianus docent, Adamum, & *Eva* mortales secundum corpus creatos esse; refutantur ab Augustino, & Augustinianis. VIII. 429. *Evangelicus*. Ad consilia evangelica non tenemur jure naturali. IV. 149. & seq. Præceptum suscipiendi Baptismum primum obligare cepit generaliter in promulgatione legis Evangelicæ. VI. 303. & seq. *Evangelium*. Hujus auctores sunt omnes tres Personæ Divinæ. II. 14. *Evangelium* S. Matthæi est scriptum ab hoc Sancto. IV. 163. Aliud notandum. IV. 166. Quantum discrimen inter Evangelium, & Alcoranum. IV. 365. Huic nil est intrusum, nec quid in eo. omisum a Christianis. IV. 367. Historia Evangelii est evidenter vera. IV. 368. & seq. Ex modo promulgationis Evangelii probatur veritas Religionis Catholicæ. IV. 370. Objectiones contra Evangelium allatæ solvuntur. *ibid.* & seq. Illud depravant Hæretici. IV. 379. & seq. An Christus Patribus in limbo prædicavit Evangelium, & eos baptizaverit. IV. 389. An fides explicata sit necessaria illi, cui Evangelium annuntiari non potest, ut Pagano, Gentili, Puero in sylvis enutrito, muto, & surdo. V. 45. An Evangelium sit ubique terrarum annuntiatum. *ibid.* Vid. *Scriptura*. *Evangelium* non est scriptum sub Regimine Pilati. V. 172. Primum scripsit S. Matthæus, & quando. *ibid.* Lutherus voluit negare realem præsentiam Corporis Christi in Eucharistia, sed pressus Evangelio non potuit, unde dixit, præter Corpus Christi manere substantiam panis. VII. 137. Gentes putabant, Catholicos se in communione contaminare crimine infanticidii ob non recte intellectum Evangelium.

VII. 145. Imo ob hanc causam S. Attalus Martyrio affectus est. *ibid.* Actus pœnitentis contritio, confessio, & satisfactio sunt quasi materia pœnitentiæ. VII. 274. Lutherani duas pœnitentiæ partes constituunt, terrorem conscientie incussum ex agnitione peccati, & fidem conceptam ex Evangelio, seu absolutione, qua quis credit, sibi remissa esse peccata. *ibid.* An in hoc non habeatur mentio extremæ unctionis. VIII. 11. Lector non potest in Missa cantare Evangelium. VIII. 70. Bene vero Diaconus. VIII. 83. An traditio libri Evangeliorum sit materia Diaconatus. VIII. 112. *Eucharistia* debet sumi a jejuno ex præscripto traditionis Apostolicæ. V. 25. Cur olim licite administrabatur in domibus privatis. V. 39. Melchisedech offerens panem, & vinum erat typus Christi instituentis Eucharistiæ Sacramentum. V. 339. Solvuntur objectiones hæreticorum. V. 341. tot. cap. VIII. Probatur quod sit Sacramentum. VI. 159. An & quomodo hoc Sacramentum sit necessarium. VI. 171. & seq. Eucharistia est Sacramentum omnium dignissimum. VI. 172. Lutherus omni homini sine discrimine concedit potestatem ministrandi Eucharistiam. VI. 195. Refutatur. *ibid.* Angeli pluribus ministrarunt Eucharistiam. VI. 196. An S. Thomas eam porrexerit singulis annis populo Indorum. *ibid.* An S. Augustinus de celo descendens Sacra peregerit. *ibid.* Quomodo intelligendum illud: *Hoc facite in meam commemorationem*. VI. 197. Sacramentum Eucharistiæ in Paschate potest peti a Ministro improbo, dummodo sit toleratus, & alius non adsit. VI. 209. Secus sit esset non toleratur. *ibid.* Unde laudatur S. Hermenegildus, qui non recepit Eucharistiam ab Episcopo Ariano. *ibid.* Receptioni Eucharistiæ præmittatur confessio. VI. 242. & seq. An illud, *Patres eandem escam manducasse*, sit intelligendum de manna, vel Eucharistia. VI. 249. Donatistæ dabant Eucharistiæ Sacramentum canibus, a quibus sunt lacerati. VII. 4. Per oleum in Altari sanctificatum non intelligitur Eucharistia, sed Chrisma. VII. 10. An Eucharistia possit dari infantibus. VII. 55. & seq. Ecclesia olim non confirmatis negavit Eucharistiam. VII. 63. An aqua vino admixta sit materia Eucharistiæ. VII. 24. Prævisum est a Davide Eucharistiæ Sacramentum. VII. 80. Symbola Eucharistiæ. *ibid.* Diaconus potest Eucharistiam distribuere. VIII. 83. Olim ab Eucharistia Diaconus repellebat laicos indignos. VIII. 86. *Eucharistiæ institutio*. Quod Eucharistia sit Sacramentum, non indiget nova probatione. VII. 81. Quomodo hoc Sacramentum definiatur. *ibid.* & seq. Juxta Scotistas Eucharistiæ Sacramentum accidentia seu species vocantur, & sunt *ibid.* Thomistæ dicunt, Sacramentum Eucharistiæ esse Corpus & Sanguinem Christi, ut continentur sub accidentibus. *ibid.* Berthier dicit, Eucharistiæ Sacramentum consistere in accidentibus, invisibili Domini nostri Corpore & Sanguine. VII. 82. Neutrum tamen Sacramentum esse, si separetur ab altero. *ibid.* Opinio, quod Eucharistiæ Sacramentum consistat in sola consecratione, est falsa. *ibid.* Sententia Calvinii, quod Eucharistiæ Sacramentum consistat in sumptione Sacramentali, est hæretica. *ibid.* Eucharistiæ Sacramentum est institutum in postrema Cœna consummato Paschate Iudaico. VII. 83. Quo die mensis Nisan immola-

molabatur Phase . an luna decima quarta ineunte , vel exeunte . *ibid.* Aliqui putant , Christum non manducasse Pascha ante passionem . *ibid.* Contra Græcos probatur , Eucharistiam non esse institutam in fermentato . *ibid.* & *seq.* Aliqui tenent , Christum instituisse Eucharistiæ Sacramentum , & celebrasse Pascha luna XIV. Iudæos autem distulisse mactationem agni ad lunam XV. VII. 84. Pascha Iudæorum immolabatur luna XIV. exeunte , id est horis pomeridianis decimæ quartæ diei mensis Nisan , ad quas sequebatur vespera , & initium diei XV. & Paschalis solemnitas . *ibid.* Pascha quid significet . *ibid.* Quid apud Iudæos sit duplex vespera . *ibid.* Solemnitas azymorum in diem XV. ineuntem mensis Nisan incidebat . VII. 85. Plenilunium perfectum est die XV. mensis Nisan ineunte . *ibid.* Populus Israel die XIV. exeunte mensis Nisan Pascha immolavit , & eodem die eductus est de terra Egypti . VII. 86. Tempore Christi non utebantur Iudæi duplici Neomenia , a phase lunæ , & a congressu planetarum deducta ; neque duplici calculo Astronomico , & vulgari , quorum unum Dominus , alterum Ierosolymitani secuti fuerint . VII. 87. Quid apud Iudæos dicatur Neomenia . *ibid.* Christus Dominus pridie , quam pateretur , legale Pascha una cum Discipulis suis manducavit . VII. 88. Solemnitas azymorum duravit septem , & non octo diebus , incepitque die XV. ineunte mensis Nisan . *ibid.* Ebionæi , & Marcionitæ negabant , Christum manducasse Pascha legale . VII. 89. & *seq.* Hi & horum sequaces varie exagitantur . VII. 90. Christus eodem die cum Iudæis Pascha typicum celebravit . VII. 91. Nullus Iudæorum anno Passionis Christi distulit Pascha in proximum sabbatum , lunam scilicet XV. exeuntem . VII. 92. Tempore Christi Iudæi festa etiam celebrabant , etsi inciderent in feriam 2. 4. & 6. ita , ut nulla tunc fuit translatio festorum . *ibid.* Iudæi manipulum spicarum ad Sacerdotes deferendum metebant die sabbati . *ibid.* Iudæi non distulerunt Pascha , ut Christum morti traderent . VII. 93. Si Christus exeunte luna XIV. manducavit Pascha , quomodo dicitur : *Ante diem festum Paschæ* . VII. 94. & *seq.* Item illud : *Ipsi non introierunt in prætorium , ut non contaminarentur , sed ut manducarent Pascha* . *ibid.* & 96. Nec non illud : *Erat autem Parasceve Pascha* . VII. 94. & 97. Solvuntur & aliæ objectiones , volentes , Christum manducasse Pascha ineunte luna XIV. VII. 95. Demonstratur , Christum observasse præcipuas legalis Paschatis ceremonias . VII. 100. quale discrimen inter Pascha Egyptiorum , & Iudæorum . *ibid.* An Iudas Proditor interfuerit consecrationi panis , & etiam vini . VII. 101. Buccella panis , qua sumpta exivit Iudas , non fuit Sacramentum , sed hoc jam prius receperat . *ibid.* Qualis Hymnus fuerit dictus post Cœnam ultimam . VII. 102. *Eucharistiæ materia* . Christus consecravimus in azymo . *ibid.* Et non in fermento . *ibid.* An Græci potius , quam Latini imitentur mores Iudæorum . *ibid.* Panes azymi sunt proprie panis . *ibid.* Solvuntur objectiones contra panem azymum factæ . *ibid.* Viguit in Romana Ecclesia ab Apostolorum ætate ad hanc usque perpetuus azymi usus . VII. 104. Azymus jam fuisse ante Photii dissidium , probatur . VII. 106. Olim in Missa fiebant duæ oblationes , una ex pane fermentato in usum pauperum , altera ex pane azymo in usum Sacrificii . *ibid.* Veglonæ , & Vegloniæ vi officii sui offerunt Sacerdoti in Ecclesia

Mediolanensi panes azymos . *ibid.* Fermentum , quod olim ad titulos seu Ecclesias dirigebatur , erat Eucharistiæ pane azymo consecrata , Eulogiæ vero mittebantur ad Ecclesias extra urbem sitas . VII. 107. Quale discrimen inter fermentum , & fermentatum . VII. 108. Azymi panes in Eucharistiâ consecrandi debent esse exiles , & figura rotundi ex antiqua consuetudine . *ibid.* & *seq.* Licet incertum sit , a quo tempore invaluerit apud Græcos fermentati usus , videtur tamen obtinuisse ante exortum schisma Photianum . VII. 109. & *seq.* Secundum Scotum usus fermenti in Ecclesia Latina & Græca ob Ebionæos introductus est , quorum hæres oppressa Ecclesia Latina transiit ad azymos , Græca vero retinuit fermentum . VII. 110. Valide tam in azymo pane , quam in fermentato conficitur Eucharistiâ . *ibid.* Solus panis triticeus est Sacramenti Eucharistiæ materia . VII. 111. An panis ex zea , spelta , hordeo , siligine confectus sit materia valida Eucharistiæ . VII. 112. Nil , quod non spectat ad substantiam panis triticei , est idonea SS. Eucharistiæ materia . *ibid.* Narratur execrandum Sacrilegium Gnosticorum adhibentium pro materia Eucharistiæ res turpissimas . *ibid.* Aliam impietatem commiserant Manichæi . *ibid.* Montanistæ ad consecrationem panis pro materia Eucharistiæ adhibebant sanguinem infantis anniculi . *ibid.* Artotyritæ adhibuerunt pro materia Eucharistiæ caseum cum pane . *ibid.* Pani Eucharistico non potest admisceri oleum , ut faciebant Iacobitæ . VII. 113. Pani Eucharistico non admisceatur sal . *ibid.* Intolerabilis est abusus Græcorum miscendi sacro oleo species Sacramenti Eucharistiæ . *ibid.* Non est Eucharistiæ materia farinæ pasta , seu intritum . *ibid.* Est valida Eucharistiæ materia panis triticeus cujuscunque quantitatis ; dummodo sit præsens , ac sensibilis . *ibid.* Quomodo materia consecranda sit præsens . *ibid.* An panis præsens censeatur , si sit clausus in Pixide , aut Cyborio . VII. 114. Consecrare in azymo Romanæ Ecclesiæ non est vitio vertendum , quod tamen impie quidam Græcorum faciunt . *ibid.* Pane azymo a priscis temporibus utebantur Ecclesia Ierosolymitana , Marcionitæ antiqui , Armeni , Mozarabes , Gothi , ac Indi . *ibid.* Major est convenientia rationis pro ritu Latinorum utentium azymo , quam Græcorum assumentium panem fermentatum . VII. 115. Falluntur , qui censent , Græcis apud Latinos commorantibus aut peregrinantibus fas esse consecrare azymum , & e contra , Latinis apud Græcos fermentatum . *ibid.* Vinum Eucharistiæ materia est , nec loco vini substitui potest aqua , vel alius liquor , etsi communi usu deserviat ad potum . VII. 116. Damnantur Aquarii , Hydroparastatæ , & Ebionæi meram aquam pro consecratione Calicis adhibentes . *ibid.* Eundem errorem docuerunt Enekratitæ , Hydropastatæ , Marcionitæ , & Manichæi . *ibid.* Beza , & Melancthon docuerunt , in defectu vini posse adhiberi alium liquorem pro consecratione Calicis . *ibid.* Vino consecrando modicum naturalis aquæ perantiqua traditione , & Ecclesiæ præcepto debet infundi . VII. 117. Refutantur Armenii , qui solum vinum consecrabant . *ibid.* An etiam hoc fecerint Græci ? *ibid.* Protestantes ac Novatores negant , id esse de præcepto . *ibid.* Impugnantur . *ibid.* & *seq.* Græci frigidam aquam miscunt vino ante consecrationem , calidam post consecrationem . VII. 118. Cur aqua sit miscenda vino ? *ibid.* An Christus Dominus consecravit in vino aqua mixto ? *ibid.* & *seq.*

& seq. An Concilium Aurelianense reprobarit admixtionem aquæ vino consecrando? VII. 120. Aquæ cum vino commixtio non est de necessitate Sacramenti, sed tantum præcepti, & præcepti quidem Ecclesiastici, non Divini. *Ibid.* Admixtio aquæ cum vino est multiplex symbolum. *ibid.* Aquæ cum vino mixtionem pro consecratione præcepit Alexander Papa. VII. 121. Aqua calici infundi debet in modica quantitate. *ibid.* Etiam aqua vino permixta convertitur in Christi sanguinem. VII. 122. An hoc sit de fide certum. *ibid.* Probabilius est, aquam vino permixtam immediate in Christi Sanguinem converti. *ibid.* *& seq.* An Papa possit concedere, ut absque vino conficiatur Eucharistia in iis Regionibus, in quibus vinum haberi nequit; & an Innocentius VIII. id concesserit Norvegis. VII. 124. An id etiam concesserit Alexander VI.? *ibid.* An possit consecrari licite una materia sine altera urgente præcepto, si utraque materia pro sacrificio haberi non posset? *ibid.* *& seq.*

Eucharistia Forma. Martinus Bucerus negat, aliqua verba in consecratione esse proferenda. VII. 125. Refutatur. *ibid.* Calvinus putat, verba consecrationis esse proferenda, sed historice, recitative, ac narrative, solum ut excitetur fides. *ibid.* Lutherus non solum verbis Domini, sed etiam præcedentibus, & subsequentibus tribuit aliquam efficaciam consecrationis. *ibid.* Græci complures docuerunt non solum verbis Dominicis, verum etiam oratione, & benedictione Sacerdotis consecrationem fieri. *ibid.* Quænam forma consecrationis habeatur in Liturgia S. Jacobi, S. Marci, S. Basilii, S. Chrysostomi, & S. Cyrilli? VII. 126. Æthiopes formæ consecrationis addunt particulam *Amen*. *ibid.* Quam formam Consecrationis præscribant S. Gregorius, Missale Romanum, Ambrosii, Indorum? *ibid.* Christus Eucharistiam instituendo usus est verbis. *ibid.* Nullo Ecclesiæ decreto definitum est, Christum Dominum in Eucharistiæ consecratione verba quædam adhibuisse. VII. 127. Christus potuisset consecrare sine verborum forma. *ibid.* An Christus per benedictionem panis in Emmaus factam consecravit? *ibid.* In quo sensu Christus in Eucharistia sit antitypus sui ipsius, & species panis & vini sint antitypa Corporis, & Sanguinis Domini? VII. 131. *& seq.* Probatur adversus Lutherum, & Græcos, Christum non consecrasse, nec Sacerdotes modo consecrare per benedictionem antecedentem, ac gratiarum actionem, & preces subsequentes. VII. 126. ac 127. *& seq.* Catholici tenent verba essentialia consecrationis esse hæc tantum: *Hoc est Corpus meum: &: Hic est Sanguis meus;* reliqua tamen minime esse prætermittenda. VII. 126. & 132. An Scotus ac S. Thomas huic opinioni fuerint contrarii? VII. 125. *& seq.* ac 132. *& seq.* Catholici tenent contra Calvinum, verba consecrationis non historice tantum, & narrative, sed significative pronuntiari. VII. 126. & 134. An forma consecrationis sit proferenda elata, vel submissa voce? VII. 134. & 135. An Græci immediate post consecrationem respondeant, *Amen*. VII. 134. *& seq.*

Eucharistiæ Sacramento revera continetur Christi Corpus, & Sanguis. VII. 135. *tot. cap.* VIII. Hoc negarunt Capharnaitæ, Judas Apostata, Simoniani, Manichæi, Marcionitæ, Phantasiastæ, Messaliani, Entusiastæ. *ibid.* Nestoriani admisserunt, in Eucharistia adesse corpus Christi, sed non Verbi. *ibid.* *& seq.* Quid de corpore, & Sanguine Christi in Eu-

charistia senserint Paschasius, Rabanus, Rathramnus, & Ioannes Scotus? VII. 136. Quænam sit hæresis Stercoranistarum? *ibid.* Berengarius seu Beringerius admisit quidem realem præsentiam Christi in Eucharistia, sed negavit transubstantiationem: unde ei tribuitur impanatio. *ibid.* Alii illius asseclæ putabant, Christi Corpus in cælo collocatum non posse in terram deferri. *ibid.* Beringerius a variis damnatus conciliis tres fidei formulas edidit, ac tandem resipuit. *ibid.* *& seq.* Præsentiam corporis Christi in Eucharistia negant Petrus de Bruiis, Albigenes, Carlostadius, Zwinglius, Ecolampadius, Bucerus, & Sociniani. VII. 137. Lutherus voluit negare realem præsentiam corporis Christi in Eucharistia, sed pressus Evangelio non potuit, unde dixit, præter Corpus Christi manere substantiam panis. *ibid.* Lutherus disputationem de impanatione, aut consubstantiatione excitavit inter Lutheranos, & Sacramentarios, tandem transubstantiationem admisit. *ibid.* Calvinus docuit, corpus Christi in Eucharistia fieri præsens sola manducantium fide. *ibid.* Quomodo intelligendum illud: *Et ferebatur manibus suis.* VII. 142. In Eucharistiæ Sacramento vere contineri Christi Corpus, & Sanguinem, & non solum figuram, probatur variis miraculis. VII. 144. *& seq.* Gentes putabant, Catholicos se in Communionem contaminare infanticidii ob non recte intellectum Evangelium. VII. 145. Imo ob hanc causam S. Attalus Martyrio affectus est. *ibid.* Gentes putabant, Catholicos ut Deos colere Bacchum, & Cererem, quia ignorarunt, sub speciebus panis & vini adorari Deum præsentem in Eucharistia. *ibid.* Sacramentarii Catholicos traducunt ut Idololatrias cuiusdam Dei Panicei. *ibid.* Quales errores circa præsentiam Christi in Eucharistia docuerint Manichæi, Faustus, Marcus, Nestorius, Eutychiani, Waldenses? *ibid.* *& seq.* Gajanitæ, Severiani, & Jacobitæ Hæretici fatentur realem præsentiam Christi in Eucharistia. VII. 146. Solvantur objectiones negantium in Eucharistia contineri corpus, & sanguinem Christi. *ibid.* *& seq.* *tot. cap.* IX. Calvinus, Beza, Phereponus, Zwinglius negant præsentiam corporis & sanguinis Christi in Eucharistia. VII. 147. Idem dicunt, verba Evangelii, *Hoc est corpus meum*, esse locutionem figuratam, ac metaphoricam. *ibid.* Refutantur. *ibid.* *& seq.* Per verba *panis vite* in cap. 6. Ioannis intelligitur Eucharistiæ Sacramentum continens corpus, & sanguinem Christi, & non fides. *ibid.* Tradunt duodecim Regulæ, quibus Christi præsentia in Eucharistia demonstratur. VII. 149. *& seq.* Substantia panis peracta consecratione non est panis. *ibid.* Cur Eucharistiæ Sacramentum vocetur panis? *ibid.* *& seq.* Qualiter Eucharistia sit signum, & figura corporis Christi, & qualiter non sit? VII. 150. *& seq.* In quo sensu Eucharistia dicatur antitypum, & in quo non possit vocari antitypum? VII. 151. *& seq.* Quomodo intelligendum illud: *Caro non prodest quidquam?* VII. 152. In quo sensu verba hæc: *Verba, quæ locutus sum vobis, spiritus & vita sunt, litera occidit:* item illa: *Verbum caro factum est:* & an carnaliter, an spiritualiter sint accipienda? *ibid.* Patres primorum sæculorum non dixerunt explicite in Eucharistia contineri corpus & sanguinem Christi, quia tanta Mysteria non nisi catholicis voluerunt esse nota. *ibid.* *& seq.* In Eucharistia sumi, & contineri idem corpus, quod de B. Virgine Maria conceptum ac natum est, probatur contra Berengarium. VII. 153. An bene dicatur,

catur, a nobis sumi, corpus crucifixum, sanguinem pro nobis effusum. *ibid.* An Eucharistia dici possit imago corporis Christi? VII. 154. Quinam in Eucharistia sumant Christi corpus visibiliter, & qui spiritualiter? *Ibid.* An a nobis comedatur in Eucharistia caro, & corpus, quod Christus gestabat. *Ibid.* & *seq.* Excusatur in hac controversia sententia Ieremix Patriarchæ Constantinopolitani. *ibid.* An præsentia corporis, & sanguinis Christi in Eucharistia possit argumentis Philosophorum probari? VII. 155. & 163. Sicut circumcisio est signum pacti Abrahami cum Deo initi: ita Eucharistia est signum testamenti novi. VII. 156. Probatur contra Zwinglium, quod Phæse non signum transitus sit, sed victima pro transitu. *ibid.* Qualiter ergo Phæse dicatur signum? *ibid.* & *seq.* In quo sensu Catholici quidam negent, ea verba: *Nisi manducaveritis* &c. esse intelligenda de Eucharistia? VII. 158. Quod in forma consecrationis particula *Hoc* non panem, sed Corpus Christi denotet, probatur contra Lutherum, & Calvinistas. VII. 159. Quis sit sensus propositionis hujus? *Hoc est corpus meum.* *ibid.* An S. Cyprianus legerit: *Hoc est sanguis meus?* *ibid.* An propositio hæc: *Hoc est corpus meum*, sit identica? *ibid.* In forma consecrationis verbum *est* non idem denotat, ac verbum *significat*. VII. 160. In quo sensu Eucharistia dicatur commemoratio? *ibid.* Verba illa: *Me autem non semper habebitis vobiscum*: intelligenda sunt de præsentia visibili, & corporali, non autem de Sacramentali. VII. 161. In Eucharistia dat Christus Corpus suum impalpabile. *ibid.* Quomodo intelligendum illud: *Omnes eandem escam spiritalem manducaverunt. Omnes eundem potum spiritalem biberunt?* *ibid.* Quod in Eucharistia præsens sit Sanguis & Corpus Christi, habetur ex concordia Patrum, quam mirantur ipsi hæretici. *ibid.* Quomodo intelligendum illud Agnetis: *Sanguis ejus ornavit genas meas?* VII. 162. An S. Cyrillus S. dona vocet antitypa? *ibid.* Præsentia Corporis Christi in Eucharistia non obest extensio. VII. 163. Christus manet sub speciei partibus singulis. *ibid.* & *seq.* De accidentibus sine substantia in Eucharistia manentibus. VII. 164. Christi corpus est in cælo, & in Eucharistia. *ibid.* & *seq.* Impugnatur asserta ab hæreticis consubstantiatio, sive impanatio. VII. 165. *tot. cap. X.* In Eucharistia non manet panis, & vini substantia, sed vi consecrationis in substantiam Corporis, & Sanguinis Christi convertitur, adeoque admittenda est transubstantiatio. *ibid. tot. cap. X.* Dogma transubstantiationis est antiquius Concilio Lateranensi. VIII. 166. Qualiter intelligenda verba *Ego sum panis?* VII. 169. Cur verba: *Hoc est corpus meum*, significant transubstantiationem, & cur non ea verba: *Verbum caro factum est?* *ibid.* An Scotus, Ochamus, & Durandus negent transubstantiationem? *ibid.* & *seq.* An transubstantiationem propugnaverint S. Chrysostomus, Theodoretus, Gelasius Papa? VII. 170. & *seq.* Qualiter Christi Corpus in Eucharistia frangatur, ac atteratur? VII. 172. Quomodo SS. Ambrosius & Augustinus dicant, in Eucharistia permanere panem? *ibid.* Qualiter transubstantiatio fiat, diversimode explicant Thomistæ & Scotistæ. *ibid.* & *seq.* Species corruptæ possunt igne absumi, sed non ante corruptionem. VII. 173. Species sunt signum etiam absente substantia. *Ibid.* Domino Iesu Christo in Eucharistia existenti latræ cultus est exhibendus. VII. 176. Quomodo intelligendum illud: *Adorate scabellum pedum ejus?*

ibid. Probatur contra Verinum, Patres dicere, Christum adorandum in Eucharistia cultu latræ proprie tali. *ibid.* & *seq.* Adoratio in Eucharistia non fit accidentibus panis & vini. VII. 177. Catholici adorantes Eucharistiæ Sacramentum non sunt Idololatæ. *ibid.* Eucharistia in templis Religiose ac diligenter est observanda. *ibid.* Christus in Eucharistia est præsens, quamdiu durat accidentia, & non in solo usu, aut actione Cœnæ. *ibid.* Eucharistia in templis est asservanda pro dando moribundis viatico. VII. 178. Eucharistia olim asservabatur in turribus & columbis, item & pastophoriis. *ibid.* & *seq.* Cura clavium ad Eucharistiam asservendam diligenter geratur. VII. 179. Eucharistiæ accidentia non longo tempore servantur. *ibid.* Oprimo consilio, solemne festum Corporis Christi fuit institutum. *ibid.* Institutio festi Corporis Christi divinitus revelata fuit S. Iulianæ Moniali. *ibid.* Deinde ab Urbano IV. est extensa ad Ecclesiam universalem. *ibid.* Officium de festo Corporis Christi composuit S. Thomas. VII. 180. Lutherus in Processione SS. Sacramenti repentino terrore occupatus contremuit. *ibid.* Laudabilissime in festo Corporis Christi fit Processio, & circumgestatio sacratissimi Corporis Christi. *ibid.* & *seq.* Hæc Processio, ortum habet ab Urbano IV. VII. 181. Eadem reprobat a Calvino, Kemnitio, & Novatoribus omnibus. *ibid.* Cur in Processione SS. Sacramentum circumferatur sub una specie? VII. 182. Laudabiliter Eucharistia exponitur, & circumfertur aliis quoque temporibus, & non in solo festo Corporis Christi. *ibid.* Quoties fiat expositio Eucharistiæ? *ibid.* Eucharistia nec in Ecclesiis Regularium publice potest exponi sine licentia Episcopi; *ibid.* Expositio Eucharistiæ fiat cum decenti ornatu altaris, cereorum splendore, & alicujus Ecclesiastici orantis præsentia. *ibid.* & *seq.* An una cum SS. Eucharistiæ Sacramento publice exposito possint exponi SS. Reliquiæ? VII. 183. Etsi olim licitum fuerit, Eucharistiam in itinere collo appensam secum deferre, aut in domibus asservare, id tamen de facto est prohibitum. *ibid.* Papæ iter agenti decenti cum pompa, & comitatu præfertur SS. Eucharistiæ Sacramentum. *ibid.*

Eucharistiæ Minister. Waldenses & Lutherani omnes laicos hujus Sacramenti Ministros dicunt: Marcionitæ ac Pepuziani etiam mulieres admisserunt. VII. 184. Eucharistiam consecrare & conficere ad solos attinet Sacerdotes. *ibid.* Laici nec in defectu Sacerdotum possunt sacrificare, aut conficere Eucharistiam. VII. 185. In quo sensu omnes homines dicantur Sacerdotes? *ibid.* & *seq.* Potestas conficiendi Eucharistiam non competit Diacono. VII. 186. S. Laurentius Diaconus S. Sixti non consecravit, sed dispensavit S. Calicem. *ibid.* Laici non sunt Ministri Eucharistiæ. *ibid.* & *seq.* Frumentius non laicus fuit, dum in India sacrificabat, sed Sacerdos, & Episcopus. VII. 187. Mulieres nequeunt conficere Eucharistiæ Sacramentum. VII. 186. & 187. Diaconi olim Eucharistiam ministrarunt præsertim sub specie vini, jussu tamen, & delegatione Sacerdotum. VII. 187. Diaconi possunt Eucharistiam distribuere absente Sacerdote, in casu necessitatis, & jubente Sacerdote, infirmum autem communicet Sacerdos. *ibid.*

Eucharistiæ Communio. Vid. *Diaconus*. Quid sit communio Ecclesiastica? VII. 188. Quid sit Communio laica, & peregrina? *ibid.* Aliæ usurpationes hujus vocæ

vocabuli . *ibid.* Quid sit Communio in presenti questione ? *ibid.* Communionem esse necessariam necessitate medii docent quidam Græci , Calviniani , ac Novatores alii . *ibid.* Falsum est , S. Augustinum existimasse , quod parvuli suscepto Baptismo salvari nequeant absque actuali SS. Eucharistiæ communionem . *ibid.* Sed S. Augustinus locutus est de Communionem Mystica , qua quis per Baptismum in communionem Ecclesiæ recipitur . *ibid.* & *seq.* Idem docuit Innocentius I. & Gelasius . VII. 189. Textus *Nisi manducaveritis &c.* a pluribus explicatur de communionem mystica , non reali . *ibid.* Eucharistia non est omnibus prorsus sive adultis , sive parvulis ita ad salutem necessaria , ut nullus omnino possit sine illa salutem consequi . *ibid.* & *seq.* Si accipitur communio Corporis Christi in sensu mystico , quatenus idem est , ac Ecclesiæ copulari , est omnino necessaria in re , aut saltem voto de necessitate medii ? VII. 190. Parvulis olim data est S. Communio , sed sine ulla necessitate . *ibid.* & *seq.* Adulti tenentur præcepto divino ad communionem sacramentalem . VII. 191. Idque fiat ex præcepto Ecclesiastico saltem semel in anno recurrente festo Paschatis . *ibid.* Ia quæ ætate censeantur adesse anni discretionis , ut quis teneatur ad communionem ? *ibid.* Quisnam sit proprius Parochus , a quo recipiatur S. Communio in Paschate ? *ibid.* An Regulares in Paschate nequeant Communionem dare , aut Confessiones audire fidelium ? VII. 192. Quale sit tempus Paschatis ? *ibid.* Communio in Paschate fiat in Parochia propria . *ibid.* Qui habet domicilium in duabus Parochiis , tenetur communionem accipere in ea Parochia , in qua habitat tempore Paschatis . *ibid.* Non satisfacit præcepto Ecclesiæ , qui communionem in Paschate neglecta propria Ecclesia percipit in Ecclesia Cathedrali , nisi simul sit Parochia communionem summentis . *ibid.* Præcepto Ecclesiastico de communionem in Paschate facienda non satisfacit per communionem sacrilegam . *ibid.* & *seq.* Cur non sufficiat communio sacrilega , cum non obstat sacrilegium , quin Sacerdos satisfaciat , si in statu disgratiæ accepto stipendio celebrat , nec simulatio , quin suscipiatur Baptismus , nec peccatum grave , quin satisfaciat operibus pro satisfactione injunctis ? *ibid.* Eucharistiæ Communio sub utraque specie data fuit ab initio Ecclesiæ etiam laicis usque ad sæculum duodecimum . VII. 193. & *seq.* Infirmis ac parvulis Communio data aliquando erat in pane intincto consecrato . VII. 194. Sumere Communionem sub utraque specie nunquam fuit de præcepto respectu laicorum . *ibid.* Communionem sub utraque specie fieri debere dixerunt Petrus Dresdensis , Ioannes Hus ; Calixtini , Calvinus , Hamelmannus , & quidam Græci recentiores . *ibid.* Lutherus affirmat ; & negat necessitatem communicandi sub utraque specie . *ibid.* Quidam Catholici tenebant , communionem sub utraque specie non esse de præcepto quidem , ex utriusque tamen specie perceptione uberiores gratiam acquiri . VII. 195. Quid desuper statuatur Tridentinum ? *ibid.* Cur possit fieri communio sub una specie , & cur non consecratio ? *ibid.* & *seq.* In Ecclesia Occidentali etiam ante duodecimum sæculum Eucharistia sapissime sumebatur sub unica specie panis . VII. 196. & *seq.* In domibus laicorum solus consecratus panis asservabatur . *ibid.* Parvulis Communio data est olim per solum vinum consecratum . VII. 197. Infirmi subinde com-

munionem sumebant in solo pane consecrato , aut intincto in vino non consecrato . *ibid.* Etiam in Ecclesia Orientali obtinuit aliquando Communio sub una specie . *ibid.* Historia & pœna Communionis sacrilegæ . *ibid.* Græci parvulis recens baptizatis dabant unam guttulam pretiosi sanguinis . *ibid.* Infirmis autem Græci dabant Communionem modo sub specie panis , modo sub specie vini pro diversitate infirmitatis . *ibid.* & *seq.* Etiam Græci in Missa præsanctificatorum absumunt solas species panis in die Parasceves . VII. 198. Apud Græcos communicabant sub una specie panis omnes illi , qui Ecclesiam adire non poterant . *ibid.* Sub qualibet specie continetur totus , & integer Christus . *ibid.* An totus Christus fuisset sub speciebus panis , si Apostoli in triduo mortis Christi panem & vinum consecrassent ? *ibid.* Communicanti sub utraque specie non confertur amplior gratia , quam conferatur communicanti sub unica . *ibid.* & *seq.* Jure optimo laicis usus calicis sublatus est . VII. 199. Communionem sub utraque specie dedit Papa tempore Concilii Constantiensis . *ibid.* Moravis , Bohemis , & Germanis concessus erat a Pio IV. usus communionis sub utraque specie . *ibid.* Sed postea a Pio V. ob abusus quosdam sublatus . VII. 200. Non expedit iterum laicis permittere usum Calicis . *ibid.* Solvuntur sophismata hæreticorum , volentium , præceptam & necessariam esse Communionem sub utraque specie . *ibid.* & *seq.* Etiam peccatores Sacramentaliter manducant Corpus Christi . VII. 203. Publicis peccatoribus non est danda sacra Communio . *ibid.* Neganda est sacra Communio histrionibus , & magis , publicis usurariis , meretricibus , concubinariis . *ibid.* Arcendi sunt a sacra Communionem excommunicati , ac publice denuntiati , item mulieres , quæ ad altare accedunt habitu ad lasciviam composito . *ibid.* Quisnam sit peccator publicus . *ibid.* & *seq.* Peccatori occulto non est neganda S. communio , si petat publice . VII. 204. Bene vero , si petat in privato loco . *ibid.* An sacerdos possit negare communionem peccatori occulto , si petat in loco privato , ac sacerdos peccatum sciat ex sola confessione ? *ibid.* Peccatori occulto publice accedenti ad communionem non potest dari hostia non consecrata . *ibid.* Pueri non admittantur ad S. Communionem . VII. 205. Amentes , si nunquam habuerunt usum rationis , non sunt capaces Communionis . *ibid.* Secus , si olim habuerunt usum rationis . *ibid.* Surdi simul & muti quando sint capaces Communionis ? *ibid.* An energumeni & arreptitii , possint sumere S. Communionem ? *ibid.* Extremo supplicio afficiendis olim in Hispania S. Communio negabatur , & adhuc in Gallia negatur . VII. 206. Sed danda est damnatis ad mortem . *ibid.* & *seq.* In mortis articulo S. Communio danda est etiam maximo peccatori , si pœnitentiam agat , & usum rationis habeat . VII. 207. Aliquando Eucharistia posita fuit supra pectus defuncti & cur ? *ibid.* S. Communio non est danda mortuo , nec ponenda supra pectus illius . *ibid.* Communicantes sint jejuni ex præcepto Ecclesiastico . VII. 208. Aliquibus in locis in Africa , & Gallia introducta fuit olim consuetudo sumendi Communionem sumpto prandio , præcipue in feria V. Cœnz Domini . *ibid.* & *seq.* Priscilianistæ , Marcionitæ , & Hussitæ ex perverso fine non jejuni accedentes ad Communionem damnati sunt a Concilio Constantensi . VII. 209. Infirmi in mortis articulo

riculo possunt communicare etiam non jejuni; item & parvuli, qui statim post Baptisma apud Græcos communicantur. *ibid.* Sacerdos, qui inter Sacrificium recordatur, se non esse jejunum, potest communicare non jejunus, uti si alius Sacerdos post consecrationem deficiat. *ibid.* Jejunium ad Communionem præscribitur naturale, & quid sit? *ibid.* An solvatur per usum tabaci? Qui volunt accedere ad Communionem, sint mundi carne, & qualiter? *ibid.* Benedictus XIV. damnavit ritus Sinensium arcentes mulieres a Communionem tempore, quo laborant menstruali morbo. VII. 210. Quisnam sit ornatus & modestia corporis in communicare volente? *ibid.* Communicans non sit sibi conscius peccati mortalis. *ibid.* Unde præmittatur Confessio, necesse est, ita, ut non sufficiat contritio. *ibid.* Sacerdos peccati mortalis sibi conscius, ac celebrare coactus non habita copia confessionis tenetur ex præcepto quamprimum confiteri. *ibid.* Ad Communionem non accedat gravi odio, aut inimicitia gravatus. *ibid.* Quomodo fieri debeat ad Communionem animi preparatio. *ibid.* & *seq.* Communio frequens & quotidiana olim erat in usu: an etiamnum suadenda? VII. 211. Quam gratiam conferat Communio? VII. 213. De fractione panis Eucharistiae. VII. 211. & 214. Olim distributio Eucharistiae facta est, ut Communicantes eam manibus acciperent: mulieres tamen in mundo linteo recipere debuerunt. VII. 214. & *seq.* De verbis, quæ adhibentur dando S. Communionem. VII. 215. Cum verba illa ante ultimam orationem in Missa dicantur Communio? *ibid.* & *seq.* Communio fiat sub missa, quamvis etiam post eam fieri possit. VII. 216. An communio fieri possit in Missa defunctorum? *ibid.* Communio non fiat in nocte Nativitatis Christi, nec in die pasceves, aut Sabbato S. exceptis infirmis. *ibid.* In feria V. Cœnæ Domini Communio fiat ab universo Clero ministrata a celebrante. *ibid.* Quisnam ritus Communionis privatae, sive extra Missam faciendæ? VII. 217. De Communionem ab infirmis faciendâ. *ibid.* An Eucharistia possit deferri ad infirmos, si eam non possint sumere, ut adorent eam? *ibid.* De ritu, quo Papa sumit Eucharistiam, si solemniter celebrat. *ibid.*

Eucharistia ut Sacrificium est. In lege nova Sacrificium offerendum esse negarunt Petrobrussiani, Albigenes, Lutherus, Ecolampadius, ac Calvinistæ. VII. 217. & *seq.* Quid de Arianis dicendum? *ibid.* Fieri in Missa Sacrificium negant Confessio Augustana, & Zwinglius. VII. 218. Quid sub nomine Sacrificii intelligatur? *ibid.* Christus instituens Eucharistiae Sacramentum obtulit in ea Sacrificium. *ibid.* Christus Eucharistiam instituens præcepit Apostolis, ut illam in Sacrificium offerrent. VII. 219. Sacrificium quod Christus instituit, & in Ecclesia offerendum præcepit, non est improprie tale consistens in sola Domini Corporis distributione, & Communionem, sed vera oblatio est, ac proprie dictum Sacrificium. *ibid.* & *seq.* In Missa offerri Sacrificium probatur ex nomine altaris. VII. 222. Hæretici non probant Missam, & Sacrificium esse ab hominibus institutum, quia orationes, & ritus ab hominibus additi sunt. VII. 223. An essentia Sacrificii consistat in consecratione, vel fractione specierum, & earum sumptione? *ibid.* & *seq.* Eucharistia est simul Sacrificium & Sacramentum. VII. 224. An præter Sacrificium, quod Christus

in cruce obtulit, aliud non sit admittendum. *ibid.* An Sacrificium incruentum irroget aliquam injuriam Sacrificio cruento? *ibid.* Quomodo Christus dicatur Sacerdos in æternum? *ibid.* In Sacerdotio Christo nullus succedit. VII. 225. Sed Sacerdotes sunt Ministri, & dispensatores. *ibid.* Qualiter Sacrificium a Christo oblatum sit unum? *ibid.* Sacrificium Crucis non excludit Sacrificium Missæ. *ibid.* Papa dicitur Vicarius Christi, & Minister, non Successor. *ibid.* Etsi Sacrificium crucis in Missa iteretur, differt tamen testamentum novum a veteri, & Sacrificium nostrum a Sacrificio Aaronico. VII. 226. Qualis in Missæ Sacrificio interveniat effusio sanguinis, & immolatio Hostiæ? *ibid.* & *seq.* Quod Missa sit Sacrificium latreuticum & eucharisticum, admittunt Novatores Hæretici, sed propitiatorium & impetratorium negant. VII. 227. Incruentum Missæ Sacrificium est vere propitiatorium. *ibid.* Non pro vivis tantum, verum etiam pro pie defunctis. VII. 228. Neque pro Sanctis, neque pro damnatis offerri potest Missæ Sacrificium tanquam propitiatorium. VII. 229. Missæ Sacrificium in memoriam & honorem Sanctorum multiplex ex causa offertur. *ibid.* Missæ Sacrificium nunquam offertur Sanctis, sed semper Deo in honorem & memoriam Sanctorum. *ibid.* & *seq.* Missæ Sacrificium potest offerri pro omnibus vivis, ut propitiatorium est. VII. 230. Missæ Sacrificium pro excommunicatis offerre nominatim nefas est. *ibid.* Privatim tamen pro illis orare possumus, ut redeant ad unionem. *ibid.* An Missæ Sacrificium possit offerri pro catechumenis & excommunicatis defunctis ante Baptismum & reconciliationem? *ibid.* Missæ Sacrificium est impetratorium iis, pro quibus est propitiatorium. *ibid.* Missæ Sacrificium pro Sanctis oblatum est Eucharisticum & propitiatorium. *Ibid.* An etiam impetratorium? *ibid.* Ad Missæ Sacrificium pertinent lintea, crux, cerea lumina, mappa triplex, robalea. VII. 246. Crux ponitur in altari, etsi Sanctissimum sit expositum; si autem in altari adest magna statua Christi Crucifixi, non requiritur alia crux. *ibid.* Ad Sacrificium pertinent vestes Sacerdotales celebrantis. *Ibid.* & *seq.* Quid significet amictus (qui vocatur etiam superhumeralis, ambolagium, & anabolarium) *ibid.* Crinibus fidei non licet uti in Sacrificio. *ibid.* & *seq.* Quid significet alba, cingulum, manipulus, qui imponitur Episcopo facta Confessione? VII. 247. Quid significet stola, quæ dicitur etiam Orarium, & a Papa semper usurpatur? *ibid.* Quid denotet casula seu planeta? *ibid.* Quid dicendum de calice, de qua materia olim fuerit & modo sit: de qua materia fuerit Calix Christi? VII. 248. Quid memorandum de patena, corporali, palla, burfa, urceolis, ac campanula. *Ibid.* Sicidites monachus affirmabat, Corpus Christi in Eucharistia dentibus scindi & conteri, ac corruptibile esse, nec totum Christum recipi. VII. 173. An Nicetas docuerit, Eucharistiae Sacramento frangi jejunium? VII. 174. Aut illud per modum communis cibi egeri & projici ex alvo? *ibid.* An dicentes, Eucharistiam atteri dentibus, sint Stercorarii? VII. 175.

Eucharisticum. Vide *Eucharistia*. Aliud Sacrificium est latreuticum, aliud eucharisticum, aliud impetratorium, aliud propitiatorium. VII. 227.

Euchologium Græcorum quantæ sit auctoritatis. VII. 393.

Eudemon. Quid dicendum de facto Nestarii, & Eudæmonis, Confessionem Sacramentalem prohibentium. VII. 332.

Eugenius IV. vocat instrumenta ordinum Symbola munerum ab ordinandis exercendorum, Chrisma autem vocat Symbolum Gratia. VII. 25. & 26. Consecratio Chrysmatis jure ordinario pertinet ad Episcopos. VII. 31. An de jure extraordinario licentia consecrandi Chrisma possit dari Sacerdoti simplici? *ibid.* & *seq.* An Eugenius IV. eam dederit Fratribus Minoribus Missionariis India? VII. 32.

Eugubinus an erraverit circa immensitatem Dei. I. 125. Ejus opinio circa æternitatem Dei. I. 134. Finxit corpus Parentum primorum androgynum. III. 9.

Evidens. An evidentiā possit esse objectum fidei? V. 3. Quid sit conscientia certa & evidens? IV. 303.

Evidentiā. An in rebus fidei detur evidentiā divini testimonii, & revelationis, ac objecti? V. 3.

Eulogia. De eulogiis, & pane benedicto, cur dicatur fermentum; eo adhuc utuntur Græci. VI. 278.

Fermentum, quod olim ad titulos, seu Ecclesias dirigebatur, erat Eucharistia pane azymo consecrata: eulogiæ vero mittebantur ad Ecclesias extra urbem sitas. VII. 107. & 108. Quale discrimen inter fermentum, & fermentatum? VII. 108.

Eunomianus impugnans traditiones impugnatur. V. 22. Eunomianus negat, Christum habuisse animam humanam, sed hujus vicem gessisse putat Divinitatem. V. 210.

Baptismus Eunomianorum fuit reprobatus non ob unam immersionem, aut effusionem, sed ob mutationem formæ. VI. 317. & *seq.* Quam perversam formam in Baptismo adhibeant Eunomiani? VI. 324.

Eunomius. Ejus error de Divinis Nominibus. I. 100. Item circa distinctionem inter essentiam Divinam, & attributa. I. 124. Idem docuit, quod Deus possit virtute naturali videri ab intellectu creato. I. 155. & *seq.*

Ejus error circa consubstantialitatem Filii Divini. II. 59. & *seq.*

Eunomius Christo Divinitatem denegat. V. 260.

Eunomius in Baptismo non abluebat partes corporis inferiores, quia eas dixit execrandas, & procreatas a Deo malo. VI. 319.

Eunuchus non est ordinandus. VIII. 138. An possit adoptare filios. VIII. 183. Eunuchus habet impedimentum impotentia. VIII. 188.

Euphrates. An in confluente Euphratis sit Paradisus. II. 251.

Eusebius Pamphilus an fuerit vere Catholicus. II. 118. Eusebius non fuit commentor historiae anabaptizantium. VI. 357. De Epocha Anabaptismi. VI. 356 & *seq.*

Eusebius (S.) Vercellensis an se finxerit arianum? IV. 198.

Euthymius an fuerit adpersus fuligine hæreseos Armenorum. I. 178.

Eutyches. Ejus error de Verbo Divino. II. 39.

Ejus nefaria dogmata damnantur tertio fidei articulo. IV. 388. Contra hunc defenduntur traditiones. V. 22.

Quo anno hujus hæresis eruperit? V. 281. Vita illius describitur. *ibid.* Docuit, in Christo duas naturas post unionem ita confundi, ut in unam transeant. *ibid.* Voluit cum Apollinario, carnem Christi fuisse Divinitate absorptam ita, ut habuerit non nisi corpus phantasticum, & ipsa Divinitas sit affixa cruci. *ibid.* Fuit damnatus a S. Leone Papa. *ibid.* Ipsi monitu a Theodosio Imp. convocatum est

concilium, quod vocatur Synodus Prædatoria, ac Latrocinium. *ibid.* In eo S. Flavianus vulneribus affectus brevi mortuus est. *ibid.* In Concilio Chalcedonensi cum Nestorio est damnatus. *ibid.* & *seq.* Theodoretus vero Eutychetem anathematizans in suam sedem est restitutus. V. 282. Probat, in Christo duas esse naturas etiam post unionem distinctas, non permixtas, non separatim, sed in eadem persona ac hypostasi subsistentes. *ibid.* Cur

verbum *facio* in textu *Aquam vinum factam: Uxorem. Lot factam columnam salis* &c. significet mutationem naturæ: & cur non in textu *Verbum caro factum est*. V. 283. & *seq.* An Verbum per substantiæ mutationem factum sit caro, sicut panis sit corpus Christi. V. 284. & *seq.* Homilia Clementis XI. quod in resurrectione Dominica forma Servi sit reversa in formam Dei, non est imbuta hæresi Eutychetis. V. 287. Adstruit communicationem idiomatum inter utramque naturam Christi. V. 298. Refutatur. V. 299. & *seq.* An Petrus Fullo, & Monachi Scythæ fuerint imbuti hæresi Eutychetis. V. 329.

Eutychianus negans in Christo duplicem operationem est annumerandus Monothelitis. V. 218. Monachi Scythæ non erant Eutychiani. V. 332. Cur ergo ex urbe expulsi. *ibid.* & *seq.*

Quales errores circa præsentiam Christi in Eucharistia docuerit. VII. 146.

Examen est præmittendum confessioni. VII. 364. Et quomodo. VII. 365. De examine Regularium in ordine ad audiendas confessiones. *Vid. Regularis.* An is etiam teneatur examen subire pro acquirenda jurisdictione, & approbatione ad audiendas confessiones, qui in aliqua Academia est decoratus laurea, vel Doctoris munere fungitur. VII. 378. Quomodo confessarius cum rudibus instituat examen. VII. 382. Quænam caveat in examine. *ibid.* Quid si audiat confessarius peccatum, quod non potest absolvere. *ibid.* & *seq.*

Exarcha quid sit, & an distinguatur a Chorepiscopo. VIII. 96.

Excæcatus. An etiam excæcati habeant gratiam sufficientem? IX. 150. & *seq.* *Vide Obæcatus.*

Exceptores, seu Notarii Ecclesiastici. VIII. 77.

Excito. An gratia excitans distinguatur a præveniente. III. 177.

Excommunicatio incurritur ab homine in pugna congremente cum fera. V. 111. & *seq.* Quam penam incurrant Clerici hanc congressionem videntes? *ibid.* Excommunicatio etiam sæpius in corpore nocuit. IV. 224.

Quid dicendum de sententia excommunicationis a Synodo VI. lata in Honorium I. Papam. V. 224. & *seq.* An hæc possit ferri in defunctum. V. 279. & *seq.*

An femina vel Sacerdos in necessitate baptizare debeat, si alia persona non adsit, & Sacerdos sit vinculo excommunicationis innodatus? VI. 349. Stephanus Papa neque Cyprianum, neque Firmilianum a sui communione removit. VI. 369. Sed excommunicationem minitatus est. *ibid.* & *seq.*

Quanam excommunicationes sint Papæ reservatæ. VII. 380. Quidnam circa harum absolutionem notandum. *ibid.* An hæc possit obtineri vi iubilæi. *ibid.* Vel etiam ab Episcopo. *ibid.* vel ab hujus vicario. *ibid.* Excommunicatione ligatus non est subiectum capax extremæ unctionis. VIII. 35. An sola prima tonsura initiatus possit in alios excommunicationem ferre. VIII. 67. An Diaconus in Subdiaconos, & alios

- alios inferiores. VIII. 86. An valida ordinatio facta ab Episcopo in excommunicationem lapsa. VIII. 120. & seq. An per excommunicationem deleatur character Episcopi. VIII. 121.
- Damnatur propositiones Quenellii agentes de excommunicatione. IX. 317.
- Excommunicatus*. Quando valeat privilegium ab excommunicato impetratum? IV. 251. Qui communicat cum excommunicato, dummodo non communice in divinis, sed legitimos actus exerceat, non peccat. X. 42.
- Extra casum necessitatis non licet petere Sacramenta a Ministro excommunicato. VI. 208. Quæ Sacramenta possint suscipi in necessitate a Ministro excommunicato? *ibid.* Qualis sit necessitas? VI. 209. An baptizandi sint filii excommunicatorum? VI. 409. Excommunicatus in necessitate baptizans non exercet actum ordinis, nec sit irregularis. VI. 349.
- Arcendi sunt a S. Communione excommunicati, ac publice denuntiati. VII. 203. Vid. *Eucharistia ut Sacrificium est*.
- Exorsor* annumeratur raptoribus. IV. 183.
- Executio*. Ordo intentionis, & executionis, in prædestinatione consuetus explicatur. I. 336.
- Exemplum*. Redemptio nostra non est facta prædicatione & exemplo. VI. 6. & 24. ac 43. & seq.
- Exercitia Spiritualia* præmittantur Ordinationi. VIII. 146.
- Exercitium*. An ad perfectam libertatem requiratur libertas exercitii. III. 263.
- Exercitus Angelorum & dæmonum* explicantur. II. 214. tot. cap. XVIII. Qualiter numerent hos exercitus Thalmudistæ. II. 217.
- Exheredito*. An filii contrahentes matrimonium invitatis parentibus possint exheredari. VIII. 167.
- Exilium*. Metus exilii est metus gravis. VIII. 186.
- Existentia Angelorum* an possit manifeste demonstrari. II. 151. & seq. per tot. cap. I. Hanc negant Sadducei. II. 152. Refutantur. *ibid.* & seq.
- Existo*. An diversus modus existendi multiplicet Essentiam Divinam. II. 30.
- Exodus*. Liber Exodi fundavit leges civiles antiquas. IV. 248.
- Exomologesis* vocatur confessio. VII. 319. Vid. *Confessio*. An distinguatur a confessione. VII. 349. Quid per eam significabatur. VII. 363.
- Exorcista* an committat Sacrilegium, si in peccato mortali constitutus exercet actum ordinis? VI. 206. & seq. Exorcistarum sit expressa mentio ab Ecclesiæ primordiis. VIII. 76.
- Exorcistatus* an a Græcis pro ordine habeatur. VIII. 60. & seq. Confirmatur ut Ordo. VIII. 69. De ejus Officio. VIII. 70. Vid. *Ordines Minores*.
- Expiatio*. An Expiationes legis veteris fuerint Sacramenta. VI. 139. & seq.
- Explorator* dicitur princeps octavi ordinis dæmonum. II. 218.
- Expositus*. An infans sit iterato baptizandus, si domi ab obstetrice urgente necessitate baptizatus sit? VI. 392. An infantes expositi, & inventi cum schedula testante, Baptismum esse collatum, sint iterum rebaptizandi? *ibid.*
- Extensio* præsentis Corporis Christi in Eucharistia non obest. VII. 163.
- Externus* actus an interno addat bonitatem, vel malitiam? IV. 262. tot. cap. III. Vid. *Intentio*.
- Extravagantes Decretales* enarrantur. IV. 242. Dividuntur. *ibid.* & seq.
- Extrema Unctio*. Vid. *Unctio*.
- Ezechielis* Prophetia de reedificatione Civitatis Ierusalem, & Templi quomodo intelligenda. I. 199. & seq.

F

- Fabianus*. An ejus Epistola sit apocrypha? VII. 17.
- Fabius Episcopus Antiochenus*. Ad hunc scribens Cornelius Papa circa annum 251. Subdiaconatum, & minores Ordines inter Ordines, recenset. VIII. 76.
- Fabula*. Variæ fabulæ, quod quidam homines sint in animalia conversi. II. 228. Fabula Hesiodi de Erebo. II. 249. Fabulæ Egyptiorum in numero annorum. II. 263. Fabula Præadamitarum exploditur. III. 1. tot. cap. I. In fabula Promethei & Pandoræ figuratur Adam, & Eva. III. 4. & seq.
- Poetarum fabulæ non legantur a Christiano, si limites honestatis excedunt. V. 108.
- Facies*. An Adam viderit Deum facie ad faciem. II. 31.
- De cornuta facie Moylis. IV. 172. Consuetudo mulierum, qua faciem cerussa, rubore, & consimili fuco obliniunt, est execrabilis. V. 113. & seq.
- Facio*. Plura potest Deus facere, quam actu facit. I. 143. Imo etiam meliora. I. 144. & seq.
- Quid sit gratia gratum faciens. III. 176.
- Cur verbum *facio* in textu *Aquam vinum factam: Uxorem Lot factam columnam salis &c.* significat mutationem naturæ, & cur non in textu: *Verbum caro factum est?* V. 286. & seq.
- Quomodo intelligendum illud: *Hoc facite in meam commemorationem*. VI. 197.
- Factum*. Definitio Papæ circa facta dogmatica est firmissima. III. 315. tot. cap. V. & VI. Quid sit questio facti. *ibid.* Quotuplicia sint facta. *ibid.* An Papa, vel Ecclesia sit infallibilis in factis personalibus, an in questionibus facti. *ibid.* tot. cap. V. & VI.
- An ignorantia facti excuset a peccato? IV. 351. & seq.
- An Papa possit errare in definitione facti dogmatici. V. 224. An Synodus possit errare errore facti. *ibid.* & seq.
- Facultas*. Intellectus creatus facultate naturali nequit habere scientiam Trinitatis. I. 131. per tot. cap. I.
- Femella*. An fides exterius manifestata fuerit remedium pro fæmellis contra peccatum originale? VI. 157. An valeat Baptismus, si Minister intendat baptizare masculum, & sit fæmella? VI. 239. Vid. *Femella*.
- Femina*. In numero Deorum fæminæ non possunt habere locum. IV. 357. Vid. *Mulier*.
- An etiam a Christo redempta. VI. 50. Negat Horatius Plata. *ibid.* Affirmativa sententia propugnatur. *ibid.* Fæmina æque homo est, ac vir: an etiam ad imaginem Dei creata. *ibid.* Non est destituta ratione. *ibid.* Nec pierate, aut eloquentia, quod exemplis probatur. *ibid.* An Baptismus tantum pro viris a Christo sit institutus? VI. 51. Cur velare debeat caput? *ibid.* Potest peccare. VI. 52. Christus etiam fæminis beneficia contulit. *ibid.* & seq. Cur noluerit tangi a fæmina. VI. 53.
- Mares non sint Patrini fæminis, nec fæminæ viris, nec senioribus juniores. VII. 76. & seq. Vid. *Mulier*, vel *Femina*.

Falconilla an sit revocata ab inferis precibus Theclæ.

II. 209.

Fallo. Deus non potest fallere etiam per omnipotentiam suam. I. 140. & seq.

Falsus. Vid. *Testimonium*.

Fama non est beatitudo hominis. III. 137.

Fanaticus. Qualiter orent fanatici? IV. 379.

Farina. Non est Eucharistiæ materia farinæ pasta, seu intritum. VII. 113.

Fasciola. De vittis lineis, sive fasciis in confirmatione adhibendis. VII. 78.

Fastus. Quando inchoaverint Fasti Consulares. II. 264. ac VI. 77. & seq.

Fatum. An omnia eveniant fato? I. 255. & 311. item 315.

Qui omnia adscribunt fato, impugnantur primo fidei articulo. IV. 386.

Fatuus. Cur dicens fratri suo *fatue* tam graviter reprehendatur in Evangelio? IV. 281.

Faustinus Socinus. Vid. *Socinianus*.

Faustus Manichæus dicens legem veterem esse a diabolo, oppugnatur. IV. 158. & 161. Varia dixit convicia in Patriarchas veteris legis. IV. 395.

Faustus quales errores circa præsentiam Christi in Eucharistia docuerit. VII. 145. & seq.

Faustus Rejensis fuit coryphæus Semipelagianorum. III. 222. & seq. ac 231.

Februarius. Quis sit auctor Ceremoniæ benedicendi candelas in festo Purificationis B. V. MARIE. VI. 280. Lupercalia sustulit Gelasius, quæ facta sunt mense Februario, sed ob quem finem? *ibid.* Unde Februarius nomen acceperit. *ibid.*

Fel. Theodorus Mopsuestenus damnatur a Synodo V. quia negat locum illum Psalm. *Dederunt in escam meam fel*, & in siti mea potaverunt me aceto: esse intelligendum de Christo. VII. 162.

Feles in area Noe natos ex halitu leonis, docent Mahumetani. IV. 365.

Felicitas beatorum non consistit in epulis, divitiis, carnis voluptatibus, &c. I. 193. & seq.

In quo consistat felicitas æterna hominis. IV. 271. 101. cap. V. Eam Mahumet statuit in carnis oblectamentis. IV. 366.

Felix Episcopus an dixerit Christum filium Dei adoptivum in sensu Nestorii, negando unionem hypostaticam. V. 305. & seq. Hæresis Feliciana sapius damnata est. V. 306. & seq. Admisit duas in Christo Personas. *ibid.* 307.

Felix Nolanus (S.), Ioannes Evangelista, Thecla, & alii, quomodo Martyribus annumerentur, cum in Martyrio vitam servarint Divinitus. VI. 426.

In primis annis est ordinatus. VIII. 134.

Felix II. An hic ob subscriptam formulam Arianam sit in Papatum intrusus. VIII. 122. An valida ejus ordinatio. *ibid.* fuit verus Papa. *ibid.* Historia Felicis una cum Liberio Papa sedentis. VIII. 101. & 128.

Femella. Pro his in lege veteri fuisse institutum remedium contra labem originale, habemus ex traditione. V. 24. Vid. *Femella*.

Femina. Vide *Femina*, & *Femina*.

Femur. Quis intelligatur in varicino Iacob per ducem de femore. V. 122. & seq. Hic præfuit Synedrio. *ibid.* 123. Et non defecit nisi sub adventum Messie. V. 124. usque ad cap. IV.

Fera. Congressio certatoria ferarum cum hominibus detestanda. V. 111. Ac prohibetur sub pœna excommunicationis. *ibid.* Quam pœnam incurrant clerici

hanc congressionem videntes. *ibid.* & seq. An ferarum captatio licita die festo. V. 112.

Feriatum tempus quale sit. VIII. 190.

Fericidium non prohibetur præcepto quinto. IV. 181.

Fermentatum. Contra Græcos probatur, Eucharistiam non esse institutam in fermentato. VII. 83. & seq. Vid. *Eucharistiæ materia*.

Fermentatus. Pane fermentato usi sunt idololatæ. IV. 186.

Fermentum: De Eulogiis, & pane benedicto, cur dicatur fermentum; eo adhuc utuntur Græci. VI. 278.

Fero. Quomodo intelligendum illud: *Ei ferebatur manibus suis*. VII. 142.

Ferus (Joannes) Moguntinus blasphematur, Christum in cruce desperasse. V. 217.

Festivitas. Ob magnam festivitatem, & populi concursum non excusantur penitentes ab integritate confessionis. VII. 364.

Festum. Horum institutio desumitur ex traditione Ecclesiæ. V. 23. In diebus festis a choreis omnino est abstinendum. V. 105. & seq. An venatio sit licita die festo. V. 112. An aucupium. *ibid.*

Festum Solenne Corporis Christi optimo consilio fuit institutum. VII. 179. Institutio festi Corporis Christi Divinitus revelata fuit S. Iulianæ moniali. *ibid.* Deinde ab Urbano IV. est extensa ad Ecclesiam universalem. *ibid.* Officium de festo Corporis Christi composuit S. Thomas. VII. 180. Lutherus in processione SS. Sacramenti repentino terrore occupatus contremuit. *ibid.* Laudabilissime in festo Corporis Christi sit processio, & circumgestatio SS. Corporis Christi. *ibid.* & seq. Hæc processio ortum habet ab Urbano IV. VII. 181. Eadem reprobat a Calvino, Kemnitio, & Novatoribus. omnibus. *ibid.* Laudabiliter Eucharistia exponitur, & circumfertur aliis quoque temporibus, & non in solo festo Corporis Christi. VII. 182. In quibus festis nequeat celebrari missa in privatis domibus & oratoriis. VII. 243. Christus crucifixus est in solemnitate Paschatis. VII. 85. & 92. Si Christus passus est in primo die azymorum, cur dicitur: *Non in die festo* &c. VII. 94. Solvuntur aliæ objectiones, quæ volunt, Christum non esse passum in die solemnæ Paschæ. *ibid.* & seq. Tempore Christi Iudæi festa etiam celebrabant, etsi inciderint in feriam. 2. 4. & 6. ita nulla tunc fuit translatio festorum. VII. 92.

Fictio. Quid sit confessio cum fictione facta. VII. 369. An valeant Sacramenta, & effectum consequantur recedente fictione. *ibid.* Vid. *Simulatio*.

Ficus. An arbor scientiæ boni & mali fuerit: ficus. III. 54.

Fidejussor. Christus ut homo tenebatur quidem obedire Patri cælesti, sed non tenebatur præcepto mortis. VI. 40. Nisi ut fidejussor, sponsor, vas, & obles. *ibid.*

Fidelis. An solum fideles habeant Angelum Custodem. II. 218.

Non tantum pro fidelibus Christus est mortuus. III. 306. & seq. usque ad cap. IV. Vid. *Christus*. Cuilibet fidei adest gratia orationis, ut possit impetrare auxilium sufficiens ad servanda mandata. IV. 44. Ut autem acquiratur potentia orationis cum actu conjuncta, requiritur gratia efficax. *ibid.* & seq. Vid. *Iustus*.

Quomodo dicatur confirmari a Diacono. VII. 3. In confirmatione datur Spiritus S. ut fidelis fortiter con-

confiteatur fidem. VII. 64. Catholici tenent, verba essentialia consecrationis esse hæc tantum: *Hoc est Corpus meum*: &: *Hic est sanguis meus*: reliqua tamen minime esse præmittenda. VII. 126. & 132. An Scotus & S. Thomas huic opinioni fuerint contrarii? VII. 125. ac 132. & seq. Catholici tenent contra Calvinum, verba consecrationis non *historice* tantum, & *narrative*, sed *significative* pronuntiari. VII. 126. & 134. Gentes putabant, Catholicos se in Communionem contaminare crimine infanticidii ob non recte intellectum Evangelium. VII. 145. Imo ob hanc causam S. Attalus martyrio affectus est. *ibid.* Gentes putabant, Catholicos ut Deos colere Bacchum, & Cererem, quia ignorarunt sub speciebus panis & vini adorari Deum præsentem in Eucharistia. *Ibid.* Sacramentarii Catholicos traducunt ut Idololatrias cuiusdam Dei Panicei. *ibid.* Patres primorum sæculorum non dixerunt, explicitè in Eucharistia contineri Corpus & Sanguinem Christi, quia tanta Mysteria non nisi Catholicis voluerunt esse nota. VII. 152. & seq. In quo sensu Catholici quidam negent, ea verba: *Nisi manducaveritis &c.* esse intelligenda de Eucharistia? VII. 157. Catholici adorantes Eucharistiæ Sacramentum non sunt Idololatræ. VII. 177. An Regulares in Paschate nequeant Communionem dare, aut Confessiones audire fidelium? VII. 192. Quidam Catholici tenebant, Communionem sub utraque specie non esse de præcepto quidem, ex utriusque tamen speciei perceptione uberiores gratiam acquiri. VII. 195. Quid desuper statuat Tridentinum? *ibid.* Catholicorum aliqui tenent, Sacramento pœnitentiæ præmittendam esse contritionem perfectam, quæ procedit ex charitate perfecta, & delet peccati culpam apud Deum ita, ut absolutio solum deleat pœnam. VII. 279. Quid sit Missa fidelium, seu Sacramentorum. VII. 238.

Decipitur quisquis ait, Berti existimare, aliqua præcepta esse iustis impossibilia. IX. 197. tot. §. III. Imo non iustis tantum, sed etiam cuilibet fidei, ac impio præcepta esse possibilia, docet. *ibid.* Vid. *Catholicus*, vel *Christianus*.

Fides. Huic non repugnat Theologia Scholastica, nec tollit illius meritum. I. 14. In rebus de fide credendis conveniunt Theologi. I. 15. Quomodo articulus fidei differat a dogmate catholico? I. 21. Fidei propositiones referuntur ad septem gradus. I. 23. Prædestinatio non fit ob præscientiam fidei. I. 331. Recensentur tres fidei formulæ Sirmienfes Arianorum, & an subscripserit aliquam Liberius Papa? II. 122. & 123. Non est de fide, Angelos esse creatos ante cælum & terram. II. 166. Nec, eos esse creatos in cælo empyreo. I. 167. Non est de fide, ignem infernalem esse materialem. II. 210. Vid. *Religio*, vel *Articulus*.

An fides, & votum a parentibus habitum profit infantibus. III. 130. An initium fidei sit ex nobis. III. 147. 215. & 221. Christi gratia ad initium fidei necessaria est. III. 240. tot. cap. IV. In quo sensu fides sit primus effectus gratiæ. III. 243. & seq. An Semipelagiani non admiserint ullam gratiam necessariam ad initium fidei. III. 244. & 304. tot. cap. V. Quæstiones circa dogmata fidei dicuntur quæstiones Juris. III. 315. In his non potest errare Papa, vel Ecclesia. *ibid.* & seq. tot. cap. V. & VI. An opera in se bona infidelium sint peccata ob defectum fidei. IV. 5. An infideli ad non peccandum sit necessaria fides habitualis. IV. 7. &

seq. Non est de fide, quod omnes actu recipiant gratiam sufficientem omnibus præparatam. IV. 42. & seq. Contra Calvinum, & Lutherum asseritur necessitas dispositionis faciendæ ab adultis ad fidem suscipiendam. IV. 103. & seq. Fides est prima dispositio ad justificationem. IV. 104. Quæ cum timore & spe debet esse conjuncta. *ibid.* 105. Non sola fides justificat. IV. 106. tot. cap. V. & VI. Qualis fides sit initium justificationis nostræ. IV. 107. & seq. Ad fidem necessaria sunt bona opera. IV. 103. & 111. & seq. tot. cap. IV. V. & VI. Quid sit certitudo fidei. IV. 133. An homo sine speciali revelatione possit habere certitudinem fidei, quod sit in gratia sanctificante. IV. 134. Quinam habuerint per revelationem istam certitudinem fidei. *ibid.*

Vid. *Theologus*. Non sola fides justificat. IV. 203. Quanti faciendæ sine dilectione? IV. 269. Quomodo distinguatur a scientia, & opinione probabilis? IV. 309. & V. 3. Vera fides non invenitur inter Gentes, & Idololatræ. IV. 356. tot. cap. I. Nec apud Turcas, aut Mahumetanos. IV. 364. tot. cap. II. In fide catholica posse obtineri salutem æternam, concedit Mahumet. IV. 366. & seq. Hoc motivo est conversus Henricus IV. Rex Galliarum. *ibid.* 367. Factæ a Mahumetanis contra fidem veram objectiones solvuntur. IV. 367. Fides Christiana est evidenter vera. IV. 368. tot. cap. III. Fides Catholica probatur ex Vaticiniis Vet. Testamenti, postea in Christo completis. *Ibid.* & seq. Et hæc vaticinia sunt vera, antiqua, Divina, nec a Christianis conficta. IV. 369. Veritas veræ fidei demonstratur ex Historia Evangelica. *ibid.* Ex miraculis Christi. *ibid.* & seq. Ex modo promulgationis Evangelii. IV. 370. Et aliis rationibus. *ibid.* Necessaria est fides explicita in Christum. IV. 373. Veræ fidei veritates fundamentales non inveniuntur apud Hæreticos. IV. 378. Quinam actus fidei interni, & externi? *ibid.* Fidei Catholicæ Symbolum tanquam Apostolicum est recipiendum. IV. 381. tot. cap. VI. Vid. *Symbolum*. Unde nomen fidei ortum habeat? V. 2. Cur dicatur *Substantia rerum sperandarum*? *ibid.* Quomodo ea, quæ evidenter scimus, possint esse objectum fidei? *ibid.* & seq. An assensus fidei sit liber, supernaturalis, ac discursivus? V. 3. An in rebus fidei detur evidentiæ Divini testimonii, & revelationis, & evidentiæ objecti, seu rei revelatæ? *ibid.* Objectum materiale fidei est omnis veritas a Deo revelata. *ibid.* Quodnam sit objectum necessarium, & per se, ac quodnam accidentale fidei. *ibid.* An objecta fidei successu temporis creverint, aut mutata fuerint? *ibid.* & seq. An objectum formale fidei sit veracitas Dei, aut revelatio Divina? V. 4. Quid fides actualis, & habitualis? V. 5. An hæc fides habitualis sit in pueris, ac dormientibus? *ibid.* Hæc nullo peccato nisi infidelitatis, & hæresis deletur. *ibid.* ac 56. Quid fides informis, & formata: quid infusa? quid acquisita? quid viva, quid mortua? V. 5. Manichæi, Abaelardus, Socinus fidei fundamentum, & resolutionem ponunt in humana ratiocinatione. V. 6. Refutantur. *ibid.* & seq. Quæ sit regula, & norma fidei? V. 5. & seq. tot. cap. II. & III. Sola scriptura ad dirimendas controversias fidei neglecta auctoritate Ecclesiæ nequit esse regula sufficiens. V. 9. Privatus spiritus non potest iudicium idoneum ferre de dogmatibus fidei. V. 13. 14. & seq. tot. cap. III. & IV. Etiam traditiones sunt regula fidei. V. 23. An

is salutem consequatur, qui ex ignorantia inculpabili non proficitur explicite Verbi Divini Incarnationem, aut individuam Trinitatem, si hanc fidem habeat in animi præparatione? V. 41. Fidelis aliunde a natura capax hæc mysteria ignorans nec gratia Sacramentorum, nec gloria ob culpabilem ignorantiam donari meretur. *ibid.* Idem vi Iuris Ecclesiastici tenetur memoriter scire Symbolum, Decalogum, & Orationem Dominicam. *ibid.* In adultis necessaria est fides interna. *ibid.* Quoties requiratur repetitio interna fidei? *ibid.* In veteri testamento necessaria erat fides Mediatoris, sed non explicita in ejus Divinitatem, ac individuae Trinitatis Mysterium. V. 42. Quomodo intelligendum illud: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt?* *ibid.* In novo testamento necessaria est fides explicita Incarnationis, ac Trinitatis. V. 43. Tam ad salutem, quam ad justificationem obtinendam. *ibid.* & seq. An non sufficiat ad salutem fides in Deum remuneratorem? V. 44. An fides explicita sit necessaria Gentili, Pagano, cui Evangelium non est annuntiatum? an puero in sylvis enutrito? an muto, ac surdo? V. 45. An non sufficiat fides in voto, sicut sufficit Baptismus? V. 46. An observans legem naturalem cum ignorantia invincibili fidei salutem consequatur? V. 45. & seq. An & quomodo infantes post Baptismum habeant fidem necessariam, si moriantur ante usum rationis? *ibid.* An sufficiat ad salutem dilectio Dei super omnia sine fide explicita? V. 46. Qui ignorat Mysteria Trinitatis, & Incarnationis est incapax absolutionis. *ibid.* Nunquam licitum est negare fidem. *ibid.* & seq. Non est licitum tyranno interroganti fidem occultare. *ibid.* Non est licitum, usurpatione rituum, ciborum, vestium, ac nominum, quæ sunt signum superstitiosi cultus, fidem callide simulare. V. 47. An in persecutione fidei licitum sit Christiano, vel Episcopo fugere? V. 49. An fides distinguatur a gratia sanctificante, & charitate? V. 55. & 5. Quomodo sine dilectione fides sit mortua? V. 56. An charitate extincta extinguatur & fides. *ibid.* An S. Thomas nolens credere resurrectionem prorsus amiserit fidem. V. 57. Per quam incredulitatem fides amittatur. *ibid.* In Judæis, infidelibus, hæreticis est fides materialis. V. 58. Sed non formalis, ac supernaturalis. *ibid.* Unde proveniat hæreticorum in fide variatio, ac inconstantia. *Ibid.* Nequit fides esse vera ac firma sine Ecclesiæ fundamento, aut revelatione speciali, aut virtute miraculorum, aut sine ullo hominum ministerio. *Ibid.* An negato uno articulo tota fides amittatur. *ibid.* & seq. An fides maneat in animabus beatorum, ac damnatorum. V. 59. Quomodo intelligendum illud: *Et demones credunt.* *ibid.* Qualis distinctio inter fidem dæmonum, & hominum. *ibid.* Quomodo spes distinguatur a fide, & charitate. V. 60. An fides & spes maneat in animabus purgatorii. V. 61. In Symbolo, & Oratione Dominica exercetur fides. V. 60. & 71.

Quibus argumentis Gentiles ad Christianam fidem sint pertrahendi? V. 167. tot. cap. X. Probatur diversimode, quod fides Catholica sit vera. *ibid.* An hanc receperit Pilatus? V. 170. & seq. Solvantur Gentilium objectiones contra fidem Catholicam. V. 173. tot. cap. XI. An fides fuerit in Christo? V. 235. Nil contrarium fidei Incarnationis docuit S. Cyrillus. V. 255. Quid dicendum de professione fidei Zenonis? V. 331. An Christus dicatur Salvator,

Berti Theol. Tom. X.

quia per resurrectionem suam nos in fide confortavit? VI. 23. & seq. Ut Passio Christi consequatur suum effectum, debet applicari per fidem, charitatem, fidei Sacramenta, & bona opera. VI. 30. & seq. Resurrectio Christi fuit necessaria ad fidei confirmationem. VI. 34. & seq. An Christus, an Petrus, an fides vocetur *Petra*? VI. 100. & seq.

Quænam novitas repugnet fidei? VI. 129. An in statu naturæ post lapsum Adæ fuerint Sacramenta, vel sufficiens fuerit sola fides, quocunque signo manifestata? VI. 137. An in hoc statu naturæ parvulos salvos reddiderit fides parentum? *ibid.* Circumcisio erat signum protestativum fidei. VI. 145. & seq. Probatur ex S. Augustino, & aliis, quod circumcisio accedente fide deleverit peccatum originale, ac fuerit verum Sacramentum. VI. 146. usque ad cap. V. An fides exterius manifestata fuerit remedium pro semellis, & parvulis ante circumcisionem decedentibus? VI. 157. An Abraham per fidem, vel circumcisionem fuerit liberatus a peccato originali? *ibid.* Non sola fides justificat, sed necessaria sunt Sacramenta aliqua ad salutem. VI. 171. An sit de fide, post definitionem Tridentini, omnia Sacramenta esse immediate instituta a Christo? VI. 173. & 175. & seq. Aliqui hæretici putant, in collatione Sacramentorum verba non proferri per modum formæ, sed per modum concionis ad excitandam fidem. VI. 181. Ex illo hæreticorum: *Sola fides justificat;* plurimi errores ortum trahunt. VI. 183. & seq. Formæ Sacramentorum non tantum excitant ad fidem, & Christi gratiam promittunt, sed etiam immutant materiam, & sanctitatem efficiunt. VI. 184. & 243. Et sic non sola fides justificat, ut volunt Calvinus, & reliqui Hæretici. *ibid.* Parvuli non nanciscuntur usum rationis, quando baptizantur, ut possint habere fidem. VI. 185. & 240. Hæretici, ut Calvinus, Lutherus, Kemnitius &c. negant, requiri in Ministro intentionem, quia Sacramentorum virtus non dependet ab intentione Ministri, sed a fide suscipientium, quæ sola justificat. VI. 210. & seq. Refutantur. VI. 211. & seq. Non requiritur in Ministro administrante Sacramenta fides, ut credat actionem, quam peragit, esse sacram; minus ut credat, ea actione infundi gratiam; sed ut velit facere, quod facit Ecclesia. VI. 213. & seq. ac 236. Unde valet Baptismus a Pagano, Pelagio, Ario, Sociniano, Calvino, & Luthero collatus, licet negent, vel ignorent virtutem Sacramenti. VI. 213. & seq. usque ad cap. XVII. Dummodo serio animo agant, non irrisorio modo. VI. 214. Fides requiritur in adultis ut dispositio ad justificationem. VI. 244. & 259. Non autem ut causa formalis gratiæ, unde in parvulis eadem non requiritur. VI. 245. Hæreticorum objectiones præcipue Melanchthonis, Calvinii & Vossii, volentium solam fidem justificare, coercentur. VI. 244. & seq. Sacramenta vet. legis per accidens mediante fide in Messiam venturum conferebant gratiam. VI. 246. & seq. Citra fidei periculum negari potest, characterem Sacramentalem esse rem distinctam ab anima. VI. 264. Socinus docuit, per Baptismum nil aliud intelligi, quam prædicationem, ita ut Ioannis Baptismus nil aliud fuerit, quam ejus prædicatio. VI. 285. Docuit insuper, Baptismum esse publicam protestationem fidei, non tamen esse simpliciter necessarium. *ibid.* & seq. Refutatur. VI. 286. Baptismus dicitur sigillum fidei ob invocationem SS. Trinitatis, & professionem In-

N

carna-

carnationis Dominice, non vero ob singularem confidentiam hæreticorum. VI. 287. & seq. Christi Baptismus valet abluitionem culpæ: Baptisma Ioannis contulit solum munditiam legalem, remissionem vero peccatorum, non nisi ratione penitentiae, & fidei suscipientium. VI. 292. & seq. Ex quo S. Cyprianus Decreto S. Stephani oblectatus sit, nequit inde labefactari Papæ in rebus fidei & morum irreformabile iudicium. VI. 374. Controversia S. Stephanum inter & S. Cyprianum agitata tempore S. Cypriani non pertinebat ad fidem, sed ad disciplinam. *ibid.* Decretum S. Stephani non fuit solemne, & ex cathedra, dato etiam, quod materia anabaptismi fuerit tunc iam materia fidei. VI. 376. Baptismus sine fide subsistit. VI. 388. & seq. Martyrium inferens debet esse persecutor, nam illicitum est se ipsum occidere pro fide. VI. 425. Non requiritur fides, aut consensus infantium ad Baptismum. VI. 395. & 396. Parvulis prodest fides levantium, nequeunt tamen cum matre ante partum baptizari. VI. 397. In adulto ad Baptismum requiritur fides, spes, timor, penitentia, & charitas inchoata. VI. 412. & seq. Adulti sine fide interna, & cum peccati mortalis affectu suscipientes Baptismum recipiunt characterem, sed non gratiam: gratiam percipient, si deposito affectu peccati penitentiam egerint. VI. 414. & seq. Causa motiva Martyrii est fides, sive alia virtus. VI. 426. An ad Martyrium requiratur, ut etiam in persecutore sit voluntas occidendi ob fidem Catholicam? VI. 427. Hæretici & Schismatici Martyrio non possunt coronari, etsi mortem subeant ob aliquam virtutem, aut veritatem fidei. VI. 428.

An sit de fide, quod ad confessionem chrismatis requiratur balsamum? VII. 30. An fidei dogma sit, unctionem chrismatis pertinere ad confirmationis essentiam? VII. 26. Quod Episcopus sit minister ordinarius confirmationis, salva fide negari non potest. VII. 41. Idem de Sacerdote simplici teneri nequit. *ibid.* Est præceptum suscipiendi confirmationem, sed non respectu omnium, sed eorum, qui coram tyranno debent profiteri fidem, aut qui graves contra fidem patiuntur tentationes. VII. 59. & seq. An Græci vel Latini omnium primi in Bulgaria fidem disseminarint? VII. 48. & seq. Nicolaus II. iussit, de novo confirmari Bulgaros consignatos a Græcis per Photium nullis. *ibid.* In confirmatione datur Spiritus S., ut fideles fortiter consueantur fidem. VII. 64. Etiam aqua vino permixta convertitur in Christi sanguinem. VII. 122. An hoc sit de fide certum? *ibid.* Calvinus putat, verba consecrationis esse proferenda *historice*, *recitative*, & *narrative*, solum ut excitetur fides. VII. 125. Calvinus docuit, Corpus Christi in Eucharistia fieri præsens sola manducantium fide. VII. 137. Per verba panis vite in cap. 6. Joannis intelligitur Eucharistiae Sacramentum continens Corpus & sanguinem Christi, & non fides. VII. 147. Lutherani duas penitentiae partes constituunt, terrorem conscientiae incussum ex agnitione peccati, & fidem conceptam ex Evangelio, seu absolutione, qua quis credit, sibi remissa esse peccata. VII. 274. Terror incussum ex agnitione peccati nequit esse pars penitentiae. VII. 275. Nec fides modo a Lutheranis explicata. *ibid.* & seq. An detestationem peccati præcedat fides, spes, & aliqua charitas? *ibid.*

Quid sit confessio fidei? VII. 319. Confessio fidei, & laudis potest esse sine confessione peccatorum, sed

non vicissim. *ibid.* Quomodo hæc peccata dimittat? VII. 343. & 315. Qui laborat vincibili ignorantia Mysteriorum fidei, est incapax absolutionis. VII. 398. An habitus fidei amittatur per peccatum? VII. 440. Et quomodo per penitentiam restituatur? *ibid.* Cur forma extremæ unctionis dicatur *oratio fidei*? VIII. 7. & 28. Fidem Christianam confirmat continuata Episcoporum successio. VIII. 103. An Princeps teneatur ad matrimonium, si secus fides pateretur detrimentum? VIII. 152. Ob apostasiam a fide potest fieri divortium. VIII. 218.

In sensu Bajæ actus fidei ante charitatem sanctificantem elicitus est peccatum. VIII. 339. *tot. cap. I. II. & III.* Reprobatur ostendendo, quod actus fidei ante justificationem elicitus non sit peccatum, sed tantum opus non meritorium vite æternæ. VIII. 355. & seq. *tot. cap. I.* Gratia Spiritus S. movens ad actus fidei non justificat peccatorem, sed ad justificationem disponit. VIII. 346. & seq. *tot. cap. I.* Quæsnellius idem cum Bajo docuit, eodemque modo impugnatus. VIII. 351. & seq. Inter justum, & peccatorem non datur medium, bene vero inter cupiditatem habitualement, & charitatem habitualement mediant actus fidei, spei &c. VIII. 376. & seq. Iuxta Bajum nec Adamus supernaturalibus habitibus fidei, spei, & charitatis donatus fuit, nec egebat gratia supernaturali ad servandam legem, & consequendam beatitudinem. VIII. 430. *Coroll. I.* Contrarium docent Augustiniani. *ibid.* *Coroll. II.* *et* 423. *tot. §.* VII. Bajæ propositio 28. & 29. damnata nullum opus bonum admittit sine fide perfecta, & gratia sanctificante. VIII. 470. Expositio Augustinianorum textus: *Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est*: non convenit cum dogmate Bajæ. VIII. 471. & seq. *et* 490. & seq. S. Augustinus eum explicat de fide Christiana. VIII. 470. & seq. *et* 490. & seq. Idem faciunt & alii Doctores. VIII. 474. Textus ille nequit intelligi de fide Divina. VIII. 491. Opera Infidelium, quæ fiunt sine fide imperfecta, & gratia actuali, perraro evadunt peccati maculam. VIII. 484. Qualiter fides sine charitate sit bona? VIII. 485. Solvuntur objectiones Anonymi contra necessitatem gratiæ ad actum charitatis Dei præsentiam. VIII. 488. & seq. Contra sententiam de operibus Infidelium. VIII. 489. & seq. Contra liberum arbitrium. VIII. 492. Contra actus fidei, spei, & timoris sine charitate elicitos. VIII. 494. Contra expositionem textus: *Sive manducatis, sive bibitis &c.* VIII. 495. Contra præceptum referendi omnia opera in Deum. *ibid.* & seq. Berti non explicat in sensu Bajæ textum illum: *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*. VIII. 502. Quid Berti doceat de timore, spe, & fide a charitate separatim? an saveat Bajo? VIII. 503. & 509. An Bellelli Bajum sit secutus explicando textum: *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*? VIII. 514. Bellelli contra Bajum admittit fidem, spem, timorem sine charitate esse actus in substantia bonos. VIII. 515. & 521.

Catholici Doctores omnes conveniunt, quod omnibus omnino hominibus gratia sufficiens sit præparata: dissident vero in hoc, an omnibus hominibus dentur, & applicentur actu remedia sufficientia? IX. 151. Prius est dogma fidei, alterum placitum Scholarum. IX. 153. Semipelagianos probabiliter admisisse gratiam internam ad initium fidei, dici potest sine timore censuræ. IX. 184. & seq. An Bellelli dicat, primam gratiam esse fidem? IX. 276. Examinantur, & oppo-

Et oppugnantur propositiones Quesnellii agentes de fide. IX. 307.
Fidei Professio. Vide *Languetius*. *Bersi*.
Fiducia non est prima dispositio ad fidem. IV. 57.
Spes Christiana convertitur ab hæreticis in superbam fiduciam. IV. 378. Non potest in hæreticis esse vera fiducia. V. 61. Quid in oratione promoveat fiduciam. V. 68. Vid. *Spes*.
Figura. Vet. Legis figuræ non erant Sacramentum, tales erant serpens æneus, virga Moysis, arca fœderis, transitus maris rubri. VI. 135. Baptismi typus fuerunt diluvium Noe, & mare rubrum. VI. 285.
Filiatio. Est proprietas notionalis. II. 94. An distinguatur a spiratione. II. 141. & seq.
 Quot in Christo dentur filiationes? V. 316. Quid requiratur ad filiationem? V. 320. & seq.
Filius. Quare Filius Divinus non generet. II. 29. Vid. *Verbum*, vel *Christus*. Deo Patri est Filius ab eo genitus, id est, non adoptione & gratia, sed generatione, ac natura. II. 40. per tot. cap. IX. Ubi etiam ejus Divinitas probatur. *ibid.* 41. Christus est Filius Unigenitus. II. 42. & seq. Cur dicatur Primogenitus? II. 43. Objectiones Wolzogenii circa generationem Filii solvuntur. II. 45. per tot. cap. X. Deus Pater non alium Deum, sed Filium genuit. II. 46. An Filius Divinus possit dici genitus ex essentia Patris. *ibid.* Est æque æternus non obstante generatione, ac est Pater. *ibid.* & seq. Ad hujus generationem non requiritur præ-existentia Patris, sed sufficit conditio originis. II. 47. An Deus Pater adhuc generet filium. *ibid.* An Deus Pater generet necessitate, & voluntate. II. 48. An Filius possit dici genitus ex Patris consilio. *ibid.* An Filii intellectus sit etiam intellectus Patris. *ibid.* Filius Divinus est summus Deus, sicut Pater, eidemque in omnibus æqualis, ac consubstantialis. *ibid.* & seq. per tot. cap. XI. Solvuntur circa hoc objectiones. II. 54. per tot. cap. XII. Quomodo intelligenda verba Filii divini: *Pater major me est*: ubi etiam plures similes textus explicantur. II. 55. Nicæna synodus jure utebatur vocabulo *μονοθεος*. II. 60. Filius divinus non est Pater Spiritus Sancti. II. 71. Spiritus S. per obumbrationem Virginis non est factus Pater Filii Divini. II. 72. Spiritus S. a Patre & Filio procedit. II. 78. per tot. cap. XVII. Ostenditur, quod Filius Dei in scriptura significetur per vocabulum *Verbum*. II. 35. Objectiones negantes Processionem Spiritus S. a Patre & Filio solvuntur. II. 81. per tot. cap. XVIII. Merito fuit Symbolo contra Græcos Schismaticos adjecta particula *Filioque*. II. 85. Quando hæc vox sit Symbolo adjecta. II. 87. & seq. Quo sensu Filius, & Spiritus S. dicantur missi. II. 88. per tot. cap. XX. Pater nec a Filio, nec a Spiritu S. mittitur. II. 89. Quomodo Filius sit missus a Spiritu S. *Ibid.* Spiritus S. est missus a Patre & Filio. *Ibid.* Quæ nomina propria Filio. *ibid.* & seq. Quæ minus propria? *ibid.* & seq. ac 93. Patri, & Filio convenit esse principium Spiritus S. II. 91. & seq. S. Ignatius Martyr suis in Epistolis Filii Divinitatem asseruit. II. 95. & seq. tot. cap. I. De quibus Epistolis sit quæstio. II. 96. Probatur, has Epistolas esse partem genuinum S. Ignatii. *ibid.* & seq. Divinitatem Filii propugnavit S. Iustinus. II. 100. Similiter fecit S. Irenæus. II. 103. Tertullianus probabilius Filio Divinitatem adjudicat. II. 115. & seq. Eandem propugnavit S.

Cyprianus, Lactantius, & Arnobius. II. 118. Quid dicendum de Eusebio Pamphilo. *ibid.* & seq. An & quomodo Filius habeat potentiam productivam. II. 135. Quale habeat Principium. II. 134. & 139. An Filius & Spiritus S. essent duæ personæ distinctæ, si Spiritus S. a solo Patre procederet. II. 141. & seq. An filiorum generatio in Paradiso esset facta per complexum carnalem. III. 51. tot. cap. XI. An eadem generatio in Paradiso esset facta cum iisdem circumstantiis, ut modo contingit. *Ibid.*
 Etiam filii baptizatorum contrahunt originale peccatum. III. 106. tot. cap. IV. Quot modis nomen Filii Scriptura sumat. III. 109. An filii contrahant peccata parentum. III. 122. An filii decedentes sine Baptismo sint salvandi, si parentes loco eorum habuerunt votum suscipiendi illum. III. 131. & 144. Vid. *Parvulus*.
 Quomodo filii Adæ potuerint inire matrimonium cum propriis germanis sororibus? IV. 153. Ariani negantes Filium Dei esse Patri consubstantialem condemnati sunt in Synodo Nicæna. V. 25. In proximorum ordine respectu filiorum sunt parentes primi. V. 82. Et vicissim. *Ibid.* Deus autem in dilectione & parentibus, & filiis præferendus est. *ibid.* Præter parentes, & filios diligenda est uxor. *ibid.* Quomodo intelligendum illud: *Filius hominis, qui est in celo*? V. 246. An etiam Pater, & Spiritus S. eandem potuissent assumere carnem, ut fecit Filius, & tamen unus dici homo. V. 294. & seq. Cur filius, & non alia persona naturam induerit nostram? V. 294. Per communicationem idiomatum bene dicitur Filius Dei est crucifixus, Filius hominis descendit de celo. V. 298. An Christus possit dici Filius Dei adoptivus? V. 305. & seq. Saltem secundum humanitatem? V. 309. Quis sit filius adoptivus? V. 311. An Christus sit Filius Dei naturalis? V. 312. In quo sensu Christus dicatur prædestinatus Dei Filius? V. 317. & seq. Cur Christus dicatur natus de Spiritu S. & cur non Filius illius? V. 320. Quid requiratur, ut quis dicatur Filius alterius? *ibid.* 321. Christus jam ante mortem declaratus est a Patre Filius Dei. VI. 29. & seq.
Filius. An Zaleucus Locrensis sit laudandus, quod, dum filio utrumque oculum eruere deberet, sibi unum, filio alterum effoderit? VI. 33. Quis sit filius adoptivus. V. 311.
 Per baptismum constituimur filii Ecclesiæ. VI. 264. Quod ad poenitentiam salutarem requirantur tres partes contritio, Confessio, & satisfactio, conveniunt Catholici declarantes illud exemplo filii prodigi, publicani, & Ninivitarum. VII. 274. & seq. Epulæ Atreæ, & Thyestæ nomen habent ab Atreo, qui Thyesti fratri filios epulandos apposuit. VII. 145. Filii communiter loquendo graviter peccant matrimonium ineuntes parentibus invitis. VIII. 166. Horum tamen consensus non est de substantia Matrimonii. *ibid.* Quando non peccent taliter contrahentes. *ibid.* & seq. An filii ita contrahentes possint exheredari? VIII. 167. An filii ex Matrimonio fide contracto suscepti sint legitimi? VIII. 169. Vid. *Proles*. Quinam possint filios adoptare? VIII. 183. Quid dicendum de sponsalibus ante septennium a parentibus loco filiorum contractis? VIII. 198.
Finalis causa gratiæ quæ? VI. 243.
Finis quis sit actus humani? IV. 259.
 Voluntas non ex electione, sed ex necessitate appetit finem ultimum. IX. 163. Ex electione autem, &

- libertate indifferentiz fertur in media. *ibid.* & *seq.*
- Finitus**. An peccatum mortale sit malitiæ finitæ, vel infinitæ. IV. 286. Vid. *Infinitus*.
- Firmamentum**. Notanda aliqua de eo. II. 248. & *seq.*
- Firmamentum**, quod est sedes beatorum, quantum a nobis distet? IV. 393.
- Firmilianus**. Quidam veteres præsertim Agrippinus, & Tertullianus voluerunt, hæreticos a Catholicis esse rebaptizandos. VI. 353. Idem docuerunt Firmilianus & Cyprianus. VI. 354. Firmiliani & Cypriani Epistolæ tanquam genuinæ sunt recipiendæ. *Ibid.* & *seq.* Firmilianus laudatur. VI. 354. Firmiliano, & Cypriano se opposuit Stephanus Papa. *ibid.* Stephanus Papa neque Cyprianum, neque Firmilianum a sui communione removit. VI. 369. Sed excommunicationem minitatus est. *ibid.* & *seq.* Non est certum, quod Cyprianus aut Firmilianus a propria de rebaptizandis Hæreticis sententia recesserint. VI. 372.
- An docuerit iteranda Sacramenta Ordinis, & Baptismi collata ab Hæretico? VI. 361.
- Flabellum**. Vid. *Diaconus*.
- Flagellantes** quare sic dicti? VII. 361. Confessi sunt laicis. *ibid.* Refutantur. *ibid.* & *seq.*
- Flagellatio**. Numerus verberum in flagellatione Christi qualis fuerit? VI. 116. An flagellatio sit facta ab uno liitore? *ibid.* An solum fuerint triginta novem verbera? *ibid.* Flagellatio fuit pœna acerbior, quam erat fustuarij. *ibid.* Fustuario plestebantur homines liberi, & pauperes, non vero Romani cives: servi autem flagellis. *ibid.* Quæ forma flagellorum. *ibid.* In flagellatione servorum non erat præscriptus certus verberum numerus. *ibid.* Christus flagellatus est more Romanorum, non Iudæorum. VI. 117.
- Flamen**. Baptismus flaminis in adultis supplet Baptismum fluminis. VI. 421.
- Flammæum**. De flammeis nuptialibus. VIII. 222.
- Flavianus** (S.) impugnans Eutychetem in Latrocinio Ephesino ob vulnere acceptorum atrocitatem obiit. V. 281.
- Flavius**. Testimonium Flavii Iosephi de Messia est autographum. V. 163. & *seq.* tot. cap. IX.
- Fletus** fuit primus gradus pœnitentiæ publicæ. VII. 3. & 431.
- Flexibilia**. De Angelorum flexibili voluntatis arbitrio. II. 188. & *seq.* per tot. cap. XII.
- Florentinus**. Vid. *Concilium*. Florentina Synodus anni 1439. an inter Ordines recenseat minores Diaconatu. VIII. 75.
- Florianus** negat post hanc vitam futurum iudicium. IV. 393.
- Flos**. An aqua rosacea, vel ex floribus, ac arboribus expressa sit materia sufficiens Baptismi? VI. 311. An similis aqua possit sub conditione adhiberi deficiente alia aqua? VI. 312.
- Flumen**. An valeat Baptismus, si baptizandus projiciatur in puteum, vel flumen, unde emergere nequit? VI. 320. Baptismus flaminis in adultis supplet Baptismum fluminis. VI. 421. In parvulis non suppletur Baptismus fluminis per votum parentum. VI. 422.
- Fodio**. An bene legatur: *Foderunt manus meas; & pedes meos*. VI. 121.
- Fœdus**. In quo sensu sanguis Christi dicatur sanguis fœderis. VI. 23.
- Circumcisio** est signum fœderis, quod Deus iniit cum semine Abraham. VI. 141. Vid. *Figura*.
- Femina**. An etiam hæc sit facta ad imaginem Dei. III. 31. Vid. *Femina*.
- Etiam sœminæ possunt in necessitate baptizare. VI. 347. Contra Marcionitas, Pepuzianos, & Collyridianos probatur, sœminas non posse solemni ritu baptizare. VI. 342. & 347. & *seq.* Si in necessitate adsint Clericus, laicus, vir, & sœmina, quis debet dare Baptismum? VI. 348. & *seq.* An laicus vel sœmina peccatum grave committant, si in necessitate baptizant præsentem clericum? VI. 349. An sœmina vel Sacerdos in necessitate baptizet, si alia persona non adsit, & Sacerdos sit vinculo excommunicationis innodatus? *ibid.* Pelagiani concedunt infantem baptizandum, sed non, ut mundetur a peccato originali. VI. 395.
- Fœnerator** annumeratur raptoribus. IV. 183.
- Non ordinetur. VIII. 139.
- Fœtus excussio** olim puniebatur pœnitentiæ publicæ. VII. 435.
- Fomes**. An in Christo impotentia peccandi proveniebat a carentia fomitis peccati. V. 236.
- Fons**. In quo sensu Pater cœlestis dicatur fons. II. 93. Solem quiescere in fonte, ad quem Alexander M. pervenit, docent Mahumetani. IV. 365.
- Benedictio aquæ baptismalis** approbatur miraculis. VI. 310. Fons baptismalis per sexaginta annos prope Magdeburgum incorruptus permanens, adveniente Ministro Lutherano statim computruit. *ibid.* De Benedictio fontis baptismalis facit mentionem etiam Tertullianus. VI. 440.
- Fontana** (Jacobus) auctor Operis inscripti, S. S. D. N. Domini Clementis P. XI. *Constitutio Unigenitus Theologicæ propugnata*, demonstrat, Quesnellium admisisse solam charitatem habituales, & justificantes. VIII. 355. & *seq.* Fontana concedit, posse refelli propositiones Quesnellianas præscindendo a questione de statu naturæ puræ. VIII. 403. num. VIII. Fontana affirmat, eundem Quesnellium negasse in statu innocentiz gratiam supernaturalem. VIII. 417. Fontana quale iudicium tulerit de Theologis Augustinianis? VIII. 479. & *seq.*
- Forma** & venustas corporis Christi qualis fuerit. V. 200. Quod in resurrectione Domini forma servi sit reversa in formam Dei, non est dogma Eutychianum. V. 287. Forma habet varias significationes. *ibid.* & *seq.*
- Forma Confirmationis**. Vid. *Confirmationis forma*. Forma Matrimonii quænam sit. VII. 204. & 206. Vid. *Materia*.
- Formalis**. Quæ sit formalis malitia peccati? I. 253.
- Formalis causa gratiæ** quæ? VI. 243. & *seq.*
- Formatus**. Quid fides formata? V. 5.
- Formosus**. Ejus historia, & ordinationes examinantur. VIII. 126.
- Formula fidei**. Vid. *Fides*.
- Fornicarius**. Extra casum necessitatis non licet petere Sacramenta a Ministro fornicario. VI. 208. Quæ Sacramenta possint in necessitatis casu peti a fornicario? *ibid.* Qualis sit necessitas? *ibid.*
- Fornicatio**. Quomodo intelligendum mandatum Osee datum de sumenda sibi uxore fornicationum? IV. 153. & 155. An prohibeatur præcepto sexto? IV. 182. Quid de hac statuatur lex civilis Romana? IV. 247.
- Quanto rigore disciplinæ sit punita in primitiva Ecclesia. VII. 405. De pœna Sacerdotis in fornicationem

- tionem lapsi** . VII. 413. & seq. Vid. *Ecclesia* . Huius concupiscentia non fuit publice punita . VII. 436. & seq. Quomodo ob fornicationem possit matrimonium solvi . VIII. 214. Hæc præbet occasionem divortio . VIII. 218. Vid. *Divortium* . Cur tanquam causa divortii sola adducatur in Scriptura fornicatio . VIII. 219.
- Fortitudo** ut virtus cardinalis varias alias sub se complectitur . IV. 270.
- Fortuna** . Error fortunæ an annulet matrimonium . VIII. 178.
- Forum** . Quid sit privilegium fori? IV. 250. Et qui illo gaudeant . *Ibid.*
- Fossarii** qui essent . VIII. 77. An fuerint Ordine insigniti . VIII. 58. & seq.
- Fractio** . An essentia Sacrificii consistat in consecratione, vel in fractione specierum, & earum sumptione? VII. 224. De fractione panis Eucharistiæ . VII. 214.
- Franciscus David** . Ejus error de summa Trinitate . II. 2.
- Franciscus (S.)** . Quando Tertiarii S. Francisci gaudeant fori privilegio? IV. 250.
- An voluerit**, ut a Fratribus Minoribus quotidie solum una missa celebraretur? VII. 233. 234. & seq. Non probavit confessionem per natus factam amore silentii . VII. 351.
- Frater** . Ad instantiam Fratrum Minorum Bajus est reprobatus ab Academia Parisiensi . III. 288.
- Magis est diligendus frater Religiosus**, quam carnalis . V. 83.
- Quomodo Christus pro nobis animam suam posuerit**, & quomodo nos pro fratribus debeamus animas ponere . VI. 26 & seq. Quomodo intelligendum illud: *Frater non redimit, redimet homo* . VI. 46. Quotupliciter quis dici possit frater alterius . V. 184. An Christus habuerit fratres, qui essent filii Iosephi, ex alia uxore, quam B. Virgine generati . *ibid.* & seq. An Iacobus sit frater Christi Domini . V. 185.
- An Eugenius IV.** dederit licentiam consecrandi Christum Fratribus Minoribus Missionariis Indiæ? VII. 32. Plures Romani Pontifices concessere Fratribus Minoribus Missionariis in Regionibus Indiæ Orientalis, & Septentrionis facultatem administrandi confirmationem . VII. 47. Ac conferendi ordines minores . *ibid.* An S. Franciscus voluerit, ut a Fratribus Minoribus quotidie solum una missa celebraretur . VII. 233. 234. & seq. Vid. *Minores* .
- Frates Poloni** . Eorum objectiones circa generationem æternam Patris solvantur . II. 45. per tot. cap. X. Christus in cælo non immolatur, ut putant Poloni Fratres . VI. 12. & 29. Hoc probatur ex figura Sacrificii Aaronis . VI. 12. & seq. Item ex Patribus . VII. 20. & seq. Solvantur objectiones . VI. 23. ac 43. & seq.
- Fraudator vestigalium annumeratur raptoribus** . IV. 183.
- Fridericus II.** an ab Innocentio IV. fuerit depositus . X. 17. An dederit coadjutorem Regi Lusitaniz . *ibid.*
- Frigidus** . Deum habere manum frigidam, docent Mahumetani . IV. 365.
- Frigidus an possit filios adoptare** . VIII. 183.
- Frisia** . Vid. *Holandia* .
- Frons** . Græci in confirmatione inungebant frontem, oculos, nares, os, aures, & pectus . VII. 77. Quam habeant hæc unctiones significationem? *ibid.* Iuxta aliquos Græci etiam inungebant manus, & pedes .
- Ibid.* Apud Latinos in confirmatione frons sola inungitur, & cur? *ibid.*
- Frons in extrema unctione etiam olim inungebatur** . VIII. 20.
- Frontalis** . Chrismatio una erat ab initio Ecclesiæ, quæ deinde Innocentius I. divisit in frontalem, quæ est Sacramentalis, & verticalem, quæ est Cæremonialis Baptismi . VII. 53.
- Fruitio** . Quid in sententia Augustiniana sit fruitio? VIII. 397.
- Frumentius** non laicus fuit, dum in India sacrificabat, sed Sacerdos & Episcopus . VII. 187.
- Fruor** . Quid proprie sit frui? IV. 267. Hominis actus principales sunt uti, & frui . *ibid.*
- Fusus** . Vid. *Mulier* .
- Fuga** an licita sit Christiano, & etiam Episcopo tempore persecutionis . V. 49. & seq.
- Fulgentii Bellelli (P.)** Doctrina est prorsus eadem cum doctrina S. Fulgentii . VIII. 397. S. Fulgentius quomodo explicet illud: *Omne, quod non est ex fide, peccatum est* . VIII. 471. & seq.
- Fulgentius (S.)** . Vid. *P. Fulgentius* .
- Fullo (Petrus)** asseruit, *Deum esse crucifixum*, unde & trisagio addidit: *Qui crucifixus est pro nobis* . V. 329. Ejus vita describitur . *ibid.* & seq.
- Funambulus** . Horum ars tanquam periculosa rejicitur . V. 105.
- Fundamentum** quale requiratur ad opinionem probabilem . IV. 304. Quid sit fundamentum grave requisitum ad opinionem probabilem? *Ibid.* An hoc fundamentum tale permaneat in concursu alterius fundamenti æque probabilis, aut probabilioris? *Ibid.* Opinio aliqua sit probabilis fundamento intrinseco, & extrinseco . V. 305. Non licet sequi opinionem probabilem faventem libertati, si fundamentum æquale stet pro lege aut præcepto . IV. 317.
- Fur quando licite possit occidi?** V. 89. & seq.
- Furie** sunt in septimo ordine dæmonum . II. 218.
- Furiosus** . Si sanguinis effusio fiat ab amente furioso, templum non polluitur . VII. 242.
- Furtum** prohibetur præcepto septimo . IV. 183. Quid sit furtum? qualiter differat a rapina? *ibid.* Furtum gravissimum est *Plagium* . *ibid.* *Peculatus* est furtum ararii seu pecuniæ publicæ . *ibid.* Quando fiat *sacrilegium*; & quinam sint fures . *ibid.* Quid leges civiles statuunt de furto . IV. 247. Quomodo filii Israel impune per furtum spoliare potuerint *Aegyptios* . IV. 154.
- Fustuarium** . Flagellatio fuit pœna acerbior, quam erat fustuarium . VI. 116. Fustuario plebentur homines liberi, & pauperes, non vero Romani cives: servi autem flagellis . *Ibid.*
- Futurus** . Deus non præcognoscit futura libera ordinis naturalis in præfinitionibus, & decretis prædeterminantibus . I. 242. Nec ea, quæ sunt ordinis supernaturalis . I. 259. An Deus futura contingentia videat per scientiam mediam? I. 272. & seq. ac 280. & seq. Futura libera ordinis supernaturalis, quæ spectant ad statum naturæ lapsæ, Deus per decretum efficax cognoscit, & non per scientiam mediam . I. 277.
- Plura sunt genera futurorum . II. 185. An Angeli cognoscant necessario futura . *ibid.* Futura contingentia, & libera non possunt ab Angelis naturali scientia certo prævideri, aut prænuntiari . *ibid.* & seq. An Idola, ac dæmones possint futura prædicere . II. 187.

G

- Gajanita**. Severiani, Gajanitz, & Iacobitz hæretici fatentur præsentiam Christi in Eucharistia. VII. 146.
- Gaius**. Vid. *Aphthartodociti*.
- Gallia**. Secta Prædestinationum sub Cælestino I. non est orta in Galliis. I. 384. Galliarum Rex cunctis aliis Principibus præponendus. X. 37. & seq. An etiamnum inungatur oleo sacre ampullæ e cælo adductæ. *ibid.* 38.
- Extremo supplicio** afficiendis olim in Hispania S. Communio negabatur, & adhuc negatur in Gallia. VII. 206. Sed danda est damnatis ad mortem. *ibid.* Aliquibus in locis in Africa, & Gallia introducta est consuetudo sumendi S. Communionem sumpto prandio, præcipue in feria V. Cænz Domini. VII. 208. & seq.
- Apologia Casuistarum** rejecta a Galliarum Episcopis, ubi reprobatur sententiam de operibus in Deum referendis. VIII. 474.
- Equilibrium libertatis** tanquam figmentum rejicitur a Bellarmino, Vasquez, & centum Episcopis Galliarum in acceptatione Constitutionis *Unigenitus*. IX. 163.
- Gallicanus**. Vid. *Ecclesia*. Propositio: *Status nature pure est impossibilis*, in sensu Augustinianorum non rejicitur per Instructionem Pastoralem Gallicanam. VIII. 403. num. IV. & seq. ac 417. Clerus Gallicanus negat potestatem Papæ in Reges, summosque Principes. X. 1. Statuit Romanum Pontificem se solo errori esse obnoxium, & Generali Concilio subesse. *ibid.* Ludovicus XIV. cognomento Magnus generali Edicto prohibuit, quis in toto Regno Galliarum audeat aliud docere circa potestatem Pontificis Maximi in Reges, quam quod definitum fuit in Cleri Gallicani Comitibus. X. 35. Ea Acta Comitiorum displicuerunt Innocentio XI. *ibid.* Quinam sint articuli in his Comitibus statuti circa Pontificis potestatem. *ibid.* & seq. Huic doctrinæ insistentis Parisiensis Facultas librum prohibuit Antonii Sanctarelli S. J. inscriptum, *Tractatus de heresi, schismate, Apostasia &c.* X. 36. Qua reverentia Clerus Gallicanus excepit Constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. I. 326.
- Gallus**. Soldurii apud Gallos, Decii apud Romanos se morti tradunt pro aliis, propterea vocantur Antipsychi. VI. 6.
- An, & quæ decreta respiciant & acceptent Galli? VI. 223.
- Quid dicendum de quibusdam legibus Gallorum circa matrimonium. VIII. 174. 176. & seq. Quid sit apud illos raptus, & quomodo puniant. VIII. 189. & seq.
- Gavardi** (*Nicolaus*) qualiter explicet propositiones Baji? VIII. 347. Gavardi rejicit statum naturæ puræ. VIII. 437. Gavardi tenet, in nullo statu Deum diligi posse tanquam auctorem naturæ super omnia sine gratia supernaturali. *ibid.* Gavardi quid de charitate Dei ut auctoris naturæ sentiat? VIII. 465.
- Docet cum Catholicis, Christum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse: remedia tamen, & gratias præparatas non omnibus actu applicari. IX. 153. & seq.
- Gaudium**. An felicitas hominis consistat in delectatione & gaudio. IV. 272. Quid sit. *ibid.* & seq.
- An in Christo simul fuerit gaudium & dolor? V. 217.
- Gazule** auctor ad suas partes trahere conatur PP. Bel-
- lelli, & Berti. IX. 420. & seq. ac 422. & seq.
- Gehon**. An ad confluentem Gehon sit paradysus. II. 251. & seq.
- Gelasius Papa** an transubstantiationem propugnaverit? VII. 171.
- An sit Auctor Ceremoniæ benedicendi candelas in festo Purificationis B. Virginis Mariæ? VI. 280. Lupercalia sustulit Gelasius, quæ facta sunt mense februario, sed ob quem finem? *ibid.*
- Gemellus**. Quid si in monstro appareant gemelli, qualiter debet dari Baptismus? VI. 408.
- Geminus**. Cur S. Thomas vocetur Geminus. VI. 101.
- Gemma**. De sagarum gemmis. II. 228.
- Gena**. Quomodo intelligendum illud Agnetis, *Sanguis ejus ornavit genas meas*? VII. 162.
- Gene** etiam olim inungebantur in extrema unctione. VIII. 20.
- Genealogia** a S. Matthæo de Christo conscripta est verum opus illius. V. 187. Hanc impugnavit Manichæi, Porphyrius, Celsus, Julianus Apostata. V. 192. Quomodo S. Matthæus dicat Josephi, Patrem esse Jacobum, cum S. Lucas adducat Heli? *ibid.* An B. Virginis parentes fuerint Joachim, & Anna? V. 194. Unde ortum traxerit Joachim? *ibid.* B. Virgo, & S. Joseph erant sanguine propinqui, ex una tribu. *ibid.* An nomina Heli, Joachim, & Eliachim sint solum unum nomen? *ibid.* Unde ortum habeat Anna? V. 195. An genealogia Christi a S. Luca descripta nomen Cainan sit superfluum, vel sit omissum in libro Genesis? *ibid.* Nomen Cainan est aliud a nomine Arphaxad, & Sale. V. 198. Cur Melchisedech dicatur sine Patre, sine Matre, sine Genealogia? V. 335. & seq.
- Generalis confessionis** de peccatis totius vitæ est antiquissima & laudabilis consuetudo. VII. 350. Quomodo fiat. *ibid.* & seq. Semel in vita suadetur confessio generalis. VII. 390.
- Generatio**. De æterna generatione Patris cælestis una cum refutatione Hæreticorum II. 40. & seq. per tot. cap. IX. Solvuntur objectiones circa hanc generationem factæ. II. 45. per tot. cap. X. Deus Pater generatione protulit personam, & non alium Deum. *ibid.* & seq. Vid. *Genitus*. Filius non obstante generatione est æque æternus ac Pater. II. 46. & seq. Ad generationem in Divinis non requiritur præexistentia Patris, sed sufficit conditio originis. *ibid.* An generatio Patris adhuc duret. II. 47. An generatio Patris cælestis fiat necessitate, vel voluntate. *Ibid.* An detur distinctio inter hos terminos, generatio, potentia, principium? II. 134. & seq. Sola generatio Verbi est generatio. II. 140. Cur processio Spiritus S. non sit generatio? *ibid.* & seq. An demones sint capaces generationis. II. 156. & 229. An generatio hominum in Paradiso esset facta per copulam carnalem. III. 51. tot. cap. XI. An cum iisdem circumstantiis, ut modo contingit. *ibid.*
- Genesis** liber non continet mendacia. II. 238. Varia notanda de eo. II. 247.
- In libro Genesis fundantur leges civiles antiquæ. IV. 248. & seq.
- Genesis** (S.). Quid dicendum de Baptismo S. Genesii, quem per lulum suscepit? VI. 217.
- Genethliacus**. Error Genethliacorum adscribentium omnia fato. I. 311.
- Genethliacus** adscribens omnia fatalinecessitati damatur primo fidei articulo. IV. 386.
- Genettus**. Vid. *Gennettus*.
- Genevensium** apostasiam prædixit demon. IV. 379.
- Genii.*

Genti. De horum historia . IV. 362. Nequeunt esse
Dii. *ibid.*

Genitor. An valida hæc forma : Ego te baptizo in
Nomine Genitoris, & Procedentis ab utroque. VI. 341.

Genitus. An Filius divinus possit dici genitus ex es-
sentia Patris . II. 45. An Filius divinus possit dici
genitus ex consilio Patris. II. 48.

Gennadius fuit dux Semipelagianorum . III. 223. & 239.

Gennetus an verba P. Thyrsi Gonzalez, & C. Bellar-
mini contra Probabilissimum. sincere referat . IV.
340. & 345.

Genitiva (S.). Quid dicendum de unctione, quam
hæc Sancta faciebat . VIII. 29. & 30.

Gens quænam antiquissima . III. 4.

Quid sit jus gentium . IV. 140. Cur Apostoli præce-
perint gentibus neoconversis ab immola-
tis simulacrorum . IV. 199. Vid. *Gentilis*. Quo-
modo intelligendum illud : *Gentes quæ legem non habent*
naturaliter, quæ legis sunt, faciunt. V. 42.

Putabant Gentes, Catholicos se in Communione con-
taminare crimine infanticidii, ob non recte intel-
lectum Evangelium . VII. 145. Gentes putabant,
Catholicos ut Deos colere Bacchum, & Cererem,
quia ignorarunt, sub speciebus panis & vini ado-
rari Deum præsentem in Eucharistia. *ibid.*

Gentiles habuerunt triplicem Theologiam . I. 2. Sed
horum Theologia reprobatur. *ibid.* & seq. Quibus
insuper rationibus revincantur, ad unum tantum
Deum confitendum . I. 78. & seq.

Gentilis. Gentiles Græci, & Romani numerant Deos
Consentes duodecim, Selectos octo : turbam vero mi-
norum, Deorum immensam . IV. 356. & seq. Vid. *Græ-
cus*. Gentiles reliqui coluere Baal. IV. 363. Astarot.
ibid. Beelphegor. *ibid.* Moloch. *ibid.* Ignem, & lu-
cem. *ibid.* Cur Danieli, Ananiam, Misaeli, &
Azariæ imposuerint nomina Balthassar, Sidrach,
Misach, Abdenago . IV. 364. Pro Deo ulterius ha-
buerunt Beelzebub. *ibid.* Dagonem. *ibid.* Dercerum.
ibid. Micham, & Labanum. *ibid.* Et plures alios.
ibid. An admiserint asylum ? IV. 238. & seq. Inter
hos nequit dari vera Religio . IV. 356. tot. cap. I.
Adversus hos propugnatur dogma Catholicum de
Spiritu S. IV. 394. An Gentilibus necessaria sit ad
salutem fides explicita, si Evangelium eis non fue-
rit prædicatum . V. 45. In Comædiis Gentilium
fæminæ erant a viris separatæ . V. 99. Nec potue-
runt promiscuè ascendere theatrum ad faciendam
aliquam exhibitionem . *ibid.* Major est lux in
theatris nostris, quam in theatris Gentilium. *ibid.*
& seq. Consuetudo, quod viri incedant in vestibus
mulierum, est execrabilis, ac a Gentilibus descen-
dens. V. 97. item 102. & seq. An Gentiles admi-
serint Bacchanalia ? *ibid.* Ab antiquis Ethnicis salta-
toribus edocemur, quantum dedecet inhonestas fre-
quentare choreas . V. 104. Splendidus conviviorum
luxus a Gentilibus ortum habet. V. 115.

Quibus argumentis ad credendum in Christum sit per-
trahendus ? V. 167. tot. cap. X. solvuntur ejus objectio-
nes contra fidem catholicam . V. 173. tot. cap. XI.

Sacramentum non est nudum signum, quo a Gentili-
bus, & a Judæis discriminantur Catholici, sed est
signum invisibilis gratiæ . VI. 132. Valide bapti-
zat, etsi non credat, actionem eam esse sacram,
aut tribuere gratiam : dummodo velit facere, quod
facit Ecclesia . VI. 213. tot. cap. XVI. Dummodo
serio animo agat, & non modo irrisorio . *ibid.* &
seq. An Cæremonia Catholicorum sint desumptæ
ex legibus Judæorum, & superstitione Ethnicorum .

VI. 273. Nec Gentiles, nec Judæi erant baptizati
in solo Nomine Christi . VI. 333. & seq. ac 337.
Exponuntur textus SS. Patrum primo intuitu ad-
versantium . VI. 335.

Chrismatio non descendit e moribus Gentilium, pu-
giles perungentium . VII. 74. Mitra a Gentilibus
vocabatur Sol, & huic Sacrificium obtulerunt. VII.
221. Vid. *Ethnicus*.

Genuesium Respublica quam ægre tulerit Clementem
XIII. misisse in Corsicæ Insulam Visitatorem Apo-
stolicum . X. 41.

Genus. V. *Infidelis*.

Geometria an utilis sit Theologo ? I. 28.

Georgius Callixtus negans traditiones impugnatur .
V. 22.

Germania quidquid sustinuit per Lutherum, & Cal-
vinum, prædixit Hildegardis . IV. 379.

Germani aliquando crediderunt transmigrationem ani-
marum . III. 27. & seq.

Germanis concessus erat a Pio IV. usus Communionis
sub utraque specie . VII. 200. Sed postea a Pio V.
ob abusus quosdam sublatus . *ibid.*

Gersonius (*Johannes*) . Ejus sententia, quod parvuli
sine Baptismo salventur, si parentes habeant vo-
tum suscipiendi, rejicitur . III. 130 & 144. Negat
potestatem Papæ in Reges, summosque Principes .
X. 1. Tradit Pontificem Romanum se solo errori
esse obnoxium, & Generali Concilio subesse . *ibid.*
Hujus lucubrationes an possint prorsus inoffenso pede
percurri, atque novis typis excudi de integro . *ibid.*

Negavit, legem humanam obligare in conscientia .
IV. 213.

Gethsemani. Hortus Olivetæ cur dicatur Gethsemani ?
VI. 114.

Ghezzi (*P. Nicolaus*) jussus est a Sacra Congregatio-
ne explanare, & retractare nonnulla capita doctri-
næ suæ, in quibus doctrinam nonnullorum Theolo-
gorum tanquam Jansenianam traducere videbatur .
IX. 408. & seq.

Gigas. Adam non fuit gigas . III. 8. Quis pater gi-
gantum . *ibid.* & seq.

Gigno. Polygamia enervat virtutem gignendi . VIII.
209. & seq.

Gilbertus Porretanus. Hujus error circa distinctionem
inter essentiam divinam, & attributa . I. 110. &
seq. Ejus conditio, munera, & errores . I. 122.

Gistera quid sit in consideratione Thalimudistarum .
II. 217.

Gladius. Quomodo intelligendum illud : Omnes qui
acceperint gladium, gladio peribunt . V. 94.

An Judæi tempore Christi habuerint jus gladii ?
VII. 93.

Gloria. Lumine supernaturali gloriæ potest intelle-
ctus creatus intuitive Deum videre . I. 161. Variorum
opinionum de lumine Gloriæ . I. 166. Lumen
Gloriæ est ipse Deus . I. 169. & seq. Quid requira-
tur ad lumen Gloriæ ? I. 171. De inæquali Gloria
Sanctorum . I. 219. & seq. Causa moralis hujus in-
æqualitatis est meritum, effectrix vero lumen Glo-
riæ . I. 221. Datur aliqua ad Gloriam prædestina-
tio Electorum . I. 326. & seq. Quis sit dicendus præ-
destinatus ad Gloriam ? I. 327. Quid sit prædesti-
natio ad Gloriam ? *ibid.* & seq. Prædestinatio ad
Gloriam est prior prædestinatione ad gratiam .
I. 334. & seq. Prædestinatio ad Gloriam non est ex
præscientia meritum . I. 335. & seq. Quid do-
ceat S. Augustinus circa hanc questionem ? I. 341.

Putant hæretici, quod justificatus certo sciat, se non
posse.

- posse excedere gratia, nec excludi a gloria. IV. 378. An in Sanctis sit spes futurae gloriae corporum. V. 61. Quilibet debet sperare gratiam, & gloriam. V. 62.
- An gratia, gloria, & perseverantia Angelorum sit ex merito Christi? V. 349. & seq.
- Quomodo intelligenda verba illa: *Sive ergo manducatis, sive bibitis &c. omnia in gloriam Dei facite?* VIII. 474. An haec verba contineant praeceptum, quo quilibet deliberate agens teneatur opera sua virtualiter referre in Deum? *ibid.* Ita, ut secus opera non sint bona ex omni parte? *ibid.*
- Glorificatio quomodo distinguatur a praedestinatione? I. 329. Est effectus praedestinationis. I. 375.
- Glosse auctor, quid sibi velit, dum ait, ideo secundas nuptias non esse benedicendas, nec Sacramenta iterentur. VIII. 206.
- Gnome. Dux voluntates in Christo non est una dicenda personalis, nec una gnome, nec una habitudine, sed dux naturales. V. 219. & 221.
- Gnosticus. Error Gnosticorum circa praescientiam Dei. I. 236. Putarunt, materiam esse aeternam. I. 63. Matrimonia ut mala rejecerunt Gnostici. III. 98. Admisere transmigrationem animarum. *Ibid.*
- Horum haeresis de duobus principiis damnatur primo Fidei articulo. IV. 386. Auferentes libertatem arbitrii negant septimum Fidei articulum. IV. 394. Negantes remunerationem meritorum impugnant duodecimum articulum. IV. 404. Impugnantes traditiones impugnantur. III. 309. & seq.
- Gnosticus denegabat Christo sapientiam, & scientiam. V. 212. & seq. distinxit Christum a Iesu. V. 447.
- Sacramenta omnia sensibilia negabant Gnostici, Ascodrupitæ, Archontici, Cajani, & Spirituales. VI. 304. Refutantur. VI. 307. & seq. Quam perversam formam in Baptismo adhibeant Gnostici? VI. 323.
- Narratur execrandum sacrilegium Gnosticorum adhibentium pro materia Eucharistiae res turpissimas. VIII. 112. Aliam impietatem commiserant Manichæi. *ibid.*
- Golgotha. Unde hoc nomen. III. 71. An ibi sepultus primus homo? *ibid.*
- De Monte Calvariae, seu Golgotha. VI. 120.
- Gonet (Joannes Baptista) quid sentiat de articulis Baji? VIII. 344. Gonet quam tulerit censuram in propositionem 27. Baji? VIII. 409. Gonet quid de charitate Dei ut auctoris naturae sentiat. VIII. 465.
- Qualiter hujus sententia de gratia differat ab opinione Iansenii. III. 244.
- Docet cum Catholicis, Christum pro omnibus esse mortuum, ac pro omnibus praeparasse remedia salutis, etsi praeparata non omnibus actu applicentur. IX. 150. & seq.
- Gonzalez de Albeda docens, quod gratia efficax sit reponenda in delectatione victrici, quae superat minores gradus concupiscentiae, Catholicus est, non Iansenianus. IX. 116.
- Gonzalez (P.) Thyrsus quid de probabilismo sentiat. IV. 340. & 345. ac 346.
- Gothescalcus. Ejus error circa praedestinationem. I. 381. An fuerit revera Praedestinationis haeresis convictus. I. 386. & 389.
- Docuit, Christum tantum pro electis ante mundi constitutionem esse mortuum. V. 48. & seq. Refutatur. VI. 49.
- Gryphus. Pane azyme a priscis temporibus utebantur Gothi. VII. 114.
- Gradus. Vid. Cognatio, vel Affinitas.
- Gradus habet gratia, ita ut modo sit efficax, modo sufficiens. III. 177. ac 180. & seq.
- Thomistæ, & Augustiniani conveniunt in explicandis gradibus gratiae. IX. 146. Vid. Gratia. Denegatur in libris Berti delectatio illa gradibus superior, quae ita sit invincibilis, & necessitatem inferens, ut sub illa voluntas a sola coactione sit libera. IX. 194. & seq. tot. §. I. Affirmatur dari gradus in concupiscentia & delectatione. IX. 201. & seq. Vid. Gratia.
- Gradus Penitentiae publicae erant quinque, fletus, auditio, substratio, communicatio, & consistentia VII. 3.
- Gradus Penitentiae publicae. Vid. Publicus.
- Græcus. Lingua Græca Theologo est perutilis. I. 28.
- Græcorum Palamitarum error de aeternitate. I. 133. ac 136. & seq. Item eorum error de supernaturali lumine Gloriarum. I. 166.
- Error eorum de summa Trinitate narratur. II. 1.
- Magnum est dissidium inter Latinos, & Græcos schismaticos circa Processionem Spiritus S. II. 77. & seq. An horum Græcorum auctor sit Theodoretus. *ibid.* Historia de horum relapsu. II. 78.
- Quod persona Spiritus S. a Patre, & Filio procedat, probatur. II. 77. per tot. cap. XVII. Solvuntur Græcorum objectiones. II. 81. per tot. cap. XVIII. An S. Ioannes Damascenus docuerit opinionem Græcorum schismaticorum. II. 82. Latini male arguuntur a Græcis schismaticis de corrupto Symbolo. II. 85. per tot. cap. XIX. Merito fuit Symbolo contra Græcos schismaticos adjecta particula, *Filioque*. *ibid.* Quando hæc vox sit adjecta? II. 88. Explicantur Græca & latina vocabula, quæ in tractatu de Trinitate hæc adhibentur. II. 91. per tot. cap. XXI. Quid significet Græcum verbum *Usia*? *ibid.* consubstantialis, & substantia similis? *ibid.* Quid importet verbum *Hypostasis*. II. 92. Quomodo distinguatur a verbo *Usia*? *ibid.*
- Romani, & Græci numerant Deos Consentes duodecim: *Selectos* octo; turbam Deorum minorum immensam. IV. 356. & seq. Stultum est, Iovem referre inter Deos. IV. 357. Aut Neptunum. *ibid.* Vulcanum. *ibid.* & seq. Martem. IV. 358. Mercurium. *ibid.* Apollinem. *ibid.* Iunonem. IV. 359. Minervam. IV. 360. Venerem. *ibid.* Vestam. *ibid.* Cererem. *ibid.* & seq. Dianam. IV. 361. Fabularis historia de Diis *Selectis* Iano, Saturno, Geniis, Libero, Plutone, Sole, Luna, Terra. *ibid.* Quem honorem exhibeant Baccho. V. 96.
- Græci olim diem natalem Christi, & Epiphaniae non distinguebant. VI. 79. & seq.
- Quod apud Græcos sonat *Mysterium*, hoc apud Latinos significat Sacramentum. VI. 128. Quæ distinctio inter formas Sacramentorum apud Græcos, & apud Latinos? VI. 183. Ceremoniae sunt Sacra omnia; quid apud Græcos sint Orgia? VI. 169.
- De Eulogiis, & pane benedicto, cur dicatur fermentum? eo adhuc utuntur Græci. VI. 278. Græci Schismatici dixerunt, Baptismum per immersionem esse alium ab eo, qui in Ecclesia Romana fit per infusionem. VI. 312. & seq. Baptismus valide confertur per immersionem, infusionem & asperersionem: Ecclesia Romana bene praescripsit, ut fiat per immersionem, aut asperersionem; unde a Græcis nullo jure reprehenditur. VI. 316. Græcorum forma Baptismi enuntiativa est, non deprecativa: valida & ipsa est: nec a forma Latinorum substantia-

liter differt . VI. 322. Cur Græci dicant *Baptizatur* , & cur non *ego te baptizo* ? *ibid.* & *seq.* Probatur contra Calvinum , & Græcos recentiores , quod in casu necessitatis quilibet homo , etiam laicus , possit absque solemnī ritu administrare Baptismum . VI. 342. ac 345. & *seq.*

Cur vocarunt confirmationem unguentum perenne ?

VII. 2. Testimonium Cyrilli Lucar , quod Ecclesia Græca non admittat Sacramentum Confirmationis , nullam habet auctoritatem . VII. 13. & 14. Confirmatio etiam apud Græcos confertur per manus impositionem , tanquam materiam . VII. 19. & *seq.* Græci sacerdotes possunt conferre confirmationem . VII. 46. Quæ unio inita inter Græcos & Latinos . *ibid.* 47. & 48. Quomodo Græci conficiant Chrisma ? VII. 28. & *seq.* Cur S. Gregorius Magnus formam Confirmationis non commemoret ? VII. 37. Græcorum formula , & ea quidem valida , est : *Signaculum doni Spiritus Sancti* . VII. 38. Forma Græcorum non habet sensum ambiguum . VII. 39. Quare & qualiter Clemens VIII. & Benedictus XIV. præceperint , ut a Græcis confirmati denuo confirmentur . *ibid.* An apud Græcos possint confirmare Sacerdotes simplices , non Episcopi ? *ibid.* Contra Græcos schismaticos , Waldenses , Hussitas , Lutherum , Kemnitium , Calvinum , Dallæum , & alios hæreticos probatur , ministrum ordinarium confirmationis esse Episcopum . VII. 40. Quod soli Episcopi sint ministri ordinarii Confirmationis , probatur ex Patribus Græcis & Latinis . *ibid.* & *seq.* Ut valida sit Confirmatio facta a Sacerdote simplici , in Ecclesia Latina requiritur summi Pontificis delegatio , & in Ecclesia Græca perantiqua , & universim recepta consuetudo , quam Papa approbet , aut saltem permittat . VII. 52. An non sufficiat delegatio facta ab Episcopo ? *ibid.* An Græci vel Latini omnium primi fidem in Bulgaria disseminarint ? VII. 49. & *seq.* Nicolaus I. iussit de novo confirmari Bulgaros consignatos a Græcis per Photium missis . VII. 48. & *seq.* Innocentius III. prohibet Latinis Sacerdotibus inter Græcos degentibus , ne Confirmationem conferant , quod toleratur in Græcis . VII. 49. Innocentius IV. Sacerdotibus Cypri , & Clemens VIII. Sacerdotibus Albanie non autem omnibus Sacerdotibus Græcis interdixerunt administrationem Confirmationis . *ibid.* & *seq.* Quid desuper statuerit SS. Benedictus XIV. VII. 50. Græci in Confirmatione inungebant frontem , oculos , nares , os , aures , & pectus . VII. 77. Quam habeant hæc unctiones significationem ; juxta aliquos Græci etiam inungebant manus & pedes . *ibid.* Contra Græcos probatur , Eucharistiam non esse institutam in fermentato . VII. 83. An Græci potius quam Latini imitentur mores Judæorum ? VII. 103. Licet incertum sit , in quo tempore invaluerit apud Græcos fermentati usus , videtur tamen obtinuisse ante exortum Schisma Photianum . VII. 109. & *seq.* Secundum Scotum usus fermentati in Ecclesia Latina , & Græca ob Ebionæos introductus est , quorum hæresi oppressa Ecclesia Latina transiit ad azymos , Græca vero retinuit fermentum . *ibid.* 110. Intolerabilis est abusus Græcorum miscendi sacro oleo species Sacramenti Eucharistie . VII. 113. Consecrare in azymo Romanæ Ecclesiæ non est vitio vertendum , quod tamen imperite quidam Græcorum faciunt . VII. 114. Major est convenientia rationis pro ritu Latinorum utentium azymo , quam Græcorum assu-

Berti Theol. Tom. X.

mentium panem fermentatum . *ibid.* Falluntur , qui censent , Græcis apud Latinos commorantibus aut peregrinantibus fas esse consecrare azymum , & e contra Latinis apud Græcos fermentatum . VII. 115. Vino consecrando modicum naturalis aquæ perantiqua traditione , & Ecclesiæ præcepto debet infundi . VII. 117. Refutantur Armenii , qui solum vinum consecrabant . *ibid.* An etiam hoc fecerint Græci ? *ibid.* Græci frigidam aquam miscent vino ante consecrationem , calidam post consecrationem . VII. 118. Græci complures docuerunt , non solum verbis Dominicis , verum etiam oratione & benedictione Sacerdotis consecrationem fieri . VII. 125. Probatur adversus Lutherum & Græcos , Christum non consecrasse , nec Sacerdotes modo consecrare per benedictionem antecedentem , ac gratiarum actionem , & preces subsequentes . VII. 126. 127. & *seq.* An Græci immediate post consecrationem respondeant *Amen* ? VII. 134. Communionem esse necessariam de necessitate mediī docent quidam Græci , Calviniani ac Novatores alii VII. 188. Græci recentiores quidam , & alii docuerunt Communionem sub utraque specie fieri debere . VII. 194. Græci parvulis recens baptizatis dabant unam guttulam pretiosi sanguinis . VII. 197. Infirmis Græci dabant Communionem modo sub specie panis , modo sub specie vini pro diversitate infirmitatis . *ibid.* Etiam Græci in Missa præsanctificationum assument solas species panis in die Parasceves . VII. 198. Apud Græcos communicabant sub una specie panis omnes illi , qui Ecclesiam adire non poterant . *ibid.* Infirmi in mortis articulo possunt communicare etiam non jejuni : item & parvuli , qui statim post Baptismum communicantur apud Græcos . VII. 209. Quid significet pœnitentia apud Latinos , & apud Græcos ? VII. 254. Explicantur varia vocabula , quæ Missa a Latinis & Græcis denotatur . VII. 237. & *seq.* Algerus Græcos vocat Stercoranistas . VII. 173.

An apud Græcos olim fuerit in usu forma absolutio-
nis deprecativa . VII. 390. & 391. Harum Euchologium quantæ sit auctoritatis . VII. 393. An Sacerdos simplex in Ecclesia Græca possit solemnī benedictione consecrare oleum infirmorum . VIII. 18. Qualiter administrarint Extremam unctionem . VIII. 20. An forma Græcorum in Extrema unctione adhibita sit sufficiens . VIII. 25. 26. & 27. Quot Sacerdotes adhibeant dando Extremam unctionem . VIII. 33. An Græci omnes pœnitentes etiam sanos inungebant . VIII. 38. De ordine Græcorum . VIII. 49. Quot Ordines admittant infra Diaconatum . VIII. 77. & *seq.* Apud Græcos Lectorum , & Cantorum idem est Ordo . VIII. 58. & *seq.* An Exorcistatum , Acolythatum , & Ostiarium e numero Ordinum excludant . VIII. 60. & *seq.* An apud hos prima tonsura sit Ordo . VIII. 67. An ordinatus apud Græcos , & transiens ad ritum Latinorum debeat suscipere Ordines a Græco Episcopo omissos . VIII. 63. An etiam primam tonsuram , si & hæc est prætermissa . VIII. 67. Græci Subdiaconatum vocant Hypodiaconatum . VIII. 79. Quale officium Subdiaconorum apud Græcos . *ibid.* & *seq.* An Græci post Subdiaconatus susceptionem possint inire matrimonium . VIII. 81. Græci loco Evangelii tribuunt in Ordinatione Diacono flabel-
lum . VIII. 83. Quomodo ordinent Sacerdotes . VIII. 90. Quam habeant materiam in ordinatione . VIII. 112. An olim præcipue apud Græcos clerici ordi-

nati

nati sunt per saltum. VIII. 142. An Græci in Ordinatione Episcoporum, ac Præbyterorum utantur unctione. VIII. 144. Quo vocabulo Græci expriment Matrimonium. VIII. 147. Græcis permittuntur contrahere matrimonium, si nondum susceperunt Hypodiaconatum. VIII. 186. & seq. Græci, qui ducunt uxores post susceptos S. Ordines, qualiter puniantur. *ibid.* 187. Græci non possunt celebrare, nisi antea per hebdomadam, aut saltem per triduum ab uxoribus abstinerint. *ibid.*

Grammatica primo est tradita a Cadmo. IV. 174.

Griffitor. Vid. *Agressor*.

Gratia. Thomistarum sententia de gratia victrici explicatur. I. 248. & seq. An Angelus bonus fuerit præservatus per gratiam in se efficacem? I. 259. An Angelorum bonorum gratia fuerit victrix? *ibid.* An creatura innocens præter gratiam habitualement ad perseverantiam indigebat gratia actuali, aut præleterminante? I. 261. Aduertimorum Monachorum error circa gratiam, & liberum arbitrium. *ibid.* Eandem errorem docuerunt Semipelagiani. *ibid.* Gratia versatilis quæ? I. 260. Gratia quam dicatur ab intrinseco efficax? quæ inefficax? & quæ sufficiens? I. 261. & seq. ac 277. & seq. Gratia efficax est necessaria in statu naturæ lapsæ. I. 277. An etiam victrix? *ibid.* Gratia efficax non est qualitas mortua. I. 298. Prædestinatio ad gloriam est prior prædestinatione ad gratiam. I. 334. & seq. Quomodo gratia dividatur a Pelagio? I. 342.

Christus est Filius Patris non adoptione, & gratia, sed generatione. II. 40. & seq. per tot. cap. IX. Woltogenius in hoc contrarius refutatur. II. 45. per tot. cap. X. An Angeli sint creati in gratia sanctificante & actuali. II. 170. per tot. cap. VII. Angeli meruerunt beatitudinem ex gratia Dei. II. 195. Imago Dei etiam gratiarum munera completur. III. 31. Adam est productus cum gratia gratum faciente, sed hoc non est articulus fidei. III. 32. Gratia actualis Adamo est collata, non tamen erat ei necessaria ad perseverandum gratia ab intrinseco efficax, & prædeterminans. III. 35. & seq. Gratia actualis Adæ collata consistebat in illuminatione mentis. III. 36. An gratia actualis Adamo fuerit necessaria. III. 39. & seq. Immortalitas Adæ fuit gratiæ beneficium. III. 44. & seq. Libertatem a peccato accipimus per gratiam. III. 48. sine gratia non potest refrenari pars inferiori rebellis. III. 76. & seq. ac 81. An possit Deus diligere sine gratia. III. 80. Vid. *Charitas*.

Putant hæretici, quod iustificatus certo sciat, se non posse excludi a gloria, nec excidere a gratia. IV. 378. An fides distinguatur a gratia sanctificante. V. 5. ac 55. An per peccatum non solum gratia, sed etiam fides amittatur. V. 72. & seq. Quilibet debet sperare gratiam, & gloriam. V. 62. Dilectio significat gratiam, benevolentiam, amicitiam, V. 71.

Gratia habitualis Christo non contulit secundarium effectum scilicet adoptionem. V. 316. An gratia, gloria, & perseverantia Angelorum sit ex merito Christi? V. 349. & seq. Nulla creatura etsi gratia, & meritis exornata potest exhibere Deo pro mortali peccato coequalem satisfactionem. VI. 46. Meritum de condigno provenit ex gratia habituali, & non ab opere in se spectato. VI. 48.

Sacramentum non est nudum signum, quo a Gentilibus & Iudæis discriminantur Catholici, sed est si-

gnum invisibilis gratiæ. VI. 132. Sacramenta legis veteris conferebant sanctitatem, & gratiam, sed legalem duntaxat, unde dicta sunt *infirmæ*. *ibid.* Sacramenta novæ, & antiquæ legis significant Christum, & gratiam, sed hæc signa erant Christi venturi, illa vero Redemptionis peractæ. *ibid.* Quodlibet Sacramentum continet triplicem gratiam, unde signum est demonstrativum gratiæ præsentis, commemorativum præteritæ, & prænuntiativum futuræ. *ibid.* Sacramenta novæ legis sunt signa gratiæ, & sanctitatis efficientia: Sacramenta veteris legis gratiam prænuntiabant tantum tribuendo solam sanctitatem legalem. VI. 133. Lutheri, Kemnitii, Calvini, Zwinglii, Anabaptistarum, Socinianorum definitio de Sacramento est mala, quia negant Sacramentum esse signum efficiens gratiæ; illud admittendo pro puro signo. *ibid.* & seq. An Sacramenta ver. Legis potuerint conferre gratiam passionis Christi nondum peractæ? VI. 140. Sacramentalia non tribuunt per se gratiam. VI. 166. Nec lotio pedum. *ibid.* tot. cap. VI. Formæ Sacramentorum non excitant tantum ad fidem, sed vere Christi gratiam efficiunt. VI. 184. Non requiritur ad Gratiam in Sacramentis producendam, ut verba formæ intelligantur a suscipiente, unde Sacramenta non debent conferri in lingua vernacula. VI. 185. Ut Sacramenta conferant gratiam, non requiritur sanctitas Ministri. VI. 199. tot. cap. XIV. Non requiritur in Ministro Sacramentorum, ut credat actionem, quam peragit, esse sacramentum, ut credat, ea actione infundi gratiam, sed ut velit facere, quod facit Ecclesia. VI. 213. & seq. ac 236. Unde valet Baptismus a Pagano, Pelagio, Ario Sociniano, Calvino, & Luthero collatus, etsi primus ignoret, reliqui negent, per Sacramenta conferri gratiam. VI. 213. & seq. usq. ad cap. XVII. Dummodo serio animo agant, & non modo irrisorio. *ibid.* In Ministro Sacramentorum non requiritur intentio producendi gratiam. VI. 219. & seq. Vid. *Sacramentorum effectus primus*. Deus est causa Principalis gratiæ, Sacramenta autem instrumentalis. VI. 256. An Physica, vel moralis? *ibid.* Quid sit causa physica & moralis? *ibid.* An directa vel indirecta? an conditionalis? VI. 257. Gratia, quam Sacramenta causant, est habitualis intrinseca, & inherens. VI. 260. An Sacramenta vivorum possint causare gratiam primam? VI. 261. An gratia Sacramentalis distinguatur ab habituali? *Ibid.* Ceremoniæ non promouent gratiam, sed reverentiam excitant, ac devotionem augent. VI. 272. & seq. Cur Baptismus dicatur gratia? VI. 285. Baptismus ab hæretico collatus confert characterem, sed an tribuat gratiam? & quando parvulis, quando adultis? VI. 386. Adulti sine fide interna, & cum peccati mortalis affectu suscipientes Baptismum recipiunt characterem, sed non gratiam: gratiam percipient, si deposito affectu peccati penitentiam egerint. VI. 414. & seq.

An Apostoli per manuum impositionem solam gratiam linguarum, & miraculorum contulerint sine gratia aliqua interna? VII. 7. Eugenius IV. vocat instrumenta ordinum symbola munerum ab ordinandis exercendorum, Christum autem vocat Symbolum gratiæ. VII. 25. & 26. Confirmationis effectus est duplex gratia & character. VII. 63. Vid. *Confirmationis effectus*. Communicanti sub utraque specie non confertur amplior gratia, quam confertur

ratur communicanti sub unica. VII. 198. & seq. Quam gratiam conferat communio? VII. 213. Hæretici contritionem calumniantur tanquam hypocrisis, quæ non præparat ad gratiam, sed magis peccatorem facit. VII. 279. Sententia propugnans necessitatem charitatis initialis ad gratiam in Sacramento penitentiae obtinenda nulla potest censura notari, quemadmodum nec opposita. *ibid.* & seq. Eadem sententia propugnans necessitatem charitatis initialis ad gratiam in Sacramento penitentiae obtinendam est e diametro distincta a doctrina hæreticorum, quæ damnata est a Tridentini Patribus. VII. 281. & seq. Sententia quod ad penitentiae Sacramentum sufficiat attritio servilis, non est damnata in Tridentino. VII. 283. Sententia ad gratiam in Sacramento consequendam exigens initialem charitatem ipsi Tridentino, S. Literis, Patribus, & rationi videtur esse conformis. VII. 286. & seq. Charitas necessaria ad gratiam in Sacramento penitentiae obtinendam est amor charitatis, non spei solum, quo Deus diligitur ut nobis bonus. VII. 301. & seq. Quamvis spes non excludatur. VII. 302. Attritio pure servilis non excludit voluntatem peccandi, & sic non est sufficiens ad gratiam acquirendam sine charitate initiali. VII. 296. & seq. Timor inferni non est præparatio sufficiens ad gratiam sine charitate initiali. VII. 286. *tot. cap. V. & VI.*

Gratia confertur per Ordinem. VIII. 52. & 140. & seq. Etiam Episcopatus confert gratiam. VIII. 93. An hæc sit Sacramentalis? VIII. 94. An gratia Sacramentalis percipitur, si quis ordinetur ab Episcopo improbo. VIII. 94. & 121. *Vid. Charitas.* Gratiam actualem, & habitualement Bajus non distinguit. VIII. 344. & seq. Non aliam agnoscit, quam sanctificantem. VIII. 349. & 367. & seq. Aut si agnoscit actualem, ait illam facere ea munera, quæ juxta Catholicos facit charitas habitualis. VIII. 348. & seq. Tridentinum agnoscit gratiam actualem, vi cujus peccator ad gratiam sanctificantem disponitur. VIII. 350. An Bellarminus, Toletus, & Vasquez docuerint, nullam tentationem vinci posse sine gratia. VIII. 346. An ab Arausicana Synodo, & Maldonato sit propugnata hæc propositio: *Liberum arbitrium sine gratia actuali non valet, nisi ad peccandum?* *ibid.* Vindicatur definitio gratiæ, quæ constituitur in illuminatione mentis, & in inspiratione charitatis. VIII. 389. & seq. Quomodo gratiam definias S. Augustinus? VIII. 390. Laurentius Brancatus, Franciscus Macedo, Dionysius Petavius, Concilium Milevitanum, Stephanus Dechamps demonstrant gratiam ab Augustino constitui in inspiratione S. charitatis. *ibid.* & seq. Bajus ait, originalem justitiam, integritatem, immunitatem a morte &c. esse proprietates Adamo ante lapsum naturaliter debitas, ita ut gratia, sanctitas, & justitia respectu nostri sint dona supernaturalia post lapsum, quæ fuissent naturalia, si Adam non peccasset. VIII. 406. Hæc Baij opinio colligitur ex aliis ipsius propositionibus pariter damnatis. VIII. 412. *tot. §. II. & III.* Ac confirmatur ex propositione 35. Quesnellii. VIII. 416. *tot. §. IV.* Ex sententia Baij, Lutheri, Pelagii sequeretur, Angelum, & Adamum sine gratia supernaturali habuisse meritum vite æternæ, Deumque esse finem ultimum hominis solum naturalem. VIII. 407. Triplici sensu aliquid juxta Bajum dicitur naturale. VIII. 415. & seq. Quomodo secundum Bajum originalis justitia, gratia, sanctitas, & integritas fuerint dona naturalia. VIII.

431. & seq. Fontana affirmat, Quesnellium negasse in statu innocentiae gratiam supernaturalem. VIII. 417. Henricus de Bussy S. R. E. Card. quid senserit de sensu propositionum Quesnellii circa gratiam Adam? *ibid.* Merita prima Adam secundum Bajum fuerunt humana, juxta Augustinianos ex arbitrio quidem, sed auxilio gratiæ supernaturalis derivata sunt. VIII. 419. Gavardi tenet, in nullo statu Deum diligi posse tanquam Auctorem naturæ super omnia sine gratia supernaturali. VIII. 437. Berti docet, Adamo, & Angelis gratiam proprie dictam collatam esse. VIII. 440. *tot. §. V.* Bellelli nullibi dona gratiarum inter naturæ proprietates connumerat. VIII. 445. *tot. §. II.* Bellelli gratiam sanctificantem in statu innocentiae ad meritum vite æternæ necessariam esse docet. *ibid. tot. §. III.* Bellelli agnovit gratiam, & alia dona supernaturalia in prima Angelorum, & Adam conditione. VIII. 446. *tot. §. IV.* Juxta Bajum nec Adamus supernaturalibus habitibus fidei, spei, & charitatis donatus fuit, nec egebat gratia supernaturali ad servandam legem & consequendam Beatitudinem. VIII. 430. *Coroll. I.* Contrarium docent Augustiniani. *ibid. Coroll. II. & 423. tot. §. VII. ac 439. §. III. & IV.* Bellelli docuit, dona Adæ collata fuisse gratiam proprie dictam. VIII. 446. *tot. §. V.* Bellelli docet, Angelos, & Adamum sine gratia supernaturali non potuisse legem servare, aut beatitudinem consequi. *ibid.* In quo sensu gratia Angelorum, & Adam possit dici naturalis? VIII. 451. An creaturæ rationali debeatur gratia, & media alia necessaria supposita gratuita elevatione ad visionem Dei intuitivam? VIII. 456. & seq. Vasquez docuit, Deum a nobis non posse diligi amore amicitiae sine gratiæ moventis auxilio nec in statu naturæ innocentis, nec in statu naturæ lapsæ. VIII. 461. Nec ut finis naturalis, nec ut finis supernaturalis. *ibid.* Idem sentiunt & alii? *ibid.* & seq. Augustiniani docent, Deum nec ut auctorem naturæ posse diligi sine gratia ab hominibus post lapsum Adæ. VIII. 463. Idem docent & alii de eadem charitate Dei, ut auctoris naturæ. *ibid.* & seq. An homo in nullo statu possit totam legem implere, & omnia vitare peccata sine gratia. VIII. 464. & seq. Sententia Augustiniana, quod ad opera moralia ex omni parte bona requiratur auxilium gratiæ supernaturalis, non potest affici censura. VIII. 466. Possunt Infideles aliqua opera bona exercere cum gratiæ actualis auxilio. *ibid.* Baij propositio 28. & 29. damnata nullum opus bonum admittit sine fide perfecta, & gratia sanctificante. VIII. 471. Bajus putat, liberum arbitrium sine habituali gratia nil valere, nisi ad peccandum. *ibid.* Augustiniani ad opus bonum requirunt gratiam non justificantem, sed actualem, ac moventem ad justificationem. *ibid.* Toletus, & Bellarminus ajunt, damnatam propositionem 29. Baij, quia putabat omne opus bonum conferre gratiam sanctificantem. *ibid.* Bajus docuit, opera, quæ sunt sine gratia sanctificante, esse vitiata a noxia cupiditate, & ideo peccata. VIII. 470. opera infidelium, quæ sunt sine fide imperfecta, ac gratia actuali, per raro evadunt peccati maculam. VIII. 484. Solvantur objectiones Anonymi contra necessitatem gratiæ ad actum charitatis Dei prætentam. VIII. 489. Contra sententiam de operibus Infidelium. *ibid.* & seq. Contra liberum arbitrium. VIII. 492. Contra fidem, spem, & timorem sine charitate elicitos. VIII. 494. Contra expositionem textus:

Sive manducatis, sive bibitis &c. VIII. 495. Contra præceptum referendi omnia opera in Deum. *ibid.* & *seq.* Berti non tenet sententiam Baji in materia de libero arbitrio, ejusque viribus, si est sine gratia. VIII. 508. Quid Berti sentiat de gratia? VIII. 509. An Bellelli docuerit, Deum posse coli viribus naturalibus sine gratia. VIII. 512. §. I. Gratia non omnis est efficax. IX. 112. Sed habet gradus suos. *ibid.* Quid sit gratia efficax, seu adjutorium quo? Quid gratia inefficax, seu adjutorium sine quo non? *ibid.* An gratia sufficiens sit idem, ac gratia efficax? IX. 122. & *seq.* Gratia sufficiens efficax est respectu actuum, ad quos datur juxta Congruistas, & Thomistas. IX. 143. An gratia efficax a sufficiente distinguatur entitative? IX. 146. Thomistæ, & Augustiniani conveniunt in explicandis gradibus gratiæ. *ibid.* Berti Definitio gratiæ, quod sit *Illustratio mentis, & inspiratio S. Dilectionis*. Eurgatur ab errore Jansenii demonstrando, eam desumi ex S. Augustino, & Dionisio Petavio. IX. 105. Propositio hæc Berti: *Gratia efficax est vitric delectatio, sive charitas, quæ superat contrariam cupiditatem*, non ex Jansenio, sed S. Augustino est desumpta. IX. 106. Idem sentiunt Molinistæ cum Stephano Dechamps. IX. 107. Congruistæ cum Vasquesio. *ibid.* Bellarminus. IX. 108. Antonius Mafsoulié Thomistæ. *ibid.* Reginaldus. IX. 109. Franciscus Macedo. IX. 110. Brancatus de Lauræa. *ibid.* Augustiniani omnes. IX. 111. & *seq.* Berti sententia, quod gratia modo sit efficax, modo inefficax, & habeat gradus suos, non est Janseniana, sed ex S. Augustino, Norisio, & Macedo exscripta. IX. 112. Jansenii erroris character duplex est: unus in statu naturæ lapsæ, seu post lapsum Adam non agnoscere libertatem indifferentiæ: secundus vero negare aliud gratiæ adjutorium, præter gratiam efficacem, seu cum effectu conjunctam. IX. 126. Idem non admittit gratiam sufficientem. IX. 127. Jansenii hæresis, in iis, quæ ad gratiam, & liberum arbitrium attinent, a Calvinii parum, vel nihil differt. IX. 128. Negavit æque Jansenius ac Calvinus gratiam sufficientem. IX. 127. & *seq.* Quomodo a prima Jansenii propositione distent Augustiniani, & Thomistæ, qui dicunt, auxilia sufficientia non dari singulis, ac ad potentiam proximè expeditam requiri gratiam efficacem? IX. 137. Jansenianum non est dicere, justos habere gratiam sufficientem servandi præcepta, sed non semper efficacem. IX. 134. Quomodo præcepta possint servari ab homine, cum impleri nequeant sine gratia? IX. 137. An iis præcepta sint observata impossibilia, quibus negatur gratia sufficiens? IX. 138. Quod justi semper habeant gratiam sufficientem servandi præcepta, non autem semper efficacem, docet Norisius. IX. 139. Tenentque Thomistæ. IX. 140. Jansenii propositio secunda, tertia, & quarta negant gratiam sufficientem distinctam ab efficaci, & nolunt admittere, cum gratia efficaci stare libertatem indifferentiæ. IX. 141. Augustinianos, & Thomistas admittere gratiam sufficientem distinctam ab efficaci, probatur ex Norisio, & Macedo. IX. 142. Jansenius gratiam sufficientem in sensu Molinistarum, & Thomistarum rejicit tanquam inutilem, ac perniciosam. *ibid.* In quo sensu Jansenius admisit gratiam parvam? *ibid.* Quomodo in sententia de gratia sufficiente, & efficaci Augustiniani, & Thomistæ differant a Jansenio? IX. 144. Augustiniani in explicanda gratia efficace, & sufficiente conveniunt cum Thomistis.

IX. 145. Stante gratia efficaci consentiet voluntas, quin tollatur libertas arbitrii. *ibid.* Qualiter Augustiniani in doctrina de gratia efficaci differant ab Egidianis? IX. 111. & *seq.* Berti, & Bellelli doctrina, quod gratia efficax sit reponenda in delectatione vitrici, quæ superat minores gradus concupiscentiæ, Catholica est, non Janseniana. IX. 113. & 114. Idemque docuerunt Norisius, Macedo. IX. 114. Egidiani. IX. 115. Petrus Manso. *ibid.* Gonzalez de Albenda. IX. 116. Ulterius gratiam habere gradus, fatentur Gravelon. *ibid.* Mafsoulié. IX. 117. Cui doctrinæ favet S. Thomas. *ibid.* Etiam Congruistæ debent Berti concedere gratiam relative efficacem, seu talem, quæ habeat gradus. IX. 120. Quomodo sententia Augustinianorum, & Congruistarum differant circa definitionem gratiæ efficaciæ? *ibid.* Quod Berti sententia, quæ negat esse in homine lapsa potentiam proximè expeditam sine gratia efficaci ad opus supernaturale, non sit obnoxia errori Jansenii, probatur ex Norisio. *ibid.* & *seq.* Macedo. IX. 122. Bellarmino. *ibid.* Didaco Alvarez. *ibid.* An, & in quo sensu Berti neget dari gratiam sufficientem? IX. 123. Quod id non faciat in sensu Jansenii, probatur ex Tournelio. *ibid.* Francisco Cumel. IX. 124. Brancato de Lauræa. *ibid.* Ex Francisco Macedo. *ibid.* & *seq.* Ac Academia Lovaniensi. IX. 125. & 266. Berti contra Jansenium admittit libertatem indifferentiæ. IX. 129. & *seq.* Quomodo Berti liberum arbitrium conciliet cum gratia? *ibid.* Berti ostendit, doctrinam suam de libertate esse desumptam ex S. Thoma. *ibid.* 130. Quale requiratur judicium rationis ad libertatem? *ibid.* Quo modo S. Thomas explicet libertatem? *ibid.* Regula libertatem conciliandi cum gratia. IX. 132. Tam pro statu innocentie, quam naturæ lapsæ ad recte agendum necessariam putant Thomistæ gratiam ab intrinseco efficacem. IX. 109. & *seq.* SS. Angelis datam esse gratiam efficacem, omnes fatentur Thomistæ. *ibid.* Quæ differentia inter gratiam Adamo, & Angelis in statu innocentie datam, & gratiam homini post lapsum concessam? *ibid.* 110. Thomistæ constituunt gratiam efficacem in vitrice delectatione. *ibid.* Jansenius vi primæ propositionis ait, inductam fuisse per peccatum Adam necessitatem peccandi, & e contra per gratiam Christi necessitatem bene operandi. IX. 136. An etiam amentes, parvuli in utero materno decedentes, Infideles, exccati habeant gratiam sufficientem? IX. 149. & 150. An gratiæ efficaci libere, vel necessario homo assentiatur? IX. 159. Quid desuper sentiat Jansenius, quid Berti? *ibid.* Qui defendunt gratiam per se efficacem nequeunt admittere æquilibrium libertatis. IX. 160. Æquilibrium libertatis pro statu naturæ lapsæ admittens sentit cum Pelagianis. IX. 161. Ac negat peccatum originale. *ibid.* Æquilibrium libertatis tanquam signum rejicitur a Bellarmino, Vasquez, & centum Episcopis Galliarum in acceptatione Constitutionis *Unigenitus*. IX. 162. & *seq.* Jansenii propositio quinta damnata est, quia asserbat, Christum pro reprobis, & iis, qui æternam salutem non consequuntur non esse mortuum: a Christo pro omnibus reprobis sufficientia remedia non esse preparata, nec dari in Christo voluntatem generalem salvandi omnes. IX. 147. Berti e contra docet cum Catholicis, Christum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse: remedia tamen, & gratias præ-

præparatas non omnibus actu applicari . IX. 148. & seq. Idem docuit Lemsius *ibid.* 149. Gonet . IX. 150. Dominicus Bannes . *ibid.* & seq. Objectiones Anonymi contra Augustinianos , quod Iansenium in doctrina de gratia sequantur , solvuntur . IX. 165. *tot.* §. VIII. Catholici Doctores omnes conveniunt , quod omnibus omnino hominibus gratia sufficiens sit præparata : dissident vero in hoc ; an omnibus hominibus dentur , & applicentur actu remedia sufficientia : IX. 151. & 152. Prius est dogma fidei : alterum placitum Scholarum . IX. 154. Non est Iansenianum dicere , gratia præveniens consistit in delectatione indeliberata . IX. 166. Omnis gratia etiam parva & sufficiens excitat quidem , ac movet voluntatem , non tamen semper efficit illum effectum , cujus producendi veram confert potentiam . IX. 177. & seq. Solvuntur objectiones Anonymi contra gradus concupiscentiæ , & gratiæ allatæ . IX. 178. & seq. An sit Iansenianum dicere , gratiam sufficientem non dare potentiam proxime expeditam operandi effectum : IX. 180. A Berti , & Augustinianis non docetur , quod interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistatur eo sensu , quo docetur idem a Jansenianis . IX. 177. Augustiniani agnoscunt cum gratia efficaci , seu delectatione victrici veram disentiendi potentiam . IX. 184. Semipelagianos probabiliter admisisse gratiam internam ad initium fidei , dici potest sine timore censure . *ibid.* & seq. Apertissime falsitatis convincitur , qui dicit , in scriptis Berti negari , gratiam sufficientem esse distinctam ab efficaci . IX. 195. *tot.* §. II. Aperte constat , Berti defendere , libertatem indifferentiæ stare cum gratia non tantum sufficiente , sed etiam efficaci , & victrici . IX. 198. *tot.* §. IV. Non est Jansenianum , gratiam statuere in delectatione indeliberata . IX. 203. Berti sententia comprobatur , quod non sit necessaria ad imputationem peccati præsens , & actualis divinæ gratiæ inspiratio . IX. 207. Ostendit Berti se non negare gratiam vere sufficientem . IX. 210. & seq. *tot.* §. VII. & VIII. Nec convenire cum Jansenio in explicanda gratia efficaci , sufficiente ac parva . *ibid.* 211. Non male gratia sufficiens a Berti vocatur inefficax . IX. 218. Berti se defendit contra Anonymum , quod admisit omnibus hominibus præparari sufficientia remedia , & gratias tam internas , quam externas . IX. 226. Ostendit Berti , ad voluntatem antecedentem Dei salvandi omnes homines non pertinere , dare omnibus remedia , & gratias sufficientes , sed præparare . IX. 228. & seq. Apparet ex opere Berti eum admisisse , dari reprobis gratias sufficientes . IX. 234. Bellelli nullibi docuit , delectationem victricem , seu gratiam efficacem inferre libero arbitrio necessitatem antecedentem . IX. 236. *tot.* §. I. Bellelli docet , gratiam sufficientem omnibus esse præparatam hominibus , etiam infidelibus , & peccatoribus . IX. 238. Secundum Bellelli omnes habent gratiam orandi pro gratia sufficiente . IX. 239. An Tridentinum sess. 6. cap. 5. can. 8. loquatur de gratia sufficiente , vel efficace : IX. 254. & seq. Quomodo Bellelli explicet illud : *Sine gratia homo non potest operari bonum* : IX. 247. In quo sensu Bellelli vocet gratiam sufficientem gratiam parvam : IX. 250. Anonymus criminatur , Bellellum male uti exemplo oculorum in explicanda gratia . IX. 247. Quomodo Bellelli docuerit , non posse resisti gratiæ efficaci . IX. 252. & seq. Bellellio

non nocet , quod doceat , esse difficultatem conciliandi gratiam cum libertate . IX. 260. Bellelli non negat gratiam sufficientem . IX. 274. Bellelli non docuit , gratiæ efficaci resisti non posse . *ibid.* & seq. An dicat primam gratiam esse fidem inchoatam : IX. 276. Bajus circa gratiam Angelorum , & Adami , undecim habet propositiones : quis sit harum sensus : & quomodo eadem doctrina Augustinianorum refutentur : IX. 287. & seq. Ostenditur contra Bajum , integritatem , justitiam , & immortalitatem fuisse dona gratiæ supernaturalia . *ibid.* Bajus negat , ad opera bona requiri gratiam habitalem . IX. 292. Bajus docet , omne bonum opus mereri gratiam sanctificantem , hominem justificari sine gratia per solam obedientiam mandatorum : longe aliter scribunt Augustiniani . IX. 294. & seq. Examinantur propositiones Quesnelli de gratia datæ , & oppugnantur . IX. 304. Item propositiones de gratia Adamo , & Angelis concessa . IX. 310. & seq.

Circa hanc hæresim docuit Origenes . III. 148. Quod gratia detur secundum merita nostra , docuit Origenes . III. 147. Quas gratias agnoverit , & admisit Pelagius . III. 155. & 162. & seq. Christi gratia mentem illuminat , & voluntatem adjuvat per inspirationem sanctæ dilectionis . III. 162. & seq. Pelagius admittit gratiam remissivam peccati , & quidem internam , non solius extrinsecæ imputationis . III. 168. Non autem agnoscit gratiam adjuvantem ad vitanda peccata . *ibid.* & seq. Idem asserbat , quod homo acquirat gratiam remissivam peccati secundum merita . *ibid.* 169. Vide *Adam*.

Gratia actualis quid sit . III. 171. & seq. *tot.* cap. VII. Actualis gratia etiam requiritur ad actus supernaturales . III. 170. & seq. Etiam iusti indigent gratia actuali . *ibid.* An & Adam eadem indigebat . *ibid.* 171. Potius consistit in delectatione quam illuminatione . *ibid.* An gratia Dei consistat in motionem quadam . III. 174. An gratia sit qualitas . *ib.* & seq. An gratia actualis sit ipsa voluntas , & beneplacitum Dei . III. 172. & seq. Quid sit gratia gratis data , & gratia gratum faciens . III. 176. Quid sit gratia præveniens , & subsequens . *ibid.* An a præveniente distinguatur operans vel excitans . III. 177. An a subsequente differat cooperans & adjuvans . *ibid.* Quid sit gratia congrua . *ibid.* Quid sit gratia sufficiens & efficax . *ibid.* An omnis gratia sit gratia sufficiens . *ibid.* & seq. Gratia actualis , seclusa quacumque iniustitia ex parte Dei , aliquibus conceditur , aliquibus vero negatur . IV. 74. *usque ad 81.*

Gratia efficax . Quanta sit necessitas delectationis victricis seu gratiæ efficaciæ . III. 177. & seq. Hanc S. Augustinus vocat adiutorium quo . *ibid.* 178. Sine gratia efficaci nil boni operatur liberum arbitrium . *ibid.* Error Jansenii de gratia . *ibid.* Gratia efficax est delectatio victrix . *ibid.* & seq. Quid sit gratia medicinalis . III. 179. per gratiam efficacem vincit voluntas concupiscentias malas . III. 178. Gratia habet gradus , ita ut modo sit efficax , modo sufficiens . III. 177. & 180. & seq. Et hoc sit secundum beneplacitum divinum . III. 181. & seq. Quomodo timor Domini sit gratia , cum omnis gratia sit charitas . III. 183. An detur gratia ab intrinseco efficax . III. 187. An gratiæ efficaciæ dependeat a consensu arbitrii nostri . *ibid.* In quo consistat gratia efficax in sensu Congruistarum . III. 188. An gratia

gratia efficax consistat in cumulo gratiarum. III. 189. Cur Deus uni det gratiam efficacem & non alteri. III. 198. Gratia efficax iustis aliquando deest, ut vitent minima quædam peccata. III. 327. Illis aliquando subtrahitur gratia efficax ad perseverandum. *ibid.* Illis volentibus servare divina præcepta, semper adest gratia orationis, per quam impetrare possunt gratiam efficacem. *ibid.* Non omnibus iustis aliquando Deus præbet gratiam robustam, atque effectricem, & cur. III. 329. In quo sit constituenda gratia efficax. IV. 62. & *seq.* Gratia efficax nunquam injicit vinculum necessitatis humanæ voluntati. III. 334. & *seq.* Quomodo cum ipsa concilietur libertas. *ibid.* 335. Vide *Languetius*. An Adam & Angeli habuerint gratiam efficacem. III. 186. & 199. An gratia efficax sit æque necessaria homini innocenti, ac lapsi. *ibid.* Molinæ sententia rejicitur, quam tradidit de gratia efficaci. III. 187. *per tot. cap. IX. & 208.* Quæ pericula ejus sententia subjecit. III. 204. & *seq.* Quo anno eam sparserit, quibus censuris sit affecta. *ibid.* 205. Sententia S. Augustini de gratia efficaci non est obnoxia errori Iansenii. III. 182. & 205. Gratiam ab intrinseco efficacem dari probatur. III. 184. & *seq.* Objectiones contrariæ solvuntur. III. 208. *tot. cap. XI.* Quomodo intelligendum illud: *Faciendi, quod est in se, Deus non denegat gratiam.* III. 214. *tot. cap. XII.* An homo per opera naturalia possit promereri gratiam supernaturalem de congruo. *ibid.* An per eadem homo se possit disponere ad gratiam. *ibid.* An facta prædestinatione per gratiam inutiles sint hortationes, & correctiones. III. 222. An gratia efficax tollat libertatem. III. 182. & *seq. ac 200. & seq. item 208. & 225.*

Gratie necessitas. An initium fidei sit ex nobis sine gratiæ prævenientis auxilio. III. 147. & 215. *item 222. pariter 225. denique 240. tot. cap. IV.* Quomodo fides sit primus effectus gratiæ. III. 244. An Semipelagiani nullam gratiam interiori necessariam dixerint ad initium fidei. *ibid. tot. cap. V. & 304.* Quid desuper sentiat Jansenius. III. 244. Idem docuit, impossibile esse servare præcepta divina sine gratia victrice. III. 285. & *seq.* An homini iusto desit gratia, sine qua aliqua præcepta Dei sunt servatu impossibilia. III. 293. Propositio Ianseniana est, gratiæ Dei interiori in statu naturæ lapsæ nunquam resisti. III. 298. Cui opponitur S. Augustinus. *ibid.* Gratia efficax amplius explicatur. III. 300. & 309. & *seq.* An gratia sufficiens in sensu Thomistarum sit vere sufficiens. III. 303. An veritas quædam naturalis speculativa, vel practica possit cognosci sine gratia supernaturali. IV. 2. & *seq. tot. cap. I.* An etiam omnes veritates naturales *collective* sumptæ. *Ibid.* 3. An opera Infidelium, & impiorum ex defectu status gratiæ sint mera peccata. IV. 5. Qualis gratia Infideli sit necessaria ad non peccandum. IV. 7. & *seq.* Non datur perfecta virtus sine gratia. *ibid.* 8. Nec infidelis sine gratia potest virtutem exercere. IV. 8. & *seq.* An ad opus moraliter bonum requiratur gratia. IV. 10. *tot. cap. III.* Quomodo in materia hac differant Doctores Catholici a Novatoribus. *ibid.* Quid in eadem sentiat Vasquesius. *ibid.* Gratia congrua explicatur. *ibid.* & *seq.* Ostenditur gratiæ actualis necessitas ad servanda præcepta Decalogi. IV. 17. *tot. cap. IV.* Non possumus Deum

diligere super omnia sine gratia. IV. 19. & *seq.* Nec proximum. IV. 21. An sine gratia Deus possit diligere super omnia in statu naturæ puræ. IV. 22. Propositiones Baji de gratia. Vid. *Bajus*. Gratia Christi est necessaria ad vitandum peccatum, & tentationes vincendas. IV. 28. *tot. cap. V.* Imo etiam ad omnia peccata venialia. IV. 30. *tot. cap. VI.* An hoc etiam procedat de B. Virgine. IV. 31. & *seq.* Et de S. Ioanne Baptista. *ibid.* 32. Donum perseverantiæ est gratia specialis. IV. 33. *tot. cap. VII.* Gratia, qua ad perseverandum indiguit primus homo, longe differt ab illa, qua opus habent homines post lapsum. III. 430.

Gratia sufficiens quid sit, & in quo sensu a Berti accipitur. IV. 59. Est eadem ac gratia excitans. *ibid.* An sit constituenda in actibus indeliberatis intellectus, & voluntatis. IV. 60. Quid sint isti actus intellectus, & voluntatis. IV. 61. Auxilium sufficiens in ordine ad actum, cujus excitat cogitationem aliquam, & desiderium, comparate ad ipsam cogitationem, primumque desiderium, est efficax. IV. 66. Gratiam sufficientem esse donum Dei, & excedere naturæ ordinem, probatur contra Pelagianos &c. IV. 67. An spectata Christi redemptione omnibus conferatur. IV. 73. 74. 75. 76. 77. & *seq. ac 82. & seq.* An iuste redargui possint peccatores, quibus denegatur sufficiens auxilium, sine quo peccatorum suorum cæno consurgere nequeunt, imo ne cogitare. IV. 84. 85. & *seq.* An gratia sufficiens omnibus detur. IV. 39. *tot. cap. VIII.* Gratia sufficiens omnibus præparatur. IV. 41. Quod eam præparatam omnes recipiant non est de fide. *ibid.* & *seq.* Ad imputationem peccati non est necessaria actualis inspiratio divinæ gratiæ. IV. 42. & *seq.* An homini possit imputari peccatum sine gratia sufficiente. *ibid.* An meritum. *ibid.* Quid sit gratia orationis, & an omnibus detur. IV. 40. Cuilibet fidei adest gratia orationis, ut possit impetrare auxilium sufficiens ad servanda mandata. IV. 44. Non item Infideli. IV. 45. Nullus habet potentiam orandi conjunctam cum actu sine gratia efficaci. *ibid.* Gratia sufficiens subinde denegatur ob humanum demeritum. IV. 46. An parvuli sine Baptismo decedentes habeant gratiam sufficientem. *ibid.* & *seq.* An Infideles. IV. 47. An obdurati. IV. 49. Non Deus, sed peccator est causa, cur ipsi subtrahatur gratia sufficiens. IV. 50. & *seq.* Quid sit gratia creata, & increata. IV. 53. An illis, quibus denegatur gratia sufficiens, præcepta Dei revera dici queant impossibilia. IV. 86. 87. & 88. Quænam spes salutis maneat illis, quibus iustissimo Dei judicio subtrahitur. IV. 86. An ad vitandam censuram secundæ Jansenianæ propositionis necessum sit affirmare gratiam illam, cui in statu naturæ lapsæ reluctatur liberum hominis arbitrium, esse *revera sufficientem*. III. 330. *usque ad 334.* Quid intelligatur nomine gratiæ sufficientis in sensu Grammaticali. III. 331. Quid in sensu Theologico. *ibid.* Cur appelletur sufficiens. *ibid.* Quomodo appelletur sufficiens, si, ut explicatur a Thomistis, cum illa tantum, absque gratia efficaci, homo nunquam bene operatur. III. 332. An ex hoc recte inferatur gratiam sufficientem esse inutilem. *Ibid.* & *seq.* Quo pacto distinguatur ab efficaci. III. 333. Vide *Languetius*. An peccata ex defectu gratiæ sufficientis commissa possint imputari ad culpam. IV. 54. & *seq.* Quodnam sit disci-

- discrimen inter viatores , & damnatos a gratia alienos . IV. 58.
- Gratia sanctificans* quid sit . IV. 90. & seq. Pelagius non negavit gratiam sanctificantem ; sed eam in sensu Catholico non admisit . III. 168. Pelagius voluit , ut parvuli baptizentur ad obtinendam gratiam sanctificantem . *ibid.* Quomodo conferatur . IV. 91. Per eam nobis communicatur Spiritus S. IV. 92. An gratia sanctificans distinguatur a charitate . IV. 93. Lutherani docent , eam conferri per solam remissionem peccatorum . IV. 95. Calvinistæ vero eandem constituunt in imputatione justitiæ Christi . *ibid.* Iustificatur impius per gratiam & charitatem , quæ in cordibus per Spiritum S. diffunditur & eis inhaeret . *ibid.* & seq. An gratia sanctificans vere debeat , vel solum tegat peccata . IV. 100. *tot. cap.* III. An Deus possit remittere peccata sine gratia . IV. 101. An gratia habitualis , & peccatum possint simul stare . *ibid.* Quomodo adulti ad gratiam sanctificantem disponantur . IV. 103. *tot. cap.* IV. Gratia sanctificans non obtinetur per solam fidem . IV. 105. *tot. cap.* V. Hæc gratia facit opera de condigno meritoria . IV. 115. & 120. & 123. Quomodo vita æterna sit merces , & gratia . IV. 117. An opus sit a nobis , quod sine gratia facere non possumus . IV. 116. Qualiter opus meritorium sit factum auxilio gratiæ prævenientis . IV. 119. Opera , quæ præcedunt gratiam sanctificantem , sunt meritoria de congruo . IV. 122. & seq. Opera autem subsequenteria sunt meritoria de condigno . IV. 123. & seq. Initium gratiæ sanctificantis non possumus promereri . IV. 127. Bene vero illius augmentum . *ibid.* Perseverantiam in gratia sanctificante etiam solum ad tempus de condigno non possumus promereri . *ibid.* Uti nec reparationem post lapsum . *ibid.* Minus possumus promereri perseverantiam finalem in gratia sanctificante . *ibid.* & seq. Quare de condigno possumus promereri vitam æternam , & cur non perseverantiam finalem . IV. 128. An perseverantia finalis nec de congruo possit cadere sub meritum . *ibid.* Iusti possunt aliis obtinere de congruo gratiam sanctificantem . *ibid.* Quas proprietates ei tribuant hæretici . IV. 129. An ea possit amitti . *ibid.* Nullus homo sine speciali revelatione habet certitudinem fidei , quod sit in gratia sanctificante . IV. 133. An homo possit desuper habere certitudinem spei . IV. 134. Quinam habuerint revelationem , quod sit in gratia sanctificante . *ibid.* Gratia sanctificans non est æqualis in omnibus iustis . IV. 135. Gratia sanctificans , seu habitualis , nunquam subtrahitur hominibus , nisi per peccatum mortale ipsi prius delinquant . III. 325. An de hac gratia locutum sit Tridentinum Concilium , dum ait : *Deus namque sua gratia semel iustificatos non deserit , nisi ab eis prius deseratur . ibid. & seq.*
- Gratianus* est compilator Iuris Canonici . IV. 239. Qualem habeant auctoritatem decretales Gratiani . IV. 241. & seq. Quas partes habeat decretum Gratiani . IV. 242.
- Probatur ex Gratiano necessitas confessionis . VII. 339. Cum solutione objectionum . *ibid.*
- Gratis* . Quomodo gratis simus reconciliati Deo , cum Christus pretium obrulerit ? VI. 13. & 28. An sententia , quæ negat Deum gratis condonare peccata , repugnet , & obsecret misericordiam Dei ? VI. 30. & seq.
- Gratuitus* . An prædestinatio ad gloriam sit gratuita ? I. 336. & seq. Quid de hoc sentiat S. Augustinus ?
- I. 341. Argumenta Petavii contra gratuitam prædestinationem solvantur . I. 367.
- Graveson* . Berti , & Bellelli doctrina , quod gratia efficax sit reponenda in delectatione victrici , quæ superat minores gradus concupiscentiæ , Catholica est , non Ianseniana . IX. 113. & seq. Idque docuit Graveson . IX. 116.
- Gravis potest fieri ob circumstantias materia in se levis . IV. 218. Vid. *Mortalis* .
- Gregorius Magnus* (S.) . An precibus Gregorii Magni Trajanus sit revocatus ab inferis . II. 209. S. Gregorius M. in Reges , aliosque temerantes Privilegia concessa Monasterio Sueffoniensi S. Medardi , Ecclesiæ S. Martini , & Xenodochio Augustodunensi , pœnas irrogat spirituales , ac temporales . X. 11 & seq. An hæc Privilegia sint supposititia , aut saltem interpolata . *ibid.* 12.
- An inchoaverit benedictionem cinerum ? VI. 278 Trinam immersionem circa annum sexcentésimum mutarunt Hispani in unam immersionem ob scdam Arianorum approbante S. Gregorio M. VI. 315. Epistola de una immersione est opus genuinum S. Gregorii . *ibid.*
- Cur Gregorius M. formam Confirmationis non memoret ? VII. 37. & seq. Græcorum formula , & ea quidem valida , est : *Signaculum doni Spiritus S. ib.* 38. Præter Episcopum etiam simplex Sacerdos potest ex dispensatione extraordinaria conferre Sacramentum Confirmationis . VII. 45. Id probatur ex Concilio Florentino contra Herminier . *ibid.* Item ex Tridentino , & S. Gregorio M. VII. 46. Qualem formam Consecrationis præscribant Gregorius M. Missale Romanorum , Ambrosii , Indorum ? VII. 126.
- Quale iudicium sit ferendum de Canone Gregoriano . VII. 432.
- Gregorius* (S.) . Nyssenus an fuerit adpersus fuligine hæreseos Armenorum . I. 178.
- Gregorius Thaumaturgus* (S.) an invitus , & absens sit ordinatus . VIII. 135. & 137.
- Gregorius II.* An excommunicaverit Leōnem Isaurum , atque prohibuerit , ne ab Italis eidem Imperatori solverentur vestigalia . X. 17. & 19. & 39. Quid ad eundem Imperatorem scripserit . X. 32.
- Gregorius V.* An sanctionem ediderit , ut eligatur Romanorum Imperator per septem Germaniæ Principes . X. 17. & 21.
- Gregorius VII.* (S.) iuste excommunicavit Henricum IV. Imperatorem . IV. 224. Illum deposuit . X. 2. & seq. ac 21. & seq. Multi Episcopi orthodoxi culpant hanc depositionem . X. 22. Varia de eo iudicia . *ibid.* Nullus Romanorum Pontificum ante ipsum sententiam depositionis protulit in Principes laicos . X. 39. Quas ærumnas passus sit post hanc depositionis sententiam , quibus confectus extremum diem obiit . *ibid.* Pejora tamen evenerunt Henrico II. X. 42.
- Gregorius IX.* Quas partes habeant decretales illius ? IV. 242.
- Gregorius XIII.* damnavit Bajam . III. 288. & seq. Concessit Patribus Societatis Jesu licentiam conferendi Confirmationem in India . VII. 47.
- Grimanus* defenditur ab errore circa prædestinationem . I. 393.
- Grotius* negat Divinitatem , & Incarnationem Christi . IV. 373.
- Quid senserit de Christo Redemptore ? VI. 6. *tot. cap.* II.

Baptismus, & lustrationes Iudæorum sumere originem ex moribus Gentium, tenet Grotius. VI. 288. Expositio illius: ex aqua, & Spiritu S. a Grotio facta reprobatur. VI. 308. Grunnius an etiam vocetur Rufinus. III. 149. & seq. Gubernatio. Deus providentia sua gubernat etiam creaturas minimas, & abjectissimas. I. 311. & seq. Guido Carmelita. Quid dicendum de ejus opinione, quod Ecclesia Armenica non recipiat Sacramentum Confirmationis. VII. 13. & seq. Guillelmus Parisiensis quam sententiam de Ministro Sacramenti Matrimonii docuerit. VIII. 203. Guimenius (Amadeus) quid de Probabilismo senserit. IV. 349. Guttur. Olim etiam in gutture dabatur Extrema Unctio. VIII. 20. Gyneceum qualis fuerit locus pro pœnitentia publica. VII. 432.

H

Habitualis fides quid. V. 5. Vid. Fides. Habitualis gratia quid sit. IV. 90. & seq. Pelagius non negavit gratiam habitualement, sed eam in sensu catholicorum non admisit. III. 168. Pelagius voluit, ut parvuli baptizarentur ad obtinendam gratiam habitualement. *ibid.* Quomodo conferatur. IV. 91. Per eam nobis communicatur Spiritus S. IV. 92. An gratia habitualis distinguatur a charitate. IV. 93. Lutherani docent, eam conferri per solam remissionem peccatorum. IV. 95. Calvinistæ vero eandem constituunt in imputatione justitiæ Christi. *ibid.* Iustificatur impius per gratiam & charitatem, quæ in cordibus per Spiritum S. diffunditur, & eis inhæret. *ibid.* & seq. An gratia habitualis vere debeat, vel solum tegat peccata. IV. 100. *tot. cap.* III. An gratia habitualis, & peccatum simul stare possint. IV. 102. Quomodo adulti ad gratiam habitualement disponantur. IV. 103. *tot. cap.* IV. Gratia habitualis non obtinetur per solam fidem. IV. 105. *tot. cap.* V. Hæc gratia facit opera de condigno meritoria. IV. 115. & 120. Opera, quæ præcedunt gratiam habitualement, sunt meritoria de congruo. IV. 122. & seq. Opera autem subsequenter habent meritum de condigno. IV. 123. & seq. Initium gratiæ habitualis non possumus promereri. IV. 177. Bene vero illius augmentum. *ibid.* Perseverantiam in gratia habituali etiam solum ad tempus de condigno non possumus promereri. *Ibid.* Uti nec reparationem illius post lapsum. *ibid.* Minus possumus promereri perseverantiam finalem in gratia habituali. *ibid.* & seq. Quare de condigno possumus promereri vitam æternam, non item perseverantiam finalem. IV. 128. An perseverantia finalis nec de congruo possit obtineri. *ibid.* Iusti possunt aliis promereri gratiam habitualement de congruo. *ibid.* Potest amitti. IV. 129. Quas proprietates in ea exigant heterodoxi. *ibid.* Nullus homo sine speciali revelatione habet certitudinem fidei, quod sit in gratia habituali. IV. 133. An homo possit desuper habere certitudinem spei. *ibid.* & seq. Quinam habuerint revelationem, quod sit in gratia habituali. IV. 134. Gratia habitualis non est æqualis in omnibus iustis. IV. 135. Vid. Charitas, vel Gratia. Habitualis intentio. Vid. Intentio. An gratia habitualis

distinguatur a Sacramentali. VI. 260. Vid. Gratia. Habitudo. Non est in Christo una voluntas habitudinis, sed duæ naturales. VI. 219. & seq. ac 221. Habitus quid sit. I. 22. Qualis fuerit habitus publice pœnitentium. VII. 431. An habitus fidei, & spei amittantur per peccatum, & quomodo per pœnitentiam restituantur. VI. 440. De situ, & habitu Confessarii, ac pœnitentis. VII. 444. Hadrianus I. Papa. Hic a Diaconatu ad Pontificatum adscendit. VIII. 77. Hereditas. Ob hanc non licuit viro uxorem sumere ex alia tribu, quam sua. V. 346. Heresis. In lectione SS. PP. quid observandum, si videntur in hæresim desistere. I. 173. Peccato infidelitatis: & hæresis deletur fides habitualis. V. 5. & 55. 56. & seq. Hæreses ut plurimum per traditionem sunt refutatae. V. 25. An Papa possit in hæresim incidere, & damnari a Concilio generali. V. 224. Lateranense Concilium absolvit Petrum Lombardum Magistrum Sententiarum de hæresi accusatum. VI. 159. An mutatio formæ Sacramentorum de se accidentaliter fiat substantialis, si mutans vult inducere hæresim. VI. 191. Ministri impietas aut hæresis non obest valori Baptismi. VI. 388. Hæresis mentalis non est casus reservatus. VII. 339. An Vicarius Episcopi possit absolvere ab hæresi. VII. 380. & seq. An valeat ordinatio facta ab Episcopo in hæresim lapsa. VIII. 94. & 120. & seq. Vid. Hæreticus. Sub Regimine Eduardi Regis Angliæ omnes ferme hæreses Londini erexerunt synagogas. VIII. 130. Ob hanc potest fieri divortium. VIII. 218. Nec sanctissimi viri tolerarunt notam, ac calumniam hæresis ipsis imputatam. IX. 213. ob 205. & seq. Hæreticus. Varia Hæretici spargunt convicia in Theologiam Scholasticam. I. 4. Et cur id faciant? I. 5. Quæ dicatur propositio hæretica. I. 24. Adversus hos ostenditur Trinitas Personarum ex Veteri Testamento. II. 2. per *tot. cap.* I. Idem Mysterium contra eosdem probatur ex novo Testamento. II. 12. per *tot. cap.* III. & IV. Novatores hæretici constituunt peccatum originale in concupiscentia ipsa. III. 108. Quas condiciones requirant hæretici ad opus meritorium. IV. 114. & seq. Quas proprietates attribuant gratiæ sanctificantis. IV. 129. Clericus hæreticus factus amittit privilegium Canonis. IV. 250. Quid dicendum de S. Cypriano statuente iterationem Baptismi Hæreticorum. IV. 329. Hæretici non habent actus internos Religionis, fidem, spem, & charitatem. IV. 378. Putant iustificatum certo scire, se a gloria excludi non posse, nec excludere a gratia. *ibid.* Nec habent actus externos Religionis. *ibid.* Reprobant orationem Dominicam. *ibid.* Missæ sacrificium, templa, cultum Sanctorum. IV. 379. Hæreticorum sectæ sunt detestabiles ex vaticiniis. *ibid.* De horum miraculis. *ibid.* Horum sectæ varie rejiciuntur. *ibid.* & seq. Apud hos nequit esse vera Ecclesia catholica. IV. 395. & seq. Non est Scriptura adeo manifesta, ut ipsi putant, ut sola sufficiat ad omnes controversias dijudicandas sine auctoritate Ecclesiæ. V. 9. *tot. cap.* III. & IV. Negant traditiones. V. 21. Refutantur. *ibid.* Nequeunt, sua dogmata probare sine traditione. V. 25. Vera fides non manet in hæretico. V. 56. & seq.

seq. In hæretico est fides materialis, ac naturalis, non formalis, ac supernaturalis. V. 58. Unde proveniat hæreticorum inconstantia, & variatio in fide. *ibid.* An hæreticus negato uno articulo totam fidem amittat. *ibid.* & *seq.* In hæreticis non potest esse vera fiducia, aut spes. V. 61. & *seq.* Vid. *Hæresis*. Hæretici Melchisedeciani putant, Melchisedech esse virtutem Christo superiorem. V. 334. Horum hæreticorum quis sit auctor? *ibid.* Refutantur. *ibid.* Christi Redemptionem despiciunt, ac varie impugnant. V. 341. & *seq.* Vid. *Christi satisfactio*. Nomen Sacramenti eliminare volunt hæretici substituto nomine *Signi*, aut *Symboli*. VI. 128. Sed illud manenetur. *ibid.* Hæretici interdum unum, interdum duo, quandoque tria, aut quatuor admittunt Sacramenta: communiter duo Baptismum, & Cœnam. VI. 158. Hæretici falso dicunt, S. Augustinum solum duo agnoscere Sacramenta. V. 161. & *seq.* Hæretici in dignitate non distinguunt Sacramenta. VI. 172. Et cur? *ibid.* Hæretici negant, aliqua Sacramenta esse a Christo instituta sive mediate, sive immediate, excepto Baptismo, & Eucharistia. VI. 176. & *seq.* Aliqui hæretici putant, verba in collatione Sacramentorum non proferri per modum formæ, sed per modum concionis ad excitandam fidem. VI. 181. Ex illo hæreticorum: *Sola fides justificat*: plurimi errores prodierunt. VI. 183. & *seq.* Non sola fides justificat, sed Sacramenta gratiam conferunt, quod negant hæretici. VI. 184. Extra casum necessitatis non licet petere Sacramenta a Ministro hæretico. VI. 208. Quæ Sacramenta possint peti in casu necessitatis a Ministro hæretico? *ibid.* Qualis sit necessitas? *ibid.* Hæretici, ut Calvinus, Lutherus, Kemnitius &c. negant, requiri in Ministro Sacramentorum intentionem, quia Sacramentorum virtus non dependet ab intentione Ministri, sed a fide suscipientium, quæ sola justificat. VI. 211. Refutantur. *ibid.* & *seq.* Valide hæreticus baptizat, etsi non credat, per Baptismum tribui gratiam, dummodo velit facere, quod facit Ecclesia. VI. 213. *tot. cap. XVI.* Ac serio animo agat, & non modo irrisorio. *ibid.* & *seq.* Calumniz hæreticorum, præcipue Philippi Melanchthonis, Calvinii, & Vossii, volentium solam fidem justificare, coercentur. VI. 244. In materia, quod Sacramenta novæ & vet. legis habeant eandem vim, S. Augustinus non favet hæreticis. VI. 245. & *seq.* Iuxta Hæreticos Novatores Character Sacramentalis est figmentum scholasticum. VI. 261. & *seq.* Impugnantur. *ibid.* Cæremoniæ approbantur ex confessione hæreticorum. VI. 270. & *seq.* Quantum sit peccatum contemnere cæremonias? VI. 271. & *seq.* Non ausi sunt Melanchthon, Ecolampadius, & Confessio Augustana cum aliis hæreticis negare, crimen esse, non servare cæremonias. VI. 272. Cur Ecclesia in Canticis, & aliis ritibus utatur lingua Latina? VI. 275. Hæretici inaniter id reprehendunt ex eo, quod lingua Latina a paucis intelligatur. VI. 276. Baptismus dicitur sigillum fidei ob invocationem SS. Trinitatis, & professionem Incarnationis Dominicæ, non vero ob singularem confidentiam hæreticorum. VI. 287. & *seq.* Quamplures sunt Baptismi formæ ab hæreticis consistæ, quæ tollunt Sacramenti veritatem. VI. 323. Quidam omittunt invocationem SS. Trinitatis. *ibid.* & *seq.* Zwinglius, & Lutherus rejiciunt formam tanquam quid essentiale Baptismi. VI. 324. & *seq.* Idem faciunt & reliqui Novatores. *ibid.* Num impii, &

hæretici valide baptizent? VI. 351. Permulti hæretici Baptismum repetere consueverunt. VI. 352. Quidam veteres, ut Agrippinus, & Tertullianus voluerunt, hæreticos a Catholicis esse rebaptizandos. VI. 353. & *seq.* Idem docuerunt Firmilianus, & Cyprianus. VI. 354. Decreto Stephani probatum non fuit Baptisma omnium hæreticorum, sed consecratum verbis Evangelicis, id est, in nomine SS. Trinitatis collatum. VI. 367. Non est certum, quod Cyprianus, & Firmilianus a propria de rebaptizandis hæreticis sententia recesserint. VI. 372. Præter Nicænum Canonem multæ aliæ Ecclesiasticæ definitiones probant Baptisma hæreticorum sub invocatione SS. Trinitatis collatum. VI. 385. Baptismus ab hæretico collatus confert characterem, sed an tribuat gratiam? & quando parvulis, quando adultis? VI. 386. Valet Baptismus datus ab hæretico sub nomine Trinitatis. *ibid.* Quomodo baptizati ab hæretico Christum induant? VI. 389. Quid agendum, si ad Ecclesiam redeat hæreticus? an baptizetur? VI. 392. Salmasius, Vitranga, & Pherononus hæretici recentiores negant esse antiquam ab Apostolis desumptam consuetudinem Pædobaptismi, sed omnes esse baptizatos ætate jam adulta. VI. 393. Solvuntur objectiones hæreticorum, quod parvuli ante usum rationis non sint baptizandi. VI. 398. Ecclesia olim prohibuit collationem Baptismi solemnem in die Epiphaniæ. VI. 413. & *seq.* Hæretici & Schismatici Martyrio non possunt coronari, etsi mortem subeant ob aliquam virtutem fidei. VI. 428.

Revertens recipiebatur olim etiam per manuum impositionem, aut unctionem Chrismatis. VII. 3. Quinam Hæretici negent, Confirmationem esse Sacramentum? VII. 4. Refutantur. *ibid.* Cyprianus non laudatur, quod docuerit iterandum Baptisma collatum ab hæretico. VII. 5. Contra Græcos, Schismaticos, Waldenses, Hussitas, Lutherum, Kemnitium, Calvinum, Dallæum, & alios hæreticos probatur, ministrum ordinarium Confirmationis esse Episcopum. VII. 40. Hæreticis resipiscen- tibus Sacramentum Confirmationis non confert absque pœnitentia, vel contritione primam gratiam. VII. 58. Morinus in hoc contrarius refutatur. *ibid.* Obex Baptismi, quem peccatores & Hæretici ponunt, in tali casu suscipiendo Baptismum, non tollitur per Confirmationem sine pœnitentia. *ibid.* In Confirmatione imprimi characterem negant hæretici, ac Armenopolus, Nicolaus Cabasila, & alii. VII. 64. Refutantur. VII. 59. Impositio manus, per quam olim hæretici recipiebantur in Ecclesiam, non erat repetitio Sacramenti Confirmationis. *ibid.* & *seq.* Sirmundus, Maldonatus, Morinus contrarium sentientes refutantur. VII. 60. Idem dic, si redeuntibus adhibita fuit Chrismatio. *ibid.* Unctio, & manus impositio non fuit confirmatoria, sed reconciliatoria in signum pœnitentiæ. *ibid.* & *seq.* Nec S. Augustinus, nec S. Cyprianus affirmare, reconciliandos venientes ab hæresi per iteratum Sacramentum Confirmationis. VII. 63. An S. Cyprianus docuerit in hæresi baptizatos esse rebaptizandos? VII. 64. Hæretici culpant salutationem, quæ fit S. Chrismati in feria V. hebdomadæ Majoris ab Episcopo & Sacerdotibus. VII. 75. Hæc salutatio est cæremonia vetustissima, minime adoratio absoluta. *ibid.* Ostenditur, quod salutatio etiam possit fieri rei inanimatæ. *ibid.* Sententia Calvinii, quod Eucharistiæ Sacramentum consistat in sumptione

ne Sacramentali, est hæretica. VII. 82. Quod in Eucharistia præsens sit Sanguis & Corpus Christi habetur ex concordia Patrum, quam mirantur ipsi hæretici. VII. 161. & seq. Impugnatur asserta ab hæreticis consubstantiatio, sive impanatio. VII. 165. *tot. cap. X.* In Eucharistia non manet panis & vini substantia, sed vi consecrationis in substantiam Corporis & Sanguinis Christi convertitur, adeoque admittenda est transubstantiatio. *ib. tot. cap. X.* Solvuntur sophismata hæreticorum volentium, præceptam, & necessariam esse Communionem sub utraque specie. VII. 200. & seq. Hæretici non bene probant, Missam & sacrificium esse ab hominibus instituta, quia orationes, & virtus ab hominibus additi sunt. VII. 223. Quod Missa sit Sacrificium latreuticum & eucharisticum, admittunt Novatores hæretici, sed propitiatorium, & impetratorium negant. VII. 227. Hæretici negant, ad pœnitentiam requiri, ut peccata compenitentur aliqua satisfactione, sed sufficere fiduciam in Christum. VII. 254. Refutantur. VII. 255. Hæretici tenent, ad pœnitentiam aliud non requiri, quam melioris vitæ propositum; unde pœnitentiæ vocabulo reiecto nominant resipiscentiam. VII. 254. Refutantur. VII. 255. Solvuntur objectiones hæreticorum volentium e numero Sacramentorum excludere pœnitentiam. VII. 260. & seq. Sacramentum pœnitentiæ distinctum est a Baptismo. VII. 261. Solvuntur objectiones hæreticorum huic propositioni contrariæ. VII. 262. & seq. Hæretici contritionem calumniantur, tanquam hypocrisin, quæ non præparat ad gratiam, sed magis peccatorem facit. VII. 279. Hæretici rejiciunt omnem contritionem, & putant peccatum, si non procedat ex charitate perfecta expellente terrorem. *ibid.* Eadem sententia propugnans necessitatem charitatis initialis ad gratiam in Sacramento pœnitentiæ obtinendam est e diametro distincta a doctrina hæreticorum, quæ damnata est a Tridentini Patribus. VII. 281. Sententia, quod ad pœnitentiæ Sacramentum sufficiat attritio servilis, non est damnata in Tridentino. VII. 283. Missas privatas calumniantur Novatores hæretici, easque quæstus causa, introductas asserunt Confessionis Augustanæ compilatores. VII. 231. Impie & sacrilege hæretici unam tantum Missam communem reprobatis cæteris commendant. VII. 232. Frustra calumniantur hæretici multitudinem Missarum pravo fine inductam. *ibid. & seq.* Solvuntur objectiones hæreticorum volentium, Missam privatam sine fidelium communiione non posse esse legitimam. VII. 233. & seq. An Ecclesia sit polluta, si eam consecraret Episcopus excommunicatus, aut si excommunicatus in ea celebret, aut si eadem ab hæreticis occupata sit? VII. 243.

Hi confessionem Sacramentalem rejiciunt ut legem gravissimam, ac tyrannicam. VII. 320. Et quinam hi sint. *ibid.* Aliqui calumniantur eam ab Ecclesia introductam. *ibid.* Hæretici criminantes, confessionem auricularem ab Innocentio III. esse primitus inculcatam, refutantur. VII. 323. & seq. ac 332. Confessionis necessitas probatur testimonio ipsorum hæreticorum. VII. 330. & seq. Contra hæreticos probatur necessitas confitendi omnia peccata mortalia, quorum memoria habetur. VII. 346. Probatum contra hæreticos, confessioni publicæ semper esse præmissam secretam. VII. 349. Quomodo Hæretici explicent illud: *Quæcumque solveritis &c.* VII. 361. Refutantur. *ibid.* Hæretici ad fidem conversi

an publicam pœnitentiam subire debuerint. VII. 436. Hæretici posteriores negant, extremam unctionem esse Sacramentum. VIII. 2. Hæretici laicis, imo & scæminis munia Ecclesiastica tribuunt. VIII. 50. In quo constituent potestatem Ecclesiasticam. *ibid.* Putant septem primos Diaconos non fuisse ordinatos, sed tantum Eleemosynarios &c. VIII. 83. Refutantur. *ibid. & seq.* Repelluntur hæretici putantes, per verbum *Presbyter* intelligi solum Seniores, non autem Sacerdotes Sacramentali Ordine a laicis discretos. VIII. 89. & seq. Plures Hæretici oppugnant Hierarchiam Ecclesiasticam nullam concedendo præminentiam Episcopis supra Presbyteros. VIII. 100. Sed repelluntur. *ibid.* Vid. *Hæresis*. Hæretici valide baptizant. VIII. 125. An S. Cyprianus, S. Basilus, & Firmilianus docuerint iteranda Sacramenta Ordinis & Baptismi collata ab Episcopo Hæretico. *ibid. & seq.* Quale iudicium ferendum de ordinationibus factis ab hæreticis Angliæ Præsulibus. VIII. 129. & seq. *tot. cap. XV.* Vid. *Anglia*. Qualiter differant matrimonia hæreticorum, & Christianorum. VIII. 157. An etiam Matrimonia hæreticorum, & Infidelium sint Sacramentum. *ibid. & seq.* Matrimonium Christiani cum hæretica validum est, sed illicitum. VIII. 194. & seq. Cur illud ut validum toleretur ab Ecclesia. VIII. 195. Quando possit permitti. *ibid.* Quid desuper resolverit SS. Benedictus XIV. VIII. 197. Plures hæretici putant, antiquos Patres, qui plures ducebant uxores, peccasse in legem naturæ. VIII. 207. Contra hos probatur, Patres fuisse immunes a culpa. VIII. 209.

Halitus. Ex halitu leonis natos feles, docent Mahometani. IV. 365.

Halma significat in Scriptura Virginem. V. 181.

Hamel (Joannes Baptista Du-) ait, concupiscentiam esse in se malam. VIII. 425.

Hamelmannus (Hermannus) dixit, Communionem fieri debere sub utraque specie. VII. 194.

Hasmoneus. An imperium tenentibus Hasmonæis defecerit Sceptrum de domo Iuda? V. 121. An sint prognati ex tribu Iuda? *ibid.* Vel tribu Levi? *ibid.*

Hastiludium prohibetur Christianis. V. 110. & seq.

Hebdomada. Quid significant candelæ extinctæ in hebdomada majori. V. 57.

Quomodo sint numerandæ hebdomadæ in prophetia Danielis? V. 131. & seq. Demonstratur hebdomadarum Danielis initium, & finis. V. 137. *tot. cap. V. & VI.* Daniel prædixit occidendum Christum in medio hebdomadæ LXX. VI. 106. Quando hæ incipiant? *ibid.*

Hebræus. Hebræi non sunt causa vel origo Idololatricæ. I. 72.

Quomodo Hebræi interpretentur vaticinium Iacob? VI. 120. & seq. An nomen Iudæ possit extendi ad universam gentem Hebræorum? V. 121. Habuerunt duos Magistratus Ecclesiasticum, & politicum. V. 122. In Vaticinio Iacob vox *virga* non significat Hebræorum afflictionem, & tyrannorum super eos potestatem, sed auctoritatem regiam. *ibid. & 125.* Hebræorum commenta solvuntur allata contra vaticinium Iacob. V. 125. *tot. cap. II.* An adhuc daret aliquid regnum ipsorum? V. 128. Contra hos probatur ex Vaticinio Danielis jam advenisse Messiam. V. 131. *tot. cap. IV.* Textus Hebræorum in prophetia Danielis non discrepat a Latino. V. 132. Sæpius, sed irritò conatu tentantur reedificare templum. V. 134. Eorum Chronologia in numerandis hebdomadis Danielis refutatur. V. 153. *tot. cap.*

- cap. VI.* Contra Hebræos probatur advenisse Christum ex Deuteronomio . V. 156. Ex Daniele . V. 137. Ex Michæa . V. 158. Ex Aggæo . *ibid.* Quid dicendum de templis Hebræorum ? V. 159. Ante cuius templi eversionem Messias venerit ? *ibid.* Error Iudæorum de Messia . V. 160. Solvantur eorum objectiones , quod Christus non sit verus Messias . V. 161. & *seq.* Contra hos probatur , adventum Messie non esse dilatum ob peccata hominum . V. 162. & *seq.* Item , Christum vera patrasse miracula . V. 163. Eorum error de nomine Iesu rejicitur . *ibid.* Testimonium Iosephi Flavii Hebræi de Christo est autographum . *ibid.* *tot. cap. IX.* Probatur contra hos , quod Christus ex Virgine sine virili semine natus sit . V. 180. & *seq.* ac 184. & *seq.* Contra Hebræos probatur , Christum accepisse Damasci spolia , & Regum obsequia . VI. 84. Computus lunaris Romanorum , & Hebræorum . VI. 111. & *seq.* Christus flagellatus est more Romanorum , non Hebræorum . VI. 116. & *seq.* Vid. *Judæus* .
- Hebraicus* . Lingua Hebraica est Theologo perutilis . I. 28.
- Vid. *Judæus* . Chronotaxis Hebraica est retinenda . II. 263.
- Quis sit auctor legis Hebraicæ . IV. 158. Vid. *Moyfes* .
- Varia dogmata populi Hebraici per Phariseos introducta . IV. 159. & *seq.* Ut de lotionem immundi , de pietate , quam constituebant in ornatu exteriori , & decimis . *Ibid.* 160. Cur lex Hebraica non sit data pro omnibus , cur præceperit cruenta holocausta , cur abstinentiam ab animalibus immundis . IV. 160. An permiserit odium inimicorum . IV. 162. Quid tenuerint Hebraici de juramento . *ibid.* An Moyfes fuerit Hebræus . IV. 171. & *seq.* A quibus cibis populus Hebraicus debeat abstinere . IV. 184. & *seq.* An huic prohibita omnia sculptilia , & similitudines . IV. 176. & *seq.* In observando Sabbato Hebraicus populus est superstitiosus . IV. 180. Cur huic prohibiti certi cibi . IV. 184. & *seq.* Cur porcus . *Ibid.* 185. De Paschate . IV. 185. Item de aliis Sacrificiis . IV. 186. & *seq.* Per horum sacrificia signatur Christus , & idololatria reatunditur . *ibid.* 187. Quando hujus populi præcepta legalia sint abrogata , & quando facta mortifera . IV. 188. An populus Hebraicus habuerit asylum . IV. 237. Leges civiles antiquæ dantur in lege Hebraica . IV. 248. Hebraicus populus confitetur Deum unum . IV. 386. Contra errorem Hebraicum per nomen Iesu profiteremur advenisse Salvatorem . IV. 387. An in Hebraico possit esse fides materialis , ac naturalis . V. 58.
- Hebron* . An ibi sepultus sit primus homo . III. 9. & 71.
- Heli* . An hic , vel Iacob , vel uterque sit Pater S. Iosephi ? V. 192. An nomina *Heli* , *Joachim* , & *Eliakim* sit solum unum nomen ? V. 194.
- Heliopolitanus* an fuerit Moyfes . IV. 171.
- Helvidius* docuit , quod B. Virgo post Christum ex semine Ioseph alios peperit filios . V. 180. Refutatur . V. 183. & *seq.*
- Hemerobaptista* . Qualis error Phariseorum , & Hemerobaptistarum circa Baptismum ? VI. 284. Hemerobaptistæ quotidie se abluebant non adhibita forma , sed per modum lustrationum Phariseorum . VI. 352. Calicolarum Mosaicos ritus , & Baptismum retinebant , & approbabant Anabaptismum : quomodo vocetur Calicola novi apud Donatistas Baptismi institutor ? *ibid.* & *seq.*
- Henoch* an Divini Numinis perspicua contemplatione fruatur . I. 192. Vid. *Enoch* .
- Henricus IV.* Imperator iuste fuit excommunicatus a S. Gregorio VII. IV. 224. An recte fuerit Imperio privatus auctoritate Romani Pontificis , in ejus locum substituto Rodolpho . X. 3. & 21. & *seq.* Quæ illi evenierint postea . X. 41. & *seq.*
- Henricus IV.* Rex Galliarum quo argumento fuerit conversus ad fidem catholicam ? IV. 367. Fuit occisus a Francisco Ravalliaco . X. 37.
- Henricus VIII.* Rex Angliæ . Vid. *Anglia* .
- Heraclonita* quam unctionem admiserit . VIII. 10.
- Heraclius* favebat Monothelitis . V. 218.
- Heraclitus* in quo sensu possit dici Christianus ? IV. 376.
- Heribaldus* , ac Rabanus ab hæresi Stercoraria eximuntur . VII. 174. & *seq.*
- Hermannus* Archiepiscopus Colonienfis antequam ad Lutheranos defecisset , quid de Ministro Sacramenti Matrimonii senserit . VIII. 204.
- Hermannus* , deposito a Gregorio VII. Henrico , Imperator electus , Rex aliorum vocitabatur , & cur . X. 39.
- Hermias* . An hujus liber sit apocryphus . II. 24.
- Hermenegildus* (S.) laudatur , quod non receperit communionem ab Episcopo Ariano . VI. 209.
- Hermeneute* idem sunt ac interpretes . VIII. 78.
- Hermianus* . Seleuciani , vel Hermiani pro aqua adhibuerunt ignem propter verba : *Ille vos baptizabat Spiritu S. & igni* . VI. 305.
- Herminier* (*Nicolaus L'*) . Præter Episcopum etiam simplex Sacerdos potest ex dispensatione , vel facultate extraordinaria conferre Sacramentum Confirmationis . VII. 45. & *seq.* Id probatur ex Concilio Florentino contra Herminier . *ibid.* Item ex Tridentino , & S. Gregorio M. *ibid.* 46.
- Herminier* ait , concupiscentiam in se esse malam . VIII. 425.
- Hermogenes* damnatur primo fidei articulo , dum adstruit duo principia Deum , & materiam . IV. 368.
- Herodes Rex* , sub cujus regimine natus est Iesus , non fuit Iudæus , sed alienigena . VI. 65. An fuerit Ascalonita , an vero Idumæus . *ibid.* Objectiones , quod Herodes fuerit Iudæus , solvantur . VI. 67. Epocha Herodiana duplex est distinguenda : prima , quo anno sit salutatus Rex : altera , quo anno Regnum consecutus . VI. 68. Quo anno ab eo sit capta Ierosolyma . *ibid.* & *seq.* Quando mortuus ; VI. 69. De eclipsi ante mortem ipsius facta . *ibid.* Quot annis Herodes vixerit ; VI. 72. & *seq.* An Sceptrum de domo Iuda defecerit tempore Herodis . V. 121. *tot. cap. I. II. & III.*
- Herodes* quando inceperit regnare . II. 264.
- Herodotus* . Ejus error de circumcisione manifestatur . VI. 143. Herodoti testimonium depravatum ab illis qui defendunt Artaxersem regnasse cum Patre . V. 144.
- Hesiodus* . Fabula Hesiodi . II. 249.
- Hiemantes* . Quinam publice pœnitentes fuerint dicti hiemantes . VII. 431.
- Hieracitus* . Waldenses , Petrobruissiani , Cathari , & Anabaptistæ negant , infantes posse baptizari ante usum rationis . VI. 393. An idem senserint Tertullianus , & Hieraciti . *ibid.*
- Hierachita* negans carnis resurrectionem refutatur . IV. 397.
- Hierarcha* . Etiam primarii Hierarchæ crediderunt ,

- Christum assumpsisse corpus incorruptibile. V. 199. Vid. *Hierax*.
- Hierarchia*. Datur in Ecclesia triumphante Hierarchia Angelorum: in militante Hierarchia Clericorum: in inferno non datur Hierarchia. II. 214. *tot. cap.* XVIII. Quot in Hierarchia celesti sint ordines Angelorum. *ibid.* & *seq.* Quot sint Hierarchi Angelorum. II. 215. An omnes Angeli cujuscunque Hierarchi mittantur. II. 216. & *seq.*
- An opus de Ecclesiastica Hierarchia sit partus S. Dionysii Areopagite. VII. 13.
- Hierarchia Ecclesiastica Divina ordinatione instituta. VIII. 79. A pluribus hæreticis nullam supra Presbyteros Episcopi præminentiam concedentibus oppugnatur. VIII. 100. Sed eadem defenditur? *ibid.* Quibus membris constet Hierarchia Ecclesiastica. *ibid.*
- Hierax* aut *Hierarchia* credidit Melchisedech esse Spiritum S. V. 334. Refutatur; *ibid.*
- Hieronymus* (S.) non præluxit errori Palamitarum circa visionem Dei. I. 173. Quid de Millenariis scribat. I. 209.
- An ab eo Prologus in Epistolas Canonicas sit compositus. II. 16. An negat, ignem infernalem fore perpetuum. II. 207. & *seq.*
- Qualem habuerit disputationem cum S. Augustino circa materiam, quando legalia abrogata, & quando facta mortifera. IV. 188. Defenditur in materia de traditione contra Basnagium. V. 36. & *seq.*
- An docuerit cum Origene, Christum etiam pro Angelis, & Astris mortuum; VI. 53.
- An Epistola ad Rusticum Narbonensem sit opus S. Hieronymi? VII. 32.
- S. Hieronymus aperte affirmat Episcoporum supra Presbyteros præminentiam, dignitatem & potestatem. VIII. 102 & *seq.* ac 110.
- Hilarius* (S.) *Arelatenfis*. An docuerit hæresim Semi-pelagianorum. III. 223. & 236.
- Hilarius* (S.). Defenditur ab errore circa verbum *ἐκ τῆς ὕλης* imputato. II. 63. & *seq.*
- Hilarius Pictaviensis* tribuit Christo verum corpus nostro consubstantiale, & ex Mariæ carne susceptam. V. 205. & *seq.* Item doloribus, ac passioni subiectum. V. 207.
- Hildegardis* Monialis prædixit ea, quæ acciderunt Germaniæ per Lutherum, & Calvinum. IV. 379.
- Hincmarus* quam valide impetitus a SS. Prudentio, & Remigio. III. 339. & *seq.* ac 341.
- Hircus*. De hujus immolatione. IV. 187.
- Hircus Emissarius* an fuerit typus Christi. VI. 26. Qui ritus in ejus ejectione fuerint observati. *ibid.*
- Hispania*. Extremo supplicio afficiendis olim in Hispania S. Communio negabatur, & adhuc negatur in Gallia. VII. 206. & *seq.* Sed danda est damnatis ad mortem. *ibid.* 207.
- Hispanus*. Trinam immersionem circa annum sexcentimum mutarunt Hispani in unam immersionem ob sectam Arianorum, approbante S. Gregorio M. VI. 314. & *seq.*
- Historia* de S. Ioanne scripta a Prochoro an sit apocrypha. II. 23. & *seq.* Historia de repetito Græcorum relapsu. II. 78. An dicta de Epulone & Lazaro sint historia. II. 212. & *seq.* Historia de creatione mundi ex libris Moyſis sumenda est. II. 235.
- Historia, & pœna Communionis sacrilegæ. VII. 196. & *seq.*
- Historicus* primus fuit Moyſes. II. 236.
- Histrion* inverecundus est hominum iniquissimus, & infamia notandus. V. 100.
- Neganda est S. Communio histrionibus. VII. 203.
- Hizler* (Jacobi) liber *Questio Facti* inscriptus, malæ fidei tradit in Probabilismo infectando P. Berti, & P. Eusebium d'Amort. IV. 339. & *seq.* Libros Historiæ Litterariæ vernacula lingua conscriptæ defloravit. IV. 351.
- Holandia*. An matrimonia in Holandia, Zelandia, Frisia, ac aliis fœderatis Belgii Provinciis coram Magistratu absente Parocho contracta sint valida. VIII. 196. Quid desuper resolverit SS. Benedictus XIV. *ibid.* & *seq.*
- Holocaustum*. Cur fuerint præcepta holocausta cruenta in lege veteri. IV. 161.
- Holocaustum distinguitur ab hostia pacificorum. VII. 227. Vid. *Sacrificium*.
- Homeri* pulcherrimus locus de potentia Deorum; I. 146.
- Homicida* non ordinetur. VIII. 139.
- Homicidium* solum quinto prohibetur præcepto. IV. 181. Quando hoc licitum. IV. 182. Quid de hoc statuatur lex civilis Romana. IV. 246.
- Homicidium in mente statutum, sed ad actum non perductum, non est casus reservatus. VII. 379. Quis possit absolvere ab irregularitate ob homicidium voluntarium. VII. 380. & *seq.* Quanto rigore disciplinæ sit punitum in primitiva Ecclesia. VII. 405. & 436. Vid. *Ecclesia*. Homicidium in quibus casibus sit impedimentum dirimens, in quibus non. VIII. 184.
- Homilia*. An Homilia S. Chrysostomi de nativitate Christi sit spuria. VI. 78. & *seq.*
- Homilia* Clementis XI. quod in resurrectione Domini forma servi sit reversa in formam Dei, non est Eutychiana. V. 287.
- Homo*. An Deus velit omnes homines salvos fieri. I. 302. & *seq.* Ad creationem hominis non concurrebat Angelus. II. 6. Quomodo dæmon in cor hominis immittat suggestiones. II. 181. & *seq.* An possit propriis viribus omnia vitare peccata. II. 208. An quilibet homo habeat Angelum, & dæmonem assistentes sibi. II. 218. *tot. cap.* XIX. Hoc negat Calvinus. II. 219. & *seq.* A quo Angelus malus homini deputetur. *ibid.* 220. De hominum omnium interitu in fine mundi. II. 267. Omnes homines sunt ab Adamo propagati. III. 1. *tot. cap.* I. Quomodo homines in Americam venerint. III. 7. Anima hominis est incorporea. III. 12. Non tamen est portio divinæ substantiæ. III. 13. Anima hominis non est creata extra corpus. III. 14. & *seq.* An anima hominis si creata ex nihilo, vel ex semine traduce corporali. III. 17. Anima hominis est immortalis. III. 25. Qualiter homo sit factus ad imaginem Dei. II. 6. & *seq.* ac III. 30. & *seq.* An homo peccando desinat esse imago Dei. III. 31. Primus homo. Vid. *Adamus*. Homo lapsus habet libertatem a necessitate. III. 47. & *seq.* Et indifferentiam veram. III. 48. Libertatem a peccato consecutus est per gratiam. *ibid.* Libertatem a miseria consequitur in patria. *ibid.* & *seq.* Eadem mens hominis potest esse voluntas & intellectus. III. 50. An in Paradiso generatio hominum esset facta per copulam carnalem. III. 51. *tot. cap.* XI.
- An Adamo non peccante homines debuissent mori. III. 101. & *seq.* An homo contraheret originale peccatum, si a Deo conderetur sine virili semine. III. 147. & *seq.* Quod homo possit vivere sine omni peccato, docuit Origenes. *ibid.* An homo reproberetur ob peccata commissa ante unionem cum corpore,

pore. III. 148. An possit solis naturæ viribus legem servare. III. 163. An homo acquirat gratiam remissivam peccati proportionate ad merita. III. 168. An etiam homini in statu naturæ integræ necessaria fuerit gratia efficax. III. 199. Quomodo intelligendum illud: *Faciendi, quod est in se, Deus non denegat gratiam*. III. 214. tot. cap. XII. An homo viribus, & operibus naturalibus possit promereri gratiam supernaturalem de congruo. *ibid.* vel an possit se naturæ viribus ad eam disponere. *ibid.* An initium fidei possit esse ab homine. III. 147. & 216. ac 222. & 225. Homo habet facultatem liberi arbitrii tam in civilibus, quam in moralibus etiam post Adæ lapsum. III. 253. tot. cap. II. & III. Non dantur duæ animæ in homine. III. 256. & seq. An possit peccare in motibus indeliberatis. III. 261. Est propositio Iansenii, quod homo iustus non possit servare aliqua præcepta. III. 293. Contrarium docet S. Augustinus. *ibid.* & seq. An possit homo in statu naturæ lapsæ resistere gratiæ interiori Dei. III. 298. & seq. In homine lapsa requiritur ad meritum & demeritum libertas a necessitate. III. 304. Iansenius negavit, Christum pro omnibus omnino hominibus esse mortuum. III. 305. Vid. *Christus*. An homo possit scrutari aliquam veritatem naturalem speculativam, aut practicam sine gratia supernaturali. IV. 2. tot. cap. I. An etiam omnes veritates naturales collectivè sumptas. *Ibid.* An homo possit facere opus moraliter bonum sine gratia speciali. IV. 10. tot. cap. III. Homo non potest sine gratia Deum diligere super omnia. IV. 19. Nec proximum. IV. 21. & seq. An homo in statu naturæ puræ possit Deum diligere super omnia sine gratia. IV. 22. Homo per totam vitam sine speciali gratia non potest vitare omnia peccata venialia. IV. 30. tot. cap. VI. debet nunquam desperare. IV. 39. An omnes homines accipiant gratiam sufficientem. *ibid.* tot. cap. VIII. Ea omnibus est præparata. IV. 41. Quod autem omnibus actu detur non est de fide. *ibid.* & seq. Gratia sufficiens interdum homini denegatur ob demeritum. IV. 46. Non Deus, sed homo est causa, si ei denegetur gratia sufficiens. IV. 50. & seq. An Deus hominem justificans vere illi remittat peccata. IV. 100. tot. cap. III. Qualis detur justitia Deum inter & hominem. IV. 115. & 117. An possit spem ponere in bonis operibus suis. IV. 126. Nullus homo sine speciali revelatione habet certitudinem fidei, quod sit in gratia sanctificante. IV. 133. An homo possit habere certitudinem spei. *ibid.* Quinam habuerint revelationem desuper. IV. 134.

Quid sit homo-liber, quid servus. IV. 140. De obedientia hominum, & rerum inanimatarum. IV. 144. & seq. ac 146. Quare homini non sit præcepta dilectio sui ipsius; IV. 149. & 276. In quo sensu Christus pro homine factus sit maledictum. IV. 163. & 166. Quintum præceptum, *Non occides*, ad hominem solum, non autem ad animalia, arbores, poma &c. extenditur. IV. 181. Quando licitum hominem occidere? IV. 182. Hominis liberi emptio, vel venditio est furtum gravissimum, vocaturque *Plagium*. IV. 183. Actus hominis principales sunt uti & frui. IV. 267. In quo consistat hujus felicitas æterna. IV. 271. tot. cap. V. Quid sit homo animalis, & spiritualis; V. 18. Christus, & scriptura possunt accipere testimonium ab homine. V. 19. & seq. Vid. *Impius*. Quæ distinctio inter fidem demonum, & hominum. V. 59. An Deus homines inducat in

temptationes. V. 70. An benevolentia inter Deum, & hominem per dilectionem firmata sit vera amicitia. V. 71. Dilectio Dei in homine debet esse continua vel actu, vel virtute. V. 74. An homo possit Deum diligere ex tota anima, ex toto corde, & tota mente. V. 75. Congressio certatoria ferarum cum hominibus detestanda. V. 111. & seq. Ac prohibetur sub pœna excommunicationis. *ibid.* 112. Quam pœnam incurrunt Clerici hanc congressionem videntes. *ibid.*

An reparatio hominum fuerit causa Incarnationis. V. 175. tot. cap. XII. Christus ut homo habuit scientiam beatorum. V. 213. 214. & 217. Non autem comprehensivam. V. 214. Quomodo intelligendum sit illud: *Filius hominis, qui est in celo*. V. 246. In quo sensu Christus assumpsit hominem. V. 248. Capitulum Ibx negans Deum Verbum factum esse hominem ex Virgine, ut Nestorianum rejicitur. V. 268. & seq. An omnes tres Personæ SS. Trinitatis potuissent assumere naturam unam. V. 294. Et an in hoc casu adhuc unus homo dici posset. *ibid.* & seq. An eadem Persona Divina potuisset assumere naturas duas, & tamen dici unus homo. *ibid.* 295. Per communicationem idiomatum bene dicitur filius hominis descendit de celo. V. 298. An Christus possit dici homo Dominicus, aut Deifer? V. 326. Christus est caput hominum, & Angelorum. V. 349. Sociniani negant, Christum potuisse condigne satisfacere, quia eum purum hominem putant. VI. 4. Christus revera hominum genus redemit. VI. 6. Christus fuit Sacerdos per Sacrificium, quod ut homo Deo obtulit in ligno crucis. VI. 11. & 29. Noluit Deus in hominum reparatione peccata dimittere non exhibita Divinæ justitiæ satisfactione. VI. 16. Sed intuitu meritorum Christi, & satisfactionis ejus salvi facti sunt. *ibid.* Reparatio hominis non fuit condonatio, sed actus judicii, & justitiæ. *ibid.* & seq. Quas homines utilitates hauriat ex passione Christi. VI. 17. & seq. Voluit Christus hominem a dæmonis tyrannide liberare non potentia, sed justitia. *ibid.* 18. Homo innocens nequit salva justitia puniri pro alio nocente. VI. 19. & seq. An nec Christus salva justitia potuerit mortis supplicio affici pro peccatoribus. *ibid.* 20. & 5. An Deus habuerit jus, & dominium absolutum in corpus, & vitam Christi quæ hominis. VI. 19. An aliquando licita occisio hominis innocentis. *ibid.* & seq. Vel alia punitio publicæ salutis causa facta. *ibid.* 20. Solvantur sophismata Socini negantis, Christum pro nobis hominibus vere satisfecisse Sanguinis pretio. VI. 23. tot. cap. V. & 43. tot. cap. VII. Cur non omnes homines salvi facti sint, cum Christus pro omnibus mortuus sit. VI. 23. & 49. Cur homo adultus non salvetur nisi volens. *ibid.* 23. Christus ut homo tenebatur quidem ad obedientiam Patri cælesti, sed non tenebatur præcepto mortis. VI. 40. Nisi ut fidejussor, vas, sponsor, & obles. *ibid.* Mors hominis Dei majori pretio æstimanda est, quam sempiternum damnatorum supplicium. VI. 43. Christus quidem ut homo satisfecit, sed natura humana, in qua passus est, erat hypostatice unita Verbo. VI. 44. Quomodo intelligendum illud: *Frater non redimit, redimet homo*. VI. 46. An homo potuisset satisfacere Deo pro peccato, si a Deo esset constitutus caput morale hominum. VI. 47. Christus pro omnibus hominibus mortuus est. VI. 48. & seq. Quando Christus dicitur Redemptor mundi,

intelligitur Redemptor hominum, non dæmonum, etsi dæmon dicatur Princeps mundi. VI. 55. Angeli boni erant irati hominibus propter peccatum, sed sunt reconciliati per mortem Christi. *ibid.* Christus non est Mediator, prout est homo a Persona Verbi præcisus. VI. 62. Nihilominus si attenduntur opera, per quæ Christus partes Mediatoris implevit, Mediator est in quantum homo. *ibid.*

Lutherus admittit, non tantum B. Virginem, & Angelos esse Ministros Sacramentorum, sed etiam dæmones, si hi in specie hominis fungerentur officio Pastoris. VI. 194. Refutatur. VI. 195. & seq. Idem concedit omni homini potestatem ministrandi Baptismum, absolutionem, & Eucharistiam. VI. 194. & seq. Solus homo viator est Ordinatus Sacramentorum Minister. VI. 195. & seq. Melancthon denegat homini improbo potestatem ministrandi Sacramenta, cum dæmoni ipsi eam tribuat Lutherus. VI. 196. & seq. Non sunt singuli homines quorumlibet Sacramentorum Ministri. *ibid.* Cur omnes homines sint Ministri Baptismi, & non aliorum etiam Sacramentorum. *ibid.* 197. Secundum præsentem ordinem Sacramenta pro solis hominibus viatoribus sunt instituta. VI. 240. Non valet Sacramentum homini adulto penitus invito collatum. *ibid.* An homini subito in amentiam incidenti possint conferri Sacramenta, si antea non petiit. VI. 241.

Homo nequit instituere Sacramentum. VII. 15. Omnes homines sunt subiectum capax Confirmationis, dummodo prius Baptismum receperint. VII. 55. In quo sensu omnes homines dicantur Sacerdotes. VII. 185. & seq. Hæretici non bene probant, Missam & Sacrificium esse ab hominibus institutum, quia orationes & ritus ab hominibus additi sunt. VII. 223. Pœnitentiæ Sacramentum hominibus post Baptismum lapsis ad salutem assequendam est necessarium. VII. 263.

Quale discrimen inter coitum hominum, & animalium. VIII. 147.

Vid. *Creatura*. Charitas beatitudinis homini est congenita, & hæc potest esse sine charitate habituali, & sine cupiditate noxia. VIII. 367. Coroll. I. & 383. & 400. & seq. Naturalis amor homini congenitus non oritur ex vitiosa cupiditate. *ibid.* 367.

Iansenii prima propositio ait, quod aliqua Dei præcepta sint impossibilia hominibus etiam iustis; Catholici ajunt, nec ulli peccatorum esse aliqua præcepta impossibilia. IX. 134. Quomodo præcepta possint servari ab homine, cum impleri nequeant sine gratia. IX. 137. & seq. Quod Berti sententia, quæ negat esse in homine lapso potentiam proximè expeditam sine gratia efficaci ad opus supernaturale, non sit Iansenii errori obnoxia, probatur ex Norisio. IX. 120. & seq. Macedo. IX. 122. Bellarmino. *ibid.* Didaco Alvarez. *ibid.* Quæ differentia inter gratiam Adamo, & Angelis in statu innocentie datam, & gratiam homini post lapsum concessam. IX. 109. & seq. ac 110. & seq. Christus pro omnibus hominibus mortuus est, & omnium est Salvator. IX. 147. & seq. Catholici Doctores omnes conveniunt, quod omnibus omnino hominibus gratia sufficiens sit præparata; dissident vero in hoc, an omnibus hominibus dentur, & applicentur actu remedia sufficientia. IX. 151. & seq. Prius est dogma fidei, alterum placitum Scholarum. IX. 154. An gratia efficaci libere vel necessario homo assen-

tiatur. IX. 158. & seq. Quid desuper sentiat Iansenius, quid Berti. *ibid.* 159. Christum pro omnibus omnino hominibus etiam parvulis in utero materno decedentibus mortuum esse, probatur. IX. 188. Qualiter Deus velit omnes homines salvos fieri. IX. 190. Quomodo Iansenius, & quomodo Augustiniani explicent in Deo voluntatem antecedentem, & consequentem salvandi omnes homines. IX. 147. ac 190. Berti non negat, Christum pro omnibus omnino hominibus esse mortuum. IX. 199. tot. §. V. Solvuntur objectiones Anonymi contra prædictas Berti conclusiones allatæ. IX. 201. & seq. usque ad cap. III. Berti se defendit contra Anonymum, quod admiserit omnibus hominibus præparari sufficientia remedia, & gratias tam internas, quam externas. IX. 226. Ostendit Berti, ad voluntatem antecedentem Dei salvandi omnes homines non pertinere dare omnibus remedia, & gratias sufficientes, sed præparare. IX. 227. & seq. Bellelli docet, gratiam sufficientem omnibus esse præparatam hominibus etiam infidelibus, & peccatoribus. IX. 238. De libero arbitrio hominis post lapsum docuit Bajus propositiones tredecim, in quibus evertit liberam arbitrium, dicit omnia peccatorum opera esse peccata, si sine charitate sunt, quia proveniunt ex cupiditate noxia: ac quomodo Augustiniani istos errores declinent. IX. 287. & seq. Bajus docet, hominem peccare in iis, quæ vitare non potest. IX. 291. Idem docet, hominem justificari sine gratia per solam obedientiam mandatorum: longe aliter docent Augustiniani. IX. 294. & seq. Quid Quenellius sentiat de viribus liberi arbitrii hominis post lapsum. IX. 312. & seq.

Homouision. Hæc vox pro diversitate potest recipi, & rejici. V. 227.

Honestas. An matrimonium sub conditione initum inducat impedimentum publicæ honestatis. VIII. 179. Quid sit. VIII. 187. Oritur ex sponsalibus validis, & matrimonio rato, non consummato. *ibid.* Cur sic vocetur. *ibid.* An maneat, si sponsalia mutuo consensu solvuntur. *ibid.* Aut si intervenit mors sponsæ, vel sponsi. *ibid.* Ad quot gradus extendatur, si sequitur ex sponsalibus. *ibid.* Ad quot, si sequitur ex matrimonio rato. *ibid.* Quid si matrimonium esset nullum. *ibid.*

Honor. An Deus per bona opera nostra recipiat emolumentum vel honorem. IV. 117.

Honores non sunt beatitudo hominis. IV. 272.

Honorius Papa an fuerit damnatus a Synodo Sexta tanquam Monothelita. III. 322.

Honorius I. an adhaferit Monothelitæ. V. 224. Quid dicendum de sententia excommunicationis in Honorium I. lata a Synodo VI. *ibid.*

Honorius Imp. Quid dicendum de Agno Dei invento in sarcophago Mariæ Augustæ Conjugis Honorii Imp. VI. 279.

Hora. Qua hora crucifixus sit Dominus. VI. 120.

Horatius Plata negat sœminam a Christo redemptam. VI. 50.

Hordeum. Solus panis triticus est Sacramenti Eucharistiæ materia. VII. 111. An panis ex zea, spelta, hordeo, siligine confectus sit materia valida Eucharistiæ. *ibid.*

Hortatio. An facta electione per gratiam inutiles sint hortationes, & correctiones. III. 222.

Hortus. Adamitæ orant in hortis nudo corpore ambulantes. IV. 378. & seq.

Hortus Oliveti cur dicatur Gethsemani. VI. 114. He-

Nafus. De ejus lapsu in hæresim Arianam, & de pœnitentia ipsius. II. 127.

Hospinianus in benedictionem cinerum insurgit. VI. 278. Oppugnat Agnos Dei. VI. 279.

Hospitale auctoritate Episcopi erectum an gaudeat asylo. IV. 238.

Hospitium Religiosorum an gaudeat asylo. *ibid.*

Hostia. Peccatori occulto publice ad Communionem accedenti non potest dari hostia non consecrata. VII. 204. Qualis in Missæ sacrificio interveniat effusio sanguinis & immolatio hostiæ. VII. 226. In sacrificio distinguatur hostia, victima, immolatio, & libamen. VII. 227. Holocaustum distinguitur ab hostia pacificorum. *ibid.* Vid. *Sacrificium*.

Hugo Grotius negat Christi Divinitatem, & Incarnationem. IV. 373.

Humanitas in Christo perfecta fuit ex anima, & corpore. IV. 389. In assumpta humanitate Christus est venturus ad iudicium. IV. 393.

An humanitas Christi sit solum instrumentum Divinitatis. V. 223. In quo sensu hæc comparetur templo, tabernaculo, indumento. V. 248. An Humanitas Christi sine propria substantia sit perfecta. V. 249. An Humanitas Christi promereri potuerit unionem Hypostaticam; V. 292. & 318. Et quomodo promeruerit. *ibid.* & *seq.* An de humanitate Verbi possint per communicationem idiomatum dici ea, quæ dicuntur de Divinitate illius. V. 298. Vid. *Idioma*. Humanitas Christi non est ubique. V. 301. Nec omnipotens. *ibid.* An Christus possit dici Filius Dei adoptivus secundum humanitatem. V. 309. Cur hæc propositio: *Due nature, Divinitas, & humanitas est unus Christus*, sit damnata. V. 328.

Humanus. Non est neganda Trinitas Personarum ex eo, quia eam humana ratio capere nequit. II. 24. & *seq.*

Quid sit lex humana Ecclesiastica, & civilis. IV. 139. & *seq.* Quid jus humanum. *ibid.* 140. Vid. *Lex humana*. De actibus humanis. Vid. *Actus*.

Humbertus Cardinalis ait, Nicetam Peccatorum esse Stercoranistam, & Arium horum auctorem. VII. 173. Nicetas defenditur. VII. 174.

Hus (Ioannes) negat omnia opera indifferentia. IV. 262. Ejus errores habent magnam affinitatem cum erroribus Quesnellii, ac Baji. *ibid.*

Cur hæc ipsius propositio: *Due nature, Divinitas, humanitas, est unus Christus*: sit damnata. V. 328.

Ioannes Hus, & alii dixerunt, Communionem sub utraque specie fieri debere. VII. 194.

Hussitæ. Hæresis Hussitarum de præscientia Dei. I. 236. & *seq.*

Ex Horum confessione probatur, septem esse Sacramenta. VI. 160. Negant, valere Sacramentum ab improbo Ministro collatum. VI. 199. Refutatur. VI. 200.

Contra Græcos, Schismaticos, Waldenses, Hussitas, Lutherum, Kemnitium, Calvinum, Dallæum & alios hæreticos probatur, ministrum ordinarium Confirmationis esse Episcopum. VII. 40. Hussitæ ex perverso fine non jejuni accedentes ad Communionem damnati sunt a Concilio Constantiensi. VII. 209.

Hussita an in Sacramentorum numero ponat extremam unctionem. VIII. 2. Agnoscit, Ordinem esse Sacramentum. VIII. 54.

Hydromantia est species magiæ illicitæ. II. 231.

Hydroparastata. Damnantur Aquarii, *Hydroparasta-*

tæ, & Ebionæi meram aquam pro consecratione calicis adhibentes. VII. 116. Eundem errorem docuerunt Encratitæ, Hydropastatæ, Marcionitæ, & Manichæi. *ibid.* Beza & Melancthon docuerunt in defectu vini posse adhiberi alium liquorem pro consecratione calicis. *ibid.*

Hydroparastata dixit matrimonium esse opus diaboli. VIII. 147. Refutatur. *ibid.*

Hydropastata. Vide *Hydroparastata*.

Hyems. An in hyeme mundus sit productus. II. 258. Si Christus natus est hyeme, quomodo Pastores sub dio vigilare potuerint. VI. 71.

Hymeneus negans carnis resurrectionem refutatur. IV. 397. & *seq.*

Hymnus, *Te Deum Laudamus*, est compositus a SS. Ambrosio & Augustino. II. 128. & *seq.*

Qualis hymnus fuerit dictus post Canam ultimam. VIII. 102.

Hypatia. Hujus exdes non potest imputari S. Cyrillo. V. 254.

Hypocrisis. Hæretici contritionem calumniantur, tanquam hypocrisin, quæ non præparat ad gratiam, sed magis peccatorem facit. VII. 279.

Hypodiasconus idem est ac Subdiaconus. VIII. 76. Vid. *Ordo Subdiaconatus*.

Hypostasis. Explicatio hujus Græci vocabuli. II. 92. Quæ illius munera. *ibid.* Quomodo distinguatur a verbo *Usia*: *ibid.* An sit Principium Processionum. II. 138. & *seq.* Quot dentur in Divinis Hypostases. II. 92. & 146.

Hypostaticus. Vid. *Unio*.

I

Iacob. An hic, vel Heli, vel uterque sit Pater Iosephi. V. 192.

Iacob. Ex Vaticinio Iacob demonstratur, venisse Messiam in lege promissum. V. 120. & *seq. tot. cap. I. II. & III.*

Iacob an sit mentitus, dicendo, se esse primogenitum. IV. 197. Quomodo intelligendum illud: *Ego sum primogenitus tuus Esau*. I. 151.

Iacob Patriarcha an habuerit 4. uxores. IV. 264.

An jura Primogeniti, quæ Esau cessit Iacobo, fuerint jura Sacerdotalia. VIII. 54. Vid. *Isaac*. Quomodo validum matrimonium ipsius, dum ei loco Rachel est substituta Lia. VIII. 178.

Iacobitæ. An per ignem Baptismum contulerint Iacobitæ, Copti, Æthiopes, Cathari, & Messaliani. VI. 305.

Pani Eucharistico non potest admisceri oleum, ut faciebant Iacobitæ. VIII. 113. Gajanitæ, Severiani, & Iacobitæ hæretici fatentur realem præsentiam Christi in Eucharistia. VII. 146.

Jacobus (S.) an sit frater Christi Domini? V. 184. B. Virgo non Noverca, sed Matertera erat S. Iacobi. V. 185. Quid significet nomen S. Iacobi filii Zebedæi? & cur dicatur Boanerges? VI. 101.

Extremam unctionem promulgavit, non instituit. VI. 173. & 176.

Quænam forma consecrationis habeatur in liturgia S. Iacobi, S. Marci, S. Basilii, S. Chrysostomi, S. Cyrilli? VII. 126.

An ipsius epistola sit canonica. VIII. 3. & *seq.* Vid. *Unctio extrema*.

Jansenianus negat, ignorantiam invincibilem juris naturalis excusare a peccato. IV. 293. Rejiciens timorem servilem ut malum. V. 63. Refutatur V. 65.

Ian-

Iansenianus docet, Christum tantum pro electis ante mundi constitutionem esse mortuum, VI. 48. & seq. Refutatur. *ibid.* 49.

Berti, & Bellelli doctrina, quod gratia efficax sit reponenda in delectatione victrice, quæ superat minores gradus concupiscentiæ, Catholica est, non Ianseniana. IX. 114. Idque docuerunt plures Doctores Catholici. *ibid.* In quo sensu verum sit, & in quo Iansenianum, voluntatem trahi delectatione? IX. 165. & seq. Non est Iansenianum dicere gratia præveniens consistit in delectatione indeliberata. IX. 167. An sit Iansenianum dicere, gratiam sufficientem non dare potentiam proxime expeditam operandi effectum. IX. 180. Non est Iansenianum, gratiam constituere in delectatione indeliberata. IX. 202. Vid. Saleon, & Languettus, vel Ghezzi.

Iansenismus. Doctrina Augustiniana & Thomistarum sæpe per calumniam insinulata est Bajanismi, & Iansenismi. VIII. 318. num. II. An Iansenius agnovit charitatem actualem ab habituali distinctam, vel idem senserit cum Bajo? VIII. 374. & seq. An, & in quo differat Iansenius a Bajo, & Quenellio? *ibid.* 375. Innocentius XII. aliquo Romani Pontifices vetant, ne Iansenismi nota Theologi catholici traducantur. VIII. 326. Norisius S. R. E. Card. de Iansenismo non semel est insinulatus. VIII. 319. num. III. Quomodo hic explicet propositiones Baji? VIII. 346. & seq. Propositio hæc: *Impossibilis est status nature puræ*, non est inter propositiones Iansenii damnatas. VIII. 436. Ianseniani erroris notam quinam immerito subierunt? VIII. 318. 319. & seq. num. II. & III. In quo sensu opera in se bona, sed sine relatione in Deum facta Augustiniani dicant vitia, & peccata: ac in quo sensu Bajus, Quenellius, & Iansenius? VIII. 481. §. VI.

Iansenistarum quot sint classes. IX. 417. & seq. Quinam Iansenistarum characteres, & an in Operibus P. Berti inveniantur. IX. 422.

Iansenius. Ejus error circa libertatem humanam. §. 296. Qualiter erraverit circa voluntatem Dei salvandi omnes homines? I. 303. Item circa prædestinationem. I. 380.

Iansenius errat adstruendo eandem libertatem in Angelis, & Beatis, ac viatoribus, item eandem necessitatem peccandi in dæmonibus, ac amandi in sanctis. II. 188. & seq. Putat esse articulum fidei, Adamum esse creatum cum gratia sanctificante. III. 32. Error illius de libertate voluntatis. III. 47.

Ejus error de gratia. III. 182. & 185. Sententia S. Augustini de gratia efficaci non est obnoxia errori Iansenii. IV. 64. An agnovit aliquam gratiam necessariam. III. 244. An cum eo consentiant Gonet, & Franciscus Macedo. *ibid.* Negat libertatem, & quomodo differat a Calvino & Manichæis. III. 257. Docuit, hominem posse peccare per motus indeliberatos. III. 261. Contra eum propugnatur necessitas indifferentiæ liberi arbitrii ad meritum, & demeritum etiam pro statu nature lapsæ. III. 262. & seq. & 266. tot. cap. II. & III. Docuit circa indifferentiam arbitrii eundem errorem, quem Calvinus. III. 282. Theologi negantes indifferentiam activam liberi arbitrii sunt Ianseniani. *ibid.* Quomodo hujus propositiones damnatas explicent Theologi Portus Regii. *ibid.* & seq. Vita Iansenii. III. 284. Historia de quinque damnatis hujus propositionibus. III. 285. Quænam sint hæ propositiones. *ibid.* & seq. In quo sensu sint damnatæ. III. 286. Quænam distet doctrina SS. Augustini & Thomæ a

falso errore Iansenii. *ibid.* & seq. Male asserit, censuras contra Bajum latas esse adulterinas. III. 288. & seq. Quinque propositiones revera continentur in libro Iansenii. III. 292. & seq. Docuit, aliqua Dei præcepta esse observata impossibilia. III. 293. Cui se opponit S. Augustinus. *ibid.* & seq. De censuris hujus propositionis. III. 294. Solvuntur objectiones ipsius. *ibid.* & seq. Prima Iansenii propositio quomodo ab Augustinianis refellatur. III. 324. usque ad 329. Idem docuit non posse resisti gratiæ Dei interiori in statu nature lapsæ. III. 298. Huic quoque contrarium docet S. Augustinus. III. 299. De censuris hujus sententiæ. *ibid.* Refutantur objecta Iansenii. III. 300. Quomodo explicet adjutorium quo, & adjutorium sine quo. III. 298. An ad vitandam censuram secundæ Iansenianæ propositionis necessum sit affirmare gratiam illam, cui in statu nature lapsæ reluctatur liberum hominis arbitrium, esse revera sufficientem. III. 330. usque ad 334. Tertia hujus propositio est, quod in statu nature lapsæ ad meritum & demeritum non requiratur libertas a necessitate. III. 303. Contrarium tenet S. Augustinus. III. 304. Censura quæ sit lata in hanc sententiam. *ibid.* Similiter declaratur quarta propositio de necessitate gratiæ ad initium fidei. *ibid.* Tertia, & quarta Iansenii propositio negat in statu infirmitatis necessariam indifferentiæ libertatem ad merendum, vel demerendum. III. 334. 335. & 336. Explicatur quinta propositio, quod Christus non pro omnibus sit mortuus. III. 305. Contrarium docetur ex S. Augustino. III. 306. Censura quæ sit lata in hanc sententiam. III. 307. & seq. Quoad ultimam propositionem. Vide Christus. Hæc quinta propositio negat, Deum revera velle, omnes, & singulos homines salvos fieri, atque Unigenitum Dei Filium pro omnibus, & singulis mortem oppetiisse. III. 336. usque ad 348. Contra eum probatur, definitionem circa facta dogmatica esse firmissimam, si fiat a Papa. III. 315. tot. cap. V. & VI. Uti etiam circa facta personalia. *ibid.* In causa Iansenii non potest appellari a sententia Papæ ad futurum concilium. III. 317. Indicium Ecclesiæ damnantis hunc, & ejus doctrinam, est infallibile. III. 315. tot. cap. V. & VI. Quomodo ejus doctrina differat a sententia quorundam Catholicorum negantium, omnibus æqualiter tribui gratiam sufficientem. IV. 41. An revera negarit gratiam sufficientem. IV. 63. & seq.

Iansenius nititur probare, Papam posse errare in definitionibus facti dogmatici. V. 224.

Berti definitio gratiæ, quod sit *illustratio mentis*, & *inspiratio S. dilectionis*, purgatur ab errore Iansenii demonstrando, eam aperte desumi ex S. Augustino, & Dionisio Petavio. IX. 104. & seq. Propositio hæc Berti: *Gratia efficax est victrix delectatio, sive charitas, quæ superat contrariam cupiditatem*: non ex Iansenio, sed S. Augustino est desumpta. IX. 105. & seq. Idem sentiunt plures Doctores Catholici. *ibid.* 107. Berti sententia, quod gratia modo sit efficax, modo inefficax, & habeat gradus suos, non est Ianseniana, sed ex S. Augustino, Norisio, & Macedo exscripta. IX. 112. & seq. An gratiæ efficaci libere vel necessario homo assentiatur? IX. 158. & seq. Quid desuper sentiat Iansenius, quid Berti? *ibid.* A Berti, & Augustinianis non docetur, quod interiori gratiæ in statu nature lapsæ nunquam resistatur eo sensu, quo docetur idem a Iansenio. IX. 177. Ostendit Berti, se non negare gratiam vere suffi-

sufficientem. IX. 210. & seq. tot. §. VII. & VIII. Nec convenire cum Iansenio in explicanda gratia efficaci, sufficiente, ac parva. *ibid.* Berti invicte declarat, a se contra Iansenium propugnatam fuisse libertatem indifferentiam. IX. 220. tot. §. IX. Anonymus vult probare, Bellelli in sensu Iansenii explicare necessitatem absolutam, & conditionatam, antecedentem, & consequentem. IX. 255. & seq. 258. & seq. Solvuntur objectiones Anonymi, quibus evincere cupit, Bellellium docuisse quinque propositiones Iansenii. IX. 262. & seq. Augustiniani non nisi per calumniam ab Anonymo arguuntur Bajanismi, & Iansenismi ex eo, quia putat, ex principiis Augustinianorum profluere errores Baji, & Iansenii, cum ex verissimis principiis falsissima sequela deduci possint. IX. 266. & 267. Sensus quinque propositionum Iansenii breviter explicatur, & quomodo ab Augustinianis rejiciatur, ostenditur. IX. 300. tot. cap. II. Vid. *Languetius*, & *Duacensis*.

Iansenii erroris character duplex est: unus in statu naturæ lapsæ, seu post lapsum Adami non agnoscere libertatem indifferentiam: secundus negare aliud gratiæ adiutorium, præter gratiam efficacem, seu cum effectu conjunctam. IX. 126. Non admittit gratiam sufficientem. *ibid.* & seq. Admittit, quod sola necessitas coactionis adimat libertatem. *ibid.* 127. Iansenii hæresis in iis, quæ ad gratiam & libertatem attinent, a Calvinii parum vel nihil differt. IX. 128. & seq. Negavit æque Iansenius, ac Calvinus gratiam sufficientem. *ibid.* 129. Iansenius confundit ea, quæ sunt voluntaria, quæ libera: seu ea, quæ sunt voluntatis, cum iis, quæ pertinent ad libertatem arbitrii. IX. 130. Berti contra Iansenium admittit libertatem indifferentiam. *ib.* Quomodo Berti liberum arbitrium conciliet cum gratia. *ib.* & seq. Berti ostendit, doctrinam suam de libertate esse desumptam ex S. Thoma. *ibid.* 131. Quod Berti sententia, quæ negat esse in homine lapso potentiam proxime expeditam sine gratia efficaci ad opus supernaturale, non sit Iansenii errori obnoxia, probatur ex Norisio, & aliis. IX. 120. & seq. An & in quo sensu neget Berti, dari gratiam sufficientem. IX. 122. & seq. Quod id non faciat in sensu Iansenii, probatur testimonio Doctorum, & Academiæ Lovaniensis. IX. 125.

Iansenii prima propositio ait, aliqua Dei præcepta esse impossibilia hominibus justis; Catholici ajunt, nec ulli peccatorum esse aliqua præcepta impossibilia. IX. 134. & seq. Propositiones Iansenii in sensu, quem illarum verba præseferunt, sunt damnatæ. *ibid.* Iansenius vi primæ propositionis ait, inductam fuisse per peccatum Adami necessitatem peccandi, & contra per gratiam Christi necessitatem bene operandi. IX. 136. Iansenius adulterat verba S. Augustini. *ibid.* Quomodo a prima Iansenii propositione distent Augustiniani, & Thomistæ, qui dicunt, auxilia sufficientia non dari singulis, ac ad potentiam proxime expeditam requiri gratiam efficacem. IX. 137. Iansenianum non est dicere, justos habere gratiam sufficientem servandi præcepta, sed non semper efficacem. *ibid.* Quomodo præcepta possint servari ab homine, cum impleri nequeant sine gratia. IX. 138. An iis præcepta sint observata impossibilia, quibus negatur gratia sufficiens? *ibid.* Quod justis semper habeant gratiam sufficientem servandi præcepta, non autem semper efficacem, docet Norisius. IX. 139. Tenentque Thomistæ. IX. 140. Solvuntur objectiones Ano-

nymi, quibus intendit probare ex Berti sententia sequi impossibilitatem servandi omnia præcepta. IX. 174. tot. §. IX.

Iansenii propositiones secunda, tertia, & quarta negant gratiam sufficientem distinctam ab efficaci, & nolunt admittere, cum gratia efficaci stare libertatem indifferentiam. IX. 141. Augustinianos & Thomistas admittere gratiam sufficientem ab efficaci distinctam, probatur ex Norisio, & Macedo. IX. 142. Iansenius gratiam sufficientem in sensu Molinistarum, & Thomistarum rejicit tamquam inutilem, ac perniciosam. *ibid.* In quo sensu Iansenius admitterit gratiam parvam. *ibid.* & seq. Quomodo, in sententia de gratia sufficiente & efficaci Augustiniani & Thomistæ differant a Iansenio. IX. 144. Augustiniani in explicanda gratia efficaci, & sufficiente conveniunt cum Thomistis. *ibid.* Stante gratia efficaci consentiet voluntas, quin tollatur libertas arbitrii. IX. 155. Solvuntur Anonymi objectiones volentis, quod Berti, & Augustiniani idem doceant in materia de gratia efficaci, & sufficiente, quod Iansenius in secunda propositione. IX. 177. & seq. Berti ait, non sufficere ad merendum, vel demerendum libertatem a coactione; sed requiri etiam libertatem a necessitate. IX. 182. Berti in sensu Iansenii non admittit potestatem agendi, & non agendi. IX. 183. Solvuntur Anonymi objectiones, quibus probare nititur ex opere Berti progredi tertiam propositionem Iansenii. IX. 182. Berti opus suum purgat contra Anonymum ab errore propositionis quartæ Iansenii. IX. 184.

Iansenii propositio quinta damnata est, quia asserbat, Christum pro reprobis, & iis, qui æternam salutem non consequuntur, non esse mortuum, a Christo pro omnibus reprobis sufficientia remedia non esse præparata, nec dari in Christo voluntatem generalem salvandi omnes. IX. 147. & seq. Berti e contra docet cum Catholicis, Christum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse: remedia tamen & gratias præparatas non omnibus actu applicari. *ibid.* & seq. Idem docuerunt plurimi Doctores Catholici. *ibid.* 148. Statuit Iansenius, delectationem victricem esse sejunctam a deliberatione, & indifferentia liberi arbitrii ita, ut cum libertate indifferentiæ stare non possit; Berti e contra admittit libertatem indifferentiam. IX. 158. In quo sensu Berti dicat, delectationem victricem esse deliberatam, & in quo sensu eam esse indeliberatam. IX. 159. Berti cum Iansenio non admittit solam indeliberatam delectationem, & necessitatem antecedentem, quæ sine deliberatione voluntatis est. *ibid.* Idem cum Berti indicat Vasquez. *ibid.* Bellarminus. *ibid.* Thomistæ. *ibid.* & seq. Qualis differentia intercedat inter Berti, & Augustinianos, ac inter Iansenium; IX. 164. Coroll. I. & II. Objectiones Anonymi contra Augustinianos, quod Iansenium in doctrina de gratia sequantur, solvuntur. IX. 165. & seq. tot. §. VIII. Christum pro omnibus omnino hominibus etiam parvulis in utero materno decedentibus mortuum esse, probatur. IX. 187. & seq. Anonymus nequit ex opere Berti evincere, eum docere, Christum pro solis electis esse mortuum. *ibid.* 188. An Christus dicatur mortuus pro reprobis, quia eis temporalia dona promeruit. IX. 189. In quo sensu Christus pro reprobis sit mortuus. *ibid.* & seq. Qualiter Deus velit omnes homines salvos fieri. *ibid.* 190. Quomodo Iansenius,

- & quomodo Augustiniani explicent in Deo voluntatem antecedentem, & consequentem salvandi omnes homines. IX. 147. & 191.
- Januarius*. Vid. *Ianus*.
- Janus*. Quinam populi a Iano ortum habeant. III. 4. Unde nomen, & originem trahat. IV. 361. Nequit esse Deus. *ibid.* Ab eo primus Mensis dicitur Ianuarius. *ibid.*
- Iaphet*. An Sem, vel Iaphet sit natu major Noe. V. 336. & *seq.*
- Ibas*. Historia de Iba, & ejus doctrina. III. 322.
- Capitulum illius negans Deum Verbum factum esse hominem ex Virgine ut Nestorianum a Synodo quinta rejicitur. V. 268. & *seq.* Alia notanda de eo, præcipue an Capitulum, seu Epistola sit opus illius. V. 278.
- Idea*. Unde hoc vocabulum sit derivatum. I. 45. An dentur ideæ innatæ. I. 46. & 70. Divisio, ac differentia idearum. I. 34. Quam certitudinem faciat clara alicujus rei idea. *ibid.* Probabile est, inditam esse singulis hominibus a Deo ingenitam ideam sui ipsius. I. 35. Ex supposita idea ingenita hominibus indita facile demonstratur existentia Dei. I. 41. & *seq.* Hæc idea vel est insita, vel sensibus hæsta. I. 42. Deus in suis ideis, & etiam immediate universas cognoscit creaturas. I. 242. Quomodo Deus in ideis videat peccata. I. 259.
- Lex æterna non est idea rerum in mente Dei existens. IV. 145.
- Idiomæ*. In Christo datur communicatio idiomatum. V. 298. Quid sit hæc communicatio. *ibid.* Qui hanc denegant Christo, sunt Nestoriani, & qui eam adstruunt inter utramque naturam, Eutychiani. *ibid.* Ubiquitarii immensitatem, & omnipotentiam Christi humanitati tribuentes conveniunt cum Eutychianis. *ibid.* Idem faciunt Lutherani. *ibid.* Hæc communicatio in Christo respectu Personæ admitti debet. *ibid.* Ob hanc dicitur Christus Deus mundi conditor, omnipotens, crucifixus, mortuus. *ibid.* Per eandem dicitur baptizatus, & baptizans: sanctificatus, & sanctificans. *ibid.* Per illam Filius Dei est crucifixus, & filius hominis descendit de cælo: item Christus cum Patre unus est, ac minor est Patre. *ibid.* & *seq.* Ob eam Christus dicitur genitus ante Luciferum, antiquior Abrahamo: vicissim Deum acquisivisse Ecclesiam sanguine suo, esse crucifixum, mortuum. V. 299. Communicatio idiomatum in abstracto, seu inter naturam unam & alteram non datur. *ibid.* & *seq.* Unde non bene dicitur humanitas est immensa. *ibid.* 300. Duodecim regulæ observandæ in communicatione idiomatum. *ibid.* 300. Humanitas Christi non est ubique. V. 301. & *seq.*
- Idololatra*. Adducitur, & refutatur Theologia Idololatrarum. I. 2. Quidam Idololatræ per falsa miracula, ac veras deceptiones volunt ostendere plures Deos. I. 83.
- Sacramentarii Catholicos traducunt, ut Idololatræ cujusdam Dei Panicei. VII. 145. Catholici adorantes sacramentum Eucharistiæ non sunt Idololatræ. VII. 175. & *seq.* & 177.
- Vid. *Gentilis*.
- Idololatria*. Hujus causa & origo. I. 71. Auctor hujus non fuit Enos. *ibid.* & *seq.* Nec Gens Hebræorum. *ibid.* 72. Auctor hujus sunt Posterii Cham. I. 74. & *seq.* Varia notanda de ea. *ibid.* 75. Error de duobus Diis bono uno, altero malo pertinet ad Idololatriam a posteris Cham disseminatam. I. 88.
- Idololatria continetur in quolibet opere magico. II. 231.
- Idololatria* prohibetur primo præcepto. IV. 176. Quid sit. *ibid.* & *seq.* Huic opponitur Pascha Iudæorum. IV. 185. Idololatria etiam condemnatur per reliqua sacrificia vet. legis, Christum designantia. IV. 186. An hujus cultores agnoverint asylum. IV. 238. Non est licitum usurpatione rituum, ciborum, vestium, nominum, quæ sunt signa Idololatriæ, Religionem callide æmulare. V. 47.
- Idololatria quanto cum rigore fuerit punita in primitiva Ecclesia. VII. 436. Ob hanc potest fieri divortium. VIII. 219.
- Idolothytum*. An licitum vesci idolothytis. V. 48.
- Idolum*. De Oraculis Idolorum, & divinatione demonum. II. 187. Idolum Accaron qualem habuerit figuram. II. 217. Idolum a Iudæis erectum in deserto an fuerit vitulus, an solum caput aureum vituli. I. 75.
- Diabolus æmulatur res Divinorum Sacramentorum in idolorum Mysteriis. VIII. 155.
- Iebus*. Vid. *Ierofolyma*.
- Jehu* an mentitus fuerit. IV. 198.
- Jejunium* extinguit peccatum veniale. IV. 397. Quadragesimale est ex traditione Apostolica. V. 23. Ex eadem præscribitur jejunium ad Eucharistiæ sumptionem. V. 25. An jejunium quatuor temporum sit ex traditione Apostolica. V. 38. & *seq.* An jejunium violetur per usum chocolatæ. V. 116. & *seq.* An illud Græci frangant certis diebus, si bibant vinum. V. 117. Aut edant pisces sanguine concretos. *ibid.* An per vinum, & cervisiam jejunium violetur. *ibid.*
- Ad Communionem præscribitur naturale, & quid sit. VII. 109. An solvatur per usum tabaci. *ibid.* An Nicetas docuerit Eucharistiæ Sacramento frangi jejunium. VII. 173. & *seq.* Aut illud per modum communis cibi egeri, & projici ex alvo. *Ibid.* 174.
- Jejunus*. Adulti sint in receptione Confirmationis jejuni, unde Confirmatio non conferatur post meridiem. VII. 57. 58. & *seq.* Communicantes sint jejuni ex præcepto Ecclesiastico. VII. 208. Marcionitæ, & Hussitæ ex perverso fine non jejuni accedentes ad Communionem condemnati sunt a Concilio Constantiensi. VII. 209. Infirmi in mortis articulo possunt communicare etiam non jejuni; item & parvuli, qui statim post Baptismum apud Græcos communicantur. *ibid.* Sacerdos, qui inter Sacrificium recordatur se non esse jejunum, potest communicare non jejunus, uti, si alius Sacerdos post consecrationem deficiat. *ibid.*
- Ieremias Patriarcha*. An nobis comedatur in Eucharistia caro, & Corpus, quod Christus gestabat. VII. 154. & *seq.* Excusatur in hac controversia sententia Ieremias Patriarchæ Constantinopolitani. *Ibid.*
- Ierofolyma* primitus vocabatur Salem, postea Iebus, demum Ierofolyma. V. 337. Quantum distet a Nazareth. VI. 82. Quando expugnata. VI. 107. Quo anno ab Herode sit capta. VI. 68. & *seq.*
- Ierofolymitana Ecclesia* an in primo sæculo constabat Ebionitis, & Nazaræis? IV. 376. & *seq.*
- Ierofolomitani*. Tempore Christi non utebantur Iudæi duplici Neomenia, a Phase Lunæ, & a congressu planetarum deducta, neque duplici calculo Astronomico, & vulgari, quorum unum Dominus, alterum Ierofolymitani secuti fuerint. VII. 87.

Pane azymo a priscis temporibus utebatur Ecclesia Ierosolymitana. VII. 224.
Ierusalem an idem sit ac sacrilega. IV. 172. Ierusalem reedificatio ab Ezechiele prædicta. I. 199.
IESU nomen quid significet. I. 103.
Explicatur hoc nomen. IV. 387. Errores, qui pugnant contra Iesum, damnantur secundo, ac sequentibus articulis. *ibid.* Vid. *Christus*.
IESUS Nazarenus est verus Messias lege promissus. V. 160. *tot. cap.* VIII. Error & fabula de nomine Iesu a Iudæis excogitata rejicitur. V. 163. Est indistinctus a Christo. V. 247.
Ignatius (S.) Martyr suis in Epistolis Verbi divinitatem asseruit. II. 95. *tot. cap.* I. De quibus Epistolis sit questio. II. 96. Probat, has Epistolas esse partum genuinum S. Ignatii. *ibid.* Ejus Epistola ad Antiochenos ab hodiernis Criticis rejecta. VIII. 76.
Ignis. An peccatum originale in altera vita puniatur igne infernali. III. 129.
Ignis fuit a Gentibus adscriptus Diis. IV. 363. Ex hoc Angelos esse genitos, docet Mahomet. IV. 366.
Cur Spiritus S. comparetur igni. VI. 285. In quo sensu dicamur baptizati Spiritu S. & igni. *ibid.* Seleuciani vel Hermiani pro aqua adhibuerunt ignem propter verba: *Ille vos baptizabit Spiritu S. & igni.* VI. 305. An per ignem Baptismum contulerint Iacobitæ, Copti, Æthiopes, Cathari, & Messaliani. *ibid.* Arnoldus, & Theodoricus Catharorum antesignani igne illo, quo baptizari volebant misere absumpti sunt. VI. 307. Quomodo intelligenda verba: *Ille vos baptizabit Spiritu S. & igni.* *ibid.*
Species consecrata corruptæ possunt igne absumi, sed non ante corruptionem. VII. 173.
Ignis Infernalis est pœna malorum angelorum. II. 203. *per tot. cap.* XVII. Est corporeus & immaterialis, quod negant Calvinus, Beza, Unitarii. *ibid.* Et sub terra. *ibid.* Ignis, quo torquentur dæmones, & damnati, est perpetuus. *ibid.* Hoc negat Origenes. *ibid.* Origenes errorem suum hausit ex Platonis. *ibid.* S. Hieronymus non faveat Origenianis. II. 207. An quis sit revocatus & liberatus ab hoc igne. II. 209. Quod ignis infernalis sit materialis, non est articulus fidei. *Ibid.* & *seq.* Salamandra, adamas, & quidam vermes non consumuntur ab igne. II. 209. Quomodo dæmones & animæ damnatae possint torqueri ab igne corporali. II. 210. An etiam dæmones in aere versantes torqueantur ab igne infernali. *ibid.* An dæmon possit facere, ut ignis de cælo cadat. II. 233.
An torqueat physice damnatos & dæmones. VI. 259. & *seq.*
Ignorantia invincibilis Creatoris nequit dari. I. 68.
Ignorantia qualis fuerit in Angelis. II. 189. & *seq.* Est pœna peccati Adæ. III. 63.
An tollat voluntarium. IV. 258. Ubi id examinatur per potiores ignorantiae divisiones. *ibid.* Quid sit peccatum ignorantiae. IV. 289. Datur peccatum ignorantiae. *ibid.* & *seq.* Ignorantia invincibilis excusat a peccato. *ibid.* 290. Non datur ignorantia invincibilis Dei. IV. 291. Iansenius, negat ignorantiam invincibilem legis naturalis posse excusare a peccato. IV. 293. Probat, quod hæc excuset a peccato. *ibid.* & *seq.* An detur ignorantia invincibilis legis naturalis. *ibid.* *tot. cap.* X. Quarum rerum ignorantia sit inculpabilis. IV. 299. *tot. cap.*

XI. & quarum non. *ibid.* Sententia probabilis ortum habet ex ignorantia. IV. 309. & *seq.* An ignorantia facti excuset a peccato. IV. 352. Christo ignorantiam affingunt Lutherus, & Zwinglius. IV. 378. An is salutem consequatur, qui ex ignorantia inculpabili non credit explicite Mysteria Trinitatis, & Incarnationis. V. 41. Præcipue si servet legem naturæ. V. 45. Qui habet ignorantiam Trinitatis, aut Incarnationis, absolvi non potest. *ibid.*
Qui laborat vincibili ignorantia Mysteriorum Fidei, est incapax absolutionis. VII. 398.
Ignoro. Quomodo Christus ignoraverit peccata. V. 216. Quomodo nesciat peccatores. *ibid.* Quomodo ignoravit Iudicii diem. *ibid.*
Illuminatio. Gratia actualis Adamo collata consistebat in illuminatione mentis. III. 36.
Cur Baptismus dicatur illuminatio. VI. 285.
Vindicatur definitio gratiæ, quæ constituitur in illuminatione mentis, & inspiratione charitatis. VIII. 389. & *seq.* Vid. *Illustratio*.
Illuminatus. Quomodo intelligendum illud: *Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, rursus renovari ad penitentiam.* VII. 269.
Illustratio. Qualem mentis illustrationem Pelagius admiserit, & qualem charitatem. III. 163. & *seq.* Qualis illustratio mentis a Christi gratia fiat. III. 162. & *seq.* Gratia actualis non tam consistit in illustratione, quam dilectione. III. 172. Omnibus a Deo dantur supernæ illustrationes. IV. 41.
Berti definitio gratiæ, quod sit *illustratio mentis, & inspiratio sanctæ dilectionis*, purgatur ab errore Iansenii demonstrando, eam aperte desumi ex S. Augustino, & Dionysio Petavio. IX. 104. & *seq.* Vid. *Gratia*.
Illyricus defendit, quod peccatum originale sit mala ac perversa substantia. III. 108.
Illyricus negat, Ordinem esse Sacramentum. VIII. 50.
Imaginarius. An dentur spatia imaginaria, & an in iis præsens sit Deus. I. 128.
Imago. Qualiter homo ad imaginem Dei sit creatus. II. 6. & III. 30. & *seq.* In quo sensu Filius Divinus vocetur imago. II. 93. An etiam angelus sit factus ad imaginem Dei. III. 30. & *seq.* An etiam mulier, an Christus; an homo peccando amittat hanc imaginem; an divina imago etiam reluceat in corpore. *ibid.* 31. Quid requiratur ad imaginem Dei. III. 31. An idem sit, creatum esse ad imaginem Dei, & ad similitudinem Dei. *ibid.*
An omnes imagines populo Hebraico per primum præceptum prohibita. IV. 176. & *seq.* Sacrarum Imaginum cultus licitus probatur ex traditione. V. 25. Cur olim prohibitum fuerit pingere imagines Dei, & Trinitatis? VII. 413.
An creatura rationalis, imago Dei, possit quiescere in cognitione abstractiva Dei. VIII. 448.
Immensitas humanitati Christi tribuitur ab Ubiquitariis. V. 298. Refutantur. V. 301. Immensitas Dei an probari possit testimoniis Gentilium. I. 131.
Immensus. Deus est immensus. I. 125. Error Socinianorum circa immensitatem Dei. *ibid.* An etiam circa eandem erraverint Eugubinus, & Erasmus. *ibid.*
Immensus creditur Deus per primum fidei articulum. IV. 386.
Imersio est materia proxima Baptismi. Vid. *Baptismi materia*.

- Immolutio.** In Sacrificio distinguatur hostia, victima, immolutio, & libamen. VII. 227.
- Immolo.** Cur prohibitum Christianis comedere de immolatis simulacrorum. IV. 199.
- Immortalis.** Quo sensu Angeli sint immortales. II. 159. per tot. cap. III. Anima hominis est immortalis. *ibid.* & *seq.*
- Immortalitas** est duplex. II. 257. Immortalitas Adæ fuit donum supernaturale, non proprietas naturaliter debita. III. 44. tot. cap. IX. Immortalitas sanctorum est major immortalitate Adæ. III. 48.
- Immortalitas animæ** duodecimo articulo proponitur. IV. 404.
- Qui** impugnant statum naturæ puræ, negant, creaturam rationalem condi potuisse obnoxiam morti. VIII. 427. Immortalitas tamen non naturale, sed supernaturale donum fuisset. *ibid.* Vid. *Integritas*, vel *Languet*.
- Immundus.** De Hebraica lotionem immundi. IV. 160. Cur lex vetus prohibuerit esum animalium immundorum. IV. 161. Quam animalia immunda. IV. 184. & *seq.* Quid per hæc intelligatur. *ibid.* 185.
- Immunitas.** Clerici, & eorum bona gaudent immunitate a tributis. IV. 230. & *seq.* Hanc nequit minuire Princeps secularis. IV. 234. & *seq.* Quo jure Clericis competat immunitas. IV. 231. & 234. & *seq.* Immunitas est privilegium perpetuum. IV. 250.
- Violatio** immunitatis Ecclesiæ est casus Papæ reservatus. VII. 380. Vide *Languetius*.
- Immutabilis.** Deus est immutabilis. I. 128. Naturæ rerum quomodo sint immutabiles. I. 141. Quomodo creaturæ omnes in immutabili æternitate sint præsentis. I. 240. Quomodo prædestinatio sit immutabilis. I. 378. & *seq.*
- Angeli** boni habent voluntatem immutabilem, & essentialiter determinatam ad amandum Deum. III. 190. Dæmones habent voluntatem immutabilem ob obstinationem. *ibid.*
- Immutabilitas** soli Deo competit. II. 132. Quibus rationibus, & testimoniis probetur. *ibid.*
- Immutatio.** An lex naturalis patitur immutationem, aut epicheiam. IV. 150. Immutatio legis sit abrogatione, subtractione; & dispensatione. *ibid.* Lex naturæ non patitur immutationem per abrogationem, aut subtractionem. IV. 151. An per dispensationem Pontificiam. *ibid.*
- Impanatio.** Berengarius, seu Berengerius admisit quidem realem præsentiam Christi in Eucharistia, sed negavit transubstantiationem: unde ei tribuitur Impanatio. VII. 136. Alii illius affectu putabant, Christi Corpus in celo collocatum non posse in terram deferri. *ibid.* Berengarius a variis damnatus Conciliis tres fidei formulas edidit, ac tandem resipuit. *ibid.* & *seq.* Lutherus disputationem de Impanatione, aut Consubstantiatione excitavit inter Lutheranos, & Sacramentarios, tandem transubstantiationem admisit. *ibid.* 137. Impugnatur ab hæreticis asserta consubstantiatio, sive Impanatio. VII. 165. tot. cap. X. In Eucharistia non manet panis, & vini substantia, sed vi consecrationis in substantiam Corporis, & Sanguinis Christi convertitur, adeoque adstenda est transubstantiatio. *ibid.* tot. cap. X.
- Impanator.** An Impanatores sint Stercorarii. VII. 175.
- Impassibilis** creditur Deus per primum fidei articulum. IV. 386.
- Impeccantia.** Hanc possibilem docet Origenes. III. 147. Item & Pelagiani, cum Manichæis. III. 251.
- Impeccantia** in Christo unde proveniebat. V. 236. Quomodo hæc possit stare cum libertate. V. 237.
- Impedimentum** consurgens ex incestu an possit dispensari. IV. 182. In quibus impedimentis matrimonii dispense Episcopus. IV. 251. & *seq.*
- An** confessarius possit Episcopo revelare impedimenta e Confessionali nota, ut impediatur matrimonium. VII. 366. & *seq.* An Ecclesia statuendo matrimonii impedimenta mutaverit illius substantiam. VIII. 158. Vide *Matrimonium*.
- Imperator.** Etiam Imperatores damnarunt hæresim Pelagii. III. 160.
- Legibus** Imperatorum proscriptus est rebaptismus. VI. 386.
- Impetratio.** An Sancti nobis impetrent beneficia per modum meriti, vel impetrationis. IV. 120.
- Impetratorius.** Missæ Sacrificium est impetratorium iis, pro quibus est propitiatorium. VII. 230. Missæ Sacrificium pro Sanctis oblatum est eucharisticum, & propitiatorium. *Ibid.* An etiam impetratorium. *ibid.* Aliud Sacrificium est latreuticum, aliud eucharisticum, aliud impetratorium, aliud propitiatorium. VII. 227. Quod Missæ sit Sacrificium latreuticum, & eucharisticum admittunt Novatores hæretici, sed propitiatorium, & impetratorium negant. *ibid.*
- Impietas.** Ministri impietas, aut hæresis non obest valori Baptismi. VI. 388.
- Impius.** Quid sit propositio impia. I. 25.
- An** fides maneat in homine impio, si se non commaculet infidelitatis crimine. V. 55. & *seq.* ac 7. & *seq.* An etiam spes. V. 60. Per timorem non redditur homo impius. V. 63. ac 65.
- Iustificatio** impii non consistit in obedientia mandatorum. VIII. 377. & *seq.*
- Decipitur** quisquis ait, Berti existimare, aliqua præcepta esse justis impossibilia. IX. 197. tot. §. III. Imo non justis tantum, sed etiam cuilibet infideli, & impio præcepta sunt possibilia. *ibid.* & *seq.* Vid. *Reprobos*.
- Vid. Infidelis, vel Peccator.** Impii se convertere possunt, quando voluerint. III. 325. Qua ratione impii, servata æquitate, redargui possunt, dum a peccatorum suorum abyssu non consurgunt propterea quod eis denegatur sufficiens auxilium, sine quo consurgere nequeunt. IV. 84. & 85. & *seq.* An illis denegato sufficenti auxilio præcepta Dei revera sint impossibilia. IV. 86. & *seq.* Quam spes salutis illis maneat, quorum iustissimo Dei iudicio excæcantur oculi ne videant, & cor subtractione gratiæ obdureseat. IV. 89. Vid. *Improbos*.
- Imponitens** non est subiectum capax Extremæ Unctionis. VIII. 35.
- Impositio.** Cur confirmatio dicatur manus impositio. VII. 2. Impositio manus non est semper Sacramentalis. VII. 3. De impositione manuum, quæ sit in collatione Ordinum. *ibid.* Item de ea, quæ fiebat publice penitentibus. *ibid.* Per manuum impositionem aut unctionem Chrismatis recipiebantur hæretici revertentes. *ibid.* & *seq.* Per manuum impositionem non datur Spiritus Sanctus, sed imponens orat, ut Spiritus S. veniat super eum, cui manus imponit. *ibid.* 4. An gratia miraculorum per manuum impositionem solis competeat Apostolis. VII.

VII. 5. & seq. Cur miracula illa ad manuum impositionem hodie non fiant. *ibid.* 6. An Apostoli per manuum impositionem dederint solam gratiam linguarum, & miraculorum sine gratia aliqua interna. VII. 7. An Ananias ad Saulum veniens huic per impositionem manuum contulerit confirmationem, vel solummodo sanitatem corporalem. VII. 8. An confirmatio olim conferebatur sola impositione manuum. VII. 11. Impositio manus est materia essentialis confirmationis. VII. 18. Per impositionem manus in confirmatione confertur Spiritus Sanctus. *ibid.* Contra Ioannem Morinum probatur etiam apud Græcos confirmationem datam esse per impositionem manus tanquam materiam. VII. 19. Materia totalis confirmationis est manus impositio, & unctio Chrismatis. VII. 21. Solvuntur objectiones negantium, impositionem manus esse materiam confirmationis. VII. 22. Solvuntur objectiones negantium, chrisma esse materiam essentialem. VII. 23. & seq. An Apostoli Confirmationem dederint per solam impositionem manuum sine unctione Chrismatis. *ibid.* 24. Quam formam adhibeant Latini in confirmatione. VII. 24. Anque hæc proveniat ex Apostolica traditione. *ibid.* Oratio unctionem, & impositionem manuum præcedens non est forma confirmationis. VII. 35. Manus impositio interdum præcedebat, interdum sequebatur unctionem in Confirmatione consuetam. *ibid.* Impositio manus per quam olim hæretici recipiebantur in Ecclesiam non erat repetitio Sacramenti Confirmationis. VII. 59. & seq. Sirmundus, Maldonatus, Morinus, contrarium sentientes refutantur. VII. 60. Idem dic, si redouitibus adhibita fuit Chrismatio. *ibid.* Unctio, vel manus impositio non fuit confirmatoria, sed reconciliatoria in signum pœnitentiæ. *ibid.* Græci in confirmatione inungebant frontem, oculos, nares, os, aures, & pectus. VII. 77. Quam habeant hæc unctiones significationem. *ibid.* Iuxta aliquos Græci etiam inungebant manus & pedes. *ibid.* Quomodo intelligendum illud, Et ferebatur manibus suis. VII. 142. Olim distributio Eucharistiæ facta est, ut communicantes eam manibus acciperent: mulieres tamen in mundo linteo recipere debuerunt. VII. 214. & seq.

Impositio manuum multiplex fiebat publice pœnitentibus. VII. 438. Impositioni manuum Iudæi tribuunt supernam virtutem. VIII. 54. Unde hoc modo ordinati sunt Levitæ. *ibid.* Per impositionem manuum confertur Ordo. VIII. 51. & 53. Cur ordinatio Subdiaconi non fiat impositione manuum. VIII. 83. An impositio manuum etiam facta sit Diaconissis. VIII. 88. An hæc impositio sit materia Presbyteratus, & Diaconatus. VIII. 112. An omnis impositio manuum sit Sacramentalis VIII. 126. An sit signum publicæ pœnitentiæ. VIII. 123.

Impossibilis. Quid possit dici impossibile. I. 140. Potest quid esse impossibile diversimode. *Ibid.* & seq. Quomodo Deus cognoscat impossibilia. I. 236.

Bajus docet, Deum præcipere impossibilia. IX. 292. & seq. Refutatur ab Augustinianis: *ibid.* 293.

Impossibilitas. Solvuntur objectiones Anonymi, quibus intendit probare, ex Berti sententia sequi impossibilitatem servandi omnia præcepta. IX. 174. §. IX.

Impotens. An impotentes naturaliter possint sibi adoptare filios. VIII. 183. Vid. *Impotentia.*

Impotentia. In hoc impedimento nequit Ecclesia di-

spensare. VIII. 176. & seq. Impotentia coeundi provenit ex naturali causa, vel maleficio. VIII. 188. Quomodo probetur. *ibid.* Quando vir sit impotens. *ibid.* Impotens est spado, impuberque. *ibid.* Quando mulier sit impotens. VIII. 189. An sit talis, si per incisionem possit habilitari. *ibid.* Anque hanc debeat sustinere. *ibid.* An detur impotentia respectiva. *ibid.* Impotentia matrimonio superveniens non illud dirimit. *ibid.* Quando impotentia per maleficium proveniens sit perpetua. *ibid.* Per quæ media maleficium tollatur. *ibid.*

Improbabilis. Quid sit conscientia probabilis. IV. 302.

Improbis. Melanchthon denegat homini improbo potestatem ministrandi Sacramenta, cum e contra Lutherus eam ipsi diabolo tribuat. VI. 196. & seq. Vid. *Sacramentorum Ministri Conditiones.* An improbus, & hæreticus valide baptizent. VI. 351. & seq.

Impuber. habet impedimentum impotentiae. VIII. 189.

Impudicitia. An actus subimpudici cum Monialibus habiti sint peccatum grave, & contenti in illo casu reservato: Quælibet impudicitia cum Monialibus peracta, vel quocunque modo attentata. VII. 380. Quinam sint hi actus subimpudici? *Ibid.*

Imputatio. Pelagius admittit gratiam remissivam peccati & quidem internam, non solius extrinsecæ imputationis. III. 168. Ad imputationem peccati non est necessaria actualis inspiratio divinæ gratiæ. IV. 42. & seq. Iustificatio nostra non fit per extrinsecam imputationem iustitiæ Christi. IV. 91. & 95.

An a Christo simus reconciliati Deo per solam non imputationem peccati. IV. 3.

Berti sententia comprobatur, quod non sit necessaria ad imputationem peccati præsens, & actualis Divinæ gratiæ inspiratio. IX. 206. & seq.

Inæqualitas. An in visione beatifica Dei intercedat aliqua inæqualitas. I. 219. Causa moralis hujus inæqualitatis est meritum, effectrix vero lumen gloriæ. I. 221.

Inanimatus. Explicatur obedientia rerum inanimatarum. IV. 144. & seq.

Incarnatio. De Verbi Divini præexistentia ante Incarnationem. I. 34. per tot. cap. VIII.

Incarnatio Christi a fidei negari non potest. IV. 373. tot. cap. IV. An is salutem consequatur, qui hanc ex ignorantia inculpabili explicite non credit. V. 41. In novo testamento necessaria est fides explicita Incarnationis, ac Trinitatis tam ad salutem, quam justificationem. V. 43. Absolvi non potest, qui ignorat Mysteria Trinitatis, & Incarnationis. V. 41. Incarnatio negatur a Mahumete. IV. 365. Hujus veritas patet ex sepultura Christi. IV. 389.

Incarnatio potest evinci ex rationibus Catholicis, non autem potest demonstrari. V. 173. Variæ objectiones contra Incarnationem allatæ solvuntur. *ibid.* & seq. An causa Incarnationis fuerit peccatum Adæ, ac reparatio Generis humani. V. 175. tot. cap. XII. Incarnatio cur tam sero facta. V. 178. De Incarnatione in utero intemeratæ Virginis peracta. V. 180. tot. cap. I. & II. Nil contrarium fidei docuit S. Cyrillus. V. 255. An hanc sancti Patres potuerint mereri. V. 291. & seq. An B. Virgo? an humanitas Christi. V. 292. & 293. Et quomodo promeruerint. *ibid.* & seq. An etiam Pater, & Spiritus S. potuissent incarnatione assume-

- re naturam unam . V. 294. & seq. Et tamen adhuc dici unus homo . *ibid.* 295. Quid dicendum de ea propositione ; Unus e Trinitate est incarnatus . V. 328. & seq. Cur trisagio non possit addi : Qui incarnatus est pro nobis . V. 331. & seq. Incarnatio Christi est determinata , ut pro nobis satisfaceret , & nos redimeret . VI. 2. Solvantur objectiones . VI. 23. & 43. Arca Noe Christi incarnationem , mortem , & resurrectionem figurabat . VI. 28. & seq. Quomodo Incarnatio verbi sit opus totius Trinitatis , & quomodo Redemptio opus Christi . VI. 40. & seq. V. Christus .
- Baptismus dicitur sigillum fidei ob invocationem SS. Trinitatis , & professionem Incarnationis Dominicæ , non vero ob singularem confidentiam hæreticorum . VI. 287. & seq.
- Incarnatio Verbi signatur per matrimonium . VIII. 152. & seq.
- Incarnatus . Quid dicendum de propositione : Unus de Trinitate est incarnatus . V. 328. & seq.
- Incensum . Cur Ecclesia utatur thure , & incenso ? VI. 277. Thymiamaterium ab antiquis temporibus usurpatum est . *ibid.* Quomodo intelligendum illud : Incensum abominatio est mihi . *ibid.*
- Incestus prohibetur præcepto sexto . IV. 182. An possit dispensari in impedimento ex incestu . *ibid.*
- An in Confessione sit exprimendus gradus primus . VII. 360. De illius pœnis per canones antiquos statutis . VII. 362. Qualis privet jure petendi debitum . VIII. 188.
- Incisio . An uxor censeatur impotens , si non nisi per incisionem possit habilitari . VIII. 189. Anque hanc teneatur admittere . *ibid.*
- Incommutabile necessarium quid . IV. 156.
- Incontinentia . An sit peccatum , inire matrimonium ob incontinentiam . VIII. 149.
- Incorporeus . Anima hominis est incorporea . III. 12.
- Incorporeus creditur Deus per primum fidei articulum . IV. 386.
- Incorruptibilis . Quidam docuerunt , quod Christus de Virgine sumplerit carnem incorruptibilem . V. 199. An assumpserit corpus corruptibile . *Ibid.*
- Incredulitas , per quam fides amittatur . V. 57. An S. Thomas , & Discipuli , quorum incredulitatem exprobravit Dominus , prorsus fidem amiserint . *ibid.*
- Incredulus . An Christus descenderit ad inferos , ut inde redimeret incredulos , & impios . VII. 55. & seq. Quomodo intelligendum illud : In quo & iis , qui in carcere erant , spiritus vivens prædicavit , qui increduli fuerant aliquando , cum fabricaretur arca . *ibid.* Vid. Carcer .
- Indebitum . An vox naturalis idem significet , ac vox debitum , & supernaturalis idem ac indebitum . VIII. 449.
- Indeliberatus . Motus indeliberati infidelium non sunt peccata . VIII. 518.
- Non est Iansenianum dicere , Gratia præveniens consistit in delectatione indeliberata . IX. 167. Anonymus circa materiam de delectatione indeliberata prave interpretatur verba S. Augustini . IX. 169. Non est Iansenianum gratiam statuere in delectatione indeliberata . IX. 202. In quo sensu delectatio sit secundum Berti deliberata , & indeliberata . IX. 203. & seq. Vid. Pecco .
- India . An Paradisus sit in India . II. 251.
- Frumentius non laicus fuit , dum in India sacrificabat , sed Sacerdos , & Episcopus . VII. 187. An Pius IV. concesserit Episcopis Indiæ , ut balsamo Indico confirmarent . VII. 30. An balsamum Indicum sit verum . VII. 31. Gregorius XIII. concessit Patribus Societatis Indiæ licentiam conferendi Confirmationem . VII. 47. Consecratio Chrismatis jure ordinario pertinet ad Episcopos . VII. 31. An de jure extraordinario licentia consecrandi Chrisma possit dari Sacerdoti simplici . *Ibid.* & seq. An Eugenius IV. eam dederit Fratribus Minoribus Missionariis Indiæ . *ibid.* 32. Plures Romani Pontifices concessere Fratribus Minoribus Missionariis in Regionibus Indiæ Orientalis , & Septentrionalis facultatem administrandi confirmationem . VII. 45. 46. & seq. Ac conferendi ordines minores . VII. 48. & seq. Vid. Missionarius vel Indus .
- Indicativus . Vid. Extrema Unctio , vel Absolutio .
- Indifferens . Causa secunda indifferens potest exire in actum sine prædeterminatione . I. 245.
- An detur actus humanus indifferens . IV. 259. *ton cap. II.*
- Quomodo secundum S. Augustinum , & Bajum non dentur opera indifferentia . VIII. 493.
- Indifferentia . An Angeli habeant indifferentiam iudicii . II. 190. In quo consistat indifferentia libertatis . III. 47. Hæc datur in homine lapsa . *ibid.* & seq.
- Indifferentia liberi arbitrii an spectet ad errores Pelagii . II. 167. Quid sit libertas indifferentiæ . III. 182. An tollatur hæc per gratiam efficacem . *ib.* & 260. ac 208. Vid. Libertas . Theologi admittentes solam indifferentiam liberi arbitrii passivam , non item activam , in errorem Iansenii incidunt . III. 282. Indifferentiæ libertas in hoc infirmitatis statu an sit necessaria ad merendum , vel demerendum , III. 334. 335. & seq.
- Ad libertatem sufficit indifferentia mediæ secundum se abstrahendo a decreto , aut præcepto . V. 238. Ad libertatem requiritur indifferentia arbitrii . V. 241. In Christo fuit indifferentia libertatis , non autem suspensionis . VI. 58.
- Iansenii erroris character duplex est , unus in statu naturæ lapsæ , seu post lapsum Adami non agnoscere indifferentiam : Secundus , negare aliud gratiæ adiutorium præter gratiam efficacem , seu cum effectu conjunctam . IX. 126. Berti contra Iansenium admittit libertatem indifferentiæ . IX. 130. Vid. Libertas . Languetius .
- Indirecta Causa . Vid. Causa .
- Indistantia . An Angeli sint in loco per indistantiam , vel solum per operationem . II. 192. & seq.
- Indulgentiæ . Harum obtentio diligenter procuranda . VII. 424.
- Indumentum . In quo sensu humanitas Christi comparatur indumento . V. 248.
- Cur Baptismus dicatur indumentum . VI. 285.
- Indus . Falso tenent Indi transmigrationem animarum . III. 27. & seq. Et qualiter colant bestias . III. 29. Vid. India .
- An S. Thomas Apostolus Indorum populis porrexit propria manu Eucharistiam singulis annis . VI. 196.
- Pane azymo a priscis temporibus utebantur Indi . VII. 114. Quam formam Consecrationis præscribant S. Gregorius , Missales Romanorum , Ambrosii , Indorum . VII. 126.
- Varii ritus Matrimonii Indorum tanguntur . VIII. 220. *Inc.*

Inebrio. Vid. *Ebrietas*.

Ineffabilis. Deus est ineffabilis. I. 101.

Inefficax. Quando gratia Dei ab intrinseco dicatur inefficax: I. 278. Vid. *Gratia*.

Infallibilis. Vid. *Ecclesia*.

Infamia. Falsam infamiam obijciens testi peccat contra præceptum octavum. IV. 184.

Metus infamiae, est merus gravis. VIII. 186.

Infans: Adam non fuit productus in statura infantis. III. 8.

An infantes sine Baptismo decedentes puniantur igne infernali. III. 128. & seq. An salventur per fidem & votum parentum desiderantium pro filiis Baptismum, si opere suscipere non possunt. III. 130. & seq. ac 144. An infantes decedentes sine Baptismo debeant comparere in iudicio. III. 133. Vid. *Parvulus*.

Cur salvetur infans per Baptismum sine actu voluntatis propriae susceptum. VI. 23. & seq.

An in statu naturæ post lapsum Adæ pro infantibus fuerit institutum Sacramentum, vel sufficiens fuerit fides parentum. VI. 137. Sine circumcisione nec infans, nec adultus potuit salutem consequi. VI. 149. Verba illa: *Masculus, cujus &c. peribit de populo suo*, significant mortem æternam. VI. 150. An infantes ante octiduum, & sic ante circumcisionem decedentes perierint. VI. 157. Quid de femellis. *ibid.* Quid dicendum de Baptismo, quem S. Athanasius adhuc puer contulit infantibus nondum baptizatis per ludos pueriles. VI. 216. In infantibus non requiritur intentio, & cur. VI. 240. Nec infantes in susceptione Baptismi ad fidem excitantur usu rationis Divinitus concessio. *ibid.* Cur in adultis requiratur intentio suscipiendi Sacramenta, & cur non in infantibus *ibid.* Ad Baptismum infanti conferendum non requiritur fides infantis. VI. 243. Quid dicendum de rescripto Stephani III. de infante in vino baptizato? VI. 308. An infans sit iterato baptizandus, si domi ab obstetrice urgente necessitate baptizatus sit. VI. 392. An infantes expositi, & inventi cum schedula testante Baptismum esse collatum, sint iterum rebaptizandi. *ibid.* Vid. *Baptismus parvulorum*; vel *Parvulus*, vel *Puer*, vel *Proles*.

Infanticidium. Gentes putabant, Catholicos se in Communionem contaminare crimine infanticidii, ob non recte intellectum Evangelium. VII. 145. Imo ob hanc causam S. Attalus Martyrio affectus est. *ibid.*

Inferi. Christus vere descendit ad inferos. IV. 389. Vox *Sheol* significat sepulchrum & infernum. *ibid.* An ibi Christus prædicavit, & baptizavit Patres? *ibid.*

An Christus descenderit ad inferos, ut inde redimeret incredulos, & peccatores sine pœnitentia defunctos. VI. 55. & seq.

Infernus. Non omnes dæmones in infernum sunt detrusi. II. 201. Vid. *Ignis*. An quis semel sit liberatus ab inferno. II. 209.

An detur locus tertius inter cælum, & infernum pro parvulis sine Baptismo decedentibus. III. 128. & seq.

Inferni pœnæ erunt perpetuæ. IV. 404.

Mors Hominis Dei majori pretio æstimanda est, quam sempiternum damnatorum in inferno supplicium. VI. 43. Origenes putabat pœnas inferni non esse perpetuas. VI. 53. Refutatur. *ibid.* & seq.

An Pœnitentia exorta ex timore inferni, vel ex malitia peccati sit vera virtus. VII. 255. Timor in-

ferni non est præparatio sufficiens ad gratiam sine charitate initiali. VII. 286. tot cap. V. & VI.

An satisfactio injungatur pro pœna æterna inferni. VII. 420. Vid. *Ignis*.

Infidelis. Quid dicendum de bonis operibus infidelium III. 243. & seq. Etiam pro his Christus est mortuus. III. 306. Vid. *Christus*. An opera infidelium in se bona sint peccata. IV. 5. & seq. Eorum opera bona sunt a potiori infecta pravo fine. IV. 6. An aliunde deficiunt. IV. 7. Qualis gratia eis sit necessaria ad non peccandum *ibid.* & seq. Nec infidelis potest bonum quodcunque facere sine gratia. IV. 8. & 23. & seq. Aut possit servare mandata Dei sine gratia. IV. 8. Non habet gratiam orationis, ut posset impetrare auxilium sufficiens ad servanda mandata. IV. 44. An infideles habeant gratiam sufficientem. IV. 47. Est in infidelibus potestas credendi, quando voluerint. III. 325.

An infidelis debeat comparere in iudicio? IV. 394. In hoc potest esse fides materialis, ac naturalis, non aut formalis, ac supernaturalis. V. 58.

Filii infidelium possunt baptizari, si ipsimet petant Baptismum. VI. 399. Non licet parvulos infidelium baptizare parentibus invitatis. VI. 400. In quibus casibus licitum sit baptizare filios infidelium. VI. 403.

Ecclesia polluitur ob sepulturam notorie excommunicati, Pagani, fidelis, & non Baptizati. VII. 242. & seq.

Quomodo intelligendum illud: *Nolite jugum ducere cum infidelibus*. VIII. 171. Vid. *Ethnicus*. Quisnam possit statuere impedimenta in horum matrimoniis, & causas matrimoniales cognoscere? VIII. 170.

Propositiones 25. & 26. Baji sunt: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia*. VIII. 465. & seq. In quo sensu damnata hæc propositiones. VIII. 466. Qualiter eas explicent Doctores? *ibid.* & seq. Eisdem propositiones Bajus intellexit de peccatoribus. *ibid.* & 481. Possunt infideles aliqua opera bona exercere cum gratia actualis auxilio. VIII. 466. Opera infidelium, quæ sunt sine fide imperfecta, ac gratia actuali, perrare evadunt peccati maculam. VIII. 484. Quæsnellium, & Lutherum in materia de operibus infidelium convenire docent Languet, & Bissy. VIII. 486. & seq. Solvuntur objectiones Anonymi contra sententiam de operibus infidelium. VIII. 489. Contra præceptum referendi omnia opera in Deum. VIII. 495. & seq. Cur damnata hæc propositio: *Neceffe est, infidelem in omni opere peccare*. VIII. 491. Berti non consentit Bajo circa opera infidelium. VIII. 505. Bellelli non docuit, omnia opera infidelium esse peccata, & virtutes Philosophorum esse vitia. VIII. 513. Motus indeliberati infidelium non sunt peccata. VIII. 518.

An infidelis habeat gratiam sufficientem? IX. 149. Bellelli docet, gratiam sufficientem omnibus esse præparatam hominibus etiam infidelibus, & peccatoribus. IX. 238.

Infidelitas negativa an imputetur ad culpam. IV. 294. Fides habitualis deletur peccato infidelitatis. V. 5. & 56. An fides maneat in homine impio, si se infidelitate non commaculet? V. 55. & seq.

Infinitas. Dei natura non consistit in infinitate. I. 94. & seq. Error Socinianorum circa infinitatem Dei. I. 124. Infinitas Dei probatur testimonio Gentilium, & insuper ratione. I. 130. & seq.

In-

Infinitus. In productione rerum non datur processus in infinitum. I. 50. Deus secundum essentiam suam est infinitus I. 124. Quod erronee negant Sociniani. *ibid.*

An peccatum mortale sit malitiæ infinitæ. IV. 285. & *seq.* Quid sit infinitum simpliciter & secundum quid. IV. 287.

An satisfactio Christi fuerit finita, vel infinita. VI. 37. *tot. cap.* VI. An satisfactio Christi fuerit infinita propter unionem hypostaticam. VI. 38. & *seq.* Quomodo intelligendum illud: *Adimpleo ea, quæ desunt passioni Christi, in carne mea.* VI. 39. Nulla actio Christi sive agat assumpta forma, sive Divina, sejungenda est a comunione Personæ, & sic omnis actio Christi erit infinita. VI. 40. Cur satisfactio Christi sit infinita, ex eo, quia facta a Deo, & cur non ex eadem ratione productio mundi, & alia opera Dei sint infinita. VI. 45. An malitia peccati sit infinita. VI. 46. & *seq.* An non sit discrimen inter peccatum mortale, & veniale, aut inter plura peccata mortalia; si malitia desumitur ex infinita dignitate Personæ offensæ? *ibid.* 47. Merita Christi sunt pretii infiniti. VI. 59.

Infirmus. Quid sit peccatum ex infirmitate. IV. 289.

Si Christus pro nobis satisfecit, cur patimur mortem, & hujus vitæ infirmitates. VI. 34. & *seq.*

An baptizandus catechumenus adultus, si ante completum tempus catecheseos incidat subito in infirmitatem, ita ut Baptismum amplius petere non possit. VI. 414.

Infirmus. Cur Sacramenta antiquæ legis dicantur infirma. VI. 132. An & quando baptizandi sint adulti amentes, & energumeni. VI. 414. An baptizari possit adultus infirmus, si scitur ante contractam infirmitatem peccatum grave commisisse, nec de super penitentiam egisse, etsi modo ob infirmitatem nec penitentiae signum dare, nec Baptismum petere possit. *ibid.*

An & quare infirmi, amentes, & fontici, vel energumeni sint confirmandi. VII. 56. Erat olim consuetudo dandi Eucharistiam intinctam communicantibus, & infirmis. VII. 102. Diaconi possunt Eucharistiam distribuere absente Sacerdote, in casu necessitatis, & jubente Sacerdote, infirmum autem communicet Sacerdos. VII. 187. Infirmis, ac parvulis communio data aliquando erat pane intincto consecrato. VII. 194. Infirmis Græcis dabant Communionem modo sub specie panis, modo sub specie vini, pro diversitate infirmitatis. VII. 197. Infirmi in mortis articulo possunt communicare etiam non jejuni, item parvuli, qui statim post Baptismum apud Græcos communicantur. VII. 209. Communio non fiat in nocte Nativitatis Christi, nec in die Parasceves, & Sabbato S. exceptis infirmis. VII. 216. De Communione ab infirmis facienda. VII. 217. An Eucharistia possit deferri ad infirmos, si eam non possint sumere, ut eam adorent. *ibid.* In privatis domibus, & oratoriis in gratiam infirmorum in die Natali Christi tres possunt legi Missæ. VII. 250. An licitum sit in die secundam Missam celebrare, ut infirmus viaticum recipiat, aut ob commodum iter agentium, aut ob nuptias. *ibid.* Vid. *Agrotus*.

Infirmis. Quid sit confessio informis. VII. 369. An confessio possit simul esse valida, & informis. *ibid.*

Informis fides quid. V. 5.

Infusio est materia proxima Baptismi. Vid. *Baptismi materia*.

Infusus. Quid sit fides infusa. V. 5.

Ingenitus. Explicatur hoc vocabulum. II. 93.

Inimicitia Ad Communionem non accedant gravi odio, aut inimicitia gravati. VII. 210. & *seq.*

Inimicus an dicite in veteri testamento fuerit odio habitus. IV. 162. Etiam horum dilectio est de precepto. V. 83. Vid. *Aggressor*.

Quomodo intelligendum illud: *Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus per mortem filii ejus, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius.* VI. 27. & *seq.*

Iniquitas. Quinam demones vocentur vasa iniquitatis. II. 218. Vid. *Peccatum*.

Iniquus. Vid. *Peccator*.

Initialis. Sententia, quod in Sacramento Penitentiae requiratur charitas initialis, quæ tamen non semper justificationem conferat, non potest censura notari. VIII. 400.

Initiandus. An liber de initiandis sit opus S. Ambrosii. VII. 13. & 14.

Initium. An initium fidei sit ex nobis. III. 147. 215. 222. & 225. Christi gratia ad initium fidei necessaria est. III. 240. *tot. cap.* IV. An Semipelagiani nullam putarint necessariam. III. 244. *tot. cap.* V. & 304.

Injuria realis, & personalis quid sit. VI. 47. & *seq.* Injuria recenti benefactori illata est circumstantia aggravans. VII. 360.

Injuriusus. Quid sit propositio injuriosa. I. 25.

Injustus. Vid. *Injustitia*.

Innascibilitas est proprietas notionalis. II. 94.

Innocens. Deus non videt statum naturæ innocentis in decreto prædeterminante. I. 259. An creatura innocens indigebat ad perseverantiam præter habitalem etiam aliqua gratia actuali, aut prædeterminante. I. 261.

Homo innocens salva justitia non potest puniri pro alio nocente. VI. 19. & *seq.* An Christus potuerit mortis supplicio affici pro peccatoribus salva justitia. *ibid.* & 6. ac 32. & *seq.* An aliquando licitum innocentem occidere. VI. 20. Vel punire causa utilitatis publicæ. *ibid.* Solvuntur objectiones. VI. 23.

An integritas creationis debita fuerit creaturæ innocenti ac conditio naturalis, an vero donum naturæ superadditum beneficentia conditoris. VIII. 402. & *seq.*

Innocentia. An ante lapsum Adami fuerint Sacramenta, vel saltem instituta fuissent pro statu innocentie, si perdurasset. VI. 135. An Sacrificia fuissent facta in statu innocentie. *ibid.* An S. Augustinus in ligno vitæ agnoverit Sacramentum. *ibid.* & *seq.* In statu innocentie non fuisset sensuum rebellio. VI. 136. Cur pro Angelis non fuerit institutum Sacramentum. *ibid.*

Innocentia per peccatum amissa nequit per penitentiam recuperari. VII. 442.

Fontana affirmat, Quænellium negasse in statu innocentie gratiam supernaturalem. VIII. 417. Bellelli gratiam sanctificantem in statu innocentie ad meritum æternæ vitæ necessariam esse docet. VIII. 445. *tot. §.* III.

Tam pro statu innocentie, quam naturæ lapsæ ad recte agendum necessariam putant Thomistæ gratiam ab intrinseco efficacem. IX. 109. & *seq.* Quæ dis-

ferentia inter gratiam Adamo, & Angelis in statu innocentiae datam, & gratiam homini post lapsum concessam. *ibid.* ac 120. Ostenditur contra Bajum, quod in statu innocentiae integritas, iustitia, & immortalitas fuerint dona Dei supernaturalia. IX. 288.

Innocentius I. Chrismatio una erat facta ab initio Ecclesiae, quam deinde Innocentius I. divisit in frontalem, quae est Sacramentalis, & verticalem, quae est Ceremonialis Baptismi. VII. 53. Falsum est, S. Augustinum existimasse, quod parvuli suscepto Baptismo salvati nequeant absque actuali SS. Eucharistiae Communionem. VII. 188. Sed S. Augustinus locutus est de Communionem mystica, qua quis per Baptismum in communionem Ecclesiae recipitur. *ibid.* & seq. Idem docuit Innocentius I. & Gelasius. *ibid.* 189.

Innocentius III. non excogitavit characterem. VI. 262. Ejus Decretalis an faveat assertoribus, an vero propugnatoribus potestatis Pontificiae in Reges. X. 8. & seq. An hic Pontifex deposuerit Otho- nem IV. X. 17. & 22.

Innocentius III. prohibet Latinis Sacerdotibus inter Graecos degentibus, ne Confirmationem conferant, quod toleratur in Graecis. VII. 49. An Sacramentum Confirmationis sit iterandum, si est collatum in oleo simplici benedicto. VII. 28. & 29. Quid desuper statuerit Innocentius III.; *ibid.*

Innocentius III. non fuit primus, qui praecepit confessionem Sacramentalem. VII. 323. Sed tempus, scilicet Paschale, determinavit. VII. 324. & seq. ac 332. Innocentius III. testatur olim Subdiaconatum non fuisse inter Sacros Ordines recensitum. VIII. 78. Quid dicat de Matrimonio infidelium. VIII. 205. & seq.

Innocentius IV. non tenet sententiam, sufficere solum actum externum sine intentione interna faciendi, quod facit Ecclesia. VI. 225. An Innocentius IV. deposuerit Fridericum II. X. 17. ac 22. & seq.

Innocentius IV. Sacerdotibus Cypri & Clemens VIII. Sacerdotibus Albaniae, non autem omnibus Sacerdotibus Graecis interdixerunt administrationem Confirmationis. VII. 50. Quid desuper statuerit SS. Benedictus XIV.; *ibid.*

Innocentius VIII. An Papa possit concedere, ut absque vino conficiatur Eucharistia in iis regionibus, in quibus vinum haberi nequit; & an Innocentius VIII. id concesserit Norvegis. VII. 124. An id etiam concesserit Alexander VI.; *ibid.*

Innocentius XI. quas damnarit propositiones. VIII. 436. Inter propositiones ab Innocentio XI. & Alexandro VIII. proscriptas non est ea, quae dicit statum naturae purae esse impossibilem. *ibid.* & seq.

Innocentius XII. alique Romani Pontifices vetant, ne Iansenismi nota Theologi Catholici traducantur. VIII. 325.

Inobedientia. De poenis ob inobedientiam Adae injunctis. III. 58. tot. cap. XIII.

Inspiratio. Christi gratia mentem illuminat, & voluntatem adjuvat per inspirationem sanctae dilectionis. III. 162. & seq. Ad imputationem peccati non est necessaria actualis inspiratio divinae gratiae. IV. 42.

Vindicatur definitio gratiae, quae constituitur in illuminatione mentis, & inspiratione charitatis. VIII. 389.

Berti definitio gratiae, quod sit illustratio mentis. & inspiratio S. dilectionis, purgatur ab errore Iansenii *Berti Theol. Tom. X.*

demonstrando, eam aperte desumi ex S. Augustino, & Dionysio Petavio. IX. 104. & seq. Vid. Gratia. **Inflans.** In quo instanti Angeli boni meruerint, & mali peccarint. II. 195. An Christus statim in primo instanti meruerit. II. 196. & seq.

Instauro. Quomodo per Christum omnia sint instaurata in caelo, & in terra. VI. 54.

Institutor. Omnes tres Personae Divinae sunt Evangelii Institutores. II. 14.

Institutor Confirmationis immediatus est Christus Dominus. VII. 15. Quando illam instituerit. VII. 16.

Instructio. Bajum, & Quesnellium loqui de charitate sanctificante, probat Instructio Pastoralis Gallicanae Ecclesiae. VIII. 351. Haec Instructio magni est faciendi. VIII. 352. Propositio: *Status naturae purae est impossibilis*, in sensu Augustinianorum non rejicitur per Instructionem Pastoralem Gallicanam. VIII. 403. & 417. Instructio Gallicana in verbis: *Omnia vestra cum charitate fiant*, agnoscit praeceptum opera deliberata referendi in Deum. VIII. 478.

Instrumentalis causa gratiae quae. VI. 243. & seq. ac 256.

Instrumentum. An traditio instrumentorum sit materia Ordinis. VII. 24. & 26. Eugenius IV. vocat instrumenta ordinum symbola munerum ab ordinandis exercendorum, Chrisma autem vocat symbolum gratiae. VII. 26.

Insula. Cur tres Magi dicantur Reges Tharsis, & Insulae. VI. 85.

Integritas. Quanam causa excuset ab integritate confessionis. VII. 364. Datur causa excusans ab integritate, sed non a sigillo, licet aequaliter obligent jure Divino. VII. 366.

An integritas creationis debita fuerit creaturae innocentiae, ac conditio naturalis, an vero donum naturae superadditum beneficentia conditoris. VIII. 402. & seq. Bajus ait, originalem iustitiam, integritatem, immunitatem a morte &c. esse proprietates Adamo ante lapsum naturaliter debitas, ita, ut gratia, sanctitas, & iustitia respectu nostri sint dona supernaturalia post lapsum, quae fuissent naturalia, si Adam non peccasset. VIII. 406. Haec Baji opinio colligitur ex aliis ipsius propositionibus pariter damnatis. VIII. 412. & seq. tot. §. II & III. Ac confirmatur ex propositione 35. Quesnellii. VIII. 416. tot. §. IV.

Contra Bajum ostenditur, integritatem, iustitiam, & immortalitatem in statu innocentiae fuisse dona Dei supernaturalia. IX. 288. Vid. *Iustitia*.

Intellectio. Divina Essentia non consistit in actuali intellectione. I. 94. & 96. Vid. *Intellectus*.

Intellectus. Deus nequit videri solo naturali lumine ab intellectu creato. I. 155. Visio intuitiva quas condiciones requirat. I. 159. Deus potest videri intuitive ab intellectu creato lumine supernaturali gloriae. I. 161. & seq. Intellectus Deum videns non potest eum comprehendere. I. 163. & seq. Quomodo intellectus creatus potest videre Deum ut est in se. I. 165. & seq.

An filii divini intellectus sit etiam intellectus Patris II. 48. Explicatio intellectus Notionalis & Essentialis. *ibid.* Intellectus creatus virtute naturali nequit habere Trinitatis scientiam. II. 131 per tot. cap. I. An sit Principium Filii Divini. II. 134. ac 139. Homo est factus ad imaginem Dei in facultate intellectus, voluntatis, & liberi arbitrii. III.

30. Ad naturam libertatis requiritur intellectus. III. 46. tot. cap. X. eadem mens humana est voluntas & intellectus. III. 50.

An lex sit actus intellectus. IV. 140. & seq. An felicitas hominis consistat in actu intellectus, aut voluntatis, vel utroque simul. IV. 272. & seq.

Verbum assumpsit mentem, & intellectum. V. 212.

Intelligentia. Quando scientia Dei vocetur simplex intelligentia. I. 231. & 272. & seq.

Intentio. Ordo intentionis, & executionis in prædestinatione consuetus explicatur. I. 336.

Si Minister improbus adhibeat debitam materiam formam, & intentionem, valet Sacramentum. VI. 199. & seq. & 133. Quid sit intentio ad Sacramentum requisita. VI. 210. Quid intentio externa, quid interna? *ibid.* & seq. An externa sine interna sit conjuncta cum simulatione. *ibid.* 211. Hæretici, ut Lutherus, Calvinus, Kemnitius &c. necant requiri in Ministro intentionem, quia Sacramentorum virtus non pendet ab intentione Ministri, sed a fide suscipientium, quæ sola justificat. VI. 211.

An Catharinus docuerit, sufficere solum actum externum ad ritum Ecclesiæ positum sine intentione interna. *ibid.* Aut si omnino haberet intentionem, se nolle conficere Sacramentum. *ibid.* Quam censuram mereatur Catharini sententia. *ibid.* & seq. usque ad 235. Tamen non est tanquam hæretica traducenda, neque spernenda. VI. 237. Non requiritur in Ministro, ut credat actionem, quam peragit, esse sacram minus ut credat ea actione infundi gratiam, sed ut velit facere, quod facit Ecclesia. VI. 236. & 213. & seq. Unde valet Baptismus a Pagano, vel hæretico collatus, qui vel ignorat, vel negat virtutem Sacramentorum. VI. 213. Tales sunt Pelagius, Arius, Socinianus, Calvinus, & Lutherus. *ibid.* Ut Sacramentum sit ratum, necessaria est intentio Ministri, quæ non irrisorie & mimice operetur, sed vere proponat in animo facere, quod facit Ecclesia. VI. 214. Baptismus, & Ordo irrisorie collati declarati sunt nulli, ac irriti. VI. 215. Quid dicendum de Baptismo, quem S. Athanasius adhuc parvulus per ludos pueriles contulit pueris nondum baptizatis. VI. 216. Quid dicendum de Baptismo a Genesio per ludum suscepto? *ibid.* Item quid de Baptismo Dioscori, qui illum suscepit in Theatro ludens, & sacris Mysteriis insultans? *Ibid.* Cur requiratur intentio ad valorem Sacramentorum, & cur non ad valorem concionis? VI. 219. Qui intendit per actionem externam suam non facere rem Sacram, ut sit in Ecclesia Christi, non conficit Sacramentum, etsi materiam & formam adhibeat sine externa irrisione. *ibid.* & seq. In Ministro non requiritur intentio producendi effectum Sacramentorum. *ibid.* 220. Tridentinum damnat Lutherum dogmatizantem, Sacerdotem non dimittere peccata, sed dimissa declarare, nec requiri intentionem in Ministro, sed valere Sacramentum etiam cum simulatione, & joco collatum. VI. 220. & seq. Quænam distinctio inter absolutionem in foro externo datam, & absolutionem in foro interno? VI. 221. Ritus externi non habent a solo Christo, ut sint Sacramentales, nisi accedat intentio Ministri. VI. 222. Innocentius IV. non tenet sententiam, sufficere solum actum externum sine intentione interna faciendi, quod facit Ecclesia. VI. 225. Materia & forma Sacramentorum sunt in se quid indifferens ad actionem Sacram, & profanam, determinantur autem,

per intentionem Ministri. VI. 226. & seq. Solvuntur objectiones variz, valere Sacramenta sine intentione interna, sed cum simulatione collata. VI. 228. usque ad 237. An S. Augustinus docuerit, sufficere actum externum sine intentione interna Ministri? VI. 230. An S. Thomas? VI. 231. & seq. Qualem habeamus salutis certitudinem, si requiritur Minorum intentio ad conficienda Sacramenta? VI. 232. & seq. Quid sit intentio actualis, habitualis, & virtualis? VI. 238. Ad Sacramenta conficienda optima est actualis, sed non necessaria. *ibid.* Virtualis sufficit. *ibid.* Non vero habitualis. *ibid.* Nec interpretativa. VI. 239. Cur sufficiat intentio interpretativa in ebrio, ut imputetur peccatum, quod secuturum prævidit, & cur non in Ministro Sacramentorum? *ibid.* Valet intentio sub conditione de præterito, vel præsentis, is vera sit, non vero sub conditione de futuro, nisi in contractu matrimoniali. *ibid.* & seq. An valeat Baptismus, si Minister intendat baptizare masculum, & sit femella. *ibid.* 239. In adultis ad Sacramenti characterem recipiendum requiritur intentio saltem interpretativa. VI. 240. & seq. In parvulis non requiritur intentio, & cur. *ibid.* Nec iidem in susceptione Baptismi ad finem excitantur usu rationis divinitus concessio. *ibid.* ac 185. An in adulto sufficiat intentio neutra, vi cujus suscipiens negative se habet, nec contranitur, nec præbeat consensum positivum. VI. 240. Non valet Sacramentum homini adulto penitus invito collatum. *ibid.* Quando homini subito in amentiam incidenti possint conferri Sacramenta. VI. 241. An habeant sufficientem intentionem, qui terroribus, & panis coacti Sacramenta suscipiunt? *ibid.* Exponuntur exempla eorum, qui inviti Ordines susceperunt. *ibid.* An amicus S. Augustini penitus invitatus sit baptizatus? *ibid.* In agro catholico præsumitur intentio suscipiendi Sacramenta moribundorum. *ibid.* Cur in adultis requiratur intentio, & cur non in parvulis? *ibid.* Ad Baptismum etiam in adulto sufficit intentio interpretativa. VI. 414.

An in parvulo ordinato requiratur intentio suscipiendi Ordines. VIII. 133. & seq.

Interitus. De omnium hominum interitu in fine mundi. II. 166. & seq.

Internus. An Ecclesia possit præcipere actus internos & quales. VII. 193.

An actus externus interno addat bonitatem, vel malitiam? IV. 262. tot. cap. III. An lex humana possit præcipere actus internos. IV. 218. Vid. *Intentio*.

Interpres in confessione adhibitus teneratur ad sigillum Sacramentale. VII. 368.

Interpres Ecclesiæ Ministris accensiti. VIII. 78.

Interpretativa Intentio. Vid. *Intentio*.

Interstitium. De interstitiis Ordinum. VIII. 142.

Intritum. Non est Eucharistiæ materia farina pasta, sed intritum. VIII. 113.

Intrusus. Quinam dicatur Episcopus intrusus? VIII. 122. An valeat Ordinatio facta ab Episcopo intruso? *ibid.* An Felix II. Liberius, & Vigilius post subscriptam formulam Arianam fuerint Episcopi, & Pontifices intrusi? *ibid.* An valida eorum Ordinatio? *ibid.* Felix II. fuit verus Pontifex. *ibid.* Liberius quoque defenditur. *ibid.* Vigilius an occiderit, aut auctor fuerit necis Silverii Papæ? *Ibid.* An legitimus Pontifex? *ibid.* Valere Ordinationes factas ab Episcopis intrusis probatur exemplo Anatolii

colli in sedem Constantinopolitanam intrusi: Petri Magi, qui vi occupavit Episcopatum Alexandrinum, ac ab uno tantum ordinatus est Episcopo: & Photii, qui S. Ignatii sedem occupavit. ibid. & seq.

Intuitive. Deus nequit intuitive videri solo naturali lumine ab intellectu creato. I. 155. Visio intuitiva Dei quas requirat condiciones? I. 158. & seq. Deus potest videri intuitive ab intellectu creato supernaturali lumine Gloriz. I. 162. An Visio Dei intuitiva sit etiam comprehensiva? I. 163. & seq.

Invasor. Vid. Aggressor.

Invenio. An infans sit iterato baptizandus, si domi ab obstetrice urgente necessitate baptizatus sit? VI. 392. An infantes expositi, & inventi cum schedula testante Baptismum esse collatum, sint iterum rebaptizandi? ibid.

Invidia. An primum peccatum demonum fuerit invidia. I. 201. & seq.

Invincibilis. Demonstrat Berti, seu nunquam admisisse delectationem invincibilem adimentem libertatem indifferentiam. IX. 212. & seq.

Vid. Ignorantia.

Inviolabile necessarium quid? IV. 156.

Invisibilis. Qualiter Deus sit invisibilis? I. 161. & seq. An Theologia Augustiniana doceat Deum visibilem corporeis oculis? I. 178. & seq. Quid tenendum de oculis Beatorum. I. 181. Vid. Video.

Invitus. Homini penitus invito invalide Sacramenta conferuntur. VI. 241. Exemplo exponuntur eorum, qui inviti sunt ordinati. ibid. An amicus S. Augustini penitus invitatus sit baptizatus? ibid.

Invitus nequit baptizari, vel ordinari. VIII. 135.

Ioachim. An parentes B. Virginis fuerint Joachim, & Anna? V. 194. Unde ortum trahat. ibid. An nomina Heli, Joachim, & Eliakim sint solum unum nomen? ibid. An S. Joachim possit dici Avus Dei? VI. 253. & seq.

Ioachim quot annis regnavit. V. 145.

Ioakim Pater Ioachim quot annis regnavit. ibid. & seq.

Ioanna Papissa. Hujus fabula examinatur. VIII. 123.

Ioannes Antiochenus an revera hæresim probaverit Nestorianam? V. 242. Hic cum Orientalibus impugnans S. Cyrillum non defendit hæresim Pelagii, aut Nestorii. V. 262. & seq. Cur se opposuerit S. Cyrillo? V. 263. Alia notanda de eo. V. 275.

Ioannes a S. Thoma docet cum Catholicis, Christum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse; remedia tamen & gratias præparatas non omnibus actu applicari. IX. 151. & seq.

Ioannes Baptista (S.) an originale peccatum amiserit in utero materno. III. 144. Quod ob merita propria sit sanctificatus in utero, docet Origenes. III. 147. An ad vitanda omnia peccata venialia opus habuerit gratia speciali. IV. 32.

Quid dicendum de ejus Baptismo? VI. 290. Vid. Baptismus Joannis. Socinus docuit, per Baptismum nil aliud intelligi, quam prædicationem: ita, ut Joannis Baptismus nil aliud fuerit, quam prædicatio ejus. VI. 285. Ante mortem Christi Apostoli baptizabant baptismo Christi, non Joannis. VI. 299. Christus baptizavit Joannem in Jordane. VI. 302. Christus manu propria baptizavit S. Joannem. ibid. Cur Baptismus dicatur institutus, quando Christus baptizavit Joannem, & cur non dicatur instituta Pœnitentia, quando Christus Magdalenz peccata dimi-

fit? ibid. An in Baptismo Joannis sit adhibita aliqua forma? VI. 291.

Ioannes Præcursor natus est VIII. kal. Iulias. VI. 79. Ejus Pater Zacharias fuit Pontifex. VI. 80. Quo anno incæperit ministerium suum? VI. 90. Quo anno baptizavit Christum? ibid. ec. 92. & seq. Christus a Ioanne baptizatus est 6. die Januarii. VI. 96. & seq.

Ioannes Chrysoloras quis fuerit? I. 134.

Ioannes Chrysostomus (S.) an docuerit hæresim Semi-pelagianam. III. 224. & seq. V. id S. Chrysostomus.

Ioannes Clericus. Contra hunc defenditur S. Augustinus. IV. 166. Vid. Clericus.

Ioannes (S.) Damascenus an docuerit errorem Græcorum schismaticorum. II. 82.

Ioannes (S.) Evangelista, Thecla, Felix Nolanus, & alii, quomodo Martyribus annumerentur, cum in Martyrio vitam servarint Divinitus? VI. 426. An historia S. Joannis a Prochoro scripta sit apocrypha. II. 23. & seq.

Hujus Evangelii caput primum perverse exponunt Macedoniani. IV. 278.

Quid significet nomen S. Joannis filii Zebedæi? & cur dicatur Boanerges? VI. 101. Quomodo conciliandus S. Marcus cum S. Joanne, quorum prior scribit, Christum crucifixum hora tertia, alter hora sexta? VI. 120.

Baptizati a Philippo Diacono confirmati sunt a SS. Petro, & Joanne. VII. 11.

Ioannes Ferus. Vid. Ferus.

Ioannes Hus. Vid. Hus;

Ioannes Launojus contendit Ecclesiz nomine intelligendos esse Reges, & Principes. VIII. 170. Refutatur. ibid. Vid. Launojus.

Ioannes Morinus. Contra hunc probatur, etiam apud Græcos impositionem manuum fuisse materiam confirmationis. VII. 18.

Ioannes Nepomucenus M. (S.) integerrime sigillum custodivit Sacramentale. VII. 367.

Ioannes Spencerus quid sentiat de prima tonsura? VIII. 64. & 66.

Ioannes VIII. ob nimiam facilitatem occasionem præbuit fabulæ de Ioanna Papissa; VIII. 123. Hæc fabula ortum habet a Waldensibus, aut Lutheranis. ibid.

Ioannes XXII. an definitione aliqua declaraverit, animabus ab omni labe expiatis differri visionem Dei, beatorumque consortium ad extremum usque iudicium. I. 194. & 215. 219.

Iob manifeste asseruit carnis resurrectionem. IV. 398. An primus scripserit libros Canonicos Scripturæ? V. 24.

Jocus. Vid. Simulatio.

Jordanis. Christus sanctificavit aquas Jordanis per Baptismum suum. VI. 300. Apud Iordanem designatus est Baptismi effectus. VI. 301. Christus baptizatus baptizavit Joannem in Jordane? ibid. & seq. Baptismi materia in Jordane est designata. VI. 302. In Jordane designata est forma Baptismi. ibid. Non officit, quod apud Iordanem forma non fuerit pronuntiata, quia aliunde tota SS. Trinitas sufficienter est demonstrata. ibid.

Joseph (S.). Christi corpus non est formatum ex semine S. Ioseph. IV. 388.

An S. Ioseph coluerit perpetuam Virginitatem? V. 185. In quo sensu sit Pater Christi Domini? ibid.

An S. Ioseph habuerit filios præter Christum? V. 184. & seq. An hujus Pater fuerit Iacob, vel

- Heli*, vel uterque? V. 192. B. Virgo, & S. Ioseph erant sanguine propinqui ex una tribu. V. 194.
- Vid. S. *Maria*. Fuit Pater Christi. VIII. 161. Quomodo intelligendum illud: *Putabatur filius Ioseph*. VII. 164. Qualiter sit Pater Christi? *Ibid.*
- Josephus*. Testimonium Flavii Iosephi de Christo est autographum. V. 163. *tot. cap. IX.*
- Josue* an simulationem dolosam, ac peccaminosam commiserit? IV. 198.
- Iovinianus*. Ejus error de æquali visione, & Gloria Sanctorum. I. 219. & 223.
- Docuit, acceptam in Baptismo gratiam non posse amitti. IV. 129.
- Iovinianus* docuit, unum peccatum non esse gravius altero. IV. 279. & *seq.*
- Iphigenia* an sit versa in cervam. II. 228.
- Ira* prohibetur quinto præcepto. IV. 182. Illicita sit occisio aggressoris, si hujus mors ex ira intenditur. V. 91.
- Irenæus* (S.) cecidit in errorem Papæ Millenarii. I. 193. & *seq.* ac 202. S. Irenæus Divinitatem Filii propugnavit. II. 102. & *seq.*
- Irenes Imperatrix*. An ab hac ad Carolum Magnum translatus sit Imperium Leonis III. Auctoritate. X. 3. & 17. ac 20.
- Irrationalis* natura an potuisset a Verbo assumi? V. 295.
- Irregularis* an sit, qui injustum occidit aggressorem? V. 91.
- An Diaconus absque delegatione baptizans fiat irregularis. VI. 345. Excommunicatus in necessitate baptizans non exercet actum ordinis, nec sit irregularis. VI. 349.
- Irregularitas*. An laicus solemniter baptizans non solum committat peccatum grave, sed etiam irregularitatem incurrat? VI. 350.
- An primam tonsuram, aut ordines suscipiens ante confirmationem incurrat irregularitatem? VII. 62. & *seq.*
- An confessarius possit Episcopo revelare irregularitates & confessione notas, ut impediatur susceptionem ordinum. VII. 366. & *seq.* Quis possit absolvere ab irregularitate ob homicidium voluntarium. VII. 380. & *seq.*
- Irreverentia*. Adhibens in administratione Sacramentorum materiam vel formam probabilem relicta probabiliori ac tutiore peccat contra charitatem proximi, ac Religionem ob irreverentiam, nisi extrema necessitas excuset. VI. 189. & *seq.*
- Isaac*. Aries pro Isaac ab Abrahamo immolatus figurabat Christum pro peccatoribus oblatum. VI. 29.
- Quomodo valuerit ejus benedictio, dum non Jacob, sed Esau benedicere volebat. VIII. 178.
- Isaac Peyrerius* fuit Auctor Præadamitarum vel Anteadamitarum. III. 1. & *seq.*
- Isaias*. Ostenditur, quod prophetia Isaïæ, *Ecce virgo concipiet*, non possit aliter exponi, quam de B. Virgine. V. 180. & *seq.* Vid. *Esaïas*.
- Isariotes* Vid. *Iudas*.
- Isidorus* (S.) An fuerit adpersus fuligine hæreseos Armenorum. I. 177.
- Isidorus*. An compilator Juris canonici fuerit Isidorus Mercator, an Isidorus Hispalensis? IV. 239.
- Qualem habeant auctoritatem decretales ab ipso collectæ? IV. 240. Quinam canones ab ipso collecti sunt spurii, & qui genuini? IV. 241.
- Israel*. Quomodo filii Israel impune potuerint spoliare Ægyptios? IV. 154. An Deus potuerit concedere filiis Israel usuram. IV. 155.
- Populus Israel die XIV. exeunte Mensis Nisan Pascha immolavit, & eodem die eductus est de terra Ægypti. VII. 86.
- Italia* cur, & a quo olim nomen Saturnia habuerit? IV. 362.
- Italus*. Itali habent originem a Iano. III. 4.
- Iter Sabbati* quid sit? IV. 180.
- Etli olim licitum fuerit, Eucharistiam in itinere collo appensam secum deferre, aut in domibus aservare, id tamen de facto prohibitum est. VII. 183. Papæ iter agenti decenti cum pompa, & comitatu præfertur SS. Eucharistiæ Sacramentum. *ibid.* An licitum sit in die secundam Missam celebrare, ut infirmus viaticum recipiat, aut ob commodum iter agentium, aut ob nuptias? VII. 250.
- Jubal* invenit Organi usum. V. 108.
- Jubileum*. An Confessarius possit absolvere casus Papæ reservatos in Jubilæo, si hujus licentiæ non fiat mentio specialis? VII. 381.
- Judeus*. Error eorum de summa Trinitate adducitur. II. 1. Adversus hos Trinitas Personarum ostenditur ex veteri Testamento etiam conformiter linguæ Hebraicæ. II. 2. *per tot. cap. I.* Cur Iudæis Mysterium Trinitatis sit absconditum. *ibid.* Trinitas Personarum contra Iudæos probatur ex Hebraico nomine *Elohim*, quod item dicit, ac *Dei*, plures scilicet Personas. *ibid.* & *seq.* Item probatur per verba: *Faciamus hominem*: ubi scriptura non utitur phrasi Hebraica: nec more Europæorum vult innuere majestatem, aut dignitatem: nec unus Deus locutus est cum Angelis: sed una Persona Divina ad aliam. II. 6. Quibus argumentis Iudæi cogi possint ad deponendam obdurationem circa Mysterium Trinitatis. II. 11. De antiquitate Iudæorum, & origine Verbi *Hebræus*. II. 235. & *seq. per tot. cap. I.* Gens Iudæorum est antiquissima. III. 4. Eorum lingua est primigenia. *ibid.*
- An peccatum Iudæorum in crucifixione commissum fuerit originale. III. 125. & *seq.* Etiam pro his Christus est mortuus. III. 306. Vid. *Christus*.
- Sacramentum non est signum nudum, quo a Gentilibus, & Iudæis discriminantur Catholici, sed est signum gratiæ invisibilis. VI. 132. An circumcisio sit instituta solum pro signo distinctivo populi Iudæorum ab aliis Gentibus? an vero fuerit Sacramentum? VI. 140. *usque ad cap. V.* An & cur Iudæi circumcisionem omiserint in deserto? VI. 157.
- An ceremoniæ Catholicorum sint desumptæ ex legibus Iudæorum, & superstitione Ethnicorum. VI. 80. Baptismus & Lustrationes Iudæorum sumere originem ex moribus Gentium, tenet Grotius. VI. 288. Quod Baptismus derivavit a moribus, & meritionibus Iudæorum, putant Wolzogenitus, Lightfootus cum aliquibus Catholicis. VI. 288. & *seq.* Baptismus Christianorum nil habet commune cum lustrationibus Gentium, & meritionibus Iudæorum. VI. 299. Nec Gentiles, nec Iudæi erant baptizati in solo Nomine Christi. VI. 333. & *seq.* ac 337. Exponuntur textus SS. Patrum primo intuitu adversantium. VI. 335. Quid dicendum de facto Sisæbuti, lege Visigothorum, Caroli M. Chilperici, & Dagoberti cogentium Iudæos ad Baptismum? VI. 402. & *seq.*
- An Iudæi tempore Christi habuerint jus gladii. VII. 93. Aliqui tenent Christum instituisse Eucharistiæ Sacramentum, & celebrasse Pascha Luna XIV. Iudæos

daos autem distulisse mactationem agni ad Lunam XV. VII. 83. Pascha Iudaeorum immolabatur Luna XIV. exeunte, id est horis pomeridianis decimae quartae diei mensis Nisan, ad quas sequebatur vespera & initium diei decimae quintae, & Paschalis solemnitas. VII. 84. Pascha quid significet? *ibid.* Quid apud Iudaeos sit duplex vespera? VII. 85. Tempore Christi non utebantur Iudaei duplici Neomenia, a Phase Lunae, & a congressu Planetarum deducta, neque duplici calculo Astronomico, & vulgari, quorum unum Dominus, & alterum Ierosolymitani secuti fuerint. VII. 87. Quid apud Iudaeos dicatur Neomenia? *ibid.* Christus eodem die cum Iudaeis Pascha typicum celebravit. VII. 91. Nullus Iudaeorum anno Passionis Christi distulit Pascha in proximum Sabbathum, Lunam scilicet XV. exeuntem. VII. 92. Tempore Christi Iudaei festa etiam celebrabant, etsi inciderent in feriam 2. 4. & 6., ita ut nulla fuit tunc translatio festorum. *ibid.* Iudaei manipulum spicarum ad Sacerdotes deferendum metebant die Sabbati. *ibid.* Iudaei non distulerunt Pascha, ut Christum morti traderent. VII. 93. Quale discrimen inter Pascha Aegyptiorum, & Iudaeorum? VII. 100. An Graeci potius, quam Latini imitentur mores Iudaeorum? VII. 102. & *seq.*

An hi erant adstricti confessioni peccatorum? VII. 319. Et quomodo eam peregebant? *ibid.* Ipsi Iudaei tribuunt supernam virtutem impositioni manuum. VIII. 154. Unde hoc modo ordinarunt Levitas suos. *ibid.* Varii ritus Matrimonii Iudaeorum tanguntur. VIII. 220. Vid. *Hebraeus*, vel *Hebraeus*. *Iudaicus*. Moyses non praescripsit populo Iudaico Idolatriam. I. 73.

Lex Iudaica quando promulgata. II. 264.

Eucharistiae Sacramentum est institutum in postrema Cena consummato Paschate Iudaico. VII. 83.

Vid. *Nuge*.

Iudas Iscariotes. Non hic, sed Christus est crucifixus. IV. 388. & V. 190. ac 202. Cur vocetur Iscariotes? VI. 102. Quanti pretii erant triginta argentei sicii? VI. 114. & *seq.*

Baptismus ab ipso collatus fuit validus. VI. 133. & 200. *tot. cap. XIV.*

Eucharistiae Sacramento revera continetur Corpus, & Sanguis Christi. VII. 135. *tot. cap. VIII.* Hoc negavit Iudas Apostata. *ibid.*

Iudas Proditor an interfuerit consecrationi panis, & etiam vini? VII. 101. Bucella panis, qua sumpta Iudas exivit, non fuit Sacramentum, sed hoc jam prius receperat. *ibid.*

Cur huius poenitentia fuerit infructuosa. VII. 369.

Iudas Patriarcha. Quid notandum de eo? IV. 164.

Quando sceptrum de domo Iuda defecerit? V. 120. & *seq. tot. cap. I. II. & III.* An Hasmonaei sint ex tribu Iuda? V. 121. Tribus Levi, & Iuda sunt coniunctae. *ibid.* An Machabaei sint ex tribu Iuda? *ibid.* An nomen Iudae possit extendi ad omnes Hebraeos? *ibid.* Ex tribu Iuda unus praefuit Synedrion. V. 12. & *seq.* An tribus Iuda actu defecerit? V. 124. 125. & 127. & *seq.* An Machabaei sint de tribu Iuda, V. 129. Probatur, quod Christus fuerit de tribu Iuda? V. 345. Et non ex tribu Levi. *ibid.*

Iudas Thaddaeus (S.). Quid significet hoc nomen? VI. 101. & *seq.* Cur dicatur Lebbaeus? *ibid.*

Iudex. An laudabilis timor Iudicis terreni? V. 64.

Iudex est Christus. V. 350.

An polluat Ecclesia, si mors contingat in Ecclesia iussu Iudicis, aut sine sanguinis effusione, sive in-

feratur ab alio, sive a semetipso? VII. 242.

Si crimen publicum sit a Iudice ipso, est circumstantia aggravans. VII. 359. Quis sit Iudex causarum matrimonialium? VIII. 170. Laicus nequit concedere divortium. VIII. 218. & *seq.*

Iudicatum. Vid. *Vigilius*.

Judicium. An Sanctis clara Dei visio sit differenda usque post diem Iudicii? I. 193. & *seq.* & 200. Quid desuper sentiant SS. Ambrosius, Augustinus, & Bernardus? I. 210. Quid Ioannes XXII. I. 215. & *seq.*

Quomodo Christus ignoraverit extremi Iudicii diem. II. 104. An Angeli habeant indifferentiam iudicii. II. 189. & *seq.* Requiritur ad essentiam liberi arbitrii. III. 49. & *seq.*

Judicium credimus futurum septimo fidei articulo. IV. 393. Hoc negant Borboriani, Floriani, & Procliniatae. *ibid.* Quomodo Christus in illud sit venturus: & an parvuli sine Baptismo decedentes, ac infideles debeant comparere in Iudicio? IV. 394. Tempus Iudicii est ignotum. *ib.* Quis sit finis Iudicii? *ibid.* Vid. *Beatitudo*.

Iudicium temerarium prohibetur praepcepto octavo. IV. 184. Quid sit iudicium speculativum, & practicum? IV. 310. Quomodo cum dubio speculativo stet iudicium practicum. *ibid.* & *seq.* Quomodo iudicium probabile distinguatur ab opinione, & dubio? IV. 304. & *seq.* An conscientia speculative probabilis fiat practice certa per iudicium reflexum. IV. 319. & *seq.*

Iudicium Sacramentale qualiter differat a forensi? VII. 319. & 353. & 354. Cur in iudicio saeculari possit remitti unum crimen sine altero, & cur non in Sacramentali? VII. 347. & 357.

Quale requiratur iudicium rationis ad libertatem. IX. 130.

An Christus ignoraverit Iudicii diem? V. 216. Redemptio hominis non fuit condonatio, sed verus actus iudicii? VI. 16. Solvuntur objectiones. VI. 23. & 43.

An non baptizati post extremum Iudicium commoraturi sint super terram. III. 128. An iisdem comparare debebant in Iudicio. *ibid. tot. cap. VIII. & IX.*

Iudith num sit mentita Holoferni. I. 152.

Iugum. Quomodo intelligendum illud: *Nolite iugum ducere cum infidelibus*. VIII. 171.

Iulia Augusti filia, quo anno in exilium deportata. VI. 70.

Iuliana (S.). Institutio festi Corporis Christi divinitus revelata fuit S. Iulianae Moniali. VII. 179. Deinde ab Urbano IV. extensa est ad Ecclesiam universalem. *ibid.*

Julianus Apostata comparavit Christum Socrati, Lycurgo; Alexandro. V. 173. Impugnavit Genealogiam Christi. V. 192.

Julianus negat peccatum originale transire ad posteros Adae. III. 86. De eius patria, consanguineis, & gestis. III. 157. An fuerit Episcopus. *ibid.* Quam impudenter objecerit Augustino, quod negaret liberum hominis lapsi arbitrium. IV. 69. & *seq.* ac 71.

Julianus ante apostasiam fuit Lector Ecclesiae. VIII. 76. Negat inter B. Virginem, & S. Iosephum fuisse matrimonium validum, quia non interveniebat usus illius. VIII. 160.

Julianus, Pelagius, & Caesilius docent, Adamum, & Evam mortales secundum corpus creatos esse: resu-

refutantur ab Augustino, & Augustinianis. VIII.

429.

Iulianus Halicarnessensis. Vid. *Aphthartodocita*.

Iulius. Quid lex *Iulia*. IV. 246.

Iulius Cassianus. Vid. *Cassianus*.

Iumentum. De creatione Iumentorum. II. 250.

Iunior. Patrinus sit baptizatus, & confirmatus. VII.

76. Mares non sint patrini sceminis, nec sceminæ viris, nec senioribus Iuniores. *ibid.* & seq.

Iuno unde nomen, & originem habeat? IV. 359. Stultum est, eam Diis annumerare. *ibid.* An sit præferenda *Minervæ*. *ibid.*

Iupiter. Plures hoc nomine describuntur homines flagitiosi? IV. 357. Stulte inter Deos reputatur. *ibid.*

Iuramentum. Quando Papa dispense iuramenta? IV. 151. Quid de eo senserint Hebræi? IV. 159. & 162.

Quid dicendum de iuramento, quo Equites S. Iacobi deponunt se nunquam recusasse singulare certamen? V. 88. Quas requirat condiciones. IV. 179.

Iuramentum militare vocatur *Sacramentum*. VI. 129. Quibus verbis illud deponebatur. *ibid.* & seq. Hoc nomine veniunt etiam alia iuramenta, sed minus proprie. VI. 130.

Damnantur propositiones *Quesnelli* agentes de iuramento, IX. 317. & seq.

Iurisconsultus in quo sensu utatur *Confirmationis* vocabulo. VII. 2. & seq.

Iurisdictio. Sacerdos ut sit *Minister legitimus confessionis*, extra mortis articulum debet habere iurisdictionem, & approbationem ab Episcopo. VII. 377. Sacerdos in Ordinatione accepit potestatem absolvendi: per iurisdictionem autem, & approbationem Episcopi acquirit subditos, in quos exercere possit potestatem. *ibid.* An Sacerdos sine ista iurisdictione, & approbatione nec veniale absolvere possit. *ibid.* An Parochus possit excipere confessiones in alia Parochia, anque amissa Parochia etiam amitiat iurisdictionem? VII. 378. An Regularis possit audire confessiones Monialium, iurisdictioni Regularium subiectarum sine speciali deputatione Episcopi. VIII. 377. & seq. An etiam Doctor, vel laurea decoratus teneatur subire examen pro obtinenda iurisdictione audiendi Confessiones. VII. 378. Sacerdos non Parochus debet habere iurisdictionem ab hoc delegatam ad hoc, ut possit dare extremam unctionem. VIII. 31. De iurisdictione Episcopi electi ante consecrationem. VIII. 93. Omnem ordinis, & iurisdictionis potestatem, ac Episcoporum supra Presbyteros præminentiam negant Hæretici. VIII. 100. Refutantur. *ibid.* & seq.

Ius. Quæstiones circa dogmata fidei dicuntur quæstiones juris. III. 315. In his definiendis non potest errare Papa; vel Ecclesia. *ibid.* & seq. tot. cap. V. & VI.

An Deus habuerit dominium, & jus absolutum in corpus, & vitam Christi qua hominis. VI. 18. An satisfactio Christi fuerit rigorosa, & secundum juris apices. VI. 37. tot. cap. VI. An creatura possit satisfacere Deo pro peccato mortali, aut veniali ad juris apices. VI. 2. & 45. tot. cap. VIII.

An Iudæi tempore Christi habuerint jus gladii. VII. 93.

Quid sit jus. VI. 140. Dividitur in naturale, positivum, divinum, humanum, Ecclesiasticum, Canonicum, & civile. *ibid.* In publicum, & privatum. *ibid.* Quid jus gentium. *ibid.* An jus natura-

le etiam brutis conveniat. *ibid.* Quid jus Romanum, quid jus primævum, & secundarium, & personale, & locale. *ibid.* Iuris universi summam est decalogus. IV. 174. Iura Sacerdotum nequeunt usurpari a terreno Principe. IV. 225. Quo iure Cletici, & eorum bona gaudeant immunitate? IV. 230. & 234.

Ius Canonicum est a variis collectum. IV. 239. Præcipue ab *Isidoro*, & *Gratiano*. *ibid.* An compilator fuerit *Isidorus Mercator*, an *Isidorus Hispalensis*. *ibid.* Qualem habeant auctoritatem Decretales ab *Isidoro* collectæ. IV. 240. Quinam Canones veterum sint genuini, & qui spurii. IV. 241. Qualem auctoritatem habeant decretales *Gratiani*. *ibid.* & seq. Quid sit *palea*. IV. 242. Quibus partibus constet *Ius Canonicum*? *Ibid.* Quomodo faciendæ, & legendæ citationes juris Canonici. *ibid.*

Ius Civile quid sit. IV. 140. An debeat promulgari in singulis provinciis. IV. 206. An post promulgationem statim obliget. *ibid.* & seq. An ad hoc requiratur acceptatio populi. IV. 208. & seq. Quæ distinctio inter *Ius civile*, & Ecclesiasticum. IV. 210. Etiam *Ius civile* obligat in conscientia. IV. 213. & seq. Hoc negarunt Waldenses. *ibid.* Et *Gerson*. *ibid.* An etiam cum periculo vitæ. IV. 216. & seq. An possit præcipere actum internum. IV. 219. & seq. *Ius civile*, & spirituale possunt simul stare. IV. 225. Sic fiat in Papa. *ibid.* & seq. *Ius civile* nequit minuire immunitatem Ecclesiasticam. IV. 234. & seq. Traduntur quædam rudimenta circa *Ius civile*. IV. 245. Quid dicendum de *Iure civili Atheniensium*, & *Atticorum*. *ibid.* Quid *Ius civile* statuatur de matrimonio. *ibid.* *Ius civile Romanorum* quomodo dividatur. IV. 246. Quid statuatur de Religione, & de cultu parentum. *ibid.* Quid de homicidio. *ibid.* Quid de fornicatione, & libidine. *ibid.* & seq. Quid de furto? IV. 247. Quid de conviciis, falso testimonio, & calumnia. *ibid.* An *Ius Atticorum*, & *Atheniensium* conveniat cum *Iure Romanorum*. *ibid.* *Ius civile antiquum* coheret cum libris *Genesis*, *Exodi*, & *Levatici*. IV. 248. An derivetur a lege Hebraica. *ibid.* An præter *Ius civile* dentur etiam statuta. IV. 249. Quibus partibus constet *Ius civile*. *ibid.* Quomodo faciendæ, & legendæ citationes juris civilis. *ibid.* Quis in eo dispense? IV. 251.

Ius naturale. An nulla opinio probabilis in materia juris naturalis excuset a peccato. IV. 351. & seq. tot. cap. XVII. Vid. *Lex*.

Iustificans. An fides distinguatur a gratia iustificante? V. 5. & 55. Vid. *Gratia*, vel *Charitas*.

Iustificatio quomodo distinguatur a prædestinatione? I. 329. Est effectus prædestinationis. I. 375.

An iustificationis meritum sit ex nobis sine gratiæ auxilio? III. 222. & 215. Habet varias significationes. IV. 91. Datur a vera iustificatio. *ibid.* Quæ non sit per extrinsecam imputationem iustitiæ Christi; *ibid.* Sed per iustitiam inhærentem. *ibid.* Per hanc nobis communicatur Spiritus S. *ibid.* An gratia iustificationis distinguatur a charitate. IV. 92. Lutherani docent, eam conferri per solam remissionem peccatorum. IV. 95. & seq. Calvinistæ vero eandem constituunt in imputatione iustitiæ Christi. *ibid.* Iustificatur impius per gratiam & charitatem, quæ in cordibus per Spiritum S. diffunditur, & eis inhæret. *ibid.* An Deus hominem iustificans vere illi remittat peccata. IV. 100. tot. cap. III.

An

An gratia justificans, & peccatum possint simul stare. IV. 102. Quomodo adulti ad justificationem disponantur. IV. 103. *tot. cap.* IV. Justificatio non obrinetur per solam fidem. IV. 105. *tot. cap.* V. Quæ fides sit initium nostræ justificationis. IV. 107. & *seq.* Gratia justificans facit opera de condigno meritoria. IV. 114. & *seq.* & 120. Opera, quæ præcedunt justificationem, sunt meritoria de congruo. IV. 122. Opera autem sequentia sunt meritoria de condigna. IV. 123. & *seq.* Initium gratiæ justificationis non possumus promereri. IV. 127. Bene vero illius augmentum. *ibid.* Perseverantiam in gratia justificationis etiam solum ad tempus de condigno non possumus promereri. *ibid.* Uti nec reparationem illius post lapsum. *ibid.* Minus possumus promereri perseverantiam in gratia justificante finalem. *ibid.* & *seq.* Quare de condigno possumus promereri vitam æternam, & cur non perseverantiam finalem. IV. 128. An perseverantia finalis, nec de congruo possit obtineri. *ibid.* Iusti possunt aliis promereri gratiam justificationis de congruo. *ibid.* & *seq.* Quas proprietates heterodoxi requirant in justificatione. IV. 129. Potest amitti. *ibid.* Nullus homo sine speciali revelatione habet certitudinem fidei, quod sit in gratia justificante. IV. 133. An homo possit desuper habere certitudinem spei. *ibid.* Quinam habuerint revelationem, quod sint in gratia habituali. IV. 134. Gratia justificationis non est æqualis in omnibus iustis. IV. 135.

Qualis fides sit necessaria ad justificationem consequendam; V. 43. & *seq.* Justificationem præcedit spes. V. 60. Qualiter charitas operetur justificationem. V. 73.

Charitas initialis ad justificationem disponit, sed se sola sine penitentia Sacramento peccata non delet. VII. 313. Hæc sententia non est obnoxia propositio- nibus, & erroribus Baji. VII. 314. & *seq.* Timor servilis non videtur sufficere ad justificationem sine charitate Dei saltem initiali. VII. 286. *tot. cap.* V. & VI. Timor servilis est donum Dei, ac impulsus Spiritus S. *ibid.*

Opera bona ante justificationem peracta non sunt peccata, sed tantum non sunt meritoria vitæ æternæ. VIII. 355. & *seq. tot. cap.* I. II. & III. Gratia Spiritus S. movens ad actus fidei, spei &c. non justificat peccatorem, sed ad justificationem disponit. VIII. 346. & *seq. tot. cap.* I. Quomodo fiat juxta communionem Theologorum sententiam, & quomodo fiat juxta sententiam Baji. VIII. 370. Justificatio impii non consistit in obedientia mandatorum. VIII. 377. & *seq.* In sensu Baji datur justificatio sine remissione peccatorum, VIII. 349. & *seq.* ac 377. & *see.* Sententia, quod Sacramento Penitentia requiratur charitas initialis, quæ tamen non semper justificationem conferat, non potest censura notari. VIII. 399. & *seq.* Augustiniani ad opus bonum requiruntur gratiam, non justifican- tem, sed actualem, ac moventem ad justificatio- nem. VIII. 470. & *seq.*

Quas Bajus tradiderit propositiones circa justificatio- nem. IX. 294. Vid. *Gratia*.

Iustificatus. Putant hæretici, quod hic sciat certo, se non posse excludi a gloria, nec excidere a gra- tia. IV. 378.

Iustinianus Imperator credidit, Christum habuisse cor- pus incorruptibile. V. 199. Voluit in hanc senten- tiam omnes compellere Episcopos. *ibid.* Edidit

edictum contra tria Capitula. V. 268. Alia inter hanc, & Vigilium Papam agitata examinantur. *ibid.* & *seq.*

Iustinus (S.) cecidit in errorem Papiæ Millenarii. I. 194. Concordatur cum Tertulliano. I. 203.

Quænam sint opera ipsius genuina. II. 99. Divinita- tem Verbi propugnavit. *ibid.* & *seq.* An docuerit, adorandus esse Angelos. II. 100.

Iustinus non admittit posse aliquem salvari, si negat Divinitatem, aut Incarnationem Verbi. IV. 375. In quo sensu dicat Socratem, & Heraclitum Chri- stianos. IV. 376.

Iustitia. An Adam sit productus cum iustitia origina- li. III. 32. Quid hæc importet. *ibid.* Hæc Ada- mo non fuit naturaliter debita. III. 72. *tot. cap.* I. II. & III.

An initium iustitiæ sit ex nobis sine gratiæ auxilio. III. 222. Non datur perfecta iustitia sine gratia. IV. 17. An justificatio nostra fiat per extrinsecam imputationem iustitiæ Christi. IV. 91. ac 95. An per iustitiam inhærentem. IV. 91. Qualis detur iustitia Deum inter & hominem. IV. 115. & 117. Iustitia ut virtus cardinalis plures alias complectitur. IV. 268.

Potuisse Deus non petere satisfactionem a nobis ob peccata secundum rigorem iustitiæ. VI. 2. An Deus peccasset contra iustitiam, si sine pœna condonasset peccata nostra. VI. 3. Socinus docet, nullam Dei iustitiam postulare, ut peccata puniantur. VI. 5. Decem propositionibus demonstratur, quod non sit contra iustitiam, Christum pro nobis esse passum. VI. 6. An in Deo sit iustitia vindex peccatorum, & constans voluntas puniendi peccatores. VI. 16. & 17. & *seq.* Quos effectus Divinæ iustitiæ tribuat Crellius. *ibid.* 18. Noluit Deus in hominum repa- ratione peccata dimittere non exhibita divinæ ius- titiæ satisfactione, sed intuitu meritorum Christi, & satisfactionis ejus salvi facti sumus, VI. 16. Re- demptio hominis non fuit condonatio, sed actus veræ iustitiæ. *ibid.* & *seq.* Decebat quam maxime, ut ob peccata nostra Divinæ iustitiæ condigna fieret satisfactio. VI. 17. & *seq.* In passione Christi emi- nebant iustitia, & misericordia. VI. 18. ac 32. & *seq.* Voluit Christus hominem a dæmonis tyrannide liberare non potentia, sed iustitia. VI. 17. & *seq.* Fuit iustitia conveniens, quod Christus innocens subierit crucis supplicium, & ei peccata nostra impu- tentur. VI. 19. & 5. *item* 32. & *seq.* Solvantur sophismata Socini. VI. 23. *tot. cap.* V. & 43. *tot. cap.* VII. Probatum Christum satisfecisse secundum iustitiam. *ibid.* 23. An secundum rigorem iustitiæ, & juris apices. VI. 37. *tot. cap.* VI. Quid requiratur ad iustitiam rigorosam. *ibid.* & *seq.* An creatura possit satisfacere Deo pro peccato mortali aut veniali ex iusti- tia rigorosa. VI. 2 & 45. *tot. cap.* VIII.

Penitentia est vera virtus; spectatque quandoque ad charitatem, aliquando vero iustitiam. VII. 255.

Bajum ait, originalem iustitiam, integritatem, im- manitatem a morte &c. esse proprietates Adamo ante lapsum naturaliter debitas, ita, ut gratia, sanctitas, & iustitia respectu nostri sint dona su- pernaturalia post lapsum, quæ fuissent naturalia, si Adam non peccasset. VIII. 406. Hæc Baji opi- nio colligitur ex aliis ipsius propositionibus pariter damnatis. VIII. 412. & *seq. tot. §.* II & III. Ac confirma- tur ex propositione 35 Quesnellij. VIII. 416. & *seq. tot. §.* IV. Bellarminus in sententia de statu naturæ puræ Bajum, Lutherum, & Calvinum hæreseos

reos pronuntiat, quia putant, iustitiam, & integritatem originalem non fuisse donum supernaturale. VIII. 405. & 416. & seq. Triplici sensu aliquid juxta Bajum dicitur naturale. VIII. 416. Quomodo secundum Bajum originalis iustitia, gratia, sanctitas, & integritas fuerint dona naturalia. VIII. 431. & seq. Vid. *Integritas*.

Iustitia Originalis cur non potuerit ab Adamo per penitentiam recuperari. VII. 442. Deus remuneratur opus meritorum ex iustitia, & liberalitate. *ibid.*

Iustus. An iusti videant Deum oculis corporeis in caelo. I. 181. An iustorum animabus clara Dei visio sit differenda usque post diem Iudicii. I. 195. & seq. ac 200. & seq. In escis, potu, divitiis non consistet felicitas iustorum. I. 194. & seq. Quid de eorum presenti statu senserint SS. Ambrosius, Augustinus, & Bernardus. I. 210. Quid Ioannes XXII. I. 215. & seq. De inæquali gloria Sanctorum. I. 219. & seq. Iusti in Deo vident Unitatem, Trinitatem, ac omnia attributa. I. 124. Quæ iustis cognitio competat de terra, caelo, ac rebus, quæ in terra fiunt. *ibid.*

Etiam iusti indigent gratia actuali. III. 170. & seq. An etiam iustis desit gratia, ad servanda omnia Dei præcepta, necessaria. III. 293. Non deseritur a Deo, nisi prior Deum deserat. III. 294. Nec iustus potest vitare omnia peccata venialia sine gratia speciali per totam vitam. IV. 30. *tot. cap. VI.* Cur iustus dicatur templum Spiritus Sancti; & cur dicatur signatus Spiritu Sancto. IV. 92. An iusti possint aliis promereri gratiam sanctificantem saltem de congruo. IV. 128. Iustus potest peccare, & peccando gratiam sanctificantem amittere. IV. 129. & seq. Gratia sanctificans non est æqualis in omnibus iustis. IV. 135. Iustis aliquando deest gratia efficax, quæ vitent minima quædam peccata. III. 327. Illis aliquando subtrahitur gratia efficax ad perseverandum. *ibid.* Iustis volentibus servare divina præcepta semper adest gratia orationis, per quam impetrare possunt gratiam efficacem. *ibid.* Illis ad actum orandum est necessaria gratia suapte natura efficax. III. 328. Iusti aliquando, licet gratia habituali exornati, & suffulti adiutorio proximæ sufficienti ad orandum, actum non orant, imo obicem ponunt potentie proximæ ad ponendum actum orationis. *ibid.* & seq. Aliquibus iustis aliquando Deus gratiam præbet robustam, atque effectricem, quam aliquibus aliis iustis denegat, & quæ causa hujus æconomiae proferri possit. III. 329. & seq.

Ab observatione legis Novatores excipiunt cætum *Iustorum*. IV. 143.

An iusti veteris testamenti salutem sint consecuti sine satisfactione Christi. VI. 30. & seq.

Inter iustum & peccatorem non datur medium, bene vero inter cupiditatem habitualement, & charitatem habitualement, mediant actus fidei, spei &c. VIII. 376. & seq. Cur iusti in hac vita affligantur. VIII. 433.

Iansenii prima propositio ait, aliqua Dei præcepta esse impossibilia hominibus iustis; Catholici ajunt, nec ulli peccatorum esse aliqua præcepta impossibilia. IX. 134. & seq. Iansenianum non est dicere, iusto habere gratiam sufficientem servandi præcepta, sed non semper efficacem. *ibid.* Quod iusti semper habeant gratiam sufficientem servandi præcepta, non autem semper efficacem, docet Noti-

fius. IX. 139. Tenentque Thomistæ. IX. 140. Decipitur, quilibet ait, Berti existimare, aliqua præcepta esse iustis impossibilia. IX. 197. *tot. §. 3.* Imo non iustis tantum, sed etiam quilibet fidei, ac impio præcepta sunt possibilia. *ibid.* & seq.

K

Kemnitius male definit Sacramentum dicens, non esse signum efficiens gratiæ. VI. 133. & seq. Efficit, Sacramentum Penitentiae esse factum a Petro Lombardo. VI. 177. Negat, ad effectum Sacramentorum requiri intentionem Ministri, sed fidem susipientium, quæ sola iustificat. VI. 211. Refutatur. *ibid.* & seq. Secundum kemnitium character Sacramentalis est figmentum scholasticum. VI. 261. Impugnatur. *ibid.* & seq.

Negat Confirmationem esse Sacramentum. VII. 5. Impugnantur. *ibid.* kemnitius falso affirmat, de fide esse, requiri ad Chrismatis confessionem balsamum. VII. 29. & seq. Putat verum balsamum non amplius haberi. *ibid.* 30. Quæ maledicta effuderit in Chrisma. VII. 18. Contra Græcos Schismaticos, Waldenses, Hussitas, Lutherum, Kemnitium, Calvinum, Dallæum, & alios hæreticos probatur Ministrum ordinarium Confirmationis esse Episcopum. VII. 40. Gratiam Sacramento Confirmationis conferri, negant Lutherus, Calvinus, kemnitius, Dallæus, ac Novatores propemodum omnes. VII. 63. Contra hos probatur, Confirmatione conferri aliquam gratiam sanctificantem. VII. 64. Laudabilissime in festo Corporis Christi fit Processio, & circumgestatio SS. Corporis Christi. VII. 180. & seq. Hæc processio ortum habet ab Urbano IV. *ibid.* Eadem reprobat a Kemnitio. VII. 181. Kemnitius negat penitentiam esse Sacramentum. VII. 257. Vid. *Kemnitius*, vel *Lutherus*.

L

Laborantes quid essent. VIII. 77.

Lac. Omnis aqua naturalis est materia apta Baptismi. VI. 310. & seq. Quænam sit aqua naturalis. *ibid.* Aqua naturalis & materia sufficiens Baptismi non sunt sudor, lacrymæ, vinum, cervisia, lac &c. VI. 311.

La-Croix (P.) Theologia Moralis damnata fuit, ignique tradita a Senatu Tolosano, & cur. X. 37. Anonymi Epistola adversus Iudicium Tolosani Senatus eundem subiit fatum. *ibid.*

Lacrymæ quomodo in Christo fuerint. V. 216. Omnis aqua naturalis est materia apta Baptismi. VI. 310. Quæ sit aqua naturalis. *ibid.* Aqua naturalis & materia sufficiens Baptismi, non sunt sudor, lacrymæ, vinum, cerevisia, lac &c. VI. 311. Contritio procedat ex corde sincero, sitque interna, unde lacrymæ non sunt semper signum Contritionis VII. 277.

Lactantius cecidit in errorem Papæ Millenarii. I. 194. Filii divinitatem propugnavit. II. 118. Num tribuat corpus Deo. I. 110. An negaverit Dei immensitatem. I. 131. & 132.

Laicus nequit facere Ecclesiasticam legem. IV. 222. Potestas Laica, & Ecclesiastica potest simul stare. IV. 225. Uti videmus in Papa. *ibid.* Calvinus laicis omnibus denegat potestatem ministrandi Baptismum etiam in mortis articulo. VI. 195. An laicus committat sacrilegium, si urgente necessitate Ba-

Baptismus confert in peccato gravi constitutus. VI. 207. Probatur contra Calvinum, & Græcos recentiores, quod in casu necessitatis homo quilibet etiam laicus possit absque solemnī ritu administrare Baptismum. VI. 342. & 345. & seq. Si in necessitate adsit Clericus, laicus vir, & femina, quis debet dare Baptismum. VI. 348. & seq. An laicus, vel femina peccatum grave committant & in necessitate baptizant præsente Clerico. VI. 349. An laicus solemniter baptizans non solum committat peccatum grave, sed etiam irregularitatem incurrat. VI. 350. Waldenses, & Lutherani omnes laicos Eucharistiæ Sacramenti Ministros dicunt: Marcionitæ, ac Pepuziani etiam mulieres admiserunt. VII. 184. Laici nec in defectu Sacerdotum possunt sacrificare, aut conficere Eucharistiam. VII. 185. Laici non sunt Ministri Eucharistiæ. *ibid.* & 186. & seq. Frumentius non laicus fuit, dum in India sacrificabat, sed Sacerdos, & Episcopus. VII. 187. Quid sit Communio laica, & peregrina. VII. 188. Eucharistiæ Communio sub utraque specie data fuit ab initio Ecclesiæ etiam laicis usque ad sæculum duodecimum. VII. 193. & seq. Sumere Communionem sub utraque specie nunquam fuit de præcepto respectu laicorum. *ibid.* 194. In domibus laicorum solus consecratus panis asservabatur. VII. 196. Iure optimo laicis usus calicis sublatus est. VII. 199. Non expedit iterum laicis permittere usum calicis. VII. 200. An Sacerdos celebrans teneatur in Missa privata porrigere Communionem laicis, si petant. VII. 235. In quo sensu utilior sit Confessio tempore necessitatis facta laico præsenti, quam Sacerdoti absenti per litteras. VII. 352. & seq. An laicus fuerit aliquando, vel esse possit Minister Confessionis. VII. 361. An omnes laici habeant potestatem absolvendi. *ibid.* & seq. Plures in mortis articulo absente Sacerdote confessi sunt laicis, sed hæc Confessio non erat necessaria, nec Sacramentalis. VII. 364. Quid utilitatis attulerit similis Confessio? *ibid.* Quomodo intelligendum illud: *Confitemini alterutrum peccata vestra*? VII. 365. Horum Confessiones audiantur in patenti loco. VII. 444. Non autem in Sacristia. *ibid.* Etiam hi olim faciebant unctiones ægrotis, sed non Sacramentales. VIII. 8. & 30. An in necessitate possit laicus esse Minister Extremæ unctionis. VIII. 30. Hæretici etiam laicis Ecclesiæ munia concedunt. VIII. 50. An etiam laici possint dici Sacerdotes? VIII. 52. Ipsi prohibetur tangere vasa sacra. VIII. 82. Laicos indignos a Communione olim repellebat Diaconus. VIII. 86. Divortium nequit fieri per Judicem laicum. VIII. 318. & seq.

Lambertus Daneus. Ejus error de summa Trinitate. II. 2.

Lamech primus habuit duas uxores. VIII. 208.

Lampas. Ufus candelarum, & lampadarum, est condecens, laudabilis, & miraculis probatus. VI. 276. Narcissus, ut sacræ lucernæ arderent, signo crucis aquam convertit in oleum. VI. 277. Lampades in Pictavensi templo sine olei diminutione ardebant. *ibid.* Lampades in Ecclesia S. Agathæ Romæ sunt incensæ lumine divinitus illato. *ibid.*

Landgravius (*Philippus*) Hassiæ. Huic concessit Lutherus ducere aliam uxorem vivente prima. VIII. 207. & seq. Refutatur. VIII. 210.

Languetius (*Joannes*) Archiepiscopus Senonensis. Quesnellium & Lutherum in materia de operibus infidelium convenire docent Languet, & Bissy. *Berti Theol. Tom. X.*

VIII. 486. & seq. Criminatur Berti, & Bellelli, quod voluntatem Dei, & mortem Christi pro salvandis omnibus exponant in sensu Jansenii, eo quod illam voluntatem appellant metaphoricam. IX. 331. & 340. Contrarium demonstratur. IX. 341. & seq. Afferit, Berti negare in Deo voluntatem sinceram, & beneficam salvandi omnes. IX. 321. & 343. Refutatur. IX. 344. Accusat Berti, quod voces libertatis, indifferentiæ, resistentiæ, auxilii sufficientis, usurpet in sensu Janseniano. IX. 323. & 349. Refellitur. IX. 350. & seq. Ait, ipsum cum Bellellio usurpare Jansenianum Principium: *Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est*: & ideo negare indifferentiæ libertatem. IX. 323. & seq. & 354. Sed demonstratur contrarium, atque evincitur illud principium esse S. Augustini, & quo in sensu ab ipsis accipitur. IX. 355. Carpit definitionem efficacis gratiæ a Berti traditam, atque ait eam explicare libertatem ad meritum, & demeritum in sensu Janseniano. IX. 323. & 356. & seq. Impugnatur. IX. 357. Falso illi apponit, quod rationem meriti constituat in iis actibus, qui peraguntur necessitate. IX. 323. & 358. Non integre recitat Berti verba, ut Jansenianum reddant sensum. IX. 359. Afferit, Berti & Bellelli denegare cum Jansenio gratiam sufficientem. IX. 324. & 360. Oppositum evincitur. IX. 360. & seq. Berti verba obtruncat, pro lubitu traducit, invertit, obscurat, &c. ut demonstret ab illo vellicari Thomistas in notione *potentie proxime*, atque *expedite*. IX. 363. & seq. Criminatur Bellelli, quod per gratiam parvam, & inefficacem, quæ sola secundum illum conceditur justis urgente præcepto, asserat nullam veram dari potentiam, sive proximam, sive remotam. IX. 326. & 365. Refellitur. IX. 366. Afferit, Bellelli, & Berti constituere gratiam in Caritatis Theologicæ motu, atque ideo liberum arbitrium in omnibus suis actibus absque tali gratia peccare. IX. 327. & 366. & 368. Oppositum revincitur. IX. 367. & 369. Atque propterea contendit eos impingere in propositiones damnatas 27. & 25. Baji, & 28. 39. 40. 41. Quesnelli. IX. 326. & 369. Demonstratur Languetii hallucinatio. IX. 370. Ait, Bellelli & Berti admittere principia, ex quibus necessario fluunt propositiones damnate 60. 61. 62. 63. Quesnelli, atque 12. & 15. damnatæ ab Alexandro VIII. in quibus agitur de actibus timoris, fidei, spei. IX. 328. & 372. & 375. Refellitur. IX. 373. & 316. & seq. Conatur evincere, eos detorquere in exoticum sensum. censuras latas in Bajum, & Quesneilum, illis tribuendo errores, de quibus neque cogitaverunt. IX. 329. & seq. & 378. Verum, quam pessime hallucinetur, demonstratur. IX. 378. & seq. Quænam dolose prætermittat, ut evincat, Berti censuras in sensum exoticum traducere. IX. 380. & seq. Similiter adstruit, Berti, & Bellelli censuras eludere, atque errores Baji instaurare circa statum naturæ puræ. IX. 330. & seq. & 385. Refutatur. IX. 385. & seq. Propositiones Baji, & Quesnelli, quas Languetius tribuit Berti, & Bellelli, explicatur quo in sensu ab his sint reprobata. IX. 387. & seq. Quo in sensu Berti propugnet impossibilitatem status puræ naturæ. IX. 391. Refelluntur objecta Languetii circa immortalitatem, & immunitatem a pœnis hujus vitæ debitam Adamo innocenti. IX. 392. Demonstratur, Berti, & Bellelli damnatorum dogmatum non esse convictos.

ut falso obtendit Languetius . IX. 395. Languetius damnat libros Bellelli, & Berti . IX. 331. & 396. Propositiones, quæ a Languetio perstringuntur in libris Berti, & Bellelli, summam recensentur, adjecta Fidei Professione P. Berti . IX. 396. & seq. Languetii Epistola prima ad Benedictum XIV. contra libros Berti, & Bellelli . IX. 332. Eiusdem Epistola secunda ad eundem Pontificem . IX. 334. Languetius anno 1720. Suesionensis Episcopus, fuit unus centum Episcoporum, qui in Concilio Cleri Gallicani ediderunt Explicationes errorum in Constitutione *Unigenitus* proscriptorum . IX. 399. Iuxta has Explicationes revincitur . *ibid.* & seq. & 416. & seq. Revincitur etiam ex sententia prædecessorum suorum, atque universorum Parochorum suæ diocesis . IX. 401. & seq. Quæ inofficose scribat in Apostolicam Sedem . IX. 426. Vide *Berti*.
Languor. Quomodo intelligendum illud: *Vere languores nostros &c.* VI. 9.
Laodicensis anni circiter 372. Synodus mentionem facit de Subdiaconatu . VIII. 76.
Laodicensis Antistes Apollinarius negat Christum habuisse animam humanam . VI. 210. Asserit, vicem animæ egisse divinitatem . *ibid.* Vide *Apollinarius*, vel *Apollinarista*.
Lapsus. De lapsu Hosii Episcopi in hæresim Arianam, & pœnitentia illius . II. 127. De merito, & lapsu Angelorum . II. 195. *per tot. cap. XV.* Quando contigerit lapsus? II. 196. Ante lapsum homo primus non erat morti subiectus . III. 58. Qualiter post lapsum aperti sint oculi Protoparentum . III. 55. Homo gaudet libero arbitrio etiam post lapsum Adæ . III. 262. & seq. *tot. cap. II. & III.* Libertas indifferentiæ est necessaria ad meritum, & demeritum etiam post lapsum Adæ . III. 262. & 267. & seq. V. *Natura*. Reparationem post lapsum non possumus de condigno promereri . IV. 127. An, & in quibus casibus quis illico teneatur ad Confessionem post lapsum in peccato grave . VII. 383. & seq. Aut ad contritionem . *ibid.* 384. Iansenii erroris character duplex est: unus in statu naturæ lapsæ, seu post, lapsum Adami non cognoscere libertatem indifferentiæ: secundus negare aliud gratiæ adiutorium præter gratiam efficacem, seu cum effectu conjunctam . IX. 126. Adamus, & Angeli in statu naturæ integræ poterant cum sola gratia actuali sine efficaci opus supernaturale exercere . IX. 121. & seq. Non autem post lapsum . *ibid.* Quæ differentia inter gratiam Adamo & Angelis in statu naturæ integræ datam, & gratiam homini post lapsum concessam? IX. 109. & seq. ac 121. & seq. De libero arbitrio hominis post lapsum docuit Bajus propositiones tredecim, in quibus evertit liberum arbitrium, dicit omnia peccatorum opera esse peccata, si sunt sine charitate, quia proveniunt ex cupiditate noxia; ac quomodo Augustiniani hos errores declinent . IX. 289. Quid Quesnellius sentiat de viribus liberi arbitrii hominis post lapsum? IX. 312. & seq.
Larva. Unde hoc nomen derivatum? V. 102. In larvis modo major est luxuries, quam olim apud superstitiosos erat . *ibid.*
Lateranense Concilium non definivit, Angelos esse creatos ante cælum, & terram, vel in cælo empyreo . II. 156. Absolvit Petrum Lombardum de hæresi accusatum . VI. 159. Dogma transubstantiationis est antiquius Concilio Lateranensi . VII. 166.
Latinus. Magnum est dissidium inter Latinos, &

Græcos Schismaticos de Processione Spiritus S. II. 77. & seq. Latini male arguuntur a Græcis Schismaticis de corrupto Symbolo . II. 85. *per tot. cap. XIX.* Explicantur Græca, Latinaque vocabula, quæ utimur in Tractatu de Trinitate II. 91. *per tot. cap. XXI.* Textus Latinus in Prophetia Danielis non discrepat ab Hebraico . V. 131. & seq. Quod apud Græcos sonat Mysterium, hoc apud Latinos significat Sacramentum . VI. 128. Quæ distinctio inter formas Sacramentorum apud Græcos, & apud Latinos . VI. 183. & seq. Cur Ecclesia in Canticis, & aliis ritibus utatur lingua Latina . VI. 275. & seq. Hæretici inaniter id reprehendunt ex eo, quod lingua Latina a paucis intelligatur . *ibid.* Forma Ecclesiæ Latinæ est legitima, antiquissima, & omnino certa, qua utitur in Baptismo . VI. 321. Græcorum forma Baptismi enuntiativa est, non deprecativa: valida & ipsa est, nec a forma Latinorum substantialiter differt . VI. 322. Quæ unio inita inter Græcos, & Latinos . VII. 46. 47. & seq. Quam formam Latini adhibeant in Confirmatione . VII. 34. & 37. Et an hæc proveniat ex Apostolica traditione *ibid.* 34. Oratio unctionem, & impositionem manuum præcedens non est forma Confirmationis . VII. 35. Verba illa, quæ comitantur unctionem, id est: *Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris &c.* apud Latinos vera, & adæquata sunt forma Confirmationis . VII. 37. Subinde hæc forma fuit mutata salva substantiali significatione verborum . *ibid.* Quod soli Episcopi sint ministri ordinarii Confirmationis, probatur ex Patribus Græcis, & Latinis . VII. 41. Ut valida sit Confirmatio facta a Sacerdote simplici, in Ecclesia Latina requiruntur Summi Pontificis delegatio, & in Ecclesia Græca perantiqua, & universim recepta consuetudo, quam Papa approbet, aut saltem permittat . VII. 52. An sufficiat delegatio facta ab Episcopo . *ibid.* An Græci, vel Latini omnium primi in Bulgaria fidem disseminarint . VII. 48. & 49. Nicolaus I. iussit de novo confirmari Bulgaros consignatos a Græcis per Photium missis . *ibid.* Innocentius III. prohibet Latinis Sacerdotibus inter Græcos degentibus, ne Confirmationem conferant, quod toleratur in Græcis . *ibid.* 49. Apud Latinos frons sola inungitur in Confirmatione, & cur? VII. 77. An Græci potius, quam Latini imitentur mores judæorum . VII. 103. Secundum Scotum usus fermenti in Ecclesia Latina, & Græca ob Ebionæos introductus est, quorum hæresi oppressa Ecclesia Latina transiit ad azymos, Græca vero retinuit fermentum . VII. 109. & seq. Major est convenientia rationis pro ritu Latinorum utentium azymo, quam Græcorum assumentium panem fermentatum . VII. 114. Falluntur qui censent Græcis apud Latinos commorantibus, aut peregrinantibus fas esse consecrare azymum, & e contra Latinis apud Græcos fermentatum . VII. 115. Quid significet pœnitentia apud Latinos, & quid apud Græcos . VII. 254. Explicantur varia vocabula, quæ Missa a Latinis, & Græcis denotatur . VII. 237. & seq. An apud Latinos olim fuerit in usu forma absolutionis deprecativa . VII. 390. An in Ecclesia Latina possit Sacerdos simplex consecrare oleum infirmorum jure ordinario, vel saltem auctoritate Apostolica? VIII. 18. Quot, & quales unctiones in Extrema Unctione faciebat Ecclesia Latina? VIII. 20. Vide *Ecclesia*. An ordinarius apud Græcos, & transiens ad ritum Latinorum, debeat susci-

- f**uscipere Ordines ab Episcopo Græco prætermisissos. VIII. 63. & seq. An etiam primam tonsuram, si a Græco fuit omissa. VIII. 67. Quomodo Presbyteri ordinentur apud Græcos, & quomodo apud Latinos. VIII. 89. & seq. Quam habeant materiam in Ordinatione. VIII. 112.
- Latreuticus**. Quod Missa sit Sacrificium latreuticum, & eucharisticum admittunt Novatores hæretici, sed propitiatorium, & impetratorium negant. VII. 227. Aliud est Sacrificium latreuticum; aliud eucharisticum, aliud impetratorium, & aliud propitiatorium. *ibid.* & seq.
- Latria**. Domino Iesu Christo in Eucharistia existenti latriæ cultus est exhibendus. VII. 176. Quomodo intelligendum illud: *Adorate scabellum pedum ejus*. *ibid.* Probatur contra Verinum, Patres dicere, Christum adorandum in Eucharistia cultu latriæ proprie tali. *ibid.* & seq. Adoratio in Eucharistia non fit accidentibus panis, & vini. VII. 177.
- Latro** annumeratur raptoribus. IV. 183.
- Latrocinium Ephesinum**. Vide *Eutyches*.
- Latrunculus**. Vide *Ludus*.
- Latus**. Petra, unde fluxerunt aquæ, figurabat latus Christi apertum. VI. 28. & seq. Qualis sanguis ex aperto latere Christi profluxerit. VI. 126. & seq. Quid de eo sentiant Calvinus, & alii. *ibid.* An fluxerit promiscue cum aqua, vel separatim. *ibid.* An Longinus latus Domini aperuerit. VI. 127. Quomodo Sacramenta fluxerint ex latere Christi in morte aperto, si jam antea Baptismus erat institutus? VI. 301. & seq. Quomodo Sacramenta novæ legis processerint ex latere Christi. VI. 250.
- Lavacrum**. Cur Baptismus dicatur lavacrum. VI. 285.
- Launojus** (Joannes) negat potestatem Papæ in Reges, summosque Principes. X. 1. Quid dicendum de ejus Censura adversus Ven. Bellarminum. *ibid.* & seq. Quid de S. Gregorio VII. sentiat. X. 21. Contendit Ecclesiæ nomine intelligendos esse Reges, & Principes. VIII. 170. Refutatur. *ibid.* Launojus librum edidit contra S. Augustini doctrinam, in quo favet Semipelagianis. I. 325. V. Joannes Launojus.
- Lauræa** (Brancatus de). Propositio hæc Berti: *Gratia efficitur est videlicet delectatio, sive charitas, quæ superat contrariam cupiditatem*: non est ex Iansenio, sed S. Augustino desumpta. IX. 106. Idem sentit Brancatus de Lauræa. IX. 110. An, & in quo sensu Berti neget gratiam dari sufficientem. IX. 122. & seq. Quod id non faciat in sensu Iansenii probatur ex Brancato de Lauræa. IX. 124. Brancatus de Lauræa docet, Christum pro omnibus præparasse remedia, remedia tamen præparata non omnibus actu applicari. IX. 156.
- Laurea**. An is, qui in aliqua Academia est laurea decoratus, teneatur subire examen Episcopi ad obtinendam approbationem audiendi Confessiones. VII. 378.
- Laurentius** (S.), Diaconus S. Sixti, non consecravit, sed dispensavit S. Calicem. VII. 185.
- Lauretum**. Domus Nazarethana vere fuit e Syria translata Angelorum ministerio Tersactum: inde in agrum Picentinum, nunc Lauretum. VI. 87. An Danthes Florentinus Poeta mentionem fecerit Lauretanæ Domus B. M. V. VI. 89. & seq.
- Laxus**. Quid sit confessio laudis. VII. 319. Confessio fidei & laudis potest esse sine Confessione peccatorum, sed non vicissim. *ibid.*
- Laxus**. Quid sit conscientia laxa. IV. 303.
- Lazarus**. An dicta de Epulone, & Lazaro sint parabola, vel historia. II. 212. & seq.
- Lazarus**. Quomodo intelligendum illud: *Lazarus amicus noster dormit*, cum fuerit mortuus. VI. 53. Ejus resuscitatio nequit in dubium vocari. VI. 102. Cur Christus jussit in ejus suscitatione tolli lapidem. *ibid.* & seq. Præter suscitationem aliud miraculum fecit Dominus, quod ligatus ambularit. *ibid.* 103. An Petrus de Apono implemet, vel ipsius statua sit combusta, ob negatam Lazari suscitationem. *ibid.* 103. Lazarus resuscitatus est figura Confessionis Sacramentalis. VII. 352.
- Lebbeus**. Cur S. Judas Thaddæus vocetur Lebbeus. VI. 101. & seq.
- Lectio**. Quid notandum in lectione SS. Patrum, si videntur in hæresim deflectere? I. 73. Damnantur Propositiones Quesnelli agentes de lectione Scripturarum. IX. 316. & seq.
- Lector** an peccet graviter, si in peccato mortali constitutus exercet Actum Ordinis. VI. 207. Apud Græcos Lectorum, & Cantorum idem est Ordo. VIII. 59. An Græci ex minoribus Ordinibus solum admittant Ordinem Lectorum. VIII. 61. Horum Ordo probatur. VIII. 70. De horum Officio. *ibid.* Non potest Concionem habere, nec in Missa cantare Evangelium. *ibid.* Vide *Ordines Minores*. Lectorum fit expressa mentio ab Ecclesiæ primordiis. VIII. 77. & 79.
- Lectus**. Baptismus Clinicorum validus est. VI. 314. & 317. Quid dicendum de Baptismo Novatiani in lecto baptizati. VI. 317.
- Legalia**. De horum causa, & origine. IV. 184. tot. cap. IX. Optimo concilio sunt instituta. *ibid.* Sacrificia in iis præscripta condemnant Idololatriam, & significant Christum. IV. 185. & seq. Quando legalia sint abrogata, & quando facta mortifera. IV. 188. tot. cap. X. Hæc Apostoli observabant vere sine simulatione. IV. 192. & seq. Cepha hæc præscribenti Paulus vere sine simulatione restitit. IV. 193. usque ad cap. XI. Cur Apostoli præceperint abstinere ab immolatis simulacrorum. IV. 199.
- Legalis**. Vide *Lex*.
- Legio**. Qualiter legiones Angelorum dividant Thalmudistæ. II. 217. Quot sint legiones dæmonum. *ibid.* & seq. Quot dæmones constituent legionem. II. 159.
- Legislator** an teneatur propriis legibus. IV. 229. Qualis requiratur consensus legislatoris ad consuetudinem legitimam. IV. 254.
- Legitimus**. An filii ex Matrimonio sicte contracto suscepti sint legitimi. VIII. 169.
- Lemosius** (Thomas) docet cum Catholicis, Christum pro omnibus præparasse remedia, ea tamen præparata non omnibus actu applicari. IX. 148. & seq.
- Lenseus** (Joannes) quid sentiat de articulis Baji. VIII. 345. Lensei verba Anonymus profert detruncata. VIII. 374.
- Leo**. Hujus ex halitu natos feles in Arca Noe, credunt Mahumerani. IV. 365.
- Leo Isaurus** an fuerit excommunicatus a Gregorio II. atque hic an prohibuerit, ne ab Italis eidem solverentur vestigalia. X. 17. 19. & 21. ac 39.
- Leo** (S.) I. Papa damnavit Eutychetem. III. 71.
- Leo** III. An hujus auctoritate Imperium ab Irene Augusta translatum sit ad Carolum Magnum. X. 3. & 17. ac 20.
- Leo** IX. qualiter cessaverit Ordinationes per simoniam factas. VIII. 129.
- Leonardus Utinensis** defenditur circa sententiam de Prædestinatione. I. 392. & seq.

Leprosus. Mundati leprosi sunt figura Confessionis Sacramentalis. VII. 352. & 360.

Levans. Parvulis prodest fides levantium, sed nequeunt cum Matre ante partum baptizari. VI. 396.

Levi. An Hasmunxi sint ex tribu Juda, vel Levi. V. 121. Tribus Juda, & Levi sunt conjunctæ. *ibid.* Princeps Sacerdotum ex tribu Levi præfuit Synagoga. V. 123. Ex eo quod Christus legerit in Synagoga, & ejecerit e templo euentes, & vendentes, non probatur, Christum fuisse ex tribu Levi. V. 345. An Urias fuerit ex tribu Levi. V. 346.

Levi. Cur S. Matthæus dicatur etiam Levi. VI. 104.

Leviathan quis sit. II. 169.

Levis materia potest ob circumstantias fieri gravis. IV. 218.

Levita. An in lege scripta inunctio Levitarum fuerit Sacramentum. VI. 140. Iudæi Levitas suos ordinarunt per impositionem manuum. VIII. 54. Levitæ ab Apostolis ordinati. VIII. 79.

Leviticus. Ex libro Levitici sunt deductæ leges civiles antiquæ. IV. 248. Christus non fuit Sacerdos Leviticus. VI. 345. Suidas contrarium asserens tenuit fabulam. *ibid.*

Lex. Unde legis nomen derivatum. IV. 179. Quid sit lex. *ibid.* Ejus divisio in naturalem, participatam, positivam, divinam, antiquam, & novam, humanam, ecclesiasticam, & civilem. *ibid.* & *seq.* An pertineat ad actum intellectus, vel voluntatis. IV. 140. Quænam conditiones legis. IV. 141. Sit lata pro communitate. *ibid.* Quomodo distinguatur a præcepto. *ibid.* Respiciat bonum commune. *ibid.* & *seq.* Sit iusta, nec inhonesta præcipiat. *ibid.* Sit perutilis. *ibid.* 142. Et diuturna. IV. 142. & *seq.* Quis possit ferre legem. IV. 143. Ab observantia legis Novatores excipiunt ceterum iustorum. *ibid.* An obliget cum periculo vitæ. IV. 213. Non licet sequi sententiam probabilem faventem libertati, si lex, vel præceptum habeat pro se rationem æque probabilem. IV. 317. & *seq.* An liceat sequi sententiam minus probabilem faventem libertati, relicta alia probabiliore stante pro lege. IV. 322. & *seq.* Quomodo lex sit onus leve. IV. 325. An licitum varios consulere, ut tandem unus inveniatur suadens minus probabile stans pro libertate contra alios probabilius pro lege consulentes. IV. 337. Non debet Confessarius absolvere eum, qui sequitur opinionem minus probabilem stantem pro libertate si hanc opinionem nolit dimittere. *ibid.* & *seq.* Lex cessat obligare vel ob privilegium. IV. 250. Vide *Privilegium*. Vel ob dispensationem. IV. 251. Vide *Dispensatio*. Vel ob consuetudinem. IV. 253. Vide *Consuetudo*. Quomodo intelligendum illud: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt.* V. 42. An sit necessaria fides explicita Incarnationis, & Trinitatis in omni lege etiam naturali, ac antiqua. V. 41. & *seq.* Et quidem tam ad salutem, quam ad justificationem consequendam. *ibid.* 42. Non repugnat charitati servare legem intuitu æternæ mercedis. V. 79. & *seq.* Iuxta Bajum nec Adamus supernaturalibus habitibus fidei, spei, & charitatis donatus fuit, nec egebat gratia supernaturali ad servandam legem, & consequendam beatitudinem. VIII. 430 *Coroll.* 2. Contrarium docent Augustiniani. *ibid.* *Coroll.* 2. & 423. & *seq.* Bellelli docet, Angelos, & Adamum sine gratia supernaturali non potuisse legem servare, aut beatitudinem consequi. VIII. 445. & *seq.* An homo in nullo statu possit totam

legem implere, omnia vitare peccata sine gratia. VIII. 464.

Lex æterna quando promulgata. IV. 144. Non est idea rerum in mente Dei existens. IV. 145. An differat a Providentia. *ibid.* Est fons, & origo omnium ceterarum. *ibid.* Huic omnia creata sunt subiecta. IV. 146. Quid sit. IV. 144.

Lex Canonica fuit a variis collecta. IV. 239. Præcipue ab Isidoro, & Gratiano. *ibid.* An compiler sit Isidorus Mercator, an Isidorus Hispaniensis. *ibid.* Qualem habeant auctoritatem Decretales Isidori. IV. 140. Quinam Canones veterum sint genuini, & qui spurii. IV. 241. Qualem auctoritatem habeant Decretales Gratiani. *ibid.* & *seq.* Quid sint Palæi. IV. 242. Quibus partibus constet lex canonica. *ibid.* Quomodo faciendæ, & legendæ citationes Iuris Canonici. *ibid.*

Lex Civilis quid sit. IV. 139 & *seq.* Nequit minuire immunitatem Ecclesiasticam. IV. 234. & *seq.* Traduntur quædam rudimenta de legibus civilibus. IV. 245. Quid dicendum de legibus civilibus Atheniensium, & Atticorum. *ibid.* Quid lex civilis statuatur de Matrimonio. *ibid.* & *seq.* De religione, & cultu parentum. IV. 246. De homicidio. *ibid.* De fornicatione, & libidine. *ibid.* & *seq.* De furto. IV. 247. De conviciis, falso testimonio, & calumnia. *ibid.* Quomodo lex civilis dividatur. IV. 245. Leges civiles antiquæ cohærent cum libris Genesis, Exodi, & Levitici. IV. 248. An etiam cum lege Hebraica. *ibid.* Præter leges civiles dantur etiam Statuta. IV. 249. Quinam horum Statutorum compilatores præcipui. *ibid.* Quibus partibus constet lex civilis. *ibid.* Quomodo faciendæ, & legendæ citationes legis civilis. *ibid.* Quæ leges civiles contineantur in Codice. *ibid.* Quis in lege civili dispenseret. IV. 251. Ecclesia potest annullare leges civiles statuentes Impedimenta, non autem Magistratus leges Ecclesiasticas tollere potest. VIII. 171. Quid dicendum de quibusdam legibus Gallorum circa Matrimonium. VIII. 176.

Lex Humana debet promulgari, siue sit Ecclesiastica, siue civilis. IV. 206. An debeat promulgari in singulis Provinciis. IV. 207. An statim obliget post promulgationem. *ibid.* An requiratur acceptatio populi. IV. 208. & *seq.* Quomodo lex civilis, & Ecclesiastica distinguantur. IV. 209. & *seq.* Lex humana, & civilis etiam obligat in conscientia. IV. 213. & 216. Hoc negarunt Waldenses. IV. 213. Et Gerson. *ibid.* Quid sit lex pænalis. IV. 216. Lex humana non semper obligat cum gravi nocimento, & periculo vitæ. *ibid.* & *seq.* An possit præscribere opus leve sub peccato mortali. IV. 218. An lex humana possit præcipere actus internos. IV. 219. Laici non possunt ferre leges Ecclesiasticas. IV. 221. & *seq.* Sed hoc solum competit Superiori Ecclesiastico etiam vi coactiva. IV. 223. An legislator teneatur propriis legibus. IV. 239. Quibus legibus teneantur peregrini, & advenæ. *ibid.* Quis dispenseret in lege humana. IV. 251. Nec lex Divina, nec Ecclesiastica obligat ad Confessionem publicam. VII. 347. & 348. Ecclesia potest annullare leges civiles statuentes Impedimenta, non autem Magistratus leges Ecclesiasticas tollere potest. VIII. 171.

Lex Nature quid sit. IV. 147. An etiam brutis conveniat. IV. 140. & 147. Provenit a Deo. IV. 147. Detur lex naturæ. *ibid.* An consistat in stimulis conscientiæ, vel synderesi. IV. 148. Cur fuerit scripta. *ibid.* Hujus præcepta omnia redu-

antur ad dilectionem Dei, & proximi. *ibid.* Quomodo hæc dilectio includat alias res. IV. 149. Omnis virtus a lege naturali provenit, & omne vitium eidem averfatur. *ibid.* Non omnis virtus præcipitur jure naturæ. *ibid.* Nec Evangelia confilia. *ibid.* Nec virtutes Theologicæ. *ibid.* An lex naturalis patiatur immutationem, aut epichefiam. IV. 150. An lex naturalis immutetur per abrogationem, fubtractionem, aut dispensationem. IV. 151. An per dispensationem Pontificiam. *ibid.* An Deus difpenfavit in lege naturæ concedendo matrimonia filiis Adæ contrahenda cum fororibus germanis? Admittendo Polygamiam? Imperando Abrahamo immolationem filii? Permittendo filiis Israel furtum Egyptiis inferendum &c. IV. 153. Aut iisdem concedendo ufuram? Permittendo libellum repudii? Remunerando mendacium obftetricum? Mandando Ofeæ, ut fumeret fibi uxorem fornicationum? Remittendo observantiam Sabbati? *ibid.* An detur hujus legis ignorantia invincibilis? IV. 193. Hæc ignorantia excusat a peccato, fi datur. *ibid.* *ufque ad cap. XI.* In lege naturæ nulla erat lex Divina fcripta. V. 24. An salutem confequatur observans legem naturalem, fi fidem non potest afsequi V. 45. An Angelus poffit peccare in legem naturæ. II. 189. & *seq.* Quid fit Sacrificium legis naturæ, & legis fcriptæ, & legis novæ. VII. 227. Sacerdotum dignitas, & munus defumitur ex lege naturæ. VIII. 54.

Lex nova qualiter diftinguatur a veteri. IV. 203. Eft perfectior veteri. *ibid.* Etiam in lege nova funt observanda quædam præcepta. *ibid.* & *seq.* Proinde non fola fides iustificat. *ibid.* 203. Per hoc confutantur Lutherus, & Calvinus. *ibid.* Quæ præcepta, & confilia novæ legis. IV. 205. Quod difcrimen inter præceptum, & confilium. *ibid.* Quomodo præcepta novæ legis funt levia. *ibid.* & V. 16. Levis eft monogamia. V. 206. Levis Confeflio Sacramentalis. *ibid.* Levis inhibitiorepudii uxoris. *ibid.* & *seq.* Polygamia femper gravis. IV. 206. Lex nova femper durabit. *ibid.* An homo poffit folis naturæ viribus legem fervare. III. 362. & *seq.* Non fecit Deus legem, quod dare velit gratiam facienti, quod eft in fe. III. 217. Sacramenta novæ, & antiquæ legis significant Chriflum, & gratiam, fed hæc erant figna Chrifli venturi, illa vero Redemptionis jam peractæ. VI. 132. Sacramenta novæ legis commemorant Paffionem Chrifli, denotant gratiam, fanctitatem, & remiffionem peccatorum, prænuntiant vitam æternam. *ibid.* & *seq.* Sacramenta novæ legis funt figna gratiæ, & fanctitatis efficientiæ: Sacramenta veteris legis gratiam prænuntiabant tantum, tribuendo folam fanctitatem legalem. VI. 133. Sacramentalia novæ legis non funt Sacramentum. VI. 135. Sacramenta novæ legis Chriflus immediate ipfe inftituit. VI. 173. Lutherus, & Calvinus tribuunt eandem vim Sacramentis novæ, & veteris legis. VI. 243. Refutantur. *ibid.* An Sacramenta veteris legis habuerint gratiam ex opere operato ex meritis Chrifli prævifis, ficut Sacramenta novæ legis ex operibus Chrifli peractis. VI. 249. Sacramenta novæ legis ex merito Paffionis Chrifli iustificandi vim habent. VI. 250. Quomodo Sacramenta novæ legis procefferint ex iatere Chrifli. *ibid.* Sacramenta novæ legis conferunt gratiam ex opere operato. *ibid.* Præceptum fufcipiendi Baptifmum primum obligare capit generaliter in promulgatione legis Evan-

gelicæ. VI. 303. & *seq.* Confirmatio eft Verum, & proprium novæ legis Sacramentum. VII. 5. Non fequitur, non dari in nova lege Sacramentum Pœnitentiæ, quia in veteri non dabatur. VII. 260. & *seq.* Quid fit Sacrificium legis naturæ, legis fcriptæ, & legis novæ. VII. 227. In lege nova altaria quædam erant lignea, nunc non nifi lapidea. VII. 244. Cur in lege nova, & non in veteri fit præcepta peccatorum occultorum confeflio. VII. 343. & 345. Nec lex Divina, nec Ecclefiaftica obligat ad Confeflionem publicam. VII. 347. & 348.

Lex vetus. An hujus auctor fit Deus. IV. 158. An Moyfes, vel feniores. *ibid.* An illi huic quid addiderint. *ibid.* Hanc efle a Diabolo docuere Manichæi, & Marcionitæ. *ibid.* Moyfes fuit hujus promulgator. *ibid.* Fuit bona. IV. 160. Cur non fit data pro omnibus? Cur præceperit holocausta cruenta? & cur prohibuerit efum animalium immundorum? IV. 161. An permiferit odium inimicorum? IV. 162. Qualiter concefferit libellum repudii. *ibid.* Quid doceat de juramento. *ibid.* Ducit ad Chriflum. IV. 163. Convicia in Patriarchas veteris legis lata retundantur. IV. 164. Quomodo per legem veterem peccatum revixerit. IV. 165. De præceptis Decalogi. IV. 174. *tot. cap. VIII.* Quænam caufæ legalium veteris legis. IV. 184. *tot. cap. IX.* De ciborum, & animalium difcretione. *ibid.* Cur prohibiti porci. IV. 185. *ibid.* Quænam animalia immunda. *ibid.* De Pafchate Judæorum. *ibid.* De aliis Sacrificiis. IV. 186. Hæc condemnant Idolatriam, & significant Chriflum. *ibid.* Quando legalia abrogata, & facta mortifera. IV. 188. *tot. cap. X.* Hujus legis ceremonias præfcribenti Petro vere fine simulatione Paulus refistit. IV. 192. & *seq. ufque ad cap. XI.* Quando lex Mofaica fit promulgata. II. 264. Vide Præceptum. In victimis veteris legis fuit præfignatum Sacrificium, quod Chriflus obtulit Deo Patri. VI. 11. An Sacrificia veteris legis per fe debebant peccata. *ibid.* Lex vetus nequit intelligi per chirographum. VI. 14. & *seq.* Sacrificia veteris legis fubftituebantur pro peccatoribus ita, ut animalia loco horum mactarentur. VI. 29. Quod advenerit Meffias in lege promiffus demonftratur ex Vaticinio Jacob. V. 129. *tot. cap. I. II. & III.* Idem probatur ex Prophetia Danielis. V. 131. *tot. cap. IV. V. & VI.* Iefus Nazarenus eft verus Meffias lege promiffus. V. 160. *tot. cap. VIII.* Quomodo Chriflus fatisfacere potuerit, cum ipfe met fub lege fuerit. VI. 34. 35. & *seq.* Sacramenta novæ, & antiquæ legis significant Chriflum, & gratiam, fed hæc erant figna Chrifli venturi, illa vero Redemptionis jam peractæ. VI. 132. Sacramenta veteris legis conferebant fanctitatem, fed legalem dumtaxat, unde dicta Sacramenta infirma. *ibid.* An Sacramenta veteris legis funt proprie Sacramenta. *ibid.* Sacramenta veteris legis commemorabant fœdus a Deo cum populo initum: denotabant iuftitiam, & fidem: prænuntiabant Chriflum, & gratiam Evangelii. *ibid.* & *seq.* Sacramenta novæ legis funt figna gratiæ, & fanctitatis efficientiæ: Sacramenta veteris legis gratiam prænuntiabant tantum, tribuendo folam fanctitatem legalem. VI. 133. Figuræ veteris legis gratiam pronuntiabant tantum, tribuendo folam fanctitatem legalem. *ibid.* Figuræ veteris legis non erant Sacramentum: tales erant ferpens æneus, virga Moyfis, arca fœderis, tranfitus maris rubri. VI. 135. An in lege fcripta fuerint Sacramenta a Deo inftituta. VI.

140. Et quæ . *ibid.* Quomodo Sacramenta veteris legis poterint conferre gratiam sine Passione Christi . *ibid.* Cur Sacramenta veteris legis non requirebant formam . VI. 179. Lutherus & Calvinus tribuunt eandem vim Sacramentis novæ , & veteris legis . VI. 243. Refutantur . *ibid.* Sacramenta veteris legis non per se , sed per accidens conferbant gratiam sanctificantem . VI. 246. & *seq.* Et hoc mediante fide in Messiam venturum . *ibid.* 247. Sacramenta veteris legis conferebant gratiam ex opere operantis , & cur non ex opere operato . VI. 248. Quomodo intelligendum , Patres veteris legis eandem escam manducasse . VI. 249. An Sacramenta veteris legis habuerint gratiam ex opere operato ex meritis Christi prævisis , sicut Sacramenta novæ legis ex operibus Christi peractis . *ibid.* & *seq.* Non sequitur non dari in nova lege Sacramentum Pœnitentiæ , quia in veteri non dabatur . VII. 260. Quid sit Sacrificium legis naturæ , legis scriptæ , & legis novæ . VII. 227. In veteri lege altaria erant alia terrea , alia lapidea , alia ænea , alia aurea . VII. 244. Cur in lege nova , & non in veteri sit præcepta peccatorum occultorum confessio . VII. 343. & *seq.* ac 345.
- Leyden** (*Ioannss a*) ausus est mundi interitum divinare . I. 206.
- Lia** . Vide *Jacob* .
- Libamen** . In Sacrificio distinguatur hostia , victima , immolatio & libamen . VII. 227.
- Libellarius** . Hi pecunia obtinebant chirographum de facta Idolis immolatione , ut mortem evitarent . V. 47. Eos noluit amplius recipere Ecclesia . *ibid.*
- Libellatici** , Novatiani , Donatistæ , & Ariani rebaptizabant . VI. 353. Quid de his dicendum ? An illis Libellaticis sit denegata reconciliatio , & pax in rigore antiquiores disciplinæ . VII. 408. & 499. ac 436.
- Libellus** repudii an potuerit permitti sine læsione juris naturalis . IV. 153. & *seq.* & 162. Quibus uxoribus dari poterit . VIII. 163. Olim licitum fuit mittere libellum repudii . VIII. 212. Libellum repudii non potuerunt dare uxores viris . *ibid.* An uxore repudiata licitum fuerit aliam ducere . *ibid.* Vel solum permissum a Moyse . *ibid.* An uxor repudiata potuerit alium ducere . VII. 213.
- Liber** . Nequit inter Deos locum habere Liber , seu Bacchus . IV. 362. Ea , quæ contra hunc scripsit S. Augustinus , defenduntur ab animadversione Pheroponi , *ibid.* Vide *Bacchus* .
- Liber** . An libri Dionysii Areopagitæ sint apocryphi . II. 23. & *seq.* Annotatio utilis de quibusdam libris apocryphis circa Mysterium Trinitatis . *ibid.* 24. Liber Genesis non continet mendacia . II. 238. Varia notanda de eo . II. 247. & *seq.* An liber Questionum novi ac veteris Testamenti sit Opus S. Augustini . III. 34. Quotupliciter liber aliquis possit esse apocryphus . III. 229. Qualiter liber sit apertus ab Agno . V. 18. Quosnam libros Synagoga non habuerit pro Canonicis . V. 23. & *seq.* Liber , cui titulus *Pædicatio Pauli* , multa continet absurda . VI. 307.
- Liber** . Deus non præcognoscit futura libera naturalis ordinis in prævisionibus , & decretis prædeterminantibus . I. 245. Error Aduerentinorum Monachorum , ac Semipelagianorum circa liberum arbitrium . I. 261. Futura libera ordinis supernaturalis , quæ spectant ad statum naturæ lapsæ , Deus per decretum efficax cognoscit , & non per scientiam mediam . I. 275. & *seq.* Opinio de libero arbitrio a Pelagio habita explicabitur . III. 162. & *seq.* An indifferentia liberi arbitrii spectet ad errores Pelagii . III. 167. An gratiæ efficacia dependeat a consensu liberi arbitrii . III. 187. An indifferentia liberi arbitrii tollatur per gratiam efficacem . III. 182. & *seq.* ac 201. item 208. & *seq.* & 225. & *seq.* An liberum arbitrium sit extinctum per culpam Adæ . III. 210. & 253. *tot. cap.* II. & III. Qualis differentia inter voluntarium , spontaneum , & liberum . III. 253. & *seq.* Indifferentia liberi arbitrii non est mere passiva . III. 264. Negantes indifferentiam activam sunt Iansenistæ . III. 282. Vide *Arbitrium* . Qualiter opus meritorium sit liberum . IV. 118. Quid sit homo liber . IV. 140. Hujus emptio , vel venditio est furtum gravissimum , diciturque *plagium* . IV. 183. Vide *Voluntarium* . An detur pura omisso libera . IV. 289. & *seq.* An assensus fidei sit liber , supernaturalis , ac discursivus . V. 3. Liber homo non flagellatione , sed fustuario puniebatur . VI. 116. Vide *Arbitrium* , vel *Libertas* .
- Libera** . Vide *Conditio* .
- Liberalitas** . Vide *Iustitia* .
- Liberius** Papa non subscripsit blasphemiam Arianorum . II. 122. & *seq.* An formulam aliquam subscripserit Arianam . *ibid.* 123. An sententiam scripserit contra S. Athanasium . *ibid.* Historia hujus Pontificis sedentis una cum Felice . VIII. 101. & 122. An hic ob subscriptam formulam Arianam sit in Papatum intrusus . VIII. 122. An valida ejus ordinatio . *ibid.* Fuit verus Papa . *ibid.*
- Libero** . An verbum *redimo* nil aliud significet , quam aliquem sine pretio e captivitate liberare . VI. 25.
- Libertas** . An præscientia Dei lædat libertatem animorum . I. 236. Quædam regulæ traduntur Divinas prædefinitiones reconciliandi cum libertate humana . I. 294. De Christi libertate supposito præcepto Patris cælestis . I. 296. Jansenii error circa libertatem . *ibid.* & *seq.* Perfectio libertatis non deest voluntati divinæ . I. 316. Libertas a coactione , libertas contrarietatis , & libertas contradictionis explicantur . *ibid.* Quid sit in Angelis libertas lubentis . II. 188. & *seq.* An Angeli & Sancti habeant eandem libertatem amandi Deum , quam habent Demones peccandi . II. 189. Primus actus amoris Angelorum fuit ex vera libertate . *ibid.* In quo consistat essentia libertatis . III. 46. & *seq.* De indifferentia libertatis . III. 47. Essentia libertatis non consistit in facultate eligendi bonum , vel malum . *ibid.* De libertate a necessitate , peccato , & miseria . *ibid.* & *seq.* Adam habuit libertatem arbitrii a necessitate , & peccato , non vero nos . III. 48. Indifferentiam libertatis habet etiam homo lapsus . *Ibid.* Libertatem a peccato accipimus per gratiam . *ibid.* & *seq.* Libertas novissima sanctorum erat major libertate prima Adami . III. 49. Libertatem a miseria consequemur in patria . III. 48. Libertas non distinguitur a voluntate . III. 49. Quæ distinctio inter libertatem voluntatis , & arbitrii . *ibid.* & *seq.* Libertate carent animalia , & res inanimæ . III. 50. Ad essentiam libertatis requiritur etiam ratio . *ibid.* Eadem mens hominis est intellectus , & libertas , seu voluntas . *ibid.* An Papa possit dispensare in libertate . IV. 151. Non licet sequi sententiam probabilem faventem libertati , si alia opinio æque probabilis stet pro lege vel præcepto . IV. 317. & *seq.* An liceat sequi sententiam probabilem

bilem faventem libertati relicta alia probabiliori stante pro lege. IV. 322. & seq. An licitum varios contulere, ut inveniantur tandem unus suadens minus probabile stans pro libertate contra alios probabilius pro lege suadentes. IV. 336. Non debet Confessarius absolvere eum, qui sequitur opinionem minus probabilem stantem pro libertate, si hanc opinionem non velit dimittere. IV. 337. & seq. Negantes libertatem arbitrii impugnant septimum fidei articulum. IV. 394. Libertas non tollitur per gratiam efficacem. III. 182. & 201. & 208. & seq. & 255. & seq. Quid sit libertas indifferentiæ. III. 182. & seq. ac 253. & seq. Quid libertas a necessitate, a peccato, a miseria? quid libertas naturæ, quid libertas contingentiae. III. 253. Quid sit libertas a coactione, & a necessitate. *ibid.* & seq. Libertatem indifferentiæ, seu a necessitate, negant Lutherus & Calvinus admittentes solam libertatem a coactione. III. 254. Homo lapsus retinuit libertatem indifferentiæ, seu a necessitate. *ibid.* tot. cap. II. & III. Vide *Arbitrium*. De essentia libertatis est posse agere, & non agere. III. 260. De illius essentia non est posse peccare. *ibid.* Qualis libertas sit in Sanctis, & qualis fuerit in Adamo. *ibid.* & seq. An Deus, Angeli, Beati, Dæmones, habeant veram libertatem. III. 262. & 268. Libertas indifferentiæ requiritur ad meritum, & demeritum etiam post lapsum Adæ. III. 262. & seq. An ad perfectam libertatem requiratur libertas contrarietatis, vel contradictionis, vel specificationis, aut exercitii. III. 263. & seq. Libertas indifferentiæ non se habet mere passive. *ibid.* 264. Negantes libertatem indifferentiæ activam favent Jansenio. III. 282. Ad meritum & demeritum requiritur in statu naturæ lapsæ libertas a necessitate. III. 303. & 304. An ad meritum vel demeritum sufficiat sola libertas sine gratia sufficiente. IV. 42. & seq. In quo consistebat libertas humanæ voluntatis Christi. V. 236. & seq. Quomodo hæc possit stare cum impeccantia. *ibid.* 237. Quid requiratur ad libertatem. V. 238. Ad eandem non spectat posse peccare. *ibid.* Ad libertatem sufficit indifferentia medii secundum se abstrahendo a Decreto, aut præcepto. *ibid.* Ad eandem requiritur indifferentia libertatis, non autem suspensionis. VI. 58. & seq. Quale requiratur iudicium rationis ad libertatem. IX. 129. & seq. Quomodo S. Thomas explicet libertatem. *ibid.* Regula libertatem conciliandi cum gratia. IX. 132. Iansenii erroris character duplex est: unus in statu naturæ lapsæ, seu post lapsum Adami non agnoscere libertatem indifferentiæ: secundus negare aliud gratiæ adiutorium, præter gratiam efficacem, seu cum effectu conjunctam. IX. 126. Iansenius admittit quod sola necessitas coactionis adimat libertatem. *ibid.* & seq. Iansenii hæresis in iis, quæ ad gratiam & libertatem attinent, a Calvino parum, vel nihil differt. IX. 128. & seq. Iansenius confundit ea, quæ sunt voluntaria, & quæ libera, seu ea, quæ sunt voluntatis, cum iis, quæ pertinent ad arbitrii libertatem. IX. 132. Iansenii propositiones secunda, tertia, & quarta negant gratiam sufficientem ab efficaci distinctam, & nolunt admittere cum gratia efficaci stare libertatem indifferentiæ. IX. 141. Stante gratia efficace consentiet voluntas, quin tollatur libertas arbitrii. IX. 147. Sententia ad mentem Berti & Bellelli explicata non tollit libertatem. IX. 119. Berti contra Iansenium admittit libertatem indifferentiæ.

IX. 129. & seq. Quomodo Berti liberum arbitrium conciliet cum gratia. IX. 130. Berti ostendit doctrinam suam de libertate esse desumptam ex S. Thoma. *ibid.* Solvuntur objectiones Anonymi, quibus probare nititur ab Augustinianis tolli libertatem indifferentiæ. IX. 168. Statuit Iansenius delectationem victricem esse sejunctam a deliberatione, & ab indifferentia liberi arbitrii, ita ut cum libertate indifferentiæ stare non possit: Berti e contra admittit libertatem indifferentiæ. IX. 158. Qui defendunt gratiam per se efficacem, nequeunt admittere æquilibrium libertatis. IX. 162. & seq. Æquilibrium libertatis pro statu naturæ lapsæ admittens sentit cum Pelagianis. IX. 161. Ac negat peccatum originale. *ibid.* Æquilibrium libertatis tanquam figmentum rejicitur a Bellarmino, Vasquez, & centum Episcopis Galliarum in acceptance Constitutiones *Unigenitus*. IX. 162. & seq. Voluntas non ex electione, sed ex necessitate appetit finem ultimum. IX. 163. Ex electione autem & libertate indifferentiæ fertur in media. *ibid.* & seq. Berti ait, non sufficere ad merendum vel demerendum libertatem a coactione, sed requiri etiam libertatem a necessitate. IX. 182. Aperte constat, Berti defendere, libertatem indifferentiæ stare cum gratia non tantum sufficiente, sed etiam efficace, & victrice. IX. 198. tot. §. IV. Demonstrat Berti se nunquam admisisse delectationem invincibilem adiminentem libertatem indifferentiæ. IX. 115. & 212. & seq. Berti invide declarat a se contra Iansenium propugnatam fuisse libertatem indifferentiæ. IX. 220. tot. §. IX. Bellelli propugnat libertatem a necessitate, & non tantum a coactione, esse necessariam ad meritum, & demeritum. IX. 240. & 262. Bellellio non nocet, quod doceat, difficile explicari posse quomodo gratia concilietur cum libertate. IX. 260. Bajus docet sublatam libertatem a necessitate: refutatur ab Augustinianis. IX. 291. Vid. *Languetius*.

Libertina. An hujus conditio annullet Matrimonium. VIII. 179. Vide *Conditio*.

Libertinus. Angli libertini docent aliquando licitum esse negare fidem. V. 46. Refutantur. *ibid.* & seq.

Libertus non est ordinandus. VIII. 138. An hujus conditio annullet Matrimonium. VIII. 179. Vide *Conditio*.

Liberum. An futura libera ab Angelis certo prævideantur. II. 185. & seq. Dæmones peccarunt ex libero arbitrio. II. 195. Hoc male negant Pelagiani, & Manichæi. *ibid.* Homo est factus ad imaginem Dei in facultate intellectus, voluntatis, & liberi arbitrii. III. 30. De libero arbitrio Adami. III. 46. & seq. Vide *Liber. Arbitrium. Voluntas*.

Libido. An generatio in Paradiso esset facta per libidinem. III. 51. Est pœna peccati. III. 94. Quid de libidine statuat lex civilis Romana. IV. 246. & seq.

Ligamen, si est perfectum, non posse dispensatione tolli, nec a Papa. VIII. 177. Quid sit. VIII. 187. Hoc impedimentum efficit matrimonium contractum cum aliqua per verba de præsentem, non autem per sponsalia de futuro. *ibid.* Hæc enim solvuntur per illud. *ibid.* Nec obstat matrimonio secundo accessisse copulam carnalem. *ibid.* Quæ cœtitudine requiratur de morte conjugis, ut possit ad aliud matrimonium trahere pars superstes. *ibid.*

Lightfootus. Quod Baptismus derivat a moribus, & mersionibus Judæorum, putant Wolzogenius, & Light-

- Lightfootus** cum aliquibus Christianis. VI. 288. & seq. Refutantur. VI. 289. & seq.
- Lignum**. Quid dicendum de ligno vitæ. II. 254. An virtus ligni vitæ fuerit naturalis. III. 45. An Adam perenniter vixisset, nisi de ligno vitæ comedisset. III. 46. An S. Augustinus in ligno vitæ agnoscat Sacramentum. VI. 135. & seq. Vide *Arbor*. Quomodo intelligendum illud: *Maledictus omnis, qui pendet in ligno*. VI. 10. Quomodo Christus pro nobis sit factus *maledictum*. *ibid.* Christus factus est Sacrificium in ligno Crucis Deo sponte oblatum pro peccato. VI. 11. Hoc Sacrificium est præsignatum in hostiis veteris legis. *ibid.* & seq. Christus fuit Sacerdos per Sacrificium, quod ut homo in ligno Crucis obtulit. VI. 12. & 30. Quodnam discrimen inter Christum Sacerdotem, & alios Sacerdotes. VI. 12. Christus in Cælo non sacrificatur, ut putant Poloni Fratres. *ibid.* Hoc probatur ex figura Sacrificii Aaronis. *Ibid.* Per Sacrificium in ligno Crucis peractum reconciliati sumus Deo. VI. 13. Vid. *Mors*. Non fuit injustum, Christum innocentem pro peccatoribus subire lignum Crucis. VI. 5. & 19. & seq. ac 32. & seq. Christus sponte lignum Crucis subiit. VI. 20. Solvuntur sophismata Socini. VI. 23. tot. cap. V. & 43. tot. cap. VII. Ostenditur quod Christus vere pro peccatis satisfecerit Sanguinis pretio. *ibid.* Serpens æneus figurabat Christum in ligno Crucis exaltatum. VI. 29. Quo die, & anno Christus sit affixus ligno Crucis. VI. 105. tot. cap. VII. Quomodo conciliandus S. Marcus cum S. Ioanne, quorum prior scribit, Christum ligno Crucis affixum hora tertia, alter hora sexta. VI. 120. De forma Crucis Christi, & tituli. VI. 121. Ex quo ligno fuerit Crux Christi, an ex quercu? *ibid.* & seq. An Crucis lignum habuerit suppedaneum, cui corpus quasi insidebat. VI. 122. Quot clavis Christus fuerit ligno Crucis affixus. *ibid.* & seq. Christus ligno Crucis affixus respiciebat Occidentem. VI. 123.
- Linus**. Solus Adam ex limo productus est. III. 9.
- Linea**. Vide *Cognatio*.
- Lintus**. De vittis lineis, sive fasciis in Confirmatione adhibendis. VII. 78.
- Lingua Græca**, & Hebraica Theologo est perutilis. I. 28. V. *Judeus*. De Verbis Christi Domini in Cruce, in qua lingua ea Christus protulerit. VI. 124. Sacramenta non debent conferri in lingua vernacula. VI. 185. Cur Ecclesia in Canticis, & aliis ritibus utatur lingua Latina. VI. 275. & seq. Hæretici inaniter id reprehendunt ex eo, quod lingua Latina a paucis intelligatur. *ibid.* Cur noviter confirmati non amplius loquantur linguis. VII. 6. Non est idem linguis loqui novis, & accipere Spiritum Sanctum. VII. 7. An Apostoli dederint per manuum impositionem solam gratiam linguarum, & miraculorum, sine gratia aliqua interna. *ibid.* & seq. Etsi per Confirmationem non amplius detur gratia linguarum, & miraculorum, Confirmatio minime cessat esse Sacramentum. VII. 13. Sed vere Spiritus Sanctus datur. *ibid.* Linguarum donum non est gratia, quæ confertur in Sacramento Confirmationis. VII. 74. Pertinet ad dona *gratis data*: neque modo confertur ab Episcopo consignatis, & cur. *ibid.* Valide sit Confessio per nutus, si linguæ usus deficiat. VII. 351. Unde non probavit S. Franciscus Confessionem Fratris per nutus amore silentii factam. *ibid.*
- Linus**. An ante Papatum fuerit Chorepiscopus. VIII. 96.
- Lipothymia**. Vide *Morbus*.
- Liquor**. Vinum Eucharistiæ materia est, nec loco vini substitui potest aqua, vel alius liquor, etæ communi usu deserviat ad potum. VII. 116. Damnantur Aquarii, Hydroparastatæ, & Ebionzi meram aquam pro consecratione Calicis adhibentes. *ibid.* Eundem errorem docuerunt Encratitæ, Hydroparastatæ, Marcionatæ, & Manichæi. *ibid.* Beza, & Melanchthon docuerunt, in defectu vini posse adhiberi alium liquorem pro consecratione Calicis. *ibid.*
- Litteræ**. Inventor litterarum an sit Moyses. II. 236. Quis fuerit primus litterarum inventor? IV. 173. & seq. ac V. 23. & seq.
- Litteræ**. Quid dicendum de Confessione per litteras facta. VII. 351. In quo sensu utilior sit Confessio tempore necessitatis facta laico præsentem, quam Sacerdoti absenti per litteras. VII. 352. Exempla, quæ videntur probare valorem absolutionis datæ per litteras absenti, loquuntur de absolutione a Censuris, non de Sacramentali. VII. 351. & 354. Cur possit absolvi Infirmitas, qui non potest dare signum doloris Sacerdoti præsentem, si antea dedit; & cur non possit absolvi dans signum doloris per litteras. *ibid.*
- Liturgia**. Quænam forma Consecrationis habeatur in Liturgia S. Iacobi, S. Marci, S. Basilii, S. Chrysostomi, & S. Cyrilli? VII. 126.
- Localis**. Quid sit jus locale? IV. 140.
- Loci Theologici** qui, & quot sint? I. 31. & seq.
- Loarensis** (Zaleucus) an sit laudandus, quod. dum filio utrumque oculum crueret deberet, sibi unum filio alterum effoderit. VI. 39.
- Locus**. Quo in loco sint creati Angeli. II. 165. per tot. cap. VI. Quomodo Angeli assumant corpora, & certo in loco constituentur. II. 19. per tot. cap. XIV. An Angeli moveantur de loco in locum. II. 11. 194. Et an id contingat in momento. *ibid.* & seq. Quotuplex sit motus de loco in locum. II. 195. An unus Angelus possit esse in pluribus locis, vel plures Angeli in eodem. *ibid.* Paradisus est locus corporeus. II. 250. An detur locus medius cælum inter & infernum pro parvulis sine Baptismo decedentibus. III. 128. & seq. In initio Ecclesiæ locus Missarum erat varius. VII. 240. Nunc autem est templum. *ibid.*
- Lollardus**. Vide *Wiclefista*.
- Lombardus** (Petrus) Episcopus Parisiensis Magister Sententiarum dictus. Ejus methodus scholastica non est absolute Theologo necessaria, bene tamen utilissima. I. 8. Fuit de hæresi accusatus, sed defensus a Concilio Lateranensi. VI. 159. An hic ante definitionem Tridentini negaverit Extremam Unionem esse institutam a Christo. VI. 173. Quid de Baptismo in nomine Christi collato teneant Scotus, Magister Sententiarum, & Cajetanus. VI. 325. & 329. Quantum distent a Socinianis. *ibid.* 325. Lombardus asserit in primitiva Ecclesia duos tantum Sacros Ordines fuisse. VIII. 79.
- Londinum**. Vide *Anglia*.
- Longinus**. An hic latus Domini aperuerit? VI. 127.
- Loquor**. Quomodo Angeli loquantur ad invicem. II. 183. per tot. cap. XI.
- Lorinus** (Joannes) quam sententiam de Prædestinatione teneat. I. 362.

Lot . De ejus ebrietate . IV. 164. An uxor Lot vere sit mutata in substantiam salis , & an adhuc stet illa statua , ac quamdiu stabit . V. 285.

Lotio . De lotione pharisaica immundi . IV. 160. Lotionis pedum est Sacramentale , non autem Sacramentum . VI. 135. Fuit aliquando adhibita in aliquibus Ecclesiis ante Baptismum , & usurpatur in Cœna Domini . VI. 166. & seq. Eadem nec est Sacramentum , nec ad Sacramentum Baptismi essentialiter pertinet . VI. 167. Sed est instituta in humilitatis exemplum , non ut conferat gratiam . *ibid.* Cur Apostoli indigebant lotionem , cum omnes mundi erant . *ibid.* In quo sensu S. Petrus non habuisset partem cum Christo , si lotus non fuisset . VI. 168. In quo sensu subinde a Patribus vocetur Sacramentum . VI. 169.

Lovanienfis . An , & in quo sensu Berti neget , dari gratiam sufficientem . IX. 123. Quod id non faciat in sensu Iansenii , probatur ex Academia Lovanienfi . IX. 125. Idem docet cum Catholicis , Christum pro omnibus esse mortuum , pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta . ac remedia præparasse : remedia tamen præparata non omnibus actu applicari . IX. 147. & seq. & 152. & seq. Vide *Academia . Augustinianus* .

Lubentia . Vide *Libertas* .

Lucar (*Cyrillus*) docens , quod Ecclesia Græca non admittat Confirmationem . non habet auctoritatem . VII. 13. & 14.

Lucas (*S.*) cur in Actis Apostolorum non faciat mentionem Synboli . IV. 384. An Genealogia conscripta a Matthæo discrepet ab ea , quam fecit S. Lucas . V. 192. & seq. Quomodo S. Matthæus dicat Iosephum Patrem esse Iacobum , cum S. Lucas adducat Heli , *ibid.* An in Genealogia Christi a S. Luca descripta nomen Cainam sit superfluum , vel sit omissum in libro Genesis . V. 195. Textus S. Lucæ dicentis , quod Christus ab Angelo in agonia sit confortatus , est genuinus . VI. 114.

Lucianus Martyr . (*S.*) vulneribus attritus , & altari destitutus Missam legit supra pectus suum . VII. 231.

Luciferiani quid senserint de Confirmatione . VII. 41. & seq.

Lucerius . Error illius circa existentiam Dei . Vide *Deus* . Ejus sententia de Ideis . I. 45. & seq.

Ludius . Vide *Decursio* .

Ludovicus XIV. Imperator an fuerit exauctoratus a Clemente VI. X. 17. & seq.

Ludovicus XV. Rex Galliarum vulneratus fuit a Thoma Roberto Francisco Damien . X. 37.

Ludus . Pueri , & adolescentes permittantur suos ludos facere . V. 108. & seq. Quinam sint hi ludi . V. 109. Ludus latrunculorum approbatur . *ibid.* Ludus alearum reprobat . *ibid.* Ludo alterum additi frangunt totum Decalogum . *ibid.* & seq. Quid dicendum de ludis Circensibus . V. 112. Quid de ludis chartarum . V. 109.

Lullus (*Reymundus*) tenuit naturali facultate demonstrari posse Mysterium Trinitatis . II. 131.

Lumen . Solo naturali lumine nequit Deus ab aliquo creato intellectu intuitive videri . I. 155. Bene vero si accedat lumen supernaturale gloriæ . I. 161. Lumen gloriæ quid sit . I. 172. Varioarum opiniones de lumine supernaturale gloriæ . I. 166. Lumen gloriæ est ipse Deus . I. 169. & seq. Quid requiratur ad lumen gloriæ . I. 171. De inæquali lumine gloriæ Sanctorum . I. 229. & seq. Causa moralis Berti Theol. Tom. X.

hujus inæqualitatis est meritum , effectrix vero lumen gloriæ . I. 221. & seq. Ad Missæ Sacrificium pertinet lintea , Crux , cerea lumina , mappa triplex , tobalea . VII. 246.

Luna . Varia notanda de luna . II. 249. & seq. Luna nequit inter Deos repurari . IV. 362. & seq. Secundum Mahumetanos ea in manichas Mahumentis delapsa est : IV. 365. Aliqui tenent Christum instituisse Eucharistiæ Sacramentum , & celebrasse Pascha luna xiv. Judæos autem distulisse mactationem agni ad lunam xv. VII. 83. Pascha Iudæorum immolabatur luna xiv. exeunte , idest , horis pomeridianis decimæ quartæ dici mensis Nilan , ad quas sequebatur vespera , & initium diei xv. & Paschalis solemnitas . VII. 84. Pascha quid significet , *ibid.* Tempore Christi non utebantur Iudæi duplici Neomania , a Phase lunæ , & a congressu Planetarum deducta , neque duplici calculo Astronomico , & vulgari , quorum unum Dominus , alterum Ierosolymitani secuti fuerint . VII. 87. Si Christus exeunte luna xiv. manducavit Pascha , quomodo dicitur , ante diem festum Paschæ ? VII. 94. 96. Item illud : *Ipsi non introierunt in Prætorium , ut non contaminarentur , sed ut manducarent Pascha . ibid.* 94. Nec non illud : *Erat autem parasceve Paschæ . VII. 95. & seq. ac 67.* Solvuntur & aliæ objectiones probantes . Christum manducasse Pascha ineunte luna xiv. VII. 34. & seq.

Lunaris . De annis lunaribus . II. 263. Computus lunaris Romanorum , & Iudæorum . VI. 111. & seq.

Lupercalia . Quis sit Auctor Ceremoniæ benedicendi candelas in Festo Purificationis B. Virginis Mariæ . VI. 280. Lupercalia sustulit Gelasius , quæ facta sunt mense Februario , sed ob quem finem ? *ibid.* Unde Februarius nomen acceperit . *ibid.*

Lupus (*Christianus*) de Iansenismo ab adversariis immerito insimulatus fuit . VIII. 319. num. 3.

Lupus (*Servatus*) qui scripsit contra Capitulum Carisiacum , an fuerit Presbyter Moguntinus an vero Abbas Ferrariensis . III. 339. & seq.

Lustratio . An lustrationes veteris legis fuerint Sacramenta . VI. 140. Baptismum , & lustrationes Iudæorum sumere originem ex moribus gentium , tenet Grotius . VI. 288. Baptismus Christianorum nil habet commune cum lustrationibus gentium , & immersionibus Iudæorum . VI. 289. & seq. Himerobaptistæ quotidie se abluebant non adhibita forma , sed per modum lustrationum Phariseorum . VI. 352. Calicolarum Mosaiscos ritus , & Baptismum retinebant , & approbabant anabaptismum ; quomodo vocetur Calicola novi apud Donatistas Baptismi institutor . *ibid.*

Lusus Troje prohibetur Christianis . V. 110. & seq.

Lutherani dicunt , peccatum originale esse malam substantiam . III. 108. Horum opinio de peccato originali est longe alia , quam est sententia S. Augustini . III. 114. Docent per culpam Adæ extinctum liberum arbitrium . III. 210. Contra hos probatur , in adultis requiri aliquam dispositionem ad fidem . IV. 103. Contra hos probatur , omnia opera nostra non esse peccata , & sordes . IV. 111. & seq. Lutherani negant gratiam sanctificantem amitti nisi per apostasiam . IV. 129. Docent Humanitatem Christi fuisse immensam , ac omnipotentem . V. 298. Refutantur . V. 301. & seq. Negant Christum habuisse regnum temporale . V. 347. Benedictio aquæ baptismalis approbatur miraculis . VI. 310. Fons baptismalis per sexaginta annos prope Mag-

deburgum incorruptus permanens, adveniente ministro Lutheranis statim computruit. *ibid.* Waldenses, & Lutherani omnes laicos Eucharistiae Sacramenti ministros dicunt, Marcionitæ, ac Pepuziani etiam mulieres admiserunt. VII. 184. Actus pœnitentis, Contritio, Confessio, & Satisfactio, sunt quasi materia pœnitentiæ. VII. 274. Lutherani duas pœnitentiæ partes constituunt, terrorem conscientiae incussum ex agnitione peccati, & fidem conceptam ex Evangelio, seu absolutione, qua quis credit sibi remissa esse peccata. *ibid.* Terror incussum ex agnitione peccati nequit esse pars pœnitentiæ VII. 275. Nec fides modo a Lutheranis explicata. *ibid.*

Lutherus (Martinus) affirmavit, concupiscentiam esse peccatum. III. 73. Ejus vita, & errores describuntur. III. 251. Contra hunc propugnatur facultas liberi arbitrii etiam post lapsum Adæ. III. 253. *tot. cap. II. & III.* Negat libertatem indifferentiæ, & admittit libertatem a coactione. *ibid. & seq.* Afferit, quod indifferentia liberi arbitrii se habeat mere passive. III. 264. Docet gratiam sanctificantem consistere in sola remissione peccatorum. IV. 95. Lutherus dicens, solam fidem justificare, refutatur. IV. 203. *& seq.* Facit Deum auctorem peccati. IV. 378. Non admittit vocabulum Trinitatis. *ibid.* Imputat Christo ignorantiam. *ibid.* Lutheri sectam calamitates allaturam prædixit. Thomas Minorita. IV. 379. Idem fecerunt Hildegardis, & Cantiana. *ibid.* Hujus secta sit detestabilis ex vaticiniis. *ibid.* Ac rejicitur ex aliis fundamentis. *ibid.* De ejus miraculis. *ibid.* In quot errores ejus hæresis sit divisa. IV. 380. Lutherus putans manere peccata post Baptismum, impugnat decimum fidei articulum. IV. 397. Hujus gregales negantes traditiones refutantur. V. 212. Lutherus reprobat timorem servilem, ut malum. V. 62. Probat quod sit bonus, & utilis. V. 65. Vide Religio. Lutherus vult eliminare nomen Sacramenti, substituto nomine Signi, aut Symboli. VI. 128. Sed contra hunc probatur, idem vocabulum merito retineri. *ibid.* Male definit Sacramentum, dicens, esse signum purum, non autem efficiens gratiam. VI. 133. Interdum unum, quandoque duo admittit Sacramenta. VI. 158. Fatetur quoque septem esse Sacramenta. VI. 160. Lutherus in dignitate non distinguit Sacramenta. VI. 172. Et cur. *ibid.* Vocat Extremam Unctionem deliramentum. VI. 177. Lutherus non tantum Angelos, & B. Virginem, sed etiam dæmones, si in specie hominis fungerentur Pastoris officio, Sacramentorum ministros constituit. VI. 194. Idem concedit omni homini sine discrimine potestatem administrandi Baptismum, Absolutionem, & Eucharistiam. *ibid. & seq.* Refutatur. *ibid.* 195. Melanchthon denegat homini improbo potestatem ministrandi Sacramenta, cum e contra Lutherus eam ipsi diabolo tribuat. VI. 197. *& seq. tot. cap. XIV.* Lutherus negat, ad effectum Sacramentorum requiri intentionem Ministri, sed fidem susipientium, quæ sola justificat. VI. 211. Reprobatur. *ibid.* Valide baptizat, etsi non credat actionem Baptismi esse Sacramentum, ac tribuere gratiam, dummodo velit facere, quod facit Ecclesia. VI. 213. *tot. cap. XVI.* Ac serio animo agat, & non modo irrisorio. VI. 214. Tridentinum damnat Lutherum dogmatizantem. Sacerdotem non dimittere peccata, sed dimissa declarare, nec requiri in ministro intentionem, sed valere Sacramen-

tum cum simulatione, & joco collatum. VI. 220. *& seq.* Lutherus, & Calvinus tribuunt eadem vim Sacramentis novæ, & veteris legis. VI. 243. Dicunt Sacramenta esse puta signa non tribuentia gratiam, sed excitantia ad fidem, vi cujus justificatio sequitur. *ibid.* Refutantur. *ibid.* Secundum Lutherum character Sacramentalis est commentum scholasticum. VI. 261. Impugnatur. *ibid. & seq.* Lutherus ait, ad Baptismum sufficere quidquid balnei loco esse potest. VI. 306. Lutherus, & Calvinus calumniantur benedictionem aquæ. *ibid.* Zwinglius, & Lutherus rejiciunt formam tamquam quid essentiale Baptismi, VI. 324. *& seq.* Idem faciunt & reliqui Novatores. *ibid.* Lutherus negat Confirmationem esse Sacramentum. VII. 5. Impugnantur. *ibid. & seq.* Quæ maledicta effuderit in Chrisma. VII. 18. Contra Græcos, Schismaticos, Waldenses, Hussitas, Lutherum, Kemnitium, Calvinum, Dallæum, & alios hæreticos probatur, Ministrum ordinarium Confirmationis esse Episcopum. VII. 40. Gratiam Sacramento Confirmationis conferri negant Lutherus, Calvinus, Kemnitius, Dallæus, ac Novatores propemodum omnes. VII. 63. Contra hos probatur. Confirmatione conferri aliquam gratiam sanctificantem. *ibid.* Lutherus non solum verbis Domini, sed etiam præcedentibus, & subsequenti- bus tribuit aliquam efficaciam consecrationis. VII. 125. Probatur adversus Lutherum, & Græcos, Christum non consecrasse, nec Sacerdotes modo consecrare per benedictionem antecedentem, ac gratiarum actionem, & preces subsequentes. VII. 126. 127. *& seq.* Lutherus voluit negare realem præsentium Corporis Christi in Eucharistia, sed pressus Evangelio non potuit, unde dixit, præter Corpus Christi manere substantiam panis. VII. 137. Lutherus disputationem de impanatione, aut consubstantiatione excitavit inter Lutheranos, & Sacramentarios, tandem transubstantiationem admisit. *ibid.* Quod in forma consecrationis particula hoc non panem, sed Corpus Christi denotet, probatur contra Lutherum, & Calvinistas. VII. 159. Lutherus in Processione SS. Sacramenti repentino terrore occupatus contremuit. VII. 180. Lutherus affirmat, & negat necessitatem communicandi sub utraque specie. VII. 194. Lutherus negat transubstantiationem fieri in Sacramento Eucharistiae. VII. 165. Impugnatur. *ibid. tot. cap. X.* In lege nova Sacrificium esse offerendum, negarunt Petrobrussiani, Lutherus, & alii. VII. 217. *& seq.* Quid de Arianis dicendum. *ibid.* Lutherus negat; Absolutionem esse actum judiciale. VII. 257. De missa abroganda edidit librum distante dæmone. VII. 231. Lutherus rejicit Confessionem auricularem. VII. 320. Contra hunc, & ejus discipulos probatur necessitas confitendi omnia peccata mortalia, quorum memoria habetur. VII. 346. Lutherus negans, peccata dubia esse Confessioni subjicienda, reprobat. VII. 360. *& seq.* Lutherus dixit omnes Pastores habere potestatem absolvendi, etsi hoc feceret in specie humana diabolus. VII. 361. *ob 371.* Refutatur. VII. 362. *& seq.* Lutherus, Melanchthon, Kemnitius affirmant, justificatis per Christum nullam pœnam esse diluendam, & nullam a Confessario imponendam. VII. 414. Idem putant, Satisfactiones Canonicas non fuisse ordinatas ad compensationem Deo reddendam, sed ad publicum pœnitentiæ testimonium. *ibid.* Item putant, opera pœnitentiæ solum prodesse ad mitigandas præsentis vitæ calamitates. *ibid. & seq.* Re-

Refutantur. VII. 415. Lutherus negat Extremam
 Unctionem esse Sacramentum. VIII. 2. Huic con-
 sentiunt Kemnitius, & Melancthon. *ibid.* Luthe-
 rus negat, Ordinem esse Sacramentum, non ta-
 men audet negare Pastorum Ordinationes. VIII. 50.
 Docet, omnes fideles esse Sacerdotes. VIII. 54. &
seq. Ejus sequaces fingebant fabulam de Ioanna Pa-
 pissa. VIII. 123. Negat, Matrimonium esse Sa-
 cramentum. VIII. 147. Impugnatur. VIII. 152.
cap. II. Negat, Ecclesiam posse statuere impe-
 dimenta Matrimonii. VIII. 176. Denegat Ecclesie
 auctoritatem cognoscendi causas matrimoniales. *ibid.*
 Refutatur. VIII. 171. Concessit Philippo Langdra-
 vio Hassie ducere uxorem aliam vivente prima.
 VIII. 207. & *seq.* Refutatur. VIII. 210. Omnes
 actiones peccatoris non esse peccata, probatur ex
 Tridentino contra Lutherum, & Calvinum. VIII.
 355. & 356. & 365. & *seq.* Bellarminus & Iacobus Fon-
 tana in sententia de statu naturæ puræ Bajum, Lu-
 therum & Calvinum hæreseos reos pronuntiant,
 quia putant, justitiam, & integritatem originalem
 non fuisse donum supernaturale. VIII. 406. & 407.
 & 417. Ex sententia Baji, Lutheri, Pelagii seque-
 retur, Angelum, & Adamum sine gratia superna-
 turali habuisse meritum vitæ æternæ, Deumque ef-
 se finem ultimum hominis solum naturalem. VIII.
 407. & *seq.* Quenelliam, & Lutherum in materia
 de operibus infidelium convenire, docent Languet,
 & Bissy. VIII. 486. & *seq.*
Lux. An Angeli in Scriptura intelligantur nomine lu-
 cis. II. 153. & 348. & *seq.* Mediente participatione
 lucis æternæ cognoscunt Angeli omnia objecta. II.
 177. Quotupliciter se lux ista creaturæ rationali
 communicet. *ibid.* Qua die sit producta. II. 241.
 & *seq.* 247. & *seq.* Quid intelligatur per lucem pri-
 mam die creatam. II. 248. & *seq.* Lux nequit esse
 Deus. IV. 362. & *seq.*
Luxuria Spiritualis non fuit primum peccatum damo-
 num. II. 201. & *seq.*
Iysurgus nequit comparari Christo. V. 173.
Lytrum intervenit in opere Redemptionis nostræ. VI.
 6. Solvuntur objectiones. VI. 23. 24. & *seq.* & 44.
 & *seq.*

M

Macarius an fuerit Monothelita. V. 218.
Macedo (Franciscus) quid sentiat de articulis Baji,
 VII. 346. Demonstrat, gratiam ab Augustino con-
 flitui in inspiratione S. charitatis. VIII. 390. Ma-
 cedo quid statuat de statu naturæ puræ. VIII. 405.
 n. IX. Quam tulerit censuram in propositionem 27.
 Baji. VIII. 410. Quid sentiat de operibus infide-
 lium, & peccatorum. VIII. 467. & *seq.* propositio
 hæc Berti: *Gratia efficax est victrix delectatio, sive cha-
 ritas, quæ superat contrariam cupiditatem*: non ex Ian-
 senio, sed S. Augustino est desumpta. IX. 106. Idem
 sentit Franciscus Macedo. IX. 110. Berti sententia, quod
 gratia modo sit efficax modo inefficax, & habeat
 gradus suos, non est Ianseniana, sed ex S. Augu-
 stino, Norisio, & Macedo exscripta. IX. 112. Au-
 gustinianos, & Thomistas admittere gratiam suffi-
 cientem ab efficaci distinctam, probatur ex Nori-
 sio, & Macedo. IX. 142. Macedi doctrina, quod
 gratia efficax sit reponenda in delectatione victrice,
 quæ superat minores gradus concupiscentiæ, catho-
 lica est, non Ianseniana. IX. 144. Quod Berti sen-

tentia, quæ negat esse in homine lapsa potentiam,
 expeditam sine gratia efficace ad opus supernaturale,
 non sit Iansenii errori obnoxia, probatur ex Macedo.
 IX. 122. An & in quo sensu Berti neget gratiam
 dari sufficientem. *ibid.* & *seq.* Quod id non faciat
 in sensu Iansenii, probatur ex Francisco Macedo.
 IX. 124. & *seq.* Idem docet cum Catholicis, Chri-
 stum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus
 omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac re-
 media præparasse: remedia tamen, & gratias præ-
 paratas non omnibus actu applicati. IX. 155. &
 156.

Macedoniani. Eorum error de summa Trinitate. II.
 2. & 3. Idem erraverunt circa Spiritum S. II. 65.
 Contra eos Divinitas, Spiritus S. Patri & Filio
 consubstantialis propugnatur? II. 72. *per tot. cap.*
 XV. Hi prave interpretantur verba S. Iovannis
 cap. 1. *Quod factum est.* IV. 278. Negantes Divi-
 nitatem Spiritus S. refutantur octavo fidei articulo.
 IV. 394. Impugnantes Traditiones impugnantur. V.
 202. Negant Verbum, & Spiritum S. scire Iudicii
 diem. V. 216. An negaverint Confirmationem esse
 Sacramentum. VII. 4.

Macedonius an invitatus sit ordinatus. VIII. 135.

Machabei an sint de tribu Iuda. V. 121. & 129. Tem-
 pore Machabæorum Synedrion magnam habuit au-
 thoritatem. V. 123.

Machomet. Ejus error de summa Trinitate. II. 2.
 Hic nequit comparari Christo. V. 173. Ejus erro-
 res enarrantur. *ibid.* & 174. & *seq.* Docuit; non
 Christum, sed Iudam Iscariorem fuisse crucifixum.
 V. 189. Refutatur. V. 202. Vid. *Mahomet.*

Macula peccati quid sit. IV. 279.

Madcanita quem cultum exhibeant Idolo suo Beelphe-
 gor. V. 97.

Maffejus (Scipio) an in sua conficienda Historia de
 Gratia deslorarit Collectiones Archiepiscopi Came-
 racensis de Fenelon. IV. 65. Defendit PP. Bellelli,
 & Berti, in doctrina de libertate ab illis tradita.
 IX. 412.

Magdalena (S.). Cur Baptismus dicatur institutus,
 quando Christus baptizavit Ioannem, & cur non
 dicatur instituta Pœnitentia, quando Christus Mag-
 dalenæ peccata dimisit. VI. 301. & *seq.* ac 303.

Magdeburgenses tribuunt Baptismo Ioannis tantam vir-
 tutem, quantam Baptismo Christi, VI. 290. Ni-
 tuntur probare, Papam posse in hæresim incidere,
 & damnari a Concilio Generali. V. 224.

Magdeburgum. Benedictio aquæ baptismalis approba-
 tur miraculis. VI. 310. Fons Baptismalis per se-
 xaginta annos prope Magdeburgum incorruptus per-
 manens, adveniente ministro Lutherano statim com-
 putruit. *ibid.*

Magi. Unde dicantur Magi, qui Christum venerant
 adorare. VI. 83. An fuerint Reges. *ibid.* An fue-
 rint ex Arabia, qualiterque dicantur Æthiopes,
 Reges Tharsis, & Insulæ, Reges Arabum, & Sa-
 ba. VI. 85. Probetur contra Socinianos, adoratio-
 nem Magorum fuisse religiosam ac indicantem Di-
 vinitatem Christi. *ibid.* & *seq.* Tres Magi Christum
 Deum testati sunt muneribus suis. VI. 86.

Magia: De licita & superstitiosa Magia. II. 30. *per
 tot. cap.* XVI. Magia illicita est idolatria, & cul-
 tus demonis. II. 231. & *seq.* Hæc ortum habet a
 posteris Cham. II. 232. Est maximum scelus. II.
 233.

Magicus. Vide *Superstitin.*

Magister Sententiarum. Vide *Lambardus.*

- Magistratus** potest ferre leges. IV. 143. Iudæi habuerunt duos magistratus, Ecclesiasticum, & Politicum. V. 122. Vi Confessionis Augustanæ administratio Sacramentorum ad Sacerdotes, & horum Ordinationes ad Episcopos, non autem ad Magistratum secularem spectant. VI. 196. Magistratus nequit intelligi nomine Ecclesiæ. VIII. 170. & 173. Potest tamen statuere impedimenta Matrimonii infidelium, quod non est Sacramentum. VIII. 170. Et hujus matrimonii causas cognoscere. *ibid.* Idem dicendum de Rege, & Principe, *ibid.* Magistratus, Reges, & Principes adjudicant Ecclesiæ potestatem statuendi impedimenta, & causas matrimoniales cognoscendi. VIII. 172. & *seq.* Ecclesia annullare potest leges Civiles, statuantes impedimenta, non autem Magistratus, Princeps aut Rex leges Ecclesiæ. VIII. 173. & *seq.* Vide *Holandia*.
- Magus**: De mirabilibus magorum. II. 226. Unde nomen trahant. II. 230. Eorum opera sunt ope dæmonis. II. 231. Neganda est S. Communio Magis. VII. 203.
- Magus (Simon)**. Ejus error de summa Trinitate. II. 2. Admittens duos Deos damnatur primo Fidei articulo. IV. 386. Vide *Simon*.
- Mahumes** quid sentiat de Christo, & B. Virgine. IV. 365. Ejus vita, & vitia enarrantur, *ibid.* Non paravit aliqua miracula. *ibid.* Vide *Mahumentanus*, Apparuit anno Christi 622. IV. 366. Prohibet scientias, armis propagavit errores suos, socios habuit prædones. *ibid.* Concedit Christianos posse in sua lege salvari. *ibid.* & *seq.* Hoc motivo est conversus Henricus IV. Rex Galliarum. *ibid.* 367. Non potest dici Paracletus. IV. 367. & *seq.* Non reformavit Ecclesiam. *ibid.* 368. Vide *Machomes*.
- Mahumatanus** non habet veram Religionem. IV. 364. *tot. cap.* II. Quid sentiat de Christo, & B. Virgine. IV. 365. Vita, & vitia illorum Pseudopropheta narratur. *ibid.* Quæ diversitas inter Evangelium, & Alcoranum. IV. 366. Enarrantur errores, fabulæ, ac absurda, quæ continentur in Alcorano. *ibid.* & *seq.* Objectiones Mahumetanorum contra Religionem Catholicam factæ solvuntur. IV. 367. Docentes, non Christum, sed Iudam Iscariotem esse crucifixum, aggrediuntur quartum fidei articulum. IV. 388.
- Mainardi (Augustinus)** Breve Apostolicum accepit a Paulo III. quo declaravit, ejus sententiam, quod opera bona facta sine caritate quamvis in se, & intrinsece spectata sint bona, non tamen sunt bona facta, imo sunt peccata, extrinsece spectata, defectu ordinationis in Deum. IX. 370. & *seq.*
- Majorianus**. Vide *Melchisedes (S.)*.
- Malachias (S.)** per absolutionem sacramentalem mulierem liberavit a furore infaniente. VII. 331.
- Malchus**. Quid reprehendum in S. Petro percutiente Malchum. V. 94.
- Maldonatus (Ioannes)**. Impositio manus, per quam olim hæretici recipiebantur in Ecclesiam, non erat repetitio Sacramenti Confirmationis. VII. 59. *ibid.* 67. & *seq.* Sirmondus, Maldonatus, Morinus, contrarium sentientes, refutantur. VII. 60. *ibid.* 68. Idem dic, si redeantibus adhibita fuit chrismatio. *ibid.* An ab Arausicana Synodo, & Maldonato sit propugnata hæc propositio. *Liberum arbitrium sine gratia actuali non valet nisi ad peccandum.* VIII. 346. Maldonati sententia circa Prædestinationem. I. 362.
- Malenbranchii (Nicolai)** sententia de cognitione humana an revera sternat viam Spinozismo. I. 45.
- Maledictam**. In quo sensu Christus pro nobis factus sit maledictum. IV. 163. & 166. ac VI. 10. Quomodo intelligendum illud: *Maledictus omnis, qui pendet in ligno.* VI. 10. Vide *Nuge*.
- Malefactor** ad mortem condemnatus an in Ecclesia primitiva non sit admissus ad veniam, reconciliationem, & pacem, VII. 405. & *seq.* Huic non potest dari Extrema-UNCTIO. VIII. 35.
- Maleficium** potest causare impotentiam. VIII. 183. & 189. Vide *Impotentia*, Puniebatur olim penitentia publica, VII. 436.
- Maleficus**. An dæmon possit maleficium in aera sublevare. II. 223.
- Malitia** formalis, & materialis peccati, in quo consistat. I. 253. Quæ sit malitia actus humani. IV. 259. An detur actus humanus expers bonitate simul, & malitia. *ibid.* *tot. cap.* II. An actus externus interno addat bonitatem, vel malitiam. IV. 262. *tot. cap.* III. An malitia peccati consistat in privativo, vel positivo. IV. 276. An malitia peccati mortalis sit finita, vel infinita. IV. 286. Quid sit peccatum ex malitia. IV. 289. An debeat præcedere advertentia malitiæ, ut peccatum possit imputari. *ibid.* & *seq.* An malitia peccati sit finita, vel infinita. VI. 46. & *seq.* An malitia peccati venialis sit æque gravis, & infinita, ac est malitia peccati mortalis. VI. 47. & *seq.*
- Malum** non est aliqua substantia, quæ deberet produci a causa summa efficiente. I. 89. Deus non prævidet mala culpæ in decreto efficaciter prædeterminante materiale peccati. I. 253.
- Mali**. An etiam mali habeant Angelum Custodem. II. 218. An & hi possint vera patrare miracula. II. 274. Vide *Improbis*.
- Mammon** præest nono ordini dæmonum. II. 218. Quomodo intelligendum sit illud: *Fac tibi amicos de mammona iniquitatis.* V. 84.
- Mancipium** quid sit. IV. 140.
- Mandatum** minimum in Scriptura qualiter sumatur. IV. 282. & *seq.* Quomodo Dei mandata sint levia. IV. 325. & V. 16. Vide *Præceptum*. In Baptismo Ioannis Socinus nullum mandatum divinum cognoscit. VI. 290. Iustificatio impii non consistit in obedientia mandatorum. VIII. 376. & *seq.*
- Manduco**. Calvinus docuit. Corpus Christi in Eucharistia fieri præsens sola manducantium fide. VII. 137. In quo sensu Catholici quidam negent, ea verba: *Nisi manducaveritis* &c. esse intelligenda de Eucharistia. VII. 158. Textus: *Nisi manducaveritis* &c. a pluribus explicatur de Communionem mystica, non reali. *ibid.* Quomodo intelligenda verba illa: *Sive ergo manducatis, sive bibitis* &c. omnia in gloriam Dei facite. VIII. 474. An hæc verba contineant præceptum, quo quolibet deliberare agens teneatur opera sua virtualiter referre in Deum. *ibid.* Ita ut secus opera non sint bona ex omni parte. *ibid.* & *seq.* Solvuntur objectiones Anonymi contra expositionem textus. *Sive manducatis, sive bibitis* &c. VIII. 495. Et contra præceptum referendi omnia opera in Deum. *ibid.* Berti rejicit sententiam Baji in textu illo: *Sive manducatis, sive bibitis* &c. VIII. 302. Vide *Manna*.
- Manes** Manichæorum auctor. Vide *Manichæus*.
- Manica**. In doctrina Mahometis luna in hujus manicæ delapsa est. IV. 365.
- Manichæi**, & Pauliciani non adhibuerunt aquam in Baptismo, quia eam putabant a principio male productam. VI. 304. & *seq.* Historia Manichæorum. I. 87.

I. 87. Eorum error de duobus Summis Principiis , bono uno , & altero malo , refutatur . *ibid.* & *seq.* Item error circa Omnipotentiam Dei . I. 139. Refutatur in opinione , quod detur substantia in se mala a principio malo . III. 139. Conveniunt cum Pelagianis in asserenda hominum impeccantia . III. 251. Refutatur a S. Augustino , dum negant liberum arbitrium . III. 256. Eisdem adstruuntur duas Animas in homine oppugnat . *ibid.* & *seq.* Quomodo omnia adscribantur fato . III. 257. & *seq.* Quomodo conveniant cum Iansenio , & Calvino . *ibid.* 258. Narratur execrandum Sacrilegium Gnosticorum adhibentium pro materia Eucharistiae res turpissimas . VII. 112. Aliam impietatem commiserant Manichaei . *ibid.* Damnatur Aquarii , Hydroparastatae , & Ebionaei meram aquam pro consecratione Calicis adhibentes . VII. 116. Eundem errorem docuerunt Eneaticae , Hydroparastatae , Marcionitae , & Manichaei . *ibid.* Eucharistiae Sacramento revera continetur Christi Corpus , & Sanguis . VII. 135. *tot. cap.* VIII. Hoc negarunt Manichaei . *ibid.* Quales errores circa praesentiam Christi in Eucharistia docuerint Manichaei , Faustus , Marcus , Nestorius , Euty-chiani , Waldenses . VII. 145. & *seq.* Ex concupiscentia & morte tanquam effectibus ostenditur contra Pelagianos peccatum Originale . VIII. 428. & *seq.* Idem probatur contra Manichaeos . VIII. 429. **Manichaeus** ait , quasdam res a principio malo provenire . II. 159. Item falso affirmat , daemones necessitate peccasse . II. 195. Contra eum defenditur , animam hominis non esse portionem divinae substantiae . III. 13. Qualiter explicet concupiscentiam . III. 74. Manichaeus dixit , Testamentum vetus esse a diabolo . IV. 158. Ejus probationes solvuntur . IV. 161. Ejus convicia in Patriarchas reprobantur . IV. 164. Dixerunt Manichaei , quantum praeceptum . *Non occides* , etiam extendi ad animalia , arbores , poma &c. IV. 181. & *seq.* Damnatur primo fidei articulo , dum adstruit duos Deos . IV. 386. Dicens , quod non Christus , sed daemon sit crucifixus , impugnat quartum fidei articulum . IV. 388. Regulam , & normam fidei ponit in humana ratiocinatione . V. 6. Refutatur . *ibid.* & *seq.* Rejiciens bellum impugnat . V. 56. Afferuit Christum non habuisse Corpus verum , sed phantasticum . V. 185. & *seq.* Refutatur . V. 202. Impugnavit Genealogiam Christi . V. 192. Dixit Spiritum S. esse passum . V. 331. Affirmat : justificatis per Christum nullam poenam esse diluendam , nec ullam a Confessario imponendam . VII. 414. Refutatur . VII. 415. Dixit , Matrimonium esse opus diaboli . VIII. 147. Refutatur . *ibid.* & *seq.* **Manipulum** spicarum Iudaei ad Sacerdotes deferendum metebant die Sabbati . VII. 92. **Manipulus** . Quid significet Manipulus , qui Episcopo imponitur facta confessione . VII. 247. **Manna** . An illud : *Patres eandem escam manducasse* , sit intelligendum de Eucharistiae Sacramento , an de Manna . VI. 249. **Manso** (*Petrus*) docet , propositionem 38. Basi loqui in sensu charitatis sanctificantis . VIII. 359. Doctrina Petri Manso , quod gratia efficax sit reponenda in delectatione victrice , quae superat minores gradus concupiscentiae , catholica est , non Ianseniana . IX. 115. **Manumissio** . An Papa possit dispensare in manumissione . IV. 152. **Manus** . Deum habere manum frigidam , credunt Ma-

hometani . IV. 355. An bene legatur : *Foderunt manus meas , & pedes meos* . VI. 121. An in casu necessitatis validus sit Baptismus , sit duobus tantum praesentibus , unus manibus truncatus formam proferret & alter elinguis ablueret . VI. 350. In Extrema Unctione manus sunt inungendae . VIII. 19. & *seq.* Manus impositio . Vide *Impositio manus* . Manus impositione Episcopi modo non conferunt donum linguarum , & cur . VII. 74. Non est iteranda , *ibid.* Manuum impositio gratiam significat , & causat . VIII. 78. Sacerdotibus manus inungantur exterius in Extrema Unctione . VIII. 21. Quid inungendum , si manus abscissae . VIII. 22. De manibus in contractu nuptiali mutuo dandis . VIII. 222. **Mappa** . Ad Missae Sacrificium pertinent lintea , Crux , cerea lumina , mappa triplex , tobalea . VII. 246. **Mansa** (*Petrus de*) negat potestatem Papae in Reges , summosque Principes . X. Is Quid ipsemet scripserit ad Innocentium X. de sua *Concordia Sacerdotii , & Imperii* . X. 2. Hoc Opus Pontificis censuris subjecit , atque Iura Apostolicae Sedis , quae censebatur violasse , variis editis Opusculis confirmavit . *ibid.* **Marcellus** . Ejus error de summa Trinitate . II. 2. **Marcellus Ancyranus** negat . unionem hypostaticam fore perpetuam . V. 291. **Marcellus Apamenorum Episcopus** . Cur utamur aqua lustrali . VI. 277. & *seq.* Hujus usus descendit a tempore Apostolorum . *ibid.* Marcellus per eam fugavit daemones . & eorum praestigia . *ibid.* 278. **Marcion** dixit , Matrimonium esse opus diaboli . VIII. 147. refutatur , *ibid.* & *seq.* Hujus error de aternitate Christi . II. 15. Damnatur nuptias . III. 69. Dixit , Adamum esse damnatum . *ibid.* Damnatur Matrimonia ut mala . III. 98. Admisit transmigrationem animae . *ibid.* Docuit , corpus Christi esse formatum de caelo , aethere , & fidelibus . V. 180. Vide *Corpus* . Refutatur V. 202. Contra hunc probatur , legem veterem non esse opus diaboli . VI. 156. Marcion Baptisma tertio repetendum statuit . VI. 322. **Marcionita** . Refertur historia , & error Marcionitarum de duobus summis principiis , bono uno , altero malo . I. 87. Marcionitae tenent , legem veterem esse a diabolo . IV. 158. Eorum dogma de Deo tanquam principio malo . IV. 151. Item de lege veteri , quod non sit bona . *ibid.* Damnatur primo fidei articulo eorum error de duobus Diis . IV. 386. Tribuentes Christo Corpus de caelo delapsum convincuntur tertio fidei articulo . IV. 388. Item articulo quarto . *ibid.* Contra Marcionitas , Pepuzianos , & Collyridianos probatur , feminas non posse solemniter baptizare . VI. 343. & 387. & *seq.* Cerinthiani , & Marcionitae baptizabant viros pro mortuis sine Baptismo defunctis . VI. 415. Impugnatur . VI. 416. Ebionaei , & Marcionitae negabant , Christum manducasse Pascha legale . VII. 89. & *seq.* Hi , & horum sequaces varie exagitantur . *ibid.* 90. Damnatur Aquarii , Hydroparastatae , & Ebionaei meram aquam pro consecratione Calicis adhibentes . VII. 116. Eundem errorem docuerunt Eneaticae , Hydroparastatae , Marcionitae , & Manichaei . *ibid.* Eucharistiae Sacramento revera continetur Christi Corpus , & Sanguis . VII. 135. *tot. cap.* 8. Hoc negarunt Marcionitae . *ibid.* Waldenses , & Lutherani omnes laicos hujus Sacramenti ministros dicunt , Marcionitae , ac Pepuziani etiam mulieres

- heres admiserunt . VII. 184. Marcionitæ , & Hufsi-
tæ ex perverso fine non jejuni accedebant ad Com-
munionem quorum ultimi damnati sunt a Concilio
Constantiensi . VII. 209.
- Marcosii* quam perverſam formam in Baptismo adhi-
beant . VI. 373.
- Marcus Præſtigiator* quales errores circa præſentiam
Chriſti in Euchariftia docuerit . VII. 146.
- Marcus (S.) Evangelista* quomodo conciliandus cum S.
Joanne , quorum prior ſcribit Chriſtum crucifixum
hora tertia , alter hora ſexta . VI. 120. Quam
forma Conſecrationis habeatur in Liturgia SS. Ia-
cobi , Marci , Baſilii , Chryſoſtomi , & Cyrilli .
VII. 126. An in cap. 6. S. Marci agatur de Sacra-
mento Extremæ Unctionis . VIII. 2. & ſeq. 101. cap.
1. & 2.
- Mare* . Notanda aliqua de creatione maris . II. 249.
Effundit ſal & ſemina piſcium per meatus in mou-
tes . II. 250. Vide *Figura* .
- Maria Auguſta* . Quid dicendum de Agno Dei invento
in ſarcophago Mariæ Auguſtæ conjugis Honorii Im-
peratoris . VI. 279.
- Maria Regina Angliæ* laudatur . VIII. 130.
- Maria (SS.)* cur a Symbolo Nicæno non vocetur Dei-
para , vel Chriſtipara . II. 87. An contraxerit la-
bem originale . III. 120. Sine gratia ſpeciali vi-
tare potuit omnia peccata venialia . IV. 31. An re-
citarit Orationem Dominicam . *ibid.* & ſeq. & 5.
70. An ſit opinio ſolum probabilis , quod B. Virgo
ſine labe ſit concepta . IV. 334. & V. 38. Quid de
ea ſentiat Mahumet . IV. 354. & ſeq. Qui negant
Chriſtum accepiſſe Corpus ex Virgine formatum ,
aggrediuntur tertium fidei articulum . IV. 388. Ejus
perpetua Virginitas probatur Traditione . V. 22.
& ſeq. An etiam Beatiffima Virgo potuerit orare ,
dimitte nobis debita noſtra &c. IV. 31. & ſeq. & 5.
70. Lutherus admittit , non tantum B. Virginem ,
ſed etiam Angelos bonos , & malos eſſe miniſtros
Sacramentorum . VI. 194. Refutatur . *ibid.* & ſeq.
Quis ſit auctor cetemoniæ benedicendi candelas in
feſto Purificationis B. V. Mariæ . VI. 280. Luper-
calia ſuſtulit Gelatius , quæ facta ſunt menſe Fe-
bruario , ſed ob quem . *ibid.* & ſeq. Unde Februa-
rius nomem acceperit . *ibid.* Chriſtus manu propria
baptizavit B. Virginem Mariam , S. Ioannem , &
Petrum . VI. 302 & ſeq. & 393. An Martyrium
ſubiens pro Myſterio Immaculatæ Conceptionis Vir-
ginis Mariæ eſſet Martyr . VI. 426. & ſeq. In Eu-
chariſtia ſumi , & contineri idem Corpus , quod de
B. Virgine Maria conceptum , & natum eſt , pro-
batur contra Berengarium . VII. 153. An S. Maria
ſuſceperit Extremam Unctionem . VIII. 139. Iulia-
nus negat , inter B. Virginem , & S. Iosephum va-
lidum fuiſſe Matrimonium , quia non intercedebat
uſus illius . VIII. 160. B. Virgo ſe Voto Virginita-
tis adſtrinxit ante Deſponſationem . *ibid.* & ſeq.
An abſolutio , vel conditionato . *ibid.* Hoc non
obſtante verum iniit Matrimonium . VIII. 161. &
ſeq. & 369. An B. Virgo fuerit certificata de
continentia S. Iosephi . VIII. 161. B. Virgo deſpon-
ſata eſt S. Iosepho , non ad violandam virginita-
tem , ſed cuſtodiendam . VIII. *ibid.* Fuit Mater
Chriſti . *ibid.* Cur Chriſtus elegerit Virginem Ma-
trimonio copulatam . *ibid.* Cur S. Ioseph voluerit
dimittere B. Virginem . VIII. 164. Qualiter B.
Virgo non fuerit conjux S. Iosephi . *ibid.* Qualem
habuerit anulum nuptialem . VIII. 224. Bajus ne-
nat dari peccatum veniale ; quid ſentiat de peccata
originali , quod putat B. Virginem contraxiſſe , imo
& actualia peccata commiſiſſe . IX. 296. Vide *Vir-
go* . An B. V. Maria in hac mortali vita viderit
Deum . I. 188.
- Marinus* tribuit Chriſto corpus phantaſticum . V. 202.
Refutatur . *ibid.*
- Maritus* in ordine amoris omnium primo diligit uxo-
rem . V. 81. & ſeq. Non eſt licitum uxori ſeiſſam
alteri ſubmittere ſentiente viro . 83. Non licet
marito uxorem ſuam alteri ſubmittere ad evita-
dam mortem . V. *ibid.* Maritus quomodo diligere
debeat uxorem . VIII. 153. & ſeq. Vide *Uxor* .
- Marnixius* quomodo intelligat ea verba : *His auditis
baptizati ſunt* . VI. 294.
- Maronite* antiqui a priſcis temporibus pane azyme
utebantur . VII. 114.
- Mars* ſtulte inter Deos reputatur . IV. 358. Unde or-
tum habeat , narrantur ejus geſſa ; oſtenditur , quod
non ſit alius a Nimbrodo , ſive Belo . *ibid.*
- Martene (Edmundus)* teſtatur , averba a Parocho pro-
lata in Matrimoniali benedictione , *Ego vos conjun-
go &c.* olim fuiſſe inaudita . VIII. 206.
- Martyres* venient cum Chriſto ad Iudicium . IV. 392.
Anno Chriſti 284. incœpit Æra Martyrum Alexan-
drinorum . VI. 75. & ſeq. Eccleſiæ diligentia diſcer-
nentis Martyres veros a falſis diverſimode probat-
ur , quod idem ſit in inveſtigandis Sanctorum Reli-
quiis . VI. 428. & ſeq. Refellitur Dodvvelus di-
minuens numerum Martyrum . VI. 429. & ſeq. Vi-
de *Martyrium* . An templum violetur , ſi in eo juſſa
tyranni trucidaretur Martyr . VII. 242. An Cuſto-
des Martyrium habuerint ordinem ſpeciale . VIII.
59.
- Martyrium* non eſt Sacramentum . VI. 265. & ſeq. Ba-
ptiſmus denotat etiam calamitates , pœnitentiam ,
& Martyrium . VI. 284. Quid ſit Martyrium . VI.
424. Quinam ſint Martyres , & quinam Confeſſo-
res . VI. 425. Martyrium inferens debet eſſe pet-
ſecutor , nam illicitum eſt ſe ipſum occidere pro
fide . *ibid.* An Martyr ſit ſœmina , quæ ſe occidit ,
quia alias evadere non poteſt pœnitentiæ iſectatores .
VI. 426. An Martyres ſint qui flagrant deſiderio
Martyrii aut qui inſerviando peſſiferis obeant .
ibid. Martyrium quoque ſupplet Baptiſmi vi-
cem non tantum in adultis , ſed etiam in parva-
lis . VI. 422. Quomodo intelligendum illud , *Mar-
tyrium ſine charitate nihii prodeſt* . VI. 424. De in-
ſtrumentis Martyrii . VI. 426. Quomodo Martyri-
bus annumerantur Ioannes Evangeliſta , Thecla ,
Felix Nolanus , & alii , cum in Martyrio vitam
ſervant Divinitus . *ibid.* Cauſa motiva Martyrii
eſt Fides , aut alia virtus . *ibid.* An Martyrium
ſubiens pro Myſterio Immaculatæ Conceptionis Vir-
ginis Mariæ eſſet Martyr . VI. 427. An ad Mar-
tyrium requiratur , ut etiam in peſecutore ſit vo-
luntas occidendi ob fidem catholicam . VI. 427.
Cauſa finalis Martyrii debet eſſe Dei gloria . *ibid.*
Ad Martyrium requiritur ex parte Martyris Bapti-
ſmus , aut votum illius , libera acceptatio mortis ,
ut ſit membrum Eccleſiæ , charitas , contritio ,
aut confeſſio de peccato commiſſo , & ut nullum
Sacramentum contemnat . *ibid.* Hæretici , & Schi-
ſmatici Martyrio non poſſunt coronari , etſi mor-
tem ſubeant ob aliquam virtutem , aut veritatem
fidei . VI. 428. Eccleſiæ diligentia diſcernentis Mar-
tyres veros a falſis diverſimode probatur , quod
idem ſit in inveſtigandis Sanctorum Reliquiis . *ibid.*
& ſeq. Refellitur Dodvvelus diminuens numerum
Mar-

Martyrum. VI. 429. Martyrium sine charitate Dei non prodest. VII. 230. & seq. Nomine templi veniunt Basilica, Dominica, Oratorium, Martyrium. VI. 240. & seq.

Martyrologium. Quid dicendum de sententia, quam de tempore Nativitatis Christi tenet Ecclesia in Martyrologio Romano. VI. 77. & seq.

Mas; Patrinus sit baptizatus, & confirmatus. VII. 76. & seq. Mares non sint Patrini foeminae, nec foeminae viris, nec senioribus juniores. *ibid.*

Masculus. Vide *Familla*.

Massilienses quid docuerint de gratuita Praedestinatione ad gloriam. I. 343. & seq. & 384. Vide *Semipelagianus*.

Massulie (*Antoninus*) constituit gratiam efficacem in victrici delectatione. IX. 152. & seq. Ejus opera varie laudantur. *ibid.* Berti, & Bellelli doctrina, quod gratia efficax sit reponenda in delectatione victrici, quae superat minores gradus concupiscentiae, Catholica est, non Ianseniana. IX. 113. & seq. Idque docuit Massoulié IX. 117. Vide *Tournely*.

Mastrius (*Bartholomaeus*); & Scotus agnoscunt in creatura rationali appetitum innatum videndi Deum. VIII. 420.

Mater. Cur Melchisedech dicatur sine patre, sine matre, sine genealogia. V. 335. Parvulis prodest fides levantium, nequeunt tamen cum matre ante partum baptizari. VI. 396. & seq. Infanti adhuc clauso in utero non prodest ablutio matris, aut signum aliud, vel benedictio ei applicata. VII. 404. Nequit infans in utero matris ante aperitionem partus baptizari. VI. 405. Non dicitur infans proprie natus, nisi sit egressus ex utero matris, vel inde extractus. *ibid.* Licet aperto uteri ostio infans possit per instrumentum aqua perfundi, attamen baptizari non debet, nisi secundum aliquam saltem partem corporis infans sit egressus ex Alvo. *ibid.* Quomodo S. Aloysius sit sanctificatus in utero matris. VI. 407. & seq. Mater praegnans viva non debet aperiri. VI. 408. Compater non potest esse pater, mater, vitricus, aut noverca. VII. 76. Matrimonium habet nomen a matre, & cur. VIII. 147. Vide *Parens*.

Materia. An distinctio numerica sit impossibilis sine materia. II. 162. Gnostici admiserunt duo coaeva principia, Deum, & materiam. IV. 386. Materiam non fuisse ab aeterno probatur. I. 137. Quid sit materia, & forma corporum. VI. 174. Quid materia, & forma Sacramentorum. *ibid.* Quznam sit differentia inter materiam, & formam, ut sunt principia corporis physici, & inter materiam & formam Sacramentorum. VI. 179. V. *Sacramentorum materia, & forma*. Si minister improbus habeat indebitam intentionem; & adhibeat convenientem materiam & formam, valeat Sacramentum. VI. 133. & 195. Materia & forma Sacramentorum sunt in se quid indifferens, sed determinantur per intentionem ministri ad rem sacram. VI. 225. & seq.

Materia Confirmationis. Vide *Confirmationis materia*. Materia Sacramenti Matrimonii quznam sit. VIII. 203.

Materialis. Deus non praevidet materiale peccati in decreto praedeterminante. I. 253. & seq. Quznam sit materialis malitia peccati. *ibid.* Ignis Infernalis est materialis. II. 203. & 250. Vide *Ignis*.

Mathematicae. Ad disciplinas Mathematicas capeffandas non requiritur gratia supernaturalis. IV. 25. tot. cap. 1.

Mathesis est utilis Theologo. I. 28. Ignorantia Mathesis est excusanda. IV. 299.

Matrimonium cur valeat, si ineatur ab absentibus, & cur non Penitentiae Sacramentum absenti administratum. VII. 351. & seq. An Confessarius possit Episcopo revelate impedimenta contrahentium, si ipse eadem solum sciat e Confessione. VII. 366. & seq. Regulares sine licentia Parochi solemnizantes Matrimonium incurrunt casum Paeae reservatum. VIII. 183. Quid si hoc fiat ob necessitatem urgentem, & Parocho absente *ibid.* In publica penitentia constituti non admittebantur ad Matrimonium, illo autem antea contracto ab actu conjugali abstinere debuerunt VII. 433. Graeci post Subdiaconatum susceptum an possint inire Matrimonium VIII. 81. Matrimonium habet magnam connexionem, & paritatem cum Ordine VIII. 146. Cur dicatur Matrimonium, nuptiae, conjugium, connubium. *ibid.* & seq. Habet nomen a matre, & cur. *ibid.* Cur non dicatur Patrimonium. *ibid.* De velamine nuptiarum. *ibid.* Quo vocabulo Graeci significant Matrimonium. VIII. 147. Quid sit Matrimonium secundum suam naturam spectatum, & quid sit consideratum ut Sacramentum *ibid.* In eo contractus seungi possit a Sacramento. VIII. 203. Lutherus, Calvinus, Chemnitius, & alii Novatores negant esse Sacramentum. VIII. 147. Simon Magus, Saturninus, Hydroparastata, Tatianus, Marcion, Manichaeus, & Priscillianista appellarunt opus diaboli, *ibid.* Contra hoc probatur, Matrimonium naturali, & Divinae legi consentaneum esse. *ibid.* Quale discrimen inter congressum hominum, & animalium. IV. 301. Cur mulier sit facta ex una ex costis Adae. *ibid.* Matrimonium est res licita, & honesta *ibid.* Matrimonium non est malum ob aliquorum intemperantiam. VIII. 148. Quomodo intelligendum illud: Qui habent uxores, tanquam non habentes sint. *ibid.* Explicatur illud quoque: Uxorem duxi, & ideo non possum venire. VIII. 149. Ubi & alii textus, & objectiones, quod Matrimonium sit malum, solvuntur. *ibid.* An, & quale sit peccatum inire Matrimonium ob incontinentiam. VIII. 149. An Matrimonium sit causa peccati originalis. *ibid.* Qualiter Matrimonium cadat sub praecepto. VIII. 149. & seq. An in Mundi exordio omnes tenebantur hoc praecepto. VIII. 150. & seq. An verba, *crescite, & multiplicamini*, indicent praeceptum. *ibid.* Idem queritur post diluvium, & ad initium populi Dei. VIII. 151. An de facto, si hominum multitudo ita deficeret, ut genus humanum periclitaretur, nisi omnes nubarent, omnes sub praecepto tenerentur ad Matrimonium. *ibid.* An licitum omnibus hominibus servare castitatem. VIII. 152. Ad Matrimonium tenetur Princeps, si per hoc possit servare Rempublicam, Fidem Catholicam. VIII. 152. Qui non potest continet vivere, tenetur ad Matrimonium. *ibid.* Matrimonium ex Divina institutione est signum rei Sacrae. *ibid.* Cur dicatur magnum Sacramentum. *ibid.* Matrimonium est Symbolum desponsationis Christi cum Ecclesia. *ibid.* Item & significatur Incarnatio Verbi. VIII. 153. Sacramentum hoc exprimitur illis verbis. *Quod Deus conjunxit, homo non separet. ibid.* An etiam Matrimonia Infidelium, qui nuptias dissolvunt, & admittunt Polygamiam, sint signum rei sacrae. *ibid.* Ma-

Matrimonium validum in ratione contractus solum, an possit deinde renovari, ut assequatur virtutem Sacramenti. VIII. 207. Matrimonium legitimum, & non ratum, communiter intelligitur Matrimonium Infidelium. VIII. 206. Matrimonium secundum an sit verum Sacramentum. *ibid.* Matrimonium in lege Evangelica est signum efficax gratiae. & ideo proprie Sacramentum. VIII. 152. Qualis inter Christum, & Ecclesiam intercedat conjunctio. VIII. 152. & *seq.* Qualiter vir diligat uxorem. *ibid.* Christus venit ad nuptias, ut illis tribueret benedictionem, & gratiam. *ibid.* Qualiter differant Matrimonia haereticorum, & Christianorum. VIII. 157. An etiam Matrimonia haereticorum, & infidelium sint Sacramentum. *ibid.* An Ecclesia statuendo impedimenta, mutaverit substantiam hujus Sacramenti. VIII. 158. Virginalis status est perfectior conjugali. VIII. 158. & 163. & *seq.* Quando hoc Sacramentum a Christo sit institutum. VIII. 159. Matrimonium ab Encratitis est projectum ut proveniens a principio malo. III. 97. 98. Admiserunt transmigrationem animarum. III. 98. Matrimonia non esse damnanda probatur. III. 193. Matrimonium probatur esse Sacramentum. VI. 158. Non est singulis necessarium. VI. 172. Valet Matrimonium sub conditione de futuro initum. VI. 140. Matrimonio praemittatur Confessio. VI. 242. & *seq.*

Matrimonia Materia, remota, & proxima, quae VIII. 159. 204. & 205. Quanam sit ejus forma. VIII. 203. & *seq.* De Matrimonii substantia non est ut conjuges actu se mutuo cognoscant carnali commercio. VIII. 150. Contraria opinio est error Wiclefii. *ibid.* Ac Iuliani. *ibid.* Laudabile est post contractum Matrimonium servare castitatem. *ibid.* Aut emittere mutuo consensu continentiae votum. *ibid.* Cur Christus elegerit Virginem Matrem desponsatam. VIII. 163. Quid faciendum ei, qui fecit sponsalia jurata, si ante Matrimonium initum velit ingredi Religionem. *ibid.* Quomodo Matrimonium definiatur. VIII. 162. 163. An Matrimonium subsistat a senibus, & decrepitis contractum. *ibid.* Dominium in corpus conjugis per Matrimonium acquisitum est separabile ab usu. *ibid.* & *seq.* Inter S. Iosephum, & B. Virginem intercessit verum Matrimonium, etsi haec ante desponsationem Virginitatem voverit. VIII. 161. & *seq.* Proles non est Matrimonii bonum pertinens ad illius substantiam. VIII. 163. Ad Matrimonii valorem non requiritur consensus in carnale commercium. VIII. 160. & *seq.* ac 164. Non sequuntur ex hac sententia aliqua absurda. VIII. 164. & *seq.* Communiter loquendo graviter peccant filii Matrimonium ineuntes parentibus invitis. VIII. 165. Horum tamen consensus non est de substantia Matrimonii. *ibid.* Quando non peccent filii ita contrahentes. *ibid.* An filii ita contrahentes possint exheredari. VIII. 164. An valeat Matrimonium inter absentes contractum in ratione contractus, & Sacramentali. Quanam ad talem contractum requirantur conditiones. *ibid.* An sufficiat consensus externus, sine interno, sed cum simulatione positus. VIII. 167. & 168. An ita contrahens teneatur ad novum consensum ponendum. VIII. 168. Qualiter is ponatur. *ibid.* An filii ex Matrimonio ficto suscepti sint legitimi. VIII. 169. Quibus verbis exprimat consensus Matrimonii. *ibid.* In mutis, & surdis pro verbis sufficiunt nutus. *ibid.*

Matrimonii Impedimenta Lutherus, & Calvinus negant posse statui ab Ecclesia. VIII. 170. Idem denegant Ecclesiae potestatem cognoscendi causas Matrimonii. *ibid.* Sunt damnati a Tridentino. *ibid.* Ioannes Lanojus contendit Ecclesiae nomine intelligendos Reges, ac Principes, ut proinde hi statuunt impedimenta. *ibid.* Magistratus, & Principes saeculares possunt statuere impedimenta Matrimonii illius, quod tantum valet in ratione contractus civilis, ut est infidelium. *ibid.* Idem possunt hujus causas assumere. *ibid.* Statuere impedimenta Matrimonii, atque de hoc ferre iudicium, postquam ad Sacramenti dignitatem evectum est, pertinet ad jus Ecclesiae. VIII. 171. 172. Matrimonium fidei, cum infideli reprobatur. VIII. 155. & 171. Cultus disparitas merito est Matrimonii impedimentum. *ibid.* Ipsimet Reges, & Principes saeculares Ecclesiae adjudicant potestatem ferendi impedimenta, & de iis iudicandi. VIII. 172. Varia impedimenta breviter adducuntur. *ibid.* Ecclesia potest irritare leges civiles statuentes impedimenta. VIII. 173. Non autem haec potestas comperit legibus civilibus respectu legum Ecclesiasticarum. *ibid.* Nomine Ecclesiae nequeunt intelligi Reges, Principes, & Magistratus saeculares. *ibid.* An Ecclesia statuendo impedimenta Matrimonii mutaverit ejus substantiam. VIII. 158. & 174. An causa Matrimonii possint examinari a Iudice saeculari, in quantum Matrimonium est contractus civilis. IV. 174. & *seq.* Quid dicendum de legibus quibusdam Gallorum circa Matrimonium. VIII. 176. Dispensare in impedimentis Matrimonii est munus potestatis Ecclesiasticae, & urgentibus solum causis fieri debet. VIII. 176. 177. Ecclesia nequit dispensare in impedimentis provenientibus ex jure naturae, aut Divino positivo; ut est perfectum ligamen, & impotentia. VIII. 177. Dispensare potest, in impedimentis de jure Ecclesiastico inductis Papa; & in aliquibus Episcopus. *ibid.* Ob quas causas possit dispensari. *ibid.* Impedimenta alia sunt dirimentia, alia impediencia. *ibid.* Quot dirimentia. *ibid.* Quid Lex Civilis statuatur de Matrimonio. IV. 246. In quibus impedimentis possit dispensare Episcopus. IV. 251. Ad Matrimonia contrahenda non est facile danda dispensatio. IV. 252.

Error. Quotuplex sit impedimentum erroris. VIII. 178. Error personae, ac conditionis est substantialis, ac nullum reddit Matrimonium. *ibid.* Qualiter stante errore Matrimonium Jacob validum erat, cui non Rachel, sed Lia in conjugem data est. *ibid.* An error fortunae, vel qualitatis Matrimonium annullat. *ibid.* An validum sit Matrimonium, si contrahentes per errorem putent, se habere impedimentum dirimens, & annullans Matrimonium, & tamen hoc non obstante contrahant. *ibid.* Quando valeat Matrimonium conditionatum. *ibid.* & *seq.* Quid si vir ante verificatam conditionem contrahat cum alia de praesenti. *ibid.* An Matrimonium conditionatum inducat impedimentum publicae honestatis. *ibid.* Quid de conditione turpi, aut impossibili. *ibid.* Quid de conditione substantiae Matrimonii adversante. *ibid.* Quanam conditiones adversentur substantiae Matrimonii. *ibid.*

Conditio. Quid sit intelligendum hoc impedimento VIII. 178. Olim civili jure conjugia servorum erant nulla. *ibid.* De poena libera nubentis scienter servo. VIII. 179. & *seq.* An liberti, & libertinae conditio annullat contractum Matrimonii. *ibid.* Cum his

his nequibant Senatorum filii, aut filia contrahere. *ibid.* Inter Christianos Matrimonia servorum sunt rata, etsi domini sint inviti. *ibid.* Quid autem si pars libera nesciat conditionem alterius, aut si hæc comperta alteram carnaliter cognoscat. VIII. 180. An proles sit libera nata ex uno parente servo. *ibid.*

Votum quid sit. VIII. 180. Quid sit votum solemne, & simplex *ibid.* Votum simplex impedit Matrimonium, solemne autem dirimit. *ibid.* & *seq.* Unde proveniat hæc differentia inter votum simplex, & solemne. VIII. 181. Quid dicendum de votis simplicibus Religiosorum Societatis Jesu. *ibid.* An votum solemne Religionis dirimat Matrimonium jure naturali, ac divino; an solum jure Ecclesiastico. *ibid.* Matrimonia Sanctimonialium, & Monachorum nunquam fuerunt rata. *ibid.* An Papa possit desperare in voto solemniori, & Matrimonio rato. VIII. 182.

Cognatio est triplex, naturalis, legalis, & spiritualis. VIII. 182. Consanguinitas naturalis quid sit. *ibid.* Quid sit stipes, radix, vel truncus. *ibid.* Vir & uxor faciunt stipitem, vel truncum unum. *ibid.* In consanguinitate dantur gradus, & lineæ. *ibid.* Quid sint. *ibid.* Quid linea recta, quid transversa, sive collateralis. *ibid.* Quomodo gradus distinguantur. *ibid.* Inter quos gradus Ecclesia prohibeat Matrimonium. *ibid.* & *seq.* Qui gradus jure naturali dirimat Matrimonium. *ibid.* & *seq.* Quomodo potuerit validum contrahi Matrimonium inter filios, & filias sorores germanas, ut contigit inter filios Adæ. IV. 153. 154. Quinam gradus dirimant jure civili, quinam Divino. VIII. 182. & *seq.* Quid cognatio legalis? Quinam possint filios adoptare. VIII. 183. An frigidi, & naturaliter impotentes possint adoptare. VIII. 183. An eunuchi, an mulieres. *ibid.* Adoptio est duplex, arrogatio scilicet, & simplex adoptio; quale jus tribuat arrogatio, quale simplex adoptio. *ibid.* Quid requiratur ad arrogationem, & quid ad simplicem adoptionem. *ibid.* An sola cognatio legalis ex arrogatione dirimat Matrimonium. VIII. 183. & *seq.* Inter quos gradus dirimat. *ibid.* An hoc impedimentum maneat soluta adoptione. *ibid.* Quid sit cognatio spiritualis, in quibus gradibus Baptismus, & Confirmatio dirimant Matrimonium. VIII. 184. An parentes levantes prolem hoc impedimentum contrahant. VIII. 184. Ad quos extendatur cognatio spiritualis. *ibid.*

Crimen dirimens Matrimonium est adulterium, aut homicidium. VIII. 184. In quibus casibus contrahatur hoc impedimentum. *ibid.*

Cultus disparitas est, quando unus contrahentium est baptizatus, alter non. VIII. 184. Hoc impedimentum statutum est lege Ecclesiastica. *ibid.* Matrimonium fidelis cum infideli semper prohibitum. VIII. 185. Tandem merito impedimentum est statutum. *ibid.*

Vis jure Canonico, & naturali dirimit Matrimonium. VIII. 185. Huic comparatur metus gravis cadens in virum constantem. *ibid.* Qualis sit iste metus. *ibid.* Mors, mutilatio, exilium, & infamia possunt causare hunc metum. *ibid.* Quis sit metus levis. *ibid.* An puella habens parentes austeros, timensque malam tractationem, nisi matrimonium contrahat, patiatur metum gravem? *ibid.* Quando Matrimonium per vim contractum accipiat valorem. IV. 186.

Berti Theol. Tom. X.

Ordo. Minores Ordines non impediunt Matrimonium, nisi accedat votum, vel Professio Religiosa. *ibid.* Ordines Sacri impediunt contrahendum, & post hoc susceptos contractum dirimunt. *ibid.* Græci permittuntur contrahere Matrimonium, si nondum susceperunt Hypodiaconatum. *ibid.* Græci, qui ducunt uxores post susceptos S. Ordines, qualiter puniantur. VIII. 188. Presbyteri Græci non possunt celebrare, nisi per hebdomadam, aut saltem per triiduum ab uxoribus abstineant. *ibid.* Est impedimentum jure Ecclesiastico introductum. *ibid.*

Ligamen quid sit. VIII. 187. Hoc impedimentum efficit Matrimonium contractum cum aliqua per verba de presenti, non autem per sponsalia de futuro. *ibid.* Hæc enim solvuntur de illud. *ibid.* Nec obstat Matrimonio secundo accessisse copulam carnalem. *ibid.* Quæ certitudo requiratur de morte conjugis, ut possit ad aliud Matrimonium transire pars superstes. *ibid.*

Honestas quid sit VIII. 187. Oritur ex sponsalibus validis, & Matrimonio rato, non consummato. *ibid.* Cur sic vocetur. *ibid.* An maneat, si sponsalia mutuo consensu solvantur. *ibid.* Aut si intervenit mors sponsi, vel sponsæ. *ibid.* Ad quod gradus extendatur, si sequitur ex sponsalibus. *ibid.* Ad quot, si sequitur ex Matrimonio rato. *ibid.* Quid si Matrimonium esset nullum. *ibid.*

Affinitas provenit ex viri, & femina commercio. VIII. 188. Sive coitus sit licitus, sive turpis, & inhonestus. *ibid.* Contrahitur inter virum, & consanguineos mulieris, atque inter mulierem, & consanguineos viri, non autem inter consanguineos utriusque. *ibid.* Requirit coitum perfectum. *ibid.* Quomodo gradus affinitatis numerentur. *ibid.* Affinitas quousque dirimat Matrimonium tam ex concubitu licito, quam illicito. *ibid.* Quæ affinitas privet partem jure petendi debitum. *ibid.*

Impotentia cocundi provenit ex naturali causa, vel maleficio. VIII. 388. Quomodo probetur. *ibid.* Quando vir sit impotens, *ibid.* Impotens est spado, impurberque. VIII. 189. Quando mulier sit impotens. *ibid.* An sit talis, si per incisionem possit habitari. *ibid.* Anque hanc debeat sustinere. *ibid.* An detur impotentia respectiva. *ibid.* & *seq.* Impotentia Matrimonio superveniens non illud dirimit. *ibid.* Quando impotentia per maleficio proveniens sit perpetua. *ibid.* Per quæ media maleficio tollatur.

Raptus quid sit, & quis sit raptor VIII. 188. Quis sit raptus apud Gallos, & quomodo eum puniant. *ibid.* Quomodo puniant eundem leges civiles. VIII. 190. Quomodo leges Canonice. *ibid.*

Clandestina Conjugia quid sint. VIII. 191. Denuntiationes, seu proclamationes Matrimonio sunt præmittendæ. *ibid.* Earum tamen omissio non reddit irritum Sacramentum. *ibid.* Matrimonia hæc ante definitionem Ecclesiæ erant valida. VI. 183. & VIII. 190. & 205. Et adhuc sunt in locis, ubi Tridentinum non est promulgatum. VIII. 191. Etsi Clandestina Matrimonia ante Tridentinum rata fuerint, ea tamen semper Ecclesia datestata est VIII. 291. & 203. & *seq.* Tridentinum potuit annullare, & revera annullavit Matrimonia Clandestina. VIII. 192. Decretum Tridentini, quo illa deciarat irrita, non obligat, nisi ubi fuit publicatum. VIII. 205. An is validum contrahat Matrimonium, qui suo domicilio retento, proficiscitur ad locum, ubi non est promulgatum Tridentinum,

- ut clandestine Matrimonium contrahat. VIII. 202. & 2. Ecclesia per hoc non nutavit substantiam, sed hanc reliquit in contractu civili, prout antea erat. VI. 182. & VIII. 192. & seq. Hoc Impedimentum saluberrime est statutum. VIII. 394. Matrimonia furtive coram Parocho inopinante, vel clandestine in locis, ubi Tridentinum non est publicatum, inita, cur non renoventur in Ecclesia adhibitis sacris ritibus VIII. 206. Matrimonium legitimum, & non ratum, communiter intelligitur Matrimonium infidelium. VIII. 205.
- Impedimenta impedientia* quæ. VIII. 190. Quid sit Ecclesie inhibito. *ibid.* An matrimonium stante, & durante prohibitione initum sit nullum. *ibid.* Quid tempus seriatum, quid catechismus, quid crimen. *ibid.* Quid sponsalia, quale votum impediat Matrimonium. VIII. 191.
- Matrimonia Hæreticorum.* Matrimonium Christiani cum hæretica, vel vicissim initum validum est, sed illicitum. VIII. 194. & seq. Cur ea tolerantur ab Ecclesia. VIII. 194. Eadem non repugnant juri naturali. *ibid.* Quando possint permitti. VIII. 195. Matrimonia in Holandia, Zelandia, Frisia, & aliis fœderatis Belgii Provinciis coram Magistratu absente Parocho contracta an valida sint. VIII. 196. & seq. Decisio Summi Pontificis Benedicti XIV. VIII. 197. & 198.
- Matrimonii minister* an sint contrahentes, vel Parochus ita, ut hujus benedictione ad Sacramenti dignitatem extollatur. VIII. 199. & seq. Quisnam sit proprius contrahentium Parochus. VIII. 282. An is validum contrahat Matrimonium, qui suo domicilio retento proficiscitur ad locum, ubi non est promulgatum Tridentinum, ut clandestine Matrimonium contrahat. *ibid.* Theologi recentiores nonnulli ægre ferunt, P. Berti non adoptasse solam sententiam, quod Minister Sacramenti Matrimonii sit Parochus. VIII. 203.
- Matrimonii unitas.* Vide *Polygamea*. Quid dicendum de secundis, tertiis, & quartis nuptiis. VIII. 211. Cur secundum Matrimonium non benedicitur. *ibid.*
- Matrimonii indissolubilitas.* Olim licitum fuerat mittere libellum repudii. VIII. 212. Solum licitum fuerat viris dare libellum repudii uxoribus; non autem uxores dare poterant viris. VIII. 212. An uxore repudiata licitum fuerit aliam ducere. *ibid.* Vel solum permissum a Moyse. *ibid.* An uxor repudiata potuerit alium ducere. VIII. 213. In lege Evangelica non dissolvitur per adulterium nexus Matrimonii. VIII. 214. Sed sola separatio tori fieri potest. *ibid.* Matrimonium ratum, & non consummatum per religiosam Professionem solvitur. VIII. 217. Quibus sub conditionibus Professio possit emitte post Matrimonium consummatum. VIII. 218. Divortium quid sit. VIII. 218. Potest fieri ob fornicationem compartis. *ib.* Licitum subinde est tam viro, quam uxori. *ibid.* Nequit fieri per iudicem laicum. *ib.* Nec propria auctoritate. *ibid.* An pars innocens possit facere divortium, si non cohabitationis; saltem tori propria auctoritate. VIII. 219. Divortium potest fieri insuper ob idolatriam, apostasiam a fide, & hæresim: vel si una pars alteram inducit in scelera: aut si una pars alteri mortem machinatur. *ibid.* & seq. Aut si uxor fave caditur. VIII. 220. Ob quas causas leges civiles permiserint divortium. *ibid.* Cur in Scriptura sola fornicatio commemoretur. *ibid.* An possit fieri divortium, si utraque pars adulterium committat. *ibid.* Quando ob adulterium non possit fieri divortium. *ibid.* An pars rea post divortium emendata sit iterum recipienda. Qualiter Papa dissolvat Matrimonia. IV. 151. & seq.
- Matrimonii ritus.* Varii ritus Gentilium, Judæorum, Indorum, Sinenſium tanguntur. VIII. 220: Benedictio Sacerdotalis Matrimonii laudatur. VIII. 221. Etiam a primordiis Ecclesie celebrabatur Matrimonium coram Sacerdote sua benedictione illud obſignante. VIII. 203. seq. Matrimonium an debeat in templo contrahi. VIII. 221. De annulo nuptiali. *ibid.* Qualem habuerit B. Virgo, & qualem S. Anna. *ibid.* Cur quarto inferatur digito. *ibid.* De manibus mutuo dandis. *ibid.* De flammeis, velamine, & coronis VIII. 222. De tempore celebrandi Matrimonium VIII. 190.
- Mattheus (S.)* revera ſceipſit Evangelium. IV. 163. Aliud notandum. IV. 166. & seq. Primus ſcripſit Evangelium, & quando Genealogia Christi ab eo ſcripta. V. 185. Quomodo hujus Genealogia diferepet a Genealogia a Luca conſcripta. V. 192. Quomodo S. Mattheus dicat S. Joſephi patrem eſſe Jacobum, cum S. Lucas dicat Heli. *ibid.* Cur S. Mattheus dicatur Levi. V. 101.
- Matutinus.* Vide *Cognitio*.
- Maurus (Sylveſter)* quid de charitate Dei, ut auctoris naturæ; ſentiat. VIII. 463.
- Maximus Presbyter Novatianus.* Hujus Ordinatio exminatur. VIII. 123.
- Mazaloth* quid ſit apud Thalmudiſtas. II. 217.
- Mazarinus (Cardinalis)* quid ſcripſerit de Pontificia poteſtate in ſæculares Principes. X. 376. Fuit celebrior Politicus, quam Theologus. X. 38.
- Meſha* templum ab Abrahamo ædificatum credunt Mahumetani. IV. 165.
- Mediator.* In Vereti Teſtamento neceſſaria erat fides Mediatoris, ſed non explicita in ejus Divinitatem, ac individux Trinitatis Myſterium. V. 461. Chriſtus Mediator eſt peculiari quodam titulo ad differentiam Sanctorum. VI. 161. & seq. An ſit mediator ſecundum Divinam, vel humanam naturam, aut utramque ſimul. VI. 61. Andreas Oſander Lutheranus Divinæ tantum naturæ, Stancarus humanæ ſolum tribuit Mediatoris officium. Calvinus utrique. *ibid.* Chriſtus non eſt mediator, prout eſt homo a perſona Verbi præciſus. VI. 62. & seq. Nihilominus ſi attenduntur opera, per quæ Chriſtus partes Mediatoris implevit, Mediator eſt in quantum homo. *ibid.* Itaque Mediator eſt natura humane hypſtaticè unita Verbo. *ibid.* An Chriſtus a dextris Dei ſedens etiamnum ſit Mediator, & oret Patrem pro nobis. *ibid.* Chriſtus in Cruce noſter Mediator factus eſt. VI. 13. & seq.
- Medicinalis gratia* quid ſit. III. 179.
- Medicus* debet ſequi ſententiam probabiliorem. IV. 324. seq. Teneretur monere ægrotum ad Confeſſionem peragendum. VII. 389. Chriſtianus utatur Medico Chriſtiano. *ibid.* & seq. An etiam teneatur monere ad Extremam. Unctionem. VIII. 7. & seq.
- Medine (Bartholomeus).* Quomodo ſit in hujus ſententia juſtificatio. VIII. 370. seq. Quid de charitate Dei, ut auctoris naturæ; ſentiat. VIII. 464. & seq.
- Mediolanenſis.* Veglohes, & Vegloniſſæ vi offici ſui offerunt Sacerdoti in Eccleſia Mediolanenſi panes azymos. VII. 106.
- Mediſte* non poſſunt juxta ſuum Syſtema de gratia congrua interpretari hoc Concilii Tridentini verba, *Præ*

Deus namque sua gratia semel iustificatos non deserit , nisi ab eis prius deferatur . III. 325. & seq.

Medium . Quid sit necessitas medii , & præcepti . V. 41. Ad libertatem sufficit indifferentia medii secundum se abstrahendo a decreto, aut præcepto . V. 238. Dicunt plures , nullum esse Præcepto de Sacramento Confirmationis recipiendo , & sic neminem peccare graviter secluso contemptu , si non confirmetur . VII. 59. Berti propugnat necessitatem . *ibid.* Non quidem medii . VII. 60. Sed præcepti non tantum Ecclesiastica , verum etiam Divini . *ibid.* Non respectu omnium , sed eorum , qui coram tyranno debent profiteri fidem , aut qui graves contra fidem patiuntur tentationes . *ibid.* & seq. Communionem esse necessariam necessitate medii , docent quidam Græci , Calviniani , ac Novatores alii VII. 188. Si accipatur Communio Corporis Christi sensu mystico , quatenus idem esse ac Ecclesiæ copulari , est omnino necessaria in re , aut saltem voto de necessitate medii . VII. 190.

Medium . Vide *Remedium* . Voluntas , non ex electione , sed ex necessitate appetit finem ultimum . IX. 163. Ex electione autem , & libertate indifferentiæ fertur in media . *ibid.*

Medius . Scientia media non est proscripita ab Ecclesia . I. 246. An per eam Deus cognoscat futura contingentia . I. 273. & seq. & 180. & seq. Scientiæ mediæ explicatio . I. 273. Præscientia peccatorum spectat ad scientiam visionis , & non ad scientiam mediam . *ibid.* Scientia media , si non est scientia visionis , nec simplicis intelligentiæ , omnino non datur . I. 273. Quid sit scientia media . I. 275. An hujus auctor sit Molina . I. 276. Semipetragiani eam docuere sed refutati sunt per S. Augustinum . I. 276. & 277. Item & Ariani eam tenere . *ibid.* Medistæ alio modo docent scientiam mediam , quam eam aliquando tenuerunt Semipelegiani . *ibid.* Deus cognoscit ea , quæ spectant ad statum ordinis supernaturalis , & naturæ lapsæ per decretum efficax , & non per scientiam mediam . *ibid.* & seq. Quomodo scientiæ mediæ propugnatores explicent gratiam . III. 187. & seq. usque ad lib. xv. Vide *Mediste* .

Melanchthon (Philippus) admisit peccata venialia . IV. 280. Facit Deum auctorem peccati . IV. 379. Non admittit vocabulum Trinitatis . *ibid.* Negans in Spiritu S. haberi perfectam divinitatem refutatur octavo fidei articulo . IV. 394. Vult eliminare nomen Sacramenti , substituto nemine *Signi* , aut *Symboli* . VI. 128. Sed probatur nomen Sacramenti merito retineri . *ibid.* Duo admittit Sacramenta . VI. 158. Septem esse Sacramenta idem fatetur . VI. 161. Vocat Confirmationem otiosam deremariam . VI. 177. Denegat homini improbo potestatem ministrandi Sacramenta , cum Lutherus ipsi diabolo concedat . VI. 197. Hujus calumniæ in gratiam Sacramentorum prolata coetentur . VI. 244. & seq. Quantum peccatum sit contemnere Ceremonias . VI. 272. & seq. Non ausi sunt Melanchthon , Ecolampadius , & Confessio Augustana cum aliis hæreticis negare , crimen esse non servare Ceremonias . VI. 272. Quomodo Baptismus definiatur a Melanchthone , & quomodo Catholicis . VI. 288. Melanchthon sribuit Baptismo Joannis tantam virtutem , quantam Baptismo Christi . VI. 290. Negat Confirmationem esse Sacramentum . VII. 4. Impugnatur . VII. 5. & seq. Beza , & Melanchthon docuere in defectu vini posse adhiberi alium liquorem pro consecratione Calicis . VII. 116. Melanchthon negat ab-

solutionem Sacerdotum esse actum judiciale . VII. 257. Contra hunc probatur necessitas confitendi omnia mortalia , quorum memoria habetur VII. 346. & seq. Vide *Lutherus* . Interdum negat , interdum admittit , Ordinem esse Sacramentum . VIII. 50. *Melchisedech* (S.) ordinatos a Majorino non reordinavit . VIII. 123.

Melchisedech . Hunc putant hæretici Melchisedeciani esse virtutem Christo superiore . V. 334. An horem hæreticorum fuerit auctor Theodorus Argentarius , an Theodotus , aut Theodotiani . *ibid.* Hierax , aut Hierarchia putabat Melchisedech esse Spiritum S. *ibid.* Origenes , & Didymus dixerunt Angelum . *ibid.* Alii putant Melchisedech non esse nomen proprium , sed appellativum . *ibid.* Quis fuerit secundum aliorum opinionem . V. 335. Non fuit Angelus , nec virtus celestis , nec Spiritus S. *ibid.* Fuit homo . V. 336. Cur dicatur sine Patre , & Matre , sine Genealogia . V. 335. Melchisedech est nomen proprium , & non appellativum . V. 334. An fuerit Sem filius Noe . V. 336. An Sem , vel Iaphet fuerit natu major Noe . V. 337. Vel an fuerit Ghananæus . V. 337. An fuerit ipse filius Dei . V. 335. Christus est Sacerdos secundum ordinem Melchisedech . V. 339. Melchisedech offerens panem & vinum erat typus Christi instituentis Eucharistiæ Sacramentum . *ibid.* Solvantur objectiones hæreticorum . V. 341. *tot. cap. 8.* Cur Christus non sit Sacerdos secundum ordinem Abel , Noe , aut Moysis . V. 339. An Melchisedech fuerit dignior Abrahamo . V. 338. & 341. An Christus non sit potius Sacerdos secundum ordinem Aaron , quam Melchisedech . V. 345. An Sacrificia Melchisedech fuerint Sacramentum . V. 139.

Melchisedecianus . Vide *Melchisedech* .

Meldenfis . Vide *Concilium* .

Meletius . Ejus Ordinationes examinantur VIII. 123.

Melito Asianus an fuerit Anthropomorphita . I. 104. & seq.

Membrum . Christi Corpus habuit vera membra . V. 200.

Menander putaus mundum esse conditum ab Angelis , primo fidei articulo impugnatur . IV. 387. Affirmas Christum in phantasmate passum , refutatur quarto fidei articulo . IV. 388. Tribuit Christo corpus phantasticum ; & umbratile . V. 180. Vide *Corpus* . Refutatur . V. 202.

Mendacium . Hujus auctor nequit esse Deus . I. 145. Varia loca S. Scripturæ a mendacio vindicantur . I. 148. & seq. Regulæ quædam traduntur cognoscendi , quod in S. Scriptura non contineantur mendacia . I. 150. An Deus possit dispensatione licitum facere mendacium . IV. 152. & seq. An licitum fuerit mendacium obstericum Aegyptiorum . IV. 155. Opponitur præcepto octavo . IV. 184. An aliquod mendacium commiserit Christus fingendo se longius ire , & apparendo ut hortulanus . IV. 197. & seq. Idemque queritur de Abrahamo dicente se reversurum cum filio , item de Jacobo dicente se primogenitum , & aliis . *ibid.* Non est licitum mendacium , etiam quis lequiritur tyranno . V. 146. Mendacium in Confessione factum quale sit peccatum . VII. 365. & seq. An Confessarius compellatur ad mendacium , si interrogetur de crimine sibi e Confessione noto , & illud revelare non possit VII. 366. & seq.

Mendax . Spiritus mendaciorum sunt in secundo ordine dæmonum . II. 218. In libro Genesis Moyses non est mendax . II. 237. & seq.

Mens. Gratia actualis Adamo collata consistebat in illuminatione mentis. III. 36. Eadem mens humana est voluntas, & intellectus. III. 150. Qualem mentis illuminationem admiserit Pelagius. III. 164. Christi gratia mentem illuminat, & voluntatem adjuvat per inspirationem sanctæ dilectionis. III. 163. Christus habuit animam humanam, non sensitivam mente & ratione carentem. V. 221. & seq. & 218. & seq.

Mens. Commendantur habitus, & actus virtutum, etiam separati a charitate. VIII. 367, 383, 384. Ac in libro Bellelli, cui titulus *Mens Augustini*. VIII. 394. & seq. Tales sunt actus fidei, spei, & timoris, amoris inicialis, attritionis. *ibid.* tot. cap. 3.

Mensis. Qualis mensis sit primus in anno. II. 259. & seq. An lex promulgata nonnisi post duos menses obliget. IV. 206. & seq. Vide *Nativitas*.

Mentha aqua nutritur, & crescit. II. 248.

Mentior. Apostoli nec volvere, nec potuere mantiri. IV. 369. Qui dicunt, deum posse mentiri, impugnant primum fidei articulum. IV. 386.

Merces. Quomodo vita æterna sit gratia, & merces. IV. 116. & seq. Qualis sit proportio inter opus, & mercedem. *ibid.* In quo consistat merces condigna virtutis. IV. 271. & seq. tot. cap. 5. An laudabile sit servare legem intuitu mercedis æternæ. V. 79. & seq.

Mercurius unde nomen acceperit. IV. 358. Ejus divinitas est fabulosa. *ibid.* Non est alius a Iubal. *ibid.*

Mercurius Trismegistus an naturaliter manifestarit vestigia circa Mysterium Trinitatis. II. 131. & seq.

Meretor. An Angeli, & Beati per amorem suum erga Deum qui mereantur. II. 188. & seq. An demones adhuc peccent, & propterea poenani mereantur. *ibid.* An Christus statim in primo instanti meruerit. II. 196. & seq. An Christus Deum, necessario dilexerit, & tamen mereri potuerit. V. 240. & seq.

Meretrix. Neganda est sacra Communio publicis Meretricibus. VII. 203. Meretrix pagana ad fidem conversa eximebatur a poenitentia publica. VII. 436.

Mergo. Validus est Baptismus si loco verbi baptizo usurpatur verbum *mergo*, *abluo*, *tingo*, talis tamen mutatio esset peccatum grave. VI. 339.

Meridianus. Vide *Demonium*.

Meridies. Adulti sint in receptione Confirmationis jejuni, unde Confirmatio non conferatur post meridiem. VII. 57. & seq.

Merita. Vide *Christus*.

Meritoria causa gratiæ quæ. VI. 243.

Meritorius. Opera bona, ante justificationem peracta, non sunt peccata, sed tantum non meritoria vitæ æternæ. VIII. 355. & seq. tot. cap. I. 2. & 3. Vide *Opus*.

Meritum. Causa mortaliæ inæqualis Gloria Sanctorum est meritum effectrix vero lumen Gloriæ, I. 221. Animam separata a corpore non meretur Prædestinationem. I. 339. Electi non prædestinantur ex prædiis meritis comparandis sola facultate liberi arbitri. *ibid.* Præscientia meritorum non est causa prædestinationis ad gloriam. I. 335. & seq. *similiter* 349. & seq. 352. usque ad 370. Hoc ipsum etiam docuit S. Augustinus. I. 341. & seq. Merita Christi sunt causa prædestinationis nostræ. I. 363. & seq. De merito, & lapsu Angelorum. II. 195. per tot. cap. 15. Quando Angeli meruerint Beatitudinem,

ibid. Meruerunt eandem ex gratia Dei. *ibid.* Quod gratia detur secundum merita nostra docuit Origenes III. 147. & seq. Idem docuit Angelos obtinuisse diversa officia ob propria merita. *ibid.* Quod ob propria merita fuerit sanctificatus in utero Ioannes Baptista. *ibid.* Quod Christus promeritus sit unionem hypostaticam. *ibid.* An gratia remissiva peccati detur secundum merita. III. 168. An ob merita naturalia detur gratia supernaturalis de congruo. III. 214. Quodnam sit discrimen inter dispositionem, & meritum. *ibid.* An ex proprio fidei, & voluntatis meritu gratia conferatur. III. 222. Ex præscientia meritorum fieri Prædestinationem, docent Semipelagiani. *ibid.* Idem tenent, parvulos eligi ob merita, quæ facerent, & viverent. *ibid.* Libertas indifferentiæ requiritur ad meritum, vel demeritum etiam post lapsum Adæ. III. 262. & 266. & seq. Ad meritum sufficere libertatem a coactione, docuit Iansenius. III. 303. & seq. An possimus meritum consequi sine gratia sufficiente. IV. 42. Unde proveniat nomen meriti. IV. 113. & seq. Quid sit. *ibid.* Quid sit meritum de condigno, & congruo, *ibid.* Quas condiciones ad meritum requirant hæretici. IV. 114. & seq. Qualiter meritum debeat esse undequaque perfectum. *ibid.* Qualiter, indebitum. *ibid.* Qualiter sit a nobis. IV. 116. & seq. An opus sit a nobis, quod sine gratia facere non possumus. *ibid.* Qualis sit proportio inter meritum, & mercedem. IV. 117. An per merita nostra Deus recipiat emolumentum, vel honorem. *ibid.* Quas condiciones requirant Catholici ad meritum. IV. 118. Qualiter opus sit bonum. *ibid.* Qualiter liberum. IV. 119. Qualiter sit supernaturale, seu factum auxilio gratiæ prævenientis. *ibid.* Qualiter requiratur status viæ. V. 120. An Sancti nobis impetrent beneficia per modum meriti, vel impetrent beneficia per modum meriti, vel impetrationis. *ibid.* Ad meritum qualis requiratur charitas. *ibid.* & seq. Cur ad illud requiratur promissio Divina. IV. 107. Ultimo requiratur gratia habitualis. IV. 354. & seq. Quid requiratur ad meritum de congruo. *ibid.* Opera, quæ præcedunt justificationem, habent meritum de congruo. *ibid.* Opera autem subsequenter habent meritum de condigno. IV. 355. An homo in merita sua possit spem collocare. IV. 126. Quæ merita possumus facere de condigno, & quæ de congruo. IV. 127. Quænam gratiæ cadant sub meritum de condigno, & congruo. *ibid.* Negantes meritorum remunerationem impugnantur duodecimo articulo fidei. IV. 404. At, & quomodo Incarnatio cadat sub meritum. III. 258. & seq. Intuitu meritorum Christi, & satisfactionis ejus salvi facti sumus. VI. 16. & 17. Solvantur objectiones. VI. 23. & seq. Vide *Satisfactio*. Meritum de condigno provenit ex gratia habituali, & non ex opere in se spectato. VI. 51. & seq. Peccator per contritionem non meretur remissionem peccatorum merito de condigno. *ibid.* Vide *Gratia*. Christus fuit capax meriti. VI. 58. & seq. Meruit a primo suæ conceptionis momento. *ibid.* In Christo fuit indifferentia libertatis, non autem suspensionis. *ibid.* Merita Christi sunt pretii infiniti. *ibid.* Quæ, & quibus Christus meruit. *ibid.* Quid requiratur ad meritum. VII. 442. Deus remuneratur merita ex liberalitate, & iustitia. VII. 441. & seq. Merita prima Adami secundum Bajum fuerunt humana, juxta Augustinianos ex arbitrio quidem, sed auxilio gratiæ supernaturalis derivata sunt. VIII. 419. De

De propositiōibus Baji circa merita operum. IX. 292. & seq. Vide *Languetius*.
Mersio est materia proxima Baptismi. Vide *Baptismi materia*. Quod Baptismus derivat a moribus, & immersionibus Iudæorum. putant Wolzogenius, Lighseus cum aliquibus Christianis. VI. 288. Baptismus Christianorum nil habet commune cum lustrationibus Gentium, & immersionibus Iudæorum. VI. 289. Baptismus Ioannis celestis fuit, idest institutus Divino instinctu, & Mosaicis etiam immersionibus excellentior. VI. 290.
Mesopotamia. An in Mesopotamia fuerit Paradisus. II. 252.
Messalianus. Eucharistiæ Sacramento revera continetur Christi Corpus, & Sanguis. VII. 134. tot. cap. 8. Hoc negarunt Messaliani. *ibid.* An per ignem Baptismum contulerint Iacobitæ, Copti, Æthiopes, Cathari, & Messaliani. VI. 305.
Messias. Hoc nomen sibi tribuit David Georgius. IV. 379. Huius characteres habet Christus. IV. 387. & seq. Quod Messias jam advenerit profiteatur per nomen Iesus. *ibid.* Item per verba, quod Christus sit passus sub Pontio Pilato. IV. 388. Quod advenerit Messias in lege promissus, probatur ex vaticinio Iacob. V. 120. tot. cap. 1. 2. & 3. Usque ad adventum Messie non defecit Dux de femore. V. 123. Id ipsum probatur ex prophetia Danielis. V. 131. tot. cap. 4. 5. & 6. Messias fuit prænuntiatus a Moyse in Deuteronomio. V. 156. Ante Messiam non potest alius Propheta Moyse comparari. V. 157. Uterius probatur advenerit Messiam ex Daniele. *ibid.* Ex Michæa. V. 158. Ex Aggæo. *ibid.* Iesus Nazarenus est verus Messias lege promissus. V. 160. tot. cap. 8. Ante cuius templi everisionem venerit Messias. V. 58. & 59. Error Iudæorum de Messia. V. 160. Quæ signa veri Messie. *ibid.* Solvuntur objectiones Iudæorum negantium Christum esse verum Messiam. V. 165. & seq. Propter peccata populi non est dilatus adventus Messie. V. 162. Miracula vera a Christo patrata probantur. V. 163. Miracula Christi & Moyse ad invicem comparantur. *ibid.* Testimonium Flavii Iosephi de Christo est autographum. V. 163. tot. cap. IX. Quibus argumentis Gentiles sint pertrahendi ut credant in Messiam. V. 167. tot. cap. 10. Quod Messias advenerit probatur variis rationibus. *ibid.* Solvuntur objectiones contra Messiam a Paganis allatæ. V. 171. tot. cap. 11. Iulianus Apostata comparavit Messiam Socrati, Lycurgo, Alexandro; & alii comparavit Vespasiano, Apollonio, Simoni Samaritæ, & Machumeti. *ibid.* An Messias venisset, si Adam non peccasset. V. 175. tot. cap. 12. Messias cur tam sero venerit. V. 178. Vide *Verbum*. Negant Iudæi Messiam nasciturum esse puella nesciente virum. V. 179. Refutantur. V. 180 & seq. & 185. Vide *Christus*.
Metaphrastes cuius sit auctoritatis. II. 209.
Metheis ab aliquibus accipitur pro quinto gradu penitentiae publicæ. VII. 433.
Methodus Scholastica quænam sit. I. 10. Quæ in huius usu laudanda, quæ vituperanda. *ibid.*
Metropolis. An sufficiat promulgatio in sola Metropoli facta. IV. 208. & seq.
Metropolita quis sit, anque distinguatur a Chorepiscopo. VIII. 96.
Metus. An gravis metus tollat, vel minuatur voluntarium. IV. 156 & seq. Metus gravis cadens in virum constantem æquiparatur violentiæ. VII. 186. Qualis sit iste metus. *ibid.* Mors, mutilatio, exi-

lium, & infamia possunt causare hunc metum. *ibid.* Quid sit metus levis. *ibid.* An puella timens malam tractationem parentum, alias austerorum, patiatur metum gravem. *ibid.*
Michæas. Probatur ex Propheta Michæa jam advenerit Messiam. V. 158. Michæas ironice illusit Achab. I. 151.
Michael Cæsenas. V. Cæsenas (*Michael*).
Michael Servetus. Ejus temeraria opinio de Summa Trinitate. II. 2.
Migratio. De transmigratione animarum. III. 27. & seq.
Miles non est ordinandus. VIII. 138.
Milevitanus (*Optatus*). Nonnulli sunt Patres, quorum de rebaptismo sententia est obscura admodum. VI. 378. An rebaptizantibus adhæserit Optatus Milevitanus. VI. 381.
Militaria. V. Iuramentum.
Militia. V. Bellum.
Milito. Publice penitentes militare non poterant. VI. 433.
Millenarius. Cerinthus fuit conditor Millenariorum. I. 193. & seq. Explicatur locus S. Scripturæ loquens de 1000. annis. *ibid.* An eorum error de regno mille annorum probetur ex Apocalypsi, & Ezech. cap. 40. I. 198. & seq. Quinam Patres in Millenariorum errorem prolapsi sint. I. 208. & seq. V. *Chiliasia*.
Mine. V. Terror.
Minerva an sit præponenda Junoni. IV. 369. Unde nomen, & ortum habeat. *ibid.* Ridiculum est eam Deam constituere. *ibid.* An hoc nomine veniat Noëma. *ibid.*
Minimus. V. Mandatum.
Minister bonus non tribuit effectum Sacramentorum, nec malus impedit; sed tribuit Christus, in cuius nomine administratur. VI. 133. & 151. V. *Sacramentorum minister*, vel *Sacramentorum ministri conditiones*. De intentione in ministro Sacramentorum requisita. VI. 210. & seq. Vide *Intentio*. Non requiritur in ministro Sacramentorum, ut credat, actionem, quam peragit, esse sacram; minus, ut credat, ea actione infundi gratiam; sed ut velit facere, quod facit Ecclesia. VI. 214. & 237. Unde valet Baptismus a Pagano, vel hæretico collatus, qui vel negat, vel ignorant virtutem Sacramentorum, ut Paganus, Pelagianus, Arianus, Socinianus, Calvinianus, & Lutheranus. III. 214. & seq. usq. ad cap. 17. Dummodo serio animo actionem ponant, & non irrisorio. *Ibid.* An valeat Baptismus, si minister intendat baptizare masculum, & sit femella. VI. 316. Per Ordinem constituimur Ministri Ecclesiæ. VI. 264. V. *Baptismi minister*. An soli Apostoli fuerint ministri Confirmationis, vel an sint etiam Episcopi eorum successores. VII. 6. Minister Confirmationis. V. *Confirmationis minister*. Abbates, & Chorepiscopi non sunt ministri ordinarii Confirmationis. VII. 50. & seq. Minister Ecclesiæ. V. *Ecclesiæ minister*. Papa dicitur Vicarius Christi, & Minister, non autem Successor. VII. 205.
Minister Confessionis. V. *Confessio*. Quinam Minister Sacramenti Matrimonii. VIII. 203. & seq.
Minores. An Fratres Minores Indiæ habeant potestatem ordinandi Subdiaconos, & Diaconos. VIII. 117. FF. Minorum opera Bajæ damnavit Academia Parisiensis. III. 288. Consecratio Chrismatis jure ordinario pertinet ad Episcopos. VI. 31. & seq. An de jure extraordinario licentia consecrandi Chrisma possit dari Sacerdoti simplici. *ibid.* An Eugenius IV. eam

eam dederit Fratribus Minoribus Missionariis Indiae. *ibid.* Plures Romani Pontifices concessere Fratribus Minoribus Missionariis in regionibus Indiae Orientis, & Septentrionis facultatem administrandi Confirmationem. VII. 47. Ac conferendi Ordines Minores. *ibid.* An S. Franciscus voluerit, ut a Fratribus Minoribus solum una Missa quotidie celebraretur. VII. 233. & seq.

Minorista an committat sacrilegium, si in peccato gravi exercet actum Ordinis. VI. 207.

Mirabilis. Quot sint genera mirabilium. II. 272. V. *Miraculum*.

Miraculum. Ea miracula, quae Diis adscribunt Idololatrae, falsa sunt deceptiones, ac simulationes. I. 83. & seq. An daemon possit virtute naturali patrare miracula. II. 222. per tot. cap. 20. Quae miracula excedant vires Angelorum, & Sanctorum. *ibid.* Regulae discernendi miracula vera a praestigiis daemonum. *ibid.* An etiam improbus possit vera patrare miracula. *ibid.* Miracula sunt notae verae Religionis, & non potest ea Deus facere in argumentum erroris, aut vitiorum commendationem. *ibid.* De variis miraculis apparentibus. *ibid.* A Christo patrata miracula sunt invictissimum argumentum Religionis Catholicae. IV. 369. & seq. Obiectio contra miracula Christi allata solvitur. IV. 371. & seq. De miraculis haereticorum. IV. 379. Et Machumetis. IV. 365. Nequit fides esse vera ac firma sine Ecclesiae fundamento, aut revelatione speciali, aut miraculorum virtute, aut sine ullo hominum ministerio. V. 58. Cur redemptio nostra adjudicetur morti Christi, & cur non resurrectioni, aut miraculis ipsius. VI. 15. & 23. & seq. A Christo vera esse patrata miracula probatur. V. 163. Miracula Christi & Moysis ad invicem comparantur. *ibid.* Moyses & Elias vera patrarunt miracula. *ibid.* Quae notae verorum miraculorum. *ibid.* ac 169. & seq. Sunt signa verae Religionis. *ibid.* An Christi passio sit miraculum. V. 202. Christus patravit miracula virtute propria, non aliena Spiritus S. V. 261. Christus suam praedicationem confirmavit miraculis Divina virtute patrat. VI. 102. & seq. Usus candelarum, & lampadarum est condecens, laudabilis, & miraculis probatus. VI. 276. Benedictio aquae baptismalis approbatur miraculis. VI. 310. Fons Baptismalis per sexaginta annos prope Magdeburgum incorruptus permanens adveniente Ministro Lutherano statim computruit. *ibid.* An gratia miraculorum per manuum impositionem solis competebar Apostolis. VII. 6. Cur miracula illa ad impositionem manuum hodie non fiant. *ibid.* An Apostoli per manuum impositionem dederint solum gratiam linguarum, & miraculorum sine aliqua gratia interna. VII. 7. Etsi per Confirmationem non amplius detur gratia linguarum, & miraculorum, Confirmatio minime cessat esse Sacramentum. VII. 13. Sed vere adhuc Spiritus S. datur. *ibid.* In Eucharistiae Sacramento vere contineri Christi Corpus, & Sanguinem, & non solum figuram, probatur variis miraculis. VII. 144 & seq. Dedicatio templorum commendatur miraculis. IV. 125. Necessitas Confessionis probatur ex miraculis. VII. 242.

Mirandolanus (Picus). Ejus observatio de Summa Trinitate ex Veteri Testamento. II. 3. & seq.

Mirrim est princeps sexti ordinis daemonum. II. 218.

Misael cur vocatus Misach. IV. 364.

Miseria. Qualiter voluntas sit libera a miseria. III.

47. & seq. Hanc libertatem consequemur in patria.

III. 48. Ex hujus vitae miseriis probatur peccatum originale. II. 101. tot. cap. 3. Quid sit libertas a miseria. III. 253. V. *Calamitas*.

Misericordia. An gratia Dei sit ipsa misericordia. III. 272. Christus in morte sua misericordiam, & justitiam nobis exhibuit. VII. 202. & seq. & 228. & seq. An satisfactio Christi obscurat misericordiam Dei. VI. 30. & seq.

Missae tanquam ritus superstitiosus ab haeretici. rejicitur. IV. 376. An S. Augustinus de caelo descendens Sacra celebraverit. VI. 196. V. *Celebratio*. Olim in Missa fiebant duae oblationes, una ex pane fermentato in usum pauperum, altera ex pane azymo in usum Sacrificii. VII. 106. & seq. Etiam Graeci in Missa praesantificatorum absumunt solas species panis in die Parasceve. VII. 198. Cur verba illa ante ultimam orationem in Missa dicantur *Communio*. VII. 215. Communio fiat sub Missa, quamvis etiam post eam fieri possit. VII. 216. An Communio possit fieri in Missa defunctorum. *ibid.* Quinam ritus communionis privatae, sive extra Missam faciendae? VII. 217. Quid sit Missa privata? VII. 230. Missas privatas calumniantur Novatores haeretici, easque quæstus causa introductas asserunt Confessionis Augustanae compilatores. VII. 231. Lutherus de Missa privata abroganda librum edidit instigatore Dæmone. *ibid.* Missae privatae nullo theologico argumento demonstrari possunt illicitae. *ibid.* Non est prohibitum celebrare Missam, etsi nullus adest Communionem recepturus praeter sacrificantem. *ibid.* Lucianus Martyr vulneribus attritus, & altari privatus Missam legit supra pectus suum. *ibid.* Impie & sacrilege Haeretici unam tantam Missam communem reprobatis ceteris commendant. VII. 232. Frustra calumniantur Haeretici multitudinem Missarum pravo fine inductam. *ibid.* Solvuntur objectiones Haeticorum volentium Missam privatam sine fidelium Communionem non posse esse licitam. VII. 233. & seq. An S. Franciscus voluerit, ut a Fratribus Minoribus quotidie solum una Missa celebraretur? *ibid.* An Sacerdos celebrans teneatur in Missa privata Communionem porrigere laicis, si petant? VII. 235. Quid Missae vocabulum importet. VII. 237. Explicantur varia vocabula, quæ Missa a Latinis, & Graecis denotatur. VII. 237. & seq. Varia Missarum genera. VII. 238. & seq. Quid sit Missa Catechumenorum, & an hæc potuerit fieri a Diacono? *ibid.* Quid Missa fidelium, seu Sacramentorum? *ibid.* Quid Missa praesantificatorum? *ibid.* & seq. Quid sit Missa sicca, seu nautica, & an licita. *ibid.* Quid sit Missa bifaciata, & trifaciata? VII. 231. In initio Ecclesiae locus Missarum erat varius. *ibid.* Nunc autem Templum. *ibid.* & seq. Nomine templi veniunt Basilicae, Dominica, Oratorium, Martyrium. *ibid.* & seq. Templum sit consecrata ab Episcopo. VII. 241. An Apostoli, & Papae priorum saeculorum habuerint dedicationes templorum? VII. 241. Dedicatio Templorum commendatur miraculis. *ibid.* Quando Ecclesia censetur polluta, ut nequeat in ea Missa celebrari? VII. 242. & seq. V. *Templum*, vel *Eucharistia* ut *Sacramentum est*. Missa non celebretur in domibus privatis. VII. 243. In quibus festis nequeat celebrari Missa in privatis domibus, & Oratoriis? *ibid.* Quando in portatili possit celebrari extra Ecclesiam? *ibid.* An Missa possit celebrari in navi. VII. 244. An in castris, possit haberi Missa? VII. 243. De

tempore, quo Missa potest celebrari; quale in hoc puncto privilegium habeant Regulares? VII. 249. Quolibet die nonnisi una Missa potest celebrari, excepto Natali Christi. *ibid.* & *seq.* In privatis domibus, & oratoriis in gratiam infirmorum in die Natali Christi tres possunt legi Missæ. VII. 159. An licitum sit in die secundam Missam celebrare, ut infirmus viaticum recipiat, aut ob commodum, iter agentium, aut ob nuptias? *ibid.* In Aragonia die commemorationis omnium defunctorum Sacerdotes seculares duas, Regulares tres Missas celebrant. *ibid.* De stipendio Missæ. *ibid.* Non est licitum Missam applicare pro eo, qui proxime daturus est stipendium. *ibid.* De Missæ partibus. *ibid.* & *seq.* Altare, in quo celebratur Missa, unde nomen habeat? VII. 244. In veteri lege altaria erant alia terrea, alia lapidea, alia ænea, alia aurea. *ibid.* In nova lege altaria quædam erant lignea; nunc nonnisi lapidea. *ibid.* De altarium consecratione, ac sepulchro SS. Reliquiarum. *ibid.* Quot altaria sint in Ecclesia? VII. 245. Quid sit altare portatile; an in eo inclusa sint Reliquiæ? *ibid.* An eo uti possint Regulares, & Episcopi? *ibid.* De altaris ornamentis. VII. 246. Est circumstantia aggravans, si delictum committatur in Ecclesia sub Missa, vel Sanctissimo exposito. VII. 360. Ordines Minores possunt conferri extra Missarum solemniam, non autem Majores. VIII. 69. Evangelium in Missa cantare non est officium Lectoris. VIII. 70. Bene vero Diaconi. VIII. 83. Presbyteri non poterant olim celebrare sine licentia Episcopi. VIII. 110. Missam admisit Henricus VIII. Rex Angliæ. VIII. 130. Bajus dicit, Sacrificium Missæ ea ratione esse Sacrificium, quia sacrificium dicuntur esse virtutes. IX. 292. & *seq.*

Missale. Quam formam consecrationis præscribant S. Gregorius; Missale Romanorum, Ambrosii, Indorum. VII. 125. & *seq.*

Missio quotuplex sit in divinis, & quid importet. II. 89. & *seq.*

Missionarius. Plures Romani Pontifices concessere Fratribus Minoribus Missionariis in regionibus Indiæ, Orientis, & Septentrionis facultatem administrandi Confirmationem. VII. 47. Ac conferendi Ordines Minores. VII. 47. Idem de Confirmatione Missionariis Indiæ e Societate Jesu concessit Gregorius XIII. *ibid.* An consecratio Chrismatis jure ordinario pertineat ad Episcopos? VII. 31. & *seq.* An de jure extraordinario licentia consecrandi Chrisma possit dari Fratribus Minoribus Missionariis Indiæ. VII. 32. Missionarius Indiæ auctoritate Apostolica potuit benedicere oleum infirmorum. VIII. 18. An Fratres Minores in India Missionarii possint conferre Subdiaconatum, & Diaconatum. VIII. 117.

Missus. Quo sensu Filius, & Spiritus S. dicantur Missi? II. 89. *per tot. cap. 20.* Pater nec a Filio, nec a Spiritu S. mittitur. II. 89. Quomodo Filius sit Missus a Spiritu S.? *ibid.* Spiritus S. est missus a Patre, & Filio. *ibid.*

Mithra a Gentilibus vocabatur Sol, & huic sacrificium obtulerunt. VII. 221.

Mitra Episcopi quid significet. VIII. 144.

Mitto. Christus est mittens, & missus. VI. 41.

Mixtio naturarum in Christo non datur. V. 282.

Noderamen inculpatæ tutelæ in quo consistat. V. 88.

Morchia quid sit. IV. 182. & *seq.* Prohibetur sexto præcepto. *ibid.* Quanto rigore disciplinæ punita sit in primitiva Ecclesia. VII. 405. & 436. V. Eccle-

sia. Hujus concupiscentia non fuit publice punita. *ibid.*

Morhus. Quinam Episcopi dicantur a canonibus morchi. VIII. 120. & *seq.*

Moguntinus Perus. V. Perus.

Mogus. V. Petrus.

Molina (Ludovicus) an sit auctor scientiæ Mediæ. I. 276. Qualiter explicet gratiam sufficientem, & efficacem. III. 177. Ejus sententia de gratia efficaci rejicitur. III. 189. *tot. cap. 9.* & 208. *tot. cap. 11.* Quæ pericula ejus sententia subierit. III. 204. Quo anno eam sparserit, quibus censuris sit affecta. *ibid.* Ubi etiam refertur concertatio habita de hujus sententia inter Academiam Lovaniensem, & PP. Societatis Jesu. *ibid.* Contra eum pugnant omnes Scholæ. III. 207. & *seq.* Docuit Deum fecisse legem, aut pactum, quod facienti quod est in se non velit denegare gratiam. III. 217. & *seq.* Ejus sententia de gratia amplius explicatur. III. 300. & *seq.* Qualiter doceat Christum pro omnibus esse mortuum. III. 310. & *seq. usque ad cap. V.* Admittit in homine appetitum innatum videndi Deum. VIII. 421.

Moliniste. Eorum argumenta expenduntur contra Prædestinationem ante præscientiam bonorum operum. I. 363. & *seq.* Quam imprudenter, & imperite Concionator Molinista e suggestu Augustinianam sententiam de Prædestinatione perstrinxit. I. 364. Propositio hæc Berti: *Gratia efficax est victrix delectatio, sive charitas, quæ superat contrariam cupiditatem*: non ex Iansenio, sed S. Augustino est desumpta. IX. 106. & *seq.* Idem sentiunt Molinistæ cum Stephano Dechamps. *ibid.* Iansenius gratiam sufficientem in sensu Molinistarum, & Thomistarum rejicit tamquam inutilem, & perniciosam. IX. 142. & *seq.*

Molinofus (Michael) adstruit amorem purum. V. 76. Reprobatur. *ibid.* & *seq.* V. *Quietismus.*

Moloch est a Gentilibus Diis adscriptus. IV. 363. Quis fuerit. *ibid.*

Momentum. An Angeli moveantur localiter in momento. II. 194. In quo momento Angeli boni meruerint, & mali peccarint. II. 196.

Monachus. Egyptiorum Monachorum error de simplicitate Dei. I. 104. Error Monachorum in monte Atho circa æternitatem Dei. I. 133. Error Monachorum Adrumetinorum circa gratiam, & liberum arbitrium. I. 261. Item eorumdem error circa prædestinationem. I. 381. Error Gothescalchi Monachi circa eandem. *ibid.* Adrumetini Monachi inciderunt in errorem Semipelagianorum. III. 222. Monachus gaudet privilegio Canonis. IV. 250. Et fori. *ibid.* Horum institutio provenit ex traditione. V. 22. Plures crediderunt Christum assumpsisse corpus incorruptibile. V. 199. Quid senserint Monachi Scythæ de propositione: *Unus de Trinitate passus, ac mortuus est*. V. 329. An hi fuerint addicti hæresi Eutychianæ. V. 330. Monachi Acæmetæ negantes Christum esse unum de Trinitate tanquam Nestoriani sunt damnati. *ibid.* Cur Monachi Scythæ ex Urbe ejecti. V. 332. An ut Eutychiani. *ibid.* An ut Nestoriani. *ibid.* Quid dicendum de unctione, quam faciebant Monachi Egypti. VIII. 29. Diaconis olim commissa erat cura Monachorum. VIII. 36. Matrimonia Monachorum nunquam fuerunt rata. VIII. 180. V. *Religiosus.*

Monasterium gaudet jure asyli. IV. 238.

Monialis an ob grave damnum possit relinquere claustrum. IV. 267. Gaudet privilegio Canonis. IV. 250. Et fori. *ibid.* Quid dicendum de Confessione, quam

- quam Moniales faciebant Sacerdoti per Superioris-
sam. VII. 355. Tenetur singulis mensibus confiteri.
VII. 357. Quid requiratur in Regulari, ut possit
excipere Confessiones Monialium. VII. 377. & seq.
Episcopus potest facultatem audiendi Confessiones
Monialium coarctare, revocare, aut suspendere.
VII. 378. An hoc etiam procedat de Monialium
Regularibus subjectarum Confessione. VII. 378. An
actus subimpudici cum Monialibus habiti sint pec-
catum grave, & contenti in illo casu reservato;
*Quelibet impudicitia cum Monialibus perpetrata, vel quo-
cumque modo attentata.* VII. 380. & seq. Quinam sint
hi actus subimpudici. *ibid.* Violatio Clausuræ Mo-
nialium in malum finem est casus Papæ reservatus.
ibid. Prohibetur illis tangere vasa sacra. VIII. 80.
Diaconis olim commissa erat cura Monialium. VIII.
85. Matrimonia Monialium nunquam fuerunt rata.
VIII. 181.
- Monica* (S.) an in hac mortali vita Deum viderit.
I. 190.
- Monogamia* est præceptum leve. IV. 205.
- Monogamon* an fuerit Moyses. IV. 169. & seq.
- Monomachia* est illicita, ac gravissimis pœnis punitur.
V. 87. & seq. Quid dicendum de Juramento, quo
Equites S. Jacobi debent asserere, se nunquam re-
cusasse singulare certamen. V. 88.
- Monothelita*. An Honorius Papa fuerit damnatus a Sy-
nodo Sexta ut Monothelita. III. 322. Monothelita
negans duas voluntates in Christo refutatur tradi-
tione. V. 25. Quanam sit hæresis Monothelitarum.
V. 218. Admittunt duas naturas in Christo, sed so-
lum unam voluntatem, & unam operationem. *ibid.*
De horum ortu, & progressu. *ibid.* His favebat
Heraclius, Sergius Constantinopolitanus, & Cyrus
Alexandrinus. V. 219. Quid de Pyrrho dicendum.
V. 219. *ibid.* Quinam adhuc alii fautores. *ibid.*
Contra hos probatur Christum habuisse duas volun-
tates. V. 220. & seq. An in Christo sit solum una
operatio *Theandrica*, idest *Deovirilis*. *ibid.* Duaram
voluntatum in Christo, non est una dicenda *perso-
nalis*, non una *gnose*, non una *habitudine*, sed duæ
naturales. *ibid.* & seq. An humanitas Christi sit di-
cenda instrumentum divinitatis. V. 223. & seq. An
Honorius I. adhæserit Monothelitæ. V. 224. & seq.
An Macarius fuerit Monothelita. V. 228.
- Mons*. Unde veniat quod sal, & pisces oriantur in
montibus. II. 250. Supra montes Armeniæ fuit Pa-
radisus. II. 251. & seq. De monte Calvariæ, seu
Golgotha. VI. 120.
- Monstrum*. Monstra baptizari non debent, nisi huma-
nam referant speciem. VI. 408. Quid si in mon-
stro appareant Gemelli, qualiter debet dari Bapti-
smus. *ibid.*
- Montanista*. Error eorum de Summa Trinitate. II. 1.
Idem hæresim docuere de Spiritu S. II. 65. Quam
perversam formam in Baptismo adhibeant Monta-
nisti. VI. 324. Montanisti aliqui vocantur a Mon-
tano Pepuziani, & Cataphryges; alii sunt Monta-
nisti a Philastrio dicti. VI. 352. Montanisti a
Philastrio nuncupati rebaptizabant. *ibid.* Cataphry-
ges, seu Montanisti baptizabant sine Baptismo mor-
tuos. VI. 417. Idem fecerunt Archontici. *ibid.* An
Tertullianus fuerit Montanista. VII. 13. Montani-
sti admisserunt mulieres ad ministerium Altaris in
Baptismo solemni. VII. 14. Montanisti ad confe-
sionem panis pro materia Eucharistiæ adhibebant
sanguinem infantis anniculi. VII. 112. Pœnitentiæ
Sacramentum negarunt Montanisti. VII. 256. Mon-
- tanista rejicit Confessionem Sacramentalem. VII. 320.
Denegans veniam gravium delictorum, ac bigamiam
damnatur a Zephyrino. VII. 407. & seq. Quando
Montanus suum sparserit errorem. VII. 428. &
seq. Ob hujus hæresim sunt statuti Canones Aposto-
lorum. *ibid.* Damnans recundas nuptias impugnatur.
VIII. 208. & 448.
- Montanus*. Contra hunc defenditur esse in Ecclesia po-
testatem dimittendi peccata. IV. 307. V. *Montani-
sta*.
- Mopsuestena Ecclesia*. De hujus Diptychis. V. 275.
- Mopsuestenus* (Theodorus). Ejus error de Summa Tri-
nitate. II. 2. V. *Theodorus Mopsuestenus*.
- Moralis*. Homo habet facultatem liberi arbitrii in
civilibus, & moralibus etiam post lapsum Adæ. III.
253. tot. cap. 2. & 3. V. *Causa*.
- Moravus*. Moravis concessus erat a Pio IV. usus Com-
munionis sub utraque specie. VII. 199. Sed postea
a Pio V. ob abusus quosdam sublatus. *ibid.*
- Morbidus*. An peccatum originale sit vitium ex mor-
bida qualitate contractum. III. 108.
- Morbus*. Laborantes morbo lipothymix, asphyxiæ,
& syncopes quanto tempore possint vivere, quin
dent signum vitæ. VI. 103. V. *Infirmis*, vel *Æ-
grois*.
- Mores*. Quando opinio probabilis sit regula firma mo-
rum. IV. 315. Ex quo S. Cyprianus Decreto S. Ste-
phani oblectatus sit, nequit inde labefactari Papæ
in rebus fidei, & morum irreformabile judicium.
VI. 374. De morum probitate requisita in Ordinan-
do. VIII. 139.
- Moribundus*. Eucharistia in templis est asservanda pro
dando moribundis viatico. VII. 178. V. *Ægrois*.
- Morinus* (Joannes) Hæreticis resipiscentibus Sacra-
mentum Confirmationis non confert absque Pœni-
tentia, vel contritione, primam gratiam. VII. 58.
Morinus in hoc contrarius resuratur. *ibid.* Imposi-
tio manus, per quam olim hæretici recipiebantur
in Ecclesiam, non erat repetitio Sacramenti Con-
firmationis. VII. 59. & seq. Sirmondus, Maldona-
tus, Morinus contrarium sentientes refutantur. *ibid.*
Idem dic, si redeuntibus adhibita fuit Chrismatio.
ibid. Unctio, vel manus impositio non fuit confir-
matoria, sed reconciliatoria in signum pœnitentiæ.
VII. 6. V. *Joannes Morinus*. Morinus adimit om-
nibus Ordinibus veram rationem Sacramenti, ex-
ceptis Diaconatu, & Presbyteratu. VIII. 76. Ejus
doctrina de Ordinibus infra Diaconatum ad truti-
nam revocatur. *ibid.* & seq.
- Morior*. Deus etiam per omnipotentiam suam mors
non potest. I. 140. Aliud est non posse mori, &
aliud posse non mori. III. 44. & 59. Quomodo intel-
ligendum illud: *Expedit vobis, ut unus moriatur ho-
mo pro populo*. VI. 7. & seq.
- Moriturus*. Qualis distinctio inter mortuum, mortale,
& moriturum. III. 58.
- Mors* duplex hominibus futura explicatur. I. 197.
Probatur, quod mors sit pœna peccati protoparen-
tum: III. 59. Adam ante lapsum non fuit morti
subjectus. *ibid.* Mors corporis est pœna peccati. *ibid.*
& seq. An Adamo non peccante homines mortem
subire debuissent. III. 101. Bajus ait, Origina-
lem justitiam, integritatem, immunitatem a mor-
te, &c. esse proprietates Adamo ante lapsum natu-
raliter debitas; ita, ut gratia, sanctitas, justitia
respectu nostri sint dona supernaturalia post
lapsum, quæ fuissent naturalia, si Adam
non peccasset. VIII. 406. Hæc Baji opinio
& mor-

colligitur ex aliis ipsius propositionibus pariter damnatis. VIII. 407. & seq. tot. §. II. & III. Ac confirmatur ex propositione 35. Quæsnelli. VIII. 416. tot. §. IV. Qui impugnant statum naturæ puræ, negant creaturam rationalem condi potuisse obnoxiam morti. VIII. 426. Immortalitas tamen non naturale, sed supernaturale donum fuisset. *ibid.* S. Augustinus quid senserit de morte; an Adamus sit conditus morti obnoxius. *ibid.* & seq. Et concupiscentia, & morte, tanquam effectibus ostenditur contra Pelagianos peccatum originale. VIII. 428. & seq. Idem probatur contra Manichæos. VIII. 429. Mors & concupiscentia nequeunt Deum habere auctorem, sed sunt pœnæ peccati. VIII. 430. Mors in doctrina Mahumetis est Ariës stabulans cælum inter, & inferos. IV. 365. Illicita est occisio aggressoris etiam iniusti, quando hujus mors ex ira intenditur. IV. 286. & V. 93. Mors quid sit. IV. 389. Vir non potest alteri usum tuæ uxoris concedere ad evadendam mortem. IV. 183. An Christus, & Adamus fuerint naturaliter doloribus, & morti subiecti. VI. 202. & seq. Quomodo in morte ab humana Christi natura recesserit Divinitas. V. 218. An Christus a Deo Patre habuerit præceptum mortem subeundi. V. 237. Quomodo Christus stante præcepto libere mortem acceptaverit. *ibid.* An Deus potuisset condonare culpam omnino sine morte Christi. VI. 2. An fuerit summa injustitia, quod Christus innocens pro peccatoribus mortis supplicio fuerit affectus. VI. 5. & 19. & seq. 32. & seq. Solurii apud Gallos, Decii apud Romanos se morti tradunt pro aliis, unde vocantur Antipylchi. VI. 64. Christus eo fuit, ut a peccato, & dæmonis captivitate nos redimeret, mortem pertulit. VI. 6. & seq. Christus per mortem suam peccatorum nostrorum pœnas luit. VI. 19. Christus per mortem suam non declaravit solum peccata dimissa, sed vere ipse satisfecit pro illis. VI. 148. & seq. Cur reconciliatio tribuatur morti Christi. & cur non ejus miraculis, aut resurrectioni. *ibid.* Christus in morte sua nobis exhibuit misericordiam, & justitiam. VI. 218. & seq. & 32. & seq. Ac ostendit peccati turpitudinem. *ibid.* Quas homo alias hauriat utilitates ex morte Christi. *ibid.* An aliquando licitum, innocentem morte afficere. VI. 19. An licitum, obidem morte afficere. *ibid.* Christus sponte mortem, & crucem subiit. *ibid.* Christus propter mortem suam gloria & honore est coronatus. *ibid.* Probatur ex Patribus contra Socinum, quod Christus pro nobis, & peccatis nostris mortem subierit. VI. 210. & seq. per tot. cap. IV. An Christus dicatur Salvator, quia nobis per mortem suam exemplum præbuit. VI. 23. Solvuntur sophismata Socini negantis Christum pro nobis satisfecisse soluto pretio. *ibid.* tot. cap. 5. & 43. tot. cap. 7. Christus nos liberando e captivitate dæmonis, non debuit manere hujus captivas, sed cum hoc in morte sua captivam dedit captivitatem. VI. 26. & seq. Quomodo intelligendum illud: Si enim, cum inimici essemus, reconciliati sumus per mortem filii ejus, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius. VI. 27. & seq. Arca Noe Christi incarnationem, mortem, & resurrectionem figurabat. VI. 28. & seq. Christus jam ante mortem declaratus est a Patre filius Dei. *ibid.* Quomodo mors, & mortis stimulus (id est peccatum) a Christo sit devictum. VI. 35. & seq. Si Christus satisfecit, cur patimur mortem, & calamitates hujus vitæ. *ibid.* Cur Christus

solum semel mortem subierit. VI. 37. & seq. Christus ut homo tenebatur quidem ad obedientiam Patri cælesti, sed non tenebatur præcepto mortis, nisi ut fidejussor, sponzor, & obles. VI. 40. Mors hominis Dei majori pretio æstimanda est, quam sempiternum damnatorum supplicium. VI. 43. Quænam mortem Christi reddebant acerbiorum. VI. 44. Cur Christus mortem acerbissimam perpeffus sit, cum unica guttula pretiosi Sanguinis sufficiens fuisset pro Redemptione nostra. *ibid.* Christus pro omnibus hominibus mortem pertulit, & non pro electis tantum. VI. 49. & seq. Etsi Christus omnes redemerit, multi tamen mortis, & Redemptionis beneficium non recipiunt. *ibid.* Christus pro prædestinatis non solum mortem pertulit, sed etiam iis applicat mortis suæ fructum. *ibid.* An Christus pro feminis mortem sustinuerit. VI. 150. Vide *Femina*. An pro dæmonibus, & damnatis. VI. 52. & seq. Vide *Dæmon*. Angeli boni erant irati ob peccatum hominum, sunt autem cum hominibus reconciliati per mortem Christi. VI. 55. Origenes putabat, Christum etiam pro Angelis, & astris mortem pertulisse, & ideo pœnas Inferni non esse perpetuas. VI. 53. & seq. An idem docuerint S. Hieronymus, & Tertullianus. *ibid.* An mortis tristitia potuerit perturbare mentem Christi. VI. 60. Inter Baptismum Christi, & mortem intercedebant quatuor Paschata, VI. 98. Quo die & anno mors Christi contigerit. VI. 106. tot. cap. VII. Quando evenerit Eclipsis, quæ facta est in morte Domini. *ibid.* Quo anno post Christi mortem Jerusalem sit expugnata. VI. 108. In morte Christi tenebræ factæ sunt super universam terram, & non tantum in mundi parte aliqua, VI. 124. In mortis periculo possunt a ministro improbo separari peti Sacramenta, sed non alia, quam Baptismi, & Pœnitentiæ. VI. 218. An ante passionem Christi, quando Christus baptizatus est a Ioanne, fuerit Baptismus institutus. VI. 299. & seq. Ante mortem Christi Apostoli baptizabant Baptismo Christi, non Joannis. *ibid.* In Baptismo ante mortem Christi collato dabatur Spiritus S. invisibiliter; in die Pentecostes autem visibiliter. VI. 302. & seq. Quomodo dicamur baptizati in morte Christi. *ibid.* Quomodo Sacramenta fluxerint ex latere Christi in morte aperto, si jam ante Baptismus erat institutus. *ibid.* Vid. *Laquetius*. Ad Martyrium requiritur ex parte Martyris Baptismus, aut votum illius, libera acceptatio mortis, ut sit membrum Ecclesiæ, charitas, contritio, aut confessio de peccato commisso, & ut nullum Sacramentum contemnat. VI. 429. Extremo supplicio afficiendis olim in Hispania sacra Communio negabatur, & adhuc negatur in Gallia. VII. 106. Sed danda est damnatis ad mortem. *ibid.* In mortis articulo S. Communio danda est etiam maximo peccatori, si pœnitentiam agat, & usum rationis habeat. VII. 207. Infirmi in mortis articulo possunt communicari etiam non jejuni, item parvuli, qui statim post Baptismum apud Græcos communicentur. VII. 209. Sententiæ, quod ad Sacramentum Pœnitentiæ sufficiat sola attritio servilis sine omni charitate etiam initiali, non est practicanda in articulo mortis. VII. 316. & seq. An polluat Ecclesia, si mors contingat in ea jussu Iudicis, aut sine sanguinis effusione, sive inferatur ab alio, sive a semetipso. VII. 242. An Ecclesia polluat, si mors, vel sanguinis effusio fiat extra januam Ecclesiæ, in por-

in limine, in Sacrario: turri, cœmeterio. *ibid.* Confessio non differatur usque ad articulum mortis. VII. 399. Mortis articulus excusat ab integritate Confessionis. VII. 364. An in mortis articulo olim absente Sacerdote absolvere potuerit Diaconus. VII. 360. & 363. Plures in mortis articulo absente Sacerdote confessi sunt laicis, sed hæc Confessio non erat Sacramentalis, nec necessaria. VII. 364. Qualem utilitatem attulerit similis Confessio. *ibid.* Sacerdos, ut sit legitimus minister Confessionis, extra mortis articulum debet habere jurisdictionem, & approbationem ab Episcopo. VII. 377. In mortis articulo omnes Sacerdotes absolvere possunt a reservatis quoque. VII. 381. Quid si adsit etiam jurisdictione pollens. *ibid.* An nec in mortis articulo Confessarius possit absolvere complicem in peccato turpi. VII. 383. In hoc articulo non potest differri Confessio. *ibid.* Quid sit mortis periculum. VII. 395. Ante hoc tenetur Medicus monere ægrotum ad Confessionem. VII. 390. An in mortis periculo possit absolvi consuetudinarius. VII. 398. In mortis articulo nemini, etsi perditissimo, neganda est absolutio, si petatur. VII. 401. & *seq.* Ægrotus debet absolutio dari, si petiit Confessarium, & dedit pœnitentiæ signa, etsi hoc adveniente loquela, ac omni exteriori sensu sit destitutus, dummodo circumstantes testentur, eum petiisse Confessarium, & dedisse signa pœnitentiæ. VII. 402. An is, qui probus erat, & aliquoties Sacramenta frequentavit, possit absolvi, si subito omni sensu destituatur nullo signo pœnitentiæ dato, nec desiderio Confessionis expresso. *ibid.* An in his circumstantiis absolutio sit danda ei, qui scelerate vixit. VII. 403. An vita Christiana prius habita in mortis articulo sit signum sufficiens pro impetranda absolutione, si aliud reddi amplius non valeat. *ibid.* An in mortis articulo, vel damnatis ad mortem in primitiva Ecclesia sit denegata absolutio, venia, pax, ac reconciliatio. VII. 405. & *seq.* 411. & *seq.* 438. & *seq.* An possit dari in mortis articulo absolutio sine peracta satisfactione. VII. 410. Pœnitentia usque ad mortem dilata non est secuta. VII. 414. Metus mortis est metus gravis. VIII. 185. Qualis requiratur certitudo de morte conjugis, ut possit ad aliud Matrimonium transire pars superstes. VIII. 186. Si conjux mortem machinatur alteri conjugi, pars innocens potest facere divortium. VIII. 218.

Mortalis. In quo sensu Anima rationalis sit mortalis I. 135. Quo sensu Angeli sint mortales. II. 159. *per tot. cap.* III. Quotupliciter quid dicatur mortale. *ibid.* Quale discrimen inter mortuum, mortale, & moriturum. III. 58. Pelagius, Cælestius, & Iulianus, docent, Adamum, & Evam mortales secundum corpus creatos esse: resutantur ab Augustino, & Augustianis. VII. 429. Peccata venialia ducunt ad mortale. IV. 281. Quid sit peccatum mortale. IV. 285. & *seq.* An sit malitiæ finitæ, vel infinitæ. *ibid.* Peccata mortalia sunt materia necessaria, venialia autem materia sufficiens Pœnitentiæ. VII. 266. Venialia etiam aliis modis a Pœnitentia distinctis expiari possunt. *ibid.* Necessaria est Confessio omnium mortalium, quorum memoria habetur. VII. 346. & 356. & *seq.* An is, qui nunquam commisit mortale, teneatur præcepto Ecclesiastico ad Confessionem Paschalem. VII. 356. & *seq.* Nequit unum mortale remitti sine altero. VII. 347. & 357. Plura habens mortalia nequit uni aliqua confiteri, & aliqua alteri. VII. 363. An possit pec-

catum grave exponi apud unum Confessarium, deinde levius apud alterum Confessarium. *ibid.* An sufficiat ad Confessionem validam & fructuosam, ut quis confiteatur mortalia memorie recurrentia, ac de iis tantum conferatur, si plura commisit. VII. 357. Reservari possunt peccata mortalia interna, sed non expedit. VII. 378. An actus subimpudici cum Monialibus habiti sint peccatum grave, & contenti in illo casu reservato: *Queliber impudicitia cum Monialibus peracta vel quocunque modo attentata. ibid. & seq.* Quinam sint actus subimpudici. VII. 358. Si quis prævidet ex Confessionis dilatione evenire, ut peccatorum mortalium obliviscatur, teneatur illico confiteri. VII. 384. An etiam absente hoc periculo. *ibid. & seq.* Et in quibus casibus. *ibid.* An quis post peccatum grave illico teneatur ad Contritionem. *ibid.* A mortali non excusatur consuetudinarius ob inadvertentiam. VII. 399. Qualiter mortale peccatum interitum peccatori asserat. *ibid.* An olim Ecclesia per veterem Disciplinam mortalibus gravioribus, apostasiæ, mæchiæ, fornicationis, homicidii, veniam, pacem, reconciliationem, & absolutionem negavit. VII. 405. & *seq.* & 411. & *seq.* An idem contigerit damnatis ad ultimum mortis supplicium. *ibid.* Quid super hoc fuerit observatum tempore Tertulliani. VII. 406. An Zephyrinus reconciliationem, absolutionem, pacem, & veniam tribuendo mæchis, relaxavit rigorem antiquioris disciplinæ. *ibid.* Quid dicendum de S. Cypriano. VII. 407. Nec hic, nec Concilium Africanum negavit pœnitentibus reconciliationem, & pacem in mortis articulo. *ibid. & seq.* Quid dicendum de Libellaticis, & Sacrificatis. VII. 408. Errat Confessarius pro mortalibus, gravissimisque delictis leves imponendo satisfactiones. VII. 422. An sine mortali non possit omitti satisfactio levis. VII. 425. An obstrictus peccato mortali possit satisfactionem adimplere. VII. 426. An possit agi pœnitentia de uno peccato mortali sine alio. VII. 426. Mortale reddit opera mortificata. VII. 441. Mortale committit peccatum Sacerdos dans Extremam-Unionem in oleo non consecrato. VIII. 219. Extrema-Unctio non delet *per se* peccatum mortale. VIII. 40.

Mortificatus. Quid sit opus mortificatum. VII. 439. Bona opera peccato mortificata, reviviscunt per pœnitentiam. VII. 438. & *seq.* Vide *Opus*.

Mortuus. Gratia efficax non est qualitas mortua. I. 298. Resurrectio mortuorum non potest fieri a creatura, Deo non operante. II. 203. Factum Pythoniæ excitantis Samuelem explicatur. II. 227. Quale discrimen inter mortuum, mortale & moriturum. III. 58. Quomodo sint judicandi mortui. IV. 393. & *seq.* Quid sit fides mortua. V. 5. Quo anno Christus sit mortuus. V. 137. Cur Christus possit dici mortuus, & cur non peccator. V. 236. An ab Ecclesia vel Papa possit mortuus anathematizari. V. 275. & *seq.* Quid dicendum de ea Propositione: *Unus de Trinitate mortuus est*. V. 333. Cur Trisagium non possit addi, qui mortuus est pro nobis. V. 331. Vide *Mors*. Cur non omnes salvi fiant, cum Christus pro omnibus mortuus sit. VI. 23. Christus est mortuus pro peccatoribus, idest loco peccatorum. VI. 26. & *seq.* Baptisma, & Pœnitentia sunt Sacramenta mortuorum, necessaria necessitate medii. VI. 171. Cerinthiani, & Marcionitæ baptizabant vivos pro mortuis sine Baptismo defunctis. VI. 415. Cataphrygæ, seu Montanistæ baptizabant sine

Baptismo mortuos. VI. 416. Idem fecerunt Archontici. *ibid.* Quomodo intelligendum illud: *Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis.* *ibid.* & *seq.* Aliquando Eucharistia posita fuit supra pectus defuncti, & cur. VII. 207. S. Communio non est danda mortuis, nec ponenda supra pectus illorum. VII. 207. Pœnitentia est Sacramentum mortuorum. VII. 315. & *seq.* Publice pœnitentes debuerant mortuos sepelire. VII. 433. Quid sit opus mortuum. VII. 439. Iansenii propositio quinta damnata est, quia asserbat, Christum pro reprobis, & iis, qui æternam salutem non consequuntur, non esse mortuum: contrarium docet Berti. IX. 147. & *seq.* Christum pro omnibus omnino hominibus etiam parvulis in utero materno decedentibus mortuum esse, probatur. IX. 138. & *seq.* Anonymus nequit ex Opere Berti evincere, eum docere, Christum pro solis electis esse mortuum. *Ibid.* An Christus dicatur mortuus pro reprobis quia eis temporalia bona promeruit. IX. 139. In quo sensu Christus pro reprobis sit mortuus. IX. 190. & *seq.* Berti non regat, Christum pro omnibus omnino hominibus esse mortuum. IX. 199. §. V. Solvuntur objectiones Anonymi contra prædictas Berti conclusiones allatæ. IX. 201. *usque ad cap. III.* Damnatur propositio Quesnelli negantes Christum pro omnibus esse mortuum. IX. 308. & *seq.*

Mosaicus. Lex Mosaica quando promulgata. II. 264. Baptismus Ioannis cælestis fuit, idest, institutus Divino instinctu, & Mosaicis etiam meritionibus excellentior. VI. 290. Hemerobaptistæ quotidie se abluebant non adhibita forma, sed per modum lustrationum Pharisaicarum. VI. 352. Cælicolæ Mosaicos ritus, & Baptismum retinebant, & approbabant Anabaptismum; quomodo vocetur Cælicola novi apud Donatistas Baptismi institutor. *ibid.* & *seq.*

Motio. An gratia actualis consistat in motione aliqua. IV. 78. & *seq.* Vide *Premotio.*

Motus. An Angeli motus sit localis de uno in alterum, & quidem in momento. II. 194. Quotuplex sit motus localis, *ibid.* Motus indeliberati infidelium non sunt peccata. VI. 519.

Moya. Vide *Giumenius (Amadeus).*

Moyse non præscripsit populo Iudaico Idololatriam. I. 70. & *seq.* De miraculis Moyse. II. 227. & 233. & *seq.* An in hac mortali vita Deum viderit. I. 189. Historia de creatione mundi ex libris Moyse est accipienda. II. 236. Fuit primus Historicus. *ibid.* Ac litterarum inventor. *ibid.* Habet notas optimi Scriptoris. *ibid.* & *seq.* An sit auctor legis veteris. IV. 158. Vel an illi quid addiderit. *ibid.* Fuit legis veteris promulgator. *ibid.* Vide *Lex vetus.* Ejus gesta excusantur. IV. 164. An hoc nomen sit Ægyptium, vel Hebraicum. IV. 169. An, & qualem habuerit uxorem. *ibid.* An fuerit monogamon. *ibid.* An historia Belli Æthiopici sit fabulosa. *ibid.* An fuerit homicida percutiendo Ægyptium. IV. 170. V. 93. Cur diabolus cum Michaele altercatus sit de Moyse corpore. IV. 170. An genere fuerit Heliopolitanus, vel Iudæus. IV. 171. An fuerit leprosus. IV. 172. Quid dicendum de cornuta facie Moyse. *ibid.* An sit primus litterarum inventor. IV. 173. & V. 24. Vide *Lex vetus.* Optimo consilio præcepit legalia. IV. 184. *101. cap.* IX. An illius lex morte Christi sit abrogata. IV. 195. Quomodo ordinavit duos Magistratus Hebræorum, Ecclesiasticum, & politicum. V.

123. Non huic, sed Messæ competit titulus *Silo.* V. 127. & *seq.* Christus a Moyse fuit prænuntiatus in Deuteronomio. V. 156. Ante Christum non potest alius Propheta Moyse comparari. *ibid.* Miracula Christi, & Moyse ad invicem comparatur. V. 162. Moyse vera patravit miracula. *ibid.* Cur Christus non sit Sacerdos secundum ordinem Moyse. V. 339. Lex Moyse nequit intelligi per Chirographum. VI. 15. Vide *Figura.* A lapsu Adami usque ad Moyse Fluxerunt anni 2513. VI. 137. An in lege Moyse fuerint Sacramenta a Deo instituta. VI. 141. Quomodo in lege Moyse potuerint Sacramenta conferre gratiam sine passione Christi. *ibid.* Moyse, quia neglexit Circumcisionem filii sui incidit in vitæ periculum. VI. 151. Quid statuerit de libello repudii. VIII. 212.

Mozarabis. Pane azymo a priscis temporibus utebantur Mozarabes. VII. 114.

Mulier. Concubitus cum muliere non fuit peccatum dæmonum. II. 201. An etiam mulier sit facta ad imaginem Dei. III. 31. Cur semen mulieris, & viri, & non alia semina dicantur immunda. III. 117. Domus mulierum simul commorantium ad vacandum orationi gaudet fori privilegio. IV. 250. Nequit habere locum in numero Deorum. IV. 359. Stella Veneris in doctrina Mahumetis fuit pulcherrima mulier. IV. 365. Consuetudo, quod viri incedant in vestibus mulierum, est execrabilis, ac a Gentilibus descendens. V. 99. & *seq.* In Comædiis apud Gentiles sœminæ fuerunt a viris separatæ. V. 99. Nec potuerunt promiscue theatrum conscendere ad exhibendam aliquam Comædiam, vel Tragædiam. *ibid.* Quam detestabilis sit luxur vestium apud mulieres. V. 112. & *seq.* Consuetudo mulierum, quæ faciem cerussa, rubore, & consimili fucō obliniunt, nequissimi flagitii turpitudinem complectitur. V. 113. & *seq.* Vox *Mulier* in Scriptura est indifferens ad significandam virginem, & non virginem. V. 183. Vide *Fœmina.* Calvinus denegat mulieribus etiam pro casu necessitatis potestatem ministrandi Baptismum. VI. 195. Montanistæ admittebant mulieres ad ministerium Altaris in Baptismo solemni. VII. 114. Viri, ac mulieres emittentes Professionem Religiosam prius Confirmationem recipiant ratione congruentiæ, non præcepti. VII. 63. Mulieres constituerunt ministros Eucharistiæ Marcionitæ, ac Pepuziani. VII. 184. Mulieres nequeunt conficere Eucharistiæ Sacramentum. VII. 185. & 187. Arcendi sunt a S. Communionem excommunicari, ac publice denunciati, item mulieres, quæ ad altare accedunt habitu ad lasciviam composito. VII. 203. SS. Benedictus XIV. damnavit ritus Sinensium, arcentes mulieres a Communionem, tempore, quo menstrualis labbrant morbo. VII. 210. Olim distributio Eucharistiæ facta est, ut communicantes eam manibus acciperent: mulieres tamen in mundo linteo recipere debuerunt. VII. 215. Harum Confessiones audiantur in parenti loco. VII. 444. Minime autem ante solis ortum, vel post huius occasum. *ibid.* In Extrema-Untione mulierum omittenda est unctio renum. VIII. 20. Hæretici etiam mulieribus munia Ecclesiæ tribuunt. VIII. 50. A ministerio Altaris amoveantur mulieres, etiam Diaconissæ. VIII. 89. Non possunt suscipere Sacramentum Ordinis. VIII. 132. & *seq.* De velamine mulierum nuptiarum. VIII. 149. Cur mulier sit facta ex costa Adami. *ibid.* Vid. *Uxor.*

- An possit adoptare filios . VIII. 183. Affinitas provenit ex viri , & mulieris concubitu . VIII. 188. Vide *Affinitas* .
- Multiplio* . Vide *Cresco* .
- Mungerus* dux Anabatistarum dixit se Evangelistam . IV. 379.
- Munditia* . Christi Baptismus valet ad ablutionem culpæ ; Baptismus Joannis contulit solum munditiam legalem , remissionem vero peccatorum non nisi ratione pœnitentiæ , & fides suscipientium . VI. 292. & seq.
- Mundus* . Qui volunt accedere ad Communionem , sint mundi carne , & qualiter . VII. 209.
- Mundus* . Ante mundi creationem ubi Deus fuerit , quid operatus sit . I. 128. An fuerit ab æterno . I. 135. An Angeli sint conditi ante mundum . II. 165. Historia de creatione mundi ex libris Moysis est sumenda . II. 236. An dies , in quibus creatus est mundus , fuerint naturales . II. 239. Mundus est productus prima die , & ante hunc nil est creatum . II. 247. & seq. Mundum esse creatum ex nihilo probatur . I. 137. & seq. An mundus , vel alia creatura sit Deo coeterna . II. 255. Vel saltem potuerit esse . II. 256. Quo anni tempore mundus sit productus . II. 259. De mundi ætate , & distributione omnis ævi . II. 262. tot. cap. VII. Mundi tempora sunt in certas Epochas distribuenda . *ibid.* Refutantur fabulæ Ægyptiorum in numerandis annis mundi . *ibid.* Quo anno mundi fuerit natus Abraham . II. 264. Quo anno Christus . *ibid.* De æra vulgari mundi . *ibid.* De conflagratione mundi . II. 266. Quot annis stabit . *ibid.* Mundus est causa peccati . III. 275. & seq. Qui putant mundum esse productum ab Angelis impugnantur primo fidei articulo . IV. 236. Eundem esse sub diaboli tyrannide credebant Marcionitæ . *ibid.* An in toto mundo Evangelium sit annuntiatur . V. 45. Cur satisfactio Christi sit infinita ex eo , quia facta a Deo , & eum non ex eadem ratione productio mundi , & alia opera Dei sint infinita . VIII. 45. An Christus tantum pro electis ante mundi constitutionem mortuus sit . VII. 148. Quando Christus dicitur Redemptor mundi , intelligitur Redemptor hominum , non dæmonum . VII. 454. Nec obest , quod dæmon dicatur princeps mundi . *ibid.* In morte Christi tenebræ factæ sunt super universam terram . & non tantum in aliqua mundi parte . VI. 124. An in mundi exordio Matrimonium fuerit de præcepto . VIII. 302.
- Munsterus* oppugnat Agnos Dei . VI. 259.
- Muntzerus* (Thomas) mundi finem ausus est statuere . I. 200.
- Mus* . In Arca Noe mures natos ex stercore elephantis , docent Mahumetani . IV. 365.
- Musæi* (Augustini) Tarvisini exagitatio ob doctrinam de Prædestinatione e suggestu expositam . I. 394. Ejus supplex libellus exhibitus Pontifici Maximo . *ibid.* & seq.
- Musica* . Vide *Cantus* .
- Musici* . Vide *Cantor* .
- Mutatio* in Deo non datur , nec potentialitas . II. 255. & seq. Cur verbum *facio* in textu . *agnam vinum factam : uxorem Loth factam columbam salis , &c.* significet mutationem ; & cur non in textu : *Verbum caro factum est* . V. 283. & seq. An Verbum per substantiæ mutationem factum sit caro , sicut panis sit Corpus Christi . *ibid.* An , & quæ mutatio materiæ & formæ reddat irritum Sacramentum . VI. 190. & seq. Quid sit mutatio substantialis , & accidentalis . *ibid.* An mutatio accidentalis formæ facta eo fine , ut inducatur hæresis , fiat substantialis . VI. 191.
- Mutilatio* . Metus mutilationis est metus gravis . VIII. 186.
- Mutus* simul & surdus an possit salutem consequi sine fide , quæ ei prædicari non potuit . V. 45. Surdi simul & muti quando sint capaces Communionis . VII. 205. Mutus potest consiteri per nutus . VII. 351. Non probavit S. Franciscus Confessionem fratris per nutus amore silenti factam . *ibid.* In mutis , & surdis consensus Matrimonii exprimi potest per nutus . VIII. 170.
- Mystra* quid sit . VI. 130.
- Mysterium* . Quod apud Græcos signat Mysterium , hoc apud Latinos significat Sacramentum . VI. 128. Nomine Sacramenti signatur Mysterium , seu res arcana , sive sit profana , sive sacra . VI. 130. Mysterium , quod letet in trina immersione , aut effusione , habetur etiam in una . VI. 138. & seq. An libri de Mysteriis , & Sacramentis sint opus S. Ambrosii . VII. 13. Vide *Fides* .

N

- N* *Asman* damnat simulationem . IV. 198.
- Narcissus* , ut sacræ lucernæ arderent , signo Crucis aquam convertit in oleum . VI. 276. Lampades in Pistavensi templo sine olei diminutione ardebant . *ibid.*
- Nares* . Græci in Confirmatione inungebant frontem , oculos , nares , os , aures , & pectus . VII. 77. Quam habeant hæ unctiones significationem . *ibid.* Iuxta aliquos Græci etiam inungebant manus , & pedes . *ibid.* In Extrema-Untione nares sunt inungendæ . VIII. 20. Quid inungendum , si nares sint abscissæ . VIII. 22.
- Narthex* . Quid in pœnitentia publica intelligatur nomine Narthecis . VII. 432.
- Natalis* . Quolibet die non nisi una Missa potest celebrari , excepto Natali Christi . VII. 249. In privatis domibus , & Oratoriis , in gratiam infirmorum in die Natali Christi tres possunt legi Missæ . VII. 250.
- Nathan* . An ex Davide prodierint duo stipites , Regius scilicet per Salamonem , & Sacerdotalis per Nathan . V. 346. An Nathan sit filius David natus ex Bersabea uxore Uriæ , an solum per adoptionem . *ibid.*
- Nathanael* an idem sit ac S. Bartholomæus . VI. 101.
- Nathanael Elianus* . Ejus error de Summa Trinitate . II. 2.
- Nativitas* . Quo die Christus sit natus . II. 259. Quando Abraham . II. 264. Quando anno mundi Christus sit natus . *ibid.* Nativitas Christi secundum quosdam doctissimos recentiores statuitur Anno Mundi 4000. V. 143. & seq. Communio non fiat in nocte Nativitatis Christi , nec in die Parasceves , aut Sabbato S. exceptis infirmis . VII. 216. Variæ Doctorum opiniones de tempore , & anno Nativitatis Christi . VI. 28. & seq. Christus natus est anno V. C. 749. VII. 74. Quid dicendum de censu acto tempore Nativitatis Christi . VI. 75. & seq. An indictus sit a Saturnino , vel Cyriaco . *ibid.* Quid dicendum de descriptione universi orbis facta tempore Nativitatis Christi . VI. 76. An facta a Quirino . *ibid.* Quid di-

dicendum de sententia, quam de anno Nativitatis Christi tenet Ecclesia in Martyrologio Romano. VI. 77. Quo die, & mense Christus sit natus. VI. 78. Dies Natalis Christi, & Epiphaniæ distinguuntur. *ibid.* An Homilia S. Io. Chrysostomi de Nativitate Christi sit spuria. *ibid.* Dies Natalis S. Ioannis Præcursoris est VIII. Kalend. Iulias. *ibid.* Si Christus natus est hyberno tempore, quomodo pastores vigilare potuerint sub dio. VI. 81. Christus natus est completis novem mensibus. *ibid.* Quæ acta sint post Nativitatem Christi. VI. 81. & *seq.*

Natura. Quæ sit essentia, vel natura Dei. Vide *Deus.* Quomodo naturæ rerum sint immutabiles. I. 140. Deus non videt in decreto prædeterminante statum naturæ innocentis. I. 259. Deus videt ea, quæ spectant ad statum naturæ lapsæ, & sunt ordinis supernaturalis, per decretum efficax. I. 279. & *seq.* Gratia efficax est necessaria in statu naturæ lapsæ. *ibid.* Dona naturæ an sint effectus prædestinationis. I. 366. Natura Divina non multiplicatur ad multiplicationem Personarum. II. 26. & *seq.* 30. & *seq.* An Natura Divina sit una & triplex. *ibid.* Cur eadem Natura Divina possit esse triplex in Personis, & cur non possit Natura creata. *ibid.* An natura humana potuisset simul assumi ab omnibus tribus Personis Divinis. *ibid.* Quæ distinctio inter Naturam Divinam, & Personas. *ibid.* & *seq.* An diversus modus existendi multiplicet Naturam Divinam. *ibid.* Christus est Filius Patris non per adoptionem, sed generationem & naturam. II. 40. *per tot. cap. IX.* Objectiones circa hanc generationem allatæ solvuntur. II. 95. *per tot. cap. X.* An Natura Divina sit Principium Processionum. II. 134. An Angeli sint ex sua natura mortales, vel immortales. II. 159. An Angeli possint peccare in legem naturæ. II. 188. Immortalitas Adæ non fuit proprietas naturæ. III. 414. Quid sit natura pura. III. 72. *tot. cap. I. II. & III.* An detur natura pura. *ibid.* Quid dicendum de Propositionibus Baji in hac materia. *ibid.* An homo possit solis naturæ viribus legem servare. III. 163. & *seq.* An iisdem possit promereri gratiam supernaturalem de congruo. III. 166. An homo possit se per solas naturæ vires ad gratiam disponere. *ibid.* Quid sit libertas naturæ. III. 254. An in statu naturæ lapsæ possit resisti gratiæ Dei interiori. III. 209. & *seq.* In eodem ad meritum, vel demeritum requiritur libertas a coactione, & necessitate. III. 303. & *seq.* An Deus possit diligi super omnia sine gratia in statu naturæ puræ. IV. 22. An natura humana Christi Verbo unita naturaliter potuerit pati. V. 202. An natura Adami habuerit corruptionem ex se, vel solum in pœnam peccati. V. 204. Quomodo ab humana Christi natura in morte recesserit Divinitas. V. 218. Monothelitæ admittunt in Christo duas naturas, sed unam tantum voluntatem, & unam operationem. V. 218. Nestorius negat duas in Christo naturas esse conjunctas in unitatem Personæ. V. 241. & *seq.* Quid requiratur ad naturam. V. 249. Duas in Christo naturas agnovit S. Cyrillus. V. 25. Eutyches duas in Christo docuit naturas post unionem ita condundi, ut in unam transeant. V. 281. Probatur in Christo dari duas naturas distinctas, etiam post unionem non permixtas. V. 282. An unio hypostatica sit facta in natura, an in Persona. V. 291. An omnes Personæ SS. Trinitatis potuissent assumere naturam unam. V. 294. & *seq.* Er an in hoc casu adhuc unus ho-

mo dici posset. *ibid.* An eadem Persona Divina potuisset duas assumere naturas, & tamen dici unus homo. V. 245. An Verbum potuisset assumere naturam irrationalem. *ibid.* Cur Filius, & non alia persona naturam induerit nostram. *ibid.* An de natura Divina Christi ob communicationem Idiomatum possit dici ea, quæ dicuntur de natura humana. V. 297. Vide *Idioma.* Natura Divina nequit esse pars Personæ, quæ est Christus. V. 328. Cur hæc propositio: *Due nature, Divinitas, & humanitas, est unus Christus:* sit damnata. *ibid.* Quando dicitur: *Unus de Trinitate:* vox unus non naturam Divinam, sed Personam significat. V. 330. Christus quidem ut homo satisfecit, sed natura humana in qua passus est, erat hypostatice unita Verbo. VI. 44. & *seq.* Christus non assumpsit naturam Angeli, ut demones liberaret, nec assumeret. V. 53. An Christus sit Mediator secundum humanam, aut Divinam Naturam, aut utramque. VI. 61. Andreas Osiander Lutheranus Divinæ tantum Naturæ, Stancarus humanæ solum tribuit Mediatoris officium, Calvinus utrique. *ibid.* Sententia Auctoris. VI. 62. In statu naturæ, qui duravit a lapsu Adami usque ad Moysen, fluxerunt 2513. anni. VI. 136. An sufficiens fuerit sola, ac quæcunque fidei protestatio. *ibid.* An fuerit pro parvulis aliquod Sacramentum institutum in statu naturæ. *ibid.* & *seq.* Et quale. *ibid.* In statu naturæ etiam pro adultis fuerunt instituta Sacramenta. VI. 139. & *seq.* An Sacrificia Abelis, Cain, Abrahami, & Melchisedech fuerint Sacramenta. *ibid.* Quid sit Sacrificium legis naturæ, legis scriptæ, & legis novæ. VII. 227. Sacerdotum dignitas, & munus desumitur ex lege naturæ. VIII. 54. Sententia Roberti Bellarmini S. R. E. Card. de charitate Dei tanquam Auctoris naturæ. VIII. 398. Quomodo hæc propositio: *Status naturæ puræ impossibilis est,* explicetur ab Augustinianis, quomodo a Bajor. VII. 402. I. & II. & 418. & *seq.* An integritas creationis debita fuerit creaturæ innocenti, ac conditio naturalis; an vero donum naturæ superadditum beneficentia Creatoris. VII. 402. n. III. & *seq.* Propositio, *Status naturæ puræ est impossibilis,* in sensu Augustinianorum non rejicitur per Instructionem Pastoralem Gallicanam. VIII. 403. n. IV. & *seq.* & 418. Fontana concedit posse reselli propositiones Quesnellianas præscindendo a questione de statu naturæ puræ. VIII. 405. n. VIII. Macedo quid statuatur de statu naturæ puræ. *ibid.* Bellarminus, & Fontana in sententia de statu naturæ puræ Bajæ, Lutherum, & Calvinum hæreseos reos pronuntiant, quia putant justitiam, & integritatem originalem non fuisse donum supernaturale. VIII. 413. & *seq.* 416. Impossibilitas status naturæ puræ probatur ex innato appetitu videndi Deum. VIII. 420. Qui impugnant statum naturæ puræ, negant creaturam rationalem condi potuisse obnoxiam morti. VIII. 427. Immortalitas tamen non naturale, sed supernaturale, donum fuisset. *ibid.* Anonymi objectiones contra impossibilitatem status naturæ puræ factæ solvuntur. VIII. 431. *tot. §. IX. & 441. tot. §. VI.* Propositio hæc: *Impossibilis est status naturæ puræ,* non est inter propositiones Jansenii damnatas. VII. 436. Inter propositiones ab Innocentio XI. & Alexandro VIII. proscriptas non est ea, quæ dicit statum naturæ puræ esse impossibile. *ibid.* Gavardi rejicit statum naturæ puræ. VIII. 437. Gavardi tenet, in nullo statu Deum

Deum diligi posse tanquam auctorem naturæ super omnia sine gratia supernaturali. *ibid.* Bellelli docuit, statam naturæ puræ esse impossibilem. VIII. 444. Sed non in sensu propositionis 27. Baji. *ibid.* & seq. tot. cap. 3. Vid. *Langæti*. Bellelli nullibi dona gratiarum inter naturæ proprietates connumerat. VIII. 445. tot. §. II. Vasquez docuit, Deum a nobis non posse diligi amore amicitiae sine gratiæ moventis auxilio, nec in statu naturæ innocentis, nec in statu naturæ lapsæ. VIII. 461. Nec ut finis naturalis, nec ut finis supernaturalis. *ibid.* Idem sentiunt & alii. *ibid.* & seq. Augustiniani docent, Deum nec ut auctorem naturæ posse diligi sine gratia ab hominibus post lapsum Adæ. VIII. 463. Idem docent & alii de eadem charitate Dei ut auctoris naturæ. *ibid.* & seq. Jansenii erroris character duplex est: unus, in statu naturæ lapsæ, seu post lapsum Adami non agnoscere libertatem indifferentiæ: secundus, negare aliud gratiæ adjutorium, præter gratiam efficacem, seu cum effectu conjunctam. IX. 526. Adamus, & Angeli in statu naturæ integræ poterant cum sola gratia actuali sine efficace opus supernaturale exercere. IX. 120. Non autem post lapsum. *ibid.* Jam pro statu innocentiae, quam naturæ lapsæ ad recte agendum necessariam putant Thomistæ gratiam ab intrinseco efficacem. IX. 109. Equilibrium libertatis pro statu naturæ lapsæ admittens sentit cum Pelagianis. IX. 160. & seq. Ac negat peccatum originale. IX. 161. A Berti, & Augustinianis non docetur, quod interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistatur eo sensu, quo idem docetur a Iansenio. IX. 178.

Naturalis. Dona naturalia an sint effectus prædestinationis. I. 366. Vide *Ordo*. Intellectus creatus nequit virtute naturali habere scientiam Trinitatis. II. 132. per tot. cap. I. Quid sit jus naturale, IV. 140. An hoc etiam brutis sit commune. *ibid.* & 117. Quid sit lex naturalis. IV. 140. & 147. & seq. Provenit a Deo. IV. 147. Datur lex naturalis. IV. 148. An consistat in stimulis conscientiae, & synderesi. *ibid.* Cur fuerit scripta. *ibid.* Omnia præcepta naturalia referuntur ad dilectionem Dei, & proximi. *ibid.* & seq. Quomodo hæc dilectio includat alias res. *ibid.* Omnis virtus a lege naturali provenit, & omne vitium eidem averfatur. *ibid.* Non omnis virtus præcipitur jure naturæ. *ibid.* Nec Evangelica consilia. *ibid.* Nec virtutes Theologicæ. *ibid.* An lex naturalis patiatur immutationem, aut epichejam. IV. 150. An immutetur per abrogationem, subtractionem, aut dispensationem. IV. 151. An per dispensationem Pontificiam. *ibid.* An in ea possit dispensare Deus. IV. 152. An Deus dispensarit in lege naturali concedendo filiis Adæ Matrimonia contrahenda cum sororibus germanis, admittendo polygamiam, imperando Abraham immolationem filii, permittendo filiis Israel furtum Aegyptiis inferendum &c. IV. 153. & seq. Aut concedendo iisdem usuram, permittendo libellum repudii, remunerando mendacium obstetricum, mandando Oseæ, ut sumeret sibi uxorem fornicationum, remittendo observantiam Sabbati. *ibid.* An detur hujus legis ignorantia invincibilis. IV. 293. Hæc ignorantia a peccato excusat, si datur. *ibid.* usque ad cap. XI. An nulla opinio probabilis in materia juris naturalis excuset a peccato. IV. 351. tot. cap. XVIII. An lex naturalis fuerit scripta. V. 24. An hæc ob-

servans salutem consequatur, si invincibiliter non habeat fidem. V. 45. Non est in Christo una voluntas, sed duæ naturales. V. 219. & 221. Ad Communionem præscribitur naturale jejunium, & quid sit. VII. 209. An solvatur per usum tabaci. *ibid.* Naturalis amor homini congenitus non oritur ex vitiosa cupiditate. VIII. 367. Coroll. II. & 388. & seq. & 391. & 399. & seq. An integritas creationis debita fuerit creaturæ innocenti; an conditio naturalis; an vero donum naturæ superadditum beneficentia conditoris. VIII. 402. III. & seq. Bajus ait, originalem justitiam, integritatem, immunitatem a morte &c. esse proprietates ante lapsum naturaliter Adamo debitas, ita ut gratia, sanctitas, & justitia respectu nostri sint dona supernaturalia post lapsum, quæ fuissent naturalia, si Adam non peccasset. VIII. 406. Hæc Baji opinio colligitur ex aliis ipsius propositionibus pariter damnatis. VIII. 412. tot. §. II. & III. Ac confirmatur ex propositione 35. Quesnelli. VIII. 416. tot. §. IV. Ex sententia Baji, Lutheri, Pelagii sequeretur, Angelum, & Adamum sine gratia supernaturali habuisse meritum vitæ æternæ: Deumque esse finem ultimum hominis solum naturalem. VIII. 407. Bajus naturalem animæ vitam in Sancti Spiritus vivificatione constituit. VIII. 414. Triplici sensu aliquid juxta Bajum dicitur naturale. VIII. 416. Quomodo secundum Bajum originalis justitia, gratia, sanctitas, & integritas fuerint dona naturalia. VIII. 432. Bellelli defenditur, quod non inciderit in errorem Baji docendo, creaturæ rationali inesse naturaliter appetitum ad ipsam visionem Dei intuitivam. VIII. 420. Qui impugnant statum naturæ puræ, negant creaturam rationalem condi potuisse obnoxiam morti. VIII. 427. Immortalitas tamen non naturale, sed supernaturale donum fuisset. *ibid.* An vox *naturalis* idem significet ac vox *debitum*, & *supernaturalis* idem ac *indebitum*. VIII. 449. Quot modis aliquid dicatur naturale. VIII. 450. In quo sensu gratia Angelorum, & Adami possit dici naturalis. *ibid.* Vasquez docuit, Deum non posse diligi a nobis amore amicitiae sine gratiæ moventis auxilio, nec in statu naturæ lapsæ. VIII. 461. Nec ut finis naturalis, nec ut finis supernaturalis. *ibid.* Idem sentiunt & alii. *Ibid.* & seq. Berti non est Bajaniſta, nec rejicit omnem charitatem Dei naturalem. VIII. 504. An Bellelli docuerit, Deum posse coli viribus naturalibus sine gratia. VIII. 502. §. 1.

Naturalis veritas. Vide *Veritas*.

Natus ex illegitimo concubitu non ordinatur. VIII. 138.

Navarus (Martinus). Durum illi videtur sacrilegii damnare suscipientes Ordines minores cum conscientia peccati lethalis. VIII. 79.

Navigantes. An his dari possit Extrema Unctio. VIII. 135.

Navis. Quando in Altari portatili possit celebrari extra Ecclesiam. VII. 243. An missa possit celebrari in navi. 244.

Nauticus. Quid sit Missa sicca, seu nautica, & an licita. VII. 139. Quid Missa bifaciata, & trifaciata. VII. 240.

Nazareus. An in primo seculo Ecclesia Ierosolymitana constabat, Nazaræis, & Ebionitis. IV. 376. & seq. Præscripserunt legalium observantiam. IV. 377. Christus cur dictus sit Nazareus, idest Sanctus. V. 233. Quale discrimen inter tonsuram Clericorum,

rum, & Nazarethorum. VIII. 65. & 66.

Nazareth quantum distet a monte Thabor, & quantum ab urbe Ierosolyma. VI. 82. Domus Nazarethana vere fuit e Syria translata Angelorum ministerio Terfactum, inde in agrum Picentinum, nunc Lauretum. VI. 89.

Necessarius. Quid sit necessarium stabile, inviolabile, & incommutabile. IV. 157.

Necessitas. Ex præscientia Dei non infertur creaturis necessitas agendi. I. 237. Necessitas est duplex, una simplex, altera conditionis. I. 239. Necessitas gratiæ efficacis in statu naturæ lapsæ. I. 217. Necessitas gratiæ victricis. *ibid.* Necessitas absoluta, naturalis, & consequentiæ explicantur. I. 294. An Pater celestis generet Filium voluntate, vel necessitate. II. 48. Quæ sit necessitas Angelorum, & Beatorum amandi Deum. II. 188. Quæ necessitas damnatorum peccandi. II. 189. Qualiter voluntas dicatur libera a necessitate. III. 47. Homo primus habuit libertatem a necessitate, & peccato, non vero nos. *ibid.* Vide *Arbitrium*, vel *Voluntas*. Quid sit libertas a necessitate. III. 253. Vid. *Libertas*. Necessitas ineluctabilis tollit voluntarium, & liberum. IV. 256. Qui omnia adscribunt fatali necessitati, damnantur primo fidei articulo. IV. 386. Quid sit necessitas medii, & præcepti. V. 41. Adhibens in administratione Sacramentorum materiam, vel formam probabilem, relicta certa, ac tutiori, peccat contra charitatem proximi, ac Religionem, ob irreverentiam. VI. 189. Nisi extrema necessitas excuset. VI. 190. Qui sine necessitate repetit formas Sacramentorum, committit sacrilegium, excepto Sacramento Pœnitentiæ, ubi nova materia posita vel priori repetita, potest repeti forma. VI. 196. Calvinus etiam pro casu necessitatis denegat omnibus laicis potestatem ministrandi Baptismum. VI. 195. Si Sacerdos urgente necessitate celebravit in peccato mortali sine prævia Confessione, tenetur quamprimum confiteri. VI. 206. Extra casum necessitatis non licet petere Sacramenta a Sacerdote improbo, non Parocho, aut Vicario. VI. 208. Nec a simoniacis, vel fornicariis, minus ab excommunicato, hæretico, vel schismatico. *ibid.* In necessitate licite suscipiuntur Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ a quocunque Sacerdote. *ibid.* Licite suscipiuntur Sacramenta a ministro concubinario, excommunicato a jure, nondum tamen publice denunciato, si adsit justa ratio. VI. 209. Casus necessitatis est periculum mortis, in quo possunt a ministro improbo separato recipi Sacramenta, sed non alia, quam Baptismi, & Pœnitentiæ. *ibid.* A tolerato vero ut possint recipi Sacramenta, sufficit alia causa gravis, v. g. Communio in Paschate peragenda, dummodo alius minister probus non adsit. *ibid.* Dicunt plures non esse præceptum de Sacramento Confirmationis recipiendo, & sic neminem peccare graviter secluso contemptu, si non confirmetur. VII. 59. Berti propugnat necessitatem. *ibid.* Non quidem medii. VII. 60. Sed præcepti, non tantum Ecclesiastici, verum etiam Divini. *ibid.* Non respectu omnium, sed eorum, qui coram tyranno debent profiteri fidem, aut qui graves contra fidem patiuntur tentationes. VII. 61. Aquæ cum vinò commixtio in Sacrificio Missæ non est de necessitate Sacramenti, sed tantum præcepti, & præcepti quidem Ecclesiastici, non Divini. VII. 120. Communionem esse necessariam necessitate

medii, docent quidem Græci, Calviniani, ac Novatores alii. VII. 188. Si acciatur Communio Corporis Christi in sensu mystico, quatenus idem est ac Ecclesiæ copulari, est omnino necessaria in re, aut saltem voto de necessitate medii. VII. 190. Parvulis olim data est sacra Communio, sed sine ulla necessitate. *ibid.* Iansenius admittit, quod sola necessitas coactionis adimat libertatem. IX. 126. Iansenius vi primæ propositionis ait, inductam fuisse per peccatum Adami necessitatem peccandi, & e contra per gratiam Christi necessitatem bene operandi. IX. 136. Berti non admittit cum Iansenio solam indeliberatam delectationem, & necessitatem antecedentem, quæ sine deliberatione voluntatis est. IX. 159. Idem cum Berti judicat Vasquez. *ibid.* Bellarminus. *ibid.* Thomistæ. *ibid.* Voluntas non ex electione, sed ex Necessitate appetit finem ultimum. IX. 163. Ex electione autem, & libertate indifferentiæ fertur in media. *ibid.* Berti ait, non sufficere ad merendum, vel demerendum libertatem a necessitate. IX. 182. Denegatur in libris Berti delectatio illa gradibus superior, quæ ita sit invincibilis (& necessitatem inferens, ut sub illa voluntas a sola coactione sit libera. IX. 191. *tot.* §. I. Berti cum Thomistis in delectatione victrici agnoscit necessitatem non antecedentem, sed consequentem. IX. 204. Bellelli nullibi docuit, delectationem victricem, seu gratiam efficacem inferre liberò arbitrio necessitatem antecedentem. IX. 235. *tot.* §. I. Bajus docet sublatam esse libertatem a necessitate: refutatur ab Augustinianis. IX. 289. Bellelli propugnat libertatem a necessitate esse necessariam ad meritum, & demeritum. IX. 241. & 261. Anonymus ex systemate Bellelli necessitatem exculpere conatur. IX. 243. Anonymus cenatur probare, Bellellium in sensu Iansenii explicare necessitatem absolutam, & conditionatam, antecedentem, & consequentem. IX. 257. Anonymus ait, Bellellium non bene explicare necessitatem consequentiæ. IX. 156. Anonymus necessitatem actus secundi a Bellellio explicatam tamquam novitatem hæreticam arguit. IX. 257. & 260. Vid. *Languetips*.

Neromantia est species magiæ illicitæ. II. 231.

Nestarius. Quid dicendum de facto Nestarii Episcopi, & Eudæmonis Confessionem Sacramentalem prohibentium. VII. 332. & *seq.* De Nestarii eruditione, moribus, ac probitate. *ibid.*

Neomenia. Tempore Christi non utebantur Iudæi duplici Neomenia, a Phase Lunæ, & a congressu Planetarum deductas neque duplici calculo, Astro-nomico, & vulgari, quorum unum Dominus, alterum Ierosotymitani secuti fuerit. VII. 87. Quid apud Iudæos dicatur Neomoniam. *ibid.*

Neophytus non est ordinandus. VIII. 338.

Nepomucenus. Vide *Sanctus Joannes Nepomucenus*, & *Joannes Nepomucenus* (S).

Nepos. An Christus possit dici nepos Ioachimi, & Annæ. V. 253.

Neptunus unde ortum habeat, IV. 357. Stulte inter Deos refertur. *ibid.* Dicitur etiam Saturnus, habet filios Cyclopes. *ibid.*

Nescio. Vide *Ignoro*.

Nestorianus. Quid sit dicendum de Symbolo Nestoriano. II. 85. & *seq.* Nestorianus aggrediens secundam Trinitatis Personam damnatur secundo fidei articulo. IV. 387. Ac tertio. IV. 388. Item Traditione. V. 259. Quo in sensu dixerint Nestoriani unum de

Tri-

- Trinitate passum ac moreum*. V. 228. Monachi Acoemeter negantes Christum esse unum de Trinitate tamquam Nestoriani sunt damnati. V. 330. An Monachi Scytorum fuerint Nestoriani. V. 332. Admiserunt Nestoriani in Eucharistia adesse Corpus Christi, sed non Verbi. VII. 136.
- Nestorius*. Ejus error de summa Trinitate. II. 2. Duas in Christo agnovit Personas. V. 241. Hujus vita narratur. *ibid.* Negat B. Virginem posse dici *Deiparam*. V. 243. Denegat Christo unionem hypoticam. *ibid.* Erravit in hoc sicut Paulus Samosatensis. V. 243. Sentit cum Apollinario in materia unionis hypostaticæ. V. 245. In Christo contra Nestorum unica est admittenda Persona. V. 246. Contra eum probatur B. Virginem recte dici *Deiparam*. V. 250. S. Cyrillus ob Capitula quædam a Nestorio habetur ut Apollinarista, & Arianus. V. 241. Nestorio summopere resistit S. Cyrillus. V. 254. Explicantur duodecim Anathematismi a S. Cyrillo contra Nestorium editi. V. 358. Joannes Antiochenus, & Orientales impugnantes S. Cyrillum, non propugnarunt hæresim pelagianam, aut Nestorianam. V. 262. Cur Joannes Antiochenus resistuerit S. Cyrillo, ac irritaverit depositionem Nestorii. V. 263. An Theodoretus se opponens S. Cyrillo adhæserit Nestorio, ac hujus dogma tradiderit. V. 264. Nestorii Magister erat Theodorus Mopsuestenus. V. 268. An tria Capitula Theodoretæ contra S. Cyrilli Anathematismos, *Ibæ*, & Theodori Mopsuesteni, recte ut Nestoriana fuerint proscripta. *ibid.* & *seq.* Nestorius denegat Christo communicationem idiomatum. V. 298. Refutatur. *ibid.* An Felix Episcopus, & Elipandus dixerint Christum esse Filium Dei adoptivum in sensu Nestorii negando unionem hypostaticam, V. 305. & *seq.* Et admittendo duas Personas. *ibid.* Nestorius vocavit Christum *Dominicum*, *Deiserum*. V. 327. Quales errores circa præsentiam Christi in Eucharistia docuerit. VII. 145.
- Neutra intentio*. Vide *Intentio*.
- Nicænus*. Synodus Nicæna ad exprimendam consubstantialitatem Filii jure merito adhibuit verbum *ὁμοούσιος*. II. 61. An huic Synodo licitum sit quid addere. II. 85. Cur in Symbolo Nicæno B. Virgo non vocetur *Deipara* vel *Christipara*. II. 87. Concilium plenarium, de quo Augustinus adversus Donatistas affirmat, ad ejus auctoritatem, & robur productam antiquam unius Baptismatis consuetudinem, videtur esse Nicænum, sed non istud solum intelligit. VI. 381. Præter Nicænum canonem multæ aliæ Ecclesiasticæ definitiones probarunt Baptisma hæreticorum sub invocatione SS. Trinitatis collatum. VI. 385. Vide *Concilium*.
- Nicetas Pectoratus*. Humbertus ait Nicetam Pectoratum esse Stercoranistam, & Arium horum auctorem. VII. 173. Nicetas defenditur. VII. 134. An Nicetas docuerit Eucharistiæ Sacramento frangi jejunium. *ibid.* Aut illud per modum communis cibi egeri, & projici ex alvo. *ibid.*
- Nicolaita* probans promiscuum usum mulierum reprobatur. V. 83.
- Nicolaus I.* An Græci, vel Latini omnium primi in Bulgaria fidem disseminarint. VII. 48. & *seq.* Nicolaus I. iussit de novo confirmari Bulgarios consignatos a Græcis per Photium missis. *ibid.*
- Nicolaus Nancellus* quid sentiat de sanguine, & aqua profluente ex latere Christi. IV. 168.
- Nicomedia*. An Constantinus Romæ, vel Nicomediæ fuerit baptizatus. VII. 11. An a S. Silvestro. VII. 23.
- Nihil*. An hoc nomine veniat peccatum, & diabolus. IV. 277.
- Nihilum*. An Anima rationalis, sit creata ex nihilo. III. 17. & *seq.*
- Ninivita*. Quod ad Pœnitentiam salutarem requirantur tres partes, Contritio, Confessio, & Satisfactio, conveniunt Catholici, declarantes illud exemplo filii prodigi, & Ninivitarum. VII. 275.
- Nisan* fuit primus Mensis in anno. II. 260. Quo die mensis Nisan immolabatur Phasæ, an luna decima-quarta ineunte, vel exeunte. VII. 83. Pascha Judæorum immolabatur luna XIV. exeunte, idest, horis pomeridianis XIV. diei mensis Nisan, ad quas sequebatur Vespera, & initium diei XV. & Paschalis solemnitas. VII. 85. Pascha quid significet. VII. 85. Solemnitas Azymorum in diem XV. ineuntem mensis Nisan incidebat. *ibid.* Plenilunium perfectum est die XV. mensis Nisan ineunte. VII. 86. Populus Israel die XIV. exeunte mensis Nisan Pascha immolavit, & eodem die eductus est e terra Egypti. VII. 86. & *seq.* Solemnitas Azymorum duravit septem, & non octo diebus, incæpitque die XV. ineunte mensis Nisan. VII. 88.
- Noa*. Quinam populi a Noa ortum ducant. III. 4.
- Nobilitas* non est beatitudo hominis. IV. 271.
- Nocumentum*. An leges humanæ obligent cum gravi nocumento. IV. 215. An leges Divinæ. *ibid.*
- Noe* quando egressus de Atca. II. 260. V. *Diluvium*. Mures in Arca Noe ex stercore Elephantis natos, docent Mahumetani. IV. 366. Et feles ex halitu Leonis. *ibid.* An Melchisedech erat Sem, qui fuit filius Noe. V. 336. An hujus natu major fuerit Sem, vel Iaphet. *ibid.* Cur Christus non sit Sacerdos secundum ordinem Noe. V. 339. Arca Noe Christi Incarnationem, Mottem, & Resurrectionem figurabat. VI. 28. & *seq.* Item Ecclesiam. *ibid.* An Noe sit salutem consecutus sine satisfactione Christi. VI. 30. & *seq.* Quomodo intelligendum illud: *In quo & iis, qui in carcere erant, spiritibus vivens prædicavit, qui increduli fuerant aliquando cum fabricaretur arca*. VI. 55. V. *Crocer*. Baptismi typus fuerant Diluvium Noe, & Mare rubrum. VI. 284.
- Noetus*. Ejus error de Summa Trinitate. II. 2.
- Nomen*. Error Eunomii de Divinis Nominibus. I. 100. Nomen Dei est ineffabile. *ibid.* Nominum divinorum plura sunt genera. I. 103. Bx Divinis Nominibus alia significant naturam, alia attributa. I. 101. Quot sint Dei Nomina. I. 102. Quæ Dei Nomina inveniantur in S. Litteris. *ibid.* & *seq.* Nomen Jesu quid significet. I. 103. Quod Christus sit Summus Deus, æqualis Patri, ac eidem consubstantialis, probatur ex Divinis Nominibus. II. 51. Objectiones super hoc solvantur. II. 54. *per tot. cap. XII.* Idem ex iisdem probatur de Spiritu S. II. 72. Quæ Nomina convenient Divinis Personis. II. 91. Nomen Angeli explicatur. II. 151. Non est licitum usurpatione nominum, quæ sunt signum superstitiosi cultus, Religionem callide simulare. V. 47. V. *Ritus*. An Baptismus valeat sine expressione subiecti per pronomen *Te*, aut per nomen aliud. VI. 339. An valeat Baptismus, si loco in nomine dicatur in nominibus. VI. 340. An valide hac forma conferatur, *Ego te baptizo in nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spiritus S.* *ibid.* Nomina Gentilium non sunt imponenda baptizandis. VI. 44. Nomen in Confirmatione interdum immutatur, & cur. VII. 78. Cur idem fiat a Re-

a Religiosis profitentibus aliquod Institutum . *ibid.*
Norifius (*Henricus*) S. R. E. Card. de Iansenismo non semel est infimulatus . VIII. 39. num. III. Quomodo explicet propositiones Baji . VIII. 347. Norifius ab Anonymo tacite , ac temere impetitur . VIII. 387. & *seq.* Norifius qualem tulerit censuram in propositionem 27. Baji . VIII. 410. Quid Norifius scripserit de concupiscentia . VIII. 424. Quod Norifius senserit de propositione 55. Baji . VIII. 410. & 424. Norifius quid sentiat de operibus infidelium , & peccatorum . VIII. 466. Norifius quale iudicium ferat de propositionibus 28. & 29. Baji VIII. 471. Quomodo explicet illud: *Omne , quod non est ex fide , peccatum est .* *ibid.* & *seq.* Norifii libri a censura immunes sunt . VIII. 492. Quo præclaro elogio Norifius a Benedicto XIV. P. M. honestetur . VIII. 320. Norifii propositiones non tantum ab omni censura sunt immunes , sed etiam a Pontificibus multum laudatæ . IX. 140. Berti sententia , quod gratia modo sit efficax , modo inefficax , & habeat gradus suos , non est Ianseniana , sed ex S. Augustino . Norifio , & Macedo exscripta . IX. 112. Quod iusti semper habeant gratiam sufficientem servandi præcepta , non autem semper efficacem , docet Norifius . IX. 139. Augustinianos , & Thomistas admittere gratiam sufficientem ab efficaci distinctam , probatur ex Norifio , & Macedo . IX. 142. Norifii doctrina , quod gratia efficax sit reponenda in delectatione victrici , quæ superat minores gradus concupiscentiæ , Catholica est , non Ianseniana . IX. 114. Quod Berti sententia , quæ negat esse in homine lapsa potentiam proxime expeditam sine gratia efficaci ad opus supernaturale , non sit Iansenii errori obnoxia , probatur ex Norifio . IX. 120. & *seq.* Norifius docuit cum Catholicis , Christum pro omnibus esse mortuum , pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta , ac remedia præparasse ; remedia tamen , & gratias præparatas non omnibus actu applicari . IX. 155. & *seq.*
Norvegicus . An Papa possit concedere , ut absque vino conficiatur Eucharistia in iis regionibus , in quibus vinum haberi nequit ; & an Innocentius VIII. id concesserit Norvegicis . VII. 124. An id etiam concesserit Alexander VI. *ibid.*
Notarii an peculiarem constituerent Clericorum Ordinem . VIII. 77.
Notio quid sit , & quot notiones sint in Trinitate . II. 94.
Notionalis . Quid in Divinis sit intellectus notionalis , & quid essentialis . II. 48. Spiratio est proprietas notionalis . II. 94. Quod sint proprietates notionales . *ibid.*
Notitia . Vide *Naturalis* .
Novatianus . Baptismus Clinicorum validus est . VI. 314. & *seq.* Quid dicendum de Baptismo Novatiani in lecto baptizati . VI. 317. & *seq.* Libellatici , Novatiani , Donatistæ , & Ariani rebaptizabant . VI. 382. An Novatianus negarit Confirmationem esse Sacramentum . VII. 4. An Novatiani ad Ecclesiam redeuntibus de novo fuerint collata Sacramenta Ordinis , & confirmationis . VII. 9. & *seq.* Pœnitentiæ Sacramentum negant Novatiani . VII. 257. Solvuntur variz objectiones Novatianorum , volentium probare , aliqua peccata nunquam dimitti per Pœnitentiam . VII. 268. & *seq.* Novatianus rejicit Confessionem Sacramentalem . VII. 320. Quam tamen ante lapsum concesserat . VII. 333.
Berti Theol. Tom. X.

Pœnitentiarius jam ante hunc erat constitutus . *ibid.* Quale munus fuerit Pœnitentiarum ob hæresim Novatianam . VII. 336. Indixerunt ob delicta pœnitentiam gravem Novatiani , nec tamen deinde concessere absolutionem . VII. 413. Vita , & vitia Novari describuntur . VII. 429. A Fabiano fuit separatus ab Ecclesia . *ibid.* Denegavit lapsis veniam . *ibid.* Canones Apostolorum originem sumplere occasione hæresis Novati . *ibid.* An ordinatus ab Episcopo Novatiano sit valide ordinatus . VIII. 124.
Novatores . Error eorum de inæquali visione , & gloriæ Sanctorum . I. 219. Error eorum de Spiritu S. refutatur . II. 73. & *seq.* Negant miracula esse signum veræ Religionis . II. 225 , & *seq.* Novatores hæretici dicunt , peccatum originale esse ipsam concupiscentiam . III. 108. Quomodo in materia de necessitate gratiæ ad opus morale differant Doctores Catholici a Novatoribus . IV. 10. Novatores ab observantia legis excipiunt cœtum Iustorum . IV. 121. Vide *Hæreticus* . Novatores nituntur probare Papam posse in hæresim incidere , & damnari a Concilio generali . V. 224. Gratiam Sacramento Confirmationis conferri , negant Lutherus , Calvinus , Kemnitius , Dallæus , ac Novatores propemodum omnes . VII. 63. Contra hos probatur , Confirmatione conferri aliquam gratiam sanctificantem . VII. 64. Vino consecrando modicum naturalis aquæ perantiqua traditione , & Ecclesiæ præcepto debet infundi . VII. 117. Refutantur Armenii , qui solum vinum consecrabant . *ibid.* An etiam hoc fecerint Græci . *ibid.* Impugnantur . *ibid.* & *seq.* Laudabilissime in Festo Corporis Christi sit Processio , & circumgestatio Sacramenti Corporis Christi . VII. 180. Hæc Processio ortum habet ab Urbano IV. VII. 181. Eadem reprobatur a Galvino , Kemnitio , & Novatoribus omnibus . *ibid.* Communionem esse necessitate mediæ , docent quidam Græci , Calviniani , ac Novatores alii VII. 188. Quod Missa sit Sacrificium latreuticum , & Eucharisticum , admittunt Novatores hæretici , sed propitiatorium , & impetratorium negant . VII. 227. Missas privatas calumniantur Novatores hæretici , easque quæstus causa introductas asserunt Confessionis Augustinæ compilatores . VII. 231.
Novatus . Contra hunc probatur esse in Ecclesia potestatem dimittendi peccata . IV. 397. Novatus ob neglectam Confirmationem persecutionis tempore negavit se Sacerdotem esse . VII. 62. Qualiter conatus sit Episcopatum capere . VIII. 117. Vide *Novatianus* .
Noverca . Compater non potest esse Pater , Mater , Vitricus , aut Noverca . VII. 79.
Novitas . Quænam novitas repugnet fidei . VI. 129.
Novitius gaudet privilegio Canonis . IV. 250.
Novus . Novum Testamentum . Vide *Testamentum* . Quid sit lex divina nova . IV. 139.
Nuditatis . De pudore nuditatis : est pœna peccati . III. 67.
Nuge Judaice , ac maledictæ , seu tria Capitula , an fuerint recte ut Nestoriana damnata . V. 268. & *seq.*
Numerus . Quis sit numerus prædestinatorum . I. 400. Scriptura non utitur numero plurali in verbis Dei , *Faciatis* &c. ob phrasim Hebraicam , nec honoris causa more Europæorum , sed ad exprimendam Trinitatem Personarum . II. 2. & *seq.* Solvuntur objectiones contrariæ . II. 2. usque ad 12. De numero Angelorum . II. 164. Numerus prædestinatus ele-

electorum an possit augeri, & minui. II. 222.
Nuntius. Cur Angeli vocentur nuntii. II. 251. & seq.
Nuptiæ. An in Paradiso fuisset usus Nuptiarum, Adamo non peccante. III. 51. Encratitæ, & Marcionitæ damnant Nuptias. III. 69. An licitum sit in die secundam Missam celebrare, ut infirmus Viaticum recipiat, aut ob commodum iter agentium, aut ob Nuptias. VII. 250. Vide *Matrimonium*. Secundæ Nuptiæ non benedicuntur, & quare. VIII. 206.
Nutus. Valide sit confessio per nutus, si usus linguæ non adsit. VII. 354. Unde S. Franciscus non probavit Fratris Confessionem per nutus amore silentii factam. *ibid.* Id mutis & surdis consensus Matrimonialis exprimi potest per nutus. VIII. 170.
Nux. An ad Christum requiratur oleum olivarum, vel an sufficiat oleum ex amygdalis, nucibus, &c. expressum, III. 27.

O

Obsecutus. An non tantum obsecratis, sed etiam iustis desit gratia necessaria ad servanda præcepta Dei. III. 293. & seq. An habeant gratiam sufficientem. IV. 39. & seq. ac 49. Quid sit conscientia obsecrata. IV. 302. Vide *Exsecutus*.
Obduratio Judæorum circa Mysterium Trinitatis quibus argumentis sit vincenda. II. 11.
Obduratus. Vide *Obsecutus*.
Obedientia rerum sensu, & ratione carentium. & hominum explicatur? IV. 144. & seq. Christus ut homo tenebatur quidem ad obedientiam Patri cælesti, sed non tenebatur præcepto mortis. VI. 40. Nisi ut fidejussor, sponzor, vas, & obses, *ibid.* Justificatio impii non consistit in obedientia mandatorum. VIII. 378. Bajus docet hominem justificari sine gratia per solam obedientiam mandatorum: longe aliter scribunt Augustiniani. IX. 194. & seq.
Obeæ Baptismi, quem peccatores, & hæretici ponunt in tali statu suscipiendo Baptismum, non tollitur per Confirmationem sine Pœnitentia VII. 58.
Objectum Theologiæ quodnam sit. I. 21. Antiqui studuerunt subtilius, quam opus sit, vestigare materialis. & formalis objecti discrimina. *ibid.* Quale sit objectum visionis beatificæ. I. 224. Quomodo Angeli cognoscant objecta omnia. II. 177. Et in quo medio. *ibid.* Quomodo ea, quæ evidenter scimus, possint esse objectum fidei. V. 2. An in rebus fidei detur evidentia objecti. V. 3. Quodnam sit objectum materiale fidei. *ibid.* Quodnam sit objectum fidei necessarium, ac per se, & quod objectum per accidens. V. 4. An objecta fidei creverint successu temporis, an fuerint mutata. *ibid.* Quodnam sit objectum formale fidei. *ibid.* & 54. Quodnam objectum spei. V. 59. & seq. In Sanctis non datur objectum spei. V. 61. Quodnam sit objectum charitatis. V. 71.
Oblatio. Sacrificium, quod Christus instituit, & in Ecclesia offerendum præcepit, non est improprie tale, consistens in sola Domini Corporis distributione, & Communione, sed vera oblatio est, ac proprie dictum Sacrificium. VII. 219. Olim in Missa fiebant duæ oblationes, una ex pane fermentato in usum pauperum, & altera ex pane azymo in usum Sacrificii VII. 106. Vide *Sacrificium*.
Oblivio. An peccata per oblivionem omissa sint in alia Confessione exponenda VII. 357. Oblivio inculpabilis excusat ab integritate Confessionis. VII.

364. Si prævideat peccator scelerum oblivionem, tenetur illico confiteri VII. 384.
Obreptio reddit privilegium irritum. IV. 251. Quid sit. *ibid.*
Obses an possit occidi ab hoste. VI. 20. An Christus potuerit occidi, quia fuit obses. VI. 40.
Obstetrix. An Dens remuneraverit mendacium obstetricum Ægypti. IV. 153. & seq. An sit iterato baptizendus infans, si domi ab obstetrice urgente necessitate sit baptizatus. VI. 392. An infantes expositi, & inventi cum scedula testante, Baptismum esse collatum, sint iterum rebaptizandi. *ibid.*
Obstinatio. Peccant dæmones actu ob obstinationem suam, quæ sit causa hujus obstinationis. II. 188. Dæmones habent voluntatem immutabilem ob obstinationem. II. 190.
Obumbratio. Spiritus S. per obumbrationem Virginis non est factus Pater Filii. II. 72.
Occasio. Qui non vult dimittere proximas peccandi occasiones, non est absolvendus. VI. 398. Erga occasione deditum Confessarius non sit nimis facilis, nec nimis difficilis. *ibid.* VII. 400. Quando occasione dedito sit absolutio danda, neganda, vel differenda. *ibid.* Si negatur, vel differtur, inculcetur contritio. *ibid.*
Occidens. Christus cruci affixus respiciebat Occidentem. VI. 123.
Occidentalis. Hetruriæ populi sunt cæteris Occidentibus antiquiores III. 3. In Ecclesia Occidentali etiam ante duodecimum sæculum Eucharistia sæpissime sumebatur sub una specie panis VII. 196. Vide *Ecclesia*.
Occido. An validus sit Baptismus collatus in aqua ferventi, aut venenata, animo baptizandi, sed simul occidendi, adhibita. VI. 320.
Occisio iniusti vitæ aggressoris an sit licita. V. 88. & seq. In quo consistat moderamen inculpatae tutelæ. *ibid.* Occisio furis quando licita. V. 90. An per occasionem iniusti aggressoris incurratur irregularitas. V. 91. Illicita hujus occisio evadit, si fiat ex noxia cupiditate. *ibid.* Aut animo ulciscendi. *ibid.* Aut amore solius vitæ propriæ, huic posthabendo salutem animæ proximi V. 92. Aut ex ira, non vitæ defensionem, sed alterius mortem intendendo. *ibid.* Quando habeatur jus in vitam proximi. *ibid.* An sit excogitabilis casus, in quo aggressoris occisio fiat sine peccato. V. 93. Quomodo intelligendum illud: Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt. V. 94. An aliquando sit licita occisio innocentis. VI. 19. An licita occisio obfidis. VI. 20.
Occultus. An Ecclesia possit judicare de peccatis occultis. VII. 332. Cur in lege nova sit præcepta peccatorum occultorum Confessio, & cur non in veteri VII. 344. & 346. Confessio aliqua est necessaria peccatori, siue publica deinde sit, siue occulta. VII. 345. Confessioni publicæ semper est præmissa occulta. VII. 349. An etiam occulta peccata per publicam pœnitentiam fuerint punita. *ibid.* & seq. & 434. & seq. Occultorum criminum delatio fuit punita pœnitentia publica VI. 346.
Oceanus. An Paradisus terrestris sit ultra oceanum. II. 251.
Ochamus an neget transubstantiationem. VII. 169.
Ochinus (Bernardinus) ejus error de Trinitate. II. 2.
Ollaeteris Romanorum, & Judæorum Lunaris. VI. 111. & seq.
Oculus corporeus an possit virtute supernaturali videri

- re Deum, & Angelum.** I. 163. Quid de hoc sentiat Theologia Augustiniana. I. 178. & seq. Quid dicendum de oculis Beatorum. I. 181. Oculus noster post resurrectionem an alterius fieri debeat naturæ, ut possit videre Deum. *ibid.* & seq. Qualiter protoparentibus post lapsum aperti sint oculi. I. 55. & 67. Qualis sit oculus simplex in sensu Evangelico. IV. 315. An Zaleucus Locrensis sit laudandus, quod, dum filio utrumque oculum eruere deberet, sibi unum, filio alterum effoderit. VI. 33. Græci in Confirmatione inungebant oculos, frontem, nares, os, aures, & pectus VII. 77. Quam habeant hæc unctiones significationem. *ibid.* Juxta aliquos Græci etiam inungebant manus, & pedes. *ibid.* In Extrema Unctione oculi sunt inungendi. VIII. 20. Quid inungendum, si oculi effossi. VIII. 22. Bellelli non male utitur in explicatione gratiæ comparatione oculorum. IX. 248.
- Ocymum** aqua nutritur, & crescit. II. 250.
- Odium** peccati est conditio necessaria ad justificationem adulti. IV. 103. & seq. Odium inimicorum an permiserit lex vetus. IV. 162. Ad Communionem non accedat gravi odio, aut inimicitia gravatus. VII. 210. Qui perseverat in odio, non potest consequi effectum absolutionis. VII. 443.
- Odor.** Quid significet Sacrificium in odorem bonæ fragrantiae. VI. 12.
- Ecotampadius.** Quantum peccatum sit contemnere ceremonias. VI. 273. Non ausi sunt Ecotampadius, Melanchthon, & Confessio Augustana cum aliis hæreticis negare, crimen esse, non servare ceremonias. VI. 272. In lege nova Sacrificium esse offerendum, negarunt Ecotampadius, Lutherus, & alii. VII. 217. & seq. Quid de Arianis dicendum. VII. 217. Ecotampadius præsentiam Corporis Christi negat in Eucharistia. VII. 137.
- Economi** Ecclesiarum undenam assumerentur. VIII. 78.
- Ecumenius** an Pelagiana errata induerit. I. 356.
- Offensa.** Peccatum tenemur detestari ut offensam Dei, & non propter solam poenam. VII. 296. & seq. Non possumus peccatum ut offensam Dei detestari sine charitate Dei. *ibid.*
- Offensivus.** Quid sit propositio piarum aurium offensiva. I. 25.
- Offertorium.** Quoniam ad hujus initium ex publice poenitentibus abire debuerint VII. 433.
- Officium.** Angelos diversa obtinuisse officia ob propria merita, docuit Origines. III. 71.
- Officium humanum.** Vide *Actus*. Diversa Clericorum Officia non semper indicant diversitatem Ordinis. VIII. 77.
- Ogdoas** Aeonum Valentini quid sint. I. 133.
- Ogyges.** Vide *Diluvium*.
- Oleum** lætitiæ in quo sensu sit Christus. V. 294. Narcissus, ut sacræ lucernæ arderent, signo crucis aquam convertit in oleum. VI. 277. Lampades in Pictaviensi templo sine olei diminutione ardebant. *ibid.* Aliqui baptizabant per oleum. VI. 305. Per oleum in altari sanctificatum non intelligitur Eucharistia, sed Chrisma. VII. 11. An ad Chrisma requiratur oleum olivarum, vel an sufficiat oleum ex amygdalis, nucibus &c. expressum. VII. 27. An balsamum oleo sit permiscendum necessitate præcepti, aut omnino Sacramenti VII. 29. & seq. Vide *Chrisma*. An valeat Confirmatio facta in oleo, & non in chrismate? *ibid.* Pius IV. concessit Episcopis Indiæ; ut balsamo Indico, quod verum est balsamum, confirmarent VII. 30. An Sacramentum Confirmationis sit iterandum, si est collatum in oleo simplici benedicto? VII. 28. & seq. Quid de iure statuerit Innocentius III. *ibid.* Pani Eucharistico non potest admisceri oleum, ut faciebant Jacobitæ. VII. 113. Intolerabilis est abusus Græcorum miscendi sancto oleo species Sacramenti Eucharistiæ. *ibid.* Vide *Extrema-Unctio*, vel *Chrisma*.
- Olive.** An ad Chrisma requiratur oleum olivarum, vel an sufficiat ex amygdalis, nucibus, &c. expressum. VII. 27.
- Olivetum.** Cur hortus Oliveti dicatur Gethsemani. VI. 114.
- Olympias.** Quando sint instituta Olympiades. II. 264.
- Omissio** pura libera an detur? IV. 289.
- Omnipotens** est Deus. I. 139. & seq. Quid Deus possit per omnipotentiam, & quid Deus non possit. *ibid.* Variores errores contra Omnipotentiam. *ibid.* & seq. Plura potest Deus facere quam actu facit. I. 142. Imo etiam meliora præsentibus. I. 144. Hæc vox Omnipotens explicatur. IV. 386.
- Omnipotentia.** Hanc Calvinus Deo denegat. IV. 378. Item & Valentiniani. IV. 386. Credenda est ob primum fidei articulum. *ibid.* Ab Ubiquitariis tribuitur humanitati Christi. V. 296. Refutantur. V. 301. & seq. Omnipotentia Dei an communicari possit creaturæ. I. 146. An omnipotentia Dei probari possit naturali demonstratione. *ibid.* In quo consistat Dei Omnipotentia. *ibid.*
- Opusculos.** Hujus vocabuli etymon exponitur. II. 60. Illud jure est usurparum a Synodo Nicæna contra Arianos. II. 61. In quo sensu sit rejectum a Synodo Antiochena. II. 63. & 65. Conciliantur circa hoc verbum SS. Hilarius, & Athanasius. II. 63. & seq. Quæ differentia inter verba *opusculos*, & *opusculis*. II. 91.
- Onias Summus Sacerdos.** An in eo tanquam in typo Christi hebdomadæ Danielis sint literaliter completæ. V. 136.
- Ontologia** quid sit. I. 3.
- Operatio.** An Angeli sint in loco per substantiam suam, vel solum per operationem. II. 193. In Christo dantur operationes, divina, & humana. V. 222. Monothelitæ admittunt duas naturas in Christo, sed solum unam voluntatem, & operationem. V. 218. In Christo non datur operatio una *Theandrica*, idest *Deovirilis*. V. 219. Honorius I. Papa non negavit in Christo duas voluntates, ac operationes. V. 225. & seq.
- Operor.** An gratia operans sit eadem cum præveniente. III. 117. Quid sit potentia remota, remotissima, & proxima ad operandum requisita. III. 296.
- Ophita** assererat, protoparentes nostros ante lapsum fuisse cæcos. III. 55. & 67.
- Opinio** probabilis quid. IV. 34. & seq. An unus Doctor faciat opinionem probabilem. *ibid.* & 313. Quale requiratur fundamentum ad opinionem probabilem. IV. 305. & 313. Quid ad præsens sit fundamentum grave præcipue ad faciendam resolutionem Theologicam. *ibid.* An hoc fundamentum tale permaneat, si concurrat aliud fundamentum æque grave, aut adhuc gravius. *ibid.* Quomodo conscientia probabilis distinguatur ad opinionem, ac dubio. IV. 305. Alia opinio est probabilis in se, alia in mente operantis. IV. 305. Aliqua opinio sit probabilis ratione intrinseca. *ibid.* Recensentur Auctores, qui propugnant opinionem probabilem relicta probabiliori, vel æque probabili. IV. 306. & seq. Quæ censuræ latæ sint in propugnatores. IV. 347.

An propugnatores, vel oppugnatores habeant maiorem auctoritatem IV. 308. & seq. Opinio probabilis ortum habet ex ignorantia IV. 309. Quomodo probabilis a scientia, & fide. *ibid.* Est vitium, & pœna peccati. *ibid.* Quæ distinctio inter opinionem probabilem, & tutam. IV. 310. Quomodo in concursu opinionum probabilium possit formari iudicium practicum. *ibid.* & seq. An sequens opinionem minus probabilem se exponat periculo peccandi solum materialiter, vel etiam formaliter. IV. 312. Opinionem dubiam non possumus sequi. IV. 310. An licitum sit sequi opinionem tenuiter probabilem. IV. 312. Nulla opinio probabilis potest esse regula firma morum, si non appareat tuta operanti, aut conscientiam moraliter certam non ingeneret. IV. 314. Opinio probabilis sternit viam vitiis. est imprudens, ac recens. *ibid.* Non licet sequi opinionem probabilem faventem libertati, relicta alia æque probabili, quæ stat pro lege, & præcepto. IV. 317. & seq. In dubiis opinio tutior est eligenda. IV. 219. An in concurrentia duarum opinionum probabilium opinio sit dubia. *ibid.* An opinio speculativa probabilis fiat practice certa per iudicium reflexum. IV. 32. An possit eligi opinio minus probabilis relicta probabiliori. IV. 322. Objectiones Probabilistarum solvuntur. IV. 325. tot. cap. XV. Medicus debet sequi opinionem probabiliorē. IV. 324. An nec licitum sequi sententiam probabilem in materia ad fidem, & mores non pertinente. IV. 332. An sit opinio solum probabilis, B. Virginem sine labe conceptam. IV. 335. An Theologus possit alteri consilium dare ex opinione minus probabili, ut sibi videtur, si sciat, eandem ab aliis haberi tanquam probabiliorē. *ibid.* An licitum varios consulere, ut tandem inveniat unus suadens minus probabile contra alios probabilius suadentes. IV. 337. Confessarius non debet absolvere eum, qui sequitur opinionem minus probabilem stantem pro libertate, si hanc opinionem nolit dimittere. *ibid.* & seq. An nulla opinio probabilis excuset a peccato. IV. 357. tot. cap. XVII. Qualiter distinguatur opinio ab assensu fidei. V. 3. *Opignorantia*, seu sponsio seu vocatur Sacramentum, & cur. VI. 129. & seq. Sed non in sensu Calvinii. VI. 134. *Optativus*. Vide *Extrema Unctio*. *Optatus* ex Lectore Doctor audientium, seu Catechista constituitur. VIII. 77. *Optatus Milevitanus* (S.). Nonnulli sunt Patres, quorum de rebaptismo sententia est obscura admodum. VI. 378. An rebaptizantibus adhæserit Optatus Milevitanus. VI. 381. *Opus*. Opera virtutum mortalium prævisa non sunt causa prædestinationis eternæ. I. 332. Ex operibus Christi probatur, eum esse summum Deum, Patri æqualem, ac in omnibus consubstantialem. II. 51. per tot. cap. XI. Objectiones desuper solvuntur in quibus varii Textus explicantur. II. 54. per tot. cap. XII. Ex operibus probatur, Spiritum S. esse verum Deum. II. 72. An homo possit per opera naturalia promereri gratiam supernaturalem de congruo. III. 214. An per eadem se possit ad gratiam disponere. *ibid.* Vide *Meritum*. Quid dicendum de bonis operibus infidelium. III. 243. Non omnia opera infidelium sunt peccata. IV. 5. & seq. Eorum opera bona sunt ut plurimum infecta pravo fine. IV. 6. Aut aliunde deficiunt. IV. 7. Nec infidelis, aut impius potest bonum

quodcumque facere sine gratia. *ibid.* & seq. An ad opus moraliter bonum requiratur gratia divina. IV. 10. tot. cap. III. Quomodo in hac questione differant Doctores Catholici, & Quesnellius ac Bajus. *ibid.* Quid in eadem sentiat Vasquesius. *ibid.* An quodlibet opus, ut sit bonum, debeat referri ad Deum. IV. 10. tot. cap. III. Ad fidem necessaria sunt bona opera. IV. 103. tot. cap. IV. V. & VI. Contra Lutherum, & Calvinum probatur, omnia opera nostra non esse sordes, & peccata. IV. 111. Quas condiciones ad opus meritorium requirant hæretici. IV. 114. Qualiter opus bonum debeat esse undequaque perfectum. *ibid.* Qualiter indebitum. IV. 115. Qualiter sit a nobis. IV. 116. An opus sit a nobis, quod sine gratia Dei facere non possumus. *ibid.* Qualis sit proportio inter opus, & mercedem. IV. 117. An per opera bona Deus recipiat emolumentum, vel honorem. IV. 118. Quas condiciones requirant Catholici ad opus bonum. *ibid.* Qualiter opus sit bonum. *ibid.* Qualiter liberum. IV. 119. Qualiter sit supernaturale, seu factum gratiæ prævenientis auxilio. *ibid.* Qualiter requiratur status viæ. IV. 120. Ex quali caritate debeat procedere. *ibid.* Qualiter requiratur promissio divina. IV. 121. Ultimo requiritur gratia habitualis. IV. 122. Quid requiratur ad opus meritorium de congruo. *ibid.* Opera, quæ præcedunt iustificationem nostram, sunt meritoria de congruo. *ibid.* & seq. Opera autem subsequētia sunt meritoria de condigno. IV. 123. An homo possit spem ponere in bonis operibus suis. IV. 126. An opus peccaminosum sit peccatum distinctum a pravo desiderio. IV. 263. An opus virtuosum voluntati bonæ superadditum habeat virtutem, & bonitatem diversam. *ibid.* Vide *Actus*. An laudabile sit facere opus bonum intuitu mercedis eternæ. V. 79. Propter satisfactionem Christi non sunt supervacanea nostra bona opera. VI. 31. & seq. Ut passio Christi consequatur suum effectum, debet applicari per fidem, charitatem, fidei Sacramenta, & bona opera. *ibid.* Meritum de condigno provenit ex gratia habituali, non ex opere in se spectato. VI. 48. Opus operatum, & opus operantis quid. VI. 243. & seq. Sacramenta veteris Legis contulerunt gratiam ex opere operantis, non ex opere operato. VI. 248. An Sacramenta veteris legis habuerint gratiam ex opere operato ex meritis Christi peractis. VI. 249. & seq. Sacramenta novæ legis conferunt gratiam ex opere operato. VI. 250. Si Sacramentorum effectus dependet a dispositione, quomodo, verum est, Sacramenta conferre gratiam ex opere operato? VI. 253. An Circumcisio vi institutionis suæ deleverit peccatum originale. *ibid.* & seq. An Circumcisio contulerit gratiam ex opere operato? Affirmat Scotus. *ibid.* Negat S. Thomas. *ibid.* & seq. Sententia Auctoris. VI. 254. & seq. Quid sit opus mortuum, & mortificatum. VII. 439. Bona opera peccato mortificata reviviscunt per penitentiam. VII. 441. Bona opera per peccatum amittuntur. *ibid.* Quid requiratur ad opus meritorium. VII. 442. Deus remuneratur opus meritorium ex liberalitate, & iustitia. *ibid.* An opera bona per peccatum mortificata post penitentiam reviviscant ad eundem gradum gratiæ, & gloriæ, quem prius habuerunt. VII. 443. Cur opera bona reviviscant, & cur non peccata dimissa per novum subsequens. *ibid.* Sententia, quod opera in se etiam bona, bona non sunt, si non fiant

ex charitate actuali, per quam referuntur in Deum, non est contenta in propositione XXXVII. Baji. VIII. 34. & 385. tot. cap. I. II. & III. Opera bona ante justificationem perfecta non sunt peccata, sed tantum non meritoria vitæ æternæ. VIII. 355. tot. cap. I. Disponunt tamen ad justificationem. VIII. 346. & seq. tot. cap. I. Vide *Actus*. Bajus docuit, omnia opera hominis peccatoris procedere ex cupiditate mala, adeoquæ esse intrinsece mala. VIII. 351. & seq. tot. cap. I. & 470. & seq. Refutatur. *ibid.* Propositiones 25. & 26. Baji sunt: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum, virtutes sunt vitia*; in quo sensu damnatæ sint hæc propositiones. VIII. 465. & seq. Quatenus eas explicent Ductores. *Ibid.* & seq. Eadem propositione Bajus intellexit de peccatoribus. *ibid.* & 484. & seq. Sententia Augustiniana, quod ad opera moralia ex omni parte bona requiratur auxilium gratiæ supernaturalis, non potest affici censura. VIII. 466. & seq. Possunt infideles aliqua opera bona exercere cum gratiæ actualis auxilio. *ibid.* Baji propositio 28. & 29. damnata nullum opus bonum admittit sine fide perfecta, & gratia sanctificante. VIII. 470. Tolerus, & Bellatminus ajunt damnatam propositionem 29. Baji, quia putabat omne bonum opus conferre gratiam sanctificantem. VIII. 471. Quomodo intelligenda verba illa: *Sive ergo, manducatis, sive bibitis &c. omnia in gloriam Dei facite*. VIII. 474. An hæc verba contineant præceptum, quo quilibet deliberate agens teneatur opera sua virtualiter referre in Deum. *ibid.* Ita ut secus opera non sint bona ex omni Parte. *ibid.* & seq. Quomodo intelligenda verba illa: *Omnia vestra cum charitate fiant*. VIII. 475. An contineant præceptum omnia opera deliberata referendi in Deum *ibid.* Quid sit opera habitualiter, & virtualiter referre in Deum. *ibid.* Sententia, quæ dicit, omnia opera deliberata in Deum referenda esse ex præcepto, ab Anonymo per calumniam ut Bajana rejicitur. VIII. 476. Sententia Augustinianorum est, opera, quæ sunt bona ex officio, non esse virtutes, nisi referantur in Deum, nec tamen esse vitia intrinsece talia, Bajus autem ait, opera in se etiam bona sine actuali relatione ad Deum esse intrinsece peccata provenientia a noxia cupiditate. VIII. 481. & seq. & 495. & seq. In quo sensu opera in se bona, sed sine relatione in Deum facta. Augustiniani dicant vitia & peccata; ac in quo sensu Bajus, Quesnellius, & Iansenius. VIII. 481. tot. §. VI. Opera infidelium, quæ sunt sine fide imperfecta, ac gratia actuali, perraro evadunt peccati maculam. VIII. 484. Quesnellium, & Lutherum in materia de operibus infidelium convenire docent Languet, & Bissy. VIII. 486. An peccet mortaliter, qui opera sua non refert in Deum. VIII. 487. & 498. Solvuntur objectiones Anonymi contra necessitatem gratiæ ad actum charitatis Dei prætentam. VIII. 488. Contra sententiam de operibus infidelium. VIII. 490. Contra liberum arbitrium. VIII. 492. Contra fidem, spem, & timorem sine charitate elicitos. VIII. 494. Contra expositionem textus, *Sive manducatis, sive bibitis &c.* VIII. 495. & seq. Contra præceptum referendi omnia opera in Deum. *ibid.* Cur damnata hæc propositio. *Neceffe est infidelem in omni opere peccare*. VIII. 490. Quomodo secundum S. Augustinum, & Bajum non dentur opera indifferentia. VIII. 493. & seq. Explicatur S. Thomas in materia de præ-

cepto referendi omnia opera in Deum. VIII. 495. Bellelli qualiter explicet præceptum referendi omnia opera in Deum. VIII. 499. Immerito Bajani-
sta dicitur. *ibid.* Quoties homo teneatur referre opera sua in Deum. VIII. 497. Berti non consentit Bajo circa opera infidelium. VIII. 486. Bellelli non docuit omnia opera infidelium esse peccata, & virtutes Philosophorum esse vitia. VIII. 513. §. II. Bellelli Berto adversatur in sententia de operibus deliberatis in Deum referendis. VIII. 515. §. V. Apostolici textus ad Rom. 13. & 1. ad Corinth. 10. spectantes ad opera in Deum dirigenda afferuntur, & explicantur. VII. 514. & 515. Quid Berti sententia, quæ negat esse in homine lapso potentiam proxime expeditam sine gratia efficaci ad opus supernaturale, non sit obnoxia errori Iansenii, probatur auctoritate Doctorum. IX. 119. Adamus, & Angeli in statu naturæ integræ poterant cum sola gratia actuali sine efficace opus supernaturale exercere. IX. 121. Non autem post lapsum. *ibid.* Bajus negat, ad opera bona requiri gratiam habitualement: sed putat, opera bona esse meritoria ex natura sua sine liberali Dei promissione: contrarium docent Augustiniani. IX. 292. & seq. Bajus docet, omne opus bonum mereri gratiam sanctificantem. VIII. 194. & seq. Refutatur ab Augustinianis. VIII. 195.
Oraculum. De Oraculis Idolorum, & divinatione demonum. II. 187. & seq. Varia notanda de iis. II. 222. Vide *Vaticinium*.
Orarium. Quid significet Stola, quæ dicitur etiam Oratium, & a Papa semper usurpatur. VII. 247.
Oratio. Quid sit gratia orationis, & an omnibus datur. IV. 40. Cuilibet fidei, non item infidei adest gratia orationis, ut possit impetrare auxilium sufficiens ad servanda præcepta. IV. 44. Nullus habet potentiam orationis conjunctam cum actu sine gratia efficaci. IV. 45. Adamitæ orationem suam peragunt in hortis, nudo corpore. IV. 378. Qualiter eam instituant Fanatici, & Ejulantes. IV. 379. *Oratio* delet peccata venialia. V. 397. Deber fieri cum spe. V. 63. Quid sit oratio. V. 68. An sit necessitas orandi, & unde proveniat. *ibid.* Qualis ordo servandus in oratione. *ibid.* Quid in oratione promoveat spem, & fiduciam. *ibid.* Quid sit oratio quietis. V. 76. Reprobatur. *ibid.* Oratio, & Eleemosyna non sunt propriè Sacramentalia. VI. 270. Quam formam adhibeant Latini ad Confirmationem. VII. 37. Anque hæc proveniat ex Apostolica traditione. *ibid.* Oratio Unctionem, & Impositionem manuum præcedens non est forma Confirmationis. VII. 35. Oratio modo ante Confirmationem recitanda, olim dicebatur a Sacerdote baptizante. VII. 36. Græci complures docuerunt non solum verbis Dominicis, verum etiam oratione, & Benedictione Sacerdotis consecrationem fieri. VI. 125. Hæretici non bene probant Missam, & Sacrificium esse ab hominibus institutum, quia orationes, & ritus ab hominibus additi sunt. VII. 223. Qualiter oratio peccata dimittat. VII. 343. & 345. Cui forma Extremæ Unctionis dicatur *Oratio fidei*. VIII. 7. Qualiter oratio debeat esse continua. VIII. 475. Vide *Sanctus*.
Oratio Christi. Christus oravit ad Patrem, & cur. V. 59. Oratio Christi demonstrat ejus Divinitatem, non aliquam subjectionem, ut putant Ariani. V. 60. Omnis oratio est exaudita a Patre. *ibid.* Quomodo exaudita sit oratio illa: *Pater mi*

- si possibile est, transeat a me calix iste. ibid.* An mortis tristitia potuerit perturbare mentem Christi. *ibid.* Pro quibus Christus oraverit verbis illis; *Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt, & an sit exauditus. V. 61.* An Christus etiamnum in cælo oret Patrem pro nobis. V. 62.
- Oratio Dominica* an fuerit recitata a B Virgine Maria. IV. 31. Quomodo in oratione Dominica petatur donum perseverantiæ. IV. 35. Oratio Dominica reprobatur ab hæreticis. IV. 378. Puritani omittunt verba, *dimitte nobis debita nostra. ibid.* Hanc Christianus vi Iuris Ecclesiastici memoriter scire tenetur, V. 41. Recitari debet a baptizandis adultis. VI. 441. Hæc reliquis est præferenda. V. 68. Fovet spem. *ibid.* Explicatur Oratio Dominica. *ibid.* & seq. In tertia petitione rogamus, ut possimus servare præcepta, unde hanc petitionem rider Pelagius. V. 69. An etiam Christus, & Beatissima Virgo potuerint dicere, *dimitte nobis debita nostra &c. ibid.* An Deus inducat homines in tentationem. V. 70. De numero petitionum orationis Dominicæ. *ibid.* Quid significet verbum Amen. V. 71. In Decalogo, & oratione Dominica exercetur dilectio. V. 60. & 70. In Symbolo, & eadem oratione fides, in oratione Dominica spes. V. 71. Adulti sciant memoriter Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum, antequam recipiant Confirmationem. VII. 59. Patrinus, & Confirmandus sciant memoriter Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum. VII. 77.
- Oratorium.* Nomine templi veniunt Basilicæ, Dominica, Oratorium, Martyrium. VII. 240. In quibus festis nequeat celebrari Missa in privatis domibus, & oratoriis. VII. 243. In privatis domibus, & oratoriis in gratiam infirmorum in die Natali Christi tres possunt legi Missæ. VII. 250.
- Orbis.* Quid dicendum de descriptione universi orbis tempore Nativitatis Christi facta. VI. 76. An facta a Cyrino. *ibid.* Quædam cæremoniæ proveniunt a tempore Apostolorum, quædam in toto orbe observantur, quædam in Ecclesiis privatis. VI. 270.
- Orcus,* seu Pluto, unde originem trahat. IV. 361. Nequit esse Deus. *ibid.* An veniat hoc nomine Cham filius Noe. *ibid.*
- Ordinandus.* Eugenius IV. vocat instrumenta Ordinum Symbola munerum ab ordinandis exercendorum, Chrisma autem vocat Symbolum gratiæ. VII. 24. & 26. Vide *Ordinis subiectum.*
- Ordinatio.* Sacerdos in Ordinatione accipit potestatem absolvendi, per jurisdictionem autem, & approbationem Episcopi acquirit subditos, in quos exercere possit potestatem. VII. 377. Ordinationem Pastorum esse consuetudinem antiquissimam non audet negare Lutherus. VIII. 50. Vide *Ordo.* Quid dicendum de Ordinatione Timothei. VIII. 55. An valeat Ordinatio facta ab Episcopo in hæresim lapso. VIII. 94. De Ordinatione Chorepiscoporum. VIII. 60. & 98. Debet Ordinatio fieri a proprio Episcopo. VIII. 119. Quas pœnas incurrant contrafacientes Episcopus & Ordinatus. *ibid.* Vide *Orum minister.*
- Ordo.* Non præcognoscit Deus futura libera ordinis naturalis in præfinitionibus, & decretis prædeteminantibus. I. 245. Nec ea, quæ sunt ordinis supernaturalis. I. 259. Ea vero, quæ spectant ad statum naturæ lapsæ, & sunt ordinis supernaturalis, cognoscit Deus per decretum efficax, & non per scientiam mediam. I. 277. & seq. Ordo intentionis, & executionis in prædestinatione consuetus explicatur. I. 336. Quot sint ordines Angelorum. II. 214. *tot. cap. XVIII.* An omnes Angeli cujuscunque ordinis mittantur. II. 216. Quot ordines habeant dæmones. II. 217.
- Ordo.* In publica pœnitentia constituti non admittebantur ad S. Ordines. VII. 433. Varias hoc vocabulum habet significationes. VIII. 49. De Ordine Græcorum. *ibid.* Quomodo Sacramentum Ordinis definiatur. *ibid.* Hæretici hoc Sacramento denegato Ecclesiæ munia concedunt sœminis, & laicis. VIII. 50. Lutherus negat Ordinem esse Sacramentum. *ibid.* Melanchthon id quandoquæ negat, quandoque admittit. *ibid.* Idem fecerunt Chemnitius, Illyricus, Calvinus, & alii. *ibid.* Probatur esse verum, novæ legis Sacramentum. VI. 158. & VII. 51. 75. & seq. Collatus fuit per impositionem manuum. VIII. 51. Ordo imprimit characterem. VI. 162. & VIII. 51. & seq. Qui non deletur per Apostasiam, aut Hæresim. VIII. 52. Ordo confert gratiam. VIII. 51. Nequit iterari. VI. 163. & seq. & VIII. 52. & 121. Ordinatio simoniaca condemnatur. VIII. 53. Angli, Waldenses, & Hussitæ Ordinem pro Sacramento agnoscunt. *ibid.* & seq. Quod Ordo sit Sacramentum, desumitur ex lege naturæ, & scripta. VIII. 54. Objectiones hæreticorum solvuntur. VIII. 55. & seq. Omnem Ordinis, & jurisdictionis potestatem, ac Episcoporum supra Præbyteros præminentiam negant hæretici. VIII. 100. Refutantur. *ibid.* & seq. Ordines nequit conferre Presbyter. IV. 279. Vide *Ordinatio.* Ordinis Sacramentum admisit Henricus VIII. Rex Angliæ. VIII. 130. Ordines sub Henrico VIII. male, sub Eduardo nulliter sunt collati. VIII. 132. Sacramentum Ordinis confert gratiam, & tribuit characterem. VIII. 140. & seq. Matrimonium habet magnam paritatem cum Ordine. VIII. 146. Omnes Ordines referuntur ad Sacerdotium, & sic unum constituunt Sacramentum. VI. 165. An Ordo sit Sacramentum necessarium necessitate mediæ. VI. 172. Debet admitti Sacramentum Ordinis. VI. 196. An Ordines simoniace collati sint irriti solum quoad executionem, vel etiam quoad substantiam. VI. 205. An in minoribus Ordinibus constitutus peccet graviter, si in peccato gravi exercet actum Ordinis. VI. 206. Quid dicendum de majoribus Ordinibus. *ibid.* An munus concionandi sit actus Ordinis. VI. 208. Ordo irrisorie collatus declaratus est nullus. VI. 214. & seq. Excommunicatus in necessitate baptizans non exercet actum Ordinis, nec fit irregularis. VI. 340. An Novatianis ad Ecclesiam redeantibus de novo fuerit collata Confirmatio, & Ordo. VII. 10. Per Ordinem constituimur ministri Ecclesiæ. VI. 264.
- Ordinum materia.* An Ordo Sacerdotalis olim sit collatus sine porrectione Calicis. VI. 182. De manuum impositione, quæ fit in collatione Ordinum. VII. 3. An traditio instrumentorum sit materia Ordinum. VIII. 112. An Calicis, Patenæ, Evangelii traditio sit materia. *ibid.* Græci horum traditionem aut omittunt, aut peragunt sine verborum forma. *ibid.* In minoribus Ordinibus porrectio instrumentorum est materia apud Latinos. VIII. 114. An etiam apud Græcos. *ibid.* & seq.
- Ordinum numerus* a diversis assignatur. VIII. 57. Septem ab initio ad hæc usque tempora Ordines obtinebant in Ecclesia Latina. VIII. 58. An etiam Psal-

missa sit Ordine insignitus, an Cantor, aut Fossarius. VIII. 59. An copiatæ, Vespillo. *ibid.* Apud Græcos Lætorum, & Cantorum idem est Ordo. *ibid.* An Custodes Martyrum. *ibid.* An Canonici, an Chorepiscopi. VIII. 60. An Diaconissæ, Subdiaconissæ, Presbyteræ, & Episcopæ habuerint Ordines. *ibid.* Cur subinde SS. Patres solum duos numerent Ordines. *ibid.* Cur septem sint Ordines. *ibid.* An Græci pro Ordine agnoscant Acolytharum, Exorcistarum, & Ostiariatum. *ibid.* An prima Tonsura sit Ordo. VIII. 65. & 67. An ordinatus apud Græcos, & transiens ad ritum Latinorum debeat suscipere Ordines a Græco omisos. VIII. 63. An etiam primam Tonsuram, si pariter hac est omissa. VIII. 67.

Ordines minores cur dicantur, & in quo distinguantur a maioribus. VIII. 68. Ordinum numerus infra Diaconatum. VIII. 76. Possunt Ordines minores conferri extra Missarum solemnitas, non item majores. VIII. 68. Congruum est ut in Missa nunc item conferantur. VIII. 79. De officio Ostiarii. VIII. 69. Ubi fiat mentio Lætoratus. *ibid.* Exorcistatus confirmatur. *ibid.* De officiis Lætorum, Exorcistæ, & Acolythi. VIII. 70. Lætor non potest esse prædicare, aut Evangelium in Missa cantare. *ibid.* An sint Sacramenta. VIII. 71. Utrum in cuiuslibet Ordinis minoris collatione verum conficiatur Sacramentum. VIII. 76. Nonnulli hortati sunt P. Berti, litteris ad ipsum datis, ut ex numero Ordinum, quibus Sacramenti ratio inest, quatuor minores, & Subdiaconatum expungeret; sed immerito. VIII. 75. An Ordines minores sint instituti ab Ecclesia, vel a Deo. VIII. 70. An imprimant characterem. VIII. 73. An conferant gratiam. VIII. 179. Olim officia minorum Ordinum Diaconis fuere demandata. VIII. 73. Ordinum infra Diaconatum origo, seu singulorum institutio. VIII. 76. & *seq.* Catus Papa Ordines minores non instituit, sed officia distribuit. VIII. 73. Christus ipse obiit munia minorum Ordinum. VIII. 74. Ordinum minorum, & primæ Tonsuræ minister ordinarius est Episcopus. VIII. 115. Possunt eos conferre etiam Abbates, & Cardinalis Presbyter, *ibid.* Ordines minores non impediunt Matrimonium, nisi accedat Votum, vel Professio Religiosa. VIII. 186. Qui Ordines etiam minores suscipit in peccato, quale novum peccatum, & an Sacrilegium committat. VIII. 79. An in minoribus Ordinibus constitutus peccet graviter, si in peccato gravi exercet actum Ordinis. VI. 206. Ordines minores; & Subdiaconatum potuerunt conferre Chorepiscopi. VII. 51. An primam Tonsuram, aut Ordines suscipiens ante Confirmationem, incurrat irregularitatem. VI. 62. Plures Romani Pontifices concessere Fratribus Minoribus Missionariis in Regionibus Indiæ Orientis, & Septentriones, facultatem administrandi Confirmationem, ac conferendi Ordines minores. VI. 47.

Ordo Subdiaconatus est antiquissimus. VIII. 79. De ejus nomine, & officio. *ibid.* Græci Subdiaconos vocant Hypodiaconos. *ibid.* Quale officium gerant apud Græcos. *ibid.* De materia hujus Ordinis. *ibid.* Est Sacramentum a Christo institutum. VIII. 73. & 80. Est Ordo Sacer, & major. VIII. 80. Quando fuerit ad hanc dignitatem euectus. *ibid.* An dicatur Sacer ob Solemnem Cælibatus professionem. VIII. 81. An Græci hoc Ordine suscepto possint Matrimonium inire. *ibid.* An sit Ordo Hierarchicus.

ibid. An Subdiaconi possint administrare Sacramenta, prædicare, benedicere, ac regere populum. VIII. 82. Possunt Subdiaconi & ngere Vasa Sacra. *Ibid.* Non autem continentia t au Corpus, aut Sanguinem Dominicum, vel jam in altari locata. *ibid.* In quo sensu ipsis interdictum ingredi Diaconicum. VIII. 85. Cur hic Ordo non conferatur impositione manuum. *ibid.* Cur sit collatus in Diaconico. *ibid.* An Papa possit simplici Sacerdoti dare potestatem conferendi Ordinem Subdiaconatus. VIII. 116. An hanc potestatem dederit Abbatibus Ordinis Cisterciensis. & Fratribus Minoribus Indiæ. VIII. 117. Impedit Matrimonium contrahendum, & postea contractum dirimit. VIII. 186. Vide *Græcus*. Ordines minores, & Subdiaconatum potuerunt conferre chorepiscopi. VII. 51.

Ordo Diaconatus est antiquissimus VIII. 79. Quale sit illius officium. *ibid.* Vide *Diaconus*. Quid dicendum de Diaconissis VIII. 59. Vide *Diaconissa*.

Ordo Presbyteratus est Sacramentum ab ipso Christo institutum. VIII. 74. & 90. Quæ illius munera, & materia *ibid.* & 112. Vide *Presbyter*, vel *Sacerdos*. Est Ordo Hierarchicus, Episcopatu tamen inferior VIII. 82. Ordo Presbyteratus non datur solum ob munus prædicandi, sed præcipue ob munus consecrandi VIII. 90. Ac absolvendi. VIII. 91. Quomodo hic Ordo conferatur a Latinis, quomodo a Græcis VIII. 90. An Ordo Presbyteratus sic distinctus ab Episcopatu. VII. 92. Cur sine ordine Presbyteratus non possit conferri Episcopatus. VIII. 96. Quis sit Minister Presbyteratus VIII. 113. Impedit Matrimonium contrahendum, & postea contractum dirimit VIII. 186. Vide *Græcus*. Omnes Ordines referuntur ad Sacerdotium, & sic unum constituunt Sacramentum, VI. 166. An Ordo Sacerdotalis olim sit collatus sine porrectione calicis. VI. 182. Vi confessionis Augustinæ administratio Sacramentorum ad Sacerdotes, & horum Ordinatio ad Episcopos, non autem ad Magistratum sæcularem. plebemque spectat. VI. 196.

Ordo Episcopatus, Vide *Episcopatus*. An Episcopatus imprimat distinctum a Sacerdotio characterem. VIII. 92. & *seq.* Quomodo conferatur. *ibid.* Est Ordo Hierarchicus Diaconatu, & Presbyteratu superior VIII. 82. An sit Sacramentum a Sacerdotio distinctum VIII. 92. & *seq.* Imprimat characterem, & confert gratiam VIII. 93. An hæc gratia sit Sacramentalis. VIII. 94. Quo die conferatur. VIII. 95. Cur non possit tribui sine Presbyteratu VIII. 96. Hic Ordo nequit conferri nisi ab Episcopis VIII. 117. Qualiter Novatus conatus sit Episcopatum raptare. *ibid.* Vi Confessionis Augustinæ administratio Sacramentorum ad Sacerdotes, & horum Ordinatio ad Episcopos, non autem ad Magistratum sæcularem, plebemque spectat. VI. 196.

Ordinum minister ordinarius est Episcopus VIII. 115. Ordines minores possunt conferre Abbates, dummodo Presbyteri sint, & ab Episcopo juxta morem Abbatum pacificiendorum fuerint benedicti. Et multo magis iidem possunt dare primam Tonsuram VIII. 116. Cardinales non Episcopi possunt æque conferre primam Tonsuram, & Ordines minores. *ibid.* An Papa Presbytero, non Episcopo, possit dare facultatem conferendi Ordinem Subdiaconatus. *ibid.* Aut Diaconatus, aut Presbyteratus. *ibid.* An Abbates Ordinis Cisterciensis habeant facultatem ordinandi Diaconos. VIII. 117. An Fratres Minores in India VII. 117. & VIII. 187. Episcopatus nequit conferri nisi a his Episcopis. VIII. 117. Qualiter Novatus con-

conatus sit Episcopatum rapere. *ibid.* Quot requirantur Episcopi ad consecrationem Episcopi validam. VIII. 118. Ordinatio debet fieri a proprio Episcopo. VIII. 119. Quas pœnas incurrant contrafacientes tam Episcopus, quam ordinandus. *ibid.* Papa potest Presbyteros, & Episcopos ubique terrarum consecrare. VIII. 120. Ubi id possint Primates, Patriarchæ, & Archiepiscopi. *ibid.* An Episcopus abdicato Episcopatu possit conferre Ordines, & quales. *ibid.* Idem minister, qui applicat materiam, debet etiam proferre formam. *ibid.* Donatistæ irrita dicunt Sacramenta Baptismi, & Ordinis collata a ministro improbo. *ibid.* Unde Catholicos ad se transeuntes, & jam ordinatos, inter laicos detrudebant, aut de novo baptizabant, & ordinabant. *ibid.* Valida est ordinatio facta ab Episcopo intruso hæretico excommunicato, schismatico, aut simoniaci. VIII. 121. An etiam valida sit facta a degradato. *ibid.* An a tali Episcopo ordinatus consequatur gratiam. *ibid.* Vide *Intrusus*. Qualiter aliqui a similibus ordinati iterum sunt ad Ordines admissi. VIII. 125. & *seq.* An S. Basilii, S. Cyprianus, & Firmilianus docuerint iteranda Sacramenta Ordinis, & Baptismi collata ab hæretico. *ibid.* Qualiter Leo IX. cassaverit Ordinationes per Simoniam factas. VIII. 129. Quale iudicium ferendum sit de Ordinationis factis ab hæreticis Angliæ Præsulibus. *ibid.* & *seq.* tot. cap. XV. Vide *Anglia*, Vi Confessionis Augustanæ administratio Sacramentorum ad Secerdoes, & horum Ordinatio ad Episcopos, non autem ad Magistratum sæcularem, plebemque spectat. VI. 196. Per Ordinem constituimur Ministri Ecclesiæ. VI. 564. Ordines Minores, & Subdiaconatum potuerunt conferunt Chorepiscopi. VII. 51. An Episcopi sint ministri ordinarii Confirmationis ratione Ordinis Sacerdotalis, vel Episcopalis. *ibid.*

Ordinis subjectum. Mulieres nequeunt suscipere Sacramentum Ordinis VIII. 132. Vir non baptizatus est incapax subjectum Ordinis. VIII. 133. Quælibet ætas sufficit ad recipiendum Ordinis characterem. IV. 203. Etsi sit puerulus, & infans, nondum habens usum rationis, & libertatis. VIII. 193. Probatur exemplo S. Felicis Nolani, & aliorum. VIII. 134. An parvulus possit consecrari Sacerdos, vel Episcopus. *ibid.* An in parvulo requiratur intentio suscipiendi Ordinem. *ibid.* Cur baptizatus ante usum rationis teneatur postea ad legem Christianam, & cur ordinatus ante usum rationis non subiciatur legibus Clericorum. *ibid.* Non subsistit Ordo collatus homini penitus invito. VIII. 135. Quid dicendum de Pauliniano, Macedonio, Bassiano: quid de S. Gregorio Thaumaturgo, de Salamane. *ibid.* An inviti, vel omnino absentes sint ordinari. VIII. 136. Quid de Daniele Stylita. VIII. 237. Qualis requiratur in ordinando vocatio, quæ sint signa hujus vocationis, anque licitum a Clericatu recedere. *ibid.* De ætate ordinandorum. *ibid.* Ordinandus non est neophytus. VIII. 238. Non eunuchus, non deformis, non miles, non servus, nec libertus non curialis, non decurio, non bigamus, non natus ex illegitimo concubitu. *ibid.* Qualem ordinandus habere debeat scientiam, & doctrinam. *ibid.* & *seq.* Habeat notitiam S. Scripturæ, & SS. Patrum. VIII. 139. Qualis requiratur morum probitas, *ibid.* Ordinandus non sit in publica pœnitentia, non apostata, non homicida, non adulter, non fenerator, non usurarius. *ibid.* Ordinandus sit

instructus titulo. *ibid.* Hujus vices obit beneficium, vel patrimonium. VIII. 140. Pro titulo nequit asferre artem, v. g. pinguendi, aut si agat ludimagistrum. *ibid.* Bene vero Professionem Religiosam. *ibid.* Sit baptizatus, & confirmatus. *ib.* Præmittat Exercitia spiritualia. *ibid.* An Ordines simoniace collati sint irriti solum quod executionem, vel etiam quoad substantiam. VI. 205. An in minoribus Ordinibus constitutus peccet graviter, si in peccato gravi exerceat actum Ordinis. VI. 208. Quid dicendum de majoribus ordinibus. *ibid.* An munus concionandi sit actus Ordinis. VI. 209. Exponuntur exempla eorum, qui inviti Ordines susceperunt. VI. 241. Per Ordinem constituimur ministri Ecclesiæ. VI. 264. Excommunicatus in necessitate baptizans non exercet actum ordinis, nec sit irregularis. VI. 349. Eugenius IV. vocat instrumenta Ordinum Symbola munerum ab Ordinandis exercendorum. VII. 24. An primam Tonsuram, aut Ordines suscipiens ante Confirmationem incurrat irregularitatem. VII. 62. & *seq.*

Ordinis ritus. Quo tempore Ordines olim sint collati, & quo nunc conferantur. VIII. 141. Quo in loco conferri debeant. *ibid.* Cur ordinatio Papæ fiat apud aram S. Petri. VIII. 142. Cur de corpore S. Petri sumatur Pallium Archiepiscoporum. *ibid.* De Ordinum interstitiis. *ibid.* Eodem die ne conferantur duo Sacri Ordines. *ibid.* An olim, præsertim apud Græcos, Clerici sint ordinati per saltum. *ibid.* Ordines gradatim sunt recipiendi. *ibid.* De panis ordinandorum per saltum. *ibid.* De vestibus ordinandorum. VIII. 143. Superpelliceum quid sit, quid significet, qua forma olim fuerit, & nunc sit instructum. *ibid.* De usu brocheti, & pirri. *ibid.* De vestibus Subdiaconi, & Diaconi. *ibid.* Presbyteri. *ibid.* Episcopi. *ibid.* Quid significant baculus pastoralis, annulus, chirotheca, & mitra. *ibid.* De unctione Presbyterorum, & Episcoporum VIII. 144. An eam etiam Græci adhibuerint. *ibid.* Hæc unctio non est de substantia Ordinis. *ibid.* Cur Presbytero manus, Episcopo autem inungatur caput. *ibid.* De manuum impositione, quæ sit in collatione Ordinum. VII. 3.

Orestes. S. Cyrillus non movit seditionem in Orestem. V. 254.

Organum. Usus organi in Ecclesia est laudabilis. V. 107. Est inventum a Iubal. *ibid.*

Orgia. Ceremoniæ sunt Sacra omnia: quid apud Græcos sint Orgia. VI. 269.

Oriens. Plures Romani pontifices concessere Fratribus Minoribus. Missionariis in regionibus Indiæ, Orientis, & Septentrionis facultatem administrandi Confirmationem. VII. 247. Ac conferendi Ordines minores. *ibid.*

Orientalis cum Ioanne Antiocheno impugnantes S. Cyrillum non propugnauerunt hæresim Pelagii, aut Nestorii. V. 262. Orientalium quorundam error circa secundas Nuptias. VIII. 206.

Orientalis Ecclesia septem tenet esse Sacramenta. VI. 159. Etiam in Ecclesia Orientali obtinuit aliquando Communio sub una specie. VII. 196. Vide *Ecclesia*.

Origines Adamantius negat ignem infernalem fore perpetuum. II. 293. Vide *Ignis*. Origenes negat, Paradisum fuisse locum corporeum. II. 150. Contra eum probatur, animam hominis non extitisse extra corpus. III. 14. Origenes negat Deum fecisse tunicas pelliceas protoparentibus. II. 69. Origenes a labe Ariatorum vix potest excusari. II. 106. An sit auctor

auctor hæresis Pelagianæ. III. 147. & I. 356. Circa gratiam docuit hæreticam sententiam. *ibid.* Docuit varios errores. *ibid.* Negavit peccatum originale. III. 86. & 148. Vide *Predestinatio*. An errori Chilistarum consenserit. I. 214. Num tradiderit æqualem esse beatitudinem in omnibus electis. I. 224. *Origenista*. Ejus error damnatur primo fidei articulo. IV. 387. Idem negans resurrectionem in hac carne nostra futuram, negat undecimum articulum. IV. 397. Negans æternitatem pœnarum impugnat duodecimum articulum. IV. 404. Instinctu Origenistarum contra tria Capitula Justinianus Imperator edictum fecit. V. 268. Negant unionem hypostaticam perpetuo duraturam. V. 291. Putant Melchisedech esse Angelum. V. 234. Refutantur. V. 335. & seq. Docuerunt, Christum etiam pro Angelis, & astris mortuum. VI. 53. Refutantur. VI. 54. An idem docuerint S. Hieronymus, & Tertullianus. *ibid.* *Originale peccatum an sit causa reprobationis*. I. 406. Quod peccatum originale ab Adam in posteros ejus transfundatur demonstratur ex S. Scriptura. III. 86. & seq. tot. cap. I. Hanc transfusionem plures negant hæretici. III. 86. Ob hoc parvulis fuit necessaria Circumcisio, prout modo est Baptismus. Solvuntur plures objectiones. III. 87. Eadem transfusio probatur ex SS. Patribus, & Conciliis, cum refutatione objectionum. III. 94. & seq. per tot. cap. II. Id ipsum probatur ex hujus vitæ miseriis. III. 101. & seq. tot. cap. III. Originale peccatum qualiter sit posteris voluntarium. III. 105. Originale peccatum etiam contrahitur a filiis baptizatorum. III. 106. & seq. tot. cap. IV. Quid sit originale peccatum. III. 108. & seq. tot. cap. V. An sit mala, ac perversa substantia. *ibid.* Sortitur varia nomina in Scriptura. III. 109. An peccatum originale sit ipsum peccatum Adami personale. III. 110. Est peccatum habituale. III. 111. De materia & forma peccati originalis. *ibid.* Quid post Baptismum remaneat de peccato originali. III. 114. In peccato originali concupiscentia est pœna peccati, peccatum, & causa peccati. III. 115. Quomodo peccatum originale sit derivatum in posteros. III. 116. & seq. tot. cap. VI. Cur Christus illud non contraxerit. *ibid.* Originale peccatum non transit in posteros ob aliquod pactum. III. 119. An B. Virgo hoc peccatum contraxerit. III. 120. An posterii præter peccatum originale contrahant etiam peccata parentum. III. 123. An peccatum originale homines contraxissent, si Adam non peccasset, bene vero Cain. III. 124. An haberet hoc peccatum homo sine virili semine a Deo productus. *ibid.* An posterii contraxissent illud; si solus Adam, vel sola Eva peccasset. *ibid.* An peccatum ludæorum fuerit originale. III. 225. Quodnam sit discrimen inter peccatum originale, & actuale. III. 126. De pœnis in altera vita peccato originali correspondentibus. III. 128. & seq. tot. cap. VIII. & IX. An deleatur per votum a parentibus habitum de Baptismo a prole suscipiendo. III. 130. & 134. An cum hoc decedentes debeant comparere in judicio. III. 133. An S. Ioannes Baptista fuerit ab originali macula purgatus in utero materno. III. 145. Origenes negavit peccatum originale. III. 86. & 148. Et cur. *ibid.* Quid sit peccatum originale. IV. 288. Hujus certiores sumus ex morte Christi. IV. 388. Fuisse pro semellis contra labem origina-

lem institutum remedium, habemus ex traditione. V. 24. Originale peccatum, & Redemptionis necessitatem negant Pagani, Ebionitæ, & Pelagiani. VI. 4. Unde Christum passum affirmant, ut nobis exemplum relinqueret. *ibid.* Idem docent Abaelardus, & Socinus. *ibid.* Refutantur. VI. 23. & seq. & 43. & seq. Non est sententia primum a S. Augustino excogitata, quod Circumcisio fuerit remedium contra peccatum originale. VI. 147. & seq. Probatur ex Augustino, & aliis, quod Circumcisio accedente fide deleverit peccatum originale, ac fuerit verum Sacramentum. VI. 145. & seq. usque ad cap. V. An fides exterius manifestata fuerit remedium contra peccatum originale pro parvulis ante octavum diem, & sic ante Circumcisionem decedentibus. VI. 157. An idem dicendum de semellis. *ibid.* An Abraham per fidem, vel Circumcisionem fuerit liberatus a peccato originali. *ibid.* An circumcisio vi institutionis suæ deleverit peccatum originale. VI. 253. & seq. Pelagiani concedunt infantem baptizandum, sed non ut mundaetur a peccato originali. VI. 395. Peccatum originale quomodo contrahatur ab anima, si hæc creatur. III. 22. An peccati originalis causa sit Matrimonium. VIII. 150. Vide *Justitia*. Ex concupiscentia, & morte, tanquam effectibus, ostenditur contra Pelagianos peccatum originale. VIII. 428. Idem probatur contra Manichæos. VII. 429. Equilibrium libertatis pro statu naturæ lapsæ admittens sentit cum Pelagianis. IX. 160. & seq. Ac negat peccatum originale. *ibid.* *Originalis justitia*. An Adam fuerit creatus cum justitia originali, & quid hæc includat. III. 33. Hæc tamen ei non fuit naturaliter debita. III. 72. & seq. tot. cap. I. II. & III. Bajus ait, originalem justitiam, integritatem, immunitatem a morte &c. esse proprietates Adami ante lapsum naturaliter debitas, ita ut gratia, sanctitas, & justitia respectu nostri sint dona supernaturalia post lapsum, quæ fuissent naturalia, si Adam non peccasset. V. 123. Hæc Baji opinio colligitur ex aliis ipsius propositionibus pariter damnatis. VIII. 406. & seq. tot. §. II. & III. Ac confirmatur ex propositione 35. Quenelli. VIII. 416. & seq. tot. §. IV. Bellarminus & Fontana in sententia de statu naturæ puræ Bajum, Lutherum, & Calvinum hæreseos reos pronuntiant, quia putant justitiam, & integritatem originalem non fuisse donum supernaturale. VIII. 406. & 416. Triplici sensu aliquid juxta Bajum dicitur naturale. VIII. 415. Quomodo secundum Bajum originallis justitia, gratia, sanctitas, & integritas fuerint dona naturalia. VIII. 432. *Origo*. In Divinis ad generationem non requiritur præexistentia Patris, sed sufficit conditio originis. II. 46. Filius Divinus origine est minor Patre. II. 55. De animarum origine. III. 14. & seq. *Oro*. Secundum Bellellium omnes habent gratiam orandi pro gratia sufficiente. IX. 240. *Orphei opera an sint genuina*. I. 81. *Os*. Græci in Confirmatione inungebant frontem, oculos, nares, os, aures, pectus. VII. 77. Quam habeant hæc unctiones significationem. *ibid.* Iuxta aliquos Græci etiam inungebant manus, & pedes. *ibid.* Os in Extrema - Unctione est inungendum. VIII. 20. *Oseas*. Quomodo intelligendum mandatum Dei Oseæ datum, ut sibisumeret uxorem fornicationum. IV. 155.

- Osiander* (*Andreas*) Lutheranus Divinæ tantum naturæ tribuit Mediatoris officium . VI. 61. Sententia Auctoris . VI. 62.
- Ostentum*. Varia notanda de ostentis . II. 222.
- Ostiarium* an a Græcis pro Ordine habeatur . VIII. 60. De officio Ostiarii . VIII. 69. Vide *Ordines minores*.
- Ostarius* an committat Sacrilegium , si peccato gravi obstrictus exercet actum Ordinis . VI. 206. Ostiarii sit mentio expressa ab Ecclesiæ primordiis . VIII. 76.
- Ortho* IV. an fuerit ab Innocentio III. depositus . X. 17. & 22.
- Otiosus*. Quid sit verbum otiosum in Scriptura . IV. 283.
- Ovis*. In quo sensu reliquit Pastor oves nonaginta novos in deserto , ut inveniat unam perditam . IV. 211.

P

- Pacifico*. Quomodo per Christum omnia sint pacificata in celo , & in terra . VI. 54. Vide *Reconciliatio*.
- Pacificus*. Holocaustum distinguitur ab hostia pacificorum . VII. 227.
- Pactum*. An originale peccatum transferit in posteros vi alicujus pacti . III. 119. An Deus fecerit pactum dandi gratiam homini facienti quod est in se . III. 217.
- Pædubasimus*, seu Baptismus parvulorum examinatur . VI. 393. & seq.
- Paganus*. Triplicem Pagani habuerunt Theologiam . I. 2. Ea reprobatur , *ibid.* & seq. Quibus argumentis Paganus sit pertrahendus , ut credat in Christum . V. 167. & seq. tot. cap. X. Solvuntur ejus objectiones contra Fidem Catholicam . V. 173. & seq. tot. cap. XI. Pagani docent non dari secundam Personam , quæ passa esset pro salute nostra , sed peccata a Deo condonari , quia hæc Deo non nocent . VI. 4. Negant peccatum originale , & Redemptionis necessitatem . *ibid.* Solvuntur Socini objectiones . VI. 23. & seq. tot. cap. V. & 43. & seq. tot. cap. VII. Tenet Baptismus a Pagano sub præscripta forma collatus . VI. 390. Quomodo Paganus possit dare Baptismum , cum non habeat . VI. 391. Ecclesia polluitur ob sepulturam notorie excommunicati , Pagani , Infidelis , & non baptizati . VII. 242. Vide *Gentilis*.
- Palamitas*. Errori Palamitarum non præluxerunt Theodoretus , & SS. Chrysostomus . & Hieronymus . I. 137. Item eorum deliria circa æternitatem Dei . I. 133. & seq. His delirus non adhæsit Augustinus Steuchus . I. 254. Idem falso docuerunt , Deum non posse videri lumine supernatuli gloriæ . I. 161. Item erraverunt circa lumen gloriæ . I. 166.
- Palatium* Cardinalis , vel Episcopi . an gaudeat asylo . IV. 238.
- Palea*. Unde hoc nomen in Jure originem habeat . IV. 242.
- Palla*. Quod memorandum de Palla . VII. 248. Vide *Vas*.
- Pallium*. Vide *Archiepiscopus*.
- Palma*. Benedictio palmarum est Sacramentale , nec ex institutione Christi peccata dimittit . VI. 165. Benedictio palmarum initium , & ceremonia inquiritur . VI. 259.
- Pamphilus* (*Eusebius*) an fuerit vere Catholicus . II. 118. & seq. An fuerit Pelagianus . III. 148. & seq.

- Pandora*. In fabula Promethei , & Pandora signantur Adam , & Eva . III. 4.
- Paniceus*. Sacramentarii Catholicos traducunt ut Idololatrias ejusdam Dei Panicei . VII. 145.
- Panis*. Fermentato pane utebantur Idololatri . IV. 186. De Eulogiis , & pane benedicto cur dicatur fermentum , eo adhuc utuntur Græci . VI. 278. An Judas proditor interfuerit Consecrationi panis , & etiam vini . VII. 101. Buccella panis , qua sumpta Judas exivit , non fuit Sacramentum , sed hoc jam prius receperat . *ibid.* Lutherus voluit negare præsentiam realem Corporis Christi in Eucharistia ; sed Evangelio pressus non potuit ; unde dixit , præter Corpus Christi manere substantiam panis . VII. 137. Per verba *panis vite* in cap. 6. Joan. intelligitur Eucharistiæ Sacramentum , continens Corpus , & Sanguinem Christi , & non fides . VII. 147. Substantia panis peracta consecratione non est panis . VII. 149. & seq. Cur Eucharistiæ Sacramentum vocetur panis . *ibid.* Quod in forma Consecrationis particula *hoc* non panem , sed Corpus Christi denotet , probatur contra Lutherum , & Calvinistas . VII. 159. & seq. Impugnantur asserta ab hæreticis consubstantiatio , sive impanatio . VII. 365. & seq. tot. cap. X. In Eucharistia non manet panis , & vini substantia , sed vi Consecrationis in substantiam Corporis , & Sanguinis Christi convertitur , adeoque admittenda est transubstantiatio . *ibid.* tot. cap. X. Qualiter intelligenda verba . *Ego sum panis* VII. 169. & seq. Domino Jesu Christo in Eucharistia esistenti latræ cultus est exhibendus . VII. 176. Quomodo intelligendum illud . *Adorate scabellum pedum ejus* . *ibid.* Probatur contra Verinum , Patres dicere , Christum adorandum in Eucharistia cultu latræ proprie tali . *ibid.* Adoratio in Eucharistia non sit accidentibus panis , & vini . VI. 177. Infirmis , ac parvulis Communio data aliquando erat pane intincto consecrato . VII. 194. In Ecclesia Occidentali etiam ante duodecimum sæculum Eucharistia sæpissime sumebatur sub unica specie panis . VII. 196. & seq. In domibus laicorum solus consecratus panis asservabatur . *ibid.* Infirmi interdum Communionem sumebant in solo pane consecrato , aut intincto in vino non consecrato . *ibid.* Infirmis Græci dabant communionem modo sub specie panis . modo sub specie vini , pro diversitate infirmitatis . VII. 197. Etiam Græci in Missa præsanctificatorum absument solas specie panis in die Parasceves . VII. 198. Apud Græcos communicabant sub una specie panis omnes illi , qui Ecclesiam adire non poterant . *ibid.* An totus Christus fuisset sub speciebus panis , si Apostoli in triduo mortis Christi panem , & vinum consecrassent . *ibid.* Vide *Eucharistiæ Materia*. De fractione panis Eucharistiæ . VII. 214. An Christus Cleopæ , & alteri Discipulo euntibus in Emmaus porrexerit panem sacramentalem . VII. 196. Vide *Materia* , aut *Eucharistia*.
- Papa*. Definitio Papæ circa dogmatica facta est firmissima . III. 315. tot. cap. V. & VI. An etiam circa facta personalia . *ibid.* An licita appellatio a Papæ sententia ad futurum Concilium . III. 317. Hujus judicium damnantis Bajam , Iansenium , & Quesnellium , ac horum doctrinam , est infallibile . III. 315. & seq. tot. cap. V. & VI. An idem etiam procedat in questionibus facti . *ibid.* An possit dispensare in lege naturali . IV. 152. Quando possit di-

dispensare circa residentiam Episcopi. *ibid.* Quando circa juramenta, vota, Matrimonia &c. *ibid.* Potest ferre leges Ecclesiasticas etiam vi coactiva. IV. 223. Potest præter potestatem spirituales etiam sæculares exercere. IV. 225. Ad nutum Papæ debent Principes Catholici tractare arma. IV. 228. In quibus possit dispensare. IV. 250. Est iudex necessarius in definiendis Controversiis Fidei. V. 14. Quomodo sit infallibilis, cum sit omnis homo mendax. V. 21. An possit in hæresim incidere & damnari a Concilio Generali. V. 224. & seq. An Concilium sit supra Papam. *Ibid.* An possit Papa errare in definitione facti dogmatici. *ibid.* Quid dicendum de sententia excommunicationis a Synodo VI. lata in Honorium Papam. *ibid.* An a Papa possit anathematizari defunctus. V. 275. & seq. An Papa possit sententiam mutare. V. 273. Quando loquatur de Cathedra, VI. 376. Ut valida sit Confirmatio facta a Sacerdote simplici in Ecclesia Latina, requiritur Summi Pontificis delegatio, & in Ecclesia Greca perantiqua, & univèrsim recepta consuetudo, quam Papa approbet, aut saltem permittat. VII. 52. An sufficiat delegatio facta ab Episcopo. *ibid.* & seq. Benedictiones, in quibus adhibendum est Chrisma, non possunt fieri a Sacerdote simplici, sed ab Episcopo, sine speciali licentia Papæ. VII. 76. An Papa possit concedere, ut absque vino conficiatur Eucharistia in iis Regionibus, in quibus vinum haberi nequit; & an Innocentius VIII. id concesserit Norvegiæ. VI. 124. An id etiam concesserit Alexander VI. *ibid.* Papæ iter agenti decenti cum pompa, & comitatu præfertur SS. Eucharistiæ Sacramentum. VII. 183. Comunione sub utraque specie dedit Papa tempore Concilii Constantiensis. VII. 199. De ritu, quo Papa sumit Eucharistiam, si solemniter celebrat. VII. 217. Papa dicitur Vicarius Christi, & Minister, non autem Successor. VII. 225. Quid significet Stola, quæ dicitur etiam orarium, & an Papa semper usurpatur. VII. 247. Templum sint consecrata ab Episcopo. VII. 241. An Apostoli, & Papæ priorum sæculorum habuerint dedicationes Templorum. *ibid.* An Papa possit absenti per litteras dare absolutionem a censuris, & Sacramentalem. VII. 351. & seq. Potest reservare casus respectu omnium Episcoporum, & Sacerdotum. VII. 379. Quinam casus Papæ reservati. VII. 380. Et quænam excommunicationes. *ibid.* Quidnam circa harum absolutionem notandum. *ibid.* An ea possit obtineri vi Jubilæi. *ibid.* An & in quibus casibus Papæ reservatis possit absolvere Episcopus. *ibid.* Aut hujus Vicarius. *ibid.* Qualem Confessarium eligere debeat is, cui pro reservatis a Papa conceditur licentia eligendi quem voluerit VI. 381. Sacerdos simplex potest consecrare Oleum infirmorum auctoritate Papæ, non autem de jure ordinario VIII. 18. An Papa simplici Sacerdoti possit dare potestatem conferendi Ordinem Subdiaconatus. VIII. 116. Aut Diaconatus, ac Presbyteratus. *ibid.* & seq. An hanc potestatem dederit Abbatibus Ordinis Cisterciensis, & Fratibus Minoribus in India. VII. 117. Papa potest ubique terrarum ordinare Presbyteros, & Episcopos. VIII. 120. Cur ordinatio Papæ fiat apud aram S. Petri. VIII. 142. Potest dispensare in impedimentis Matrimonii. VIII. 177. Vide *Dispensatio*. An possit dispensare in voto solemnii, & Matrimonio rato. VIII. 182. Papæ potestatem

in Reges, summosque Principes, quinam conantur evertere. X. 1. Quinam eam defendant. X. 2. & seq. An hæc potestas sit directa, vel indirecta, an mediata. *ibid.* Ex data a Christo Romanis Pontificibus potestate non consequitur collatam iis esse æque jure spiritualium, ac temporalium rerum curam, & regimen, *ibid.* In quo consistat hæc potestas in sæculares Principes. *ibid.* Hæc potestas adstruitur in Principes fideles tantum, non in infideles. X. 25. Argumenta pro, & contra auctoritatem directam ex Sacris Litteris. X. 3. per tot. Artic. I. Argumenta ex Jure Canonico. X. 7. per tot. Artic. II. Argumenta ex auctoritate Sanctorum, clarissimorumque Theologorum, X. 17. per tot. Artic. III. Argumenta ab historiarum exemplis. X. 47. per tot. Artic. IV. Argumenta e ratione perita X. 23. tot. Artic. V. An Pontifices habuerint peculiarem auctoritatem in Imperium Romano-Germanicum, & quomodo. X. 22. Argumenta eorum, qui pugnant pro Regia potestate. X. 27. & seq. Argumenta deprompta ex Sacris Litteris, *ibid.* tot. Artic. I. Argumenta ex Jure Canonico, & Romanorum Pontificum Epistolis. X. 31. tot. Artic. II. SS. Patrum, aliorumque recitantur sententiæ. X. 34. tot. Artic. III. De exemplis historicis. X. 38. per tot. Artic. IV. Nullus Romanorum Pontificum ante Gregorium VII. protulit sententiam depositionis in Principes laicos. X. 39. Ante Gregorium VII. Pontifices urgentissima necessitate cogente protulerunt tantum in laicos Principes excommunicationis sententiam, non vero depositionis. *ibid.* Quos Principes excommunicationi subjecerint. *ibid.* Quot calamitates acciderint, quoties Romani Pontifices temporalem in Principes potestatem voluerunt exercere. X. 40. Calamitates S. Gregorii VII. nequeunt conducere ad Pontificium jus evertendum. X. 42. Quæ proferenda remanent Theologicae rationis momenta. X. 43. tot. Art. ultimo.

Papatus. An Linus, Cletus, Clemens ante Papatum fuerint Chorepiscopi. VIII. 96.

Papias constituit pro Regno Christi post Resurrectionem mille annos in terris. I. 193.

Papissa. Vide *Joannes VIII.*

Parabola. An dicta de Epulone, & Lazaro sint historia, vel parabola. II. 212.

Parabolani quip essent. VII. 77.

Paraclitus. Vide *Spiritus*.

Paradisus erat Adæ habitaculum, & locus corporeus in orbe. II. 250. Hoc negant Philo, & Origines. *ibid.* Ubi sit iste locus. II. 251. An in primo instanti creationis Adam in illum sit positus III. 33. & seq. An lignum vitæ in Paradiso habuerit virtutem naturalem. III. 45. An cibi in Paradiso fuerint corporei. *ibid.* An etiam in Paradiso generatio esset facta per copulam carnalem. III. 51. tot. cap. XI. An proles essent poceatae in Paradiso cum iisdem circumstantiis, ut modo contingit. *ibid.*

Parasceve. Si Christus exeunte Luna XIV. manducavit Pascha, quomodo dicitur ante diem factum Pasche? VII. 94. & seq. Item illud: *Ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha?* VII. 94. 96. Nec non & illud: *Erat autem Parasceve Pascha?* VII. 94. & 97. Etiam Græci in Missa præsanctificatorum absumunt solas species panis in die Parasceves. VII. 198. Communio non fiat in nocte Nativitatis Christi, nec in die Parasce-

- scaves*, aut *Sabato Sancto*, exceptis infirmis. VII. 216.
- Parents*. An filii contrahant peccata parentum. III. 122. An filii sine Baptismo decedentes salventur, si parentes habuerunt votum suscipiendi Baptismum. III. 130. & 144. Quartum præceptum jubet honorare parentes, qualiter id fiat, & cur vocetur præceptum primum. IV. 180. Honoranda est Mater. *ibid.* Quinam veniant nomine Patris. *ibid.* De promissione huic præcepto adjecta. IV. 181. Quid de cultu parentum statuatur lex Romana civilis. IV. 246. An parentes levantes propriam prolem sint separandi. IV. 327. & *seq.* Respectu filiorum in ordine proximorum primi sunt parentes. V. 82. Et vicissim. *ibid.* Deus in dilectione & filiis, & parentibus præferendus est. V. 81. An B. Virginis Parentes, fuerint Joachim, & Anna. V. 195. An in lege naturæ parvulos salvos reddiderit fides parentum. VI. 138. & *seq.* Non licet parvulos infidelium baptizare parentibus invitis. VI. 400. In parvulis non suppleri Baptismum fluminis per votum parentum. VI. 422. Mortaliter peccant Ediscopi, si notabilem negligentiam committant in conferendo Sacramento Confirmationis, item & Parentes, Tutores, Domini, Parochi, si non urgeant receptionem Confirmationis. VII. 61. Pariter confirmandi, si data occasione Confirmationem suscipere negligunt. *ibid.* An puella habens parentes austeros, & timens malam tractationem, nisi Matrimonium ineat, patiatur metum gravem. VIII. 186. Vide *Filius*, vel *Proles*. Quid dicendum de Sponsalibus ante septennium a parentibus loco filiorum contractis. VIII. 198.
- Parisenfes Theologi* quam sententiam sint secuti de Sacramento Matrimonii Ministro. VIII. 203.
- Parisenfis Academia*. Vide *Academia*.
- Parkerus*. Vide *Anglia*.
- Parochia*. Communio in Paschate fiat in propria Parochia. VII. 192. Qui habet domicilium in duabus Parochiis, tenetur Communem accipere in ea Parochia, in qua habitat tempore Paschatis. *ibid.* Non satisfacit præcepto Ecclesiæ, qui Communem in Paschate neglecta propria Ecclesia percipit in Ecclesia Cathedrali, nisi simul sit Parochia Communem fumentis. *ibid.* Vide *Parochus*.
- Parochus*. Extra casum necessitatis non licet petere Sacramenta a Sacerdote improbo non Parocho, aut Vicario. VI. 208. Licite peruntur Sacramenta Parocho proprio improbo, dummodo sit toleratus. V. 209. Parochus graviter peccat baptizando extra necessitatem domi, nisi sit proles Regis, aut Principis, quæ potest extra Ecclesiam baptizari. VI. 350. Mortaliter peccant Episcopi, si notabilem committant negligentiam in Confirmationis Sacramento conferendo, item & Patentes, Tutores, Domini, Parochi, si non urgeant receptionem Confirmationis. VII. 61. Pariter confirmandi, si data occasione Confirmationem suscipere negligunt. *ibid.* Quisnam sit proprius Parochus, a quo recipiatur S. Communio in Paschate. VII. 92. An Parochus possit excipere Confessiones in aliena Parochia, anque is amissa Parochia amittat quoque jurisdictionem. VII. 378. An tempore Paschali Confessio possit fieri Regulari non Parocho. VII. 385. An Parochus solus sit proprius Sacerdos, vel an etiam Episcopus, & Regularis approbatus. VII. 187. Est minister Extreme-Unionis. VIII. 31. Regulares, qui sine hujus licentia Sacramenta Extreme-Unionis, Viatici, & Matrimonii, administrant Clericis, vel laicis, incurrunt excommunicationem Papæ reservatam. VII. 380., & VIII. 31. Quid si id faciant in extremo vitæ periculo Parocho absente. VIII. 31. Parochi invigilent, ne ullus decedat sine Extrema-Unionis. VIII. 42. An Parochi tempore pestis teneantur administrare hoc Sacramentum. *ibid.* An Matrimonia in Holandia, & aliis federatis Belgii Provinciis contracta coram Magistratu sint valida, si præsens non sit Parochus. VIII. 186. An contrahentes, vel Parochus sit minister Matrimonii, ita ut hujus benedictio sit forma Sacramentalis. VIII. 200. Matrimonium initum sine Sacerdotis præsentia an sit validum in ratione contractus. VIII. 203. Quis sit proprius contrahentium Parochus. VIII. 201. An is validum contrahat Matrimonium, qui suo domicilio retento proficiscitur ad locum, ubi non est promulgatum Tridentinum, ut sine Parocho contrahat. *ibid.*
- Pars*. Christus manet sub speciei partibus singulis. VII. 164.
- Particeps criminis* an in Confessione olim potuerit manifestari, & etiamnum possit, ac quando. VII. 362.
- Participatus*. Quid sit lex participata. IV. 139.
- Parvulus*. Circumcisio fuit parvulis necessaria, sicut modo Baptismus, ob transfusionem peccati originalis. III. 86. & *seq.* Quænam penæ eos expectent, si sine Baptismo decedant. III. 128. & *seq.* An iis utile sit, si parentes habuerunt votum de Baptismo suscipiendo. III. 130. & 144. An debeant comparere in judicio. III. 132. & 391. An parvuli sine Circumcisione decedentes sint damnati. III. 145. Eos eligi ob opera, quæ facturi essent, si viverent, docent Semipelagiani. III. 222. An ob prævisa merita prædestinentur ad gloriam, & ob prævisa demerita tradantur damnationi. I. 349. & *seq.* Etiam pro parvulis Christus est mortuus. III. 305. & *seq.* usque ad cap. IV. & 311. Vide *Christus*. An parvuli in utero materno decedentes habeant gratiam sufficientem. IV. 40. & 46. An in his requiratur dispositio ad fidem. IV. 104. An fides habitualis detur in parvulis. V. 5. An parvulo in silvis enutrito sit necessaria fides explicita, quam ei nemo prædicavit. V. 45. An parvuli post Baptismum habeant fidem necessariam, si moriantur ante usum rationis. *ibid.* Parvuli permittantur ludere. V. 108. Vide *Infans*. Baptismus ab hæretico collatus confert characterem, sed an tribuat gratiam, & quando parvulis, quando adultis. VI. 386. In parvulis non suppletur Baptismus fluminis per votum parentum. VI. 422. Martyrium supplet Baptismi vicem non tantum in adultis, sed etiam in parvulis. VI. 423. Parvulus potest suscipere Sacramenta Baptismi, Confirmationis, & Eucharistiæ. VII. 55. & *seq.* An infantes, & parvuli possint confirmari. *ibid.* Cur infantes, & parvuli de facto primum post septennium confirmantur. VII. 56. Quomodo Patrinus teneat confirmandum, si est infans, & si est adultus. VII. 77. Montanistæ ad confessionem panis pro matura Eucharistiæ adhibent sanguinem infantis anniculi VII. 112. Falsum est, S. Augustinum existimasse, quod parvuli suscepto Baptismo salvari nequeant absque actuali SS. Eucharistiæ Communionem. VII. 88. Sed S. Augustinus locutus est de Communionem mystica, quæ quis per Baptismum in communionem Ecclesiæ recipitur. VII. 188. & *seq.* Idem docuit Innocentius I. & Gelasius. VII. 190. Eucharistia non est omnibus prorsus sive adultis, sive parvulis, ita ad salutem necessaria, ut nullo,

omnino possit sine illa salutem consequi . VII. 89. Parvulis olim data est S. Communio , sed sine ulla necessitate . VII. 190. Infirmis , ac parvulis Communio data aliquando erat in pane intincto consecrato . VII. 194. Parvulis Communio data est olim per solum vinum consecratum . VII. 197. Græci parvulis recens baptizatis dabant unam guttulam pretiosi Sanguinis . *ibid.* Infirmi in mortis articulo possunt communicari etiam non jejuni ; item & parvuli , qui statim post Baptismum apud Græcos communicantur . VII. 209. Etiam parvulis in utero materno decedentibus præparantur sufficientia salutis remedia , sed præparata iusto Dei iudicio non applicantur . IX. 149. & seq. Christum etiam pro parvulis esse mortuum probatur . IX. 188. & seq. Vide *Puer* , vel *Proles* .

Pascha . Judæorum opponitur Idololatriæ Egyptiorum IV. 186. Fignabat Redemptionem nostram . *ibid.* At condemnabat Idololatriam . *ibid.* Inter Baptismum Christi , & Mortem intercedebant quatuor paschata . VI. 98. Sacramentum Pœnitentiæ , & Eucharistiæ potest peti in Paschate a ministro improbo , dummodo sit toleratus . *ibid.* Unde laudatur S. Hermenegildus , qui non recepit Eucharistiam ab Episcopo Ariano . *ibid.* Adulti solemniter baptizentur , Sabbato S. Paschæ , vel Pentecostes . VI. 413. Christus crucifixus est in solemnitate Paschatis . VII. 86. & 92. Si Christus passus est in prima die azy-morum , cur dicitur : *Non in die festo &c.* VII. 94. Solvuntur aliæ objectiones , quæ volunt Christum non esse passum in die solemnitate Paschæ . *ibid.* & seq. Eucharistiæ Sacramentum est institutum in postrema Cœna , consummato Paschate Iudæico : VII. 83. Aliqui putant , Christum non manducasse Pascha ante Passionem . *ibid.* Aliqui tenent , Christum instituisse Eucharistiæ Sacramentum , & celebrasse Pascha Luna XIV. Iudæos autem distulisse mactationem agni ad Lunam XV. VII. 84. Pascha Iudæorum immolabatur Luna XIV. exeunte , idest horis pomeridianis decimæ quartæ diei mensis Nisan , ad quas sequebatur vespere , & initium diei XV. & Paschalis solemnitas . VII. 84. Pascha quid significet . *ibid.* Populus Israel die XIV. exeunte mensis Nisan Pascha immolavit , & eadem die eductus est de terra Egypti . VII. 87. Christus Dominus pridie , quam pateretur , legale pascha una cum discipulis suis manducavit . VII. 88. Christus eodem die cum Iudeis Pascha typicam celebravit . VII. 91. Nullus Iudæorum anno Passionis Christi distulit Pascha in proximum Sabbatum , in Lunam scilicet XV. exeuntem . VII. 99. Iudæi non distulerunt Pascha , ut Christum morti traderent . VII. 93. Si Christus exeunte Luna XIV. manducavit Pascha , quomodo dicitur ante diem festum Paschæ ? VII. 94. Item illud : *Ipsi non introierunt in Prætorium , ut non contaminarentur , sed ut manducarent Pascha .* *ibid.* Nec non illud : *Erat autem Parasceve Paschæ .* *ibid.* 95. & seq. Solvuntur & aliæ objectiones , probantes Christum manducasse Pascha ineunte Luna XIV. VII. 95. & seq. Demonstratur Christum observasse præcipuas legales Paschatis ceremonias . VII. 100. Quale discrimen inter Pascha Egyptiorum , & Iudæorum . *ibid.* Adulti tenentur præcepto divino ad communionem Sacramentalem . VII. 191. Idque fiat Præcepto Ecclesiastico , saltem semel in anno recurrente festo Paschatis . *ibid.* Quisnam sit proprius Parochus , a quo recipiatur Sacra Communio in Paschate . VII. 192. An Regulares in Paschate queant Communionem dare , aut Con-

fessiones audire fidelium . *ibid.* Quale sit tempus Paschatis . *ibid.* Communio in Paschate fiat in propria Parochia . *ibid.* Qui habet domicilium in duabus Parochiis , tenetur Communionem accipere in Parochia , in qua habitat tempore Paschatis . *ibid.* Non satisfacit Præcepto Ecclesiæ , qui Communionem in Paschate neglecta propria Ecclesia percipit in Ecclesia Cathedrali , nisi simul sit Parochia Communionem sumentis . *ibid.* Præcepto Ecclesiastico de Communionem in Paschate facienda non satisfacit per Communionem sacrilegam . *ibid.* Cûr non sufficiat Communio sacrilega , cum non obstat sacrilegium , quin Sacerdos satisfaciat , si in statu disgratiæ accepto stipendio celebrat ; nec simulatio , quin suscipiatur Baptismus ; nec peccatum grave , quin satisfaciat operibus pro satisfactione injunctis . VII. 193. Quid significet *Alleluja* , quod toties in Paschate repetitur . VII. 102. Per Confessionem Sacrilegam non satisfacit Præcepto Ecclesiastico de facienda Confessione in Paschate . VII. 192. & 389. An is , qui nunquam commisit peccatum mortale , teneatur ad Confessionem in Paschate . VII. 356. An in Paschate Confessio possit fieri apud Regulares . VII. 385. *Paschalis* . Quando inceperit usus Cerei Paschalis , & quid significet . VI. 259. *Paschasius Radbertus Abbas Corbejenfis* quid de Corpore , & Sanguine Christi in Eucharistia senserit . VII. 136. *Paschasius Quesnellius* . Vide *Quesnellius* . *Passio Christi* quo die fuerit peracta . II. 260. An Christi Corpus fuerit passioni obnoxium . V. 202. & seq. An Christi passio sit opus miraculosum . *ibid.* Quomodo passio distinguatur a propensione . *ibid.* Christi passio potest dupliciter considerari V. 203. Quod Christus habuerit Corpus passionis capax , docet S. Hilarius . V. 207. Secundum Philosophos recentiores sola anima rationalis potest pati . V. 411. An Deus sine iniustitia posset condonare peccatum , ita ut passio non fuisset necessaria . VI. 2. & seq. Vide *Christi satisfactio* . Victimæ veteris legis præfigurabant effectum passionis Christi . VI. 17. In Passiones Christi eminebat iustitia , & misericordia . VI. 18. & seq. & 32. & seq. Ac apparuit peccati turpitudine . *ibid.* Quas homo alias utilitates hauriat ex passione Christi . *ibid.* Christus propter passionem suam gloria , & honore est coronatus . VI. 19. Probatur contra Socinum , quod Christus per passionem suam pro peccatis satisfecerit . VI. 20. tot. cap. IV. Solvuntur Socini sophismata . VI. 23. tot. cap. V. & 43. tot. cap. VII. Cur non omnes salvi fiant homines , cum Christus pro omnibus passionem subierit . VI. 23. Christus non vocatur Salvator ex eo , quod per passionem suam nobis exemplum præbuerit . *ibid.* & seq. & 43. Ut passio Christi consequatur suum effectum debet applicari per fidem , charitatem , fidei Sacramenta , bona opera : VI. 31. & seq. Quomodo intelligendum illud : *Adimpleo ea , quæ defuncti passioni Christi , in carne mea .* VI. 39. Quænam adaugeant passionem Christi . VI. 44. Vide *Mors* . Quo die & anno passio Christi sit peracta . VI. 106. & seq. tot. cap. 7. An ante passionem Christi , quando Christus baptizatur est a Ioanne , fuerit Baptismus institutus . VI. 299. & seq. Ante mortem Christi Apostoli baptizabant Baptismo Christi , non Ioannis . *ibid.* Aqua est typus passionis . VI. 307. Vide *Christus* . Aliqui putant , Christum non manducasse Pascha ante passionem . VII. 83. *Passus* est Christus in corpore vero , ac doloribus obnoxio . IV. 388. Marcion , Menander , & Aphtharodocitæ contrarium docentes quarto fidei articulo damna-

damnentur. *Ibid.* Cur dicatur, quod Christus sit passus sub Pontio Pilato. *ibid.* An bene dicatur: *Unus e Trinitate passus est*. V. 328. & seq. Cur trigintio non possit addi: *Qui passus est pro nobis*, V. 331. Vide *Christi satisfactio*, vel *Passio*, aut *Mors*. *Pasta farinæ*, seu intritum, non est Eucharistiæ materia. VII. 113.

Pastophorium. Vide *Diaconium*.

Pastor in quo sensu relinquitur nonaginta novem oves in deserto, & quærat unam perditam. IV. 210. & seq. Si Christus natus est hiberno tempore, quomodo Pastores sub dio vigilare potuerint. VI. 81. Lutherus admittit, daemones fore ministros Sacramentorum, si in specie humana fungerentur officio pastoris. VI. 194. Refutatur. VI. 195. Vide *Lutherus*. *Pastor Hermas*. An hujus libri de summa Trinitate sint apocryphi. II. 24.

Patena. Quid memorandum de patena. VII. 248. Vide *Vas*, vel *Ordinis materia*.

Pater celestis habet Filium ab eo genitum, non adoptione, & gratia, sed generatione, & natura. II. 40. & seq. per tot. cap. IX. Objectiones Wolzogenii solvuntur. II. 45. & seq. per tot. cap. X. Deus Pater generavit Filium, & non alium Deum *ibid.* An Filius Divinus possit dici genitus ex essentia Patris. *ibid.* & seq. Filius non obstante generatione est æque æternus ac Pater. II. 46. Ad generationem in Divinis non requiritur præexistentia Patris, sed sufficit conditio originis. *ibid.* An Deus pater adhuc generet Filium. II. 47. An possit dici Filius genitus ex Dei Patris consilio. II. 48. An Patris intellectus sit etiam intellectus Filii. *ibid.* Filius Divinus est summus Deus, sicut Pater, eique æqualis, nec non substantialis. *ibid.* & seq. per tot. cap. XI. Solvuntur objectiones. II. 54. & seq. per tot. cap. XII. Quomodo intelligenda verba Scripturæ: *Pater major me est*? ubi plures similes textus explicantur. II. 55. Iure merito Nicæna Synodus ad asserendam consubstantialitatem Patris cum Filio usurpavit verbum *ὁμοούσιον*. II. 61. Filius Divinus non est Pater Spiritus Sancti. II. 71. Spiritus Sanctus non est Pater Filii ob obumbrationem Virginis. II. 72. Spiritus Sanctus a Patre, & Filio procedit. II. 78. & seq. per tot. cap. XVII. An Pater generet Filium necessitate, vel voluntate. II. 47. Objectiones negantes processionem Spiritus Sancti a Patre, & Filio solvuntur. II. 82. & seq. per tot. cap. XVIII. Vide *Schismaticus*. Pater nec a Filio, nec a Spiritu Sancto mittitur. II. 89. Spiritus Sanctus est missus a Patre, & Filio. *ibid.* Explicatio vocabuli *Pater*. II. 93. Quæ sit proprietas Patris. *ibid.* Cur Pater dicatur principium, auctor, fons, & causa, & cum quali limitatione. *ibid.* Patri & Filio convenit esse principium Spiritus Sancti. II. 94. Pater non est Pater ob solam non repugnansiam Filii, sed est Pater ob verum principium. II. 135. Quomodo in Patre sit potentia generativa. *ibid.* An Spiritus Sanctus esset Persona distincta a Filio, si a solo Patre procederet. II. 144. & seq. Cur prima Persona dicatur Pater. IV. 386. Vide *Pateris*. Quomodo Christus sedeat ad dexteram Patris. IV. 393. & V. 302. & 62. Vide *Filius*. An Christus a Deo Patre habuerit præceptum moriendi. V. 237. & seq. Quomodo stante præcepto Christus libere sit mortuus. *ibid.* An etiam Pater potuisset eandem assumere carnem ut fecit Filius, & tamen unus dici homo. V. 294. Cur Filius, & non Pater factus sit homo. V. 295. Ob eumuni-

cationem Idiomatum dicitur, *Ego & Pater unus sumus*, *Pater major me est*. V. 299. Christus quidem tenebatur ad obedientiam Patri, ut homo erat. non tamen tenebatur præcepto mortis, nisi ut vas. VI. 40. Christus oravit Patrem, & cur. VI. 59. Oratio Christi demonstrat ejus Divinitatem, non aliquam subjectionem ut putant Ariani. VI. 60. Omnis Oratio Christi est exaudita a Patre. *ibid.* Quomodo exaudita sit oratio illa: *Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste*. *ibid.* An mortis tristitia ita perturbare potuerit mentem Christi, ut oraret ad Patrem. *ibid.* Pro quibus Christus oraverit verbis illis: *Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt: & an sit exauditus*. VI. 61. An Christus etiam in cælo sit mediator, & oret pro nobis Patrem. *ibid.*

Pater. Cur Melchisedech dicatur sine patre, sine matre, sine genealogia. V. 335. Vide *Deus*. An Pater Zaleucus Locrentis sit laudandus, qui dum filio utrumque oculum erueri deberet, sibi unum, alterum filio effodit. VI. 33. & seq. Compater non potest esse pater, mater, vitricus, aut noverca. VII. 76. Vide *Patrens*.

Paternitas est proprietas notionalis. II. 93.

Pator. Christus crucifixus est in solemnitate Paschæ. VII. 86. & 92. Si Christus passus est primo die azymorum, cur dicitur, *non in die festo*. VII. 94. Solvuntur aliæ objectiones, quæ volunt, Christum non esse passum in die solemnæ Paschæ. *ibid.* & seq. In quem diem inciderit festum Pentecostes anno quo passus est Christus. VII. 98. Quomodo intelligendum illud: *Tanta passi estis sine causa, si tamen sine causa*. VII. 441.

Patres (SS.) Eorum sententiæ reducuntur ad tres ordines. I. 24. Quid attendendum in lectione SS. Patrum, si videntur ad hæresim deflectere. I. 173. Quæti facienda auctoritas eorum Patrum, qui scripserunt de re aliqua post exortas hæreses, & eorum qui antea scripserunt. I. 356. Trinitas Personarum probatur Patrum traditione. II. 22. & seq. per tot. cap. V. Patres Antenicani. Vide *Antenicani*. Probatur ex iisdem transmissio peccati originalis in posteros Adæ cum solutione objectionum. III. 94. & seq. per tot. cap. II. Quinam scire debeant doctrinam Patrum. IV. 300. An Patrum scripta omnia sint suspecta de mutilatione, vel corruptione. V. 13. & seq. Quomodo Patres explicandi in materia de traditionibus. V. 38. Nec Gentiles, nec Iudæi erant baptizati in solo nomine Christi. VI. 334. usque ad 339. Exponuntur textus SS. Patrum primo intuitu adversantium. VI. 334. & seq. Patres non dixerunt Confirmationem esse solum aliquam ceremoniam. VII. 13. & seq. Quod soli Episcopi sint ministri ordinarii Confirmationis, probatur ex Patribus Græcis, & Latinis. VII. 40. & seq. Patres primorum sæculorum non dixerunt explicite in Eucharistia contineri Corpus, & Sanguinem Christi, quia tanta mysteria nonnisi Catholicis voluerunt esse nota. VII. 152. Quod in Eucharistia præsens sit Sanguis, & Corpus Christi, habetur ex concordia Patrum, quam mirantur ipsi hæretici. VII. 161. Domino Iesu Christo in Eucharistia esistenti latræ cultus est exhibendus. VII. 176. Quomodo intelligendum illud: *Adorate scabellum pedum ejus*. *ibid.* Probatur contra Verinum Patres dicere, Christum adorandum in Eucharistia cultu latræ proprie tali. *ibid.* Adoratio in Eucharistia non sit accidentibus panis, & vini. VII. 177.

Ordinandus sit imbutus doctrina SS. Patrum . VIII. 136. Non est Ecclesie Romanæ recens usus, sed Patrum traditione derivatus, ac retinendus, consecratio, ac benedictio aquæ Baptismo deservientis . VI. 309. & seq.

Patres veteris legis. An Patribus in lybo prædicaverit Christus evangelium, & eos baptizavit . IV. 389. & 391. An Patres potuerunt mereri Incarnationem . V. 291. & seq. Et quomodo, promeruerint . V. 292. An sint salutem consecuti sine satisfactio- ne Christi . VI. 30. Quomodo dicatur eandem escam eos manducasse? An sit intelligendum de Eucharistia Sacramento, an de Manna . VI. 248. Plures putant, antiquos Patres, qui plures duxerunt uxorem, peccasse in legem naturæ . VIII. 207. Defenduntur . VIII. 208. & seq.

Patria. Quale auxilium Patriæ comperebat Angelis bonis . I. 268. Libertatem a miseria consequemur in Patria . III. 48. An in ea detur timor . V. 68. Vide *Visto*.

Patriarchæ. An Deus, vel Christus, vel Angelus apparuerit, quando legitur Deum apparuisse Patriarchis . II. 36. & seq. usque ad cap. IX. Anni primorum Patriarcharum non sunt breviores nostris, II. 263. Faustus Manichæus varia dixit convincta in Patriarchas veteris legis . IV. 164.

Patriarcha ubi possit habere Ordinationem . VIII. 119.

Patrimonium. Vide *Titulus*. Cur Matrimonium non dicatur Patrimonium . VIII. 146.

Patrinus. De Patrinis confirmandorum . VII. 76. debent Patrimi adhiberi in confirmatione, & cur? *ibid.* Patrinus sit baptizatus, & confirmatus . *ibid.* Mares non sint Patrimi scemini, nec scemina viris, nec senioribus iuniores . *ibid.* Patrinus, & confirmandus sciant memoriter Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum . VII. 77. De obligatione Patrimi . *ibid.* Peccatum grave committit, qui non confirmatus agit Patrinum . *ibid.* Contrahit tamen cognationem spiritualem, & ad quos hæc cognitio extendatur . *ibid.* Quomodo Patrinus teneat confirmandum, si est infans, & si est adultus? *ibid.* An sit Ministro Catholico baptizetur filius parentum hæreticorum, admitti possit patrinus item hæreticus . VI. 440.

Patripassiana Hæresis damnatur primo fidei articulo . IV. 386.

Paulianista raro contulit Baptismum in Nomina SS. Trinitatis . VIII. 129. Unde revertentes sunt baptizati, & iterum ordinati . VIII. 133.

Paulianus. Quam perversam formam in Baptismo adhibeant Pauliani? VI. 324.

Paulicianus. Manichæi, & Pauliciani non adhibuerunt aquam in Baptismo, quia eam putabant a principio malo productam . VI. 305.

Paulinianus an invitatus sit ordinatus . VII. 135. & seq.

Paulus III. declaravit Apostolico Brevis ad Augustinum Mainardi dato, Augustinianam esse sententiam, quod opera bona facta sine caritate, quamvis in se, & intrinsece spectata sint bona, non tamen sunt bene facta; & extrinsece considerata, respectu finis, & defectu ordinationis in Deum, esse peccata . IX. 371. Libellus de Prædestinationis doctrina ab Augustino Musæo Tarvisino eidem Pontifici oblat- tus . I. 394. & seq. Bulla Pauli III., in qua laudat hunc libellum . I. 399.

Paulus V. Vide *Venetorum Respublica*.

Paulus Samosatensis. Ejus error de Summa Trinitate . II. 2.

An sit auctor hæresis Pelagianæ . III. 147. Negat Christi divinitatem . *ibid.*

Paulus Samosatensis negat Christi divinitatem . VI. 374.

Paulus Samosatensis impugnat cum Nestorio Incarnationem Dominicam . V. 241. & seq.

Ejus sequaces rejiciunt materiam Sacramentorum tanquam inutilem . VI. 181.

Paulus Samosatensis docuit, Christi sanguinem fuisse corruptioni obnoxium . VII. 173.

Paulus Samosatensis non contulit Baptismum in nomine SS. Trinitatis . VIII. 129. Unde ab eo baptizati, & ordinati denuo sunt baptizati, & ordinati . VIII. 233.

Paulus (S.) non docet solam fidem justificare . IV. 106. An S. Paulus in hac mortali vita Deum viderit . I. 189.

S. Paulus Cephæ legalia præscribenti vere restitit sine simulatione . IV. 192. & seq. usque ad cap. XI. Cephæ, cui Paulus in faciem restitit, non est alius a Petro . IV. 200. & seq. S. Paulus quando fuerit conversus . IV. 201. An sit præferendus S. Petro ex eo, quod hic in antiquis imaginibus sinistram occupet . IV. 359. In quo sensu optabat esse anathema pro fratribus in Christo . V. 79.

Quid significet nomen Pauli . VI. 101.

Liber, cui titulus *Prædicatio Pauli*, multa continet absurda . VI. 207. Vide *Saulus*.

Paulus Sarpus. Vide *Venetus*.

Pauper. Huic non dans eleemosynam de superfluis est fur . IV. 183. Quænam sint superflua . *ibid.* Pauperes sunt præ ceteris nostri proximi . V. 84. Vid. *Eleemosyna*. Pauperum defensores undenam assumerentur? VIII. 78.

Pax an olim in primitiva Ecclesia sit denegata gravibus peccatoribus . VII. 405. & seq. Vid. *Ecclesia*.

Peccator. Gradus seu scala peccatoris adducitur . I. 413.

An omnia Peccatoris opera sint peccata . IV. 4. & seq. A potiori ejus virtutes sunt infectæ malo sine . IV. 6. & seq. Aut saltem aliunde deficient . *ibid.* Qualis gratia ei sit necessaria ad non peccandum . *ibid.* & seq. Nec peccator potest sine gratia bonum quodcumque facere . *ibid.* & seq. Non Deus, sed peccator est causa, si ei subtrahitur gratia sufficiens . IV. 50. & seq. Iustificatur peccator per gratiam, & charitatem, quæ per Spiritum S. diffunditur in cordibus, & eis inhaeret . IV. 95. & seq. An Deus peccatorem justificans vere illi remittat peccata . IV. 100. tot. cap. III.

An fides maneat in homine peccatore, si se infidelitatis crimine non commaculet . V. 5. item 55. & seq. An etiam spes . V. 60.

Cur Christus dicatur mortuus, & non possit dici peccator . V. 236. An fuerit summa injustitia, quod Christus innocens pro peccatoribus mortis supplicio sit affectus . VI. 5. & 19. & 32. & seq. Christus pro impiis, & peccatoribus mortuus est . VI. 7. An in Deo sit justitia vindex peccatorum, & constans voluntas puniendi peccatores . VI. 16. & seq. Deus necessario peccatores odio habet, sed non necessario punit . VI. 18. Solvantur sophismata Socini negantis Christum pro nobis satisfecisse . VI.

VI. 23. & seq. tot. cap. V. & 43. tot. cap. VII. In quo sensu Christus dicatur peccatores vendere sine pretio. VI. 25. Christus est mortuus pro peccatoribus, id est loco peccatorum. VI. 27. Sacrificia veteris legis substituebantur pro peccatoribus ita, ut animalia loco horum mactarentur. VI. 29. Aries pro Isaac ab Abrahamo immolatus figurat Christum pro peccatoribus oblatum. *ibid.* An Deus olim condonarit peccata sine ulla satisfactione Christi, dummodo peccator doluerit de iis. VI. 30. & seq. Peccator per contritionem non meretur remissionem peccatorum merito de condigno. VI. 48. An Christus descenderit ad inferos, ut inde redimeret incredulos, & peccatores sine penitentia defunctos. VI. 55.

Obex Baptismi, quem peccatores, & hæretici ponunt in tali statu suscipiendo Baptismum, non tollitur per confirmationem sine Penitentia. VII. 58. Etiam peccatores Sacramentaliter manducant Corpus Christi. VII. 213. Publicis peccatoribus non est danda S. Communio. *ibid.* Quisnam sit peccator publicus? *ibid.* Peccatori occulto non est neganda S. Communio, si petat publice. VII. 204. Bene vero, si petat in privato loco. *ibid.* An Sacerdos possit negare Communionem peccatori occulto, si petat in loco privato, ac Sacerdos peccatum sciat ex sola confessione? *ibid.* Peccatori occulto publice ad communionem accedenti non potest dari hostia non consecrata. *ibid.* In mortis articulo S. Communio etiam maximo peccatori, si penitentiam agat, & usum rationis habeat, danda est. VII. 207. Waldenses, Wiclefite, & Hussite ajunt Sacerdotem peccatorem amittere potestatem absolvendi. VII. 257. Penitentia est instituta ad remissionem peccatorum, ad quam penitens se debet præparare. VII. 265. Hæretici contritionem calumniantur tanquam hypocrisin, quæ non præparat gratiam, sed magis peccatorem facit. VII. 279. Ad Sacramentum Penitentiae non requiritur charitas perfecta, quæ prius justificet, quam peccator absolvatur. VII. 312.

Huic post Baptismum confessio est necessaria necessitate medii. VII. 342. Debet in confessione esse accusator sui, & non aliorum. VII. 365. Quibus indiciis confessarius possit cognoscere peccatorem non esse dispositum ad absolutionem recipiendam. VII. 382. Qualiter huic peccatum asserat interitum ac perditionem. VII. 399. An olim in primitiva, Ecclesia gravioribus peccatoribus sit denegata venia, ac reconciliatio? VII. 405. & seq. Vid. *Ecclesia*. An confessarius possit peccatori publico imponere publicam penitentiam. VII. 424. De penitentia ab hoc suscipienda. Vid. *Satisfactio*. De situ, & habitu peccatoris penitentis. VII. 444. An Græci omnes peccatores penitentes inungebant? VII. 38.

Gratia Spiritus Sancti movens ad actus fidei, spei &c. non justificat peccatorem, sed ad justificationem disponit. VIII. 346. & seq. tot. cap. I. Omnes actiones peccatoris non esse peccata, probatur ex Tridentino contra Lutherum, & Calvinum, VIII. 355. & seq. ac 364. & seq. Bajus docuit, omnia opera hominis peccatoris procedere ex cupiditate mala, adeoque esse intrinsece mala. VIII. 351. & seq. tot. cap. I. Refutatur. *ibid.* Quesnellus docuit, primam gratiam, quam Deus concedit peccatori, esse remissionem peccatorum. VIII. 363.

Inter justum, & peccatorem, non datur medium, bene vero inter cupiditatem habitualem, & charitatem habitualem mediant actus fidei, spei &c. VIII. 376. In sensu Baji datur justificatio sine remissione peccatorum. VIII. 348. & seq. & 378. Tridentinum agnoscit gratiam actualem ante justificationem, vi cujus peccator ad gratiam sanctificantem disponitur. VIII. 150.

Iansenii prima propositio ait, aliqua Dei præcepta esse impossibilia hominibus justis; Catholici ajunt, nec ulli peccatorum esse aliqua præcepta impossibilia. IX. 134. Bellelli docet, gratiam sufficientem omnibus esse præparatam hominibus, etiam infidelibus, & peccatoribus. IX. 238. An Bellelli docuerit, opera peccatoris ex defectu charitatis esse peccata? IX. 278. Vid. *Peccatum*, vel *Reprobatus*.

Peccatum. Deus cognoscit intima creaturæ peccata. I. 235. Deus non prævidet in decreto prædeterminante materiale peccati. I. 253. & seq. Quæ sit malitia peccati materialis, & quæ peccati formæ? *ibid.* Quomodo Deus videat peccata in ideis? I. 259. Præscientia peccatorum spectat ad scientiam visionis, & non ad scientiam mediam. I. 273. Permissio peccati an sit effectus prædestinationis? I. 367. Reprobatio positiva an præcedat præscientiam peccatorum. I. 402. & seq. Peccatum originale an sit causa reprobationis negativæ. I. 405. Nullum peccatum est effectus reprobationis. I. 412. Gradus peccatorum exponuntur. I. 413. Quinam propugnant peccatum Philosophicum. I. 71.

Pelagius docuit, hominem propriis viribus omnia posse vitare peccata. III. 209. An Deus possit patrare miracula in commendationem peccatorum? IV. 225. Anima hominis non est in terrenum carcerem ob peccatum extra corpus commissum detrusa. III. 14. Quomodo anima contrahat peccatum originale, si creatur, & non producitur. III. 22. An homo per peccatum amittat imaginem Dei. III. 31. Qualiter voluntas dicatur libera a peccato. III. 47. Adam hanc habuit libertatem, *ibid.* Nos eandem accipimus per gratiam. III. 48. In transgressione præcepti protoparentes plura commiserunt peccata. III. 57. Primum peccatum protoplastorum fuit superbia. *ibid.* De penis illius. III. 58. tot. cap. XII.

Peccatum omne includit materiale, & Formale. III. 212. Quale discrimen intet peccatum actuale, & habituale. *ibid.* An posterius obligentur noxa originali, & peccatis parentum. III. 122. An peccatum Iudæorum crucifigentium Dominum fuerit originale. III. 125. & seq. Quodnam sit discrimen inter peccatum actuale, & originale. III. 12. Quod homo possit vivere sine omni peccato, docuit Origenes. III. 147. An anima reprobetur ob peccata commissa ante unionem cum corpore. *ibid.* Pelagius admittit gratiam remissivam peccati, & quidem internam, non solius extrinsecæ imputationis. III. 368. & seq. Non autem agnovit gratiam adjuvantem ad vitanda peccata. *ibid.* Idem assererat quod, homo acquirat gratiam remissivam peccati secundum merita. III. 169. Quid sit libertas a peccato. III. 253. Quanam peccatorum causæ sint; an voluntas, concupiscentia, Deus &c. III. 275. & seq. tot. cap. IV. & V. Peccatum est nihil, seu defectus. III. 278. Ad peccatum requiritur libertas arbitrii. III.

303. Non omnia opera infidelium sunt peccata. IV. 4. & seq. Gratia Salvatoris est nobis necessaria ad vitandum peccatum. IV. 28. *tot. cap. V.* Imo etiam ad omnia peccata venialia vitanda. IV. 30. *tot. cap. VI.* An hoc etiam procedat de B. Virgine. IV. 32. Et de S. Ioanne Baptista. *ibid.* Ad imputationem peccati non est necessaria actualis divinae gratiae inspiratio. IV. 42. & seq. Nec collatio gratiae sufficientis commissa imputentur ad culpam. IV. 55. Quodnam sit discrimen inter damnatos & viatores per peccatum a gratia alienos. IV. 58. Gratia sanctificans non consistit in sola remissione peccatorum. IV. 95. An Deus hominem iustificans vere illi res mittat peccata. IV. 100. *tot. cap. III.* An Deus possit remittere peccata sine gratia. IV. 102. An gratia sanctificans & peccatum possint simul stare. *ibid.* & seq. Odium peccati est conditio necessaria ad iustificationem adulti. IV. 105. Omnia opera nostra non sunt peccata & sordes. IV. 111. & seq.

Peccatum quomodo revixerit per legem. IV. 165. An per legem possit opus leve praecipui, vel inhiberi sub peccato gravi. IV. 218. An opus peccaminosum sit peccatum distinctum a pravo desiderio. IV. 163. & seq. Dantur externa. *ibid.* Quid sit. IV. 275. Quomodo distinguatur a vitio. *ibid.* Malitia peccati an consistat in positivo, vel privativo. IV. 276. & seq. Quid sit peccati macula, seu reatus. IV. 279. An detur peccatum ex natura sua veniale. *ibid.* *tot. cap. VII.* Unum peccatum non esse gravius altero, a Jebani Stoici, & Jovinianus, *ibid.* Calvinus dicit, praedestinos posse committere peccata damnabilia, sed ipsis a Deo non imputari. IV. 280. Melancthon admittit peccata venialia. *ibid.* Peccatum potest in duplici sensu esse veniale. *ibid.* Veniale ducit ad mortale. *ibid.* Quid peccatum mortale. IV. 285. An peccatum mortale sit malitiae finitae, vel infinitae. IV. 286. Quomodo differant specie? IV. 288. Quomodo numero? *ibid.* Quae sit divisio peccati? *ibid.* & seq. Quando peccato sit conjunctus Dei contemptus? IV. 289. Quid sit peccatum veniale? *ibid.* An detur peccatum omissionis sine actu voluntatis? *ibid.* Datur peccatum ignorantiae. *ibid.* An peccato, ut possit imputari, debeat praecedere sancta cogitatio, & delectatio? IV. 290. An advertentia malitiae? *ibid.* Ignorantia invincibilis excusat a peccato. IV. 291. An detur peccatum philosophicum? IV. 291. & seq. Unde sit hoc peccatum derivatum? *ibid.* Ignorantia juris naturalis invincibilis a peccato excusat. IV. 293. & seq. Concupiscentia est poena peccati. *ibid.* An detur ignorantia invincibilis juris naturalis a peccato excusans? *ibid.* Opinio probabilis est vitium, & poena peccati. IV. 309. An sequens opinionem probabilem relicta probabiliori, vel aequae probabili, se exponat periculo peccati materialis, vel omnino formalis? IV. 312. An nulla opinio probabilis & an ignorantia facti excuset a peccato? IV. 351. Peccati auctorem Mahumet Deum constituit. IV. 366. Idem blasphematur Calvinus. IV. 379. Sed damnantur primo fidei articulo. IV. 386. Peccati originalis certiores reddimur ex morte Christi. IV. 389. Quomodo remissio peccatorum sit credenda? IV. 396. Errores contrarii adducuntur. IV. 397. Oratio & eleemosyna delent peccatum veniale. *ibid.* Uri & jejunium. *ibid.* Quo peccato deleatur fides habitualis? V. 5. & 56. An cum gratia etiam semper fides amittatur per peccatum? V. 73. An aliquando sine peccato possit iniustus aggressor occidi? V. 92.

Propter peccata hominum non est dilatus adventus Messiae. V. 162. An peccatum Adae sit causa Incarnationis. V. 175. *tot. cap. XII.* Quomodo Christus ignoravit peccata? V. 216. Quomodo nesciat peccatores? *ibid.* Christus nullum commisit peccatum. V. 234. An committere potuisset? *ibid.* Cur repugnat Christum dici peccatorem, quum non repugnet dici pauperem, mortuum? V. 236. Unde proveniebat in Christo impotentia peccatum committendi? *ibid.* Quomodo hac impotentia possit stare cum libertate? V. 237. Ad libertatem non requiritur, posse peccatum committere. V. 238. Christus nequit dici servus peccati. V. 387. De satisfactione a Christo pro nobis persoluta. VI. 2. Vid. *Christi satisfactio*. Originale peccatum, & Redemptionis necessitatem negant Pagani, Ebionitae, & Pelagiani. VI. 4. Unde Christum passum affirmant, ut nobis exemplum relinqueret. *ibid.* Idem docent Abaelardus, & Socinus. *ibid.* Christus eo fine ut nos a peccato, & daemonis captivitate redimeret, mortem pertulit. VI. 7. Christus per mortem suam peccatorum nostrorum poenas luit. VI. 9. Quomodo intelligendum illud: *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*. VI. 10. Per peccatum Scriptura intelligit Sacrificium, quod pro peccato offertur. *ibid.* Quomodo Christus abstulerit, & deleverit, atque exhausit peccata? *ibid.* & seq. Christus factus est Sacrificium in ligno crucis Deo sponte oblatum pro peccato. *ibid.* Hoc Sacrificium est praesignatum in victimis veteris legis. VI. 11. An Sacrificia veteris legis debebant per se peccata? *ibid.* Christus fuit Sacerdos per Sacrificium, quod ut homo Deo obtulit pro peccato in ligno crucis. *ibid.* Quodnam discrimen inter Christum Sacerdotem, & alios Sacerdotes? VI. 12. Christus in caelo non immolatur, ut putant Poloni Fratres. *ibid.* Hoc probatur ex figura Sacrificii Aaronici. *ibid.* In reconciliatione a Christo facta a peccatis sumus expiati, deleti per passionem Christi peccatorum nostrorum chirographo. VI. 14. & seq. Ut adeo Christus per mortem suam non declaravit tantum peccata dimissa, sed ipse vero pro illis satisfecerit. *ibid.* An in Deo sit iustitia vindex peccatorum, & constans voluntas puniendi peccatores? VI. 16. & 17. & seq. Noluit Deus in hominum reparatione peccata dimittere, non exhibita Divinae iustitiae satisfactione. VI. 16. & seq. Sed intuitu meritorum Christi, & satisfactionis ejus salvi facti sunt. *ibid.* Christus omnium peccatorum poenas, non vero culpas suscepit. *ibid.* Decebat quam maxime, ut ob peccata nostra Divinae iustitiae fieret satisfactio condigna. VI. 17. In morte Christi apparuit turpitudine peccati. VI. 16. Non fuit iniustum, Christo peccata nostra imputari. VI. 5. & 19. & seq. Probatur ex Patribus contra Socinum, quod Christus pro peccatis satisfecerit. VI. 20. & seq. *tot. cap. IV.* Solvuntur Socini sophismata. VI. 23. & seq. *tot. cap. V. ac 43. tot. cap. VII.* Christus est proprie Redemptor, qui pro peccatis nostris satisfecit oblato sanguinis pretio. *ibid.* Christus peccata nostra portavit, ea per satisfactionem delendo. VI. 25. & seq. An Deo sumus reconciliati a Christo per solam non imputationem peccati? VI. 28. An Deus olim condonarit peccata sine ulla satisfactione, quomodo peccator doluerit de iis? VI. 31. Sine

meritis Christi non possumus pœnitentiam agere de peccatis . *ibid.* Quomodo mors , & mortis aculeus (id est peccatum) sit a Christo devictum ? VI. 35. & seq. An malitia peccati sit finita , vel infinita ? VI. 47. An creatura pura potuisset Deo satisfacere pro peccato ? VI. 2. & 45. & seq. Creatura rationalis obstricta peccato nequit vel pro se , vel pro aliis condigne satisfacere Deo. VI. 45. & seq. Nulla creatura , etsi gratia , & meritis exornata , potest exhibere Deo pro mortali peccato cœqualem satisfactionem . VI. 46. Quomodo intelligendum illud : *Frater non redimit . redimit homo . ibid.* An nec Angelus satisfacere potuisset pro peccato ? *ibid.* An nec homo , si a Deo esset constitutus caput morale hominum ? VI. 47. An per solam contritionem , aut charitatem perfectam sine satisfactione Christi Deo reddatur omne id , quod peccato ablatum ? *ibid.* An sit discrimen inter peccatum veniale , & mortale , aut inter peccata plura mortalia , si gravitas peccati a dignitate personæ offensæ desumatur ? *ibid.* Quanam in peccato mortali sint attendenda ? *ibid.* Peccator per contritionem remissionem peccatorum non meretur merito de condigno . VI. 48. An creatura pura possit Deo ad juris apices satisfacere pro peccato veniali ? *ibid.* Angeli boni propter peccatum irati nobis sunt reconciliati per mortem Christi . VI. 55.

Non est sententia primum a S. Augustino excogitata , quod circumcisio sit remedium contra peccatum originale . VI. 147. & seq. probatur ex S. Augustino & aliis , quod circumcisio accedente fide deleverit peccatum originale , ac fuerit verum Sacramentum . VI. 146. & seq. usque ad cap. V. An fides exterius manifestata fuerit remedium contra peccatum originale parvulis ante octavum diem , & sic ante circumcisionem decedentibus ? VI. 157. Quid de sœmellis dicendum ? *ibid.* An Abraham per fidem , vel per circumcisionem fuerit liberatus a peccato originali ? *ibid.* Sacramentalia non dimittunt peccata ex institutione Christi . VI. 166. Nec lotio pedum . *ibid.* & seq. tot. cap. VI. Vid. *Sacrilegium* . Sacramentum in debita materia , forma , & intentione administratum est validum , etsi Minister sit in peccato gravi constitutus . VI. 133. & 199. Sacerdos in peccato mortali administrans , vel conficiens Sacramentum , committit Sacrilegium . VI. 207. An idem dicendum de Diaconis , & aliis Ministris , ac Concionatoribus ? *ibid.* & seq. An Sacerdos in peccato mortali constitutus debeat præmittere confessionem ante celebrationem , vel an sufficiat contritio ? *ibid.* Si urgente necessitate celebravit in peccato gravi constitutus sine prævia confessione , tenetur quamprimum confiteri . *ibid.* An laicus committat Sacrilegium , si urgente necessitate Baptismum confert in peccato gravi constitutus ? *ibid.* Tridentinum damnat Lutherum dogmatizantem , Sacerdorem non dimittere peccata , sed dimissa declarare . VI. 221. Cur sufficiat intentio interpretativa in ebrio , ut ei imputetur peccatum , quod secuturum prævidit , & cur in Ministro Sacramentorum non sufficiat ? VI. 239. An contritio sine voto confessionis tribuat remissionem peccatorum ? VI. 43. Per detestationem peccati disponitur homo ad gratiam. VI. 244. Sacramenta veteris legis dimittebant peccata per accidens mediante fide in Christum venturum . VI. 246. An circumcisio vi institutionis suæ deleverit peccatum originale ? VI. 253. & seq. Per peccatum non deletur character Sacra-

mentalis . VI. 264. Quantum peccatum sit contemnere Cæremonias ? VI. 273. Non ausi sunt Melancthon , Ecolampadius , & Confessio Augustana cum aliis hæreticis negare , crimen esse , non servare Cæremonias . VI. 272. Quando peccatum grave committatur per omissionem Cæremoniarum ? *ibid.* Christi baptismus valet ad ablationem culpæ : Baptisma Ioannis contulit solum munditiam legalem , remissionem vero peccatorum non nisi ratione pœnitentiæ , & fidei suscipientium . VI. 292. & seq. Tridentinum anathema dixit iis , qui non maiorem vim tribuebant Baptismo Christi , quam Baptismo Ioannis , non vero iis , qui tenent , etiam per Baptismum Ioannis esse dimissa peccata . VI. 295. Vindicatur in hoc S. Augustinus . *ibid.* Cur Baptismus dicatur institutus , quando Christus baptizavit Joannem , & cur non dicatur instituta pœnitentia , quando Christus Magdalenæ peccata dimisit ? VI. 302. & seq. Quale sit peccatum usurpare pro aqua benedicta non benedictam , quum benedicta haberi posset ? VI. 312. Quale sit peccatum , in Baptismo aliam partem abluere , quam caput , cum caput ablui posset ? VI. 319. Validus est Baptismus , si loco verbi *baptizo* usurpatur verbum *mergo* , *abluo* , *tingo* : talis tamen mutatio esset peccatum grave . VI. 339. An laicus , vel Femina peccatum grave committant , si in necessitate baptizant præsentem Clerico ? VI. 349. An laicus solemniter baptizans non solum committat peccatum grave , sed etiam irregularitatem incurrat ? VI. 350. An & quando baptizandi sint adulti amentes , & energumeni ? VI. 414. An baptizari possit adultus infirmus , si scitur ante contractam infirmitatem peccatum grave commisisse , nec desuper pœnitentiam egisse , & si modo ob infirmitatem nec pœnitentiæ signum dare , nec Baptismum petere possit ? *ibid.* Adulti sine fide interna , & cum peccati mortalis affectu suscipientes Baptismum recipiunt characterem , sed non gratiam : gratiam percipient , si deposito affectu peccati pœnitentiam egerint . VI. 414. & seq. Peccata ante Baptismum commissa non sunt materia Sacramenti Pœnitentiæ . *ibid.* Ad Martyrium requiritur ex parte Martyris Baptismus , aut votum illius , libera acceptatio mortis , ut sit membrum Ecclesiæ , charitas , contritio , aut confessio de peccato commisso , & ut nullum Sacramentum contemnat . VI. 427.

Adulti Sacramentalem confessionem præmittant receptioni confirmationis . VII. 57. An habens peccatum mortale ex præcepto teneatur præmittere Confessionem , vel an sufficiat contritio , *ibid.* Peccatum grave committit , qui non confirmatus agit Patrimonium . VII. 77. Contrahit tamen cognationem spirituales , & ad quos hæc cognatio extendatur ? *Ibid.* Præcepto Ecclesiastico de Communionem in Paschate faciendâ non satisfacit per Communionem sacrilegam . VII. 192. Cur non sufficiat communio sacrilega , cum non obstat sacrilegium , quin Sacerdos satisfaciât , si in statu disgratiæ accepto stipendio celebrat ; nec simulatio , quin suscipiatur Baptismus , nec peccatum grave , quin satisfaciât operibus pro satisfactione iniunctis . VII. 193. An Sacerdos possit negare Communionem peccatori occulto , si petat in loco privato , ac Sacerdos peccatum sciat ex sola Confessione . VII. 204. Communicans non sit sibi conscius peccati mortalis . VII. 210. Unde præmittatur confessio , necesse est , ita , ut non sufficiat contritio . *ibid.* Sacerdos peccati mortalis sibi

sibi conscius, ac celebrare coactus, non habita copia Confessarii tenetur ex præcepto quamprimum confiteri. *ibid.* Hæretici negant ad pœnitentiam requiri, ut peccata compententur aliqua satisfactione, sed sufficere fiduciam in Christum. VII. 254. Refutantur. VII. 255. An pœnitentia exorta ex timore inferni, vel ex malitia peccati sit vera virtus. *ibid.* Pœnitentia est verum ac proprium novæ legis sacramentum, quo iudiciaria Sacerdotum potestate peccata remittuntur. VII. 258. An & qualiter solius Dei sit peccata dimittere. VII. 260. & *seq.* Peccata ante Baptismum commissa non sunt materia pœnitentiæ. VII. 265. Peccata mortalia sunt materia necessaria, venialia autem materia sufficiens pœnitentiæ. VII. 266. Venialia etiam aliis modis a pœnitentia distinctis expiari possunt. *ibid.* Nul- lum omnino datur peccatum, quod per pœnitentiam expiari, & ab Ecclesia, ejusque ministris Sacerdotibus remitti non possit. *ibid.* Solvuntur variae objectiones Novatorum, volentium probare, aliqua peccata non dimitti per pœnitentiam. VII. 268. & *seq.* Actus pœnitentis contritio, confessio, & satisfactio sunt quasi materia pœnitentiæ. VII. 274. Lutherani duas pœnitentiæ partes constituunt, terrorem conscientiae incussum ex peccati agnitione, & fidem conceptam ex Evangelio seu absolutione, qua quis credit sibi remissa esse peccata. *ibid.* Terror incussum ex agnitione peccati nequit esse pars pœnitentiæ, VII. 275. Nec fides modo a Lutheranis explicata. *ibid.* An detestationem peccati præcedat fides, timor, spes, & aliqua charitas? VII. 276. Hæretici rejiciunt omnem contritionem, & putant peccatum, si non procedat ex charitate perfecta expellente terrorem. VII. 279. Catholicorum aliqui tenent Sacramento pœnitentiæ præmittendam esse contritionem perfectam, quæ precedit ex charitate perfecta, & delet peccati culpam apud Deum, ita, ut absolutio solum deleat pœnam. *ibid.* Peccatum tenemur detestari, ut offensam Dei, & non propter solam pœnam. VII. 295. Non possumus peccatum ut offensam Dei detestari sine charitate Dei. *ibid.* Charitas initialis ad justificationem disponit, sed se sola sine Pœnitentiæ Sacramento peccata non delet. VII. 312. Hæc sententia non est obnoxia propositionibus & erroribus Baji. VII. 314.

Confessio peccatorum est altera pars Sacramenti Pœnitentiæ. VII. 318. Vid. *Confessio*. An Sacerdos in peccato gravi constitutus valide absolvar. VII. 323. Cur peccata non remittantur per pœnitentiam sine confessione ut sit per Baptismum? *ibid.* An Ecclesia possit judicare de peccatis occultis. VII. 332. Quomodo fides, spes, charitas, oratio, eleemolyna dimittant peccata. VII. 343. & *seq.* Necessaria est confessio peccatorum omnium mortalium, quorum memoria habetur. VII. 346. In confessione nequit unum peccatum grave remitti sine altero. VII. 347. Peccata venialia sunt materia sufficiens confessionis, sed non necessaria. *ibid.* Necessaria est ad confessionem Sacramentalem manifestatio omnium peccatorum, sive hæc sit publica, sive privata, publica non semper est suadenda, nec ullo præcepto Divino est præcepta. VII. 348. Nec etiam Ecclesiastico. Quæ peccata in confessione publica exponebantur. VII. 349. & 436. Confessionis Generalis de peccatis totius vitæ consuetudo est laudabilis, & antiquissima. VII. 350. Quomodo fiat?

ibid. Peccatum mortale. Vid. *Mortalis*. Veniale. Vid. *Veniale*. An idem peccatum possit bina vice in confessione exponi, & quæ utilitas talis repetitionis? VII. 357. An in confessione enarranda sint peccata ea, quæ confessario aliunde jam sunt nota? *ibid.* An peccata per oblivionem omissa sint in alia confessione exponenda? *ibid.* De circumstantiis. Vid. *Circumstantie*. An peccata dubia sint in confessione exponenda? VII. 360. & *seq.* Lutherus in hoc contrarius reprobatur. *ibid.* An peccatum dubium sit materia sufficiens absolutionis dandæ sine conditione. VII. 361. & *seq.* Cur scrupulosi non permittantur confiteri peccata dubia. *ibid.* Non potest quis aliqua peccata confiteri, confessario uni & aliqua alteri confessario, si habeat plura mortalia. VII. 363. An possit quis confiteri uni peccatum grave, ac deinde alteri venialia. *ibid.* Omnia peccata audita cadunt sub sigillum, etsi absolutio non sit data. VII. 368. An teneamur ad sigillum, si quis mihi confiteatur homicidium omnibus notum. *ibid.* An sufficiat ad confessionem validam, & fructuosam, ut quis confiteatur peccata memoriæ occurrentia, ac de iis tantum conteratur, si plura commisit. VII. 369. Confessarius audiens peccatum, quod non potest absolvere, cesset ab examine, & ulteriore auditione peccatorum. VII. 382. Sacerdos per absolutionem non declarat peccata a Deo jam esse dimissa, sed ipse auctoritate a Deo accepta eadem peccata relaxat. VII. 323. 391. & 395. Et sic vere exercet actum judicalem. *ibid.* In quo sensu solus Deus peccata dimittat. VII. 396. Plerumque dimissa peccatorum culpa remanet pœna temporalis luenda. VII. 315. Quomodo intelligendum illud: *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis -- omnium iniquitatum ejus non recordabor?* VII. 416. & *seq.* An ob peccata publica possit confessarius publicam satisfactionem imponere. VII. 424. An homo possit satisfacere de uno peccato sine altero. VII. 427. An repetitio confessionis peccatorum sit necessaria, ut pœnitentia ab alio confessario possit immutari. *ibid.* An etiam peccata occulta per publicam Pœnitentiam fuerint punita. VII. 348. & *seq.* & 433. & *seq.* Quæ peccata fuerint exempta a pœnitentia publica. VII. 436. Peccatorum remissio est primus fructus pœnitentiæ. VII. 440. Virtutes per peccatum deperditæ restituantur per pœnitentiam. VII. 440. An etiam habitus spei, fidei, & virtutes acquisitæ amittantur per peccatum, & restituantur per pœnitentiam. *ibid.* Quomodo virginitas per peccatum amittatur, & restituatur per pœnitentiam. *ibid.* Bona opera peccato mortificata reviviscunt per pœnitentiam. VII. 441. Bona opera amittuntur per peccatum. VII. 442. Cur originalis justitia non potuerit per pœnitentiam recuperari. *ibid.* Cur innocentia, & virginitas per peccatum amissæ non recuperentur pœnitendo. *ibid.* An opera bona per peccatum mortificata reviviscant ad eundem gradum gratiæ, & gloriæ, quem antea habuerunt. *ibid.* An peccata per pœnitentiam dimissa per subsequens peccatum reviviscant. VII. 443. An & qualis effectus extremæ unctionis sit remissio peccatorum. VIII. 38. Idem Sacramentum abstergit peccati reliquias. VIII. 40. An is, qui non potest deponere confessionem peccatorum, teneatur jure Divino recipere extremam unctionem. VIII. 42. An sit peccatum, inire matrimonium ob incontinentiam. VIII. 149. An

matrimonium sit causa peccati originalis. *ibid.*
 In sensu Baji omnes actus, qui non procedunt ex charitate habituali, sunt peccata, etsi sint actus fidei, spei &c. VIII. 338. & *seq. tot. cap. I.* Opera bona ante justificationem peracta non sunt peccata, sed tantum non meritoria vitæ æternæ. VIII. 355. & *seq. tot. cap. I. II. & III.* Disponunt tamen similes actus ad justificationem. VIII. 346. & *seq. tot. cap. I.* Quesnellius docuit, primam gratiam, quam Deus concedit peccatori, esse remissionem peccatorum. VIII. 363. Juxta Bajum cupiditas, seu concupiscentia naturalis, quam homo invitus patitur, est peccatum. VIII. 365. Cupiditas indeliberata, cui homo libere non consentit, non prohibetur præcepto *non concupisces*. *ibid.* In quo sensu concupiscentia ab Augustiniano, & Tridentino dicatur peccatum? *ibid.* In sensu Baji non datur peccatum veniale, sed omne peccatum meretur damnationem. VI. 367. Bellelli admittit dari in homine concupiscentiam indeliberatam, a peccato immunem. VIII. 294. Nec in præcepto *non concupisces* comprehenditur. *ibid.* Voluntas nostra suis viribus relicta nequit vitare peccatum. VIII. 399. An ab Arausiana Synodo, & Maldonato sit propugnata hæc propositio: *Liberum arbitrium sine gratia actuali non valet, nisi ad peccandum?* VIII. 346. Bajus admittit justificationem sine remissione peccatorum. VIII. 399. Ex concupiscentia, & morte tanquam effectibus ostenditur contra Pelagianos peccatum originale. VIII. 428. Idem probatur contra Manichæos, *ibid.* Mors, & concupiscentia nequeunt Deum habere auctorem, sed sunt pœna peccati *ibid.*, & *seq.* Propositiones 25. & 26. Baji sunt: *Omnia opera infidelium sunt peccata*. Et, *Philosophorum virtutes sunt vitia*. VIII. 465. In quo sensu damnatæ hæc propositiones? *ibid.* Qualiter eas explicent Doctores? VIII. 466. Eadem propositiones Bajus intellexit de peccatoribus. *ibid. item 481. & seq.* An homo in nullo statu possit totam legem implere, omnia vitare peccata sine gratia? VIII. 464. & *seq.* Bajus putat liberum arbitrium sine habituali gratia nil valere, nisi ad peccatum. VII. 470. Bajus docuit, opera, quæ fiunt sine gratia sanctificante, esse vitata a noxia cupiditate, & ideo peccata. VIII. 470. Expositio Augustinianorum textus: *Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est*, non convenit cum dogmate Baji. VIII. 471. & *seq. 490.* S. Augustinus eum explicat de fide Christiana *ibid.* Idem faciunt & alii Doctores. *ibid.* Textus ille nequit intelligi de fide Divina. VIII. 472. Sententia Augustinianorum est, opera, quæ sunt bona ex officio, non esse virtutes, nisi referantur in Deum, nec tamen esse vitia intrinsece talia: Bajus autem ait, opera in se etiam bona sine actuali relatione ad Deum esse intrinsece peccata provenientia a noxia cupiditate. VIII. 481. & 495. In quo sensu opera in se bona, sed sine relatione in Deum facta, Augustiniani dicant vitia, & peccata: ac in quo sensu Bajus, Quesnellius, & Iansenius? VIII. 481. & *seq. 6. VI.* Opera infidelium, quæ fiunt sine fide imperfecta, ac gratia actuali, perraro evadunt peccati maculam. VIII. 484. Berti non explicat in sensu Baji textum illum: *Omne quod non est ex fide, peccatum est*. VIII. 502. Bellelli non docuit, omnia opera infidelium esse peccata, & virtutes Philosophorum esse vitia. VIII. 513. §. II. an Bellelli Bajum sit secutus explicando textum. *Omne, quod*

non est ex fide, peccatum est? VIII. 514. §. IV. Motus indeliberati infidelium non sunt peccata. VIII. 518.

Omnia peccata proveniunt ex mala cupiditate, & delectatione. IV. 110. Iansenius vi primæ propositionis ait, inductam fuisse per peccatum Adami necessitatem peccandi, & e contra per gratiam Christi necessitatem bene operandi. VIII. 135. Equilibrium libertatis pro statu naturæ lapsæ admittens sentit cum Pelagianis. IV. 160. & *seq.* Ac negat peccatum originale. *ibid.* Berti sententia comprobatur, quod non sit necessaria ad imputationem peccati præsens & actualis divinæ gratiæ inspiratio. IX. 206. & *seq.* An Bellelli docuerit, omnia opera peccatoris esse peccata ex defectu charitatis. IX. 278. De libero arbitrio hominis post lapsum docuit Bajus tredecim propositiones, in quibus evertit liberum arbitrium, dicit omnia opera peccatoris esse peccata, si sine fine charitate fiant, quia proveniunt ex cupiditate noxia: ac quomodo Augustiniani hos errores declinent? IX. 289. Bajus docet hominem peccare in iis, quæ vitare non potest. IX. 291. Idem docet, pravos concupiscentiæ motus etiam indeliberatos esse peccata. *ibid.* Bajus negat, dari peccatum veniale: quid de peccato originali sentiat: putat B. Virginem illud, imo & actualia peccata contraxisse. IX. 296. & *seq.* Bajus negat peccatum causare maculam, & reatum. IX. 299. & *seq.* Negat charitatem perfectam conjunctam etiam cum voto Sacramenti delere peccata. *ibid.* Refutatur. *ibid.*

Peccatum originale. Probatur ex S. Scriptura, quod peccatum originale ab Adam in posteros ejus transfundatur. III. 86. *tot. cap. I.* Hanc transfusionem plures negant Hæretici. *ibid.* Ob hoc parvulis est necessarius Baptismus, ut olim fuit circumcisio. *ibid.* Solvuntur objectiones plures. III. 88. & 92. Eadem transfusio probatur ex SS. Patribus, & Conciliis cum responsione ad objectiones. III. 94. *per tot. cap. II.* Hoc ipsum probatur ex hujus vitæ miseriis. III. 161. *tot. cap. III.* Qualiter peccatum originale sit posteris voluntarium. III. 105. Originale peccatum etiam contrahitur a filiis Christianorum. III. 106. *tot. cap. IV.* Quid sit peccatum originale. III. 108. *tot. cap. V.* An peccatum originale sit mala, & perversa substantia. *ibid.* An vitium ex morbida qualitate contractum. *ibid.* Cur peccatum originale vocetur. *Figmentum cordis malum: Vetus homo. Semen serpentis, caro, Adam terrenus &c.* III. 109. Peccatum originale non est ipsum peccatum Adami personale. III. 110. Peccatum originale est peccatum habituale. III. 111. De materia, & forma peccati originalis. *ibid.* & *seq.* Quid post Baptismum remaneat de peccato originali. III. 114. Concupiscentia in peccato originali est pena peccati, peccatum, & causa peccati. III. 115. Quomodo peccatum originale sit derivatum in posteros. III. 116. *tot. cap. VI.* Cur Christus illud non contraxerit. *ibid.* & *seq.* Peccatum originale non transit in posteros ob pactum aliquod. III. 119. An B. Virgo contraxerit hoc peccatum. III. 120. An posteri præter peccatum originale contrahant etiam peccata parentum. III. 123. & *seq.* An posteri contraxerint peccatum originale, si Adam non Peccasset, sed Cain. III. 124. An haberet hoc peccatum homo sine virili semine productus. *ibid.* An posteri contraxissent illud, si solus, Adam,

aut sola Eva peccasset. *ibid.* & *seq.* An peccatum Iudæorum fuerit originale. III. 125. Quodnam sit discrimen inter peccatum originale & actuale. III. 126. De pœnis in altera vita peccato originali correspondentibus. III. 128. *tot. cap.* VIII. & IX. An Deleatur per votum recipiendi Baptismum a parentibus habitum. III. 131. & 144. An S. Ioannes Baptista ab hoc fuerit liberatus in utero materno. *ibid.* An cum peccato hoc decedentes debeant comparere iu Iudicio. III. 132. Origenes negat hoc peccatum. III. 86. & 147. Et cur. III. 155.

Pecco. Deus nec per omnipotentiam suam peccare potest. I. 140. An dæmones adhuc peccent, & pœnam propterea mereantur. II. 188. An necessario peccent sicut Angeli necessario amant! *ibid.* An Angeli possint peccare in legem naturæ. *ibid.* II. 190. Angelus non potest peccare. Quando dæmones peccarint? II. 196. Peccarunt ex libero arbitrio. *ibid.* Hoc male negant Pelagiani, & Manichæi. *ibid.* Dæmones peccaverunt superbia. II. 200. Et non peccaverunt primitus peccato stupri, vel concubitus. II. 201. Nec invidia. II. 202. Nec spiritualis luxuriæ. *ibid.* Quomodo peccarint superbia. *ibid.* An homo per peccatam amittat imaginem Dei. III. 31. Ad libertatem non spectat posse peccare. III. 47. Quomodo peccarint protæperentes nostri. III. 54. *tot. cap.* XII.

An sit de essentia libertatis, posse peccare. III. 260. An homo peccet per motus deliberatos. III. 261. Qualis gratia sit necessaria infideli, aut impio ad non peccandum. IV. 7. & *seq.* Iustus potest peccare, & peccando perdit gratiam sanctificantem. IV. 129. & *seq.*

Parochus graviter peccat baptizando extra necessitatem domi, nisi sit proles Regis, aut Principis, quæ potest extra Ecclesiam baptizari. VI. 351.

Docent plures, nullum esse præceptum de Sacramento confirmationis recipiendo, & sic neminem peccare graviter secluso contemptu, si non confirmetur. VII. 59. Berti propugnat necessitatem. *ibid.* Non quidem medii. VII. 60. Sed præcepti non tantum Ecclesiastici, verum etiam Divini. *ibid.* Non respectu omnium, sed eorū, qui coram tyranno debent profiteri fidem, aut qui graves tentationes contra fidem patientur. *ibid.* & *seq.* Mortaliter peccant Episcopi, si notabilem negligentiam committant in conferendo Sacramento Confirmationis, item & Parentes, Tutores, Domini, Parochi, si non urgeant receptionem confirmationis, VII. 61. Pariter confirmandi, si data occasione confirmationem suscipere negligunt. VII. 62. Charitas beatitudinis non excludit se sola voluntatem peccandi. VII. 302. Attritio pure servilis non excludit voluntatem peccandi, & sic non est sufficiens ad gratiam acquirendam sine charitate initiali. VII. 296.

An peccat mortaliter, qui opera sua non refert iu Deum? VII. 487. & 498. Cur damnata hæc propositio: *Neceffe est, infidelem in omni opere peccare?* VIII. 490. Vid. *Peccatum.*

Pedroratus. Humbertus ait, Nicetam Pedroratum esse Stercoranistam, & Arium horum auctorem. VII. 173. Nicetas defenditur. *ibid.*

Pellus. Greci in confirmatione inungebant frontem, oculos, nares, os, aures, & pectus. VII. 77. Quam habeant hæc unctiones significationem? *ibid.* Iuxta aliquos Greci etiam inungebant manus & pedes. *ibid.* Aliquando Eucharistia posita fuit supra

pectus defuncti, & cur? VII. 207. S. Communis non est danda mortuis, nec ponenda supra pectus illorum. *ibid.*

Pectus in extrema unctione etiam olim inungebatur. VIII. 20. Non tamen est necessaria hæc unctio. VIII. 21.

Peculatus est furtum ex ærario, seu de pecunia publica. IV. 183.

Pecunia Furtum ex ærario, seu de pecunia publica, est *peculatus*. IV. 183.

An sponsor possit puniri pro reo in pecunia, & corpore? VI. 19.

Pelagianus falso negat, Angelos peccasse ex libero arbitrio. II. 197. Erronee docet, hominem posse propriis viribus vitare omne peccatum. II. 208. Contra eum affirmatur, mortem esse pœnam peccati. III. 59. Negant pariter ignorantiam esse pœnam peccati. III. 63. Qualiter explicent concupiscentiam. III. 74.

Pelagianus derisit petitionem tertiam orationis Dominicæ. V. 69. Quam imperite Pelagiani criminati sint S. Augustinum, quod liberum negaret arbitrium. IV. 70. & *seq.*

Concedunt Pelagiani infantem baptizandum, sed non ut mundaetur a peccato originali. VI. 395.

Appetitus tendens in objectum secundum sensum delectabile non est ipsa concupiscentia, ut putant Pelagiani. VIII. 425. Ex concupiscentia, & morte tanquam effectibus ostenditur contra Pelagianos peccatum originale. VIII. 428. Idem probatur contra Manichæos. VIII. 429.

Equilibrium libertatis pro statu naturæ lapsæ admittens sentit cum Pelagianis, ac negat peccatum originale. IX. 161.

Pelagius. Ejus error de scientia Dei. I. 234. Item circa prædestinationem. I. 330. 341. & 380.

Pelagius negat peccati originalis transfusionem in posterios Adæ. III. 86. 89. & 147. Et cur. III. 155. Ei consentit Manichæus. III. 251. Pelagius male distinguit vitam æternam a regno cælorum. III. 91. Eius objectiones contra transfusionem dictam solvuntur. III. 92. Adversus hanc peccatum originale probatur ex antiquis SS. Patribus. III. 94. & *seq.* Præcipue ex S. Chrysostomo, qui per injuriam dicitur Pelagio adhæsisse. III. 95. & 98. & *seq.* Contra Pelagium probatur peccatum originale ex hujus vitæ miseriis cum solutione objectionum ipsius. III. 101. *tot. cap.* III. Ejus sententia de pœnis peccati originalis in altera vita. III. 128. *per tot. cap.* VIII. & IX. A quo hujus hæresis habeat originem. III. 147. An Pamphilus Pelagio fuerit addictus. III. 148. De ejus patria. III. 152. An fuerit Monachus. *ibid.* An Abbas, aut Episcopus. *ibid.* De ejus gestis, & scriptis. III. 153. De ejus falsis dogmatibus. 154. Quas gratias admiserit. III. 155. De statibus illius hæresis. *ibid.* De Cælestio, & Iuliano Pelagianis. III. 156. Ejus hæresis multipliciter rejecta & damnata est. III. 159. & *seq.* In primo statu suæ hæresis docet hominem posse solis naturæ viribus legem servare. III. 162. Negat, perseverantiam esse donum speciale. IV. 34. Docuit acceptam in Baptismo gratiam non posse amitti. IV. Docuit, supposita doctrina legis ad servanda præcepta sufficere liberum arbitrium. III. 163. Admisit gratiam ad facilius, sed non ad simpliciter posse. *ibid.* & *seq.* Idem admisit gratiam internæ illuminationis. III. 164. Negat dari Christi gratiam adjuvantem voluntatem per inspirationem

- nem sanctæ dilectionis. *ibid.* An indifferentia liberi arbitrii sit error Pelagii. III. 167. Agnovit gratiam habitualement, sed non in sensu recto. III. 168. Voluit, ut filii ad consequendam gratiam sanctificantem baptizentur. *ibid.* Admittit gratiam remissivam peccati, & quidem internam, non solius extrinsecæ imputationis. *ibid.* An agnovit gratiam adjuvantem ad vitanda peccata. *ibid.* Idem asserbat, quod gratia remissiva peccati detur secundum merita. *ibid.* Quid sit gratia actualis, quam Pelagius negat. III. 172. Cum Pelagianis conveniunt Manichæi in asserenda hominum impeccantia. III. 251. Et Pelagianos, & Manichæos negantes liberi arbitrium refutat S. Augustinus, III. 256. & *seq. tot. cap. II. & III.*
- Contra hunc probatur, ignorantiam nostram esse peccatum peccati originalis. IV. 293. Negans peccatum originale impugnatur quarto fidei articulo. IV. 389. Contra hunc propugnantur traditiones. V. 22. Joannes Antiochenus, & Orientales impugnantes S. Cyrillum non probaverunt hæresim Pelagii aut Nestorii. V. 262. & *seq.* Negat originale peccatum, & Redemptionis necessitatem. VI. 4. Unde Christum passum esse ait, ut nobis relinqueret exemplum. *ibid.* Refutatur. VI. 23. & *seq.* & 43. & *seq.*
- Pelagius valide baptizat, etsi non credat actionem Baptismi esse Sacramentum, ac tribuere gratiam, dummodo velit facere, quod facit Ecclesia. VI. 213. *tot. cap. XVI.* Et actionem serio animo ponat, non modo irrisorio. VI. 214.
- Ex sententia Baji, Lutheri, Pelagii sequeretur, Angelum, & Adamum sine gratia supernaturali habuisse meritum vitæ æternæ, Deumque esse finem ultimum hominis solum naturalem. VIII. 407. Pelagius, caelestius, & Iulianus docent. Adamum, & Evam mortales secundum corpus creatos esse: refutantur ab Augustino, & Augustinianis. VIII. 429.
- Pellicæus. Deus vere fecit protoparentibus tunicas pelliceas. III. 69.
- Penetratio. Calvinus negat penetrationem corporum. VII. 163. Refutatur. *ibid.*
- Pentecostes. An Apostoli in Spiritu S. fuerint baptizati die Pentecostes. VI. 292. & *seq.* In Baptismo ante mortem Christi collato dabatur Spiritus S. invisibiliter, in die Pentecostes autem visibiliter. VI. 302. & *seq.* Adulti solemniter baptizentur Sabbato S. Paschæ, vel Pentecostes. VI. 413.
- In quem diem inciderit festum Pentecostes, anno, quo passus est Christus. VI. 98.
- Pepuzianus. Contra Marcionitas, Pepuzianos, & Collyridianos probatur, feminas non posse solemniter baptizare. VI. 341. & 347. Montanistæ aliqui vocantur a Montano Pepuziani, & Cataphryges, alii sunt Montanistæ a Philastrio dicti. VI. 352.
- Waldenses & Lutherani omnes laicos Eucharistiæ Sacramenti ministros dicunt: Marcionitæ ac pepuziani etiam mulieres admiserunt. VII. 184.
- Per. Quid hæc vox denotet in Scripturis. VIII. 56.
- Perclusio Clerici est casus Papæ reservatus. VII. 380.
- Perditio. Adducitur scala perditionis. I. 413. Quomodo dæmones vigilent ad perditionem animarum. II. 219. *tot. cap. XIX.*
- Peregrinus quibus teneatur legibus. IV. 229. Quid sit Communio laica, & peregrina. VII. 188.
- Peterinus quid sentiat de Prædestinatione. I. 362.
- Perfectio. Quid sit perfectio simplex, & quid simpliciter simplex. I. 252. Perfectiones rerum omnium sunt in Deo eminenter. *Ibid.* Perfectio libertatis minime deest voluntati divinæ. I. 316.
- In creaturis datur duplex perfectio, relativa & absoluta. II. 154.
- Perfectio est duplex. IV. 32.
- Confirmatio interdum vocatur etiam perfectio. VII. 2.
- Periculum. Leges humanæ non semper obligant cum periculo vitæ. IV. 216. & *seq.* An lex Divina. *ibid.*
- In casu urgentis periculi potest absolutio dari sine satisfactione peracta. VII. 410. Quale periculum vitæ requiratur, ut possit dari extrema unctio. VIII. 36. Vid. *Reguralis.* An Parochi cum periculo vitæ tempore pestis teneantur administrare Sacramentum extremæ unctionis. VIII. 42.
- Perjurium prohibetur præcepto secundo. IV. 179. Et octavo. IV. 184.
- Perjurium an committat confessarius, si sub juramento affirmet, se nescire crimen quod scit e confessione. VII. 367.
- Permissio. An peccati permissio sit effectus prædestinationis. I. 377.
- Perpetuus. Vid. *Æternus.*
- Perſa. Quot annis ante æram vulgarem Christi inceperit Regnum Persarum. V. 127.
- Persecutio. Elceseita docet, in persecutione fidem servandam corde, ore negandum. V. 46. Refutatur. *ibid.* & *seq.* An in persecutione licitum sit Christiano, vel Episcopo fugere. V. 47. & *seq.*
- Est signum veræ fidei, quod in persecutionibus augmentum sumpserit. V. 168.
- Persecutor. Martyrium inferens debet esse persecutor, nam illicitum est se ipsum occidere pro fide. VI. 425. An ad Martyrium requiratur, ut etiam in persecutore sit voluntas occidendi ob fidem Catholicam. VI. 427.
- Perseverantia. An bonorum Angelorum perseverantia fuerit prævisa in decreto prædeterminante. I. 255. An primus homo habuerit perseverantiam. I. 292.
- An donum perseverantiæ æque necessarium sit homini in statu naturæ innocentis, ac lapsæ. III. 199. An sit donum speciale facta prius prædestinatione. III. 222. Cur Deus non omnibus det perseverantiam. III. 309. IV. 36. Quid sit. IV. 33. Quid ad eam requiratur. II. 33. *ibid.* Pelagiani, & Semipelagiani negant esse donum speciale. IV. 34. Probatur esse donum specialissimum. IV. 35. Quomodo ea petatur in oratione dominica. *ibid.* Perseverantiam in gratia habituali etiam solum ad tempus non possumus de condigno promereri. IV. 127. Minus perseverantiam finalem. *ibid.* Cur possumus de condigno promereri vitam æternam, non item gratiam finalem. IV. 128. An perseverantia finalis nec de congruo possit obtineri. *ibid.*
- An gratia, gloria, & perseverantia Angelorum sit ex merito Christi. V. 349. & *seq.*
- Persevero. An ad perseverandum erat Adamo necessaria gratia prædeterminans. III. 35.
- Persona. An una Persona Divina sine altera possit per absolutam Dei potentiam videri. I. 225.
- Variorum errores circa Trinitatem Personarum referuntur. II. 1. Anastasius quaternitatem admittens fulmine ictus interit. II. 2. Trinitas Personarum ad-

versus Iudæos, & Hæreticos ostenditur ex veteri Testamento etiam conformiter linguæ Hebraicæ. *ibid.* per tot. cap. I. Vocabula *Dii faciamus* &c. non significant plures Deos, sed plures Personas. II. 4. Prædictus modus non est phrasia Hebraica, nec ponitur honoris causa, more Europæorum. II. 5. Nec dicto textu *faciamus hominem*, locutus est Deus cum Angelis. II. 6. Solvuntur objectiones ulteriorum ac Hæreticorum. II. 7. Quibus argumentis Iudæorum obduratio cogatur circa Myſterium Trinitatis Personarum. II. 11. Trinitas Personarum contra Hæreticos probatur ex novo Testamento. II. 12. per tot. cap. III: & IV. Ubi refutantur Sociniani. *ibid.* Omnes tres Personæ sunt Institutores Evangelii. II. 14. Vindicatur Textus Scripturæ: *Tres sunt, qui testimonium* &c. *ibid.* & seq. Trinitas Personarum probatur traditione Patrum. II. 22. per tot. cap. V. Annotatio utilis de quibusdam libris apocryphis circa hoc Myſterium. II. 23. & seq. Trinitas Personarum non est deneganda ex eo, quia eam humana ratio capere nequit. II. 24. Altercatio Catholici cum Sociniano circa Trinitatem Personarum. II. 26. per tot. cap. VI. An dogma Catholicum evertat seipsum circa Trinitatem Personarum. *ibid.* usque ad cap. VII. An Trinitas Personarum elidatur per rationes philosophicas. II. 24. per tot. cap. VI. An Persona Patris sit etiam Persona Filii, & Spiritus S. II. 27. An qualibet Persona sit trina in Personis. *ibid.* De distinctione Personarum. II. 28. Cur eadem Essentia Divina possit esse triplex in Personis, & cur non etiam natura creata. II. 29. An natura humana posset assumi simul a Personis tribus Divinis. *ibid.* Personæ Divinæ cur tantum sint tres. Quæ distinctio inter Essentiam Divinam, & Personas. II. 30. An diversus modus existendi non tantum Personas divinas, sed etiam naturam multiplicet. *ibid.* & seq. Trinitas Personarum probatur exemplis, ratione, ac miraculis. II. 32. & seq. Trinitas Personarum non destruit simplicitatem Dei. II. 34. Deus Pater generavit Personam, non alium Deum. II. 46. Vid. *Filius, Verbum*, aut *Christus*. Spiritus S. est res subsistens seu Persona. Vide *Spiritus*. Regulæ aliquæ dignoscendi, quando in scriptura res, vel actio, & quando Persona debeat intelligi. II. 67. Quæ sit proprietas primæ Personæ. II. 93. De proprietatibus notionalibus trium Personarum. II. 91. & seq. An Spiritus S. esset Persona distincta a Filio, si ab hoc non procederet. II. 142. Personæ divinæ multiplicantur, & distinguuntur ob relationes. *ibid.* Regulæ observandæ in discursu de Trinitate Personarum. II. 147. & seq.

Negantes pluralitatem Divinarum Personarum, agrediuntur secundum fidei articulum. IV. 387.

Duas in Christo Personas admittit Nestorius. V. 242. Oppugnatur. V. 246. & 255. Eutyches solum unam admittit naturam ex duabus per unionem hypostaticam commixtam. V. 281. Refutatur demonstrando, duas naturas in eadem Persona etiam post unionem manere distinctas. V. 282. An unio hypostatica sit facta in natura, vel in Persona. V. 291. An omnes tres Personæ SS. Trinitatis potuissent assumere naturam unam. V. 294. Et an in hoc casu adhuc unus homo dici posset. *ibid.* An eadem Persona Divina potuisset assumere naturas duas, & tamen dici unus homo. V. 295. Cur Filius, & non alia Persona naturam induerit nostram. *ibid.* Com-

municatio Idiomatum in Christo respectu Personæ admitti debet. V. 298. Felix, & Elipandus dixerunt Christum esse Filium Dei adoptivum in sensu Nestorii negando unionem hypostaticam, & admit- tendo duas Personas. V. 305. & seq. Natura Divina nequit esse pars personæ, quæ est Christus. V. 328. Quando dicitur: *unus de Trinitate*: vox unus non naturam, sed Personam significat. V. 330. Pagani docent, non dari secundam Personam, quæ passa esset pro salute nostra, sed peccata, utpote quæ Deo non nocent, condonari a Deo. VI. 4. Nulla actio Christi, siue agat assumpta forma, siue Divina, sejungenda est a communione Personæ, & sic omnis actio Christi erit infinita. VI. 40. Quomodo Socinus, & quomodo Christianus explicent illud: *Personarum acceptio non est apud eum*. VI. 43. Christus non est Mediator, prout est homo a Personæ Verbi præcisus. VI. 62.

Error personæ est impedimentum dirimens. VIII. 178.

Personale. Quid sit jus personale. IV. 166.

Personalis. V. *Paſſa*, vel *Voluntas*.

Pes. An bene legatur: *Foderunt manus meas, & pedes meos*. VI. 121.

Græci in confirmatione inungebant frontem, oculos, an res, os, aures, & pectus. VII. 77. Quam habeant unctiones significationem. *ibid.* Iuxta aliquos Græci etiam inungebant manus & pedes. *ibid.* Domino Iesu Christo in Eucharistia existenti latræ cultus est exhibendus. VII. 176. Quomodo intelligendum illud: *Adorate scabellum pedum ejus*. *ibid.*

In extrema unctione sunt inungendi pedes. VIII. 20. Quid inungendum, si pedes abscissi. VIII. 22. V. *Lotio*.

Pestis. Tempore pestis potest extrema unctio dari per virgulam, vel spatulam mundam postea conctemendam. VIII. 23. An parochi tempore pestis teneantur administrare extremam unctionem. VIII. 42.

Petavius (*Dionysius*) demonstrat, gratiam ab Augustino constitui in inspiratione S. Charitatis. VIII. 390. Petavius ait, concupiscentiam esse in se malam. VIII. 425.

Berti definitio gratiæ, quod sit *Illustratio mentis*, & *inspiratio S. Dilectionis*. purgatur ab errore Iansenii demonstrando, eam aperte desumi ex S. Augustino, & Petavio. IX. 104. & seq.

Hujus argumetra contra gratuitam prædestinationem solvantur. I. 367. An sibi constet in tradenda doctrina de prædestinatione. I. 371.

Petispid a suis Antonio Arnaldo comparatus. IV. 65.

Petra. An Christus, vel Petrus, vel fides vocetur *Petra*. VI. 101. *Petra*, unde fluxerunt aquæ, figurabat latus Christi apertum. VI. 29.

Petrobruiſſianus. Waldenses, Petrobruiſſiani, Cathari, & Anabaptistæ negant, infantes posse baptizari ante usum rationis. VI. 393. An idem senserint Tertullianus, & Hieraciti. VI. 303.

Petrus Abaelardus. Ejus error circa potentiam Dei. I. 139. & seq. Refutatur. I. 142.

Petrus Alexandrinus (*S.*) quando sis Martyrio affectus. VI. 216.

Petrus a Soto docet cum Catholicis, Christum pro omnibus esse mortuum, ac omnibus præparasse remedia salutis, sed præparata non omnibus acta applicari. IX. 152.

- Petrus de Apono*. An ipse vel ipsius statua sit combusta ob negatam Lazari, suscitationem. VI. 103.
- Petrus Dresdensis*, & alii dixerunt sub utraque specie fieri debere communionem. VII. 194.
- Petrus Fullo*. Vid. *Fullo*.
- Petrus Lombardus*. Vid. *Lombardus*.
- Petrus Mogus* fuit Episcopus intrusus, & tamen valide ordinavit. VIII. 123. Est ab uno tantum ordinatus Episcopo in Episcopum. *ibid.*
- Petrus (S. Apost.)*. De ejus lapsu. III. 296.
- S. Petrus legalia præcipiens vere sine simulatione a S. Paulo est correctus. IV. 193. An S. Petrus peccarit præscribendo legalia. *ibid.* & *seq. usque ad cap. XI.* Cephas, cui Paulus in faciem restitit, non est alius a Petro. IV. 200. & *seq.* An huic præferendus S. Paulus ex eo, quia S. Petrus in antiquis imaginibus sæpe sinistram occupat. IV. 359. Quid reprehendendum in S. Petro percutiente servum Pontificis. V. 94.
- Quomodo intelligendus in priori Epistola cap. III. vers. 18. 19. & 20. In quo & iis, qui in carcere erant, spiritibus vivens prædicavit &c. Vid. S. Augustinus. Quid significant hæc nomina *Simon Petrus*, VI. 101. Cur idem dicatur Cephas? *ibid.* An Petrus vel Christus, vel Ecclesia sit *Petra*. *ibid.* Quando fuerit occisus. VI. 110.
- Ss Petrus in quo sensu non habuisset partem cum Christo, si lotus non fuisset. VI. 167. Christus manu propria baptizavit B. Virginem Mariam, Ss. Ioannem, & Petrum. VI. 303.
- Baptizati a Philippo Diacono sunt confirmati a Ss. Petro, & Ioanne. VII. 11.
- S. Petrus an portaverit primam tonsuram. VIII. 65. Cur Ordinatio Papæ fiat apud aram S. Petri. VII. 142. Cur de corpore S. Petri sumatur Pallium Archiepiscoporum. *ibid.*
- Peyrerius (Isaac)* fuit pater Præadamitarum. III. 1.
- Phantasia magica*. Vid. *Portentum*.
- Phantasiastæ*. Eucharistiæ Sacramento revera continetur Christi Corpus, & Sanguis. VII. 135. *tot. cap. VIII.* Hoc negarunt Phantasiastæ. *ibid.*
- Phantasticus*. Corpus Christi non fuit phantasticum. V. 185. & *seq.* & 202. & *seq.* & 281. & *seq.*
- Phariseus*. Unde hoc nomen acceperint? IV. 159. Varia eorum dogmata. IV. 160. Ut de lotionem immundi pietate, juramento, decimis. *ibid.* Horum traditiones rejicit Dominus. V. 331.
- Qualis error Phariseorum, Baptistarum, & Hemarobaptistæ quotidie se abluebant non adhibita forma, sed per modum lustrationum Phariseorum. VI. 352. Cælicolæ Mosaicos ritus, & Baptismum retinebant, & approbabant Anabaptismum, quomodo vocetur Cælicola novi apud Donatistas Baptismi institutor? *ibid.*
- Pharisaicus*. Quid sit conscientia Pharisaica. IV. 303.
- Phase*. Quo die Mensis Nisan immolabatur Phasæ; an Luna XIV. ineunte, vel exeunte. VII. 85. Tempore Christi non utebantur Judæi duplici Neomenia, a Phase Lunæ, & a congressu Planetarum deducta, neque duplici calculo Astronomico, & vulgari, quorum unum Dominus, alterum Ierosolymitani secuti fuerint. VII. 87. Probatur contra Zwinglium, quod Phase non signum transitus sit, sed victima pro transitu. VII. 156. Qualiter ergo Phase dicatur signum. *ibid.*
- Pherepamus (Joannes)*. Ejus censura in consubstantialitatem Filii. II. 60. Negavit, pudorem nuditatis esse pœnam peccati. III. 67. Vid. *Clericus (Joannes)*.
- Ejus objectiones circa peccatum originale ad posteros Adæ transfusum solvuntur. III. 91. Idem refutatur circa explicationem gratiæ efficacis. III. 271.
- Contra hunc defenditur S. Augustinus. IV. 166. & *seq.* Imprudenter reprehendit S. Augustini scripta contra Divinitatem Bæchi. IV. 362.
- Phereponus Salmasius*, *Vitringa*, & hæretici recentiores negant esse antiquam ab Apostolis desumptam consuetudinem Prædobaptismi, sed omnes esse baptizatos ætate jam adulta. VI. 393.
- Phereponus* negat præsentiam Sanguinis, & Corporis Christi in Eucharistia. VII. 147. Idem dicit, verba Evangelii: *Hoc est corpus meum*, esse locutionem figuratam, ac metaphoricam. *ibid.* Refutatur. *ibid.* & *seq.*
- Philastrius*. Montanistæ a Philastrio nuncupati rebaptizabant. VI. 352. Montanistæ aliqui vocantur a Montano Pepuziani, & Cataphryges, alii sunt Montanistæ a Philastrio dicti. *ibid.*
- Philetus* negans carnis resurrectionem refutatur. V. 397. & *seq.*
- Philippus*. Baptizati a Philippo Diacono sunt confirmati a Ss. Petro, & Ioanne. VII. 11.
- Philippus Landgravius*. Vid. *Landgravius*.
- Philippus Pulcher*. Vid. *Bonifacius VIII.*
- Philippus (S.)*. Quid significet hoc nomen, & unde ortum traxerit. VI. III.
- Philo* negat, Paradisum fuisse locum corporeum. II. 250.
- Philosophia*. Mysterium Trinitatis nec per rationes Philosophicas eliditur. II. 24. *per tot. cap. VI.* Ad capeffendas disciplinas Philosophiæ non requiritur gratia supernaturalis. IV. 2. *cap. I.*
- Hujus ignorantia est excusanda. IV. 199. Vid. *Dialectica*.
- Philosophicus*. An detur peccatum Philosophicum. IV. 291. Unde sit derivatum. *ibid.*
- Philosophus*. Quidam Philosophi negabant existentiam Angelorum. II. 152.
- Plures præstantissimi Philosophi fatentur Deum unum. IV. 386.
- Secundum recentiores Philosophos sola anima rationalis potest pati. V. 211.
- An præsentia Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistia possit argumentis Philosophorum probari. VII. 155. & 163. & *seq.*
- Propositiones 25. & 26. Baji sunt: *Omnia opera infidelium sunt peccata*, & *Philosophorum virtutes sunt vitia*. VIII. 465. In quo sensu damnatæ hæc propositiones. VIII. 466. Qualiter eas explicent Doctores. *ibid.* & *seq.* Easdem propositiones intellexit Bajus de peccatoribus. *ibid.* item & *seq.* Bellelli non docuit, omnia opera infidelium esse peccata, & virtutes Philosophorum esse vitia. VIII. 512. §. II.
- Phison*. An in confluente Phison sit Paradisus. II. 253.
- Phenices* an primi litterarum inventores. IV. 174.
- Photianus*. Licet incertum sit, a quo tempore invaluerit apud Græcos fermentati usus, videtur tamen obtinuisse ante exortum Schisma Photianum. VII. 109.
- Photinianus*. Quam perversam formam in Baptismo adhibeant Photiniani. VI. 324.

Photinianus raro contulit Baptismum in nomine SS. Trinitatis. VIII. 129. Unde ab eo baptizati, & ordinati de novo sunt baptizati, & ordinati, si redierunt. VIII. 133.

Photinus. Ejus error de Summa Trinitate. II. 2.

Photinus est damnatus a Concilio Nicæno. VII. 43.

Photius quoslibet Sacerdotes esse contendit ministros ordinarios confirmationis. VII. 40. An Græci, vel Latini omnium primi in Bulgaria fidem disseminarint. VII. 49. & seq. Nicolaus jussit de novo confirmari Bulgaros consignatos a Græcis per Photium missis. *ibid.* Azymos jam fuisse ante Photii dissidium, probatur. VII. 104. & seq.

Photius etsi fuerit Episcopus intrusus, valide ordinavit. VIII. 124.

Photius spado excitavit dissidium inter Latinos, & Græcos de Processione Spiritus S. II. 78. De ejus symbolo. II. 86.

Phrebonitas. Error illius de æternitate. I. 133.

Phreneticus an sit subjectum capax extremæ unctionis. VIII. 37.

Physica Causa. Vid. *Causa*.

Pichon (P. Ioannes) tradidit in quodam Opere, Communionem frequentissimam, imo quotidianam præcipi; atque singulos, præsertim laicos, esse ad illam sufficienter dispositos, si tantum, Confessione præmissa, lethaliū criminum absolutionem obtinuerint. VIII. 213. Ejus opus a pluribus Galliarum Episcopis fuit condemnatum. *ibid.* Eiusdem humilis, atque prudens retractatio. *ibid.* & seq.

Picus Mirandulanus. Ejus observatio de summa Trinitate ex veteri Testamento. II. 3.

Pietas Phariseorum in quo erat sita. IV. 160.

Piette (Aurelius) docet propositionem 38. Baji loqui in sensu charitatis sanctificantis. VIII. 360.

Pighius. Ejus opinio circa definitionem peccati originalis rejicitur. III. 110. Ejus opinio de pœnis originali peccato correspondentibus in altera vita. III. 129. & seq.

Pilatus. Hujus acta de Christo sunt argumentum efficax Religionis nostræ. V. 170. Probatur hæc acta esse genuina. V. 171. & seq. Propter hæc acta Tiberius petiit Christi apotheosin; Critici hæc negantes refutantur. *ibid.* An suscepit fidem Catholicam. *ibid.* Fuit privatus administratione Iudæ. V. 172. Sub ipso nullum est scriptum Evangelium. *ibid.* Vid. *Pontius*.

Pipinus an fuerit Childerico substitutus a Romano Pontifice. X. 3. 17. 19. & 20.

Pirata annumeratur raptoribus. IV. 183.

Piscis. De creatione piscium. I. 249. An possint generari in montibus. VII. 250.

Græci possunt certis diebus jejunium frangere, si edant pisces sanguine concretos. V. 117.

Pius. Vid. *Probus*. vel *Iustus*.

Pius IV. concessit Episcopis Indiæ, ut balsamo Indico, quod verum est balsamum, confirmarent. VII. 30. Moravis, Bohemisque a Synodo Basileensi, & Germanis concessus erat a Pio IV. usus Communionis sub utraque specie. VII. 199. Sed postea a Pio V. ob abusum quosdam sublatus est. *ibid.*

Pixis. An panis præsens censeatur, si sit clausus in Pixide, aut ciborio. VII. 114.

Plagium est emptio vel venditio hominis liberi. IV. 183. Est furtum gravissimum. *ibid.*

Planeta. Tempore Christi non utebantur Judæi duplici Neomenia, a Phase Lunæ, & a congressu planetæ Theol. Tom. X.

netarum, neque duplici calculo Astronomico, & vulgari. quorum unum Dominus, alteram Ierolymitani secuti fuerint. VII. 87.

Planeta. Quid denotet casula seu planeta. VII. 247.

Plasma Adami corporeum quale fuerit. III. 8.

Plata (Horatius) negat faminam a Christo redemptam. VI. 50.

Plato naturali virtute non invenit Mysterium Trinitatis. II. 131. De circuitu animorum ad mentem Platonis. III. 29. & seq.

Platonici. Asserebant Platonici Angelos constare corporibus elementaribus. II. 155. Idem negant, ignem infernalem esse perpetuum, II. 203. Dicunt mundum esse ab æterno. II. 255. Vid. *Revolutio*.

Contra hos probatur, terrenum corpus posse consistere in cælo. IV. 401.

Plebiscita quid. IV. 246.

Plebs. Quomodo intelligendum illud. *Plebs sancta, Regale Sacerdotium*. VI. 197.

Plenilunium perfectum est die XV. Mensis Nisan ineunte. VII. 86.

Plenitudo. In Deo est omnis plenitudo scientiæ. I. 230.

Pluralitas. Quid scriptura velit significare, si utatur vocibus. *Dii, faciamus*. II. 6. Solvuntur objectiones desuper. II. 6.

Pluto unde ortum, & nomen trahat. IV. 362. Nequit inter Deos referri. *ibid.* An hoc nomine veniat Cham filius Noe. *ibid.*

Pneuma. Vid. *Spiritus S.*

Pneumatomachus. Error eorum de Spiritu S. II. 65. & seq. præ. cap. XIV. item per cap. VX.

Pneumatomachus negans Spiritus Sancti Divinitatem refutatur octavo fidei articulo. IV. 394.

Pædobaptismus. Baptismus parvulorum, seu Pædobaptismus examinatur. VI. 393.

Pœna. An dæmones adhuc peccent, & propterea pœnam mereantur. II. 188. Pœna dæmonum est ignis infernalis. II. 103. per tot. cap. XVII. Vid. *Ignis*. De pœnis ob inobedientiam Adæ injunctis. III. 50. tot. cap. XIII.

Pœna quid sit. IV. 216. Quid sit pœna sententiæ lætæ. *ibid.* Opinio probabilis est vitium, & pœna peccati. IV. 309.

Christus per mortem suam peccatorum nostrorum pœnas luit. VI. 9. An in Deo sit justitia vindex peccatorum, & horum pœnas exposcens. VI. 16. Christus omnium peccatorum pœnas, non vero culpas suscepit. VI. 17. Solvantur sophismata Socini. VI. 23. & seq. & 43. & seq. Ostenditur Christum vere satisfecisse pro nobis pretio sanguinis, *ibid.* Vid. *Infernus*.

An sit sufficiens intentio suscipiendi Sacramenta in eo, qui pœnis ad hoc cogitur. VI. 241. De pœnis Anabaptismum conferentis, & susipientis. VI. 391.

Catholicorum aliqui tenent, Sacramento Pœnitentiæ præmittendam esse contritionem perfectam, quæ procedit ex charitate perfecta, & delet peccati culpam apud Deum, ita ut absolutio solum delet pœnam. VII. 279. Peccatum tenemur detestari ut offensam Dei, non propter solam pœnam. VII. 295. Non possumus peccatum detestari ut offensam Dei sine charitate Dei. *ibid.*

Plerumque dimissa culpa peccatorum remanet luenda pœna temporalis. VII. 415. Pœnitentia liberat a pœna æterna, & temporali. VII. 440. De culpa,

& pœnis eorum, qui extremam unctionem contemnunt, aut respuunt. VII. 41.
Penalis lex quid sit? IV. 216. An obliget in conscientia. *ibid.*
Pœnitens. Quinam fuerint dicti pœnitentes. VII. 428. Vide *Peccator*.
Pœnitentia. De lapsu Hosii Episcopi in hæresim Ariam, & pœnitentia illius. II. 127. & *seq.* An demones possint pœnitentiam agere? II. 191.
 Sine meritis Christi non possumus pœnitentiam agere. VII. 30. & *seq.*
Pœnitentia probatur esse Sacramentum. VII. 158. Baptismus, & Pœnitentia sunt Sacramenta mortuorum necessaria necessitate medii. VI. 171. Eam vocat Calvinus mendacium, & imposturam. VI. 177. Kemnitius effutiit, eam factam a Petro Lombardo. *ibid.* Et sic volunt, Pœnitentiam nec mediate a Christo institutam. *ibid.* An S. Bonaventura docuerit, Pœnitentiam institutam ab Apostolis? VI. 173. Licetum est uti forma conditionata in administratione Sacramenti Pœnitentiae, sed in quibus circumstantiis? VI. 193. Qui sine necessitate repetit formas Sacramentorum, committit sacrilegium, excepto Sacramento Pœnitentiae, ubi nova materia posita vel priori repetita potest repeti forma. VI. 194. Lutherus ait, Pœnitentiae Minister esse quemcunque hominem sine discrimine. *ibid.* Refutatur. *ibid.* & *seq.* Sacramentum Pœnitentiae in casu necessitatis potest peti a quocunque Sacerdote. VI. 208. Sacramentum Pœnitentiae in Paschate potest peti a Sacerdote improbo, dummodo sit tolleratus, & alius non adsit. VI. 209. Baptismus denotat etiam calamitates, pœnitentiam, & Martyrium. VI. 284. Christi Baptismus valet ad ablutionem culpæ: Baptisma Ioannis contulit solum munditiam legalem, remissionem vero peccatorum, non nisi ratione pœnitentiae, & fidei suscipientium. VI. 292. & *seq.* Cur Baptismus dicatur institutus, quando Christus baptizavit Ioannem, & cur non dicatur instituta pœnitentia, quando Christus Magdalene peccata dimisit? VI. 202. & *seq.* In adulto ad Baptismum requiritur fides, spes, timor, pœnitentia, & charitas inchoata. VI. 413. An & quando baptizandi sint amentes, & energumeni? VI. 414. An baptizari possit adultus infirmus, si scitur ante contractam infirmitatem peccatum grave commisisse, nec desuper pœnitentiam egisse, & si modo ob infirmitatem nec pœnitentiae signum dare, nec Baptismum petere possit? *ibid.* Adulti sine fide interna, & cum peccati mortalis affectu suscipientes Baptismum recipiunt charactere, sed non gratiam, gratiam perciperent, si deposito affectu peccati pœnitentiam egerint. *ibid.* Peccata ante Baptismum commissa non sunt materia pœnitentiae Sacramenti. VI. 415.
 Sacramenti Pœnitentiae pars altera est confessio peccatorum. VII. 319. Cur pœnitentia non remittat peccata sine confessione, sicut facit Baptismus. VII. 323. Cur non omnes sint Ministri Pœnitentiae in necessitate, sicut sunt in Baptismo. VII. 344. Cur valeat matrimonium inter absentes, & cur non Pœnitentia Sacramentalis. VII. 354. Cur pœnitentia Iudæ Proditoris infructuosa fuerit. VII. 369. Contritio, confessio, & satisfactio sunt quasi materia Pœnitentiae. VII. 370. Quis sit Minister Pœnitentiae? Vide *Confessionis Minister*. Qui non vult subire onera Pœnitentiae, est incapax absolutionis. VII. 398. An

ad hoc Sacramentum solum requiratur materia analogica. VII. 402. An actus Pœnitentis sint materia essentialis huius Sacramenti. *ibid.* Egrotus debet absolutio dari, si petiit confessarium, & dedit signa Pœnitentiae, etsi, hoc adveniente, loquela, ac omni sensu exteriori sit destitutus, dummodo circumstantes testentur, eum petiisse confessarium, & dedisse signa Pœnitentiae. *ibid.* An is, qui probus erat, & Christiane vivebat, possit absolvi, si subito egrotus nullum possit dare signum. *ibid.* An in his circumstantiis absolutio sit danda ei, qui scelerate vixit. *ibid.* An vita Christiane culta sit signum sufficiens pro obtinendo hoc Sacramento, si aliud reddi non possit. *ibid.* De rigore Pœnitentiae canonicae antiquae Ecclesiae. VII. 405. & *seq.* Hanc primum sublecuta est reconciliatio, etsi Satisfactio non necessario præmittatur absolutioni. VII. 410. Ex consuetudine Ecclesiae Satisfactio est præmissa. *ibid.* Vide *Satisfactio*. Sacramenti Pœnitentiae pars integralis, non essentialis est satisfactio. VII. 410. Pœnitentiae usque ad mortis articulum dilata non est segura. VII. 414. An antiqui Canones solum fuerint ordinati ad ostendendum signum publicum Pœnitentiae. *ibid.* & *seq.* 418. & *seq.* Quomodo intelligendum illud: *Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum ejus non recordabor*. VII. 416. Cur in Baptismo peccata dimittantur sine iuncta satisfactione, & cur non in Sacramento Pœnitentiae. VII. 418. Confessarius sciat antiquos Canones de pœnitentia. VII. 422. De pœnitentia publica. Vid. *Publicus*. S. Augustinus tres pœnitentiae actiones distinguit. VII. 434. Quos effectus causet Pœnitentia. VII. 439. & *seq.* An etiam habitus fidei, spei, & virtutes acquisite amittantur per peccatum, & quomodo restituantur per pœnitentiam. VII. 440. Quomodo virginitas per peccatum amittatur, & restituatur per pœnitentiam. *ibid.* Bona opera peccato mortificata reviviscunt per pœnitentiam. VII. 441. Cur originalis iustitia non poterit per pœnitentiam recuperari. VII. 442. Cur innocentia, & virginitas peccando amissa non recuperentur per pœnitentiam. *ibid.* An opera bona per peccatum mortificata per pœnitentiam reviviscant ad illum gradum gratiae, & gloriae, quam ante habuerunt. VII. 442. An peccata per pœnitentiam dimissa reviviscant per subsequens peccatum novum. VII. 443. Qui perseverat in odio, nequit consequi Pœnitentiae effectum. *ibid.* Pœnitentiae consummativum est extrema unctio. VIII. 2. Ordinandus non est in publica pœnitentia constitutus. VIII. 139.
 Sententia, quod in Sacramento Pœnitentiae requiratur charitas initialis; quæ tamen non semper justificationem conferat, non potest censura notari. VIII. 400.
 Damnantur propositiones Quesnelli prolatae de pœnitentia. IX. 315. & *seq.*
 Gradus pœnitentiae publicae erant quinque, fletus, auditio, substratio, consistentia, communicatio. VII. 3. De manuum impositione, quæ facta est in publica pœnitentia constitutis. *ibid.* Hæreticis resipiscentibus Sacramentum Confirmationis non confert absque pœnitentia, vel contritione primam gratiam. VII. 58. Morinus in hoc contrarius refutatur. *ibid.* Obex Baptismi, quem peccatores, & hæretici ponunt in tali statu suscipiendo Baptismum, non tollitur per confirmationem sine Pœnitentia.

tentia. *ibid.* Impositio manus, per quam olim hæretici recipiebantur in Ecclesiam, non erat repetitio Sacramenti confirmationis. VII. 59. Sirmondus. Maldonatus, Morinus, contrarium sentientes refutantur. VII. 60. Idem dic, si redeuntibus adhibita fuit chrismatio. *ibid.* Unctio vel manus impositio non fuit confirmatoria, sed reconciliatoria in signum Pœnitentiæ. *ibid.* In mortis articulo sacra Communio danda est etiam maximo peccatori, si Pœnitentiam agat, & usum rationis habeat. VII. 207. Hæretici negant ad Pœnitentiam requiri, ut peccata compensentur aliqua satisfactione, sed sufficere fiduciam in Christum. VII. 254. Refutantur. *ibid.* & seq.

Quid significet pœnitentia apud Latinos, & quid apud Græcos? VII. 254. Quid sit virtus pœnitentiæ? *ibid.* Hæretici tenent ad pœnitentiam aliud non requiri, quam melioris vitæ propositum, unde pœnitentiæ vocabulo rejecto nominant resipiscentiam: *ibid.* & seq. Pœnitentia est vera virtus, spectatque interdum ad charitatem, interdum ad iustitiam. VII. 255. An pœnitentia exorta ex timore inferni, vel ex malitia peccati sit vera virtus? An pœnitentia vel alia virtus possit consistere sine charitate? *ibid.* Pœnitentia est virtus infusa, & per gratiam Dei supernaturalem inspirata. VII. 256. Quomodo pœnitentia distinguatur, ut virtus est, a pœnitentia, ut Sacramentum est? *ibid.* Pœnitentiæ Sacramentum negarunt Montanistæ, Novatiani. *ibid.* Waldenses, Wiclefitæ, & Hussitæ ajunt, Sacerdotem peccatorem amittere potestatem absolvendi. VII. 257. Zwinglius, Calvinus, Kemnitius negant, pœnitentiam esse Sacramentum. *ibid.* Lutherus, & Melanchthon negant absolutionem Sacerdotis esse actum judiciale. *ibid.* Pœnitentia est verum novæ legis Sacramentum, quo judiciaria Sacerdotum notestate peccata remittuntur. VII. 258. An & qualiter solius Dei sit peccata dimittere? VII. 260. Non sequitur. non dari in nova lege Sacramentum pœnitentiæ; quia in veteri non dabatur. *ibid.* Solvuntur objectiones Hæreticorum volentium e numero Sacramentorum excludere pœnitentiam. *ibid.* Pœnitentiæ Sacramentum distinctum est a Baptismo. VII. 261. Solvuntur objectiones Hæreticorum huic positioni contrariæ. VII. 262. Quando institutum sit pœnitentiæ Sacramentum? VII. 264. Pœnitentiæ Sacramentum hominibus post Baptismum lapsis ad salutem assequendam est necessarium. VII. 265. Quid sit materia circa quam, & ex qua pœnitentiæ? *ibid.* Pœnitentia est instituta ad remissionem Peccatorum, ad quam pœnitens se debet preparare per actus aliquos requisitos. *ibid.* Peccata ante Baptismum commissa non sunt materia pœnitentiæ. *ibid.* Peccata mortalia sunt materia necessaria, venialia autem materia sufficiens pœnitentiæ. *ibid.* Venialia etiam aliis modis a pœnitentia distinctis expiari possunt. *ibid.* Nullum omnino datur peccatum, quod per pœnitentiam expiari, & ab Ecclesia, ejusque Ministris Sacerdotibus remitti non possit. VII. 266. Quid intelligatur per blasphemiam in Spiritum S. quæ nunquam dimittitur? VII. 269. Quomodo intelligendum illud? *Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati rursus renovari ad pœnitentiam.* Solvuntur varix objectiones Novatianorum volentium probare, aliqua peccata nunquam dimitti per pœnitentiam. VII. 268.

Pœnitentiæ pars prima contritio est. VII. 274. Actus pœ-

nitentis contritio, confessio, & satisfactio sunt quasi materia pœnitentiæ. *ibid.* Lutherani duas pœnitentiæ partes constituunt, terrorem conscientie incussum ex agnitione peccati, & fidem conceptam ex Evangelio, seu absolutione, qua quis credit, sibi remissa esse peccata. *ibid.* Quod ad pœnitentiam salutarem dicta requirantur tres partes, contritio, confessio, & satisfactio, conveniunt catholici declarantes illud exemplo filii prodigi, publicani, & Nivitarum. VII. 275. Terror incussum ex agnitione peccati nequit esse pars pœnitentiæ. *ibid.* Nec fides modo a Lutheranis explicata. *ibid.* Quid sit contritio? VII. 176. An detestationem peccati præcedat fides, timor, spes, & aliqua charitas. *ibid.* Timor servilis est donum Dei. *ibid.* Quale propositum novæ vitæ requiratur ad contritionem? *ibid.* An propositum debeat esse formale, ac explicitum, vel sufficiat virtuale? *ibid.* Contritio procedat ex corde sincero, sitque interna, unde lacrymæ non sunt semper signum contritionis. VII. 277. Contritio debet provenire ex motivo supernaturali, ac sit universalis. *ibid.* De origine vocabuli attritionis. VII. 278. Quid sit attritio? *ibid.* Quotupliciter contritio sit imperfecta, & qualiter differat ab attritione. *ibid.* Augustinenses attritionem, quæ includit charitatem Dei initialem vocant attritionem realem: eam vero, quæ omni charitate destituta est, attritionem servilem. *ibid.* Hæretici contritionem calumniantur tanquam hypocrisin, quæ non præparat ad gratiam, sed magis peccatorem facit. VII. 279. Hæretici rejiciunt omnem contritionem, & putant peccatum, si non procedat ex charitate perfecta, expellente terrorem. *ibid.* Catholicorum aliqui tenent, Sacramento Pœnitentiæ præmittendam esse contritionem perfectam, quæ procedit ex charitate perfecta, & dolet peccati culpam apud Deum, ita. ut absolutio solum deleat pœnam. *ibid.* Alii ad pœnitentiam requirunt solam attritionem servilem, omni charitate etiam initiali privatam. VII. 279. Aliqui ad pœnitentiam requirunt charitatem Dei, qua bonus est erga nos, non autem eam, qua bonus est in se. *ibid.* Aliqui requirunt ad pœnitentiam charitatem Dei initialem, qua diligitur super omnia, ita, ut non sufficiat attritio servilis, nec charitas concupiscentiæ, aut spei. *ibid.* Sententia propugnans necessitatem charitatis initialis ad gratiam in Sacramento pœnitentiæ obtinendam nulla potest censura notari, quemadmodum nec opposita. VII. 280. Eadem sententia propugnans necessitatem charitatis initialis ad gratiam in Sacramento pœnitentiæ obtinendam est e diametro distincta a doctrina hæreticorum, quæ damnata est a Tridentinis Patribus. VII. 281. Sententia, quod ad pœnitentiæ Sacramentum sufficiat attritio servilis non est damnata in Tridentino. VII. 283. Tridentinum non definit, ad pœnitentiæ Sacramentum sufficere solam attritionem servilem. VII. 284. Sententia ad gratiam in Sacramento consequendam exigens initialem charitatem, ipsi Tridentino, S. literis. Patribus, & rationi videtur esse conformis. VII. 286. Quid significet illud: *Diligendus est Deus tanquam omnis justitiæ fons.* VII. 288. Timor servilis sine charitate initiali venia indignus videtur. VII. 290. Charitas Dei ad omnem virtutem requiritur, & varie commendatur. VII. 286. tot. cap. V. & VI. Quod ad pœnitentiam requiratur charitas Dei initialis, probatur diversimode,

mode. *ibid.* & *seq.* tot. cap. V. & VI. Charitas necessaria ad gratiam in Sacramento pœnitentiæ obtinendam est amor charitatis, non spei solum, quo Deus diligitur ut nobis bonus. VII. 301. & *seq.* Quamvis spes non excludatur. VII. 302. Amor beatitudinis non excludit se solo voluntatem peccandi. *ibid.* Charitatem ab omni spe separatam propugnant Quietistæ, eamque vocant puram. *ibid.* Peccatum tenemur detestari, ut offensam Dei, & non propter solam pœnam. VII. 295. Non possumus peccatum ut offensam Dei detestari sine charitate Dei. *ibid.* Ad Sacramentum pœnitentiæ non requiritur charitas perfecta, quæ prius justificet, quam peccator absolvatur. VII. 312. Charitas initialis ad justificationem disponit, sed se sola sine pœnitentiæ Sacramento peccata non delet. VII. 313. Hæc sententia non est obnoxia propositionibus, & erroribus Baji. VII. 314. Pœnitentia est Sacramentum mortuorum. VII. 315. Sententia, quod ad Sacramentum pœnitentiæ sufficiat sola attritio servilis sine omni charitate etiam initiali, non est practicanda in articulo mortis. VII. 316. Timor servilis non videtur sufficere ad justificationem sine charitate Dei saltem initiali. VII. 295. tot. cap. V. & VI. Timor servilis est donum Dei, ac impulsus Spiritus S. VII. 297. & *seq.* Graves Doctores ad Sacramentum pœnitentiæ requirebant contritionem. VII. 312. Quæ sententia a Tridentino non fuit damnata. *ibid.* Attritio pure servilis non excludit voluntatem peccandi, & sic non est sufficiens ad gratiam acquirendam sine charitate initiali. VII. 396. An attritio sufficiat ad Sacramentum pœnitentiæ? VII. 301. Timor inferni non est præparatio sufficiens ad gratiam sine charitate initiali. VII. 287. tot. cap. V. & VI. Quomodo ea, quæ timore sunt, sint voluntaria? VII. 297. Quid de timore sentiat Quesnellus? *ibid.* Quas utilitates afferat timor servilis? *ibid.* & *seq.*

Pœnitentiarius jam ante tempora Novatianorum erat constitutus. VII. 333. Cur etiam iste Pœnitentiarius fuerit obligatus ad secretum. *ibid.* & *seq.* De facto Pœnitentiarii sub Nestario Episcopo. VII. 332. Quale munus habuerit ob hæresim Novatianam. VII. 334.

Pœta. Christianus non legat Carmina Poetarum. V. 108. Nec eorum fabulas, si limites honestatis excedunt. *ibid.*

Politia. Reservatio casuum non spectat ad æternam politiam tantum, sed etiam ad validam absolutionem. VII. 379.

Politicus. De regno politico Iudæorum. V. 123.

Pollux. Unctio extrema detur intincto Sacerdotis pollice. VIII. 23. Hoc non est de necessitate Sacramenti. *ibid.* Sed potest tempore pestis fieri per virgulam, aut spatulam. *ibid.*

Poloni Fratres. Eorum objectiones circa generationem æternam Patris solvuntur. II. 45. per tot. cap. X. eorum error de Summa Trinitate. II. 2.

Poloni. Vide *Fratres*.

Polycarpus (S.). Arianismi suspicio ab eo removeatur. II. 99.

Polygamia quomodo olim potuerit esse licita? IV. 153. Fuit semper unus grave. IV. 206. Eam permittit Mahomet. IV. 366.

An matrimonia infidelium, qui admittunt Polygamiam, sint signum rei sacræ. VIII. 153. Quid sit Polygamia. VIII. 208. Alia est simultanea, alia

successiva. *ibid.* Quod eadem mulier plures habuerit viros, non legitur ullo S. Scripturæ exemplo, sed potius repugnat juri naturali. *ibid.* Uxorum pluralitas finibus matrimonii secundariis repugnat, ac primæ illius institutioni adversatur. *ibid.* Lamech primus duas habuit uxores. *ibid.* Quæ mala ex Polygamia oriuntur, *ibid.* Fuit legibus civilibus prohibita. *ibid.* Sadducæi, Calvinus, ac alii Hæretici putabant, antiquos Patres, qui plures dixerunt uxores, peccasse in legem naturæ. VIII. 207. Contra hos probatur, antiquos Patres qui duxerunt uxores, immunes fuisse a culpa. VIII. 209. & *seq.* Cur Agar dicatur concubina Abraham. *ibid.* Sola uxor prima familiæ curam gerebat, & illius filii facti sunt paternorum bonorum hæredes: Secundariæ autem uxores adhibitæ sunt ad proles generationem. *ibid.* Sadducæis, & Calvinianis respondetur. VIII. 210. Pluralitas uxorum enervat vim gignendi. *ibid.* Quæ disparitas inter Polygamiam virilem, & muliebrem. *ibid.* Lutherus, & Melancthon dixerunt, fas esse Philippo Landgravio Hassiæ uxorem aliam ducere vivente prima. VIII. 207. Contra hos dicitur, in lege Evangelica nequit cum pluribus simul uxoribus iniri matrimonium. VIII. 210. Montanistæ, & Tertullianus damnant secundum matrimonium. VIII. 208. Contra hos probatur, licitas esse nuptias, primis per mortem unius solutis. VIII. 211. Quid de tertiis, & quartis nuptiis dicendum. *ibid.* Cur secundum matrimonium non benedicatur. VIII. 212.

Polytheismus, seu Idololatria. Hujus causa, & origo. I. 71. Auctor hujus non fuit Enos. *ibid.* Nec Moyses eum præscripsit populo Judaico. I. 72. Sed originem duxit a posteris Cham. I. 74. Varia notanda de eo. *ibid.* Polytheismus primo articulo fidei rejicitur. IV. 386.

Pomponatius falso docuit animam esse corpoream. III. 23.

Pontifex. An Romani Pontifices olim approbarent Baptismum in solo Christi nomine collatum? VI. 336.

Plures Romani Pontifices concessere Fratribus Minoribus Missionariis Regionibus Indiæ, Orientis, & Septentrionis facultatem administrandi confirmationem. VII. 47. Ac conferendi Ordines Minores. *ibid.*

Unde hoc nomen *Pontifex* sit derivatum. VII. 54.

Innocentius XII. alique Romani Pontifices verant, ne Jansenismi nota Theologi Catholici traducantur. VIII. 324. n. VIII.

Pontius. Cur in symbolo dicatur, quod Christus sit passus sub Pontio Pilato? IV. 388.

Pontius (*Basilus*) quid sentiat de operibus infidelium, & peccatorum? VIII. 466.

Populus. An ad legem aliquam requiratur acceptatio populi? IV. 208. *seq.* &

Quomodo intelligendum illud: *Expedi vobis, ut unus moriatur homo pro populo*. VI. 7.

Populus Iscael die XIV. exeunte Mensis Nisan Pascha immolavit, & eodem die eductus est de terra Ægypti. VII. 86.

Hujus in festivitate concursus non excusat ab integritate confessionis. VII. 364.

Porcus. Cur prohibitas sit Iudæis usus porcorum? IV. 185. Idem prohibetur a Mahomet. IV. 366.

Porphyrius impugnavit genealogiam Christi. V. 192.

Porretanus (*Gilbertus*). Vid. *Gilbertus*.

Por-

Portatilis. Quando in portatili possit celebrari extra Ecclesiam. VII. 243. An Missa possit celebrari in navi? VII. 244. Quid sit Altare portatile, an in eo inclusa sint Reliquiae? VII. 245. An eo ut possint regulares, & Episcopi? *ibid.*

Portentum. Varia notanda da portentis. II. 222. & *seq.* Vide *Miraculum.*

Portio. Anima rationalis non est portio divinae substantiae. III. 13.

Portus. V. *Theologus.*

Positivus. Quid sit lex positiva? IV. 139. Quid jus positivum, *ibid.* An obliget cum periculo vitae? IV. 216. An malitia peccari consistat in positivo, vel privativo? IV. 277.

Possevinus quid sentiat de operibus infidelium, & peccatorum? VIII. 467.

Posterius. Peccatum originale in posteros transiisse, probatur ex S. Scriptura. III. 86. *tot. cap. I.* Hanc transitionem plures negant Hæretici. *ibid.* Probatur ob hanc transfusionem necessitas circumcissionis, & modo Baptismi. *ibid.* Solvuntur plures objectiones. *ibid.* & *seq.* Eadem transfusio probatur ex SS. Patribus, & Conciliis solutione objectionum. III. 94. *tot. cap. II.* Illa ipsa probatur ex hujus vitae miseriis. III. 101. *tot. cap. III.* Qualiter peccatum originale sit posteris voluntarium. III. 105. & *seq.* Quomodo peccatum originale sit transfusum in posteros. III. 116. *tot. cap. VI.* Vid. *Originale.* An posterius obligentur noxa originali, & peccatis parentum. III. 123. Posterius Adæ etiam post lapsum illius gaudent libero arbitrio. III. 253. *tot. cap. II.* & III.

Potentia. Vid. *Præfens.* Deus habet potentiam infinitam. I. 139. & *seq.* Variorum errores circa eam. *ibid.* An Deus possit facere præterita non esse præterita? I. 141. Deus potest plura facere, quam actu facit. I. 142. Imo & meliora. I. 144. & *seq.*

Qualiter in Deo detur potentia? II. 134. An detur in divinis distinctio inter potentiam, principium, & generationem? *ibid.* In Deo non datur potentia, aut mutatio. II. 255.

Quid sit potentia remotissima, remota & proxima. III. 296.

Omnis gratia etiam parva, & sufficiens excitat quidem, ac movet voluntatem, non tamen semper efficit illum effectum, cujus produciendi veram habet potentiam. IX. 178. An sit Iansenianum dicere, gratiam sufficientem non dare potentiam proxime expeditam operandi effectum? IX. 180. Augustiniani agnoscunt cum gratia efficaci, seu delectatione victrice veram dissentiendi potentiam. IX. 183. & *seq.* Vide *Languetis.*

Potestas est ordo Angelorum. II. 216. & *seq.* Aereæ potestates est sextus ordo dæmonum. II. 217.

Potestas secularis nequit ferre leges Ecclesiasticas. IV. 222. Sed hæc etiam vi coactiva competit potestati Ecclesiasticæ. IV. 223. Potest laica, & spiritualis potest simul stare. IV. 225. Utramque habet Papa. *ibid.* Potestates duæ revera sunt in Ecclesia, una spiritualis, temporalis altera; qui fines, quæ munera utriusque. X. 45. Quomodo hæc duæ potestates in Christi Ecclesia convenient. X. 24. Fines eorum sunt diversi, & quinam sint. *ibid.* Secularis potestas debet tractare arma ad nutum Papæ. IV. 228. Potestas secularis nequit minuere immunitatem Ecclesiasticam. IV. 235.

An communicari possit creaturæ hypostatice Deo non

unitæ potestas instituendi Sacramenta? VI. 173. & 177. In Institutore Sacramentorum triplex est distinguenda potestas, auctoritatis, excellentiæ, & ministerii. VI. 177. Vid. *Jurisdiclio.*

Potus. Felicitas beatorum non consistet in epulis, potu &c. I. 194.

An illud: *Omnes eundem potum spirituales biberunt*, sit intelligendum de Sacramento Corporis, & Sanguinis Domini? VI. 248.

Vinum Eucharistiæ materia est, nec loco vini substitui potest aqua, vel alius liquor, etsi communi usu deserviat ad potum. VII. 116. Quomodo intelligendum illud: *Omnes eandem escam spirituales manducaverunt omnes eundem potum spirituales biberunt.* VII. 161.

Prædictus. Quid veritas practica. V. *Veritas.*

Quomodo cum dubio speculativo stet judicium practicum? IV. 311. Quid sit judicium speculativum, & practicum? IV. 310. An opinio speculative probabilis fiat practice certa per judicium reflexum. IV. 320. & *seq.*

Præadamita. Vid. *Adamus.*

Præceptum. De libertate Christi præsupposito præcepto Patris cælestis. I. 296.

Quomodo protoplasti transgressi sint præceptum Domini? III. 53. *tot. cap. XII.* Hoc præceptum Dei fuit iustissimum. III. 54. In transgressione primi præcepti plura peccata commiserunt protoplasti. III. 58.

An homo per solum liberum arbitrium possit servare omnia præcepta. III. 162. & *seq.* An impossibile servare præcepta divina sine gratia victrice. III. 186. Dei præcepta esse observata impossibilia, est propositio Iansenii. III. 293. Cur contradicit S. Augustinus. *ibid.* & *seq.* Ostenditur gratiæ necessitas ad servanda præcepta Decalogi. IV. 17. *tot. cap. IV.* Cuilibet fidei adest gratia orationis, ut possit impetrare auxilium sufficiens ad servanda præcepta. IV. 44. Non item infidei. IV. 45. Præcepta non sunt iustis impossibilia. III. 324. Imo nec impiis, neque ulli mortalium, quamvis illi iusto Dei iusto Dei iudicio gratia aliquando subtrahatur. *ibid.* & 330. IV. 86. & *seq.*

An Christus a Deo Patre habuerit præceptum moriendi? V. 237. Quomodo Christus stante præcepto libere sit mortuus? *ibid.* Ad libertatem sufficit indifferentia mediæ secundum se abstrahendo a decreto, aut præcepto. V. 238.

Præceptum suscipiendi Baptismum primum obligare cepit generaliter in promulgatione legis Evangelicæ. VII. 303. & *seq.* Vid. *Mandatum.*

An balsamum oleo sit permiscendum necessitate præcepti, aut omnino Sacramenti? VII. 29. & *seq.* Vid. *Chrisma.* An valeat confirmatio facta in oleo & non in Chrismata? *ibid.* Pius IV. concessit Episcopis Indiæ, ut balsamo Indico, quod verum est Balsamum, confirmarent. VIII. 30. An Sacramentum confirmationis sit iterandum, si est collatum in oleo simplici benedicto. VII. 29. Quid desuper statuerit Innocentius III. VII. 30. dicunt plures nullum esse præceptum de Sacramento confirmationis recipiendo, & sic neminem peccare graviter incluso contemptu, si non confirmetur. VII. 59. Berti propugnat necessitatem. *ibid.* Non quidem mediæ. VII. 60. Sed præcepti, non tantum Ecclesiastici, verum etiam Divini. *ibid.* Non respectu omnium, sed eorum, qui coram tyranno debent præ-

profiteri fidem, aut qui graves tentationes contra fidem patiuntur. *ibid.* & *seq.* Tridentinum ordinat, ut prima Tonsura initiandi prius confirmetur: an hoc sit de consilio, vel præcepto? VII. 62. Viri, ac mulieres emittentes Professionem Religiosam confirmationem prius recipiant ratione congruentiæ, non præcepti. VII. 63. Vini consecrando modicum naturalis aquæ per antiqua traditione, & Ecclesiæ præcepto debet infundi. VII. 115. Refutantur Armenii, qui solum vinum consecrabant. *ibid.* An etiam hoc fecerint Græci? *ibid.* Protestantes, ac Novatores negant, id esse præcepto. *ibid.* Impugnantur. *ibid.* & *seq.* Aquæ cum vino commixtio non est de necessitate Sacramenti, sed tantum præcepti, & præcepti quidem Ecclesiastici, non Divini. VII. 120. An possit consecrari licite una materia sine altera urgente præcepto, si utraque materia pro Sacrificio haberi non posset. VII. 124. Adulti tenentur præcepto Divino ad Communionem Sacramentalem. VII. 191. Idque fiat ex præcepto Ecclesiastico saltem semel in anno recurrente festo Paschalis. *ibid.* Præcepto Ecclesiastico de Communione in Paschate facienda non satisfit per Communionem sacrilegam. VII. 192. Cur non sufficiat Communio Sacrilega, cum non obstat sacrilegium, quin Sacerdos satisficiat, si in statu disgratiæ accepto stipendio celebrat, nec simulatio, quin suscipiatur Baptismus, nec peccatum grave, quin satisfiat operibus pro satisfactione injunctis. VII. 193. Sumere Communionem sub utraque specie nunquam fuit de præcepto respectu laicorum. VII. 194. Quidam Catholici tenebant, Communionem sub utraque specie non esse de præcepto quidem, ex utriusque tamen speciei perceptione uberiores gratiam acquiri. VII. 195. Quid desuper statuat Tridentinum? *ibid.* Communicantes sint jejuni ex præcepto Ecclesiastico. VII. 208. Sacerdos peccati mortalis sibi conscius, ac celebrare coactus non habita copia Confessarii tenetur ex præcepto quamprimum confiteri. VII. 210. Per confessionem Sacrilegam non satisfit præcepto Ecclesiastico de facienda Confessione in Paschate. VII. 192.

An extrema unctio debeat suscipi ex præcepto Divino, & Ecclesiastico. VIII. 41. An is, qui non potest confiteri, teneatur præcepto Divino suscipere extremam unctionem. *ibid.*

Quomodo intelligenda verba illa: *Sive manducatis, sive bibitis &c. omnia in gloriam Dei facite*? VIII. 474. An hæc verba contineant præceptum, quo quilibet indeliberate agens teneatur opera sua virtualiter referre in Deum? *ibid.* Ita, ut secus opera non sint bona ex omni parte? *ibid.* & *seq.* Quomodo intelligenda verba illa: *Omnia vestra cum charitate fiant*? *ibid.* An contineant præceptum omnia opera deliberata referendi in Deum? *ibid.* Sententia, quæ dicit, omnia opera deliberata in Deum referenda esse ex præcepto, ab Anonymo per calumniam ut Bajana rejicitur. VIII. 476. Solvuntur objectiones Anonymi contra necessitatem gratiæ ad actum charitatis Dei præsentiam. VIII. 488. Contra sententiam de operibus infidelium. VIII. 490. Contra liberum arbitrium. VIII. 492. Contra fidem, spem, & timorem sine charitate elicitos. VIII. 494. Contra expositionem textus, *Sive manducatis; sive bibitis &c.* VIII. 495. Contra præceptum referendi omnia opera in Deum. *ibid.*

Explicatur S. Thomas in materia de præcepto referendi omnia opera in Deum. *ibid.* & *seq.* Bellelli qualiter explicet præceptum referendi omnia opera in Deum? VIII. 499.

Iansenii prima propositio ait, aliqua Dei præcepta esse impossibilia hominibus justis: Catholici ajunt, nec ulli peccatorum esse aliqua præcepta impossibilia. IX. 134. Iansenianum non est dicere, justos habere gratiam sufficientem servandi præcepta, sed non semper efficacem. *ibid.* Quomodo præcepta possint servari ab homine, cum impleri nequeant sine gratia? IX. 138. An iis præcepta sint observata impossibilia, quibus negatur gratia sufficiens? *ibid.* Quod justis semper habeant gratiam sufficientem servandi præcepta, non autem semper efficacem, docet Norisius. IX. 139. Tenentque Thomistæ. IX. 140. Solvuntur objectiones Anonymi, quibus intendit probare, ex Berti sententia sequi impossibilitatem servandi omnia præcepta. IX. 174. §. IX. Decipitur quisquis ait, Berti existimare, aliqua præcepta esse justis impossibilia. IX. 197. *tot. §. III.* Imo non justis tantum, sed etiam cuilibet fidei, ac impio præcepta sunt possibilia. *ibid.* Bajus docet, hominem justificari per solam obedientiam præceptorum sine gratia: aliter sentiunt Augustiniani. IX. 294.

Præceptum quomodo differat a lege? IV. 141. Omnia præcepta legis naturalis reducuntur ad dilectionem Dei, & proximi. IV. 148. Quomodo hæc dilectio includat alias res. *ibid.* In quibus præceptis Deus possit dispensare. *Vid. Dispensatio.* Præcepta Decalogi interpretantur. IV. 174. *tot. cap. VIII.* Quot præcepta pertineant ad primam tabulam. IV. 175. *Non habebis Deos alienos*: est primum præceptum, & non secundum. *ibid.* Duo ultima præcepta sunt distincta. *ibid.* De ordine præceptorum, an præceptum, non *machaberis*, sit quintum vel sextum? IV. 176. Explanatio præceptorum. *ibid.* & *seq.* Prima verba, *Ego sum Dominus*, non sunt præceptum, sed præfatio. *ibid.* Primo præcepto prohibetur idololatria. *ibid.* Quid sint *Dii alieni*. *ibid.* Quid sculptilia? IV. 177. Quid Idola? *ibid.* An prohibita quæcunque sculptilia, & similitudines? *ibid.* Secundo præcepto prohibetur per jurium, & subinde juramentum. IV. 178. Tertio præcepto præcipitur sanctificatio Sabbathi. IV. 179. Quid significet, & cur institutum? *ibid.* Quomodo sanctificandum? IV. 180. In hujus cultu superstitioni sunt Iudæi. *ibid.* Quid Sabbathi iter? *ibid.* Honorare jubemur parentes præcepto quarto, qualiter id fiat? & cur vocetur primum præceptum? *ibid.* Honoranda est & mater. IV. 181. Quinam veniant nomine patris? *ibid.* De promissione huic præcepto adjecta. *ibid.* Quinto præcepto prohibetur sola occisio hominis, non autem pecoris, arboris, aut fructuum. *ibid.* Quando licitum homicidium? IV. 182. Eodem prohibentur ira, contumelia. *ibid.* Præcepto sexto prohibetur *machia*: quid sit? *ibid.* Comprehendit adulterium, incestum. *ibid.* An in impedimento ex incestu consurgente possit dispensari? *ibid.* Ulterius prohibetur stuprum, & etiam fornicatio simplex. *ibid.* Furtum prohibetur præcepto septimo. IV. 183. Quid sit furtum, & qualiter differat a rapina? *ibid.* Furtum gravissimum est *Plagium*. *ibid.* *Peculatus* est furtum ex ærario, seu pecunia publica. *ibid.* Quando fiat *Sacrilegium*, & quinam sint fures? *ibid.* Octavo præcepto prohibetur falsum

falsum de proximo testimonium. IV. 184. Quinam sit *noſter proximus*? *ib.* Contra idem est, testibus falsam infamiam objicere, pejerare, mentiri, detrahere, & temere judicare. *ibid.* Nono & decimo *præcepto* prohibetur concupiscentia mox dictorum. *ibid.* Quomodo Dei præcepta sint levia? IV. 284. & *seq.* Non licet sequi opinionem probabilem faventem libertati, si alia æque probabilis stet pro lege aut præcepto. IV. 416. & *seq.* Observatio præceptorum non salvat hominem, si denegat Christo Divinitatem. IV. 377. Quid sit necessitas medii, & præcepti? V. 41. Orationis Dominicæ petitione tertia rogamus, ut possimus servare præcepta intuitu, mercedis æternæ. V. 80. Vide *Languetius*.

Præcepta vet. legis quoad Ceremonialia in morte Christi desinebant obligare. IX. 189. & *seq.* Non ramen sunt facta mortifera. IX. 190. Eadem mandanti Petro vere ac sine simulatione Paulus restitit. IV. 192. & *seq.* usque ad cap. XI.

Præcepta quædam novæ legis dantur. IV. 203. Proinde non sola fides iustificat. *ibid.* Et sic refutantur Lutherus & Calvinus. *ibid.* Quæ præcepta & consilia novæ legis? IV. 205. Quod discrimen inter præceptum & consilium? *ibid.* Quomodo præcepta novæ legis sint levia? *ibid.*

Præcognitus. Prædestinati dicuntur etiam Præcogniti. I. 327.

Præcognosco. Deus non præcognoscit futura libera naturalis ordinis in prævisionibus, & decretis prædeterminantibus. I. 245.

Prædestinatus. Adducitur error Prædestinarianorum circa prædestinationem. I. 380. Adrumetini Monachi defunduntur ab errore Prædestinarianorum. I. 481. & *seq.* Prædestinariani non erant Massilienses. I. 384. Secta Prædestinariana sub Cælestino I. non fuit Gallis. *ibid.* Nec eam docuit Gothescalcus. I. 386. Heresis Prædestinariana quam injuriose objiciatur S. Augustino, suisque Discipulis. I. 325.

Prædestinarianus docet, Christum tantum pro electis ante mundi constitutionem esse mortuum. VI. 48. Refutantur. VI. 49.

Prædestinatio. Datur aliqua electorum prædestinatio ad gloriam. I. 326. Eaque est multiplex. I. 327. Ac varia sortitur nomina. *ibid.* Quid sit prædestinatio? *ibid.* Prædestinatio pertinet ad mentem Dei & voluntatem. I. 328. Ambrosii Catharini error circa prædestinationem. I. 329. In vocabulo prædestinationis præpositio, *Præ*, non dignitatis, sed temporis denotat præminentiam. *ibid.* Quomodo distinguatur a vocatione? quomodo a justificatione? & quomodo a glorificatione? *ibid.* Refutantur errores Pelagianorum, Origenis, & Semipelagianorum. I. 330. & *seq.* Non datur prædestinatio animarum ante unionem cum corporibus ob merita in statu præexistentiæ facta. I. 331. Prædestinatio electorum non sit ex prævisis meritis comparandis sola facultate liberi arbitrii. *ibid.* Neque ob præscientiam bonæ voluntatis, aut fidei. *ibid.* Libera acceptatio, & bonus usus arbitrii non est causa, prædestinationis. I. 332. Nec opera virtutum moralium prævisa. *ibid.* Prædestinatio ad gloriam est prior prædestinatione ad gratiam. I. 334. & *seq.* Prædestinatio ad gloriam non est ex præsentia meritorum. I. 335. Ordo intentionis, & executionis in prædestinatione consuetus explicatur. I. 336. 3. Augustinus tueretur gratuitam prædestinationem ad

gloriam. I. 341. Prædestinationem nostræ causæ sunt merita Christi. I. 363. & *seq.* Petavii argumenta circa prædestinationem solvuntur. I. 366. & *seq.* Prædestinatio electorum qua ratione sit immutabilis? I. 378. & *seq.* Quinam sint effectus prædestinationis? I. 375. & *seq.* Error Calvinii, & Jansenii, ac aliorum circa prædestinationem. I. 380. An possit prædicari populo materia de prædestinatio? I. 390. Leonardus Utinensis, & Grimanus defenduntur ab errore imputato circa prædestinationem. I. 394. & *seq.* Doctrina prædestinationis quanta cautione si tradenda rudioribus. I. 494. Supplex libellus Augustini Musæi Tarvisini, ubi exponitur doctrina de prædestinatione. *ibid.* & *seq.* An parvuli prædestinetur ad gloriam ob prævisa merita, aut ad damnationem ob prævisa demerita. I. 349 & *seq.* Quid adultis. *ibid.* & 331. 355. 370. & *seq.* Expenduntur argumenta contra prædestinationem ante bonorum operum præscientiam. I. 363. & *seq.*

Eam fieri ex meritorum præscientia, docent Semipelagiani. III. 222. An ea facta inutiles sint correctiones, & hortationes. *ibid.* Facta hoc prædestinatione docent Semipelagiani donum perseverantiæ non esse speciale Dei donum. *ibid.* An per eam Deus fiat causa efficiens. III. 278. & *seq.* cap. IV. & V. Vide *Prædetermino*.

Prædestinatus. Oratio Sanctorum est utilis prædestinati. I. 374. & *seq.* Prædestinati substantia an sit effectus prædestinationis? I. 366. Quis numerus, & quæ signa prædestinatorum? I. 400. & *seq.* Quis dicatur prædestinatus ad gloriam? I. 327. Prædestinati variis honorantur in Scriptura nominibus. *ibid.* Soli prædestinati salutem consequuntur æternam. I. 329.

Docuit Calvinus, prædestinatos posse peccare, sed ipsis a Deo peccatum non imputari. IV. 280.

In quo sensu Christus dicatur prædestinatus Dei Filius? V. 217. Ad quæ munera Christus sit prædestinatus. V. 318. & *seq.* Christus pro prædestinatis non tantum mortuus est, sed etiam iis applicat mortis suæ fructum. VI. 49.

Prædeterminans. Deus non cognoscit futura libera ordinis naturalis in prævisionibus, & decretis prædeterminantibus. I. 245. & *seq.* Deus non prævidet mala culpæ in decreto efficaciter prædeterminante materiale peccati. I. 353. & *seq.* Error Calvinii, & Chrysippi circa prædeterminationem. I. 255. Deus non videt in decreto prædeterminante statum naturæ innocentis. I. 259. & *seq.* An perseverantia bonorum Angelorum sit prævisa a Deo in decreto prædeterminante? *ibid.* An creatura innocens ad perseverantiam indigebat gratia prædeterminante? I. 261. Regulæ quadam reconciliandi decretum prædeterminans cum libertate humana. I. 294.

Prædeterminatio physica non est necessaria ad salvandam causarum secundarum dependentiam a prima. I. 245. & *seq.* Nec est necessaria, ut causa secunda indifferens exeat in actum secundum. *ibid.* Physicæ prædeterminationis vocabulum an differat a nominibus *Prævisionis*, ac *Prædestinationis*. & an recte eo uti possimus. I. 285. An Deus prædeterminez quæcunque futura. I. 287. Quomodo cum prædeterminatione physica concilietur liberum hominis arbitrium. & *ibid.* An prædestinat materiale peccati. I. 289.

Bellelli in sententia de prædeterminatione Thomistas non afficit injuria. IX. 261.

Prædeterminatus. Quis dicatur ad gloriam prædeterminatus? I. 327.

Prædetermino. An ad perseverandum Adamo erat necessaria gratia prædeterminans? III. 35. & seq.

An detur gratia victrix & prædeterminans. III. 187. & seq. tot. cap. IX. Vid. Gratia. An prædeterminatus numerus electorum possit augeri, vel minui. III. 222. Gratia prædeterminans amplius explicatur. III. 300. & seq. An Christus pro solis prædeterminatis sit mortuus. III. 305. & seq. usque ad cap. IV. V. Christus. Cur non omnes sint prædeterminati. III. 309.

Prædicatio. Redemptio nostra non est facta prædicatione & exemplo. VI. 6. & seq. 22. & seq. 43. & seq. Christus reconciliationis est auctor soluto pretio, Apostoli autem per officium prædicationis. VI. 28.

Quo ætatis anno Christus prædicationis officium suscepit? VI. 92. & seq. Christus prædicationis officium gessit tribus annis, & totidem mensibus. VI. 98. Christus suam prædicationem confirmavit miraculis Divina virtute patratis. VI. 102. & seq.

Socinus docuit, per Baptismum nil aliud intelligi, quam prædicationem: ita, ut Joannis Baptismus nil aliud fuerit, quam ejus prædicatio. VI. 285.

Docuit insuper, Baptismum esse publicam protestationem fidei, non tamen esse simpliciter necessarium. *ibid.* Refutatur. *ibid.* & seq. Liber, cui titulus *Prædicatio Pauli*, multa continet absurda. VI. 307. Vid. *Concio*.

Prædico. Quomodo intelligendum illud: *In quo & iis, qui in carcere erant, spiritibus vivens prædicavit, qui increduli fuerant aliquando, cur fabricaretur arca*. VI. 55. & seq. Vid. *Carcer*.

Præexistentia animarum, quam fixit Origenes, est erronea. I. 331. Qua facilitate, refellatur. I. 46.

De Verbi Divini ante incarnationem præexistentia. II. 34. per tot. cap. VIII. Ad generationem in divinis non requiritur præexistentia Patris, sed sufficit conditio originis. II. 46.

Præfinitio. Non cognoscit Deus futura libera ordinis naturalis in præfinitionibus, & decretis præterminantibus. I. 244. & seq. Regulæ quædam divinas præfinitiones reconciliandi cum libertate humana. I. 294.

Præfinitus. Qui dicatur ad gloriam præfinitus. I. 327.

Prælinm inituris non potest dari unctio extrema. VIII. 35.

Premium. Vid. *Mercus*.

Premotio generalis, item & concursus simultaneus, quo Deus conservat causas a se productas, non vocantur in dubium. I. 245. Quod autem præmotio physica non requiratur, probatur. I. 247.

Preparo. Etiam parvulus in utero materno decedentibus præparantur sufficientia salutis remedia, sed præparata iuxta Dei iudicio non applicantur. IX. 149. & seq. & 153. Jansenii propositio quinta damnata est, quia negat, pro reprobis a Christo sufficientia remedia esse præparata: Berti e contra docet cum Catholicis Christum pro omnibus esse mortuum, ac pro omnibus sufficientia remedia præparasse, sed præparata non semper actu applicati. IX. 147. & seq. Catholici Doctores omnes conveniunt in hoc, quod omnibus omnino hominibus gratia sufficiens sit præparata: dissident vero in hoc, an omnibus hominibus dentur, & applicantur

actu remedia sufficientia? IX. 152. Prius est dogma fidei, alterum placitum Scholarum. IX. 155.

Præsanctificatus. Quid Missa Præsanctificatorum? VII. 238. & seq. Etiam Græci in Missa Præsanctificatorum absumunt solas species panis in die Parasceves. VII. 198.

Præscientia. An præscientia Dei lædat libertatem animorum? I. 236. & seq. Ex ea non sequitur inevitabilis contingentium eventus. *ibid.* Ubi etiam rejicitur error Gnosticorum, & Hussitarum. *ibid.* Præscientia peccatorum spectat ad scientiam visionis, & non ad scientiam mediam. 273. Prædestinatio non fit ob præscientiam fidei aut bonæ voluntatis. I. 330. Prædestinatio ad gloriam non est ex præscientia meritorum. I. 335. & seq. Et hæc fuit etiam mens S. Augustini. I. 341. An reprobatio præcedat præscriptam peccatorum? 402.

V. **Prædestinatio**.

Præsens. An Deus sit ubique præsens per substantiam, & potentiam? I. 125. An Deus sit præsens in spatris imaginariis? I. 128. Quomodo creaturæ omnes immutabili æternitate sint præsentis? I. 240.

Præsentia. An Angeli sint in loco per præsentiam, indistantiam, vel per operationem? II. 193.

Verba illa: *Me autem non semper habetis vobiscum*, intelligenda sunt de præsentia visibili, & corporali, non autem de Sacramentali. VII. 161.

Præsepe ex qua materia fuerit, & an ibi vere fuerint bos & asinus? VI. 82.

Præstigator. Quantum dæmonum ordinem efficiunt Præstigiatore. II. 218.

Præstigium. Regulæ dignoscendi præstigia dæmonum a veris miraculis. II. 222: Vid. *Miraculum*.

Præsul urbis quid sit; & an distinguatur a Chorepiscopo. VIII. 96. & seq.

Præsumptio per quæ motiva arceatur. VII. 364.

Præterita. An Deus possit facere, quod præterita non sint præterita? I. 140. & seq.

Prævenio. Quid sit gratia præveniens. III. 176. An sit distincta ab operante, vel excitante. III. 177. De hujus gratiæ necessitate. III. 176. Est gratia præveniens necessaria ad initium fidei. III. 240. tot. cap. IV.

Non est Jansenianum dicere. *Gratia præveniens consistit indelectatione indeliberata*. IX. 167.

Prævideo. An Deus prævideat in decreto prædeterminante statum naturæ innocentis. I. 259. & seq. An perseverantia bonorum Angelorum sit prævisa in decreto prædeterminante? *ibid.* Deus non prævidet mala culpæ in decreto efficaciter prædeterminante materiale peccati. I. 253. & seq.

An Angeli prævideant futura. II. 185.

Prævisio. Vide *Præscientia*.

Prandium. Aliquibus in locis in Africa, & Gallia introducta est consuetudo sumendi Communionem sumpto prandio, præcipue feria quinta Cænæ Domini. VII. 208.

Preator. Quinam dicti preatores, VIII. 124.

Presbyter idem sonat, ac *Senex*, vel *Senior*. VIII. 89. Hæc vox aliquando ætatem, aliquando dignitatem denotat, *ibid.* Ab hoc vocabulo. *Senior*, Concilia eorum vocantur *Senatus*. *ibid.* Vox *Presbyter* non semper significat Sacerdotes. *ibid.* Nec significat Seniores solos nulla Sacramentali Ordinatione a laicis discretos. VIII. 90. De munere eorum. *ibid.* Quæ materia adhibeatur in eorum Ordinatione. *ibid.* & 112. An ad consecrandum, & absolvendum tri-

tribuat una potestas, & character. vel duplex partialis, constituens unam Presbyterorum Ordinationem. VIII. 90. & seq. Quomodo hi ordinentur apud Græcos, & quomodo apud Latinos. *Ibid* Vid. *Sacerdos*, vel *Ordo Presbyteratus*. Arianus putat, omnes Presbyteros pagorum fuisse Episcopos. VIII. 97. Et cur *ibid*. Chorepiscopi fuerint veri Episcopi, vel Presbyteri. *ibid*. Hierarchia Ecclesiastica a pluribus Hæreticis nullam supra Presbyteros Episcopis præminentiam concedentibus oppugnatur. VIII. 100. Sed eadem defenditur. *ibid*. & seq. Presbyter nequit conferre Ordines. VIII. 105. An olim nulla fuerit distinctio inter has voces, *Episcopus*, *Presbyter*, *Diaconus*. VIII. 106. Quinam vocentur Presbyteri. *ibid*. Episcopi sunt Presbyteris superiores jure Divino, & a tempore Apostolorum. VIII. 110. Presbyteri olim non poterant baptizare, aut celebrare sine licentia Episcopi. *ibid*. Presbyter non potest creare Episcopum. VIII. 112. Cardinalis Presbyter potest conferre primam tonsuram, & Ordines Minores. VIII. 116. An Papa simplici Presbytero possit dare potestatem conferendi Ordines, aut Diaconatus, ac Presbyteratus. *ibid*. An hanc potestatem dederit Abbatibus Ordinis Cisterciensis, & Fratribus Minoribus in India. VIII. 117. An puerulus possit consecrari in Presbyterum. VIII. 134. Qualis requiratur scientia in Presbytero. VIII. 138. De ejus vestibus. VIII. 143. Vid. *Sacerdos*.

Presbyteri an habuerint ordinem. VIII. 59.

Presbyteratus. De manuum impositione, quæ sit in collatione ordinis Presbyteratus. VII. 3. Vid. *Sacerdotium*, vel *Ordo*.

Presbyterianus. Illi hæretici vocantur Presbyteriani, qui nullam supra Presbyteros Episcopis concedunt dignitatem, & jurisdictionem. VIII. 100. Refutantur. *ibid*. & seq. Et quidem ex Sanctis Hieronymo, & Chrysostomo, quos hi hæretici pro se citant. VIII. 103.

Pretium. Decem propositionibus demonstratur, Christum vere dedisse salutis nostræ pretium. VI. 6. & seq. Et ideo Christi sumus. *ibid*. Si Christus pretium obtulit, cur dicimur gratis redempti. VI. 13. & 20. & seq. Solvantur sophismata Socini negantis, Christum solvisse pretium pro nobis. VI. 23. & seq. tot. cap. V. ac 43. & seq. tot. cap. VII. An verbum *Redimo* nil aliud significet, quam sine ulla pretio a captivitate liberare. VI. 25. In quo sensu Deus dicatur vendere peccatores sine pretio. *ibid*. Christus est reconciliationis auctor soluto pretio, Apostoli autem per officium prædicationis. VI. 28. Mors hominis Dei majori pretio æstimanda est, quam sempiternum damnatorum supplicium. VI. 43. Merita Christi sunt pretii infiniti. VI. 59.

Nequit baptizans accipere pretium pro collatione Baptismi. VI. 351.

Primævus. Quid sit jus primævum. IV. 140.

Primas quid sit, & an distinguatur a Chorepiscopo. VIII. 96. Ubi possit habere Ordinationem. VIII. 119.

Primogenitus. Cur Christus dicatur Filius primogenitus. II. 43.

Primogenitus in quo sensu sit Christus. V. 194. & 313.

Princeps. Quis fuerit princeps malorum Angelorum. II. 199.

Princeps potest facere leges. IV. 141. & seq. *Secularis*

Berti Theol. Tom X.

nequit ferre Ecclesiasticas. IV. 222. Bene vero Ecclesiasticus etiam vi coactica. IV. 223. & seq. Iura Sacerdotum nequeunt usurpari a terreno Principe. IV. 225. Sæcularis debet arma tractare ad nutum Papæ. IV. 228. An teneatur propriis legibus. IV. 228. Princeps sæcularis nequit minuire immunitatem Ecclesiasticam. IV. 234.

Vid. Dux. In quo sensu dæmon dicatur Princeps mundi. VI. 55.

Parochus graviter peccat baptizando extra necessitatem domi, nisi sit proles Regis, aut Principis, quæ potest extra Ecclesiam baptizari. VI. 351.

Princeps an; & quando obligetur ad matrimonium. VIII. 152. Vid. *Magistratus*.

Principalis. Quid sit causa principalis. VI. 256. Non Sacramenta, sed Deus est causa principalis gratiæ. *ibid*. Vid. *Procurator*.

Principatus Angelorum & dæmonum explicantur. II. 214. tot. cap. XVIII.

Principium. De duobus summis Principiis bono uno, altero malo. I. 87. Probatur non dari similia principia. I. 88. Vide *Deus*.

In quo sensu Pater dicatur principium. II. 93. Patri & Filio convenit esse Principium Spiritus S. II. 94. Quot dentur in Trinitate Principia. *ibid*. Quid sit Principium, quid Principium quod, & quid Principium quo? *ibid*. Non datur in Deo Principium quod complexe distinctum a Principio quod. II. 136. An dictio & spiratio sint Principia. II. 134. An detur distinctio inter principium, potentiam, & generationem. II. 135. An aliqua res sint producta a principio malo. II. 159.

Non datur principium bonum & malum. III. 139.

Duo cœva principia Deum, & materiam admittunt Gnostici. IV. 386.

Manichæi, & Pauliciani non adhibuerunt aquam in Baptismo, quia eam putabant a principio malo productam. VI. 304. Vid. *Deus*.

Priscillianista adscribens omnia fatali necessitati damnatur primo articulo fidei. IV. 386. Docens licitum esse aliquando negare fidem. V. 46. Impugnatur. *Ibid*. & seq.

Priscillianista dixit matrimonium esse opus diaboli. VIII. 147. Refutatur. *ibid*. & seq.

Priscillianus. Error ejus de Summa Trinitate. II. 2. Idem falso docuit, animas rationales creatas extra corpus. III. 14.

Privatus. Vid. *Positivus*.

Privatus. Quid sit jus privatum. IV. 140. Vide *Spiritus*.

Missa non celebretur in domibus privatis. VII. 143. In quibus festis nequeat celebrari Missa in domibus privatis, & oratoriis. *ibid*. In privatis domibus, & oratoriis, in gratiam infirmorum, die Natali Christi tres possunt legi Missæ. VII. 250.

Privilegium quid sit. IV. 250. Quid privilegium locale. *ibid*. Locale est perpetuum. *ibid*. Quando possit privilegio renunciari. *ibid*. Quid sit privilegium Canonis. *ibid*. Quinam hoc gaudeant, & qui non. *ibid*. Quid sit privilegium fori. *ibid*. Et quinam illo gaudeant. *ibid*. Privilegium juris ob novem capita amittitur. IV. 251. Quomodo dispensatio differat a privilegio. *ibid*.

Probabilis. Quid sit conscientia probabilis. IV. 305. & seq. An unus Doctor faciat opinionem probabilem. IV. 304. & 313. Quale requiratur fundamentum ad opinionem probabilem. IV. 304. Quid ad

- præsens sit fundamentum grave præcipue ad faciendam resolutionem Theologicam. *ibid.* An hoc fundamentum tale remaneat, si concurrat aliud fundamentum æque grave, aut adhuc gravius. *ibid.* Quomodo conscientia probabilis distinguatur ab opinione ac dubio. IV. 305. Alia opinio est probabilis in se, alia in mente operantis. *ibid.* Aliqua sententia sit probabilis, ratione intrinseca, & extrinseca. IV. 306. Recensentur Auctores, qui propugnant sententiam probabilem relicta probabiliori, vel æque probabiliori, vel æque probabili. *ibid.* & *seq.* Quæ censuræ latæ sint in propugnatores. IV. 307. An propugnatores, vel oppugnatores habeant maiorem auctoritatem. IV. 308. Opinio probabilis ortum habet ex ignorantia. IV. 309. Quomodo distinguatur a scientia, & fide. *ibid.* Est vitium, & pœna peccati. *ibid.* Quæ distinctio inter sententiam probabilem, ac tutam. IV. 310. Quomodo in concursu duarum propositionum probabilium possit formari iudicium practicum. IV. 311. An sequens opinionem minus probabilem se exponat periculo peccandi solum materialiter, vel etiam formaliter. IV. 312. Iniquum est sequi sententiam tenuiter probabilem. IV. 313. Nulla opinio probabilis potest esse regula firma morum, si non appareat tuta operanti, aut conscientiam moraliter certam non ingeneret. IV. 314. & *seq.* Opinio probabilis sternit viam criminibus, est imprudens, ac recens. IV. 315. Non licet sequi conscientiam probabilem faventem libertati relicta alia æque probabili, quæ fiat pro lege aut præcepto. IV. 317. & *seq.* An in concurrentiam duarum opinionum probabilium pars tutior eligenda. IV. 318. & *seq.* An conscientia speculative probabilis fiat practice certa per iudicium reflexum. IV. 320. An possit eligi opinio minus probabilis relicta probabiliori. IV. 322. Objectiones Probabilistarum solvuntur. IV. 325. *tot. cap. XV.* Medicus debet sequi sententiam probabiliorem. IV. 324. An neque licitum sequi sententiam probabilem in materia ad fidem, & mores non pertinente. IV. 331. An sit opinio solum probabilis, quod B. Virgo sit sine labe concepta. IV. 334. non licet Theologo alteri consilium dare ex sententia, quam ipse putat minus probabilem. etsi sciat aliis videri probabiliorem. IV. 335. & *seq.* An licitum varios consulere, ut tandem inveniatur unus suadens minus probabile contra alios probabilius suadentes. IV. 337. Non debet confessarius absolvere eum, qui sequitur opinionem minus probabilem stantem pro libertate, si hanc opinionem nolit dimittere. *ibid.* & *seq.* An nulla opinio probabilis excuset a peccato. IV. 351. *tot. cap. XVII.* In disceptatione de Ministro Matrimonii, cum utraque sit probabilis, nec quidquam pronuntiaverit Ecclesia, Episcopus nihil definiat. VIII. 207.
- Adhibens** in Sacramentorum administratione materiam, vel formam probabilem, relicta probabiliori, ac tutiori peccat contra charitatem proximi, & Religionem ob irreverentiam. VI. 189. Nisi extrema necessitas excuset. VI. 190.
- Probabilismus.** Quid de hoc sentiant celeberrimi Theologi. IV. 339. & *seq. ad 351.* Vide *Opinio*. vel *Probabilis*.
- Probitas.** Vid. *Sacramentorum Ministri Conditiones*.
- Probitas** qualis requiratur in ordinando. VIII. 139.
- Probus.** An solum probi habeant Angelum Custodem. I. 218.
- Procedo.** Spiritus S. a Patre, & Filio procedit. II. 78. *per tot. cap. XVII.* Solvuntur objectiones contrariæ. II. 81. *per tot. cap. XVIII.* Vide *Schismaticas*. An Spiritus S. & Filius essent una Persona, si Spiritus S. a solo Patre procederet. II. 141. & *seq.*
- Processio.** Magnum est diffidium Latinos inter & Græcos Schismaticos de Processione Spiritus S. II. 77. Quot in Trinitate sint Processiones. II. 134. Vid. *Principium* Sola Processio Verbi est generatio. II. 139. & *seq.* Et cur non Processio Spiritus S. *ibid.*
- Processio.** Laudabilissime in festo Corporis Christi sit Processio, & circumgestatio SS. Corporis Christi. VII. 180. Hæc Processio ortum habet ab Urbano IV. *ibid.* Eadem reprobatur a Calvino, Remnitio, & Novatoribus omnibus. VII. 181. Cur in Processione solum Sacramentum circumferatur sub una specie. VII. 182.
- Processus.** In productione rerum non datur processus in infinitum. I. 50.
- Prochorus.** An Epistola illius tractans historiam S. Joannis sit apocrypha. II. 23.
- Proclamatio.** Vid. *Denunciatio*.
- Procliniata** negat post hanc vitam futurum iudicium. IV. 393. Negans carnis resurrectionem refutatur. IV. 397.
- Procopius.** (S.) Martyr quot Ecclesiæ ministeria præbetet. VIII. 78.
- Procurator.** Quænam requirantur conditiones, ut Procurator legitime contrahat matrimonium loco sui Principalis. VIII. 167.
- Prodigium.** Vid. *Partentum*.
- Prodigus.** Quod ad Pœnitentiam salutarem requirantur tres partes, Contritio, Confessio, & Satisfactio. conveniunt Catholici declarantes illud exemplo Filii Prodigii, Publicani, & Ninivitarum. VII. 275.
- Produco.** Quomodo anima contrahat peccatum originale, si non producit. III. 22.
- Professio Fidei.** Quid dicendum de professione fidei Zenonis. V. 331. & *seq.* Vide *Languetius*.
- Professio Religiosa** non est Sacramentum. VI. 165. & *seq.*
- Ordines minores** non impediunt matrimonium, nisi accedat votum, vel Professio Religiosa. VIII. 186. Si fiat ante annum ætatis decimum sextum, nulla est. VIII. 192. Matrimonium ratum, & non consummatum solvitur per Religiosam Professionem. VIII. 217. Quibus sub conditionibus Professio possit emitte post matrimonium consummatum. VIII. 218. Vide *Religio*, vel *Titulus*.
- Viri ac mulieres** emittentes Professionem Religiosam Confirmationem prius recipiant, ratione congruentiæ non præcepti. VII. 63.
- Proles.** An proles essent in Paradiso procreata cum iisdem circumstantiis, ut modo contigit. III. 51. & *seq.*
- Proles** non est substantiale bonum conjugii, sed accidentale. VIII. 165. Vid. *Pilius*. An proles sit libera, nata ex uno parente servo, VIII. 180. An proles levata a propriis parentibus in hos inducat cognationem spiritualem. VIII. 184.
- Prologus.** An Prologus in Epistolas Canonicas sit opus S. Hieronymi. II. 16.
- Premethus.** Vid. *Pandora*.
- Premissio Divina** requiritur ad opus meritorium. IV. 121. V. *Passum*.
- Formæ Sacramentorum** non sunt promissionis, aut con-

concionis, sed consecrationis. VI. 184.
Bajus docet, ad opera bona non requiri gratiam habitualement: ait, opera bona esse meritoria ex natura sua, & non ex liberali Dei promissione; contrarium docent Augustiani. IX. 292. & seq.
Promulgatio. Quando facta sit legis aeternae promulgatio. IV. 144. Est necessaria ad legem, an ea debeat fieri in singulis Provinciis. IV. 207. An statim lex obliget post promulgationem. *ibid.* & seq. Ex modo promulgationis Evangelii probatur veritas fidei catholicae. IV. 370.
Præceptum suscipiendi Baptismum primum obligare capit generaliter in promulgatione legis Evangelicæ. VI. 303. & seq.
Promulgator. Apostoli erant Sacramentorum promulgatores, & dispensatores, non autem institutores. VI. 274. & seq.
Præmium. Theologiae. Quænam in eo tractentur. I. 17. & seq.
Propagatio. Per propagationem seminalem transfunditur peccatum originale in posteros. III. 117.
Vid. Generatio.
Propago, An anima rationalis sit ex propagine sui generis. III. 16. & seq.
Propassio quomodo distinguatur a passione. V. 203.
Prophetia. Vid. *Vaticinium*.
Propinquus. Propinqui præ cæteris sunt diligendi. V. 83.
Propitiatio nostra in cruce Christus factus est. VI. 13.
Propitiatorius. Quod Missa sit Sacrificium latreuticum, & eucharisticum admittunt Novatores Hæretici, sed propitiatorium, & impetratorium negant. IV. 227. Incruentum Missæ Sacrificium est vere propitiatorium. *ibid.* Non pro vivis tantum, verum etiam pro pie defunctis. VII. 228. Neque pro Sanctis, neque pro damnatis offerri potest Missæ Sacrificium tanquam propitiatorium. VII. 229. Missæ Sacrificium potest offerri pro omnibus vivis: ut propitiatorium VII. 228. Missæ Sacrificium est impetratorium iis, pro quibus est propitiatorium. VII. 230. Idem pro Sanctis oblatum est eucharisticum, & propitiatorium. *ibid.* An etiam impetratorium. *ibid.* Aliud Sacrificium est latreuticum, aliud eucharisticum, aliud impetratorium, & aliud propitiatorium. VII. 227.
Propositio. Quid sit propositio hæretica. I. 24. Quid erronea. *ibid.* Quid remeraria. I. 25. Quid seductiva. *ibid.* Quid scandalosa. *ibid.* Quid piarum aurium offensiva. *ibid.* Quid impia. *ibid.* Quid blasphemica. *ibid.* Quid injuriosa. *ibid.* Quid schismatica. *ibid.* Quid Judaica, Athea &c. *ibid.* Quis possit propositiones aliqua censura afficere. *ibid.* Quæ sit propositio per se nota. I. 65. An sit propositio per se nota. *Deus existit*. I. 66.
Damnatae propositiones Quenelli explicantur. IV. 269. & seq. Damnatae ab Alexandro VIII. expouuntur. *ibid.* Quomodo in concursu duarum propositionum probabilium possit formari iudicium practicum. IV. 311. & seq. Vide *Opinio*.
Traditur regula duplex cognoscendi, in quo sensu propositio sit damnata. VIII. 347. V. *Iansenius*, vel *Bajus*.
Propositum. Hæretici tenent, ad Pœnitentiam aliud non requiri, quam melioris vitæ propositum, unde Pœnitentiæ vocabulo rejecto nominant resipiscentiam. VII. 254. Resutantur. *ibid.* & seq. Quale

propositum novæ vitæ requiratur ad contritionem. VII. 277. An propositum debeat esse formale, & explicitum, vel sufficiat virtuale. *ibid.* Propositum efficax deficit in occasionario. VII. 399.
Propietas. Ex proprietatibus probatur, quod Spiritus S. sit verus Deus. II. 72. De proprietatibus notionalibus trium Personarum. II. 91. & seq. Immortalitas Adæ fuit donum supernaturale, non proprietas naturaliter debita. III. 44.
Prosper (S.) oppugnavit hæresim Semipelagianorum. III. 223. Quæ opera contra eam ediderit; an fuerit Episcopus. *ibid.* Referuntur ejus Epigrammata circa materiam de gratia. IV. 2. & seq. per tot. lib. XVIII. S. Prosper luculenter demonstrat quandoque aliquibus impiis subtrahi quamcumque actualement gratiam iusto Dei iudicio. IV. 80.
Quomodo explicet illud: *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*. VIII. 472.
Protestantes. Horum secta sit detestabilis ob vaticinia. IV. 378. Ac rejicitur ex aliis fundamentis. IV. 379. De horum miraculis. *ibid.* Sancta Ecclesia Catholica non potest apud hos inveniri. IV. 392.
Vino consecrando modicum naturalis aquæ perantiqua traditione, & Ecclesiæ præcepto debet infundi. VII. 117. Protestantes, ac novatores negant id esse de præcepto. *Ibid.* Impugnantur. *ibid.* & seq.
Protoparentes ante lapsum an habuerint adjutorium quo. III. 43. An habuerint gratiam efficacem. *ibid.* Quæ gratia indiguerint ad bene operandum secundum Thomistas. III. 44. Vide *Protoplastus*, vel *Adam*, vel *Homo*.
Protoplastus. Quomodo protoplasti sint transgressi præceptum Dei. III. 53. & seq. tot. cap. XII. Hoc præceptum fuit iustissimum. III. 54. Diabolus fuit suavor usus serpente vero & naturali tanquam organo. *ibid.* & seq. In transgressione præcepti plura commiserunt peccata. III. 57. Primum eorum peccatum fuit superbia. *ibid.* De pœnis ob inobedientiam injunctis. III. 58. tot. cap. XIII. Qualem ante lapsum habuerint scientiam. III. 63. Qualiter iis post lapsum aperti sint oculi. III. 55. & 67. Deus vero fecit protoplastis tunicas pelliceas. III. 69. His non fuit naturaliter debita gratia sanctificans, habitus virtutum, nec iustitia originalis. III. 73. tot. cap. I. II. & III.
Providentia. Deus providentia sua gubernat etiam creaturas abjectissimas, & minimas. I. 327.
Providentia Dei a Marcione impugnata primo fidei articulo defenditur. IV. 387. An lex aeterna possit dici providentia. IV. 145.
Proximus. An possimus diligere proximum sine gratia. IV. 21.
Tota lex naturalis versatur circa dilectionem Dei, & proximi. IV. 148. Quomodo hæc dilectio includat alias res? *ibid.* Quibus eadem nitatur principiis. *ibid.* Dilectio proximi spectat ad præcepta secundæ tabulæ. IV. 175. Quis sit noster proximus. IV. 184. Quomodo proximus sit diligendus. V. 81. Unde desumatur hoc præceptum. *ibid.* proximus debet diligi actu interno, ac sincero. *ibid.* Quænam sint opera, quibus diligendus est proximus. *ibid.* In proximorum ordine respectu filiorum sunt parentes primi. V. 82. Et vicissim. *ibid.* Deus in dilectione parentibus, & filiis præferendus est. *ibid.* Præ reliquis diligendi sunt propinqui, & amici, ac Fratres Religiosi. V. 83. In proximorum numero

- mero sunt etiam pauperes . V. 84. Vide *Charitas* .
- Prudens* . Vid. *Serpens* .
- Prudentia* quas partes habeat . IV. 268. Quid sit . IV. 324. Prudentia Episcopo necessaria , ne in Synodis suffragetur alterutri ex opinionibus inter Theologos controversis . VIII. 207.
- Prudentia* quanta in confessorio requiratur . VII. 381.
- Psalmista* an sit Ordine insignitus . IV. 265. An sit idem , ac in prima tonsura constitutus . VIII. 58. & 69.
- Psalmodie* , & Canticorum in Ecclesia usus est vetustus , & utilis . VI. 275.
- Psalmus* . Quid dicendum de Psalmis Pœnitentialibus in unctione extrema præscriptis . VIII. 28. & 46.
- Pseudo-Apostoli* negant valere Sacramentum a Ministro improbo collatum . VI. 199. Refutantur . VI. 133. & 199.
- Pseudotheos* vocatur primus ordo dæmonum . II. 218.
- Ptenethites* . Vide *Phrebonites* .
- Publicanus* . Quod ad Pœnitentiam salutarem requirantur tres partes , Contritio , Confessio , & Satisfactio , conveniunt Catholici declarantes illud exemplo Filii prodigi , Publicani , & Ninivitarum . VII. 74.
- Publicus* . Quid sit jus publicum . IV. 140.
- Etiam in confessionibus publicis tenebatur confessorius ad secretum . VII. 334. Confessio publica qualiter erat præcepta . *ibid.* Necessaria est ad confessionem Sacramentalem manifestatio omnium peccatorum , siue hæc sit publica , siue privata . VIII. 347. Confessio publica aliquando erat in usu *ibid.* Hæc aliquando erat præcepta ab Ecclesiis Pastoribus . VII. 348. An hæc in casu fuerit Sacramentalis . *ibid.* Hæc non est semper suadenda , nec ullo præcepto Divino , aut Ecclesiastico introducta . VII. 347. & seq. Probatur contra hæreticos , confessioni publicæ semper esse præmissam secretam . VII. 349. Quæ peccata in confessione publica exponebantur . *ibid.* & 436. An in confessione publica confessorius potuerit sigillum violare . VII. 367. An is teneatur ad sigillum , si quis confiteatur peccata publica publice nota . VII. 368. Quid sit pœnitentia publica . VIII. 248. Pœnitentia publica originem habet a tempore Apostolorum , *ibid.* Canones hanc implendi tempore Apostolorum non existebant . IV. 219. Sed rigor manendi in pœnitentia aliquot annis primum postea est introductus . *ibid.* Et hoc occasione hæresum Novati , & Montani . *ibid.* Quatuor gradus Pœnitentiam quando introducti . VII. 249. Sunt hi gradus fletus , audientia , substratio , & consistentia . *ibid.* Quando in Ecclesia Orientali , & Occidentali hi gradus defecerint . VII. 430. A quo & quomodo Pœnitentia publica sit injuncta : de habitu publice pœnitentium . *ibid.* De usu cineris , & cilinii tempore pœnitentiæ publicæ . VII. 431. Primus gradus , qui erat fletus , describitur . *ibid.* Secundus gradus audientiæ explicatur . VII. 432. Quale iudicium sit ferendum de canone Gregoriano . *ibid.* Quid veniat nomine *Narthecis* . *ibid.* Qualis locus sit *Gynæceum* . *ibid.* Catechumeni pertinebant ad secundum gradum , & cum Pœnitentibus discedere debuerunt ad initium Offertorii . *ibid.* Tertius gradus *Substratio* explanatur . Qualis locus erat *Ambo* . *ibid.* Super pœnitentes in tertio gradu fiebat impositio manuum Episcopi , & Cleri . *ibid.* Et hi cum catechumenis abire debebant . *ibid.* Quartus gradus *consistentia* dictus exponitur . VIII. 433. *Methexis* ab aliquibus constituitur quintus gradus Pœnitentium . *ibid.* Pœnitentes non admittebantur ad S. Ordines , nec ad Matrimonium : conjugalis autem interdictus erat usus conjugalis . *ibid.* Ulterius non poterant comas nutrire , aut militare . *ibid.* E contra debebant pedestres incedere , mortuos sepelire , ac alia abjectissima munera obire . *ibid.* An etiam peccata occulta publicam pœnitentiam subire debuerint . VII. 349. & seq. & 433. & seq. Quinam vocati hiemantes . VII. 420. Quanam peccata fuerint exempta a pœnitentia publica . VII. 436. An etiam Clerici debuerint subire publicam pœnitentiam . *ibid.* De multiplici impositione manuum , fieri solita in publica pœnitentia . VII. 438. De solemnī reconciliatione . *ibid.* Pœnitentia publica solum semel potuit fieri . VII. 439. Ordinandas non est huic subjectus . VIII. 139. Vid. *honestas* vel *Pœnitentia* .
- Pudor* . De pudore nuditatis : est pœna peccati . III. 67. Vid. *Erubescencia* .
- Puella* . An puella habens parentes austeros , & timens malam tractationem , nisi matrimonium ineat , patiatur metum gravem . VIII. 186. De ejus raptu . VIII. 189.
- Puer* . Pueri non admittantur ad S. Communionem . VII. 205. Si sanguinis effusio sit levis , ut contingere solet in rixa puerorum , templum non violatur . VII. 242. An violetur Ecclesia , si puer non baptizatus , & necdum natus sepeliatur una cum matre in Ecclesia . VII. 243.
- Quid dicendum de confessione , & absolutione puerorum . VII. 398. An iis danda extrema unctio . VIII. 37. An iis aliquando sit administratum Sacramentum extremæ unctionis . *ibid.* Vid. *Ordinis subjectum* , vel *Proles* , vel *Parvulus* .
- Pugilis* . Confirmatio non descendit e moribus Gentilium pugiles perurgentium . VII. 75.
- Pugna* . Congressum Senensium pugnis certantium examinatur . V. 111.
- Pulcher* . Deus est pulcherrimus . I. 153.
- Pulchritudo* non est beatitudo hominis . IV. 271.
- Purgatorium* . An prudenter satisfactio differatur ad purgatorium . Vid. *Anima* . VII. 425.
- Purificatio* . Quis sit auctor Cereemoniæ benedicendi candelas in Festo Purificationis B. Virginis Mariæ . VI. 280. Lupercalia sustulit Gelasius , quæ facta sunt Mense Februario , sed ob quem finem . *ibid.* Unde Februarius nomen acceperit . *ibid.* Vide *Merfio* .
- Purificatorium* . Vide *Vas* .
- Puritanus* in oratione Dominica omittit verba : *Dimitte nobis debita nostra* . IV. 378.
- Hi hæretici negant ordinis , & jurisdictionis potestatem , ac denegant Episcopis præminentiam super Presbyteros . VIII. 100. Refutantur . *ibid.* & seq.
- Purus* . Quid sit natura pura . III. 72. tot. cap. I II. & III. An detur natura pura . *ibid.* Quid dicendum de propositionibus Baji in hac materia . *ibid.* Status naturæ puræ . Vid. *Natura* , vel *Dilectio* , vel *Omissio* .
- Puteus* . An valeat Baptismus , si baptizandus projiciatur in puteum , vel flumen , unde emergere nequit . VI. 320.
- Puy* (*Petrus du*) negat potestatem Papæ in Reges , summosque Principes . X. 1. Quid dicendum de ejus Voluminibus . *ibid.*
- Pyrrhus* fuit Monothelita . V. 219.

Pythagoras an primus docuerit transmigrationem animarum. III. 27.
Pythagoricus negans aternitatem impugnat duodecimum articulum. IV. 404.
Pythia quid sit, & an verum prædicat; II. 187.
Python est in secundo ordine dæmonum. II. 218.
Phythomissa. Ejus factum in suscitatione Samuelis explicatur. II. 227.

Q

Questio. Quæstiones circa dogmata fidei, dicuntur quæstiones Juris. III. 315. In his non potest errare Papa, vel Ecclesia, *ibid.* & *seq.* tot. cap. V. & VI. Quid dicendum de quæstionibus facti. *ibid.* Quæstiones nondum definitæ, aut inter Theologos controversæ, in Synodis haud decidendæ. VIII. 79. & 207.

Qualitas. An gratia efficax sit qualitas mortua? I. 298.

An peccatum originale sit vitium ex morbida qualitate contractum. III. 111. An gratia sit qualitas. III. 174.

An character sit qualitas physica? VI. 162.

An error qualitatis matrimonium annuller? VII. 86.

Quartodecimanus. De hæresi Quartodecimanorum. VII. 86.

Quaternitas. A quibusdam admittebatur quaternitas Personarum Divinarum. II. 2. Ob quam impietatem Anastasius Imperator fulmine ictus interiit. *ibid.*

Quercus. An lignum crucis Christi fuerit ex quercu? VI. 121. & *seq.*

Quesnellus falso docuit, Deum non velle omnes salvari homines. I. 303.

Hujus vita describitur. III. 287. Ejus errores. *ibid.* In causa Quesnellii non potest appellari a sententia Papæ ad concilia. III. 317. & *seq.* Judicium Ecclesiæ damnantis Quesnellium, ac ejus doctrinam est infallibile. III. 315. tot. cap. V. & VI. Quantum ejus doctrina de necessitate gratiæ ad opus morale distet a doctrina Catholicorum Doctorum. IV. 10.

Quesnellius docuit solam charitatem remunerari e Deo: & omnem virtutem esse charitatem. IV. 268. Ejus propositiones damnatæ explicantur. VII. 297. & *seq.*

Quid de timore sentiat Quesnellius? VII. 297. Propositiones Quesnelli 60. ac 61. merito sunt damnatæ. VII. 309. & *seq.*

Quesnellius & Bajus tantum duo admittunt principia, charitatem prædominantem seu gratiam sanctificantem, & cupiditatem prædominantem. VIII. 554. & *seq.* Quesnellius, & Bajus docuerunt, actus fidei, spei &c. justificationem præcedentes esse peccata ex natura sua, & non opus bonum. VIII. 351. & *seq.* tot. cap. I. Refutantur ostendendo, similes actus esse bonos, licet non sint meritorii vitæ æternæ. *ibid.* tot. cap. I. Contra Quesnellium, & Bajum probatur, quod gratia Spiritus S. movens ad actus fidei, spei &c. non formaliter justificat. VIII. 345. & *seq.* tot. cap. I. Clemens XI. in Constitutione *Unigenitus* damnavit propositiones Baji. VIII. 351. Bajum, & Quesnellium loqui de charitate sanctificante probat Instructio Pastoralis Gallicanæ Ecclesiæ. *ibid.* Hæc Instructio magni est faciendæ. VIII. 352. Refutatur querela Quesnelli, quod per calumniam dicatur, ipsum solam admittere gratiam, & charitatem san-

ctificantem. VIII. 356. Docentes, quod Quesnellii propositiones loquantur de charitate habituali, gravissimis nituntur fundamentis. VIII. 361. & *seq.* Eaque ex propositionibus ipsius Quesnellii desumuntur. *ibid.* An Iansenius agnovit charitatem actualem ab habituali distinctam, vel idem senserit cum Bajo? VIII. 375. An & in quo differat Iansenius a Bajo, & Quesnellio. *ibid.* Fontana concedit, posse refelli propositiones Quesnellianas præsciindendo a quæstione de statu naturæ puræ. VIII. 405. num. VIII. Bajus ait, originalem justitiam, integritatem, immunitatem a morte &c. esse proprietates Adamo ante lapsum naturaliter debitas; ita, ut gratia, sanctitas, & justitia respectu nostri sint dona supernaturalia post lapsum, quæ fuissent naturalia, si Adam non peccasset. VIII. 406. Hæc Baji opinio colligitur ex aliis ipsius propositionibus pariter damnatis. VIII. 412. & *seq.* tot. 5. II. & III. Ac confirmatur ex propositione 35. Quesnellii. VIII. 416. tot. 5. IV. Quesnellius docuit, primam gratiam, quam Deus concedit peccatori, esse remissionem peccatorum. VIII. 363. Pontana affirmat, eundem Quesnellium negasse in statu innocentiz gratiam supernaturalem. VIII. 417. Henricus de Bissy S. R. E. Card. quid senserit de sensu propositionum Quesnellii circa gratiam Adami. *ibid.* Gregorii Selli S. R. E. Card. judicium de sensu propositionum Quesnellii. VIII. 418. Quid Desirant teneat de propositione 35. Quesnellii? VIII. 435. In quo sensu opera in se bona, sed sine relatione in Deum facta, Augustiniani dicant vitia, & peccata: ac in quo sensu Bajus, Quesnellius, & Iansenius? VIII. 481. & *seq.* 5. VI. Timor servilis qualiter sit bonus? VIII. 485. Rejicitur a Quesnellio. VIII. 486. Quesnellium & Lutherum de operibus infidelium idem sentire, docent Languet, & Bissy. *ibid.*

Bellelli non incidit in errores Quesnellii. IX. 271. & *seq.* Examinantur propositiones Quesnellii de gratia & oppugnantur. IX. 304. & *seq.* Similiter sit propositionibus agentibus de fide. IX. 307. De voluntate salvandi omnes: ac asserentibus, Christum pro omnibus non esse mortuum. IX. 308. Examinantur ipsius propositiones agentes de gratia Adamo, & Angells in statu naturæ integræ concessa. IX. 310. Quid Quesnellius sentiat de viribus liberi arbitrii hominis post lapsum? IX. 312. Enarrantur, & rejiciantur propositiones Quesnellii de charitate, & cupiditate. IX. 314. De timore. IX. 315. De dispensatione, Ecclesia, lectione Scripturarum, poenitentia, excommunicatione, & juramento. IX. 316. & *seq.* Vid. *Languetius*.

Quiescentes. Error eorum circa aternitatem Dei. I. 133.

Quietismus quid sit? V. 76. & *seq.* Reprobatur. *ibid.*

Quietista. Charitatem ab omni spe separatam propugnant Quietistæ, eamque vocant puram. VII. 302.

Quirinus. Vid. *Cyrinus*.

R

Rabanus Maurus quid de Corpore, & Sanguine Christi in Eucharistia senserit? VII. 136. Heribaldus, ac Rabanus ab hæresi Stercoraria eximuntur. VII. 174. & *seq.*

Rabases. Ejus error circa potentiam Dei. I. 139.

Raca. Cur dicens fratri suo raca tam graviter in Evan-

Evangelio reprehendatur : IV. 281.
Rachel . Vide *Iacob* .
Radix . Vide *Cognatio* .
Raphael . Angelus num mentitus sit appellans se , *Unum ex filiis Israel* . 151. Ut an dum se dixit Azariam , & Ananiz filium . 152.
Rapina qualiter differat a furto : IV. 183.
Rapina si fiat a Pratore , est circumstantia aggravans . VII. 360.
Rapio . Quomodo intelligendum illud : *Quæ non rapui , tunc exsolvebam* . IV. 17.
Raptor Annumeratur furibus . IV. 183. Quinam sint raptores : *ibid.*
Raptor quis proprie sit . VIII. 189.
Raptus quid sit proprie raptor . VIII. 189. Quid sit raptus apud Gallos , & quomodo eum puniant : VIII. 190. Quomodo puniant leges Civiles , & Canonica : *ibid.*
Ratio quid sit . I. 46. & *seq.* An Deus cognoscat entia rationis ? I. 236.
Non est neganda Trinitas Personarum ex eo , quia eam humana ratio capere nequit . II. 25. An natura libertatis consistat in voluntate & ratione : III. 47. Qualiter ad liberum arbitrium requiratur ratio : *ibid.* & 50. Eadem mens humana est voluntas & ratio . *ibid.*
Christus habuit animam humanam , & non sensitivam mente , & ratione carentem . V. 210. & *seq.* Refutatur Apollinarius . V. 212. & 219.
Infantes non nanciscuntur usum rationis , quando baptizantur , ut possint habere fidem . VI. 185. & 241.
Amentes , si nunquam habuerunt usum rationis , non sunt capaces Communionis . VII. 205. Scelus ; si olim habuerunt usum rationis . *ibid.* In mortis articulo S. Communio danda est maximo peccatori , si Pœnitentiam agat , & usum rationis habeat . VII. 207.
Quale requiratur iudicium rationis ad libertatem : IX. 130.
Vide *Fundamentum* .
Ratiocinatio quid sit . I. 47. Manichæi , Abaelardus , & Sociniani ponunt regulam , & normam fidei in humana ratiocinatione . V. 6. Refutantur . *ibid.* & *seq.*
Rationalis anima in quo sensu sit mortalis : I. 135.
An creatura rationalis , imago Dei , possit quiescere in cognitione abstractiva Dei : VIII. 448. Vide *Anima* .
Ratramnus quid de Corpore , & Sanguine Christi in Eucharistia senserit : VII. 136.
Ratum an idem sit ac validum : VIII. 177. *Ratum* , & *Verum* , ubi de Matrimonio sermo est , quid importent . VIII. 205.
Ravallazo (*Franciscus*) nefarius parricida infandam eadem Henrici IV. patravit . X. 37.
Raymundus Lullus censuit , Mysterium Trinitatis naturali virtute posse demonstrari . II. 131.
Reatus . Quid sit reatus culpæ post peccatum remanens : IV. 279.
Rebaptizandus . An S. Cyprianus tenuerit sententiam de rebaptizandis . V. 18.
Rebaptizans . Canon XLV. Apostolorum videtur congestus a Rebaptizantibus . IV. 243.
Rebaptizo . Vide *Baptismi Minister* .
Rebellio . In statu innocentie non fuisset sensuum rebellio . VI. 136.

Recentiores . An hi admittant gratiam ab intrinseca efficacem . III. 207.

Recidivatus animarum quid : III. 27.

Recidivus . Vide *Consuetudo* , vel *Occasus* .

Reconciliatio alia est Sacramentalis , alia Canonica . VII. 411. & *seq.* & 438. De solemnī reconciliatione . *ibid.* An hæc olim sit negata gravibus peccatoribus etiam pro mortis articulo . VII. 405. & *seq.* & 438.

Reconcilio . Per Sacrificium crucis reconciliati sumus Deo . VI. 135. Quomodo gratis reconciliati sumus , cum Christus pretium obtulerit : *ibid.* & 28. In reconciliatione a Christo facta a peccatis sumus expiati , deleta per passionem Christi peccatorum nostrorum chirographo . VI. 14. Ut adeo Christus per mortem suam non declararit solum peccata dimissa , sed vere ipse pro illis satisfecerit . *ibid.* Cur reconciliatio tribuatur morti Christi , & cur non ejus miraculis , aut resurrectioni : VI. 15. Satisfit objectionibus . VI. 23. & *seq.* Reconciliatio nostra principaliter Sanguini , & non vitæ Christi tribuenda est . VI. 27. & *seq.* Quomodo intelligendum illud : *Si enim cum inimici essemus , reconciliati sumus per mortem Filii ejus , multo magis reconciliati salvemur in vita ipsius* . *ibid.* An Deo reconciliati sumus a Christo per solam non imputationem peccati : VI. 28. Christus reconciliationis est Auctor soluto pretio , Apostoli autem per officium prædicationis . *ibid.* An Deus jam ante adventum Christi fuerit nobiscum reconciliatus : VI. 34. & *seq.* Quomodo per Christum omnia sint reconciliata , quæ in cælo , & in terra sunt : VI. 55. Angeli boni per peccatum hominum irati reconciliati sunt per mortem Christi : *ibid.*

Reconditudo . An homo sit creatus cum reconditudo originali : III. 32. & *seq.* Quid hæc importet : *ibid.*

Rectus . Quid sit conscientia recta : IV. 302. Quot dentur argumenta conscientie rectæ : *ibid.*

Redditio , seu traditio Symboli quid sit . VI. 441.

Redemptio . Iansenius dixit . redemptionem omnium hominum non esse factam a Christo Domino . III. 305. & *seq.* usque ad cap. IV. Vid. *Christus* .

Hujus gratia colligitur ex quarto fidei articulo . IV. 389. Sacramenta legis antiquæ erant signa Redemptionis futuræ ; Sacramenta novæ legis sunt signa Redemptionis peractæ . VI. 132.

Redemptor . Christus est proprie Redemptor , qui nos sanguine suo redemit , & pro peccatis nostris satisfecit . VI. 25. Moyses in sensu improprio dicitur Redemptor . *ibid.* Vid. *Christi satisfactio* , vel *Servator* . Quando Christus dicitur Redemptor mundi , intelligitur Redemptor hominum , non dæmonum . VI. 51. Vel obest , quod dæmon dicatur Princeps mundi . *ibid.*

Redimo . An hoc verbum nil aliud dicat , quam liberare a captivitate sine soluto pretio : VI. 25. In quo sensu dicamur redempti sine argento : *ibid.* Quomodo dicamur gratis redempti : VI. 13. & 28. Quomodo intelligendum illud : *Frater non redimit , redimet homo* . VI. 46. Et si Christus omnes homines redemerit , multi tamen mortis , & Redemptionis beneficium non recipiunt . VI. 49. Quomodo Christus redemerit etiam homines qui pereunt : VI. 19. An Christus etiam Fœminas redemerit . VI. 50. Vid. *Fœmina* . An dæmones , & damnatos : VI. 53. Vid. *Dæmon* , vel *Reparatio* . An Christus descenderit ad inferos , ut inde redimeret incredulos , & peccatores

tores sine pœnitentia mortuos ? VI. 55.
Reflexus . An conscientia speculative probabilis fiat
 prœdix certa per iudicium reflexum ? IV. 320.
 & seq.
Refugium . Quid sit civitas refugii ? IV. 237. Primo
 sunt hæ civitates constitutæ ab Ethnicis . 235. Ta-
 les civitates in Vulgata nostra recte numerantur
 quatuor . IV. 237. Asylum est ius antiquissimum .
 IV. 238. Dividitur in sacrum , & profanum . *ibid.*
 Quinam non gaudeant iure asyli ? *ibid.* An Bapti-
 steria Ecclesiæ non conjuncta gaudeant asylo ? *ibid.*
 An Palatia Episcoporum , & Cardinalium ; an hospi-
 talia auctoritate Episcopi erecta ; an religiosæ do-
 mus , & Monasteria ? *ibid.* De asylo Idololatrarum ,
 Gentilium , & Iudæorum . IV. 239.
Regalis . Quomodo intelligendum illud : *Plebs Sancta ,*
Regale Sacerdotium . VI. 198.
Regeneratio . Hujus gratia colligitur ex quarto fidei
 articulo . IV. 389.
Reginaldus (*Antoninus*) . Proposito hæc Berti : *Gratia*
efficax est victrix delectatio , sive charitas , quæ superat
contrariam cupiditatem , non ex Iansenio , sed S. Au-
gustino est desumpta . IX. 106. Idem sentit Reginal-
 dus . IX. 109.
Regio . Dæmones aliqui sunt in aeris regionibus . II. 201.
Regius . Quid sit lex Regia ? IV. 246. Vid. *Thrologus* .
Regnum cælorum an distinguatur a vita æterna . III.
 91. & 130. Vide *Resurrectio* .
Regnum temporale Chiliastrarum est commentitium .
 IV. 393.
 In Davide , qui reprobato Saule constitutus est Rex ,
 præfiguratum est Regnum Christi . V. 347. An
 Christus habuerit Regnum spirituale , & tempora-
 le ? *ibid.* Regnum temporale Christo denegant Lu-
 therani . *ibid.*
Regula utilis legendi S. Scripturam . I. 150. Regulæ
 quædam divinas prædefinitiones reconciliandi cum
 libertate humana . I. 294. & seq. Regulæ quædam
 observandæ a concionatoribus volentibus concionem
 habere Dei prædestinatione . I. 150. & seq. Tradun-
 tur aliquæ regulæ dignoscendi quando in Scriptura
 res aliqua , vel actio , vel quando persona signifi-
 cetur . II. 67. Regulæ observandæ in discursu de
 Summa Trinitate . II. 147. & seq. Regulæ observan-
 dæ circa oracula Idolorum , & divinationes dæmo-
 num . II. 187. & seq. Regulæ dignoscendi præstigia
 dæmonum a veris miraculis . II. 222.
Regulæ dignoscendi , quando ignorantia , & delectatio
 culpabilis , & quando non ? IV. 299. tot. cap. XI.
 Quando sententia probabilis sit regula firma morum ?
 IV. 315.
 Traduntur duodecim Regulæ , quibus Christi præsen-
 tia in Eucharistia demonstratur . VII. 149. & seq.
 Quid dicendum de hac Regula S. Augustini : *Si*
scriptura flagitium , aut facinus videtur jubere , aut
utilitatem , & beneficentiam vetare , figurata locutio est .
 VII. 157.
 Traditur regula duplex cognoscendi , in quo sensu pro-
 positio sit damnata . VIII. 347.
Regula libertatem conciliandi cum gratia . IX. 132.
Regularis . Quoties fiat expositio Eucharistiæ . VIII.
 182. Eucharistia nec in Ecclesiis Regularium publi-
 ce potest exponi sine licentia Episcopi . *ibid.* An
 Regulares in Paschate nequeant Communionem da-
 re , aut Confessiones audire fidelium ? VII. 192. De
 tempore , quo potest Missa celebrari , quale in hoc
 puncto Privilegium habeant Regulares ? VIII. 249.

In Aragonia in die Commemorationis omnium de-
 functorum Sacerdotes sæculares duas , Regulares tres
 celebrant Missas . VII. 250. Quid sit altare porta-
 tile , an in eo inclusæ sint reliquæ , & an eo uti
 possint Regulares , & Episcopi . VII. 245.
 Hi sunt Ministri Pœnitentiæ respectu suorum confratrum
 per approbationem suorum Superiorum Re-
 gularium . VII. 377. ut possint excipere confessiones
 sæcularium , debet accedere approbatio Episcopi il-
 lius Diœcesis , in qua volunt confessiones excipe-
 re . *ibid.* Quid insuper in regulari requirantur ,
 ut possit excipere confessiones Monialium . VII.
 378. Etiam Regulares subire tenentur examen
 Episcopi , si huic idoneum videatur pro dan-
 da approbatione . *ibid.* An Regularis , qui inju-
 ste in examine est reprobatus , possit excipere con-
 fessiones ? *ibid.* Episcopus potest Regularibus facul-
 tatem audiendi confessiones sæcularium , aut etiam
 Monialium coardare , revocare , aut suspendere .
ibid. An hoc etiam intelligendum de confessione
 Monialium jurisdictioni Regularium subiectarum .
ibid. Superiores Regularium possunt sibi reservare
 casus suorum subditorum . VII. 179. Quænam pec-
 cata reserventur a Regularibus ? VII. 381. Regula-
 res non possunt absolvere Episcopo subiectum a ca-
 su ab eo reservato . *ibid.* An satisfaciatur præcepto
 de confessione annua , quia non Parocho , sed Re-
 gulari confitetur . VII. 384. & seq. An etiam hi pos-
 sint dici *Sacerdotes proprii* . VII. 387. Regulares ad-
 ministrantes Clericis , vel laicis Sacramenta extre-
 mæ unctionis , Viatici , aut Matrimonii sine licen-
 tia Parochi incurrunt excommunicationem Papæ
 reservatam . VII. 380. & VIII. 31. Quid dicendum ,
 si id faciant in extremo vitæ periculo , & Parocho
 absente . *ibid.* An tenentur ad matrimonium , si
 omnes sæculares perirent . VIII. 152. Quid dicen-
 dum de votis simplicibus Religiosorum Societatis .
 VIII. 191.
Reichenbach (*P. Aurelius*) quas Theses in Viennensi
 Universitate propugnavit summa cum laude ad con-
 sequendam supremam lauream . IV. 414.
Rejensis (*Faustus*) fuit dux Semipelagianorum . III.
 222.
Relatio . Personæ Divinæ multiplicantur , & distin-
 guuntur ob relationes . II. 143. De divinarum re-
 lationum existentia , numero , & perfectione . II.
 144.
 An character sit relatio realis . VI. 162. Vide *Opus* .
Religio . Miracula sunt signa veræ Religionis . II.
 225.
 An in rebus Religionis licita sit simulatio . IV. 193.
 & seq. usque ad cap. XI. Quid de hac statuatur lex
 Romana . IV. 246. Religio varias sub se comple-
 ditur partes . IV. 268. An sit vera virtus sine di-
 lectione . IV. 269. & seq. Vera Religio non inveni-
 tur inter Gentes , & Idololatræ . IV. 356. tot. cap.
 I. Nec inter Turcas , aut Mahumetanos . IV. 365.
 tot. cap. II. In Religione Catholica posse homines
 salvari , concedit Mahumet . IV. 366. Hoc motivo
 est conversus Henricus IV. Rex Galliarum : *ibid.* Con-
 tra Religionem veram facta a Mahumetanis obje-
 ctiones solvantur . IV. 367. & seq. Fides Christia-
 na est evidenter vera . IV. 368. tot. cap. III. Testi-
 monia vet. testamenti de Christo comprobant Re-
 ligionem Christianam esse veram . *ibid.* Atque hæc
 vaticinia sunt antiqua , Divina , nec a Christianis
 conficta . IV. 169. Veritas Religionis Catholicæ ul-
 terius

- terius patet ex historia Evangelica. *ibid.* Ex miraculis Christi. *ibid.* Ex modo promulgationis Evangelii. IV. 370. Et aliis rationibus. *ibid.* & *seq.* Quid sit Religio. IV. 378. Quinam illius actus interni, & externi? *ibid.* Actus interni Religionis non inveniuntur apud Calvinistas, Lutheranos, Zwinglianos. *ibid.* Nec externi. *ibid.* Non recipiunt orationem, non Sacrificia. *ibid.* Nec templa, invocationes Sanctorum, cultum imaginum. IV. 379. Religio catholica ulterius stabilitur. IV. 380. & *seq.* An licitum tyranno de Religione interroganti occultare fidem. V. 46. & *seq.* Non est licitum, usurpatione rituum, ciborum, vestium, ac nominum, quæ sunt indicium superstitiosi cultus, Religionem callide simulare. V. 47. & *seq.*
- Quibus argumentis ad Religionem Catholicam sint pertrahendi Gentiles. V. 167. *tot. cap. X.* probatur diversimode quod Religio Catholica sit vera. *ibid.* An hanc susceperit Pilatus. V. 171. Solvuntur Gentilium objectiones contra Religionem Catholicam. V. 173. & *seq. tot. cap. XI.*
- Circumcisio erat signum initiativum Religionis. VI. 146. Adhibens in administratione Sacramentorum materiam, vel formam probabilem relicta certa ac tutiori peccat contra Religionem ob irreverentiam. VI. 189. Nisi extrema necessitas excuset. VI. 190.
- Quid faciat is, qui fecit sponsalia jurata, si ante matrimonium initum statuatur ingredi Religionem. VII. 162. An votum solemne Religionis dirimat matrimonium jure naturali, an Divino, aut solum Ecclesiastico. VIII. 181. Vide *Professio*.
- Religiosus*. Vota religiosa non obligant jure naturali. IV. 149. An Monasteria, & domus Religiosorum gaudeant asylo. IV. 238. Plures est diligendus Frater Religiosus, quam carnalis. V. 83.
- Viri ac mulieres emittentes Professionem Religiosam confirmationem prius recipiant, ratione congruentiæ non præcepti. VII. 63. Vid. *Regulares*.
- Religiosus tenetur singulis mensibus confiteri. VII. 357. Vid. *Regularis*. Professio religiosa est titulus sufficiens ad Ordines. VIII. 140. Vide *Professio*.
- Reliquiæ*. Ecclesiæ diligentia discernentis Martyres veros a falsis diversimode probatur, quod idem sit in investigandis Sanctorum Reliquiis. VI. 428. & *seq.*
- An una cum Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento publice exposito possint exponi SS. Reliquiæ. VII. 193. De altarium consecratione, ac sepulchro SS. Reliquiarum. VII. 244. & *seq.* Quid sit altare portatile, an in eo inclusæ sint Reliquiæ. VII. 245. An eo uti possint Regulares, & Episcopi, *ibid.*
- Remedium*. Omnibus præparavit Deus remedia salutis. IV. 41. An omnes quoque re ipsa eadem præparata recipiant. *ibid.* & *seq.* Vide *Gratia*, vel *Parvulus*.
- Remigius* (S.) quomodo explicet illud: *Omne quod non est ex fide, peccatum est?* VIII. 472.
- Reminiscencia* est somnium platoniorum, & Origenistarum. I. 46.
- Remissio*. Gratia sanctificans non consistit in sola remissione peccatorum. IV. 95. & *seq.* An per gratiam sanctificantem fiat vera remissio peccatorum. IV. 100. *tot. cap. III.* An Deus possit remissionem peccatorum concedere sine gratia. IV. 102.
- Remissio peccatorum quomodo credenda. IV. 396. Errores contrarii adducuntur. IV. 397.
- Peccator per contritionem non meretur remissionem peccatorum merito de condigno. VI. 48.
- Christi Baptismus valet ad ablationem culpræ: Baptisma Ioannis contulit solum munditiam legalem, remissionem vero peccatorum non nisi ratione penitentiae, & fidei suscipientium. VI. 292. & *seq.*
- Remissio peccatorum an obtineatur in secunda confessione, si peccata eadem jam semel in confessione sunt exposita: vel quæ alia utilitas talis repetitionis. VII. 357. Peccatorum remissio est primus fructus Penitentiae. VII. 439. An etiam extremæ unctionis. VIII. 38. & *seq.*
- Remunerator*. An ad salutem sufficiat fides in Deum remuneratorem. V. 43.
- Reus* in extrema unctione sunt inungendi. VIII. 20. Quorum unctio in sceminis est omittenda. *ibid.*
- Reparatio* gratiæ sanctificantis post lapsum non potest de condigno obtineri. IV. 127.
- Reparatio* generis humani an sit causa Incarnationis. V. 175. *tot. cap. XII. V. Christi satisfactio*. Noluit Deus in hominum reparatione peccata dimittere non exhibita Divinæ justitiæ satisfactione. VI. 16. & *seq.* Sed intuitu meritorum Christi, & satisfactionis ejus salvi facti sunt. *ibid.* Reparatio hominis non fuit condonatio, sed actus judicii, ac justitiæ. *ibid.* Solvuntur objectiones. VI. 21. & *seq.* Quomodo Incarnatio sit opus Trinitatis, & Redemptio opus Christi? VI. 41. Cur Christus mortem acerbissimam perpessus sit, cum unica guttula pretiosi sanguinis sufficiens pro nostra Redemptione fuisset? VI. 44.
- Reprobatio*. Quid sit reprobatio positiva, quid negativa? I. 402. Qualiter Calvinus positivam reprobationem explicet? *ibid.* Ejus tamen sententia reprobat ut horrenda, ac detestabilis. *ibid.* An reprobationis negativæ causa sit peccatum originale? I. 405. De reprobatione malorum Angelorum. *ibid.* Sententia S. Augustini in hanc materiam adducitur, & laudatur. *ibid.* & *seq.* Nullum peccatum est reprobationis. I. 312. Quinam effectus reprobationis? *ibid.* & *seq.* Quinam gradus reprobationis? I. 413.
- Reprobo*. An anima reprobetur ob scelera commissa ante unionem cum corpore. III. 147.
- Reprobis*. An etiam reprobi habeant Angelum Custodem? II. 219. An etiam hi possint vera patrare miracula? II. 224.
- An Christus etiam pro reprobis sit mortuus. III. 305. & *seq. usque ad cap. IV.* Vid. *Christus*.
- Iansenii propositio quinta damnata est, quia asserbat, Christum pro reprobis, & iis, qui æternam salutem non consequuntur, non esse mortuum, a Christo pro omnibus reprobis sufficientia remedia non esse præparata. IX. 147. Berti e contra docet cum Catholicis, Christum pro omnibus omnino hominibus esse mortuum, ac sufficientia remedia præparasse: remedia tamen & gratias præparatas non omnibus actu applicari. *ibid.* & *seq.* & 233. An Christus dicatur mortuus pro reprobis, quia eis temporalia dona promeruit? IX. 188. In quo sensu Christus pro reprobis sit mortuus? IX. 190.
- Reptile*. De creatione reptilium. II. 250.
- Repudium*. An datio libelli repudiî sit contra jus naturæ? IV. 153. & *seq.* & 162. Inhibitio repudiî est præceptum leve. IV. 106. Hujus licentiam dat Mahumer. IV. 366. Vid. *Libellus*.
- Repugnantia*. Per solam non repugnantiam Pater non constituitur Pater, sed per verum Principium. II. 124.
- Res*. Quomodo essentia rerum sint immutabiles. I. 141. Com-

Communis substantia rerum creaturarum est aqua. II. 247. An præterierint jam infinita rerum creaturarum in duratione spatia? II. 255.

De obedientia rerum animatarum, & inanimatarum. IV. 144. & seq. Lex æterna non est idea rerum in mente Dei existens. IV. 145.

Reservatio Casuum potest fieri. VII. 379. In his sine speciali deputatione invalida est absolutio. *ibid.* Reservatio non spectat ad externam solam politiam, sed etiam ad validam absolutionem. *ibid.* Casus possunt reservare Papa respectu omnium Episcoporum, & Sacerdotum: Episcopus respectu inferiorum Sacerdotum suæ Diocesis: Superiores Regularium respectu suorum subditorum. *ibid.* Venialia non sunt reservanda, an vero possint? *ibid.* Etiam peccata mortalia interna possunt reservari. *ibid.* Sed non expedit, unde non reservantur hæresis mentalis, homicidium in mente statutum, sed ad rem non perductum. *ibid.* An in casu reservato hoc: *Quelibet impudicitia cum Monialibus peccata, vel quocunque modo attentata:* comprehendantur etiam actus subimpudici, ac quoniam tales sint. VII. 380. Quoniam casus sint Papæ reservati. *ibid.* Et quoniam excommunicationes, *ibid.* Quidnam in harum reservationem absolutione notandum. *ibid.* An hæc possit obtineri vi Iubilæi. *ibid.* Vel etiam ab Episcopo, aut hujus vicario. *ibid.* Qualem confessarium eligat is, cui a Papa pro reservatis conceditur licentia eligendi, quem voluerit. VII. 381. Quoniam peccata soleant, & debeant subijci reservationi Episcoporum, *ibid.* Quoniam reserventur a Superioribus Regularibus. *ibid.* Regulares non possunt absolvere subditum Episcopi a casu ab hoc reservato. *ibid.* In mortis articulo omnes Sacerdotes absolvere possunt etiam a reservatis. *ibid.* Quid si adsit jurisdictione pollens. *ibid.* Confessarius audiens casum reservatum, a quo absolvere non potest, debet confessionem interrompere. VII. 82.

Residentia. Quando Papa possit dispensare circa residentiam? IV. 152.

Resipiscencia. Hæretici tenent ad Pœnitentiam aliud non requiri quam melioris vitæ propositum: unde Pœnitentiæ vocabulo reiecto nominantur resipiscencia. VII. 254. Refutantur. *ibid.* & seq.

Resistentia. Vide *Languetius*.

Restitutio. Qui hanc facere recusat est incapax absolutionis. VII. 398.

Resurrectio. An post resurrectionem corpus fiat spirituale, & oculi alterius naturæ, quam nunc sunt? I. 180. Error Cerinthi constituentis regnum Christi post resurrectionem in terris. I. 194. & seq. Papias constituit pro regno Christi mille annos in terris post resurrectionem. *ibid.* Ante resurrectionem Sancti non latabantur in epulis, potu, divitiis, vel carnis voluptatibus. *ibid.* Resurrectio est duplex. I. 198. Quid desuper sentiant SS. Augustinus, Ambrosius, & Bernardus? I. 210. Quid sentiat Ioannes XXII. I. 215. & seq.

Resurrectio mortuorum est opus solius Dei. II. 223. Explicatur factum Pythonissæ suscitantis Samuelem. II. 227.

Resurrectio Christi quando & quomodo facta sit? IV. 392 Undecimus Articulus de carnis resurrectione exponitur. IV. 397. & seq. Errores contrarii adducuntur. *ibid.* Plures eandem omnino negant. *ibid.* Eadem primum futura probatur. IV. 398. Et quidem in hoc corpore nostro, quod moritur. IV. *Berti Theol. Tom. X.*

401. Sed in qua forma, ætate, ac sexu? *ibid.* Cur post resurrectionem Christus manducaverit, & cicatrices retinuerit? IV. 403. An S. Thomas, & reliqui Discipuli nolentes credere resurrectionem Domini fidem prorsus amiserint? V. 57. & seq.

Resurrectio Christi est firmissimum argumentum fidei Catholicæ. V. 174. Eadem non potest negari. *ibid.* Periodus Clementis XI. Quod in resurrectione forma servi sit reversa in formam Dei, non est Eutychiana. V. 287. Cur reconciliatio nostra tribuatur morti, & cur non resurrectioni, aut miraculis Christi? VI. 15. An Christus dicatur Salvator, quia per resurrectionem suam nos in fide confortavit? VI. 23. & seq. & 43. & seq. Arca Noë Christi incarnationem, mortem, & resurrectionem figurabat. VI. 29. Fuit necessaria ad fidei confirmationem. VI. 35.

Resuscitatio Lazari nequit in dubium vocari. VI. 102. Cur Christus jussit in ejus suscitatione tolli lapidem? *ibid.* Præter suscitationem miraculum fuit, quod Lazarus ligatus ambularit. *ibid.* An Petrus de Apono ipsemet, vel ejus statua sit combusta ob negatam Lazari resuscitationem. VI. 103.

Revelatio. Ob revelationes debet Theologus Philosophiam captivare in obsequium fidei. I. 5.

Mysterium Trinitatis nequit naturaliter demonstrari præsupposita etiam revelatione. II. 132. & seq.

Nullus homo sine speciali revelatione habet certitudinem fidei de propria charitate & justitia. IV. 133. An homo possit habere certitudinem spei. *ibid.* Quoniam habuerint revelationem, quod sint in gratia sanctificante. IV. 134.

An in rebus fidei detur evidentia revelationis, & rei revelatæ. V. 3. An revelatio sit objectum formale fidei? V. 4. An in eo possit esse spes, qui per certam revelationem divinitus sibi factam scit se damnandum? V. 61. An Deus posset facere talem revelationem? V. 62. Nequit fides esse vera, ac firma sine Ecclesiæ fundamento, aut revelatione speciali, aut virtute miraculorum, aut sine ullo hominum ministerio. V. 58.

Revolutio Platonica animarum. III. 27. & seq.

Reus. An sponsor possit puniri pro reo in pecunia, & corpore? VI. 19.

Rex. An tres Magi, qui venerunt adorare Dominum, fuerint Reges? VI. 83. Contra Indios probatur, Christum accepisse Damasci spolia, & Regnum obsequia. VI. 84. Vid. *Magi*. Potestas Regis significatur in vaticinio Iacob per nomen *Virge*. V. 122. & 129. Vid. *Dux*. In Davide, qui reprobato Saulo constitutus est Rex, præfiguratum est Regnum Christi. V. 347. Christus est Rex. *ibid.* An habuerit Regnum spirituale, & temporale? *ibid.* Regnum temporale Christo denegant Lutherani. *ibid.*

Parochus graviter peccat baptizando extra necessitatem domi, nisi sit proles Regis, aut Principis, quæ post extra Ecclesiam baptizari. VI. 351.

Dignitas Regis minor est dignitate Episcopi. VIII. 103. *Magistratus*.

Rhetor in quo sensu utatur vocabulo *Confirmationis*. VII. 2.

Ribera quam sententiam de Prædestinatione amplexus sit. I. 362.

Richardus Simonius. Vid. *Simonius*.

Richerius (Edmundos) negat potestatem Papæ in Reges, summosque Principes, X. 1. Cardinalis Petrus.

- tronius aiebat, lucubrationes Ioannis Gersonii non debuisse de integro novis typis excudi a Richerio. *ibid.* Liber Richerii de Ecclesiastica, & Politica potestate quoties, & a quibus proscriptus, & refutatus. *ibid.*
- Rihaton** quid sit in consideratione Thalmudistarum? II. 217.
- Ripalda** (Joannes Martinez de) quam tulerit censuram in propositionem 27. Baji? VIII. 408. Quid de charitate Dei, ut auctoris naturæ, sentiat? VIII. 462.
- Rituale** Eduardi Regis Angliæ, quos ritus præscribat pro ordinatione. VII. 130. Forma ibi præscripta est insufficiens. VIII. 131.
- Ritus**. Non est illicitum, usurpatione rituum, qui sunt superstitionis cultus indicium, Religionem calide simulare. V. 47. & seq. Secus si solum redolant civilem consuetudinem. V. 48. Quid dicendum de Riribus Sinensibus? V. 50. Quid de cultu Confucii? *ibid.*
- Ritus Sacramentorum** potest mutare Ecclesia. VI. 182. Ritus externi non habent a solo Christo, quod sint Sacramentales, sed etiam ab intentione Ministri. VI. 222. V. *Actus*, vel *Ceremonia*. Ritus in administrandis Sacramentis observari soliti, quæ religione sint exercendi. VI. 281. Iis a Paganis, festisque hæreticorum secernimur. *ibid.* & seq.
- Ritus in Confirmatione** observandos præscripsit Concilium Meldense. VII. 13.
- Ritus**, qui in administratione Sacramentorum sunt præscripti, an possint contemni, omitti, vel ab Episcopis mutari. VIII. 26. De ritibus extremæ unctionis. VIII. 45. Vid. *Ordinis Ritus*. De ritibus matrimonii. & seq.
- Rixa**. Si sanguinis effusio sit levis, ut contingere solet in rixa puerorum, templum non violatur. VII. 242.
- Roccus** falso docuit animam esse corpoream. III. 22.
- Rochetum**: De ejus usu. VIII. 143.
- Rodolphus** an fuerit Henrico substitutus a Romano Pontifice. X. 3. Bello profligatur, lethaliter vulneratus, atque morti proximus quid dixerit. X. 39.
- Rolliers** (Antonius) docet, propositionem 38. Baji loqui in sensu charitatis sanctificantis. VII. 359. Qualem tulerit censuram in propositionem 27. Baji? VIII. 411.
- Antonius Rolliers** docet cum Catholicis, Christum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse: remedia tamen & gratias preparatas non omnibus actu applicari. IX. 154.
- Roma** quo anno sit ædificata? II. 264.
- An in lege Ecclesiastica sufficiat promulgatio solum Romæ facta? IV. 207. Quænam dispensationes Romæ dicantur datæ sine causa? IV. 252.
- Quo anno a Roma condita Christus natus sit? VI. 73. & seq. *Æra* vulgatis Dionysiana incepit anno Romæ 754. VI. 74.
- An Constantinus Romæ, vel Nicomediæ fuerit baptizatus? VII. 11. An a S. Sylvestro? VII. 43.
- Romana Synodus** sub S. Sylvestro Papa. VIII. 77. Ab hodiernis Criticis rejecta. *ibid.*
- Romana Ecclesia** septem tenet Sacramenta. VI. 159. & seq. Vid. *Ecclesia*.
- Romanus**. Quid sit jus Romanum? IV. 140. Leges Romanæ variam habent divisionem. IV. 246. Quid lex Romana statuat de Religione, quid de cultu parentum. *ibid.* Quid de homicidio? *ibid.* Quid de fornicatione, & libidine? IV. 247. *ibid.* Quid de conviciis, falso testimonio, & calumnia? *ibid.* An leges Atticæ, ac Athenienses habeant concordantiam cum Romanis? *ibid.* Virtus Romanorum non erat vera virtus. IV. 267. Romani & Græci duodecim numerant Deos *Consentes*, & octo *Selectos*, ac turbam Deorum minorum immensam. IV. 357. Stulte inter Deos referunt Iovem. *ibid.* Neptunum. *ibid.* Vulcanum. *ibid.* Martem. IV. 358. Mercurium. *ibid.* Apollinem. *ibid.* Iunonem. IV. 359. Minervam. IV. 360. Venerem. *ibid.* Vestam. *ibid.* Cererem. *ibid.* Dianam. IV. 361. Fabularis historia de Diis *Selectis* Iano, Saturno, Geniis, Libero, Plutone, Sole, Luna, & Terra. *ibid.*
- Soldarii apud Gallos, Decii apud Romanos se morti tradunt pro aliis, propterea vocantur Antipsychi. VI. 6. Oñacteris Romanorum, & Iudeorum lunaris. VI. 112. Romani cives non puniebantur flagellis, aut sustuario. VI. 116. Christus flagellatus est more Romanorum, non Iudeorum. VI. 117.
- Consecrare in azymo Romanæ Ecclesiæ non est vitio vertendum, quod tamen imperite quidam Græcorum faciunt. VII. 114. Quam formam consecrationis præscribant S. Gregorius, Missale Romanorum, Ambrosii, Indorum? VII. 126.
- Rombardus**. Vide *Theologus*.
- Rosaceus**. An aqua rosacea, vel ex floribus, ac arboribus expressa sit materia sufficiens Baptismi? VI. 311. An similis aqua possit sub conditione adhiberi deficiente alia aqua? VI. 312.
- Ruber**. Baptismi typus fuerunt diluvium Noe, & mare rubrum. VI. 285.
- Rudis**. Quomodo confessarius cum rudibus instituat examen. VII. 382.
- Rufinus** an fuerit auctor Pelagianorum. III. 147. Et qualis is fuerit Rufinus, an Aquilejensis, an Palæstinus, vel Syrus. III. 149. An etiam vocetur Grunnius. *ibid.*
- Rupertus Abbas Tutiniensis** vocavit in dubium salutem Adami. III. 69.
- Rutheni** an negarint Confirmationem esse Sacramentum? VII. 4.
- Ruthenus Archiepiscopus**. Vide *Saleon*.

S

- Saba**. Cur tres Magi dicantur Reges Arabum, & Saba? VI. 83. & seq.
- Sabbatum**. An huius observantia sit de lege naturæ? IV. 156. Huius sanctificatio præscribitur præcepto tertio Decalogi. IV. 179. Quid significet, & cur institutum? *ibid.* Quomodo sanctificandum? IV. 180. In huius cultu superstitionis sunt Iudæi. *ibid.* Quid Sabbati iter? *ibid.*
- Adulti solemniter baptizentur Sabbato S. Paschæ, vel Pentecostes. VI. 413.
- Iudæi manipulum spicarum ad Sacerdotes deferendum metebant die Sabbati. VII. 92. Communio non fiat in nocte Nativitatis Domini, nec in die Parasceves, aut Sabbato S. exceptis infirmis. VII. 210.
- Sabellianus**. Quam perversam formam in Baptismo adhibeant Sabelliani? VI. 324.
- Sabellius**. Eius error de summa Trinitate. II. 2. Idem erravit de consubstantialitate Filii. II. 53. & 64. Item circa Spiritum S. II. 65. Huic non favet Athenagoras. II. 101,

Hæc falsa dogmata adversantur primo fidei articulo . IV. 386. Negans Divinarum Personarum pluralitatem aggreditur secundum fidei articulum . IV. 387. Ac octavum . IV. 392.

Sacerdos . Iura Sacerdotum nequeunt usurpari a terreno Principe . IV. 225.

In quo sensu Verbum dici possit Apostolus , & Sacerdos : V. 261. Christus est Sacerdos secundum ordinem Melchisedech . V. 339. Melchisedech offerens panem , & vinum erat typus Christi instituentis Eucharistiæ Sacramentum . *ibid.* Cur Christus non sit Sacerdos secundum ordinem Abel , Noe , aut Moyse : *ibid.* Solvuntur objectiones hæreticorum . V. 341. *tot. cap.* VIII. An Christus non sit potius Sacerdos secundum Ordinem Aaron , quam Melchisedech : V. 344. & *seq.* Christus non potest dici Sacerdos Leviticus . V. 345. Historia Suidæ circa hoc est fabula . *ibid.* Socinus negat , Christum esse fun-ctum munere Sacerdotis . VI. 5. Christus fuit simul & Sacerdos per Sacrificium , quod ut ho-victima , & Sacerdos per Sacrificium , quod ut ho-mo obtulit in ligno crucis . *ibid.* & 29. Quodnam discrimen inter Christum Sacerdotem , & alios Sa-cerdotes : VI. 12. Christus in cælo non sacrificatur , ut putant Poloni Fratres . *ibid.* Hoc probatur ex figura Sacrificii Aaronici . *ibid.* Quod Christus fue-rit Sacerdos , probatur ex Patribus . VI. 20. & *seq.* *tot. cap.* IV. Solvuntur sophismata Socini . VI. 43. *tot. cap.* VII. Ostenditur , Christum vere pro nobis satisfecisse soluto pretio . *ibid.* Quomodo intelli-gendum illud : Si (Christus) esset super terram , non esset Sacerdos . VI. 30.

Sacerdos non consecret Virgines inconsulto Episcopo . VII. 32. Græci Sacerdotes confirmationem admini-strabant . VII. 43. & *seq.* Consecratio Chrismatis jure ordinario pertinet ad Episcopos . VII. 31. & *seq.* An de jure extraordinario licentia consecrandi Chrisma possit competere Sacerdoti simplici : VII. 32. Au Eugenius IV. eam permiserit Fratribus Minoribus Missionariis Indiæ : *ibid.* Oratio modo ante confirmationem recitanda olim dicebatur a Sacerdote baptizante . VII. 35. An apud Græcos possint confirmare simplices Sacerdotes non Episco-pi : VII. 40. Photius contendit , quoslibet Sacer-dotes esse Ministros ordinarios Confirmationis . VII. 40. Quid Episcopus sit Minister ordinarios Confir-mationis , salva fide negari non potest . *ibid.* Idem de Sacerdote simplici teneri nequit . *ibid.* Præter Episcopum etiam simplex Sacerdos potest ex dispen-satione , vel facultate extraordinaria conferre Sa-cramentum Confirmationis . VII. 45. & *seq.* Id probatur ex Concilio Florentino contra Herminier . *ibid.* Item ex Tridentino , ac S. Gregorio M. VII. 46. An Sacerdos simplex olim consecrerit Chrisma auctoritate Apostolica : VII. 47. Aut saltem Confir-mationem contulerit . *ibid.* Ut valida sit Confir-matio facta a Sacerdote simplici , in Ecclesia Latina requiritur Summi Pontificis delegatio , & in Eccle-sia Græca perantiqua , & universim recepta con-suetudo , quam Papa approbet , aut saltem per-mittat : VII. 52. An sufficiat delegatio facta ab Episcopo : *ibid.* Unctio energumeni potest fieri a Sacerdote deputato ab Episcopo , sed non est con-firmatoria . VII. 53. Innocentius III. prohibet La-tinis Sacerdotibus inter Græcos degentibus , ne con-firmationem conferant , quod toleratur in Græcis . VII. 49. Innocentius IV. Sacerdotibus Cypri , & Clemens VIII. Sacerdotibus Albanis , non autem

omnibus Sacerdotibus Græcis interdixerunt admi-nistrationem Confirmationis . *ibid.* Quid desuper sta-tuerit SS. Benedictus XIV. *ibid.* Hæretici culpant salutationem , quæ sit S. Chrismati in feria V. hebdomadæ Majoris ab Episcopo , & Sacerdotibus . VII. 75. Hæc salutatio est ceremonia vetustissima , minime adoratio absoluta . *ibid.* Ostenditur , quod salutatio etiam possit fieri rei inanimatæ . *ibid.* Chris-ma recipiant Sacerdotes a proprio Episcopo , & quidem gratis . *ibid.* Benedictiones , in quibus adhi-benda est Chrismatio , non possunt fieri a Sacerdo-tibus simplicibus siue speciali licentia Papæ . VII. 76. Vegiones , & Veglonissæ vi officii sui conferunt Sacerdoti in Ecclesia Mediolanensi panes azymos . VII. 106. Græci complures docuerunt , non solum verbis Domini , verum etiam oratione , & benedi-ctione Sacerdotis fieri consecrationem . VII. 124. Probatur adversus Lutherum , & Græcos , Christum non consecrasse , nec Sacerdotes modo consecrare per benedictionem antecedentem , ac gratiarum actionem , & preces subsequentes . VII. 126. & *seq.* Eucharistiam consecrare , & conficere ad solos at-tinet Sacerdotes . VII. 184. Laici nec in defectu Sacerdotum possunt sacrificare , aut conficere Eu-charistiam . VII. 85. In quo sensu omnes homines dicantur Sacerdotes : *ibid.* Frumentius non fuit lai-cus , dum in India sacrificabat , sed Sacerdos , & Episcopus . VII. 86. Diaconi olim Eucharistiam ministrabant præsertim sub specie vini , jussu ta-men , & delegatione Sacerdotum . VII. 87. Diaconi possunt Eucharistiam distribuere absente Sacerdo-te in casu necessitatis , & jubente Sacerdote , infir-mum autem communicet Sacerdos . *ibid.* Præcepto Ecclesiastico de Communionem in Paschate faciendâ non satisfacit per Communionem sacrilegâ . VII. 192. Cur non sufficiat Communio sacrilega , cum non obstante sacrilegio Sacerdos satisfaciat obbli-gationi , si in statu disgratiæ accepto stipendio ce-lebret : VII. 193. An Sacerdos possit negare Com-munionem peccatori occulto , si petat in loco pri-vato , ac Sacerdos peccatum sciat ex sola confes-sione : VII. 204. Sacerdos , qui inter Sacrificium recordatur , se non esse jejunum , potest communi-care non jejunus , uti , si alius Sacerdos post conse-crationem deficiat . VII. 209. Sacerdos peccati mor-talis sibi conscius . ac celebrate coactus non habita copia Confessarii tenetur ex præcepto quamprimum confiteri . VII. 210. Quomodo Christus dicatur Sa-cerdos in æternum : VII. 224. In Sacerdotio Chri-sto nullus succedit . VII. 225. Sed Sacerdotes sunt Ministri & Dispensatores . *ibid.* Ad Sacrificium per-tinent vestes Sacerdotales Sacerdotis sacrificantis . VII. 246. Waldenses , Wiclefite , & Hussite ajunt , Sacerdotem peccatorem amittere potestatem absol-vendi . VII. 256. Lutherus & Melancthon negant abolutionem Sacerdotis esse actum judicalem . *ibid.* Pœnitentia est verum ac proprium novæ legis Sa-cramentum , quo judiciaria Sacerdotum potestate peccata remittuntur . VII. 258. Nullum omnino datur peccatum , quod per pœnitentiam expiari , & ab Ecclesia , ejusque Ministris Sacerdotibus remitti non possit . VII. 266. Diaconus non communicet Sacerdotem . VII. 184. Diaconus dicitur a mini-strando , Sacerdos vero a sacrificando . VII. 185. An Sacerdos celebrans teneatur in Missa privata Communionem porrigere laicis , & petant : VII. 235. In Aragonia in die commemorationis omnium

defunctorum Sacerdotes seculares duas, Regulares vero tres celebrant Missas. VII. 250. Ecclesia consecrata reconciliatur a solo Episcopo, non consecrata etiam a simplici Sacerdote, annuente tamen Episcopo: VII. 243.

An Sacerdos defunctus, & iterum resuscitatus esset Minister ordinarius Sacramentorum? VI. 195. & seq. Vi. Confessionis Augustanae administratio Sacramentorum ad Sacerdotes, & horum Ordinatio ad Episcopos pertinet; non autem ad plebem, & Magistratum secularem. VI. 196. Non omnes catholici sunt Sacerdotes. VI. 197. & seq. In quo sensu Catholici dicantur Sacerdotes? VI. 198. Vid. Minister. Sacerdos in peccato mortali constitutus administrans, vel conficiens Sacramenta sacrilegium committit. VI. 206. An ante Sacrificium debeat praeferre confessionem, vel an sufficiat contritio? *ibid.* Si urgente necessitate celebravit in peccato mortali sine praevia confessione tenetur quamprimum confiteri. *ibid.* De poenis Sacerdotis concubinam alentis. *ibid.* An Sacerdos concionando exerceat actum Ordinis? VI. 207. Extra casum necessitatis non licet petere Sacramenta a Sacerdote improbo non Parocho, aut Vicario. VI. 208. Nec a simoniaco, aut fornicario: minus ab excommunicato, haeretico, vel schismatico. *ibid.* In necessitate licite suscipiuntur Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ a quocunque Sacerdote. *ibid.* Licite petuntur Sacramenta a Sacerdote improbo, dummodo sit toleratus, si est Parochus proprius. VI. 209. Licite suscipiuntur Sacramenta a Ministro concubinario, excommunicato a jure, nondum tamen publice denunciato, si iusta adsit ratio. *ibid.* Casus necessitatis est periculum mortis, in quo possunt a Ministro improbo, separato, recipi Sacramenta, sed non alia, quam Baptismi & pœnitentiæ. *ibid.* A tolerato ut possint recipi Sacramenta, sufficit alia causa gravis, v. gr. communio in Paschate peragenda, dummodo alius Minister probus non adsit. *ibid.* Tridentinum damnat Lutherum dogmatizantem, quod Sacerdos non dimittat peccata, sed dimissa declaret, quod non requiratur in Ministro intentio, sed valeat Sacramentum etiam cum simulatione collatum. VI. 221. Vid. Intentio. Jus baptizandi solemniter Episcopis principaliter datum est, deinde Sacerdotibus, sed non nisi auctoritate Episcoporum. VI. 341. An Sacerdos sit Minister ordinarius, vel delegatus Baptismi? VI. 342. An femina, vel Sacerdos in necessitate baptizare debeat, si alia persona non adsit, & Sacerdos sit vinculo excommunicationis innodatus? VI. 349. An sacerdos in mortali constitutus absolvat valide. VII. 232. In quo sensu utilior sit confessio tempore necessitatis facta laico præsenti, quam Sacerdoti absenti per litteras. VII. 353. Quid dicendum de confessione, quam Moniales faciebant Sacerdoti per Superiorissimam. VII. 355. Sacerdoti impio potestatem absolvendi denegant Waldenses. VII. 361. An in hujus absentia urgente necessitate absolvere poterit Diaconus. *ibid.* & 363. An unus possit simul pluribus confiteri, & ab iis absolvi. VII. 362. & 365. Episcopi, & Sacerdotes tantum sunt Ministri Sacramenti Pœnitentiæ. VII. 321. & seq. & 362. & seq. Plures in mortis articulo absente Sacerdote confessi sunt laicis, sed hæc confessio non erat Sacramentalis, nec necessaria. VII. 364. An vero utilis, *ibid.* Quomodo intelligendum illud: Confite-

mini alterutrum peccata vestra. VII. 365. Sacerdos, ut sit Minister legitimus Pœnitentiæ extra mortis articulum, debet habere jurisdictionem, & approbationem ab Episcopo. VII. 377. Sacerdos in ordinatione accipit potestatem absolvendi, per jurisdictionem autem, & approbationem acquirit subditos, in quos exercere possit potestatem. *ibid.* An Sacerdos sine ista approbatione, & jurisdictione nec veniale peccatum absolvere possit. *ibid.* Papa potest sibi reservare casus respectu omnium Episcoporum, & Sacerdotum: Episcopus vero respectu inferiorum Sacerdotum suæ Diocesis. VII. 379. In mortis articulo omnes Sacerdotes absolvere possunt a reservatis quoque. VII. 381. Quid si adsit jurisdictione pollens. *ibid.* Quis sit Sacerdos proprius pœnitentis. VII. 387. Sacerdos per absolutionem non declarat peccata a Deo jam esse dimissa, sed ipse auctoritate a Deo accepta eadem peccata relaxat. VII. 323. & 391. & 395. Et vere exercet actum judicalem. *ibid.* De pœna Sacerdotis in fornicationem lapsi. VII. 413. An etiam Sacerdotes debuerint publicam pœnitentiam subire. VII. 436. Sacerdos specialiter debuit esse ab Episcopo deputatus, ut potuerit facere reconciliationem solemnem. VII. 438. Potest Sacerdos simplex consecrare oleum infirmorum speciali potestate Apostolica, non autem jure ordinario. VIII. 18. Ita concessum erat Missionariis Indiae, & Sacerdotibus Græcis. *ibid.* Sacerdos graviter peccat dando extremam unctionem oleo non benedicto. VIII. 19. Sacerdotis manus sunt inungenda exteriorius in extrema unctione. VIII. 21. Unctio extrema detur intincto Sacerdotis pollice. VIII. 23. Sed hoc non est de necessitate Sacramenti, cum possit tempore pestis fieri per virgulam, aut spatulam. *ibid.* Vid. Unctionis extreme Minister. An etiam laici dici possint Sacerdotes. VIII. 52. Sacerdotis munus, & dignitas desumitur ex lege naturæ. VIII. 54. An primogeniti jura, quæ cessit Esau Iacobo, fuerint jura Sacerdotalia. *ibid.* Non omnes Christi fideles fulgent honore Sacerdotali. VIII. 55. Vox Presbyter non semper significat Sacerdotes. VIII. 89. Nec solos Seniores nullo ordine Sacramentali initiatos. *ibid.* Vid. Presbyter. De unctione Sacerdotum & Episcoporum. VII. 144. An eam etiam Græci adhibuerint. *ibid.* Hæc unctio non est de substantia ordinis. *ibid.* Cat Sacerdoti manus, & caput Episcopo inungantur. *ibid.*

Sacerdotalis. An Episcopi sint Ministri ordinarii confirmationis ratione ordinis Sacerdotalis, vel Episcopalis. VII. 51.

Sacerdotium. Omnes ordines referuntur ad sacerdotium, & ideo cum hoc unum Sacramentum constituunt. VI. 156. An sit collatum sine portatione calicis? VI. 162. Quomodo intelligendum illud: Plebs sancta, Regale Sacerdotium. VI. 198. Vid. Ordo.

Sacramentalia non participant definitionem Sacramenti. VI. 135. & 165. Quot & quæ sint? VI. 269. Oratio & eleemosyna non sunt proprie Sacramentalia. VI. 70. Quænam benedictiones Sacramentalibus sint annumerandæ? *ibid.* Vid. Sacramentorum Cereemoniæ. Sacramentale an semper iterari possit. VI. 206.

Sacramentalia, & non Sacramenta sunt instituta ab Apostolis, vel Ecclesia. VII. 16.

Sacramentalis gratia an distinguatur ab habituali? VI. 261.

261. An Baptismus Ioannis fuerit Sacramentum ; VI. 291. An vero Sacramentale ? *ibid.*
Sacramentarius . Lutherus disputationem de impanatione , aut consubstantiatione excitavit inter Lutheranos , & Sacramentarios , tandem transubstantiationem admisit . VII. 136. Sacramentarii Catholicos traducunt ut Idololatrias , eujusdam Dei Paniceii . VII. 145.
Sacramentum . An Sacramenta veteris legis habuerint vim dimittendi peccata ? IV. 396. Forma , & materia Sacramentorum spectat ad traditionem Ecclesiasticam . V. 23.
 Ut Passio Christi consequatur suum effectum , debet applicari per fidem , charitatem , fidei Sacramenta , & opera bona . VI. 31. & *seq.*
Sacramentum Confirmationis . Vide *Confirmatio* . Sacramentum Eucharistiae . Vide *Eucharistia* . An libri de Mysteriis , & Sacramentis sint opus S. Ambrosii ? VII. 13. Ab Apostolis , & Ecclesia sunt instituta Sacramentalia , non autem Sacramenta . VII. 16. Nulla creatura simplex potest instituere Sacramentalia . *ibid.* & *seq.* Apostoli , & Ecclesia nequeunt omittere , aut mutare materiam Sacramentorum a Christo praescriptam . VII. 23. & *seq.* An Balsamum oleo sit permiscendum necessitate praeccepti , aut omnino Sacramenti ? VII. 29. & *seq.* Vid. *Chrisma* , vel *Balsamum* . Buccella panis , quam sumpta Iudas exivit , non fuit Sacramentum , sed hoc jam prius receperat . VII. 101. Commixtio aquae cum vino non est de necessitate Sacramenti , sed tantum praeccepti quidem Ecclesiastici , non Divini . VII. 120. Eucharistia est simul Sacrificium , & Sacramentum . VII. 224.
 Est circumstantia aggravans , si peccatum committatur Sanctissimo exposito . VII. 360. An Sacramenta tribuant suum effectum recedente fisione . VII. 369. Regulares administrantes Clericis , vel laicis Sacramenta extremae unctionis , matrimonii , aut dantes viaticum sine licentia Parochi incurrunt excommunicationem Papae reservatam . VII. 380. An Sacramentum extremae unctionis , & alia olim fuerint collata ante collationem Baptismi . VIII. 13. An Episcopus possit mutare ritus in administratione Sacramentorum Praescriptos . VIII. 26. Diabolus amulatur res Divinorum Sacramentorum , idololorum Mysteriis . VIII. 155.
 Jansenii propositio quinta damnata est , quia negabat , Christum pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta : contrarium docet Berti cum Theologis Catholicis . IX. 147. & *seq.* Quos errores Baius docuerit circa virtutem Sacramentorum . IX. 298. & *seq.*
 Quomodo Sacramenta fluxerint ex latere Christi in morte aperto , si jam antea Baptismus erat institutus . VI. 302. & *seq.* Sacramenta omnia sensibilia negabant Gnostici , Ascodrupitae , Archontici , Cajani , & Spirituales . VI. 304. Refutantur . VI. 304. & *seq.* Ad Martyrium requiritur ex parte Martyris Baptismus , aut votum illius , libera acceptatio mortis , ut sit membrum Ecclesiae , charitas , contritio , aut confessio de peccato commisso , & ut nullum Sacramentum contemnat . VI. 427.
Sacramentum . De nomine & definitione Sacramenti . Nomen Sacramenti eliminare volunt Haeretici substituto nomine signi , aut symboli . VI. 128. Tales sunt Lutherus , Melancthon , & Zwinglius . *ibid.*

Sed contra hos probatur , idem nomen merito retineri . *ibid.* Quod apud Graecos sonat Mysterium , hoc apud Latinos significat Sacramentum . *ibid.* Oppignoratio , seu sponsio vocatur Sacramentum , & cur ? VI. 129. Sacramentum etiam vocatur iuramentum militare . *ibid.* Quibus verbis hoc deponebatur . *ibid.* Hoc nomine veniunt etiam alia iuramenta , sed minus proprie . VI. 130. Ulterius signatur Mysterium , seu res arcana , five profana . *ibid.* Cur SS. Patres adhibuerint hoc vocabulum . *ibid.* Item accipitur pro signo rei Sacrae . VI. 131. Quid sit signum . *ibid.* Aliqua signa sunt significativa , seu speculativa , aliqua obsignativa , aliqua practica . *ibid.* Sacramenti nomine intelligitur etiam Sacramentale , VIII. 206. Varias definitiones Sacramenti . *ibid.* Una eligitur , & explicatur . VI. 131. Cur Sacramentum dicatur signum sensibile ? VI. 132. Pro quali signo Socinus accipiat Sacramentum ? *ibid.* Sacramentum non est nudum signum , quo a Gentilibus , & Judaeis discriminantur Catholici , sed est signum invisibilis gratiae . *ibid.* Sacramenta legis veteris conferebant sanctitatem , sed legalem duntaxat , unde dicta sunt *infirmas* . *ibid.* Sacramenta novae , & antiquae legis significant Christum , & gratiam : sed haec erant signa Christi venturi ; illa vero Redemptionis jam peractae . *ibid.* An Sacramenta vet. legis sint proprie Sacramenta ? *ibid.* Quodlibet Sacramentum continet triplicem gratiam ; unde est signum commemorativum futurae . *ibid.* Sacramenta veteris legis commemorabant foedus a Deo initum : denotabant iustitiam & fidem ac praenuntiabant Christum , & gratiam Evangelii . VI. 133. Sacramenta novae legis commemorant Passionem Christi : denotant gratiam , sanctitatem , & remissionem peccatorum : praenuntiant vitam aeternam . *ibid.* Quodlibet Sacramentum administratur nomine Christi : unde effectum non promovet prohibitio Ministri , nec impedit malitia Ministri . *ibid.* Sacramenta novae legis sunt signa gratiae , & sanctitatis efficientia : Sacramenta veteris legis gratiam praenuntiabant tantum tribuendo solam sanctitatem legalem . *ibid.* Quomodo Sacramentum definiat Lutherus , & Kemnitius ? *ibid.* & *seq.* Quomodo Calvinus ? VI. 134. Utraque definitio est insufficiens , quia negat Sacramentum efficere gratiam . VI. 135. Ex eadem ratione nec admitti potest definitio Zwinglii , Anabaptistarum , Socinianorum . *ibid.* Figurae veteris legis non erant Sacramenta : tales erant serpens aeneus , virga Moysis , arca foederis , transitus maris rubri . *ibid.* Nec Sacramentalia novae legis , qualia sunt aqua lustralis , benedictio Sacerdotis , lotio pedum &c. *ibid.*
Sacramenti institutio . An ante lapsum Adami fuerint Sacramenta , vel saltem instituta fuissent pro statu innocentiae , si perdurasset ? VI. 135. & *seq.* An Sacrificia fuissent facta in statu innocentiae ? *ibid.* S. Augustinus an in ligno vitae agnoscat Sacramentum ? *ibid.* In statu innocentiae non fuisset sensuum rebellio ; & cur pro Angelis non fuerit institutum Sacramentum ? VI. 136. Status naturae fuit a lapsu Adami usque ad Moysen per annos 2513 . VI. 137. An ibi sufficiens fuerit quaecunque sola fidei protestatio ? *ibid.* An fuerit pro parvulis aliquod Sacramentum institutum in statu naturae ? *ibid.* & *seq.* Et quale ? *ibid.* In statu naturae etiam pro adultis fuerunt instituta Sacramenta . VI. 139. & *seq.* An Sacrificia Abelis , Cain , Abrahami , Melchisedechi fue-

fuerint Sacramenta? *ibid.* In lege scripta existerant Sacramenta a Deo instituta, ut agnus Paschalis, inunctio leuitarum, expiationes, & lustrationes. VI. 140. Item circumcisio. *Vid. Circumcisio.* Quomodo Sacramenta veteris legis potuerint conferre gratiam sine Passione Christi? *ibid.* Sacramenta a Christo instituta non possunt esse quoad substantiam obnoxia mutationibus. VIII. 76. Nonnulla notanda circa Sacramentorum essentiam. VIII. 203. Ad Sacramentum de novo instituendum Ecclesie sola auctoritas non protenditur. VII. 76.

Sacramentorum numerus. Sacramentis veteribus ablatis instituta sunt alia virtute maiora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora. VI. 158. Novatores interdum Sacramentum unicum admittunt, ut Lutherus: quandoque duo, ut Calvinus & Melancthon, interdum vero tria, ut Brentius, &c. communior Hæreticorum duo admittit, Baptismum, & Cœnam. *ibid.* Septem sunt Ecclesie Sacramenta, nec plura, nec pauciora. *ibid.* Ita tenet Ecclesia Romana, Africana, Orientalis, & Æthiopica. *ibid. & seq.* Idem numerus confirmatur confessione Hussitarum, Anglorum, Lutheri, Waldensium, & Melancthonis. VI. 160. Falsum est, S. Augustinum duo tantum agnovisse Sacramenta. VI. 161. An numerus septenarius Sacramentorum possit probari ex Scriptura S.? VI. 162. Aqua benedicta non est Sacramentum, sed Sacramentale, nec ex institutione Christi peccata dimittit, sed ob preces Ecclesie, & devotionem fidelium. VI. 165. Ex eadem ratione Sacramenta non sunt susceptio sacerdotum eorum, benedictio Palmarum, cereus Paschalis. VI. 166. Nec Sacramentum est Professio Religiosa, nec Martyrium. *ibid.* Omnes ordines referuntur ad Sacerdotium, & sic unum constituunt Sacramentum. *ibid.* Nec lotio pedum. *ibid. & seq. tot. cap. VI. Vid. Lotio.*

Sacramentorum ordo, necessitas, & dignitas. Sacramentorum ordo varie recensetur ab auctoribus. VI. 171. Non sola fides iustificat, sed necessaria sunt Sacramenta aliqua. *ibid.* Baptismus, & Pœnitentia sunt Sacramenta mortuorum, necessaria necessitate medii. *ibid.* An ordo sit Sacramentum necessitate medii necessarium? VI. 172. Matrimonium non est singulis necessarium. *ibid.* Quomodo necessaria sint Sacramenta Confirmationis, Eucharistie, & Extreme Unctionis? *ibid.* Hæretici, præcipue Calvinistæ in dignitate non distinguunt Sacramenta, & cur? *ibid.* Idem fecit Lutherus. *ibid.* Eucharistia est omnium dignissimum. *ibid.* Quodnam Sacramentum inter reliqua sit altero dignius? *ibid.*

Sacramentorum novæ legis Institutor. An ante definitionem Tridentini negaverit Magister, Extremam-Unionem esse institutam a Christo, & S. Bonaventura putaverit, confirmationem esse institutam post mortem Apostolorum in Concilio Meldensi, Pœnitentiam autem ab Apostolis? VI. 173. Post Tridentinum certum est, Christum esse institutorem omnium Sacramentorum. *ibid.* An de facto sit de fide, Christum Dominum esse institutorem Sacramentorum immediatum? *ibid. & 176.* Christus omnia Sacramenta novæ legis per se ipsum immediate instituit. VI. 173. & seq. Apostoli autem fuerunt eorum administratores, & promulgatores. *ibid.* Concilium Meldense docuit christum conficere, non autem confirmationem instituit. *ibid.* Iacobus extremam unctionem promulgavit, non instituit,

ibid. & 177. Hæretici negant, aliqua Sacramenta esse a Christo immediate, vel mediate instituta excepto Baptismo, & Eucharistia. VI. 176. An communicari queat creatura hypostatice Deo non unitæ potestas instituendi Sacramenta? VI. 177. In institutore Sacramentorum triplex est distinguenda potestas, auctoritatis, excellentiæ, & ministerii. *ibid.*

Sacramentorum Materia, & Forma. Quid sit materia & forma Sacramentorum? VI. 178. Cur Sacramenta per materiam, & formam explicentur? *ibid.* Quænam sit differentia inter materiam & formam, at sunt principia corporis physici, & inter materiam & formam Sacramentorum? *ibid.* Quando primitus Sacramenta sint explicata per materiam, & formam? *ibid.* Paulus Sarpus vulgo Venetus, aut Suavis tenuit, priscis temporibus nunquam innotuisse materiam & formam Sacramentorum. *ibid. & 180.* Sacramenta rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma perficiuntur? VI. 179. Cur Sacramenta vet. legis non requirebant formam? *ibid.* Inter Sacramenta, & compositum physicum intercedit discrimen triplex. VI. 181. Paulus Samosatensis rejiciebat materiam Sacramentorum tanquam inutilem. VI. 181. Aliqui Hæretici putant, verba in collatione Sacramentorum non proferri per modum formæ, sed ut concio ad excitandam fidem. *ibid.* Non est penes Ecclesiam materia, & formam Sacramentorum immutare. *ibid.* Sed solos ritus. *ibid.* An in confirmatione Ecclesia mutavit materiam substituendo impositioni manuum inunctionem christi-matis? VI. 182. An ordo Sacerdotalis olim sit collatus sine porrectione calicis? *ibid.* Olim matrimonia clandestina erant valida. *ibid.* An Ecclesia annullando eadem mutaverit materiam scilicet contractus clandestinos? *ibid.* An solius Dei sit materiam & formam Sacramentorum determinare aut mutare? VI. 181. An sit superstitio magica formas Sacramentorum ad certas syllabas coartare? VI. 183. Quæ distinctio inter formas Græcorum, & Latinorum? *ibid.* Formæ Sacramentorum non tantum excitant ad fidem, Christi gratiam proponunt, Sanctitatemque pollicentur, sed immutant materiam, & sic non sunt promissionis, aut concionis, sed consecrationis. Ac vere gratiam, & Sanctitatem efficiunt. *ibid.* Consequenter non sola fides iustificat, ut putant Calvinus, & alii Hæretici. *ibid.* Parvuli non nanciscuntur usum rationis, quando baptizantur, ut possint habere fidem. VI. 185. Non requiritur ad gratiam in Sacramentis producendam, ut verba formæ intelligantur a suscipiente, unde Sacramenta non necessario sunt conferenda in lingua vernacula? *ibid.* An verba Sacramentorum sint verba benedictionis, & verba vitæ secundum illud: *Calix benedictionis, cui benedicimus.* Et, *Mundans Ecclesiam lavacro aque in verba vite?* VI. 187. Illicitum est in Sacramentis conficiendis adhibere materiam vel formam probabilem relicta probabiliori, ac tutiori. VI. 189. Contra-veniens peccat contra charitatem proximi, & Religionem propter irreverentiam. *ibid.* Nisi exulet extrema necessitas. VI. 190. An & quæ mutatio materiæ, & formæ reddat irritum Sacramentum? *ibid.* Quid sit mutatio substantialis, & accidentalis? VI. 191. An mutatio accidentalis verborum facta eo fine, ut inducatur aliqua hæresis, fiat substantialis? *ibid. & seq.* Usque ad sæculum octavum nunquam

quam fuit audita forma conditionalis . VI. 192. Postea autem fuit adhibita, probata, & recepta . VI. 193. Licitum est uti forma conditionalis, præsertim in Baptismo & Pœnitentia . *ibid.* Sed quando ? *ibid.* Sacrilegium committit, qui verba substantialiter immutat : aut etiam scienter accidentaliter : aut qui verba Sacramentorum repetit sine necessitate, excepto Pœnitentiæ Sacramento, in hoc enim potest & nova materia subterni . *ibid.* & *seq.* Exciipiuntur scrupulosi . VI. 194. De pœnis, & crimine Baptisum iterantium . *ibid.* Vid. *Intentio.*

Sacramentum Minister. Lutherus non tantum Angelos, & B. Virginem, sed etiam diabolos ut Ministros Sacramentorum, si in specie hominis apparerent, admittit . VI. 194. Idem potestatem omni homini sine discrimine concedit ministrandi Baptismum, Absolutionem, & Eucharistiam . *ibid.* Catholici e contra negant, Angelos, aut diabolos esse Ministros ordinarios . *ibid.* Quid dicendum de doctrina Scoti : *Validum fore Baptismum, si diabolus illum ex Dei præcepto conferret.* *ibid.* Calvinus negat, a laicis, ac mulieribus posse validum conferri Baptisma etiam in casu necessitatis . VI. 195. Christus est Minister principalis Sacramentorum . *ibid.* Solus homo viator est ordinarius Sacramentorum Minister . *ibid.* Angeli & Sacerdotes Sancti vita functi non sunt Ministri ordinarii Sacramentorum . *ibid.* & *seq.* Bene vero possunt Angeli, & Beati extraordinaria potestate Sacramenta conficere . *ibid.* & *seq.* Angeli pluribus ministrarunt Eucharistiam . VI. 196. An S. Thomas Apostolus eam porrexerit singulis annis Indorum populis ? *ibid.* An Angeli consecrarint S. Amphilochem ? *ibid.* An S. Augustinus de cælo descendens Sacra peregert ? *ibid.* Nec obest, Angelos non loqui proprie . *ibid.* Non sunt singuli homines quorumlibet Sacramentorum Ministri . *ibid.* Vi Confessionis Augustinæ administratio Sacramentorum ad Sacerdotes, & horum ordinatio ad Episcopos, non autem ad plebem, & Magistratum sæcularem pertinet . *ibid.* Melanchthon denegat homini improbo potestatem ministrandi Sacramenta, eum eam e contra Lutherus ipsi dæmoni tribuat . *ibid.* Non omnes Catholici sunt Sacerdotes . VI. 197. Cur omnes sint Ministri Baptismi, & cur non etiam aliorum Sacramentorum . *ibid.*

Sacramentorum Ministri Conditiones. Non valere Sacramentum ab improbo Ministro collatum docuerunt Donatistæ, Pseudo-Apostoli, Valdenses, Albigenes, Hussitæ, & Anabaptistæ . VI. 199. Quid sentiant Lutherus, Calvinus, & Zwinglius ? *ibid.* Valet Sacramentum ab improbo collatum, modo adsint debita materia, forma, & intentio . *ibid.* & *seq.* Effectus Sacramentorum dependet a Deo, & non a probitate, vel improbitate Ministri . VI. 133. & 200. Solvuntur objectiones . VI. 202. *tot. cap. XIV.* Minister malus, etsi valide, illicite tamen conficit, & administrat Sacramenta . VI. 206. An hæc propositio sit intelligenda tantum de Sacerdotibus, an vero etiam de Diaconis, & aliis Ministris, & an etiam de Concionatoribus ? VI. 207. An laicus committat sacrilegium, si urgente necessitate Baptismum confert in peccato gravi constitutus ? *ibid.* Extra casum necessitatis non licet petere Sacramenta a Ministro improbo, non Parocho, aut Vicario . VI. 208. Nec a simoniacis, aut fornicariis, minus ab excommunicato, Hæretico, vel Schismatico . *ibid.* In necessitate licite suscipiuntur

Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ a quocunque Sacerdote . *ibid.* Licitè petuntur Sacramenta a Sacerdote improbo, dummodo sit toleratus, si est Parochus proprius . VI. 209. Licitè suscipiuntur Sacramenta a Ministro concubinario, excommunicato a jure, nondum tamen publice denunciato, si adsit justa ratio . *ibid.* Casus necessitatis est periculum mortis, in quo possunt a Ministro improbo, separato, recipi Sacramenta, sed non alia, quam Baptismi, & Pœnitentiæ . *ibid.* A tolerato vero ut possint recipi Sacramenta, sufficit alia causa gravis, V. g. Communio in paschate peragenda, dummodo alius Minister probus non adsit . *ibid.* In Ministro requiritur intentio . VI. 210. & *seq. tot. cap. XVI.* Vid. *Intentio.* Non requiritur in Ministro, ut credat actionem, quam peragit, esse sacram, minus ut credat, ea actione infundi gratiam, sed ut velit facere, quod facit Ecclesia . VI. 214. & 236. Unde valet Baptismus a Pagano, vel Hæretico collatus, qui vel negant, vel ignorant virtutem Sacramenti, ut Pagani, Pelagius, Arius, Socinianus, Calvinus, & Lutherus . VI. 214. & *seq. usque ad cap. XVII.* Dummodo serio animo agant, & non modo irrisorio . *ibid.* Non valet Sacramentum cum loco, & simulatione collatum . *ibid.* Materia & forma Sacramentorum sunt in se quid indifferens ad rem sacram, & profanam, sed determinantur per intentionem Ministri . VI. 226. & *seq.*

Sacramentorum Subiectum. Juxta præsentem ordinem Sacramenta pro solis hominibus viatoribus sunt instituta . VI. 240. In adultis ad Sacramenti characterem requiritur intentio saltem interpretativa . *ibid.* in parvulis non requiritur intentio, & cur ? *ibid.* Nec idem in susceptione Baptismi ad fidem excitantur usu rationis Divinitus concessio . *ibid.* & 185. An in adulto sufficiat intentio neutra, vi cuius suscipiens negative se habet, nec contrariatur, nec præbeat consensum positivum . *ibid.* Non valet Sacramentum homini penitus invito collatum . VI. 241. Quando Sacramenta possint conferri catechumeno, aut alteri homini, in ameniam & morbum incidenti ? *ibid.* An habeant sufficientem intentionem, qui sacramenta suscipiunt terroribus, & pœnis attrahi ? *ibid.* Exponuntur exempla eorum, qui inviti ordines recepere . *ibid.* An Amicus S. Augustini penitus invitatus sit baptizatus ? VI. 242. In ægrotante catholico præsumitur voluntas recipiendi Sacramenta moribundorum . *ibid.* Quæ dispositiones requirantur in adulto volente Sacramenta suscipere ? *ibid.* Cur in adultis requiratur intentio suscipiendi Sacramenta, & cur non in parvulis ? *ibid.* Contritio sine voto confessionis attribuat remissionem peccatorum ? VI. 243. Quorum Sacramentorum receptioni præmittenda sit confessio ? *ibid.* Probatur de Eucharistia, Confirmatione, & Matrimonio . *ibid.*

Sacramentorum effectus primus est gratia. Lutherus, & Calvinus tribuunt eandem efficaciam Sacramentis novæ, & veteris Legis . VI. 243. Dicunt Sacramenta esse pura signa non tribuentia gratiam, sed excitantia ad fidem, vi ejus justificatio requiritur . *ibid.* Catholici tenent, Sacramenta esse signa gratiam efficientia vi institutionis suæ, & non ratione fidei, quæ in parvulis non requiritur, in adultis solum est dispositio, non autem causa formalis gratiæ . *ibid.* An justificatio.

cationem nostram concurrat causa finalis, efficiens, meritoria, instrumentalis, ac formalis: & explicantur, *ibid.* Ad justificationem se homo adultus disponat per fidem, timorem, spem, amorem, ac derestationem peccati. VI. 244. Quid sit producere gratiam ex opere operato? *ibid.* Quomodo Sacramenta sint instrumenta gratiarum. *ibid.* Quid sit gratia ex opere operantis. *ibid.* Calumniæ Hæreticorum præcipue Philippi Melanchthonis, Calvinii, & Vossii volentium solam fidem justificare, coercentur. *ibid.* Probando, nec in adultis requiri fidem, ut causet gratiam, sed tantum ut dispositionem ad gratiam per Sacramenta acquirendam. VI. 245. Vindicantur locutiones: *Opus operatum*: quidque sint verba deponentia. *ibid.* Sacramenta veteris & novæ legis non habent eandem vim, & efficaciam. *ibid.* & *seq.* Et in hac sententia S. Augustinus non favet hæreticis. VI. 245. Sacramenta veteris Legis non per se, sed per accidens contulerunt gratiam sanctificantem. *ibid.* Et hoc mediante fide in Messiam venturum. VI. 247. Sacramenta veteris Legis conferebant gratiam ex opere operantis. V. 248. Et cur non ex opere operato. *ibid.* Quomodo intelligendum, *Patres eandem escam manducasse*. *ibid.* & *seq.* An Sacramenta veteris Legis non habuerint gratiam ex opere operato ex meritis Christi prævisis, sicut Sacramenta novæ legis ex operibus Christi peractis. VI. 249. Sacramenta novæ legis ex merito Passionis Christi justificandi vim habent. VI. 250. Quomodo Sacramenta novæ legis processerint ex latere Christi. *ibid.* Sacramenta novæ legis ex opere operato producant gratiam. *ibid.* Probatur, Baptismum conferre gratiam. VI. 252. & *seq.* Si Sacramentorum effectus dependet a dispositione, quomodo verum est Sacramenta conferre gratiam ex opere operato? VI. 253. An circumcisio vi institutionis suæ deleverit peccatum originale. *ibid.* & *seq.* An circumcisio contulerit gratiam ex opere operato. Affirmat Scotus. *ibid.* Negat S. Thomas. VI. 254. Sententia Auctoris. *ibid.* & *seq.* Deus est causa principalis gratiæ, Sacramenta autem instrumentalis. VI. 256. An physica vel moralis. *ibid.* An directa vel indirecta? *ibid.* An conditionalis. *ibid.* Gratia, quam Sacramenta causant, est habitualis, intrinseca, & inherens? VI. 260. An Sacramenta vivorum possint causare gratiam primam. VI. 261. An gratia Sacramentalis distinguatur ab habituali. *ibid.*

Sacramentorum effectus secundus est Character. Secundum Kemnitium, Wicleffum, Lutherum, Calvinum, & Hæreticos Novatores ceteros Character est commentum Scholasticum. VI. 261. An sit denominatio extrinseca, an relatio realis, an qualitas physica. VI. 262. Certum est, dari Characterem. *ibid.* Imprimatur a Baptismo, confirmatione, & Ordine, *ibid.* Character non est excogitatus ab Innocentio. *ibid.* Baptismus, Confirmatio, & ordo non possunt iterari. VI. 263. Character Sacramentalis animæ inheret, & est indelebilis. VI. 264. Per peccatum non deletur. *ibid.* Per Baptismum constituimur filii, per Confirmationem milites, per Ordinem Ministri. *ibid.* Character manet in beatis, & damnatis. *ibid.* Citra fidei periculum negari potest, characterem esse rem distinctam ab anima. VI. 265. An tonsura prima imprimat characterem. VI. 266. & 268. Quis sit finis characteris. VI. 269. *Sacramentorum Ceteronia*. De origine hujus hominis.

VI. 269. Ceteronia sunt Sacra omnia: quid apud Græcos sint origo. *ibid.* Quotuplicis generis sint Ceteronia. *ibid.* Quid sint Ceteronia. *ibid.* Ecclesia Ceteronias instituendo jure suo minime abusa est, sed illas prudenter præscripsit. VI. 270. Quædam Ceteronia proveniunt a tempore Apostolorum, quædam in toto orbe observantur, quædam in Ecclesiis privatis. *ibid.* Approbantur ex confessione Hæreticorum Ceteronia. *ibid.* Quas calumnias protulerint in Ceteronias Confessio Augustana, Calvinus. VI. 271. De fine & utilitate Ceteroniarum. *ibid.* Ceteronia habent significationem mysticam. *ibid.* Quid Claudius de Ver. senserit de Ceteroniis. *ibid.* Qualem propterea censuram subierit. *ibid.* Cur dæmones velint, ut Ceteronia ipsis adhibeantur. VI. 272. Sacra Ceteronia ab Ecclesia præscripta sunt sedulo observanda. *ibid.* Vid. *Ritus*. Quantum peccatum sit contemnere Ceteronias. *ibid.* Non ausi sunt Melanchthon, Ecolampadius, & Confessio Augustana cum aliis Hæreticis negare, crimen esse, non servare Ceteronias. *ibid.* Ceteronia non promoveant gratiam, sed reverentiam excitant, ac devotionem augent. *ibid.* Quando peccatum grave committatur per omissionem Ceteroniarum. VI. 273. An Ceteronia Catholicorum sint desumpta ex legibus Judæorum, & superstitione Ethnicorum. *ibid.* S. Augustinus ait, observandas esse Ceteronias. *ibid.* Usus Sacrarum vestium est pius, antiquus, & justus. VI. 274. Psalmodia & Canticorum in Ecclesia usus est vetustus, & utilis. VI. 275. Cur Ecclesia in Canticis, & aliis ritibus utatur lingua Latina. *ibid.* Hæretici inaniter id reprehendunt ex eo, quod lingua Latina a paucis intelligatur. *ibid.* Usus candelarum, & lampadarum est condecens, laudabilis, & miraculis probatus. VI. 276. Narcissus ut sacre lucernæ arderent, signo crucis aquam convertit in oleum. VI. 277. Lampades in Pictavensi templo sine olei diminutione ardebant. *ibid.* Lampades in Ecclesia S. Agathæ Romæ sunt incensa lumine Divinitus illato. *ibid.* Cur Ecclesia utatur thure, seu incenso. *ibid.* Thimiamaterium ab antiquis temporibus usurpatum est. *ibid.* Quomodo intelligendum illud: *Incensum abominatio est mihi*. *ibid.* Cur utamur aqua lastrali. *ibid.* Hujus usus descendit a tempore Apostolorum. *ibid.* Marcellus per eam fugavit dæmones, & eorum præstigia. VI. 278. De Eulogiis, & pane benedicto, cur dicatur fermentum: eo adhuc utantur Græci. *ibid.* De benedictione cinerum. *ibid.* In eam insurgit Hospinianus. *ibid.* An S. Gregorius M. inchoaverit benedictionem cinerum. *ibid.* Benedictionis Palmarum initium, & Ceteronia Inquiruntur. VI. 279. Quando inceperit usus cerei Paschalis, & quid significet. *ibid.* De cereis imaginibus vulgo *Agnus Dei* dictis. *ibid.* Hospinianus, Vergerus, Munsterus oppugnant Agnos Dei. *ibid.* Quid dicendum de Agno Dei invento in sarcophago Mariæ Augustæ conjugis Honorii Imperatoris. *ibid.* Quando usus Agnorum Dei inceperit. *ibid.* Quis sit Auctor Ceteronia benedicendi candelas in Festo Purificationis B. Virginis MARIE? VI. 280. Lupercalia sustulit Geladius, quæ facta sunt Mense Februario, sed ob quem finem. *ibid.* Unde Februarius nomen acceperit? *ibid.*

Sacramentum Baptismi. Vid. *Baptismus*.

Sacramentum Matrimonii Vid. *Matrimonium*.

Sacramentum Ordinis. Vid. *Ordo*.

Sacramentum Penitentiae. Vid. *Penitentia*.
Sacramentum Unctionis Extreme. Vid. *Unctio*.
Sacrarium. Si mors, vel sanguinis effusio fiat extra januam Ecclesiae in portae limine, in sacrario, turri, vel cimiterio, non polluitur Ecclesia. VII. 242.
Sacratue. Quid sit lex sacrata. IV. 246.
Sacrificatus. An sacrificatis sit per rigorem antiquioris Ecclesiae disciplinae negata pax & reconciliatio. VII. 409.
Sacrificium vet. legis condemnat idololatriam, & significat Christum. IV. 186. & seq. Quando hæc Sacrificia facta mortifera, & quando sint abrogata? IV. 188. tot. cap. X. Major pars hæreticorum abjicit Sacrificia, & Missam. IV. 379. Sacrificia pro defunctis fuisse oblata in lege Mosaica, habemus ex traditione. V. 24.
Scriptura S. per *Peccatum* intelligit Sacrificium, quod pro peccato offertur. VI. 10. Christus factus est Sacrificium in ligno Crucis Deo sponte oblatum pro peccato. *ibid.* Hoc Sacrificium est præsignatum in victimis veteris legis. VI. 11. An hæc per se debebant peccata? *ibid.* Christus fuit simul Sacrificium & Sacerdos. VI. 12. Quid significet Sacrificium in odorem bonæ fragrantiae. *ibid.* Christus fuit Sacerdos per Sacrificium, quod ut homo obtulit in ligno crucis. *ibid.* & 29. & seq. Quodnam discrimen inter Christum Sacerdotem, & alios Sacerdotes. VI. 12. Christus in cælo non sacrificatur, ut putant Poloni Fratres. *ibid.* Hoc probatur ex figura Sacrificii Aaronici. *ibid.* Per Sacrificium in cruce peractum reconciliati sumus Deo. VI. 13. & 20. & seq. tot. cap. IV. Solvuntur sophismata Socini. VI. 23. tot. cap. V, & 43. tot. cap. VII. Ostenditur Christum vere pro peccatis satisfecisse soluto pro nobis pretio. *ibid.* Sacrificia veteris legis substituebantur pro peccatoribus ita, ut animalia loco horum mactarentur. VI. 29. Cur Christus solum semel se in Sacrificium obtulerit. VI. 37.
An in statu innocentiae fuissent facta Sacrificia? VI. 135. & seq. An Sacrificia Abelis, Cain, Abrahami, & Melchisedechi fuerint Sacramentum. VI. 139. & seq. Vide *Missam*.
An possit licite consecrari una materia sine altera urgente præcepto, si utraque materia pro Sacrificio haberi non posset. VII. 124. & seq. Sacerdos, qui inter Sacrificium recordatur, se non esse jejunum, potest communicare non jejunus, uti etiam, si alius Sacerdos post consecrationem deficiat. VII. 209. In lege nova Sacrificium esse offerendum, negarunt Petrobrussiani, Albigenes, Lutherus, Ecolampadius, ac Calvinistæ. VIII. 217. & seq. Quid de Arianis dicendum. *ibid.* Mithra a Gentilibus vocabatur Sol, & huic Sacrificium obtulerunt. VII. 221. Vid. *Eucharistia ut Sacrificium*. Quid sit Sacrificium legis naturæ, legis scriptæ, & legis novæ. VII. 227. In Sacrificio distinguatur hostia, victima, immolatio, & libamen. *ibid.* Aliud Sacrificium est latreuticum, & aliud propitiatorum. *ibid.* Vid. *Sanctus*.
Bajus dicit, Sacrificium Missæ ea ratione esse Sacrificium qua Sacrificium vocantur aliæ virtutes. IX. 199.
Sacrilegium. Quando furtum sit sacrilegium? IV. 183.
Committit sacrilegium, qui verba substantialiter in formis Sacramentorum immutat: aut etiam acci-
Berti Theol. Tom. X.

identaliter, scienter tamen: aut qui verba Sacramentorum sine necessitate repetit (excepto Penitentiae Sacramento, si & nova materia adest) VI. 193. & seq. Excipiuntur scrupulosi. VI. 194. De crimine, pœnisque Baptismum iterantium. *ibid.* Sacerdos in peccato mortali administrans, vel conficiens Sacramentum committit sacrilegium. VI. 206. An idem dicendum de Diaconis, & aliis Ministris, ac concionatoribus. VI. 207. An laicus committat sacrilegium, si urgente necessitate Baptismum confert in peccato gravi constitutus. *ibid.* Occulta seminis effusio in Ecclesia facta continet crimen sacrilegii, sed Ecclesia non polluitur. VII. 242.
Sacrilegus. Præcepto Ecclesiastico de communione in Paschate facienda non satisfat per communionem sacrilegam. VII. 192. Cur non sufficiat communio sacrilega, cum non obstat sacrilegium, quin Sacerdos satisfaciat obligationi, si in statu disgratiæ accepto stipendio celebrat: nec simulatio, quin suscipiatur Baptismus: nec peccatum grave, quin satisfiat operibus pro satisfactione injunctis. VII. 193. Historia, & pœna communionis sacrilegæ. VII. 197. Communionis sacrilegæ comparationes. VII. 139. Per confessionem sacrilegam non satisfat præcepto Ecclesiastico de facienda confessione in Paschate. VII. 192.
Sacrificia non est locus debitus pro confessione laicorum audienda. VII. 444.
Sadduceus. Eorum hæresis de Spiritu S. II. 65. Negant existentiam Angelorum, & eorum origo narratur. II. 152. Refutantur. *ibid.*
Contra hunc defenditur carnis resurrectio. IV. 397. & seq. Recipit quinque libros Moysis reiectis Prophetis. IV. 399. Nec aliud recipit præter testamentum verus. V. 24. Quinam alii errores ipsius. V. 32.
Putat antiquos Patres, qui plures duxerunt uxores, peccasse in legem naturæ. VIII. 207. Contra hunc probatur, antiquos Patres fuisse immunes a culpa. VIII. 209.
Secularis. Vid. *Civilis*.
Seditio viri est causa devortii. VIII. 219.
Saga an & qua virtute in aera levetur? II. 228. De ejus geminis, & auro. II. 229.
Sagocitas quanta esse debeat in confessario. VII. 382.
Sal. Unde oriatur sal in montibus. II. 250.
Pani Eucharistico non admisceatur sal. VII. 113.
Salamandra non consumitur igne. II. 212.
Salamanes an invitus, & abiens sit ordinatus. VII. 135. & 136.
Sale. Nomen Cainan est aliud a nomine Arphaxad, & Sale. V. 198.
Salem primitus vocabatur Ierosolyma. V. 337.
Saleon (Joannes Do) est auctor duorum libellorum. quorum titulus, *Bejanismus Redivivus, & Jansenismus Redivivus*, qui integri Tomo V. & VI. habentur, cum refutatione P. Berti. IX. 413. Post editam Berti Apologiam volebat rem peragi silentio. *ibid.* Detulit Universitati Viennensi quinque propositiones, ut ejus judicium exquireret. *ibid.* & seq. Quodnam responsum tulerit. IX. 414. Detulit ad Apostolicam Sedem P. Berti, tanquam Jansenianum, & quodnam tulerit responsum ab ipsa Apostolica Sede. IX. 412.
Salesius (S. Franciscus) an propugnaret prædestinationem post prævisa merita. I. 357.

- Salmafus*, Vitranga, & Phereponus Hæretici recentiores negant, esse antiquam ab Apostolis desumptam consuetudinem Pædobaptismi, sed omnes esse baptizatos ætate jam adulta. VI. 393.
- Salomon*. An ex Davide prodierint duo stipites; Regius scilicet per Salomonem, & Sacerdotalis per Nathan. V. 346.
- Saltatio*. Vid. *Chorea*.
- Saltator*. Vid. *Chorea*.
- Salus*. An olim præsertim apud Græcos Clerici ordinati sint per saltum. VIII. 142. Ordines gradatim sunt recipiendi. *ibid.* Pæna ordinatorum per saltum. *ibid.*
- Salvator*. In quo sensu Christus dicatur Salvator omnium hominum? IX. 147. & *seq.* Vid. *Servator*.
- Salvo*. Berti cum Doctoribus Catholicis contra Iansenium invicem propugnat, dari in Deo voluntatem generalem salvandi omnes homines. IX. 147. & *seq.* Quomodo Jansenius, & quomodo Augustiniani explicent in Deo voluntatem antecedentem, & consequentem salvandi omnes homines. *ibid.* & 150. Examinantur propositiones Quesnelli agentes de voluntate salvandi omnes. IX. 307. & *seq.*
- Salus*. An Dei beneplacitum versetur in salutem singulorum hominum. I. 302. Soli prædestinati salutem consequuntur æternam. I. 329.
- Remedia salutis a Deo omnibus sunt præparata. IV. 41. An ea præparata omnes recipiant. *ibid.* & *seq.* Bona opera sunt ad salutem necessaria. IV. 112. Quænam spes salutis maneat iniquorum hominum, quorum iustissimo Dei iudicio excæcantur oculi ne videant, & cor subtractione gratiæ obdurefcit. IV. 89.
- Qualis fides sit necessaria ad salutem consequendam. V. 43. An ad salutem sufficiat dilectio Dei super omnia sine fide explicita. V. 45. & *seq.*
- Pagani docent, non dari secundam Personam, quæ pro salute nostra passa esset, sed peccata, utpote quæ Deo non nocent, condonari a Deo. VI. 4. An Christus dicatur Salvator, quia nobis salutis viam annuntiavit. VI. 7. & 23. An Abel, Noe, & cæteri iusti salutem sint consecuti sine satisfactione Christi. VI. 80. & *seq.*
- Qualem habeamus certitudinem salutis, & requiritur in Ministris Sacramentorum intentio. VI. 233. & *seq.*
- Eucharistia non est omnibus omnino hominibus adultis, & parvulis ita ad salutem necessaria, ut nullus omnino possit sine illa salutem consequi. VII. 189.
- Vid. *Gratia*, vel *Parvulus*.
- Salutatio*. Adulti sciant etiam memoriter Orationem Domini eam, & Salutationem Angelicam cum Symbolo Apostolorum, antequam recipiant Confirmationem. VII. 59. & 77. Hæretici culpant salutationem, quæ sit S. Chrismati in feria V. hebdomadæ majoris ab Episcopo, & Sacerdotibus. VII. 75. Hæc salutatio est ceremoniæ vetustissima, minime adoratio absoluta. *ibid.* Ostenditur quod salutatio etiam possit fieri rei inanimatæ. *ibid.*
- Salvus*. Cur non omnes salvi fiant. III. 309.
- Qualiter Deus velit, omnes homines salvos fieri. IX. 150. Hanc voluntatem in Deo esse, aperte docet Bellelli. IX. 241.
- Samosatensis*, Eorum error refertur circa Trinitatem Personarum. II. 2. Idem erraverunt circa consubstantialitatem Filii. II. 55. & 86.
- Sasamotenus* (Paulus) negat Christi Divinitatem. IV. 373. Fuit damnatus a pluribus Synodis, non ab una tantum Antiochena. II. 65.
- Paulus Samosatensis docuit, Christi sanguinem fuisse corruptioni obnoxium. VII. 173. Vid. *Paulus*.
- Samuel* qua virtute sit ad vitam resuscitatus. II. 227.
- Sanctarelli* (Antonius) S. J. Ejus liber proscriptus a Parisiensi Facultate. X. 36. Ejus retractatio. *ibid.*
- Sanctificans*. Quomodo fides distinguatur a gratia sanctificante. V. 5. Vid. *Gratia*, vel *Charitas*.
- Sanctificatio* qualiter obtineatur per charitatem. V. 73.
- Sanctificatus*. Hunc, ajunt hæretici, certo scire, se non posse excludi a gloria, nec excidere a gratia. VI. 379.
- Sanctifico*. Quid sit gratia sanctificans. IV. 95. Pelagius non negavit gratiam sanctificantem, sed eam in sensu Catholicorum non admisit. III. 168. Pelagius voluit, ut parvuli baptizentur ad obtinendam gratiam sanctificantem. *ibid.* Iustificatio varias habet significationes. IV. 91. Datur vera sanctificatio. *ibid.* Quæ non fit per extrinsecam imputationem justitiæ Christi. *ibid.* Quomodo hæc fiat. *ibid.* Per gratiam sanctificantem communicatur nobis Spiritus S. *ibid.* An gratia sanctificans distinguatur a charitate. IV. 92. Lutherani docent, eam conferri per solam remissionem peccatorum. IV. 95. Calvinistæ vero eandem constituunt in imputatione justitiæ Christi. *ibid.* Iustificatur impius per gratiam & charitatem, quæ in cordibus per Spiritum S. diffunditur, & eis inhaeret. *ibid.* An gratia sanctificans vere debeat, vel solum regat peccata. IV. 100. *tot. cap.* III. An gratia sanctificans & peccatum possint simul stare. IV. 102. Quomodo adulti ad gratiam sanctificantem disponantur. IV. 103. *tot. cap.* IV. Gratia sanctificans non obtinetur per solam fidem. IV. 104. *tot. cap.* V. Hæc gratia facit opera de condigno meritoria. IV. 115. & 120. Opera, quæ præcedunt gratiam sanctificantem, sunt meritoria de congruo. IV. 122. Opera autem subsequents sunt meritoria de condigno. II. 123. Initium gratiæ sanctificantis non possumus promereri. IV. 127. Bene vero illius augmentum. *ibid.* Perseverantiam in gratia sanctificante etiam solum ad tempus non possumus de condigno promereri. *ibid.* Uti nec reparationem illius post lapsum. *ibid.* Minus possumus promereri perseverantiam finalem in gratia sanctificante. IV. 128. Quare de condigno possumus promereri vitam æternam, non item perseverantiam finalem. *ibid.* An perseverantiam finalis nec de congruo possit obtineri. *ibid.* Iusti possunt aliis promereri gratiam sanctificantem de congruo. *ibid.* Gratia sanctificans potest amitti. IV. 129. Quas proprietates ei tribuant hæretici. *ibid.* Nullus homo sine speciali revelatione habet certitudinem fidei, quod sit in gratia sanctificante. IV. 132. An homo possit desuper habere certitudinem spei. *ibid.* Quinam habuerint revelationem, quod sint in gratia habituali; IV. 134. Gratia habitualis non est æqualis in omnibus iustis. IV. 135.
- Ob communicationem idiomatum Christus dicitur sanctificatus, & sanctificans. V. 298.
- Sanctimonialis*. Vid. *Monialis*.
- Sanctitas*. Hæc in qualibet creatura est creata, & accidentalis. V. 237. Quid præstet sanctitas? *ibid.* An hæc in Christo fuerit creata, & accidentalis, vel

vel increata, & substantialis? V. 234. Vel utraque simul? *ibid.*

Sacramenta antiquæ legis conferebant sanctitatem, sed legalem duntaxat, unde dicta sunt Sacramenta *inferna*. VI. 132. Sacramenta novæ legis sunt signa gratiæ, & sanctitatis efficientia. Sacramenta veteris legis gratiam prænuñtiabant tantum, tribuendo solam sanctitatem legalem. VI. 133. Quomodo Sacramenta veteris legis potuerint conferre sanctitatem sine Passione Christi? VI. 140. Sacramentalia per se non conferunt sanctitatem. VI. 165. Nec lotio pedum. VI. 166. & *seq.* tot. cap. VI. Formæ Sacramentorum non tantum excitant ad fidem, sed vere sanctitatem efficiunt. VI. 183. & *seq.* Effectus Sacramentorum non dependet a sanctitate Ministri. VI. 133. & 195. & *seq.* Vid. *Gratia*.

Bajus ait, originalem iustitiam, integritatem, immunitatem a morte &c. esse proprietates Adamo ante lapsum naturaliter debitas: ita, ut gratia, sanctitas; & iustitia respectu nostri sint dona supernaturalia post lapsum, quæ fuissent naturalia, si Adam non peccasset. VIII. 406. Hæc Baji opinio colligitur ex aliis ipsius propositionibus pariter damnatis. VIII. 412. & *seq.* tot. §. II. & III. An confirmatur ex propositione 35. Quæsnelli. VIII. 416. tot. §. IV.

Sanctus. An Sanctis clara Dei visio sit differenda usque post diem iudicii? I. 193. & *seq.* & 200. & *seq.* Sanctorum felicitas non consistet in epulis; potu, divitiis, aut carnis voluptatibus. I. 194. & *seq.* Quid de præseuti Sanctorum statu senserint SS. Augustinus, Ambrosius, Bernardus? I. 210. & *seq.* Quid senserit Ioannes XXII. I. 215. & *seq.* De inæquali gloria Sanctorum. I. 219. & *seq.* Quæ causæ huius inæqualitatis? I. 221. Sancti vident in Deo Unitatem, Trinitatem, & omnia attributa. I. 224. Quæ cognitio Sanctis concedatur eorum, quæ sunt in cælo, & in terra? *ibid.* Oratio Sanctorum utilis est prædestinatis. I. 374. & *seq.* An Sancti Deum in cælo videant oculis corporeis? I. 181. Quæ vocentur Sancta. I. 4. Unde hæc vox derivata. *ibid.* Qualis libertas sit in Sanctis. III. 261. & 262. Vide *Electus*. An obtineant nobis Sancti beneficia per modum impetrationis, vel meriti. IV. 117.

In quo consistat felicitas Sanctorum? IV. 271. tot. cap. V. Horum cultum improbat Mahumet. IV. 365. Quantum a nobis distet sedes Sanctorum? IV. 392. & *seq.* Venient Sancti cum Christo ad iudicium. IV. 394. Quæ detur in Ecclesia communio Sanctorum? IV. 396. De dotibus corporum Sanctorum. IV. 403. Horum cultus stabilitur traditione. V. 24. An beatitudo Sanctorum sit differenda usque ad iudicii diem? V. 38. & *seq.* An in animabus Sanctorum maueat fides? V. 59. In Sanctis non datur obiectum primum spei. V. 61. An nec sit spes futuræ gloriæ Sanctorum corporum? *ibid.*

An Christus ut viator habuerit scientiam Sanctorum? V. 213. & 216. & *seq.* An cum hac in eodem stare possit summa tristitia? 217. Cur Christus vocetur Nazareus, id est, Sanctus? V. 233. Christus est Mediator peculiari quodam titulo ad differentiam Sanctorum. VI. 62.

Neque pro Sanctis, neque pro damnatis offerri potest Missæ Sacrificium tanquam propitiatorium. VII. 229. Missæ Sacrificium in memoriam, & honorem Sanctorum multiplici ex causa offertur. *ibid.* Missæ Sacrificium nunquam offertur Sanctis, sed semper Deo in memoriam, & honorem Sanctorum,

ibid. Missæ Sacrificium pro Sanctis oblatum est eucharisticum, & propitiatorium. VII. 230. An etiam impetratorium? *ibid.*

Anima a corpore separata patitur. VIII. 428. An hoc etiam contingat in animabus Sanctorum? *ibid.* Sanctus necessario amet Deum, & tamen non patitur coactionem. IX. 130. Vide *Beatus*.

Sanctus Joannes Nepomucenus M. integerrime sigillum custodivit. VIII. 367.

Sandius Adversus hunc S. Iustinus defenditur. II. 99. *Sanguis*, Cur prohibitum fuerit Christianis comedere de sanguine, & suffocato? IV. 199.

Probatur decem propositionibus, Christum nos vere redemisse Sanguinis sui pretio. VI. 6. & *seq.* Et ideo Christi sumus. *ibid.* & 20. & *seq.* An Christus vocetur Salvator, quia Sanguine suo veritatem confirmavit? VI. 23. & *seq.* Solvuntur sophismata Socini negantia Christum pro nobis satisfecisse soluto pretio. *ibid.* tot. cap. V. & 43. tot. cap. VII. In quo sensu sanguis Christi, dicatur sanguis fœderis? VI. 23. & *seq.* Christus est proprie Redemptor, qui nos sanguine suo redemit, ac pro peccatis nostris satisfecit. VI. 25. 27. & *seq.* Cur Christus mortem acerbissimam elegerit, cum unica guttula pretiosi sanguinis sufficiens fuisset pro Redemptione nostra? VI. 44. Sudor Christi fuit sanguine permixtus. VI. 114.

Qualis Sanguis ex aperto latere Christi profluxerit? VI. 126. Quid de eo sentiant Calvinus & alii? *ibid.* An fluxerit promiscue cum aqua, vel separatim? *ibid.* An Longinus latus Domini aperuerit? VI. 127.

Thomistæ dicunt, Sacramentum Eucharistiæ esse Corpus, & Sanguinem Christi, ut continentur sub accidentibus. VII. 81. Berti dicit, Eucharistiæ Sacramentum consistere in accidentibus, & in invisibili Domini nostri Corpore, & Sanguine. VII. 82. Neutrum tamen Sacramentum esse, si separatur ab altero. *ibid.* Montanistæ ad confessionem panis pro materia Eucharistiæ adhibebant sanguinem infantis anniculi. VII. 112. Etiam aqua vino permixta convertitur in Christi Sanguinem. VII. 122. An hoc sit fide certum? *ibid.* Probabilius est aquo vino permixtam immediate in Christi Sanguinem converti. *ibid.* & *seq.* Quomodo intelligendum illud Agnetis: *Sanguis ejus ornavit genas meas*. VII. 162. Vid. *Eucharistiæ Sacramentum*. Qualis in Missæ Sacrificio interveniat effusio Sanguinis, & immolatio hostiæ? VII. 226. Paulus Samosatensis docuit, Christi Sanguinem fuisse corruptioni obnoxium. VII. 172.

Sanitas non est beatitudo hominis. IV. 271.

Christus prius sanitatem contulit animæ, deinde corpori. VIII. 5. Vide *Ægrotus*, aut *Undio extrema*.

Sapientia. Omnia attributa conveniunt Dei sapientiæ.

I. 231. Sapientia Dei quando dicatur scientia? *ibid.*

In quo sensu Filius divinus dicatur sapientia? II. 93.

Liber Sapientiæ est liber Canonicus. III. 71.

Sapientia non est beatitudo hominis. IV. 272.

Saracenus. Unde hi nomen trahant? II. 2. Eorum error circa Summam Trinitatem. *ibid.* Vid. *Mahumetanus*.

Sarai an fuerit soror Abraham? IV. 168.

Sardicenfis anni 347. Synodus mentionem facit de Letore. VII. 76.

Sarpus. Vid. *Venerus*.

Satan an fuerit princeps malorum Angelorum. II. 199.

per tot. cap. XVI. Quid significet hæc vox Satan? *ibid.* Sub nomine Cherub non venit Satan. II. 200. Est princeps quinti chori dæmonum. II. 217. Vid. *Dæmon*.

Quomodo intelligendum illud Apostoli: *Tradidit Satanæ in interitum carnis*. VII. 419.

Satisfactio Christi varie impugnatur ab hæreticis. VI.

1. Vid. *Christi satisfactio*. Noluit Deus in hominum reparatione peccata dimittere non exhibita Divinæ justitiæ satisfactione, sed intuitu meritorum Christi, & satisfactionis ejus salvi facti sumus. VI. 16. Decebat quam maxime, ut ob peccata nostra divinæ justitiæ condigne fieret satisfactio. VI. 17. In Satisfactione Christi videmus Dei justitiam ac misericordiam, & peccati turpitudinem. VI. 18. Quas homo alias ex satisfactione Christi hauriat utilitates? *ibid.* Hanc a Christo esse datam, probatur ex Patribus contra Socinum. VI. 20. & *seq. tot. cap. IV.* Solvuntur sophismata Socini negantis Christum pro nobis satisfecisse soluto pretio. VI. 23. tot. cap. V. & 47. tot. cap. VII. Cur non omnes homines salventur, cum Christus pro omnibus satisfactionem præstiterit? VI. 23. Christus est proprie Redemptor, quia pro satisfactione peccatorum Sanguinem dedit. VI. 25. Christus peccata nostra portavit, ea per satisfactionem delendo. VI. 26. An Satisfactio Christi hætenus explicata repugnet, & obscurat misericordiam Dei? VI. 30. & *seq.* An Abel, Noe, & reliqui justii veteres salutem sint consecuti sine satisfactione Christi? *ibid.* An Deus olim condonarit peccata sine ulla satisfactione, dummodo peccator doluerit de iis? *ibid.* Sine meritis Christi non possumus pœnitentiam agere. *ibid.* Quomodo Deus peccata condonet? *ibid.* Quale emolumentum accreverit Deo per satisfactionem Christi? *ibid.* Propter satisfactionem Christi non sunt supervacanea bona opera nostra. *ibid.* Ut Satisfactio Christi consequatur suum effectum, debet applicari per bona opera nostra. *ibid.* Si Christus satisfecit, cur patimur mortem, & hujus vitæ miseria? VI. 35. & *seq.* Quomodo Christus satisfacere potuerit, cum ipsemet sub lege fuerit? *ibid.* An satisfactio Christi fuerit finita, vel infinita? VI. 37. tot. cap. VI. An fuerit rigorosa secundum justitiam rigorosam, & juris apices? *ibid. tot. cap. VI.* Quid requiratur ad satisfactionem rigorosam *ibid.* Satisfactio Christi nedum æquivalens est, verum etiam superabundans. *ibid. & seq.* An satisfactio Christi fuerit infinita propter unionem hypostaticam? VI. 38. Quomodo intelligendum illud: *Adimpleo ea, quæ defunt passioni Christi, in carne mea*. VI. 39. Cur Christus mortem acerbissimam pertulerit, cum unica guttula pretiosi Sanguinis sufficiens pro satisfactione fuisset? VI. 44. Christus quidem ut homo satisfecit, sed natura humana, in qua Christus passus est, erat hypostatice unita Verbo. *ibid. & seq.* Cur satisfactio Christi sit infinita ex eo, quia facta a Deo, & cur non ex eadem ratione productio mundi, & alia opera Dei sint infinita? VI. 45. Quomodo Christus utpote Deus potuerit sibi ipsi satisfacere pro peccato? VI. 2. & 45. & *seq.* Creatura rationalis obstricta peccato nequit vel pro se, vel pro aliis condigne satisfacere Deo. *ibid.* Nulla creatura etsi gratia, & meritis ornata potest exhibere Deo pro mortali peccato coæqualem satisfactionem. VI. 46. Quomodo intelligendum illud: *Frater non redimit, redimet*

homo, *ibid.* An nec Angelus satisfacere potuisset pro peccato? *ibid.* An nec homo, si a Deo constitueretur caput morale hominum? VI. 47. An per solam contritionem, aut charitatem perfectam sine satisfactione Christi Deo reddatur omne id, quod peccato ablatum? *ibid.* An creatura pura possit Deo satisfacere ad juris epices pro peccato veniali? VI. 48. Christus pro omnibus satisfecit. *ibid.* Calviniani, Ianseniani, Prædestinatiani, & Gothescalcus docuerunt, Christum tantum pro electis ante mundi constitutionem esse mortuum. *ibid.* Refutantur. *ibid. & seq.* Etsi Christus pro omnibus satisfecerit, multi tamen mortis ejus beneficium non recipiunt. *ibid.* Christus pro prædestinatis non solum satisfecit, sed etiam iis applicat mortis suæ fructum. *ibid.* An Christus etiam pro scæminis satisfecerit? VI. 50. Vid. *Fœmina*. An pro damnatis, & dæmonibus? VI. 53. & *seq.* Vid. *Dæmon*. Origenes docuit, Christum satisfecisse pro Angelis, & astris, & ideo pœnas inferni non esse perpetuas. VI. 54. An idem docuerit S. Hieronymus, & Tertullianus. *ibid. & seq.*

Præcepto Ecclesiastico de confessione, & communione in Paschate peragenda non satisfit per Confessionem, & Communionem sacrilegam. VII. 192. Cur non sufficiat communio sacrilega, cum non obstat obligationi sacrilegium, quin Sacerdos satisfaciat ei, si in statu disgratiæ accepto stipendio celebret: nec simulatio, quin suscipiatur Baptismus: nec peccatum grave, quin satisfiat operibus pro satisfactione injunctis? VII. 193. Hæretici negant, ad Pœnitentiam requiri, ut peccata compententur aliqua satisfactione, sed sufficere fiduciam in Christum. VII. 254. Refutantur. *ibid. & seq.* Actus pœnitentis, contritio, confessio, & satisfactio sunt quasi materia Pœnitentiæ. VII. 274. Lutherani duas pœnitentiæ partes constituunt, terrorem conscientiae incussum ex agnitione peccati, & fidem conceptam ex Evangelio, seu absolutione, qua quis credit, sibi remissa esse peccata. VI. 275. Quod ad pœnitentiam salutarem dicunt tres partes, contritio, confessio, & satisfactio requirantur, conveniunt Catholici declarantes illud exemplo Filii Prodigii, Publicani, & Ninivitarum. *ibid.*

Satisfactio est quasi materia confessionis. VII. 369. S. Cyprianus reconciliationem concessit peracta pœnitentia, etsi satisfactio non necessario præmittatur absolutioni. VI. 410. Ex consuetudine Ecclesiæ satisfactio est præmissa. *ibid.* In casu periculi urgentis potest absolutio dari sine satisfactione peracta. VII. 410. Satisfactio non spectat ad essentiam, bene vero ad integritatem Sacramenti pœnitentiæ. *ibid.* Cur absolutioni necessario præmittatur contritio, & confessio; & cur non satisfactio. VII. 411. Satisfactio quid sit. VII. 414. Audiani, Manichæi, Lutherus, Melancthon, Kemnitius, Calvinus, Dallæus affirmant, justificationis per Christum nulla pœnam diluendam esse, & nullam a confessario imponendam. *ibid.* Idem putant satisfactiones canonicas non fuisse ordinatas ad compensationem Deo reddendam, sed ad publicum pœnitentiæ testimonium. *ibid.* Item putant opera Pœnitentiæ solum prodesse ad mitigandas præsentis vitæ calamitates. *ibid.* Refutantur. VI. 415. Plerumque dimissa culpa peccatorum remanet luenda pœna temporalis. *ibid. & seq.* Confessarius tenetur satisfactionem injungere. VII. 417. & *seq.* Cur

Confessarius non dimittat peccata sine iuncta satisfactione, ut fecit Christus. VII. 418. An Apostoli injunxerint satisfactionem. *ibid.* Cur in Baptismo peccata dimittantur sine iuncta satisfactione, & cur non in Sacramento Pœnitentiæ. VII. 419. Satisfactio est ordinata non tantum in signum Pœnitentiæ, sed etiam ad compensationem Deo faciendam. *ibid.* & *seq.* An satisfactio iungatur pro pœna æterna. VII. 420. Satisfactio non infert injuriam passioni Christi. VI. 421. Satisfactio debet esse conformis qualitati, ac gravitati criminum, ac viribus pœnitentium. VII. 422. An sit injungenda secundum antiquos Canones. *ibid.* & *seq.* Satisfactio est imponenda iudicio confessarii. *ibid.* Satisfactio potest diminui ob contritionis vehementiam. VIII. 423. Ob pœnitentis ægritudinem. *ibid.* Aut ob alia opera a pœnitente ultro jam peracta. *ibid.* In satisfactione imponenda confessarius attendat conditionem, qualitatem, ætatem, sexum, ac deliberationem personarum. *ibid.* Quæ opera pro satisfactione imponantur. VI. 424. An confessarius possit ob peccata publica publicam imponere satisfactionem. *ibid.* Pœnitens tenetur acceptare, & implere satisfactionem impositam. *ibid.* An satisfactio levis debeat persolvi sub obligatione gravi. VII. 425. Si pro gravibus imponitur satisfactio levis, debet Pœnitens ultro addere alia opera pœnitentiæ. *ibid.* An satisfactio prudenter differatur ad Purgatorium. *ibid.* An satisfactio possit impleri ab obstricto peccato mortali. VI. 426. An unus pro altero possit satisfactionem adimplere. VII. 427. An homo possit satisfactionem facere de uno peccato sine altero. *ibid.* An confessarius possit immutare pœnitentiam ab alio iunctam. *ibid.* Et an ad hoc necessaria sit iterata peccatorum confessio. *ibid.* De satisfactione publica. Vid. *Publicus*. Satisfactio pœnam temporalem avertit. 440. & *seq.* Ac confert gloriæ incrementum. *ibid.*

Saturninus rejecit matrimonia ut mala. III. 98. Admisit transmigrationem animarum. *ibid.*

Saturninus tribuit Christo corpus phantasticum, & umbratile. V. 180. Vid. *Corpus*. Refutatur. V. 202. & *seq.* An census tempore Nativitatis Christi sit indictus a Saturnino. VI. 75. & *seq.*

Saturninus dixit matrimonium esse opus diaboli. VIII. 147. Refutatur. *ibid.* & *seq.*

Saturnus Ægyptius an sit idem, qui fuit Zoroastres? II. 232. Historia, seu fabula potius de Saturno. III. 4.

Unde originem habeat? IV. 351. Nequit inter Deos referri. *ibid.* Quid dicendum de Stella hujus nominis? *ibid.* An idem sit cum Adamo, & cur Italia sit dicta *Saturnia*? IV. 362.

Satyræ lex quid? IV. 246.

Saul. In Davide, qui reprobato Saule constitutus est Rex, præfiguratum est Regnum Christi. V. 347. An ipsum Saul intelligat Scriptura, dum nominat Silo, aut Messiam. V. 127. & *seq.*

Saulus. An Ananias ad Saulum veniens huic per impositionem manuum contulerit confirmationem, vel solummodo sanitatem corporalem. VII. 7.

Scabellum. Domino Iesu Christo in Eucharistia existenti latræ cultus est exhibendus. VII. 176. Quomodo intelligendum illud: *Adorate scabellum pedum eius*. *ibid.* Probatur contra Verinum, Patres dixisse, Christum adorandum in Eucharistia cultu latræ proprie tali. *ibid.* Adoratio in Eucharistia non

fit accidentibus panis, & vini. VII. 177.

Scachia. Vid. *Latrunculus*.

Scandalosus. Quid sit propositio scandalosa? I. 25.

Scandalum proveniens a viro in dignitate constituto est circumstantia aggravans. VII. 359.

Scapula. Olim in Extrema Unctio etiam scapulæ inungebantur. VIII. 5.

Sceleratus. Vide *Peccator*.

Scelus. Ultiores scelerum constituunt quartum ordinem dæmonum. II. 218. Vide *Peccatum*.

Sceotrum. Quando Sceptrum de domo Juda defecerit. V. 122. tot. cap. I. II. & III.

Scharioth. An Iudas proditor sit natus in vico Scharioth. VII. 102.

Schimbergius (*Theodosius*). Ejus error de summa Trinitate. II. 2.

Schisma. Historia schismatis Anglicani. VIII. 129. tot. cap. XV.

Schismaticus. Quid sit propositio schismatica? I. 25. Magnum est dissidium Latinos inter & Græcos Schismaticos de Processione Spiritus S. II. 73. Theodoretus videtur horum Græcorum auctor, sed tamen defenditur. *ibid.* Historia de repetito horum relapsu. II. 78. Quod Spiritus S. a Patre & Filio procedat, probatur contra hos. *ibid.* per tot. cap. XVII. Solvuntur objectiones Schismaticorum. II. 81. per tot. cap. XVIII. An S. Ioannes Damascenus hunc errorem docuit. II. 82. Hi male arguunt Latinos de corrupto symbolo. II. 85. per tot. cap. XIX. Merito fuit Symbolo contra Græcos Schismaticos adjecta particula, *Filioque*. *ibid.* Quando hæc vox sit adjecta contra Græcos Schismaticos. II. 88.

Extra casum necessitatis non licet petere Sacramenta a Ministro schismatico. VI. 208. & *seq.* Quæ Sacramenta possint peti in casu necessitatis a Ministro schismatico? *ibid.* Qualis sit necessitas? *ibid.* Græci schismatici dixerunt, Baptismum per immersionem esse alium ab eo, qui in Ecclesia Romana fit per infusionem. VI. 312. Hæretici, & schismatici Martyrio non possunt coronari, etsi mortem subeant ob aliquam virtutem, aut veritatem fidei. VI. 418.

Contra Græcos Schismaticos, Waldenses, Hussitas, Lutherum, Kemnitium, Calvinum, Dallæum, & alios hæreticos probatur, Ministrum ordinarium Confirmationis esse Episcopum. VII. 40.

An valeat ordinatio facta ab Episcopo schismatico. VIII. 120. & *seq.*

Schillingius. Ejus error circa summam Trinitatem refutatur. II. 2.

Schola. Catholici Doctores omnes conveniunt, quod omnibus omnino hominibus gratia sufficiens sit præparata: dissident vero in hoc, an omnibus hominibus dentur, & applicentur actu remedia sufficientia? IX. 151. & *seq.* Prius est dogma fidei, alterum placitum Scholarum. IX. 153.

Scholasticus. Vide *Theologus*. Sunt Scholasticorum placita in duplici differentia. I. 24. Quis appelletur scholasticus. I. 9. Quænam sit Theologia scholastica, & quodnam ejus objectum. I. 10. Quid in ea laudandum, quid cavendum. *ibid.* An ei culpæ sittribuendum quod multæ barbaræ voces obtinuerint. I. 17. Nam eleganti oratione tradenda. *ibid.*

Scientia. An Theologia sit scientia, an speculativa? I. 20. &c. Vide *Theologia*. An Theologia sit scientia

- ria subalternata. I. 20. Quæ scientia detur in Deo? I. 230. In Deo est omnis plenitudo scientiæ. *ibid.* & *seq.* Divina Scientia est ipsa Dei substantia connotans intelligibilia objecta. I. 231. Scientia Dei quando dicatur sapientia? quando scientia? quando speculativa? quando practica? quando libera? quando necessaria? quando simplex intelligentia? quando scientia visionis? *ibid.* An scientiam Dei possit aliquid subterfugere? I. 231. & *seq.* Deus se ipsum cognoscit, & comprehendit. I. 232. Deus cognoscit omnes creaturas præteritas, præsentis, futuras & possibiles. *ibid.* Dei scientiam non latent futura contingentia, & conditionata. I. 233. Error de hac scientia in quem cecidere Crellius, Wolzogenius, ac Sociniani. *ibid.* Item & Pelagiani. I. 234. Nec non & Semipelagiani. *ibid.* Deus cognoscit intimas creaturæ cogitationes, & peccata. I. 235. Item scit etiam impossibilia, ac entia rationis. I. 236. Præscientia Dei an lædat libertatem animorum? *ibid.* & *seq.* Ex præscientia Dei non sequitur inevitabilis contingentium eventus, ubi etiam reprobatur error Gnosticorum, & Hufitarum. *ibid.* Scientia Media non est proscripta ab Ecclesia, I. 246. An Deus per scientiam mediam cognoscat futura contingentia? I. 272. & *seq.* & 280. & *seq.* Scientiæ mediæ explicatio. I. 272. *seq.* & Præscientia peccatorum spectat ad scientiam visionis, & non ad scientiam mediam. I. 273. Quando scientia Dei vocatur scientia simplicis intelligentiæ, & quando scientia visionis? *ibid.* & 231. Scientia media. si non est scientia simplicis, intelligentiæ, aut visionis, omnino non datur. I. 274. Quid sit scientia media? I. 275. An Molina sit auctor scientiæ mediæ, I. 276. An eam docuerint Semipelagiani refutati postea a S. Augustino? *ibid.* An scientiam mediam docuerint Ariani? *ibid.* Eam alio modo tradidere Semipelagiani, quam nunc faciant Medistæ. *ibid.* Deus videt ea, quæ sunt ordinis supernaturalis, & spectant ad statum naturæ lapsæ per decretum efficax, & non per scientiam mediam. I. 277. & *seq.*
- An intellectus creatus virtute naturali possit habere scientiam Trinitatis. II. 131. *per tot. cap. I.* Quid dicendum de ligno vitæ, & arbore scientiæ boni & mali. II. 254.
- Quomodo scientiæ mediæ propugnatores explicent gratiam, III. 187. & *seq. usque ad lib. XV.*
- Ignorantia scientiarum naturalium est excusanda. IV. 299. Scientia S. Scripturæ an, & quibus necessaria sit? *ibid.* Quibus Theologicarum disciplinarum? IV. 300. Per quid fides distinguatur a scientia, & opinione? V. 5. Quibus præcipue necessaria sit scientia doctrinæ Patrum? IV. 300. Quæ singuli scire debeant? *ibid.* Quomodo sententia probabilis distinguatur a fide & scientia? IV. 309. Scientias prohibet, ac damnat Mahument. IV. 366.
- Christus præter scientiam Divinam habuit creatam, & infusam. V. 213. Quid sit scientia Divina, quid humana? quid acquisita? quid infusa? quid beatifica? habuit Christus scientiam experimentalem, & acquisitam. *ibid.* Beatificam. *ibid.* & *seq.* Non autem comprehensivam. V. 214. Quomodo Christus profecerit scientia? V. 215. Quomodo salva hac scientia Christus ignoravit peccatores, peccata, Iudicii diem? V. 216. An cum scientia beatifica in Christo stare possit summa tristitia? V. 217.
- Scientia quanta requiratur in confessario. VII. 381. Qualis in ordinando. VIII. 138. & *seq.*
- Scio. Difficultas sciendi est pœna peccati Adæ. III. 63.
- Scotista. Iuxta Scotistas Eucharistiæ Sacramentum vocatur accidentia, seu species, & sunt. VII. 81. Qualiter transubstantiatio in Sacrificio Missæ fiat, diversimode explicant Thomistæ, & Scotistæ. VII. 172.
- Quomodo fiat justificatio in Scotistarum sententia? VIII. 371.
- Scotus (Ioannes Duns). An detur distinctio Scoti inter essentiam Divinam, & attributa. I. 114.
- Scotus an admittat gratiam ab intrinseco efficaciam. III. 207. Docet, quod Spiritus S. procedat libere. III. 270.
- Scotus felicitatem Sanctorum constituit in actu voluntatis. IV. 272.
- Quid dicendum de doctrina Scoti: *Validum fore Baptismum, si diabolus illum ex Dei præcepto conferret.* VI. 194. Affirmat circumcisionem contulisse gratiam ex opere operato. VI. 253. Quid de Baptismo in Nomine Christi collato teneant Scotus, Magister sententiarum, & Cajetanus? VI. 325. & 328. Quantum distent a Socinianis? *ibid.*
- Scotus negat, ex Scriptura posse probari, Confirmationem esse Sacramentum, sed non negat Confirmationem esse Sacramentum. VII. 5. Secundum Scotum usus fermenti in Ecclesia Latina, & Græca ob Ebionæos introductus est, quorum hæresi oppressa Ecclesia Latina transit ad azymos, Græci vero retinuit fermentum. VII. 110. Catholici tenent verba essentialia consecrationis esse hæc tantum, *Hoc est Corpus meum: Et: Hic est Sanguis meus.* Reliqua tamen minime esse præmittenda. VII. 126. & 132. An Scotus, & S. Thomas huic opinioni fuerint contrarii? VII. 124. & 133. An Scotus neger transubstantiationem? VII. 169.
- Scotus adstruit confessionis necessitatem. VII. 342.
- Scotus, & Magistris agnoscunt in creatura rationali appetitum innatum videndi Deum. VIII. 420.
- Scoti (Joannis) Erigenæ, seu Friugensis gesta. I. 389. Vide *Erigena*. Ioannes Scotus, cognomento Erigena, gravi censura afficitur. VII. 136. Quid de Corpore, & Sanguine Christi in Eucharistia senserit. *ibid.*
- Scriptura. Quid dicendum de confessione in Scripturam redacta, & tradita confessario cum signo doloris. VII. 351.
- Scriptura S. Varia loca S. Scripturæ a mendacio excusantur. I. 148.
- Aliquæ traduntur regulæ, ex quibus conciliantur textus, in quibus videtur subesse mendacium. I. 150.
- Ex veteri testamento etiam conformiter linguæ Hebræicæ probatur Mysterium summæ Trinitatis. II. 2. *per tot. cap. I.* Quid scriptura velit significare, quando utitur numero plurali, *Dii, & faciamus* &c. II. 3. *usque ad 19.* Solvantur ultiores objectiones Iudæorum, & Hæreticorum petitiæ ex scriptura. *ibid.* Trinitas Personarum probatur contra hæreticos ex novo Testamento. II. 12. *per tot. cap. III. & IV.* Textus Scripturæ: *Tres sunt, qui testimonium, probatur esse autographus, ac efficaciter declarans summam Trinitatem.* II. 14. *usque ad cap. IV.* An Deus, vel Angelus, vel Christus apparuerit, quando in scriptura legitur Deum apparuisse. II.

II. 36. usque ad cap. IX. Quomodo intelligendus ille Scripturæ textus: *Pater major me est?* ubi varii similes textus explicantur. II. 55. & seq. Regulæ dignoscendi, quando in scriptura res aliqua, vel actio, & quando Persona designetur. II. 67. Ostenditur, quod scriptura per vocem, *Verbum*, intelligat Filium Divinum. II. 35. Quid scriptura significet per nomen Spiritus. II. 155. Quid scriptura intelligat in textu: *Videntes Angeli Dei filios hominum*. II. 156. An dicta de Epulone & Lazaro sit historia vel parabola, II. 212. Liber sapientiæ est liber canonicus. III. 70. & seq.

Probatur ex utroque testamento transfusio peccati originalis ad posteros Adam. III. 86. & seq. Ubi plures objectiones, & responsiones Hæreticorum refutantur. *ibid.* Varia nomina tribuit peccato originali. III. 109. Quot modis nomen filii sumatur in Scripturis. *ibid.* Quomodo intelligendus locus Scripturæ: *Iustus septis cadet*, &c. IV. 31. & seq.

An & quibus scientia S. Scripturæ sit necessaria? IV. 299. & seq. Vid. *Vulgata*. S. Scriptura non est adeo clara, ut sola sufficiat ad omnia dogmata definienda. V. 10. Sed debet præterea accedere Ecclesiæ auctoritas. *ibid.* Non potest debite exponi secundum sensum privatum, sed requiritur Iudex. *ibid.* & seq. tot. cap. III. & IV. Scriptura potest admittere testimonium ab homine. V. 20. Præter divinam scripturam etiam traditiones sunt admittendæ. V. 22. Canon scripturarum pertinet ad traditionem agentem de doctrinis. V. 23. An in lege naturæ fuerit Scriptura S. V. 24. Scripturæ interpretatio peti debet ex traditione. *ibid.* & seq. Aut Iob, aut Moyses primus scripsit libros canonicos. *ibid.* Libros plures tanquam Canonicos Synagoga non agnovit. *ibid.* Traditio præcessit scripturam in lege nova, ac veteri. *ibid.* Ex sola scriptura sine traditione nequeunt hæretici sua dogmata probare. *ibid.* & seq.

Scriptura S. per Peccatum intelligit Sacrificium, quod pro peccato offertur. VI. 10.

Negat Scotus, ex Scriptura posse probari Confirmationem esse Sacramentum. VII. 5. Probatur ex Scriptura, Confirmationem esse Sacramentum. *ibid.* & seq. Quid dicendum de hac regula S. Augustini: *Si Scriptura flagitium, aut facinus videtur jubere utilitatem, & beneficentiam vetare, figurata locutio est*. VII. 157.

Scriptura S. sæpius utitur numero plurali pro singulari. VIII. 33. Quid Scriptura denotet per vocem *Per* VIII. 46. Ordinandus habeat scientiam Scripturæ, & SS. PP. VIII. 136.

Damnantur propositiones Quesnelli prolatae de lectione Scripturarum. IX. 315. & seq.

Scrupulosus. Quid sit conscientia scrupulosa? IV. 302. & seq.

Si formas repetit in administratione, vel confessione Sacramentorum, an peccet? VI. 194.

Scrupulosus cur non permittatur confiteri sua peccata dubia. VII. 362.

Sculptile quid sit? IV. 176. An omnia sculptilia prohibeantur primo præcepto? IV. 177.

Scythæ. Monachi Scythæ quid senserint de propositione, *Unus de Trinitate passus, & mortuus est?* V. 328. & seq. An fuerint Eutychiani. *ibid.* Defenduntur. V. 322. Cur sint ex urbe ejecti. *ibid.* An fuerint Nestoriani. *ibid.*

Sebastæ quo anno condita? VI. 28.

Secreta. An Angeli cognoscant secreta cordium. II. 179. per tot. cap. X. Et an id fiat virtute sensibili, aut spiritali. II. 180. An creatura Deo inferior possit cognoscere secreta hominum. III. 222.

Secretum. Etiam in confessionibus publicis Pœnitentius tenebatur ad secretum. VII. 334. Quanta obligatio inducatur, si unus alteri promittat, se servaturum secretum sub sigillo confessionis. VII. 368. Vid. *Sigillum*.

Secretus. Vid. *Occultus*.

Secundarius. Quid sit jus secundarium? IV. 140.

Sedeo. Quomodo Christus sedeat ad dexteram Patris? IV. 393.

Seditio in Orestem non est mota a S. Cyrillo. V. 254.

Seductivus. Quid sit propositio simplicium seductiva? I. 25.

Sejanus quo anno sit interfectus? VI. 110.

Selectus. Græci, & Romani numeraverunt Deos *Selectos* octo. IV. 356. & 362. & seq.

Seleucianus dicens Christi corpus esse in sole positum refutatur. IV. 393. Negans carnis resurrectionem refutatur. IV. 397. & seq.

Seleuciani vel Hermiani pro aqua adhibuerunt ignem propter verba: *Ille vos baptizabit Spiritu S. & igni*. VI. 305.

Sella. Deum gesteri selle, docent Mahumetani. IV. 365.

Selleri (Gregorii) S. R. E. Card. iudicium de sensu propositionum Quesnelli. VIII. 418.

Sem. An Melchisedech erat Sem, qui fuit filius Noe? V. 336. An Sem fuerit natu major, an Iaphet? *ibid.*

Semen. Anima rationalis non est propagata ex semine, & traduce corporali. III. 17.

Cur semen hominis præ reliquis seminibus dicatur immundum. III. 117. An homo sine virili semine productus haberet peccatum originale. III. 124.

Helvidius docuit, B. Virginem post Christum ex semine S. Iosephi alios peperisse filios. V. 180. Refutatur. V. 183. & seq. Iudæi negant Messiam nasciturum sine semine virili. V. 180. Refutantur. *ibid.* & seq. & 183. & seq.

Templum polluitur voluntaria seminis effusione, si fiat in Ecclesia, & sit publica. VII. 242. Occulta seminis effusio in Ecclesia facta continet crimen sacrilegii, sed Ecclesia non polluitur. *ibid.*

Semipelagianus. Eorum error circa consubstantialitatem Filii? II. 60. & seq. Idem erravete circa Spiritum S. I. 65.

Semino. Quomodo intelligendum illud: *Qui seminat in carne sua* &c. III. 149.

Semipelagianus. Error Semipelagianorum de scientia Dei. I. 235. Item de gratia & libero arbitrio. I. 236. An docuerint scientiam mediam? I. 276. Et an eam docuerint eodem modo, quo de facto Medistæ? *ibid.* Eorum error circa prædestinationem refutatur, I. 330. & 342. item 380. & seq.

In quo horum hæresis consistat. III. 222. De eorum origine. *ibid.* Qui hanc hæresim docuerint. *ibid.* An talis S. Ioannes Chrysostomus. *ibid.* & seq. An Valerianus Cenensensis, an Arnobius Iunior. *ibid.* Contra eos scripsere S. Augustinus, B. Prosper, Celestinus Papa. III. 223. Item & alii. *ibid.* Fuit damnata a Synodo Arausicana. *ibid.* S. Chrysostomus vindicatur a nota Semipelagianismi. III. 224. & seq. tot. cap. II. Falsa horum dogmate refutantur.

- tur ex libris S. Chrysostomi . III. 225. Eorum dux fuit Cassianus . III. 222. & 228. Uti & Faustus Rejenfis : III. 222. & 231. Horum errore imbutus fuit Vincentius Lirinensis , III. 222. & 232. An etiam S. Hilarius Arelatensis . III. 222. & 236. & seq. An & his faveat Genondius . III. 223. & 238. Contra hos probatur , quod ad initium fidei necessaria sit gratia Christi . III. 240. tot. cap. IV. An nullam agnoverint gratiam necessariam ad initium fidei . III. 244. tot. cap. V. & 305. Negant donum perseverantia esse donum speciale . IV. 34.
- Dici potest sine timore censuræ , Semipelagianos probabiliter admisisse gratiam interuam ad initium fidei . IX. 185. & seq.
- Sempiternus* . Vide *Æternus* .
- Senatus* . Unde hoc nomen proveniat . VIII. 89.
- Senault* (Joannes Franciscus) quid sentiat de operibus infidelium , & peccatorum . VIII. 468.
- Senensis* . Congressus Senensium pugnis certantium examinatur . V. 112.
- Senex* . An valeat matrimonium a sene contractum . VIII. 163.
- Senior* . An seniores sint auctores legis veteris , aut illi quid addiderint ? IV. 158. & seq.
- Mares non sint patrini feminis , nec femina viris , nec senioribus juniores . VII. 77. *Presbyter* .
- Senonensis Archiepiscopus* . Vid. *Languetius* .
- Sensus* . An infantes sine Baptismo decedentes plectantur pœna sensus . III. 132.
- In statu innocentie non fuisset sensuum rebellio . VI. 136.
- Sententia* . SS. Patrum sententia ad 3, ordines reducuntur . I. 24.
- Quid pœna latæ sententiæ ? IV. 216. An privilegium contra sententiam jam latam impetratum sit nullum ? IV. 250. Vid. *Opinio* , vel *Probabilis* .
- Sentio* . An Angelus possit sentire in corpore assumpto . II. 280. An Anima separata a corpore possit sentire . III. 21.
- Separatio* tori potest fieri ob adulterium . VIII. 214. Vid. *Divortium* .
- Sepelio* . An violetur Ecclesia , si puer non baptizatus & necdum natus sepelitur una cum matre in Ecclesia . VII. 243. Vid. *Sepultura* .
- Sephora* an fuerit uxor Moyfis ? IV. 169.
- Sephora* filium suum circumcidit . VI. 347.
- Septentrio* , Plures Romani Pontifices concesserunt Fratribus Minoribus Missionariis in Regionibus India , Orientis , & Septentrionis facultatem administrandi confirmationem . VII. 47. & seq. Ac conferendi Ordines minores . VII. 48.
- Sepulchrum* , & infernus potest intelligi per vocem Sheol . IV. 389.
- De Altarium consecratione , ac sepulchro SS. Reliquiarum . VII. 245.
- Sepultura* confirmat Incarnationem Christi . IV. 389.
- Cur Baptismus dicatur sepultura , & arrha hereditatis ? VI. 285.
- Ecclesia polluitur ob sepulturam notorie excommunicati , pagani , infidelis , & non baptizati . VII. 242. & seq. Vid. *Sepelio* .
- Sepultus* . Vid. *Passus* .
- Seraphim* . Cur Angeli vocentur Seraphim . II. 152. Ulterior explicatio . II. 216.
- Serapides* . Cur ita vocetur Beel-Zebub . II. 217.
- Sergius* favebat Monothelitis . V. 219. An Honorius iisdem favebat in Epistola ad Sergium data ? V. 224. & seq.
- Serpens* . Quomodo protoplasti suasionem serpentis transgressi sint præceptum Domini . III. 53. tot. cap. XII. Diabolus fuit suator , usus serpente vero ac naturali ad decipiendum mulierem tanquam instrumento . III. 54. & seq. An maledictio sit facta in serpentem , vel in diabolum . III. 55. Cur dicatur *callidus* , *sapiens* ? III. 56. An serpens etiam Adamum deceperit . III. 94.
- In quo sensu simus prudentes sicut serpentes ? V. 46.
- Serpens æneus erat figura Christi in cruce exaltati . VI. 28. & seq. Vide *Figura* .
- Sertum* . De sertis nuptialibus . VIII. 222.
- Servator* . An Christo hic titulus conveniat , quia nobis salutis viam annuntiavit ? VI. 7. & 23. Aut quia sanguine suo confirmavit veritatem ? aut quia per mortem suam nobis exemplum præbuit ? aut quia per resurrectionem nos in fide firmavit , aut quia vitam æternam nobis præbet ? aut quia pro nobis satisfecit , & pretium solvit ? *ibid.* Solvuntur sophismata Socini . VI. 23. tot. cap. V. ac 43. tot. cap. VII. Vid. *Redemptor* .
- Servetus* (Michael) . Ejus error de summa Trinitate . II. 2.
- Servilis* . An timor servilis sit bonus ? VIII. 486. & 523.
- Servus* quid sit ? IV. 140.
- Quod in resurrectione Dominica forma servi sit reversa in formam Dei , non est Eutychianum . V. 288. An Christus possit dici Dei servus ? V. 321. & seq. Quid sit servus naturalis , & legalis ? *ibid.* Unde hoc nomen proveniat ? *ibid.* Quid sit *Servus peccati* ? V. 322. Christus non vocetur Dei servus . V. 326. Servi soli , non autem liberi , aut Romani cives puniebantur flagellatione . V. 116. In flagellatione servorum non erat præscriptus certus verberum numerus *ibid.*
- Servus non ordinetur . VIII. 138. Vid. *Conditio* .
- Severianus* . Gajanitzæ , Severiani , & Iacobitzæ hæretici fatentur realem præsentiam Christi in Eucharistia . VII. 146.
- Severita* . Hi hæretici progressi sunt a Juliano Halicarnasseo , & Gaius . V. 199. Docuerunt , Christum assumpsisse corpus incorruptibile , *ibid.* In suum errorem perduxerunt plures etiam Hierarchas primarios , & Monachos . *ibid.* Imo & ipsum Imperatorem Iustinianum , qui postea omnes Episcopos vi ad suam sententiam trahere voluit . *ibid.*
- Sexus* diversitas nequit dari inter Deos . IV. 359. In quo sensu corpora resurgent . IV. 402.
- Sfondratus* (Cardinalis Cælestinus) quid sentiat de pœnis parvulorum sine Baptismo decedentium . III. 128. & seq. Ejus liber *Nodus Prædestinationis* inscriptus quo in pretio habendus . I. 357. An sit opus ei suppositum . I. 360.
- Sheol* significat sepulchrum , & infernum . IV. 389.
- Sibilla* . An in earum oraculis virtute naturali deprehendatur Mysterium Trinitatis . II. 131. & seq.
- Siccus* . Quid sit Missa sicca , seu nautica , & an licita ? VII. 240. Quid sit Missa bifaciata , & trifaciata ? *ibid.*
- Sichrowschy* (Benignus) docet , propositionem 38. Baji loqui in sensu charitatis sanctificantis ? VIII. 361.
- Sicidites* . Monachus affirmabat , Corpus Christi in Eucharistia dentibus scindi , & conterri , ac corruptibile esse , nec totum Christum recipi . VII. 173.
- Siclus* . Quanti pretii erant triginta argentei scli , quibus venditus est Christus ? VI. 114. & seq.

Sidus. An omnia proveniant ex siderum constitutione? I. 255. & 311. & 314.

Plures docuerunt, corpus Christi esse formatum de cælo, æthere, sideribus, V. 180. Vid. *Corpus*. Refutantur. *ibid.* & *seq.*

Sigillum. Cur Baptismus dicatur sigillum? VI. 285. Baptismus dicitur sigillum fidei ob invocationem SS. Trinitatis, & professionem Incarnationis Dominicæ, non vero ob singularem confidentiam hæreticorum. VI. 287.

Confirmatio etiam interdum vocatur sigillum. VII. 2.

Quo jure ad illud teneatur confessarius. VII. 366.

Quæ pœnæ sint latæ iu fractores sigilli *ibid.* An hoc possit frangere confessarius, si ipsi secus imminet grave damnum. *ibid.* An confessarius possit Episcopo revelare impedimenta, aut irregularitates ipsi e confessione notas, ut impediatur matrimonium, aut ordines. *ibid.* An teneatur mentiri, vel pejorare, si interrogetur de crimine, quod scit e confessione. *ibid.* An possit confessarius revelare crimen sibi e confessione notum, cujus revelationem exigit jus naturale, v. g. prodicionem Patriæ, everisionem civitatis. VII. 367. Cur non detur causa excusans a sigillo, sicut datur causa excusans ab integritate, cum equaliter obligent jure Divino. *ibid.* Sanctus Ioannes Nepomucenus M. integerrime sigillum custodivit. VII. 367. Sub sigillo comprehenduntur omnia peccata audita, etsi absolutio non sit data. VII. 368. Quam obligationem inferat, si unus alteri secretum promittat de arcano *Sub sigillo confessionis*. *ibid.* An is frangat sigillum Sacramentale, qui se fingit confessarium, & peccata audita manifestat. *ibid.* An eodem sigillo teneantur circumstantes audientes confitentem, vel confessionem legentes scriptam, aut interpretes. *ibid.* An nec peccata publica possint manifestari. *ibid.* In quibus casibus sigillum violetur. *ibid.*

Signum. Voluntas Dei dividitur in voluntatem signi, & beneplaciti. I. 302. Quænam sint signa prædestinatorum? I. 400. & *seq.*

Nomen Sacramenti eliminare volunt hæretici substituto nomine signi, aut symboli. VI. 128. Sed contra hos probatur nomen Sacramenti merito retineri. *ibid.* Sacramentum accipitur pro signo rei sacræ. VI. 132. Quid sit signum? *ibid.* Aliqua signa sunt significativa, seu speculativa, alia obsignativa, alia exhibitiva, alia practica. *ibid.* Cur Sacramentum dicatur signum sensibile? VI. 132. Pro quali signo Sacramentum accipiat Socinus pro quali Christianus? *ibid.* Sacramentum non est nudum signum, quo a Gentilibus, & Iudæis discriminantur Catholici, sed est signum invisibilis gratiæ. *ibid.* Sacramenta novæ, & antiquæ legis significant Christum, & gratiam, sed hæc erant signa Christi venturi, illa vero Redemptionis jam peractæ. *ibid.* Quodlibet Sacramentum continet triplicem gratiam: unde est signum commemorativum gratiæ præteritæ, demonstrativum præsentis, & prænuntiativum futuræ. *ibid.* Sacramenta novæ legis sunt signa gratiæ, & sanctitatis efficientia: Sacramenta veteris legis gratiam prænuntiabant tantum, tribuendo solam sanctitatem legalem. VI. 133. Lutheri, Kemnitii, Calvinii, Zwinglii, Anabaptistarum, Socinianorum definitio de Sacramento est mala, quia negant, Sacramentum esse signum effici-

Hersi Theol. Tom. X.

ciens gratiæ illud admittendo pro puro signo. *ibid.* & *seq.* & 243.

Sicut circumcisio est signum pacti Abrahami cum Deo initi, ita Eucharistia est signum testamenti novi. VII. 156. Probatur contra Zwinglium, quod Phæse non signum transitus sit, sed victima pro transitu. *ibid.* Qualiter ergo Phæse dicatur signum? *ibid.* Species consecratæ in Eucharistia sunt signum etiam absente substantia. VII. 173.

Silentium ne frangatur, non excusat a confessione ore faciendâ, si ulus linguæ adsit. VII. 351. Id probatur exemplo S. Francisci inhibentis similem confessionem. *ibid.*

Siligo. Solus panis triticens est Sacramenti Eucharistiæ materia. VII. 112. An panis ex zea, spelta, hordeo, siligine confectus sit materia valida Eucharistiæ? *ibid.*

Silo. Quid hoc verbum significat in vaticinio Iacob? V. 122. & 125. & *seq.* Non alijs hic titulus competit, quam Messia. *ibid.*

Silverius. Vide *Vigilius*.

Similitudo. Vide *Imago*, vel *Sculptile*.

Simon Chanæneus (S.). Quid significet hoc nomen? VI. 102.

Simon putans mundum productum esse ab Angelis, primo fidei articulo impugnatur. IV. 387.

Simon Cyrenæus. Non hic, sed Christus crucifixus est. IV. 386. & V. 190. & 202.

Simon Episcopus. Vide *Episcopus*.

Simon Magus. Ejus error de summa Trinitate. II. 2. Simon Magus damnatur primo fidei articulo, dum adstruit duos Deos. IV. 387.

Hujus discipuli tribuunt Christo corpus phantasticum, non solidum de Virgine; umbratile, non verum. V. 180. Vide *Corpus*. Refutantur. V. 202. Simon Magus dixit matrimonium esse opus diaboli. VIII. 147. Refutatur. *ibid.* & *seq.*

Simon (S. Petrus). Vid. *Petrus S.*

Simon Samarita nequit comparari Christo. V. 173. De statua ei Romæ erecta. *ibid.*

Qualem potestatem emere voluerit Simon ab Apostolis? VII. 7.

Simonias. De pœnis Simoniacæ. VI. 205. An Ordines simoniace collati sint irriti quoad executionem tantum, vel etiam quoad substantiam? *ibid.* An Extrema Unctio simoniace collata careat effectu, vel omnino sit nulla? *Ibid.* Extra casum necessitatis non licet petere Sacramenta a Ministro Simoniaci. VI. 208. Quæ Sacramenta possint peti in casu necessitatis a Ministro Simoniaci? *ibid.* Qualis sit necessitas. *ibid.*

Simonias realis est casus Papæ reservatus. VII. 380. Simonias in ordinatione commissa damnatur. VIII. 53. An valeat ordinatio facta ab Episcopo Simoniaci crimine imbuti. VIII. 121. & *seq.* 101. cap. XIV.

Simonianus. Eucharistiæ Sacramento revera continetur Christi corpus, & sanguis. VII. 137. tot. cap. VII. Hoc negarunt Simoniani. VIII. 135.

Simonius (Richardus). Ejus objectiones contra textum: Tres sunt, qui testimonium &c. item contra summam Trinitatem solvantur. II. 14. & *seq.* usque ad cap. IV.

Simplex. Qualis oculus sit juxta Evangelium simplex? IV. 315. Vid. *Rudis*.

Simplicitas. De simplicitate Dei. I. 104. & *seq.* Circa eandem erraverunt Monachi Egyptii. *ibid.*

F f

Item

- Item & Melito, ac Tertullianus, I. 105. Ab hac errore excusatur S. Epiphanius. I. 107. Ac Audi. *ibid.*
- Trinitas Personarum non destruit simplicitatem Dei. II. 34.
- Simulacrum*. Cur Christianis prohibitum comedere de simulacrorum immolatis? IV. 199.
- Simulatio*. S. Paulus vere sine simulatione correxit sit Petrum volentem observari legalia? IV. 192. & *seq.* An aliquando simulatio sit licita? *ibid.* *usque ad cap. XI.* An hæc intercesserit, dum Christus se finxit longius ire, aut dum Jacob dixit se primo-genitum. IV. 197. & *seq.* Idem quæritur de aliis. *ibid.*
- An intentio externa sine interna sit conjuncta cum simulatione? VI. 211. Ut Sacramentum sit ratum, necessaria est intentio Ministri, qua sine simulatione vere velit facere, quid facit Ecclesia. VI. 214. *tot. cap. XVI.* Baptismus, & Ordines irritorie, ac cum simulatione collati sunt irriti. VI. 215. Tridentinum damnat Lutherum dogmatizantem, Sacerdotem non dimittere peccata, sed dimissa declarare: nec requiri in ministro intentionem, sed valere Sacramentum etiam cum simulatione & joco collatum. VI. 210. & *seq.* Non valet Sacramentum sine intentione, sed cum simulatione collatum. VI. 228. *usque ad 238.*
- Baptismus an valeat, si suscipitur cum simulatione? VII. 193.
- An valeat matrimonium cum simulatione contractum? VIII. 167. & *seq.* An ita contrahens teneatur simulatione deposita ad novum consensum. VII. 168. Qualiter consensus innovetur? VIII. 169. An filii ex matrimonio cum simulatione inito suscepti sint legitimi? *ibid.*
- Sinenses ritus*, ac cultus Confucii an sint petmittendi ut politici? V. 50. & *seq.*
- Sinensis populus* quando ortum acceperit? III. 6.
- Benedictus XIV. damnavit ritus Sinensium arcentes mulieres a Communione tempore, quo laborant menstruali morbo. VII. 210.
- Varii ritus Matrimonii Sinensium. VIII. 220.
- Sirmiensis*. Recensentur tres fidei formulæ Sirmienses, & an alicui subscripserit Liberius Papa? II. 123. & *seq.* Vide *Synodus*.
- Sirmondus*. Impositio manus, per quam olim hæretici revertentes in Ecclesiam recipiebantur, non erat repetitio Sacramenti Confirmationis. VII. 59.
- Sirmondus, Maldonatus, Morinus contrarium sentientes refutantur. VII. 60. Idem dic, si redeuntibus adhibita fuit Chrismatio. *ibid.*
- Sisebutus*. Quid dicendum de facto Sisebuti, lege Visigethorum, Caroli M. Chilperici, & Dagoberti cogentium Iudæos ad Baptismum? VI. 402. & *seq.*
- Situs*. Quisnam sit situs, & modestia corporis in communicare volente? VII. 210.
- Sixtus* (S.). S. Laurentius Diaconus S. Sixti non consecravat, sed dispensavit S. Calicem. VII. 185. & *seq.*
- Smintheus* vocatur Apollo, & cur? II. 217.
- Societas*. Refertur concertatio habita inter Academiam Lovaniensem, & PP. Societatis Jesu circa sententiam Molinæ. III. 204. & *seq.*
- Gregorius XIII. concessit Patribus Societatis Jesu licentiam conferendi Confirmationem in India. VII. 47.
- Quid dicendum de votis simplicibus Religiosorum Societatis? VIII. 181.
- Socinianus*. Error Socinianorum circa infinitatem Dei: I. 124. Et immensitatem. I. 125. Item circa scientiam Dei. I. 233.
- Error eorum de summa Trinitate. II. 2. Refutantur. II. 12. *usque ad cap. V.* Altercatio Catholici, cum Sociniano circa Mysterium Trinitatis. II. 26. *per tot. cap. VI.* Illorum errores de Verbo divino. II. 34. Idem erraverunt de generatione æterna Patris celestis. II. 42. & *seq.* Item de consubstantialitate Filii. II. 49. & 14. & *seq.* Ulterius errant circa Spiritum S. II. 65. & *seq.* Falsam opinionem de Athanasio habuerunt. II. 110. & *seq.* Contra hos defenditur, quod homo primus ante lapsum non fuerit morti subjectus. III. 519.
- Negant hi hæretici peccatum originale transire ad posteriores Adam. III. 86.
- Hi hæretici denegant Christo scientiam Divinam. V. 212. Contra eisdem Christo tribuitur æternitas. V. 345. Negant Christum potuisse satisfacere pro peccatis, quia eum purum hominem putant. VI. 4. Negant Originale peccatum, & Redemptionis necessitatem. *ibid.* Unde Christum passum affirmant, ut nobis exemplum daret. *ibid.* Docent nullam Dei justitiam postulare, ut peccata puniantur, Christum dici Servatorem, quia nobis nostræ salutis viam annuntiavit, non tamen satisfecisse pro peccatis, nec sanctum esse ante mortem munere Sacerdotis: sed Deum condonare peccata, cum non potuerit Christus innocens mortis supplicio affici pro sceleratis sine summa injustitia. *ibid.* & *seq.*
- Sociniani refutantur decem propositionibus, in quibus demonstratur, Christum vere esse Redemptorem nostrum. VI. 6. & *seq.* Quomodo Sociniani, & quomodo Catholici explicent illud: *Expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo*. VI. 7. Et Et quomodo illud: *Vere languores nostros &c.* VI. 9. Quid per chirographum intelligant Sociniani? VI. 15. Contra hos ex Patribus probatur, Christum esse Redemptorem nostrum, ac pro nobis passum, & mortuum, fuisse Sacerdotem, & pro peccatis satisfecisse. VI. 20. & *seq.* *tot. cap. IV.* Solvuntur sophismata Socinianorum: VI. 23. *tot. cap. V.* & 43. *tot. cap. VII.* Et ostenditur, Christum vere satisfecisse, & pro peccatis sanguinem fudisse. *ibid.* Quomodo Socinianus, & quomodo Christianus explicent illud: *Personarum acceptio non est apud eum*. *ibid.* Probatur contra Socinianos, adorationem Magorum fuisse religiosam, & indicantem Christi Divinitatem. VI. 86. Tres Magi Christum Deum contestati sunt muneribus suis. *ibid.*
- Male definit Sacramentum dicens, illud non esse signum efficiens gratiæ. VI. 132. & 134. Valide baptizat, etsi non credat, actionem Baptismi esse Sacram, ac tribuere gratiam, dummodo velit jocere, quod facit Ecclesia. VI. 214. *tot. cap. XVI.* Et actionem serio animo ponat, non modo irritorio. *ibid.* Sociniani, Episcopus, Vossius, & Zwinglius negant, requiri ad essentiam Baptismi invocationem SS. Trinitatis. VI. 325. Idem tenent, valere Baptismum in Nomine Christi collatum. *Ibid.* Quid de Baptismo in Nomine Christi collato teneant Scotus, Magister sententiarum, & Cajetanus? *ibid.* & 329. Quantum distent a Socinianis? *ibid.*
- Præsentiam Corporis Christi in Eucharistia negant Sociniani. VII. 137.

Socius negat Christi divinitatem, & incarnationem. IV. 373. Includens Deum in summitate calorum impugnat primum fidei articulum. IV. 387. Ponit in humana ratione regulam fidei. V. 6. Refutatur. *ibid.* & *seq.*

Socius docuit, per Baptismum nil aliud intelligi, quam prædicationem, ita, ut Ioannis Baptismus nil aliud fuerit, quam ejus prædicatio. VI. 285. Docuit insuper, Baptismum esse publicam protestationem fidei, non tamen esse simpliciter necessarium. *ibid.* Refutatur. *ibid.* & *seq.* In Baptismo Ioannis Baptistæ Socinus nullum Divinum mandatum cognoscit. VI. 290.

Socius. Vid. *Complex*.

Socrates in quo sensu possit dici Christianus? IV. 376.

Huic male comparatur Christus. V. 173.

Socrates. Quanta fides sit adhibenda Socrati enarranti factum Nectaris Episcopi prohibentis confessionem sacramentalem? VII. 333. & *seq.*

Sol quo die sit productus. II. 241. & *seq.* An primi tres dies sine cursu solis fuerint naturales. *ibid.* Alia notanda de sole. II. 248.

Nequit inter Deos referri. IV. 362. & *seq.* Eum quiescere in fonte, ad quem Alexander M. pervenit, docent Mahumerani. IV. 365. Christi corpus in ascensione non est in sole positum. IV. 393.

Vocatur a Gentilibus Mithra, & huic Sacrificium obtulerunt. VII. 221.

Soldurius apud Gallos, Decius apud Romanos se morti tradit pro alio: unde vocantur Antipsychi. VI. 6.

Solemnitas. Vid. *Festivitas*.

Sollisitatio quot modis fieri possit a Confessario. VII. 382. Quæ pœnæ sint latæ in confessarium sollicitantem. *ibid.*

Sonticus. An & quare infirmi, amentes, & sontici vel energumeni sint confirmandi. VII. 56.

Soror. Quomodo filii Adæ potuerint contrahere matrimonium cum sororibus germanis. IV. 153.

Soto (Dominicus) admittit in homine appetitum innatum videndi Deum. VIII. 420. Quid Soto sentiat de concupiscentia. VIII. 426. Soto quid de charitate Dei, ut auctoris naturæ, sentiat? VIII. 464.

Soto (Petrus a) docet cum Catholicis, Christum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse: remedia tamen, & gratias præparatas non omnibus actu applicari. IX. 152.

Sozomunus. Ejus narratio ordinationis Meletii examinatur. VIII. 127.

Spado. Vide *Photius*, vel *Castratio*, vel *Eunuchus*.

Spatium. An dentur spatia imaginaria, ac an in eis sit Deus. I. 128.

An præterierint infinita durationis rerum creatarum spatia. II. 255. & *seq.*

Spatula. Vid. *Pestis*.

Species. An cognitio angelica fiat per species acceptas a rebus. II. 177.

Juxta Scotistas Eucharistiæ Sacramentum accidentia, & species vocantur, ac sunt. VII. 80. Christus manet sub speciebus, & speciei partibus singulis. VII. 163. Species corruptæ possunt igne absumi, sed non ante corruptionem. VII. 173. Species sunt signum etiam absente substantia. *ibid.* Cur in processione Sacramentum solum circumferatur sub una specie.

VII. 180. Diaconi olim Eucharistiam ministrarunt præsertim sub specie vini, jussu tamen, & delegatione Sacerdotum. VII. 187. Vid. *Accidens*, vel *Eucharistiæ Communio*. An essentia sacrificii consistat, in consecratione, vel in fractione specierum, & earum sumptione. VI. 223.

De circumstantiis speciem mutantibus. VII. 358. Vid. *Circumstantiæ*.

Specificatio. An ad perfectam libertatem requiratur libertas specificationis. III. 264.

Speculativus. Quomodo cum dubio speculativo stet judicium practicum. IV. 311. Quid sit judicium speculativum, & practicum. *ibid.* An opinio speculative probabilis reddatur practice certa per judicium reflexum. IV. 320.

Spelta. Vid. *Siligo*.

Spenoerus (Ioannes) quid sentiat de prima tonsura. VIII. 64. & 66.

Spes. Ut fides sit dispositio ad justificationem, debet esse cum spe, & timore conjuncta. IV. 105. Quid sit certitudo spei. IV. 133. An homo possit sine revelatione speciali habere certitudinem spei, quod sit in gratia sanctificante. *ibid.*

Vid. *Theologicus*. An sit vera virtus sine dilectione Dei. IV. 268. Spes Christiana tollitur ab Hæreticis. IV. 378. Eandem commutant in superbam fiduciam. *ibid.* Idem docent contra spem Christianam, justificatum scire, se non posse excludi a gloria, & excidere a gratia. *ibid.* Unde veniat nomen spei. V. 59. Quid sit spes. *ibid.* Spes Theologica quid sit. V. 60. Quodnam objectum materiale ipsius? quodnam formale? quodnam primum, & secundarium. *ibid.* Quomodo distinguatur a fide, & charitate. *ibid.* Præcedit justificationem. *ibid.* An hæc detur in impio, ac peccatore? *ibid.* Habet semper sibi adjunctum aliquem amorem. *ibid.* In Sanctis non datur spes quoad objectum primum. V. 61. An nec sit in illis spes futura gloriæ corporis. *ibid.* Spes & fides manent in animabus purgatorii. *ibid.* In dæmonibus datur amor beatitudinis, sed non hujus spes. *ibid.* In hæreticis nequit esse vera fiducia, aut spes. *ibid.* An spes haberet locum in eo, cui certa Divinitus facta esset revelatio futura damnationis. *ibid.* An Deus possit facere talem revelationem. *ibid.* An de salute Antichristi possit esse spes. V. 62. Quis teneatur sperare gratiam & gloriam. *ibid.* Quando debeat elici actus spei. *ibid.* Oratio debet fieri cum spe. V. 63. Certitudo spei Christianæ est maxima multiplici de causa. *ibid.* Minima autem est certitudo spei terrenæ. *ibid.* Certitudo spei Christianæ non excludit timorem. *ibid.* Vid. *Timor*. Quæ continentur in Oratione Dominica, pertinent ad spem. V. 68. Quid in oratione promoveat fiduciam, & spem? *ibid.*

An hæc virtus in Christo fuerit. V. 235.

Per spem disponitur homo ad gratiam. V. 244. In adulto ad Baptismum requiritur fides, spes, timor, pœnitentia, & charitas inchoata. *ibid.*

An detestationem peccati præcedat fides, timor, spes, & aliqua charitas. VII. 275. Aliqui requirunt ad pœnitentiam charitatem Dei initialem, qua diligitur Deus super omnia, ita ut non sufficiat attritio servilis, nec charitas concupiscentiæ, aut spei. VII. 279. Charitas necessaria ad gratiam in Sacramento Pœnitentiæ obtinendam est amor charitatis, non spei solum, quo Deus diligitur, ut nobis ho-

- nus. VII. 301. Quamvis spes non excludatur. VII. 302. Charitatem ab omni spe separatam propugnant Quietistæ, eamque vocant puram. *ibid.*
- Spes qualiter peccata dimittat. VII. 343. & 345. Quanam motiva spem firment. VII. 364. Confessio sit conjuncta cum spe veniæ. VII. 369. Ex hujus defectu confessio proditoris erat instructuosa. *ibid.* An habitus spei amittatur per peccatum, & quomodo per pœnitentiam restituatur. VII. 440.
- In sensu Baji actus spei, qui non procedit ex charitate habituali, est peccatum. VIII. 339. & *seq.* tot. cap. I. II. & III. Reprobatur ostendendo, quod actus spei ante justificationem elicitus non sit peccatum, sed tantum opus non meritorium vitæ æternæ. VIII. 354. & *seq.* tot. cap. I. Gratia Spiritus S. movens ad actus spei non justificat peccatorem, sed ad justificationem disponit. VII. 350. & *seq.* tot. cap. I. Quæsnellius idem docens cum Bajo eodem modo refutatur. VIII. 351. & *seq.* Inter justum, & peccatorem non datur medium, bene vero inter cupiditatem habitualement, & charitatem habitualement mediant actus fidei, spei &c. VIII. 376. & *seq.* Iuxta Bajum nec Adamus supernaturalibus habitibus fidei, spei & charitatis donatus fuit, nec egebat grâtiâ supernaturali ad servandam legem, & consequendam beatitudinem. VIII. 430. Coroll. I. Contrarium docent Augustiniani *ibid.* & 423. Coroll. II. & *seq.* §. VII. Qualiter spes sine charitate sit bona. VIII. 486. Solvuntur objectiones Anonymi contra fidem, spem, & timorem sine charitate elicitos. VIII. 494. & *seq.* Quid Berti doceat de timore, spe, & fide a charitate separatis & an faveat Bajo. VIII. 503. & 510. Bellelli contra Bajum admittit fidem, spem, timorem sine charitate esse actus in substantia bonos. VIII. 515. & 521. & *seq.*
- Spica. Iudæi manipulum spicarum ad Sacerdotes deferendum metebant die Sabbati. VII. 92.
- Spineus. An corona spinea Christi fuerit ex marinis juncis. VI. 118. Vel ex rubo, rhamno. *ibid.* Coronatio Christi fuit figurata in ariete hærente verpibus, & ab Abrahamo immolato. *ibid.*
- Spinosa. Hujus error circa existentiam Dei. Vide *Deus*.
- Spiratio est proprietas notionalis. II. 94. An sit Principium. II. 135. An distinguatur a filiatione. II. 142.
- Spiritualis. Anima hominis est spiritualis. III. 12. Vid. *Ecclesiasticus*. Quid sit homo spiritualis. V. 18.
- Spiritualis. Sacramenta omnia sensibilia negabant Gnostici, Cajani, Ascodrupitæ, Archontici, & spirituales. VI. 304. Refutantur. VI. 306. & *seq.*
- Spiritus. An Angeli sint conflati ex spiritu, & corpore. II. 155. & *seq.* per tot. cap. II. Quid nomine spiritus significetur in Scriptura. *ibid.* Spiritus mendaciorum reponuntur in secundo ordine demonum. II. 218.
- Spiritus privatus non potest ferre judicium idoneum de controversiis fidei. V. 13. & *seq.*
- Quomodo intelligendum illud: *In quo & iis, qui in carcere erant, spiritibus vivens predicavit, qui increduli fuerant aliquando, cum fabricaretur arca.* VI. 56. & *seq.* Vide *Carcer*. Quomodo intelligendum illud: *Qui seminat in spiritu.* VIII. 149.
- Spiritus S. est res subsistens seu Persona. II. 65. per tot. cap. XIV. Variorum errores referuntur circa Spiritum S. *ibid.* Vocabulum *Spiritus* varias in Scriptura habet significationes. *ibid.* Regulæ dignoscendi, quando in Scripturis vox *Spiritus* Personam designet. II. 67. Filius Divinus non est Pater Spiritus S. II. 71. Spiritus S. per obumbrationem Virginis non est factus Pater Filii Divini. II. 72. Divinitas Spiritus S. Patri & Filio consubstantialis contra Macedonianos propugnatur. II. 72. per tot. cap. XV. Eadem *ibidem* ostenditur ex rationibus pluribus. *ibid.* Solvuntur argumenta contraria. II. 76. per tot. cap. XVI. Spiritus a Patre, & Filio procedit. II. 77. per tot. cap. XVII. Quare Spiritus S. non generet, vel spiret. II. 39. Magnum est dissidium Latinos inter & Græcos de Processione Spiritus S. II. 77. Solvuntur Græcorum objectiones allatæ contra Processionem Spiritus S. II. 81. per tot. cap. XVIII. Vide *Schismaticus*. Quo sensu Filius & Spiritus S. dicantur Missi. II. 88. per tot. cap. XX. Pater nec a Filio, nec a Spiritu S. mittitur. II. 89. Quomodo Filius sit missus a Spiritu S. *ibid.* Spiritus S. est missus a Patre & Filio. *ibid.* & *seq.* Patri & Filio convenit esse principium Spiritus S. II. 94. Quæ nomina habeat Spiritus S. *ibid.* Explicantur ipsius nomina, *Spiritus S. & Paraclitus.* *ibid.* Quid significet verbum *πνευμα*. *ibid.* Cur Spiritus S. Processio non sit generatio. II. 138. & *seq.* Quale habeat Principium. II. 135. & 239. & *seq.* An Spiritus S. esset eadem Persona cum Filio, si a Filio non procederet. II. 441. & *seq.* An Adam habuerit Spiritum S. III. 32. & *seq.*
- An Spiritus S. procedat libere, vel naturaliter. III. 270. Gratia sanctificans est Spiritus S. in nobis inhabitans. IV. 45. An charitas sit persona Spiritus S. IV. 94. Iustificatur impius per gratiam, & charitatem, quæ in cordibus per Spiritum S. diffunditur, & eis inhæret. IV. 95.
- Factum esse Spiritum S. non possunt Macedoniani probare ex verbis S. Joannis capite primo. II. 69. Corpus Christi a Spiritu S. fabricatum est intra secreta uteri Virginalis. IV. 388. Fides in Spiritum S. necessaria declaratur articulo octavo. IV. 394. Eodem probatur, quod cum Patre, & filio unus sit Deus. *ibid.* Quæ de eo sint necessario credenda. & quæ hæreses ei opponantur. IV. 395.
- Spiritus S. an sciat judicii diem. V. 216. Christus dictus est *Nazareus*, id est, *Sanctus*, ob Spiritum S. inhabitantem. V. 232. Christus patravit miracula virtute propria non aliena Spiritus S. V. 261. An etiam Spiritus S. potuisset eandem assumere carnem, ut fecit Filius. V. 294. Et tamen unus dici homo. *ibid.* Cur filius, & non Spiritus S. factus sit homo. V. 295. Cur Christus dicatur natus de Spiritu S. & cur non filius illius. V. 320. & *seq.* Manichæus dixit, Spiritum S. esse passum. V. 334. Hierax credidit, Melchisedech esse Spiritum S. *ibid.* Refutatur. V. 335. & *seq.*
- Spiritus S. cur comparetur igni. VI. 285. In quo sensu dicamur baptizati Spiritu S. & igni. *ibid.* An Apostoli in Spiritu S. fuerint baptizati in die Pentecostes. VI. 292. & *seq.* In Baptismo ante mortem Christi collato dabatur Spiritus S. invisibiliter; in die Pentecostes autem visibiliter. VI. 301. & *seq.* Seleuciani, vel Hermiani pro aqua adhibuerant ignem propter verba. *Ille vos baptizabit Spiritu S. & igni.* V. 305. Quomodo intelligenda verba illa; *Ille vos baptizabit Spiritu S. & igni.* VI.

VI. 307. & seq. Expositio illius. *Ex aqua & Spiritu S.* a Grotio facta reprobatur. VI. 308. Cornelius ante receptum Baptismum accepit Spiritum S. VI. 42.

Imponens manum non dat Spiritum S. sed orat, ut veniat super eum, cui manus imponitur. VII. 4. Non est idem, linguis loqui novis, & accipere Spiritum S. VII. 7. Etsi per confirmationem non amplius detur gratia linguarum, & miraculorum, confirmatio minime cessat esse Sacramentum. VII. 13. Sed vere adhuc Spiritus S. datur. *ibid.* Per impositionem manus in Confirmatione confertur Spiritus S. VII. 18. Etiam unctio est Confirmationis essentialis materia. VII. 20. Per quam pariter Spiritus S. accipitur. *ibid.* In Confirmatione datur Spiritus S., ut fidelis fortiter confiteatur fidem. VII. 56. Per confirmationem conferuntur dona Spiritus S. *ibid.* Cur dicatur, redeuntibus hæreticis ad Ecclesiam imponendam esse manum, ut accipiant Spiritum S.? VII. 60. Quid intelligatur per blasphemiam in Spiritum S., quæ nunquam dimittitur? VII. 268. Timor servilis non videtur sufficere ad justificationem sine charitate Dei saltem initiali. VII. 296. *tot. cap. V. & VI.* Timor servilis est donum Dei, ac impulsus Spiritus S. VII. 274.

Spiritus S. movens ad actus fidei, spei &c. non justificat peccatorem, nec similes actus sunt peccatum, sed ad justificationem disponunt. VIII. 350. & seq. *tot. cap. I* Qui dicunt, propositionem 38. Bajæ loqui de charitate actuali, & cupiditate actuali, non eximunt eum a damnatione. VIII. 367. & seq. Unde Augustiniani inter noxiam cupiditatem, & charitatem per Spiritum S. diffusam propugnant amorem medium, qui oritur ex inclinatione naturali, ut amor beatitudinis, amor parentum, imo & ipsum amorem Dei initialem. VIII. 364. Bajus naturalem animæ vitam in Sancti Spiritus vivificatione constituit. VIII. 414.

Splendor. In quo sensu Filius divinus vocetur splendor. II. 94.

Sponsalia. Quid faciendum ei, qui fecit sponsalia jurata, si ante matrimonium statuatur Religionem ingredi. VIII. 162. Sponsalia non efficiunt impedimentum ligaminis. VIII. 187. Solvantur per matrimonium per verba de presenti cum alia contractum. *ibid.* Honestas publica oritur ex sponsalibus validis. *ibid.* An eadem maneat, si sponsalia solvantur. *ibid.* Aut sponsus; vel sponsa moritur. *ibid.* Ad quod gradus extendatur honestas publica contracta ex sponsalibus. *ibid.* Sunt impedimentum impediens. VIII. 190. Quid sint. VIII. 198. Quæ conditiones requirantur ad illa, quid dicendum de sponsalibus ante seiprennium a parentibus loco filiorum contractis. *ibid.* De sponsalibus adultorum. *ibid.* Quando dissolvantur. VIII. 199.

Sponsio, seu oppignoratio vocatur Sacramentum. VI. 12. Et cur. *ibid.*

Sponsor, & vas est Christus, cui volenti peccata nostra sunt imputata. VI. 19. An sponsor possit puniri pro reo, tam in pecunia, quam corpore. *ibid.* & 40.

Spontaneus. Qualis differentia inter voluntatem, liberam, & spontaneum. III. 254.

Spurius. An baptizari possint filii spurii. VI. 409.

Stabile necessarium quid. IV. 156.

Stancarus (Franciscus) Mantuanus humanæ solum na-

turæ tribuit Mediatoris officium. VI. 61. Sententia auctoris. VI. 62.

Statua. Vid. *Sculptile.*

Status. Quid de presenti Sanctorum statu senserint SS. Augustinus, Ambrosius, & Bernardus. I. 210. Quid Ioannes XXII. I. 215. & seq. Deus non videt in decreto prædeterminante statum naturæ innocentis. I. 259. & seq. Deus videt ea, quæ sunt ordinis supernaturalis, & spectant ad statum naturæ lapsæ per decretum efficax, & non per scientiam mediam. I. 277. & seq. Gratia efficax est necessaria in statu naturæ lapsæ, *ibid.*

Qualiter ad opus meritorium requiratur status viæ. IV. 120.

Status naturæ puræ. Vid. *Natura.*

Statutum. Præter leges civiles statuta dantur. IV. 249. Quinam horum statutorum compilatores præcipui. *ibid.*

Stella. An omnia proveniant ex constitutione stellarum. Vide *Sidus.*

Varia notanda de stellis, II. 249.

Stella Veneris in doctrina Mahumetis est mulier pulcherrima. IV. 365.

Stephanos (S.) Papa Firmiliano, & Cypriano se opposuit. VI. 354. & seq. Decreto Stephani probatum non fuit Baptisma omnium Hæreticorum, sed consecratum verbis Evangelicis, id est in Nomine SS. Trinitatis collatum. VI. 367. Stephanus Papa neque Cyprianum, neque Firmilianum ob errorem Anabaptizantium a sui communione removit. VI. 369. Sed excommunicationem minatus est. *ibid.* & seq. Multa sunt, quæ rebaptizantium, & præsertim S. Cypriani excusant errorem, maxime ante Stephani Papæ Decretum. VI. 373. & seq. Ex quo S. Cyprianus decreto S. Stephani obstrictus sit, nequit inde labefactari Papæ in rebus fidei, & morum irreformabile iudicium. VI. 374. Controversia S. Stephanum inter & S. Cyprianum agitata tempore S. Cypriani non pertinebat ad fidem, sed ad disciplinam. *ibid.* & seq. Decretum S. Stephani non fuit solemne, & ex cathedra. dato etiam, quod materia anabaptismi fuerit jam tunc materia fidei. VI. 376.

Stephanus III. Quid dicendum de rescripto Stephani III. de infante in vino baptizato. VI. 309.

Stephanus VII. Ejus sententia in Formosum lata examinatur. VIII. 126. & 128.

Stercoranista. In quo consistat hæresis Stercoranistarum. VII. 136. Probabilius non extitit hæc hæresis. VII. 173. Humbertus ait, Nicetam Pæstoratum esse Stercoranistam, & Arium horum auctorem. *ibid.* Nicetas defenditur. VII. 174. Algerus Græcos vocat Stercoranistas. VII. 173. Paulus Samosatensis docuit, Christi Sanguinem fuisse corruptioni obnoxium. *ibid.* Sicidites Monachus affirmabat Corpus Christi in Eucharistia dentibus scindi, & conteri, ac corruptibile esse, nec totum Christum recipi. *ibid.* An Nicetas docuerit Eucharistiæ Sacramento frangi jejuniū. VII. 174. Aut illud per modum communis cibi egeri, & projici ex alvo. *ibid.* Amalarius a nota Stercoranistarum vindicatur. *Ibid.* Meribaldus, ac Rabanus ab hæresi Stercoranistarum eximuntur. *ibid.* & seq. An Impanatores sint Stercorarii. VII. 185. An dicentes Eucharistiam atterj dentibus, sint Stercoranistæ. *ibid.*

Sterilis. Virtutes steriles an veræ virtutes sint. VIII. 447. & seq. & 185. & seq.

- Steuchus* (*Augustinus*) non adhæsit deliriis Palamitarum . I. 154. An negaverit Dei Immenſitatem . I. 131. & ſeq.
- Stimulus* conſcientiæ an ſit lex naturalis . IV. 147.
- Stipendium* . De ſtipendio Miſſæ . VII. 250. Non eſt licitum , Miſſam applicare pro eo , qui proxime daturus eſt ſtipendium . *ibid.*
- Stipes* . Vid. *Salomon* , vel *Cognatio* .
- Stoicus* . Error Stoicorum circa ſupremum Numinis regimen . I. 311.
- Faſto Stoici tenere tranſmigrationem animarum . III. 28.
- Virtus Stoica non erat vera virtus . IV. 268. Nec eſt beatitudo hominis . IV. 272. Dicebant , unum peccatum non eſſe gravius altero . IV. 279.
- Stola* . Quid ſignificet ſtola : dicitur etiam Orarium , & a Papa ſemper uſurpatur . VII. 147.
- Stuprum* non fuit peccatum dæmonum . II. 201.
- Stuprum* prohibetur præcepto ſexto . IV. 182.
- An ſit ſtuprum gravius , ſi opprimatur virgo viro per ſponſalia obligata . VII. 360.
- Stylita* . Vide *Danieli* .
- Suarez* (*Franciſcus*) quid ſentiat de articulis Baji ? VIII. 343. Quomodo juſtificatio fiat in hujus ſententia . VIII. 371. Ab eo traditur regula duplex cognoscendi , in quo ſenſu propoſitio ſit damnata . VIII. 347. Quam tulerit cenſuram in propoſitionem 27. Baji . VIII. 407. Suárez admittit in homine appetitum innatum videndi Deum . VIII. 421. Suárez quid ſentiat de charitate Dei ut auctoris naturæ ? VIII. 465. Quam ſententiam circa prædeſtinationem ſeſtetur . I. 371.
- Suaſio* . Vid. *Serpens* .
- Suavis* . Vid. *Venerus* .
- Subdiaconatus* Ordinem poterat conferre Chorepſcopus . VII. 51.
- Subdiaconatus an ſit inſtitutus ab Eccleſia , vel a Deo ? VII. 71. & ſeq. Ejus ſit expreſſa mentio ab Eccleſiæ primordiis . VIII. 76. & ſeq. An aſſurgat ad verum Sacramentum Ordinis Sacri . VIII. 71. & ſeq. 75. 79. & ſeq. Ejus materia . VIII. 78. Nonnulli hortati ſunt P. Berti , litteris ad ipſum datis , ut ex numero Ordinum , quibus Sacramenti ratio ineſt , quatuor *Minores* , & *Subdiaconatum* expungeret : ſed immerito . VIII. 75. Vid. *Ordo Subdiaconatus* .
- Subdiaconiſſa* an habuerit Ordinem . VIII. 59.
- Subdianus* an comittat ſacrilegium , ſi in peccato gravi conſtitutus exercet actum ordinis . VI. 206.
- Diaconus olim poterat excommunicationem ferre in ſubdiaconos . VIII. 86. De ejus veſtibus . VIII. 143.
- Subdiaconus an eligi poſſit in Episcopum , VIII. 79.
- Subjeſtum* . Vid. *Sacramentorum ſubjeſtum* .
- Subimpudicus actus* . Vid. *Actus* .
- Subreptio* quid ſit , IV. 251. Reddit privilegium irritum . *ibid.*
- Subreptitius* . An Conſtitutiones , & cenſuræ in Bajum latæ ſint ſubreptitiæ . III. 228. & ſeq.
- Subſequer* . Quid ſit gratia ſubſequens . III. 176. An ſit diſtincta a cooperante , vel adjuvante . III. 177.
- Subſiſtentia* . An natura humana a tribus Perſonis Divinis ſimul aſſumpta triplicem habuiſſet ſubſiſtentiam . II. 29. Explicatio hujus vocabuli . II. 92. Quot ſint ſubſiſtentia in Trinitate . *ibid.* Quæ ejus manera . *ibid.* Idem pertractatur , II. 146. & ſeq.
- Duas ſubſiſtentias in Chriſto admittit Neſtorius . V. 242. An ſine propria ſubſiſtentia Humanitas Chriſti ſit perfecta . V. 249.
- Subſiſto* . Spiritus S. eſt res ſubſiſtens , ſeu Perſona . II. 65. per tot. cap. XIV.
- Subſtantia* . An Deus ſit ubique præſens per ſubſtantiam , & potentiam . I. 125. Subſtantia Prædeſtinationis . I. 366.
- An peccatum originale ſit mala , & perversa ſubſtantia . III. 108 & ſeq. Non datur ſubſtantia mala a principio malo ſummo producta . III. 139.
- Subſtantia quid importet . *ibid.* Cur verbum *Faſio* in textu : *Aquam vinum factam* : ſignificet mutationem ſubſtantia , & cur non in textu , *Verbum caro factum eſt* . V. 283. & ſeq. An Verbum per ſubſtantia mutationem factum ſit caro , ſicut panis corpus Chriſti . V. 84.
- De accidentibus ſine ſubſtantia in Euchariftia manentibus . VII. 163. Impugnatur aſſeſſa ab hæreticis conſubſtantiatio , ſive impanatio . VII. 165. tot. cap. X. in Euchariftia non manet panis , & vini ſubſtantia , ſed vi conſecrationis in ſubſtantiam Corporis , & Sanguinis Chriſti convertitur , adeoque admittenda eſt tranſubſtantiatio . *ibid.* tot. cap. X. Species ſunt ſignum etiam abſente ſubſtantia . VII. 162.
- Subſtantia Divina* . Vid. *Effentia* . Quæ ſit differentia inter *Conſubſtantialis* , & verba , *Subſtantia ſimilis* ? II. 91. An Angeli ſint in loco per ſubſtantiam ſuam , vel ſolum per operationem . II. 194. Rerum creatarum communis ſubſtantia eſt aqua . II. 248. & ſeq. Anima rationalis non eſt portio divina ſubſtantia , III. 13.
- Subſtratio* erat terrius gradus Pœnitentiæ publicæ . VII. 3. & 432.
- Subſtractio* . An lex , & qualiter tollatur per ſubſtractionem . IV. 151. Lex naturæ non immutari poteſt per ſubſtractionem . *ibid.*
- Succeſſio* continua Episcoporum confirmat veritatem Catholicam . VIII. 103.
- Succeſſor* . Papa dicitur Vicarius Chriſti , & Miniſter , non autem Succeſſor . VII. 229.
- Sudarium* . Quid dicendum de Sudario Veronicæ ; VI. 118. & ſeq.
- Sudor* Chriſti fuit ſanguineus . VI. 114.
- Omnis aqua naturalis eſt materia apta Baptiſmi . VI. 310. Quænam ſit aqua naturalis ? *ibid.* Aquæ naturalis & materia ſufficiens Baptiſmi non ſunt ſudor , lacrymæ , vinum , cerviſia , lac &c. VI. 311.
- Sufficiens* . Quid ſit gratia ſufficiens ? I. 278.
- Vid. *Gratia* .
- Sufficio* . Quid ſit gratia ſufficiens . III. 177. Gratia , quæ in uno eſt ſufficiens , poteſt in altero eſſe efficaci . *ibid.* & 180. Et hoc ſit ſecundum beneplacitum divinum . III. 81. Explicatur ulterius gratia ſufficiens . III. 299. & 309. & ſeq. An gratia ſufficiens in ſenſu Thomiſtarum ſit vere ſufficiens . III. 302. & ſeq. An eadem detur omnibus . IV. 37. tot. cap. VIII. Omnibus a Deo præparatur . IV. 41. Quod omnes eam præparatam reiſſa recipiant , non eſt de fide . *ibid.* & ſeq. An homini poſſit imputari peccatum factum ſine gratia ſufficiente . IV. 42. & ſeq. An meritum . *ibid.* Cuilibet fideli adest gratia orationis , ut poſſit impetrare auxilium ſufficiens ad ſervanda præcepta . IV. 44. Non item infideli . IV. 45. Gratia ſufficiens interdum denegatur

tur ob humanum demeritum . IV. 46. An parvuli sine Baptismo decedentes habeant gratiam sufficientem . IV. 40. & 46. & seq. An infideles . IV. 47. & seq. An obdurati . IV. 49. & seq. Non Deus , sed peccator est causa , cur ipsi subtrahatur gratia sufficiens . IV. 50. & seq. An peccata ex defectu gratiæ sufficientis commissa possint impurari ad culpam . IV. 54. Vid. *Gratia* .

Suffocatum . Vid. *Sanguis* .

Suggestio . Quomodo dæmon suggestiones immittat in cor hominis . II. 181.

Suidas quando narrat Christum fuisse Sacerdotem Leviticum , producit fabulam . V. 345.

Sulpitius (*Severus*) num in errorem Millenariorum sit lapsus . I. 214. & seq.

Superbia fuit peccatum dæmonum . II. 200. In quo consistebat hæc superbia . II. 202. Fuit primum peccatum protoplastorum . III. 57.

Superfluous . Non dans eleemosynam pauperibus de superfluis est fur . IV. 183. Quænam sint superflua . *ibid.*

Superhumerales . Quid significet amictus , qui vocatur etiam superhumerales , ambolagium , & anabolarium . IV. 127.

Superior . Quinam Superiores possint ferre leges . IV. 143.

Superior regularis . Vid. *Regularis* .

Superiorissa . Vide *Abbatissa* .

Supernaturalis . Quid requiratur ad actus supernaturales . III. 170. Qualiter opus meritorium sit supernaturale . IV. 119.

An assensus fidei sit liber , supernaturalis , ac discursivus . V. 3.

Bajus ait , originalem iustitiam , integritatem , immunitatem a morte &c. esse proprietates Adamo ante lapsum naturaliter debitas : ita , ut gratia , sanctitas , & iustitia respectu nostri sint dona supernaturalia post lapsum , quæ fuissent naturalia , si Adam non peccasset . VIII. 406. Hæc Baji opinio colligitur ex aliis ipsius propositionibus pariter damnatis VIII. 412. & seq. tot. §. II. & III. Ac confirmatur ex propositione 35. Quæsnellii . VIII. 416. tot. §. VI. Bellarminus & Fontana in sententia de statu naturæ puræ Bajum , Lutherum , & Calvinum bæreseos reos pronuntiant : quia putant , iustitiam , & integritatem originalem non fuisse donum supernaturale . VIII. 406. & 417. Ex sententia Baji , Lutheri , Pelagii sequeretur Angelum , & Adamum sine gratia supernaturali habuisse meritum vitæ æternæ , Deumque esse finem ultimum hominis solum naturalem . VIII. 407. Fontana affirmat , Quæsnellium negasse in statu innocentie gratiam supernaturalem . VIII. 417. Merita prima Adam secundum Bajum fuerunt humana , juxta Augustinianos ex arbitrio quidem , sed auxilio gratiæ supernaturalis derivata sunt . VIII. 419. Qui impugnant statum naturæ puræ , negant creaturam rationalem condi potuisse obnoxiam morti . VIII. 427. Immortalitas tamen donum supernaturale fuisse . *ibid.* & seq. Juxta Bajum nec Adamus supernaturalibus habitibus fidei , spei , & charitatis donatus fuit , nec egebat gratia supernaturali ad servandam legem , & consequendam beatitudinem . VIII. 430. *Coroll. I.* Contrarium docent Augustiniani . *ibid.* *Coroll. II* & 424. & seq. tot. §. VII. Gavardi tenet in nullo statu Deum diligere posse tanquam autorem naturæ super omnia sine gratia supernatura-

li . VIII. 437. Bellelli docet , Angelos , & Adamum sine gratia supernaturali non potuisse legem servare , aut beatitudinem consequi . VIII. 446. An vox naturalis idem significet , ac vox debitum , & supernaturalis idem ac indebitum . VIII. 449. Vasquez docuit , Deum a nobis non posse diligere amore amicitiae sine gratiæ moventis auxilio , nec in statu naturæ lapsæ . VIII. 461. Nec ut finis naturalis , nec ut finis supernaturalis . *ibid.* Idem sentiunt & alii . VIII. 462. Sententia Augustiniana , quod ad opera moralia ex omni parte bona requiratur auxilium gratiæ supernaturalis , non potest affici censura . VIII. 466. Quænam sit supernaturalis creatura . I. 160. Num sit possibilis . *ibid.*

Quod Berti sententia , quæ negat esse in homine lapso potentiam proxime expeditam sine gratia efficaci ad opus supernaturale , non sit obnoxia errori Jansenii , probatur ex Norisio . IX. 120. Macedo , IX. 122. Bellarmino . *ibid.* Didaco Alvarez . *ibid.* Adamus , & Angeli in statu naturæ integræ poterant cum sola gratia actuali sine efficace opus supernaturale exercere . IX. 120. & seq. Non autem post lapsum . *ibid.*

Superpellicum quid sit , quid significet , in qua forma olim fuerit , & nunc sit . VIII. 143.

Superstitio . Illicitum est , usurpatione rituum , ciborum , vestium , ac nominum , quæ sunt signa superstitionis , Religionem callide simulare . V. 47. & seq.

Superstitio magica an sit , formas Sacramentorum ad certas syllabas coarctare . VI. 183.

Suppedaneum . An crux Christi habuerit suppedaneum , cui corpus Christi quasi infidebat . VI. 122.

Supplicium , Hujus timor sine dilectione an sit virtus . IV. 269.

Extremo supplicio afficiendis olim in Hispania Communio negabatur , & adhuc negatur in Gallia . VII. 206. Sed danda est damnatis ad mortem . *ibid.* & seq.

Surdus simul & mutus an possit salutem consequi , cum ei non possit prædicari Evangelium . V. 45.

Sardi simul & muti quando sint capaces Communionis . VII. 205.

In mutis , & surdis consensus matrimonialis exprimi potest per natus . VIII. 170.

Sus . Vid. *Porcus* .

Suspenso . In Christo fuit indifferentia libertatis , non autem suspensionis . VI. 58.

An sola prima tonsura initiatus possit in alias suspensionem ferre . VIII. 67.

Sylvester an baptizavit Constantinum . VII. 43. An Romæ , vel Nicomediæ . VII. 11.

Symbolum . Græci Schismatici male arguunt Latinos de corrupto symbolo . II. 85. per tot. cap. XIX. Merito symbolo contra Græcos Schismaticos est adjecta particula , *Filioque* . *ibid.* Quid dicendum de Symbolo Charisii . *ibid.* An licitum symbolo Nicæno aliquid addere . *ibid.* Quid de symbolo Constantinopolitano . *ibid.* Quid dicendum de symbolo Nestoriano . *ibid.* Cur in symbolo Nicæno B. Virginis non sit additus titulus *Deipara* , vel *Christipara* . II. 87. Quando vox *Filioque* fuerit adjecta symbolo . II. 88. Quid sentiendum de symbolo Athanasii . II. 110. & seq.

Symbolum catechumenorum est perfectum . 374. & seq. Symbolum Romanæ Ecclesiæ tanquam Apostolicum est recipiendum . IV. 381. tot. cap. VI. Quatuor

tuor Symbola illustriora . *ibid.* De Symboli nomine . *ibid.* Quando sit conditum . IV. 382. De modo illius . *ibid.* Recte dicitur . Apostolicum . *ibid.* Ipsimet Apostoli illud condiderunt . IV. 383. Cur S. Lucas hujus non faciat mentionem . IV. 384. Habet duodecim articulos . IV. 386. Idem explicantur . *ibid.* & *seq. tot. cap.* VII. Enarrantur hæreses, quæ cuilibet articulo adversantur . *ibid.* & *seq.* Symbolum Apostolorum debet recitari ante susceptionem Baptismi . *ibid.* Hoc debet Christianus vi juris Ecclesiastici memoria tenere . V. 41. In Symbolo, & in Oratione Dominica exercetur fides . V. 60. & 70.

Nomen Sacramenti eliminare volunt Hæretici substituto nomine *Signi*, aut *Symboli* VI. 128. Sed contra hos probatur nomen Sacramenti merito retineri . *ibid.* & *seq.* Quid sit Symboli redditio, seu traditio . VI. 441.

Eugenius IV. vocat instrumenta Ordinum symbola munerum ab Ordinandis exercendorum, chrisma autem vocat symbolum gratiæ . VII. 26. Adulti scient memoriter Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum; antequam recipiant confirmationem . VII. 57. Idem sciat Patrinus, VII. 77. Admixtio aquæ cum vino est multiplex symbolum . VII. 120.

Cur Symbolum Apostolorum vocetur Confessio . VII. 318.

Synagoga plures libros pro canonicis non agnovit . V. 24.

Synagoga quid ? V. 123. Quis ei præfuerit ? *ibid.* Ex eo, quod Christus legerit in Synagoga, non probatur, eum fuisse Ordinis Levitici . V. 345.

Synaxis . Vid. *Eucharistiæ Communio*.

Syncope . Vid. *Morbus*.

Synderesis an sit lex naturæ . IV. 147.

Synedrion quid ? V. 123. Quis ei præfuerit ? *ibid.* Tempore Machabæorum habuit Magnam auctoritatem . *ibid.* & *seq.* Quando defecerit ? V. 132. & *seq. usque ad cap. IV.*

Synodus . An Synodus Sirmiensis ex toto sit rejecta ab Ecclesia . II. 9. Nicæna synodus hujus merito ad declarandam consubstantialitatem Filii usurpaverit verbum, *ομοούσιος* . II. 61. Synodus Antiochena in quo sensu rejecit verbum *ομοούσιος* . II. 63. An Synodus Ephesina inhibuerit omnem additionem ad Symbolum Nicænum . II. 85.

Synodus Arausicana damnavit Semipelagianos . III. 224. Quando celebrata fuerit . *ibid.*

Quid dicendum de sententia excommunicationis in Honorium I. lata a Synodo sexta ? V. 424. & *seq.* An Synodus possit errare errore facti ? *ibid.* Vid. *Concilium*. Synodus quinta damnavit ea, quæ contra S. Cyrillum scripsit Theodoretus . V. 257. Eadem damnavit Theodorum Mopsuestenum dicentem, Deum Verbum, & Christum esse distinctos . V. 270. Item ibam negantem Deum Verbum factum esse hominem ex Virgine . V. 271. Hanc Synodum approbavit Vigilius Papa . *ibid.* Alia notanda de hac quinta Synodo expendantur . *ibid.* & *seq.* In Synodis Diocesanis haud facile decidendæ quæstiones adhuc inter Catholicos controversæ . VII. 79.

Syria . An Paradisus fuerit in Syria . II. 253.

Swerts (Ignatius Albertus) qualem tulerit censuram in propositionem 27. Baji ? VII. 411.

T *Abacus* . Ad communionem præscribitur jejunium naturale, & quid sit ? VII. 209. An solvatur per usum tabaci ? *ibid.*

Tabernaculum : In quo sensu Christi humanitas comparatur tabernaculo . V. 248.

Tabula . De distributione Decalogi in duas tabulas . IV. 174. Quot præcepta pertineant ad primam tabulam ? VI. 175. In prima tabula præscribitur dilectio Dei, & in secunda dilectio proximi . *ibid.*

Talio . Pœna talionis explicatur . IV. 162.

Tango . Cur Christus noluerit tangi a femina . VI. 53.

Tarraconense Concilium . Vid. *Cabilonense* .

Tatianus dixit, Adamum fuisse damnatum . III. 69.

Tatianus damnavit matrimonia ut mala . III. 98. Admisit transmigrationem animarum . *ibid.*

Tatianus dixit matrimonium esse opus diaboli . VIII. 147. Refutatur . *ibid.* & *seq.*

Taurus . Vid. *Fera* .

Taxillus . Ludus taxillorum reprobatur . V. 109.

Tego . An per pœnitentiam peccata remittantur, vel solum tegatur . IV. 100. *tot. cap. III.*

Temerarium iudicium prohibetur præcepto octavo . IV. 184.

Temerarius . Quid sit propositio temeraria ? I. 25.

Tamperantia ut virtus cardinalis plures alias sub se comprehendit . IV. 268.

Quomodo hæc virtus fuerit in Christo . V. 235.

Templum Mechæ, ab Abrahamo ædificatum, credunt Mahumetani . IV. 365. Templi reedificatio ab Ezechiele prædicta, I. 198.

Templum irritò conatu Judæi sæpius reedificare tentarunt . V. 133. Quid dicendum de templo secundo, & tertio Iudæorum . V. 158. Ante ejus templi everisionem venerit Messias . *ibid.* In quo sensu humanitas Christi comparetur templo . V. 243. Ex eo, quod e templo ejecerit vendentes, & ementes non probatur, eum fuisse Levitici Ordinis . V. 345.

Eucharistia in templo religiose ac diligenter est aservanda pro dando moribundis Viatico . VII. 178. Ab initio Ecclesiæ locus Missarum erat virtus . VII. 240. Nunc autem est templum . *ibid.* & *seq.* Nomine templi veniunt Basilicæ, Dominica, Oratoria . *Maryria* . *ibid.* Tempia sint consecrata ab Episcopo . VII. 241. An Apostoli, & Papæ primorum sæculorum habuerint dedicationes Templorum ? *ibid.* Dedicatio templi commendatur miraculis . *ibid.* Templum violatur per voluntariam, & violentam sanguinis effusionem . VII. 142. Si sanguinis effusio sit ab amente furioso, templum non polluitur . *ibid.* Si sanguinis effusio sit levis, ut contingere solet in rixa puerorum, templum non execratur . *ibid.* An templum violetur, si in eo jussu tyranni trucidatur Martyr ? *ibid.* An templum violaretur, si quis vulnere extra Ecclesiam accepto in ea moriatur, & ibi sanguinem effundat, aut vice versa ? *ibid.* An Ecclesia violetur, si quis jacto lapide extra Ecclesiam percutiat aliquem in Ecclesia existentem, & e contra ? *ibid.* An polluat Ecclesia, si mors contingit in Ecclesia jussu Iudicis, aut sine sanguinis effusione, sive inferatur ab alia, sive a semetipso ? *ibid.* Quid, si mors, vel sanguinis effusio causetur extra januam Ecclesiæ in portæ limine, in sacratio, turri, cœmeterio ? *ibid.* Templum

plum polluitur voluntaria feminis effusione si est publica . *ibid.* Occulta Seminis effusio in Ecclesia continet crimen sacrilegii , sed Ecclesia non polluitur . *ibid.* An Ecclesia violetur per copulam conjugalem ? *ibid.* Ecclesia polluitur ob sepulturam notorie excommunicati , pagani , infidelis , & non baptizati . *ibid.* An violetur Ecclesia , si puer non baptizatus , & necdum natus sepelitur una cum matre in Ecclesia . *ibid.* An Ecclesia sit polluta , si eam consecret Episcopus excommunicatus , aut si excommunicatus in ea celebrat , aut si eadem ab hæreticis sit occupata ? VII. 243. Ecclesia consecrata reconciliatur a solo Episcopo , non consecrata etiam a simplici Sacerdote , annuente tamen Episcopo . *ibid.*

Ad matrimonium in templo contrahi debeat . I. 338.

Tempora etiam olim in extrema unctione iungebantur . VIII. 20. De tempore Ordinationum . VIII. 141.

Temporalis . Clerici legitime possident bona temporalia . IV. 230. & *seq.*

Tempus . Quo tempore sint producti Angeli . II. 165. *per tot. cap.* VI. Quo tempore peccarint . II. 196. & *seq.* Omnia a Deo sunt condita in tempore . II. 255. & *seq.* Vid. *Annus* .

De tempore , quo potest Missa celebrari , quale in hoc puncto privilegium habeant Regulares ? VII. 247.

Tempus feriarum quale sit . VIII. 190. De tempore matrimonii . *ibid.*

Tenebræ factæ sunt in morte Christi super universam terram , & non solum aliqua parte mundi . VI. 124.

Tentatio . Gratia Salvatoris est necessaria ad vincendas tentationes . IV. 28. *tot. cap.* V.

An Deus inducat homines in tentationem ? V. 70.

An Bellarminus , Toletus , & Vasquez docuerint , nullam tentationem vinci posse sine gratia ? VIII. 346.

Tentator . Non ordinis demones dicuntur tentatores . II. 218.

Tenuis . An licitum sit sequi sententiam tenuis probabilitatis ? IV. 311. & *seq.*

Terra . An Sancti videant ea , quæ in terra fiunt ? I. 124.

An Angeli sint creati ante terram . II. 165. Infernus est sub terra . II. 203. Est facta prima die , & ante eam nihil est creatum . II. 247. & *seq.* Alia notanda de productione terræ . II. 249. Terra nequit inter Deos reputari . IV. 363.

Quomodo a Christo omnia sint instaurata , quæ in terris , & in cælis sunt ? VI. 54. Tenebræ factæ in morte Christi super universam terram , & non solum in aliqua parte mundi . VI. 124.

Terror . An sit sufficiens intentio suscipiendi Sacramenta in eo , qui minis , & terroribus ad hoc cogitur ? VI. 240.

Actus penitentis , contritio , confessio , & satisfactio , sunt quasi materia penitentiae . VII. 274. Lutherani deas penitentiae partes constituunt , terrorem conscientiae incussum ex agnitione peccati , & fidem conceptam ex Evangelio seu absolutione , qua quis credit , sibi remissa esse peccata . *ibid.* Terror incussum ex agnitione peccati nequit esse pars penitentiae . VII. 275. Nec fides modo a Lutheranis explicata . *ibid.* Hæretici rejiciunt omnem contritionem , & putant peccatum , si non procedat ex

Arti Theol. Tom. X.

charitate perfecta expellente terrorem . VII. 279.

Tertiarius S. Francisci quando gaudeat privilegio *fori* ? IV. 250.

Tertullianus . Ipsius error de simplicitate Dei . I. 105. Concordatur idem cum Iustino circa opinionem de felicitate beatorum post mortem . I. 203. & *seq.* & 209. An Tertullianus sit accensendus Anthropomorphitis . I. 100.

Tertullianus probabilius divinitatem adjudicat Filio . II. 116.

An Tertullianus cum Origene docuerit , Christum etiam pro Angelis , & astris mortuum ? VI. 54.

Quidam veteres , præsertim Agrippinus , & Tertullianus , voluerunt , Hæreticos a Catholicis esse rebaptizandos . VI. 353. & *seq.* Idem docuerunt Firmilianus , & Cyprianus . VI. 354. Waldenses , Petrobruissiani , Cathari : & Anabaptistæ negant , infantes posse baptizari ante usum rationis . VI. 393. An idem senserint Tertullianus , & Hieracitis ? *ibid.*

An Tertullianus fuerit Montanista ? VII. 13.

Quid illo vivente in Ecclesia primitiva fuerit observatum circa dandam peccatoribus absolutionem , pacem , & veniam . VII. 406. Damuans secundæ nuptias impugnatur . VIII. 208. & 211.

Tessaradecatita an negarit Confirmationem esse Sacramentum . VII. 4.

Testamentum . Trinitas Personarum ex veteri Testamento ostenditur adversus Iudæos , & Hæreticos etiam conformiter linguæ Hebrææ . II. 2. *per tot. cap.* I. Cum solutione objectionum . II. 10. Contra Hæreticos probatur Trinitas Personarum ex novo Testamento . II. 12. *per tot. cap.* III. & IV. Textus , Tres sunt , qui Testimonium , &c. est vere autographus . II. 14. *usque ad cap.* IV. An Christus , Angelus , vel Deus apparuerit , quando in veteri Testamento legitur , Deum apparuisse . II. 36. *usque ad cap.* IX.

Et si sacrificium crucis in Missa iteretur , differt tamen testamentum novum a veteri , & Sacrificium nostrum a Sacrificio Aaronico . VII. 226. Vid. *Scriptura* , vel *Lex* .

Testamentum novum qualiter distinguatur a veteri ? IV. 203. Est perfectius veteri . *ibid.* Etiam in testamento novo nova sunt observanda præcepta . *ibid.* Proinde non sola fides justificat . *ibid.* Per hoc resutantur Lutherus . & Calvinus . *ibid.* Quæ præcepta , & consilia novi testamenti ? IV. 205. Quod discrimen inter præceptum , & consilium ? *ibid.* Quomodo præcepta novi testamenti sint levia ? *ibid.* Testamentum novum semper durabit . IV. 206. Negant novum Testamentum Sadducæi . V. 22. Ab in novo testamento sit necessaria fides explicitæ Incarnationis , & Trinitatis tam ad salutem , quam ad justificationem consequendam . V. 43. & *seq.* Hoc ignorans Mysterium est incapax absolutionis . V. 46.

Testamentum vetus . An hujus auctor sit Deus ? IV. 158. An Moyses vel Seniores ? vel an hi quid addiderint ? *ibid.* Hoc esse a Diabolo docuerunt Manichæi , & Marcionitæ . *ibid.* Moyses fuit hujus promulgator . *ibid.* Fuit bonum . IV. 160. Cur non sit datum pro omnibus ? cur præceperit holocausta cruenta ? & cur prohibuerit esum animalum immundorum ? *ibid.* An permiserit odium inimicorum ? IV. 162. Qualiter admiserit libellum repudii . *ibid.* Quid doceat de juramento , *ibid.* Ducit ad Christum . IV. 163.

163. Convicia lata in Patriarchas vet. Testamenti retunduntur. IV. 164. Quomodo per hoc peccatum revixerit, IV. 165. De præceptis Decalogi. IV. 174. per tot. cap. VIII. De legalium veteris testamenti causa. IV. 184. tot. cap. IX. De ciborum, & animalium discretione. *ibid.* & seq. Cur eam fecerint Egyptii. *ibid.* Cur prohibiti porci. *ibid.* Quanam animalia immunda. *ibid.* De Paschate ludæorum. IV. 185. De aliis Sacrificiis. *ibid.* Hæc condemnant idololatriam, & significant Christum. *ibid.* Quando legalia veteris testamenti facta mortifera. IV. 186. tot. cap. X. Hæc Petro præcipienti vere, & sine simulatione Paulus restitit. IV. 193. & seq. usque ad cap. XI. Testimonia vet. testamenti de Christo sunt antiqua, ac Divina. IV. 368. In veteri testamento necessaria erat fides Mediatoris, sed non explicita in ejus Divinitatem, ac individuum Trinitatis Mysterium. V. 43. & seq. Testimonium falsum dicere opponitur præcepto octavo. IV. 184. Quid de hoc statu leges civiles Romanæ. IV. 247. An in rebus fidei detur evidentia Divini testimonii. V. 3. Testimonium falsum dicentes publicam poenitentiam subire debuerunt. VII. 436. Testis. Huic falsam imponere infamiam prohibetur præcepto octavo. IV. 184. Textus. Vid. Scriptura. Thabor quantum distet a Nazareth? VI. 79. Thaddæus (Judas S.). Quid significet hoc nomen? VII. 101. Cur dicatur Lebbaeus? *ibid.* Thalamus. Vid. Diaconicum. Thalmudistæ qualiter numerent exercitus Angelorum; II. 217. Tharbis an fuerit uxor Moyfis. IV. 169. Tharsis. Cur tres Magi dicatur Reges Tharsis, & Insulæ? VII. 85. Theandricus. An in Christo sit una operatio Theandrica, id est Deo virilis? V. 219. Theatrum. Major est lux in hodiernis, quam in Gentilium theatris. V. 99. Vide *Cemælia*. Thecla. An oratione Theclæ Falconillæ anima ab inferis sit revocata? II. 209. Quomodo Martyribus annumerentur Ioannes Evangelista, Thecla, Felix Nolanus, & alii, cum in Martirio vitam servarint Divinitus. VI. 426. Theodoretus non præluxit errori Palamitarum circa visionem Dei. I. 175. An Pelagianos errores propugnaret? I. 356. An sit Auctor Græcorum Schismaticorum? II. 77. Et defenditur. II. 83. Synodus quinta damnavit ea, quæ contra S. Cyrillum scripsit Theodoretus. V. 257. An Theodoretus se opponens S. Cyrillo adhæserit Nestorio, ac hujus dogmata tradiderit? V. 264. & seq. Theodoretus tandem resipuit, & adiit partes S. Cyrilli anathematismos ut Nestorianum reprobatur. V. 268. & seq. Alia notanda de eo. V. 280. Theodoretus anathematizans Eutychetem in suam sedem restitutus est a Concilio Chalcedonensi. V. 281. Theodoretus an transubstantiationem propugnauerit? VII. 171. Theodoricus, & Arnoldus Catharorum antesignani igne illo, quo baptizari volebant, misere absumpti sunt. 307. Theodorus Argentarius an hic sit Auctor Melchisedecianorum; an vero Theodoretus, aut Theodotianus? Vid. *Melchisedech*.

Theodorus Beza negat peccatum originale contrahi a filiis baptizatorum. III. 106. Succesit Calvino. III. 252. Theodorus Beza facit Deum auctorem peccati. IV. 378. Non admittit vocabulum Trinitatis. *ibid.* Arguit falsitatis illa verba, *Non erit impossibile apud Deum omne verbum.* *ibid.* Putat, Spiritum S. etiam habitare in peccatoribus. IV. 395. Theodorus Cappadox auctor Origenistarum fecit, ut Iustinianus Imp. edictum ederet adversus tria capitula. V. 268. Theodorus Mopsuestenus. Ejus error de summa Trinitate. II. 2. Theodorus Mopsuestenus negat, quod peccatum originale transierit ad posteros Adam. III. 86. Fuit auctor Pelagianorum. III. 151. Historia de eo. III. 322. Theodorus Mopsuestenus fuit Magister Nestorii. V. 268. Docuit in capitulo a Synodo quinta damnato alium esse Deum Verbum, & alium Christum. V. 270. Alia notanda de eo. V. 275. & seq. Theodorus Mopsuestenus damnatur a Synodo V. quia negat locum illum Psalm. *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto*, esse intelligendum de Christo. VII. 162. Theodosius Imp. urgente Eutychete convocavit concilium prædatorium Ephesinum, in quo S. Flavianus vulnerum atrocitate obiit. V. 281. An Constantinus, Constantius, & Theodosius longe distulerint Baptismum? VI. 409. Theodosius Imperator fuit amotus a communione fidelium a S. Ambrosio. X. 117. & seq. Theodosius Schimbergius. Ejus error de summa Trinitate. II. 2. Theodosianus. Vide Theodorus Argentarius. Theodotus Coriarius negat Christi Divinitatem. IV. 374. Vid. Theodorus Argentarius. Theologia. Quanam facultas veniat sub nomine generali theologiæ? I. 2. Pagani habuerunt triplicem Theologiam. *ibid.* Ea tamen reprobatur. *ibid.* Theologia pariter Idololatriarum refutatur. *ibid.* & seq. Nomen Theologiæ, quamvis ab Ethnicis sensu pravo usurpatum, est retinendum. I. 4. Theologia vera quid sit? I. 3. Divisio Theologiæ in acquisitam, & infusam. *ibid.* Divisio in positivam, scholasticam, & mysticam. *ibid.* Divisio in polemicam, dogmaticam, & adiaphoram. *ibid.* Divisio in theologiam Dei, beatorum, & viatorum. *ibid.* Omnes hæretici debacchantur in Theologiam Scholasticam. I. 4. Et cur id faciant. I. 5. Theologia scholastica est utilis, necessaria, & ad confutandos hæreticos aptissima. I. 9. Eadem non adversatur fidei, nec tollit hujus meritum. I. 14. Theologia a scholasticis non privatur suo nitore. I. 15. Theologia Scholastica non est recens. I. 16. Theologia est scientia; at non ejusdem rationis cum aliis scientiis. I. 17. & 22. Habitus Theologiæ reducitur simul ad praxim, & speculationem. I. 18. Theologia ad naturales scientias pertinet. I. 19. Theologia speculativa, moralis, seu polemica unus est habitus. I. 20. Quale sit objectum Theologiæ? I. 21. Quanam sint illius partes? I. 30. Theologia Augustiniana an doceat, Deum esse visibilem oculis corporeis? I. 178. & seq. Quid eadem sentiat de oculis beatorum? I. 181. & seq. An sit scientia subalternata scientiæ Dei, & beatorum. I. 23. Theologus. Ad virtutes theologicas non tenemur jure

- naturæ, IV. 149. Omnis virtus reducitur ad tres theologales, vel quatuor cardinales. IV. 268. Scientia theologicarum disciplinarum quibus sit necessaria. IV. 300.
- Theologus.** Quis sit Theologus proprie talis. I. 2. Theologo est summe utilis usus Dialecticæ. imo & necessarius. *ibid.* Theologi ea utentes non sunt fallaces. I. 5. Id docet exemplum Christi, S. Pauli, & SS. Patrum. *ibid.* Theologo plurimum confert Philosophia naturalis. I. 7. Id probatur testimonio Scripturarum, Patrum, ac rationum. *ibid.* Theologus debet Philosophiam captivare in obsequium fidei ob revelationes divinas. I. 8. Scholastica methodus Petri Lombardi non est absolute Theologo necessaria, bene tamen perutilis. *ibid.* In rebus de fide credendis conveniunt Theologi. I. 14. Theologi utuntur valde utiliter tribus argumentorum speciebus, demonstratione, probabilitate, & sophismate. *ibid.* Cur Theologus examinet quæstiones metaphysicas? I. 16. Theologus non examinat futilia. *ibid.* Quas debeat propugnare, & oppugnare propositiones? I. 21. & *seq.* Qualis in Theologo sit dispositio mentis? I. 27. Lingua Græca, & Hebraica Theologo est utilissima. I. 28. Utilis est ei pariter & Mathesis. *ibid.* An etiam Theologo sit utilis Arithmetica, Geometria, & Cosmographia? *ibid.* Theologus debet habere primo cordis munditiam. I. 29. Secundo inanis gloriæ contemptum. *ibid.* Tertio dicendi ardorem. *ibid.*
- Theologi Portus Regii negando indifferentiam liberi arbitrii activam produnt se Iansenianos. III. 282. Quomodo explicent iidem propositiones Iansenii. III. 283.
- Theologus an licite possit alteri consilium dare ex opinione, quæ sibi videtur minus probabilis, si sciat, quod eadem ab aliis habeatur tanquam probabilior. IV. 335. An licitum varios theologos consulere, ut tandem unus invenjatur suadens minus probabile stans pro libertate. IV. 337.
- Theophylactus** an fuerit adpersus fuligine hæreseos Armenorum. I. 178. An errore pelagianorum sit inbutus. I. 356.
- Thimiamaterium** Cur Ecclesia utatur thure seu incenso? VI. 277. Thimiamaterium ab antiquis temporibus usurpatum est. *ibid.* & *seq.* Quomodo intelligendum illud: *Incensum abominatio est mihi.* *ibid.*
- Thoma (Joannes & S.)** docet cum Catholicis, Christum pro omnibus omnino hominibus esse mortuum, ac remedia sufficientia præparasse, ea tamen præparata non omnibus actu applicari. IX. 151.
- Thomas (Apostolus S.)** an ludorum populis propria manu porrexerit singulis annis Eucharistiam. VI. 196. Quid significet hoc nomen? VI. 101. Cur dicatur *Dydimus*, & *geminus*? *ibid.*
- Thomas Aquinas (S.)** an docuerit, valere actum externum ad valorem Sacramenti sine intentione interna? VI. 232. & *seq.* Negat circumcisionem contulisse gratiam ex opere operato. VI. 154. Quid sentiat S. Thomas de Ordinibus Diaconatu inferioribus. VIII. 79.
- S. Thomas certo non docuit prædeterminationem concurrere ad materiale peccati. I. 255. & *seq.* Idem docuit, quod creatura in statu naturæ integræ, ut erat Adamus, non indigeret aliqua gratia actuali, aut prædeterminante, sed sufficiens fuisset gratia habitualis. I. 265.
- S. Thomas admittit gratiam ab intrinseco efficacem,

- III. 207. Quomodo explicet dominium. III. 261. An ex ejus sententia de prædeterminatione Deus sit auctor & causa peccati. III. 278. & *seq.* cap. IV. & V. Quantum differat dogma. S. Thomæ a falsa sententia Iansenii. III. 285. & *seq.* Sententia S. Thomæ est, iusto Dei judicio impiis quandoque denegari quodvis actuale auxilium. IV. 82. Quid de probabili opinione sentiat S. Thomas, & an sincere relatus a Guimenio. IV. 349.
- Catholici tenent, verba essentialia consecrationis esse hæc tantum: *Hoc est corpus meum: & hic est sanguis meus;* reliqua tamen minime esse prætermittenda? VII. 125. & 132. & *seq.* An Scotus & S. Thomas huic opinioni fuerint contrarii? VII. 125. & 132. Officium de festo corporis Christi composuit S. Thomas. VII. 180. Lutherus in Processione SS. Sacramenti repentino terrore occupatus contremuit. *ibid.*
- S. Thomas adstruit confessionis necessitatem. VII. 340. Ipse per litteras a Papa petiit absolutionem a censura, non autem Sacramentalem. VII. 354.
- Doctrina Augustiniana, & Thomistarum sæpe per calumniam insimulata est Bajanismi, & Iansenismi. VIII. 319. num. II. Quid S. Thomas sentiat de concupiscentia? VIII. 426. S. Thomas quid senserit de morte? an Adamus sit conditus morti obnoxius? VIII. 428. S. Thomas in verbis: *Omnia vestra cum charitate fiant,* agnoscit præceptum opera deliberata referendi in Deum. VIII. 475. Explicatur S. Thomas in materia de præcepto referendi omnia opera in Deum. VIII. 476. & *seq.*
- Innocentius XII. prohibuit, ne SS. Augustini, & Thomæ Discipuli Iansenistarum nomine traducantur? IX. 103. num. II. Berti & Bellelli doctrina, quod gratia efficax sit reponenda in delectatione victrice, quæ superat minores gradus concupiscentiæ, Catholica est, non Ianseniana. IX. 113. & *seq.* Cui doctrinæ favet S. Thomas. IX. 116. & *seq.* Berti ostendit, doctrinam suam de libertate esse desumptam ex S. Thomas. IX. 130. Quomodo S. Thomas explicet libertatem? *ibid.* Vid. *Duacensis.* Thomas Minorita prædixit, sectam Lutheri, & Calvinii allaturam eadem, ac calamitates. IV. 379.
- Thomista.** An gratia sufficiens in sensu Thomistarum sit vere sufficiens. III. 302. Quomodo in horum sententia Christus pro omnibus sit mortuus. III. & *seq.* usque ad cap. V. Quam gratiam putent Thomistæ habuisse Angelos, & protoparentes ad perseverandum. III. 43. & *seq.*
- Thomista felicitatem Sanctorum ponit in actu intellectus. IV. 272.
- Dicunt Thomistæ, Sacramentum Eucharistiæ esse Corpus & Sanguinem Christi, ut continentur sub accidentibus. VII. 81. Qualiter transubstantiatio fiat, diversimode explicant Thomistæ, & Scotistæ. VII. 173.
- Hi Theologi tanquam Ianseniani ab adversariis sunt traducti. VIII. 319. num. II.
- Tam pro statu innocentie, quam naturæ lapsæ ad recte agendum necessariam putant Thomistæ gratiam ab intrinseco efficacem. IX. 108. S. Angelis datam esse gratiam efficacem, omnes fatentur Thomistæ. *ibid.* Thomistæ constituunt gratiam efficacem in victrice delectatione. *ibid.* Gratia sufficiens est efficax respectu actuum, ad quos datur juxta Congruistam, & Thomistam. IX. 143. Thomistæ & Augustiniani conveniunt in explicandis gradibus

- gratiae. IX. 146. Quomodo a prima Iansenii propositione dissent Augustiniani, & Thomistae, qui dicunt, auxilia sufficientia non dari singulis, ut ad potentiam proxime expeditam requiri gratiam efficacem. IX. 137. Quod iusti semper habeant gratiam sufficientem servandi praecepta, non autem semper efficacem, docet Norisius. IX. 139. Tenentque Thomistae. IX. 140. Augustinianos & Thomistas admittere gratiam sufficientem ab efficacia distinctam, probatur ex Norisio, & Macedo. IX. 142. Iansenius gratiam sufficientem in sensu Molinistarum, & Thomistarum rejicit tanquam inutilem, & perniciosam. *ibid.* Quomodo in sententia de gratia sufficiente, & efficacia Augustiniani & Thomistae differant a Iansenio? IX. 144. Augustiniani in explicanda gratia efficacia & sufficiente conveniunt cum Thomistis. IX. 145. Berti cum Iansenio non admittit solam indeliberatam delectationem, & necessitatem antecedentem, quae sine deliberatione voluntatis est. IV. 159. Idem cum Berti iudicant Thomistae. *ibid.* & seq. Berti cum Thomistis in delectatione victrice agnoscit necessitatem non antecedentem, sed consequentem. IX. 203. & seq. Bellelli in sententiam de praedeterminatione physica Thomistas non afficit injuria. IX. 260. & seq. Vid. *Languetius*, vel *Duacensis*.
- Thritheita* per injuriam vocatur Cultor Santissimae Trinitatis. II. 2.
- Thronus* est ordo Angelorum. II. 215. & seq.
- Thus*. Cur Ecclesia utatur thure seu incenso? VI. 277.
- Thymiamaterium* ab antiquis temporibus usurpatum est. *ibid.* & seq. Quomodo intelligendum illud: *Incensum abominatio est mihi*. *ibid.*
- Thyestes*. *Thyestes* epulae, & *Atreæ* nomen habens ab *Atreo*, qui *Thyesti* fratri filios epulandos proposuit. VII. 145.
- Thymiamaterium*. Vid. *Thymiomaterium*.
- Tiberius* ob acta a Pilato in laudem Christi data voluit Christum inter Deos referre. V. 171. Critici hoc negantes refutantur. *ibid.* & seq. Quo anno imperii Tiberii mortuus sit Christus? VI. 106. Quo anno interfecerit *Sejanum*? VI. 110. Quando adeptus sit imperium? VI. 91. Quo anno imperii Tiberii baptizatus sit Christus? *ibid.* & seq.
- Tigris*. An in confluente *Tigridis* sit *Paradisus*? II. 252.
- Timor* supplicii sine dilectione an sit vera virtus. IV. 269. Certitudo spei Christianae non excludit timorem. V. 63. Lutherus, & Iansenius dixerunt, timorem servilem reddere hominem impium, sternere viam ad desperationem, proponere Deum ut durum. *ibid.* Quid sit timor naturalis: quid mundanus: quid servilis: quid initialis: quid finalis? V. 64. Timor servilis alius est serviliter servilis, alius servilis ordinatus & rectus. *ibid.* Timor mundanus est vanus, perversus, & noxius. *ibid.* Timor naturalis non est culpandus. *ibid.* An laudabilis possit esse timor Iudicis terreni? *ibid.* Contra Lutherum, & Iansenium probatur, quod timor servilis sit bonus, utilis, supernaturalis ac donum Dei. V. 65. Timor filialis & castus est omnium praestantissimus. V. 68. Quomodo, & qualis timor maneat in saeculum saeculi? *ibid.*
- Per timorem disponitur homo ad gratiam. VI. 244.
- In adulto ad Baptismum requiritur fides, spes, timor, poenitentia, & charitas inchoata. V. 413.
- An dejectionem peccati praecedat fides, timor, spes, & alia charitas? 275. & seq. Timor servilis est donum Dei, *ibid.* Timor servilis sine charitate initiali videtur venia indignus. VII. 290. Timor servilis non videtur sufficere ad justificationem sine charitate Dei saltem initiali. VII. 286. *tot. cap. V. & VI.* Timor servilis est donum Dei, ac impulsus Spiritus S. IV. *ibid.* Timor inferni non est praeparatio sufficiens ad gratiam sine charitate initiali; *ibid.* *tot. cap. V. & VI.* Quomodo ea, quae timore fiunt, sint voluntaria? VII. 297. Quid de timore sentiat *Quesnellius*? *ibid.* Quas utilitates afferat timor servilis? *ibid.* & seq.
- Quenam motiva timorem pellunt; & fiduciam roborant. VII. 364.
- In sensu Baji actus timoris, qui non procedit ex charitate habituali, est peccatum. VIII. 339. & seq. *tot. cap. I. II. & III.* Reprobatur ostendendo, quod actus timoris ante justificationem habitus non sit peccatum, sed tantum opus non meritorium vitae aeternae. VII. 355. & seq. *tot. cap. I.* Gratia Spiritus Sancti movens ad actus timoris non justificat peccatorem, sed ad justificationem disponit. VIII. 350. & seq. *tot. cap. I.* *Quesnellius* idem cum Bajo docuit eodemque modum refutatur. VIII. 351. & seq. Timor servilis qualiter sit bonus? VIII. 486. Rejicitur a *Quesnellio*? *ibid.* Solvantur objectiones *Anonymi* contra fidem, spem, & timorem sine charitate elicitos. VIII. 394. Quid Berti doceat de timore, spe, & fide a charitate separatis, an saveat Bajo? VIII. 503. & 509. Bellelli contra Bajum admittit fidem, spem, timorem sine charitate esse actus in substantia bonos. VIII. 514. & 520. & seq. An timor servilis sit bonus. VIII. 522.
- Bellelli non docuit, timorem servilem esse vitiosum. IX. 279. Propositiones *Quesnelli* de timore examinantur, & refutantur. IX. 315. & seq.
- Timor Domini quomodo possit esse gratia, si omnis gratia est charitatis. III. 182. Ut fides sit dispositio ad justificationem, debet esse cum spe, & timore conjuncta. VII. 308.
- Timotheus*. Quid dicendum de ejus Ordinatione. VIII. 55.
- Tingo*. Validus est Baptismus, si loco verbi baptizo usurpatur verbum *mergo*, *abluo*, *tengo*? talis tamen mutatio esset peccatum grave. VI. 339.
- Tisri* non fuit primus mensis in anno, II. 260.
- Titulus*. De forma Crucis Christi, & tituli. VI. 121.
- Fermentum*, quod olim ad titulos, seu Ecclesias dirigebatur, erat Eucharistia pane azymo consecrata: Eulogiae vero mittebatur ad Ecclesias extra urbem sitas. VII. 107. & seq. Quale discrimen inter fermentum, & fermentatum? *ibid.*
- Ordinandus habeat titulum. VIII. 139. Est triplex, Beneficii, Patrimonii, & Religiosae Professionis. *ibid.* Pro titulo nequit Ordinandus afferre artem aliquam, v. gr. pinguedini, aut quod agat Ludimagistrum. VIII. 140.
- Tobaea*. Ad Missae Sacrificium pertinent lintea, crux, cerea lumina, mappa triplex, *tobaea*. VII. 246.
- Toletus* (*Franciscus*). An *Bellarminus*, *Tolerus*, & *Vasquez* docuerint, nullam tentationem vinci posse sine gratia? VIII. 346. *Toletus*. & *Bellarminus* ajunt, damnatam propositionem 29. Baji, quia putabat, omne opus bonum conferre gratiam sanctificantem. VIII. 470.
- Tonsura prima* Clericorum unde habeat originem. VIII. 64. Quid de ea sentiant *Calvinus*, & *Ioannes Spengerus*.

aerus. ibid. An a tempore Apostolorum fuerit in usu. *ibid.* In qua figura debeat fieri. *ibid.* An S. Petrus portaverit hanc tonsuram. VIII. 65. Quis illius finis. *ibid.* & *seq.* Calvinus, & Ioannes Spencerus refutantur. *ibid.* Quale discrimen inter tonsuram Clericorum, & tonsuram Ethnicorum, ac Nazariorum. VIII. 66. An sit Ordo. VIII. 65. & 67. & 75. Quæ potestas conferatur per primam tonsuram? VIII. 167. An sit instituta a Christo? *ibid.* An sit idem, ac Psalmistatus? *ibid.* An prima tonsura omissa debeat suppleri? *ibid.* An imprimatur characterem, & an iterari possit. *ibid.* & VI. 266. & *seq.* Ad sola tonsura initiatus possit degradari. VIII. 68. Olim fuit iterata. VIII. 60. An, & quibus sub conditionibus eam possint conferre Abbates. VIII. 115. Hanc potest conferre Cardinalis, etsi non sit Episcopus. VIII. 116.

Tridentinum ordinat, ut prima tonsura initiandi prius confirmetur: an hoc sit de consilio, vel præcepto? VII. 62. & *seq.* An primam tonsuram aut ordines suscipiens ante confirmationem incurrat irregularitatem. VII. 63.

Torneamentum prohibetur Christianis. V. III.

Torus. Separatio hujus potest fieri ob adulterium. VIII. 214. Etiam propria auctoritate. VIII. 219. Vide *divortium*.

Tournelius (Honoratus). An & in quo sensu Berti ueget gratiam dari sufficientem. IX. 123. & *seq.* Quod id non faciat in sensu Iansenii probatur ex Tournelio? IX. 136. Quid sentiat Tournely de Opere Antonini Massoulié. IX. 410. Refutatur a Cardinalis Besutio. *ibid.* Quid sentiat Tournely de Ministro Sacramenti Matrimonii. VIII. 204.

Traditio. Trinitas Personarum traditione Patrum comprobatur. II. 22. per tot. cap. V.

Præter Scripturam S. etiam traditiones sunt admit- tendæ. V. 22. Quid, & quotuplex sit traditio? *ibid.* Ad quæ per traditionem teneamur? *ibid.* & *seq.* Quænam sint regulæ discernendi traditiones Di- vinas, & Apostolicas? V. 23. Scripturæ expositio peri debet ex Traditione? V. 24. Traditio præ- cessit Scripturam in lege nova, ac veteri, *ibid.* & *seq.* Hæreses ut plurimum per traditiones sunt da- mnatæ. V. 25. Hæretici ipsimet admittunt, & ad- hibent traditiones. V. 30. Solvantur objectiones, contra traditiones. *ibid.* & *seq.* Quas Phariseorum traditiones reprobaverit Dominus? V. 31. Quomo- do Patres explicandi sint in materia de traditioni- bus? V. 38.

Probatur ex traditione, confirmationem esse Sacra- mentum. VII. 5. & *seq.* Quam formam Latini ad- hibeant in confirmatione? VII. 34. Anque hæc pro- veniat ex Apostolica traditione? *ibid.* & *seq.* Quid sit traditio, seu redditio Symboli. VI. 441.

Tradux. An Anima rationalis sit producta ex semine, & traduce corporali? III. 17.

Tragædia. Vide *Comædia*.

Trajanus. An precibus Gregorii Magni Trajanus sit revocatus ab inferis. II. 209.

Transfuso peccati originalis. Vid. *Originale*.

Transilvanorum error de summa Trinitate. II. 2.

Transmigratio Animarum refutatur. III. 27. & *seq.* Vide *Anima*.

Transubstantiatio. Berengarius, seu Beringerius admisit quidem realem præsentiam Christi in Eucharistia, sed negavit transubstantiationem: unde ei tribuitur impanatio. VII. 136. Alii illius affectu putabant, Christi Corpus in calice collocatum non posse in

terram deferri. *ibid.* Beringerius a variis damnatus Conciliis tres fidei formulas edidit, ac tandem re- sipuit. *ibid.* Lutherus disputationem de impanatio- ne, aut consubstantiatione excitavit inter Luthe- ranos, & Sacramentarios, tandem transubstantia- tionem admisit. VII. 137. Impugnatur asserta ab hæreticis consubstantiatio, sive impanatio. VII. 165. tot. cap. X. In Eucharistia non manet panis, & vini substantia, sed vi consecrationis in sub- stantiam Corporis & Sanguinis Christi convertitur, adeoque admittenda est transubstantiatio. *ibid.* tot. cap. X. Dogma transubstantiationis est antiquius Concilio Lateranensi. VII. 166. Cur verba: *Hoc est Corpus meum*, significant transubstantiationem, & cur non ea verba: *Verbum caro factum est*? VII. 169. An Scotus, Ochamus, & Durandus negant transubstantiationem? VII. 70. An transubstantia- tionem; propugnauerint S. Chrysostomus, Theo- doretus, Gelasius Papa? VII. 171. Qualiter tran- substantiatio fiat, diversimode explicant Thomistæ, & Scotistæ. VII. 173.

Tremellius (Emmanuel) quid sentiat de aqua, & San- guine profuente ex latere Salvatoris? VI. 126.

Trevirensis. An in Ecclesia collegiata Trevirensi ad- huc sint Chorepiscopi. VIII. 99.

Tribunicus. Quid sit lex tribunicia? IV. 246.

Tribus. An Hasmonæi sint de tribu Iuda, vel Levi? V. 121. Tribus Levi, & Iuda fuere conjunctæ. *ibid.* An Machabæi sint de tribu Iuda? *ibid.* Ex tribu Levi unus præfuit Synagoge. V. 122. Ex tribu Iuda unus præfuit Synedrio. *ibid.* & *seq.* An tribus Iuda defecerit? V. 124. & 128. Machabæi sint de tribu Iuda. V. 129. & *seq.* B. Virgo, & S. Ioseph sunt ex una tribu. V. 174. Christus fuit ex tribu Iuda, & non ex tribu Levi. V. 346. Urias fuit ex tribu Iuda, non Levi, habuitque uxorem Ber- sabeam. V. 346. Ex quali tribu fuerit S. Elisa- berth? *ibid.* An nulla fide potuerit accipere virum ex alia tribu, quam sua? *ibid.* Esi nullam ipsi attulerit hæreditatem? *ibid.*

Tributum, Clerici, & eorum bona sunt immunes a tributo. IV. 231. Et quo jure? *ibid.*

Triceps Canis cur vocetur Beel-Zebub? II. 218.

Triekius falso docuit, Deum non velle omnes homi- nes salvos fieri. I. 303.

Tridentinum refutat Calvinum & Lutherum docentes, per culpam Adæ extinctum liberum arbitrium. III. 210.

An ante definitionem Tridentini negaverit Petrus Lombardus, extremam unctionem esse institutam a Christo, & an S. Bonaventuræ ante illud puta- verit, confirmationem esse institutam post mor- tem Apostolorum in Concilio Meldensi, Pœnitentiam autem ab Apostolis? VI. 173. Post Triden- tinum certum est, Christum instituisse omnia Sa- cramenta. *ibid.* An ex eodem sit de fide. Sacra- menta omnia esse immediate instituta a Christo? *ibid.* ac 176. & *seq.* Tridentinum damnat Lu- therum dogmatizantem, Sacerdotem non di- mittere peccata, sed dimissa declarare; nec requiri intentionem in Ministro, sed valere Sacramentum etiam cum simulatione, & joco collarum. VI. 219. & *seq.* Tridentinum anathema dixit iis, qui non majorem vim tribuebant Baptismo Christi, quam Baptismo Ioannis, non vero iis, qui tenent, etiam per Baptismum Ioannis esse dimissa peccata. VI. 295. Vindicatur in hoc S. Augustinus. *ibid.*

Præter Episcopum etiam simplex Sacerdos potest ex di-

dispensatione vel facultate extraordinaria conferre Sacramentum Confirmationis. VII. 145. & seq. Id probatur ex Concilio Florentino contra Herminier. *ibid.* Item ex Tridentino, ac S. Gregorio M. *ibid.* Tridentinum ordinat, ut prima tonsura initiandi prius confirmetur, an hoc sit de consilio, vel præcepto. VII. 62. & seq. Quidam Catholici tenebant, Communionem sub utraque specie non esse de præcepto quidem, ex utriusque tamen speciei perceptione uberiores gratiam acquiri. VII. 195. Quid desuper statuat Tridentinum? *ibid.* Eadem sententia propugnans necessitatem charitatis initialis ad gratiam in Sacramento poenitentiae obtinendam est e diametro distincta a doctrina hæreticorum, quæ damnata est a Tridentini Patribus. VII. 281. Sententia, quod ad poenitentiae Sacramentum sufficiat attritio servilis, non est damnata in Tridentino. VII. 283. Tridentinum non definit, ad poenitentiae Sacramentum sufficere solam attritionem servilem. VII. 284. & seq. Sententia ad gratiam in Sacramento consequendam exigens initialem charitatem, ipsi Tridentino, S. Literis, Patribus, & rationi videtur esse conformis. VI. 286. & seq. Graves Doctores ad Sacramentum poenitentiae requirebant contritionem. VII. 312. Quæ sententia a Tridentino non fuit damnata, *ibid.*

Tridentinum bene annullavit Matrimonia Clandestina. VIII. 192. & seq. Vid. *Clandestina*. An Concilium Tridentinum inter Ordines recenseat minores Diaconatus. VIII. 75. Ejus Decretum de Matrimoniis Clandestinis non obligat, ubi non fuit publicatum. VIII. 205.

Omnes actiones peccatoris non esse peccata, probatur ex Tridentino contra Lutherum, & Calvinum. VIII. 355. & seq. & 364. Juxta Baium cupiditas, seu concupiscentia naturalis, quam homo invitus patitur, est peccatum. *ibid.* Cupiditas indeliberata, cui homo libere non consentit, non prohibetur præcepto non concupisces. *ibid.* In quo sensu concupiscentia ab Augustino & Tridentino dicatur peccatum. *ibid.* Tridentinum agnoscit gratiam actualem ante justificationem, vi cujus peccator ad gratiam sanctificantem disponitur. VIII. 350.

In quo sensu dicat: *Deus neminem deserit, nisi ipse prius deseratur*. IX. 134. An Tridentinum sess. 6. cap. 5. & can. 8. Loquatur de gratia sufficiente vel efficace. IX. 253.

Triduum. Vid. *Hebdomada*.

Trifaciat. Quid sit Missa bifaciata, & trifaciata. VII. 240.

Trinitas (SS.). Baptismus dicitur sigillum fidei ob invocationem SS. Trinitatis, & professionem Incarnationis Dominicæ, non vero ob singularem confidentiam Hæreticorum. VI. 288. An Ioannes vel saltem Apostoli ante Passionem Christi baptizarint in Nomine SS. Trinitatis. VI. 297. Non officit, quod apud Iordanem forma non fuerit pronuntiata, quia aliunde tota SS. Trinitas sufficienter est demonstrata. VI. 301. & seq. Quamplures sunt Baptismi formæ ab hæreticis consistæ, quæ tollunt Sacramenti veritatem. VI. 323. Quædam omittunt invocationem SS. Trinitatis. *ibid.* Non valet Baptismus absque expressa SS. Trinitatis invocatione collatus. VI. 327. & seq. Sociniani, Episcopus, Vossius, Zwinglius negant, requiri ad essentiam Baptismi invocationem SS. Trinitatis. VI. 325. Idem tenent, valere Baptismum in Nomine Christi

collatum. *ibid.* Neque ab Apostolis Baptismus absque invocatione SS. Trinitatis expressa collatus fuit. *ibid.* & 330. & seq. An validum Baptisma, si baptizans debita forma utatur, sed in Trinitatem, aut Christum non credat. VI. 367. & seq. Præter Nicænum Canonum multæ aliæ Ecclesiasticæ definitiones probant Baptisma Hæreticorum sub invocatione SS. Trinitatis collatum. VI. 385. Valet Baptismus datus ab Hæretico sub Nomine Trinitatis VI. 386. & seq.

Sancti vident in Deo Mysterium Sanctissimæ Trinitatis. I. 124.

Variorum errores circa hoc Mysterium adducuntur. II. 2. Hanc negans Anastasius Imp. fulmine idus interiit. *ibid.* Hujus Trinitatis cultores per injuriam vocantur *Thritæ*. *ibid.* Contra Iudæos, ac Hæreticos Trinitas Personarum ostenditur ex veteri Testamento etiam conformiter linguæ Hebræicæ, *ibid.* per tot. cap. I. Cur hoc Mysterium sit Hebræis absconditum? *ibid.* Quid velit significare Scriptura per vocabula. *Dñi: facimus: Elobim etc.* II. 4. Objectiones desuper Iudæorum ac Hæreticorum solvantur. II. 10. Quibus argumentis Iudæi cogantur ad deponendam obdurationem circa Mysterium Trinitatis. II. 11. Trinitas Personarum probatur contra Hæreticos ex novo Testamento. II. 12. per tot. cap. III. & IV. Ubi refutantur Sociniani. *ibid.* Evangelii Institutor est tota sancta Trinitas. II. 13. Textus: *Tres sunt, qui testimonium &c.* efficaciter probat summam Trinitatem esseque vere autographum. II. 14. usque ad cap. IV. Trinitas Personarum Patrum traditione comprobatur. II. 22. per tot. cap. V. Annotatio utilis circa hoc Mysterium de quibusdam libris apocryphis. II. 23. & seq. Trinitas Personarum non est neganda ex eo, quod eam humana ratio capere nequeat. II. 24. Altercatio Sociniani cum Catholico de summa Trinitate. II. 26. per tot. cap. VI. An dogma Catholicum de Trinitate Personarum evertat se ipsum. *ibid.* usque ad cap. VII. An elidatur Trinitas Personarum per rationes Philosophicas. II. 25. per tot. cap. VI. Vid. *Persona*. Trinitas Personarum probatur exemplis. II. 32. Ratione. II. 33. Ac miraculis. II. 34. Trinitas Personarum non destruit simplicitatem Dei. *ibid.* Explicantur Græca, & Latina vocabula, quæ in tractatu de Trinitate adhibentur. II. 91. per tot. cap. XXI. Quot sint in Trinitate Notiones. II. 94. Quis sit Auctor Dialogi de summa Trinitate. II. 110. An intellectus creatus virtute naturali possit habere scientiam Trinitatis. II. 131. per tot. cap. I. Nec supposita etiam revelatione. II. 132. Quot dentur in Trinitate Processiones, & Principia? II. 134. & seq. Quid sit Principium? quid Principium, quod, & quo? *ibid.* Vid. *Principium*. Quot in Trinitate dentur relationes, & quænam perfectio illarum. II. 145. & seq. Quot dentur in Trinitate substantiæ & quid sint. II. 92. & 147. Regula observanda in discursu de summa Trinitate. II. 147. & seq.

Trinitas Personarum necessario est explicite credenda. IV. 373. & seq. Hoc vocabulum negant hæretici. IV. 378. Ac Mahomet. IV. 366. An is salutem consequatur, qui ex ignorantia inculpabili explicite non credit Mysteria Trinitatis, & Incarnationis. V. 41. In veteri testamento erat necessaria fides Mediatoris, sed non explicita in ejus Divinitatem, ac individuum Trinitatis Mysterium. *ibid.*

& seq. An nec in novo . V. 43. Et quid tam ad salutem , quam etiam justificationem consequendam . *ibid.* *& seq.*

An omnes Personæ SS. Trinitatis potuissent assumere naturam unam ? V. 294. Et an in hoc casu adhuc unus homo dici posset . *ibid.* Quid dicendum de propositione : *Unus de Trinitate est passus , ac mortuus est .* V. 328. *& seq.* Quid dicendum de propositione , *Unus de Trinitate est incarnatus .* *ibid.* Monachi Acoemetæ negantes Christum esse unum de Trinitate , tanquam Nestoriani sunt damnati . V. 330. Quando dicitur *unus de Trinitate* vox unus non naturam Divinam , sed Personam denotat . *ibid.* Quomodo Incarnatio Verbi sit opus totius Trinitatis , & quomodo Redemptio opus Christi . VI. 40. *& seq.*

Cur olim prohibitum fuerit pingere imagines Dei , & Trinitatis . VII. 413.

Trinus , & Triplex . An & qualiter hæ voces differant . II. 149. An possit dici trina Deitas . *ibid.*

Triplex . Vjd. *Trinus .*

Triptolemus . Quæ origo de hujus fabula ? IV. 361.

Tripudium . Vid. *Chorea .*

Trisagium . Cur huic non possit addi , *qui passus est pro nobis* ? V. 331.

Trismegistus (Mercurius) an manifestarit virtute naturali vestigia circa Mysterium Trinitatis . II. 131. *& seq.*

Tristitia . An in Christo simul possit esse visio beatifica , & summa tristitia ? V. 217. An mortis tristitia potuerit perturbare mentem Christi . VI. 60. *& seq.*

Triticus . Solus panis triticens est Sacramenti Eucharistiæ materia . VII. 111. An panis ex zea , spelta hordeo , & siligine confectus sit materia valida Eucharistiæ ? *ibid.* Nil , quod non spectet ad substantiam panis triticei , est idonea SS. Eucharistiæ materia . VII. 112. Est valida Eucharistiæ materia panis triticeus , cujuscunque quantitatis , dummodo sit præsens , ac sensibilis . VII. 113.

Triumphalis . Quid sit lex triumphalis . IV. 246.

Troja quando sit expugnata . II. 264. Quo anno post hujus exeidium Roma ædificata . *ibid.*

Christianis prohibetur Trojæ lusus . V. 110.

Truncus . Vid. *Cognatio .*

Tullius (M.) in Catone , Animas creatas esse extra corpus , docuit . III. 12.

Tunica . Deus vere fecit proroplastis tunicas pelliceas . III. 69. *Turca* non habet veram Religionem . IV. 365. *101. oap.* II. Vid. *Machumetanus .*

Turrianus (Alcysius) quid sentiat de articulis Baji ? VIII. 301. Turrianus quam tulerit censuram in propositionem 27. Baji . VIII. 344. Turrianus quid de charitate Dei ut auctoris naturæ sentiat . VIII. 462. Quid de operibus infidelium , & peccatorum . VIII. 466. Quale iudicium ferat de propositione 28. & 29. Baji . VIII. 471.

Turris . Eucharistia olim asservabatur in turribus , & columbis ; item & pastophoriis . VII. 178. Fidei custodia conservetur Eucharistia clavibus adhibitis . VII. 179.

Tutela . In quo consistat moderamen inculpatæ tutelæ . V. 88.

Tutor . Mortaliter peccant Episcopi , si notabilem negligentiam committant in conferendo Sacramento Confirmationis ; item & Parentes , Tutores , Domini , Parochi , si non urgeant receptionem confirmationis . VII. 61.

Tutus . Quæ distinctio inter sententiam probabilem , & tutam . IV. 310. Nulla opinio probabilis potest esse regula firma morum , si non appareat tuta operanti . IV. 297. *& seq.* In dubiis pars tutior est eligenda . IV. 319. *& seq.* An in concurrentia duorum propositionum probabilium sententia tutior eligenda . *ibid.* Vid. *Probabilis .*

Tyrannus . Non est licitum , huic interroganti fidem occultare . V. 46. *& seq.*

An Templum violetur , si in eo jussu tyranni trucidaretur Martyr . . VII. 242.

V

V *Acca .* De hujus immolatione . IV. 186.

Valdensis . Vid. *Waldensis .*

Valentia (Gregorius de) . Exponitur ejus sententia de Prædestinatione . I. 362.

Valentinianus Deo omnipotentiam denegans primo fidei articulo damnatur . IV. 386. Idem distinguens Christum a Jesu , impugnat secundum fidei articulum . IV. 387. Tribuens Christo corpus de cælo delapsam convincitur tertio articulo . IV. 388. Negans carnis resurrectionem refutatur . IV. 397. Impugnans traditiones impugnatur . V. 22.

Valentinianus docuit , corpus Christi non de Virgine , sed de cælo , æthere , sideribus formatum . V. 180. Vid. *Corpus .* Refutatur . V. 202. *& seq.* ac 247.

Valentinus . Ejus error circa æternitatem Dei . I. 133.

Ejus error de Summa Trinitate . II. 2.

Valentinus rejecit matrimonia ut mala . III. 98. Admisit transmigrationem animarum . *ibid.*

Valerianus Cenetensis docuit hæresim Semipelagianorum . III. 223.

Validus . Quid sit Confessio valida . VII. 369. An Confessio possit simul esse valida , & informis . *ibid.* *& seq.* An idem sit esse ratum , & esse validum . VIII. 127.

Vamba Hispaniæ Rex an fuerit Regno dejectus a XII. Toletano Concilio , an a Romano Pontifice , an vero sponte illud abdicaverit . X. 18. & 23.

Vandimones . Ab eo ortum habent Etruriæ populi . I. 294.

Vanroy (Leonardus) docet Propositionem 38. Baji loqui in sensu charitatis sanctificantis . VIII. 361.

Variatio . Unde provenit hæreticorum in fide inconstantia , & variatio . V. 58.

Vas . Vasa iniquitatis quinam vocentur dæmones . II. 218.

Vas & sponsor est Christus , qui volens peccata nostra nostra suscepit . VI. 19. An vas possit puniri pro reo in corpore , & pecunia . *ibid.* & 33. *& seq.*

Prohibitum est laicis , & imo & Monialibus tangere vasa sacra . VIII. 80. Non item Subdiaconis . VIII. 82. Nisi *ibid.* contineatur corpus , aut sanguis Domini , vel jam sint in altari collocata . *ibid.*

Vasquez (Gabriel) quid sentiat de articulis Baji . VIII. 342. Quomodo fiat justificatio in hujus sententia . VIII. 370. An Bellarminus , Toletus , & Vasquez docuerint nullam tentationem vinci posse sine gratia . VIII. 346. Vasquez quam tulerit censuram in propositionem 27. Baji . VIII. 407. Quo sensu proscripti sint articuli Baji , XXXIV. & XXXVI. VIII. 461. Ex his propositionibus infert Vasquez , Bajum damnatum esse , quia volebant bonam aliquam charitatem .

- ritatem admittere sine charitate justificante. VIII. 462. Vasquesio assentiuntur alii Doctores. *ibid.* & *seq.* Vasquez docuit, Deum a nobis non posse diligere amore amicitiae sine gratiae moventis auxilio, nec in statu naturae innocentis, nec in statu naturae lapsae. VIII. 461. Nec ut finis naturalis, nec ut finis supernaturalis. *ibid.* Idem sentiunt & alii. VIII. 462. Vasquez quid de charitate Dei ut auctoris naturae sentiat. *ibid.* Vasquez quid sentiat de operibus infidelium, & peccatorum. VIII. 463. Quale iudicium ferat de propositione 28. & 29. Baji. VIII. 470.
- Quid sentiat de necessitate gratiae ad opus morale. IV. 10. Quomodo explicet gratiam congruam. *ibid.*
- Propositio hæc Berti: *Gratia efficax est victrix delectatio, sive charitas, quæ superat contrariam cupiditatem*: non ex Janzenio, sed Sancto Augustino est desumpta. IX. 106. Idem sentiunt Congruistæ cum Vasquesio. IX. 107. Vasquez docet cum Catholicis, Christum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse, remedia tamen, & gratias præparatas non omnibus actu applicari. IX. 153. & *seq.* Vasquez ab Anonymi calumnia purgatur. *ibid.* Berti cum Janzenio non admittit solam indeliberatam delectationem, & necessitatem antecedentem, quæ sine deliberatione voluntatis est. IX. 158. Idem cum Berti iudicat Vasquez. IX. 159. Equilibrium libertatis tanquam signum rejicitur a Bellarmino, Vasquez, & centum Episcopis Gallicanarum in acceptatione Constitutionis Unigenitus. IX. 162. & *seq.*
- Vastator est principes demonum in septimo choro. H. 248.
- Vaticinatio. De Idolorum ac Deorum vaticinatione. II. 187. & *seq.* Quis possit de futuris contingentibus certam vaticinationem ferre? II. 223.
- Vaticinium. Ea, quæ in veteri testamento de Christo habentur vaticinia, sunt antiqua, Divina, ac non a Christianis conficta. IV. 369. Secta Protestantium sit detestabilis ex vaticiniis. IV. 378.
- Quod venerit Messias in lege promissus, demonstratur ex Vaticinio Iacob. V. 120. *tot. cap.* I. Quomodo illud interpretentur Iudæi. V. 121. & *seq.* Quomodo Catholici? *ibid.* Assertur, & explicatur. V. 122. *tot. cap.* I. II. & III. Probatur ex Vaticinio Danielis, jam advenisse Messiam. V. 131. *tot. cap.* IV. V. & VI. Quomodo numerandæ sint hebdomadæ. *ibid.* In hoc Vaticinio Vulgata postea non discrepat a textu Hebraico. *ibid.* Ex silentio falsa vaticinia edentium Oraculorum probatur, adventus Messiae. V. 170. Oslenditur, quod Vaticinium Isaiae non possit aliter exponi, quam de B. Virgine. *Ecce Virgo concipiet.* V. 180, & *seq.*
- Ubique. An Deus sit ubique præsens per substantiam, & potentiam. I. 124. & *seq.*
- Ubiquitarius docet, humanitatem Christi fuisse imensam, ac omnipotentem. V. 298. Refutatur. V. 301. & *seq.*
- Vedligal. Horum fraudatores sunt raptores. IV. 183.
- Veglones, & Veglonissæ vi officii sui offerunt Sacerdoti in Ecclesia Mediolanensi panes azymos. VII. 106.
- Veglonissa. Vid. Veglones.
- Velamen. Cur sceminæ adhibeant velamen capitis? VI. 52. Velamen nuptiarum quale fuerit. VIII. 222.
- Velleitas salutis illorum, qui pereunt, an si in Deo revera, & quomodo. III. 343.
- Venatio an licita sit die festo. V. 112.
- Venditio hominis liberi vocatur *plagium*, estque fur-tum gravissimum. IV. 183.
- Vendo. In quo sensu Deus dicatur peccatores vendere sine pretio. VI. 256.
- Veneficiū. Hujus præparatio olim puniebatur pœnitentia publica. VII. 43.
- Venenatus. An validus sit Baptismus collatus in aqua ferventi, aut venenata animo baptizandi, sed simul occidendi adhibita. VI. 320.
- Venetorum Respublica. Ejus dissidia cum Paulo V. quomodo composita. X. 40. & *seq.* Quænam dissidia iterum exorta inter ipsam, & Apostolicam Sedem, & quomodo composita. *ibid.* & 41. Quid ad hanc compositionem obtinendam scripserit Clemens XIII. ad Senatum, quamque responsionem tulerit. X. 41.
- Venetus. Paulus Sarpus, vulgo Venetus, aut Suavis, tenuit, priscis temporibus nunquam innotuisse materiam & formam Sacramentorum. VI. 178. & 180.
- Venia. Confessio sit conjuncta cum spe veniæ. IV. 369. Ex hujus defectu infructuosa fuit confessio proditoris. *ibid.* An olim sit in primitiva Ecclesia denegata gravibus peccatoribus. VII. 405. & *seq.* Vid. Ecclesia. Impetratio veniæ peccatorum est primus effectus pœnitentiæ. VII. 40.
- Veniale. Non possumus vitare omnia peccata venialia sine gratia. IV. 28. *tot. cap.* V. An hoc etiam procedat de B. Virgine. IV. 31. Et de S. Ioanne Baptista. *ibid.*
- An detur peccatum ex natura sua veniale? IV. 280. *tot. cap.* VII. Melanchthon admittit peccatum veniale. *ibid.* Peccatum potest esse in duplici sensu veniale. *ibid.* Venialia fugienda sunt peccata, ne ducant ad mortale. *ibid.* & *seq.* Quid sit peccatum veniale. IV. 288. Peccatum veniale deletur per eleemosynam, & orationem. IV. 397. Ac jejunium *ibid.*
- Peccata mortalia sunt materia necessaria, venialia, autem materia sufficiens pœnitentiæ. VII. 305. Venialia etiam aliis modis a pœnitentia distinctis expiari possunt. *ibid.*
- Peccata venialia sunt materia sufficiens confessionis, ac recte & utiliter exponuntur in ea. VII. 156. Sed non sunt materia necessaria. *ibid.* Quibus remediis præter confessionem venialia deleantur. *ibid.* An Ecclesia possit præcipere confessionem venialium certis temporibus, v. gr. in Paschate peragendum, si non commisit mortale per totum annum. VII. 357. An licitum sit prius uni confiteri peccatum grave, deinde alteri levia. VIII. 363. An Sacerdos simplex nec veniale possit absolvere peccatum. VII. 377. Venialia peccata non sunt reservanda, licet possint reservari. VII. 380. An homo possit satisfacere de uno peccato sine altero. VII. 427. An sit peccatum veniale, inire matrimonium ob incontinentiam. VIII. 149.
- In sensu Baji non datur peccatum veniale, sed omne peccatum meretur damnationem. VIII. 368.
- Venio. Quomodo Christus sit venturus iudicare vivos & motuos. IV. 393.
- Venus unde nomen, & ortum habeat. IV. 360. Stultum

- rum est, eam Diis annumerare. *ibid.* An sub hoc nomine veniat Agar uxor Abrahami. *ibid.* Stella Veneris in doctrina Mahometis fuit pulcherrima mulier. IV. 365.
- Venustas* & forma corporis Christi qualis fuit. V. 200.
- Ver.* An mundus sit productus in vere. II. 259. & *seq.*
- Veracitas.* An objectum formale fidei sit veracitas Dei? V. 20.
- Verax* est Deus. I. 147. & *seq.*
- Sit confessio. VII. 365. Quale peccatum sit mendacium in confessione commissum. *ibid.*
- Verbum* otiosum quid sit in scriptura. IV. 283.
- De verbis Christi in qua lingua ea Christus protulit. VI. 124.
- Quid sint verba deponentia. VI. 244.
- Verbum.* De Verbi Divini præexistentia ante incarnationem. II. 34. *per tot. cap.* VIII. Variorum errores circa Verbum Divinum. *ibid.* Ostenditur, quod *per: Verbum:* in Scriptura significetur Filius Dei. *ibid.* Vid. *Filius*, vel *Christus*. Sola Processio Verbi est generatio. II. 138. & *seq.* An Angeli cognoscant res creatas per species acceptas a rebus, vel an cognoscant eas in Verbo. II. 177. Verbi Divinitas contra Arium propugnatur. II. 49.
- Vid. *Christus*. Quod assumpserit carnem, evincunt rationes catholicorum, non autem potest demonstrati. V. 173. Verbum incarnatum esse adorandum, probatur traditione. V. 25. Variæ objectiones contra Verbum caro factum allatæ solvuntur. *ibid.* & *seq.* An verbum assumpserit naturam humanam ob peccatum Adæ, & reparationem generis humani. V. 175. *tot. cap.* XII. Cur Verbi Incarnatio tam sero facta. V. 178. Verbum prodiit sine virili semine. V. 180. & *seq.* An natura humana Verbo unita potuerit naturaliter pati. V. 212. & *seq.* Verbum & Unigenitus est una tantum Persona. V. 247. In quo sensu Verbum dici possit Apostolus, & Sacerdos. V. 261. Deum Verbum, & Christum distinctos dixit Theodorus Mopsuestenus damnatus a Synodo quinta. V. 270. Capitulum Ibæ negans Deum Verbum factum esse hominem ut Nestorianum rejicitur a Synodo quinta. V. 269. Cur verbum *facio* in textu, *Aquam vinum factam; uxorem Lot factam columnam salis* &c. significet mutationem, & cur non in textu, *Verbum caro factum est.* V. 283. & *seq.* An Verbum per substantiæ mutationem factum sit caro, sicut panis sit corpus Christi. *ibid.* An Verbum potuisse assumere naturam irrationalem. V. 295. An de Divinitate Verbi ob communicationem Idiomatum possint dici ea, quæ dicuntur de humanitate illius. V. 298. Vid. *Idioma*, per eandem communicationem bene dicitur, Verbum acquisivit Ecclesiam sanguine suo, est crucifixum, mortuum. V. 299. Quomodo Incarnatio Verbi sit opus totius Trinitatis, & quomodo Redemptio opus Christi. VI. 40. & *seq.* Christus quidem ut homo satisfecit, sed natura humana, in qua passus erat, fuit hypostatice unita Verbo. VI. 44. Christus non est Mediator, ut est homo a Persona Verbi præcisus. VI. 62. Christus est Mediator in natura humana hypostatice unita Verbo. *ibid.*
- Nestoriani admiserunt in Eucharistia adesse Corpus Christi, sed non Verbi. VII. 136. Cur verba: *Hoc est Corpus meum*, significant transubstantiationem. *Hertii Theol. Tom. X.*
- nem, & cur non ea verba: *Verbum caro factum est.* VII. 169.
- Incarnatio Verbi signatur per matrimonium. VIII. 152. & *seq.*
- Verecundia.* Vide *Erubescencia*.
- Vergerus* oppugnat Agnos Dei. VI. 259.
- Verinus.* Domino Jesu Christo in Eucharistia existenti latriæ cultus est exhibendus. VII. 176. & *seq.* Quomodo intelligendum illud: *Adorate scabellum pedum ejus*, *ibid.* Probatum contra Verinum, Patres dicere Christum adorandum in Eucharistia cultu latriæ propriæ tali. *ibid.* Adoratio in Eucharistia non sit accidentibus panis & vini. VII. 177.
- Veritas.* An Angelus cognoscat omnes veritates. II. 190. Veritas Dei est ceterarum omnium veritatum regula, ac mensura. I. 151.
- An homo sine gratia supernaturali possit scrutari veritatem aliquam speculativam, vel practicam. IV. 2. & *seq. tot. cap.* I. Quid sit veritas naturalis. *ibid.* Quid practica. *ibid.* Quid moraliter practica. *ibid.* An possit cognoscere omnes naturales veritates collectivè sumptas. IV. 3.
- Veritas omnis a Deo revelata est objectum materiale fidei. V. 3. An Christus vocetur Salvator, quia sanguine suo confirmavit veritatem. VI. 5. & 24.
- Vermis* qualis cruciet damnatos. II. 211. Quidam vermes vivunt in igne. H. 212.
- Vernaculus.* Vid. *Lingua*.
- Veronica* (S.). Quid dicendum de Sudario S. Veronicæ? VI. 119.
- Versatilis.* Quæ sit grætia versatilis? I. 260.
- Vert* (Claudius de) quid senserit de ceremoniis? VI. 271. Qualem propterea censuram subierit? *ibid.*
- Vertex.* Canon Arausicanus loquitur de unctione verticis tanquam Ceremonia Baptismi, non de Confirmatione. VII. 24. & 26. & 43. & *seq.*
- Vertex* in Extrema unctione etiam olim inungebatur. VIII. 20.
- Verticalis.* Chrismatio non erat facta ab initio Ecclesiæ, quam deinde Innocentius I. divisit in frontalem, quæ est Sacramentalis, & verticalem, quæ est Ceremonialis Baptismi. VII. 53.
- Verum*, & *Ratum*, ubi de Matrimonio sermo est, quid significet. VIII. 206.
- Vespasianus* nequit comparari Christo. V. 173.
- Vespera.* Pascha Iudæorum immollabatur Luna XIV. exeunte, id est, horis pomeridianis decimæ quartæ diei Mensis Nisan, ad quas sequebatur vespersa, & initium diei XV. & Paschalis solemnitas. VII. 84. & *seq.* Pascha quid significet: *ibid.* Quid apud Iudæos sit duplex vespersa? *ibid.* & *seq.*
- Vespertinus.* Vid. *Cognitio*.
- Vespillo.* An fuerit Ordine insignitus? VIII. 59.
- Vesta* unde nomen, & ortum acceperit? IV. 360. Non potest inter Deos referri. *ibid.*
- Vestimentum.* De vestimentis Domini. VI. 124.
- Vestis.* Non est licitum, usurpatione vestium, quæ sunt indicium superstitiosi cultus, Religionem calidè simulare. V. 47. & *seq.* Vid. *Ritus*, vel *Mulier*. Vestium usus sit moderatus. V. 114.
- Usus Sacrarum vestium est pins, antiquus, & justus. VI. 274. Ablutio capillorum, vestium, aut minimi digiti non est sufficiens pro Baptismo. VI. 320.
- Ad Sacrificium pertinent vestes Sacerdotis celebrantis, VII. 246.

De vestibus Ordinandorum . VIII. 143.
Vetum Ecclesie quid sit : VIII. 190. Quibus de causa possit Ecclesia prohibere matrimonium : & an hoc contra Ecclesie prohibitionem initum valeat . *ibid.*
Vetus Testamentum . Vide *Testamentum* .
Via . Quale auxilium viæ habuerint Angeli boni : I. 268.
 Qualiter ad opus meritorium requiratur status viæ . IV. 110.
Viaticum . Eucharistia in templis est offerenda pro dando moribundis viatico . VII. 178. An licitum sit in die secundam Missam celebrare , ut infirmus viaticum recipiat , aut ob commodum iter agentium , aut ob nuptias : VII. 250.
 Regulares sine licentia Parochi dantes Viaticum incurunt excommunicationem Papæ reservatam . VII. 380. & VIII. 31. Quid si hoc faciant tempore necessitatis Parochi absente : *ibid.* An Viaticum sit recipiendum ante , vel post Extremam Unionem . VIII. 44.
Viator . An aliqui viatores Deum viderint : I. 185. & seq. Enoch , & Elias an sint adhuc viatores : I. 191.
 An Angeli fuerint viatores : II. 175. An Viator non habeat maiorem libertatem amandi Deum , quam Angelus . II. 188.
 Quodnam sit discrimen inter damnatos , & Viatores per peccatum gratia privatos . IV. 58.
 An Christus ut viator videretur Divinitatem : V. 213. & 217. & seq. Christus ut viator non habuit scientiam comprehensivam . V. 214.
 Solus homo viator est ordinarius Sacramentorum Minister . VI. 195. & seq. Secundum præsentem ordinem Sacramenta pro solis hominibus viatoribus sunt instituta . VI. 240. & seq.
Vicarius . Papa dicitur Vicarius Christi , & Minister , non autem successor , VII. 225. Vid. *Parochus* .
Victima . In Sacrificio distinguatur hostia , victima , immolatio , & libamen . VII. 226. Vide *Sacrificium* .
Victorinus Pictaviensis errorem Millenariorum defendit . I. 209.
Victorinus Petavionensis an Millenariis sit accensendus . I. 214. & 215.
Victrix gratia Thomistarum explicatur . I. 248. An Angelorum bonorum gratia fuerit victrix : I. 259. Gratia victrix est necessaria ad opus bonum in statu naturæ lapsæ . I. 277. & seq.
Victrix gratia an Adamo fuerit necessaria ad perseverandum : III. 35. & seq.
 Quanta sit necessitas delectationis victricis , seu gratiæ efficacis . III. 178. Gratia efficax est delectatio victrix . *ibid.* & seq. An hanc habuerint Adam , & Angeli . III. 186. An detur gratia victrix . *ibid.* & seq. tot. cap. IX. Vid. *Gratia* , vel *delectatio* .
Videor . Deus nequit videri solo lumine naturali intuitivo ab intellectu creato . I. 156. Bene vero lumine supernaturali . I. 161. & seq. An oculus corporeus virtute supernaturali possit videre Deum . I. 163. Intellectus creatus Deum videns non potest eum comprehendere . *ibid.* & seq. An Theologia Augustiniana doceat , Deum videri posse oculis corporeis . I. 178. & seq. Quid eadem sentiat de oculis Beatorum : I. 181. An aliqui in hac vita Deum viderint : I. 186. Quid videant Sancti in Deo : I. 224. An per absolutam Dei potentiam possit videri Essentia

Divina sine attributis , aut una Persona Divina sine altera . *ibid.* Quomodo Deus videat creaturas in ideis suis . I. 242. Quomodo Deus videat in ideis peccata . I. 258. Deus non videt statum naturæ innocentis in decreto prædeterminante . I. 250. & seq. An Deus viderit in decreto prædeterminante perseverantiam Angelorum bonorum . *ibid.* An Deus videat futura contingentia per scientiam mediam . I. 272. & seq. & 280. & seq. Deus videt ea , quæ sunt ordinis supernaturalis , & spectant ad statum naturæ lapsæ per decretum efficax , & non per scientiam mediam : I. 272. & seq.
 Scotus , & Mastrius agnoscunt in creatura rationali appetitum innatum videndi Deum . VIII. 420. Impossibilitas status naturæ puræ probatur ex innato appetitu videndi Deum . *ibid.*
Viennensis Universitas . Vide *Salon* .
Vigilius Papa . De ejus judicio in tria capitula lato . III. 322.
 Quid dicendum de hujus *Judicato* contra tria capitula edito : V. 269. & seq. Approbavit Synodum quintam . *ibid.* Alia de hoc Papa , præcipue de ejus exilio , examinantur . *ibid.* & seq. Quid sentiendum de hujus *Constituto* : *ibid.*
 An ob subscriptam formulam Arianam fuerit in Papatum intrusus : VIII. 122. An valida ejus Ordinatio : *ibid.* An occiderit , vel auctor fuerit necis Silverii Papæ : *ibid.* & seq. An legitimus Papa : VIII. 123.
Vigilo . Quomodo Angeli vigilent ad animarum custodiam , & demones ad perditionem earum : II. 218. tot. cap. XIX.
Vincensius Livinensis an docuerit hæresim Semipelagianam . III. 223. & 232. & seq.
Vincibilis . Quid sit conscientia vincibilis : IV. 303.
Vindex . An in Deo sit justitia vindex peccatorum , & constans voluntas puniendi peccatores : VI. 169.
Vinum . Hujus usum prohibet Mahumet . IV. 366. Vini usus sit moderatus . V. 115. & seq. Græci per vini usum certis diebus possunt frangere jejunium . V. 117. An etiam alii per vinum possint jejunium violare : *ibid.*
 Aliqui baptizabant per vinum : VI. 305. Quid dicendum de rescripto Stephani III. de infante in vino baptizato : VI. 309. Omnis aqua naturalis est materia apta Baptismi . VI. 310. Quænam sit aqua naturalis : *ibid.* Aqua naturalis , & materia sufficiens Baptismi non sunt sudor , lacryma , vinum , cervisia , lac &c. VI. 311.
 An aqua vino admixta sit materia Eucharistiæ : VII. 24. & 26. An Iudas proditor interfuerit consecrationi panis , & etiam vini : VII. 101. Impugnatur asserta ab Hæreticis consubstantiatio , sive impanatio . VII. 165. tot. cap. X. In Eucharistia non manet panis & vini substantia ; sed vi consecrationis in substantiam Corporis , & Sanguinis Christi convertitur ; adeoque admittenda est transubstantiatio . *ibid.* tot. cap. X. Adoratio in Eucharistia non fit accidentibus panis & vini . IV. 177. Diaconi olim Eucharistiam ministrarunt , præsertim sub specie vini , jussu tamen & delegatione Sacerdotum . VII. 287. Parvulis Communio data est olim per solum vinum consecratum . VII. 197. Infirmi interdum Communionem sumebant in solo pane consecrato , aut intincto in vino non consecrato . *ibid.* Infirmiss Græci dabant Communionem modo sub specie panis ,

nis, modo sub specie vini, pro diversitate infirmitatis. *ibid.* An totus Christus fuit sub speciebus panis, & vini, si Apostoli in triduo mortis Christi panem & vinum consecrassent? VII. 198. An aqua vino admixta transeat in substantiam vini? VII. 122. & *seq.* Vide *Eucharistiae materia*, aut *mutatio*.

Violatio. Immunitatis Ecclesiae, & violatio Clausurae Monialium in malum finem est casus Papae relevationis. VII. 380.

Vir. Si in necessitate adsint Clericus, laicus, vir, & femina, quis debet dare Baptismum? VI. 348. & *seq.*

Viri ac mulieres emittentes professionem religiosam Confirmationem prius recipiant ratione congruentiae, non praeccepti. VII. 63. Mares non sint patri- ni feminis, nec feminae viris, nec senioribus ju- niores. VII. 77.

Vide *Maritus*, vel *Mulier*, vel *Uxor*.

Vires: An homo naturae viribus possit de congruo promereri gratiam supernaturalem. III. 214. & *seq.*

Virga. Per hanc in vaticinio Iacob intelligitur regia auctoritas, non castigatio, & tribulatio. V. 122. & 125. Vide *Figura*.

Virginitas. An B. Virgo coluerit cum S. Iosepho per- petuam Virginitatem? V. 183. & *seq.* An habuerit S. Iosephus aliam conjugem ante B. Virginem. *ibid.* Vid. *Virgo*.

Quomodo virginitas per peccatum amittatur, & per poenitentiam destituatur. VII. 440. & *seq.* Virgini- tas laudatur a Patribus. VIII. 150. Est perfectior matrimonio. VIII. 159. & 163. Laudabilissimum est, post contractum matrimonium servare virginitatem. VIII. 160. S. Maria.

Virgo. Per obumbrationem Virginis Spiritus S. non est factus Pater Filii Divini. II. 72.

De Christi Incarnatione in utero intemeratae Virginis peracta, V. 180. *tot. cap. I.* Eidem integritatem denegant Ebion, Cerinthus, Carpocrates. *ibid.* Item Iudaei negant nascitum Messiam ex puella nesciente virum. *ibid.* Helvidius docuit, Beatissimam Virginem alios ex semine Ioseph post Christum peperisse filios. *ibid.* Valentiniani, Basilides, Mar- cio, Bardesani, Apellejani putarunt, Corpus Verbi non de Virgine, sed de caelo, aethere, fide- ribus formatum. *ibid.* Simonis Magi discipuli Me- nander, & Saturninus tribuunt Verbo Corpus phan- tasticum, & umbratile, non solidum de Virgine, ac verum. *ibid.* Verbum de Virgine absque virili semine productum fuit. *ibid.* & *seq.* Cur Virgo in Scriptura dicatur *abscondita*. Per verbum *Halma* demonstratur in Scriptura Mariae Virginitas. *ibid.* Ostenditur, quod prophetia Isaiae, *Eccce Virgo con- cipiet &c.* non possit aliter exponi, quam de Bea- tissima Virgine. *ibid.* Etiam nomine *Mulieris* potest intelligi B. Virgo. V. 183. Propugnatur perpetua Virginitas B. V. Mariae, ita ut non habuerit alios filios praeter Christum. *ibid.* & *seq.* In quo sensu Christus dicatur *Primogenitus* B. Virginis? V. 184. B. Virgo non Noverca, sed matertera erat Iaco- bi. V. 185. Christus sumpsit veram carnem non de caelo prolapsam, sed ex Virgine procreatam. *ibid.* & *seq. tot. cap. II.* An Christus negarit, Bea- tissimam Virginem esse Matrem suam. V. 190. & *seq.* An Beatissimae Virginis parentes fuerint Ioa- chim & Anna? V. 194. B. Virgo, & S. Ioseph erant sanguine propinqui, & ex una tribu. *ibid.*

Quidam docuerunt, Christum assumpsisse corpus incorruptibile de Virgine. V. 199. & *seq.* S. Hila- rius tribuit Christo verum corpus nostro consubstan- tiale, & ex Virginis carne susceptum. V. 206. & *seq.* Ac passionis capax. V. 207. & *seq.* An B. Vir- go bene vocetur *Deipara*? V. 226. Hoc negat cum Anastasio Nestorsus. V. 241. Impugnatur. V. 250. & *seq.* B. Virgo revera Deum genuit, & in utero suo formatum edidit. *ibid.* ac 307. Capitulum Ibae negans Deum Verbum factum esse hominem ex Virgine ut Nestorianum rejicitur a Synodo quinta. V. 270. An promereri potuerit Incarnationem? V. 293. Et quomodo promeruerit? *ibid.* Quomodo fuerit cognata Sanctae Elisabeth? V. 346. Annun- tiatio B. Virginis contigit 25. Martii. VI. 78. B. Virgo peperit Christum completis novem mensibus. VI. 81. Domus B. Virginis vere fuit e Syria trans- lata Angelorum ministerio Tersactum: inde in agrum Picentinum, nunc Lauretum. VI. 87. & *seq.* Sacerdos nequit consecrare Virgines sine licentia Epi- scopi. VII. 32.

Virgula. Vide *Pestis*.

Virtualis intentio. Vide *Intentio*.

Virtus. Opera virtutum moralium pravifera non sunt causa praedestinationis? I. 332.

An intellectus creatus virtute naturali possit habere scientiam Trinitatis? II. 132. *per tot. cap. I.* An Angeli sint in loco per substantiam, vel per appli- cationem virtutis? II. 194. Virtus est ordo Ange- lorum. II. 215. Imago Dei etiam virtutum dona complectitur. III. 31. An virtus ligni vitae fuerit naturalis? III. 44.

An virtutes infidelium, & impiorum ex defectu sta- tus gratiae sint mera peccata. IV. 4. & *seq.* Virtu- tes infidelium ut plurimum sunt infectae pravo fi- ne. IV. 6. Aut saltem aliunde deficiunt. IV. 7. Nec infidelis potest sine gratia bonum operari vel virtutem exercere. *ibid.* & *seq.* Quid sit virtus. IV. 12. An opus virtutis ordinis naturalis possit fieri sine gratia. IV. 10. *tot. cap. III.* An quodlibet opus virtutis, ut virtuosum sit, debeat referri in Deum. *ibid.*

Omnis virtus a lege naturali provenit. IV. 149. Non tamen omnis virtus a lege naturali praescribitur. *ibid.* & *seq.* Nec virtutes Theologicae. *ibid.* An opus virtutis externum habeat diversam boni- tatem a bona intentione? IV. 263. Dantur ex- terna virtutis exercitia. *ibid.* Quid sit virtus ad mentem S. Augustini? IV. 267. Virtutis vocabulum varie usurpatur. IV. 266. & *seq.* Quomodo natura virtutis discernatur a vitiis? *ibid.* Sine dilectione non datur vera virtus. *ibid.* & *seq.* Quetnellius do- cuit, solam dilectionem remunerari a Deo, & omnem virtutem esse charitatem. IV. 268. Virtus Stoica, Epicureorum, ac Romanorum non erat vera virtus. *ibid.* Omnis virtus reducitur ad tres Theologales, vel quatuor Cardinales. *ibid.* & *seq.* Ad omnem veram virtutem requiritur charitas actualis non habitualis. IV. 169. & *seq.* An fides, spes, Religio, timor supplicii sint verae virtutes sine dilectione? *ibid.* An virtutes ex dilectione non procedentes sint vitia? *ibid.* Quanam sit merces condigna virtutis? IV. 171. *tot. cap. V.* An lauda- bile sit exercere virtutem intuitu mercedis aeternae? V. 80.

Quae virtutes fuerint in Christo? an temperantia, continentia, charitas, fides, spes? V. 235. Chri- stus

flus patravit miracula virtute propria, non aliena Spiritus S. V. 261. Melchisech non est virtus Christo superior. V. 335.

Causa motiva Martyrii est fides, aut alia virtus. VI. 426. Hæretici, & Schismatici Martyrio non possunt coronari, etsi mortem subeant ob aliquam virtutem, aut veritatem fidei. VI. 428.

Virtus per peccatum deperdita restituitur per pœnitentiam. VII. 440. An etiam virtutes acquisite amittantur per peccatum, & quomodo restituantur per pœnitentiam. *ibid.*

Propositiones 25. & 26. Baji sunt: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.* VIII. 465. In quo sensu damnata hæ propositiones? *ibid.* Qualiter eas explicant Doctores? *ibid.* & *seq.* Easdem propositiones Bajus intellexit de peccatoribus. *ibid.* item 481. & *seq.* Vide *Opus.* Sententia Augustinianorum est, quod opera, quæ sunt bona ex officio, non sunt virtutes, nisi referantur in Deum, nec tamen esse vitia intrinsece talia: Bajus autem ait, opera in se etiam bona sine actuali relatione ad Deum esse intrinsece peccata provenientia a noxia cupiditate. VIII. 481. & *seq.* & 495. Bellelli non docuit omnia opera infidelium esse peccata, & virtutes Philosophorum esse vitia. VIII. 513. §. II. Virtutes steriles an veræ virtutes sint? VIII. 476. & *seq.* 518.

Bajus dicit; Sacrificium Missæ ea ratione esse Sacrificium qua sacrificium dicuntur aliæ virtutes. IX. 299.

Vis. Voluntarium & liberum tollitur vi, coactione, ac necessitate ineluctabili. IV. 256.

Vis Iure Canonico & naturali dirimit matrimonium. VIII. 185. Quando matrimonium per vim contractum accipiat valorem. VIII. 186. Vid. *Metus.*

Vigothus. Quid dicendum de facto Sisebuti, lege Vigotharum, Caroli M. Chilperici & Dagoberti cogentium Iudæos ad Baptismum? VI. 402. & *seq.*

Visio intuitiva Dei quid sit? quas condiciones requirat? I. 159. Vide *Video.* Circa visionem Dei errori Palamitarum non præluxere Thodoretus, & SS. Chrysostomus, Hieronymus. I. 173. & *seq.* S. Chrysostomus non visionem Dei in se, sed comprehensionem Dei negat esse possibilem. *ibid.* Visione Dei probabilis non fruuntur Enoch, & Elias. I. 190. & *seq.* An clara Dei visio Sanctis differatur usque post diem Iudicii? I. 200. & *seq.* & 193. & *seq.* Quid sentiant SS. Augustinus, Ambrosius, & Bernardus de questione hac? I. 210. Quid de eadem sentiat Ioannes XXII. I. 215. & *seq.* De inæquali visione beatifica Sanctorum? I. 219. & *seq.* Quæ sit causa huius inæqualitatis? I. 221. Quodnam sit obiectum visionis beatificæ? I. 224. Scientia Dei quando vocetur scientia visionis? I. 231. Præscientia peccatorum spectat ad scientiam visionis, & non ad scientiam mediam. I. 273.

An Angeli statim ab initio habuerint visionem Dei intuitivam? II. 189. An Adam habuerit visionem Dei facie ad faciem? III. 31.

An felicitas Sanctorum consistat in sola visione? IV. 272. *tot. cap. V.* An visio beatifica, & amor Dei possint separari in patria? *ibid.*

An Christus ut homo fruebatur visione Divinitatis? V. 113. & 216. & *seq.* An cum hac visione in Christo stare potuerit summa tristitia? *ibid.* An ob hanc visionem Christus peccare non potuerit? V. 236.

Bellelli defenditur, quod non inciderit in errorem

Baji docendo, creaturæ rationali inesse naturaliter appetitum ad ipsam visionem Dei intuitivam. VIII. 419. & *seq.* An creaturæ rationali debeat gratia, & media alia necessaria supposita gratuita elevatione ad visionem Dei intuitivam. VIII. 455. & *seq.*

Vita. Quid dicendum de ligno vitæ? II. 254. An virtus ligni vitæ fuerit naturalis. III. 45. An Adam perenniter vixisset, si de ligno vitæ comedisset. III. 46.

An regnum calorum distinguatur a vita æterna. III. 91. & 130. Ex huius vitæ miseriis probatur dari peccatum originale. III. 102. *tot. cap. III.* Per totam vitam sine speciali Dei gratia non possumus vitare omnia peccata venialia. IV. 30. *tot. cap. VI.* An hoc etiam procadat de B. Virgine. IV. 32. Et de S. Ioanne Baptista. *ibid.* Quomodo vita æterna sit præmium de condigno. IV. 123. Cur possumus de condigno promereri vitam æternam, & eam non perseverantiam finalem. IV. 128.

An leges humanæ obligent cum periculo vitæ? IV. 216. & *seq.* An leges Divinæ? *ibid.* Vita temporalis nequit esse felicitas æterna hominis. IV. 271. Vita æterna credenda proponitur duodecimo articulo. IV. 404. An in hac vita possumus Deum diligere ex toto corde, in tota anima, & in tota mente? V. 70. An licite occidatur iniustus vitæ aggressor? V. 88. & *seq.* In quo consistat moderamen inculpatæ tutelæ? *ibid.* Quando licitum sit aggressori vitam adimere? *ibid.* & *seq. tot. cap. XIX.* Quando habeatur jus in vitam? V. 92.

An Deus habuerit dominium & jus absolutum in corpus, & vitam Christi quæ hominis? VI. 19. & *seq.* An Christus dicatur Salvator, quia nobis præbet vitam æternam? VI. 23. Reconciliatio nostra principaliter Sanguini, & non vitæ Christi tribuenda est. VI. 27. & *seq.* Quomodo intelligendum illud: *Si enim, cum inimici essemus, reconciliati sumus per mortem filii ejus, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius.* *ibid.* Si Christus satisfecit, cur patimur mortem, & huius vitæ miseriis? VI. 35. & *seq.*

An S. Augustinus in ligno vitæ agnoscat Sacramentum? VI. 136. An verba Sacramentorum sint verba benedictionis, & verba vitæ secundum illud: *Calix benedictionis cui benedicimus: & Mundans Ecclesiam lavacro aquæ in verbo vitæ?* VI. 187.

Per verba panis vitæ, in *cap. 6. Joannis*, intelligitur Eucharistiæ Sacramentum continens Corpus & Sanguinem Christi, & non fides. VII. 147. & *seq.*

Quale periculum vitæ requiratur, ut possit dari Extrema Unctio. VIII. 35. & *seq.* Vid. *Regularis.* An Parochi teneantur cum periculo vitæ tempore peccatis administrare Extremam Unctionem. VIII. 42.

Vita æterna. Vide *Beatitudo.*

Vitalis Cartaginensis incidit in errorem Semipelagianorum. III. 222.

Vitium. Quid sit vitium. IV. 12. & 267. & *seq.*

Omnia vitia adversantur legi naturæ. IV. 149. Quomodo natura virtutis discernatur a vitiis? IV. 267. An virtutes sine dilectione sint vitia? IV. 269. & *seq.* Qualis distinctio inter vitium, & peccatum? IV. 275. Opinio probabilis est vitium, & pana peccati. IV. 309. & 315.

Propositiones 15. & 26. Baji sunt: *Omnia opera infidelium sunt peccata; et Philosophorum virtutes sunt vitia.* VIII. 465. In quo sensu damnata hæ propositiones? *ibid.* Qualiter eas explicant Doctores. *ibid.*

& seq. Easdem propositiones Bajus intellexit de peccatoribus. *ibid.* item 481. & seq. Sententia Augustinianorum est, quod opera, quæ sunt bona ex officio, non sint virtutes nisi referantur in Deum, nec tamen esse vitia intrinsece talia; Bajus autem ait, opera in se etiam bona sine actuali relatione ad Deum esse intrinsece peccata, provenientia a noxia cupiditate. VIII. 481. & seq. & 495. In quo sensu opera in se bona, sed sine relatione in Deum facta Augustiniani dicant vitia, & peccata: ac in quo sensu Bajus, Quesnellus, & Iansenius? VIII. 481. & seq. §. VI. Bellelli non docuit; omnia opera infidelium esse peccata, & virtutes Philosophorum esse vitia. VIII. 513. §. II. Vid. *Peccatum*.
Vitricus. Compater non potest esse Pater, Mater, Vitricus, aut Noverca. VII. 76.
Vitringa, Salmasius, & Phereponus hæretici recentiores negant esse antiquam ab Apostolis desumptam consuetudinem Pædobaptismi, sed omnes esse Baptizatos ætate jam adulta. VI. 393.
Vitta. De vittis lineis, sive fasciis in Confirmatione adhibendis. VII. 78.
Vitulus. Vid. *Vacca*. Vitulus aureus, erectus a Iudæis in solitudines an fuerit caput tantummodo vituli. I. 75.
Vivus. Quomodo sint judicandi vivi? IV. 391, Quid sit fides viva? V. 5.
 An Sacramenta vivorum possint causare gratiam primam? VI. 361. Cerinthiani, & Marcionitæ baptizabant vivos pro mortuis sine Baptismo defunctis. VI. 415.
 Incrementum Missæ Sacrificium est vere propitiatorium. VII. 227. Non pro vivis tantum, verum etiam pro pie defunctis. VII. 228. Missæ Sacrificium potest offerri pro omnibus vivis, ut propitiarium est. VII. 229.
 Ultio an licita fuerit in lege veteri? IV. 162. Illicita est occisio injusti licet aggressoris, si fiat animo sumendi ultionem, V. 91.
 Ultior. Scelerum ultores sunt in quarto gradu demonum. II. 218.
 Ulysses. An ejus socii sint in porcos commutati? II. 228.
 Umbilicus etiam olim in Extrema Unctione inungebatur. VIII. 20. Omnino omittatur in sceminis. *ibid.*
 Umbratilis. Christus non habuit Corpus umbratile. IV. 388.
 Unctio. Hujus usus quando olim fuerit adhibitus? IV. 387.
 Explicatur hæc vox. VII. 3. Per unctionem Chrismatis etiam recipiebantur hæretici revertentes. *ibid.* Vid. *Confirmationis materia*, vel *Confirmationis forma*, vel *Confirmationis ritus*. Impositio manus, per quam olim hæretici recipiebantur in Ecclesia, non erat repetitio Sacramenti Confirmationis. VII. 459. Sirmundus, Maldonatus, Morinus contrarium sentientes refutantur. VII. 60. Idem dic, si redeuntibus adhibita fuit Chrismatio. *ibid.* Unctio vel manus impositio, non fuit confirmatoria, sed reconciliatoria in signum pœnitentiæ. *ibid.*
 De unctione Presbyterorum, & Episcoporum. VIII. 144. An eam etiam Græci adhibuerint? *ibid.* Hæc unctio non est de substantia Ordinis. *ibid.* Cur Presbytero manus, & Episcopo caput inungatur. *ibid.* Etiam laici olim faciebant ægrotis unctiones oleo benedicto, sed non Sacramentales. VIII. 8. & 30. Quid dicendum de unctione, quam faciebant Mona-

chi Egypti. VIII. 6. & 30. Ac S. Genovesa. *ibid.*
 Cur Baptismus dicatur unctio. VI. 285.
 Unctio extrema probatur esse Sacramentum. VI. 159. & seq. An & quomodo hoc Sacramentum sit necessarium. VI. 172. Eam Lutherus vocat deliramentum, Calvinus Sacramentum fictitium. VI. 177. Et sic vult hoc Sacramentum nec mediate esse institutum a Christo. *ibid.* An Petrus Lombardus ante definitionem Tridentini negaverit, extremam unctionem esse institutam a Christo. VI. 173. S. Iacobus Extremam Unctionem promulgavit, non instituit. *ibid.* & 175. An extrema unctio simoniace collata sit nulla, vel solum careat effectu. VI. 205.
 Unctio Extrema est consummativum Pœnitentiæ. VI. 1. Quid sit. *ibid.* Lutherus, Calvinus, Kemnitius, Melancthon, Dallæus, ac hæretici posteriores negant esse Sacramentum. VIII. 2. Ac tribuunt ei solum gratiam restituendi ægrotis sanitatem. *ibid.* An Waldenses, & Wiclefitæ Extremam Unctionem agnoverint pro Sacramento. *ibid.* An pariter Hussitæ. *ibid.* Probatur esse verum Sacramentum novæ legis. VIII. 3. & seq. Epistola S. Iacobi est Canonica. *ibid.* An S. Iacobus loquatur de sola gratia sanitatis corporalis per unctionem obtinendæ. VIII. 5. & seq. & 12. Gratia curationum collata per usum olei, & unctionem etiam non Sacramentalem nunquam cessavit in Ecclesia Dei. VIII. 5. & seq. Nil officit locutio conditionata: *Si in peccatis est*. VIII. 6. & seq. An sit discrimen inter unctionem, quam describit S. Iacobus, & quam faciunt catholici. VIII. 7. Extrema Unctio quod sit Sacramentum, probatur traditione perpetua. *ibid.* & seq. Et consuetudine Ecclesiarum. VIII. 9. Quam unctionem faciebant Heracleonitæ. VIII. 10. An in cap. 6. S. Marci agatur de Sacramento Extremæ Unctionis. VIII. 2. & seq. *102. cap. I. & II.* An hujus Sacramenti fiat mentio in Evangelio. *ibid.* An hoc, & alia Sacramenta conferri potuerint ante Baptismum. VIII. 13. An hoc Sacramentum sit immediate institutum a Christo, vel mediate per Apostolos. VIII. 11. & seq. & 14. An ante, vel post ascensionem Christi. *ibid.* Hujus Sacramenti non institutor, sed promulgator est S. Iacobus. VIII. 4. & 12. & seq. & 15. & seq. Quo tempore sit institutum. *ibid.*
 Unctionis extreme materia. Oleum ex olivis expressum, & ab Episcopo consecratum est hujus Sacramenti materia. VIII. 8. & 16. Hoc oleum non debet esse balsamo, aut aliò liquore permixtum. *ibid.* Perperam Calvinus olei hujus benedictionem cum mordacitate deridet. VIII. 17. In benedictione olei infirmorum non adhibentur halitus Sacerdotum, neque salutationes, quæ sunt Chrismati consecrato, & oleo catechumenorum. *ibid.* Benedictio olei est ritus antiquissimus, & potest evinci ex verbis S. Iacobi. *ibid.* Potest simplex Sacerdos oleum infirmorum auctoritate Apostolica, non autem ordinario jure in Latina Ecclesia solemnè benedictione consecrare. VIII. 18. Concessum erat Sacerdotibus Missionariis Indiæ conficere Chrisma. *ibid.* Oleum infirmorum benedicunt Sacerdotes Græci. *ibid.* An valeat extrema unctio in oleo non consecrato collata. *ibid.* An in necessitate possit usurpari oleum non benedictum, sicut in Baptismo aqua non benedicta. *ibid.* An hoc Sacramentum sine oleo sacro administratum sit reiterandum quoad materiam, & seq.

formam. VIII. 19. Graviter peccat administrans hoc Sacramentum in oleo non consecrato. *ibid.* An licitum oleo consecrato admiscere non consecratum. *ibid.* Non adhibeatur loco olei infirmorum aliud. *ibid.* Materia proxima hujus Sacramenti est ipsa unctio. *ibid.* Olim fiebat etiam in collo, gutture, & scapulis, item vertice, fronte, genis, temporibus, pectore, & umbilico. VIII. 20. Alii inungebant partem, quæ maximo dolore afficiebatur. *ibid.* Alii fecerunt unam unctionem in capite, *ibid.* Qualem fecerint Græci. *ibid.* Recte Romana Ecclesia septem præscribit unctiones in oculis, auribus, naribus, ore, manibus, pedibus, & renibus. *ibid.* Iure, meritoque omittitur in feminis unctio renum, & umbilici. *ibid.* Sacerdoti manus inunguntur exterius. VIII. 21. Cur non sit necessaria unctio pectoris. *ibid.* Necessaria non est unctio illius partis, in qua æger vehementiori dolore excrucietur: & si hæc sit, non videtur esse Sacramentalis. *ibid.* Ad hujus Sacramenti substantiam sufficit una unctio. *ibid.* Hæc ubi fiat, & sub qua forma. VIII. 22. Quid inungendum, si oculi effusi, manus abscissæ &c. *ibid.* An multiplicatis unctionibus multiplicetur Sacramentum. *ibid.* Quenam unctio tribuat gratiam Sacramentalem. *ibid.* Unctio recte fit inuncto Sacerdotis pollice. VIII. 23. Sed hoc non est de necessitate Sacramenti. *ibid.* Potest enim fieri per virgulam, aut tempore pestis per spatulam mundam postea concremandam. *ibid.*

Unctionis extreme forma. Multum disceptatur, an forma deprecatoria sit de substantia Sacramenti, an vero etiam adhiberi possit forma indicativa. VIII. 23. Est aliqua forma adhibenda. VIII. 24. An hæc erui possit ex epistola S. Jacobi. *ibid.* An sit usurpanda aliqua forma ex traditione Apostolica, Divinoque mandato. *ibid.* Valde probabile est, formam indicativam olim fuisse adhibitam, & etiamnum sufficientem fore futuram, si adhiberetur. *ibid.* Inter formam deprecatoriam, & indicativam est solum distinctio accidentalis. VIII. 250. An posset Ecclesia præscribere formam modi optativi. *ibid.* Forma per modum deprecationis prolata est congruentior. *ibid.* Ritus, qui in administratione hujus Sacramenti præscribuntur, nec contemni, nec omitti, nec ab Episcopis mutari possunt. VIII. 26. Ecclesia præscribens formam per modum deprecationis, pro in valida non declaravit indicativam. *ibid.* Aut operativam. *ibid.* Tam forma deprecativa, quam indicativa, & optativa effectum producit ex institutione Christi, si ab illa, quam Christus instituit, & tradiderunt Apostoli, non sit substantialiter diversa. *ibid.* An forma Græcorum sit sufficiens. VIII. 27. An forma indicativa, & optativa possint conciliari. *ibid.* Hæc verba in forma indicativa, *ungo te*, non præcedunt formam, sed hæc ipsam constituunt. *ibid.* Cur forma dicatur *oratio fidei*. VIII. 6. & 28. Cur hujus Sacramenti forma sit deprecatoria, & cur non in aliis Sacramentis. VII. 394.

Unctionis extreme Minister. Non sunt seniores ætate, sed Sacerdotes. VIII. 8. & 28. An nomine Presbyteri S. Iacobus significare voluerit virum provectioris ætatis. VIII. 29. An hoc Sacramentum administrarint Apostoli, antequam facti sint Sacerdotes. VIII. 13. Oleo ab Episcopo benedicto olim non solum Sacerdotes, sed etiam omnes Christiani aut in aliorum infirmitate faciebant unctiones.

VIII. 8. & 29. Sed laicorum unctiones non erant Sacramentales. *ibid.* Quid dicendum de unctione quam fecerunt incolæ solitudinis Ægyptiacæ, & S. Genovefæ. *ibid.* VIII. 30. An in defectu Sacerdotum possit unctionem facere laicus. *ibid.* Hoc Sacramentum est administrandum vel ab Episcopo. VIII. 8. & 31. Vel a Parochis, vel a Sacerdotibus, dummodo hi habeant jurisdictionem a Parocho delegatam. *ibid.* Regulares sine licentia Parochi administrantes extremam unctionem incurrunt excommunicationem Papæ reservatam. VII. 380. & 31. Quid si faciant in extremo periculo vitæ, absente Parocho. *ibid.* Diaconus neque hujus Sacramenti minister est, nec illi hoc ministerium ab Ecclesia aliquando fuit permissum. *ibid.* Olim quidem plures Sacerdotes convenire consueverunt pro administratione hujus Sacramenti, sed idem potest fieri ab uno. VIII. 5. & 33. Græci adhibent septem ordinarie, tres autem indispensabiliter. *ibid.* Debet unus Sacerdos facere unctiones, ac idem ipse ea verba proferre, quæ Sacramentalem formam constituent. VIII. 34. Quid si unus faciat unam unctionem cum sua forma, & alter aliam cum forma pariter competenti, & quidem simul. VIII. 35. An hic ritus olim fuerit in usu. *ibid.*

Unctionis extreme subjectum & effectus. Administranda infirmis adultis graviter decumbentibus, non autem sanitate fruentibus, nec infantibus ante usum rationis, nec impenitentibus, nec Ecclesiastica communione privatis, nec iis, qui sani subeunt vitæ periculum in navigatione, in pralio, nec iis, qui rapiuntur ad mortis supplicium. VIII. 8. 13. & 35. Probatur idem historicis monumentis. VIII. 36. Quot annos habeant parvuli, ut possint sacræ unctionis gratiam consequi. VIII. 37. An possint inungi illi, qui in amentiam, aut phrenesim inciderunt. *ibid.* An parvulis aliquando hoc Sacramentum sit administratum. *ibid.* An Græci penitentes nulla infirmitate detentos inungant. VIII. 38. Primus effectus est peccatorum remissio. *ibid.* Quenam peccata remittantur. *ibid.* & seq. An ob remissionem peccatorum hoc Sacramentum sit principaliter institutum. VIII. 39. An sit ista remissio effectus primarius. *ibid.* An B. Virgo Maria susceperit hoc Sacramentum. *ibid.* Non est institutum ad delendum per se peccatum lethale. *ibid.* Secundus effectus est peccati reliquias abstergere. VIII. 40. Tertius confirmatio animi. *ibid.* Quartus sanitas corporis. *ibid.* Cur hæc non semper sequatur. VIII. 9. & 40. Extrema Unctio non est necessaria necessitate medii. VIII. 41. An debeat suscipi ex præcepto Divino, ac Ecclesiastico. *ibid.* De culpa, ac pœnis eorum, qui hoc Sacramentum contemnant, aut respuunt. *ibid.* Parochi vigilent, ne ullus discedat hoc Sacramento non munitus. *ibid.* An is, qui nequit peccata confiteri, omni jure teneatur ad hoc Sacramentum. VIII. 42. Uti & is, qui graviter tentatur, vel graves insidias sibi tunc parari animadvertit. *ibid.* An Parochi tempore pestis cum periculo vitæ debeant hoc administrari Sacramentum. *ibid.* Quo tempore sit administrandum hoc Sacramentum. VIII. 43. An peccent, qui extremam unctionem non nisi in extremis laborantes recipiunt. VIII. 7. & 43. An medicus teneatur monere ægrotum, ut hoc Sacramentum recipiat. VIII. 43. An hoc Sacramentum sit recipiendum ante vel post sumptionem Viatici. *ibid.* An possit

iterari. VIII. 44. An æque nequeat iterari, ac confirmatio. *ibid.* An possit iterari eodem anno. VIII. 45. An in eadem infirmitate. *ibid.* Quznam condiciones requirantur ad hoc Sacramentum recipiendum. *ibid.* Quid dicendum de Psalmis Pœnitentialibus in administratione huius Sacramenti præscriptis. VIII. 28. & 46. De cinere, & cilicio, ac aliis ritibus in imungendo adhibitis. *ibid.*

Unigenitus. Christus est Filius Unigenitus. I. 192. & *seq.*

Unigenitus & Verbum est eadem Persona. V. 247.

Æquilibrium libertatis tanquam figmentum rejicitur a Bellarmino, Vasquez, & centum Episcopi Gallicani in acceptatione Constitutionis *Unigenitus*. IX. 263. Vide *Constitutio*.

Unio. Quod Christus promeruerit unionem hypostaticam, docet Origenes. III. 147. An anima reproberetur ob peccata commissa ante unionem cum corpore. *ibid.*

An ob unionem hypostaticam Christus peccare non potuerit. V. 236. Unionem hypostaticam negat Nestorius. V. 242. An unionem hypostaticam S. Cyrillus bene dixerit *naturalem*? V. 256. & 259. Eutyches docuit in Christo duas naturas post unionem ita confundi, ut in unam transeant. V. 281. Refutatur demonstrando duas naturas etiam post unionem in eadem persona manere distinctas. V. 282. An unio hypostatica sit modus ab extremis distinctus? V. 289. Quznam sint huius proprietates. V. 291. An sit substantialis, ac naturalis. *ibid.* An perpetua, ac indissolubilis. *ibid.* Ultimum negant Origenes, ac Marcellus Ancyranus. *ibid.* An unio sit facta in natura, an in Persona? *ibid.* An SS. Patres, aut B. Virgo, aut Humanitas Christi promereri potuerint unionem hypostaticam? V. 292. & *seq.* & 318. Et quomodo promeruerint. *ibid.* Christo ob unionem hypostaticam convenit communicatio idiomatum. V. 298. Vid. Idioma an Felix Episcopus, & Elipandus dixerint, Christum esse Filium Dei adoptivum in sensu Nestorii negando unionem hypostaticam. VI. 305. & *seq.* Et admit-tando duas Personas? *ibid.* An per unionem hypostaticam Christus sit Filius Dei naturalis. V. 316. An unio hypostatica possit dici compositio? VI. 327. An satisfactio Christi fuerit infinita propter unionem hypostaticam. VI. 39. & *seq.* Christus quidem ut homo satisfecit, sed inter naturam humanam, in qua passus est, & divinam intercessit unio hypostatica VI. 44. Christus est Mediator in natura humana Verbo per unionem hypostaticam unito. VI. 62.

Unitarius. Unitarii, seu negantes tres Personas refutantur. I. 22. per tot. cap. III. & IV. Negant, ignem infernalem esse materialem. II. 203.

Unitas. Sancti in Deo vident Mysterium Unitatis Dei. I. 124.

An bene dicatur trina unitas. II. 149. & *seq.*

Unitas Ecclesiæ commendatur, & explicatur. IV. 395.

Universitas Viennensis. Vid. *Salon.*

Unus. Quando dicitur *unus de Trinitate*: vox *unus* non naturam Divinam, sed Personam significat. V. 331.

Vocabula nova num ad Catholicam fidem diligentius custodiendam, & validius propugnandam, assumi possint. I. 285.

Vocatio qualiter distinguatur a prædestinatione? I. 330. Vocatio est effectus prædestinationis. I. 375.

Vocatio qualis requiratur in ordinando. VIII. 137.

Quæ sint signa vocationis. *ibid.*

Volatile. De creatione volatiliū. II. 250.

Voluntarium quid sit? IV. 256. Latius patet quam liberum. *ibid.* Voluntarium tollitur vi, & coactione, liberum autem necessitate ineluctabili. *ibid.* An metus gravis tollat, vel minuat voluntarium *simpliciter*. *ibid.* Quid voluntarium *secundum quid*. *ibid.* An defectus voluntarii rescindantur contractus, & vota. *ibid.* An concupiscentia tollat voluntarium. *ibid.* An consistat cum ignorantia. IV. 258. Ubi id examinatur per potiores ignorantie divisiones. *ibid.*

Qualis differentia inter voluntarium, liberum, & spontaneum. III. 254. Vid. *Voluntas*.

Voluntas. Datur in Deo voluntas. I. 301. Quodnam sit illius objectum. I. 302. Dividitur in voluntatem signi, & beneplaciti. *ibid.* Et hæc ulterius dividitur in antecedentem, & consequentem. *ibid.* & *seq.* Error Iansenii, & aliorum enumeratur circa voluntatem Dei. I. 303. Divinæ voluntati perfectio libertatis minime deest. I. 316. Prædestinatio pertinet ad mentem, & voluntatem Dei. I. 328. Prædestinatio non fit ob præscientiam fidei, aut bonæ voluntatis. I. 331.

An Pater Cælestis generet Filium voluntate, vel necessitate. II. 48. An sit Principium Spiritus S. II. 135. & *seq.* & 239. & *seq.* De flexibili voluntatis arbitrio Angelorum. II. 188. per tot. cap. XIII. Primus actus amoris in Angelis non fuit elicitus necessitate, sed voluntate. *ibid.* Angeli boni habent voluntatem immutabilem, & essentialiter determinatam ad amandum Deum. II. 190. Dæmones habent voluntatem immutabilem ob obstinationem. *ibid.* Voluntate propria peccarunt dæmones. II. 193. Homo est factus ad imaginem Dei in facultate intellectus, voluntatis, & liberi arbitrii. III. 30. Qualiter ad liberum arbitrium requiratur voluntas. III. 42. Voluntas qualiter dicatur libera a necessitate, a peccato, & a miseria. *ibid.* & *seq.* Vide *Libertas*.

An nostra voluntas fuerit inclusa in voluntate Adæ. III. 110. Christi gratia voluntatem nostram adjuvat per inspirationem sanctæ dilectionis. III. 163. & *seq.* An gratia actualis sit ipsa voluntas Dei. III. 172. Voluntas per gratiam efficacem vincit cupiditates malas. III. 178. & *seq.* Voluntas nostra non necessitatur per gratiam efficacem. III. 182. An voluntas bona, quæ fidem præcedit, sit ex nobis. III. 147. & 214. & 222. & 225. & *seq.* Quid sit voluntas. III. 253. An voluntati æqualiter adversentur coactio & necessitas. III. 254. Homo lapsus retinuit liberam voluntatis arbitrium. *ibid.* tot. cap. II. & III. Quodlibet peccatum habet causam præcipuam a voluntate. III. 275. & *seq.* Quid sit voluntas parva. III. 295. & *seq.* tot. cap. III. De voluntate Dei antecedente & consequente. III. 301. & 310. & *seq.* Voluntas necessario movetur ab illo objecto, quod est universale bonum, non a particulari bono, quod potest non velle. III. 335. Voluntas Dei, quæ vult prædestinatos tantum infallibiliter salvare, est voluntas consequens. III. 337. Quomodo intelligendum illud Apostoli; *Qui vult omnes homines salvos fieri* &c. III. 338. An voluntas Dei semper impleatur. III. 339. Quomodo Deus velit salutem omnium omnino hominum. *ibid.* & *seq.* Quo pacto Deus vult salutem etiam illorum, qui non salvantur. III. 342. Voluntate antecedenti vult

- salutem etiam illorum, qui damnantur. *ibid.* & *seq.*
 An hæc sit velleitas, & quomodo sit in Deo. III. 344. Num ex voluntate antecedente, qua Deus vult salutem etiam illorum qui pereunt, inferatur Deum singulis tribuere gratiam sufficientem. III. 346. Quomodo voluntas antecedens sit in Deo ex sententia Augustinianorum. *ibid.* & *seq.* Quid sit voluntas beneplaciti, & signi in Deo. *ibid.* & 348.
- An lex sit actus voluntatis. IV. 140. An actus externus voluntati superadditus habeat distinctam bonitatem, vel malitiam. IV. 263. & *seq.* An felicitas hominis consistat in actu intellectus, aut voluntatis, aut utroque simul. IV. 272. & *seq.* An detur peccatum omissionis sine actu voluntatis. IV. 189. Negantes duas in Christo voluntates refutantur traditione. V. 25.
- In Christo duæ dantur voluntates Divina, & humana. V. 219. Monothelitæ admissis duabus naturis unam tantum concedunt voluntatem, & unam operationem. V. 218. Duæ voluntates in Christo sunt duæ naturales, & non una personalis, nec una *gnose*, nec una *habitudine*. V. 219. & 221. Honorius Papa non negavit duas in Christo voluntates, aut operationes. V. 224. & *seq.* In quo consistebat libertas humanæ voluntatis Christi. V. 237. Quomodo hæc libertas possit stare cum impeccantia, *ibid.* & *seq.*
- Charitas beatitudinis non excludit se sola voluntatem peccandi. VII. 302. Attritio pure servilis non excludit voluntatem peccandi, & sic non est sufficiens ad gratiam acquirendam sine charitate initiali. VII. 296. & *seq.*
- Voluntas nostra suis viribus relicta nequit vitare peccatum. VIII. 399.
- An voluntas bonum necessario amet. IX. 130. Iansenius confundit ea, quæ sunt voluntaria, & quæ libera: seu ea, quæ sunt voluntatis, cum iis, quæ pertinent ad arbitrii libertatem. IX. 132. Stante gratia efficace consenserit voluntas, quin tollatur libertas arbitrii. IX. 144. & *seq.* Voluntas non ex electione, sed ex necessitate appetit finem ultimum. IX. 163. Ex electione autem, & libertate indifferentiæ sunt in media. *ibid.* Berti cum Doctoribus Catholicis docet contra Iansenium, Christum pro omnibus esse mortuum, ac habere voluntatem generalem servandi omnes. IX. 148. & *seq.* Berti cum Iansenio non admittit solam indeliberatam delectationem & necessitatem antecedentem, quæ sine deliberatione voluntatis est. IX. 159. Idem cum Berti iudicat Vasquez. *ibid.* Bellarminus. *ibid.* Thomistæ. IX. 160. & *seq.* In quo sensu verum sit & in quo Iansenianum, voluntatem trahi delectatione. IX. 165. Omnis gratia etiam parva, & sufficiens excitat quidem, ac movet voluntatem, non tamen semper efficit illum effectum, cuius producendi veram confert potentiam. IX. 178. Quomodo Iansenius, & quomodo Augustiani explicent in Deo voluntatem antecedentem, & consequentem salvandi omnes homines. IX. 148. 150. & *seq.* Denegatur in libris Berti delectatio illa gradibus superior, quæ ita sit invincibilis, & necessitatem inferens, ut sub illa voluntas a sola coactione sit libera. IX. 194. 101. §. I. Ostendit Berti, ad voluntatem antecedentem Dei salvandi omnes homines non pertinere dare omnibus remedia, & gratias sufficientes, sed præparare. IX. 227. & *seq.* Bellelli aperie docet in Deo esse voluntatem salvandi omnes. IX. 241. Examinantur propositiones Quesnellii agentes de voluntate Dei salvandi omnes, ac negantes, Christum pro omnibus esse mortuum. IX. 308. & *seq.* Vid. *Intentio*, & *Languetius*.
- Voluntas. Felicitas Beatorum non consistet in voluptatibus carnis. I. 194. & *seq.*
- Voluptas non est felicitas æterna hominis. IV. 271. In carnis voluptatibus Muhamet statuit felicitatem hominis. IV. 366. Eas ut licitas permittit. *ibid.*
- Circumcisio erat frænum voluptatum. VI. 145.
- Vossius (Ioannes Gerardus) quid sentiat de aqua, & Sanguine ex latere Christi profluente. VI. 126. Calumniam Vossii volentis solam fidem justificare, coercentur. VI. 244. Vossius & alii tribuunt Baptismo Ioannis tantam virtutem, quantam Baptismo Christi. VI. 290. Sociniani, Episcopus, Vossius & Zwinglius negant, requiri ad essentiam Baptismi invocationem SS. Trinitatis. VI. 325. Idem tenent, valere Baptismum in nomine Christi collatum. *ibid.*
- Quid senserit de Christo Redemptore. VI. 5.
- Votum. An votum a parentibus loco filiorum habitum de Baptismo recipiendo profit prolibus. III. 130. & 144.
- Religiosa vota non præscribuntur a lege naturali. IV. 149. Qualiter Papa dispense in votis. IV. 150. & *seq.* In quibus votis dispense Episcopus. IV. 251. An vota rescindantur non leges ob defectum voluntarii. IV. 257. An sufficiat fides in voto suscepta, si actu non potuit, ut Baptismo. V. 46. In parvulis non suppleri Baptismum fluminis per votum. VI. 422.
- Si accipiatur Communio Corporis Christi in sensu mystico, quatenus idem est, ac Ecclesiæ copulari, est omnino necessaria in re, aut saltem voto de necessitate medii. VIII. 190.
- Vide *Virginitas*, vel *S. Maria*. Quid sit votum. VIII. 180. Quid sit votum solemne, & simplex. *ibid.* Votum simplex impedit matrimonium, solemne autem dirimit. *ibid.* Unde proveniat hæc differentia inter votum simplex, & solemne. VIII. 181. Quid dicendum de votis simplicibus Religiosorum Societatis Iesu. *ibid.* An Votum solemne Religionis dirimat matrimonium jure naturali ac divino, aut solum Ecclesiastico. *ibid.* Matrimonia Sacerdotalium, & Monachorum nunquam fuerunt rata. *ibid.* An Papa possit dispensare in voto solemni, & matrimonio rato. *ibid.* Ordines Minores non impediunt matrimonium, nisi accedat votum, aut Professio Religiosa. VIII. 186. Quale votum impediatur matrimonium. VIII. 191.
- Urbanus II. Papa. An hic primum retulerit Subdiaconatum inter Sacros, & majores Ordines. VIII. 79. Vocavit sacros Ordines tantum Diaconatum, & Presbyteratum. *ibid.*
- Urbanus IV. Institutio festi Corporis Christi Divinitus relevata fuit S. Iulianæ Moniali. VII. 179. Deinde ab Urbano IV. est extensa ad Ecclesiam universalem. *ibid.* Laudabilissime in festo Corporis Christi fit Processio, & circumgestatio Sacratissimis Corporis Christi. VII. 180. & *seq.* Hæc Processio ortum habet ob Urbano IV. *ibid.*
- Urbanus VIII. damnavit Bajum. III. 289. & 291.
- Urbs. In Scriptura recte ponuntur quatuor civitates refugii. IV. 237. Quid sit urbs refugii. IV. 230. Pri-

Primo sunt constituta loca refugii ab Ethnicis. V. 138. Dividitur in sacrum & profanum. *ibid.* Quae loca gaudeant asylo; *ibid.* & *seu.* Quinam non gaudeant jure asyli. *ibid.* An Baptisteria Ecclesiae non conjuncta gaudeant asylo. *ibid.* An Palatia Episcoporum, & Cardinalium. An hospitalia auctoritate Episcopi erecta: an Religiosae domus, & monasteria. *ibid.* De asylo Idololatrarum, Gentilium, & Iudaeorum. IV. 239.

Quid sit Urbis Praeful, & an distinguatur a Chorepiscopo. VIII. 96. In eadem Urbe non sint duo Episcopi. VIII. 107. 105. & 108.

Urias. An Nathan sit filius Davidis per adoptionem, vel per generationem ex Bethsabea uxore Urias. V. 346. fuit ex tribu Levi. *ibid.*

Ufia. Quid significet verbum hoc Graecum. II. 91. Quomodo distinguatur a verbo *Hypostasis*. *ibid.* & *seq.*

Usura an licita fuerit filiis Israel ex dispensatione Divina? IV. 153. & *seq.*

An & quando exempta erat a poenitentia publica. VII. 436.

Usurarius. Neganda est S. Communio publicis usurariis. VII. 203.

Non ordinetur usurarius. VIII. 139.

Uterus. Infanti adhuc clauso in utero non prodest ablutio matris, aut signum aliud, vel benedictio ei applicata. VI. 404. Nequit infans in utero matris ante aperitionem partus baptizari. VI. 405. Non dicitur infans proprie natus, nisi sic egressus ex utero matris, vel inde extrahatur. *ibid.* & *seq.* Licet aperto uteri ostio infans possit per instrumentum aqua perfundi; attamen baptizari non debet, nisi secundum aliquam saltem partem corporis infans sit egressus ex alvo. VI. 406. Quomodo S. Aloysius sit sanctificatus in utero matris. VI. 407. & *seq.*

An parvuli in utero materno decedentes habeant gratiam sufficientem. IV. 40. & 46. & *seq.*

Utilitas. Quas homo ex satisfactione Christi hauriat utilitates? VI. 18.

Utinensis (Leonardus) defenditur ab errore circa praedestinationem. I. 392. & *seq.* Exagitatio Leonardi Utinensis ob doctrinam de Praedestinatione. *ibid.*

Uxor. Quid proprie sit uti? IV. 266. Hominis actus praecipui sunt uti, & frui. *ibid.*

Vulcanus unde nomen habeat? IV. 357. Stulte inter Deos numeratur. *ibid.* Fabula de eo narratur, & declaratur, quod non sit alius, quam Tubalcain. IV. 258.

Vulgaris. Vide *Ara*.

Vulgata Editio nostra omnium optime explicat faciem cornutam Moysis. IV. 272. & *seq.* Eadem recte numerat quatuor urbes refugii. IV. 237. & *seq.* Quid intelligat per mandatum minimum, & verbum otiosum? IV. 282. & *seq.* Vid. *Scriptura*.

Vulgata nostra in vaticinio Danielis non discrepat a textu Hebraico. V. 123.

Vulnus. An templum violetur, si quis vulnere extra Ecclesiam accepto in ea moriatur, & ibi sanguine effundat, aut vice versa? VII. 242.

Uxor. Explicatur, qualiter licitum fuerit libellum repudii dare uxoris. IV. 153. & *seq.* & 162. Qualiter Oseas potuerit sumere sibi uxorem fornicationum? IV. 153. & *seq.* An Iacob Patriarcha habuerit quatuor uxores. IV. 164. Inhibitio dandi uxoris libellum repudii est praecipiam leve. IV.

Berti Theol. Tom. X.

205. & *seq.* Vid. *Mulier*. In ordine dilectioni uxor est diligenda a marito omnium prima. V. 82. Non est licitum uxori, se ipsam alteri submittere consentiente marito. V. 83. An Deus creaverit Adae duas uxores? V. 312. Non licet marito uxorem suam alteri submittere ad evadendam mortem. V. 83.

An nulla uxor potuerit habere virum ex alia tribu, quam sua? V. 346. An neque, si illa nullam habuit hereditatem? *ibid.*

Quomodo intelligendum illud: Qui habent uxores, tanquam non habentes sint. VIII. 148. Vid. *Mulier*, vel *Matrimonium*, Illud quoque explicatur: Uxorem duxi, & ideo non possum venire. VIII. 149. Qualiter vir diligat uxorem. VIII. 154. Quibus uxoris dari potuerit libellus repudii. VIII. 163. Qualis requiratur certitudo de morte uxoris, ut vir possit novum inire matrimonium. VIII. 186. Quando vir censetur esse impotens: quando uxor. VIII. 188. & *seq.* An sit uxor impotens, si per incisionem habilitari possit. VIII. 189. Anque teneatur incisionem admittere. *ibid.* De pluralitate uxorum & virorum. Vide *Polygamia*. An etiam ipsae potuerint dare viris libellum repudii. VIII. 213. Vide *Libellus*. Divorium etiam uxor facere potest. VIII. 218. Vide *Divortium*.

Uxor Loth. Vid. *Loth*.

W

Waldensis. Haeretici Waldenses negant legem humanam obligare in conscientia. IV. 213.

Waldensis fatetur, septem esse numero Sacramenta. VI. 160. Negat, valere Sacramentum a Ministro improbo collatum. VI. 991. Refutatur. *ibid.* & *seq.* & 132. Waldenses negant infantem posse baptizari ante usum rationis. VI. 393. An idem senserint Tertullianus, & Hieracitus? *ibid.*

An negarit Confirmationem esse Sacramentum? VII. 46. Contra Graecos Schismaticos Waldenses, Hussitas, Lutherum, Kemnitium, Calvinium, Dalzum, & alios Haeticos probatur, Ministrum ordinarium Confirmationis esse Episcopum. VII. 41. Quales errores circa praesentiam Christi in Eucharistia docuerint Waldenses? VII. 146. Waldenses & Lutherani omnes laicos hujus Sacramenti Ministros dicunt: Marcionites, ac Pepuziani etiam mulieres admiserunt. VII. 184. Waldenses, Wiclefites, & Hussites ajunt, Sacerdotem peccatorem amittere potestatem absolvendi. VII. 257.

Hi haeretici potestatem absolvendi tribuunt omnibus fidelibus pie viventibus, & eam denegant Sacerdotibus improbis. VII. 361. Refutantur. VII. 362. An extremam unctionem agnoverint pro Sacramento. VIII. 2. Inter Sacramenta etiam ponunt ordinem. VIII. 54. Waldenses negant omnem ordinem, & jurisdictionis potestatem, ac Episcoporum supra Presbyteros praeminentiam. VIII. 100. Refutantur. *ibid.* & *seq.* Hi haeretici sinxerunt fabulam de Ioanna Papissa. VIII. 123.

Weber (Augustinus) mundi interitum ausus est divinare. I. 209.

Wiclefita seu Lollardus an negarit Confirmationem esse Sacramentum? VII. 4. & *seq.* Waldenses, Wiclefites ajunt, Sacerdotem peccatorem amittere potestatem absolvendi. VII. 257.

Wiclefus. Ejus error circa omnipotentiam Dei. I. 142.

- Docens**, omnia peccatoris opera esse peccata, refutatur. IV. 5.
- Cur hæc ipsius propositio**: *Due nature, Divinitas & humanitas, est unus Christus*: sit damnata. V. 328.
- Wiclef** blasphematur, confirmationem esse a diabolo introductam. VI. 176. Secundum Wiclefum character Sacramentalis est continentum scholasticum. VI. 261. Refutatur. VI. 262.
- Wiclef** putat, confessionem Sacramentalem ab Ecclesia institutam. VII. 320. Laicis tribuit potestatem absolvendi. VII. 376. An extremam unctionem pro Sacramento agnoverit. VIII. 2, Negat Episcoporum supra Presbyteros præminentiam. VIII. 100. Wiclef negat matrimonium esse validum sine illius usu. VIII. 159.
- Wolchellius**. Quomodo Baptismus definiatur a Wolchellio, & quomodo a Christianis. VI. 288.
- Wolzen** (*Joannes a*). Ejus error circa infinitatem, & immensitatem Dei. I. 125. Item circa scientiam Dei. I. 233.
- Ejus error de Summa Trinitate**. II. 2. Refutatur. II. 19. *per tot. cap. IV. & 24. & seq.* Idem errorem docuit de Verbo Divino. II. 21. De generatione æterna Patris. II. 44. & seq. ac 45. *per tot. cap. X.* Ulterius erravit circa consubstantialitatem Filii. II. 49. & seq. & 55. & seq. Errores ipsius de Spiritu S. refutantur. II. 71. & seq. Duos in errores incidit per suum judicium de Athanasio. II. 100. & seq.
- Quod Baptismus derivavit a moribus, & mersionibus Iudæorum**, putant Wolzenius, Lightfootus cum aliquibus Christianis. VI. 288. Refutantur. VI. 289.
- Worstius** (*Conradus*) Calvinianus. Ejus error circa infinitatem, & immensitatem Dei. I. 125.

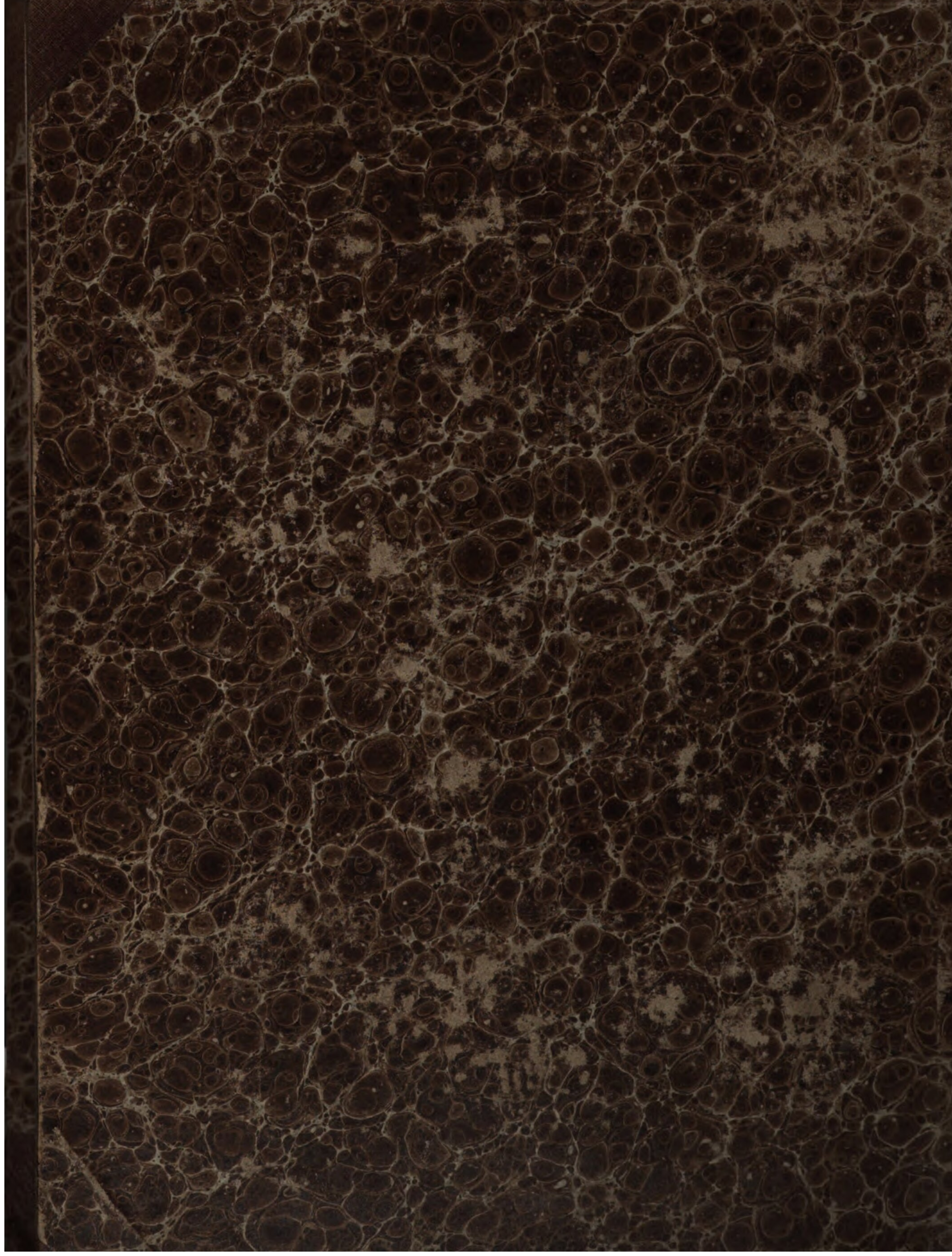
X

- Xerxes** quo anno secundam expeditionem contra Græcos suscepit. V. 143. & seq. Xerxis nomen Regibus Persarum commune. V. 145. An fecisset Artaxersem filium suum regni collegam. V. 144.

Z

- Zacharias** fuit Pontifex. VI. 80. Pater S. Ioannis. *ibid.*
- Zacharias Summus Pontifex Romanus** an deposuerit Regem Francorum Childericum. X. 3. & 17. & 19. & seq.
- Zaleucus Locrensis** an sit laudandus, quod, dum filio utrumque oculum eruere deberet, sibi unum, filio alterum effoderit. VI. 32.
- Zanchius**. Ejus error de summa Trinitate. II. 2.
- Zea**. Solus panis triticeus est Sacramenti Eucharistiæ materia. VII. 111. An panis ex zea, spelta, hor-

- deo, siligine confectus sit materia valida Eucharistiæ? *ibid.*
- Zebedæus**. Cur filii Zebedæi Jacobus & Ioannes vocati *Boanerges*? VI. 101.
- Zelandia**. Vide *Holandia*.
- Zeno Imp.** Quid dicendum de Professione fidei Zenonis? V. 331. An fuerit patrocinatus Eutychianis? V. 332.
- Zeno (S.)**. An Conciones Zenonis Episcopi Veronensis de Summa Trinitate sint apocryphæ. II. 14.
- Zephyrinus** reconciliationem, & pacem tribuendo non relaxavit rigorem antiquioris Disciplinae. VII. 407. Unde immerito Donatistis annumeratur. *ibid.* Damnavit Montanistas contrarium docentes, ac rejicientes bigamiam. *ibid.*
- Zippora** an fuerit uxor Moysis? IV. 169. & seq.
- Zoroastres** fuit auctor magiæ. II. 232. An fuerit idem, qui Saturnus Ægyptius? *ibid.*
- Zumel (Franciscus)** docet cum Catholicis omnibus, Christum pro omnibus esse mortuum, pro omnibus omnino hominibus instituisse Sacramenta, ac remedia præparasse, remedia tamen & gratias præparatas non omnibus actu applicari. IX. 151.
- Zwinglius**. Ejus horrendum dogma de reprobatione damnatorum. I. 402.
- Negat peccatum originale contrahi a filiis baptizatorum**. III. 106.
- Zwinglius** Christo ignorantiam imputat. IV. 378. Dicit, eundem in Cruce desperasse. *ibid.* Non admittit vocabulum Trinitatis. *ibid.* Affirmavit, se in somniis accepisse sensum verborum illorum: *Est enim Phase, id est, transitus Domini*. IV. 379.
- Zwinglius** vult eliminare nomen Sacramenti, substituto nomine *signi*, aut *symboli*. VI. 128. Contra hunc probatur, nomen Sacramenti merito retineri. *ibid.* Male definit Sacramentum, dicens, illud non esse signum efficiens gratiæ. VI. 135. An admiserit, valere Sacramentum a Ministro improbo collatum? VI. 199. Zwinglius, & Lutherus rejiciunt formam tanquam quid essenziale Baptismi. VI. 324. Idem faciunt & reliqui Novatores. VI. 325. Sociani, Episcopus, Vossius, & Zwinglius negant, requiri ad essentiam Baptismi invocationem SS. Trinitatis. *ibid.* Idem tenent, valere Baptismum in nomine Christi collatum.
- Zwinglius** præsentiam Corporis Christi in Eucharistia negat. VII. 137. & 147. Idem dicit, verba Evangelii, *Hoc est Corpus meum*, esse locutionem figuratam, ac metaphoricam. *ibid.* Refutatur. *ibid.* & seq. Probat contra Zwinglium, quod Phase non signum transitus sit, sed victima pro transitu. VII. 156. Qualiter ergo Phase dicatur signum? VII. 157. Fieri in Missa Sacrificium, negat Confessio Augustana, & Zwinglius. VII. 218. Zwinglius, Calvinus, & Kemnitius negant poenitentiam esse Sacramentum. VII. 257.

Berti, Giovanni Lorenzo, 1696-1766

Opus de theologicis disciplinis ...

Bd.: 10. 1784. - 239, 250 S.

Neapoli 1784

Dogm. 1236 e-10

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10400185-2